

W. P. (Handwritten signature)

Προλετάριοι όλων τῶν χωρῶν, ἐνωθεῖτε!

ΛΕΝΙΝ

ΑΠΑΝΤΑ

ΠΛΗΡΗΣ ΕΚΔΟΣΗ

15

Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΡΩΣΙΚΟ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ
ΚΑΙ Η ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΓΙΝΕ ΑΠΟ ΟΜΑΔΑ
ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ ΜΑΡΞΙΣΤΩΝ

Η ΡΩΣΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΕΓΙΝΕ ΜΕ ΑΠΟΦΑΣΗ
ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ
ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ИНСТИТУТ МАРКСИЗМА-ЛЕНИНИЗМА ПРИ ЦК КПСС

В. И. ЛЕНИН

ПОЛНОЕ СОБРАНИЕ СОЧИНЕНИЙ

ИЗДАНИЕ ПЯТОЕ

ИЗДАТЕЛЬСТВО
ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ
МОСКВА • 1972

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΑΡΞΙΣΜΟΥ - ΛΕΝΙΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΣΕ

Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

ΑΠΑΝΤΑ

ΕΚΔΟΣΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΤΟΜΟΣ

15

Φλεβάρης - Ιούνης 1907

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ»

ΑΘΗΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στό δέκατο πέμπτο τόμο τῶν Ἀπάντων τοῦ Β.Ι. Λένιν ἔχουν συμπεριληφθεῖ τά ἔργα πού γράφτηκαν ἀπό τό Φλεβάρη ὡς τόν Ἰούνη τοῦ 1907. Βασικό περιεχόμενο τοῦ τόμου αὐτοῦ εἶναι τά ἄρθρα καί τά ὑλικά, τά ὁποῖα ἀναφέρονται στό V συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού ἀποτελεῖ τό πιό σπουδαῖο γεγονός τῆς ζωῆς τοῦ κόμματος σ' αὐτή τήν περίοδο.

Στήν ἱστορία τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905–1907 ἡ περίοδος αὐτή χαρακτηρίζεται ἀπό μιά παραπέρα γενική ὑποχώρηση τῆς ἐπανάστασης καί τήν ἐπίθεση τῆς ἀντίδρασης, ἀπό διώξεις ἐνάντια στόν ἐπαναστατημένο λαό καί ἰδιαίτερα ἐνάντια στήν ἐργατική τάξη καί στό πρωτόπορο τμήμα της, τούς μπολσεβίκους. Ὁ τσαρισμός, συγκροτώντας ἔκτακτα στρατοδικεῖα καί ἐντείνοντας τίς διώξεις, κατέφυγε ἐπίσης στή μέθοδο τῆς «καταπίεσης καί τῆς κατάλυσης τῶν λαϊκῶν ἐλευθεριῶν χρησιμοποιοῦντας τό μοναρχικό «σύνταγμα»» (Β.Ι. Λένιν, Ἀπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 13ος, σελ. 15), διαδίδοντας καί καλλιεργώντας, μέ τή βοήθεια τοῦ ἀντεπαναστατικοῦ φιλελευθερισμοῦ, συνταγματικές αὐταπάτες. Ὡστόσο, τό προλεταριάτο ὑποχωροῦσε μαχόμενο. Οἱ ἐργάτες τῶν πρωτόπορων βιομηχανικῶν κυβερνεῖων τῆς Ρωσίας, καθοδηγούμενοι ἀπό τούς μπολσεβίκους, συγκέντρωναν δυνάμεις, προσπαθοῦσαν νά σταματήσουν τήν ὑποχώρηση καί νά περάσουν πάλι στήν ἐπίθεση. Τήν ἀνοιξη τοῦ 1907 ἐντάθηκε ὁ ἀπεργιακός ἀγώνας τῶν ἐργατῶν σέ σύγκριση μέ τό 1906. Στό δεύτερο τρίμηνο τοῦ 1907 πῆραν μέρος σέ πολιτικές ἀπεργίες 271.000 ἐργάτες (στό ἀντίστοιχο τρίμηνο τοῦ 1906 εἶχαν πάρει μέρος σέ πολιτικές ἀπεργίες 257.000). Ὁ Λένιν, κάνοντας ἀργότερα ἐκτίμηση αὐτῆς τῆς ἀνόδου τοῦ ἀπεργιακοῦ κινήματος τῆς ἀνοιξης τοῦ 1907, ἔγραφε: «Ἡ στατιστική μᾶς δείχνει ὅτι ἐπρόκειτο ὄχι

για “προσδοκίες ρομαντικῶν”, ἀλλά για διακοπές καί σταματήματα τῆς ὑποχώρησης, πού συνέβηκαν στήν πραγματικότητα. “Ἄν δέν ὑπῆρχαν αὐτά τά σταματήματα, τό γεγονός τῆς 3 τοῦ Ἰούνη 1907, πού ἱστορικά ἦταν ἐντελῶς ἀναπόφευκτο ἐφόσον οἱ ὑποχωρήσεις παρέμεναν ὑποχωρήσεις, θά γινόταν ἴσως ἕναν ὀλόκληρο χρόνο νωρίτερα, εἴτε ἀκόμη νωρίτερα ἀπό ἕνα χρόνο» (“Ἀπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 16ος, σελ. 379).

Οἱ διαθέσεις τῆς ἀγροτιᾶς ἐξακολουθοῦσαν ἐπίσης νά παραμένουν ἐπαναστατικές. Ἡ ἀγροτική νομοθεσία τοῦ Στολίπιν ἦταν μιά προσπάθεια ν’ ἀνοίξει ἡ τελευταία ἀσφαλιστική δικλείδα, γιά ν’ ἀποτραπεῖ ἡ ἐπανάσταση, νά διατηρηθοῦν ἡ ἐξουσία, ἡ ἰδιοκτησία καί τά προνόμια τῶν τσιφλικάδων φεουδαρχῶν, νά δημιουργηθεῖ ἕνα στήριγμα γιά τήν ἀπολυταρχία στό πρόσωπο τῶν κουλάκων. Στήν πραγματικότητα ἡ νομοθεσία αὐτή ἐπιτάχυνε ἀπλῶς τήν καπιταλιστική ἐξέλιξη τῆς χώρας «κατά τόν πρωσικό τρόπο» καί τή βίαιη ἀπαλλοτρίωση τῶν βασικῶν μαζῶν τῆς ἀγροτιᾶς, ὄξυνε τίς ἀντιθέσεις καί δυνάμωσε τήν ταξική πάλη στό χωριό. Οἱ ἐπαναστατικές διαθέσεις τῆς ἀγροτιᾶς ἐκδηλώθηκαν στίς ἐκλογές γιά τή δεύτερη Κρατική δούμα. Οἱ ἀγρότες ἐκλέξανε γιά τή Δούμα μόνο 7,5 % δεξιούς· ἡ συντριπτική πλειοψηφία τῶν βουλευτῶν πού ἐκλέχτηκαν ἀπό τοὺς ἀγρότες (67,95 %) βρισκόταν ἀριστερότερα ἀπό τοὺς καντέτους.

Ἡ δεύτερη Δούμα, παρά τήν ὑποχώρηση τῆς ἐπανάστασης καί τίς στρατιωτικο-αστυνομικές διώξεις, ἀποδείχτηκε πιό ἀριστερή ὡς πρός τή σύνθεσή της ἀπ’ ὅ,τι ἡ πρώτη. Ἡ περίοδος τῶν ἐργασιῶν της συνέπεσε μέ τό ὑψηλότερο σημεῖο ἀνόδου τοῦ ἀπεργιακοῦ κύματος τοῦ 1907. Μιά ἐβδομάδα μετά τήν ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν τῆς Δούμας, ὁ Λένιν στό ἄρθρο «Ἡ ἐπικείμενη διάλυση τῆς Δούμας καί τά ζητήματα τακτικῆς» ἔγραφε ὅτι ἡ σύγκληση τῆς Δούμας ἦταν γιά τήν τσαρική κυβέρνηση ὑποχρεωτική ἀναγκαιότητα. Ἡ τσαρική κυβέρνηση προσπάθησε ἀκόμη μιά φορά, ταυτόχρονα μέ τήν ἔνταση τῶν διώξεων, νά συγκαλέσει τή Δούμα μέ σκοπό νά πετύχει συμφωνία μέ τήν ἀστική τάξη γιά κοινό ἀγῶνα ἐνάντια στήν ἐπανάσταση.

Ἡ ὄξυνση τῆς ταξικῆς πάλης στήν πόλη καί στό χωριό, λόγω τῆς συνεχιζόμενης οἰκονομικῆς κρίσης, τῆς ἀνεργίας στίς πόλεις καί τῆς πείνας στά χωριά, ἡ ἀνοδος τῆς πολιτικῆς συνείδησης ὅλων τῶν τάξεων, πού βρῆκε τήν ἐκφρασή της στό δυνάμωμα τῶν κομμάτων τῶν ἄκρων – τῶν ἀνοιχτῶν ἀντεπαναστατικῶν-μαυροεκατονταρχιτῶν ἀπό τή μιά μεριά καί τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος καί τῶν κομμάτων τῶν ναρόντικων ἀπό τήν ἄλ-

λη, – καθώς και στήν εξασθένιση τοῦ κόμματος τοῦ κέντρου, δηλαδή τοῦ ἀστικοφιλελεύθερου κόμματος τῶν καντέτων, πού εἶχε ἐκδηλώσει ἐντελῶς ξεκάθαρα τήν ἐπιδίωξή του νά σταματήσει τήν ἐπανάσταση μέ μιά συναλλαγή μέ τόν τσαρισμό, αὐτή ἦταν ἡ κατάσταση καί ἡ διάταξη τῶν ταξικῶν δυνάμεων στή χώρα.

Ἡ ἀνάλυση τῶν ἀντικειμενικῶν συνθηκῶν ἐπιβεβαίωσε τό συμπέρασμα τοῦ Λένιν, τῶν μπολσεβίκων, ὅτι ἡ κρίση πού περνοῦσε ἐκεῖνο τόν καιρό ἡ Ρωσία δέν ἦταν κρίση συνταγματική, μά ἐπαναστατική, πού ὀδηγοῦσε στήν ἄμεση πάλη τῶν μαζῶν ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία. Οἱ θέσεις τῶν μπολσεβίκων ὅτι ἡ ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση δέν τέλειωσε, τά προβλήματα της δέν λύθηκαν καί οἱ ἀντικειμενικές συνθήκες εἶναι τέτοιες, πού νά μήν μπορεῖ καν νά γίνει λόγος γιά ὀλοκλήρωση τῆς ἐπανάστασης, εἶχαν σπουδαιότατη σημασία. Δέν μποροῦσε μέ ἀπόλυτη βεβαιότητα νά εἰπωθεῖ πῶς ἡ ἀντεπανάσταση νίκησε ὀριστικά, μποροῦσε ἀκόμη νά ἐλπίζει κανεῖς σέ μιά νέα ἄνοδο τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἐργατικοῦ καί ἀγροτικοῦ κινήματος.

Τά ζητήματα τακτικῆς πού προωθοῦσε σέ πρώτη γραμμή μέσα στό κόμμα ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1905–1907 ἐξακολουθοῦσαν νά διατηροῦν τήν ἀνοιξη τοῦ 1907 τήν πρωταρχική σημασία τους. Τό IV (Ἐνωτικό) συνέδριο τοῦ κόμματος (10–25 τοῦ Ἀπρίλη (23 τοῦ Ἀπρίλη–8 τοῦ Μάη) 1906), ὅπου εἶχαν νικήσει οἱ μενσεβίκοι, δέν πῆρε ἀπόφαση γιά τήν ἐκτίμηση τῆς στιγμῆς καί γιά τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου στήν ἐπανάσταση, δέν ἔδοσε δηλαδή στό κόμμα γραμμή τακτικῆς. Καί χωρίς τή σωστή κατανόηση τῶν βασικῶν καθηκόντων τοῦ προλεταριάτου καί τοῦ κόμματός του, δέν μποροῦσε νά ἐφαρμοστεῖ καμιά συνεπῆς πολιτική, καμιά πολιτική ἀρχῶν. Ἡ ὀπορτουνιστική γραμμή τῆς μενσεβίκικης ΚΕ, πού εἶχε ἐκλεγεί στό IV συνέδριο τοῦ κόμματος, ἦρθε σέ ἀντίθεση μέ τή θέληση τῆς πλειοψηφίας τοῦ κόμματος καί ἰδιαίτερα τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων τῶν μεγάλων βιομηχανικῶν κέντρων· οὔτε ἓνα μέτρο τῆς ΚΕ σχετικά μέ τά σοβαρότατα γεγονότα τῆς χώρας, οὔτε ἓνα ἀπό τά συνθήματά της δέν ἔβρισκαν τήν ὑποστήριξη τῆς πλειοψηφίας τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων. Τυπικά ὑπῆρχε ἓνα ἔνιαῖο κόμμα, στήν πράξη ὅμως ὑπῆρχαν δύο, δύο πραγματικά ξεχωριστές ὀργανώσεις, δύο ὀμάδες, πού γιά κάθε σοβαρό ζήτημα ἐπεξεργάζονταν δύο τακτικές. Ἡ μενσεβίκικη ΚΕ, ἀμβλυνε καί στένευε τά συνθήματα τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου, ἐπιδίωκε νά περιορίσει τήν ἐπαναστατική πάλη τῶν μαζῶν στά πλαίσια κολοβωμένων συνθημάτων, προσάρμοζε τήν προλεταριακή πολιτική στήν πο-

λιτική τῆς φιλελεύθερης ἀστικής τάξης. Ἡ χρεωκοπία τῆς ΚΕ ἦταν πρὶν ἀπόλα καὶ πάνω ἀπόλα χρεωκοπία τῆς πολιτικῆς τοῦ ὀπορτουניσμοῦ, ἔλεγε ὁ Λένιν στό V συνέδριο τοῦ κόμματος.

Σ' αὐτές τίς περίπλοκες συνθήκες στούς μπολσεβίκους ἔμπαινε ἓνα σοβαρότατο ἱστορικό καθήκον: νά κάνουν σωστή, μαρξιστική ἐκτίμηση τῆς κατάστασης καί τῶν βασικῶν τάσεων τῆς κοινωνικο-οικονομικῆς καί πολιτικῆς ἐξέλιξης τῆς χώρας, νά φωτίσουν τήν πολιτική διάταξη τῶν τάξεων καί τῶν κομμάτων, νά καθορίσουν ποιὰ εἶναι μέ τή δοσμένη διάταξη τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων τά βασικά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου καί τοῦ κόμματός του.

Ἀπό τήν ἀνάλυση αὐτή ἐξαρτιόταν τό στρατηγικό σχέδιο τοῦ κόμματος καί ἡ τακτική του, ἡ πάλη του γιά τήν ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου στό πανδημοκρατικό ἀπελευθερωτικό κίνημα.

Ὁ Λένιν, τονίζοντας στό ἄρθρο του «Σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς πανεθνικῆς ἐπανάστασης», πού γράφτηκε στίς παραμονές τοῦ V συνεδρίου τοῦ κόμματος καί πού εἶχε σπουδαία θεωρητική καί πρακτική σημασία, ὅτι γιά τή νίκη τῆς ἐπανάστασης εἶναι ἀπαραίτητη ἡ συνειδητή συμμετοχή στήν πάλη τῆς πλειοψηφίας τοῦ πληθυσμοῦ, τάχθηκε ἀποφασιστικά ἐνάντια στήν ἀντιμαρξιστική χρησιμοποίηση τῆς ἔννοιας πανεθνική ἐπανάσταση σάν γενικῆς φόρμουλας καί κριτήριου τῆς τακτικῆς. «Ἡ ἔννοια “πανεθνική ἐπανάσταση”, – ἔγραφε ὁ Λένιν,– πρέπει νά ὑποδείχνει στό μαρξιστή τήν ἀνάγκη τῆς ἀκριβοῦς ἀνάλυσης τῶν διαφορετικῶν ἐκείνων συμφερόντων τῶν διάφορων τάξεων, τά ὁποῖα συμπίπτουν σέ ὀρισμένα, καθορισμένα, περιορισμένα κοινά καθήκοντα. Σέ καμιά περίπτωση δέν μπορεῖ ἡ ἔννοια αὐτή νά χρησιμεύσει γιά νά συγκαλύπτεται, νά ἐπισκιάζεται ἢ μελέτη τῆς ταξικῆς πάλης στήν πορεία αὐτῆς ἢ ἐκείνης τῆς ἐπανάστασης» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 290). Στίς περιπτώσεις πού στήν πορεία τῆς ταξικῆς πάλης παρουσιαστεῖ βαθύ χάσμα ἀνάμεσα στά συμφέροντα τῶν διαφόρων τάξεων καί κομμάτων, ὁ Λένιν ἀπαιτεῖ ἀκριβή ἀνάλυσή τους, ἀντικατάσταση τῶν γενικῶν καί ἀσαφῶν πολιτικῶν καί οικονομικῶν αἰτημάτων μέ συγκεκριμένα καί καθορισμένα. Ὁ Λένιν βάζει μπροστά στή σοσιαλδημοκρατία τό καθήκον: ὑπερασπίζοντας σταθερά τά ταξικά σοσιαλιστικά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου, νά γίνει πρωτοπορία ὅλης τῆς δημοκρατίας στήν πάλη γιά τίς διεκδικήσεις τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης, ἐνάντια στήν μαυροεκατονταρχίτικη ἀπολυταρχία καί στήν ἀντεπαναστατική φιλελεύθερη ἀστική τάξη.

Ἡ κατάσταση στή χώρα καί στό ΣΔΕΚΡ ἀπαιτοῦσε τήν ἄμεση

σύγκληση τοῦ συνεδρίου τοῦ κόμματος. Τό συνέδριο ἔπρεπε νά καθορίσει τή γραμμή τοῦ κόμματος, νά τό δυναμώσει ὀργανωτικά· στίς συνθήκες τοῦ ἐπερχόμενου κύματος τῆς ἀντίδρασης ἔπρεπε νά συγκεντρωθοῦν οἱ δυνάμεις καί νά προετοιμασθεῖ τό κόμμα γιά νέες μάχες.

Ἡ προετοιμασία γιά τό V συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ συντελοῦνταν σέ συνθήκες ἀδιάλλακτης πάλης ἐνάντια στήν ὀπορτουνιστική μερίδα τοῦ κόμματος, στούς μενσεβίκους, γιά τή νίκη τοῦ μπολσεβικισμοῦ. Ὄταν μέ ἀπαίτηση τῆς πλειοψηφίας τῶν πιο μεγάλων ὀργανώσεων, παρά τήν ἐπίμονη ἀντίσταση τῶν μενσεβίκων, ὀρίστηκε τό νέο συνέδριο, οἱ δύο ὀμάδες τοῦ ἐνιαίου τυπικά κόμματος – οἱ μπολσεβίκοι καί οἱ μενσεβίκοι – παρουσίασαν ἡ κάθε μία τή δική της πλατφόρμα.

Ὁ Λένιν καταφέρει συντριπτικό χτύπημα ἐνάντια στή συμβιβαστική τακτική τῶν μενσεβίκων, πού παρουσιάστηκαν μέ τήν «Πλατφόρμα τακτικῆς γιά τό ἐπικείμενο συνέδριο» καί μέ τά σχέδια ἀποφάσεων «Γιά τή στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα», «Γιά τίς μαζικές ἐργατικές ὀργανώσεις καί τό ἐργατικό συνέδριο». Τά ντοκουμέντα αὐτά ἀποτελοῦσαν ἕνα βῆμα πρὸς τά πίσω σέ σύγκριση μέ τά ἐπίσης μενσεβίκικα σχέδια ἀποφάσεων γιά τό IV συνέδριο τοῦ κόμματος. Τά ντοκουμέντα αὐτά προσάρμοζαν ὄλη τή δουλιὰ τοῦ κόμματος στή νόμιμη δράση μέσα στή Δούμα, θεμελίωναν τό μελλοντικό λικβινταρισμό.

Στήν μπολσεβίκικη πλατφόρμα – στά «Σχέδια ἀποφάσεων γιά τό πέμπτο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ», μέ τά ὁποῖα ἀρχίζει ὁ δέκατος πέμπτος τόμος, καθώς καί στά ἔργα πού γράφτηκαν στή διάρκεια τῆς προετοιμασίας τοῦ συνεδρίου: «Ἡ πλατφόρμα τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας», «Πῶς δέν πρέπει νά γράφονται οἱ ἀποφάσεις», «Οἱ διανοούμενοι πού ἄνοιξαν καυγά ἐνάντια στήν κυριαρχία τῆς διάνοησης», «Ἡ πλατφόρμα τακτικῆς τῶν μενσεβίκων», «Ὁργισμένη σύγχυση (Γιά τό ζήτημα τοῦ ἐργατικοῦ συνεδρίου)» καί ἄλλα – ὁ Λένιν κάνει βαθιά ἐκτίμηση τῆς τρέχουσας στιγμῆς τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης καί τοῦ συσχετισμοῦ ὄλων τῶν τάξεων καί κομμάτων στήν ἐπανάσταση, καθορίζει τά βασικά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου καί τοῦ κόμματος σ' ἐκείνη τήν περίοδο, διασαφηνίζει τίς βάσεις ἀρχῆς τῶν πολιτικῶν διαφορῶν ἀνάμεσα στήν ἐπαναστατική καί στήν ὀπορτουνιστική μερίδα τοῦ κόμματος. Τά ἔργα αὐτά συνοψίζουν τά συμπεράσματα τῆς πάλης πού διεξήγαγε ἀκούραστα ὁ Λένιν, οἱ μπολσεβίκοι ἐνάντια στόν ὀπορτουνισμό καί στήν τακτική οὐρᾶς τῶν μενσεβίκων, γιά μία συνεπή ταξική προλεταριακή πο-

λιτική στή διάρκεια ὅλης τῆς περιόδου τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐπανάστασης. Ἀποτελοῦν ὑπόδειγμα ἀδιάλλακτης πάλης ὑπέρ τῶν ἀρχῶν τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Σ' αὐτά τά ἔργα, ὁ Λένιν ἐπεξηγώντας καί θεμελιώνοντας τίς βασικές θέσεις τῆς πλατφόρμας τῶν μπολσεβίκων, ὑποβάλλει σέ ἐξοντωτική κριτική τήν τακτική τῶν μενσεβίκων, πού ἔβγαινε ἀπό τήν ἐντελῶς ὀπορτουνιστική τους θέση σ' ἓνα ἀπό τά κεντρικά ζητήματα: στό ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα καί σέ πρώτη σειρά ἀπέναντι στό φιλελευθερο-μοναρχικό κόμμα τῶν καντέτων.

Οἱ διαφωνίες στούς κόλπους τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας πάνω στό ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα, πού συνδέονταν μέ μιᾶ διαφορετική ἐκτίμηση ἀπό τούς μπολσεβίκους καί τούς μενσεβίκους τοῦ χαρακτήρα καί τῶν προοπτικῶν τῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία, ὀξύνθηκαν ἀκόμη πιά πολύ στό πρῶτο ἑξάμηνο τοῦ 1905· ἀπό τή διαφορετική ἐκτίμηση ἔβγαιναν καί τά διαφορετικά στρατηγικά σχέδια καί ἡ διαφορετική τακτική τῶν δύο μερίδων τοῦ κόμματος. Οἱ μπολσεβίκοι ἀπό τήν ἀρχή κιόλας τῆς ἐπανάστασης ἔβλεπαν καθαρά τήν ἐπιδίωξη τῶν καντέτων νά σταματήσουν τήν ἐπανάσταση μέ παραχωρήσεις ἀποδεκτές γιά τούς μαυροεκατονταρχίτες καί τήν ἀπολυταρχία. Τό III συνέδριο τοῦ κόμματος στήν ἀπόφαση «Γιά τή στάση ἀπέναντι στούς φιλελεύθερους» σύστηνε στά μέλη τοῦ κόμματος νά ἐξηγοῦν στούς ἐργάτες τόν ἀντεπαναστατικό καί ἀντιπρολεταριακό χαρακτήρα τοῦ ἀστικοῦ φιλελευθερισμοῦ, ὑπογράμμισε τήν ἀνάγκη τῆς πάλης ἐνάντια στίς προσπάθειες τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης ν' ἀρπάξει τήν ἡγεμονία τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Τό σχέδιο ἀπόφασης τῶν μπολσεβίκων γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα, πού γράφτηκε ἀπό τόν Β.Ι. Λένιν γιά τό IV συνέδριο, καθόριζε τό ρόλο τῆς ἐργατικῆς τάξης σάν ἡγεμόνα τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία καί ἀπαιτοῦσε ἀμείλικτο ξεσκέπασμα τοῦ κόμματος τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, πού ἐφάρμοζε πολιτική συμβιβασμοῦ μέ τόν τσαρισμό.

Στό IV συνέδριο τοῦ κόμματος οἱ μενσεβίκοι ἀρνήθηκαν νά παραδεχτοῦν τό ἀναμφισβήτητο γεγονός ὅτι οἱ φιλελεύθεροι τραβοῦν γιά συμβιβασμό μέ τήν ἀπολυταρχία. Στό ἄρθρο «Ἡ πλατφόρμα τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας» ὁ Λένιν ἔγραφε: «Χθές ἀκόμη, μπορούμε νά ποῦμε, ὁ Πλεχάνοφ καί οἱ ὁμοϊδεάτες του τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τοῦ ΣΔΕΚΡ, δήλωναν ὅτι ἡ ἰδέα αὐτή τοῦ μπολσεβικισμοῦ, πού τόσο ἐπίμονα τήν ὑποστηρίξαμε σ' ὅλη τή διάρκεια τοῦ 1906 (καί μάλιστα νωρίτερα ἀπό τό

1905, από τόν καιρό τῆς ἔκδοσης τῆς μπροσούρας «Οἱ δύο τακτικές»), εἶναι μιά μισοφανταστική εἰκασία, καρπός ἀνταρσιακῶν ἀπόψεων σχετικά μέ τό ρόλο τῆς ἀστικής τάξης ἢ, τουλάχιστον, μιά ἄκαιρη προειδοποίηση κτλ.

Σήμερα ὅλοι βλέπουν ὅτι ἐμεῖς εἴχαμε δίκιο» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 86).

Σέ μιά σειρά ἄρθρα τοῦ τόμου ὁ Λένιν ξεσκεπάζει τά ρεφορμιστικά συνθήματα τῶν μενσεβίκων καί, ἰδιαίτερα, τήν ὑποστήριξη ἀπό μέρος τους τοῦ καντέτικου συνθήματος: «Κυβέρνηση ἀπό τή Δούμα» εἶτε «ὑπεύθυνη κυβέρνηση» σάν προσπάθεια νά μεταφερθεῖ ἢ πάλι ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία σέ ρεφορμιστική τροχιά. «Τό νά ἐνεργεῖς ἔτσι, γράφει ὁ Λένιν γιά τήν τακτική τῶν μενσεβίκων, σημαίνει νά ἐνεργεῖς ἀκριβῶς ὅπως ὁ Μπέρνσταϊν» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 110).

Ὁ Λένιν ξεσκεπάζει τήν πραγματική σημασία καί τό νόημα τῆς πολιτικῆς τῆς τσαρικής ἀπολυταρχίας καί τῶν μαυροεκατονταρχίτικων κομμάτων, τήν προδοσία τῶν καντέτων καί τά βήματα πού ἔκαναν στή Δούμα ἢ μαυροεκατονταρχίτικη ἀπολυταρχία καί ἡ φιλελευθερο-μοναρχική ἀστική τάξη γιά ἀμοιβαῖες ὑποχωρήσεις μέ σκοπό τήν κατάπνιξη τῆς ἐπανάστασης, στά ἄρθρα «Ἡ ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν τῆς δεύτερης Κρατικῆς δούμας», «Ἡ δεύτερη Δούμα καί τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου», «Ἡ ἐπικείμενη διάλυση τῆς Δούμας καί τά ζητήματα τακτικῆς», «Μαλακά τούς στρώνουν μά σκληρά θά κοιμηθοῦν», «Οἱ βάσεις τῆς συναλλαγῆς», «Ἡ Δούμα καί ἡ ἔγκριση τοῦ προϋπολογισμοῦ», «Ὁ κοῦκος παινεύει τόν κόκορα...», «Ἡ Δούμα καί οἱ ρῶσοι φιλελεύθεροι» καί σέ ἄλλα. Στά ἄρθρα αὐτά ἀναλύονται οἱ ἀλλαγές πού εἴχαν συντελεστεῖ στήν πολιτική διάταξη τῶν τάξεων καί τῶν κομμάτων ἀπό τόν καιρό τῆς I Κρατικῆς δούμας, δίνεται ἡ ἐξέλιξη ὅλων τῶν τάξεων καί κομμάτων στή ρωσική ἐπανάσταση, προσδιορίζεται ὁ ρόλος τῶν καντέτων, πού πέρασαν ἀπό τίς ταλαντεύσεις ἀνάμεσα στήν ἀντίδραση καί στή λαϊκή πάλι σέ ἀπροκάλυπτο μίσος ἐνάντια στή λαϊκή πάλι, στήν καθαρά καί κυνικά ἐκφρασμένη ἐπιδίωξή τους νά σταματήσουν τήν ἐπανάσταση, νά συμβιβαστοῦν μέ τήν ἀντίδραση.

Ὁ Λένιν κάνει ἔντονο διαχωρισμό ἀνάμεσα στά φιλελευθερο-μοναρχικά κόμματα καί τά κόμματα τῶν τρουντοβίκων. Στό ἄρθρο «Οἱ καντέτοι καί οἱ τρουντοβίκοι» ὁ Λένιν δίνοντας συγκριτικό χαρακτηρισμό τῶν ἀγροτικῶν σχεδίων τῶν καντέτων καί τῶν τρουντοβίκων, δείχνει ξεκάθαρα πώς οἱ καντέτοι εἶναι φιλελεύθερο κόμμα, πού ἐπιδιώκει νά σταματήσῃ τήν ἐπανάσταση μέ

τή συνδιαλλαγή τοῦ τσιφλικᾶ μέ τόν ἀγρότη, σέ βάρος τοῦ ἀγρότη, ἐνώ τά ἐργασιακά κόμματα (τρουντοβίκοι, ἐνέσοι, ἐσέροι) δηλ. ἡ μικροαστική δημοκρατία τῶν πόλεων καί ἰδιαίτερα ἡ ἀγροτική, ἐπιδιώκουν τήν παραπέρα ἀνάπτυξη τῆς ἐπανάστασης. Ὁ Λένιν παραθέτει τή θέση πού καθόριζε τίς βάσεις ὅλης τῆς μπολσεβίκικης τακτικῆς, θέση πού πολλές φορές τονίστηκε ἀπό τόν ἴδιο καί ἐπιβεβαιώθηκε ἀπό τήν πείρα τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905–1907, ὅτι δηλ. ἡ νίκη τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία εἶναι δυνατή μόνο στήν περίπτωση πού τό προλεταριάτο πάρει μέ τό μέρος του τήν ἀγροτιά καί ἐνάντια στό παλιό καθεστῶς καί ἐνάντια στόν ἀντεπαναστατικό φιλελευθερισμό.

Ὁ Λένιν κάνει αὐστηρή κριτική στήν ἀναποφασιστικότητα καί στίς ταλαντεύσεις τῶν ναροντικιστικῶν κομμάτων, ξεσκεπάζει τόν οὐτοπισμό καί τήν «ψευτοσοσιαλιστικότητά» τους. Στά ἄρθρα «Ἡ μικροαστική τακτική», «Θριαμβολογούσα κακοήθεια ἢ ἐσέροι πού καντετοφέρνουν», «Ἀναιμική Δούμα ἢ ἀναιμική μικροαστική τάξη» κ.ἄ. τονίζει ὅτι τό πιό τρωτό σημεῖο τῆς μικροαστικῆς πολιτικῆς αὐτῶν τῶν κομμάτων εἶναι ἡ ἀδυναμία καί ἡ ἀνικανότητά τους νά χειραφετηθοῦν ἀπό τήν ἰδεολογική καί πολιτική ἡγεμονία τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, ὅτι τό βασικό καθῆκον τῆς σοσιαλδημοκρατίας εἶναι νά ἐκμηδενίζει συνεχῶς τήν ἡγεμονία τῶν φιλελεύθερων πάνω στούς δημοκράτες, νά ἀπαλλάσσει συνεχῶς τή μικροαστική μάζα ἀπό τήν ἐπιροή τῶν καντέτων καί νά τήν ὑποτάσσει στήν ἐπίδραση καί στήν ἐπιροή τῆς σοσιαλδημοκρατίας.

Ἡ συστηματική πάλη τῶν μπολσεβίκων ἐνάντια στήν ἡγεμονία τῆς φιλελευθερο-μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης, γιά τήν ἀπαλλαγή τῆς ἀγροτιᾶς ἀπό τήν ἐπιροή της, γιά τή συμμαχία τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς στήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905–1907, βρῆκε τήν ἀντανάκλασή της στήν τακτική τοῦ «ἀριστεροῦ συνασπισμοῦ» κατά τίς ἐκλογές γιά τή δεύτερη Κρατική δούμα καί μέσα στήν ἴδια τή Δούμα. Ἡ ἰδέα τοῦ «ἀριστεροῦ συνασπισμοῦ», πού προβλήθηκε ἀπό τούς μπολσεβίκους, εἶχε οὐσιαστική σημασία στήν πάλη γιά τήν κατάκτηση ἑνός μέρους τῶν μικροαστικῶν στρωμάτων τῆς πόλης, πού βρίσκονταν κάτω ἀπό τήν ἐπιροή τῶν καντέτων. Στά ἄρθρα «Οἱ ἐκλογές γιά τή Δούμα καί ἡ τακτική τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας», «Ἡ τακτική τοῦ ΣΔΕΚΡ στή διάρκεια τῆς ἐκλογικῆς καμπάνιας», ὁ Λένιν ἀναλύοντας τήν ἐκβαση τῶν ἐκλογῶν γιά τή δεύτερη Κρατική δούμα καί χαρακτηρίζοντας, μέ βάση τά ἀριθμητικά στοιχεῖα, τήν πολιτική δράση τῶν διαφόρων τάξεων τῆς Ρωσίας, βγάζει τό

συμπέρασμα ότι ή πολιτική τῶν μενσεβίκων, τό νόημα τῶν συνασπισμῶν τους μέ τούς καντέτους συνίσταται ὄχι στήν ἀπομάκρυνση τοῦ «μαυροεκατονταρχίτικου κινδύνου», ὅπως αὐτοί δήλωναν, ἀλλά στήν ἄρνησή τους νά ἐφαρμόσουν μιά αὐτοτελή πολιτική τῆς ἐργατικῆς τάξης καί στήν ὑποταγή τῆς πολιτικῆς τους στούς φιλελεύθερους. Σέ πείσμα τῶν μενσεβίκων, ὁ «ἄριστερός συνασπισμός» εἶχε ἐπιτυχία σέ 22 μεγάλες πόλεις· στίς ἐκλογές τῆς Πετρούπολης ὁ «ἄριστερός συνασπισμός» συγκέντρωσε τά 25 % τῶν ψήφων, πῆρε μέ τό μέρος του μιά μερίδα τῶν μικροαστικῶν στρωμάτων τῆς πόλης, ἀποσπώντας τα ἀπό τήν ἐπιροή τῶν καντέτων. Οἱ ἐπιτυχίες τοῦ «ἄριστεροῦ συνασπισμοῦ» θά ἦταν πολύ μεγαλύτερες, ἂν οἱ μενσεβίκοι δέν ἔπαιζαν τό ρόλο προδοτῶν καί δέν ἐμπόδιζαν τή νίκη τῶν ἀριστερῶν κομμάτων στήν Πετρούπολη. Ὁ Λένιν ξεσκεπάζει τούς μενσεβίκους, πού δέν δίστασαν, χάρη τοῦ συνασπισμοῦ μέ τούς καντέτους, νά διασπάσουν τή σοσιαλδημοκρατική ὀργάνωση τῆς Πετρούπολης.

Ὁ Λένιν, καθορίζοντας ἀργότερα τήν οὐσία τῆς τακτικῆς τοῦ ἀριστεροῦ συνασπισμοῦ, ἔγραφε: «“Νά ὑποχρεώσουμε” τήν πιο πολυάριθμη δημοκρατική μάζα τῆς χώρας (τήν ἀγροτιά καί τά συγγενῆ στρώματα τῆς μή ἀγροτικῆς μικροαστικῆς τάξης), “νά κάνει ἐκλογή ἀνάμεσα στούς καντέτους καί στούς μαρξιστές”· ν’ ἀκολουθήσουμε γραμμή “κοινῶν ἐνεργειῶν” τῶν ἐργατῶν καί τῆς ἀγροτικῆς δημοκρατίας καί ἐνάντια στό παλιό καθεστῶς καί ἐνάντια στήν ἀμφιταλαντευόμενη ἀντεπαναστατική φιλελεύθερη ἀστική τάξη, νά ποιά εἶναι ή βάση καί ή οὐσία τῆς τακτικῆς τοῦ “ἄριστεροῦ συνασπισμοῦ”, πού καθαγιάστηκε καί ἀπό τήν πορεία τῶν γεγονότων τοῦ 1905 (ἐργατικό καί ἀγροτικό κίνημα) καί ἀπό τίς ψηφοφορίες τῆς “ἐργασιακῆς” ὁμάδας καί τῆς ἐργατικῆς ὁμάδας καί στίς δύο πρῶτες Δοῦμες...”» (Ἄπαντα, 4η ρωσ. ἐκδ., τόμ. 17ος, σελ. 373).

Ἡ συμμετοχή τῶν μπολσεβίκων στή δεύτερη Κρατική δούμα ἦταν τό πρῶτο βῆμα τῆς κοινοβουλευτικῆς δράσης τοῦ κόμματος νέου τύπου. Ὁ Λένιν θεωροῦσε ὅτι ή κοινοβουλευτική δράση τοῦ κόμματος ὑποτάσσεται στήν ἐξωκοινοβουλευτική δράση, ὅτι εἶναι ἓνα ἀπό τά στάδια τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου γιά τήν ἐξουσία.

Τά καθήκοντα πού ἔμπαιναν μπροστά στούς σοσιαλδημοκράτες στή Δούμα, τά διατύπωσε ὁ Λένιν στό σχέδιο ἀπόφασης γιά τό πέμπτο συνέδριο τοῦ κόμματος, μέ τόν τίτλο «Γιά τήν τακτική τῆς σοσιαλδημοκρατίας στήν Κρατική δούμα»: νά ἐξηγοῦμε στό λαό ὅτι ή Δούμα εἶναι ἓνα ὄργανο ἐντελῶς ἀνίκανο νά ἱκανο-

ποιήσει τίς διεκδικήσεις τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἐπαναστατικῆς μικροαστικῆς τάξης, ἰδιαίτερα τῆς ἀγροτιᾶς, ὅτι εἶναι ἀδύνατο νά καταχτηθεῖ στίς συνθήκες τῆς τσαρικήσ ἀπολυταρχίας ἡ πολιτική ἐλευθερία μέ τόν κοινοβουλευτικό δρόμο, νά ἐξηγοῦμε ὅτι χρειάζεται πάλι γιά συντακτική συνέλευση μέ βάση τή γενική, ἄμεση, ἴση καί μυστική ψηφοφορία, πάλι μέ ἔνοπλη ἐξέγερση καί δημιουργία προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης. Ἡ τακτική αὐτή σήμαινε ἐπαναστατική χρησιμοποίηση τῆς Δούμας, σάν βῆμα γιά τήν προπαγάνδισιν τῶν σοσιαλιστικῶν καί δημοκρατικῶν διεκδικήσεων τοῦ προλεταριάτου, γιά τήν ἀνάπτυξιν τῆς ταξικῆς συνείδησης τοῦ λαοῦ, γιά μιά μόνιμη ἐπίδραση πάνω στούς βουλευτές τῆς ἀγροτιᾶς.

Οἱ σοσιαλδημοκράτες, διατυπώνει ὁ Λένιν στά καθήκοντα τοῦ κόμματος στή Δούμα, πρέπει νά σχηματίσουν τή δική τους αὐτοτελή ομάδα· οἱ κοινές ἐνέργειες στή Δούμα μέ τά κόμματα τῆς μικροαστικῆς δημοκρατίας πρέπει νά ἀποκλείουν ὅποιαδήποτε δυνατότητα ὑποχωρήσεων ἀπό τό πρόγραμμα τοῦ προλεταριακοῦ κόμματος καί ἀπό τήν ἐπαναστατική τακτική, καί πρέπει νά ἐξυπηρετοῦν ἀποκλειστικά καί μόνο τούς σκοπούς μιᾶς γενικῆς ἐφόδου καί ἐνάντια στήν ἀντίδραση καί ἐνάντια στήν προδοτική φιλελεύθερη ἀστική τάξιν. «Πρέπει νά ξεχωρίσουμε ἀπ' ὅλα τά μικροαστικά καί τά ἐνδιάμεσα στρώματα, – ἔγραφε ὁ Λένιν στό ἄρθρο “Ἡ ἐναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς δεύτερης Κρατικῆς δούμας”, – ὄχι ὅμως γιά νά κλειστοῦμε σέ μιά τάχα περήφανη ἀπομόνωση (αὐτό θά σήμαινε στήν πράξιν νά βοηθήσουμε τούς φιλελεύθερους ἀστούς, νά γίνουμε οὐρά τους), ἀλλά γιά νά ἀπαλλαγοῦμε ἀπό κάθε εἶδος ταλαντεύσεις, ἀπό κάθε ἀσυνέπεια καί νά μπορέσουμε νά πάρουμε μαζί μας τή δημοκρατική ἀγροτιᾶ» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 22).

Ἡ τακτική αὐτή τῶν μπολσεβίκων, πού ἀπόβλεπε στή συμμαχία τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς καί στή δημιουργία ἐπαναστατικοῦ συνασπισμοῦ τῶν ἀντιπροσώπων τους στή Δούμα, ἀποδείχτηκε ἡ μοναδικά σωστή μαρξιστική τακτική στήν πάλιν ἐνάντια στήν ἀντίδραση. Ἡ μελέτη τῆς πείρας τῆς κοινοβουλευτικῆς τακτικῆς τῶν μπολσεβίκων σ' ἐκείνη τήν περίοδο ἔχει μεγάλη σημασία καί στίς σημερινές συνθήκες γιά τά κομμουνιστικά καί ἐργατικά κόμματα ὅλων τῶν χωρῶν.

Ὁ Λένιν ἀπό τά πρῶτα κιόλας βήματα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ομάδας στή Δούμα παρακολουθεῖ μέ προσοχή τή δράσιν της, παίρνει θέση σέ κάθε ἐκδήλωσίν της. Βάζει γιά σκοπό στό κόμμα τή δημιουργία κοινοβουλευτικῆς ομάδας, πού νά διαφέρει ριζικά

ἀπό τίς κοινοβουλευτικές ομάδες τῶν δυτικοευρωπαϊκῶν κομμάτων τῆς II Διεθνοῦς, οἱ ὁποῖες διαστρέβλωναν τά καθήκοντα τῆς ἐργατικῆς ἀντιπροσωπείας στό κοινοβούλιο καί δικαιολογημένα κατηγορήθηκαν γιά «κοινοβουλευτικό κρετινισμό». Ὁ Λένιν καταβάλλει μεγάλες προσπάθειες νά μήν εἶναι οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς ρωσικῆς ἐργατικῆς τάξης στό κοινοβούλιο φερέφωνα τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, νά ἐμφανίζονται στή Δούμα καθαρά καί ἀνοιχτά μέ τήν ἀνεξάρτητη πολιτική τοῦ προλεταριάτου, νά ὑποτάσσονται στίς ἀποφάσεις τοῦ κόμματος, νά προσαρμόζονται σ' ὅλη τήν προπαγανδιστική καί διαφωτιστική δράση τοῦ κόμματος, νά συνδυάζουν τή νόμιμη κοινοβουλευτική δράση μέ τήν παράνομη προπαγανδιστική καί ὀργανωτική δουλιὰ στίς μάζες. Αὐτό ἀποτελοῦσε χάραξη μιᾶς νέας ἐπαναστατικῆς-μαρξιστικῆς γραμμῆς δράσης τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ προλεταριάτου στά κοινοβουλευτικά σώματα, πού ἔγινε ὑπόδειγμα γιά ὅλο τό διεθνές ἐργατικό κίνημα. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς ἐργατικῆς τάξης στό κοινοβούλιο ἔπρεπε νά θέσουν τόν ἑαυτό τους στήν ὑπηρεσία τῆς ἐργατικῆς τάξης γιά τούς σκοπούς τῆς ἐπανάστασης. Μιά σειρά ἄρθρα τοῦ τόμου: «Τό πρῶτο σημαντικό βῆμα», «Ἔχουν ἄραγε τό δικαίωμα οἱ μενσεβίκοι νά ἐφαρμόζουν πολιτική ὑποστήριξης τῶν καντέτων;», «Ἀπάντηση στόν Λ. Μάρτοφ», «Ἡ σοσιαλδημοκρατική ομάδα καί ἡ 3η τοῦ Ἀπρίλη στή Δούμα» κ.ἄ., οἱ λόγοι τοῦ Λένιν στό V συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἀναλύουν τίς ἀγορεύσεις τῶν σοσιαλδημοκρατῶν βουλευτῶν στή Δούμα, κάνουν κριτική στά λάθη τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς κοινοβουλευτικῆς ομάδας, πού στήν πλειοψηφία της ἦταν μενσεβίκικη καί δέν ἀπηχοῦσε, ὅπως καί ἡ μενσεβίκικη ΚΕ, οὔτε τήν πραγματική κατάσταση στό κόμμα, οὔτε τίς ἀπόψεις ὅλου τοῦ κόμματος. Ὁ Λένιν, ὑποβάλλοντας σέ ἀμείλικτη κριτική τούς μενσεβίκους βουλευτές τῆς Κρατικῆς δούμας, ἀποκαλεῖ τήν πολιτική τους καντετίζουσα, ἐπιδίωξη μετατροπῆς τῆς σοσιαλδημοκρατίας σέ ἐξάρτημα τῶν φιλελεύθερων καί ἀπαιτεῖ ἀπό τούς μπολσεβίκους – μέλη τῆς ομάδας – νά ἐφαρμόζουν σταθερή ἐπαναστατική πολιτική.

Ὁ Λένιν καθοδηγοῦσε ἄμεσα τό μπολσεβίκικο τμήμα τῆς ομάδας, κατεύθυνε τή δουλιὰ του, ἔγραψε γι' αὐτό μιᾶ σειρά ντοκουμέντα. Ὁ τόμος αὐτός περιλαβαίνει τό σχέδιο ἐκκλήσης πρὸς τό λαό «Ἀπ' ἀφορμῆ τῆ δήλωση τοῦ Στολίπιν», πού ἔμελλε νά ἀποτελέσει τήν ἀπάντηση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ομάδας στήν κυβερνητική δήλωση, τήν ὁποία ἔκανε ὁ Π.Α. Στολίπιν στή Δούμα. Τό ντοκουμέντο αὐτό ἀποκαλύπτει τήν ἀδυναμία τῆς Δούμας

καί τή σημασία τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905–1907 σάν λαϊκῆς ἐπανάστασης. «Ἄν ἡ Ρωσία πέτυχε – γράφει ὁ Λένιν στό σχέδιο ἔκκλησης – μέσα σ' ἓνα σύντομο χρονικό διάστημα κάποιες, ἔστω καί μικρές ἐλευθερίες, ἂν πέτυχε μιά λαϊκή ἀντιπροσώπευση ἔστω καί γιά λίγο καιρό, ὅλα αὐτά κατακτήθηκαν μόνο μέ τήν λαϊκή πάλη, μόνο μέ τό γεμάτο αὐταπάρνηση ἀγώνα τῆς ἐργατικῆς τάξης, τῆς ἀγροτιᾶς, τῶν στρατιωτῶν καί τῶν ναυτῶν γιά τήν ἐλευθερία» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 30).

Ὁ Λένιν ἐπεξεργάστηκε γιά τό μπολσεβίκικο τμήμα τῆς ὁμάδας «Σχέδιο ὁμιλίας γιά τό ἀγροτικό ζήτημα στή δεύτερη Κρατική δούμα». Σ' αὐτό τό ντοκουμέντο συνόψισε τίς ἀπόψεις τῶν τεσσάρων κυριότερων κομμάτων πάνω στό ἀγροτικό ζήτημα, πού ἀποτελοῦσε τή βάση τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία καί πού καθόρισε τήν ἐθνική της ἰδιομορφία.

Ἀπό τά τέλη τοῦ καλοκαιριοῦ τοῦ 1906 ὁ Λένιν, ὅταν ἔμενε στήν Κουοκκάλα τῆς Φιλλανδίας, στό ἐξοχικό σπίτι «Βάζα», καθοδηγοῦσε τή δουλιὰ τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης. Ἐκεῖ τόν ἐπισκέπτονταν κομματικά στελέχη, ἐργάτες ἀπό τά ἐργοστάσια τῆς Πετρούπολης, μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης καί τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματος, μπολσεβίκοι βουλευτές τῆς δεύτερης Κρατικῆς δούμας. Τοῦ ἔφερναν ἐφημερίδες καί ἀλληλογραφία κι' ἔπαιρναν ἀπό αὐτόν ποικίλο ὑλικό. Ἀπό δῶ ὁ Λένιν διηύθυνε τό καθοδηγητικό ὄργανο τῶν μπολσεβίκων, τήν ἐφημερίδα «Προλετάρι», τίς καθημερινές νόμιμες ἐφημερίδες «Νόβι Λούτς» καί «Νάσε Ἔχο», ἔγραφε σχέδια ἀποφάσεων, ἄρθρα στίς μπολσεβίκικες ἐφημερίδες καί στίς συλλογές. Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν στό νόμιμο καί παράνομο τύπο, πού ἔδιναν ἀπάντηση σέ ὅλα τά ζωτικά καί βασικά ζητήματα τῆς δράσης τοῦ κόμματος καί ξεσκέπαζαν τόν ὁπορτουισμό τῶν μενσεβίκων, ἔπαιξαν τεράστιο ρόλο στή συσπείρωση τοῦ κόμματος κάτω ἀπό τή σημαία τοῦ μπολσεβικισμοῦ, στήν ἐπεξεργασία ἀπό τό κόμμα σωστῆς στρατηγικῆς καί τακτικῆς.

Ἡ πάλη τοῦ Λένιν γιά τήν ἰδεολογική συσπείρωση τῆς κομματικῆς ὀργάνωσης τῆς Πετρούπολης μέ βάση τίς ἀρχές τοῦ μπολσεβικισμοῦ φαίνεται καθαρά στά ἄρθρα «Οἱ ὀργανωτές τῆς διάσπασης γιά τή μελλοντική διάσπαση», «Ἡ ἀναδιοργάνωση καί ἡ ἐξάλειψη τῆς διάσπασης στήν Πετρούπολη». Στήν ὀργάνωση τῆς Πετρούπολης, ὅπου οἱ μπολσεβίκοι ἐκείνη τήν περίοδο εἶχαν τήν πλειοψηφία, γινόταν ἡ πιό σκληρή πάλη ἐναντία στούς μενσεβίκους. Οἱ μενσεβίκοι εἶχαν διασπάσει τήν ὀργάνωση τῆς Πετρούπολης ἀπό τόν καιρό τῆς συνδιάσκεψης τῆς 6 (19) τοῦ Γε-

νάρη 1907· μόνο στή συνδιάσκεψη τῆς 25 τοῦ Μάρτη (7 τοῦ Ἀπρίλη) 1907 ἐξαλείφθηκε ἡ διάσπαση. Στήν «Ἐκθεση στό V συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ σχετικά μέ τή διάσπαση τῆς ὀργάνωσης τῆς Πετρούπολης καί τή συγκρότηση τοῦ κομματικοῦ δικαστηρίου πού συνδέεται μ' αὐτήν» ὁ Λένιν ξεσκεπάζει τήν προδοτική πολιτική τῆς μενσεβίκικης ΚΕ, σάν πολιτική ΚΕ ὄχι ἑνός ἑνιαίου κόμματος, ἀλλά μόνο τοῦ μενσεβίκικου τμήματός του καί χαρακτηρίζει τίς ἐνέργειες τῶν μενσεβίκων σάν ἐνέργειες πολιτικῶν ἐχθρῶν. Ὁ Λένιν, ἀποκαλώντας τή διάσπαση μέγιστο ἔγκλημα ἐνάντια στό κόμμα, κατηγόρησε τοὺς μενσεβίκους ὅτι πρόδοσαν τό κόμμα στίς παραμονές τῶν ἐκλογῶν. Χρέος τοῦ κομματικοῦ μέλους μετά τή διάσπαση, ἔγραφε ὁ Λένιν, εἶναι νά παλέψει γιά νά ἀποσπάσει τίς μάζες ἀπό τήν καθοδήγηση ἐκείνων πού ἀποσχίστηκαν, νά καλλιεργήσει σ' αὐτές τό μίσος καί τήν ἀποστροφή πρὸς τοὺς ἀνθρώπους πού ἔπαψαν νά εἶναι μέλη τοῦ ἑνιαίου κόμματος. «Ἀπέναντι στοὺς τέτοιους πολιτικούς ἐχθρούς, – γράφει ὁ Λένιν, – διεξήγαγα τότε – καί σέ περίπτωση ἐπανάληψης ἢ ἀνάπτυξης τῆς διάσπασης θά διεξάγω πάντοτε – ἐξοντωτική πάλη» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 313).

Στά ἄρθρα «Οἱ διανοούμενοι πού ἄνοιξαν καυγά ἐνάντια στήν κυριαρχία τῆς διανόησης», «Ὁργισμένη σύγχυση (Γιά τό ἐργατικό συνέδριο)», ὁ Λένιν ἐπανέρχεται πάλι στήν κριτική τῆς ἰδέας τοῦ περιβόητου «ἐργατικοῦ συνεδρίου», ἰδέα πού ἀπέτελεσε τήν ἀπαρχή τοῦ λικβινταρισμοῦ. Ὁ Λένιν θεωρεῖ τήν ἰδέα τοῦ «ἐργατικοῦ συνεδρίου» καί τήν προπαγάνδα ὑπέρ αὐτοῦ σάν ἀναρχοσυνδικαλισμό καί ὀπορτουνισμό, πού ἀποβλέπει στήν ἐκμηδένιση τοῦ προλεταριακοῦ κόμματος, στή διάλυσή του μέσα στό μικροαστικό περιβάλλον. Ὁ Λένιν ἐπισημαίνει τρεῖς βασικές αἰτίες τοῦ «ἐργατοσυνεδριακοῦ» ρεύματος: τήν μικροαστική-διανοουμενίστικη κούραση ἀπό τήν ἐπανάσταση, καί τήν ἐπιθυμία νά ἀποριφθοῦν σάν ἄχρηστες οἱ βασικές θέσεις τοῦ προγράμματος τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας, δηλ. ἡ πάλη γιά λαοκρατική δημοκρατία, γιά τή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου· τόν ὀπορτουνισμό τῶν διανοομένων πού ἐπιδίωκαν νά ὑποτάξουν τό ταξικό προλεταριακό κίνημα στήν ἀστική πολιτική καί ἰδεολογία· τή μή κριτική στάση ἀπέναντι στίς μεγαλειώδεις παραδόσεις τοῦ Ὀχτώβρη 1905, τότε πού ἡ ρωσική ἐπανάσταση δημιούργησε τίς μαζικές ὀργανώσεις τοῦ προλεταριάτου, πού ἦταν ὄργανα τῆς ἐξέγερσης καί ἐμβρυώδη ὄργανα τῆς ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας. Ἡ ἱστορική ἐξέλιξη πρέπει νά συνίσταται ὄχι στή σχηματική συνέχιση τῶν τοπικῶν σοβιέτ τῶν

ἐργατῶν βουλευτῶν ὡς τό πανρωσικό ἐργατικό συνέδριο, ἔλεγε ὁ Λένιν, ἀλλά στή μετατροπή τῶν ἐμβρυωδῶν ὀργάνων τῆς ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας σέ κεντρικά ὄργανα τῆς νικήτριας ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας, σέ ἐπαναστατική προσωρινή κυβέρνηση.

Ἡ τεράστια, ἀκούραστη καί καθημερινή δουλιὰ πού ἔκαναν οἱ μπολσεβίκοι μέ τήν καθοδήγηση τοῦ Λένιν γιά τό ξεσκεπάσμα τῶν μενσεβίκων, τῆς μενσεβίκικης ΚΕ, βρῆκε τήν ἔκφρασή της στή σύνθεση καί στ' ἀποτελέσματα τῶν ἐργασιῶν τοῦ V συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού ἄρχισε τίς ἐργασίες του στίς 30 τοῦ Ἀπρίλη (13 τοῦ Μάη) 1907 στό Λονδίνο. Ἡ προετοιμασία τοῦ συνεδρίου ἄρχισε τόν Αὐγουστο τοῦ 1906, ὅταν ἡ πλειοψηφία τῶν πιο μεγάλων κομματικῶν ὀργανώσεων, μαζί καί ἡ Σοσιαλδημοκρατία τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας καί ἡ Σοσιαλδημοκρατία τῆς Περιοχῆς Λεττονίας πού εἶχαν μπεῖ στό κόμμα στό IV (Ἐνωτικό) συνέδριο, ἀποκρούοντας τήν ὀπορτουμιστική πολιτική τῆς μενσεβίκικης ΚΕ, ἡ ὁποία εἶχε ἐκλεγεῖ στό IV συνέδριο τοῦ κόμματος, τάχθηκαν ὑπέρ τῆς σύγκλησης τοῦ συνεδρίου.

Τό συνέδριο ἔδειξε ξεκάθαρα τίς δύο γραμμές, τίς δύο τακτικές στήν ἐπανάσταση: τήν ἐπαναστατική-προλεταριακή γραμμή τῶν μπολσεβίκων καί τή ρεφορμιστική-ἀστική γραμμή τῶν μενσεβίκων. Οἱ μπολσεβίκοι, συσπειρώνοντας γύρω ἀπό τήν πλατφόρμα τους τίς ἐθνικές σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις, ἐξασφάλισαν τή νίκη τῆς ἐπαναστατικῆς γραμμῆς. Τά ὑλικά τοῦ συνεδρίου πού περιέχονται σέ τοῦτο τόν τόμο, καθώς καί τό ἄρθρο «Ἡ στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα», πού συνοψίζει τή δουλιὰ τοῦ συνεδρίου, δείχνουν τήν πάλη τοῦ Λένιν καί τῶν μπολσεβίκων γιά τή συσπείρωση τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Ρωσίας μέ βάση τήν πλατφόρμα τοῦ μπολσεβικισμοῦ ἐνάντια στόν ὀπορτουισμό τῶν μενσεβίκων, τῶν ὀπαδῶν τῆς Μπούντ καί τοῦ Τρότσκι.

Τό συνέδριο συνόψισε τά ἀποτελέσματα τῶν νικῶν τοῦ μπολσεβικισμοῦ ἐνάντια στό μενσεβικισμό στήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905–1907 καί ἐδραίωσε τή νίκη τοῦ μπολσεβικισμοῦ στό ἐργατικό κίνημα τῆς Ρωσίας. Ἡ μπολσεβίκικη τακτική ἐπιδοκιμάστηκε σάν ἐνιαία τακτική γιά ὀλόκληρο τό κόμμα. Τό V συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ καταδίκασε τή γραμμή τῶν μενσεβίκων σάν συμβιβαστική καί ἐνέκρινε τήν μπολσεβίκικη γραμμή σάν ἐπαναστατική-μαρξιστική. Τό συνέδριο ἐπιβεβαίωσε ἔτσι ἀκόμη μιά φορά αὐτό πού εἶχε ἐπιβεβαιωθεῖ ἀπ' ὄλη τήν πορεία τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐπανάστασης.

Στόν τόμο αυτό περιέχονται οί λόγοι του Λένιν στό συνέδριο πάνω στά πίο βασικά ζητήματα: γιά τήν έγγραφή στήν ήμερήσια διάταξη του συνεδρίου τῶν ζητημάτων ἀρχῆς σχετικά μέ τίς βάσεις τῆς τακτικῆς του κόμματος στήν ἀστική ἐπανάσταση, οί λόγοι γιά τήν ἐκθεση δράσης τῆς ΚΕ, γιά τήν ἐκθεση δράσης τῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας καί γιά ἄλλα ζητήματα· περιέχονται ἐπίσης οί ὁμιλίες ἐναντία στους μενσεβίκους, τούς ὀπαδούς τῆς Μπούντ, τόν Τρότσκι, ὁμιλίες πού ὑπερασπίζονται τήν ἐπαναστατική τακτική. Ὁ Λένιν ἔκανε τήν εἰσήγηση καί τό κλείσιμο πάνω στό βασικό ζήτημα τῆς ἡμερήσιας διάταξης του συνεδρίου: γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα. Τό ζήτημα αὐτό μπῆκε στήν ἡμερήσια διάταξη ὕστερα ἀπό ἐπίμονη πάλη, μέ τήν ὑποστήριξη τῶν πολωνῶν καί λεττονῶν σοσιαλδημοκρατῶν, καί «κυριάρχησε ὄχι μόνο σ' ὅλα τά ζητήματα ἀρχῶν του συνεδρίου, ἀλλά καί σ' ὅλες γενικά τίς ἐργασίες του» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 386–387).

Στήν εἰσήγηση γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα, ὁ Λένιν φώτισε τήν ἱστορία του ἀγῶνα ἀνάμεσα στους μπολσεβίκους καί στους μενσεβίκους πάνω στό ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι στά μή προλεταριακά κόμματα, τίς ριζικές διαφορές τους στήν ἐκτίμηση τῆς ἐπανάστασης, τῶν κινητήριων δυνάμεων τῆς, ἔκανε δριμύτατη κριτική στά μενσεβίκικα σχέδια ἀποφάσεων του συνεδρίου, χαρακτηρίζοντάς τα σάν ἀποφάσεις φιλελεύθερων, πού δέν ἔχουν οὔτε ἴχνος μαρξισμοῦ. Ὁ Λένιν ὑπερασπίζοντας καί ἀναπτύσσοντας τό μπολσεβίκικο σχέδιο ἀπόφασης του συνεδρίου, ἔκανε ἐκτίμηση ὅλων τῶν μή προλεταριακῶν κομμάτων τῆς Ρωσίας καί διατύπωσε τή μπολσεβίκικη τακτική ἀπέναντι σ' αὐτά.

Ὁ Λένιν θεωροῦσε ἀπαραίτητο νά διεξάγεται ἀμείλικτη πάλη ἐναντία στά μαυροεκατονταρχίτικα κόμματα, ἐναντία στά κόμματα τῶν τσιφλικάδων καί τῆς μεγαλοαστικῆς τάξης. Σχετικά μέ τούς καντέτους – τό κόμμα τῆς φιλελεύθερο-μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης – ὁ Λένιν ἐπέμενε ὅτι στήν πάλη ἐναντίον του πρέπει νά ξεσκεπάζεται σταθερά ὁ ἀπατηλός δημοκρατισμός του καί οἱ συνταγματικές αὐταπάτες, νά μὴν δίνεται ἡ δυνατότητα στους καντέτους νά πάρουν μέ τό μέρος τους τή δημοκρατική μικροαστική τάξη. Γιά τή στάση ἀπέναντι στά ναροντικιστικά ἢ ἐργασιακά κόμματα ὁ Λένιν ὑπερασπιζόταν τήν τακτική τῆς χειραφέτησής τους ἀπό τήν ἐπιροή τῶν καντέτων καί θεωροῦσε ὅτι εἶναι δυνατές κοινές ἐνέργειες μ' αὐτά· ὅμως οἱ κοινές ἐνέργειες ἔπρεπε ν' ἀποκλείουν κάθε δυνατότητα γιά ὀποιοσδήποτε ὑποχω-

ρήσεις από τό πρόγραμμα καί τήν τακτική τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας καί νά ὑπηρετοῦν ἀποκλειστικά καί μόνο τοὺς σκοποὺς μιᾶς γενικῆς ἐφόδου ταυτόχρονα καί ἐνάντια στήν ἀντίδραση ἐνάντια στήν προδοτική φιλελεύθερη ἀστική τάξη.

Ἡ περίοδος, ἀπό τά τέλη τοῦ 1904 ὡς τά τέλη τοῦ 1905 ἦταν γιά τό κόμμα, σύμφωνα μέ τόν ὄρισμό τοῦ Λένιν, περίοδος κατά τήν ὁποία διαμορφώθηκαν ἱστορικά τά ἐπίμαχα ζητήματα καί ἡ γενική τους ἐκτίμηση. Ἡ περίοδος τοῦ ἐνάμιση χρόνου τῆς ἐπανάστασης (ἀπό τά τέλη τοῦ 1905 ὡς τά μέσα τοῦ 1907) ὑπῆρξε μιά δοκιμασία τῶν ἐπίμαχων αὐτῶν ζητημάτων στόν τομέα τῆς πρακτικῆς πολιτικῆς. «Ἡ δοκιμασία αὐτή ἔδειξε μέ βάση τήν πείρα τό ὀλοκληρωτικό φιάσκο τῆς πολιτικῆς τῆς ὑποστήριξης τοῦ φιλελευθερισμοῦ, ἡ δοκιμασία αὐτή ὀδήγησε στήν ἀναγνώριση τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ μοναδική ἐπαναστατική πολιτική τοῦ προλεταριάτου στήν ἀστική ἐπανάσταση, εἶναι: νά παλέψει γιά νά φέρει ὀλοκληρωτικά σέ πέρας τήν ἐπανάσταση, τραβώντας μέ τό μέρος του τή δημοκρατική ἀγροτιά ἐνάντια στόν προδοτικό φιλελευθερισμό», (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 405).

Στούς λόγους του πάνω στήν ἔκθεση δράσης τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας καί πάνω στήν ἔκθεση δράσης τῆς ΚΕ ὁ Λένιν ξεσκεπάσε τή συνθηκόλογη θέση τῶν μενσεβίκων, τοὺς κατηγόρησε γιά λακεδισμό ἀπέναντι στή φιλελεύθερη ἀστική τάξη καί ἀποκάλεσε τή στάση τῶν μενσεβίκων στή Δούμα θλιβερό πολιτικαντισμό.

Τό συνέδριο ψήφισε τά μπολσεβίκικα σχέδια ἀποφάσεων στά ζητήματα: γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα, γιά τήν Κρατική δούμα, γιά τήν ἔκθεση δράσης τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας, γιά τό «ἐργατικό συνέδριο», γιά τά συνδικάτα, ἐπέφερε τροποποιήσεις στό καταστατικό τοῦ κόμματος μέ μπολσεβίκικο πνεῦμα. Ἡ πάλη τοῦ Λένιν ἐνάντια στοὺς μενσεβίκους, στίς παραμονές καί κατά τή διάρκεια τοῦ συνεδρίου, πάλη πού ἐξασφάλισε μέσα σ' αὐτό τή νίκη τῆς ἐπαναστατικῆς γραμμῆς, ἀποτελεῖ ὑπόδειγμα πολιτικῆς ἀρχῶν, παράδειγμα ἀποφασιστικῆς πάλης γιά τή διατήρηση τῆς αὐτοτελοῦς ταξικῆς πολιτικῆς τοῦ προλεταριάτου. Τό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) ἐπιβεβαίωσε τήν ὀρθότητα τῆς μπολσεβίκικης γραμμῆς στήν ἐπανάσταση, τήν ὑποστήριξη αὐτῆς τῆς γραμμῆς ἀπό τήν πλειοψηφία τῶν συνειδητῶν ἐργατῶν.

Ἡ πάλη ἐνάντια στοὺς μενσεβίκους ἔμπαινε σέ νέα φάση. Στό τέλος τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου πραγματοποιήθηκε σύσκεψη,

όπου οί μπολσεβίκοι δημιούργησαν καθοδηγητικό όργανο – τό Μπολσεβίκο κέντρο – μέ έπικεφαλής τόν Λένιν. Τό Μπολσεβίκο κέντρο όφειλε νά έξασφαλίσει τήν έφαρμογή συνεπούς έπαναστατικής γραμμής σύμφωνα μέ τό πνεύμα τών αποφάσεων τοῦ συνεδρίου.

Μετά τή λήξη τών έργασιών τοῦ V συνεδρίου τοῦ κόμματος ό Λένιν πήρε μέρος στίς έργασίες τοῦ II συνεδρίου τής Σοσιαλδημοκρατίας τής Περιοχής Λεττονίας, πού συνήλθε στό Λονδίνο στίς 21–25 τοῦ Μάη (3–7 τοῦ Ίούνη) 1907. Έκαμε εισηγήση στή βραδυνή συνεδρίαση τής 24 τοῦ Μάη (6 τοῦ Ίούνη) γιά τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου στή σημερινή στιγμή τής αστικοδημοκρατικής επανάστασης. Ἡ απόφαση «Γιά τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου στή σημερινή στιγμή τής αστικοδημοκρατικής επανάστασης» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 384–385) πού προτάθηκε από τόν Λένιν καί μπήκε χωρίς συζήτηση στά πρακτικά τοῦ συνεδρίου, δημοσιεύτηκε στίς 7 τοῦ Ίούνη στήν έφημερίδα «Zi-hna», αρ. φύλ. 78. Ἡ απόφαση αὐτή δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά στή ρωσική γλώσσα.

Ὁ δέκατος πέμπτος τόμος περιλαβαίνει τόν «Πρόλογο στή ρωσική μετάφραση τοῦ βιβλίου “Γράμματα τών Ι.Φ. Μπέκκερ, Ι. Ντίτσκεν, Φ. Ένγκελς, Κ. Μάρξ κ.ἄ. πρὸς τόν Φ.Α. Ζόργκε κ.ἄ.”», πού κυκλοφόρησε στά 1907 από τό έκδοτικό τοῦ Π. Ντάουγκε. Ἡ έκδοση τοῦ βιβλίου αὐτοῦ εἶχε μεγάλη σημασία: οί ρῶσοι ἀναγνώστες ἀπόκτησαν γιά πρώτη φορά τή δυνατότητα νά διαβάσουν μιά σειρά από σπουδαῖα γράμματα τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ένγκελς. Στόν «Πρόλογο» ό Λένιν ξεχωρίζει τά σημεῖα ἐκεῖνα τής ἀλληλογραφίας πού εἶχαν πολύ μεγάλη σημασία από τήν ἀποψη τής χάραξης τής τακτικῆς τοῦ προλεταριακοῦ κόμματος. Ταυτόχρονα ό Λένιν προειδοποιεῖ νά μήν χρησιμοποιοῦνται οί συμβουλές τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ένγκελς χωρίς τή μελέτη τών συγκεκριμένων ιστορικῶν συνθηκῶν καί ἰδιομορφιῶν τοῦ εργατικοῦ κινήματος στίς διάφορες χῶρες, ἐπιμένει στήν κατανόηση τής μαρξιστικῆς μεθόδου, ὑπογραμμίζει ὅτι ό μαρξισμός δέν εἶναι ἀποστεωμένο δόγμα, ἀλλά καθοδήγηση γιά δράση.

Ὁ Λένιν παρακολουθώντας καί μελετώντας τήν ἐκτίμηση πού ἔκαναν ό Μάρξ καί ό Ένγκελς στά δύο ρεύματα τοῦ σοσιαλισμοῦ – τοῦ σεχταριστικοῦ στόν ἀγγλοαμερικανικό σοσιαλισμό καί τοῦ ρεφορμιστικοῦ στό γερμανικό – ὑπογραμμίζει ὅτι ό Μάρξ καί ό Ένγκελς ἐπί δεκαετίες πάλεψαν συστηματικά καί σταθερά καί ἐνάντια στό ἓνα καί ἐνάντια στό ἄλλο ρεύμα, δίνοντας ἰδιαίτερη προσοχή στήν πάλη ἐνάντια στόν ὀπορτουνισμό τής γερμανικῆς

σοσιαλδημοκρατίας και μέ κάθε τρόπο καταπολεμώντας τό δια-
 νοουμενίστικο φιλιισταϊσμό και μικροαστισμό στό σοσιαλισμό.
 Ὁ Λένιν ἐφιστᾶ τήν προσοχή τοῦ κόμματος στό γεγονός ὅτι τή
 στιγμή πού μέσα στό διεθνές ἐργατικό κίνημα ἐμφανίστηκαν σο-
 βαρά συμπτώματα βαθιῶν ζυμώσεων και ταλαντεύσεων, τή στι-
 γμή πού οἱ ἀκρότητες τοῦ ὀπορτουνισμού και τῆς «κοινοβουλευ-
 τικῆς κουταμάρας» προκάλεσαν τίς διαμετρικά ἀντίθετες ἀκρό-
 τητες τοῦ ἐπαναστατικοῦ συνδικαλισμοῦ, ἀπόκτησε ἐξαιρετική
 σημασία ἡ μελέτη τῆς γενικῆς γραμμῆς τῶν «διορθώσεων» πού
 ἔκαναν ὁ Μάρξ και ὁ Ἑνγκελς στόν ἀγγλοαμερικανικό και στό
 γερμανικό σοσιαλισμό. Ὁ Λένιν χρησιμοποιεῖ τήν κριτική πού
 ἔκαναν οἱ Μάρξ και Ἑνγκελς στόν ὀπορτουνισμό και ρεφορμι-
 σμό, κατευθύνοντάς τιν ἐνάντια στούς μενσεβίκους πού ἐκπρο-
 σωποῦσαν τόν ὀπορτουνισμό μέσα στή ρωσική σοσιαλδημοκρα-
 τία. Ἡ κληρονομιά τοῦ Μάρξ και τοῦ Ἑνγκελς ἔπρεπε νά ἀποτε-
 λέσει τό ἀναντικατάστατο ὄπλο γιά τήν πάλη κατά τοῦ ὀπορτου-
 νισμού στό ρωσικό ἐργατικό κίνημα, τήν πάλη ἐνάντια στήν
 ἀπάτη τοῦ ἀστικοῦ φιλιισταϊσμοῦ και στήν ἀποβλάκωση τῶν μα-
 ζῶν.

Ὁ δέκατος πέμπτος τόμος τῶν Ἀπάντων τοῦ Β.Ι. Λένιν εἶναι ὁ
 τελευταῖος τόμος πού περιλαβαίνει ἔργα τά ὅποια ἀναφέρονται
 στήν περίοδο τῆς πρώτης ρωσικῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανά-
 στασης τοῦ 1905 - 1907. Ὑστερα ἀπό τό πολιτικό πραξικόπημα
 τῆς 3 τοῦ Ἰούνη ἄρχισε μιά νέα, μιά ἀπό τίς πιό δύσκολες περιό-
 δους γιά τό κόμμα, ἡ περίοδος τῆς ἀντίδρασης τοῦ Στολίπιν.

*Τό Ἰνστιτοῦτο μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ
 τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ*

ΣΧΕΔΙΑ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΜΠΤΟ
ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ¹

*Γράφτηκε στις 15–18 του Φλεβάρη
(28 του Φλεβάρη – 3 του Μάρτη) 1907*

*Δημοσιεύτηκε στις 4 του Μάρτη 1907
στήν έφημερίδα «Προλετάρι», αρ. φύλ. 14*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς έφημερίδας*

1. ΓΙΑ ΤΗ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΣΤΙΓΜΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Παίρνοντας υπόψη,

1) ὅτι ἡ οἰκονομική κρίση πού περνᾷ ἡ Ρωσία δέν παρουσιάζει σημάδια γρήγορου ξεπεράσματος, ἀλλά ἐξακολουθεῖ μέ τόν χρόνιο χαρακτήρα της νά γεννάει σέ τεράστιες διαστάσεις τήν ἀνεργία στίς πόλεις καί τήν πείνα στά χωριά·

2) ὅτι ἐξαιτίας αὐτοῦ ὀξύνεται ἡ ταξική πάλη ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί στήν ἀστική τάξη, ἡ πάλη ἀνάμεσα στούς τσιφλικάδες καί στήν ἀγροτιά, καθώς ἐπίσης καί ἀνάμεσα στήν ἀγροτική ἀστική τάξη, πού τήν ἐξαγοράζει ἡ κυβέρνηση, καί στήν φτωχολογιά τοῦ χωριοῦ·

3) ὅτι ἡ πολιτική ἱστορία τῆς Ρωσίας στό χρόνο πού πέρασε, ἀρχίζοντας ἀπό τήν πρώτη Δούμα² καί τελειώνοντας μέ τίς καινούργιες ἐκλογές, δείχνει μιά γρήγορη ἀνάπτυξη τῆς συνειδητότητας ὄλων τῶν τάξεων, ἀνάπτυξη πού ἐκφράστηκε μέ τό τεράστιο δυνάμωμα τῶν κομμάτων τῶν ἄκρων, μέ τό ξέφτισμα τῶν συνταγματικῶν αὐταπατῶν, μέ τήν ἐξασθένιση τοῦ «κέντρου», δηλ., τοῦ φιλελευθερο-αστικοῦ κόμματος τῶν καντέτων³, πού ἐπιδιώκει νά σταματήσει τήν ἐπανάσταση μέ παραχωρήσεις πού νά εἶναι ἀποδεκτές ἀπό τούς μαυροεκατονταρχίτες τσιφλικάδες καί τήν ἀπολυταρχία·

4) ὅτι ἡ πολιτική τοῦ κόμματος τῶν καντέτων, πού ἀποβλέπει σ' αὐτό τό σκοπό, ὀδηγεῖ σέ μιάν ἀσήμαντη ἀπελευθέρωση τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων τῆς ἀστικῆς κοινωνίας, στή μή ἱκανοποίηση οὔτε καί στό ἐλάχιστο τῶν βασικῶν ἀναγκῶν τοῦ προλεταριάτου καί τῶν μαζῶν τῆς ἀγροτιᾶς καί στήν ἀνάγκη συνεχοῦς βίαιης συντριβῆς αὐτῶν τῶν μαζῶν·

παίρνοντας αυτά υπόψη της ή σύσκεψη θεωρεί:

1) ότι η πολιτική κρίση πού αναπτύσσεται μπροστά στα μάτια μας δέν είναι συνταγματική, αλλά επαναστατική κρίση πού οδηγεί στην άμεση πάλη τών μαζών του προλεταριάτου και τής αγροτιάς ενάντια στην απολυταρχία.

2) ότι έπομένως τήν προσεχή καμπάνια για τή Δούμα πρέπει νά τή βλέπουμε και νά τή χρησιμοποιούμε μονάχα σαν ένα από τά έπεισόδια τής επαναστατικής πάλης του λαού για τήν έξουσία.

3) ότι η σοσιαλδημοκρατία, σαν κόμμα τής πρωτόπορας τάξης, δέν μπορεί σέ καμιά περίπτωση νά υποστηρίζει σήμερα τήν πολιτική τών καντέτων γενικά και ιδιαίτερα μιά κυβέρνηση τών καντέτων. Η σοσιαλδημοκρατία πρέπει νά καταβάλλει όλες τις προσπάθειες για νά αποκαλύψει μπροστά στις μάζες τόν προδοτικό χαρακτήρα αυτής τής πολιτικής: νά τούς εξηγήσει τά επαναστατικά καθήκοντα πού στέκονται μπροστά τους: νά τούς αποδείξει ότι μόνο μέ τήν ύψηλή συνειδητότητα και τή γερή όργάνωση τών μαζών οί ένδεχόμενες παραχωρήσεις τής απολυταρχίας μπορούν νά μετατραπούν από μέσα εξαπάτησης και διαφθοράς σέ μέσα για τήν παραπέρα ανάπτυξη τής επανάστασης.

2. ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΑΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΑ ΑΣΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ

Παίρνοντας υπόψη,

1) ότι μπροστά στή σοσιαλδημοκρατία προβάλλει σήμερα πολύ έπιτακτικό τό καθήκον νά προσδιορίσει τό ταξικό περιεχόμενο τών διάφορων μή προλεταριακών κομμάτων, νά πάρει υπόψη τις άμοιβαίες σχέσεις ανάμεσα στις τάξεις στή σημερινή στιγμή και αντίστοιχα μ' αυτό νά καθορίσει τή στάση της απέναντι στα άλλα κόμματα.

2) ότι η σοσιαλδημοκρατία αναγνώριζε πάντοτε τήν ανάγκη τής υποστήριξης κάθε αντιπολιτευτικού και επαναστατικού κινήματος πού θά στρεφόταν ενάντια στό κοινωνικό και πολιτικό καθεστώς πού υπάρχει στή Ρωσία.

3) ότι στή σοσιαλδημοκρατία πέφτει τό καθήκον νά κάνει τό πᾶν ώστε τό προλεταριάτο νά εκπληρώσει τό ρόλο του ήγέτη στήν αστικοδημοκρατική επανάσταση,

παίρνοντας αυτά υπόψη ή σύσκεψη θεωρεί:

1) ότι τά μαυροεκατονταρχίτικα κόμματα (ή "Ένωση του ρωσικού λαού"⁴, οί μοναρχικοί, τό Συμβούλιο τών ένωμένων ευγενών⁵ κτλ.) δρούν όλο και πίο αποφασιστικά, όλο και πίο καθαρά σαν ταξική όργάνωση τών φεουδαρχών-τσιφλικάδων, αποσπούν όλο

καί πιά ξετσιπώτα από τά χέρια του λαού τίς κατακτήσεις τής επανάστασης, προκαλώντας έτσι τήν αναπόφευκτη ὄξυνση τής επαναστατικῆς πάλης· ἡ σοσιαλδημοκρατία ὀφείλει νά ξεσκεπάσει τή στενότητα σύνδεση αὐτῶν τῶν κομμάτων μέ τόν τσαρισμό καί μέ τά συμφέροντα τής μεγάλης δουλοπαροικιακῆς γαιοκτησίας, ἐξηγώντας τήν ἀνάγκη τής ἀδιάλλακτης πάλης γιά τήν ὀλοκληρωτική ἐξαφάνιση τῶν ὑπολειμμάτων αὐτῶν τής βαρβαρότητας·

2) ὅτι κόμματα σάν τήν Ἑνωσι τῆς 17 τοῦ Ὀκτώβρη⁶, τό Ἐμποροβιομηχανικό κόμμα⁷, ἐνμέρει τό Κόμμα τῆς εἰρηνικῆς ἀνακαίνισης⁸ κτλ., εἶναι ταξικές ὀργανώσεις μιᾶς μερίδας τῶν τσιφλικάδων καί ἰδιαίτερα τῆς μεγάλης ἐμποροβιομηχανικῆς ἀστικῆς τάξης, πού δέν ἔκλεισαν ἀκόμη μιά ὀριστική συμφωνία γιά τό μοίρασμα τῆς ἐξουσίας μέ τήν ἀπολυταρχική γραφειοκρατία, πάνω στή βάση ἑνός τιμοκρατικοῦ* καί ἐντελῶς ἀντιδημοκρατικοῦ συντάγματος, μά πού ὥστόσο ἔχουν περάσει πιά ὀλότελα μέ τό μέρος τῆς ἀντεπανάστασης καί ὑποστηρίζουν φανερά τήν κυβέρνηση**· ἡ σοσιαλδημοκρατία [πού ἐκμεταλλεύεται, γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς επανάστασης, τίς συγκρούσεις αὐτῶν τῶν κομμάτων μέ τή μαυροεκατονταρχίτικη ἀπολυταρχία] πρέπει [ταυτόχρονα] νά διεξάγει τήν πιά ἀμείλικτη πάλη ἐνάντια σ' αὐτά τά κόμματα·

3) ὅτι τά κόμματα τῆς φιλελευθερομοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης καί τό κυριότερο ἀπ' αὐτά τά κόμματα – οἱ καντέτοι – ἐγκατέλειψαν τώρα πιά ξεκάθαρα τήν επανάσταση κι' ἐπιδιώκουν νά τή σταματήσουν μέ τή βοήθεια μιᾶς συναλλαγῆς μέ τήν ἀντεπανάσταση· ὅτι τήν οἰκονομική βάση αὐτῶν τῶν κομμάτων τήν ἀποτελεῖ μιά μερίδα τῶν μεσαίων τσιφλικάδων καί τῆς μεσαίας ἀστικῆς τάξης, ἰδιαίτερα ἡ ἀστική διανοήση, ἐνῶ μιά μερίδα τῆς δημοκρατικῆς μικροαστικῆς τάξης τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ ἀκολουθεῖ ἀκόμη αὐτά τά κόμματα μόνο ἀπό παράδοση καί ὄντας ἐξαπατημένη ἀνοιχτά ἀπό τούς φιλελεύθερους· ὅτι τό ἰδανικό αὐτῶν τῶν κομμάτων δέν ξεπερνᾷ τά πλαίσια μιᾶς τακτοποιημένης ἀστικῆς κοινωνίας, πού νά τήν προστατεύει ἀπό τίς ἐπιβουλές τοῦ προλεταριάτου ἢ μοναρχία, ἢ ἀστυνομία, τό σύστημα τῶν

* Τιμοκρατικό σύνταγμα εἶναι τό σύνταγμα πού δίνει δικαιώματα στούς πολίτες ἀνάλογα μέ τήν περιουσία τους. Σημ. μετ.

** Παραλλαγή πού πρότεινε ἡ μειοψηφία: «...τῆς ἀστικῆς τάξης πού πέρασαν πιά ὀλότελα μέ τό μέρος τῆς ἀντεπανάστασης, πού ὑποστηρίζουν φανερά τήν κυβέρνηση, θάζοντας σάν καθήκον τους τήν πραγματοποίησι ἑνός περιορισμένου καί ἐντελῶς ἀντιδημοκρατικοῦ συντάγματος».

δυό βουλῶν, ὁ τακτικός στρατός κτλ.· ἡ σοσιαλδημοκρατία πρέπει νά χρησιμοποιήσῃ πρὸς τὸ συμφέρον τῆς πολιτικῆς διαπαιδαγώγησης τοῦ λαοῦ τὴν δράσιν αὐτῶν τῶν κομμάτων, ἀντιπαράθετοντας στήν ὑποκριτικὴ-δημοκρατικὴ φρασεολογία τους τὸν συνεπὴ δημοκρατισμὸ τοῦ προλεταριάτου, ξεσκεπάζοντας τίς συνταγματικὲς αὐταπάτες πού καλλιεργοῦν αὐτὰ τὰ κόμματα καὶ παλεύοντας ἀμείλικτα ἐνάντια στήν ἡγεμονία τους πάνω στὴ δημοκρατικὴ μικροαστικὴ τάξιν.

4) ὅτι τὰ ναροντικιστικὰ εἴτε τὰ ἐργασιακὰ κόμματα (λαϊκοὶ σοσιαλιστῆς⁹, Ἐργασιακὴ ὁμάδα¹⁰, σοσιαλιστῆς-ἐπαναστάτες¹¹) ἐκφράζουν λίγο πολὺ σωστὰ τὰ συμφέροντα καὶ τίς ἀπόψεις τῶν πλατιῶν μαζῶν τῆς ἀγροτιᾶς καὶ τῆς μικροαστικῆς τάξης τῆς πόλης, ταλαντευόμενα ἀνάμεσα στήν ὑποταγὴν στήν ἡγεμονία τῶν φιλελεύθερων καὶ στήν ἀποφασιστικὴν πάλην κατὰ τῆς τσιφλικάδικης γαιοκτησίας καὶ τοῦ φεουδαρχικοῦ κράτους· τὰ κόμματα αὐτὰ καλύπτουν τοὺς σκοποὺς τους, πού στήν πραγματικότητα εἶναι ἀστικοδημοκρατικοί, μὲ μιά λίγο πολὺ θολὴ σοσιαλιστικὴ ἰδεολογία· ἡ σοσιαλδημοκρατία πρέπει νά ξεσκεπάζῃ ἀδιάκοπα τὸν ψευτοσοσιαλιστικὸν χαρακτήρα τους καὶ νά παλεύῃ ἐνάντια στήν τάσιν τους νά συγκαλύπτουν τὴν ταξικὴν ἀντίθεσιν ἀνάμεσα στὸν προλετάριον καὶ στὸν μικροϊδιοκτήτην, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος νά καταβάλλῃ κάθε δυνατὴ προσπάθειαν γιὰ νά τὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὴν ἐπιροὴν καὶ τὴν καθοδήγησιν τῶν φιλελεύθερων, ἀναγκάζοντας αὐτὰ τὰ κόμματα νά διαλέξουν ἀνάμεσα στήν πολιτικὴν τῶν καντέτων καὶ στήν πολιτικὴν τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου καὶ ὑποχρεώνοντάς τα ἔτσι νά ταχθοῦν μὲ τὸ μέρος τῶν σοσιαλδημοκρατῶν, ἐνάντια στοὺς μαυροκατονταρχίτες καὶ ἐνάντια στοὺς καντέτους.

5) οἱ κοινὲς ἐνέργειαι πού πηγάζουν ἀπὸ δῶ πρέπει ν' ἀποκλείουν κάθε δυνατότητα γιὰ ὁποιοσδήποτε ὑποχωρήσεις ἀπὸ τὸ σοσιαλδημοκρατικὸ πρόγραμμα καὶ τὴν σοσιαλδημοκρατικὴν τακτικὴν καὶ νά ἐξυπηρετοῦν ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο τοὺς σκοποὺς μιᾶς γενικῆς ἐφόδου πού νά κατευθύνεται ταυτόχρονα καὶ ἐνάντια στήν ἀντίδρασιν καὶ ἐνάντια στήν προδοτικὴν φιλελεύθερον ἀστικὴν τάξιν.

Σημείωση. Σέ ἀγκύλες μπῆκαν οἱ λέξεις πού σβήστηκαν ἀπὸ τὴν μειοψηφία, ἡ ὁποία παρουσίασε τὴν παραλλαγὴν πού ἀναφέραμε παραπάνω.

3. ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΟΥΜΑ

1) Ἡ τακτική τῆς ἀποχῆς ἀπό τὴν Κρατική δούμα, πού βοήθησε τίς λαϊκές μάζες νά ἐκτίμήσουν σωστά τό γεγονός ὅτι αὐτό τό ὄργανο δέν ἔχει καμιά ἐξουσία καί οὔτε παίζει ἕναν ἀνεξάρτητο ρόλο, βρῆκε τὴν πλήρη δικαίωσή της στήν κωμωδία τῆς νομοθετικῆς δράσης τῆς πρώτης Κρατικῆς δούμας καί στή διάλυσή της·

2) ἡ ἀντεπαναστατική ὅμως στάση τῆς ἀστικῆς τάξης καί ἡ συμβιβαστική τακτική τοῦ ρωσικοῦ φιλελευθερισμοῦ ἐμπόδισαν τὴν ἄμεση ἐπιτυχία τῆς ἀποχῆς καί ἀνάγκασαν τό προλεταριάτο νά δεχτεῖ τὴν πάλη ἐνάντια στήν τσιφλικάδικη καί ἀστική ἀντεπανάσταση ἀκόμη καί στά πλαίσια τῆς καμπάνιας γιά τὴ Δούμα·

3) αὐτὴ τὴν πάλη ἔξω ἀπό τὴ Δούμα καί μέσα στήν ἴδια τὴ Δούμα ἡ σοσιαλδημοκρατία πρέπει νά τὴ διεξάγει πρὸς τό συμφέρον τῆς ἀνάπτυξης τῆς ταξικῆς συνείδησης τοῦ προλεταριάτου, τοῦ δυναμώματος καί τῆς ἐπέκτασης τῆς ὀργάνωσής του, τοῦ παραπέρα ξεσκεπάσματος μπροστά σ' ὅλο τό λαό τῶν συνταγματικῶν αὐταπατῶν καί πρὸς τό συμφέρον τῆς ἀνάπτυξης τῆς ἐπανάστασης·

4) τὰ ἄμεσα πολιτικά καθήκοντα τῆς σοσιαλδημοκρατίας στήν ἐπικείμενη καμπάνια τῆς Δούμας, εἶναι, πρῶτο, νά ἐξηγήσει στό λαό ὅτι ἡ Δούμα εἶναι ἕνα ὄργανο ἐντελῶς ἀνίκανο γιά νά ἱκανοποιήσει τίς διεκδικήσεις τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἐπαναστατικῆς μικροαστικῆς τάξης, ἰδιαίτερα τῆς ἀγροτιᾶς· δεύτερο, νά ἐξηγήσει στό λαό ὅτι, ὅσο ἡ πραγματική ἐξουσία θά παραμένει στά χέρια τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης, ἡ πολιτική ἐλευθερία δέν μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ μέ τόν κοινοβουλευτικό δρόμο, νά ἐξηγήσει τὴν ἀνάγκη τῆς ἐνοπλῆς ἐξέγερσης, τῆς προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης καί μιᾶς συντακτικῆς συνέλευσης ἐκλεγμένης μέ βάση τὴν καθολική, ἄμεση, ἴση καί μυστική ψηφοφορία·

5) γιά νά ἐκπληρώσει τὰ βασικά σοσιαλιστικά της καθήκοντα, καθὼς καί τὰ ἄμεσα πολιτικά της καθήκοντα ἡ σοσιαλδημοκρατία, σάν ταξικό κόμμα τοῦ προλεταριάτου, πρέπει νά παραμένει ἀπόλυτα ἀνεξάρτητη, πρέπει νά σχηματίσει μέσα στή Δούμα μιά κομματική σοσιαλδημοκρατική ομάδα καί νά μὴν συγχωνεύσει σέ καμιά περίπτωση οὔτε τὰ συνθήματά της, οὔτε τὴν τακτική της μέ κανένα ἄλλο ἀντιπολιτευτικό ἢ ἐπαναστατικό κόμμα·

6) εἰδικά ὁσοναφορᾶ τὴ δράση τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδη-

μοκρατίας στή Δούμα πρέπει νά ξεκαθαριστοῦν τά παρακάτω ζητήματα πού προβάλλει στή σημερινή στιγμή ἢ ὅλη πορεία τῆς πολιτικῆς ζωῆς:

1) στήν πρώτη γραμμή πρέπει νά προβληθεῖ ὁ κριτικός, προπαγανδιστικός, διαφωτιστικός καί ὀργανωτικός ρόλος τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας, σάν μιᾶς ἀπό τίς κομματικές μας ὀργανώσεις. Ἀκριβῶς αὐτούς τούς σκοπούς, καί ὄχι τούς ἄμεσα «νομοθετικούς», πρέπει νά ἐξυπηρετοῦν καί τά νομοσχέδια πού ὑποβάλλει ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας, ἰδιαίτερα πάνω σέ ζητήματα ὅπως εἶναι ἡ καλυτέρευση τῶν συνθηκῶν ζωῆς, ἡ ἐξασφάλιση τῆς ἐλευθερίας τῆς ταξικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου, ἡ ἀποτίναξη τοῦ φεουδαρχικοῦ τσιφλικάδικου ζυγοῦ στό χωριό, ἡ βοήθεια πρὸς τούς πεινασμένους ἀγρότες, ἡ πάλη ἐνάντια στήν ἀνεργία, ἡ ἀπαλλαγὴ τῶν ναυτῶν καί τῶν στρατιωτῶν ἀπό τό κάτεργο τοῦ στρατώνα κτλ.·

2) ἐπειδὴ εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι ἡ τσαρική κυβέρνησις δέν θά παραχωρήσει τίς θέσεις της πρὶν ἀπὸ τὴν ἀποφασιστική νίκη τοῦ ἐπαναστατημένου λαοῦ καί γι' αὐτό μιᾶ σύγκρουση τῆς Δούμας καί τῆς κυβέρνησις εἶναι ἀναπόφευκτη ὁποιαδήποτε καί ἂν εἶναι ἡ τακτική τῆς Δούμας, ἐκτός ἀπὸ τὴν περίπτωση πού ἡ Δούμα θά θυσιάσει τά λαϊκά συμφέροντα στή μαύρη ἑκατονταρχία, ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα καί τό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, παίρνοντας ὑπόψη της ἀποκλειστικά τὴν πορεία τῆς ἐπαναστατικῆς κρίσης πού ἀναπτύσσεται ἔξω ἀπὸ τὴν Δούμα καί ὀφείλεται στίς ἀντικειμενικές συνθήκες, δέν πρέπει οὔτε νά προκαλεῖ πρόωρες συγκρούσεις, οὔτε νά ἀποτρέπει τεχνητὰ ἢ νά ἀναβάλλει τὴν σύγκρουση μέ τὸν περιορισμό τῶν συνθημάτων της, γιατί ἓνα τέτοιο πράγμα θά ἔριχνε τό κύρος τῆς σοσιαλδημοκρατίας στά μάτια τῶν μαζῶν καί θά τὴν ἀποσποῦσε ἀπὸ τὴν ἐπαναστατική πάλη τοῦ προλεταριάτου·

3) ἡ σοσιαλδημοκρατία, ἀποκαλύπτοντας τὴν ἀστική οὐσία ὄλων τῶν μή προλεταριακῶν κομμάτων καί ἀντιπαραθέτοντας σ' ὅλα τά νομοσχέδιά τους κτλ. τά δικά της, πρέπει ἐπίσης νά παλεύει ἐνάντια στήν ἡγεμονία τῶν καντέτων πάνω στό ἀπελευθερωτικό κίνημα, ἀναγκάζοντας τὴν μικροαστική δημοκρατία νά διαλέξει ἀνάμεσα στὸν ὑποκριτικό δημοκρατισμὸ τῶν καντέτων καί στό συνεπὴ δημοκρατισμὸ τοῦ προλεταριάτου.

4. ΓΙΑ ΤΗ ΧΕΙΡΟΤΕΡΕΥΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΜΑΖΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΞΥΝΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΑΛΗΣ

Παίρνοντας υπόψη,

1) ὅτι μιά σειρά γεγονότα μαρτυροῦν γιά τήν ἐξαιρετική χειροτέρευση τῆς οἰκονομικῆς κατάστασης τοῦ προλεταριάτου καί τήν ὄξυνση τῆς οἰκονομικῆς του πάλης (λοκάουτ στήν Πολωνία¹²· κίνημα τῶν ἐργατῶν τῆς Πετρούπολης καί τοῦ Ἰβάνοβο Βοζνεσένσκ μέ σκοπό τήν καταπολέμηση τῆς ἀκρίβειας τῶν εἰδῶν πρώτης ἀνάγκης· πλατύ ἀπεργιακό κίνημα στή βιομηχανική περιοχή τῆς Μόσχας· ἀνησυχαστικές ἐκκλήσεις τῶν ὀργάνων τῶν ἐπαγγελματικῶν συνδικάτων γιά τήν προετοιμασία μιᾶς ἔντονης πάλης κτλ.)·

2) ὅτι, σύμφωνα μ' ὅλες τίς ἐνδείξεις, οἱ διάφορες αὐτές ἐκδηλώσεις τῆς οἰκονομικῆς πάλης συγκεντρώνονται κατά τέτοιον τρόπο, ὥστε μπορεῖ θάσιμα νά περιμένει κανεῖς παντοῦ μιά μαζική οἰκονομική πάλη, πού νά τραβήξει πολύ πιό πλατιά στρώματα τοῦ προλεταριάτου, ἀπό ὅ,τι πρίν·

3) ὅτι ὀλόκληρη ἡ ἱστορία τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης δείχνει πώς κάθε ἰσχυρή ἄνοδος τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος ξεπηδοῦσε μόνο πάνω στή βάση παρόμοιων μαζικῶν οἰκονομικῶν κινήματων·

παίρνοντας αὐτά υπόψη της ἡ σύσκεψη θεωρεῖ ὅτι

1) εἶναι ἀνάγκη ὅλες οἱ κομματικές ὀργανώσεις νά στρέψουν τήν πιό σοβαρή προσοχή τους σ' αὐτό τό φαινόμενο· νά συγκεντρώσουν πλούσιο ὑλικό καί νά θέσουν τό ζήτημα αὐτό στήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ V συνεδρίου τοῦ κόμματος·

2) εἶναι ἀνάγκη νά συγκεντρωθοῦν ὅσο τό δυνατό περισσότερες κομματικές δυνάμεις στόν τομέα τῆς μαζικῆς διαφώτισης πάνω στά οἰκονομικά προβλήματα·

3) εἶναι ἀνάγκη νά παρθεῖ υπόψη αὐτό ἀκριβῶς τό οἰκονομικό κίνημα, σάν βασική πηγή καί σπουδαιότατη βάση ὅλης τῆς ἀναπτυσσόμενης ἐπαναστατικῆς κρίσης στή Ρωσία.

5. ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΞΩΚΟΜΜΑΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΑΝΑΡΧΟΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΟ ΡΕΥΜΑ ΣΤΙΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΤΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟΥ

Παίρνοντας υπόψη,

1) ὅτι στό ΣΔΕΚΡ, ὕστερα ἀπ' τή ζύμωση πού ἔκανε ὁ σ. Ἀξελ-

3 Ἄπαντα Λένιν. Τόμος 15.

ρόντ για τήν πραγματοποίηση ενός ἀκομματικοῦ ἐργατικοῦ συνεδρίου¹³, σημειώθηκε ἕνα ρεῦμα (Λάριν, Στσεγκλό, Ἑλ. Ἴβανόβσκι, Μίροφ, ἔκδοση τῆς Ὀδησοῦ «Ὀσβομποζντένιγε Τρουντά»¹⁴), πού ἐπιδιώκει τήν ἐκμηδένιση τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος καί τήν ἀντικατάστασή του μέ μιά ἀκομματική πολιτική ὀργάνωση τοῦ προλεταριάτου.

2) ὅτι παράλληλα μ' αὐτό, ἔξω ἀπό τό κόμμα καί ἀνοιχτά ἐνάντια στό κόμμα διεξάγεται μέσα στό προλεταριάτο μιά ἀναρχοσυνδικαλιστική ζύμωση, ἡ ὁποία ρίχνει τό ἴδιο ἀκριβῶς σύνθημα γιά ἕνα ἀκομματικό ἐργατικό συνέδριο καί γιά ἀκομματικές ὀργανώσεις («Σογιούζνογε Ντιέλο» καί ἡ ὁμάδα του στή Μόσχα, ὁ ἀναρχικός τύπος στήν Ὀδησσό κτλ.)

3) ὅτι, παρά τήν ἀπόφαση τῆς Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης τοῦ Νοέμβρη τοῦ ΣΔΕΚΡ¹⁵, στίς γραμμές τοῦ κόμματός μας παρατηροῦνται μιά σειρά ἀποδιοργανωτικές ἐνέργειες πού ἀποβλέπουν στή δημιουργία ἀκομματικῶν ὀργανώσεων.

4) ὅτι, ἀπό τό ἄλλο μέρος, τό ΣΔΕΚΡ δέν ἀρنيόταν ποτέ νά χρησιμοποιήσει, σέ στιγμές μεγαλύτερης ἢ μικρότερης ἐπαναστατικῆς ἀνόδου, ὀρισμένες ἐξωκομματικές ὀργανώσεις, ὅπως π.χ. τά σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν, γιά τό δυνάμωμα τῆς ἐπιροῆς τῆς σοσιαλδημοκρατίας πάνω στήν ἐργατική τάξη καί γιά τή σταθεροποίηση τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος (βλέπε τίς ἀποφάσεις τοῦ Σεπτέμβρη τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης καί τῆς Ἐπιτροπῆς Μόσχας γιά τό ἐργατικό συνέδριο στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι»¹⁶, ἀρ. φύλ. 3 καί 4).

5) ὅτι μέ βάση τήν ἀνοδο πού ἄρχισε, παρουσιάζεται ἡ δυνατότητα νά δημιουργηθοῦν ἢ νά χρησιμοποιηθοῦν, μέ σκοπό τήν ἀνάπτυξη τῆς σοσιαλδημοκρατίας, ἐξωκομματικά ἀντιπροσωπευτικά ὄργανα τῆς ἐργατικῆς τάξης, ὅπως: τά σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν, τά συμβούλια τῶν ἐργατῶν πληρεξουσίων κτλ. καί ὅτι παράλληλα οἱ ὀργανώσεις τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος πρέπει νά ἔχουν ὑπόψη τους ὅτι μέ μιά σωστή, γερή καί πλατιά ὀργάνωση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς δουλιᾶς στίς μάζες τοῦ προλεταριάτου, παρόμοια ὄργανα σάν κι' αὐτά μποροῦν οὐσιαστικά νά ἀποδειχτοῦν περιττά.

παίρνοντας αὐτά ὑπόψη της, ἡ σύσκεψη θεωρεῖ,

1) ὅτι εἶναι ἀναγκαῖα ἡ πιό ἀποφασιστική πάλη ἀρχῶν ἐνάντια στό ἀναρχοσυνδικαλιστικό κίνημα στίς γραμμές τοῦ προλεταριάτου καί ἐνάντια στίς ἀξελροντικές καί λαρινικές ιδέες μέσα στή σοσιαλδημοκρατία.

2) ὅτι εἶναι ἀναγκαῖα ἡ πιό ἀποφασιστική πάλη ἐνάντια στίς

κάθε λογής αποδιοργανωτικές και δημαγωγικές προσπάθειες στους κόλπους του ΣΔΕΚΡ, πού αποβλέπουν στό νά εξασθενήσει ή κομματική οργάνωση ή νά χρησιμοποιηθεῖ γιά τήν αντικατάσταση τῆς σοσιαλδημοκρατίας μέ ἀκομματικές πολιτικές οργανώσεις τοῦ προλεταριάτου·

3) ὅτι σέ περίπτωση ἀνάγκης ἐπιτρέπεται ή συμμετοχή τῶν οργάνωσεων τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, στά γενικά κομματικά συμβούλια τῶν ἐργατῶν πληρεξουσίων, στά σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν καί στά συνέδρια τῶν ἀντιπροσώπων τους, καθώς ἐπίσης καί ή δημιουργία παρόμοιων οργάνων, μέ τόν ὅρο ὅτι αὐτή ή δουλιά θά τοποθετηθεῖ σέ αὐστηρά κομματική βάση, μέ σκοπό τήν ἀνάπτυξη καί τό δυνάμωμα τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος·

4) ὅτι, γιά τό ἄπλωμα καί τό δυνάμωμα τῆς ἐπιροῆς τῆς σοσιαλδημοκρατίας πάνω στίς πλατιές μάζες τοῦ προλεταριάτου εἶναι ἀνάγκη, ἀπό τό ἕνα μέρος, νά δυναμώσουμε τή δουλιά γιά τήν οργάνωση τῶν συνδικάτων καί τή σοσιαλδημοκρατική προπαγανδιστική καί διαφωτιστική δουλιά μέσα σ' αὐτά, καί ἀπό τό ἄλλο μέρος, νά τραθήξουμε ὅλο καί πιά πλατιά στρώματα τῆς ἐργατικῆς τάξης νά πάρουν μέρος στίς διάφορες κομματικές οργανώσεις.

Η ΤΑΚΤΙΚΗ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΣΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΜΠΑΝΙΑΣ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΠΟΥ ΔΟΘΗΚΕ ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΤΗ
ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ «L' HUMANITÉ»¹⁷
ΣΤΙΣ 17 ΤΟΥ ΦΛΕΒΑΡΗ (2 ΤΟΥ ΜΑΡΤΗ) 1907

Τό τελευταῖο συνέδριο τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας πού ἔγινε στή Στοκχόλμη τόν Ἀπρίλη τοῦ 1906¹⁸, ἀποφάσισε ὅτι οἱ σοσιαλδημοκράτες δέν πρέπει νά συνάψουν καμιά ἐκλογική συμφωνία μέ τά ἀστικά κόμματα. Ἡ ἀρχή αὐτή εἶχε ἐφαρμοστεῖ ἀμέσως στίς ἐκλογές γιά τήν πρώτη Δούμα στή Σιβηρία καί στόν Καύκασο. Ἰσχυε ἄραγε αὐτή ἡ ἀρχή καί γιά τή δεύτερη Δούμα; Οἱ μπολσεβίκοι ἔλεγαν ναί, οἱ μενσεβίκοι ὄχι. Γιά νά λυθεῖ αὐτό τό ζήτημα, οἱ μπολσεβίκοι ἀπαίτησαν τή σύγκληση ἑνός ἔκτακτου συνεδρίου. Στίς ἀρχές τοῦ Νοέμβρη ἔγινε μόνο συνδιάσκεψη, στήν ὁποία ἀντιπροσωπεύτηκαν ὅλες οἱ ὀργανώσεις τοῦ κόμματος. Οἱ μενσεβίκοι μαζί μέ τή Μπούντ¹⁹ ὑποστήριξαν τήν πρόταση γιά τό κλείσιμο μιᾶς συμφωνίας μέ τούς καντέτους στίς προσεχεῖς ἐκλογές. Οἱ μπολσεβίκοι μαζί μέ τούς λεττονούς²⁰ καί πολωνούς²¹ τάχθηκαν ἐναντία στό κλείσιμο μιᾶς τέτοιας συμφωνίας. Ἡ πρόταση τῶν πρώτων συγκέντρωσε 18 ψήφους, τῶν δευτέρων 14. Ἡ συνδιάσκεψη ἀποφάσισε πώς οἱ τοπικές ὀργανώσεις πρέπει νά ἀποφανθοῦν κατά τήν κρίση τους πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα. «Ἄς γίνει στήν Πετρούπολη ὅ,τι καί στά ἄλλα μέρη», δήλωσαν σκόπιμα οἱ μπολσεβίκοι στούς μενσεβίκους.

Πρέπει νά ξέρουμε δύο πράγματα: ἀπό τό ἕνα μέρος, ὅτι οἱ μενσεβίκοι, παρά τήν τέτοια ὀνομασία τους, ἔχουν τήν πλειοψηφία στήν Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ κόμματος, μέ ἄλλα λόγια ὅτι αὐτοί εἶναι οἱ καθοδηγητές τῆς γενικῆς του πολιτικῆς· ἀπό τό ἄλλο μέρος, ὅτι οἱ μπολσεβίκοι ἔχουν τήν πλειοψηφία στίς ἐπιτροπές τῶν κυβερνεῖων Πετρούπολης καί Μόσχας. Ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή ἔχοντας ἐναντιά της καί τίς δύο πρωτεύουσες, βρίσκεται σέ μιά δύσκολη καί μειονεκτική θέση. Ἐτσι ἐξηγεῖται ἡ προσπά-

θεια τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς νά ἐφαρμόσει μέ κάθε θυσία τή μενσεβίκικη πολιτική στήν Πετρούπολη καί στή Μόσχα. Γιά τίς ἐκλογές στήν Πετρούπολη αὐτή (ἡ ΚΕ) τόλμησε νά παραβιάσει τήν τοπική αὐτονομία, προκαλώντας διάσπαση μόλις βρέθηκε ἡ πρόφαση ²².

Ἡ ὀργάνωση τῆς Πετρούπολης δέν πραγματοποίησε ἀκόμη τή συνδιάσκεψη τοῦ κυβερνεῖου πού εἶχε προβλέψει ἡ Πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ Νοέμβρη. Οἱ φιλελεύθερες ἐφημερίδες ἤδη ἀπό πολύν καιρό συζητοῦσαν ἔντονα τό ζήτημα τῆς ἐκλογικῆς τακτικῆς. Φοβοῦνταν πώς οἱ σοσιαλιστές θά ἐνεργήσουν ἀνεξάρτητα ἀπ' αὐτούς, καί πώς θά ὀργανώσουν χωρίς αὐτούς κι' ἐνάντιά τους τίς μάζες γύρω ἀπό τήν ἐπαναστατική σημαία. Κατακεραύνωναν τούς μπολσεβίκους, πού τούς χαρακτήριζαν συνεχῶς σάν «σεχταριστές, δογματιστές, μπλανκιστές, ἀναρχικούς κτλ.», ἤθελαν ὅμως νά διεξάγουν τήν καμπάνια μαζί μέ τά ἄλλα ἐπαναστατικά κόμματα, νά καταρτίσουν μ' αὐτά κοινό ἐκλογικό ψηφοδέλτιο. Στά χέρια τους βρίσκονται οἱ μεγαλύτερες ἐφημερίδες τῆς Πετρούπολης καί γι' αὐτό τούς ἦταν εὐκόλο νά ἐπιβάλουν στούς ἄλλους νά τούς ἀκούσουν. Ἐνῶ οἱ μπολσεβίκοι εἶχαν στή διάθεσή τους μόνο τό παράνομο ὄργανό τους «Προλετάρι», πού ἔβγαινε στό ἐξωτερικό καί κυκλοφοροῦσε μόνο δύο φορές τό μήνα.

Κρυφά καί μέσω παράνομης σύνδεσης ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή τῶν μενσεβίκων πληροφόρησε τούς καντέτους ὅτι ἡ τακτική τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἐξαρτᾶται ἀπ' αὐτή τήν ἴδια καί ὄχι ἀπό τή μπολσεβίκικη ἐπιτροπή τοῦ κυβερνεῖου. Αὐτό ἀποκαλύφθηκε στήν πληροφοριακή συνδιάσκεψη πού συγκλήθηκε τίς πρῶτες μέρες τοῦ Γενάρη καί στήν ὁποία πῆραν μέρος ἀντιπρόσωποι τῶν καντέτων, τῶν λαϊκῶν σοσιαλιστῶν, τῶν τρουντοβίκων, τῶν σοσιαλιστῶν ἐπαναστατῶν καί τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ²³. "Ολοὶ τάχθηκαν ὑπέρ ἑνός κοινοῦ ψηφοδελτίου. "Ολοὶ, ἐκτός ἀπό τόν ἀντιπρόσωπο τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κυβερνεῖου, πού ὕστερα ἀπό τή σύσκεψη δήλωσε ὅτι ἡ ἐπιτροπή θά πάρει ἀπόφαση μόνον ἔπειτα ἀπό μερικές μέρες. Τότε ἐπέμβηκε ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς: «Θᾶταν καλύτερα, – δήλωσε, – ἂν ἡ συμφωνία γίνεαι ὄχι ἀπό ὀλόκληρη τήν ὀργάνωση σάν σύνολο, ἀλλά ἀπό κάθε ἀχτίδα ξεχωριστά (στήν Πετρούπολη ὑπάρχουν 12 τέτοιες ἀχτίδες). – Ἐγώ ὅμως πρώτη φορά ἀκούω μιά παρόμοια πρόταση! – ἀπάντησε ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κυβερνεῖου. – Αὐτό εἶναι σχέδιο τῆς Κεντρικῆς

Ἐπιτροπῆς; – “Ὀχι, αὐτή εἶναι δική μου ἰδέα, – ἀπάντησε ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς».

Ὁ ἔξυπνος ἄνθρωπος καταλαβαίνει καί ἀπό τά μισόλογα. Οἱ καντέτοι κατάλαβαν. Ἡ «Ρέτς» (ἐπίσημο ὄργανο τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων) ²⁴, ἡ «Τοβάριστς» (ὄργανο τῶν ἀριστερῶν καντέτων, ἓνα εἶδος σοσιαλιστές-μιλλερανικοί)²⁵, ἡ «Στρανά» (ὄργανο τοῦ Κόμματος τῶν δημοκρατικῶν μεταρρυθμίσεων) ²⁶, ἀνακοίνωσαν ὅτι οἱ μενσεβίκοι εἶναι τό συνετό τμήμα, τό ὑποδειγματικό τμήμα, τό ἀξιοπρεπές τμήμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ἐνῶ οἱ μπολσεβίκοι εἶναι οἱ ἐκπρόσωποι τῆς βαρβαρότητας. Αὐτοί ἐμποδίζουν τό σοσιαλισμό νά γίνει πολιτισμένος καί κοινοβουλευτικός! Ὅμως, παρουσία τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν καντέτων, τοῦ Μιλιουκόφ, τούς κάνανε γνωστό ὅτι οἱ μπολσεβίκοι θά κατεβοῦν στίς ἐκλογές ξεχωριστά ἀπ’ αὐτούς.

Ἡ Συνδιάσκεψη τῆς Πετρούπολης, πού ἔπρεπε νά λύσει τό ζήτημα τῆς τακτικῆς στίς ἐκλογές, ἔγινε στίς 6 τοῦ Γενάρη. Σ’ αὐτήν πῆραν μέρος 39 μπολσεβίκοι καί 31 μενσεβίκοι. Οἱ τελευταῖοι διαφώνησαν στήν ἀρχή μέ τήν κατανομή τῶν πληρεξουσιῶν, ἄν καί δέν τόλμησαν νά διεκδικήσουν τήν πλειοψηφία. Αὐτό ὅμως τούς χρησίμευσε σάν πρόφαση γιά νά ἐγκαταλείψουν τή συνδιάσκεψη. Δεύτερη πρόφαση: οἱ μενσεβίκοι ζήτησαν, σύμφωνα μέ τήν πρόταση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς 4 τοῦ Γενάρη τό ἑξῆς: γιά τή λύση τοῦ ζητήματος τῆς τακτικῆς στίς ἐκλογές ἡ ὀργάνωση νά διαιρεθεῖ σέ δύο μέρη: νά συγκληθεῖ μιά ξεχωριστή συνδιάσκεψη γιά τήν πόλη τῆς Πετρούπολης καί μιά ξεχωριστή γιά τήν περιφέρεια τῆς Πετρούπολης. Γιά ὅσους γνωρίζουν τή σοσιαλδημοκρατική ὀργάνωση τῆς Πετρούπολης, ἡ ὁποία βασίζεται ἐνμέρει στήν ἀρχή τῆς ὀργάνωσης κατά τόπους κατοικίας καί ἐνμέρει στήν ἀρχή τῆς ὀργάνωσης κατά ἐθνικότητες, (τμήματα λεττονικό, ἐσθονικό) ἢ στήν ἀρχή τῆς ὀργάνωσης κατά ἐπαγγέλματα (στρατιωτικό τμήμα, τμήμα τῶν σιδηροδρομικῶν) – αὐτό θά σήμαινε ὄχι μόνο παραβίαση τῆς αὐτονομίας τῶν ὀργανώσεων, ἀλλά, ἀπό μιά ὀρισμένη ἄποψη, ἦταν γενικά παράλογο. Γιαυτό ἡ συνδιάσκεψη τάχθηκε ἐνάντια σ’ αὐτή τήν πρόταση, ἡ ὁποία ἐπιπλέον τῆς εἶχε ἐπιβληθεῖ μ’ ἓνα ὕφος προστάκτικό καί πού δέν ἀνταποκρινόταν καθόλου στίς ἀρχές της.

Οἱ τριάντα ἓνας ἀντιπρόσωποι ἐγκατάλειψαν τή συνεδρίαση καί ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή ἀνακοίνωσε ὅτι ἡ μειοψηφία ἀπαλλάσσεται ἀπό τήν ὑποχρέωση νά ὑποταχθεῖ στήν ἀπόφαση τῆς πλειοψηφίας. Αὐτό ἦταν ὄχι μόνο πρόκληση, ἀλλά κυριολεκτικά κήρυξη τῆς διάσπασης ἀπό μέρος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς.

Οί τριάντα ένας αντιπρόσωποι συγκρότησαν δική τους ξεχωριστή επιτροπή και πήραν μέρος στις διαπραγματεύσεις που έκαναν οί καντέτοι με τον άριστερό συνασπισμό τών τρουντοβίκων, τών λαϊκῶν σοσιαλιστῶν και τῶν σοσιαλιστῶν ἐπαναστατῶν· ἡ ἐμφάνιση ὅμως στή σκηνή ενός καινούργιου προσώπου χάλασε αὐτά τά παζαρέματα. Στίς 4 τοῦ Γενάρη ἡ «Νόβογε Βρέμια»²⁷ δημοσίευσε ἕνα ἄρθρο τοῦ ὀχτωβριστῆ Στολίπιν, ἀδελφοῦ τοῦ ὑπουργοῦ. «Ἐάν οί καντέτοι – ἔγραφε – εἶχαν τό θάρρος νά ἔρθουν σέ ὀριστική ρήξη μέ τίς ἐπαναστατικές ὀμάδες και νά σταθοῦν ἀκλόνητα πάνω σέ συνταγματική βάση, τό κόμμα τους θά μπορούσε νά νομιμοποιηθεῖ». Ὑστερα ἀπό μερικές μέρες (στίς 15 τοῦ Γενάρη) ὁ Μιλιουκόφ ἐπισκέφτηκε τόν ὑπουργό Στολίπιν και τήν ἐπόμενη μέρα ἀπό τήν ἐπίσκεψή του ὅλες οί ἐφημερίδες τῶν καντέτων δημοσίευσαν τήν εἶδηση ὅτι οί καντέτοι διέκοψαν τίς διαπραγματεύσεις μέ τούς ἀριστερούς. Τό παιχνίδι ὅμως αὐτό δέν ἔφερε κανένα ὄφελος στούς καντέτους, μόνο πού τούς ἐξέθεσε σοβαρά, ἀλλά μάταια. Οί καντέτοι δέν μπόρεσαν νά δεχτοῦν τούς ὄρους τοῦ Στολίπιν.

Ὅσοναφορᾶ τούς μενσεβίκους, και αὐτοί ἐπίσης ἐκτέθηκαν ὄχι λιγότερο σοβαρά και μάταια. Στήν ἀρχή, παρά τήν ἐπίσκεψη τοῦ Μιλιουκόφ στόν Στολίπιν, οί μενσεβίκοι συνέχισαν τίς διαπραγματεύσεις τους μέ τούς καντέτους και τίς ἀριστερές ὀμάδες. Ἡ συνδιάσκεψη, ὅπου ἔγινε ἡ ρήξη και ὅπου αὐτοί δέν κατόρθωσαν νά συνεννοηθοῦν σχετικά μέ τήν κατανομή τῶν βουλευτικῶν ἐδρῶν, πραγματοποιήθηκε μόλις στίς 18 τοῦ Γενάρη²⁸. Ἐπειτα, στό ἴδιο χρονικό διάστημα ἡ «Ρέτς» ἔγραφε ὅτι οί καντέτοι, γιά νά παραμερίσουν τούς μπολσεβίκους, παραχωροῦν στούς μενσεβίκους τήν ἔδρα πού εἶχαν ὑποσχεθεῖ στήν ἐργατική κουρία, και οί μενσεβίκοι δέν διαμαρτυρήθηκαν καθόλου γι' αὐτόν τόν πρωτοφανή τρόπο ἐμπορίας μέ τούς ψήφους τῶν ἐργατῶν. Κάτι περισσότερο! Ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή συνέχισε τά παζαρέματα μέ τούς καντέτους, πράγμα πού σήμαινε ὅτι συμφωνάει μέ τούς ὄρους τους. Τό γεγονός ἀκριβῶς αὐτό προκάλεσε τήν ἀγανάκτηση μέσα στούς ἐργάτες! Αὐτό ἀκριβῶς τό γεγονός μέ ἀνάγκασε νά γράψω τή προσούρα μου «Ἡ ὑποκρισία τῶν τριάντα ἕνα μενσεβίκων»*, γιά τήν ὁποία οί τελευταῖοι θέλουν νά μέ παραπέμψουν σέ κομματικό δικαστήριον.

Ὑστερα ἀπό τή συνδιάσκεψη τῆς 6 τοῦ Γενάρη, ὅπου ἔγινε ἡ

* Βλ. Ἄπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 14ος, σελ. 323–335. Ἡ Σύντ.

διάσπαση, οί μπολσεβίκοι ἔλεγαν: «Ἐάν οί ἀριστεροί, συμπεριλαμβανομένων καί τῶν μενσεβίκων, κλείσουν συμμαχία μέ τούς καντέτους, ἐμεῖς θά παλέψουμε μόνοι μας. Ἐάν οί διαπραγματεύσεις τους ναυαγήσουν, τότε θά τούς προτείνουμε μέ τή σειρά μας τούς ὅρους μιᾶς συμφωνίας, πού ἡ ἀποδοχή τοῦ ἔθαι σημαίνει γι' αὐτούς ἀποδοχή τῆς ἀρχῆς τῆς ἡγεμονίας τοῦ προλεταριάτου».

Οί διαπραγματεύσεις τῶν ἀριστερῶν μέ τούς καντέτους κατάληξαν σέ ναυάγιο (συνδιάσκεψη τῆς 18 τοῦ Γενάρη): αὐτή ἦταν γιά μᾶς ἡ πρώτη νίκη. Προτείναμε τούς ὅρους γιά τή δημιουργία ἑνός ἀριστεροῦ συνασπισμοῦ, ὁ ὁποῖος δέν θά ἐρχόταν σέ συναλλαγὴ μέ τό Κόμμα τῶν καντέτων: οί ὅροι αὐτοί ἔγιναν ἀποδεκτοί ἀπ' ὅλους, ἐκτός ἀπό τούς μενσεβίκους, στίς 25 τοῦ Γενάρη. Αὐτή ἦταν ἡ δεύτερη νίκη. Ἐπό τίς ἔξι ἔδρες στήν Πετρούπολη προτείναμε: δύο στήν ἐργατική κουρία, δύο στούς σοσιαλδημοκράτες, δύο στά ὑπόλοιπα κόμματα. Κι' ἦταν ὀλοφάνερο ὅτι ἡ ἐργατική κουρία θά ἐκλέξει δύο σοσιαλδημοκράτες. Ἐμεναν ἀκόμη δεκαπέντε μέρες ὡς τίς ἐκλογές. Τώρα ὅμως ἔγινε κάτι πού οί καντέτοι δέν τό περίμεναν καθόλου: ἐκτός ἀπό τό μαῦρο ψηφοδέλτιο, ἀπό τό ψηφοδέλτιο τῶν ὀχτωβριστῶν καί τό ψηφοδέλτιο τῶν καντέτων, παρουσιάστηκε καί τό ψηφοδέλτιο τοῦ ἀριστεροῦ συνασπισμοῦ χωρίς τούς καντέτους καί χωρίς τούς μενσεβίκους.

Οί καντέτοι στίς πρηγούμενες συνδιασκέψεις τους μέ τά ἀριστερά κόμματα, πρόσφεραν στούς ἀριστερούς δύο ἔδρες, ἐνῶ αὐτοί ζητοῦσαν τρεῖς. Ὄταν οί καντέτοι εἶδαν ὅτι ἐναντίον τους δημιουργήθηκε ὁ ἀριστερός μας συνασπισμός, τρόμαξαν κι' ἔβαλαν στό ψηφοδέλτιό τους μόνον τρεῖς ὑποψηφίους ἀπό τό κόμμα τους. Τίς ἄλλες τρεῖς ἔδρες τίς πρόσφεραν: μιά στόν καθηγητή Κοβαλέβσκι (ἀπό τό Κόμμα τῶν δημοκρατικῶν μεταρρυθμίσεων), τήν ἄλλη στόν ἱερέα Πετρόφ (χριστιανοδημοκράτης, πολύ δημοφιλῆς δημαγωγός), τήν τρίτη στούς ἐργάτες. Ἐξάλλου, τήν τελευταία αὐτή παραχώρηση τήν ἔκαναν μόνο καί μόνο γιά νά ἀποτρέψουν τή θύελλα τῆς λαϊκῆς ἀγανάκτησης.

Οί καντέτοι εἶχαν ἐπιτυχία στίς ἐκλογές, πρέπει ὅμως νά ὑπογραμμίσουμε ὅτι ὁ ἀριστερός συνασπισμός συγκέντρωσε τά 25 % ἀπό τό σύνολο τῶν ψήφων στήν Πετρούπολη καί ὅτι κέρδισε τή νίκη στό τμήμα τοῦ Βίμποργκ. Σέ πολλά τμήματα οί καντέτοι νίκησαν μέ μιά ἐλάχιστη μόνο πλειοψηφία. Σέ πέντε τμήματα ἔφτανε νά κερδίζαμε ἀκόμη 1600 ψήφους καί ἡ νίκη τοῦ ἀριστεροῦ συνασπισμοῦ θά ἦταν ἐξασφαλισμένη. Στό τμήμα Κολόμενσκι δέν μᾶς χρειάζονταν παρά 99 ψήφοι ἀκόμη. Συνεπῶς, τή νίκη τῶν ἀριστερῶν κομμάτων στήν Πετρούπολη τήν ἐμπόδισαν οί

μενσεβίκοι· παρ' ὅλα αὐτά ὅμως, ἡ ἐπαναστατική ἀριστερά στή νέα Δούμα εἶναι γενικά πολύ πιά ἰσχυρή ἀπ' ὅ,τι στήν προηγούμενη.

Εἶχαμε πραγματοποιήσει ἓνα ἐξαιρετικά διδακτικό πείραμα: Πρῶτ' ἀπ' ὅλα, βλέπουμε ὅτι οἱ ἐργάτες τῆς Πετρούπολης παραμένουν μέ φανατισμό μπολσεβίκοι, ἀποφασισμένοι σταθερά νά ὑπερασπίσουν τήν αὐτονομία τῆς ὀργάνωσής τους ἐνάντια στίς ἐπιβουλές τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἐπειτα, ἐμεῖς ξέρουμε τώρα τί πρέπει νά πιστεύουμε σχετικά μέ τό μαυροεκατονταρχίτικο κίνδυνο, ὁ ὁποῖος χρησιμοποιοῦνταν σάν ἐπιχείρημα γιά νά δικαιολογήσει τή συμφωνία μέ τούς καντέτους στό πρῶτο στάδιο τῶν ἐκλογῶν. Αὐτό δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά μιά ἐπινόηση γιά νά ἐξαπατηθοῦν τά σοσιαλιστικά κόμματα καί νά προφυλαχτοῦν οἱ καντέτοι ἀπό τόν ἀριστερό κίνδυνο. Γιατί ὁ «πραγματικός κίνδυνος γιά τούς καντέτους προέρχεται ἀπό τά ἀριστερά», ὅπως ἀναγκάστηκε κάποτε νά ὁμολογήσει ἡ «Ρέτς». «Ὅποιος ψηφίζει τούς ἀριστερούς, διευκολύνει τήν ἐκλογή τῶν δεξιῶν» – μᾶς ἐπαναλάβαιναν ὀλόκληρες ἐβδομάδες οἱ ἐφημερίδες τῶν καντέτων. Τό σύνθημα αὐτό τούς βοήθησε νά σπείρουν ἀμφιβολίες στούς ἀναποφάσιστους. Μέ τήν ἀδίστακτη καμπάνια τους πέτυχαν, ὥστε ὁ ἀριστερός συνασπισμός στή Μόσχα νά πάρει λιγότερους ψήφους (13 %) ἀπ' ὅ,τι στήν Πετρούπολη, γιατί στή Μόσχα δέν διαθέταμε οὔτε μιά ἐφημερίδα. Δέν μπόρεσαν ὅμως νά ἐμποδίσουν τήν ἀποκάλυψη τῆς ἀναμφισβήτητης ἀλήθειας, ὅτι ὁ μαῦρος κίνδυνος ἦταν ψευτιά καί πρόσχημα. Καί στή Μόσχα ἐπίσης ὑπῆρχαν τέσσερα ψηφοδέλτια, ὅπως καί στήν Πετρούπολη, μά ἡ συμμαχία τῶν μαύρων καί τῶν ὀχτωβριστῶν δέν ἔφερε τή νίκη στούς δεξιούς, οὔτε στή Μόσχα, οὔτε στήν Πετρούπολη. Στά χέρια μας ἔχουμε ἀριθμούς τούς ὁποίους, ἅμα χρειαστεῖ, μπορούμε νά ἐπικαλεστοῦμε.

Ἐτσι λοιπόν, οἱ μενσεβίκοι εἶναι ἐλεύθεροι νά τάσσονται μέ τό μέρος τῶν καντέτων καί νά τούς ὑπηρετοῦν. Ἐμεῖς δέν θά τούς ἀκολουθήσουμε. Ὁ λαός δέν θά τούς ἀκολουθήσει. Ἡ στάση τῶν καντέτων εἶναι τέτοια, ὥστε οἱ μάζες ὅλο καί περισσότερο τραβοῦν πρός τά ἀριστερά. Ἄν ὁ Μιλιουκόφ φαντάζεται ὅτι χαρακτηρίζοντας τήν πολιτική μας «πολιτική τυχодиωκτισμῶν» καί ἀποκαλώντας τή σημαία μας «κόκκινο κουρέλι», θά μᾶς ἀφαιρέσει τούς ὀπαδούς μας, τότε τό μόνο πού ἔχουμε νά κάνουμε εἶναι νά τόν καλέσουμε νά συνεχίσει νά λέει τέτοιου εἴδους ἀνοησίες, πού μᾶς εἶναι τόσο ὠφέλιμες. Οἱ μενσεβίκοι πού καντετίζουν θά κάνουν καλύτερα ἂν καλοσκεφτοῦν τό γεγονός ὅτι σ' ἐκεῖνα τά

ἐργοστάσια τῆς Πετρούπολης, ὅπου οἱ ἐργάτες ἦταν προηγούμενα μπολσεβίκοι, ἔχουν ἐκλεγεῖ καί τώρα μπολσεβίκοι, ἐνῶ σ' ἐκεῖνα τά ἐργοστάσια, ὅπου οἱ ἐργάτες ἦταν προηγούμενα μενσεβίκοι καί ὅπου τήν περισσότερη προπαγάνδα τήν ἔκαναν οἱ μενσεβίκοι... *θγῆκαν οἱ ἐσέροι!* Ἀκόμη καί οἱ ἴδιοι οἱ ἐσέροι θά πρέπει νά δοκίμασαν μεγάλη ἐκπληξη ἀπό τόν ἀριθμό τῶν ψήφων πού πῆραν. Πόσο εὐγνώμονες θά πρέπει νά εἶναι αὐτοί ἀπέναντι στόν ὀπορτουισμό τῶν μενσεβίκων! Ὅσο γιά ἐμᾶς, τέτοια ἀποτελέσματα μποροῦν νά μᾶς δυναμώνουν μόνο τήν πεποίθηση ὅτι τώρα περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλη φορά τό καθῆκον μας καί ἡ ἐγγύηση τῆς ἐπιτυχίας βρίσκεται στήν ἀπό κοινοῦ συνεργασία ὄχι μέ τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη, πού θέλει νά βάλει τέρμα στήν ἐπανάσταση, ἀλλά μέ τή δημοκρατική ἀγροτιά, ἐνάντια στήν προστυχιά καί στήν προδοσία τῆς ἀστικῆς τάξης, ἡ ὁποία ἀπό μέρα σέ μέρα γίνεται ὄλο καί πιο ἀντεπαναστατική. Ἡ καλύτερη πολιτική ἦταν πάντοτε καί εἶναι καί τώρα ἡ ἀνοιχτή ἐπαναστατική πολιτική, ἡ σκληρή, ἡ ἀπόλυτα ἀνεξάρτητη πάλη κάτω ἀπ' τήν προλεταριακή σημαία, πού συγκεντρώνει σιγά σιγά γύρω μας, μαζί μέ τούς προλετάριους ἐργάτες, τίς ἀναρίθμητες μάζες τῆς δημοκρατικῆς ἀγροτιᾶς.

*Δημοσιεύτηκε στίς 4 τοῦ Ἀπρίλη 1907
στήν ἐφημερίδα «L' Humanité»
ἀρ. φύλ. 1082*

*Στή ῥωσική γλώσσα πρωτοδημοσιεύτηκε τό
1929-1930 στόν XI τόμο τῆς 2ης καί 3ης
ἐκδοσης τῶν Ἀπάντων τοῦ Β.Ι. Λένιν*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ
τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
Μετάφραση ἀπό τά γαλλικά*

Η ΕΝΑΡΞΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΔΟΥΜΑΣ²⁹

Πετρούπολη, 20 τοῦ Φλεβάρη 1907

Σήμερα συνέρχεται ἡ δεύτερη Δούμα³⁰. Οἱ συνθῆκες τῆς σύγκλησῆς της, οἱ συνθῆκες τῶν ἐκλογῶν, ἐξωτερικές καί ἐσωτερικές, οἱ συνθῆκες τῶν ἐργασιῶν της, ὅλα αὐτά ἔχουν ἀλλάξει σέ σύγκριση μέ τήν πρώτη Δούμα. Θά ἦταν ὀλοφάνερο λάθος νά περιμένει κανεῖς μιά ἀπλή ἐπανάληψη τῶν γεγονότων. Ἀπό τό ἄλλο μέρος, ὅμως, σέ ὅλες τίς ἀλλαγές πού ἔγιναν στό πολιτικό ἔτος πού πέρασε, καί πού ἦταν τόσο πλούσιο σέ ἀναποδιές τῆς τύχης, διαφαίνεται ἕνα βασικό στοιχεῖο πού δείχνει ὅτι γενικά τό κίνημα ἀνέβηκε σέ ἀνώτερη βαθμίδα, προχωρώντας μέ ζίκ-ζάκ, ἀλλά ἀκλόνητα μπροστά καί πάντα μπροστά.

Αὐτό τό βασικό στοιχεῖο μπορεῖ νά ἐκφραστεῖ μέ λίγα λόγια ὡς ἐξῆς: δεξιοποίηση τῶν πάνω στρωμάτων, ἀριστεροποίηση τῶν κάτω στρωμάτων, ὄξυνση τῶν πολιτικῶν ἀντιθέσεων. Καί ὄχι μόνο τῶν πολιτικῶν, ἀλλά καί τῶν κοινωνικοοικονομικῶν πρῶτ' ἀπ' ὅλα. Ἐκεῖνο πού χαρακτηρίζει ἰδιαίτερα τά τελευταῖα γεγονότα στίς παραμονές τῆς σύγκλησης τῆς δεύτερης Δούμας εἶναι ὅτι κάτω ἀπό τή φαινομενική ἀκινησία τῆς πολιτικῆς ζωῆς συντελοῦνταν ἕνα ἀόρατο, ἀθόρυβο, ὅμως βαθύ προτσές ἀνάπτυξης τῆς μαζικῆς συνείδησης, τόσο τῆς ἐργατικῆς τάξης, ὅσο καί τῶν πλατιῶν στρωμάτων τῆς ἀγροτιᾶς.

Τό καθεστῶς τῶν ἑκτακτων στρατοδικείων ἀλλάξε πολύ λίγο στό χρόνο πού μᾶς πέρασε. Ἡ πολιτική ὅμως ἀνακατάταξη τῶν τάξεων εἶναι τεράστια. Ἄς πάρουμε τούς μαυροεκατονταρχίτες. Στήν ἀρχή αὐτοί ἦταν, κυρίως, μιά χούφτα ἀπό ἀστυνομικούς τραμπούκους, πού τήν ἀκολουθοῦσε μιά μικρή μερίδα τοῦ πιο καθυστερημένου, ἀποβλακωμένου καί μερικές φορές κυριολεκτικά ποτισμένου μέ ἀλκοόλ λαουτζίκου. Τώρα ἐπικεφαλῆς τῶν μαύρων κομμάτων βρίσκεται τό Συμβούλιο τῶν ἐνωμένων εὐγενῶν.

Ὁ φεουδάρχης-τσιφλικάς συσπειρώθηκε καί ὀριστικά «ἀπόκτησε ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του» μέσα στήν ἐπανάσταση. Τά μαῦρα κόμματα γίνονται ἡ ταξική ὀργάνωση ἐκείνων πού πρέπει νά ὑπερασπίσουν μέχρι θανάτου τά ἀγαθά πού ἀπειλεῖ ἡ σημερινή ἐπανάσταση: τή μεγάλη γαιοκτησία, – τό ὑπόλειμμα αὐτό τῆς ἐποχῆς τῆς δουλοπαροικίας, – τά προνόμια τῆς ἀνώτερης κλάσας, τή δυνατότητα νά διεκπεραιώνει τίς κρατικές ὑποθέσεις μέ τή βοήθεια προσωπικῶν δεσμῶν μέ τήν καμαρίλα κτλ.

Ἄς πάρουμε τούς καντέτους. Ἐνάμεσα στά ξεκάθαρα καί ἀπροκάλυπτα ἀστικά κόμματα, τό Κόμμα τῶν καντέτων θεωροῦνταν ἀναμφίβολα σάν τό πιό «προοδευτικό». Πόσο τράβηξε ὅμως πρὸς τά δεξιά! Δέν ὑπάρχει πιά ἡ περσινή ταλάντευση ἀνάμεσα στήν ἀντίδραση καί στή λαϊκή πάλη. Ὑπάρχει ἀνοιχτό μῖσος πρὸς αὐτή τή λαϊκή πάλη, ἀπροκάλυπτη στάση πού ἐκδηλώνεται μέ κυνισμό, νά σταματήσουν τήν ἐπανάσταση, νά καθήσουν φρόνιμα, νά τά ταιριάσουν μέ τήν ἀντίδραση, ν' ἀρχίσουν νά χτίζουν μιά ἄνετη – γιά ἕναν τσιφλικά πού ἐφαρμόζει καπιταλιστικό τρόπο παραγωγῆς, καί γιά ἕναν ἐργοστασιάρχη – «φωλίτσα» μέσα σέ ἕνα μοναρχικό σύνταγμα, σύνταγμα στενό, ἄπληστα ταξικό, ἀμείλικτα σκληρό ἀπέναντι σ' ὅλες τίς λαϊκές μάζες.

Τώρα πιά δέν μποροῦν νά ἐπαναληφθοῦν τά λάθη, στά ὅποια ἔπεφταν πολλοί, λέγοντας ὅτι οἱ καντέτοι στέκονται ἀριστερά τοῦ κέντρου, ὅτι ἡ γραμμὴ πού χωρίζει τά κόμματα τῆς ἐλευθερίας ἀπό τά κόμματα τῆς ἀντίδρασης περνᾷ δεξιά ἀπό τούς καντέτους. Οἱ καντέτοι ἀποτελοῦν τό κέντρο, κι' αὐτό τό κέντρο κάνει διαπραγματεύσεις ὅλο καί πιό ἀνοιχτά μέ τή δεξιά. Ἡ πολιτική ἀνακατάταξη τῶν τάξεων ἐκφράζεται μέ τό γεγονός ὅτι στήριγμα τῶν καντέτων ἔγινε τώρα πιά ὁ τσιφλικάς πού ἐφαρμόζει καπιταλιστικό τρόπο παραγωγῆς καί τό πλατύ στρώμα τῆς ἀστικῆς τάξης. Ἐνῶ τά δημοκρατικά, μικροαστικά στρώματα ἀπομακρύνονται ἀνοιχτά ἀπό τούς καντέτους καί τούς ἀκολουθοῦν μόνο ἀπό παράδοση, ἀπό συνήθεια καί κάποτε ἀπό καθαρὴ ἐξαπάτησή τους.

Στό χωριό ἐκδηλώνεται πιό ἔντονα καί πιό ἀνάγλυφα τό κύριο περιεχόμενο τῆς σύγχρονης ἐπανάστασης: ὁ ἀγώνας ἐνάντια στή δουλοπαροικία, ἐνάντια στήν τσιφλικάδικη γαιοκτησία. Ὁ ἀγρότης βλέπει πιό καθαρά ἀπό τό μικροαστό τῆς πόλης τήν ἔλλειψη δημοκρατισμοῦ στόν καντέτο. Ὁ ἀγρότης γύρισε πιό ἀποφασιστικά τήν πλάτη του στόν καντέτο. Οἱ ἀγρότες ἐκλέκτορες, περισσότερο ἴσως ἀπ' ὅλους τούς ἄλλους, ἐκτόπισαν τούς καντέτους ἀπό τίς ἐκλογικές συνελεύσεις τῶν κυβερνεῖων.

Στίς πόλεις δέν βρίσκειται στήν πρώτη γραμμή ὁ ἀνταγωνισμός ἀνάμεσα στόν ἀγρότη καί στόν τσιφλικά, αὐτός ὁ πιά βαθύς καί ὁ πιά χαρακτηριστικός γιά τήν ἀστική ἐπανάσταση ἀνταγωνισμός ἀνάμεσα στή λαϊκή ἐλευθερία καί στή δουλοπαροικία. Στίς πόλεις ὁ προλετάριος ἔνιωσε πιά μιά ἄλλη, ἀσύγκριτα πιά βαθιά ἀντίθεση συμφερόντων, ἡ ὁποία γέννησε τό σοσιαλιστικό κίνημα. Ἡ ἐργατική κουρία γενικά στή Ρωσία ἐξέλεξε σχεδόν μόνο σοσιαλδημοκράτες, λίγους ἐσέρους κι' ἕναν ἐντελῶς ἀσήμαντο ἀριθμό μελῶν ἄλλων κομμάτων. Ἀλλά καί στίς γραμμές τῆς μικροαστικῆς δημοκρατίας τῆς πόλης ἡ στροφή τῶν μαζῶν πρὸς τ' ἀριστερά καί ἡ ἀπομάκρυνσή τους ἀπό τοὺς καντέτους εἶναι ἀναμφισβήτητη. Σύμφωνα μέ τά στατιστικά στοιχεῖα τοῦ καντέτου εἰδικοῦ κ. Σμιρνόφ, πού δημοσιεύτηκαν στή «Ρέτς», σέ 22 πόλεις μέ 135 χιλιάδες ἐκλογεῖς, πού ἔπρεπε νά ἐκλέξουν ἀνάμεσα σέ τέσσερα ψηφοδέλτια, οἱ μοναρχικοί πῆραν 17.000 ψήφους, οἱ ὀχτωβριστές 34.000, ὁ ἀριστερός συνασπισμός 41.000, οἱ καντέτοι 74.000. Στήν πρώτη κιόλας ἐκλογική μάχη, παρά τήν τεράστια δύναμη τοῦ καθημερινοῦ τύπου τῶν καντέτων, τῆς νόμιμης ὀργάνωσης τῶν καντέτων, παρά τίς ψευτιές τῶν καντέτων ὅτι ὑπάρχει κίνδυνος νά ἐκλεγοῦν μαυροεκατονταρχίτες, παρόλο πού οἱ ἀριστεροί βρίσκονται σέ συνθῆκες παρανομίας, ὁ ἀριθμός τῶν ψήφων πού ἀποσπάστηκαν ἀπό τοὺς καντέτους εἶναι τόσο μέγας, ὥστε ἔγινε πιά ὀλοφάνερη ἡ στροφή τοῦ ἐμποροῦπάλληλου, τοῦ ἰδιωτικοῦ μικροῦπάλληλου, τοῦ κατώτερου δημόσιου ὑπάλληλου καί τοῦ φτωχοῦ ἐνοικιαστῆ. Οἱ καντέτοι δέν θά ἀντέξουν σέ μιά ἀκόμη τέτοια μάχη. Ἡ δημοκρατία τῆς πόλης ἔφυγε ἀπ' αὐτούς καί στράφηκε πρὸς τοὺς τρουντοβίκοις καί τοὺς σοσιαλδημοκράτες.

Ἐνάντια στό μαυροεκατονταρχίτικο Συμβούλιο τῶν ἐνωμένων εὐγενῶν, ἐνάντια στή φιλελεύθερη ἀστική τάξη, πού τελικά δέλιασε καί γύρισε τίς πλάτες στήν ἐπανάσταση, ξεσηκώθηκε ὀλόκληρο τό προλεταριάτο, ξεσηκώνεται ἡ τεράστια μάζα τῆς δημοκρατικῆς μικροαστικῆς τάξης καί ἰδιαίτερα τῆς ἀγροτιᾶς.

Ἡ πολιτική ἀνακατάταξη τῶν τάξεων εἶναι τόσο βαθιά, τόσο πλατιά, τόσο ἰσχυρή, ὥστε καμιά τρομοκρατία μέ τά ἔκτακτα στρατοδικεῖα, κανενός εἴδους διευκρινίσεις τῆς Συγκλήτου³¹, καμιά πονηριά τῆς ἀντίδρασης, κανένας χείμαρρος καντέτικης ψευτιᾶς, σάν αὐτή πού πλημμύριζε μονοπωλιακά ὀλόκληρο τόν καθημερινό τύπο, τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτά δέν στάθηκε ἱκανό νά ἐμποδίσει τήν ἀντανάκλαση αὐτῆς τῆς ἀνακατάταξης στή Δούμα. Ἡ δεύτερη Δούμα δείχνει τήν ὄξυνση τῆς βαθιᾶς, μαζικῆς, τῆς

δυναμωμένης οργανωτικά και συνειδητής πάλης τῶν διάφορων τάξεων.

Τό καθῆκον τῆς στιγμῆς εἶναι νά καταλάβουμε αὐτό τό βασικό γεγονός, νά μπορέσουμε νά συνδέσουμε πιό στενά τά διάφορα μέρη τῆς Δούμας μ' αὐτό τό ἰσχυρό στήριγμα ἀπό τά κάτω. Δέν πρέπει νά κοιτᾶμε πρὸς τά πάνω, πρὸς τήν κυβέρνηση, ἀλλά πρὸς τά κάτω, πρὸς τό λαό. Δέν πρέπει νά στρέφουμε τήν προσοχή μας στίς τεχνικές λεπτομέρειες τῆς δουλιᾶς τῆς Δούμας. Τό δημοκράτη δέν πρέπει νά τόν ἀπασχολοῦν οἱ πρόστυχοι καντέτικοι ὑπολογισμοί γιά τό πῶς νά κρυφτεῖ καλύτερα, πῶς νά σωπάσει καί νά μή δώσει ἀφορμή γιά διάλυση τῆς Δούμας, νά μήν ἐξοργίσει τόν Στολίπιν καί Σία. Ὅλη τήν προσοχή του, ὅλες τίς πνευματικές του δυνάμεις πρέπει νά τίς κατευθύνει στό νά στερεώσῃ τόν κινητήριον ἴμάντα πού ἐνώνει τό μεγάλο κάτω τροχό, ὁ ὁποῖος ἄρχισε νά κινεῖται γρήγορα, μέ τό μικρό ἄπάνω τροχό.

Ἡ σοσιαλδημοκρατία, σάν κόμμα τῆς πρωτοπόρας τάξης, πρέπει τώρα περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλη φορά νά ἀναλάβῃ αὐτή τήν πρωτοβουλία νά ὀρθώσῃ τό ἀνάστημά της καί νά μιλήσῃ ἀνεξάρτητα, ἀποφασιστικά καί τολμηρά. Στό ὄνομα τῶν σοσιαλιστῶν καί τῶν καθαρά τάξικῶν καθηκόντων τοῦ προλεταριάτου, ἡ σοσιαλδημοκρατία πρέπει νά δείξῃ ὅτι εἶναι ἡ πρωτοπορία ὀλόκληρης τῆς δημοκρατίας. Πρέπει νά ξεχωρίσουμε ἀπ' ὅλα τά μικροαστικά καί τά ἐνδιάμεσα στρώματα, ὄχι ὅμως γιά νά κλειστοῦμε σέ μιά τάχα περήφανη ἀπομόνωση, (αὐτό θά σήμαινε στήν πράξη νά βοηθήσουμε τούς φιλελεύθερους ἀστούς, νά γίνουμε οὐρά τους) ἀλλά γιά ν' ἀπαλλαγοῦμε ἀπό κάθε εἶδους τανταντεύσεις, ἀπό κάθε ἀσυνέπεια καί νά μπορέσουμε νά πάρουμε μαζί μας τή δημοκρατική ἀγροτιά.

Ν' ἀποσπάσῃ ἀπό τήν ἡγεμονία τῶν φιλελεύθερων τά ὑπολείμματα τῆς δημοκρατίας, νά τήν τραβήξῃ μαζί της, νά τῆς μάθῃ νά στηρίζεται στό λαό καί νά συσπειρώνεται μέ τά κατώτερα στρώματα, νά ξεδιπλώσῃ πιό πλατιά τή σημαία της μπροστά σ' ὀλόκληρη τήν ἐργατική τάξη, μπροστά σ' ὅλη τή μάζα τῆς καταστραμμένης καί πεινασμένης ἀγροτιᾶς, αὐτό εἶναι τό πρῶτιστο καθῆκον πού πρέπει νά πραγματοποιήσῃ ἡ σοσιαλδημοκρατία μπαίνοντας στή δεύτερη Δούμα.

«Νόβι Λούτς», ἀρ. φύλ. 1,
20 τοῦ Φλεβάρη 1907

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Νόβι Λούτς»

РАВОВОЧИЙ

Газета Охтенск. и Самсон. подрайоновъ Выборгскаго района.

№ 2.

пятница, 23 Февраля 1907г.

Цѣна 1 к.

Товарищи - рабочіе!

День созыва второй Госуд. Думы насталъ. Сознательный пролетаріатъ никогда не вѣрилъ въ то, чтобы можно было добиться воли народу, земли крестьянству путемъ посылки ходатаевъ къ царю, управляющему шайкой черносотенныхъ насильниковъ. Сознательный пролетаріатъ бойкотировалъ Думу, чтобы предупредить темныя крестьянскія массы, которыя вѣрили въ Думу. И опытъ съ первой Думой, издѣвка правительства надъ ея предложеніями, ея разгонъ показали, что сознательный пролетаріатъ былъ правъ, — показали, что мирнымъ путемъ, на почвѣ законовъ, царемъ изданныхъ и черносотенцами оберегаемыхъ, нельзя добиться свободы.

Во вторую Думу социалдемократія совѣтовала народу посылать не ходатаевъ, а борцовъ. Вѣра въ мирный путь подорвана у народа. Это видно изъ того, что партія либераловъ, проповѣдующая мирный путь, кадеты, потерпѣла крушеніе на выборахъ. Эта партія либеральныхъ помѣщиковъ и буржуазныхъ адвокатовъ, пытающаяся примирить черносотенное самодержавіе съ народной свободой, входитъ во вторую Думу ослабленной. Усилились черносотенцы, которые провели нѣсколько десятковъ депутатовъ. Но еще гораздо болѣе усилились лѣвые, т. е. тѣ, кто болѣе или менѣе рѣшительно и послѣдовательно стоятъ не за мирный путь, а за революционную борьбу.

Вторая Дума — лѣвѣ первой Думы. Во второй Думѣ гораздо больше социалдемократовъ и больше революционныхъ демократовъ (с.-р. и часть трудовиковъ). Первая Дума была Думой надеждъ на мирный путь. Вторая Дума — Дума острой борьбы между черносотеннымъ царскимъ правительствомъ и представителями массы, массы пролетаріевъ, сознательно добивающихся свободы ради борьбы за социализмъ, — массы крестьянства, стихійно поднимающагося противъ крѣпостниковъ помѣщиковъ.

Выборы новой Думы показали, что не смотря на всѣ преслѣдованія и запреты растетъ и крѣпнетъ революционное сознаніе въ широкихъ народныхъ массахъ. Близится новая революционная волна, новый революционный бой народа за свободу.

Этотъ бой будетъ данъ не въ Думѣ. Этотъ бой рѣшить возстаніе пролетаріата, крестьянства и сознательной части войска. Этотъ бой надвигается на насъ всѣмъ ходомъ событій, всѣмъ ходомъ столкновеній лѣвой части Думы съ правительствомъ и кадетами.

Будьте же готовы, рабочіе, къ серьезнымъ событіямъ. Не тратьте своихъ силъ понапрасну. Намъ не надо ускорять развязки: пусть царь и его черносотенные слуги нападаютъ первыя. Имъ придется нападать на народъ, разгонять Думу, отменить избирательный законъ, начинать рядъ насилій, чтобы развязаться съ новой Думой.

Пусть насильники начинаютъ. Пролетаріатъ долженъ стойко, твердо, выдержанно готовить болѣе и болѣе широкія массы народа къ великому, отчаянному бою за свободу. Товарищи-рабочіе! Мы пережили первыя великія схватки революціи, 9-ое января 1905г., октябрьскую стачку, декабрьское возстаніе. Мы будемъ вновь собирать новыя силы для новаго еще болѣе грознаго, рѣшительнаго выступленія когда разгорится костеръ лѣвой Думы во всероссійскій пожаръ. Нужно всѣ силы собрать и сосредоточить для грядущаго рѣшительнаго сраженія.

Помните, товарищи, что вторая Дума неизбежно ведетъ къ борьбѣ, къ возстанію. Не растрачивайте своихъ силъ на пустяки.

Да здравствуетъ всенародное возстаніе за свободу!

Да здравствуетъ революція!

Да здравствуетъ международная революціонная социалдемократія!

Н. Ленинъ.

ПИСЬМА РАБОЧИХЪ.

Заводъ Крейтона.

(Окончаніе.)

Къ сожалѣнію, флятровка въ кузнечной мастерской хозяину удалась. Литература тутъ игнорируется, особенно длатная, я пропагандѣ вѣшаетъ кузнецъ по кланкѣ «старый хрычъ». Организованныхъ въ этой мастерской только одинъ человекъ. Мастеръ, однофамилецъ извѣстнаго провокатора Ушакова, вполне оправдываетъ свою фамилію собственнымъ поведеніемъ.

Передъ выборами по городской хурімъ черносотенная и кадетскія прокламаціи и бюллетени въ большомъ количествѣ получаютъ въ некоторыхъ квартирныхъ нумерахъ, которые, принося ихъ на заводъ, казнятъ подъ молотомъ и затѣмъ вывѣшиваютъ на показъ съ подписью: «Кадетская бюллетень послѣ достойной казни».

Ἡ πρώτη σελίδα τῆς ἐφημερίδας «Ραμπότσι»
ἀρ. φύλ. 2, τῆς 23 τοῦ Φλεβάρη 1907
μέ τό κύριο ἄρθρο τοῦ Β.Ι. Λένιν
Σμίχρουνση

Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΔΟΥΜΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟΥ³²

Σύντροφοι ἐργάτες!

Ἡ ἡμέρα τῆς σύγκλησης τῆς δεύτερης Κρατικῆς δούμας ἔφτασε. Τό συνειδητό προλεταριάτο ποτέ δέν πίστευε ὅτι μποροῦσε νά κερδιθεῖ ἡ ἐλευθερία γιά τό λαό, νά δοθεῖ ἡ γῆ στήν ἀγροτιά μέ τήν ἀποστολή μεσολαβητῶν στόν τσάρο, πού εἶναι ἐπικεφαλῆς τῆς συμμορίας τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν τυράννων. Τό συνειδητό προλεταριάτο μποῦκοτάρησε τή Δούμα γιά νά προειδοποιήσει τίς καθυστερημένες ἀγροτικές μάζες πού πίστευαν στή Δούμα. Καί ἡ πείρα τῆς πρώτης Δούμας, ἡ περιφρόνηση ἀπό μέρος τῆς κυβέρνησης τῶν προτάσεων τῆς Δούμας, ἡ διάλυσή της ἔδειξαν ὅτι τό συνειδητό προλεταριάτο εἶχε δίκιο· ἔδειξαν ὅτι ἡ ἐλευθερία δέν μπορεῖ νά κερδιθεῖ μέ εἰρηνικό τρόπο, μέ τούς νόμους πού ἐκδίδει ὁ τσάρος καί πού περιφρουροῦνται ἀπό τούς μαυροεκατονταρχίτες.

Ἡ σοσιαλδημοκρατία συμβούλεψε τό λαό νά στείλει στή δεύτερη Δούμα ἀγωνιστές καί ὄχι ἀπλῶς μεσολαβητές. Ἡ πίστη τοῦ λαοῦ γιά τή δυνατότητα ἑνός εἰρηνικοῦ δρόμου ἔχει ὑποσκαφτεῖ. Αὐτό φαίνεται ἀπό τό ὅτι τό Κόμμα τῶν φιλελεύθερων, πού προπαγάνδιζε τόν εἰρηνικό δρόμο, οἱ καντέτοι, καταποντίστηκε στίς ἐκλογές. Τό Κόμμα αὐτό τῶν φιλελεύθερων τσιφλικάδων καί τῶν ἀστῶν δικηγόρων, πού προσπαθεῖ νά συμφιλιώσει τή μαυροεκατονταρχίτικη ἀπολυταρχία μέ τή λαϊκή ἐλευθερία, μπαίνει στή δεύτερη Δούμα ἀδυνατισμένο. Δυνάμωσαν οἱ μαυροεκατονταρχίτες, οἱ ὅποιοι βγάλανε μερικές δεκάδες βουλευτές. Ὅμως ἀσύγκριτα πιά πολύ δυνάμωσαν οἱ ἀριστεροί, δηλ. ἐκεῖνοι πού τάσσονται περισσότερο ἢ λιγότερο ἀποφασιστικά καί μέ συνέπεια ὑπέρ τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἀγώνα καί ὄχι ὑπέρ τοῦ εἰρηνικοῦ δρόμου.

Ἡ δεύτερη Δούμα εἶναι πιά ἀριστερή ἀπό τήν πρώτη Δούμα. Στή δεύτερη Δούμα ὑπάρχουν ἀσύγκριτα περισσότεροι σοσιαλδημοκράτες καί πιά πολλοί ἐπαναστάτες δημοκράτες (ἐσέροι κι'

ένα μέρος τῶν τρουντοβίκων). Ἡ πρώτη Δούμα ἦταν ἡ Δούμα τῶν ἐλπίδων γιά ἕναν εἰρηνικό δρόμο. Ἡ δεύτερη Δούμα εἶναι ἡ Δούμα τῆς ἔντονης πάλης ἀνάμεσα στή μαυροεκατονταρχίτικη τσαρική κυβέρνηση καί στούς ἀντιπρόσωπους τῶν μαζῶν, τῆς μάζας τῶν προλετάρων πού παλεύουν συνειδητά γιά νά ἐξασφαλίσουν τήν ἐλευθερία, ἡ ὁποία εἶναι ἀπαραίτητη στήν πάλη γιά τό σοσιαλισμό καί τῆς μάζας τῆς ἀγροτιᾶς πού ξεσηκώνεται ἀυθόρμητα ἐνάντια στούς φεουδάρχες-τσιφλικάδες.

Οἱ ἐκλογές τῆς νέας Δούμας ἔδειξαν ὅτι, παρ' ὅλες τίς διώξεις καί τίς ἀπαγορεύσεις, ἀναπτύσσεται καί δυναμώνει ἡ ἐπαναστατική συνείδηση μέσα στίς πλατιές λαϊκές μάζες. Πλησιάζει ἕνα καινούργιο ἐπαναστατικό κύμα, μιά καινούργια ἐπαναστατική μάχη τοῦ λαοῦ γιά τήν ἐλευθερία.

Αὕτη ἡ μάχη δέν θά δοθεῖ μέσα στή Δούμα. Τή μάχη αὕτη θά τήν κρίνει ἡ ἐξέγερση τοῦ προλεταριάτου, τῆς ἀγροτιᾶς καί τοῦ συνειδητοῦ μέρους τοῦ στρατοῦ. Ὅλη ἡ ἐξέλιξη τῶν γεγονότων, ὀλόκληρη ἡ πορεία τῶν συγκρούσεων ἀνάμεσα στήν ἀριστερά τῆς Δούμας ἀπό τή μιά μεριά καί στήν κυβέρνηση καί τοῦς καντέτους ἀπό τήν ἄλλη, μᾶς φέρνει ὅλο καί πιο κοντά σ' αὕτη τή μάχη.

Ἐργάτες, νά εἶστε ἔτοιμοι γιά σοβαρά γεγονότα. Μήν ξοδεύετε ἄσκοπα τίς δυνάμεις σας. Δέν μᾶς χρειάζεται νά ἐπιταχύνουμε τήν ἐξέλιξη τῶν γεγονότων: ἄς ἐπιτεθοῦν πρῶτοι ὁ τσάρος καί οἱ μαυροεκατονταρχίτες ὑπηρέτες του. Θ' ἀναγκαστοῦν νά ἐπιτεθοῦν ἐνάντια στό λαό, νά διαλύσουν τή Δούμα, ν' ἀκυρώσουν τόν ἐκλογικό νόμο, ν' ἀρχίσουν μιά σειρά βιαιότητες γιά νά ξεμπερδέψουν μέ τήν καινούργια Δούμα.

Ἄς κάνουν τήν ἀρχή οἱ τύραννοι. Τό προλεταριάτο πρέπει νά προετοιμάζει ἀκλόνητα, σταθερά κι' ἀποφασιστικά ὅλο καί πιο πλατιές μάζες τοῦ λαοῦ γιά τή μεγάλη, τή φοβερή μάχη γιά τήν ἐλευθερία. Σύντροφοι ἐργάτες! Ἐμεῖς ζήσαμε τίς πρῶτες μεγάλες συγκρούσεις τῆς ἐπανάστασης: τήν 9 τοῦ Γενάρη 1905³³, τήν ἀπεργία τοῦ Ὀχτώβρη³⁴, τήν ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη³⁵. Θά ξανασυγκεντρώσουμε νέες δυνάμεις γιά μιά καινούργια, ἀκόμη πιο τρομερή, πιο ἀποφασιστική ἐξόρμηση, ὅταν ἡ φλόγα τῆς ἀριστερῆς Δούμας θά μετατραπεῖ σέ πανρωσική πυρκαγιά. Χρειάζεται νά συγκεντρώσουμε καί νά κατευθύνουμε ὅλες τίς δυνάμεις γιά τήν ἐπερχόμενη ἀποφασιστική μάχη.

Νά θυμᾶστε, σύντροφοι, ὅτι ἡ δεύτερη Δούμα θά ὀδηγήσει ἀναπόφευκτα στήν πάλη, στήν ἐξέγερση. Μήν ξοδεύετε τίς δυνάμεις σας σέ μικροπράγματα.

Ζήτω ἡ παλαιαϊκή ἐξέγερση γιά τήν ἐλευθερία!

Ζήτω ἡ ἐπανάσταση!
Ζήτω ἡ διεθνῆς ἐπαναστατικὴ σοσιαλδημοκρατία!

*Γράφηκε στίς 20 τοῦ Φλεβάρη
(5 τοῦ Μάρτη) 1907*

*Δημοσιεύτηκε στίς 23 τοῦ Φλεβάρη 1907
στήν ἐφημερίδα «Ραμπότσι», ἀρ. φύλ. 2
Ὑπογραφή: Ν. Λένιν*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ
τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας*

ΑΠ' ΑΦΟΡΜΗ ΤΗ ΔΗΛΩΣΗ ΤΟΥ ΣΤΟΛΙΠΙΝ

ΣΧΕΔΙΟ ΕΚΚΛΗΣΗΣ³⁶

Οί βουλευτές τῆς Κρατικῆς δούμας, πού ἀνήκουν στό Σοσιαλ-δημοκρατικό ἐργατικό κόμμα τῆς Ρωσίας, δηλώνουν στό λαό καί προτείνουν στή Δούμα νά δηλώσει στό λαό τά παρακάτω:

Ἡ κυβέρνησις, μέσω τοῦ πρωθυπουργοῦ της κ. Στολίπιν, δήλωσε στούς ἀντιπρόσωπους τοῦ λαοῦ ὅτι σκοπεύει νά ἀκολουθήσει τήν ἴδια πολιτική πού ἀκολούθησε ὕστερα ἀπό τή διάλυση τῆς I Δούμας. Ἡ κυβέρνησις δέν θέλει νά πάρει ὑπόψη της τή θέληση τῶν ἀντιπρόσωπων τοῦ λαοῦ. Ἀπαιτεῖ νά συμβιβαστοῦν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ μέ τήν πολιτική της, νά τή βοηθήσουν νά ἀναπτύσσει, νά τελειοποιεῖ καί νά ἐφαρμόζει μέ μεγαλύτερη ἀκρίβεια καί πληρότητα τήν κυβερνητική αὐτή πολιτική.

Τί σημαίνει αὐτή ἡ πολιτική τῆς κυβέρνησις;

Σημαίνει ὑπεράσπιση τῶν συμφερόντων μιᾶς χούφτας πολύ μεγάλων τσιφλικάδων, αὐλικῶν καί ἀξιωματούχων, ὑπεράσπιση τοῦ δικαιώματός τους νά ἐκμεταλλεύονται καί νά καταπιέζουν τό λαό. Οὔτε γῆ, οὔτε ἐλευθερία! νά τί δηλώνει ἡ κυβέρνησις στό λαό μέ τό στόμα τοῦ Στολίπιν.

Οἱ ἀγρότες δέν πρέπει νά περιμένουν ἀπό τήν κυβέρνησιν τίποτε ἄλλο ἐκτός ἀπό τήν ὑπεράσπιση τῶν τσιφλικάδων καί τήν ἀμείλικτη καί ἄγρια καταπολέμησι τῆς ἐπιδίωξης τῆς ἀγροτιᾶς νά δεῖ φῶς, ἐλευθερία, καλυτέρευσι τῆς θέσης της, πέρασμα τῆς γῆς στά χέρια τῶν ἀγροτῶν, ἀπελευθέρωσι ἀπό τή βαριά ὑποδούλωσι, ἀπό τή ζωή κατέργου, ἀπό τόν ἀργό θάνατο ἀπό πείνα. Οἱ ἀγρότες πρέπει νά περιμένουν ὅτι ἡ κυβέρνησις θά συνεχίσει τήν ἴδια ἀκριβῶς βία μέ τήν ὁποία ἀρπάχτηκαν ἀπό τήν ἀγροτιά χιλιάδες καί δεκάδες χιλιάδες ἀπό τούς καλύτερους ἀνθρώπους,

πού τούς ἔκλεισαν στίς φυλακές, τούς ἔστειλαν στήν ἔξορία ἢ τούς σκότωσαν γιά τή γενναία τους πάλη ἐνάντια στήν αὐθαιρεσία τῆς ὑπαλληλοκρατίας καί στήν καταπίεση τῶν τσιφλικάδων. Νά ἔξαγοράζει μέ μικρορουσφέτια μιά ἀσήμαντη μειοψηφία ἐκμεταλλευτῶν καί κουλάκων, νά τούς βοηθᾷ νά καταληστεύουν τό καταστραμμένο χωριό σάν ἀμοιβή γιά τή βοήθειά τους πρὸς τήν ἀπολυταρχική κυβέρνηση, νά ποιά πολιτική σκοπεύει νά ἐφαρμόσει ὁ Στολίπιν καί ἡ κυβέρνησή του.

Οἱ ἐργάτες δέν πρέπει νά περιμένουν ἀπ' αὐτή τήν κυβέρνηση τίποτε ἄλλο ἐκτός ἀπό βία καί καταπίεση. "Ὅπως καί πρὶν ἔτσι καί τώρα τά χέρια τῶν ἐργατῶν θά εἶναι δεμένα στήν πάλη γιά τή βελτίωση τῆς θέσης τους. Τά ἐργατικά συνδικάτα θά κλείνονται ὅπως καί πρὶν, οἱ ἐργατικές ἐφημερίδες θά καταδιώκονται ὅπως καί πρὶν. Οἱ μεγαλοεργοστασιάρχες θά ἔχουν ὅπως καί πρὶν τή βοήθεια καί τήν ὑποστήριξη τῆς κυβέρνησης σ' ὅλες τους τίς ἐνέργειες πού ἀποβλέπουν στήν καταπίεση τῶν ἐργατῶν. Οἱ ἐργάτες δέν ἔχουν νά περιμένουν ἀπό τήν κυβέρνηση βοήθεια πού νά τούς ἀνακουφίζει ἀπό τή φοβερή φτώχεια λόγω τῆς ἀνεργίας, ἀλλά ἐπιδείνωση καί ἔνταση αὐτῆς τῆς φτώχειας. Κυβερνητική βοήθεια στήν ἐργατική τάξη ἀποτελοῦν οἱ νόμοι πού καταρτίζονται στίς συσκέψεις τῶν ἐργοστασιαρχῶν καί τῶν ἀστυνομικῶν ὑπαλλήλων. Οἱ ἐργάτες τῆς Ρωσίας γνωρίζουν ἀπό παλιά πιά αὐτή τήν πολιτική τῆς κυβερνητικῆς «φροντίδας» γιά τήν ἐργατική τάξη.

Οἱ στρατιῶτες καί οἱ ναῦτες, οἱ ὁποῖοι ἔχυσαν τό αἷμα τους στόν πόλεμο ἐνάντια στήν Ἰαπωνία πού ἔκανε ἡ κυβέρνηση γιά τά ληστρικά συμφέροντα μιᾶς χούφτας αὐλικῶν, – ἔχυσαν τό αἷμα τους στήν ἴδια τους τήν πατρίδα, παλεύοντας γιά τή βελτίωση τῆς ζωῆς τους, γιά τήν ἀπαλλαγὴ τους ἀπό τό κάτεργο τοῦ στρατώνα, γιά νά μπορεῖ καί ὁ στρατιώτης νά νιώσει τόν ἑαυτό του ἄνθρωπο καί ὄχι κτῆνος, – οἱ στρατιῶτες καί οἱ ναῦτες δέν πρέπει νά περιμένουν τίποτε ἄλλο ἀπό τήν κυβέρνηση, ἐκτός ἀπό τήν προηγούμενη βία καί καταπίεση, ἐκτός ἀπό τήν ἴδια σκληρὴ μεταχείριση καί τό ἴδιο ξεροκόμματο σάν ἀμοιβή γιά τήν κατάπνιξη καί καθυπόταξη τῶν ἀδελφῶν τους, τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν, πού παλεύουν νά κατακτήσουν τήν ἐλευθερία, πού παλεύουν νά δοθεῖ ἡ γῆ στήν ἀγροτιά.

Ἡ δήλωση τῆς κυβέρνησης ἔδειξε καθαρά ὅτι ἡ κυβέρνηση δέν θέλει τήν εἰρήνη, ἀλλά τόν πόλεμο ἐνάντια στό λαό. Ἡ δήλωση αὐτή δέν λέει ἓνα πράγμα, πού πρέπει νά τό ποῦν στό λαό οἱ βουλευτές πού στάλθηκαν ἀπ' αὐτόν στή Δούμα καί εἶναι πιστοί

στά λαϊκά συμφέροντα: ἡ κυβέρνηση δέν λέει καθαρά ὅτι ἡ δῆλωση τῆς σημαίνει, ἀναπόφευκτα κι' ἀναπότρεπτα, ἀπόφαση νά διαλυθεῖ ἡ II Δούμα, χωρίς νά τῆς δοθεῖ οὔτε κἄν ἡ δυνατότητα νά ἐκφράσει τή θέληση τοῦ λαοῦ, νά ἐκφράσει τίς ἀνάγκες τῶν ἀγροτῶν, τῶν ἐργατῶν καί τῶν στρατιωτῶν, τίς ἀνάγκες ὅλων τῶν ἐργαζομένων, νά ἐκφράσει ὅλα ἐκεῖνα πού ὁ πληθυσμός μέ τίς ἐντολές του ἀνάθεσε νά ἐκφράσουν οἱ βουλευτές του, ὅταν τούς ἔστειλε στή Δούμα.

Τό Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα ἔλεγε πάντοτε στό λαό ὅτι ἡ Δούμα δέν εἶναι σέ θέση νά τοῦς δώσει ἐλευθερία καί γῆ. Οἱ βουλευτές τῆς Δούμας, πού ὑπερασπίζουν τά συμφέροντα τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς, εἶναι ἔτοιμοι νά δώσουν ὅλες τίς δυνάμεις τους γιά νά ἐξυπηρετήσουν αὐτά τά συμφέροντα, νά βοηθήσουν τό λαό, διακηρύσσοντας τήν ἀλήθεια στή Δούμα, ἐξηγώντας στά ἑκατομμύρια τοῦ λαοῦ πού εἶναι σκορπισμένα σ' ὅλες τίς ἄκρες τῆς Ρωσίας, τί βλαβερή ἀντιλαϊκή πολιτική ἐφαρμόζει ἡ κυβέρνηση, τί ραδιουργίες ἐτοιμάζει ἐνάντια στό λαό, ποιούς νόμους καί ποιά μέτρα ἀρνεῖται νά πάρει γιά τό λαό.

“Ὅμως οἱ βουλευτές τῆς Δούμας κι' ὀλόκληρη ἡ Δούμα, πού εἶναι ἱκανοί νά βοηθήσουν τό λαό, δέν εἶναι τίποτε χωρίς αὐτόν. Ἄν ἡ Ρωσία πέτυχε μέσα σ' ἕνα σύντομο χρονικό διάστημα κάποιες, ἔστω καί μικρές, ἐλευθερίες, ἄν πέτυχε μιά λαϊκή ἀντιπροσώπευση, ἔστω καί γιά λίγο καιρό, ὅλα αὐτά κατακτήθηκαν μόνο μέ τή λαϊκή πάλη, μόνο μέ τόν γεμάτο αὐταπάρνηση ἀγώνα τῆς ἐργατικῆς τάξης, τῆς ἀγροτιᾶς, τῶν στρατιωτῶν καί τῶν ναυτῶν γιά τήν ἐλευθερία.

Ἡ κυβέρνηση κήρυξε ἄλλη μιά φορά τόν πόλεμο κατά τοῦ λαοῦ. Μπῆκε στό δρόμο πού ὀδηγεῖ στή διάλυση τῆς II Δούμας, στήν κατάργηση τοῦ σημερινοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος, στήν ἐπιστροφή τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος τῆς παλιᾶς ρωσικῆς ἀπολυταρχίας.

Οἱ βουλευτές τῆς ἐργατικῆς τάξης τό κάνουν αὐτό γνωστό σ' ὀλόκληρο τό λαό.

*Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 20 καί 28 τοῦ
Φλεβάρη (5 καί 13 τοῦ Μάρτη) 1907*

*Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1931
στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XVI*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό χειρόγραφο*

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ ΒΗΜΑ

Πετρούπολη, 21 τοῦ Φλεβάρη 1907

Χθές ἐκφράσαμε τήν ἐλπίδα ὅτι οἱ μενσεβίκοι, πού λένε τόσο ὁμορφα λόγια στήν ἐφημερίδα «Ρούσκαγια Ζίζν»³⁷ γιά τήν ἀνεξαρτησία τῆς σοσιαλδημοκρατίας, θά ἀκολουθήσουν σωστή πολιτική.

Προχθές τό βράδυ ἔγινε μιά συγκέντρωση τῶν καντέτων, ἡ ὁποία γκρέμισε ὅλες αὐτές τίς ἐλπίδες...

Νά πῶς ἔγιναν τά πράγματα.

Στίς 19 τοῦ Φλεβάρη τό ἀπόγευμα ἔγινε μιά συνεδρίαση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας. Ἐκεῖ ὑποβλήθηκε πρόταση νά πάρει μέρος σέ μιάν ἰδιωτική σύσκεψη πού ὀργάνωσαν οἱ καντέτοι. Ἐνα μέρος τῶν βουλευτῶν ἀντιτάχθηκε μέ πείσμα σ' αὐτό, λέγοντας ὅτι εἶναι αἴσχος γιά τούς βουλευτές τῆς ἐργατικῆς τάξης νά πηγαίνουν στούς φιλελεύθερους ἀστούς πού κάνουν παζάρια μέ τόν Στολίπιν, ὅτι οἱ σοσιαλδημοκράτες πρέπει νά ἀκολουθοῦν προλεταριακή κι' ὄχι καντέτικη πολιτική, νά μὴν παρασύρουν τόν ἀγρότη πρὸς τόν φιλελεύθερο ἀφέντη, ὅτι δέν πρέπει νά βοηθοῦν στή δημιουργία ἐνός καντέτικου «ἀριστεροῦ» συνασπισμοῦ. Οἱ μενσεβίκοι κατάφεραν νά ψηφιστεῖ ἡ πρότασή τους.

Στίς 19 τοῦ Φλεβάρη τό βράδυ στό σπίτι τοῦ Ντόλγκοροδοφ ἔγινε συγκέντρωση 300 περίπου μελῶν τῆς Δούμας ἀπό τήν «ἀντιπολίτευση»: καντέτοι, *ναρόντοβτσι* (πολωνοί μαυροεκτονταρχίτες ἐθνικιστές-ἀστοί)³⁸, ὅλοι οἱ ἀριστεροί, τρουντοβίκοι, ἐσέροι καί... σοσιαλδημοκράτες. Ἐνα μέρος τῶν σοσιαλδημοκρατῶν βουλευτῶν δέν πῆγαν σ' αὐτή τή συγκέντρωση τῶν καντέτων.

Τί ἔγινε στή συγκέντρωση πού συγκάλεσε ὁ καντέτος;

Σ' αὐτή τή συγκέντρωση ὅλοι οἱ ἀριστεροί, ὅλοι οἱ δημοκράτες, οἱ μικροαστοί (ναρόντικοι, τρουντοβίκοι, ἐσέροι) καί ὅλοι οἱ καντετίζοντες σοσιαλδημοκράτες *ὑπόγραψαν τῖς προτάσεις τῶν καντέτων*. Σύμφωνα μέ τήν «Τοβάριστς» οἱ μενσεβίκοι ἐκφράσανε τήν τυπική ἐπιφύλαξη ὅτι ἡ ἀπόφασή τους δέν εἶναι ὀριστική, ὅτι θά χρειαστεῖ νά συμβουλευτοῦν καί τήν κοινοβουλευτική ομάδα. Σύμφωνα μέ τή «Ρέτς» (κεντρικό ὄργανο τῶν καντέτων), καμιά ἐπιφύλαξη δέν διατυπώθηκε ἀπό κανέναν.

Ἔτσι, λοιπόν, οἱ σοσιαλδημοκράτες, σάν πιστοί δοῦλοι τῶν φιλελεύθερων, δέχτηκαν ὀλόκληρο τό σχέδιό τους, ἔδοσαν τήν πλειοψηφία τοῦ προεδρείου (δύο θέσεις ἀπό τῖς τρεῖς) στούς καντέτους, συμφώνησαν τήν τρίτη θέση νά τήν πάρουν οἱ τρουντοβίκοι πού δένονται ἔτσι μέ τούς καντέτους, συμφώνησαν νά μήν ἐξηγηθεῖ στό λαό ποιά πολιτική σημασία ἔχει ἡ ἐκλογή τοῦ προεδρείου, γιατί εἶναι *ὑποχρεωτικό* γιά κάθε συνειδητό πολίτη νά λύσει αὐτό τό ζήτημα ἀπό τήν ἄποψη τοῦ κόμματος κι' ὄχι μέ ἰδιωτικές, παρασκηνιακές συμφωνίες.

Μπορεῖ τάχα νά δικαιολογηθεῖ μιά τέτοια στάση μέ τό φόβο ὅτι στή Δούμα μποροῦσε νά ἐκλεγεῖ ἕνα μαυροεκατονταρχίτικο προεδρεῖο; Ὁχι. Χθές ἀκόμη στό ἄρθρο τοῦ σ. Π. Ὁρλόβσκι ἀποδείξαμε ὅτι *μέ ὅποιοδήποτε τρόπο κι' ἄν μοιράζονταν* οἱ ψηφοί ἀνάμεσα στούς καντέτους καί στούς ἀριστερούς, οἱ μαῦροι δέν μποροῦσαν νά νικήσουν.

Ἐκεῖνο πού καθορίζει *στήν πραγματικότητα* τή μενσεβίκικη πολιτική δέν εἶναι ὁ κίνδυνος μιᾶς μαυροεκατονταρχίτικης νίκης, ἀλλά ἡ ἐπιθυμία τους νά ὑπηρετήσουν τούς φιλελεύθερους.

Ποιά πολιτική λοιπόν ὀφείλουν νά ἐφαρμόζουν οἱ σοσιαλδημοκράτες;

Ἡ νά ἀπέχουν, σάν σοσιαλιστές πού δέν ἔχουν τίποτε τό κοινό μέ τούς φιλελεύθερους προδότες τῆς ἐλευθερίας καί ἐκμεταλλευτές τοῦ λαοῦ, ἢ νά παίρνουν μαζί τους τήν ἱκανή γιά πάλη δημοκρατική μικροαστική τάξη τόσο ἐνάντια στούς μαῦρους, ὅσο κι' ἐνάντια στούς φιλελεύθερους.

Ἡ πρώτη πολιτική εἶναι ὑποχρεωτική γιά τούς σοσιαλιστές, ὅταν ἔχουν ἐκλείψει πιά οἱ οὐσιαστικές διαφορές ἀνάμεσα σ' ὅλα τά ἀστικά κόμματα ὀσοναφορᾶ τήν πάλη γιά τή δημοκρατία. Ἔτσι γίνεται στήν Εὐρώπη. Ἐκεῖ δέν ὑπάρχει ἐπανάσταση. Ὅλα τά ἀστικά κόμματα ἔχασαν τήν ἱκανότητα νά παλεύουν γιά τή δημοκρατία καί παλεύουν μόνο γιά τά μικρά, ἰδιοτελῆ συμφέροντα τῶν νοικοκυρέων ἢ *μικρονοικοκυρέων*. Κάτω ἀπ' αὐτές τῖς συνθῆκες ἡ σοσιαλδημοκρατία εἶναι ἡ *μόνη* πού ὑπερασπίζει τά

συμφέροντα τῆς δημοκρατίας, ἀναπτύσσοντας ταυτόχρονα σταθερά στίς μάζες τίς σοσιαλιστικές τῆς ἀπόψεις.

Ἡ δεύτερη πολιτική εἶναι ὑποχρεωτική τότε, ὅταν ὑπάρχουν ἀκόμη προϋποθέσεις γιά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση, ὅταν ἐκτός ἀπό τήν ἐργατική τάξη ὑπάρχουν ὀρισμένα ἀστικά καί μικροαστικά στρώματα, ἱκανά νά παλέψουν γιά τή δημοκρατία πού εἶναι ἀναγκαία στό προλεταριάτο.

Στή Ρωσία σήμερα ὑποχρεωτική εἶναι ἡ δεύτερη πολιτική. Ἡ σοσιαλδημοκρατία, χωρίς νά παραμελεῖ οὔτε στιγμή τή σοσιαλιστική προπαγάνδα, τή διαφώτιση καί τήν ὀργάνωση τῶν προλετάριων σέ τάξη, εἶναι ὑποχρεωμένη, πότε-πότε, *βαδίζοντας μαζί μέ τή δημοκρατική μικροαστική τάξη, νά χτυπᾷ καί τοὺς μαύρους, καί τοὺς φιλελεύθερους.*

Γιατί οἱ φιλελεύθεροι (καντέτοι, ναρόντοβτσι (;), τό κόμμα τῶν δημοκρατικῶν μεταρρυθμίσεων καί ἄλλα, κτλ.) γύρισαν πιά ἀποφασιστικά τίς πλάτες τους στήν ἐπανάσταση καί τράβηξαν τό δρόμο τῆς συναλλαγῆς μέ τήν ἀπολυταρχία ἐνάντια στή λαϊκή ἐλευθερία, γιά τήν ὁποία φλυαροῦν τόσο ὑποκριτικά. Τώρα μάλιστα ἐξακριβώνεται ὅτι οἱ καντέτοι *βοήθησαν* πέρσι τήν *κυβέρνηση* νά πάρει *δυσὸ δισεκατομμύρια* ἀπό τή Γαλλία γιά τά ἔκτακτα στρατοδικεῖα καί τίς ἐκτελέσεις, γιατί ὁ Κλεμανσώ δήλωσε ὀρθόκοφτά στοὺς καντέτους: δάνειο δέν θά δοθεῖ, ἂν τό Κόμμα τῶν καντέτων πάρει θέση ἐπίσημα ἐνάντια στό δάνειο. Οἱ καντέτοι ἀρνήθηκαν νά πάρουν θέση ἐνάντια στό δάνειο ἀπό φόβο μή χάσουν τή θέση τοῦ *αὐριανοῦ κυβερνητικοῦ κόμματος!* Ἐνάντια στή Ρωσία ἔβαζαν ὄχι μόνο τά πολυβόλα τοῦ Τρέποφ, ἀλλά καί τά καντέτικα-γαλλικά ἑκατομμύρια.

Γιά τοὺς ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες εἶναι ἀπαράδεκτο νά ὑποστηρίζουν τήν ἡγεμονία τῶν καντέτων. Δέν εἶναι ἀρκετό ὅτι δέν συμφώνησαν νά πᾶνε στήν καντέτικη συγκέντρωση τῆς 19 τοῦ Φλεβάρη. Πρέπει νά ἀπαιτήσουν κατηγορηματικά καί ἀνεπιφύλακτα νά ξεκόψει ἡ κοινοβουλευτική ὁμάδα ἀπό τήν καντετίζουσα πολιτική καί νά ἐφαρμόσει ἄμεσα καί ἀνοιχτά στή Δούμα τήν ἀνεξάρτητη πολιτική τοῦ προλεταριάτου.

Στό ζήτημα τοῦ προεδρείου οἱ σοσιαλδημοκράτες ἔπρεπε νά ποῦν: δέν θέλουμε ἓνα δικό μας προεδρεῖο. Ὑποστηρίζουμε *ὀλόκληρο* τό ψηφοδέλτιο ἀπό ἀριστερούς ἢ τρουντοβίκοις ἐνάντια *στοὺς καντέτους*, δηλ. καί τοὺς τρεῖς ὑποψήφιους γιά τό προεδρεῖο ἐνάντια στοὺς ὑποψήφιους τῶν καντέτων, καί θά ἀπόσχουμε, ἂν οἱ τρουντοβίκοι, παρά τίς προειδοποιήσεις μας, γίνουν οὐρά τῶν καντέτων. Πάντως ἔπρεπε νά προταθεῖ ὅπωςδήποτε

Ένας υποψήφιος από μέρους τῆς ἀριστερᾶς, ἔστω κι' ἂν ἀκόμη δέν ὑπῆρχαν πιθανότητες νά ἐκλεγεῖ· στήν πρώτη ψηφοφορία ὁ ἀριθμός τῶν ψήφων πού θά συγκέντρωνε θά ἔδειχνε σέ ποιές δυνάμεις μποροῦν νά ὑπολογίζουσι οἱ σοσιαλδημοκράτες σέ περίπτωση πάλης ἐνάντια στούς καντέτους. Κι' ἂν παράλληλα ἀποδεικνυόταν ὅτι ἔχει περισσότερους ψήφους ἀπ' ὅ,τι ὁ καντέτος, ἔστω καί λιγότερους ἀπό τήν ἀπόλυτη πλειοψηφία πού εἶναι ἀναγκαία γιά νά ἐκλεγεῖ, τότε ἡ ψηφοφορία αὐτή θά ἔδειχνε καθαρά στό λαό ὅτι ἡ Δούμα δέν εἶναι καντέτικη, ὅτι ὁ καντέτος δέν εἶναι τό πᾶν στή Δούμα.

Ἡ ἐκλογή τοῦ προεδρείου δέν εἶναι λεπτομέρεια. Εἶναι τό πρῶτο βῆμα πού θά τό ἀκολουθήσουν ἄλλα. Ὁ κύβος ἐρίφθη.

Εἴτε καντετίζουσα πολιτική, καί τότε οἱ σοσιαλδημοκράτες θά μετατραποῦν στήν πράξη σέ ἐξάρτημα τῶν φιλελεύθερων.

Εἴτε πολιτική τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας, καί τότε ἀρχίζουμε ὄχι μέ μιά ὑπόκλιση μπροστά στούς καντέτους, ἀλλά μέ τό ἀνοιχτό ξεδίπλωμα τῆς δικῆς μας σημαίας. Τότε δέν πηγαίνουμε πρὸς τούς καντέτους. Τότε καλοῦμε τή μικροαστική καί ἰδιαίτερα τήν ἀγροτική δημοκρατία στή μάχη τόσο ἐνάντια στούς μαύρους, ὅσο κι' ἐνάντια στούς φιλελεύθερους.

«*Νόβι Λούτς*», ἀρ. φύλ. 2,
21 τοῦ Φλεβάρη 1907

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «*Νόβι Λούτς*»

**ΕΧΟΥΝ ΑΡΑΓΕ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΟΙ ΜΕΝΣΕΒΙΚΟΙ
ΝΑ ΕΦΑΡΜΟΖΟΥΝ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΩΝ ΚΑΝΤΕΤΩΝ;**

Ἐκ τίνος καθορίζεται ἡ πολιτική τῆς σοσιαλδημοκρατίας;
Οὐσιαστικά, ἀπό τὰ ταξικά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου,
τυπικά ἀπό τίς ἀποφάσεις τῶν κομματικῶν συνεδρίων.

Ποιές εἶναι οἱ ἀποφάσεις μας αὐτές; Πρῶτο, οἱ ἀποφάσεις τοῦ Ἐνωτικοῦ συνεδρίου (τῆς Στοκχόλμης) τοῦ ΣΔΕΚΡ. Δεύτερο, οἱ ἀποφάσεις τῆς Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης τοῦ ΣΔΕΚΡ τοῦ Νοέμβρη, πού ἐγκρίθηκαν ἀπό τήν ΚΕ.

Τί ἐντολή μᾶς δίνουν οἱ ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου τῆς Στοκχόλμης γιά τήν Κρατική δούμα;

... (παράγρ. 1, α) «νά ἐπιδιώκουμε νά πλατύνουμε καί νά ὀξύνουμε αὐτές τίς συγκρούσεις (καί συγκεκριμένα τόσο τίς συγκρούσεις ἀνάμεσα στήν κυβέρνηση καί στή Δούμα, ὅσο καί στούς κόλπους τῆς ἴδιας τῆς Δούμας) σέ σημεῖο πού νά δίνουν τή δυνατότητα νά τίς κάνουμε ἀφετηρία τῶν πλατιῶν μαζικῶν κινήματων πού νά ἀποβλέπουν σέ...» κ.τ.λ.

Ἐκτελοῦν οἱ μενσεβίκοι αὐτή τήν ἐντολή τοῦ συνεδρίου; Πλαταίνουν, ὀξύνουν τή σύγκρουση ἀνάμεσα στήν ἀριστερή πτέρυγα τῆς Δούμας καί στούς καντέτους γιά τό ζήτημα τοῦ προεδρείου;

Ἦναι, οἱ μενσεβίκοι παραβιάζουν τήν ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου. Παρακάτω, τό συνέδριο στήν ἴδια κιάλας ἀπόφαση ὄριζε: «...νά κατευθύνουμε αὐτή μας τήν ἐπέμβαση κατά τέτοιον τρόπο, ὥστε αὐτές οἱ ὀξυνόμενες συγκρούσεις: (α) νά ἀποκαλύπτουν μπροστά στίς μάζες τήν ἀσυνέπεια ὅλων τῶν ἀστικῶν κομμάτων, πού θά ἀναλάβαιναν στή Δούμα τό ρόλο τοῦ ἐκφραστῆ τῆς λαϊκῆς θέλησης, καί (β) νά φέρουν τίς πλατιές μάζες (τοῦ προλεταριάτου, τῆς ἀγροτιᾶς καί τῶν μικροαστῶν τῆς πόλης) ὡς τό ση-

μεϊο νά κατανοήσουν τήν πλήρη άνικανότητα τής Δούμας» κ.τ.λ.

Συνεπώς, οί μενσεβίκοι μπορούσαν, (χωρίς νά ριψοκινδυνέψουν άπολύτως τίποτε καί χωρίς ν' άπομακρυνθοϋν μάλιστα άπό τό υπερνόμιμο έδαφος) καί ήταν ύποχρεωμένοι ν' άποκαλύψουν μπροστά στις μάζες δηλ. *άνοιχτά στή Δούμα*, ότι τό καντέτικο προεδρείο είναι προεδρείο τοϋ κόμματος πού άπαρνήθηκε τήν έπανάσταση.

Τί όριζε για τό κόμμα ή άπόφαση τής Πανρωσικής συνδιάσκεψης τοϋ ΣΔΕΚΡ τοϋ Νοέμβρη, πού έγκρίθηκε άπό τήν Κεντρική Έπιτροπή καί ψηφίστηκε άπό 18 άντιπροσώπους τών μενσεβίκων;

«Τό ΣΔΕΚΡ, στήν έκλογική του καμπάνια, εμφανιζόμενο σαν άνεξάρτητο ταξικό κόμμα τοϋ προλεταριάτου, βάζει για σκοπό του... 2) Νά εξηγεϊ στις μάζες ότι είναι *μάταιη αυταπάτη* κάθε έλπίδα για *είρηνική* έκβαση τής πάλης για τήν έξουσία.

...4) Ν' άνεβάσει τήν πολιτική δραστηριότητα τών μαζών καί, όργανώνοντας τις δυνάμεις τής έπανάστασης έξω άπό τή Δούμα καί μέσα σ' αυτή, νά δημιουργήσει τις συνθήκες για τή μετατροπή τής τελευταίας σε σημείο στήριξης τής έπανάστασης...».

Οί μενσεβίκοι, αρχίζοντας άπό τό Νοέμβρη τοϋ 1906, έγιναν κιόλας τόσο δεξιοί, ώστε παραβίασαν άμέσως τήν ίδια τους τήν άπόφαση. *Άποδιοργανώνουν* τις «δυνάμεις τής έπανάστασης» μέσα στή Δούμα μέ τήν πρώτη τους ενέργεια, *ένισχύοντας* στις μάζες τις έλπίδες για *είρηνική* έκβαση, γιατί τό καντέτικο προεδρείο πού εκλέχτηκε άπ' όλη τή Δούμα χωρίς τή διαμαρτυρία τής άριστεράς, θά ήταν μία επίσημη, μπροστά σ' όλο τό λαό *ένίσχυση* άπό μέρους τής σοσιαλδημοκρατίας εκείνων ακριβώς τών έλπίδων, πού αυτή τις παραδέχεται σαν «μάταιες».

Οί καντέτοι άπαρνήθηκαν *άνοιχτά* καί *όλοκληρωτικά* τήν έπανάσταση. «Δυνάμεις τής έπανάστασης» είναι οί άριστεροί, οί τρουντοβίκοι, οί έσέροι (ή επαναστατική αστική τάξη) καί οί σοσιαλδημοκράτες. Για νά βοηθήσουμε τήν όργάνωση καί όχι τήν άποδιοργάνωση τών «δυνάμεων τής έπανάστασης» *είμαστε ύποχρεωμένοι* νά ποϋμε στις μάζες: οί σοσιαλδημοκράτες *ύποστηρίζουν* τό άριστερό, τό τρουντοβίκικο προεδρείο *ένάντια* στους καντέτους. "Αν τό τρουντοβίκικο προεδρείο εκλεγόταν καί δέν δικαίωνε τις έλπίδες τοϋ δημοκράτη, τότε *εμείς* μ' αυτό θά ξεσκεπάσαμε μπροστά στις μάζες τή δημοκρατική μικροαστική τάξη καί θά *ένισχύαμε* τήν πεποίθηση ότι τό προλεταριάτο είναι ή μοναδική συνεπής δημοκρατική τάξη.

Τί είπε ή ΚΕ σ' *όλόκληρο* τό κόμμα καί σ' *όλο* τό λαό, όταν

ἄρχιζε τήν ἐκλογική καμπάνια; Στό ἐπίσημο ἐκλογικό πρόγραμμα τοῦ ΣΔΕΚΡ διαβάσουμε:

«...Πολίτες, γιά τή Δούμα πρέπει νά ἐκλέξετε τέτοιους ἀνθρώπους, πού ὄχι μόνο θέλουν τήν ἐλευθερία γιά τή Ρωσία, ἀλλά καί ἐπιδιώκουν νά βοηθήσουν τή λαϊκή ἐπανάσταση γιά τήν κατάκτηση αὐτῆς τῆς ἐλευθερίας.... Ἡ πρώτη Δούμα δέν τό ἔκανε αὐτό. Ἡ πλειοψηφία της, πού καθοδηγοῦνταν ἀπό τό Κόμμα τῆς “λαϊκῆς ἐλευθερίας”, ἔλπιζε νά ἀποσπάσει ἐλευθερία καί γῆ μέσω εἰρηρικῶν διαπραγματεύσεων μέ τήν κυβέρνηση... Καί γι’ αὐτό τό λόγο στή Δούμα δέν πρέπει νά ἐκλέξετε ταπεινούς μεσολαβητές... Πολίτες, ἐκλέξετε μαχητές τῆς ἐπανάστασης, πού θά συνεχίσουν μαζί μέ σᾶς τό μεγάλο ἔργο πού ἄρχισε τό Γενάρη, τόν Ὀχτώβρη καί τό Δεκέμβρη τῆς περασμένης χρονιάς».

Πόσο καλά, μεγάλα, ἀντάξια γιά τό προλεταριάτο εἶναι αὐτά τά λόγια! Καί τί κρίμα πού γιά τούς μενσεβικούς αὐτά εἶναι κούφια λόγια.

Νά καταδικάζεις στό κομματικό ἐκλογικό πρόγραμμα τήν καντέτικη πλειοψηφία καί τήν καντέτικη πολιτική τῆς πρώτης Δούμας, καί τώρα νά βοηθᾶς ν’ ἀναδημιουργηθεῖ τεχνητά ἡ καντέτικη ἡγεμονία στήν ἀριστερή Δούμα.

«Νόβι Λούτς», ἀρ. φύλ. 3,
22 τοῦ Φλεβάρη 1907

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Νόβι Λούτς»

ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΟΥΜΑ ΚΑΙ Η ΤΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ³⁹

Ἡ ἔκβαση τῶν ἐκλογῶν γιά τή Δούμα δίνει μιάν εἰκόνα τῶν διάφορων τάξεων καί τῆς δύναμής τους.

Τό ἐκλογικό δικαίωμα στή Ρωσία εἶναι ἔμμεσο καί ἄνισο. Οἱ ἀγρότες ἐκλέγουν, πρῶτ' ἀπ' ὅλα, ἕναν ἀντιπρόσωπο γιά κάθε δέκα νοικοκυριά· οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτοί ἐκλέγουν ἀνάμεσά τους τούς πληρεξούσιους τῶν ἀγροτῶν· οἱ πληρεξούσιοι τούς ἐκλέκτορες τῶν ἀγροτῶν καί τέλος, οἱ ἐκλέκτορες αὐτοί, μαζί μέ τούς ἐκλέκτορες τῶν ἄλλων κοινωνικῶν στρωμάτων ἐκλέγουν τούς βουλευτές γιά τή Δούμα. Ἕνα ἀντίστοιχο ἐκλογικό σύστημα ὑπάρχει καί γιά τήν κουρία τῶν τσιφλικάδων, γιά τήν κουρία τῆς πόλης καί γιά τήν ἐργατική κουρία· παράλληλα, ὁ ἀριθμός τῶν ἐκλεκτόρων, πού ἀναλογοῦν σέ κάθε μιά ἀπ' αὐτές τίς κουρίες ξεχωριστά, καθορίζεται ἀπό τό νόμο πρὸς τό συμφέρο καί πρὸς ὄφελος τῶν ἀνώτερων τάξεων, τῶν τσιφλικάδων καί τῆς ἀστικής τάξης. Ἐπιπλέον, ὄχι μόνον τά ἐπαναστατικά, ἀλλά καί τά ἀντιπολιτευόμενα κόμματα ὑποβάλλονται στίς πιό βάρβαρες, στίς πιό παράνομες ἀστυνομικές διώξεις· σέ συνέχεια: πλήρης ἔλλειψη ἐλευθερίας τοῦ τύπου καί τῶν συγκεντρώσεων, αὐθαίρετες συλλήψεις καί ἐξορίες, ἔκτακτα στρατοδικεῖα πού δροῦν στό μεγαλύτερο μέρος τῆς Ρωσίας καί ἔκτακτα μέτρα πού συνδέονται μ' αὐτά.

Πῶς, ὅμως ἔγινε δυνατό, κάτω ἀπ' αὐτές τίς συνθῆκες, ἡ νέα Δούμα νά βγεῖ πολύ πιό ἀντιπολιτευτική καί πιό ἐπαναστατική ἀπό τήν πρώτη;

Γιά ν' ἀπαντήσουμε σ' αὐτό τό ἐρώτημα πρέπει, πρῶτ' ἀπ' ὅλα, νά ἐξετάσουμε τά στοιχεῖα γιά τήν κατανομή τῶν ἐκλεκτόρων κατά ξεχωριστά κόμματα, σέ σχέση μέ τήν κομματική - πολιτική σύνθεση τῆς δεύτερης Δούμας, σύμφωνα μέ τά στοιχεῖα τοῦ ὄρ-

γάνου τῶν καντέτων «Ρέτς», τὰ ὁποῖα περιλαβαίνουν τὰ 9/10 περίπου τοῦ συνόλου τῶν ἐκλεκτόρων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας (ἐκτός ἀπὸ τὴν Πολωνία, τὸν Καύκασο, τὴ Σιβηρία κτλ.). Παίρουμε τίς πέντε κυριότερες πολιτικές ὁμάδες, ἐπειδὴ πῶς λεπτομερειακές πληροφορίες γιὰ τίς πολιτικές ἀποχρώσεις τῶν ἐκλεκτόρων δέν ἔχουμε. Τὴν πρώτη ὁμάδα τὴν ἀποτελοῦν οἱ δεξιοί. Ἐδῶ ἀνήκουν οἱ λεγόμενοι «μαυροεκατονταρχίτες» (μοναρχικοί, Ἐνωση τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ κτλ.), πού εἶναι ὑπὲρ τῆς ἐπιστροφῆς στὴν πλήρη ἀπολυταρχία μέ τὴν καθαρὴ της μορφή, καλοῦν σέ ἀχαλίνωτη στρατιωτικὴ τρομοκρατία ἐνάντια στοὺς ἐπαναστάτες καί σέ πισώπλατες δολοφονίες, ὅπως εἶναι ἡ δολοφονία τοῦ βουλευτῆ τῆς Δούμας Χέρτσενσταϊν, ὁργανώνουν «πογκρόμ» κτλ. Στὴν ἴδια ἐπίσης ὁμάδα ἀνήκουν οἱ λεγόμενοι «ὀχτωβριστές» (ἔτσι λέγεται στὴ Ρωσία τὸ κόμμα τῶν μεγαλοβιομηχάνων), οἱ ὁποῖοι ἀμέσως ὕστερα ἀπὸ τὸ διάγγελμα τοῦ τσάρου τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη 1905 ⁴⁰ προσχώρησαν στὴν ἀντεπανάσταση καί τώρα ὑποστηρίζουν μέ κάθε τρόπο τὴν κυβέρνηση. Στὶς ἐκλογές τὸ κόμμα αὐτὸ συνάπτει συχνά συνασπισμούς μέ τοὺς μοναρχικούς.

Τὴ δεύτερη ὁμάδα τὴν ἀποτελοῦν οἱ ἀκομματικοί. Θὰ δοῦμε παρακάτω, ὅτι πολλοὶ ἐκλέκτορες καί βουλευτές, ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴν ἀγροτιά, καλύφθηκαν κάτω ἀπὸ αὐτὸ τὸ ὄνομα γιὰ νὰ ἀποφύγουν τίς διώξεις ἐξαιτίας τῶν ἐπαναστατικῶν τους πεποιθήσεων.

Τὴν τρίτη ὁμάδα τὴν ἀποτελοῦν οἱ φιλελεύθεροι. Ἐπικεφαλῆς τῶν φιλελεύθερων κομμάτων βρίσκεται τὸ Συνταγματικό - δημοκρατικό κόμμα, (τὸ λεγόμενο Κόμμα τῶν «καντέτων») ἢ τὸ Κόμμα τῆς «λαϊκῆς ἐλευθερίας». Αὐτὸ εἶναι τὸ κόμμα τοῦ κέντρου στὴ ρωσικὴ ἐπανάσταση· βρίσκεται ἀνάμεσα στοὺς τσιφλικάδες καί στοὺς ἀγρότες. Ἡ ἀστικὴ τάξη προσπαθεῖ νὰ συμφιλιώσῃ αὐτὲς τίς δύο τάξεις. Ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ κόμματος τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης – τῶν καντέτων – ἀποτελεῖ τὸ σπουδαιότερο σημεῖο τῶν διαφωνιῶν ἀνάμεσα στὶς δύο κατευθύνσεις μέσα στὴ ρωσικὴ σοσιαλδημοκρατία.

Στὴ Δούμα τάσσονται ἐπίσης μέ τὸ μέρος τῶν ρώσων φιλελεύθερων, ὄχι λόγῳ πολιτικῶν πεποιθήσεων, ἀλλὰ λόγῳ τοῦ ὀπορτουνισμού τους, καί οἱ πολωνοὶ «μαυροεκατονταρχίτες», – τὸ Κόμμα τῶν «λαϊκῶν δημοκρατῶν» – πού μέσα στὴν Πολωνία παλεύουν μέ ὅλα τὰ μέσα, ἀκόμη καί μέ καταδόσεις, μέ λοκάουτ καί μέ δολοφονίες, ἐνάντια στό ἐπαναστατικὸ προλεταριάτο.

Τὴν τέταρτη ὁμάδα τὴν ἀποτελοῦν οἱ προοδευτικοί. Ἡ ὀνομασία αὐτὴ δέν εἶναι τίτλος κόμματος, ἀλλὰ, ὅπως καί ὁ τίτλος

«ἀκομματικοί», είναι μία συμβατική όνομασία πού δέν λέει τίποτε καί πού σκοπός της, κατά κύριο λόγο, είναι νά παίξει τό ρόλο ἀσπίδας ἐνάντια στίς ἀστυνομικές διώξεις.

Τέλος, τήν πέμπτη ομάδα τήν ἀποτελοῦν οἱ ἀριστεροί. Ἐδῶ ἀνήκουν τά κόμματα τῶν σοσιαλδημοκρατῶν καί τῶν ἐσέρων, τῶν λαϊκῶν σοσιαλιστῶν (πού ἀντιστοιχοῦν περίπου στούς γάλλους ριζοσπάστες-σοσιαλιστές)⁴¹ καί οἱ λεγόμενοι «τρουντοβίκοι», ἐντελῶς ἀδιαμόρφωτη ἀκόμη ὀργάνωση τῆς ἀγροτικῆς δημοκρατίας*. Οἱ τρουντοβίκοι, οἱ λαϊκοί σοσιαλιστές καί οἱ ἐσέροι ὡς πρός τόν ταξικό τους χαρακτήρα εἶναι μικροαστοί καί ἀγρότες δημοκράτες. Μερικές φορές οἱ ἐκλέκτορες τῶν διαφόρων ἐπαναστατικῶν ομάδων προσπαθοῦσαν νά καλυφθοῦν στή διάρκεια τῆς ἐκλογικῆς καμπάνιας μέ τή γενική ὀνομασία «ἀριστεροί», γιά νά μποροῦν ν' ἀποφεύγουν ἀσφαλέστερα τίς ἀστυνομικές διώξεις.

Οἱ ἀριθμοί τῆς «Ρέτς» θ' ἀποδείξουν ἀμέσως τήν ὀρθότητα τῶν συμπερασμάτων μας σχετικά μέ τήν κοινωνική σύνθεση τῶν κομμάτων.

Ἀριθμός τῶν ἐκλεκτόρων

Κόμματα	51 κυβερνεῖα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας										Μεγάλες πόλεις	
	Γαιοκτημόνων		Τῆς πόλης		Ἀγροτική		Ἑργατική		Σύνολο			
	Ἐκλέκτορες	%	Ἐκλέκτορες	%	Ἐκλέκτορες	%	Ἐκλέκτορες	%	Ἐκλέκτορες	%	Ἐκλέκτορες	%
Δεξιοί	1 224	70,9	182	13,9	764	33,8	—	—	2 170	40,0	346	20,7
Ἀκομματικοί ..	81	4,7	27	2,1	248	11,0	2	1,4	358	6,6	—	—
Φιλελεύθεροι ...	154	8,9	504	38,7	103	4,6	—	—	761	14,0	940	56,4
Προοδευτικοί	185	10,7	280	21,5	561	24,9	3	2,1	1 029	18,9	55	3,3
Ἀριστεροί	82	4,8	311	23,8	582	25,7	140	96,5	1 115	20,5	327	19,6
Σύνολο	1 726	100,0	1 304	100,0	2 258	100,0	145	100,0	5 433	100,0	1 668	100,0

* Στό γερμανικό τύπο τό κόμμα αὐτό λέγεται συνήθως «ἐργατική ομάδα», ὀνομασία πού φανερώνει δήθεν συγγένεια μέ τήν ἐργατική τάξη. Οὐσιαστικά, στή Ρωσία ἀνάμεσά τους δέν ὑπάρχει συγγένεια οὔτε καί στήν ὀνομασία ἀκόμη. Γιαυτό εἶναι καλύτερα ἡ λέξη «τρουντοβίκοι» νά μείνει ἀμετάφραστη, χαρακτηρίζοντας μέ αὐτήν τή μικροαστική καί συγκεκριμένα, τήν ἀγροτική δημοκρατία.

Ἀριθμὸς τῶν βουλευτῶν τῆς Δούμας

Κόμματα	51 κυβερνεῖα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας						Πολωνία		Καύκασος		Σιθηρὰ καὶ ἀνα- τολικά κυβερ- νεῖα		Σὲ ὅλη τὴν αὐτο- κρατορία τῆς Ρωσίας	
	Ἀπὸ τὰ κυβερ- νεῖα		Ἀπὸ τὴν ἀγροτική κουρία		Ἀπὸ τὶς μεγάλες πόλεις		Βουλευτὲς	%	Βουλευτὲς	%	Βουλευτὲς	%	Βουλευτὲς	%
	Βουλευτὲς	%	Βουλευτὲς	%	Βουλευτὲς	%								
Δεξιοὶ	85	25,7	4	7,5	5	18,5	1	2,7	2	7,1	—	—	97	19,8
Ἀκομμα- τικοὶ	18	5,4	3	5,7	—	—	—	—	—	—	1	7,1	22	4,5
Φιλελεύθεροι .	82	24,8	10	18,9	17	63,0	32	86,5	9	32,2	6	42,9	156	31,8
Προοδευτικοὶ .	20	6,0	10	18,9	—	—	3	8,1	2	7,1	—	—	35	7,1
Ἀριστεροὶ ...	126	38,1	26	49,0	5	18,5	1	2,7	15	53,6	7	50,0	180	36,8
Σύνολο	331	100,0	53	100,0	27	100,0	37	100,0	28	100,0	14	100,0	490	100,0

Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τοὺς παραπάνω πίνακες, οἱ μεγάλες πόλεις συγκροτοῦν ξεχωριστὴ ὁμάδα καὶ συγκεκριμένα: ἡ Πετρούπολη ἐκλέγει 6 βουλευτὲς, ἡ Μόσχα 4, ἡ Βαρσοβία καὶ ἡ Τασκέντη ἀπὸ 2, οἱ ἄλλες πόλεις ἀπὸ 1, συνολικὰ 17 πόλεις ἐκλέγουν 27 βουλευτὲς. Τὰ ὑπόλοιπα μέλη τῆς Δούμας ἐκλέγονται στὶς συνελεύσεις τῶν ἐκλεκτόρων τῶν διάφορων κυβερνεῖων ἀπὸ κοινοῦ καὶ ἀπὸ τὶς τέσσερις κουρίες· ἐκτὸς ὅμως ἀπ' αὐτὰ, σὲ κάθε κυβερνεῖο οἱ ἐκλέκτορες τῶν ἀγροτῶν ἐκλέγουν 1 βουλευτὴ ἀπὸ μέρος τῆς ἀγροτικῆς κουρίας. Ἔτσι βγαίνουν τρεῖς ὁμάδες βουλευτῶν: ἀπὸ τὶς ἐκλογικὲς συνελεύσεις τῶν κυβερνεῖων, ἀπὸ τὴν ἀγροτικὴν κουρία καὶ ἀπὸ τὶς μεγάλες πόλεις.

Μπορεῖ ἴσως μέσα στὰ πλαίσια τῶν ὑπολογισμῶν, καμιὰ ντουζίνα ἐκλεκτόρων τοῦ προοδευτικοῦ ἢ τοῦ ἀριστεροῦ συνασπισμοῦ νὰ κατανεμήθηκε ἀνάμεσα στὶς διάφορες κομματικὲς ὁμάδες· γενικά, ὅμως, οἱ ἀριθμοὶ αὐτοὶ δίνουν γιὰ τὴν ὥρα τὸ πῶς πληρῆς καὶ τὸ πῶς σίγουρο ὑλικὸ γιὰ τὴν κατανόηση τῆς ταξικῆς συγκρότησης τῶν διάφορων ρωσικῶν κομμάτων.

Ἡ ἐργατική κουρία ἐκλέγει ἀκόμη καί στήν ἐπαρχία καί, πρῶτ' ἀπ' ὅλα φυσικά, στίς μεγάλες πόλεις ἀποκλειστικά σχεδόν ἀριστερούς καί συγκεκριμένα τά 96,5 %. Ἀπό τούς 140 ἀριστερούς ἐκλέκτορες τῆς ἐργατικῆς κουρίας οἱ 84 εἶναι σοσιαλδημοκράτες, οἱ 52 ἀριστεροί χωρίς ἀκριβή τοποθέτηση (στήν πλειοψηφία τους ἐπίσης σοσιαλδημοκράτες) καί 4 ἐσέροι. Ἐπομένως, ἡ ρωσική σοσιαλδημοκρατία, παρά τούς ψεύτικους ἰσχυρισμούς τῶν φιλελεύθερων, πού θέλουν νά τήν παρουσιάσουν σάν κόμμα τῆς ἐπαναστατικῆς διανόησης, εἶναι ἕνα πραγματικό ἐργατικό κόμμα. Στήν Πετρούπολη – στήν πόλη καί στό κυβερνεῖο – ἀπό τούς 24 ἐκλέκτορες τῆς ἐργατικῆς κουρίας οἱ 20 εἶναι σοσιαλδημοκράτες καί οἱ 4 ἐσέροι. Στή Μόσχα – στήν πόλη καί στό κυβερνεῖο – ἐκλέχτηκαν μόνο σοσιαλδημοκράτες καί συγκεκριμένα 35 ἐκλέκτορες κτλ.

Στήν ἀγροτική κουρία παρατηρεῖται ἀμέσως μιά παράξενη δυσαναλογία: τά 33,8 % ἀπό τούς ἀγρότες ἐκλέκτορες ἀνήκουν στούς δεξιούς, ἐνῶ μέσα στούς βουλευτές τῆς Δούμας πού ἐκλέχτηκαν ἀπό τούς ἴδιους ἐκλέκτορες τῆς ἀγροτικῆς κουρίας οἱ δεξιοί εἶναι μόνο τά 7,5 %. Εἶναι φανερό ὅτι οἱ ἐκλέκτορες τῶν ἀγροτῶν αὐτοονομάζονταν δεξιοί, μόνο καί μόνο γιά νά ἀποφύγουν τίς κυβερνητικές διώξεις. Ὁ ρωσικός τύπος διαπίστωσε αὐτό τό φαινόμενο σέ περισσότερες ἀπό 100 περιπτώσεις, καί ἡ ἐκλογική στατιστική τό ἐπιβεβαιώνει τώρα πιά ὀριστικά.

Δέν πρέπει νά κρίνει κανείς τήν ἀγροτική κουρία μέ βάση τό πῶς αὐτοονομάζονται οἱ ἐκλέκτορές της, ἀλλά ἀποκλειστικά καί μόνο ἀπό τό ἐξῆς: σέ ποιό κόμμα συγκαταλέγουν τόν ἑαυτό τους οἱ βουλευτές τους. Βλέπουμε ὅτι ἡ ἀγροτική κουρία, ὕστερα ἀπό τήν ἐργατική κουρία, ἀποτελεῖ τήν πιά ἀριστερή ομάδα. Οἱ ἀγρότες ἐκλέξανε μόνο 7,5 % δεξιούς βουλευτές καί 67,95 % βουλευτές πιά ἀριστερούς ἀπό τούς φιλελεύθερους! Οἱ ἀγρότες στή Ρωσία ἔχουν στήν πλειοψηφία τους ἐπαναστατικές διαθέσεις· αὐτό εἶναι τό δίδαγμα πού βγαίνει ἀπό τίς ἐκλογές γιά τή δεύτερη Δούμα. Αὐτό εἶναι ἕνα γεγονός μεγάλης σημασίας, γιατί ἀποδείχνει ὅτι ἡ ἐπανάσταση στή Ρωσία ἀπέχει πολύ ἀπό τοῦ νά ἔχει φτάσει στό τέλος της. Ὅσο δέν ἔχουν ἰκανοποιηθεῖ οἱ διεκδικήσεις τοῦ ἀγρότη, ὅσο, τουλάχιστο, αὐτός δέν ἡσυχάζει, ἡ ἐπανάσταση κατ' ἀνάγκη θά συνεχίζεται. Εἶναι αὐτονόητο, ὅμως, ὅτι οἱ ἐπαναστατικές διαθέσεις τοῦ ἀγρότη δέν ἔχουν τίποτε τό κοινό μέ τή σοσιαλδημοκρατία: ὁ ἀγρότης εἶναι ἀστικοδημοκράτης ἐπαναστάτης καί δέν εἶναι καθόλου σοσιαλιστής. Δέν παλεύει γιά τό

πέραςμα όλων τῶν μέσων παραγωγῆς στά χέρια τῆς κοινωνίας, ἀλλά γιά τή δήμευση τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων ἀπό τήν ἀγροτιά.

Ἡ ἀστικοδημοκρατική ἐπαναστατική συνείδηση τῆς ἀγροτιάς βρίσκει τήν τυπική κομματικο-πολιτική της ἔκφραση στά κόμματα τῶν τρουντοβίκων, τῶν ἐσέρων καί τῶν λαϊκῶν σοσιαλιστῶν. Ἀπό τοὺς 53 βουλευτές τῆς Δούμας πού προέρχονται ἀπό τήν ἀγροτική κουρία οἱ 24 ἀνήκουν σ' αὐτούς τοὺς ἀγρότες δημοκράτες (10 ἀριστεροί, 10 τρουντοβίκοι, 4 ἐσέροι), καί σέ συνέχεια εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι ἀπό τοὺς 10 προοδευτικούς καί 3 ἀκομματικούς, πού ἐκλέξανε οἱ ἀγρότες, ἡ πλειοψηφία ἀνήκει στοὺς τρουντοβίκους. Λέμε: ἀναμφισβήτητο, γιατί ὕστερα ἀπό τήν πρώτη Δούμα οἱ τρουντοβίκοι καταδιώκονταν ἀλύπητα, καί τώρα οἱ ἀγρότες εἶναι ἀρκετά ἐπιφυλακτικοί καί δέν αὐτοτιτλοφοροῦνται τρουντοβίκοι, ἂν καί ἔμπρακτα στή Δούμα ψηφίζουν μαζί μέ τοὺς τρουντοβίκους. Ἐτσι, λογουχάρη, τό σπουδαιότερο νομοσχέδιο τῶν τρουντοβίκων στή I Δούμα ἦταν τό ἀγροτικό, τό γνωστό μέ τόν τίτλο «σχέδιο τῶν 104» (τό οὐσιαστικό περιεχόμενο αὐτοῦ τοῦ νομοσχεδίου συνίσταται στήν ἄμεση ἐθνικοποίηση τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων καί στό μέλλον καί τῶν ἀγροτικῶν κλήρων, καθὼς καί στήν ἐξισωτική γαιοχρησία). Τό σχέδιο αὐτό εἶναι ἕνα ἐξαιρετικό προϊόν τῆς πολιτικῆς σκέψης τῆς ἀγροτικῆς μάζας σ' ἕνα ἀπό τά σπουδαιότερα ζητήματα τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς. Τό σχέδιο αὐτό ὑπογράφηκε μόνο ἀπό 70 «τρουντοβίκους» καί ἀπό 25 ἀγρότες πού αὐτοονομάζονταν ἀκομματικοί ἢ πού δέν ἔδοσαν γενικά καμιά ἀπάντηση στό ἐρώτημα σέ ποιο κόμμα ἀνήκουν!

Ἐτσι ἡ «Ἐργασιακή» ομάδα στή Ρωσία εἶναι ἀναμφισβήτητα κόμμα τῆς ἀγροτικῆς δημοκρατίας τοῦ χωριοῦ. Τέτοια κόμματα εἶναι ἐπαναστατικά κόμματα, ὄχι ὅμως μέ τή σοσιαλιστική, ἀλλά μέ τήν ἀστικοδημοκρατική ἔννοια αὐτῆς τῆς λέξης.

Στήν κουρία τῆς πόλης πρέπει νά γίνεται διάκριση ἀνάμεσα στίς μεγάλες καί στίς μικρές πόλεις. Στίς μικρές πόλεις οἱ πολιτικές ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στίς διάφορες τάξεις δέν ἐκδηλώνονται τόσο ἔντονα, δέν ὑπάρχουν μεγάλες μάζες προλεταριάτου (πού νά σχηματίζουν μιὰ ἰδιαίτερη ἐργατική κουρία), ἐδῶ οἱ δεξιοί εἶναι πιο ἀδύνατοι. Στίς μεγάλες πόλεις δέν ὑπάρχουν καθόλου ἀκομματικοί ἐκλέκτορες, ἐδῶ ὁ ἀριθμός τῶν ἀκαθόριστων «προοδευτικῶν» εἶναι ἐντελῶς ἀσήμαντος· ἀντίθετα ἐδῶ οἱ δεξιοί εἶναι πιο δυνατοί καί οἱ ἀριστεροί πιο ἀδύνατοι. Ἡ αἰτία εἶναι ἀπλή: τό προλεταριάτο τῶν μεγάλων πόλεων σχηματίζει ἰδιαίτερη ἐργατική κουρία, πού δέν συμπεριλαμβάνεται στόν πίνακά μας τῶν

ἐκλεκτόρων*. Ἡ μικροαστική τάξη ἐδῶ εἶναι πολύ πῖο ὀλιγάριθμη, ἀπ' ὅ,τι στίς μικρές πόλεις. Κυριαρχεῖ ἡ μεγάλη βιομηχανία πού ἀντιπροσωπεύεται ἐνμέρει ἀπ' τοὺς δεξιούς, ἐνμέρει ἀπό τοὺς φιλελεύθερους.

Τά στοιχεῖα γιά τή σύνθεση τῶν ἐκλεκτόρων ἀποδείχνουν ξεκάθαρα ὅτι τή βάση τῶν φιλελεύθερων κομμάτων (συνεπῶς, τῶν καντέτων κυρίως) τήν ἀποτελεῖ ἡ ἀστική τάξη τῆς πόλης καί, κατά πρῶτο λόγο, ἡ μεγάλη βιομηχανική ἀστική τάξη. Ἡ στροφή πρὸς τὰ δεξιά αὐτῆς τῆς ἀστικῆς τάξης, πού φοβᾶται τήν ἀνεξαρτησία καί τή δύναμη τοῦ προλεταριάτου, γίνεται ἰδιαίτερα αἰσθητή, ἂν συγκρίνει κανεῖς τίς μεγάλες πόλεις μέ τίς μικρές. Στίς τελευταῖες ἡ κουρία τῆς πόλης (δηλ. ἡ ἀστική) εἶναι πολύ πῖο ἔντονα διαποτισμένη ἀπό ἀριστερά στοιχεῖα.

Οἱ βασικές διαφωνίες τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν εἶναι στενά συνδεμένες μ' αὐτό τό ζήτημα. Ἡ μιά πτέρυγα (οἱ λεγόμενοι «μενσεβίκοι») θεωρεῖ ὅτι οἱ καντέτοι καί οἱ φιλελεύθεροὶ ἐκπροσωποῦν τήν προοδευτική ἀστική τάξη τῆς πόλης, σέ ἀντίθεση μέ τήν καθυστερημένη μικροαστική τάξη τοῦ χωριοῦ (τοὺς τρουντοβίκοις). Ἀπό δῶ βγαίνει ὅτι ἡ ἀστική τάξη θεωρεῖται σάν ἡ κινητήρια δύναμη τῆς ἐπανάστασης καί διακηρύσσεται ἡ πολιτική τῆς ὑποστήριξης τῶν καντέτων. Ἡ ἄλλη πτέρυγα (οἱ λεγόμενοι «μπολσεβίκοι») θεωρεῖ ὅτι οἱ φιλελεύθεροι εἶναι ἐκπρόσωποι τῆς μεγάλης βιομηχανίας, πού ἀπό φόβο μπροστά στό προλεταριάτο ἐπιδιώκουν νά μπεῖ ὅσο τό δυνατό πῖο γρήγορα τέρμα στήν ἐπανάσταση, συμβιβάζονται μέ τήν ἀντίδραση. Ἡ πτέρυγα αὐτή θεωρεῖ ὅτι οἱ τρουντοβίκοι ἐκπροσωποῦν τήν ἐπαναστατική μικροαστική δημοκρατία καί ὑποστηρίζει ὅτι αὐτοὶ τείνουν νά πάρουν ριζοσπαστική θέση στό σοβαρότερο γιά τήν ἀγροτιά ζήτημα τῆς γῆς: τή δήμευση τῆς μεγάλης γαιοκτησίας. Ἀπό δῶ πηγάζει ἡ τακτική τῶν μπολσεβίκων πού ἀπορίπτουν τήν ὑποστήριξη τῆς προοδευτικῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, δηλ. τῶν καντέτων καί προσπαθοῦν νά ἀπελευθερώσουν τή δημοκρατική ἀστική τάξη ἀπό τήν ἐπίδραση τῶν φιλελεύθερων· θέλουν νά ἀποσπάσουν τόν ἀγρότη καί τό μικροαστό τῆς πόλης ἀπ' τοὺς

*Σχετικά μ' αὐτό δέν ὑπάρχουν στοιχεῖα. Γι' αὐτόν τό λόγο τά στοιχεῖα τῶν ἐκλεκτόρων τῆς ἐργατικῆς κουρίας διαγράφηκαν ἀπό τόν πίνακα. Ἔχουμε ἀκριβῆ στοιχεῖα μόνο γιά 37 ἐργάτες ἐκλέκτορες. Αὐτοὶ ἀνήκουν χωρίς καμιὰ ἐξάιρεση στοὺς ἀριστερούς. Ὁ συνολικός ἀριθμός τῶν ἐργατῶν ἐκλεκτόρων στήν Εὐρωπαϊκὴ Ρωσία ἀνέρχεται, σύμφωνα μέ τό νόμο, στοὺς 208. Ἀπ' αὐτούς ἔχουμε πῖο συγκεκριμένα στοιχεῖα γιά τοὺς 145, κι' ἔτσι μαζί μέ τοὺς παραπάνω 37 ἐκλέκτορες τῆς ἐργατικῆς κουρίας τῶν μεγάλων πόλεων, φτάνουν στοὺς 182, δηλ. τὰ 9/10 τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐκλεκτόρων-ἐργατῶν.

φιλελεύθερους και να τους οδηγήσουν στην επαναστατική πάλη μαζί με το προλεταριάτο που αποτελεί την πρωτοπορία. Η ρωσική επανάσταση από το κοινωνικοοικονομικό της περιεχόμενο είναι αστική επανάσταση, αλλά κινητήρια δύναμή της, όμως, δεν είναι η φιλελεύθερη αστική τάξη, μά το προλεταριάτο και η δημοκρατική αγροτιά. Η επανάσταση μπορεί να νικήσει μόνο με την επαναστατική δημοκρατική δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς.

Αν θέλουμε να αντιληφθούμε κατά πόσο είναι σταθερή η συμμαχία ανάμεσα στους φιλελεύθερους και στη μικροαστική τάξη της πόλης, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει για μας η στατιστική του *αριθμού των ψήφων* που συγκέντρωσαν οι συνασπισμοί των κομμάτων στις μεγάλες πόλεις. Σύμφωνα με τη στατιστική του Σμιρνόφ, σε 22 μεγάλες πόλεις στους μοναρχικούς αναλογοῦν 17.000 ψήφοι, στους ὀχτωβριστές 34.500, στους καντέτους 74.000 και στον ἄριστερό συνασπισμό 41.000*.

Στή διάρκεια των ἐκλογῶν για τή δεύτερη Δούμα, ανάμεσα στις δύο πτέρυγες τῆς σοσιαλδημοκρατίας, στους μενσεβίκους και στους μπολσεβίκους, ἄναψε μία σκληρή πάλη πάνω στό ζήτημα ἄν πρέπει να δημιουργηθεῖ συνασπισμός με τους καντέτους ἢ με τους τρουνοβίκους ἐναντία στους καντέτους. Στή Μόσχα οἱ ὀπαδοί των μπολσεβίκων εἶναι πῶς δυνατοί. Ἐκεῖ σχηματίστηκε ἕνας ἄριστερός συνασπισμός και οἱ μενσεβίκοι προσχώρησαν σ' αὐτόν. Στήν Πετρούπολη οἱ μπολσεβίκοι ἦταν ἐπίσης πῶς δυνατοί· κι' ἐδῶ συγκροτήθηκε στή διάρκεια των ἐκλογῶν ἕνας ἄριστερός συνασπισμός, οἱ μενσεβίκοι ὅμως δέν προσχώρησαν σ' αὐτόν και ἀποχώρησαν ἀπό τήν ὀργάνωση. Προκλήθηκε διάσπαση που συνεχίζεται ἀκόμη και τώρα. Οἱ μενσεβίκοι ἐπικαλοῦνταν τόν κίνδυνο τῆς ἀπειλῆς των μαυροεκατονταρχιτῶν, δηλ. φοβοῦνταν μία ἐκλογική νίκη των μαύρων λόγω τῆς διάσπασης των ψήφων των ἄριστερῶν και των φιλελεύθερων. Οἱ μπολσεβίκοι δήλωσαν ὅτι ὁ κίνδυνος αὐτός εἶναι μία ἐπινόηση των φιλελεύθερων, οἱ ὁποῖοι δέν ἐπιδιώκουν ἄλλο σκοπό, παρά πῶς να τραβήξουν τή μικροαστική και τήν προλεταριακή δημοκρατία κάτω ἀπό τή φτερούγα του ἄστικού φιλελευθερισμοῦ. Οἱ

*Λέγοντας «ἄριστερός συνασπισμός» ἐννοοῦμε τόν ἐκλογικό συνασπισμό των σοσιαλδημοκρατῶν με τά κόμματα τῆς μικροαστικῆς δημοκρατίας (σε πρώτη σειρά με τους «τρουνοβίκους», χρησιμοποιώντας αὐτή τή λέξη με τήν πῶς πλατιά τῆς ἐννοια και θεωρώντας σάν ἄριστερή πτέρυγα αὐτῆς τῆς ὀμάδας τους ἐσέρους). Ὁ συνασπισμός αὐτός στρεφόταν τόσο ἐναντία στους δεξιούς, ὅσο και ἐναντία στους φιλελεύθερους.

ἀριθμοί ἀποδείχνουν ὅτι τό σύνολο τῶν ψήφων τῶν ἀριστερῶν καί τῶν καντέτων ξεπερνᾷ πάνω ἀπό δύο φορές τούς ἐνωμένους ψήφους τῶν ὀχτωβριστῶν καί τῶν μοναρχικῶν *. Ἡ διάσπαση τῶν ψήφων τῆς ἀντιπολίτευσης δέν μποροῦσε, συνεπῶς, νά διευκολύνει τή νίκη τῶν δεξιῶν.

Οἱ ἀριθμοί αὐτοί πού ἀγκαλιάζουν πάνω ἀπό 200.000 ἐκλογεῖς τῶν πόλεων, καθῶς ἐπίσης καί τά στοιχεῖα τά σχετικά μέ τή γενική σύνθεση τῆς δεύτερης Δούμας ἀποδείχνουν ὅτι τό πραγματικό πολιτικό νόημα τῶν συνασπισμῶν τῶν σοσιαλδημοκρατῶν μέ τούς καντέτους δέν εἶναι καθόλου ἡ ἐξουδετέρωση τοῦ «μαύρου» κινδύνου (ἡ γνώμη αὐτή, κι' ἂν ἀκόμη ἦταν πέρα γιά πέρα εἰλικρινής, εἶναι γενικά λαθεμένη), ἀλλά ἡ ἐξαφάνιση τῆς ἀνεξάρτητης πολιτικῆς τῆς ἐργατικῆς τάξης καί ἡ ὑποταγή της στήν ἡγεμονία τῶν φιλελεύθερων.

Ἡ οὐσία τῆς διαφωνίας ἀνάμεσα στίς δύο πτέρυγες τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας βρίσκεται στό ἐξῆς: πρέπει ἄραγε νά ἀναγνωριστεῖ ἡ ἡγεμονία τῶν φιλελεύθερων, ἡ πρέπει νά ἐπιδιωχτεῖ ἡ ἡγεμονία τῆς ἐργατικῆς τάξης στήν ἀστική ἐπανάσταση;

Τό γεγονός, ὅτι οἱ ἀριστεροί στήν πρώτη συμφωνία τῶν σοσιαλδημοκρατῶν καί τῶν τρουντοβίκων ἐνάντια στούς καντέτους, παρά τίς ἀνήκουστες δυσκολίες πού συναντοῦσε ἡ προπαγάνδα μας, συγκέντρωσαν σέ 22 πόλεις 41.000 ψήφους, δηλ. ξεπέρασαν τούς ὀχτωβριστές καί πῆραν πάνω ἀπό τό μισό τῶν ψήφων τῶν φιλελεύθερων, αὐτό τό γεγονός ἀποτελεῖ γιά τούς μπολσεβίκους ἀπόδειξη ὅτι ἡ δημοκρατική μικροαστική τάξη στίς πόλεις ἀκολουθεῖ τούς καντέτους περισσότερο ἀπό συνήθεια καί χάρη στά τεχνάσματα τῶν φιλελεύθερων, παρά ἐξαιτίας τῆς ἐχθρότητας αὐτῶν τῶν στρωμάτων πρὸς τήν ἐπανάσταση.

Περνᾷμε τώρα στήν τελευταία κουρία, στήν κουρία τῶν γαιοκτημόνων. Ἐδῶ ἡ ὑπεροχή τῶν δεξιῶν εἶναι ὀλοφάνερη: τά 70,9 % ἀπ' τούς ἐκλέκτορες εἶναι δεξιοί. Ἡ ἀποστροφή τοῦ μεγαλογαιοκτήμονα πρὸς τήν ἐπανάσταση καί ὁ προσανατολισμός του πρὸς τήν ἀντεπανάσταση, κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῆς πάλης τοῦ ἀγρότη γιά γῆ, εἶναι κάτι τό ἐντελῶς ἀναπόφευκτο.

*Σύμφωνα μέ τούς ὑπολογισμούς τοῦ ἴδιου τοῦ κ. Σμιρνόφ, σέ 16 πόλεις, ὅπου στίς ἐκλογές πῆραν μέρος 72.000 ἐκλογεῖς καί πάλεψαν ὄχι 4, ἀλλά 2 (ἢ 3) ψηφοδέλτια, ἡ ἀντιπολίτευση πήρε 58,7 % καί οἱ δεξιοί 21 %. Ἐδῶ ἐπίσης ὁ πρῶτος ἀριθμός ξεπερνᾷ πάνω ἀπό δύο φορές τό δεύτερο. Κι' ἐδῶ ἐπίσης ὁ μαυροεκατονταρχίτικος κίνδυνος ἦταν ἕνας ἀπατηλός μπαμπούλας ἀπό μέρους τῶν φιλελεύθερων πού μιλοῦσαν πολύ γιά κίνδυνο ἀπό τά δεξιά, ἂν καί στήν πραγματικότητα φοβόνταν τόν «ἀριστερό κίνδυνο» (ἐκφραση πού τή δανειστήκαμε ἀπό τό ὄργανο τῶν καντέτων «Ρέτς»).

Ἄν συγκρίνουμε τώρα τή σύνθεση τῶν ἐκλογικῶν ομάδων στίς ἐκλογικές συνελεύσεις τῶν κυβερνεῖων μέ τή σύνθεση τῆς Δούμας ἀπό τήν ἄποψη τῆς πολιτικῆς ἀπόχρωσης τῶν βουλευτῶν πού ἐκλέχθηκαν σ' αὐτές τίς συνελεύσεις, τότε θά παρατηρήσουμε ὅτι τίς περισσότερες φορές ὁ ὅρος «προοδευτικός» δέν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρά μία ὀνομασία πίσω ἀπό τήν ὁποία κρύβονται οἱ ἀριστεροί. Ἀνάμεσα στούς ἐκλέκτορες τά 20,5 % εἶναι ἀριστεροί καί τά 18,9 % προοδευτικοί. Ἀπό τούς βουλευτές τά 38 % ἀνήκουν στούς ἀριστερούς! Οἱ δεξιοί ἔχουν μόνο τά 25,7 % τῶν βουλευτῶν, παρόλο πού εἶχαν τά 40 % τῶν ἐκλεκτόρων· ἄν ὁμως ἀφαιρέσουμε ἀπό τούς τελευταίους τούς ἐκλέκτορες τῶν ἀγροτῶν (ἔχουμε ἀποδείξει ἤδη ὅτι μόνο οἱ πράκτορες τῆς ρωσικῆς κυβέρνησης, πού πλαστογράφησαν τά στοιχεῖα σχετικά μέ τίς ἐκλογές, μπόρεσαν νά τούς θεωρήσουν σάν δεξιούς), θά ἔχουμε $2170 - 764 = 1406$ ἐκλέκτορες τῆς δεξιᾶς, δηλ. τά 25,8 %. Ἐπομένως καί τά δύο ἀποτελέσματα συμπίπτουν ἀκριβῶς. Οἱ φιλελεύθεροι ἐκλέκτορες, ὅπως φαίνεται, κρύβονται ἐνμέρει πίσω ἀπό τόν τίτλο τοῦ «ἀκομματικοῦ», ἐνμέρει πίσω ἀπό τόν τίτλο τοῦ «προοδευτικοῦ», ἐνῶ οἱ ἀγρότες ἀκόμη καί πίσω ἀπό τόν τίτλο τοῦ «δεξιοῦ».

Μιά σύγκριση μέ τά μή ρωσικά τμήματα τῆς Ρωσίας, μέ τήν Πολωνία καί τόν Καύκασο, μᾶς δίνει μία καινούργια ἀπόδειξη ὅτι ἡ πραγματική κινητήρια δύναμη τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία δέν εἶναι ἡ ἀστική τάξη. Στήν Πολωνία δέν ὑπάρχει καθόλου ἐπαναστατικό ἀγροτικό κίνημα, δέν ὑπάρχει καμιά ἀστική ἀντιπολίτευση στίς πόλεις, σχεδόν δέν ὑπάρχουν φιλελεύθεροι. Τό ἐπαναστατικό προλεταριάτο ἔχει ἀντιμέτωπό του ἕναν ἀντιδραστικό συνασπισμό τῆς μεγαλοαστικῆς καί μικροαστικῆς τάξης. Γιαυτό ἐκεῖ νίκησαν οἱ δημοκράτες ναρόντοβτσι. Στόν Καύκασο τό ἐπαναστατικό ἀγροτικό κίνημα εἶναι πολύ δυνατό, ἡ δύναμη τῶν φιλελεύθερων ἐκεῖ εἶναι σχεδόν ἡ ἴδια ὅπως καί στή Ρωσία, οἱ ἀριστεροί ὁμως ἐδῶ εἶναι τό πῖο δυνατό κόμμα: τό ποσοστό τῶν ἀριστερῶν στή Δούμα (53,6 %) εἶναι περίπου ἴσο μέ τό ποσοστό τῶν βουλευτῶν πού βγήκαν ἀπό τήν ἀγροτική κουρία (49 %). Μόνο οἱ ἐργάτες καί ἡ ἐπαναστατική δημοκρατική ἀγροτιά μποροῦν νά ὀλοκληρώσουν τήν ἀστική ἐπανάσταση. Στήν προηγμένη Πολωνία, μέ τό ὑψηλό ἐπίπεδο καπιταλιστικῆς ἀνάπτυξης, δέν ὑπάρχει ἀγροτικό πρόβλημα μέ τήν ἐννοία πού ὑπάρχει στή Ρωσία, δέν ὑπάρχει καθόλου ἐπαναστατική πάλη τῆς ἀγροτιᾶς γιά τή δήμευση τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων.

Γιαυτό ή επανάσταση στην Πολωνία δέν έχει κανένα άλλο σταθερό σημείο στήριξης έξω άπ' τό προλεταριάτο. Οί ταξικές αντιθέσεις πλησιάζουν εκεί τό δυτικοευρωπαϊκό τύπο. Τό αντίστροφο φαινόμενο συναντάμε στόν Καύκασο.

Σημειώνουμε ακόμη έδω ότι οί 180 άριστεροί, σύμφωνα μέ τούς ύπολογισμούς τής «Ρέτς», κατανέμονται ανάμεσα στά διάφορα κόμματα ως εξής: 68 άριστεροί, 9 λαϊκοί σοσιαλιστές (δεξιά πτέρυγα τών τρουντοβίκων), 28 έσέροι και 46 σοσιαλδημοκράτες... Ούσιαστικά οί τελευταίοι άνέρχονται πιά τώρα σέ 65. Οί φιλελεύθεροι προσπαθούν νά μειώσουν όσο τό δυνατό τόν άριθμό τών σοσιαλδημοκρατών.

Σύμφωνα μέ τήν ταξική συγκρότησή τους, οί ομάδες αυτές μπορούν νά αναχθούν σέ δυό στρώματα: στή δημοκρατική μικροαστική τάξη τής πόλης και ιδιαίτερα τοϋ χωριοϋ αναλογοϋν 134 βουλευτές, στό προλεταριάτο αναλογοϋν 46 βουλευτές.

Βλέπουμε έδω, γενικά, ότι στή Ρωσία ή ταξική διάρθρωση τών διαφόρων κομμάτων προβάλλει μέ εξαιρετική σαφήνεια. Οί μεγάλοι γαιοκτήμονες ανήκουν στούς μαυροεκατονταρχίτες, στούς μοναρχικούς και στούς όχτωβριστές. 'Η μεγάλη βιομηχανία εκπροσωπεΐται άπό τούς όχτωβριστές και τούς φιλελεύθερους. Οί τσιφλικάδες στή Ρωσία, σύμφωνα μέ τόν τρόπο διεξαγωγής τοϋ άγροτικοϋ νοικοκυριοϋ, χωρίζονται σ' εκείνους πού εφαρμόζουν ακόμη μισοφεουδαρχικό τρόπο όργάνωσης τοϋ νοικοκυριοϋ, δουλεύουν τή γή μέ τά ζώα και τά εργαλεία τών άγροτών (έδω ό άγρότης είναι ύποδουλωμένος στόν τσιφλικά) και σ' εκείνους πού εφαρμόσαν κιόλας τό σύγχρονο καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής. 'Ανάμεσα στούς τελευταίους ύπάρχουν αρκετοί φιλελεύθεροι. 'Η μικροαστική τάξη τής πόλης εκπροσωπεΐται άπό τούς φιλελεύθερους και τούς τρουντοβίκους. 'Η άγροτική μικροαστική τάξη εκπροσωπεΐται άπό τούς τρουντοβίκους και ιδιαίτερα άπό τήν άριστερή τους πτέρυγα, τούς έσέρους. 'Εκπρόσωπος τοϋ προλεταριάτου είναι ή σοσιαλδημοκρατία. Στίς συνθήκες τής όλοφάνερης καθυστέρησης τής καπιταλιστικής ανάπτυξης τής Ρωσίας, ή χτυπητή αυτή εμφάνιση τών κομματικων παρατάξεων, σύμφωνα μέ τήν ταξική συγκρότηση τής κοινωνίας, εξηγείται μόνο μέ τίς θυελλώδεις επαναστατικές διαθέσεις τής εποχής, όταν τά κόμματα σχηματίζονται πολύ πιο γρήγορα κι' όταν ή ταξική συνείδηση αναπτύσσεται κι' αποκρυσταλλώνεται άσύγ-

κριτα πίο γρήγορα άπ' ό,τι στήν έποχή τής στασιμότητας ή τής λεγόμενης ειρηνικής εξέλιξης.

Δημοσιεύτηκε στίς 27 του Μάρτη 1907
στό περιοδικό «Die Neue Zeit», άρ. τεύχ. 26,
1. Band, 1906–1907
Ύπογραφή: A. Linitsch

Στή ρωσική γλώσσα πρωτοδημοσιεύτηκε
τό 1922 στά "Άπαντα του Ν. Λένιν
(Β. Ούλιάνοφ), τόμος VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο
του περιοδικού
Μετάφραση
άπό τά γερμανικά

Η ΜΙΚΡΟΑΣΤΙΚΗ ΤΑΚΤΙΚΗ

Ἡ «Τοβάριστς» τῆς 31 τοῦ Φλεβάρη δημοσίευσε ἀποσπάσματα ἀπό τίς ἀποφάσεις ⁴² πού ψήφισε τό τελευταῖο, ἕκτακτο συνέδριο τοῦ Κόμματος τῶν ἐσέρων. Οἱ ἀποφάσεις εἶναι ἀφιερωμένες στό ζήτημα τῆς τακτικῆς στή Δούμα.

Σχετικά μέ τίς ἀποφάσεις αὐτές μποροῦμε καί πρέπει νά ποῦμε πάρα πολλά. Δέν ἔχουμε τή δυνατότητα νά σταθοῦμε ἐδῶ πάνω στό βασικό σφάλμα αὐτῶν, ὅπως καί ὄλων γενικά τῶν ἀποφάσεων τῶν ἐσέρων: στήν ἔλλειψη ταξικῆς ἀνάλυσης τῶν διαφόρων κομμάτων. Μιά τακτική πού νά ἀξίζει νά λέγεται τακτική, δέν μπορεῖ νά καθοριστεῖ χωρίς μία τέτοια ἀνάλυση. Ἡ σύγκριση τῶν ἀποφάσεων τῶν ἐσέρων μέ τήν πλατφόρμα τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας (ἀποφάσεις πού ἐπεξεργάστηκε ἡ σύσκεψη τῶν ἀντιπροσώπων μερικῶν μπολσεβίκικων ὀργανώσεων στίς 15 – 18 τοῦ Φλεβάρη*· θά δημοσιευτοῦν αὐτές τίς μέρες)** θά μᾶς δώσει ἀφορμή νά ἐπανέλθουμε πολλές φορές σ' αὐτή τή σκέψη.

Δέν θά σταθοῦμε ἐπίσης στήν κάπως ὑπερβολική ὑπογράμμιση ἀπό μέρος τῶν ἐσέρων τῆς στοιχειώδους ἀλήθειας ὅτι οἱ ἐπαναστάτες δέν ἐπιδιώκουν καθόλου «νά δημιουργήσουν ἐξωτερικές (;), ἐπουσιώδεις συγκρούσεις», «νά ἐπιταχύνουν τή διάλυση τῆς Δούμας» κτλ. Αὐτό εἶναι λεπτομέρεια.

Τό κύριο σημεῖο τῆς τακτικῆς τῶν ἐσέρων, ἀπό τήν ἀποψη τῶν ἐπιτακτικῶν καθηκόντων τῆς στιγμῆς, βρίσκεται στήν παρακάτω ἀπόφαση:

* Ἡ σημερινή «Σοβρεμένναγια Ρέτς»⁴³ (τῆς 22 τοῦ Φλεβάρη) στή σελ. 3 ἀναφέρει σωστά τή σύνθεση τῆς σύσκεψης αὐτῆς καί ἀναδημοσιεύει ἕνα μικρό μέρος μιᾶς ἀπό τίς ἑξι ἀποφάσεις πού πάρθηκαν. Οἱ ἀναγνώστες πρέπει νά ἔχουν ὑπόψη τους ὅτι ἀκόμη καί σ' αὐτή τή μερική ἀναδημοσίευση ὑπάρχουν λάθη.

** Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 1–11. Ἡ Σύντ.

« 4. Τό συνέδριο θεωρεῖ ὅτι ἕνας αὐστηρὸς χωρισμὸς τῶν κομμάτων σέ ομάδες μέσα στή Δούμα, σέ περίπτωση πού κάθε ομάδα ἐνεργοῦσε ξεχωριστά καί σέ συνθήκες ὀξυμένης πάλης ἀνάμεσα στίς ομάδες, θά μπορούσε νά παραλύσει ἐντελῶς τή δράση τῆς ἀντιπολιτευτικῆς πλειοψηφίας καί μέ τόν τρόπο αὐτό νά δυσφημήσει στά μάτια τῶν ἐργαζομένων τάξεων τήν ἴδια τήν ἰδέα τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσωπεύσεως. Γι' αὐτό τό λόγο τό συνέδριο θεωρεῖ ἀναγκαῖο ὅπως οἱ βουλευτές τοῦ κόμματος καταβάλλουν ὅλες τους τίς προσπάθειες γιά τήν ὀργάνωση ὅσο μπορεῖ πῶς μόνιμης καί πῶς συντονισμένης δράσης ὄλων τῶν σοσιαλιστικῶν καί ἄκρων ἀριστερῶν ὁμάδων· εἰδικά στά ζητήματα τῆς πάλης ἐναντία στή δεξιὰ τῆς Δούμας καί ἐναντία στήν κυβέρνηση γιά τίς ἐλευθερίες καί τά πολιτικά δικαιώματα τοῦ λαοῦ νά ἐπιδιώξουν ὀρισμένες, ὅσο τό δυνατό πῶς συντονισμένες ἐνέργειες τῆς ἐπαναστατικῆς-σοσιαλιστικῆς μερίδας τῆς Δούμας καί τῆς ἀντιπολιτευτικῆς τῆς μερίδας· παράλληλα, ὅλες αὐτές οἱ μακρόχρονες, ὅσο καί οἱ μερικότερες συντονισμένες ἐνέργειες πρέπει νά γίνονται πάνω σέ ἀρχές πού δέν ἔρχονται σέ καμιά ἀντίθεση μέ τίς βασικές ἀρχές τοῦ προγράμματος καί τῆς τακτικῆς τοῦ κόμματος».

Θαυμάσια ἔκθεση τῶν βασικῶν ἀρχῶν τῆς μικροαστικῆς τακτικῆς! Θαυμάσιο ξεσκεπάσμα τῆς ὀλοκληρωτικῆς ἀστάθειάς τῆς!

«Μακρόχρονες (!) καί μερικότερες συντονισμένες ἐνέργειες», «ὅσο τό δυνατό πῶς μόνιμες (!) καί συντονισμένες...». Πόσο κούφια εἶναι αὐτά τά λόγια, μιά καί δέν γίνεται οὔτε κἀν προσπάθεια νά ξεκαθαριστεῖ ποιά ἀκριβῶς κοινότητα συμφερόντων καί ποιῶν ἀκριβῶς τάξεων, βρίσκεται στή βάση ὅλου αὐτοῦ τοῦ «συντονισμοῦ»! Ἐμεῖς, οἱ ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες, εἴμαστε ὑπέρ τῶν κοινῶν ἐνεργειῶν τοῦ κόμματος τοῦ προλεταριάτου καί τῶν κομμάτων τῆς δημοκρατικῆς μικροαστικῆς τάξης ἐναντία στούς μαύρους καί ἐναντία στούς καντέτους, σάν κόμματος τοῦ προδοτικοῦ φιλελευθερισμοῦ. Οἱ ἔσέροι μέχρι τέτοιου σημείου δέν καταλαβαίνουν αὐτή τήν ταξική βάση τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης, ὥστε μιλοῦν, ἀπό τό ἕνα μέρος, γενικά, γιά συντονισμό δράσης τῶν σοσιαλιστικῶν καί τῶν ἄκρων ἀριστερῶν ὁμάδων, δηλ. γιά τή συγκάλυψη τῶν ἀντιθέσεων ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί στό μικροπαραγωγό καί ἀπό τό ἄλλο μέρος, γιά συντονισμένη δράση τῆς ἐπαναστατικῆς-σοσιαλιστικῆς καί τῆς ἀντιπολιτευτικῆς μερίδας τῆς Δούμας ἐναντία στούς μαύρους.

”Ὅχι, κύριοι, ἐμεῖς δέν θά συζητήσουμε μαζί σας οὔτε γιά μόνιμες συμφωνίες, οὔτε γιά συντονισμένες ἐνέργειες γενικά. Συμφωνεῖστε πρῶτα ἐσεῖς μαζί μας μέ τήν πολιτική τῆς πάλης καί ἐναντία στούς μαύρους καί ἐναντία στούς καντέτους, συμφωνεῖστε στήν πράξη· αὐτό εἶναι τό τελεσίγραφό μας. Αὐτή εἶναι ἡ γραμμὴ τῆς πολιτικῆς μας στή δημοκρατικὴ ἐπανάσταση. Ὅπως

καί στίς ἐκλογές τῆς Πετρούπολης, ἔτσι καί σέ κάθε ζήτημα τῆς σημερινῆς ἐπανάστασης ἐμεῖς θά δηλώνουμε: τό προλεταριάτο τραβᾷ χωρίς ταλαντεύσεις στή μάχη καί ἐνάντια στούς μαύρους καί ἐνάντια στούς καντέτους. Ὅσο οἱ μικροαστοί θά ταλαντεύονται, ὅσο θά ἀκολουθοῦν τούς καντέτους, θά εἶναι ἀμείλικτη ἡ πάλη μας ἐνάντια στούς μικροαστούς. Ἐγκαταλείψατε τούς καντέτους σας; Εἴστε σύμφωνοι νά τραβήξετε ἐνάντια στούς καντέτους; Ἄν εἶναι ἔτσι καί ἂν αὐτό δέν λέγεται μόνο στά χαρτιά, μά ἀποδείχνεται καί στήν πράξη, τότε καί μόνο τότε οἱ σοσιαλδημοκράτες σέ μιά δημοκρατική ἐκδήλωση θά βρεθοῦν μαζί σας στή μάχη.

Τό πῶς ἀξιοσημεῖωτο ὅμως εἶναι, ἴσως, τό πρῶτο μέρος τῆς ἀπόφασης πού ἀναφέραμε. Σκεφτεῖτε μόνο: «ἓνας αὐστηρός χωρισμός τῶν κομμάτων σέ ομάδες μέσα στή Δούμα», «μιά ὀξυμένη πάλη τῶν ομάδων»* μπορεῖ «νά δυσφημήσει στά μάτια τῶν ἐργαζομένων τάξεων τήν ἴδια τήν ἰδέα τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσώπευσης»! Μά αὐτοί πιά εἶναι ἐσερικοί «Πλεχάνοφ» μέ τή «βασιλιεφική» ἔννοια τῆς λέξης!**

Ὁχι, κύριοι. Ἡ ἀρχή τῆς ταξικῆς πάλης ἀποτελεῖ τή βάση ὅλων τῶν θεωριῶν καί ὀλόκληρης τῆς πολιτικῆς τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Οἱ προλετάριοι, οἱ ἀγρότες, οἱ μικροαστοί δέν εἶναι μικρά παιδιά, γιά νά μπορεῖ ἡ ἰδέα τῆς ἀντιπροσώπευσης νά σβῆσει μπροστά στά μάτια τους ἐξαιτίας τῶν ὀξύτατων διαφωνιῶν καί τῆς ἐντονης ταξικῆς πάλης. Δέν πρέπει νά εἴμαστε συναισθηματικοί ἀπέναντί τους, μά ἀντίθετα πρέπει νά τούς διδάσκουμε καί ἀπό τό βῆμα τῆς Δούμας νά ξεχωρίζουν καθαρά τά κόμματα, νά καταλαβαίνουν τήν ταξική τους βάση, πού οἱ ἐπιδέξιοι ἀστοί τήν ἀποκρύβουν.

Ἐδῶ ἀκριβῶς βρίσκεται ὅλο τό ἔγκλημα τῆς μενσεβίκικης πολιτικῆς στή Δούμα, ὅτι ἀπό τό βῆμα τῆς Δούμας δέν θέλουν ἢ δέν ξέρουν νά λένε στό λαό ὅλη τήν ἀλήθεια γιά τόν ταξικό χαρακτήρα τῶν διάφορων κομμάτων, γιά τά μυστικά παζαρέματα τῶν Μιλιουκόφ μέ τούς Στολίπιν⁴⁴, γιά τή ριζική διαφορά πάνω στό ζήτημα τοῦ πῶς ἐννοεῖ ὁ ἀγρότης τούς σκοπούς τῆς δημοκρατίας

* Ἡ «Ρέτς τῆς 22 τοῦ Φλεβάρη ἀφιέρωσε ἰδιαίτερο ἄρθρο, κάτω ἀπό τό κύριο ἄρθρο, στίς ἀποφάσεις τῶν ἐσέρων. Ἀναφέροντας ἀκριβῶς αὐτό τό σημεῖο γιά τό ἐπιζήμιο τοῦ «αὐστηροῦ χωρισμοῦ τῶν κομμάτων σέ ομάδες», τό ὄργανο τῶν φιλελεύθερων ἀστῶν γράφει: «Ἐτσι λοιπόν, ἡ ἀφετηρία τῆς καινούργιας τακτικῆς καθορίστηκε πολύ σωστά». Ἀκριβῶς! Ἡ τακτική τῶν ἐσέρων εἶναι σωστή ἀπό τήν ἀποψη τῶν συμφερόντων τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης καί ἀπό τή ἀποψη τῶν παζαρεμάτων της μέ τήν ἀντίδραση, εἰδικά!

** Βλ. Ἄπαντα, 5η ἐκδ. τόμ. 14ος, σελ. 246, 248. Ἡ Σύντ.

καί πῶς ὁ φιλελεύθερος, πῶς ἐννοεῖ ὁ ἀγρότης τοὺς σκοπούς τοῦ σοσιαλισμοῦ καί πῶς ὁ προλετάριος.

Ἡ μενσεβίκικη πολιτική, ὅμως, πού ἄρχισε μέ τό σιωπηλό παιχνίδι μέ μπαλίτσες κατά παραγγελία τοῦ καντέτου, ἀπέχει πολύ ἀπ' τό νά ναι ἡ μοναδική πραγματοποιήσιμη πολιτική.

Αὕτη ἡ πλήρης ἀδυναμία κατανόησης τῆς ταξικῆς βάσης τοῦ «ἀντιπολιτευτικοῦ» φιλελευθερισμοῦ, ὁ ὁποῖος ξεπουλᾷ μυστικά τήν ἐλευθερία καί τή δημοκρατία στούς Στολίπιν καί Σία, ἀποτελεῖ τή βάση τῆς ὀπορτουνιστικῆς τακτικῆς πού ἐφαρμόζουν οἱ μικροαστοί (τρουντοβίκοι, λαϊκοί σοσιαλιστές, ἐσέροι) καί ἡ μικροαστική πτέρυγα τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος, οἱ μενσεβίκοι.

Ἡ πάλη ἐναντία στούς μαύρους γίνεται γιά τά μάτια καί χρησιμεύει σάν εὐλογία δικαιολογία. *Στήν πραγματικότητα* ἡ μικροαστική αὕτη τακτική ἐφαρμόζεται σέ συνθῆκες, πού ἀποκλείεται ἐντελῶς ἡ νίκη τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν, ὅπως ἔγινε λογουχάρη στήν Πετρούπολη καί στίς ἐκλογές τοῦ προέδρου τῆς Δούμας. Καί οἱ τρουντοβίκοι (οἱ ἐσέροι εἶναι φαινομενικά ἀνεξάρτητοι· στήν πραγματικότητα εἶναι δεμένοι μέ τοὺς τρουντοβίκοις καί ἀποτελοῦν τήν ἀριστερή πτέρυγά τους, ὅπως ἀπόδειξαν οἱ ἐκλογές στήν Πετρούπολη καί ὅπως ἀποδείχνει ἡ σημερινή διάταξη τῶν κομμάτων σέ παρατάξεις μέσα στή δεύτερη Δούμα), καί οἱ τρουντοβίκοι καί οἱ μενσεβίκοι ὑποστηρίζουν τήν ἡγεμονία τῶν καντέτων, νά ποῦ βρίσκεται ἡ οὐσία τῆς μικροαστικῆς τακτικῆς. Οἱ φιλελεύθεροι ὄχι μόνο στή Ρωσία, ἀλλά καί παντοῦ στήν Εὐρώπη πάρα πολύν καιρό τραβοῦσαν πίσω τους τή δημοκρατική μικροαστική τάξη, πού εἶναι πάρα πολύ κομματιασμένη, καθυστερημένη, ἀναποφάσιστη γιά νά γίνει ἀνεξάρτητη καί ποτισμένη μέ ὑπερβολικά νοικοκυρίστικη νοοτροπία γιά νά ἀκολουθήσει τό προλεταριάτο. Ἡ ἀχίλλειος πτέρνα τῆς μικροαστικῆς πολιτικῆς εἶναι ἡ ἀδυναμία της καί ἡ ἀνικανότητά της ν' ἀπαλλαγεῖ ἀπό τήν ιδεολογική καί πολιτική ἡγεμονία τῶν φιλελεύθερων ἀστῶν. Οἱ μικροαστοί εἶναι οὐρά τῶν καντέτων ὄχι γιατί τό ἔφερε ἡ τύχη, ἀλλά λόγω τῶν βασικῶν οἰκονομικῶν ιδιομορφιῶν κάθε καπιταλιστικῆς κοινωνίας. Γιαυτό, τό βασικό καθῆκον τῆς σοσιαλδημοκρατίας – καθῆκον πού δέν μποροῦν καθόλου νά τό καταλάβουν οἱ μενσεβίκοι – εἶναι ἡ συνεχῆς ὑπονόμευση τῆς ἡγεμονίας τοῦ φιλελεύθερου πάνω στό δημοκράτη, ἡ ἀδιάκοπη ἀπελευθέρωση τῆς μικροαστικῆς μάζας ἀπό τήν κηδεμονία τῶν καντέτων καί ἡ ὑποταγή της στήν ἐπίδραση, στήν ἐπιροή τῆς σοσιαλδημοκρατίας.

Ὁ τρουντοβίκος μᾶς προτείνει «μόνιμες συντονισμένες ἐνέρ-

γειες». Εὐχαριστοῦμε πολύ! Γιά νά δεθοῦμε μέ τούς ἀνθρώπους πού τούς τραβάει ὁ καντέτος, ὅπως τό ποτηράκι τραβάει τό μεθύστακα; μέ τούς ἀνθρώπους πού μήνες παρακαλοῦσαν νά κάνουν συνασπισμό μέ τούς καντέτους στίς ἐκλογές τῆς Πετρούπολης, πού πήγαιναν σάν τά πρόβατα στή συγκέντρωση τῶν καντέτων τῆς 19 τοῦ Φλεβάρη καί ψήφιζαν τόν καντέτο πού ξεπουλάει τή δημοκρατία;* Εὐχαριστοῦμε πολύ!

*Γράφηκε στίς 22 τοῦ Φλεβάρη
(7 τοῦ Μάρτη) 1907*

*Δημοσιεύτηκε
στίς 23 τοῦ Φλεβάρη 1907
στήν ἐφημερίδα*

«Νόβι Λούτς», ἀρ. φύλ. 4

*Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας*

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 31-34. Ἡ Σύντ.

ΟΙ ΟΡΓΑΝΩΤΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΣΠΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΣΠΑΣΗ

Ἡ «Ρούσκαγια Ζίζν» ξεσήκωσε ἓνα γελοῖο θόρυβο ἀπ' ἀφορμή τή στάση τῆς «Νόβι Λούτζ» ἀπέναντι στή σοσιαλδημοκρατική ομάδα τῆς Δούμας. (Ἄρθρο «Ἀκόμη κι' ἐδῶ!», ἀρ. φύλ. 45).

Γελοῖο, γιατί ἡ «Ρούσκαγια Ζίζν» διάλεξε τόν πλάγιο δρόμο, ἀντί νά προσπαθήσει νά δώσει μιά κάποια ἀπάντηση πάνω στήν οὐσία τῆς κριτικῆς μας γιά τή στάση τῆς κοινοβουλευτικῆς ομάδας.

Ἐμεῖς εἶπαμε ὅτι ἡ ομάδα μας σέ καμιά περίπτωση δέν ἔπρεπε νά ψηφίσει ὑπέρ τοῦ καντέτου ὑποψήφιου γιά τή θέση τοῦ προέδρου.

Εἶπαμε ὅτι ἡ κοινοβουλευτική μας ομάδα δέν ἔπρεπε σέ καμιά περίπτωση νά πάρει μέρος σέ ἰδιαίτερες συσκέψεις τῶν καντέτων καί τῶν ναρόντοθτσι.

Εἶπαμε, τέλος, ὅτι ἡ στάση τῆς κοινοβουλευτικῆς ομάδας μπορεῖ νά ὀδηγήσει στή διάσπαση, γιατί ἡ γραμμή αὐτῆς τῆς στάσης ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τό πνεῦμα καί τό γράμμα τῶν ἀποφάσεων τοῦ συνεδρίου τοῦ κόμματος πού συνήλθε στή Στοκχόλμη.

Τελικά, ἀπευθυνθήκαμε στή μπολσεβίκικη μερίδα τῆς κοινοβουλευτικῆς μας ομάδας καί τήν καλέσαμε νά διεξάγει τόν πιό ἀμείλικτο ἀγώνα ἐνάντια στόν ὀπορτουνισμό τῆς πλειοψηφίας τῆς ομάδας καί νά ὑπερασπίζει σταθερά μέσα σ' αὐτή τήν ομάδα τή θέση τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας.

Γράψαμε σχετικά μ' αὐτό πάρα πολλά. Ἀφιερῶσαμε γιά τή στάση τῆς κοινοβουλευτικῆς ομάδας στό ζήτημα τοῦ προεδρείου ὀλόκληρη σειρά ἄρθρων πού φωτίζουν τό ζήτημα ἀπ' ὅλες τίς πλευρές.

Ἐκ τῆς πλευρᾶς τῆς «Ρούσκαγια Ζίζν» δέν ὑπάρχει καμιά ἀντίρρηση πάνω στήν οὐσία· δέν κάνει καμιά σοβαρή προσπάθεια νά ὑπερασπίσει τή γραμμή τακτικῆς τῶν μενσεβίκων, πού καθοδηγοῦν πραγματικά τήν κοινοβουλευτική ομάδα.

Εἴχαμε δίκιο νά περιμένουμε – καί περιμέναμε – ὅτι ἡ «Ρούσκαγια Ζίζν» θά προσπαθήσει ν' ἀποδείξει πώς ἡ γραμμή τακτικῆς της ἀνταποκρίνεται πέρα γιά πέρα στίς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου τῆς Στοκχόλμης τοῦ ΣΔΕΚΡ, ὅτι ἀκριβῶς αὐτή ἡ γραμμή εἶναι ἐκείνη πού πρέπει νά ὀδηγήσει τήν κοινοβουλευτική μας ομάδα στήν ἡγεμονία πάνω σ' ὀλόκληρη τήν ἀριστερή μερίδα τῆς Δούμας.

Οἱ ἐλπίδες μας ὅμως διαψεύστηκαν. Ἐνάντι γιά ὅλα αὐτά, ἀκοῦς ἕνα σωρό κούφια λόγια, γελοῖες κραυγές ὅτι τάχα ἡ «Νόβι Λούτς» συκοφαντεῖ τή σοσιαλδημοκρατική κοινοβουλευτική ομάδα, ὅτι ἡ «Νόβι Λούτς» σπρώχνει τή μπολσεβίκικη μερίδα τῆς ομάδας σέ ἄμεση διάσπαση.

Ἐνάντι γιά οὐσιαστική ἀπάντηση, ἔχουμε ὑποκριτική πρόκληση: «Ἄς ἐκφραστεῖ ἡ “Νόβι Λούτς” πιό καθαρά. Ἄς πεῖ ὅλα τά πράγματα μέ τό ὄνομά τους. Κι' ἄς θυμᾶται τό εὐαγγελικό ρητό: “ὅ,τι ἔχεις νά κάνεις, κάντο γρήγορα”».

Σύντροφοι! Εἴστε πραγματικά θαυμάσιοι στήν ἀδιαντροπιά σας. Οἱ κραυγές σας γιά διάσπαση ἀπό μέρος τῶν μπολσεβίκων εἶναι μαργαριτάρι ἀλήθειας καί εἰλικρίνειας.

Ἡ μοναδική κομματική ὀργάνωση ὅπου ὑπάρχει τώρα διάσπαση, – καί μάλιστα σέ πολύ βαριά μορφή, – εἶναι ἡ ὀργάνωση τῆς Πετρούπολης. Ποιός τή διάσπασε; Τή διάσπασαν οἱ μενσεβίκοι. Τή διάσπασαν παρά τή θέληση τῶν ὀργανωμένων ἐργατῶν γιά τό χατήρι τῶν καντέτων, ἐπικαλούμενοι τό μαυροεκατονταρχίτικο κίνδυνο πού ἀποδείχτηκε ὅτι δέν ὑπάρχει στήν Πετρούπολη. Κι' ὡς τά σήμερα, παρ' ὅλα αὐτά, οἱ μενσεβίκοι ἀποφεύγουν ἐπίμονα ν' ἀποκαταστήσουν τήν ἐνότητα τῆς ὀργάνωσης τῆς Πετρούπολης, κι' ἐπιδιώκουν μέ πείσμα νά πλατύνουν καί νά βαθύνουν αὐτή τή διάσπαση.

Οἱ μπολσεβίκοι πάλεψαν μ' ὅλες τους τίς δυνάμεις γιά νά μήν ἐπιτραποῦν συμφωνίες μέ τούς καντέτους στίς ἐκλογές. Στή συνδιάσκεψη ὅμως τοῦ κόμματος, τό μήνα Νοέμβρη, οἱ συμφωνίες ἐπιτράπηκαν. Οἱ μπολσεβίκοι ὑποχρεώθηκαν στή συνδιάσκεψη νά ὑποταχθοῦν στίς ἀποφάσεις τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων καί παντοῦ, ὅπου οἱ τοπικές ὀργανώσεις θεώρησαν ἀναγκαῖο νά κλείσουν ἐκλογικές συμφωνίες μέ τούς καντέτους, ἐκτελοῦσαν «ἱερά κι' ἀπαραβίαστα» τό κομματικό τους καθῆκον. Οἱ μενσεβί-

κοι ανάλαβαν τήν ἴδια ὑποχρέωση, ὅμως, ἀφοῦ πείστηκαν ὅτι οἱ ὀργανωμένοι ἐργάτες τῆς Πετρούπολης δέν συμφωνοῦν νά τούς ἀκολουθήσουν καί νά γίνουν οὐρά τῶν καντέτων, διάσπασαν τήν ὀργάνωση.

Καί τώρα ὠρῦονται γιά διάσπαση! Ὅσοναφορᾶ τήν πρόκληση τῆς «Ρούσκαγια Ζίζν», ἡ ἀπάντηση σ' αὐτήν σέ καμιά περίπτωση δέν μπορεῖ νά μᾶς φέρει σέ δύσκολη θέση. Ὅλα τά πράγματα ἐμεῖς τά λέμε μέ τό ὄνομά τους κι' ὁποῖος ἔχει μάτια μπορεῖ νά τά δεῖ.

Ἡ ἐνότητα τοῦ κόμματος εἶναι ἐξαιρετικά πολύτιμη γιά μᾶς. Ἡ καθαρότητα ὅμως τῶν ἀρχῶν τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας μᾶς εἶναι ἀκόμη πῖο πολύτιμη. Ὑποταχθήκαμε καί ὑποτασσόμαστε στή θέληση τῆς πλειοψηφίας τοῦ συνεδρίου τοῦ κόμματος πού συνήλθε στή Στοκχόλμη. Θεωροῦμε ἀναγκαῖο νά ἐκτελέσουμε ὅλες τίς ἀποφάσεις του. Ὅμως, ἀπαιτοῦμε οἱ ἀποφάσεις αὐτές νά ἐκτελοῦνται ἀπό τά κεντρικά καθοδηγητικά ὄργανα τοῦ κόμματος. Καί οἱ ὀπορτουνιστικές ταλαντεύσεις τῶν μενσεβίκων, ὅλες οἱ προσπάθειές τους νά παρεκκλίνουν γιά τό χατήρι τῶν καντέτων ἀπό τή γραμμή πού χάραξε τό συνέδριο, συνάντησαν καί θά συναντοῦν ἀπό μέρος μας ἀμείλικτη κριτική καί ἀκλόνητη ἀντίσταση. Αὐτό εἶναι δικαίωμά μας. Αὐτό εἶναι χρέος μας. Ἀπ' αὐτό τό δικαίωμα δέν θά παραιτηθοῦμε ποτέ, δέν θά ἀπαρνηθοῦμε ποτέ τό χρέος μας αὐτό. Κι' ἂν γίνει ἡ διάσπαση, αὐτό δέν θά σημαίνει τίποτε ἄλλο, παρά μόνο ὅτι οἱ ἴδιοι οἱ μενσεβίκοι τσαλαπάτησαν τίς ἀποφάσεις πού αὐτοί οἱ ἴδιοι ψήφισαν στό συνέδριο τῆς Στοκχόλμης. Ἄλλη διάσπαση δέν μπορεῖ νά γίνει καί δέν θά γίνει. Καί ἡ διάσπαση αὐτή θά σημαίνει μόνο ἓνα πράγμα: τήν ὀριστική μετατροπή τῶν μενσεβίκων σέ ὑποτελεῖς τῶν καντέτων.

« Ἡ κόκκινη σημαία τοῦ προλεταριάτου κλονίστηκε στά χέρια τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς κοινοβουλευτικῆς ομάδας», γράψαμε προχθές. Οἱ καντέτοι ἀπαιτοῦν νά χαμηλώσει μπροστά τους αὐτή ἡ σημαία. Τήν ἡμέρα ἐκείνη πού μέ τή θέληση τῶν μενσεβίκων θά γίνει αὐτό τό ἀπίστευτο αἴσχος, θά γίνει καί ἡ διάσπαση, γιατί τήν ἡμέρα ἐκείνη οἱ μενσεβίκοι θά πάψουν ν' ἀποτελοῦν τμήμα τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας.

«Νόβι Λούτς», ἀρ. φύλ. 5,
24 τοῦ Φλεβάρη 1907

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Νόβι Λούτς»

Η ΤΑΚΤΙΚΗ ΤΟΥ ΟΠΟΡΤΟΥΝΙΣΜΟΥ

Ὁ Πλεχάνοφ ἔλυσε τή σιωπή του, πού ἦταν ἡ μοναδική λογική τακτική ἀπό μέρος του, ὕστερα ἀπό τήν περίφημη πρόταση τοῦ κοινοῦ γιά τούς σοσιαλδημοκράτες καί τούς καντέτους συνθήματος: «Κυρίαρχη Δούμα». Ὁ Πλεχάνοφ ἔκανε στή «Ρούσκαγια Ζίζν» μιὰ καινούργια προσπάθεια νά σπρώξει τό κόμμα μας πρὸς τούς καντέτους, προσπάθεια νά ἐπιβάλλει τό σύνθημα τῆς ὑποστήριξης μιᾶς «ὑπεύθυνης κυβέρνησης» τό ὁποῖο εἶχε ἤδη ἀποριφθεῖ ἀπό τό κόμμα στήν περίοδο τῆς πρώτης Δούμας⁴⁵.

Ἄς ἀναλύσουμε τό συλλογισμό τοῦ Πλεχάνοφ.

Πρῶτ' ἀπ' ὅλα πρέπει νά σημειώσουμε ὅτι ὁ Πλεχάνοφ, πολεμώντας μέ πείσμα τούς μπολσεβίκους, λέει μιὰ καθαρή ἀναλήθεια γιά τήν ἀποψή τους. Καί συγκεκριμένα, μάς φορτώνει ἀπερίφραστα τήν ἐπιθυμία «νά ριχτοῦμε μέσ' στά ὅλα», τήν ἐπιθυμία καί τήν ἐπιδίωξη νά δεχτοῦμε τή μάχη «τώρα κιόλας».

Γιά νά δείξουμε στούς ἀναγνώστες πόσο ἄδικο ἔχει ὁ Πλεχάνοφ θά παραθέσουμε μιὰ περικοπή ἀπό ἐπίσημη μπολσεβίκικη ἔκδοση μέ ἡμερομηνία *11 τοῦ Φλεβάρη*: «... Ὁ ἀγώνας... εἶναι ἀναπότρεπτος. Μά ἀκριβῶς ἐπειδή εἶναι ἀναπότρεπτος, δέν ὑπάρχει λόγος νά τόν ἐπισπεύδουμε, νά τόν σπρώχνουμε, νά τόν ἐπιταχύνουμε. Γιά τό ζήτημα αὐτό ἄς φροντίσουν οἱ διάφοροι Κρουσεβάν καί Στολίπιν. Τό δικό μας καθῆκον εἶναι ν' ἀποκαλύπτουμε ὅσο τό δυνατό πιό καθαρά, ἄμεσα, ἀμείλικτα καί ἀνοιχτά τήν ἀλήθεια μπροστά στό προλεταριάτο καί στήν ἀγροτιά, νά τούς ἀνοίξουμε τά μάτια γιά τή σημασία τῆς θύελλας πού ἐπέρχεται, νά τούς βοηθήσουμε νά ὑποδεχτοῦν τόν ἐχθρό ὀργανωμένα, μέ ψυχραιμία... “Πυροβολεῖστε πρῶτοι, κύριοι ἀστοί!” ἔλεγε ὁ Ἐνγκελς τό 1894, ἀποτεινόμενος στό γερμανικό κεφάλαιο.

“Πυροβολείστε πρώτοι, κύριοι Κρουσεβάν!”...θά ποῦμε ἐμεῖς... Γιαυτό δέν χρειάζονται κανενός εἶδους πρόωρα *συνθήματα*»*.

Ἄλήθεια, πόσο εὐκόλα ἐκπληρώνει ὁ ἀξιότιμος Πλεχάνοφ τό καθήκον τοῦ «κριτικοῦ»! *Κανενός εἶδους πρόωρα συνθήματα*, δηλώνουν μιάμιση ἐβδομάδα πρὶν ἀπό τή Δούμα οἱ ὀργανώσεις τῶν μπολσεβίκων. Οἱ μπολσεβίκοι θέλουν νά δεχτοῦν τή μάχη «*τώρα κιόλας*», ἰσχυρίζεται ὁ Πλεχάνοφ στό ἄρθρο πού δημοσιεύτηκε στίς 23 τοῦ Φλεβάρη, θέλουν «νά ριχτοῦν μέσ’ στά ὅλα».

Φυσικά, αὐτός εἶναι ὁ πῖο ἀπλός, ὁ πῖο φτηνός καί ὁ πῖο εὐκόλος τρόπος νά *συντρίψει* κανείς τούς μπολσεβίκους: τούς ἀποδίνεις πρῶτα μιάν *ἀνόητη σκέψη* κι ὕστερα ξεσηκώνεις θόρυβο καί τούς βρίζεις («παράλογος ζῆλος», «ἀνοησία», «χειρότερο ἀπό προδοσία», κτλ. κτλ.).

Ὅμως, μάταια ὁ Πλεχάνοφ ξεχνάει ὅτι στούς μπολσεβίκους δέν μπορεῖ νά τά φορτώνει κανείς ὅλα ὅπως στούς νεκρούς, ὅτι οἱ μπολσεβίκοι μέ μιά *ἀπλή παραπομπή* στά ἐπίσημα ντοκουμέντα θά δείξουν σέ ὅλους γενικά, πόσο ἀνακριβῆ εἶναι τά λόγια τοῦ Πλεχάνοφ. Καί θά ντραπεῖ ὁ Πλεχάνοφ. Καί θ’ ἀρχίσει νά καταλαβαίνει τότε ὁ Πλεχάνοφ ὅτι δέν μπορεῖ ἀτιμώρητα νά ἐπαναλαβαίνει γιά τούς μπολσεβίκους λόγια, πού ὡς τώρα *μόνο* ἢ «*Νόβογε Βρέμια*» ἐπαναλάβαινε ἐνάντια στούς ἐπαναστάτες.

Ἄς περάσουμε στήν οὐσία τοῦ ζητήματος πού ἀνακίνησε ὁ Πλεχάνοφ, σχετικά μέ τήν ὑποστήριξη ἀπό μέρος τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τοῦ συνθήματος: «*ὑπεύθυνη κυβέρνηση*». Ὁ Πλεχάνοφ ὑπερασπίζει αὐτό τό σύνθημα ὡς ἐξῆς:

«Ἐνα ἀπό τά δύο. Ἡ οἱ δυνάμεις τῆς ἐπανάστασης πού ἀναπτύσσονται μέ ταχύτητα ἔχουν ξεπεράσει πιά τίς δυνάμεις τῆς κυβέρνησης, καί σ’ αὐτή τήν περίπτωση τό αἶτημα γιά ὑπεύθυνη κυβέρνηση μπορεῖ καί πρέπει ν’ ἀποτελέσει τό σύνθημα γιά τήν ἀποφασιστική μάχη ἐνάντια στήν ἀντίδραση.

Ἡ ἡ δύναμη τῆς ἐπανάστασης δέν ξεπέρασε *ἀκόμη* τή δύναμη ἀντίστασης τοῦ κράτους, καί τότε μιά ἀποφασιστική μάχη εἶναι *ἀκόμη ἀκαιρη*. μά καί σ’ αὐτή τήν περίπτωση τό αἶτημα πού ἀναφέραμε πρέπει νά ὑποστηριχθεῖ, σάν ἓνα θαυμάσιο μέσο διαπαιδαγώγησης πού ἀναπτύσσει τήν πολιτική συνείδηση τοῦ λαοῦ καί τόν προετοιμάζει ἔτσι γιά μιά νικηφόρα μάχη στό μέλλον.

Συνεπῶς, καί στή μιά καί στήν ἄλλη περίπτωση, οἱ σοσιαλδημοκράτες βουλευτές δέν *μποροῦν* παρά νά ἐνστερνιστοῦν τό *παραπάνω αἶτημα* πρὸς τό συμφέρον τοῦ λαοῦ, πρὸς τό συμφέρον τῆς ἐπανάστασης».

Ὁ συλλογισμός αὐτός εἶναι πολύ διδακτικός. Ἄς πάρουμε

* Βλ. Ἄπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 14ος, σελ. 400. Ἡ Σύντ.

στήν ἀρχή τό πρῶτο μέρος του. "Ας δεχτοῦμε, λοιπόν, μαζί μέ τόν Πλεχάνοφ, ὅτι οἱ δυνάμεις τῆς ἐπανάστασης ξεπέρασαν τίς δυνάμεις τῆς κυβέρνησης. "Αν ἔτσι ἔχει τό πράγμα, τότε τό αἶτημα γιά ὑπεύθυνη κυβέρνηση θά ἦταν, πρῶτο, περιττό· δεύτερο, ἐπιζήμιο· τρίτο, δέν θά ὑποστηριζόταν ἀπό τούς φιλελεύθερους.

(1) Θά ἦταν περιττό, γιατί ἓνα παρόμοιο «σύνθημα γιά τήν ἀποφασιστική μάχη» εἶναι ὅπωςδήποτε ἓνα ἔμμεσο σύνθημα κι' ὄχι ἄμεσο. Τό «σύνθημα» αὐτό δέν ἐκφράζει τή συγκεκριμένη ἰδέα γιά μιά πραγματικά ἀποφασιστική μάχη ἐνάντια στήν ἀντίδραση, ἀλλά ἀντίθετα, ἐκφράζει τήν ἰδέα μιᾶς παραχώρησης, πού καί ἡ ἴδια ἡ ἀντίδραση μποροῦσε νά τήν κάνει ἐθελοντικά. Ἐμεῖς δέν ἀρνούμαστε ὅτι, γενικά, σέ εἰδικές περιπτώσεις ἐπιτρέπονται συνθήματα, ὄχι γιά ἀποφασιστική μάχη, ἀλλά γιά μιά προκαταρκτική μικροσύγκρουση ἀκόμη καί γιά μιά διαδήλωση, πού δίνει τήν ψευδαίσθηση μάχης. Αὐτό ὅμως εἶναι ἄλλο ζήτημα. Ὅσοναφορᾶ ὅμως τίς κρίσεις πού ἔκανε ὁ Πλεχάνοφ (οἱ δυνάμεις τῆς ἐπανάστασης ξεπέρασαν πιά κτλ.), τό περιττό ἑνός ἔμμεσου συνθήματος εἶναι φανερό.

(2) «Οἱ δυνάμεις τῆς ἐπανάστασης ξεπέρασαν πιά τίς δυνάμεις τῆς ἀντίδρασης...». Τί σημαίνει αὐτό; Περιλαβαίνεται ἄραγε σ' αὐτό καί ἡ συνειδητότητα τῶν δυνάμεων τῆς ἐπανάστασης; Ὁ Πλεχάνοφ ὅπως φαίνεται θά συμφωνήσει ὅτι περιλαβαίνεται. Ἐνας λαός πού δέν ἔχει συνείδηση τῶν ἐπαναστατικῶν του καθηκόντων δέν μπορεῖ νά εἶναι ἄρκετά δυνατός γιά τή νίκη σέ μιά ἀποφασιστική μάχη ἐνάντια στήν ἀντίδραση. Πᾶμε τώρα παρακάτω: τό αἶτημα πού συζητᾶμε ἐκφράζει ἄραγε σωστά τά καθήκοντα τῆς ἐπανάστασης στήν πάλῃ ἐνάντια στήν ἀντίδραση; Ὁχι, δέν ἐκφράζει, γιατί πρῶτ' ἀπ' ὅλα μιά ὑπεύθυνη κυβέρνηση δέν σημαίνει σέ καμιά περίπτωση πέρασμα τῆς ἐξουσίας στά χέρια τοῦ λαοῦ, δέν σημαίνει οὔτε κἀν πέρασμα τῆς ἐξουσίας στούς φιλελεύθερους, ἀλλά στήν οὐσία εἶναι συναλλαγή ἢ προσπάθεια συναλλαγῆς τῆς ἀντίδρασης μέ τούς φιλελεύθερους· δεύτερο, ἀκόμη κι' ἓνα πραγματικό πέρασμα τῆς ἐξουσίας στούς φιλελεύθερους δέν εἶναι σέ θέση, λόγω τῶν ἀντικειμενικῶν συνθηκῶν, νά πραγματοποιήσει τά βασικά αἰτήματα τῆς ἐπανάστασης. Ἡ σκέψη αὐτή ἐκφράζεται ἀνοιχτά στήν περικοπή πού ἀναφέρει ὁ Πλεχάνοφ ἀπό τό ἄρθρο τῆς «Σμπόρνικ πέρβι», καί ὁ Πλεχάνοφ δέν ἐπιχείρησε οὔτε κἀν νά θίξει τήν οὐσία αὐτῆς τῆς σκέψης.

Τώρα γεννιέται τό ἐρώτημα, τί ρόλο παίξει σέ μιά ἀποφασιστική (ὄρος τοῦ Πλεχάνοφ) μάχη ἐνάντια στήν ἀντίδραση ἓνα σύνθημα πού ἐκφράζει λαθεμένα τά αἰτήματα τῆς ἐπανάστασης

(πού οί δυνάμεις της ξεπέρασαν πιά – ὄρος τοῦ Πλεχάνοφ! – τίς δυνάμεις τῆς κυβέρνησης); Εἶναι ξεκάθαρο ὅτι παίζει ἀναμφισβήτητα ἐπιζήμιον ρόλον. Τό σύνθημα αὐτό σημαίνει συσκότιση τῆς συνείδησης τῶν μαζῶν πού τραβοῦν γιά τήν ἀποφασιστική μάχη. Τό νά πρόβάλλεις αὐτό τό σύνθημα εἶναι τό ἴδιο σάν νά καλεῖς σέ ἀποφασιστική μάχη καί ταυτόχρονα νά ὑποδείχνεις ἕναν τέτοιο στόχο μάχης, πού δέν κρίνει τίποτε, εἶναι τό ἴδιο σάν νά λές: πυροβόλα τήν ἀγελάδα, ἀλλά σκόπευε τήν κουρούνα.

Ποτέ δέν μπορεῖς νά καθορίσεις μέ ἀπόλυτη ἀκρίβεια πρὶν ἀπό τή μάχη ποιοῦ οἱ δυνάμεις «ξεπέρασαν πιά» τίς δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ. Μόνον ἄνθρωποι στενοκέφαλοι μποροῦν νά ὄνειροπολοῦν κάτι τέτοιο. Στήν ἔννοια «δυνάμεις πού ξεπέρασαν τίς δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ» περικλείνεται καί ἡ σαφής συνείδηση τῶν σκοπῶν ἀπό μέρος ἐκείνων πού παλεύουν. Ὁ Πλεχάνοφ, ὅταν προβλέπει τόν «ἀποφασιστικό χαρακτήρα» τῆς μάχης καί ταυτόχρονα συσκοτίζει τή συνειδητοποίηση αὐτοῦ τοῦ πράγματος, προξενεῖ ἄμεση ζημιὰ στήν ἐπανάσταση. Αὐτό εἶναι πραγματικά «χειρότερο ἀπό προδοσία», ἀξιότιμε κριτικέ! Ὑπάρχουν «δυνάμεις» ἀρκετές γιά τή νίκη ἐνάντια στήν ἀντίδραση, ὁ «ἡγέτης» ὅμως καλεῖ τά στρατεύματα νά παλέψουν γιά μιά συναλλαγή μέ τήν ἀντίδραση... Ὁ Πλεχάνοφ, ἀστειευόμενος, σύγκρινε τόν ἑαυτό του μέ ἐκεῖνον τό ρωμαῖο στρατηλάτη πού ἐκτέλεσε τό γιό του γιατί ἄρχισε πρόωρα τή μάχη. Τό ἀστεῖο αὐτό εἶναι ἔξυπνο. Ἐ, λοιπόν, ἂν ἐγώ ἦμουν ὁ «γιός» τῆ στιγμῆ τῆς ἀποφασιστικῆς μάχης, ὅταν οἱ «δυνάμεις τῆς ἐπανάστασης ξεπέρασαν πιά τίς δυνάμεις τῆς κυβέρνησης» δέν θά δίσταζα οὔτε στιγμή νά τουφεκίσω (ἢ – ὅπως συνήθιζαν οἱ ρωμαῖοι – νά σφάξω) τόν «μπαμπά» πού δίνει τό σύνθημα τῆς συναλλαγῆς μέ τήν ἀντίδραση, καί θά ἄφηνα ἤρεμα τούς μελλοντικούς Μόμσεν νά ξεδιαλύνουν ἂν ἡ πράξη μου ἦταν καθάρισμα ἑνός προδότη, ἐκτέλεσή του ἢ ἔγκλημα ἐνάντια στό σεβασμό τῆς ἱεραρχίας.

(3) Ὅταν τήν ἐποχή τῆς πρώτης Δούμας καταπολεμούσαμε τό σύνθημα: «ὑπεύθυνη κυβέρνηση», περιοριζόμασταν στά δύο ἐπιχειρήματα πού ἀναφέραμε. Τώρα πρέπει νά προσθέσουμε κι ἕνα τρίτο: ἂν τό αἶτημα γιά μιά ὑπεύθυνη κυβέρνηση θά μποροῦσε νά σταθεῖ, ἄμεσα ἢ ἔμμεσα, σάν σύνθημα γιά τήν ἀποφασιστική μάχη τῆς «ἐπανάστασης» ἐνάντια στήν ἀντίδραση, τότε οἱ ἴδιοι οἱ φιλελεύθεροι θ' ἀποσύρανε αὐτό τό αἶτημα.

Γιατί πρέπει τώρα νά προσθέσουμε αὐτό τό ἐπιχείρημα; Γιατί οἱ φιλελεύθεροι (συμπεριλαμβανομένων καί τῶν καντέτων) τράβηξαν πολύ πρὸς τά δεξιὰ ὕστερα ἀπό τήν πρώτη Δούμα καί πῆ-

ραν θέση *αποφασιστικά* ενάντια στην επανάσταση. Γιατί ο Γκολοβίν, πού υποστηρίχθηκε από κακούς σοσιαλδημοκράτες για τό φιλελευθερισμό του, έβγαλε ένα πρώτο κιόλας λόγο πού δέν ήταν ούτε φιλελεύθερος, ούτε καντέτικος, αλλά *όχτωδριστικός*.

Ήν ό Πλεχάνοφ έμεινε τώρα τόσο πίσω από τίς ρωσικές υποθέσεις, ώστε νά μήν τό ξέρει αυτό, τότε αξίζει, βέβαια, νά είναι κανείς επεικής απέναντι στό άρθρο του. Τά επιχειρήματά του όμως παραμένουν, στην ουσία, ανεξάρτητα από τά ξεχωριστά λάθη του, ριζικά λαθεμένα.

Περνάμε στη δεύτερη περίπτωση. Οί δυνάμεις τής επανάστασης «δέν ξεπέρασαν *ακόμη* τίς δυνάμεις τής αντίδρασης, ή αποφασιστική μάχη είναι *ακόμη* *άκαιρη*. Τότε ή σημασία του συνθήματος βρίσκεται στην επίδραση πού εξασκεϊ στην ανάπτυξη τής πολιτικής συνείδησης του λαού, λέει ό Πλεχάνοφ. Αυτό είναι σωστό. Όμως τότε –κι' έδω ακριβώς ό Πλεχάνοφ έχει χίλιες φορές *άδικο* – ένα παρόμοιο σύνθημα δέν φωτίζει τή συνείδηση του λαού, αλλά τή *διαφθείρει*. δέν τήν επαναστατικοποιεί, αλλά τή *συσκοτίζει*. δέν διαπαιδαγωγεί, αλλά *αποσυνθέτει*. Αυτό είναι τόσο εύκολονόητο, ώστε μπορούμε νά μήν ασχοληθούμε μέ τήν ανάπτυξη αυτού του συλλογισμού, τουλάχιστον, ως τήν επόμενη συζήτηση μέ τόν έντιμότατο Πλεχάνοφ.

Καί τό συμπέρασμα; *Όπως* κι' αν τό πάρεις, δέν βγαίνει τίποτε. Αναπτύχθηκαν οί δυνάμεις τής επανάστασης, είτε δέν αναπτύχθηκαν, τό πλεχανοφικό όμως σύνθημα δέν μπορεί, πάντως, νά θεωρηθεϊ ότι «αναπτύχθηκε» ως τή συνείδηση του σοσιαλδημοκρατικού προλεταριάτου. Τό σύνθημα αυτό θυσιάζει τά *βασικά συμφέροντα* τής δημοκρατίας και όλόκληρης τής επανάστασής μας – τή διαφώτιση δηλ. των μαζών σχετικά μέ τά καθήκοντα τής πραγματικής πάλης του λαού για τήν *πραγματική* έξουσία – τά θυσιάζει για όρισμένα *φιλελεύθερα* συνθήματα, καθήκοντα και συμφέροντα έντελώς προσωρινά, τυχαία, δευτερεύοντα και συγκεχυμένα.

Αυτή όμως ή θυσία των βασικών σκοπών του προλεταριάτου στους μεσοβέζικους και συγκεχυμένους σκοπούς του φιλελευθερισμού αποτελεί και τήν ουσία του *όπορτουισμού* στά ζητήματα τακτικής.

Μερικά *ακόμη* λόγια για νά ανακεφαλαιώσουμε. Ό Πλεχάνοφ επιχειρεί στό άρθρο του νά μάς κεντρίσει για τήν αποχή. Γι' αυτό τό ζήτημα θά μιλήσουμε μαζί του πίο έκτεταμένα, τότε πού θά θελήσει νά περάσει από τά κεντρίσματα σε μία πάλη για τήν ουσία του ζητήματος. Γιό τήν ώρα θά σημειώσουμε μόνο ένα πραγ-

μα. Ὁ γιός τοῦ ρωμαίου στρατηλάτη παρ' ὅλα αὐτά νίκησε – εὐφρολογεῖ ὁ Πλεχάνοφ – στήν πρώτη μάχη του, ἐνῶ οἱ μπολσεβίκοι δέν ἔχουν τώρα νά ἐπιδείξουν παρά μόνο ἥττες.

Ἐξαιρετική μνήμη ἔχετε, σ. Πλεχάνοφ. Θυμηθεῖτε τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν⁴⁶. Θυμηθεῖτε ὅτι ὁ Πάρβους καί ἡ νέα «Ἴσκρα»⁴⁷, πού ὑποστηρίζονταν ἀπό σᾶς ἦταν τότε ἐνάντια στήν ἀποχή. Οἱ μπολσεβίκοι ἦταν ὑπέρ τῆς ἀποχῆς.

Ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἐπανάστασης ἔφερε τήν πλήρη νίκη τοῦ μπολσεβικισμοῦ, ἀπό τόν ὁποῖο τίς μέρες τοῦ Ὀχτώβρη-Νοέμβρη οἱ μενσεβίκοι ξεχώριζαν μόνο μέ τό ὅτι παρασύρονταν ἀπό τόν Τρότσκι.

Ἐτσι ἔγινε κ' ἔτσι θά γίνεται, ἐντιμότητα σ. Πλεχάνοφ. Ὄταν ἡ ἐπανάσταση ὑποχωρεῖ, τότε οἱ στενοκέφαλοι πού ἀναλαβαίνουν κατόπιν ἐορτῆς τό ρόλο τῶν «ρωμαίων στρατηλατῶν», βγαίνουν στό προσκήνιο μέ τίς θρηνηωδίες τους. Ὄταν ἡ ἐπανάσταση προχωρεῖ, τά πράγματα ἐξελίσσονται ἔτσι, ὅπως θέλουν οἱ ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες, ὅσο κι' ἂν τοὺς συγκρίνουν μέ τοὺς «ἀνυπόμονους νέους».

Γράφτηκε στίς 23 τοῦ Φλεβάρη
(8 τοῦ Μάρτη) 1907

Δημοσιεύτηκε στίς 24 τοῦ Φλεβάρη 1907
στήν ἐφημερίδα «Νόβι Λούτς», ἀρ. φύλ. 5
Ἐπογραφή: Ν. Λένιν

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κεῖμένο τῆς ἐφημερίδας

ΟΙ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΟΙ ΚΑΙ Η ΜΙΚΡΟΑΣΤΙΚΗ ΤΑΞΗ

Μέ τόν παραπάνω τίτλο ή έφημερίδα «Νόβιγε Σίλι»⁴⁸ δημοσίευσε ένα άρθρο πού μᾶς παρέχει μιά καλή εὐκαιρία γιά νά δώσουμε όρισμένες εξηγήσεις.

Ἡ έφημερίδα εἶναι δυσαρεστημένη γιά τό «χιλιοειπωμένο» χωρισμό πού κάνουμε τῆς ἀστικής τάξης σέ μικροαστική, σέ έπαναστατική καί σέ φιλελεύθερη. Ὑπέρ τῶν καντέτων ψήφισαν, ἀναμφισβήτητα, πολλοί μικροαστοί, λέει τό ὄργανο τῶν τρουνοτοβίκων, έπαναλαβαίνοντας τό συνηθισμένο επιχείρημα τῶν μενσεβίκων.

Ναί, πολλοί μικροαστοί ψήφισαν ὑπέρ τῶν καντέτων. Αὐτό εἶναι σωστό. Ὁ ταξικός ὅμως χαρακτήρας ενός κόμματος δέν μπορεῖ νά κριθεῖ μονάχα ἀπό τό γεγονός ὅτι σέ μιά δοσμένη στιγμή, ἀνάμεσα στούς ἄλλους, ψήφισαν αὐτό τό κόμμα τά τάδε καί τάδε στοιχεῖα. Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι ὑπέρ τῶν γερμανῶν σοσιαλδημοκρατῶν ψηφίζουν πολλοί μικροαστοί, ὑπέρ τοῦ γερμανικοῦ «κέντρου» ψηφίζουν πολλοί εργάτες. Ὅμως οἱ ἄνθρωποι τῆς «Νόβιγε Σίλι» καταλαβαίνουν ἀσφαλῶς ὅτι ἀπό δῶ δέν μπορεῖ νά βγάλει κανεῖς τό συμπέρασμα πῶς εἶναι λαθεμένος ὁ «χιλιοειπωμένος» χωρισμός τῶν εργαζομένων τάξεων σέ μικροαστική τάξη καί σέ προλεταριάτο.

Ἡ ὁλόκληρη ἡ ἱστορία τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων γενικά καί οἱ τελευταῖες ἐκλογές εἰδικά, ἔδειξαν καθαρά ὅτι τήν ταξική βάση τοῦ κόμματος αὐτοῦ τήν ἀποτελεῖ ὁ τσιφλικός πού ἐφαρμόζει καπιταλιστικό τρόπο παραγωγῆς, ὁ μεσαῖος ἀστός καί ὁ ἀστός διανοούμενος. Ἡ μάζα τοῦ λαοῦ, δηλ. τά πλατιά στρώματα τῆς μικροαστικής τάξης τῆς πόλης, καθώς καί τῆς ἀγροτιᾶς, εἶναι ξένα πρὸς αὐτό τό κόμμα, τό ὁποῖο φοβᾶται ὁποιαδήποτε ἀνε-

ξάρτητη δράση τῶν μαζῶν καί τήν καταπολεμᾶ, ὑπερασπίζει τήν ἐξαγορά τῆς γῆς καί παλεύει ἐνάντια στή δημιουργία τοπικῶν ἀγροτικῶν ἐπιτροπῶν μέ βάση «τίς 4 ἀρχές»⁴⁹ κτλ. Καί μόνο γι' αὐτόν τό λόγο προκλήθηκε στίς τελευταῖες ἐκλογές μιά τόσο γρήγορη ἀπομάκρυνση τῆς μικροαστικῆς τάξης ἀπό τοὺς καντέτους. Ἡ ἀγροτιά, ὅπως εἶναι γνωστό, χαντάκωσε κυριολεκτικά τοὺς καντέτους καί συνέβαλε περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλον στήν ἥττα τους στίς ἐκλογικές συνελεύσεις τῶν κυβερνεῖων. Ἡ μικροαστική τάξη τῶν πόλεων, ὅπως σημειώσαμε ἤδη στό «Νόβι Λούτς», ἀρ. φύλ. 1*, ἔδωσε μονομιᾶς 41.000 ψήφους ὑπέρ τοῦ ἀριστεροῦ συνασπισμοῦ στίς πόλεις ἐναντι 74.000 ψήφων τῶν καντέτων, παρόλο πού οἱ ἀριστεροί δέν διάθεταν καθημερινό τύπο κτλ.

Οἱ καντέτοι εἶναι κόμμα τῶν φιλελεύθερων ἀστῶν. Ἡ οικονομική θέση αὐτῆς τῆς τάξης τήν ἀναγκάζει νά φοβᾶται τή νίκη τῶν ἀγροτῶν καί τή συσπείρωση τῶν ἐργατῶν. Ἀπό δῶ βγαίνει ἡ ἀναπόφευκτη καί καθόλου τυχαία τάση τῶν καντέτων νά κλίνουν πρὸς τὰ δεξιά, πρὸς τή συναλλαγή μέ τήν ἀντίδραση, κι' αὐτό γίνεται τόσο πιό γρήγορα ὅσο πιό γρήγορα ἀριστεροποιοῦνται οἱ λαϊκές μάζες. Δέν εἶναι τυχαῖο φαινόμενο, ἀλλά οικονομική ἀναγκαιότητα τό γεγονός ὅτι ὕστερα ἀπό τή διάλυση τῆς Δούμας, τό προλεταριάτο, ἡ ἀγροτιά καί ἡ μικροαστική φτωχολογιά τῆς πόλης ἀριστεροποιήθηκαν πάρα πολύ, ἐπαναστατικοποιήθηκαν, ἐνῶ οἱ καντέτοι δεξιοποιήθηκαν ἐξαιρετικά. Μόνο μικροαστοί καί ὑποκριτές στήν πολιτική μποροῦν νά λυποῦνται γι' αὐτό τό πράγμα καί νά ἐπιχειροῦν ν' ἀλλάξουν ἢ νά σταματήσουν αὐτό τό προτσές.

Τό δικό μας, τό σοσιαλδημοκρατικό καθῆκον εἶναι ἄλλο: νά ἐπιταχύνουμε τό προτσές τῆς ἀπελευθέρωσης τῶν μαζῶν ἀπό τήν ἡγεμονία τῶν καντέτων. Ἡ ἡγεμονία αὐτή ἐνισχύεται ἀπό τήν παράδοση, ἀπό τοὺς παλιούς δεσμούς καί τήν ἐπίδραση τῶν φιλελεύθερων, ἀπ' τήν οικονομική τους ἡγεμονία πάνω στό μικροαστό, ἀπό τό ρόλο τους σάν ἀστικῆς διανοήσης, σάν φιλελεύθερων ὑπάλληλων κτλ. Ὅσο πιό καθαρά νιώσουν οἱ μάζες τά συμφέροντά τους, τόσο πιό γρήγορα θά καταλάβουν πόσο ἐχθρεύονται οἱ φιλελεύθεροι τό μαζικό κίνημα, τόσο πιό γρήγορα θά ἀποχωριστοῦν πολιτικά ἀπ' τοὺς φιλελεύθερους, δημιουργώντας αὐτές ἢ ἐκεῖνες τίς δημοκρατικές, ἐπαναστατικές

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 21. Ἡ Σύντ.

ὀργανώσεις, ενώσεις, κόμματα κτλ. Εἰδικά ἡ ἀγροτιά, πού ἀποτελεῖ στή Ρωσία τά ὀχτώ ἤ ἐννιά δέκατα ὀλόκληρης τῆς μικροαστικῆς τάξης, παλεύει πρῶτ' ἀπ' ὄλα γιά γῆ. Ὁ φιλελεύθερος τσιφλικάς (καί τέτοιοι ὑπάρχουν ἀκόμη στή Ρωσία: ἡ τσιφλικάδικη κουρία ἔδωσε στίς τελευταῖες ἐκλογές 24,4% καντέτους καί ἀριστερότερα στοιχεῖα) τάσσεται σ' αὐτή τήν πάλη ἐνάντια στόν ἀγρότη, καί ὁ φιλελεύθερος ὑπάλληλος, ὁ ἀστός διανοούμενος βρίσκεται πολύ κοντά στό φιλελεύθερο τσιφλικά. Νά γιατί ἡ ἀγροτιά ἀπαλλάσσεται ἀπό τήν ἐπίδραση τῶν καντέτων μέ πολύ μεγαλύτερη ἀποφασιστικότητα καί ταχύτητα, παρά ἡ μικροαστική τάξη τῆς πόλης. Ἡ νίκη τῆς ἀγροτιᾶς στήν πάλη γιά γῆ ἀποτελεῖ τήν πραγματική οἰκονομική βάση τῆς νίκης τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία. Οἱ φιλελεύθεροι (μαζί καί οἱ καντέτοι) εἶναι ἐνάντια στή νίκη τῆς ἀγροτιᾶς: ὑποστηρίζουν τήν ἐξαγορά, δηλ. τή μετατροπή τῶν ἀγροτῶν ἐνμέρει σέ πλουσιοχωρικούς, ἐνμέρει σέ ἐργάτες γῆς, δίπλα στόν τσιφλικά *πρωσικοῦ* τύπου. Νά γιατί εἶναι ἀδύνατη στή Ρωσία ἡ νίκη τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης χωρίς τήν ἀπελευθέρωση τῆς ἀγροτιᾶς ἀπό τήν πολιτική ἡγεμονία τῶν φιλελεύθερων. Ἡ νίκη τῆς ἀγροτιᾶς καταργεῖ τήν τσιφλικάδικη γαιοκτησία. Κι' ἀνοίγει πλατύ τό δρόμο γιά τήν ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων πάνω σέ καθαρά καπιταλιστική βάση. Ἡ νίκη τῶν φιλελεύθερων διατηρεῖ τήν τσιφλικάδικη γαιοκτησία, ξεκαθαρίζοντάς την μόνο ἐλαφρά ἀπό τά φεουδαρχικά γνωρίσματά της καί ὀδηγώντας την σέ μιά ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ *λιγότερο* γρήγορη, *λιγότερο* ἐλεύθερη, σέ μιά ἀνάπτυξη μπορεῖ νά πεῖ κανεῖς *πρωσικοῦ* καί ὄχι ἀμερικανικοῦ τύπου.

Αὐτή τήν οἰκονομική, ταξική βάση τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης δέν τήν καταλαβαίνει ἡ ἐφημερίδα «Νόβιγε Σίλι», ὅταν ἰσχυρίζεται ὅτι: ὡς πρός τίς κοινωνικοοικονομικές της διεκδικήσεις ἡ μικροαστική τάξη βρίσκεται πῶς κοντά στοῦς φιλελεύθερους, ἐνῶ ὡς πρός τίς πολιτικές βρίσκεται πῶς κοντά στοῦς προλετάρους, κι' ὅτι τό «κέντρο βάρους τῆς ἐπανάστασης» μεταφέρεται στήν «πολιτική». Ὁλος αὐτός ὁ συλλογισμός τῆς «Νόβιγε Σίλι» εἶναι δεῖγμα ὀλοκληρωτικῆς σύγχυσης. Ὁ μικροαστός, μαζί κι' ὁ ἀγρότης, βρίσκεται, βέβαια, πῶς κοντά στόν φιλελεύθερο παρά στόν προλετάριο, εἶναι πῶς κοντά μέ τήν ἰδιότητά του σάν *νοικοκύρης*, σάν μικροπαραγωγός. Γιαυτό ἡ συγχώνευση τῶν μικροαστῶν καί τῶν προλετάρων σ' ἓνα κόμμα (ἔτσι ὅπως θέλουν οἱ ἐσέροι) θά ἦταν πολιτικά ἀκατανόητη καί ἀνοιχτά ἀντιδραστική ἀπό τήν ἀποψη τοῦ σοσιαλισμοῦ. Στή σημερινή ὄμως ἀστικοδη-

μοκρατική επανάσταση της Ρωσίας ή πάλι δέν διεξάγεται καθόλου εξαιτίας του ανταγωνισμού ανάμεσα στα αφεντικά και στους εργάτες (αυτό θά γίνει στή σοσιαλιστική επανάσταση), αλλά εξαιτίας του ανταγωνισμού ανάμεσα στον άγρότη και στον τσιφλικά: πρὸς αὐτήν τήν οἰκονομική καί καθόλου «πολιτική» πάλι κλίνει τό «κέντρο βάρους τῆς επανάστασης».

Ἄπ' τό γεγονός ὅμως ὅτι ἡ επανάστασή μας εἶναι ἀστική ὡς πρὸς τό οἰκονομικό της περιεχόμενο (αὐτό εἶναι ἀναμφισβήτητο), δέν μπορεῖ νά βγάλει κανείς τό συμπέρασμα ὅτι ἡ ἀστική τάξη παίζει ἡγετικό ρόλο στήν επανάστασή μας, ὅτι ἡ ἀστική τάξη εἶναι ἡ κινητήρια δύναμή της. Αὐτό τό συμπέρασμα, συνηθισμένο γιά τόν Πλεχάνοφ καί τούς μενσεβικούς, ἀποτελεῖ ἐκχυδαϊσμό τοῦ μαρξισμοῦ, γελοιογραφία τοῦ μαρξισμοῦ. Στήν ἀστική επανάσταση καθοδηγητής μπορεῖ νά εἶναι καί ὁ φιλελεύθερος τσιφλικάς μαζί μέ τόν ἐργοστασιάρχη, τόν ἔμπορο, τό δικηγόρο κτλ., μπορεῖ νά εἶναι καί τό προλεταριάτο μαζί μέ τή μάζα τῶν ἀγροτῶν. Ὁ χαρακτήρας τῆς επανάστασης παραμένει ἀστικός καί στίς δύο περιπτώσεις, τά ὅριά της ὅμως, τά πλεονεκτήματα πού παρουσιάζει γιά τό προλεταριάτο, τά πλεονεκτήματα πού παρουσιάζει γιά τό σοσιαλισμό (δηλαδή γιά τή γρήγορη πρῶτ' ἄπ' ὅλα ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων) εἶναι ὁλότελα διαφορετικά στήν πρώτη καί στή δεύτερη περίπτωση.

Ἄπό δῶ βγάζουν οἱ μπολσεβίκοι τή βασική τακτική τοῦ σοσιαλιστικοῦ προλεταριάτου στήν ἀστική επανάσταση: τό προλεταριάτο πρέπει νά πάρει μαζί του τή δημοκρατική μικροαστική τάξη, ἰδιαίτερα τήν ἀγροτική, νά τήν ἀποσπάσει ἀπό τούς φιλελεύθερους, νά ἐξουδετερώσει τήν ἀστάθεια τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, ν' ἀναπτύξει τήν πάλι τῶν μαζῶν γιά τήν πλήρη ἐκμηδένιση ὅλων τῶν φεουδαρχικῶν ὑπολειμμάτων, μαζί καί τῆς τσιφλικάδικης γαιοκτησίας.

Τό ζήτημα τοῦ προεδρείου τῆς Δούμας ἦταν ἓνα μερικό ζήτημα τῆς γενικῆς τακτικῆς τῆς σοσιαλδημοκρατίας στήν ἀστική επανάσταση. Οἱ σοσιαλδημοκράτες ἔπρεπε ν' ἀποσπάσουν τούς τρουντοβικούς ἀπό τούς καντέτους, εἴτε ψηφίζοντας ὑπέρ τοῦ τρουντοβικοῦ ὑποψήφιου εἴτε κάνοντας ἐπιδεικτικά ἀποχή κι' ἐξηγώντας τούς λόγους τῆς ἀποχῆς τους. Ἡ ἐφημερίδα «Νόβιγε Σίλι» ἀναγνώρισε τώρα ὅτι οἱ ἀριστεροί διέπραξαν λάθος παίρνοντας μέρος στή σύσκεψη τῶν καντέτων. Αὐτό εἶναι μιά πολύτιμη ὁμολογία. Ὅμως ἡ «Νόβιγε Σίλι» πλανιέται οἰκτρά, ὅταν νομίζει ὅτι «αὐτό ἦταν λάθος πρακτικοῦ ὑπολογισμοῦ κι' ὄχι λάθος ἀρχῶν». Μιά τέτοια γνώμη στηρίζεται, ὅπως δείξαμε παρα-

πάνω, στή μή κατανόηση τῶν βάσεων, τῶν ἀρχῶν καί τῆς τακτικῆς τοῦ σοσιαλιστικοῦ προλεταριάτου στήν ἀστική ἐπανάσταση.

Μόνο ἀπ' αὐτήν τήν ἄποψη μπορεῖ νά βρεῖ κανεῖς τή σωστή ἀπάντηση σ' ἐκεῖνα τά ἐπί μέρους ζητήματα πού προκαλοῦν τόσο κεφαλόπονο στή «Νόβιγε Σίλι».

Πῶς «μπορεῖ νά ἐγγυηθεῖ κανεῖς ὅτι οἱ μικροαστοί, τούς ὁποίους ἡ ἐφημερίδα “Νόβι Λούτς” θεωρεῖ συμμάχους, δέν θά γυρίσουν τήν πλάτη τους στούς ἀριστερούς καί δέν θά περάσουν στό στρατόπεδο τῶν καντέτων»; Ἀκριβῶς, ἐπειδή δέν μποροῦν νά ὑπάρξουν ἐγγυήσεις πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα, εἴμαστε ἐνάντια σέ κάθε μόνιμη συμφωνία μέ τούς τρουντοβικούς. Ἡ γραμμή μας εἶναι «νά βαδίζουμε χωριστά, μά νά χτυπᾶμε μαζί» τόσο τούς μαύρους ὅσο καί τούς καντέτους. Ἀκριβῶς ἔτσι ἐνεργήσαμε στίς ἐκλογές τῆς Πετρούπολης κι' ἔτσι θά ἐνεργοῦμε πάντοτε.

Ἀπό τούς καντέτους μπορεῖ ν' ἀποσπάσει κανεῖς ἕνα μέρος μικροαστῶν, –ἀντιλέγει ἡ ἐφημερίδα «Νόβιγε Σίλι».– Αὐτό μπορεῖ νά γίνει ὅπως κι' ἔγινε στίς ἐκλογές τῆς Πετρούπολης⁵⁰ καί ἀποσπάσαμε ἕνα μέρος ἀπό τήν καντέτικη «Τοβάριστς». Γιά νά τό πετύχουμε αὐτό τό πράγμα, πρέπει νά ἀκολουθοῦμε σταθερά τό δικό μας, τόν ἐπαναστατικό δρόμο, χωρίς νά δίνουμε σημασία στό τί θά λέει ἡ κάθε καντέτισσα Μαρία Ἀλεξέγεβνα*.

Ἡ νομοθετική δουλιὰ «πρέπει ν' ἀνατεθεῖ ὅπωςδήποτε στούς καντέτους». Κάθε ἄλλο. Οἱ καντέτοι, σάν ἡγέτες τοῦ φιλελεύθερου «κέντρου» τῆς Δούμας, ἔχουν ὑπεροχή πάνω στούς μαύρους καί χωρίς τήν ὑποστήριξή μας. Γιαυτό, ἐμεῖς πρέπει νά ὑποβάλλουμε δικά μας νομοσχέδια, ὄχι φιλελεύθερα, οὔτε μικροαστικά, ἀλλά σοσιαλδημοκρατικά νομοσχέδια, γραμμένα σέ ἐπαναστατική κι' ὄχι σέ γραφειοκρατική γλώσσα, καί νά τά βάζουμε σέ ψηφοφορία. Ἄς τά καταψηφίσουν καί οἱ μαῦροι καί οἱ καντέτοι. Τότε περνᾶμε στήν ἀμείλικτη κριτική τοῦ νομοσχεδίου τῶν καντέτων καί στή συστηματική ὑποβολή τροπολογιῶν. Ὄταν τελειώσουν οἱ τροπολογίες, κάνουμε ἀποχή κατά τήν ψηφοφορία τοῦ σχεδίου τῶν καντέτων στό σύνολό του, ἀφίνοντας τούς καντέτους νά χτυποῦν τούς μαύρους καί χωρίς ν' ἀναλαβαί-

* Μαρία Ἀλεξέγεβνα - πρόσωπο πού ἀναφέρεται στό ἔργο τοῦ Γκριμπογέντοβ «Τό πολύ μυαλό βλάπτει». Ὅλοι φοβοῦνταν τό κουτσομπολιό καί τή γλώσσα της. Σημ. μετ.

νουμε εϋθύνη άπέναντι στό λαό γιά τόν έλεεινό χαρακτήρα καί τήν προστυχιά τοϋ ψευτοδημοκρατισμοϋ τών καντέτων.

«Νόδι Λούτς», άρ. φύλ. 6,
25 τοϋ Φλεβάρη 1907
Υπογραφή: Ν. Λένιν

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τής έφημερίδας
«Νόδι Λούτς»

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟΝ Λ. ΜΑΡΤΟΦ⁵¹

Στό ἴδιο φύλλο τῆς «Ρούσκαγια Ζίζν» δημοσιεύτηκε ἐπιφυλλίδα τοῦ σ. Λ. Μάρτοφ μέ τήν ὁποία ἐπανέρχεται στό κύριο ἄρθρο μας, ἀρ. 2*, καί μὴν παίρνοντας ὑπόψη τίς ἐξηγήσεις τῆς ἐπιτροπῆς τῆς ὁμάδας πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα, ὁ ἴδιος σκαρώνει δίκη καί βγάζει καί τήν καταδικαστική ἀπόφαση.

Τί θέλει ὁ σ. Μάρτοφ νά πετύχει μ' αὐτή τήν περίεργη ἐνέργεια; Ἄν θέλει νά μᾶς προκαλέσει σέ ἄγωνα σ' αὐτό τό πεδίο – στό πεδίο τῶν προσωπικῶν ἐπιθέσεων καί τῶν καχυποψιῶν – εἶναι πολύ γελασμένος. Ἐμεῖς δέν θά τόν ἀκολουθήσουμε. Ἐχουμε πάρα πολλές οὐσιαστικές διαφωνίες, γιά τίς ὁποῖες θά χρειαστεῖ καί στήν ὁμάδα, καί στόν τύπο καί στό κόμμα νά κάνουμε ἄγωνα ἀρχῶν, πού δέν μᾶς ἐπιτρέπουν νά συγκρουστοῦμε στό χωράφι τῶν προσωπικῶν μικροκαυγάδων καί ἀλληλοῦβρεων. Καλό ταξίδι, σύντροφε, τραβᾶτε μόνος σας σ' αὐτό τό μονοπάτι, ἐμεῖς δέ θά γίνουμε συνοδοιπόροι σας. Ἐμεῖς πρόθυμα σᾶς παραχωροῦμε τήν τιμή τῆς τελευταίας λέξης, πού «πιο πέρα» ἀπ' αὐτή πραγματικά δέν ἔχει κανεῖς «πουθενά» νά πάει.

«Νόβι Λούτς», ἀρ. φύλ. 7,
27 τοῦ Φλεβάρη 1907

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Νόβι Λούτς»

* Σ' αὐτό τό ζήτημα, σελ. 31-34. Ἡ Σύντ.

Η ΕΠΙΚΕΙΜΕΝΗ ΔΙΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΟΥΜΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Πετρούπολη, 27 τοῦ Φλεβάρη 1907

Οἱ ἔφημερίδες εἶναι γεμάτες ἀπό εἰδήσεις, φῆμες καί εἰκασίες γιά προσεχὴ διάλυση τῆς Δούμας.

Εἶναι ἄραγε πιθανό ἓνα τέτοιο πράγμα; Ἐάν ρίξει κανεὶς μιά ματιά στήν ἀντικειμενική κατάσταση, τότε θά πρέπει νά βγάλει τό συμπέρασμα: εἶναι πάρα πολύ πιθανό. Γιά τήν κυβέρνηση ἢ σύγκληση τῆς Δούμας ἦταν ἀνάγκη πού τήν ἐπέβαλαν οἱ περιστάσεις. Ἐπρεπε νά ἐπιχειρήσει ἀκόμη μιά φορά, παράλληλα μέ τήν ἔνταση στό ἔπακρο τῶν διώξεων, νά συγκαλέσει τή λαϊκή ἀντιπροσωπεία χάρι τῆς συμφωνίας μέ τήν ἀστική τάξη. Εἶναι φανερό πώς τό πείραμα ἀπότυχε. Τά ἔκτακτα στρατοδικεῖα καί ὅλα τά ἄλλα ἀγαθὰ τοῦ στολιπινικοῦ συντάγματος βοήθησαν ἐξαιρετικά τήν ἐπαναστατική ζύμωση νά εἰσχωρήσει στίς μάζες πού ὡς τώρα ἔμεναν ἀθικτες κι' ἔδοσαν μιά ἀριστερή Δούμα, βγαλμένη ἀπό τά βάθη τῆς μάζας τῶν μουζίκων. Οἱ καντέτοι – τό κόμμα αὐτό τοῦ κέντρου στή ρωσική ἐπανάσταση – ἐξασθένισαν σέ σύγκριση μέ τήν πρώτη Δούμα. Οἱ καντέτοι ἔγιναν ἀναμφισβήτητα πιό δεξιοί, ὅμως, σέ συνθήκες ὑπαρξης μιᾶς τέτοιας Δούμας σάν τή σημερινή καί σέ μιά στιγμή σάν ἐτούτη, ἡ κυβέρνηση δέν εἶναι καθόλου σέ θέση νά κλείσει μαζί τους συμφωνίες. Μέ τούς ὀχτωβριστές οἱ καντέτοι θά μπορούσαν νά συγχωνευτοῦν κι' αὐτοὶ τραβοῦν σταθερά πρὸς τά ἐκεῖ: φτάνει ν' ἀναφέρουμε τόν κ. Στροῦβε καί τόν κ. Γκολοβίν. Ἀλλά ἐδῶ ἀκριβῶς βρίσκεται ἡ ἰδιομορφία τῆς σημερινῆς κατάστασης, ὅτι δέν ὑπάρχει καντέτικη-ὀχτωβριστική πλειοψηφία στή Δούμα. Ὁλοτό «κέντρο» ἔχει συνθλιβεῖ χωρίς ἐλπίδα σωτηρίας ἀπό τήν ὀξυμένη πάλη τῶν ἄκρων: τῶν μοναρχικῶν ἀπό τά δεξιά καί τῆς ἀριστερῆς μερίδας τῆς Δούμας. Ἡ μερίδα αὐτή φτάνει τά δύο πέμ-

πα. Ὁ ρόλος της στή Δούμα είναι τεράστιος. Ἡ ἐπιροή της στίς λαϊκές μάζες είναι πολύ μεγάλη. Οἱ αὐξανόμενοι δεσμοί της μ' αὐτές τίς μάζες δέν μποροῦν νά κοποῦν μέ κανένα εἶδος ἡμίμετρα. Ἡ διάλυση τῆς Δούμας ὑπαγορεύεται στήν κυβέρνηση ἀπό ἀνάγκη: ἂν δέν καταφύγει στή βία, δέν είναι σέ θέση νά ξεμπλέξει ἀπό τήν κατάσταση πού δημιουργήθηκε. Ἡ «νομιμότητα» τῆς κατάστασης αὐτῆς πού δημιουργήθηκε ἐπιδεινώνει ἀπλῶς τήν κρίση, γιατί ἡ πραγματική της δύναμη στίς λαϊκές μάζες δέν μπορεῖ παρά νά είναι μεγαλύτερη ἀπ' τή «νόμιμη» ἔκφρασή της, δηλ. ἀπό ἐκείνη πού πέρασε ἀπό δεκάδες κι' ἑκατοντάδες ἀστυνομικά κοσκινίσματα.

Ἡ διάλυση τῆς Δούμας είναι περισσότερο ἀπό πιθανή, είναι ἀναπόφευκτη ἀκριβῶς ἐπειδή περνᾶμε οὐσιαστικά ἐπαναστατική κι' ὄχι συνταγματική κρίση. Κι' ἀκριβῶς γιαυτό ἡ πιό ἐπιζήμια, ἡ πιό γελοία καί ἐλεεινή πολιτική θά ἦταν νά προσπαθεῖ κανεῖς δειλά νά προφυλαχτεῖ ἀπ' τόν κίνδυνο, νά προσπαθεῖ νά ξεφύγει ἀπό τίς ἀναπόφευκτες συνέπειες τῆς σημερινῆς πολιτικῆς κατάστασης, νά προσπαθεῖ νά συγκαλύψει μέ λόγια, μέ φράσεις ὅ,τι είναι καθαρό, νά ἀμβλύνει ὅ,τι είναι ὀξύ, νά συσκοτίσει ὅ,τι είναι ὀλοφάνερο.

Μιά τέτοια πολιτική ἐφαρμόζουν οἱ καντέτοι. Ὁ κ. Ἰζγκόγεφ γράφει σήμερα στή «Ρέτς»: «Μᾶς είναι σχεδόν ἀδύνατο νά διαφυλάξουμε τή Δούμα». Σχεδόν σωστό. «Ἦστερα ἀπό 3-4 μῆνες, ὅταν μέ τή νομοθετική της δουλιὰ ἡ Δούμα θ' ἀποκτοῦσε κύρος στή χώρα, ἡ κατάσταση θά μποροῦσε νά είναι διαφορετική». Αὐτό είναι ὄχι μόνο σωστό, ἀλλά καί ὀλοφάνερο. Καί τό ὀλοφάνερο τό βλέπει καί ἡ κυβέρνηση.

Ὁ κ. Ἰζγκόγεφ ὅμως φοβᾶται τή γυμνή ἀλήθεια κι' ἀρχίζει νά στριφογυρίζει: «Θά ἔχει ὅμως στή διάθεσή της ἡ Δούμα αὐτούς τούς 3-4 μῆνες; Είναι ἕνας φαῦλος κύκλος, ἀπό τόν ὁποῖο δέν ὑπάρχει διέξοδος. Ἡ διέξοδος δέν βρίσκεται στόν “ὀργανωμένο” ἢ στόν “ἀνοργάνωτο” δρόμο, διέξοδος θά ὑπῆρχε στήν περίπτωση πού στήν ἐξουσία θά βρίσκονταν ἄνθρωποι διαποτισμένοι ἀπό πραγματικό πατριωτισμό...».

Ἔ, βέβαια! Μονάχοι τους δημιούργησαν μέ τά κούφια λόγια τους αὐτόν τό φαῦλο κύκλο, οἱ ἴδιοι ρίξανε τόν ἑαυτό τους σ' αὐτό τό ἀδιέξοδο τῶν γλυκόλογων φράσεων καί τώρα κλαῖνε, παραπονοῦνται, θλίβονται... Πραγματικά, αὐτό είναι πρότυπο συγχυσμένου, κλασιάρη κι' ἀνίσχυρου φιλισταίου!

Ἄς μή νομίσει ὁ ἀναγνώστης ὅτι αὐτά τά λόγια τοῦ Ἰζγκόγεφ είναι τυχαῖες ἰδιοτροπίες κάποιου τυχαίου καντέτου συγγραφέα.

Ὁχι. Αὐτό εἶναι τό νόημα τῆς πολιτικῆς πού χάραξε ἐπίσημα τό Κόμμα τῶν καντέτων, τό *πρῶτο κόμμα* στή Δούμα, πού κατόρθωσε ν' ἀναδείξει γιά πρόεδρό της ἓνα μέλος του. Στό ἴδιο φύλλο τῆς «Ρέτς» διαβάσουμε: «Στή βραδυνή συνεδρίαση τῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας τῆς Λαϊκῆς ἐλευθερίας, στίς 25 τοῦ Φλεβάρη, ὕστερα ἀπό πολύωρες συζητήσεις πάνω στό ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι στή δήλωση τῆς κυβέρνησης, ἀποφασίστηκε: νά τηρήσουν σιγή ἀπέναντί της, χωρίς νά ἐκφράσουν οὔτε ἐμπιστοσύνη, οὔτε δυσπιστία, καί νά περάσουν στήν ἐξέταση τῶν τρεχόντων ζητημάτων. Ἐάν ὅμως τά δεξιὰ κόμματα, γιά νά κάνουν πρόκληση, παρουσιάσουν καμιά διατύπωση πού νά ἐκφράζει ἐμπιστοσύνη πρὸς τήν κυβέρνηση, ἀποφασίστηκε νά ψηφίσουν ἐναντία της. Σέ περίπτωση πού ἡ ἄκρα ἀριστερά (οἱ σοσιαλδημοκράτες) προτείνει νά ἐκφραστεῖ δυσπιστία, τό Κόμμα τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας ἀποφάσισε νά ὑποβάλλει δική του διατύπωση γιά τό πέρασμα στά τρέχοντα ζητήματα. Ἐξάλλου, ὑπάρχει ἐλπίδα ὅτι σχετικά μ' αὐτό τό ζήτημα θά ἐπιτευχθεῖ προκαταρκτική συμφωνία ὅλης τῆς ἀντιπολίτευσης, πράγμα πρὸς τό ὁποῖο τείνουν ἤδη οἱ ἐσέροι, οἱ ἐνέσοι καί οἱ τρουντοβίκοι». Προσθέτουμε ὅτι ἡ σοσιαλδημοκρατική μας ὁμάδα τῆς Δούμας, σύμφωνα μέ τά γραφόμενα τῆς «Ρούσκαγια Ζίζν», ἀποφάσισε «νά ἐνεργήσει ἐντελῶς ἀνεξάρτητα», ἀπόφαση τήν ὁποία χαιρετίζουμε θερμά.

Ἡ πολιτική ὅμως τῶν καντέτων εἶναι, μά τήν ἀλήθεια, κάτι χωρίς προηγούμενο. Τό νά πεῖς: «ἐκφράζω δυσπιστία» εἶναι ἀσυνεσία. Ἡ Δούμα πρέπει νά διαφυλαχτεῖ. Νά πεῖς: «Δέν ἐκφράζω ἐμπιστοσύνη», αὐτό ἐπιτρέπεται. – Μά αὐτό δέν σημαίνει ὅτι εἶναι πολιτικοί πού θυμίζουν «ἀνθρώπους κλεισμένους στό καβούκι τους»; Δέν σημαίνει ὅτι εἶναι φιλισταῖοι οἱ ὁποῖοι μπροστά στή θύελλα πού ἐπέρχεται ἀναπόφευκτα, κατεβάζουν μέχρι τά μάτια τό νυχτερινό σκοῦφο τους καί ἰσχυρίζονται: ἐμεῖς εἴμαστε προσεκτικοί... ἐμεῖς διαφυλάμε... Ἐσεῖς διαφυλάτε τό φιλισταϊκό σκοῦφο σας καί τίποτε περισσότερο, ἀξιότιμοι ἰππότες «τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας»!

Καί τί μπορεῖ νά ὑπάρξει πιο γελοῖο ἀπό τό νά χαρακτηρίσει σάν «πρόκληση» τή διατύπωση τῶν δεξιῶν νά δοθεῖ ψῆφος ἐμπιστοσύνης στήν κυβέρνηση; Τό πιο νόμιμο δικαίωμα κάθε μέλους τῆς Δούμας, ἡ πιο φυσική ἀπάντηση ἑνός ἀντιπρόσωπου τοῦ λαοῦ στό ἐρώτημα τῆς κυβέρνησης: Τό πρόγραμμά μου εἶναι αὐτό, θέλει μήπως ἡ Δούμα νά συνεργαστεῖ μαζί μου σ' αὐτό τό πνεῦμα; Μόνο ἡ πλήρης σύγχυση τῶν καντέτων μπορεῖ νά ἐξηγήσει τό ὅτι γράψανε αὐτή τήν ἀνοησία. Ὁχι, κύριοι, ὁ νυχτε-

ρινός σκοῦφος δέν προστατεύει ἀπό τήν ἀντεπανάσταση. Τό δικαίωμα τῆς διάλυσης τῆς Δούμας εἶναι ἐντελῶς «νόμιμο» δικαίωμα μέ βάση ἐκεῖνο ἀκριβῶς τό σύνταγμα, πού οἱ θλιβεροί φιλελεύθεροι τό ἐξυμνοῦσαν τόσο ἀνόητα καί προσπαθοῦσαν τόσο προδοτικά νά πείσουν τό λαό νά τό πάρει στά σοβαρά. Ἡ κυβέρνηση θά ρωτήσῃ τή Δούμα, ἄν θέλει νά ἐκτελέσει τό τάδε πρόγραμμα· αὐτό δέν μπορεῖ ν' ἀποφευχθεῖ! Ἐνῶ ἡ ἀπάντηση: «δέν ἐκφράζω ἐμπιστοσύνη» θ' ἀποτελέσει, ὅπως κι' ἄν ἔχει τό πράγμα, ἕνα θαυμάσιο καί ὑπεραρκετό «συνταγματικό» πρόσχημα γιά τή διάλυση τῆς Δούμας: ἀκόμη καί χωρίς τή βοήθεια τῶν διάφορων Κοβαλέβσκι μπορεῖ νά βρεῖ κανεῖς δεκάδες «συνταγματικά προηγούμενα» διάλυσης βουλῆς, μέ τή δικαιολογία ὅτι ἀρνιόταν στήν κυβέρνηση τήν ψῆφο της σέ πολύ λιγότερο σπουδαῖα ζητήματα ἀπ' ὅ,τι ... ἀπ' ὅ,τι ... ἀπ' ὅ,τι εἶναι τά ἔκτακτα στρατοδικεῖα καί τά ἐκκαθαριστικά ἀποσπάσματα.

Ποιό συμπέρασμα, λοιπόν, βγαίνει ἀπό δῶ; Τό συμπέρασμα ὅτι εἶναι ἀνοησία νά παίζει κανεῖς μέ τό σύνταγμα, ὅταν σύνταγμα δέν ὑπάρχει. Εἶναι ἀνόητο νά κλείνει κανεῖς τά μάτια του μπροστά σ' αὐτό καί ν' ἀποσιωπᾷ τό γεγονός ὅτι εἶναι μετρημένες οἱ μέρες ἀκόμη τοῦ σημερινοῦ ρωσικοῦ «σχεδόν συντάγματος», ὅτι εἶναι *ἀναπόφευκτη* ἡ κατάργηση τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου καί ἡ ἐπιστροφή στήν πλήρη ἀπολυταρχία.

Τί νά κάνουμε, λοιπόν; *Aussprechen was ist* – νά ποῦμε αὐτό πού ὑπάρχει. Ἡ κυβέρνηση εἶναι ὅπωςδῆποτε ἀναγκασμένη νά διαλύσει τή Δούμα. Τή συμφέρει νά διαλυθεῖ ἡ Δούμα σιωπηλά, παίζοντας ὑπάκουα τή συνταγματική αὐτή κωμωδία χωρίς ν' ἀνοίγει τά μάτια τοῦ λαοῦ μπροστά στό *ἀναπόφευκτο* ἑνός πολιτικοῦ πραξικοπήματος. Καί οἱ δειλοί καντέτοι, μέ τήν ἀπαράμιλλη, ἀσύγκριτη, «ἱστορική» διατύπωσή τους: «νά τηρήσουμε σιγή», ἀντί «ἐκφράζουμε δυσπιστία» νά ποῦμε «δέν ἐκφράζουμε ἐμπιστοσύνη», – βοηθᾶνε ἀπλῶς τήν κυβέρνηση νά πραγματοποιήσει σιωπηλά τό πολιτικό πραξικόπημα.

Οἱ πραγματικοί ὁπαδοί τῆς ἐλευθερίας, οἱ πραγματικοί ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ πρέπει νά ἐνεργήσουν διαφορετικά. Πρέπει νά καταλάβουν ὅτι ἡ παραπέρα ὑπαρξη τῆς Δούμας δέν ἐξαρτᾶται καθόλου ἀπό τήν εὐγένεια, τήν περίσκεψη, τήν ἐπιφυλακτικότητα, τή διπλωματικότητα, τό τάκτ, τή σιωπή καί τίς ἄλλες μολτσαλινικές ἀρετές⁵². Πρέπει ἀπό τό *βῆμα τῆς Δούμας* νά ποῦν, γιά νά τό ἀκούσουν ὅλοι, ἀπλά καί εἰλικρινά, νά ποῦν στό λαό *ὅλη τήν ἀλήθεια* ἀκόμη καί τό γιατί εἶναι ἀναπόφευκτη ἡ διάλυση τῆς Δούμας, τό πολιτικό πραξικόπημα καί ἡ ἐπιστροφή στήν καθαρή

ἀπολυταρχία. Στήν κυβέρνηση συμφέρει νά σιωπᾶ γι' αὐτό τό πράγμα. Στό λαό συμφέρει νά τό μάθει. Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ – ὅσο εἶναι ἀκόμη ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ! – ὀφείλουν νά τό ποῦν αὐτό ἀπό τό βῆμα τῆς Δούμας.

Ἡ κατάσταση εἶναι πολύ ξεκάθαρη. Ἡ ἄλλη ἐκλογή δέν ὑπάρχει: ἡ ἄδοξος μολτσαλινισμός*, πού σκύβει ὑποτακτικά τό κεφάλι ἢ ἡρεμη, ἀλλά σταθερή δήλωση πρὸς τό λαό ὅτι πραγματοποιεῖται ἡ πρώτη πράξη τοῦ πολιτικοῦ πραξικοπήματος τῶν μαυροκατονταρχιτῶν.

Μόνο ἡ πάλη τοῦ λαοῦ μπορεῖ νά ἐμποδίσει αὐτό τό πράγμα. Κι' ὁ λαός πρέπει νά μάθει ὅλη τήν ἀλήθεια.

Ἄς ἐλπίζουμε ὅτι οἱ σοσιαλδημοκράτες στή Δούμα θά τοῦ τήν ποῦνε.

«Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 14,
4 τοῦ Μάρτη 1907

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

* Μολτσαλιν: ἡρωας τῆς κωμωδίας τοῦ Γκριμπογέντοφ: «Τό πολύ μυαλό βλάφτει». Σημ. μετ.

ΟΙ ΚΑΝΤΕΤΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΤΡΟΥΝΤΟΒΙΚΟΙ⁵³

Ὁ σ. Ντ. Κολτσόφ, γιά νά υπερασπίσει τήν πολιτική ὑποστήριξης τῶν καντέτων, ἐπαναλαβαίνει στή «Ρούσκαγια Ζίζν», ἀρ. φύλ. 49, ἕνα συνηθισμένο μενσεβίκικο συλλογισμό. Τό κάνει ὅμως αὐτό τόσο μονοκόμματα καί τόσο ἀδέξια, ὥστε δέν μένει παρά νά τόν εὐχαριστήσουμε πραγματικά, γιατί ὁδήγησε τή λαθεμένη θεωρία ὡς τόν παραλογισμό.

«Μέ ποιόν ἔχουν οἱ σοσιαλδημοκράτες περισσότερα κοινά σημεῖα ἐπαφῆς, –ρωτᾷ στό ἄρθρο του “Οἱ καντέτοι καί ἡ ἀστική δημοκρατία”, – μέ τή δημοκρατία τῆς πόλης ἢ μέ τή δημοκρατία τοῦ χωριοῦ; Ἄπό ποιόν μπορεῖ ἡ σοσιαλδημοκρατία νά περιμένει περισσότερο ὑποστήριξη στήν πάλη της ἐνάντια σέ ὅλες τίς πολιτιστικές, θρησκευτικές, ἐθνικές κτλ. προλήψεις; Ποιός θά ὑποστηρίξει πῶς πολύ ὅλα τά μέτρα πού ἐπιδιώκουν τήν ἐλεύθερη ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων; Φτάνει νά βάλει κανεῖς αὐτά τά ἐρωτήματα, πού εἶναι βασικά γιά τή σοσιαλδημοκρατική πολιτική, καί ἡ ἀπάντηση θά ἔρθῃ ξεκάθαρη μόνη της. Ὅλα ὅσα λέγονται στό “Κομμουνιστικό μανιφέστο” γιά τόν ἐπαναστατικό ρόλο τῆς ἀστικής τάξης παραμένουν τό ἴδιο σωστά καί στόν ΧΧ αἰῶνα, ὅπως ἦταν σωστά στό ΧΙΧ αἰῶνα, τό ἴδιο σωστά γιά τή Ρωσία, ὅπως ἦταν σωστά γιά τήν Ἀγγλία ... κτλ. Ὅσοναφορᾷ τή δημοκρατία τοῦ χωριοῦ, παρ’ ὅλα τά ἐπαναστατικά της βήματα, σέ πάρα πολλές περιπτώσεις αὐτή θά ὑποστηρίξει τίς παλιές ξεπερασμένες μορφές παραγωγῆς καί κοινωνικῆς ὀργάνωσης... Ὅταν οἱ μπολσεβίκοι μιλᾷνε γιά τούς καντέτους, ξεχνᾷνε τή δημοκρατία τῆς πόλης πού τούς ἀκολουθεῖ καί ἀντίθετα, ὄλη ἡ ἀγροτιά, κατά τούς μπολσεβίκους βρίσκει τήν ἐνσάρκωσή της στήν κοινοβουλευτική ὁμάδα τῶν ἐσέρων καί τῶν τρουντοβίκων. Αὐτό σημαίνει νά μή βλέπεις πίσω ἀπό τά δέντρα τό δάσος, πίσω ἀπό τήν κοινοβουλευτική ἀντιπροσώπευση νά μή βλέπεις τά κοινωνικά συμφέροντα τῶν πλατιῶν λαϊκῶν μαζῶν».

Ἐμεῖς χαιρετίζουμε μ’ ὅλη μας τήν καρδιά τό γεγονός ὅτι οἱ μενσεβίκοι πέρασαν στό ξεκαθάρισμα τῶν θεμελιακῶν ἀρχῶν τῶν διαφωνιῶν μας σέ θέματα τακτικῆς. Ἦταν πιά καιρός.

Ἔτσι, λοιπόν, οἱ καντέτοι ἐκπροσωποῦν τήν προοδευτική ἀστική τάξη τῆς πόλης, οἱ τρουντοβίκοι τήν καθυστερημένη ἀστική τάξη τοῦ χωριοῦ. Σ' αὐτό συνοψίζεται ὁ «μαρξισμός» σας.

Ἄν εἶναι ὅμως ἔτσι, γιατί δέν τό λέτε αὐτό καθαρά καί ξάστερα μπροστά σ' ὄλο τό κόμμα; Γιατί δέν δηλώνετε ἐντελῶς συγκεκριμένα στό σχέδιο ἀπόφασης γιά τό συνέδριο τοῦ κόμματος ὅτι στό ὄνομα τοῦ «Κομμουνιστικοῦ μανιφέστου» τό ΣΔΕΚΡ εἶναι ὑποχρεωμένο νά ὑποστηρίξει τούς καντέτους ἐνάντια στούς τρουντοβίκοις;

Θά χαιρόμασταν πολύ γιά μιά τέτοια δήλωση ἀπό μέρους σας. Ἐδῶ καί πολύν καιρό σᾶς τό ζητήσαμε αὐτό τό πράγμα, πρίν ἀκόμη ἀπό τό Ἐνωτικό συνέδριο, ὅταν στό σχέδιό μας ἀπόφασης γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα καθορίσαμε τό ταξικό περιεχόμενο καί τῶν καντέτων καί τῶν ἐσέρων, καλώντας σας νά δώσετε τό δικό σας ὄρισμό.

Πῶς ἀπαντήσατε στό κάλεσμά μας;

Ἀποφύγατε ν' ἀπαντήσετε. Στό δικό σας σχέδιο ἀπόφασης γιά τό Ἐνωτικό συνέδριο δέν γίνεται προσπάθεια νά διατυπωθεῖ ἡ σκέψη ὅτι οἱ καντέτοι ἐκπροσωποῦν τήν προοδευτική δημοκρατία τῆς πόλης, ἐνῶ οἱ τρουντοβίκοι (Ἄγροτική Ἐνωση⁵⁴, ἐσέροι κτλ.) τήν καθυστερημένη δημοκρατία τοῦ χωριοῦ. Στό δικό σας σχέδιο ἀπόφασης γιά τό Ἐνωτικό συνέδριο σχετικά μέ τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα ὑπάρχει μόνο μιά ἀλλόκοτη, γιά τίς συγχύσεις της, ἐπανάληψη τῆς ἀπόφασης τοῦ Ἄμστερνταμ⁵⁵.

Τώρα ἐπαναλάβουμε τό κάλεσμά μας. Ἀνακινήσαμε ξανά τό ζήτημα τοῦ μαρξιστικοῦ ὀρισμοῦ τῆς ταξικῆς βάσης τῶν διάφορων ἀστικῶν κομμάτων στή Ρωσία. Δημοσιεύσαμε ἕνα ἀντίστοιχο σχέδιο ἀπόφασης.

Κι' εἴμαστε βέβαιοι ὅτι καί πάλι δέν θά δεχτεῖτε τό κάλεσμά μας. Εἴμαστε βέβαιοι ὅτι δέν θά τολμήσετε νά γράψετε σ' ἕνα σχέδιο ἐπίσημης μενσεβίκικης ἀπόφασης ὅτι οἱ καντέτοι ἐκπροσωποῦν τήν προοδευτική ἀστική τάξη τῆς πόλης, ὅτι αὐτοί ὑποστηρίζουν περισσότερο ἀπό τούς τρουντοβίκοις τήν πολιτική τῆς ἐλεύθερης ἀνάπτυξης τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων κτλ. κτλ.

Τό ζήτημα ἔχει ὡς ἑξῆς:

Τό κύριο οἰκονομικό πρόβλημα στή σημερινή ἀστική ἐπανάσταση τῆς Ρωσίας εἶναι τό πρόβλημα τῆς πάλης τῆς ἀγροτιᾶς γιά γῆ. Ἡ πάλη αὕτη προκαλεῖται ἀναγκαστικά ἀπό τήν ἀπελπιστική κατάσταση τῆς ἀγροτιᾶς, ἀπό τό πλῆθος τῶν φεουδαρχικῶν ὑπολειμμάτων στό ρωσικό χωριό κτλ. Ἡ πάλη αὕτη σπρώχνει τήν ἀγροτική μάζα καί στόν ἀποφασιστικό ἐκδημοκρατισμό τῶν πο-

λιτικῶν σχέσεων (γιατί χωρίς μιά δημοκρατική ὀργάνωση τοῦ κράτους οἱ ἄγρότες δέν μποροῦν νά τά βγάλουν πέρα μέ τούς φεουδάρχες-τσιφλικάδες) καί στήν κατάργηση τῆς τσιφλικάδικης γαιοκτησίας.

Νά γιατί οἱ σοσιαλδημοκράτες βάζουν στό πρόγραμμά τους τό αἶτημα: *δήμευση* τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων. Μόνο οἱ ἄκροιστοί ἀπό τούς σοσιαλδημοκράτες δέν ἐγκρίνουν αὐτό τό πρόγραμμα, ὑπερασπίζουσι τήν ἀντικατάσταση τῆς λέξης «δήμευση» μέ τή λέξη «ἀπαλλοτριώση», φοβοῦνται νά παρουσιάσουν ἀνοιχτά ἕνα τέτοιο σχέδιο.

Οἱ καντέτοι εἶναι κόμμα τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, τῶν φιλελεύθερων τσιφλικάδων, τῆς ἀστικῆς διανοήσεως. Ἐάν ὁ Ντ. Κολτσόφ ἀμφισβάζει γιά τήν τσιφλικάδικη ἀπόχρωση τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων, τότε ἐμεῖς θά τοῦ ὑποδείξουμε δύο γεγονότα: 1) τή σύνθεση τῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας τῶν καντέτων στήν I Δούμα. Συμβουλευτεῖτε τά στοιχεῖα τοῦ Ν. Μποροντίν, σ. Κολτσόφ, καί θά δεῖτε πόσοι τσιφλικάδες ὑπάρχουν ἐκεῖ· 2) τό ἀγροτικό σχέδιο τῶν καντέτων εἶναι, οὐσιαστικά, σχέδιο *καπιταλιστῆ τσιφλικᾶ*. Καί ἡ ἐξαγορά τῆς γῆς, καί ἡ μετατροπή τοῦ ἀγρότη σέ *ἐργάτη γῆς*, καί ἡ συγκρότηση τῶν τοπικῶν ἀγροτικῶν ἐπιτροπῶν ἀπό τσιφλικάδες καί ἄγρότες ἐξίσου, μέ προέδρους διορισμένους ἀπό τήν κυβέρνησιν, ὅλα αὐτά δείχνουν πεντακάθαρα ὅτι ἡ πολιτική τῶν καντέτων στό ἀγροτικό ζήτημα εἶναι πολιτική *διατήρησης* τῆς τσιφλικάδικης γαιοκτησίας, μέ τό *ξεκαθάρισμά* της ἀπό ὀρισμένα φεουδαρχικά γνωρίσματα, μέ τόν ἀφανισμό τοῦ ἀγρότη κάτω ἀπό τό βάρος τῆς ἐξαγορᾶς τῆς γῆς καί μέ τήν ὑποδούλωσίν του στούς ὑπάλληλους τοῦ κράτους. Κι' ἔτσι, ἡ οἰκονομική σημασία τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς τῶν καντέτων καταλήγει στήν *ἐπιβράδυνση* τῆς ἀνάπτυξης τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων.

Ἀντίθετα, ἡ δήμευση τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων καί ἡ πλήρης νίκη τῆς δημοκρατίας στό χωριό σημαίνει τή *μέγιστη* δυνατή στίς συνθήκες τοῦ καπιταλισμοῦ ταχύτητα ἀνάπτυξης τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων.

Στό σχέδιο τῶν ἀποφάσεών μας γιά τό V συνέδριον ἐκφράζεται *καθαρά αὐτή* ἡ ἐκτίμησις τῆς *οἰκονομικῆς* σημασίας τῆς πολιτικῆς τῶν καντέτων. Ἀκόμη μιά φορά: Ὅριστε, διατυπώστε ἐξίσου ἀνοιχτά τή «μαρξιστική» σας θεωρία, σ. Ντ. Κολτσόφ!

Ἡ σύγκρισις τῶν ἀγροτικῶν σχεδίων τῶν καντέτων καί τῶν τρουνοβίκων καί ἡ στάσις τους ἀπέναντι στά ζητήματα τῆς πολιτικῆς δημοκρατίας (νόμος γιά τίς συγκεντρώσεις στήν πρώτη Δούμα, στάσις ἀπέναντι στούς διάφορους τύπους ὀργάνωσης τῶν

τοπικῶν ἀγροτικῶν ἐπιτροπῶν, πρόγραμμα τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων καί τῆς Ἑργασιακῆς ομάδας στήν I Δούμα, κτλ.κτλ.), ὅλα αὐτά δείχνουν ὅτι οἱ καντέτοι εἶναι κόμμα τῶν φιλελεύθερων, πού ἐπιδιώκει καί εἶναι ἀναγκασμένο νά ἐπιδιώξει τό σταμάτημα τῆς ἐπανάστασης, συμφιλιώνοντας τήν ἐλευθερία μέ τήν παλιά ἐξουσία (σέ βάρος τῆς ἐλευθερίας), τόν τσιφλικά μέ τόν ἀγρότη (σέ βάρος τοῦ ἀγρότη). Ἐνῶ τά Ἑργασιακά κόμματα (ἐνέσοι, τρουντοβίκοι καί ἐσέροι) ἐκπροσωποῦν τή μικροαστική δημοκρατία τῆς πόλης καί ἰδιαίτερα τοῦ χωριοῦ (δηλ. τῶν ἀγροτῶν), πού εἶναι ἀναγκασμένη νά ἐπιδιώκει τήν παραπέρα ἀνάπτυξη τῆς ἐπανάστασης.

Ἡ ἐπανάσταση στή Ρωσία μπορεῖ νά νικήσει μόνο στήν περίπτωση πού τό προλεταριάτο θά τραβήξει μαζί του τή δημοκρατική ἀγροτιά, καί ἐνάντια στό παλιό καθεστῶς καί ἐνάντια στούς φιλελεύθερους.

Ἡ θέση αὐτή, πού καθορίζει τίς θέσεις τῆς ὅλης μπολσεβίκικης τακτικῆς, ἐνισχύθηκε μέ θαυμάσιο τρόπο ἀπ' ὅλη τήν πείρα τῆς πρώτης Δούμας καί τῆς περιόδου μετά τή Δούμα. Μόνον ὅταν ἀναγάγουμε τίς διαφωνίες μας σ' αὐτές τίς θέσεις, μόνον τότε τίς μετατρέπουμε ἀπό διαπληκτισμό σέ συζήτηση γιά τή λύση τῶν βασικῶν ζητημάτων τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία.

Γιαυτό χαιρετίζουμε τήν εἰλικρίνεια καί τήν εὐθύτητα τοῦ σ. Κολτσόφ, ἐπαναλαβαίνοντας τό κάλεσμά μας: ἄς προσπαθήσουν οἱ μενσεβίκοι νά διατυπώσουν, νά ἐκφράσουν ἀνοιχτά καί χωρίς διαφορούμενα αὐτές τίς σκέψεις γιά τούς καντέτους καί τούς τρουντοβίκοις.

«Ραμπότσαγια Μολδά», ἀρ. φύλ. 1,
1 τοῦ Μάρτη 1907
Ἑπογραφή: Ν. Λ - ν

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Ραμπότσαγια Μολδά»

Η ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

I

“Όπως είναι γνωστό, τό συνέδριο τοῦ κόμματος συνέρχεται ὕστερα ἀπό μερικές ἐβδομάδες. Πρέπει νά καταπιαστοῦμε μέ τόν πιό δραστήριο τρόπο μέ τήν προετοιμασία τοῦ συνεδρίου, νά συζητήσουμε τά βασικά προβλήματα τακτικῆς, πού τό κόμμα πρέπει νά λύσει σ’ αὐτό τό συνέδριο.

Ἡ ΚΕ τοῦ κόμματός μας καθόρισε ἤδη τήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ συνεδρίου, ἡ ὁποία καί δημοσιεύτηκε στίς ἐφημερίδες. Κεντρικά σημεία τῆς ἡμερήσιας διάταξης εἶναι 1) «Τά ἄμεσα πολιτικά καθήκοντα» καί 2) «Ἡ Κρατική δούμα». Ὅσοναφορᾶ τό δεύτερο σημείο, ἡ ἀναγκαιότητά του εἶναι αὐτονόητη καί δέν μπορεῖ νά προκαλέσει συζητήσεις. Τό πρῶτο σημείο, κατά τή γνώμη μας, εἶναι ἐπίσης ἀναγκαῖο, ὅμως μέ κάπως διαφορετική διατύπωση ἢ, ἀκριβέστερα, μέ κάπως ἀλλαγμένο περιεχόμενο.

Γιά ν’ ἀρχίσει ἀμέσως σέ γενική κομματική κλίμακα ἡ συζήτηση τῶν καθηκόντων τοῦ συνεδρίου καί τῶν προβλημάτων τακτικῆς πού πρόκειται νά λύσει αὐτό τό συνέδριο, ἡ σύσκεψη τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ὀργανώσεων τοῦ κόμματός μας ἀπό τίς δύο πρωτεύουσες καί τῶν ἀντιπροσώπων τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι» ἐπεξεργάστηκε, τίς παραμονές τῆς σύγκλησης τῆς δεύτερης Δούμας, τά σχέδια ἀποφάσεων* πού δημοσιεύονται παρακάτω. Ἐμεῖς σκοπεύουμε νά ἐκθέσουμε σέ συντομία τό πῶς κατάλαβε ἡ σύσκεψη τά καθήκοντά της, γιατί πρόβαλε στήν πρώτη γραμμή τά σχέδια ἀποφάσεων πάνω σ’ αὐτά ἀκριβῶς τά ζητήματα καί ποιές βασικές ἰδέες χάραξε σ’ αὐτές τίς ἀποφάσεις.

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 1-11. Ἡ Σύντ.

Ζήτημα πρώτο: «Τά ἄμεσα πολιτικά καθήκοντα».

Κατά τή γνώμη μας, στήν περίοδο πού περνᾶμε δέν μπορεί νά βάλει κανείς ἔτσι τό ζήτημα μπροστά στό συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἡ περίοδος αὐτή εἶναι ἐπαναστατική. Ὅλοι οἱ σοσιαλδημοκράτες, ἀνεξάρτητα σέ ποιά ὁμάδα ἀνήκουν, εἶναι σύμφωνοι πάνω σ' αὐτό. Εἶναι ἀρκετό νά ρίξει κανείς μιά ματιά στό μέρος τῆς ἀπόφασης πού πραγματεύεται τά ζητήματα ἀρχῶν καί πού εἶχε ψηφιστεῖ ἀπό τούς μενσεβίκους καί τούς μπουντιστές στήν Πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ τό Νοέμβρη τοῦ 1906, γιά νά πεισθεῖ γιά τήν ὀρθότητα τῆς θέσης μας.

Σέ μιά ἐπαναστατική ὅμως περίοδο δέν μπορεί νά περιορίζεται κανείς στόν καθορισμό τῶν ἄμεσων πολιτικῶν καθηκόντων καί δέν μπορεί γιά δύο λόγους: Πρῶτο, σέ τέτοιες περιόδους, σέ ἀντίθεση μέ τίς περιόδους τῆς «εἰρηνικῆς» καί ἀσήμαντης συνταγματικῆς ἐξέλιξης, τά βασικά καθήκοντα τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κινήματος προβάλλονται στήν πρώτη γραμμή καί ἀπαιτοῦν ἐπισταμένη ἐξέταση. Δεύτερο, σέ μιά τέτοια περίοδο δέν μπορεί κανείς νά καθορίσει τά ἄμεσα πολιτικά καθήκοντα, γιατί ἡ ἐπανάσταση διακρίνεται ἀκριβῶς ἀπό τό γεγονός ὅτι στήν πορεία της εἶναι πιθανές καί ἀναπόφευκτες οἱ ἀπότομες ἀλλαγές, οἱ γρήγορες στροφές, οἱ ἀπροσδόκητες καταστάσεις καί οἱ βίαιες ἐκρήξεις. Γιά νά τό καταλάβουμε αὐτό τό πράγμα, ἀρκεῖ νά ποῦμε ὅτι ἡ διάλυση τῆς ἀριστερῆς Δούμας καί ἡ τροποποίηση τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου στό πνεῦμα τοῦ μαυροεκατονταρχιτισμοῦ εἶναι κάτι πού μπορεί καί ἐνδέχεται νά γίνει.

Γιά τούς αὐστριακούς, λογουχάρη, ἦταν εὔκολο νά καθορίσουν τό «ἄμεσο» καθῆκον τους: τήν πάλη γιά τό καθολικό ἐκλογικό δικαίωμα, τότε πού ὅλα τά σημάδια ἔδειχναν ὅτι παρατείνεται ἡ περίοδος τῆς λίγο - πολύ εἰρηνικῆς, συνεποῦς καί διαδοχικῆς συνταγματικῆς ἐξέλιξης. Σέ μᾶς ὅμως μήπως δέν μιλοῦν ἀκόμη καί οἱ μενσεβίκοι, στήν ἀπόφαση πού ἀναφέραμε παραπάνω, ὅτι εἶναι ἀδύνατος ὁ εἰρηνικός δρόμος, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά ἐκλεγοῦν γιά τή Δούμα ὄχι μεσολαβητές, ἀλλά ἀγωνιστές; Μήπως αὐτοί δέν παραδέχονται τήν πάλη γιά συντακτική συνέλευση; Φανταστεῖτε μιά εὐρωπαϊκή χώρα μ' ἓνα διαμορφωμένο καί σταθερό γιά ἓνα ὀρισμένο διάστημα συνταγματικό καθεστῶς, στήν ὁποία θά μπορούσε νά γίνεται λόγος γιά ἓνα σύνθημα ὅπως: «συντακτική συνέλευση», νά γίνεται λόγος γιά ἀντιπαράθεση τοῦ «ἀπλοῦ μεσολαβητῆ» μέ τόν «ἀγωνιστή» μέσα στή Δούμα, καί θά καταλάβετε ὅτι δέν μπορεί κανείς μέσα σέ τέτοιες συνθηκες νά καθορίζει τά «ἄμεσα» καθήκοντα ἔτσι, ὅπως τά καθορί-

ζουν τώρα στη Δύση. "Όσο πιά αποτελεσματική θά είναι ή δουλιά τής σοσιαλδημοκρατίας καί τής επαναστατικής αστικής δημοκρατίας στη Δούμα, τόσο πιά πιθανό είναι τό ξέσπασμα τής πάλης έξω από τή Δούμα, πάλης πού θά μᾶς φέρει έντελῶς μπροστά σέ ὀρισμένα ειδικά ἄμεσα καθήκοντα.

"Όχι. Στό συνέδριο τοῦ κόμματος πρέπει νά συζητήσουμε ὄχι τόσο τά ἄμεσα, ὅσο τά βασικά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου στό σημερινό στάδιο τής αστικής επανάστασης. Διαφορετικά θά βρεθοῦμε στη θέση ἀνίσχυρων ἀνθρώπων πού τά χάνουν σέ κάθε καμπή τῶν γεγονότων (ὅπως κι' ἔγινε ἤδη πολλές φορές τό 1906). Πάντως, δέν μπορούμε νά καθορίσουμε τά «ἄμεσα» καθήκοντα, ὅπως κανένας δέν μπορεί ἐπίσης νά προβλέψει, ἂν ή δεύτερη Δούμα καί ὁ ἐκλογικός νόμος τής 11 τοῦ Δεκέμβρη 1905⁵⁶ θά κρατήσουν μιά ἐβδομάδα, ἕνα μήνα ἢ μισό χρόνο ἀκόμη. Καί τό κόμμα μας στό σύνολό του δέν ἐπεξεργάστηκε ἀκόμη μιά κοινή ἄποψη τῶν βασικῶν καθηκόντων τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ προλεταριάτου στήν επανάστασή μας. Καί χωρίς μιά τέτοια ἐπεξεργασία, δέν είναι δυνατή καμιά συνεπής πολιτική, καμιά πολιτική ἀρχῶν καί καμιά προσπάθεια γιά τόν καθορισμό τῶν «ἄμεσων» καθηκόντων δέν μπορεί νά στεφθεῖ ἀπό ἐπιτυχία.

Τό Ἐνωτικό συνέδριο δέν ψήφισε ἀπόφαση γιά τήν ἐκτίμηση τής στιγμῆς καί γιά τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου στήν επανάσταση, δέν ψήφισε τέτοια ἀπόφαση, παρόλο πού καί τά δύο ρεύματα τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος εἶχαν ὑποβάλει ἀντίστοιχα σχέδια, παρόλο πού τό ζήτημα τής ἐκτίμησης τής στιγμῆς εἶχε μπεῖ στήν ἡμερήσια διάταξη καί συζητήθηκε στό συνέδριο. Συνεπῶς, ὅλοι ἀναγνώριζαν ὅτι τά ζητήματα αὐτά είναι σοβαρά, ἢ πλειοψηφία ὅμως τοῦ συνεδρίου τής Στοκχόλμης θεώρησε ὅτι τότε αὐτά δέν ἦταν ἀρκετά ξεκαθαρισμένα. Είναι ἀπαραίτητο νά ξαναρχίσουμε τήν ἐξέταση αὐτῶν τῶν ζητημάτων. Πρέπει νά ἐξετάσουμε, πρῶτο, ποιά είναι τά χαρακτηριστικά γνωρίσματα τής επαναστατικής στιγμῆς πού περνᾶμε, ἀπό τήν ἄποψη τῶν βασικῶν τάσεων τής κοινωνικοοικονομικῆς καί πολιτικῆς ἐξέλιξης· δεύτερο, ποιά είναι στη σημερινή Ρωσία ἢ πολιτική διάταξη τῶν τάξεων (καί τῶν κομμάτων)· τρίτο, ποιά είναι σέ μιά τέτοια στιγμή, μέ μιά τέτοια πολιτική διάταξη τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων, τά βασικά καθήκοντα τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος.

Ἐμεῖς, φυσικά, δέν κλείνουμε τά μάτια μπροστά στό γεγονός ὅτι ὀρισμένοι μενσεβίκοι, (καί ἴσως καί ἡ ΚΕ) μέ τό ζήτημα ἄμεσα πολιτικά καθήκοντα, ἐννοοῦσαν ἀπλούστατα τό ζήτημα

τῆς ὑποστήριξης τοῦ αἰτήματος μιᾶς κυβέρνησης ἀπό τή Δούμα, δηλ. μιᾶς κυβέρνησης καντέτων.

Ὁ Πλεχάνοφ μέ τήν τάση πού τόν χαρακτηρίζει – τάση βέβαια πολύ ἀξιέπαινη – νά σπρώχνει τούς μενσεβίκους πρὸς τὰ δεξιά, πῆρε κιόλας θέση ὑπέρ αὐτοῦ τοῦ αἰτήματος στή «Ρούσκαγια Ζίζν» (τῆς 23 τοῦ Φλεβάρη).

Νομίζουμε ὅτι αὐτό εἶναι ἓνα σπουδαῖο, ὅμως δευτερεύον ζήτημα, ὅτι οἱ μαρξιστές δέν μποροῦν νά τό προβάλλουν ξεχωριστά, χωρίς τήν ἐκτίμηση τῆς σημερινῆς στιγμῆς τῆς ἐπανάστασής μας, χωρίς τήν ἐκτίμηση τοῦ ταξικοῦ περιεχομένου τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων καί ὅλου τοῦ σημερινοῦ πολιτικοῦ του ρόλου. Τό νά περιοριστεῖ αὐτό τό ζήτημα στά ὅρια ἑνός καθαροῦ πολιτικισμοῦ, στήν «ἀρχή» τῆς εὐθύνης τῆς κυβέρνησης ἀπέναντι στή Βουλή σ' ἓνα συνταγματικό καθεστῶς γενικά, θά σημαίνει νά ἐγκαταλείψουμε πέρα γιά πέρα τήν ἀποψη τῆς ταξικῆς πάλης καί ν' ἀσπαστοῦμε τήν ἀποψη τῶν φιλελεύθερων.

Νά γιατί ἡ σύσκεψή μας σύνδεσε τό ζήτημα τοῦ σχηματισμοῦ μιᾶς κυβέρνησης καντέτων μέ τήν ἐκτίμηση τῆς σημερινῆς στιγμῆς τῆς ἐπανάστασης.

Στή σχετική ἀπόφαση ἀρχίζουμε, πρῶτ' ἀπ' ὅλα, στό αἰτιολογικό μέρος, ἀπό ἓνα ζήτημα πού θεωρεῖται σάν βασικό ἀπ' ὅλους τούς μαρξιστές, ἀπό τό ζήτημα τῆς οἰκονομικῆς κρίσης καί τῆς οἰκονομικῆς κατάστασης τῶν μαζῶν. Ἡ σύσκεψη ἐνέκρινε τή διατύπωση: ἡ κρίση «δέν παρουσιάζει σημάδια γρήγορου ξεπεράσματος». Ἡ διατύπωση αὕτη εἶναι ἴσως ὑπερβολικά ἐπιφυλακτική. Μά γιά τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα εἶναι βέβαια σημαντικό νά καθοριστοῦν τά ἀναμφισβήτητα γεγονότα, νά χαραχτοῦν οἱ βασικές γραμμές, ἀφήνοντας τήν ἐπιστημονική ἐπεξεργασία τοῦ ζητήματος στήν κομματική φιλολογία.

Σχετικά μέ τήν κρίση διαπιστώνουμε (παράγραφος δεύτερη τοῦ αἰτιολογικοῦ μέρους) ὄξυνση τῆς ταξικῆς πάλης ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί στήν ἀστική τάξη (γεγονός ἀναμφισβήτητο, καί οἱ ἐκδηλώσεις αὐτῆς τῆς ὄξυνσης πασίγνωστες) καί σέ συνέχεια ὄξυνση τῆς κοινωνικῆς πάλης στό χωριό. Στό χωριό δέν ὑπάρχουν χτυπητά γεγονότα πού νά πέφτουν ἀμέσως στό μάτι, σάν τά λοκάουτ, τέτοια ὅμως μέτρα τῆς κυβέρνησης ὅπως οἱ ἀγροτικοί νόμοι τοῦ Νοέμβρη⁵⁷ («ἐξαγορά τῆς ἀγροτικῆς ἀστικῆς τάξης»), δείχνουν ὅτι ἡ πάλη ὀξύνεται, ὅτι οἱ τσιφλικάδες εἶναι ἀναγκασμένοι νά κατευθύνουν ὅλες τους τίς προσπάθειες γιά νά διασπάσουν τήν ἀγροτιά καί νά ἐξασθενίσουν ἔτσι τήν παναγροτική ἐπίθεση.

Ποῦ θά καταλήξουν τελικά αὐτές οἱ προσπάθειες δέν ξέρουμε. Ὅλες οἱ «μισοτελειωμένες» (ἔκφραση τοῦ Μάρξ) ἀστικές ἐπαναστάσεις «τέλειωναν» μέ τό πέρασμα τῆς εὐπορης ἀγροτιᾶς στό πλευρό τοῦ καθεστῶτος⁵⁸. Ὅπως κι' ἄν ἔχει τό ζήτημα, ἡ σοσιαλδημοκρατία πρέπει νά κάνει τό πᾶν γιά ν' ἀναπτύξει τή συνείδηση τῶν πλατιῶν στρωμάτων τῆς ἀγροτιᾶς, γιά νά τά κατατοπίσει σχετικά μέ τήν ταξική πάλη πού διεξάγεται στό χωριό.

Παρακάτω, στήν τρίτη παράγραφο διαπιστώνεται τό βασικό γεγονός τῆς πολιτικῆς ἱστορίας τῆς Ρωσίας τοῦ χρόνου αὐτοῦ: ἡ «δεξιοποίηση» τῶν ἀνώτερων καί ἡ «ἀριστεροποίηση» τῶν κατώτερων τάξεων. Νομίζουμε ὅτι εἰδικά στίς ἐπαναστατικές ἐποχές, ἡ σοσιαλδημοκρατία στά συνέδριά της πρέπει νά θγάζει τά συμπεράσματα τῶν περιόδων τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης, ἐφαρμόζοντας τίς μαρξιστικές της μεθόδους ἔρευνας, διδάσκοντας τίς ἄλλες τάξεις νά ρίχνουν μιά ματιά πρὸς τά πίσω καί νά ἐξετάζουν τά πολιτικά γεγονότα ἀπό τήν ἀποψη ἀρχῶν κι' ὄχι ἀπό τήν ἀποψη τοῦ συμφέροντος τῆς στιγμῆς ἢ μιᾶς ὀλιγοήμερης ἐπιτυχίας, ὅπως τά ἐξετάζει ἡ ἀστική τάξη, πού οὐσιαστικά περιφρονεῖ κάθε θεωρία καί φοβᾶται κάθε ταξική ἀνάλυση τῆς σημερινῆς ἱστορίας.

Τό δυνάμωμα τῶν ἄκρων σημαίνει ἀδυνάτισμα τοῦ κέντρου. Τό κέντρο δέν τό ἀποτελοῦν οἱ ὀχτωβριστές, ὅπως λαθεμένα νομίζουν ὀρισμένοι σοσιαλδημοκράτες (ἀνάμεσα στούς ὁποίους καί ὁ Μάρτοφ), ἀλλά οἱ καντέτοι. Σέ τί συνίσταται ἡ ἀντικειμενική-ἱστορική ἀποστολή αὐτοῦ τοῦ κόμματος; Οἱ μαρξιστές πρέπει νά ἀπαντήσουν σ' αὐτό τό ἐρώτημα, ἄν θέλουν νά μείνουν πιστοί στή θεωρία τους. Ἡ ἀπόφαση ἀπαντᾶ: «στό νά σταματήσουν τήν ἐπανάσταση μέ παραχωρήσεις, πού νά εἶναι ἀποδεκτές (γιατί οἱ καντέτοι εἶναι ὑπέρ τῆς ἐθελοντικῆς συμφωνίας) ἀπό τοὺς μαυροεκτονταρχίτες τσιφλικάδες καί τήν ἀπολυταρχία». Στή γνωστή ἐργασία τοῦ Κ. Κάουτσκι: «Ἡ κοινωνική ἐπανάσταση» ἐξηγεῖται καθαρά ὅτι ἡ μεταρύθμιση διαφέρει ἀπό τήν ἐπανάσταση μέ τό ὅτι ἡ ἐξουσία παραμένει στά χέρια τῆς τάξης τῶν καταπιεστῶν, πού καταπνίγουν τήν ἐξέγερση τῶν καταπιεζόμενων μέ παραχωρήσεις ἀποδεκτές γιά τοὺς καταπιεστές, χωρίς τήν κατάργηση τῆς ἐξουσίας τους.

Ὁ ἀντικειμενικός σκοπός τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης στήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση εἶναι ἀκριβῶς αὐτός: νά διατηρήσει, μέ ἀντάλλαγμα ὀρισμένες «λογικές» παραχωρήσεις, τή μοναρχία καί τήν τάξη τῶν τσιφλικάδων.

Εἶναι ἄραγε πραγματοποιήσιμος αὐτός ὁ σκοπός; Ἐξαρτᾶται

από τις περιστάσεις. Ένας μαρξιστής δέν μπορεί νά τόν θεωρήσει απόλυτα άπραγματοποίητο. Μιά τέτοια όμως έκβαση τής άστικής επανάστασης θά σήμαινε: 1) ελάχιστη έλευθερία ανάπτυξης τών παραγωγικών δυνάμεων τής άστικής κοινωνίας (ή οικονομική πρόοδος τής Ρωσίας θά είναι άσύγκριτα πίο γρήγορη μέ τήν επαναστατική κατάργηση τής τσιφλικάδικης γαιοκτησίας, παρά μέ τή μεταρύθμισή της σύμφωνα μέ τό σχέδιο τών καντέτων)· 2) μή ικανοποίηση τών βασικών άναγκών τών λαϊκών μαζών και 3) άνάγκη βίαιης κατάπνιξής τους. Χωρίς τή βίαιη κατάπνιξη τών μαζών ή καντέτικη «είρηνική» συνταγματική εξέλιξη είναι άπραγματοποίητη. Αυτό πρέπει νά τό θυμόμαστε καλά και νά τό μπάσουμε στή συνείδηση τών μαζών. Έη καντέτικη «κοινωνική ειρήνη» είναι ειρήνη για τόν τσιφλικά και τόν εργοστασιάρχη, είναι «ειρήνη» τής συντριμμένης άγροτικής κι εργατικής εξέγερσης.

Έη στολιπινική τρομοκρατία τών έκτακτων στρατοδικείων και οί καντέτικες «μεταρρυθμίσεις» είναι τά δυό χέρια του ίδιου καταπιεστή.

II

Πέρασαν όχτώ μέρες από τότε πού δημοσιεύτηκε τό πρώτο άρθρο μας πάνω σ' αυτό τό θέμα, και στήν πολιτική ζωή μεσολάβησαν ήδη μία σειρά μεγάλα πολιτικά γεγονότα πού επιβεβαίωσαν αυτά πού είπαμε τότε και πού έριξαν τό έντονο φώς του «τετελεσμένου (ή του συντελούμενου;) γεγονότος» στά φλέγοντα ζητήματα πού θίχτηκαν τότε.

Έη στροφή τών καντέτων προς τά δεξιά βρήκε ήδη τήν επισφράγισή της στή Δούμα. Έη ύποστήριξη του Στολίπιν από μέρους τών Ροντίτσεφ μέ τό κήρυγμα τής μετριοπάθειας, τής επιφυλακτικότητας, τής νομιμότητας, του κατευνασμού, τής μή διεγερσης του λαού, και ή ύποστήριξη, ή περιβόητη «μέ όλα τά μέσα» ύποστήριξη του Ροντίτσεφ από μέρους του Στολίπιν είναι πιά γεγονός τετελεσμένο⁵⁹.

Τό γεγονός αυτό επιβεβαίωσε θαυμάσια τήν όρθότητα τής ανάλυσής μας για τή σημερινή πολιτική κατάσταση, ανάλυσης πού έγινε πριν συγκληθεί ή δεύτερη Δούμα στα σχέδια αποφάσεων, τά όποια συντάχθηκαν στις 15-18 του Φλεβάρη. Άρνηθήκαμε ν' ακολουθήσουμε τήν πρόταση τής ΚΕ και νά συζητήσουμε «τά άμεσα πολιτικά καθήκοντα», τονίσαμε ότι είναι πέρα για πέρα ανυπόστατη μία παρόμοια πρόταση σε επαναστατική

έποχή, αντικαταστήσαμε αυτό τό ζήτημα τής πολιτικῆς τής στιγμῆς μέ τό ζήτημα τῶν βάσεων τής σοσιαλιστικῆς πολιτικῆς στήν ἀστική ἐπανάσταση.

Κι' αὐτή ἡ ἐβδομάδα τής ἐπαναστατικῆς ἐξέλιξης ἐπιβεβαίωσε πέρα γιά πέρα τήν πρόβλεψή μας.

Ἐξετάσαμε τήν περασμένη φορά τό αἰτιολογικό μέρος τοῦ δικοῦ μας σχεδίου ἀπόφασης. Κεντρικό σημεῖο αὐτοῦ τοῦ μέρους ἦταν ἡ διαπίστωση ὅτι τό ἀδυνατισμένο κόμμα τοῦ «κέντρου», δηλ. τό φιλελευθεροαστικό Κόμμα τῶν καντέτων, προσπαθεῖ νά σταματήσει τήν ἐπανάσταση μέ παραχωρήσεις ἀποδεκτές ἀπό τούς μαυροεκατονταρχίτες τσιφλικάδες καί τήν ἀπολυταρχία.

Χθές ἀκόμη, μπορούμε νά ποῦμε, ὁ Πλεχάνοφ καί οἱ ὁμοϊδεάτες του τής δεξιᾶς πτέρυγας τοῦ ΣΔΕΚΡ δήλωναν ὅτι ἡ ἰδέα αὐτή τοῦ μπολσεβικισμοῦ, πού τόσο ἐπίμονα τήν ὑποστηρίξαμε σ' ὅλη τή διάρκεια τοῦ 1906 (καί μάλιστα νωρίτερα, ἀκόμη ἀπό τό 1905, ἀπό τόν καιρό πού βγήκε ἡ μπροσούρα «Οἱ δύο τακτικές»*), εἶναι μιά μισοφανταστική εἰκασία, καρπός ἀνταρσιακῶν ἀπόψεων σχετικά μέ τό ρόλο τής ἀστικῆς τάξης ἢ, τουλάχιστο, μιά ἄκαιρη προειδοποίηση κτλ.

Σήμερα ὅλοι βλέπουν ὅτι ἐμεῖς εἴχαμε δίκιο. Ἡ «ἐπιδίωξη» τῶν καντέτων ἀρχίζει νά πραγματοποιεῖται κι' ἀκόμη μιά τέτοια ἐφημερίδα σάν τήν «Τοβάριστς», πού μισεῖ περισσότερο ἴσως ἀπό κάθε ἄλλον τόν μπολσεβικισμό γιά τό ἀμείλικτο ξεσκέπασμα τῶν καντέτων, μιλώντας γιά τίς φῆμες** πού διαψεύδει ἡ «Ρέτς», σχετικά μέ τίς διαπραγματεύσεις ἀνάμεσα στούς καντέτους καί στή μαυροεκατονταρχίτικη κυβέρνηση, λέει ὅτι «δέν ὑπάρχει καπνός χωρίς φωτιά».

Δέν μᾶς μένει ἄλλο, παρά νά χαιρετίσουμε αὐτή τήν ἀνανέωση τής «μπολσεβίκικης ἐβδομάδας» στήν ἐφημερίδα «Τοβάριστς».

*Βλ. Ἄπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 11ος, σελ. 1-132. Ἡ Σύντ.

**Οἱ γραμμές αὐτές εἶχαν πιά γραφτεῖ, ὅταν διαβάσαμε στό κύριο ἄρθρο τής «Ρέτς» τής 13 τοῦ Μάρτη τά παρακάτω: «Ὅταν θά δημοσιευτοῦν τά ἀκριβῆ στοιχεῖα γιά τίς περιβόητες διαπραγματεύσεις τῶν καντέτων μέ τήν κυβέρνηση, πού ἔγιναν τόν Ἰούνη τοῦ περασμένου χρόνου, ἡ χώρα θά μάθει ὅτι ἂν μπορεῖ νά κατηγορήσει κανεῖς σέ κάτι τούς καντέτους γι' αὐτές τίς διαπραγματεύσεις "πίσω ἀπό τίς πλάτες τοῦ λαοῦ", μπορεῖ νά τό κάνει μόνο γιά ὅ,τι ἀφορᾷ ἐκείνη τήν ἔλλειψη ὑποχωρητικότητας γιά τήν ὁποία μιᾶ ἡ "Ροσσίγια"». Ναι, ἀκριβῶς, «ὅταν θά δημοσιευτοῦν»! Γιά τήν ὥρα, ὅμως, οἱ καντέτοι, παρ' ὄλες τίς προσκλήσεις, δέν δημοσιεύουν τά «ἀκριβῆ στοιχεῖα», οὔτε γιά τίς διαπραγματεύσεις τοῦ Ἰούνη 1906, οὔτε γιά τίς διαπραγματεύσεις τοῦ Γενάρη 1907 (στίς 15 τοῦ Γενάρη ὁ Μιλιουκόφ ἐπισκέφθηκε τόν Στολίπιν), οὔτε γιά τίς διαπραγματεύσεις τοῦ Μάρτη 1907. Καί τό γεγονός τῶν διαπραγματεύσεων... σὺν ἀπό τίς πλάτες τοῦ λαοῦ παραμένει γεγονός.

Δέν μᾶς μένει παρά νά σημειώσουμε ὅτι ἡ ἱστορία ἐπιβεβαίωσε ὅλες τίς προειδοποιήσεις καί τά συνθήματά μας, ὅτι ἡ ἱστορία ξεσκέπασε ὅλη τήν ἐπιπολαιότητα (στήν καλύτερη περίπτωση ἐπιπολαιότητα) ἐκείνων τῶν «δημοκρατῶν» καί ὀρισμένων μάλιστα, δυστυχῶς, σοσιαλδημοκρατῶν, πού δέν ἦταν σύμφωνοι μέ τήν κριτική μας ἐνάντια στούς καντέτους.

Ποιός ἔλεγε τήν ἐποχή τῆς πρώτης Δούμας ὅτι οἱ καντέτοι διαπραγματεύονται παρασκηνιακά μέ τήν κυβέρνηση; Οἱ μπολσεβίκοι. Καί σέ λίγο ἀποδείχτηκε ὅτι μιά προσωπικότητα σάν τόν Τρέποφ ἦταν ὑπέρ μιᾶς κυβέρνησης καντέτων.

Ποιός ἔκανε τήν πιό δραστήρια καμπάνια ἀπ' ὅλους γιά τό ξεσκέπασμα τῆς ἐπίσκεψης τοῦ Μιλιουκόφ στόν Στολίπιν τῆς 15 τοῦ Γενάρη στό ἀποκορύφωμα τῆς ἐκλογικῆς πάλης (τῆς δῆθεν πάλης) ἀνάμεσα στό Κόμμα τῆς λαϊκῆς δῆθεν ἐλευθερίας καί στήν κυβέρνηση; Οἱ μπολσεβίκοι.

Ποιός ὑπενθύμισε στίς προεκλογικές συγκεντρώσεις τῆς Πετρούπολης καί στίς πρώτες μέρες τῆς δεύτερης Δούμας (βλέπε τήν ἐφημερίδα «Νόβι Λούτς») ὅτι τό δάνειο τοῦ 1906 τῶν δύο δισεκατομμυρίων φράγκων δόθηκε οὐσιαστικά ἀπό τόν Ντουμπάσοφ καί Σία μέ τήν ἔμμεση βοήθεια τῶν καντέτῶν, οἱ ὁποῖοι ἀπόριψαν τήν ἐπίσημη πρόταση τοῦ Κλεμανσώ νά πάρουν ἀνοιχτή θέση, ἐξονόματος τοῦ κόμματος, ἐνάντια σ' αὐτό τό δάνειο; Οἱ μπολσεβίκοι.

Ποιός ἔβαλε στήν πρώτη γραμμῆ τῆς πολιτικῆς τοῦ συνεποῦς (δηλαδή τοῦ προλεταριακοῦ) δημοκρατισμοῦ, στίς παραμονές τῆς σύγκλησης τῆς δεύτερης Δούμας, τό ξεσκέπασμα τοῦ «προδοτικοῦ χαρακτήρα τῆς πολιτικῆς τῶν καντέτων»; Οἱ μπολσεβίκοι.

Τό πιό ἕλαφρό ἀεράκι σκόρπισε σάν πούπουλα ὅλες τίς φλυαρίες γιά ὑποστήριξη τοῦ αἰτήματος σχηματισμοῦ κυβέρνησης ἀπ' τή Δούμα ἢ μιᾶς ὑπεύθυνης κυβέρνησης, ἢ γιά ὑποστήριξη τοῦ αἰτήματος ὑποταγῆς τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας στή νομοθετική κτλ. Τά ὄνειρα τοῦ Πλεχάνοφ νά γίνει αὐτό τό σύνθημα σῆμα γιά μιά ἀποφασιστική μάχη ἢ μέσο γιά τή διαφώτιση τῶν μαζῶν ἀποδείχτηκαν ὄνειρα ἀγαθοῦ φιλισταίου. Ἀσφαλῶς κανένας δέν θά τολμήσει τώρα πιά νά ὑποστηρίξει σοβαρά τέτοια συνθήματα. Ἡ ζωὴ ἔδειξε – ἢ, πιό σωστά, ἄρχισε νά δείχνει – ὅτι στήν πραγματικότητα ἐδῶ δέν γίνεται καθόλου λόγος γιά τή «βασική ἰδέα» μιᾶς πιό πλήρους καί πιό συνεποῦς ἐφαρμογῆς τῆς «συνταγματικῆς ἀρχῆς», ἀλλά ἀκριβῶς γιά μιά *συναλλαγή τῶν καντέτων μέ τήν ἀντίδραση*. Ἡ ζωὴ ἔδειξε πῶς εἶχαν δίκιο ἐκεῖνοι πού ἔβλε-

παν κι' ἔδειχναν ὅτι πίσω ἀπό τή φιλελεύθερη ἐξωτερική ἐμφάνιση τῆς λεγόμενης προοδευτικῆς γενικῆς ἀρχῆς κρύβονται τά στενά ταξικά συμφέροντα τοῦ πανικόβλητου φιλελεύθερου, πού δίνει ὠραῖα ὀνόματα σέ σιχαμερά καί βρώμικα πράγματα.

Ἡ ὀρθότητα τῶν συμπερασμάτων τῆς πρώτης ἀπόφασής μας ἐπιβεβαιώθηκε ἔτσι πολύ πιά γρήγορα ἀπ' ὅ,τι μπορούσαμε νά περιμένουμε καί πολύ καλύτερα: ὄχι ἀπό τή λογική, ἀλλά ἀπό τήν ἱστορία· ὄχι στά λόγια, ἀλλά στήν πράξη· ὄχι ἀπό τίς ἀποφάσεις τῶν σοσιαλδημοκρατῶν, ἀλλά ἀπό τά γεγονότα τῆς ἐπανάστασης.

Τό πρῶτο συμπέρασμα: «Ἡ πολιτική κρίση πού ἀναπτύσσεται μπροστά στά μάτια μας δέν εἶναι συνταγματική, ἀλλά ἐπαναστατική κρίση πού ὀδηγεῖ στήν ἄμεση πάλη τῶν μαζῶν τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία».

Τό δεύτερο συμπέρασμα πού ἀπορέει ἄμεσα ἀπό τό πρῶτο: «ἐπομένως τήν προσεχή καμπάνια γιά τή Δούμα πρέπει νά τή βλέπουμε καί νά τή χρησιμοποιοῦμε μονάχα σάν ἓνα ἀπό τά ἐπεισόδια τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τοῦ λαοῦ γιά τήν ἐξουσία».

Ποῦ βρίσκεται ἡ οὐσία τῆς διαφορᾶς ἀνάμεσα στή συνταγματική καί στήν ἐπαναστατική κρίση; Στό ὅτι ἡ πρώτη μπορεῖ νά λυθεῖ μέ βάση τούς σημερινούς βασικούς νόμους καί τό σημερινό κρατικό καθεστῶς, ἐνῶ ἡ δεύτερη ἀπαιτεῖ τήν κατάργηση αὐτῶν τῶν νόμων καί αὐτοῦ τοῦ φεουδαρχικοῦ καθεστῶτος. Μέχρι σήμερα τή σκέψη πού ἐκφράζεται στά συμπεράσματά μας τή συμμεριζόταν ὀλόκληρη ἡ ρωσική σοσιαλδημοκρατία, ὅλες οἱ ὀμάδες, χωρίς διάκριση.

Μόνο ἐντελῶς τελευταῖα στίς γραμμές τῶν μενσεβίκων δυνάμωσε τό ρεῦμα πού τείνει πρὸς μιά ὀλότελα ἀντίθετη ἄποψη: στό νά ἐγκαταλείψουμε κάθε σκέψη γιά ἐπαναστατικό ἀγῶνα, νά παραμείνουμε στό σημερινό «σύνταγμα» καί νά δροῦμε στή βάση αὐτοῦ τοῦ συντάγματος. Παραθέτουμε τά κυριότερα σημεῖα τοῦ σχεδίου ἀπόφασης γιά τή στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα, πού συντάχθηκε ἀπό τούς «συντρόφους Ντάν, Κολτσόφ, Μαρτίνοφ, Μάρτοφ, Νιεγκόρεφ καί ἄλλους, μέ τή συμμετοχή μιᾶς ὀμάδας στελεχῶν τῆς πρακτικῆς δράσης» καί πού δημοσιεύτηκε στή «Ρούσκαγια Ζίζν», ἀρ. φύλ. 47* (ὑπάρχει ἐπίσης μιά ἔκδοση σέ ξεχωριστό φυλλάδιο):

«... 2) στίς συνθήκες τοῦ σημερινοῦ συσχετισμοῦ τῶν κοινωνι-

* 24 τοῦ Φλεβάρη 1907

κῶν δυνάμεων (;) τό καθήκον τῆς ἄμεσης πάλης γιά τήν ἐξουσία, καθήκον πού προβάλλει στήν πρώτη γραμμή στή ρωσική ἐπανάσταση, περιορίζεται (;), κυρίως, στό ζήτημα (;) τῆς πάλης γιά (;) τή λαϊκή ἀντιπροσώπευση·

...3) οἱ ἐκλογές γιά τή δεύτερη Δούμα, πού ἔδοσαν ἕνα σημαντικό ἀριθμό συνεπῶν(;) ὀπαδῶν τῆς ἐπανάστασης, ἔδειξαν ὅτι μέσα στίς λαϊκές μάζες ὠριμάζει ἡ συνείδηση τῆς ἀνάγκης αὐτῆς(;) τῆς πάλης γιά τήν ἐξουσία...».

Ὅσο καί ἂν εἶναι μπερδεμένη, ὅσο καί ἂν εἶναι ἀσυνάρτητη ἡ διατύπωση αὐτῶν τῶν παραγράφων ἡ τάση τους διαφαίνεται καθαρά: ἀντί τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς γιά τήν ἐξουσία, περιορίζει τά καθήκοντα τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος στά πλαίσια τῆς φιλελεύθερης πάλης γιά τή σημερινή λαϊκή ἀντιπροσώπευση ἢ πάνω στή βάση αὐτῆς τῆς ἀντιπροσώπευσης. Ὑπολείπεται νά περιμένουμε, ἂν πραγματικά ὅλοι οἱ μενσεβίκοι θ' ἀναγνωρίσουν τώρα ἢ στό πέμπτο συνέδριο τοῦ κόμματος μιά τέτοια τοποθέτηση τοῦ ζητήματος.

Πάντως, ἡ στροφή τῶν καντέτων πρὸς τά δεξιά καί ἡ «ὀλόπλευρη» ἐπιδοκιμασία τους ἀπό μέρος τοῦ Στολίπιν θ' ἀναγκάσει σέ λίγο τή δεξιά πτέρυγα τοῦ κόμματός μας νά βάλει τό ζήτημα ὡμά: ἢ νά συνεχίσει τήν πολιτική τῆς ὑποστήριξης τῶν καντέτων καί νά τραβήξει ἔτσι ὀριστικά στό δρόμο τοῦ ὀπορτουνισμοῦ, ἢ νά σταματήσει ὀλότελα τήν ὑποστήριξη τῶν καντέτων καί νά υἱοθετήσει τήν πολιτική τῆς σοσιαλιστικῆς αὐτοτέλειας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς πάλης γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς δημοκρατικῆς μικροαστικῆς τάξης ἀπό τήν ἐπίδραση καί τήν ἡγεμονία τῶν καντέτων.

Τό τρίτο συμπέρασμα τῆς ἀπόφασῆς μας λέει: «Ἡ σοσιαλδημοκρατία, σάν κόμμα τῆς πρωτοπόρας τάξης, δέν μπορεῖ σέ καμιά περίπτωση νά ὑποστηρίζει σήμερα τήν πολιτική τῶν καντέτων γενικά καί εἰδικότερα μιά κυβέρνηση καντέτων. Ἡ σοσιαλδημοκρατία πρέπει νά καταβάλλει κάθε προσπάθεια γιά ν' ἀποκαλύψει μπροστά στίς μάζες τόν προδοτικό χαρακτήρα αὐτῆς τῆς πολιτικῆς· νά τοὺς ἐξηγήσει τά ἐπαναστατικά καθήκοντα πού στέκουν μπροστά τους· νά τοὺς ἀποδείξει ὅτι μόνο μέ τήν ὑψηλή συνειδητότητα καί τή γερή ὀργάνωση τῶν μαζῶν οἱ ἐνδεχόμενες παραχωρήσεις τῆς ἀπολυταρχίας μποροῦν νά μετατραποῦν ἀπό μέσα ἐξαπάτησης καί διαφθορᾶς σέ μέσα γιά τήν παραπέρα ἀνάπτυξη τῆς ἐπανάστασης».

Ἐμεῖς δέν ἀρνούμαστε γενικά τή δυνατότητα ὀρισμένων μερικότερων παραχωρήσεων καί δέν παίρνουμε ὄρκο ὅτι δέν θά τίς

έκμεταλλευτοῦμε. Τό κείμενο τῶν ἀποφάσεων δέν ἀφήνει σχετικά καμιά ἀμφιβολία. Εἶναι πιθανό ἐπίσης καί ὁ σχηματισμός μιᾶς κυβέρνησης καντέτων νά περιλαβαίνεται κατά τή μιά ἢ τήν ἄλλη ἄποψη στήν κατηγορία τῶν «παραχωρήσεων τῆς ἀπολυταρχίας». Ὅμως τό κόμμα τῆς ἐργατικῆς τάξης, χωρίς νά ἀρνεῖται νά δεχτεῖ τήν «πληρωμή μέ δόσεις» (ἔκφραση τοῦ Ἔνγκελς)⁶⁰ δέν πρέπει σέ καμιά περίπτωση νά ξεχνᾷ τήν ἄλλη πλευρά τοῦ ζητήματος πού εἶναι ιδιαίτερα σημαντική καί πού πολύ συχνά οἱ φιλελεύθεροι καί οἱ ὀπορτουνιστές τήν παραβλέπουν καί συγκεκριμένα: τό ρόλο τῶν «παραχωρήσεων» σάν μέσου ἐξαπάτησης καί διαφθορᾶς.

Ὁ σοσιαλδημοκράτης, ἂν δέν θέλει νά μετατραπεῖ σέ ἀστό ρεφορμιστή, δέν μπορεῖ νά ξεχνᾷ αὐτή τήν πλευρά. Οἱ μενσεβίκοι τήν ξεχνοῦν κατά τρόπο ἀσυγχώρητο, λέγοντας στό σχέδιο ἀπόφασης πού ἀναφέραμε: «... ἡ σοσιαλδημοκρατία θά ὑποστηρίξει ὅλες τίς προσπάθειες τῆς Δούμας γιά τήν ὑποταγή σ' αὐτήν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας...». Οἱ προσπάθειες τῆς Κρατικῆς δούμας σημαίνουν προσπάθειες τῆς πλειοψηφίας τῆς Δούμας. Ἡ πλειοψηφία τῆς Δούμας, ὅπως ἔδειξε πιά ἡ πείρα, μπορεῖ νά ἀποτελεστεῖ ἀπό τούς δεξιούς καί τούς καντέτους ἐνάντια στούς ἀριστερούς. Οἱ «προσπάθειες» μιᾶς παρόμοιας πλειοψηφίας μποροῦν νά ὑποτάξουν τήν «ἐκτελεστική ἐξουσία» ἔτσι, ὥστε νά ἐπιδεινώσουν τήν κατάσταση τοῦ λαοῦ ἢ νά τόν ἐξαπατοῦν ὀλοφάνερα.

Ἄς ἐλπίσουμε ὅτι ἐδῶ οἱ μενσεβίκοι ἀπλῶς παρασύρθηκαν· ὅτι δέν θά ὑποστηρίξουν ὅλες τίς προσπάθειες τῆς πλειοψηφίας τῆς σημερινῆς Δούμας πρὸς τήν κατεύθυνση πού ἀναφέραμε. Εἶναι ὅμως χαρακτηριστικό, βέβαια, ὅτι ἐπιφανεῖς ἡγέτες τοῦ μενσεβικισμοῦ μπόρεσαν νά δεχτοῦν μιά τέτοια διατύπωση.

Ἡ στροφή τῶν καντέτων πρὸς τά δεξιά ὑποχρεώνει οὐσιαστικά ὅλους τούς σοσιαλδημοκράτες, χωρίς διάκριση ὁμάδων, νά υἱοθετήσουν μιά πολιτική ἀρνήσεως κάθε ὑποστήριξης τῶν καντέτων, μιά πολιτική ξεσκεπάσματος τῆς προδοσίας τους, μιά πολιτική ἀνεξάρτητου καί συνεποῦς ἐπαναστατικοῦ κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης.

«Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 14 καί 15,
4 καί 25 τοῦ Μάρτη 1907

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

ΠΩΣ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΡΑΦΟΝΤΑΙ
ΟΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ⁶¹

*Γράφτηκε στις 19 του Μάρτη (1 του 'Απρίλη) 1907.
«'Αντί 'Επίλογου» – ανάμεσα στις 19 και
25 του Μάρτη (1 και 7 του 'Απρίλη) 1907*

*Δημοσιεύτηκε τον 'Απρίλη του 1907 στή συλλογή II
«Ζητήματα τακτικῆς». Πετρούπολη, ἔκδ.
«Νόβαγια ντούμα»
Ἵπογραφή: Ν Λένιν*

*Δημοσιεύεται
σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς
συλλογῆς*

Δέν μπορούμε νά μήν εὐχαριστήσουμε τούς συντρόφους μενσεβίκους γιά τή δημοσίευση στήν ἔφημερίδα «Ρούσκαγια Ζίζν», ἀρ. φύλ. 47 (τῆς 24 τοῦ Φλεβάρη), τοῦ πρώτου σχεδίου ἀπόφασης (πού ἐπεξεργάστηκαν οἱ σύντροφοι Ντάν, Κολτσόφ, Μαρτίνοφ, Μάρτοφ, Νιεγκόρεφ καί ἄλλοι μέ τή συμμετοχή μιᾶς ὁμάδας στελεχῶν τῆς πρακτικῆς δράσης). (Ἐπίσης ἔκδοση καί σέ ξεχωριστό φυλλάδιο). Γιά νά προετοιμαστοῦμε σοβαρά γιά τό συνέδριο τοῦ κόμματος, πρέπει νά δημοσιεύουμε ἀπό νωρίτερα τά σχέδια ἀποφάσεων καί νά τά ἐξετάζουμε λεπτομερειακά.

Τό σχέδιο ἀπόφασης εἶναι ἀφιερωμένο στή στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα.

Παράγραφος 1:

«Σήμερα, ὕστερα ἀπό ἐπτάμηνη κυριαρχία τῆς πιό ἀχαλίνωτης δικτατορίας, πού δέν συνάντησε τήν ὀργανωμένη ἀντίσταση τῶν τρομοκρατημένων λαϊκῶν μαζῶν, ἡ δράση τῆς Κρατικῆς δούμας, διεγείροντας τήν προσοχή αὐτῶν τῶν μαζῶν πρὸς τήν πολιτική ζωή τῆς χώρας, μπορεῖ καί πρέπει νά συντελέσει στήν κινητοποίησή τους καί στήν ἀνάπτυξη τῆς πολιτικῆς τους δραστηριότητας».

Τί ἤθελαν νά ποῦν μ' αὐτό; ὅτι εἶναι καλύτερα νά ὑπάρχει μιᾶ Δούμα παρά νά μήν ὑπάρχει καθόλου; Ἡ αὐτό εἶναι ἓνας τρόπος νά ποῦν, ὅτι πρέπει «νά διαφυλάξουμε τή Δούμα»; Ὅπως φαίνεται, αὐτό ἀκριβῶς ἤθελαν νά ποῦν οἱ συντάκτες τῆς ἀπόφασης. Μόνο πού δέν τό ἐκφράσανε καθαρά. Τό εἶπαν μόνο μέ ὑπαινιγμό. Μιά ἀπόφαση ὅμως δέν μπορεῖ νά γράφεται μέ ὑπαινιγμούς.

Παράγραφος 2:

«Στίς συνθήκες τοῦ σημερινοῦ συσχετισμοῦ τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων τό καθῆκον τῆς ἄμεσης πάλης γιά τήν ἐξουσία, καθῆκον πού ὑψώνεται (πρόκειται, ἴσως, γιά τυπογραφικό λάθος: πού προβάλλει) σέ πρώτη γραμμὴ στή ρωσική ἐπανάσταση, περιορίζεται κυρίως στό ζήτημα τῆς πάλης γιά τή λαϊκή ἀντιπροσώπευση».

Αὐτή ἡ παράγραφος δέν συγκέντρωσε ἄδικα τούς ἐπαίνους τῆς «Ρέτς» (κύριο ἄρθρο τῆς 27 τοῦ Φλεβάρη: «γιά τή σοσιαλδημοκρατία τῆς Ρωσίας αὐτό εἶναι ἕνα τεράστιο βῆμα πρός τά μπρός»... «μιά ἐπιτυχία τῆς πολιτικῆς συνείδησης»). Εἶναι, πραγματικά, μιά τερατώδης παράγραφος.

Πῶς μπορεῖ τό καθῆκον αὐτό τῆς πάλης γιά τήν ἐξουσία νά περιορίζεται στό ζήτημα τῆς «πάλης γιά τήν ἀντιπροσώπευση»; Τί σημαίνει «πάλη γιά μιά λαϊκή ἀντιπροσώπευση»; Τί εἶδους «σημερινός συσχετισμός τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων» εἶναι αὐτός;; Στήν προηγούμενη παράγραφο δέν εἰπώθηκε παρά μόνο ὅτι ἡ «ἐπτάμηνη κυριαρχία τῆς πιό ἀχαλίνωτης δικτατορίας δέν συνάντησε τήν ὀργανωμένη ἀντίσταση τῶν τρομοκρατημένων λαϊκῶν μαζῶν». Εἶναι δυνατό ἡ ἔλλειψη μιᾶς ὀργανωμένης ἀντίστασης τῶν μαζῶν στό 7μηνο διάστημα, παράλληλα μέ τή φανερή καί τεράστια ταυτόχρονη ἀριστεροποίηση τῶν μαζῶν πού ἐκδηλώθηκε στό τέλος αὐτῶν τῶν ἐπτά μηνῶν στίς ἐκλογές, νά λέει τίποτε γιά τό «συσχετισμό τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων»;

Αὐτό εἶναι μιά σχεδόν ἀπίστευτη ἀσάφεια πολιτικῆς σκέψης.

Ὁ συσχετισμός τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων ἄλλαξε ὀλοφάνερα τόν τελευταῖο μισό χρόνο, μέ τήν ἔννοια ὅτι ἀδυνάτισε τό «κέντρο», οἱ φιλελεύθεροι σταθεροποιήθηκαν καί δυνάμωσαν τά ἄκρα: οἱ μαυροεκατονταρχίτες καί οἱ «ἀριστεροί». Οἱ ἐκλογές γιά τή δεύτερη Δούμα τό ἀπόδειξαν αὐτό ἀδιάψευστα. Συνεπῶς, χάρη στήν ὄξυνση τῶν πολιτικῶν ἀντιθέσεων (καί τῶν οἰκονομικῶν ἐπίσης: *λοκάουτ*, *πείνα* κτλ.), ὁ συσχετισμός τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων ἔγινε πιό ἐπαναστατικός. Ποιό θαῦμα ἔκανε τούς μενσεβίκους μας νά φτάσουν στό ἀντίθετο συμπέρασμα, πού τούς ὑποχρέωσε νά μειώσουν τά ἐπαναστατικά καθήκοντα («πάλη γιά τήν ἐξουσία») ὑποβιβάζοντάς τα στό επίπεδο κάποιων φιλελεύθερων καθηκόντων («πάλη γιά τή λαϊκή ἀντιπροσώπευση»);

«Ἀχαλίνωτη δικτατορία» καί ἀριστερή Δούμα: εἶναι ὀλοφάνερο ὅτι ἀπό δῶ πηγάζει ἕνα ἀντίστροφο συμπέρασμα: τό φιλελεύθερο καθῆκον γιά πάλη στά πλαίσια τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσώπευσης ἢ γιά τή διατήρησή της εἶναι μικροαστική οὐτοπία, γιατί, λόγω τῶν ἀντικειμενικῶν συνθηκῶν, ἕνα τέτοιο καθῆκον δέν μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ χωρίς τήν «ἄμεση πάλη γιά τήν ἐξουσία».

Ἡ πολιτική σκέψη τῶν μενσεβίκων προχωρεῖ σάν τόν κάβουρα.

Τό συμπέρασμα ἀπό τή δεύτερη παράγραφο εἶναι: οἱ μενσεβίκοι παρέκκλιναν ἀπό τή θέση τῶν ἐπαναστατῶν σοσιαλδημοκρα-

τῶν πρὸς τή θέση τῶν φιλελεύθερων. Ἡ «ἀσάφεια» τοῦ τέλους τῆς δεύτερης παραγράφου («πάλη γιά τή λαϊκή ἀντιπροσώπευση») ἐκφράζει *στήν πραγματικότητα* τήν ἀποψη τῆς φιλελεύθερης ἀστικής τάξης, ἡ ὁποία παρουσιάζει τή δική της «κατατρομοκράτηση» ἀπό τήν ἐπανάσταση σάν «κατατρομοκράτηση τῶν λαϊκῶν μαζῶν» καί μ' αὐτό τό πρόσχημα σπεύδει νά παραιτηθεῖ ἀπό τήν ἐπαναστατική πάλη («ἄμεση πάλη γιά τήν ἐξουσία») ὑπέρ τῆς δῆθεν νόμιμης πάλης («πάλη γιά τή λαϊκή ἀντιπροσώπευση»). Ὁ Στολίπιν σέ λίγο θά μάθει, ἀσφαλῶς, στούς μενσεβίκους τί σημαίνει «στίς συνθῆκες τοῦ σημερινοῦ συσχετισμοῦ τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων» «πάλη γιά τή λαϊκή ἀντιπροσώπευση»!

Παράγραφος 3:

«Οἱ ἐκλογές γιά τή δεύτερη Δούμα, πού ἔδοσαν ἕνα σημαντικό ἀριθμό συνεπῶν ὀπαδῶν τῆς ἐπανάστασης, ἔδειξαν ὅτι μέσα στίς λαϊκές μάζες ὠριμάζει ἡ συνείδηση τῆς ἀνάγκης αὐτῆς τῆς πάλης γιά τήν ἐξουσία».

Τί εἶναι αὐτό; Πῶς ἔτσι; Στή δεύτερη παράγραφο, ἀπό τό σημερινό συσχετισμό τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων ἔβγαινε τό συμπέρασμα ὅτι ἡ πάλη γιά τήν ἐξουσία πρέπει νά ἀντικατασταθεῖ μέ τήν πάλη γιά τήν ἀντιπροσώπευση, ἐνῶ τώρα ἀπό τά ἀποτελέσματα τῶν ἐκλογῶν βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ὠριμάζει στίς μάζες ἡ συνείδηση τῆς ἀνάγκης «αὐτῆς» τῆς πάλης γιά τήν ἐξουσία!

Αὐτό σημαίνει σύγχυση, σύντροφοι. Ἡ δεύτερη παράγραφος, θά ἔπρεπε νά τροποποιηθεῖ πάνω-κάτω ἔτσι: «Οἱ ἐκλογές γιά τή δεύτερη Δούμα ἔδειξαν ὅτι μέσα στίς λαϊκές μάζες ὠριμάζει ἡ συνείδηση τῆς ἀνάγκης τῆς ἄμεσης πάλης γιά τήν ἐξουσία». Παράγραφος τρίτη: «Γιαυτό ἡ τάση τῆς φιλελεύθερης ἀστικής τάξης νά περιορίσει τήν πολιτική της δράση στήν πάλη μέσα στά πλαίσια τῆς σημερινῆς λαϊκῆς ἀντιπροσώπευσης ἐκφράζει ἀπό ιδεολογική πλευρά τήν ἀπελπιστική κουταμάρα τῶν φιλελευθέρων μας, καί ἀπό ἐμπράγματη πλευρά τήν τάση τους (μή πραγματοποιήσιμη πρὸς τό παρόν) νά σταματήσουν τήν ἐπανάσταση μέ μιά συναλλαγή μέ τήν ἀντίδραση». Ἄν κοντά σ' αὐτό οἱ μαρξιστές μας φρόντιζαν στήν παράγραφο 1 νά καθορίσουν ποιές οικονομικές αἰτίες προκάλεσαν τήν ὄξυνση τῶν πολιτικῶν ἀντιθέσεων στό λαό, τότε θά μπορούσε νά βγεῖ κάτι τι μέ λογικό εἶρμό.

Ἐπειτα, ποιοί εἶναι αὐτοί οἱ «συνεπεῖς ὀπαδοί τῆς ἐπανάστασης»; Ἐδῶ, ὅπως φαίνεται, ὑπονοεῖται ἡ μικροαστική δημοκρατία, ἰδιαίτερα ἡ δημοκρατία τοῦ χωριοῦ, δηλ. οἱ τρουντοβίκοι (μέ τήν πλατιά ἔννοια τῆς λέξης, συμπεριλαμβανομένων καί τῶν ἐνέσων καί τῶν ἐσέρων), γιατί αὐτή εἶναι ἀκριβῶς ἡ διαφορά τῆς

δεύτερης Δούμας από την πρώτη. Αυτό όμως, πρώτο, είναι και πάλι ένας ύπαινιγμός, ενώ οι αποφάσεις δεν γράφονται με ύπαινιγμούς. Και δεύτερο, αυτό πιά είναι λάθος, σύντροφοι! Για το ότι ονομάσατε τους τρουντοβίκοις «συνεπείς όπαδούς της επανάστασης» εμείς πρέπει κανονικά να σας κατηγορήσουμε για *έσέριχη αίρεση*. Συνεπής όπαδός της αστικής επανάστασης (μέ την αυστηρή έννοια της λέξης) μπορεί να είναι μόνο το προλεταριάτο, γιατί στην τάξη των μικροπαραγωγών, των μικρονοικοκυρέων είναι *αναπόφευκτες οι ταλαντεύσεις* ανάμεσα στις τάσεις του νοικοκύρη και στις επαναστατικές τάσεις, όπως έγινε λογουχάρη, με τους έσέρους στις εκλογές της Πετρούπολης, που ταλαντεύτηκαν ανάμεσα στην τάση να πουληθούν στους καντέτους και στην τάση να τραθήξουν στη μάχη ενάντια στους καντέτους.

Γι' αυτό θα συμφωνήσετε ασφαλώς μαζί μας, σύντροφοι, ότι πρέπει να εκφραζόμαστε πιο προσεκτικά, περίπου με τό πνεύμα που συντάχθηκε ή απόφαση των μπολσεβίκων (βλ. έφημερίδα «Νόβι Λούτς» της 27 του Φλεβάρη):

«... τά εργασιακά κόμματα... εκφράζουν λίγο-πολύ σωστά τά συμφέροντα και τίς απόψεις των πλατιών μαζών της αγροτιάς και της μικροαστικής τάξης της πόλης, *ταλαντευόμενα* ανάμεσα στην ύποταγή στην ήγεμονία των φιλελεύθερων» (εκλογές στην Πετρούπολη, εκλογή ενός καντέτου στη θέση προέδρου της Δούμας) «και στην αποφασιστική πάλη κατά της τσιφλικάδικης γαιοκτησίας και του φεουδαρχικού κράτους...»*.

Μέ την εύκαιρία, δεν μπορούμε παρά να σημειώσουμε ότι σ' αυτή την απόφαση ο σ. Κολτσόφ (μαζί με άλλους μενσεβίκους) κατατάσσει τους τρουντοβίκοις στην κατηγορία των συνεπών όπαδών της επανάστασης, ενώ στη «Ρούσκαγια Ζίζν», αρ. φύλ. 49, ο ίδιος πάλι Κολτσόφ κατατάσσει τους τρουντοβίκοις στη δημοκρατία του χωριού που σέ διάκριση από τή δημοκρατία της πόλης (δηλ. από τους καντέτους) «σέ πάρα πολλές περιπτώσεις θά υπερασπίσει τίς παλιές ξεπερασμένες μορφές παραγωγής και κοινωνικής όργάνωσης». Μά δεν πολυσυνδέονται μεταξύ τους αυτά τά πράγματα, σύντροφοι!

Παράγραφος 4:

«ή ύπαρξη στη Δούμα τέτοιων συνεπών όπαδών της επανάστασης, ανεβάζει και δυναμώνει την έμπιστοσύνη των λαϊκών μαζών άπέναντι σ' αυτό τό όργανο, του

* Βλ. σέ τοϋτο τον τόμο, σελ. 6. 'Η Σύντ.

ένισχύει τή δυνατότητα νά γίνει ένα πραγματικό κέντρο τής παλλαϊκῆς πάλης γιά τήν ἐλευθερία καί τήν ἐξουσία».

«Συμπαθητικό» συμπέρασμα, οὔτε λόγος. Ἡ λογική ὁμως καί πάλι κουτσαίνει. Μέ τήν παράγραφο αὐτή οἱ μενσεβίκοι κλείνουν ὅλο τό αἰτιολογικό μέρος τής ἀπόφασης. Πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα δέν λένε γενικά οὔτε λέξη παραπάνω στήν ἀπόφαση. Καί τό συμπέρασμα πού βγαίνει κουτσαίνει.

Ἐφόσον οἱ «συνεπεῖς ὀπαδοί τής ἐπανάστασης» δέν ἀποτελοῦν στή Δούμα τήν πλειοψηφία, ἀλλά μόνο ένα «σημαντικός ἀριθμός» (ὅπως ἀναφέρει –καί πολύ σωστά– ἡ παράγραφος 3), εἶναι φανερό ὅτι ὑπάρχουν ἀκόμη καί ἀντίπαλοι τής ἐπανάστασης καί ἀσυνεπεῖς ὀπαδοί τής ἐπανάστασης. Συνεπῶς, ὑπάρχει ἡ «δυνατότητα» ἡ Δούμα στό σύνολό της «νά γίνει πραγματικό κέντρο» μιᾶς ἀσυνεποῦς δημοκρατικῆς πολιτικῆς καί σέ καμιά περίπτωση κέντρο «παλλαϊκῆς πάλης γιά τήν ἐλευθερία καί τήν ἐξουσία».

Στήν περίπτωση αὐτή θά γινόταν ένα ἀπό τά δύο: (1) Ἡ ἤ ἐμπιστοσύνη τῶν λαϊκῶν μαζῶν πρὸς αὐτό τό ὄργανο δέν θά μεγάλωνε καί δέν θά δυνάμωνε, ἀλλά θά ἔπεφτε καί θ' ἀδυνατίζε. (2) Ἡ ἡ πολιτική συνείδηση τῶν λαϊκῶν μαζῶν θά διαφθειρόταν ἀπό τό λόγο ὅτι ἡ πολιτική τῶν ἀσυνεπῶν ὀπαδῶν τής ἐπανάστασης θά θεωροῦνταν ἀπό τίς μάζες σάν συνεπῆς δημοκρατική πολιτική.

Συνεπῶς εἶναι ὀλοφάνερο ὅτι ἀπό τοῦς συλλογισμούς πού ἔκαναν οἱ μενσεβίκοι βγαίνει ἀναπόφευκτα ένα συμπέρασμα πού, ἄγνωστο γιατί, τό παράλειψαν: τό κόμμα τοῦ προλεταριάτου, σάν συνεπῆς ὀπαδός τής ἐπανάστασης, πρέπει νά ἐπιδιώκει σταθερά ὥστε οἱ ὀπαδοί τής ἐπανάστασης πού δέν εἶναι ἀπόλυτα συνεπεῖς (λογουχάρη, οἱ τρουντοβίκοι), ν' ἀκολουθοῦν τήν ἐργατική τάξη ἐνάντια στοῦς ἀσυνεπεῖς ὀπαδοῦς τής ἐπανάστασης καί ἰδιαίτερα ἐνάντια στοῦς φανερούς ὀπαδοῦς τοῦ σταματήματος τής ἐπανάστασης (λογουχάρη, τοῦς καντέτους).

Τό ὅτι οἱ μενσεβίκοι παράλειψαν αὐτό τό συμπέρασμα, κάνει τήν ἀπόφασή τους ἀσυνάρτητη. Βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι, ἐπειδή στή Δούμα ὑπάρχει ένας σημαντικός ἀριθμός «συνεπῶν ὀπαδῶν τής ἐπανάστασης», πρέπει νά ψηφίζουμε ... ὑπέρ τοῦ φανεροῦ ὀπαδοῦ τοῦ σταματήματος τής ἐπανάστασης!

Αὐτά δέν εἶναι καθόλου καλά πράγματα σύντροφοι!

Τό τελικό μέρος τής ἀπόφασης πού ἐξετάζουμε λέει (παίρνουμε παράγραφο πρὸς παράγραφο) τά παρακάτω:

«Ἡ σοσιαλδημοκρατία, ξεσκεπάζοντας τίς ἀπατηλές ἀντιλήψεις ὅτι ἡ Κρα-

τική δούμα είναι τάχα ένα πραγματικό νομοθετικό όργανο, εξηγεί στις λαϊκές μάζες, από τή μιά μεριά, τόν πραγματικό χαρακτήρα τής Δούμας, πού ουσιαστικά είναι ένα συμβουλευτικό όργανο στό νομοθετικό τομέα και, από τήν άλλη, τή δυνατότητα και τήν ανάγκη νά χρησιμοποιηθεῖ αὐτό τό όργανο, ὅσο ἀτελές κι' ἄν είναι, μέ σκοπό τήν παραπέρα πάλη γιά τή λαϊκή ἐξουσία, παίρνει μέρος στή νομοθετική δουλιὰ τής Δούμας, καθοδηγούμενη σ' αὐτό ἀπό τίς παρακάτω θέσεις...».

Αὐτό εἶναι μιά *ἀδυνατισμένη* ἔκφραση τής σκέψης πού ἐκφράζεται *πιό έντονα* στήν ἀπόφαση τοῦ 4ου (Ἐνωτικοῦ) συνεδρίου, ἐκεῖ πού γίνεται λόγος γιά τή «μετατροπή» τής Δούμας σέ «όργανο τής ἐπανάστασης», γιά τήν ανάγκη ν' ἀποκτήσουν οἱ μάζες συνείδηση ὅτι «ἡ Δούμα εἶναι έντελῶς ἀνίκανη» κτλ.

«...Iα) Ἡ σοσιαλδημοκρατία ἐπικρίνει ἀπό τήν ἄποψη τῶν συμφερόντων τοῦ προλεταριάτου τής πόλης καί τοῦ χωριοῦ καί ἀπό τήν ἄποψη τοῦ συνεποῦς δημοκρατισμοῦ, τίς προτάσεις καί τά νομοσχέδια ὄλων τῶν μή προλεταριακῶν κομμάτων καί ἀντιπαραθέτει σ' αὐτά τίς διεκδικήσεις καί τίς προτάσεις της, συνδέοντας σ' αὐτή τή δουλιὰ τά πιό ἄμεσα πολιτικά καθήκοντα μέ τίς κοινωνικοοικονομικές ἀνάγκες τῶν προλεταριακῶν μαζῶν καί μέ τίς ἀπαιτήσεις τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος σ' ὅλες τίς μορφές του.

Σημείωση: «Όταν οἱ συνθῆκες τό ἀπαιτοῦν, ἡ σοσιαλδημοκρατία ὑποστηρίζει, σάν τό μικρότερο κακό, ἐκεῖνα τά νομοσχέδια τῶν ἄλλων κομμάτων, πού, ὅταν ἐφαρμοστοῦν, μποροῦν νά γίνουν στά χέρια τῶν λαϊκῶν μαζῶν ὄπλο τής ἐπαναστατικῆς πάλης γιά τήν κατάκτηση μιᾶς πραγματικῆς δημοκρατικῆς ἐλευθερίας...».

Στή σημείωση αὐτή ἐκφράζεται ἡ σκέψη γιά τήν ανάγκη τής συμμετοχῆς τής σοσιαλδημοκρατίας στήν *ἀστικο-μεταρρυθμιστική* δουλιὰ στά πλαίσια τής Δούμας. Δέν εἶναι τάχα νωρίς, σύντροφοι; Δέν εἶπατε τάχα σεῖς οἱ ἴδιοι ὅτι εἶναι ἀπατηλή ἡ ἰδέα πώς ἡ Δούμα εἶναι ένα πραγματικό νομοθετικό όργανο; Σεῖς θέλετε νά ὑποστηρίζετε *τέτοια* ἀστικά νομοσχέδια πού ἄν ἐφαρμοστοῦν, μποροῦν νά φέρουν ὄφελος στόν παραπέρα ἀγώνα.

Σκεφτεῖτε αὐτόν τόν ὄρο: «ἄν ἐφαρμοστοῦν». Σκοπός τής ὑποστήριξῆς σας εἶναι νά συντελέσετε στήν ἐφαρμογή ἑνός «μικρότερου κακοῦ». Μόνο πού δέν εἶναι ἡ Δούμα ἐκεῖνη πού θά τό ἐφαρμόσει, ἀλλά ἡ Δούμα, σύν τό Κρατικό συμβούλιο⁶², σύν ἡ ἀνώτατη ἐξουσία! Συνεπῶς, *δέν ὑπάρχει καμιᾶ ἐγγύηση* γιά τό ὅτι, μέ τήν ὑποστήριξή σας, θά συντελέσετε στήν ἐφαρμογή ἑνός «μικρότερου κακοῦ». Ὑποστηρίζοντας ὅμως αὐτό τό «μικρότερο κακό», ψηφίζοντας γι' αὐτό παίρνετε ἀναμφισβήτητα *πάνω σας*, πάνω στό προλεταριακό κόμμα ένα κομματάκι τής εὐθύνης γιά τό μεσοβέζικο ἀστικό μεταρρυθμισμό, γιά τή νομοθετική δουλιὰ τής Δούμας, ἡ ὁποία στήν πραγματικότητα εἶναι *μιᾶ κωμωδία* πού

καί σεις οί ίδιοι τήν χαρακτηρίζετε σάν κωμωδία!

Γιά ποιό λόγο λοιπόν νά παραχωρήσετε αὐτή τή ριψοκίνδυνη «ὑποστήριξη»; Ἀφοῦ ὑπάρχει κίνδυνος αὐτή ἢ ὑποστήριξη νά ἀδυνατίσει ἄμεσα τήν ἐπαναστατική συνείδηση τῶν μαζῶν, τήν ὁποία σεις οί ίδιοι ἐπικαλεῖστε, ἐνῶ τό πρακτικό ὄφελος τῆς ὑποστήριξης αὐτῆς εἶναι «πλασματικό»!

Ἐσεῖς γράφετε σχέδια ἀποφάσεων ὄχι γιά τή μεταρρυθμιστική δουλιὰ γενικά (ὅποτε θά χρειαζόταν μονάχα νά εἰπωθεῖ ὅτι οἱ σοσιαλδημοκράτες δέν τήν ἀπορίπτουν ἐντελῶς), ἀλλά γιά τή δεύτερη Δούμα. Εἶπατε ἤδη ὅτι στή Δούμα αὐτή ὑπάρχει ἓνας σημαντικός ἀριθμός «συνεπῶν ὀπαδῶν τῆς ἐπανάστασης». Ἐπομένως, ἔχετε ὑπόψη σας μιά καθορισμένη ἤδη κομματική σύνθεση τῆς Δούμας. Αὐτό εἶναι γεγονός. Ξέρετε ὅτι στή σημερινή Δούμα ὑπάρχουν ὄχι μόνο «συνεπεῖς* ὀπαδοί τῆς ἐπανάστασης» ἀλλά καί «ἀσυνεπεῖς ὀπαδοί τῶν μεταρρυθμίσεων», ὄχι μόνο ἀριστεροί καί τρουντοβίκοι, ἀλλά καί καντέτοι καί ὅτι οἱ τελευταῖοι αὐτοί καθαυτοί εἶναι πιά δυνατοί ἀπό τούς δεξιούς (οἱ καντέτοι καί οἱ συνοδοιπόροι τους, μαζί καί οἱ ναρόντοβτσι, ἔχουν περίπου 150 βουλευτές ἔναντι 100 τῶν δεξιῶν). Ὄταν ἔτσι, λοιπόν, παρουσιάζεται ἡ κατάσταση στή Δούμα, γιά νά ἐφαρμόσετε τό «μικρότερο κακό» δέν ὑπάρχει ἀνάγκη νά τήν ὑποστηρίζετε, γιά σᾶς εἶναι ἀρκετή ἡ ἀποχή, ὅταν παλεύει ἡ ἀντίδραση ἐνάντια στούς «ἀσυνεπεῖς ὀπαδούς τῶν μεταρρυθμίσεων». Τό πρακτικό ἀποτέλεσμα (μέ τήν ἔννοια τῆς ἐφαρμογῆς τῶν νομοσχεδίων) θά εἶναι στήν περίπτωση αὐτή τό ἴδιο, ἐνῶ ἀπό ἰδεολογικοπολιτική ἀποψη θά ἔχετε ἀναμφισβήτητα κέρδος τήν πληρότητα, τήν καθαρότητα, τή συνέπεια, τήν πειστικότητα τῆς θέσης σας, σάν κόμματος τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου.

Μπορεῖ ἄραγε ἓνας ἐπαναστάτης σοσιαλδημοκράτης νά ὑποτιμᾷ αὐτό τό γεγονός;

Οἱ μενσεβίκοι βλέπουν πρὸς τά πάνω, ἀντί νά βλέπουν πρὸς τά κάτω. Ἐνδιαφέρονται πιά πολύ γιά τό ἂν μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ τό «μικρότερο κακό» μέσω μιᾶς συναλλαγῆς τῶν «ἀσυνεπῶν ὀπαδῶν τῆς μεταρρύθμισης» μέ τήν ἀντίδραση (γιατί ἀκριβῶς αὐτή εἶναι ἡ πραγματική σημασία τῆς ἐφαρμογῆς τῶν νομοσχεδίων) παρά γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς συνείδησης καί τῆς μαχητικῆς ἰκανότητος τῶν «συνεπῶν ὀπαδῶν τῆς ἐπανάστασης», τῶν ὁποίων «ὁ ἀριθμός εἶναι σημαντικός» στή Δούμα, σύμφωνα μέ τά

* Παρακαλῶ τόν ἀναγνώστη νά ἔχει πάντοτε ὑπόψη του τήν ἀνάγκη τῆς διόρθωσης πού ἔκανα ἐγὼ πιά πάνω σ' αὐτή τή λέξη.

λόγια τῶν μενσεβίκων. Οἱ μενσεβίκοι συγκεντρώνουν τήν προσοχή τους οἱ ἴδιοι, καί μαθαίνουν καί τό λαό νά συγκεντρώνει τήν προσοχή του, στό γεγονός τῆς συναλλαγῆς τῶν καντέτων μέ τήν ἀπολυταρχία (ἐφαρμογή τοῦ «μικρότερου κακοῦ», τῶν μεταρρυθμίσεων) καί ὄχι στήν ἐκκλήση πρὸς τίς μάζες, πού κάνουν οἱ λίγο ἢ πολύ «συνεπεῖς ὀπαδοί τῆς ἐπανάστασης». Αὐτή δέν εἶναι προλεταριακή, ἀλλά φιλελεύθερη πολιτική. Αὐτό σημαίνει νά διακηρύττεις στά λόγια ὅτι τά νομοθετικά δικαιώματα τῆς Δούμας ἔχουν ἀπατηλό χαρακτήρα, ἐνῶ στήν πράξη δυναμώνεις μέσα στό λαό τήν πίστη στίς νομοθετικές μεταρρυθμίσεις μέσω τῆς Δούμας καί κλονίζεις τήν πίστη στήν ἐπαναστατική πάλη.

Νά εἶστε πῶς συνεπεῖς καί πῶς τίμιοι, σύντροφοι μενσεβίκοι! Ἄν ἔχετε πειστεῖ ὅτι ἡ ἐπανάσταση τέλειωσε, ἂν ἀπ' αὐτή σας τήν πεποίθηση (στήν ὁποία καταλήξατε, ἴσως, ὕστερα ἀπό ἐπιστημονική ἀναζήτηση;) πηγάζει ἡ ἔλλειψη πίστεως στήν ἐπανάσταση, τότε εἶναι περιττό καί νά μιλάτε γιά ἐπανάσταση, τότε πρέπει νά περιορίσετε τά ἄμεσα καθήκοντά σας στήν πάλη γιά μεταρρυθμίσεις.

Ἄν ὅμως πιστεύετε σ' αὐτά πού λέτε, ἂν θεωρεῖτε πραγματικά ὅτι ἓνας «σημαντικός ἀριθμός» βουλευτῶν τῆς δεύτερης Δούμας εἶναι «συνεπεῖς ὀπαδοί τῆς ἐπανάστασης», τότε στήν πρώτη γραμμῇ πρέπει νά βάλετε τό ξεκαθάρισμα τῆς ἐπαναστατικῆς συνείδησης αὐτῶν τῶν ὀπαδῶν, τό δυνάμωμα μέσα τους, μέ τή βοήθεια τῆς πίεσης τοῦ προλεταριάτου, τῆς ἐπαναστατικῆς ὀργάνωσης κι' ἀποφασιστικότητος καί ὄχι τήν ὑποστήριξη τῶν μεταρρυθμίσεων (ὑποστήριξη μηδαμινή πρακτικά καί ἐπιζήμια ἰδεολογικά).

Γιατί, διαφορετικά, αὐτά πού λέτε εἶναι πέρα γιά πέρα παράλογα καί μπερδεμένα: στό ὄνομα τῆς ἀνάπτυξης τῆς ἐπανάστασης τό ἐργατικό κόμμα δέν ἀναφέρει οὔτε λέξη γιά τόν καθορισμό τῶν καθηκόντων του ἀπέναντι στούς λίγο ἢ πολύ «συνεπεῖς ὀπαδοί τῆς ἐπανάστασης», ἐνῶ ἀντίθετα, ἀφιερώνει εἰδική σημείωση στό καθῆκον νά ὑποστηριχτεῖ τό «μικρότερο κακό», οἱ ἀσυνεπεῖς ὀπαδοί τῶν μεταρρυθμίσεων!

Ἡ «σημείωση» θά πρέπει νά τροποποιηθεῖ περίπου ὡς ἑξῆς: «Ἐχοντας ὑπόψη ὅτι στή Δούμα ὑπάρχει σημαντικός ἀριθμός λίγο ἢ πολύ συνεπῶν ὀπαδῶν τῆς ἐπανάστασης, οἱ σοσιαλδημοκράτες τῆς Δούμας, κατά τή συζήτηση τῶν νομοσχεδίων πού θέλουν νά ἐφαρμόσουν οἱ ἀσυνεπεῖς ὀπαδοί τῶν μεταρρυθμίσεων, πρέπει νά στρέφουν κυρίως τήν προσοχή τους στήν κριτική τοῦ μεσοβέζικου καί τοῦ ἀμφίβολου χαρακτήρα αὐτῶν τῶν νομοσχε-

δίω, στήν αποκάλυψη τῆς συμφωνίας ἀνάμεσα στούς φιλελεύθερους καί στήν ἀντίδραση πού περικλείουν μέσα τους αὐτά τά νομοσχέδια, στήν ἐξήγηση στούς λίγο ἢ πολύ συνεπεῖς ὁπαδούς τῆς ἐπανάστασης τῆς ἀναγκαιότητας ἑνός ἀποφασιστικοῦ καί ἀμείλικτου ἐπαναστατικοῦ ἀγώνα. Καί κατά τήν ψηφοφορία τέτοιων νομοσχεδίων, τά ὁποῖα ἀντιπροσωπεύουν τό μικρότερο κακό, οἱ σοσιαλδημοκράτες πρέπει νά κάνουν ἀποχή, ἀφήνοντας τούς φιλελεύθερους “νά νικοῦν” μόνοι τους τήν ἀντίδραση στά χαρτιά καί νά φέρουν μόνοι τους τήν εὐθύνη ἀπέναντι στό λαό γιά τήν ἐφαρμογή τῶν “φιλελεύθερων” μεταρρυθμίσεων στίς συνθήκες τῆς ἀπολυταρχίας».

«...β) Ἡ σοσιαλδημοκρατία χρησιμοποιοῦ τή συζήτηση τόσο τῶν διάφορων νομοσχεδίων, ὅσο καί τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ, γιά νά ξεσκεπάσει ὄχι μόνο τίς ἀρνητικές πλευρές τοῦ σημερινοῦ καθεστώτος, ἀλλά καί ὅλες τίς ταξικές ἀντιθέσεις τῆς ἀστικής κοινωνίας...»

Πολύ καλός σκοπός. Γιά νά ἀποκαλύψεις τίς ταξικές ἀντιθέσεις τῆς ἀστικής κοινωνίας πρέπει νά καθορίσεις ποιά τάξη ἐκπροσωπεῖ τό κάθε κόμμα. Πρέπει νά παλέψεις ἐνάντια στό πνεῦμα τῆς «ἀκομματικῆς», «ἐνιαίας» «ἀντιπολίτευσης» στή Δούμα καί νά ξεσκεπάσεις ἀμείλικτα τήν ταξική στενότητα τῶν ἴδιων, λογουχάρη, τῶν καντέτων, πού περισσότερο ἀπό καθετί ἐπιδιώκουν τή συγκάλυψη τῶν «ταξικῶν ἀντιθέσεων» μέ τή βοήθεια τῆς ἀπατηλῆς ὀνομασίας τῆς τάχα «λαϊκῆς ἐλευθερίας».

Ἄς εὐχηθοῦμε στούς μενσεβίκους νά μήν περιοριστοῦν μόνον στίς συζητήσεις γιά τήν ἀποκάλυψη τῶν ταξικῶν ἀντιθέσεων τῆς ἀστικής κοινωνίας (κι' «ὄχι μόνο» τῶν αἰσχροτήτων τῆς ἀπολυταρχίας), ἀλλά καί νά τό κάνουν αὐτό τό πράγμα...

«...γ) Στό ζήτημα τοῦ προϋπολογισμοῦ ἡ σοσιαλδημοκρατία καθοδηγεῖται ἀπό τήν ἀρχή: “οὔτε καπίκι στήν ἀνεύθυνη κυβέρνηση”...»

Θαυμάσια ἀρχή, πού θά ἦταν τέλεια, ἂν στή θέση τῆς λέξης «ἀνεύθυνη» ἔστεκε κάποια ἄλλη λέξη πού νά δείχνει ὄχι τήν εὐθύνη τῆς κυβέρνησης μπροστά στή Δούμα (αὐτό εἶναι φενάκη στίς συνθήκες τοῦ σημερινοῦ «συντάγματος»), ἀλλά τήν «εὐθύνη» της μπροστά στήν ἀνώτατη ἐξουσία (αὐτό δέν εἶναι φενάκη, ἀλλά πραγματικότητα, ἀφοῦ ἡ πραγματικὴ ἐξουσία δέν βρίσκεται στό λαό, καί οἱ ἴδιοι οἱ μενσεβίκοι λένε ὅτι ἡ «πάλη γιά τήν ἐξουσία» ἔχει ὠριμάσει).

Θά ἔπρεπε νά εἰπωθεῖ: «οὔτε καπίκι στήν κυβέρνηση, ὅσο ὅλη ἡ ἐξουσία δέν βρίσκεται στά χέρια τοῦ λαοῦ».

«II. Ἡ σοσιαλδημοκρατία χρησιμοποιεῖ τό δικαίωμα τῶν ἐπερωτήσεων γιά νά ξεσκεπάσει μπροστά στό λαό τόν πραγματικό χαρακτήρα τῆς σημερινῆς κυβέρνησης καί τήν πλήρη ἀντίθεση ὄλων τῶν ἐνεργειῶν της μέ τά συμφέροντα τοῦ λαοῦ· γιά νά ξεκαθαρίσει τή θέση τῆς ἐργατικῆς τάξης στήν πόλη καί στό χωριό καί τούς ὄρους τῆς πάλης της γιά τή βελτίωση τῆς πολιτικῆς καί οἰκονομικῆς της θέσης· γιά νά δείξει τό ρόλο πού παίζουν ἀπέναντι στήν ἐργατική τάξη τόσο ἡ κυβέρνηση καί οἱ πράκτορές της, ὅσο καί οἱ τάξεις τῶν εὐπόρων καί τά πολιτικά κόμματα πού τίς ἀντιπροσωπεύουν...»

Πολύ καλή παράγραφος. Κρίμα μόνο πού μέχρι σήμερα (19 τοῦ Μάρτη) οἱ σοσιαλδημοκράτες μας τῆς Δούμας λίγο χρησιμοποίησαν αὐτό τό δικαίωμα τῆς ἐπερώτησης.

«...III. Ἡ σοσιαλδημοκρατία, διατηρώντας στά πλαίσια αὐτῆς τῆς δράσης τήν πιό στενή ἐπαφή μέ τίς ἐργατικές μάζες καί ἐπιδιώκοντας, στή νομοθετική της δράση, νά εἶναι ὁ ἐκφραστής τοῦ ὀργανωμένου κινήματός τους, συντελεῖ στήν ὀργάνωσή τους, ὅπως καί στήν ὀργάνωση γενικά τῶν λαϊκῶν μαζῶν, γιά τήν ὑποστήριξη τῆς Δούμας στήν πάλη της ἐναντία στό παλιό καθεστῶς καί γιά τή δημιουργία τῶν συνθηκῶν πού θά ἔδιναν τή δυνατότητα στή Δούμα νά ξεπεράσει στήν πορεία τῆς δράσης της τά πλαίσια τῶν βασικῶν νόμων πού τή δεσμεύουν...»

Πρῶτο, δέν ὑπάρχει λόγος νά μιλάμε γιά «νομοθετική» δράση τῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Θά ἔπρεπε νά εἰπωθεῖ: «τῆς κοινοβουλευτικῆς δράσης».

Δεύτερο, τό σύνθημα τῆς «ὑποστήριξης τῆς Δούμας στήν πάλη της ἐναντία στό παλιό καθεστῶς» δέν συνδέεται καθόλου μέ τίς προϋποθέσεις τῆς ἀπόφασης καί εἶναι οὐσιαστικά λαθεμένο.

Στό αἰτιολογικό μέρος τῆς ἀπόφασης γίνεται λόγος σχετικά μέ τήν ἐπαναστατική πάλη γιά τήν ἐξουσία καί μέ τήν ὑπαρξη στή Δούμα «σημαντικοῦ ἀριθμοῦ στενῶν ὀπαδῶν τῆς ἐπανάστασης».

Γιατί λοιπόν ἐδῶ ἡ πέρα γιά πέρα καθαρῆ, ἐπαναστατική ἔννοια: «πάλη γιά τήν ἐξουσία» ἀντικαταστάθηκε μέ τήν πλαδαρή ἔννοια «πάλη ἐναντία στό παλιό καθεστῶς» δηλ. μέ μιά ἔκφραση πού περικλείνει ἄμεσα τή μεταρρυθμιστική πάλη; Δέν πρέπει ἄραγε νά τροποποιηθεῖ τό αἰτιολογικό μέ τέτοιο πνεῦμα, ὥστε ἀντί τῆς «χιμαιρικῆς» πάλης γιά τήν ἐξουσία νά προβληθεῖ τό «καθῆκον τῆς πάλης γιά τίς μεταρρυθμίσεις»;

Γιατί ἐδῶ γίνεται λόγος γιά ὑποστήριξη τῆς «Δούμας» κι' ὄχι γιά ὑποστήριξη τῶν «συνεπῶν ὀπαδῶν τῆς ἐπανάστασης» ἀπό τίς μάζες; Ἐτσι λοιπόν, βγαίνει ὅτι οἱ μενσεβίκοι καλοῦν τίς μάζες νά ὑποστηρίζουν τούς ἀσυνεπεῖς ὀπαδοὺς τῶν μεταρρυθμίσεων!! Ἄσχημο πράγμα αὐτό, σύντροφοι.

Τέλος, οἱ λέξεις γιά τήν ὑποστήριξη τῆς «Δούμας» στήν πάλη της ἐναντία στό παλιό καθεστῶς, οὐσιαστικά, γεννοῦν

πέρα για πέρα έσφαλμένες σκέψεις. Τό νά υποστηρίζεις τή «Δούμα» σημαίνει νά υποστηρίζεις τήν πλειοψηφία τής Δούμας. Ή πλειοψηφία είναι οί καντέτοι σύν τούς τρουντοβίκους. Δηλαδή, έσεΐς *implicite*, δηλ. χωρίς νά τό λέτε αύτό άνοιχτά, δόσατε τό χαρακτηρισμό τών καντέτων: «παλεύουν ένάντια στό παλιό καθεστώς».

Ή χαρακτηρισμός αύτός είναι λαθεμένος και λειψός. Τέτοια πράγματα δέν λέγονται μέ μασημένους ύπαινιγμούς. Πρέπει νά τά λέει κανείς καθαρά και ξάστερα. Οί καντέτοι δέν «παλεύουν ένάντια στό παλιό καθεστώς», αλλά προσπαθούν νά μεταρυθμίσουν, ν' ανακαινίσουν αύτό τό ίδιο τό παλιό καθεστώς, επιδιώκοντας άπό τώρα κιόλας, όλοφάνερα κι' άνοιχτά μιά συμφωνία μέ τήν παλιά έξουσία.

Τό ν' άποσιωπᾶς αύτό τό πράγμα στήν άπόφαση, νά τό αφήνεις σκοτεινό, σημαίνει ότι γλιστρᾶς άπό τήν προλεταριακή άποψη στή φιλελεύθερη.

«...IV. Ή σοσιαλδημοκρατία συντελώντας μ' αύτή τή δράση της στήν άνάπτυξη του λαϊκού κινήματος πού άποβλέπει στήν κατάκτηση συντακτικής συνέλευσης, θά υποστηρίζει, σαν σταθμό σ' αύτή τή λαϊκή πάλη, όλες τις προσπάθειες τής Κρατικής δούμας νά υποτάξει τήν εκτελεστική έξουσία, ξεκαθαρίζοντας έτσι τό έδαφος για τό πέραςμα όλόκληρης τής κρατικής έξουσίας στά χέρια του λαού...»

Αυτό είναι τό πιο σημαντικό σημείο τής άπόφασης, σημείο πού περιέχει τό περιβόητο σύνθημα για τό σχηματισμό μιᾶς κυβέρνησης άπό τή «Δούμα» ή μιᾶς «ύπεύθυνης κυβέρνησης». Αυτό τό σημείο πρέπει νά τό εξετάσουμε τόσο άπό τήν άποψη τής διατύπωσης, όσο και άπό τήν άποψη τής ούσίας.

Ή διατύπωση αύτης τής παραγράφου είναι πάρα πολύ περίεργη. Οί μενσεβίκοι δέν μπορεί νά μήν ξέρουν ότι τό ζήτημα αύτό είναι άπό τά πιο σπουδαία. Δέν μπορούν, επίσης, νά μήν ξέρουν ότι τό σύνθημα αύτό είχε προβληθεΐ κι' άλλη μιά φορά άπό τήν Κεντρική Ήπιτροπή του κόμματός μας και συγκεκριμένα στον καιρό τής πρώτης Δούμας, κι' ότι τότε τό κόμμα δέν τό αποδέχτηκε αύτό τό σύνθημα. Αυτό τό πράγμα είναι τόσο σωστό, ώστε ακόμη και ή κοινοβουλευτική ομάδα τής πρώτης Δούμας, πού αποτελοΐνταν, όπως είναι γνωστό, μόνον άπό μενσεβίκους και πού είχε για ήγέτη της έναν τέτοιο εξέχοντα μενσεβίκο, όπως είναι ό σ. Ζορντάνια, ακόμη κι' αύτή ή κοινοβουλευτική ομάδα δέν αποδέχτηκε τό σύνθημα για «ύπεύθυνη κυβέρνηση», και δέν τό πρόβαλε ούτε μιά φορά σε καμιά όμιλία μέσα στή Δούμα!

Θά νόμιζε κανείς πώς αυτό είναι υπεραρκετό για να επιβάλλει έναν ιδιαίτερα προσεκτικό χειρισμό του προβλήματος. Αντί να γίνει αυτό όμως, έχουμε μπροστά μας την πιο απρόσεκτα συνταγμένη παράγραφο της απόφασης, ή όποια γενικά δέν είναι μελετημένη όσο πρέπει.

Γιά ποιό λόγο, στή θέση του ξεκαθαρισμένου συνθήματος: «υπεύθυνη κυβέρνηση» (Πλεχάνοφ στή «Ρούσκαγια Ζίζν») ή «κυβέρνηση από την πλειοψηφία της Δούμας» (απόφαση της ΚΕ στήν εποχή της πρώτης Δούμας), προτιμήθηκε μιά καινούργια διατύπωση πολύ πιο θολή; Αποτελεῖ ἄραγε αυτό μιά απλή απόδοση μέ ἄλλες λέξεις της διατύπωσης «υπεύθυνη κυβέρνηση» ή πρόκειται για κάτι διαφορετικό; Ἄς ξεκαθαρίσουμε αυτά τά ζητήματα.

Μέ ποιόν τρόπο θά μπορούσε ἡ Δούμα να ὑποτάξει τήν ἐκτελεστική ἐξουσία; Εἴτε νόμιμα, πάνω στή βάση του σημερινού μοναρχικού συντάγματος (ἢ μιᾶς ἐλαφριάς παραλλαγῆς του), εἴτε παράνομα, «ξεπερνώντας τα πλαίσια τῶν βασικῶν νόμων πού τή δεσμεύουν», ἀνατρέποντας τήν παλιά ἐξουσία, μετατρέπόμενη σέ ἐπαναστατική συνέλευση, σέ προσωρινή κυβέρνηση κτλ. Ἡ πρώτη δυνατότητα σημαίνει ἀκριβῶς ἐκεῖνο πού συνήθως ἐκφράζεται μέ τά λόγια: κυβέρνηση «ἀπό τή Δούμα» ἢ «υπεύθυνη» κυβέρνηση. Ἡ δεύτερη δυνατότητα σημαίνει δραστήρια συμμετοχή της «Δούμας» (δηλ. της πλειοψηφίας της Δούμας) στήν ἄμεση ἐπαναστατική πάλη για τήν ἐξουσία. Ἄλλοι τρόποι «ὑποταγῆς» της ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας στή Δούμα δέν μπορούν να ὑπάρχουν. Καί δέν ὑπάρχει λόγος να μπαίνει ἐδῶ τό εἰδικό ζήτημα για τό πῶς θά μπορούσαν να συνδυαστοῦν μεταξύ τους δῖ πιο διαφορετικοί δρόμοι, γιατί μπροστά μας δέν ἔχουμε ἕνα ἐπιστημονικό-ἀκαδημαϊκό ζήτημα για τό ποιές καταστάσεις γενικά μπορεῖ να δημιουργηθοῦν, ἀλλά ἕνα πρακτικό-πολιτικό ζήτημα για τό τί ἀκριβῶς πρέπει να ὑποστηρίζει ἡ σοσιαλδημοκρατία καί τί δέν πρέπει.

Τό συμπέρασμα πού βγαίνει ἀπό δῶ είναι ξεκάθαρο. Ἡ καινούργια διατύπωση σά να ἐπινοήθηκε ἐπίτηδες για να σκεπάσει τήν οὐσία του ἀμφισβητούμενου ζητήματος, για να σκεπάσει τήν πραγματική θέληση του συνεδρίου, πού ἐκφρασή της πρέπει ν' ἀποτελέσει ἡ απόφαση. Τό σύνθημα «υπεύθυνη κυβέρνηση» προκάλεσε καί προκαλεῖ ἔντονες συζητήσεις στους κύκλους τῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Ἡ ὑποστήριξη τῶν ἐπαναστατικῶν ἐνεργειῶν της Δούμας ὄχι μόνο δέν προκαλοῦσε καί δέν προκαλεῖ ἔντονες διαφωνίες, ἀλλά μπορούμε να ποῦμε ὅτι δέν προκαλεῖ

καμιά απόλυτως διαφωνία μέσα στους σοσιαλδημοκράτες. Τί νά πεί κανείς ύστερα άπ' αυτό για τούς ανθρώπους πού πρότειναν μία άπόφαση, ή όποία *συγκαλύπτει* τίς διαφωνίες, συγχέοντας τά διαφιλονικούμενα ζητήματα μέ τά άδιαφιλονίκητα κάτω από μία γενική και πλαδαρή διατύπωση; Τί νά πεί κανείς για τούς ανθρώπους πού πρότειναν νά διατυπωθεί ή άπόφαση του συνεδρίου μέ λόγια τά όποια δέν δίνουν καμιά λύση και δίνουν μόνο τή δυνατότητα σέ όρισμένους νά ύπονοούν μ' αυτά τά λόγια τίς επαναστατικές ενέργειες τής Δούμας, «πού ξεπερνούν τά πλαίσια» κτλ. και σέ άλλους νά ύπονοούν μ' αυτά τή συναλλαγή του Μιλιουκόφ μέ τον Στολίπιν για τή συμμετοχή των καντέτων στην κυβέρνηση;

Για τούς ανθρώπους πού ενεργοούν έτσι ό πιο μαλακός χαρακτηρισμός πού μπορεί νά δοθεί είναι ότι ύποχωρούν, καλύπτοντας μέ τό πέπλο του μυστηρίου τό πρόγραμμα ύποστήριξης μιās κυβέρνησης καντέτων πού κάποτε εκφράστηκε καθαρά και άνοιχτά.

Γιαυτό από δώ και πέρα θ' αφήσουμε κατά μέρος αυτή τή μπερδεμένη διατύπωση πού μπλέκει άπελπιστικά τό ζήτημα. Θ' ασχοληθούμε μόνο μέ τήν ούσία του ζητήματος, μέ τήν ύποστήριξη του αίτήματος για «ύπεύθυνη» (ή, πράγμα πού είναι τό ίδιο, για καντέτικη) κυβέρνηση.

Πώς αιτιολογει ή άπόφαση τήν άνάγκη νά ύποστηριχτεί τό αίτημα για μία κυβέρνηση από τή Δούμα ή για μία ύπεύθυνη κυβέρνηση; Μέ τό ότι αυτό είναι «σταθμός στη λαϊκή πάλη για τή συντακτική συνέλευση», ότι είναι «ή βάση για τό πέραςμα όλης τής εξουσίας στα χέρια του λαου». Αυτή είναι όλη ή αιτιολογία. Θα άπαντήσουμε σ' αυτή τήν αιτιολογία μέ μία σύντομη περίληψη των επιχειρημάτων μας ενάντια στην ύποστήριξη από μέρος τής σοσιαλδημοκρατίας του αίτήματος για μία κυβέρνηση από τή Δούμα.

1) Είναι πέρα για πέρα άπαράδεκτο για έναν μαρξιστή νά περιορίζεται στην άφηρημένη νομική άντιπαράθεση τής «ύπεύθυνης» κυβέρνησης στην «άνεύθυνη», τής κυβέρνησης «άπό τή Δούμα» στην άπολυταρχική κτλ., όπως κάνει ό Πλεχάνοφ στη «Ρούσκαγια Ζίζν» και όπως έκαναν οι μενσεβίκοι πάντοτε κατά τήν εξέταση αυτού του ζητήματος. Αυτός είναι ένας φιλελεύθερος-ιδεαλιστικός συλλογισμός και όχι προλεταριακός-ύλιστικός.

Πρέπει νά εξεταστεί ή ταξική σημασία του μέτρου πού συζητάμε. Όποιος τό κάνει αυτό τό πράγμα, θα καταλάβει ότι τό περιεχόμενο αυτού του μέτρου είναι ή συναλλαγή ή ή προσπάθεια

συναλλαγής τῆς ἀπολυταρχίας μέ τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη γιά τό σταμάτημα τῆς ἐπανάστασης. Αὐτή εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἀντικειμενική-οἰκονομική σημασία τῆς διατύπωσης: κυβέρνηση ἀπό τή Δούμα. Γιαυτό οἱ μπολσεβίκοι εἶχαν ὄλο τό δικαίωμα καί κάθε λόγο νά λένε: κυβέρνηση ἀπό τή Δούμα ἢ ὑπεύθυνη κυβέρνηση στήν οὐσία σημαίνει καντέτικη κυβέρνηση. Οἱ μενσεβίκοι θύμωναν καί φώναζαν ὅτι αὐτό ἀποτελεῖ διαστρέβλωση, ἀπάτη κτλ. Θύμωναν, ὅμως, γιατί δέν ἤθελαν νά καταλάβουν τό ἐπιχειρημα τῶν μπολσεβίκων, οἱ ὁποῖοι τοποθετοῦν τό νομικό πλάσμα (μιά κυβέρνηση ἀπό τή Δούμα θά εἶναι «ὑπεύθυνη» πιό πολύ ἀπέναντι στό μονάρχη, παρά ἀπέναντι στή Δούμα, πιό πολύ ἀπέναντι στούς φιλελεύθερους τσιφλικάδες, παρά ἀπέναντι στό λαό!) σέ ταξική βάση. Ὅσο καί νά θυμώνει ὁ σ. Μάρτοφ, ὅσο καί νά φωνάζει ὅτι τώρα ἀκόμη καί ἡ Δούμα δέν εἶναι καντέτικη, δέν θά κλονίσει οὔτε κατά ἓνα γιώτα τό ἀναμφισβήτητο συμπέρασμα: ὅτι οὐσιαστικά πρόκειται ἀκριβῶς γιά κυβέρνηση καντέτων, γιατί τή βάση του τήν ἀποτελεῖ ἀκριβῶς αὐτό τό φιλελεύθερο ἀστικό κόμμα. Μιά ἐνδεχόμενη μικτή σύνθεση τῆς κυβέρνησης ἀπό τή Δούμα (καντέτοι σύν ὀχτωβριστές, σύν «ἀκομματικοί» σύν ἀκόμη καί κανέννας πιό ἀσταθῆς «τρουντοβίκος» ἢ κανέννας δῆθεν «ἀριστερός» κτλ.) δέν θ' ἄλλαζε καθόλου τήν οὐσία τοῦ ζητήματος. Τό νά παρακάμπτει κανείς αὐτή τήν οὐσία τοῦ ζητήματος, ὅπως κάνουν οἱ μενσεβίκοι καί ὁ Πλεχάνοφ, σημαίνει ὅτι παρακάμπτει τό μαρξισμό.

Ἡ ὑποστήριξη τοῦ αἰτήματος γιά κυβέρνηση ἀπό τή Δούμα ἢ γιά «ὑπεύθυνη» κυβέρνηση, σημαίνει οὐσιαστικά ὑποστήριξη τῆς πολιτικῆς τῶν καντέτων γενικά καί τῆς κυβέρνησης καντέτων εἰδικά (ὅπως λέγεται κιόλας στό πρῶτο σχέδιο ἀπόφασης τῶν μπολσεβίκων γιά τό V συνέδριο). Ὅποιος φοβᾶται νά τό ἀναγνωρίσει αὐτό, ἀναγνωρίζει ταυτόχρονα τήν ἀδυναμία τῆς θέσης του, τήν ἀδυναμία τῶν ἐπιχειρημάτων ὑπέρ τῆς ὑποστήριξης γενικά τῶν καντέτων ἀπό μέρος τῆς σοσιαλδημοκρατίας.

Ἐμεῖς πάντοτε ἐπιμέναμε καί ἐπιμένουμε ἀκόμη στή γνώμη ὅτι ἡ σοσιαλδημοκρατία δέν μπορεῖ νά ὑποστηρίξει τή συναλλαγή τῆς ἀπολυταρχίας μέ τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη, συναλλαγή πού ἀποβλέπει στό σταμάτημα τῆς ἐπανάστασης.

2) Οἱ μενσεβίκοι θεωροῦν πάντα πῶς μιά κυβέρνηση ἀπό τή Δούμα θά σημάνει ἓνα βῆμα πρὸς τό καλύτερο, μιά διευκόλυνση τῆς παραπέρα πάλης γιά τήν ἐπανάσταση, καί ἡ ἀπόφαση πού ἐξετάζουμε ἔκφρασε καθαρά αὐτή τή σκέψη. Ἐδῶ ὅμως οἱ μενσεβίκοι κάνουν λάθος, ἐξετάζοντας τό ζήτημα μονόπλευρα. Ἐνας

μαρξιστής δέν μπορεί νά ἐγγυηθεῖ ὅτι ἡ σημερινή ἀστική ἐπανάσταση στή Ρωσία θά καταλήξει σέ πλήρη νίκη: αὐτό θά σήμαινε νά πέσεις στόν ἀστικοδημοκρατικό ἰδεαλισμό καί οὐτοπισμό. Ὑποχρέωσή μας εἶναι νά ἐπιδιώκουμε τήν πλήρη νίκη τῆς ἐπανάστασης, δέν ἔχουμε ὅμως τό δικαίωμα νά ξεχνᾶμε ὅτι ὑπῆρχαν πρῶτα καί μποροῦν νά ὑπάρξουν καί τώρα ἀστικές ἐπαναστάσεις, πού ἔμειναν στά μισά τοῦ δρόμου, ἐπαναστάσεις μεσοβέζικες.

Οἱ μενσεβίκοι ὅμως διατυπώνουν τήν ἀπόφασή τους μέ τέτοιο τρόπο, ὥστε ἡ κυβέρνηση ἀπό τή Δούμα θεωρεῖται ὑποχρεωτικός σταθμός στήν πάλη γιά τή συντακτική συνέλευση κτλ. κτλ. Αὐτό δέν εἶναι καθόλου σωστό. Ἐνας μαρξιστής δέν ἔχει τό δικαίωμα νά ἐξετάζει τήν κυβέρνηση ἀπό τή Δούμα μόνο ἀπ' αὐτήν τήν πλευρά, ἀγνοώντας τήν ἀντικειμενική δυνατότητα τῶν δύο τύπων οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης τῆς Ρωσίας. Ἡ ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση στή Ρωσία εἶναι ἀναπόφευκτη. Μπορεῖ ὅμως νά γίνει καί σέ συνθήκες διατήρησης τῆς οἰκονομίας τῶν τσιφλικάδων καί βαθμιαίου μετασχηματισμοῦ της σέ γιουνκεροκαπιταλιστική (στολιπινική καί φιλελεύθερη ἀγροτική μεταρύθμιση), μπορεῖ ἐπίσης νά γίνει καί σέ συνθήκες κατάργησης τῆς τσιφλικάδικης οἰκονομίας καί μεταβίβασης τῆς γῆς στήν ἀγροτιά (ἀγροτική ἐπανάσταση, πού ὑποστηρίζεται ἀπό τό σοσιαλδημοκρατικό ἀγροτικό πρόγραμμα).

Ἐνας μαρξιστής ὀφείλει νά ἐξετάζει τήν κυβέρνηση καντέτων ὄχι ἀπό τή μιά, ἀλλά καί ἀπό τίς δύο πλευρές: σάν πιθανό σταθμό τῆς πάλης γιά τή συντακτική συνέλευση καί σάν πιθανό σταθμό ἐκμηδενισμοῦ τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης. Σύμφωνα μέ τίς προθέσεις τῶν καντέτων καί τοῦ Στολίπιν, ἡ κυβέρνηση ἀπό τή Δούμα θά πρέπει νά παίξει τό δεύτερο ρόλο· σύμφωνα μέ τήν ἀντικειμενική κατάσταση, μπορεῖ νά παίξει τόσο τό δεύτερο, ὅσο καί τόν πρῶτο ρόλο*.

Οἱ μενσεβίκοι ξεχνώντας τή δυνατότητα (καί τόν κίνδυνο) ὅτι οἱ φιλελεύθεροι θά περιορίσουν ἢ θά σταματήσουν τήν ἀστική ἐπανάσταση, γλιστροῦν ἀπό τίς θέσεις τῆς ταξικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου στίς θέσεις τῶν φιλελεύθερων, οἱ ὁποῖοι ἐξωραΐζουν καί τή μοναρχία καί τήν ἐξαγορά τῆς γῆς, καί τίς δύο βουλές, καί τό σταμάτημα τῆς ἐπανάστασης κτλ. κτλ.

* Ἐμεῖς παραδεχόμαστε τήν πιό εὐνοϊκή προϋπόθεση γιά τόν Πλεχάνοφ καί τούς μενσεβίκοις καί συγκεκριμένα: ὅτι οἱ καντέτοι θά προβάλλουν τό αἶτημα μιᾶς κυβέρνησης ἀπό τή Δούμα. Τό πιό πιθανό εἶναι ὅτι αὐτό δέν θά γίνει. Τότε ὁ Πλεχάνοφ (καί οἱ μενσεβίκοι) μέ τήν «ὑποστήριξη» ἀπό μέρος του ἑνός συνθήματος πού δέν πρόβαλαν οἱ φιλελεύθεροι, θά γελοιοποιηθεῖ τό ἴδιο ὅπως γελοιοποιήθηκε μέ τήν κυρίαρχη «Δούμα».

3) Περνώντας απ' τήν οικονομική-ταξική πλευρά τοῦ ζητήματος στήν κρατική-νομική πλευρά πρέπει νά ποῦμε ὅτι οἱ μενσεβίκοι θεωροῦν τήν κυβέρνηση ἀπό τή Δούμα σάν ἕνα βῆμα πρὸς τόν κοινοβουλευτισμό, σά μεταρύθμιση πού θά βελτιώσει τό συνταγματικό καθεστώς καί θά διευκολύνει τό προλεταριάτο νά χρησιμοποιήσει αὐτό τό καθεστώς γιά τήν ταξική του πάλη. Αὐτό ὅμως σημαίνει καί πάλι μονόπλευρη ἄποψη «εὐχάριστων φαινομένων». Στήν πράξη τοῦ διορισμοῦ τῶν ὑπουργῶν πού προέρχονται ἀπό τήν πλειοψηφία τῆς Δούμας (ἀκριβῶς ἕναν τέτοιο διορισμό ἐπιδίωκαν οἱ καντέτοι στήν πρώτη Δούμα) δέν ὑπάρχει ἕνα πολύ οὐσιαστικό γνώρισμα τῆς μεταρύθμισης, δέν ὑπάρχει ἡ νομοθετική ἀναγνώριση μιᾶς ὀρισμένης γενικῆς ἀλλαγῆς στό σύνταγμα. Εἶναι μιά πράξη μεμονωμένη ὡς ἕνα βαθμό, καί μάλιστα προσωπική. Στηρίζεται σέ παρασκηνιακές συμφωνίες, σέ διαπραγματεύσεις, σέ ὄρους. Δέν εἶχε ἄδικο ἡ «Ρέτς» πού ἀναγνώρισε τώρα (τό Μάρτη τοῦ 1907!) ὅτι τόν Ἰούνη τοῦ 1906 ἔγιναν ἀνάμεσα στούς καντέτους καί στήν κυβέρνηση διαπραγματεύσεις, οἱ ὁποῖες ἀκόμη δέν μποροῦν (!) νά γνωστοποιηθοῦν. "Ὡς καί ἡ ἔφημερίδα «Τοβάριστς», τό φερέφωνο τῶν καντέτων, ἀναγνώρισε ὅτι τό κρυφτούλι αὐτό εἶναι ἀπαράδεκτο. Καί δέν εἶναι παράξενο ὅτι ὁ Πομπεντονόστσεφ (σύμφωνα μέ τίς πληροφορίες τοῦ τύπου) ἔφτασε νά προτείνει τό παρακάτω μέτρο: νά διοριστοῦν ὑπουργοί φιλελεύθεροι, καντέτοι κι' ὕστερα ἀπ' αὐτό νά διαλυθεῖ ἡ Δούμα καί ν' ἀλλάξει ἡ κυβέρνηση. Αὐτό δέν θά ἦταν κατάργηση τῆς μεταρύθμισης, ἀλλαγή τοῦ νόμου, αὐτό θά ἦταν μιά ἀπόλυτα θεμιτή, «συνταγματική» πράξη τοῦ μονάρχου. Οἱ μενσεβίκοι, ὑποστηρίζοντας τίς καντέτικες ἐπιδιώξεις γιά μιά κυβέρνηση ἀπό τή Δούμα, στήν πράξη παρά τή θέληση καί τή συνείδησή τους, ὑποστήριξαν τίς παρασκηνιακές διαπραγματεύσεις καί συναλλαγές πίσω ἀπό τίς πλάτες τοῦ λαοῦ.

Παράλληλα οἱ μενσεβίκοι δέν ἀπόσπασαν οὔτε καί μποροῦσαν ν' ἀποσπάσουν ἀπό τήν πλευρά τῶν καντέτων κανενός εἴδους «ὑποχρεώσεις». Τούς χάρισαν τήν ὑποστήριξή τους, τούς τήν ἔδωσαν ἐπί πιστώσει, σπέρνοντας τή σύγχυση καί τή διαφθορά στή συνείδηση τῆς ἐργατικῆς τάξης.

4) "Ἄς κάνουμε ἀκόμη μιά παραχώρηση στούς μενσεβίκους. "Ἄς πάρουμε τήν καλύτερη δυνατή περίπτωση καί, συγκεκριμένα, ὅτι ἡ πράξη τοῦ διορισμοῦ τῶν ὑπουργῶν ἀπό τή Δούμα θ' ἀποδειχτεῖ ὄχι μόνο προσωπική πράξη, ὄχι μόνο ἐξαπάτηση τοῦ λαοῦ καί ἐπιδεικτικό παζάρεμα, ἀλλά τό πρῶτο βῆμα πρὸς μιά πραγματική συνταγματική μεταρύθμιση πού καλυτερεύει πραγ-

ματικά τις συνθήκες τῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου.

Ἄκόμη καί σ' αὐτή τήν περίπτωση δέν μπορούμε καθόλου νά δικαιολογήσουμε τήν προβολή ἀπό μέρος τῆς σοσιαλδημοκρατίας τοῦ συνθήματος γιά τήν ὑποστήριξη τοῦ αἰτήματος μιᾶς κυβέρνησης ἀπό τή Δούμα.

Ἰσχυρίζεστε ὅτι αὐτό εἶναι σταθμός πρὸς τό καλύτερο, βάση γιά τήν παραπέρα πάλη; Ἄς τό ὑποθέσουμε. Μά καί τό καθολικό, ἀλλά μή ἄμεσο ἐκλογικό δικαίωμα δέν θά ἦταν ἄραγε στά σίγουρα ἓνα βῆμα πρὸς τό καλύτερο; Τότε γιατί, λοιπόν, νά μή διακηρύξουμε ὅτι ἡ σοσιαλδημοκρατία ὑποστηρίζει τή διεκδίκηση τοῦ καθολικοῦ, ἀλλά μή ἄμεσου ἐκλογικοῦ δικαιώματος, σάν «σταθμοῦ» στήν πάλη γιά τήν «τετραμερῆ διατύπωση», σάν «βάσης γιά τό πέρασμα» σ' αὐτή τή διατύπωση; Μ' αὐτή τή διεκδίκηση θᾶρχονταν μαζί μας ὄχι μόνο οἱ καντέτοι, ἀλλά καί οἱ πεντεράκοι⁶³, κι' ἓνα μέρος ἀπό τούς ὀχτωβριστές: «Πανεθνικό» σταθμό στή λαϊκή πάλη γιά τή συντακτική συνέλευση, νά τί σημαίνει ἡ ὑποστήριξη ἀπό μέρος τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς καθολικῆς, *μά ὄχι ἄμεσης καί ὄχι μυστικῆς ψηφοφορίας!*

Δέν ὑπάρχει καμιά ἀπολύτως θεμελιακή διαφορά ἀνάμεσα στήν ὑποστήριξη τῆς διεκδίκησης μιᾶς κυβέρνησης ἀπό τή Δούμα καί στήν ὑποστήριξη τῆς καθολικῆς, ὄχι ὅμως ἄμεσης καί ὄχι μυστικῆς ψηφοφορίας.

Τό νά δικαιολογεῖς τήν προβολή τοῦ συνθήματος «ὑπεύθυνη κυβέρνηση» μέ τό ὅτι αὐτό ἀποτελεῖ σταθμό πρὸς τό καλύτερο κτλ., σημαίνει πῶς δέν καταλαβαίνεις τήν οὐσία τοῦ ζητήματος τῆς στάσης τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀπέναντι στόν ἀστικό μεταρρυθμισμό.

Κάθε μεταρύθμιση εἶναι τότε μόνο μεταρύθμιση (κι' ὄχι ἀντιδραστικό εἶτε συντηρητικό μέτρο), ὅταν σημαίνει ἓνα ὀρισμένο βῆμα, ἓνα ὀρισμένο «σταθμό» πρὸς τό καλύτερο. Στήν καπιταλιστική κοινωνία, ὅμως, *κάθε* μεταρύθμιση ἔχει διπλό χαρακτήρα. Ἡ μεταρύθμιση εἶναι μιά παραχώρηση πού κάνουν οἱ ἰθύνουσες τάξεις γιά νά φρενάρουν, νά ἐξασθενίσουν ἢ νά σβήσουν τήν ἐπαναστατική πάλη, γιά νά διασπάσουν τή δύναμη καί τήν ἐνεργητικότητα τῶν ἐπαναστατικῶν τάξεων, γιά νά συσκοτίσουν τή συνείδησή τους κτλ.

Γιαυτό ἡ ἐπαναστατική σοσιαλδημοκρατία, χωρίς νά παραιτεῖται καθόλου ἀπό τή χρησιμοποίηση τῶν μεταρρυθμίσεων μέ σκοπό τήν ἀνάπτυξη τῆς ἐπαναστατικῆς ταξικῆς πάλης, («ἐμεῖς δεχόμαστε τήν πληρωμή καί μέ δόσεις», wir nehmen auch Abschlagszahlung – ἔλεγε ὁ Φρίντριχ Ἐνγκελς⁶⁴), σέ καμιά περί-

πτωση δέν «υίοθετεῖ»* τὰ μεσοβέζικα ἀστικομεταρρυθμιστικά συνθήματα.

Τό νά ἐνεργεῖς ἔτσι, σημαίνει νά ἐνεργεῖς ἀκριβῶς ὅπως ὁ Μπέρνσταϊν (ὁ Πλεχάνοφ θ' ἀναγκαστεῖ ν' ἀποκαταστήσει τόν Μπέρνσταϊν, γιά νά ὑπερασπίσει τή σημερινή του πολιτική! Δέν ἔχει ἄδικο τό ὄργανο τοῦ Μπέρνσταϊν, ἡ «Sozialistische Monatshefte»⁶⁵, πού ἐπαινεῖ τόσο πολύ τόν Πλεχάνοφ!), σημαίνει νά μετατρέπεις τή σοσιαλδημοκρατία «σέ δημοκρατικο-σοσιαλιστικό κόμμα τῶν μεταρρυθμίσεων» (γνωστό ἀπόφθεγμα τοῦ Μπέρνσταϊν στίς περιβόητες του «Προϋποθέσεις τοῦ σοσιαλισμοῦ»).

Ἡ σοσιαλδημοκρατία θεωρεῖ τίς μεταρρυθμίσεις καί χρησιμοποιεῖ τίς μεταρρυθμίσεις σάν δευτερεῦον προῖόν τῆς ἐπαναστατικῆς ταξικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου.

Κι' ἐδῶ φτάνουμε στό τελευταῖο μας ἐπιχείρημα ἐνάντια στό σύνθημα πού ἐξετάζουμε:

5) Μέ ποιόν τρόπο θά μπορούσε ἡ σοσιαλδημοκρατία νά ἐπιταχύνει στήν πράξη τήν πραγματοποίηση τῶν κάθε λογῆς μεταρρυθμίσεων γενικά, τῶν συνταγματικῶν μεταρρυθμίσεων στή Ρωσία εἰδικά, τή δημιουργία μιᾶς κυβέρνησης ἀπό τή Δούμα καί τῶν ὠφέλιμων ἀποτελεσμάτων της γιά τό προλεταριάτο ἰδιαίτερα; Μήπως μέ τό γεγονός ὅτι «θά υίοθετήσῃ» τὰ συνθήματα τῶν ἀστῶν μεταρρυθμιστῶν ἢ μέ τό ὅτι θ' ἀποκρούσει ἀποφασιστικά τήν «υίοθέτηση» παρόμοιων συνθημάτων, ἐξακολουθώντας νά διεξάγει σταθερά τήν ἐπαναστατική ταξική πάλη τοῦ προλεταριάτου κάτω ἀπό τή σημαία ὀλοκληρωμένων, ἀκουτσούρευτων συνθημάτων; Δέν εἶναι δύσκολο ν' ἀπαντήσουμε σ' αὐτό τό ἐρώτημα.

«Υίοθετώντας» τὰ πάντοτε μεσοβέζικα, πάντοτε κουτσουρεμένα, πάντοτε ὑποκριτικά συνθήματα τοῦ ἀστικοῦ μεταρρυθμιζοῦ, στήν πραγματικότητα ἐμεῖς δέν δυναμώνουμε, ἀλλά μειώνουμε τήν πιθανότητα, τή δυνατότητα καί τήν προσέγγιση τῆς πραγματοποίησης τῆς μεταρρύθμισης. Γιατί ἡ πραγματική δύναμη πού γεννᾷ τίς μεταρρυθμίσεις εἶναι ἡ δύναμη τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου, ἡ δύναμη τῆς συνειδητότητάς του, τῆς συνοχῆς του, τῆς ἀκλόνητης ἀποφασιστικότητάς του στήν πάλη.

Αὐτές τίς ιδιότητες τοῦ μαζικοῦ κινήματος τίς ἐξασθενούμε

* Ὁ Πλεχάνοφ ἔγραψε στή «Ρούσκαγια Ζίζν»: «...οἱ σοσιαλδημοκράτες βουλευτές δέν μπορούν νά μὴν υίοθετήσουν τό αἴτημα πού ἀναφέραμε παραπάνω («ὑπεύθυνη κυβέρνηση») πρὸς τό συμφέρον τοῦ λαοῦ, πρὸς τό συμφέρον τῆς ἐπανάστασης...».

καί τίς παραλύουμε, ὅταν ρίχνουμε μέσα στίς μάζες ἀστικομεταρρυθμιστικά συνθήματα. Μιά συνηθισμένη ἀστική σοφιστεία συνίσταται στό ὅτι, κάνοντας μία μικρή ὑποχώρηση στίς ἐπαναστατικές μας διεκδικήσεις καί τά ἐπαναστατικά μας συνθήματα (βάζοντας, λογουχάρη, τό σύνθημα «κυβέρνηση ἀπό τή Δούμα», ἀντί «ἀπόλυτη ἐξουσία τοῦ λαοῦ» καί συντακτική συνέλευση, σάν «σταθμός» κτλ.) αὐξάνουμε τίς πιθανότητες πραγματοποίησης ἑνός τέτοιου κουτσουρεμένου μέτρου, γιατί αὐτό θά τό ὑποστηρίξουν, λέει, τόσο τό προλεταριάτο, ὅσο καί τούτη ἡ ἐκείνη ἡ μερίδα τῆς ἀστικῆς τάξης.

Αὐτό εἶναι μία ἀστική σοφιστεία, λέει ἡ διεθνῆς ἐπαναστατική σοσιαλδημοκρατία. Ἀντίθετα, μ' αὐτό τόν τρόπο ἐμεῖς περιορίζουμε τήν πιθανότητα πραγματοποίησης τῆς μεταρύθμισης, γιατί κυνηγώντας τή συμπάθεια τῆς ἀστικῆς τάξης, πού πάντοτε τίς παραχωρήσεις της τίς κάνει μόνο παρά τή θέλησή της, ἀδυνατίζουμε τήν ἐπαναστατική συνείδηση τῶν μαζῶν, τή διαφθείρουμε καί τή συσκοτίζουμε. Προσαρμοζόμαστε στήν ἀστική τάξη στήν τάση της νά κάνει συναλλαγές μέ τή μοναρχία, προκαλώντας ἔτσι ζημιά στήν ἀνάπτυξη τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τῶν μαζῶν. Σάν ἀποτέλεσμα ἔχουμε πάντοτε τό γεγονός ὅτι οἱ μεταρρυθμίσεις μέ μία τέτοια τακτική εἴτε δέν γίνονται, εἴτε ἀποδείχνονται καθαρῆ ἀπάτη. Ἡ μοναδική σταθερῆ βάση τῶν μεταρρυθμίσεων, ἡ μοναδική σοβαρῆ ἐγγύηση ὅτι δέν ἔχουν εἰκονικό χαρακτήρα, ὅτι θά χρησιμοποιηθοῦν γιά τό καλό τοῦ λαοῦ, εἶναι ἡ ἀνεξάρτητη ἐπαναστατική πάλη τοῦ προλεταριάτου, πού δέν ὑποστέλλει τά συνθήματά του.

Οἱ μενσεβίκοι, ἀρχίζοντας ἀπό τόν Ἰούνιο τοῦ 1906, ρίχνουν στίς μάζες τό σύνθημα τῆς ὑποστήριξης τοῦ αἰτήματος μιᾶς κυβέρνησης ἀπό τή Δούμα. Μ' αὐτό ἀδυνατίζουν καί συσκοτίζουν τήν ἐπαναστατική συνείδηση τῶν μαζῶν, περιορίζουν τήν ἔκταση τῆς ζύμωσης, μειώνουν τήν πιθανότητα πραγματοποίησης αὐτῆς τῆς μεταρύθμισης καί τή δυνατότητα χρησιμοποίησής της.

Πρέπει νά δυναμώνουμε τήν ἐπαναστατική ζύμωση στίς μάζες, νά ρίχνουμε σέ πλατύτερη κλίμακα, νά ξεδιπλώνουμε πιό καθαρά τά ὀλοκληρωμένα, ἀκουτσούρευτα συνθήματά μας. Μ' αὐτόν τόν τρόπο θά φέρουμε πιό κοντά, στήν καλύτερη περίπτωση, τήν πλήρη νίκη τῆς ἐπανάστασης καί, στή χειρότερη περίπτωση, θ' ἀποσπάσουμε ὀρισμένες μεσοβέζικες παραχωρήσεις (σάν τήν κυβέρνηση ἀπό τή Δούμα, τό καθολικό, ὄχι ὅμως ἄμεσο, ἐκλογικό δικαίωμα κτλ.) καί θά ἐξασφαλίσουμε τή δυνατότητα νά τίς

μετατρέψουμε σέ ὄπλα τῆς ἐπανάστασης. Οἱ μεταρρυθμίσεις εἶναι δευτερεύον προϊόν τῆς ταξικῆς πάλης τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου. Τό νά κάνεις «δική» σου ὑπόθεση τήν ἐπίτευξη ἑνός δευτερεύοντος προϊόντος σημαίνει ὅτι γλίστρησες στόν φιλελευθεροαστικό μεταρρυθμισμό.

* *
*

Ἡ τελευταία παράγραφος τῆς ἀπόφασης:

«V. Ἡ σοσιαλδημοκρατική ομάδα τῆς Δούμας, θεωρώντας τή δράση στή Δούμα σάν μιά ἀπό τίς μορφές τῆς ταξικῆς πάλης, διατηρεῖ ἀπόλυτη ἀνεξαρτησία, συνάπτοντας σέ κάθε ξεχωριστή περίπτωση συμφωνίες γιά ἐπιθετικές ἐνέργειες μ' ἐκεῖνα τά κόμματα καί τίς ομάδες, πού τά καθήκοντά τους συμπίπτουν μέ τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου σέ μιά δοσμένη στιγμή, καί συμφωνίες γιά ἀμυντικές ἐνέργειες πού ἀποβλέπουν στήν περιφρούρηση τῆς ἴδιας τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσώπευσης καί τῶν δικαιωμάτων της μ' ἐκεῖνα τά κόμματα πού ἐνδιαφέρονται γιά τήν πάλη ἐνάντια στό παλιό καθεστώς, γιά τό θρίαμβο τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας».

Ὅσο καλό εἶναι τό πρῶτο μέρος (ὡς τή λέξη «συνάπτοντας»), τόσο ἄσχημο καί ἐντελῶς παράλογο εἶναι τό δεύτερο.

Τί γελοία διάκριση εἶναι αὕτη ἀνάμεσα στίς «ἐπιθετικές» καί στίς «ἀμυντικές» ἐνέργειες; Μήπως θυμήθηκαν οἱ μενσεβίκοι μας τή γλώσσα τῆς ἐφημερίδας «Ρούσκιγε Βέντομοστι»⁶⁶ τοῦ 1890–1900, ὅταν οἱ φιλελεύθεροι προσπαθοῦσαν ν' ἀποδείξουν ὅτι ὁ φιλελευθερισμός στή Ρωσία «περιφρουρεῖ», ἐνῶ ἡ ἀντίδραση εἶναι «ἐπιθετική»; Σκεφτεῖτε το μόνο: μαρξιστές, στή θέση τοῦ «παλιοῦ» χωρισμοῦ τῶν πολιτικῶν ἐνεργειῶν σέ ἐπαναστατικές καί μεταρρυθμιστικές, σέ ἐπαναστατικές καί ἀντεπαναστατικές, σέ κοινοβουλευτικές καί ἐξωκοινοβουλευτικές, μᾶς σερβίρουν μιά καινούργια ταξινόμηση: οἱ «ἀμυντικές» ἐνέργειες «περιφρουροῦν» τή σημερινή κατάσταση· οἱ «ἐπιθετικές» τραβοῦν παραπέρα! γιά τό θεό, σύντροφοι μενσεβίκοι! Πόσο πρέπει νά ἔχετε χάσει κάθε αἰσθητήριο ἐπαναστατικῆς ταξικῆς πάλης, γιά νά μήν ἀντιλαμβάνεστε τήν ἄνοστη γεύση αὐτῆς τῆς διάκρισης ἀνάμεσα στό «ἀμυντικό» καί στό «ἐπιθετικό»!

Καί πόσο διασκεδαστικά ἀντανακλᾶται σ' αὕτη τήν ἀνίσχυρη διατύπωση, ὅπως ἀκριβῶς ἓνα ἀντικείμενο σέ κυρτό καθρέφτη, ἡ πικρή (γιά τούς μενσεβίκους) ἀλήθεια, τήν ὁποία δέν θέλουν νά παραδεχτοῦν ἀνοιχτά! Οἱ μενσεβίκοι συνήθισαν νά μιλοῦν γιά τά κόμματα γενικά καί φοβοῦνται νά τ' ἀναφέρουν μέ τό πραγματικό τους ὄνομα καί νά τά ξεχωρίζουν καθαρά τό ἓνα ἀπό τ' ἄλλο. Συ-

νήθισαν νά καλύπτουν μέ τόν μανδύα ενός γενικοῦ τίτλου: «ἀντιπολιτευτικά δημοκρατικά κόμματα», τόσο τούς καντέτους ὅσο καί τούς ἀριστερούς. Τώρα αἰσθάνονται ὅτι ἐπέρχεται μιά ἀλλαγὴ. Καταλαβαίνουν ὅτι οἱ φιλελεύθεροι στήν πραγματικότητα εἶναι σέ θέση τώρα μόνο νά διαφυλάξουν (μέ ὑποκλίσεις, ὅπως ἡ ἔφημερίδα «Ρούσκιγε Βέντομοστι» «διαφύλαγε» τὰ ζέμστβο στά 1880–1890!) τή σημερινή Δούμα καί τό σημερινό μας, συγγνώμη γιά τήν ἔκφραση, «σύνταγμα». Οἱ μενσεβίκοι νιώθουν ὅτι οἱ φιλελεύθεροι ἀστοί δέν μποροῦν καί δέν θέλουν νά προχωρήσουν παραπέρα (νά γίνουν «ἐπιθετικοί», ὑπάρχουν δά καί τέτοιοι ἐλεεινοί ὄροι!). Καί τό γεγονός ὅτι οἱ μενσεβίκοι ἔχουν θολή ἐπίγνωση αὐτῆς τῆς ἀλήθειας βρῆκε τήν ἀντανάκλασή του στή διασκεδαστική καί φοβερά μπερδεμένη διατύπωση, ἀπό τήν κυριολεκτική σημασία τῆς ὁποίας βγαίνει ὅτι οἱ σοσιαλδημοκράτες εἶναι *κάποτε* ἱκανοί νά κλείνουν συμφωνίες γιά ἐνέργειες, «πού οἱ σκοποὶ τους» δέν συμπίπτουν μέ τούς σκοπούς τοῦ προλεταριάτου!

Αὐτή ἡ τελική κατάληξη τῆς ἀπόφασης τῶν μενσεβίκων, αὐτός ὁ γελοῖος φόβος τους νά ποῦν ἀνοιχτά καί καθαρά τήν ἀλήθεια—καί συγκεκριμένα ὅτι οἱ φιλελεύθεροι ἀστοί, οἱ καντέτοι, ἔπαψαν πέρα γιά πέρα νά βοηθοῦν τήν ἐπανάσταση,— ἐκφράζει θαυμάσια ὅλο τό πνεῦμα τῆς ἀπόφασης πού ἐξετάσαμε.

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Οἱ προηγούμενες σειρές εἶχαν πιά γραφεῖ ὅταν πῆρα τίς ἀποφάσεις τῆς Συνδιάσκεψης τῆς «Ἐνωσης περιοχῆς Ἑσθονίας» τοῦ ΣΔΕΚΡ⁶⁷ τοῦ Φλεβάρη (1907).

Στή συνδιάσκεψη αὐτή μίλησαν (προφανῶς, σάν ἀντιπρόσωποι τῆς ΚΕ) οἱ σύντροφοι μενσεβίκοι Μ. καί Α. Κατά τή συζήτηση τοῦ ζητήματος τῆς Κρατικῆς δούμας, ὅπως φαίνεται, *παρουσίασαν τήν ἴδια ἀκριβῶς ἀπόφαση* πού ἀνάλυσα πιό πάνω. Εἶναι ἐξαιρετικά διδακτικό νά δοῦμε, *τί ἀλλαγές* ἔκαναν σ' αὐτή τήν ἀπόφαση οἱ σύντροφοι ἔσθονοί σοσιαλδημοκράτες. Παραθέτουμε ὀλόκληρη τήν ἀπόφαση πού ψήφισε ἡ συνδιάσκεψη:

ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΑΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΟΥΜΑ

«Γιά τήν ἱκανοποίηση τῶν ἀναγκῶν τοῦ λαοῦ ἡ Κρατική δούμα δέν ἔχει καμιά ἐξουσία καί δύναμη, γιατί ὅλη ἡ ἐξουσία βρίσκεται, ὅπως καί παλιά, στά χέρια τῶν ἐχθρῶν τοῦ λαοῦ: τῆς τσαρική ἀπολυταρχίας, τῆς γραφειοκρατίας καί μιᾶς

χούφτας τσιφλικάδων. Γιαυτό ή σοσιαλδημοκρατία πρέπει νά καταπολεμᾷ ἀμείλικτα τίς ἀπατηλές ἐλπίδες όσοναφορᾷ τή νομοθετική δύναμη τῆς σημερινῆς Κρατικῆς δούμας, καί νά ἐξηγεῖ στό λαό ὅτι μόνο μιά παλλαϊκή συντακτική συνέλευση μέ πλήρη ἐξουσία, ἐκλεγμένη ἐλεύθερα ἀπ' τόν ἴδιο τό λαό, ὕστερα ἀπό τήν κατάργηση τῆς τσαρικήσ ἀπολυταρχίας, εἶναι σέ θέση νά ἱκανοποιήσει τίς διεκδικήσεις τοῦ λαοῦ.

Γιά τήν ἀνάπτυξη ὁμως τῆς ταξικῆς συνείδησης τοῦ προλεταριάτου, γιά τήν πολιτική διαπαιδαγώγηση τῶν λαϊκῶν μαζῶν, γιά τήν ἀνάπτυξη καί τήν ὀργάνωση τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων, ή σοσιαλδημοκρατία πρέπει νά χρησιμοποιήσῃ κι' αὐτήν τήν ἀνίσχυρη, ἀδύναμη Κρατική δούμα. Γι' αὐτό τό λόγο ή σοσιαλδημοκρατία παίρνει μέρος στή δράση τῆς Κρατικῆς δούμας πάνω στίς παρακάτω βάσεις:

I. Ἡ σοσιαλδημοκρατία, ξεκινώντας ἀπό τά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ καί ἀπό τίς ἀρχές τοῦ συνεποῦς δημοκρατισμοῦ, κάνει κριτική σ' ὅλες τίς προτάσεις καί τά νομοσχέδια τῆς κυβέρνησης καί τῶν ἀστικῶν κομμάτων, καθῶς καί στόν κρατικό προϋπολογισμό καί ἀντιπαραθέτει σ' αὐτά τίς δικές της διεκδικήσεις καί νομοσχέδια, ἔχοντας πάντοτε σάν ἀφετηρία τίς διεκδικήσεις καί τίς ἀνάγκες τῶν πλατιῶν λαϊκῶν μαζῶν, ξεσκεπάζοντας μ' αὐτή της τή δράση τήν ἀνικανότητα τοῦ σημερινοῦ καθεστώτος καί τίς ταξικές ἀντιθέσεις τῆς ἀστικῆς κοινωνίας.

II. Ἡ σοσιαλδημοκρατία χρησιμοποιεῖ τό δικαίωμα τῶν ἐπερωτήσεων γιά νά ἀποκαλύπτει τήν οὐσία καί τή φύση τῆς σημερινῆς κυβέρνησης καί νά δείξει στό λαό ὅτι ὅλη ή δράση αὐτῆς τῆς κυβέρνησης στρέφεται ἀνοιχτά ἐνάντια στά συμφέροντα τοῦ λαοῦ, γιά νά δείξει τήν ἔλλειψη δικαιωμάτων τῆς ἐργατικῆς τάξης καί νά ξεσκεπάσει τό ρόλο πού παίζουν ή κυβέρνηση, οἱ κυρίαρχες τάξεις καί τά κόμματα πού στηρίζονται σ' αὐτές ἀπέναντι στήν ἐργατική τάξη. Παράλληλα, ή σοσιαλδημοκρατία πρέπει νά παλεύει ἐνάντια στό συμβιβαστικό καί προδοτικό Κόμμα τῶν καντέτων, ξεσκεπάζοντας τό μεσοβέζικο χαρακτήρα καί τόν ὑποκριτικό δημοκρατισμό τους, γιά ν' ἀπελευθερώσει ἔτσι ἀπό τήν ἡγεμονία καί τήν ἐπιροή τους τήν ἐπαναστατική μικροαστική τάξη, ἀναγκάζοντάς την ν' ἀκολουθήσει τό προλεταριάτο.

III. Ἡ σοσιαλδημοκρατία σάν κόμμα τῆς τάξης τοῦ προλεταριάτου πρέπει μέσα στήν Κρατική δούμα νά δρᾷ πάντοτε ἀνεξάρτητα. Ἡ σοσιαλδημοκρατία δέν πρέπει νά συνάπτει καμιά μόνιμη συμφωνία ἢ κανένα σύμφωνο πού νά περιορίζει τήν ἐλευθερία δράσης τῆς σοσιαλδημοκρατίας μέ τ' ἄλλα ἐπαναστατικά καί ἀντιπολιτευτικά κόμματα μέσα στήν Κρατική δούμα. Σέ ξεχωριστές περιπτώσεις, ὅταν οἱ σκοποὶ καί οἱ ἐνέργειες τῶν ἄλλων κομμάτων συμπίπτουν μέ τούς σκοπούς καί τίς ἐνέργειες τῆς σοσιαλδημοκρατίας, ή σοσιαλδημοκρατία μπορεῖ καί πρέπει νά κάνει διαπραγματεύσεις μέ τά ἄλλα κόμματα, όσοναφορᾷ αὐτές τίς ἐνέργειες.

IV. Ἐπειδή ἀνάμεσα στό λαό καί στή σημερινή φεουδαρχική κυβέρνηση δέν μποροῦν νά ὑπάρξουν κανενός εἴδους συμφωνίες κι' ἐπειδή μόνο μιά συντακτική συνέλευση μέ πλήρη ἐξουσία εἶναι σέ θέση νά ἱκανοποιήσει τίς διεκδικήσεις καί τίς ἀνάγκες τοῦ λαοῦ, ή συνδιάσκεψη δέν θεωρεῖ σάν καθῆκον τοῦ προλεταριάτου νά παλέψει γιά μιά κυβέρνηση ὑπεύθυνη ἀπέναντι στή σημερινή ἀνίσχυρη Δούμα. Τό προλεταριάτο πρέπει νά παλέψει ὄχι κάτω ἀπό τή σημαία τοῦ συνθήματος γιά ὑπεύθυνη κυβέρνηση, ἀλλά κάτω ἀπό τή σημαία τοῦ συνθήματος γιά συντακτική συνέλευση.

V. Παλεύοντας ἔτσι, ή σοσιαλδημοκρατική ομάδα στήν Κρατική δούμα πρέπει νά συνδεθεῖ ὅσο τό δυνατό πιό στενά μέ τίς προλεταριακές καί πλατιές λαϊκές

μάζες έξω από τή Δούμα καί, βοηθώντας στήν δργάνωση αὐτῶν τῶν μαζῶν, νά δημιουργήσει ἕναν ἐπαναστατικό στρατό γιά τήν ἀνατροπή τῆς ἀπολυταρχίας».

Τά σχόλια εἶναι περιττά. Σ' αὐτό τό ἄρθρο προσπάθησα νά δείξω πῶς δέν πρέπει νά γράφονται ἀποφάσεις σάν κι' αὐτή πού ἐξετάσαμε. Οἱ ἐσθονοί ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες ἔδειξαν στήν ἀπόφασή τους πῶς πρέπει νά διορθῶνει κανεῖς τίς ἄχρηστες ἀποφάσεις.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΩΝ ΕΣΘΟΝΩΝ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΩΝ⁶⁸

Ὁ ἀνταποκριτής μας μᾶς ἔστειλε ἐπίσης καί τό καταστατικό τῆς «Ἐνωσης περιοχῆς Ἐσθονίας» τοῦ ΣΔΕΚΡ πού ψήφισε ἡ συνδιάσκεψη. Δέν τό δημοσιεύουμε ἀπό ἔλλειψη χώρου.

Ἐφιστοῦμε τήν προσοχή τῶν ἀναγνωστῶν στήν ἀπόφαση σχετικά μέ τή Δούμα. Ἐπ' αὐτή τήν ἀπόφαση φαίνεται καθαρά ὅτι σάν βάση της χρησίμευσε ἡ ἀπόφαση τῶν μενσεβίκων πού δημοσιεύτηκε στή «Ρούσκαγια Ζίζν», ἀρ. φύλ. 47: ἡ ἐπίδραση τῶν μενσεβίκων Μ. καί Α. ἐκδηλώθηκε αὐτοῦ καί σ' αὐτό περιορίστηκε. Οἱ ἐσθονοί σοσιαλδημοκράτες τροποποίησαν ὅλα τά βασικά σημεῖα αὐτῆς τῆς ἀπόφασης μέ καθαρά μπολσεβίκικο πνεῦμα (ἰδιαίτερα ἐκεῖνα πού μιλοῦν γιά τούς καντέτους καί γιά τήν «ὑπεύθυνη κυβέρνηση»). Καλό ὑπόδειγμα «διορθώσεων» τῶν μενσεβίκικων ἀποφάσεων!

«Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 15,
25 τοῦ Μάρτη 1907

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

ΜΑΛΑΚΑ ΤΟΥΣ ΣΤΡΩΝΟΥΝ, ΜΑ ΣΚΛΗΡΑ
ΘΑ ΚΟΙΜΗΘΟΥΝ ⁶⁹

Οί συζητήσεις γύρω από τό αγροτικό ζήτημα στην Κρατική δούμα είναι εξαιρετικά διδακτικές. Μέ τούς λόγους τών ηγετών τών διαφόρων κομμάτων χρειάζεται να ασχοληθούμε πιο λεπτομερειακά και να εμβαθύνουμε στό περιεχόμενό τους.

Τό κυριότερο σημείο του αγροτικού ζητήματος είναι, χωρίς αμφιβολία, ή στάση απέναντι στην τσιφλικάδικη ιδιοκτησία γής. Ή αγροτιά παλεύει έναντίον της, επιδιώκοντας να εξασφαλίσει γή για τόν έαυτό της. Ποιά είναι ή στάση τών διάφορων κομμάτων απέναντι σ' αυτή τήν πάλη;

Οί σοσιαλδημοκράτες πρόβαλαν άμεσα και άνοιχτά τό αίτημα τής *απαλλοτρίωσης χωρίς έξαγορά*. Ο αντιπρόσωπος τής σοσιαλδημοκρατίας Τσερετέλι στό λόγο του απόδειξε μέ άκαταμάχητα επιχειρήματα τήν άπάτη εκείνων πού υπερασπίζουν τά «δικαιώματα» τής τσιφλικάδικης ιδιοκτησίας, εξήγησε ότι αυτή ή ιδιοκτησία έχει τήν προέλευσή της στην άρπαγή, έδειξε όλη τήν άπροσμέτρητη ύποκρισία εκείνων πού μιλούν για τό άναφαίρετο τής άτομικής ιδιοκτησίας και άντέκρουσε τόν πρωθυπουργό, ό όποιος μιλώντας για «κρατικά συμφέροντα» έννοούσε όχι τά *λαϊκά συμφέροντα, αλλά τά συμφέροντα αυτής τής χούφτας τών τσιφλικάδων, μέ τούς όποιούς ή κρατική έξουσία έχει δεσμούς αίματος*.

Προσθέστε σ' αυτό τήν πρόταση πού έκανε στό τέλος του λόγου του ό σ. Τσερετέλι, ότι δηλαδή τό ζήτημα πρέπει να παραπεμφθει για εξέταση στις τοπικές αγροτικές επιτροπές (έκλεγμένες, βέβαια, μέ καθολική, άμεση, ίση και μυστική ψηφοφορία), και θά έχετε μία ολοκληρωμένη και συγκεκριμένη εικόνα τής θέ-

σης πού παίρνει τό προλεταριάτο στό άγροτικό ζήτημα. Τά δικαιώματα τῶν τσιφλικάδων πάνω στή γῆ δέν άναγνωρίζονται. Ὁ τρόπος τῆς μεταρύθμισης καθορίζεται ξεκάθαρα: δημιουργία τοπικῶν έπιτροπῶν, πράγμα πού σημαίνει επικράτηση τῶν συμφερόντων τῶν άγροτῶν πάνω στά συμφέροντα τῶν τσιφλικάδων. Ἐπαλλοτρίωση χωρίς έξαγορά, πράγμα πού σημαίνει πλήρη υπεράσπιση τῶν συμφερόντων τῶν άγροτῶν, άνειρήνευτη πάλη ένάντια στήν ταξική ιδιοτέλεια τῶν τσιφλικάδων.

Ἄς έρθουμε στους τρουντοβίκους. Ὁ Καραβάγεφ δέν διατύπωσε έντελῶς καθαρά καί συγκεκριμένα τήν άρχή: «άπαλλοτρίωση χωρίς έξαγορά». Ὁ άντιπρόσωπος τῶν άγροτῶν πρόβαλε μέ λιγότερη άποφασιστικότητα τά αίτήματα τοῦ λαοῦ άπέναντι στους τσιφλικάδες, άπ' ὅ,τι ὁ άντιπρόσωπος τῶν έργατῶν. Δέν διατυπώθηκε καθαρά τό αίτημα νά παραπεμφθεῖ αὐτό τό ζήτημα στίς τοπικές έπιτροπές, δέν έκφράστηκε διαμαρτυρία ένάντια στό σχέδιο τῶν φιλελευθέρων (τῶν καντέτων), πού επιδιώκει νά καταχωνιάσει τή συζήτηση τοῦ ὀξύτατου αὐτοῦ ζητήματος στά πλαίσια μιᾶς έπιτροπῆς μακριά άπό τό λαό, μακριά άπό τό φῶς τῆς δημοσιότητας, μακριά άπό τήν έλεύθερη κριτική. Παρ' ὅλες ὅμως αὐτές τίς παραλείψεις στό λόγο τοῦ τρουντοβίκου, σέ σύγκριση μέ τό λόγο τοῦ σοσιαλδημοκράτη, πρέπει νά παραδεχτοῦμε ὡστόσο ὅτι ὁ τρουντοβίκος υπεράσπισε τήν υπόθεση τῶν άγροτῶν ένάντια στους τσιφλικάδες. Ὁ τρουντοβίκος άνοιξε τά μάτια τοῦ λαοῦ γιά τή φοβερή κατάσταση τῆς άγροτιᾶς. Καταπολέμησε τά συμπεράσματα τοῦ Ἐρμόλοφ καί τῶν άλλων υπερασπιστῶν τῆς τάξης τῶν τσιφλικάδων, πού άμφισβητοῦν τήν ανάγκη τῆς επέκτασης τῆς γαιοκτησίας τῶν άγροτῶν. Ὁ τρουντοβίκος καθόρισε τό έλάχιστο ὄριο τῆς γῆς πού εἶναι άπαραίτητη στους άγρότες σέ 70 έκατομμύρια ντεσιατίνες κι' έξήγησε ὅτι υπάρχουν πάνω άπό 70 έκατομμύρια ντεσιατίνες τσιφλικάδικης, τσαρικῆς κτλ. γῆς, πού μποροῦν νά χρησιμοποιηθοῦν γιά τήν ικανοποίηση τῶν αναγκῶν τῆς άγροτιᾶς. Ὁ γενικός τόνος τοῦ λόγου τοῦ τρουντοβίκου—έπαναλαβαίνουμε, παρ' ὅλες τίς έλλείψεις του πού υπογραμμίσαμε—ήταν έκκληση στό λαό, προσπάθεια ν' άνοίξει τά μάτια τοῦ λαοῦ...

Ἄς πάρουμε τό λόγο τοῦ καντέτου Κοῦτλερ. Μπροστά μας άνοίγεται άμέσως μιᾶ έντελῶς διαφορετική εἰκόνα. Γίνεται αισθητό ὅτι άπό τό στρατόπεδο τῶν άπόλυτα συνεπῶν (σοσιαλδημοκράτες) ἤ κάπως ταλαντευόμενων (τρουντοβίκοι) υπερασπιστῶν τῶν άγροτῶν ένάντια στους τσιφλικάδες, πέσαμε στό στρατόπεδο τῶν τσιφλικάδων, οἱ ὅποιοι καταλαβαίνουν τό αναπό-

φευκτο τῶν «παραχωρήσεων», καταβάλλουν ὅμως ὅλες τους τίς προσπάθειες ὥστε οἱ παραχωρήσεις νά εἶναι ὅσο τό δυνατό λιγότερες.

Ὁ Κοϋτλερ εἶπε ὅτι «συμφώνεῖ» μέ τούς τρουντοβίκους, ὅτι «συμπαθεῖ» τούς τρουντοβίκους, ὅλα αὐτά ὅμως *μονάχα* γιά νά ἐπιχρυσώσει τό χάπι τῶν *ἀμεσων* περιορισμῶν, τοῦ ψαλιδίσματος καί τῶν περικοπῶν πού εἶναι, λέει, ἀνάγκη νά γίνουν στό σχέδιο τῶν τρουντοβίκων. Ὁλος ὁ λόγος τοῦ Κοϋτλερ εἶναι γεμάτος ἀπό κάθε εἶδος ἐπιχειρήματα *ἐνάντια* στούς σοσιαλδημοκράτες κι' ἐνάντια στούς τρουντοβίκους.

Γιά νά μή μιᾶμε γενικά, θ' ἀναλύσουμε τό λόγο τοῦ Κοϋτλερ ἀπό παράγραφο σέ παράγραφο.

Εἰσαγωγή. Ὑπόκλιση στούς τρουντοβίκους. Ὁ καντέτος εἶναι σύμφωνος μέ τή βασική ἰδέα, τρέφει θερμή συμπάθεια... ὅμως... ὅμως... τό σχέδιο τῆς Ἑργασιακῆς ὁμάδας «δέν περιορίζεται στό *ἀπλό* καί καθαρό καθῆκον νά *βοηθηθοῦν* οἱ μικροκληροῦχοι ἀγρότες. Προχωρεῖ πιά πέρα, ἐπιδιώκει ν' *ἀλλάξει ριζικά* ὅλες τίς ὑπάρχουσες νομικές σχέσεις σχετικά μέ τή γῆ» (οἱ περικοπές δίνονται παντοῦ ὅπως εἶναι δημοσιευμένες στήν ἐφημερίδα «Το-βάριστς»).

Ἔτσι λοιπόν, «συμπάθεια» ἀπέναντι στό μουζικό *στά λόγια*, περιορισμός τῶν διεκδικήσεων τῶν μουζίκων *στήν πράξη*. Ὑπέρ τοῦ μουζικού *στά λόγια*, ὑπέρ τοῦ τσιφλικᾶ *στήν πράξη*.

Καί παράλληλα, ὁ Κοϋτλερ διαβεβαιώνει ἀκόμη τή Δούμα ὅτι ὁ τρουντοβίκος δέν περιορίζεται σ' ἓνα *ἀπλό καί καθαρό* καθῆκον! Γιά σκεφτεῖτε το *μονάχα*, ἀναγνώστη: ὁ τρουντοβίκος μιᾶ καθαρά γιά *τά 70 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες γῆς*. Αὐτά πρέπει νά περάσουν ἀπό τά χέρια τῶν τσιφλικᾶδων *στά χέρια* τῶν ἀγροτῶν. Αὐτό δέν εἶναι «καθαρό», αὐτό δέν εἶναι «ἀπλό»!!

Γιά νά εἶναι «καθαρό» πρέπει νά μιλήσεις γιά τή νόρμα ἐργασίας, γιά τή νόρμα χρήσης, γιά τή νόρμα χορήγησης κλήρου τοῦ 1861. Καί ὁ κ. Κοϋτλερ λέει, λέει, λέει. Μ' ἓνα χείμαρρο λέξεων γιά ὅλα αὐτά τά μηδαμινά ζητήματα γεμίζει τά κεφάλια τῶν ἀγροτῶν γιά νά βγάλει τό συμπέρασμα: «κατά τή γνώμη μου... ὑπάρχει ἀνάγκη ἀπό 30 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες» γιά νά φτάσουν οἱ κληροῖ τῶν ἀγροτῶν ὡς τό ἐπίπεδο τῆς νόρμας τοῦ 1861, καί ἡ νόρμα αὐτή εἶναι πιά κάτω ἀπό τή νόρμα χρήσης. Αὐτό εἶναι ὅλο κι' ὅλο. Καί *μονάχα* γιά τό ζήτημα τῆς ἔκτασης τῶν ἀναγκῶν καί τῆς ἱκανοποίησής τους.

Ἀποτελεῖ ὅμως αὐτό ἀπάντηση γιά *τά 70 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες*; Μά ἐσεῖς, ἀξιότιμε ἱππότη τῆς «λαϊκῆς ἐλευθερίας», ἀπλῶς

ἀποφεύγετε ν' ἀπαντήσετε ἀνοιχτά, μασᾶτε τά λόγια σας! Πρέπει ἢ δέν πρέπει νά μεταβιβαστοῦν στούς ἀγρότες τά 70 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες γῆς; Ναί ἢ ὄχι;

Καί γιά ν' ἀποδείξουμε πῶς καθαρά τήν οὐσία αὐτῶν τῶν ὑπεκφυγῶν, θά ἐνισχύσουμε τίς ἀπόψεις τοῦ τρουντοβίκου μέ τό τελικό συμπέρασμα τῆς *πῶς πρόσφατης* ἀγροτικῆς στατιστικῆς. Σύμφωνα μέ τήν ἔρευνα τοῦ 1905, ἡ συνολική ἔκταση γῆς πού εἶναι ἰδιοκτησία ἰδιωτῶν ἀνέρχεται σέ 101,7 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες. Ἀπ' αὐτά, τά 15,8 ἑκατομμύρια ἀνήκουν σέ διάφορες ἑταιρίες καί συνεταιρισμούς· 3,2 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες ἀνήκουν σέ ἰδιοκτῆτες πού κατέχουν μέχρι 20 ντεσιατίνες· 3,3 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες ἀνήκουν σέ ἰδιοκτῆτες πού κατέχουν ἀπό 20 μέχρι 50 ντεσιατίνες καί 79, 4 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες ἀνήκουν σέ ἰδιοκτῆτες πού κατέχουν *πάνω ἀπό 50 ντεσιατίνες*. Ὁ συνολικός ἀριθμός αὐτῶν τῶν τελευταίων ἰδιοκτητῶν ἀνέρχεται συνολικά σέ 133.898. Αὐτό σημαίνει ὅτι στόν καθένα ἀπ' αὐτούς ἀναλογοῦν *κατά μέσον ὄρο 594 ντεσιατίνες*. Ἄς ὑποθέσουμε ὅτι θά ἀφήσουμε στόν καθένα ἀπ' αὐτούς τούς κυρίου ἀπό 50 ντεσιατίνες. Αὐτό μᾶς κάνει 6,9 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες. Ἀφαιροῦμε 6,9 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες ἀπό τίς 79,4 κι' ἔχουμε ὑπόλοιπο 72,5 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες *διαθέσιμης τσιφλικάδικης γῆς, χωρίς νά ὑπολογίζουμε τή γῆ τῆς τσαρικήσ οἰκογένειας, τοῦ δημοσίου, τῶν ἐκκλησιῶν, τῶν μοναστηριῶν κτλ.*

Βλέπουμε ὅτι ὁ τρουντοβίκος δέν καθόρισε ἀκόμη πέρα γιά πέρα σωστά τήν ἔκταση τῆς γῆς πού μποροῦν καί πρέπει νά πάρουν οἱ ἀγρότες, ἄν καί ὁ συνολικός ἀριθμός πού ἀναφέραμε (70 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες) βρίσκεται κοντά στήν ἀλήθεια.

Ἔτσι, λοιπόν, κύριοι καντέτοι, κουραστεῖτε λίγο νά δώσετε μιάν ἀπλή καί σαφή ἀπάντηση: πρέπει νά μεταβιβαστοῦν ἀπό τούς τσιφλικάδες στούς ἀγρότες αὐτά τά 70 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες; Ναί ἢ ὄχι; •

Ἄντί νά δώσει μιᾶ καθαρή ἀπάντηση ὁ πρῶην ὑπουργός μας καί σήμερα φιλελεύθερος ὑποκριτής στριφογυρίζει, ὅπως ὁ διάβολος στόν πρωῖνό ὄρθρο, καί ἀναφωνεῖ μελοδραματικά:

«Δέν εἶναι μήπως αὐτό τό δικαίωμα (τό δικαίωμα γιά τή γῆ, σύμφωνα μέ τό σχέδιο τῆς Ἑργασιακῆς ομάδας) δικαίωμα νά μπεῖς σέ μιᾶ αἴθουσα ὅπου ὅλες οἱ θέσεις εἶναι ἤδη πιασμένες;».

Ἔραϊο, δέν εἶναι ἔτσι; Τό πρόβλημα τῶν 70 ἑκατομμυρίων ντεσιατίνων παρακάμφθηκε. Ὁ φιλελεύθερος τσιφλικάς ἀπαντάει στούς ἀγρότες: *ἡ αἴθουσα εἶναι πιασμένη*.

Ἄφοῦ κατάπιε τό *δυσάρεστο* ζήτημα γιά τά 70 ἑκατομμύρια

ντεσιατίνες, (τί ἄξεστοι πού εἶναι αὐτοί οἱ μουζικοί! κόλλησαν πάνω σέ κάποια 70 ἑκατομμύρια!), ὁ Κοϋτλερ ἀρχίζει νά προβάλλει ἀντιρήσεις στούς τρουντοβικούς σχετικά μέ τό ἄν «εἶναι πρακτικά πραγματοποιιήσιμη» ἡ ἐθνικοποίηση τῆς γῆς.

“Ὅλα αὐτά δέν εἶναι παρά ἓνα κακόβουλο θόλωμα τῶν νερῶν, γιατί ἄν αὐτά τά 70 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες παραμείνουν στά χέρια τῶν τσιφλικάδων, τότε δέν ὑπάρχει τί νά ἐθνικοποιήσει κανεῖς! Ἄλλά ὁ κ. Κοϋτλερ γιαυτό ἀκριβῶς καί μιλάει, γιά νά κρύψει τίς σκέψεις του.

Σέ τί συνίσταται ἡ ἀντίρησή του ἐνάντια στήν ἐθνικοποίηση τῆς γῆς;

«Μοῦ φαίνεται ὅτι μπορεῖ νά φανταστεῖ κανεῖς τίς πολιτικές συνθήκες, ὅπου τό σχέδιο ἐθνικοποίησης τῆς γῆς θά μπορούσε νά ἀποκτήσει ἰσχύ νόμου, δέν μπορῶ ὅμως ἐγώ νά φανταστῶ γιά τό ἄμεσο μέλλον πολιτικές συνθήκες, ὅπου ὁ νόμος αὐτός θά μπορούσε νά ἐφαρμοστεῖ πραγματικά».

Βαρυσήμαντο καί πειστικό. Ὁ φιλελεύθερος ὑπάλληλος πού σ’ ὅλη τή ζωή του «λύγιζε ὁμορφα τή μέση του», δέν μπορεῖ νά φανταστεῖ πολιτικές συνθήκες, ὅπου ἡ νομοθετική ἐξουσία ν’ ἀνήκει στούς ἀντιπρόσωπους τοῦ λαοῦ. Συνήθως συμβαίνει –ὑπαινίσσεται ὁ ἀγαπητός μας φιλελεύθερος– ἡ ἐξουσία πάνω στό λαό ν’ ἀνήκει σέ μιά χούφτα τσιφλικάδες.

Ναί, ἔτσι συμβαίνει. Ἐτσι ἔχουν τά πράγματα στή Ρωσία. Ἐδῶ ὅμως γίνεται λόγος σχετικά μέ τήν πάλη γιά τή λαϊκή ἐλευθερία. Συζητιέται ἀκριβῶς τό ζήτημα πῶς νά ἀλλάξουμε τίς οἰκονομικές καί «πολιτικές συνθήκες» τῆς τσιφλικάδικης κυριαρχίας. Κι’ ἐσεῖς προβάλλετε ἀντιρήσεις ἐπικαλούμενοι τό γεγονός ὅτι τῶρα τήν ἐξουσία τήν ἔχουν οἱ τσιφλικάδες κι’ ὅτι πρέπει νά λυγίσουμε ἀκόμη πιό πολύ τή μέση:

«Εἶναι ἀδικαιολόγητο καί ἄδικο νά περιπλέκουμε τό ἀπλό καί ἀναμφισβήτητο ὠφέλιμο καθῆκον τῆς βοήθειας στόν ἀγροτικό πληθυσμό....».

Τ’ αὐτιά δέν ψηλώνουν πιό πάνω ἀπό τό μέτωπο, δέν ψηλώνουν!

Καί ὁ Κοϋτλερ βγάζει μακροσκελέστατους λόγους γιά ν’ ἀποδείξει ὅτι ἀντί τῆς «μή πραγματοποιιήσιμης» ἐθνικοποίησης, χρειάζεται μόνο νά «ἐπεκταθεῖ ἡ γαιοχρησία τῶν ἀγροτῶν».

“Ὅταν γινόταν λόγος γιά ἐπέκταση τῆς γαιοκτησίας τῶν ἀγροτῶν (καί ὄχι τῆς γαιοχρησίας, ἐντιμότητα!) κατά 70 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες τσιφλικάδικης γῆς, τότε ὁ Κοϋτλερ πέρασε στό ζήτημα τῆς «ἐθνικοποίησης». Καί ἀπό τό ζήτημα τῆς «ἐθνικοποίησης» ἐπανῆλθε στό ζήτημα τῆς «ἐπέκτασης»... Ἴσως, λέει, δέν τά

θυμηθοῦν τὰ 70 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες!

Ὁ κ. Κοϋτλερ ὑπερασπίζει ἀνοιχτά τὴν ἀτομικὴ ἰδιοκτησία γῆς. Τὴν κατάργησὴ τῆς τῆ χαρακτηρίζει σὰν «πολύ μεγάλη ἀδικία».

«Ἐφόσον κανένας δὲν προτείνει νὰ καταργηθεῖ ἡ ἰδιοκτησία γενικά, τότε πρέπει νὰ ἀναγνωριστεῖ ἀπόλυτα καὶ ἡ ὑπαρξὴ τῆς ἰδιοκτησίας γῆς».

Ἐφόσον δὲν μπορεῖς νὰ κάνεις σήμερα κιόλας δύο βήματα πρὸς τὰ μπρὸς τότε «εἶναι ἀπαραίτητο» νὰ παραιτηθεῖς ἀπὸ τὴν ἰδέα νὰ κάνεις καὶ τὸ ἓνα βῆμα πρὸς τὰ μπρὸς! Αὐτὴ εἶναι ἡ λογικὴ τοῦ φιλελεύθερου. Αὐτὴ εἶναι ἡ λογικὴ τῆς τσιφλικάδικης ἰδιοτέλειας.

Μοναδικό σημεῖο στό λόγο τοῦ κ. Κοϋτλερ, πού ἀναφέρεται στὴν ὑπεράσπιση τῶν ἀγροτικῶν κι' ὄχι τῶν τσιφλικάδικων συμφερόντων, μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ἀπὸ πρώτη ματιὰ ἡ ἀναγνώριση ἀπὸ μέρος τοῦ τῆς ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως τῶν ἰδιωτικῶν κτημάτων.

Θὰ ἔκανε ὅμως μεγάλο λάθος ἐκεῖνος πού θὰ ἔδινε πίστη στὸν ἦχο αὐτῶν τῶν λέξεων. Ἡ ἀναγκαστικὴ ἀπαλλοτριώση τῆς τσιφλικάδικης γῆς θ' ἀποβεῖ πρὸς ὄφελος τῶν ἀγροτῶν τότε καὶ μόνο τότε, ὅταν οἱ τσιφλικάδες ἐξαναγκαστοῦν πραγματικά νὰ δόσουν στοὺς ἀγρότες πολλή γῆ καὶ νὰ τῆ δόσουν φτηνά. Ἄν ὅμως οἱ τσιφλικάδες ἐξαναγκάσουν τοὺς ἀγρότες νὰ πληρώσουν ἀκριβὰ γιὰ μερικά ἄθλια κομμάτια γῆς;

Οἱ λέξεις: «ἀναγκαστικὴ ἀπαλλοτριώση» δὲν λένε ἀκόμη ἀπολύτως τίποτε, ἐφόσον δὲν ὑπάρχουν πραγματικὲς ἐγγυήσεις ὅτι οἱ τσιφλικάδες δὲν θὰ ἐξαπατήσουν τοὺς ἀγρότες.

Ὁ κ. Κοϋτλερ ὄχι μόνο δὲν προτείνει καμιὰ ἀπ' αὐτὲς τίς ἐγγυήσεις, ἀλλὰ ἀντίθετα, μ' ὀλόκληρο τὸ λόγο του, μ' ὅλη τὴν καντέτικη θέση του τὶς ἀποκλείει. Οἱ καντέτοι δὲν θέλουν τὴ δράση ἔξω ἀπὸ τὴ Δούμα. Τὶς τοπικὲς ἐπιτροπὲς τὶς προπαγανδίζουν ἀνοιχτά μὲ τὴν ἀντιδημοκρατικὴ σύνθεση: ἴσος ἀριθμὸς ἀντιπροσώπων τῶν ἀγροτῶν καὶ τῶν τσιφλικάδων μὲ πρόεδρο διορισμένο ἀπὸ τὴν κυβέρνηση! Αὐτὸ πιά σημαίνει ὀλοκληρωτικὸ ἐξαναγκασμὸ τῶν ἀγροτῶν ἀπὸ μέρος τῶν τσιφλικάδων.

Προσθέστε σ' αὐτὸ ὅτι τὴν τιμὴ τῆς γῆς θὰ τὴν καθορίσουν παρόμοιες ἐπιτροπὲς τῶν τσιφλικάδων, ὅτι οἱ καντέτοι ἀπὸ τώρα κιόλας πᾶνε νὰ φορτώσουν (βλ. τὸ τέλος τοῦ λόγου τοῦ Κοϋτλερ) πάνω στοὺς ἀγρότες τὴ μισή πληρωμὴ γιὰ τὴ γῆ (τὴν ἄλλη μισὴ θὰ τὴν πληρώσουν πάλι οἱ ἀγρότες, ἀλλὰ μὲ τὴ μορφή πρόσθετων φόρων!), καὶ θὰ πειστεῖτε ὅτι οἱ κ.κ. καντέτοι μαλακά στρώνουν

στούς αγρότες, μά σκληρά θά κοιμηθοῦν.

Οἱ σοσιαλδημοκράτες καί οἱ τρουντοβίκοι μίλησαν στή Δούμα ὑπέρ τῶν ἀγροτῶν. Οἱ δεξιοί καί οἱ καντέτοι ὑπέρ τῶν τσιφλικάδων. Αὐτό εἶναι γεγονός, κι' οὔτε οἱ ὑπεκφυγές, οὔτε τά λόγια μποροῦν νά τό κρύψουν.

*«Νάσε Ἔχο», ἀρ. φύλ. 1,
25 τοῦ Μάρτη 1907*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Νάσε Ἔχο»*

ΟΙ ΒΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΗΣ

Πετρούπολη, 21 τοῦ Μάρτη 1907

Ἡ κατάσταση ἄλλαξε αἰσθητά ἀπό τότε πού πρὶν ἀπὸ τρεῖς ἑβδομάδες γράφτηκε τὸ κύριο ἄρθρο τῆς ἑφημερίδας «Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 14*. Ἡ κυβέρνηση καὶ οἱ καντέτοι, ἡ μαυροεκατονταρχίτικη ἀπολυταρχία καὶ ἡ φιλελευθερομοναρχικὴ ἀστική τάξη ἔκαναν βήματα ἀλληλοπροσέγγισης κι' ἐτοιμάζονται τώρα νὰ δόσουν τὰ χέρια, γιὰ νὰ μπορέσουν μὲ κοινὲς προσπάθειες νὰ πνίξουν τὴν ἐπανάσταση καὶ ἀντὶ γῆ κι' ἐλευθερία νὰ πετάξουν στό λαό μερικά ἄθλια ψίχουλα, τὰ ὁποῖα νὰ τὸν καταδικάζουν σὲ μιὰ κατάσταση μισοπεινασμένου καὶ μισοσκλάβου. Ἄς δοῦμε ἀπὸ κοντὰ τὴν κατάσταση πού δημιουργήθηκε.

Δυὸ ζητήματα πλακώνουν σάν μυλόπετρες τὴν καρδιά τῆς μαυροεκατονταρχίτικης ἀπολυταρχίας: ὁ προϋπολογισμὸς καὶ τὸ ἀγροτικὸ ζήτημα. Χωρὶς τὴν ἐπικύρωση τοῦ προϋπολογισμοῦ ἀπὸ τὴ Δούμα δὲν ὑπάρχουν πιστώσεις. Ἄν δὲν κλείσουν κάπως, ἔστω καὶ προσωρινά, τὴν ἀνοιχτὴ πληγὴ τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος, δὲν ὑπάρχει ἐλπίδα ἔστω καὶ γιὰ μιὰ ὀλιγόχρονη ἡσυχία. Ἡ κυβέρνηση δὲν τολμᾷ νὰ διαλύσει τὴ Δούμα χωρὶς νὰ ἔχει προϋπολογισμό καὶ ἀγροτικὸ νόμο ἐγκριμένους ἀπ' αὐτὴν. Φοβᾶται τὴ διάλυση τῆς Δούμας, μὰ καὶ ταυτόχρονα κάνει θόρυβο γύρω ἀπ' αὐτὸ τὸ ζήτημα, βάζοντας σὲ κίνηση ὅλο τὸ μαυροεκατονταρχίτικο μηχανισμό τῆς Ἑνώσεως τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ, γιὰ νὰ τρομοκρατήσῃ τοὺς δειλοὺς καὶ ν' ἀναγκάσῃ τοὺς ταλαντευόμενους νὰ κάνουν παραχωρήσεις. Ἡ κυβέρνηση ἐπιχειρεῖ ν' ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὴ Δούμα μιὰ παραχώρηση, βουλώνοντας τὸ στόμα τῆς μὲ τὴν ἀπειλὴ τῆς διάλυσης. Κι' ἀργότερα θὰ δεῖ τί μπορεῖ νὰ

* Βλ. σὲ τοῦτο τὸν τόμο, σελ. 71-75. Ἡ Σύντ.

γίνει μ' αὐτή τή ντροπιασμένη, κατάπτυστη καί βουτηγμένη στή λάσπη «ὑψηλή συνέλευση». Ἔτσι ἐξηγοῦνται τά παρακάλια νά ἐγκριθεῖ ὁ προϋπολογισμός, οἱ διαβεβαιώσεις ὅτι ὁ ὑπουργός Οἰκονομικῶν οὔτε κἀν σκέφτεται νά προτείνει στήν Κρατική Δούμα τό ζήτημα τῆς συγκατάθεσής της γιά δάνειο. Ἔτσι ἐξηγοῦνται ἐπίσης οἱ ἄψογοι λόγοι τοῦ κ. Βασίλτσικοφ, ὅτι ἡ κυβέρνηση «θά περιφρουρήσει τό ἀπαραβίαστο τῶν ὁρίων ὅπου ἐφάπτονται», «τά συμφέροντα τῶν διαφόρων ἀτόμων, τῶν διαφόρων ομάδων καί τῶν διαφόρων στρωμάτων», ταυτόχρονα ὅμως «συναισθάνεται τήν ὑποχρέωσή της νά ἐπεκτείνει αὐτή τήν περιφρούρηση τόσο, ὅσο τά καθορισμένα ὅρια συμπίπτουν μέ τά γενικά συμφέροντα τοῦ κράτους. Ἐκεῖ ὅπου τά ὅρια αὐτά δέν συμπίπτουν μ' αὐτά τά συμφέροντα, πρέπει νά μετατοπιστοῦν». Αὐτά τά λόγια, ἰδιαίτερα τό σημεῖο πού ὑπογραμμίσαμε, περιέχουν ἀναμφισβήτητα ἕνα νεῦμα, πού μόλις διαφαίνεται πρός τήν πλευρά τῶν καντέτων, ἕναν ἐλαφρό ὑπαινιγμό ὅτι εἶναι ὡς ἕνα βαθμό νοητή ἢ καντέτικη «ἀναγκαστική ἀπαλλοτρίωση».

Τί ἀπαντοῦν, λοιπόν, οἱ καντέτοι σ' ὅλες αὐτές τίς προκαταβολές πού μέ δυσκολία μπορεῖ νά τίς ἀντιληφθεῖ κανεῖς; ὦ! προσπαθοῦν μ' ὅλες τους τίς δυνάμεις νά κάνουν ὥστε τό ἀκατανόητο νά γίνει κατανοητό, τό καλυμμένο μέ μυστηριώδεις ὑπαινιγμούς καί εἰπωμένο μέ μισόλογα, νά ἐκφραστεῖ ἀνοιχτά καί κατηγορηματικά. Καί γι' αὐτό δίνουν μέ τή σειρά τους στήν κυβέρνηση ἀσύγκριτα μεγαλύτερες προκαταβολές, τῆς ἀνοίγουν τήν καρδιά τους, ἄν καί γιά τήν ὥρα, μέ τήν ἐπιφυλακτικότητα πού τούς χαρακτηρίζει, μονάχα ὡς τή μέση, καί δειλά ἀπλώνουν τό χέρι τους γιά νά δεχτοῦν τό δάκτυλο πού τούς δίνει μέ συγκατάβαση ὁ κ. Στολίπιν. Τό ἐπίσημο ὄργανο τῶν καντέτων «Ρέτς» στό φύλλο τῆς 18 τοῦ Μάρτη κάνει γνωστό σ' ὅλο τόν κόσμο ὅτι τό Κόμμα τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας τελειώνει τήν ἐπεξεργασία ἑνός νέου ἀγροτικοῦ νομοσχεδίου πού θά κάνει αὐτό τό κόμμα νά εἶναι τό «καλύτερα ἐξοπλισμένο» κόμμα «γιά τήν πρακτική συζήτηση τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος» καί ὅτι «κατά τή νέα τοποθέτηση τοῦ ζητήματος πάρθηκε πολύ περισσότερο ὑπόψη ἐκεῖνο πού συνηθίζουν νά ὀνομάζουν πραγματικό συσχετισμό τῶν δυνάμεων». Τήν ἄλλη μέρα στή συνεδρίαση τῆς Δούμας ὁ Κοϋτλερ ἐκφώνησε ἕναν πραγματικά «πρακτικό» λόγο, ἀνασηκώνοντας ἔτσι (ἄν καί ὄχι ἐντελῶς) τόν πέπλο μέ τόν ὁποῖο γιά τήν ὥρα καλύπτεται ντροπαλά ὁ «ρεαλισμός» καί ὁ «πρακτικός χαρακτήρας» αὐτοῦ τοῦ νέου καρποῦ τῆς νομοθετικῆς δημιουργίας τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων. Ἀπ' ὅσα μπορεῖ νά καταλάβει κανεῖς, ὁ πρακτικός

ρεαλισμός στή δοσμένη περίπτωση ανάγεται πρώτο, στό ότι αντί τής «νόρμας χρήσης» σέ πολλά μέρη θά δοθεῖ στους άγρότες πολύ λιγότερη γή, «τόση όση θά ύπάρχει», όπως έκφράζεται πολύ άκαθόριστα ό κ. Κοϋτλερ. "Όπως φαίνεται, βγαίνει ότι πολλά έκατομμύρια ντεσιατίνες τσιφλικάδικης γής καί μέ τήν «άναγκαστική άπαλλοτρίωση» μποροϋν νά μείνουν θαυμάσια άναπαλλοτρίωτες. Αυτό σημαίνει «νά μετατοπιστοϋν τά όρια» λιγάκι, όπως έκφράζεται ό κ. Βασίλτσικοφ. Τό δεύτερο γνώρισμα, πού χαρακτηρίζει τό «ρεαλισμό» τοϋ καινούργιου νομοσχεδίου, περιγράφεται άπό τόν κ. Κοϋτλερ μέ τίς παρακάτω έκφράσεις: «ή γή πού πρόκειται νά παραχωρηθεῖ στους άγρότες» πρέπει «νά περιέλθει όλοκληρωτικά στήν ιδιοκτησία τών άγροτῶν», έτσι ώστε «ή γή αϋτή σέ καμιά περίπτωση νά μή τούς αφαιρεθεῖ στό μέλλον», ότι ή γή πρόκειται «νά δοθεῖ στους άγρότες όχι για προσωρινή χρήση, αλλά για μόνιμη». Παράλληλα θά πρέπει «νά περιοριστεῖ μόνο τό δικαίωμα τής άπαλλοτρίωσης καί τής ύποθήκευσης». "Όλα αϋτά πλησιάζουν επίσης πολύ πρός τήν «πρόθεση» τής κυβέρνησης, πού κοινοποιήθηκε μέ τό στόμα τοϋ κ. Βασίλτσικοφ, «νά επεκτείνει τά άγαθά πού πηγάζουν άπό τίς άρχές τής ιδιοκτησίας καί σ' έκεῖνο τόν τεράστιο χῶρο τής άγροτικής γαιοκτησίας, πού ώς τώρα στεροϋνταν άπ' αϋτά τά άγαθά». Καί τέλος, τό τρίτο «πρακτικό» γνώρισμα τοϋ νέου άγροτικοϋ νομοσχεδίου τών καντέτων άξίζει μιά ιδιαίτερη προσοχή: οί καντέτοι προηγούμενα έβαζαν σάν προϋπόθεση τήν έξαγορά τής γής σέ βάρος τοϋ δημοσίου, ένῶ τώρα «ένα όρισμένο μέρος τών έξόδων πού προβλέπονται για τήν άγροτική μεταρύθμιση πρέπει νά καλυφθεῖ άπό τούς ίδιους τούς άγρότες σέ αναλογία περίπου 50%». Σέ τί διαφέρει, λοιπόν, αϋτό άπό τήν ύποχρέωση τών άγροτῶν νά πληρώσουν τίς δόσεις έξαγοράς σέ αναλογία 50%, όπως είχε καθορίσει ή κυβέρνηση για τό 1906; Έτσι φαίνεται αρκετά καθαρά ότι τό άγροτικό σχέδιο τών καντέτων συμφωνεῖ βασικά μέ τά «προσχέδια» τής κυβέρνησης. Γιαυτό τόσο πίο λίγο μπορεῖ ν' άμφιβάλλει κανείς, όσο πίο εικονικός γίνεται ό χαρακτήρας τής άναγκαστικής άπαλλοτρίωσης τής γής πού προτείνουν οί καντέτοι: Ποιός λοιπόν, «θ' άναγκάζει» στίς άγροτικές επιτροπές τών καντέτων, εφόσον αϋτές θά αποτελοϋνται κατά τό μισό άπό άγρότες καί κατά τό άλλο μισό άπό τσιφλικάδες, ένῶ τό «συμβιβασμό» τών συμφερόντων τους θά τόν έχουν αναλάβει οί δημοσιοι ύπάλληλοι; Η συναλλαγή πάει περίφημα. Δέν έχει άδικο ό σχολιαστής τής «Ρέτς» στή Δούμα νά παρατηρεῖ στό φύλλο τής 20 τοϋ Μάρτη σχετικά μέ τό λόγο τοϋ κ. Βασίλτσικοφ: «Μέ μιά

τέτοια τοποθέτηση τοῦ ζητήματος, αὐτό περνᾷ σέ πρακτική βάση». Κι' αὐτό εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἔπαινος ἀπό τό στόμα τῶν σημερινῶν καντέτων!

Ὅσοναφορᾷ τόν προϋπολογισμό, ἡ συμβιβαστική θέση τῶν καντέτων ἀπέναντι στή μαυροεκατονταρχίτικη ἀπολυταρχία διαγράφεται μέ ἀρκετή σαφήνεια στό κύριο ἄρθρο τοῦ ἴδιου φύλλου τῆς «Ρέτς» τῆς 20 τοῦ Μάρτη. Ἐδῶ χαρακτηρίζεται σάν «ὀλοφάνερο ψέμα» ἡ διάδοση «ὅτι τάχα τό Κόμμα τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας προτείνει ν' ἀποριφθεῖ ὁ προϋπολογισμός στό σύνολό του». Παράλληλα ἐδῶ ἐκφράζεται ἡ πεποίθηση ὅτι «οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ θά ἐπικυρώσουν ἀσφαλῶς μέ ὀρισμένες τροπολογίες τόν προϋπολογισμό τοῦ 1907» καί, τέλος, —ἀκοῦστε, κύριοι!— ἐδῶ ὑποστηρίζεται ὅτι «ἂν ἡ Δούμα βεβαιωθεῖ πῶς ὁ κ. ὑπουργός Οἰκονομικῶν εἶναι πρόθυμος νά ὑποστηρίξει τήν ἐπέκταση τῶν δικαιωμάτων της (στά πλαίσια τῶν “βασικῶν νόμων” βέβαια, —βλέπε πιό πάνω τό ἴδιο ἄρθρο),— τότε στίς γραμμές τῆς Δούμας θά ἦταν δυνατό νά γεννηθεῖ περὶσσότερη ἐμπιστοσύνη πρὸς τήν κυβέρνηση», γιατί «ἂν ἡ Δούμα εἶχε λόγους νά ἐμπιστεύεται τόν κ. ὑπουργό Οἰκονομικῶν, θά μπορούσε νά συμφωνήσει μέ μιά διατύπωση πού θά ὀδηγοῦσε στήν ἔγκριση νά δανειστεῖ, ὅσα θά χρειαστεῖ» (ἡ ὑπογράμμιση δική μας). Αὐτό εἶναι ἓνα μαργαριτάρι πού κλείνει ἐπάξια ὅλη αὐτή τή μακριά ἀλυσίδα τῶν αἰσχυρῶν παραχωρήσεων, ὅλο αὐτό τό λιανικό ξεπούλημα τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας, λιανικό ξεπούλημα πού εἶναι ἀναγκαῖο γιά νά πουλήσουν τελικά τή λαϊκή ἐλευθερία χοντρικά.

Ὅποιος ἔχει τήν ὑπομονή νά παρακολουθήσει ὅλες τίς λεπτομέρειες τοῦ ἐπαίσχυντου παζαρέματος ἀνάμεσα στούς μαυροεκατονταρχίτες καί στούς φιλελεύθερους ἀστούς, στό βαθμό πού οἱ λεπτομέρειες αὐτές διαφαίνονται σήμερα, γι' αὐτόν δέν ὑπάρχουν ἀμφιβολίες: οἱ ἀντεπαναστατικές δυνάμεις ὀργανώνονται γιά νά δόσουν τό τελειωτικό, τό θανατηφόρο χτύπημα στό μεγάλο ἀπελευθερωτικό κίνημα, γιά νά τσακίσουν τούς δυνατούς καί τολμηρούς ἀγωνιστές καί νά ἐξαπατήσουν καί νά παραμερίσουν τούς ἀφελεῖς, τούς διστακτικούς καί ἀναποφάσιστους. Οἱ δεξιοί, τό πολωνικό κόλο⁷⁰, οἱ καντέτοι ἐνώνονται σ' ἓνα μέτωπο γιά νά καταφέρουν αὐτό τό χτύπημα. Ἡ κυβέρνηση ἐκφοβίζει τούς καντέτους καί τούς τρουντοβίκους μέ τά οὐρλιαχτά τῆς μαύρης ἑκατονταρχίας πού αὐτή ἡ ἴδια ὑποκινεῖ καί ἡ ὀποία ἀπαιτεῖ τή διάλυση τῆς Δούμας καί τήν κατάργηση τοῦ «πρόστυχου συντάγματος». Οἱ καντέτοι μέ τή σειρά τους προσπαθοῦν νά τρομοκρατήσουν τούς τρουντοβίκους, ἐπικαλούμενοι τά ἴδια πάλι οὐρλιαχτά

καί τίς δῆθεν προθέσεις τοῦ Στολίπιν νά διαλύσει ἀμέσως τή Δούμα. Ἡ μαυροεκατονταρχίτικη ἀπολυταρχία καί ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη ἔχουν ἀνάγκη ἀπ' ὅλες αὐτές τίς ἀπειλές καί τίς φοβέρες γιά νά συνεννοηθοῦν καλύτερα πίσω ἀπό τίς πλάτες τοῦ λαοῦ, γιά νά μπορέσουν νά ληστέψουν αὐτό τό λαό, μοιράζοντας φιλικά μεταξύ τους τή λεία. Τρουντοβίκοι ὅλων τῶν ἀποχρώσεων, μήν πέφτετε στήν ἀπάτη. Περιφρουρεῖστε τά λαϊκά συμφέροντα! Ἐμποδίστε τή βρωμερή συναλλαγή τῶν καντέτων μέ τήν κυβέρνηση! Σύντροφοι σοσιαλδημοκράτες! Εἴμαστε βέβαιοι ὅτι θά καταλάβετε τήν κατάσταση, ὅτι θά μπεῖτε ἐπικεφαλῆς ὅλων τῶν ἐπαναστατικῶν στοιχείων τῆς Δούμας, ὅτι θ' ἀνοίξετε τά μάτια τῶν τρουντοβίκων γιά τήν αἰσχρή προδοσία πού κάνει ἡ φιλελευθερομοναρχική ἀστική τάξη. Εἴμαστε βέβαιοι ὅτι θά ξεσκεπάσετε βροντόφωνα καί ἀμείλικτα ἀπό τό βῆμα τῆς Δούμας αὐτή τήν προδοσία μπροστά σ' ὅλο τό λαό.

«Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 15,
25 τοῦ Μάρτη 1907

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

Товарищи! Перед вами выложены три плана
 работы, выходящие из области аграрной политики
 на ~~первый~~ время работы. Пора подумать и
 рассмотреть их. Пора дать себе ответ и решить
 вопрос по вопросу: во время съезда съезд? в чем
 заключается программа работы? каковы основные
 вопросы в области аграрной, предельно широкой
 программы в области? в чем заключается
 и первоочередные задачи работы съезда?
 Вопрос заключается в том, каковы основные
 вопросы в области аграрной, предельно широкой
 программы в области? в чем заключается
 и первоочередные задачи работы съезда?

Вопрос заключается в том, каковы основные
 вопросы в области аграрной, предельно широкой
 программы в области? в чем заключается
 и первоочередные задачи работы съезда?

Η πρώτη σελίδα τοῦ χειρογράφου τοῦ Β. Ι. Λένιν «Σχέδιο λόγου
 πάνω στό ἀγροτικό ζήτημα, στή δεύτερη Κρατική δούμα». -1907

Σμίχρυνση

ΣΧΕΔΙΟ ΛΟΓΟΥ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΗ ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΟΥΜΑ⁷¹

Κύριοι! Ἀπό τό βῆμα τῆς Δούμας μίλησαν ἤδη πολλοί ρήτορες πού ἐκθέσανε τίς βασικές ἀπόψεις τῶν διάφορων κομμάτων πάνω στό ζήτημα τῆς γῆς. Εἶναι καιρός νά βγάλουμε ὀρισμένα συμπεράσματα. Εἶναι καιρός ν' ἀπαντήσουμε καθαρά καί συγκεκριμένα στά ἐρωτήματα: ποιά εἶναι ἡ οὐσία τῆς συζήτησης; ποῦ βρίσκεται ἡ δυσκολία τοῦ ζητήματος τῆς γῆς; ποιές εἶναι οἱ βασικές ἀπόψεις τῶν κυριότερων κομμάτων πού οἱ ἐκπρόσωποί τους μίλησαν στή Δούμα; σέ ποιά σημεία διαφωνοῦν κατηγορηματικά καί ἀμετάκλητα τά διάφορα κόμματα στό ζήτημα τῆς γῆς;

Στή Δούμα ἐκτέθηκαν τέσσερεις βασικές ἀπόψεις γιά τό ἀγροτικό ζήτημα ἀπό τοὺς ἐκπροσώπους τῶν τεσσάρων κυριότερων κομμάτων ἢ κομματικῶν ρευμάτων. Ὁ βουλευτής Σβιατοπόλκ-Μίρσκι ἀνάπτυξε τίς ἀπόψεις τῶν «δεξιῶν», συγκαταλέγοντας κάτω ἀπ' αὐτόν τόν τίτλο τοὺς ὀχτωβριστές, τοὺς μοναρχικούς κτλ. Ὁ βουλευτής Κοϋτλερ ἀνάπτυξε τήν ἀποψη τῶν καντέτων ἢ τοῦ λεγόμενου «Κόμματος τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας». Ὁ βουλευτής Καραβάγεφ ἀνάπτυξε τίς ἀπόψεις τῶν τρουντοβίκων. Τόν συμπλήρωσαν οἱ βουλευτές Ζίμιν, Κολοκόλνικοφ, Μπάσκιν, Τίχβινσκι, πού οὐσιαστικά συμφωνοῦν μ' αὐτόν. Τέλος, ὁ σύντροφός μου Τσερετέλι ἀνάπτυξε τήν ἀποψη τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας. Ὁ ἐκπρόσωπος τῆς κυβέρνησης, ὁ ὑπουργός Βασίλτσικοφ, ἀνάπτυξε τίς ἀπόψεις τῆς κυβέρνησης πού καταλήγουν, ὅπως θά δείξω παρακάτω στό λόγο μου, σ' ἓνα συμβιβασμό τῶν ἀπόψεων τῶν «δεξιῶν» μέ τίς ἀπόψεις τῶν «καντέτων».

Ἄς δοῦμε, λοιπόν, ποιές εἶναι οἱ βασικές ἀπόψεις αὐτῶν τῶν τεσσάρων πολιτικῶν κατευθύνσεων στό ἀγροτικό ζήτημα. Θ' ἀρχίσω μέ τή σειρά πού μίλησαν οἱ βουλευτές στή Δούμα, δηλ. ἀπό τοὺς δεξιούς.

Ἡ βασική ἄποψη τοῦ βουλευτῆ Σβιατοπόλκ-Μίρσκι εἶναι ἡ ἄποψη ὅλων τῶν λεγόμενων «μοναρχικῶν» κομμάτων καί ὅλων τῶν ὀχτωβριστῶν, ἄποψη τῆς τεράστιας πλειονότητος τῶν ρώσων τσιφλικάδων. Ὁ βουλευτής Σβιατοπόλκ-Μίρσκι ἔκφρασε θαυμάσια αὐτή τήν ἄποψη μέ τά λόγια: «Ἔτσι, λοιπόν, κύριοι, ἐγκαταλείψτε τήν ἰδέα γιά αὔξηση τῆς ἐπιφάνειας τῆς γαιοκτησίας τῶν ἀγροτῶν, ἐκτός ἀπό ἐξαιρετικές περιπτώσεις πραγματικῆς στενότητος γῆς» (δίνω τίς περικοπές σύμφωνα μέ τό δημοσίευμα τῆς ἐφημερίδας «Τοβάριστς», πού εἶναι τό πιό πλήρες, γιατί τά στενογραφημένα πρακτικά δέν δημοσιεύτηκαν ἀκόμη).

Τά πράγματα εἰπώθηκαν καλά: ἀνοιχτά, καθαρά καί ἀπλά. Ἐγκαταλείψτε τήν ἰδέα γιά αὔξηση τῆς γῆς τῶν ἀγροτῶν, νά ποιᾶ εἶναι ἡ πραγματική ἄποψη ὅλων τῶν δεξιῶν κομμάτων, ἀπό τήν Ἑνωσῆ τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ ὡς τούς ὀχτωβριστές. Καί ξέρουμε πολύ καλά ὅτι αὐτή ἀκριβῶς εἶναι ἡ ἄποψη τῆς πλειονότητος τῶν ρώσων τσιφλικάδων καί τῶν τσιφλικάδων τῶν ἄλλων ἐθνοτήτων πού κατοικοῦν στή Ρωσία.

Γιατί οἱ τσιφλικάδες συμβουλεύουν τούς ἀγρότες νά ἐγκαταλείψουν τήν ἰδέα γιά ἐπέκταση τῆς γαιοκτησίας τῶν ἀγροτῶν; Ὁ βουλευτής Σβιατοπόλκ-Μίρσκι ἐξηγεῖ: γιατί τά νοικοκυριά τῶν τσιφλικάδων εἶναι καλύτερα ὀργανωμένα ἀπ' ὅ,τι τῶν ἀγροτῶν, εἶναι πιό «πολιτισμένα» ἀπ' ὅ,τι τῶν ἀγροτῶν. Οἱ ἀγρότες, λέει, εἶναι «ἀπολίτιστοι, καθυστερημένοι, ἀγράμματοι». Δέν μποροῦν, βλέπετε, νά τά βγάλουν πέρα χωρίς τήν καθοδήγηση τῶν τσιφλικάδων. «Ὅ,τι εἶναι ὁ παπᾶς εἶναι καί τό ποιμνιό του», εἶπε κάνοντας πνεῦμα, ὁ Σβιατοπόλκ-Μίρσκι. Ὅπως φαίνεται, πιστεύει ἀκράδαντα ὅτι ὁ τσιφλικᾶς θά εἶναι πάντα παπᾶς, ὅτι οἱ ἀγρότες θά εἶναι πάντα τά ἀδύναμα προβατάκια καί θ' ἀφήνουν πάντοτε νά τούς κουρεύουν.

Ἄραγε πάντα, κ. Σβιατοπόλκ-Μίρσκι; Ἄραγε πάντα, κύριοι τσιφλικάδες; Ὡ, μήπως πάνω σ' αὐτό κάνετε λάθος; Δέν ἔμειναν τάχα ὡς τά σήμερα οἱ ἀγρότες «ἀδύναμα προβατάκια», ἐπειδή ἦταν πάρα πολύ «καθυστερημένοι καί ἀγράμματοι»; Σήμερα ὅμως ὅλοι μας βλέπουμε ὅτι οἱ ἀγρότες ἀποκτοῦν *συνείδηση*. Οἱ βουλευτές τῶν ἀγροτῶν στή Δούμα τραβοῦν πρὸς τούς τρουντοβίκους καί τούς σοσιαλδημοκράτες καί ὄχι πρὸς τούς «δεξιούς». Τέτοιοι λόγοι, σάν τό λόγο τοῦ Σβιατοπόλκ-Μίρσκι, θά βοηθήσουν καί τούς πιό καθυστερημένους ἀγρότες νά ξεδιαλύνουν ποῦ βρίσκεται ἡ ἀλήθεια, νά ξεκαθαρίσουν ἂν μποροῦν οἱ ἀγρότες πραγματικά νά βοηθοῦν τέτοια κόμματα, ὅπως αὐτά πού τούς συμβουλεύουν νά ἐγκαταλείψουν τήν ἰδέα γιά τήν ἐπέκταση τῆς

γαιοκτησίας τῶν ἀγροτῶν.

Νά γιατί χαιρετίζω ὀλόψυχα τό λόγο τοῦ βουλευτῆ Σβιατοπόλκ-Μίρσκι καί τούς λόγους ὄλων τῶν μελλοντικῶν ὁμιλητῶν τῆς δεξιᾶς πτέρυγας πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα. Συνεχίστε στό ἴδιο πνεῦμα, κύριοι! Μᾶς βοηθάτε θαυμάσια ν' ἀνοίξουμε τά μάτια ἀκόμη καί τῶν πιό καθυστερημένων ἀγροτῶν!

Λένε ὅτι τά νοικοκυριά τῶν τσιφλικάδων εἶναι πιό πολιτισμένα ἀπό ὅ,τι τά νοικοκυριά τῶν ἀγροτῶν... Οἱ ἀγρότες δέν μποροῦν νά τά βγάλουν πέρα χωρίς τήν καθοδήγηση τῶν τσιφλικάδων!

Ἐγώ ὅμως θά σᾶς πῶ τά ἑξῆς: ὅλη ἡ ἱστορία τῆς τσιφλικάδικης γαιοκτησίας καί τοῦ τσιφλικάδικου νοικοκυριοῦ στή Ρωσία, ὅλα τά στοιχεῖα γιά τό σημερινό νοικοκυριό τῶν τσιφλικάδων δείχνουν ὅτι ἡ «καθοδήγηση» τῶν τσιφλικάδων σήμαινε καί σημαίνει πάντοτε ἀπεριόριστη βία πάνω στούς ἀγρότες, ἀτέλειωτους προσωπικούς ἐξευτελισμούς τοῦ ἀγρότη καί τῆς ἀγρότισσας, σημαίνει τήν πιό ἀσυνείδητη, ξετσιπίωτη καί πρωτοείδωτη στόν κόσμο ἐκμετάλλευση τῆς δουλιᾶς τῶν ἀγροτῶν (στά ρωσικά αὐτό σημαίνει: καταλήστευση). Τέτοια καταπίεση καί ἐξουθένωση, τέτοια ἀθλιότητα, σάν κι' αὐτή τήν ὁποία ζοῦν οἱ ρῶσοι ἀγρότες, δέν μπορεῖ νά βρεῖ κανεῖς ὄχι μόνο στή Δυτική Εὐρώπη, ἀλλά οὔτε καί στήν Τουρκία.

Ὁ σύντροφός μου Τσερετέλι μίλησε ἤδη γιά τό πῶς μοίραζαν κατοικημένες ἐκτάσεις στούς εὐνοούμενους καί στούς χαϊδεμένους τῶν «κύκλων» τῆς αὐλῆς. Θέλω νά ἐπιστήσω τήν προσοχή σας στό ζήτημα τοῦ νοικοκυριοῦ, πού ἔθιξε ὁ βουλευτής Σβιατοπόλκ-Μίρσκι, ὁ ὁποῖος μίλησε γιά τόν περιβόητο «πολιτισμό» τῶν τσιφλικάδων.

Ξέρει ἄραγε αὐτός ὁ βουλευτής, τί ὀνομάζει ὁ ἀγρότης *ξεπληρωμή μέ δουλιά ἢ ἀγγαρεία*; τί ἐννοεῖ ἡ οἰκονομική ἐπιστήμη μέ τόν ὄρο *οἰκονομία πού στηρίζεται* στό σύστημα τῆς *ξεπληρωμῆς μέ δουλιά*;

Ἡ τσιφλικάδικη οἰκονομία πού στηρίζεται στό σύστημα τῆς *ξεπληρωμῆς μέ δουλιά* εἶναι ἄμεση κληρονομιά, ἄμεση ἐπιβίωση τῆς *δουλοπαροικιακῆς* οἰκονομίας τῶν τσιφλικάδων πού στηρίζονταν στήν ἀγγαρεία. Ποιά ἦταν ἡ οὐσία τῆς *δουλοπαροικιακῆς* οἰκονομίας; Ὅτι οἱ ἀγρότες ἔπαιρναν ἀπό τόν τσιφλικά κλῆρο γιά νά θρέψουν τήν οἰκογένειά τους, ἀναλαμβάνοντας γιαυτό τήν ὑποχρέωση νά δουλεύουν τρεῖς μέρες (κάποτε καί περισσότερο) στή γῆ τοῦ τσιφλικᾶ. Ἀντί νά πληρώσουν τόν ἐργάτη μέ χρήματα, ὅπως πληρώνουν τώρα παντοῦ στίς πόλεις, τόν πλήρωνα μέ γῆ. Μέ τόν κλῆρο πού ἔπαιρνε ἀπό τόν τσιφλικά, ὁ ἀγρότης μόλις

καί μετά βίας τά κατάφερνε νά συντηρηθεῖ. Καί γι' αὐτή τή συντήρηση ὁ ἀγρότης μαζί μ' ὀλόκληρη τήν οἰκογένειά του, ἦταν ὑποχρεωμένος νά καλλιεργεῖ τή γῆ τοῦ τσιφλικᾶ μέ ἄλογα δικά του, τοῦ ἀγρότη, μέ ἐργαλεῖα ἢ σύνεργα τοῦ ἀγρότη. Αὐτή εἶναι ἡ οὐσία τῆς δουλοπαροικιακῆς οἰκονομίας: ἓνας ἄθλιος κλῆρος ἀντί πληρωμῆς γιά τήν ἐργασία· καλλιέργεια τῆς γῆς τῶν τσιφλικᾶδων μέ ἐργασία τοῦ ἀγρότη καί ἐργαλεῖα τοῦ ἀγρότη· ἐξαναγκασμός τοῦ ἀγρότη νά δουλεύει κάτω ἀπό τήν ἀπειλή τῆς βίας τοῦ τσιφλικᾶ. Μέσα στίς συνθῆκες μιᾶς τέτοιας οἰκονομίας ὁ ἀγρότης μετατρέποταν ἀναπόφευκτα σέ δουλοπάροικο, γιατί, χωρίς ἐξαναγκασμό μέ τή βία, κανένας ἄνθρωπος πού ἔχει κλῆρο δέν θά δούλευε γιά τόν τσιφλικᾶ. Καί τί σήμαινε αὐτή ἡ δουλοπαροικία γιά τούς ἀγρότες, γι' αὐτό πάρα πολλά ξέρουν καί πολύ καλά τό θυμοῦνται οἱ ἀγρότες.

Ἡ δουλοπαροικία θεωρεῖται ὅτι καταργήθηκε. Στήν πραγματικότητα ὅμως οἱ τσιφλικᾶδες ἔχουν ὡς τά σήμερα τέτοια ἐξουσία στά χέρια τους (χάρη στίς ἐκτάσεις γῆς πού λήστευσαν), ὥστε καί τώρα κρατοῦν τόν ἀγρότη σέ ἐξάρτηση δουλοπάροικου μέ τή βοήθεια τοῦ συστήματος τῆς ξεπληρωμῆς μέ δουλιά. Τό σύστημα τῆς ξεπληρωμῆς μέ δουλιά εἶναι ἀκριβῶς ἡ σύγχρονη δουλοπαροικία. Ὅταν ὁ σύντροφός μου Τσερετέλι στό λόγο του σχετικά μέ τή διακήρυξη τῆς κυβέρνησης μίλησε γιά τό δουλοπαροικιακό χαρακτήρα τῆς γαιοκτησίας τῶν τσιφλικᾶδων καί ὅλης τῆς σημερινῆς κρατικῆς ἐξουσίας στή Ρωσία, μιά ἐφημερίδα πού κρατᾶ δουλοπρεπή στάση ἀπέναντι στήν κυβέρνηση—τό ὄνομα αὐτῆς τῆς ἐφημερίδας εἶναι «Νόβογε Βρέμια»—ἄρχισε νά κάνει θόρυβο ὅτι τάχα τά ὅσα εἶπε ὁ βουλευτής Τσερετέλι δέν εἶναι ἀλήθεια. Ὁχι, ὁ βουλευτής τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος εἶπε τήν ἀλήθεια. Μόνο ἄνθρωποι πέρα γιά πέρα ἀγράμματοι ἢ πουλημένοι καλαμαράδες μποροῦν νά ἀρνηθοῦν ὅτι τό σύστημα τῆς ξεπληρωμῆς μέ δουλιά εἶναι ἄμεση ἐπιβίωση τῆς δουλοπαροικίας, ὅτι τό νοικοκυριό τῶν τσιφλικᾶδων μας στηρίζεται σ' αὐτό τό σύστημα.

Ποιά εἶναι ἡ οὐσία τοῦ συστήματος τῆς ξεπληρωμῆς μέ δουλιά; Ὅτι ἡ γῆ τῶν τσιφλικᾶδων δέν καλλιεργεῖται μέ ἐργαλεῖα τοῦ τσιφλικᾶ, οὔτε μέ τή μίσθωση ἐργατῶν, ἀλλά μέ ἐργαλεῖα τοῦ ἀγρότη πού εἶναι ὑποδουλωμένος στό γειτονά του τσιφλικᾶ. Ὅσοναφορᾶ τόν ἀγρότη, αὐτός ἀναγκάζεται νά ὑποδουλώνεται, γιατί ὁ τσιφλικᾶς κράτησε γιά τόν ἑαυτό του τήν καλύτερη γῆ, ἀφήνοντας στόν ἀγρότη τήν «ἀμμουδερή», στριμώχνοντάς τον σ' ἓναν ἄθλιο κλῆρο. Οἱ τσιφλικᾶδες ἄρπαξαν γιά τόν ἑαυτό τους

τόση γῆ, ὥστε οἱ ἀγρότες ὄχι μόνο δέν ἔχουν ποῦ νά κάνουν τό νοικοκυριό τους, ἀλλά καί τήν «κότα τους ἀκόμη δέν ἔχουν ποῦ νά τήν ἀμολήσουν».

Στά 1861 οἱ τσιφλικάδικες ἐπιτροπές τῶν κυβερνεῖων καί οἱ τσιφλικάδες-εἰρηνικοί μεσολαβητές (πού ἴσως νά ὀνομάστηκαν εἰρηνικοί μεσολαβητές γιατί μεσολαβοῦσαν ὑπέρ τῶν τσιφλικάδων)⁷²—ἀπελευθέρωσαν τοὺς ἀγρότες μέ τέτοιο τρόπο, ὥστε τό ἕνα πέμπτο τῆς γῆς τῶν ἀγροτῶν τό πῆραν οἱ τσιφλικάδες! Ἀπελευθέρωσαν τοὺς ἀγρότες μέ τέτοιο τρόπο, ὥστε ἀνάγκασαν τόν ἀγρότη γιά τόν κλῆρο πού τοῦ ἔμεινε ὕστερα ἀπ' αὐτή τή ληστεία νά πληρώσει *πανάκριθα!* Δέν εἶναι μυστικό γιά κανέναν ὅτι κατά τήν «ἐξαγορά» τοῦ 1861 ὁ ἀγρότης ὑποχρεώθηκε νά πληρώσει *πολύ περισσότερα ἀπ' ὅ,τι* στοίχιζε ἡ γῆ. Δέν εἶναι μυστικό γιά κανέναν ὅτι ὁ ἀγρότης ἀναγκάστηκε τότε νά ἐξαγοράσει ὄχι μόνο τή γῆ, ἀλλά καί τήν ἐλευθερία του. Δέν εἶναι μυστικό γιά κανέναν ὅτι ἡ «εὐεργεσία» τῆς ἐξαγορᾶς τῆς γῆς μέ τή *βοήθεια τοῦ κράτους* εἶχε σάν ἀποτέλεσμα ὅτι γι' αὐτή τή γῆ τό κράτος ἀπομύζησε ἀπό τοὺς ἀγρότες, (μέ τή μορφή πληρωμῶν ἐξαγορᾶς) *πολλοτάρα χρήματα ἀπ' ὅ,τι* πλήρωσε *στούς τσιφλικάδες!* Αὐτή ἦταν μιά ἀδελφική συμμαχία τοῦ τσιφλικᾶ μέ τόν «φιλελεύθερο» ὑπάλληλο γιά τήν καταλήστευση τοῦ ἀγρότη. Ἐάν ὁ κ. Σβιατοπόλκ-Μίρσκι τά ξέχασε ὅλα αὐτά, οἱ ἀγρότες ἀσφαλῶς δέν τά ξέχασαν. Ἐάν ὁ κ. Σβιατοπόλκ-Μίρσκι δέν τό ξέρει αὐτό τό πράγμα, ἄς διαβάσει τί ἔγραφε *πρίν ἀπό τριάντα ἀκόμη χρόνια* ὁ καθηγητής Γιάνσον στό βιβλίο του «Ἡ πείρα τῆς στατιστικῆς ἔρευνας γιά τοὺς κλήρους τῶν ἀγροτῶν καί τίς πληρωμές» καί ὅσα ἐπαναλήφθηκαν χιλιάδες φορές ἀπό τότε σ' ὅλη τή στατιστικο-οικονομική φιλολογία.

Στά 1861⁷³ «ἀπελευθέρωσαν» κατά τέτοιο τρόπο τόν ἀγρότη, πού βρέθηκε ἀμέσως μέ τή θηλειά στό λαιμό στά χέρια τοῦ τσιφλικᾶ. Ὁ ἀγρότης εἶναι τόσο στριμωγμένος ἐξαιτίας τοῦ ἀρπάγματος τῆς γῆς ἀπό τόν τσιφλικᾶ, ὥστε ἐκεῖνο πού τοῦ μένει εἶναι ἢ νά πεθάνει ἀπό τήν πείνα ἢ νά ὑποδουλωθεῖ.

Καί ὁ «ἐλεύθερος» ρῶσος ἀγρότης στόν ΧΧ αἰῶνα ἀναγκάζεται νά ὑποδουλώνεται στό γείτονα τσιφλικᾶ, *ἀκριβῶς ὅπως* στόν ΧΙ αἰῶνα ὑποδουλώνονταν οἱ «παλιοχωριάτες» (ἔτσι ὀνομάζει τοὺς ἀγρότες ἡ «Ρούσκαγια Πράβντα»⁷⁴) καί «καταχωροῦνταν» ὅτι ἀνῆκαν *στούς τσιφλικάδες!*

Τά λόγια ἄλλαζαν, οἱ νόμοι ἐκδίδονταν κι' ἐξαφανίζονταν, οἱ αἰῶνες περνοῦσαν, μά ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος ἔμενε ἡ ἴδια. Τό σύστημα τῆς ξεπληρωμῆς μέ δουλιᾶ, αὐτή εἶναι ἀκριβῶς ἡ δου-

λική εξάρτηση του αγρότη που αναγκάζεται με τα εργαλεία του να καλλιεργεί τη γειτονική του γη του τσιφλικᾶ. Τό σύστημα αυτό οικονομίας είναι ή ἴδια ή δουλοπαροικιακή οικονομία ανακαινισμένη, εξωραϊσμένη, μεταμορφωμένη.

Γιά νά κάνω πιά κατανοητό τό συλλογισμό μου θ' αναφέρω ἕνα ἀπό τά ἄπειρα παραδείγματα μέ τά ὁποῖα εἶναι γεμάτη ή φιλολογία γιά τό νοικοκυριό του αγρότη καί του τσιφλικᾶ. Ὑπάρχει μιά ὀγκώδης ἔκδοση τῆς Διεύθυνσης γεωργίας, που αναφέρεται στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1890–1900 καί ή ὁποία στηρίζεται σέ στοιχεῖα που πάρθηκαν ἀπό τούς ἰδιοκτῆτες γιά τό σύστημα του τσιφλικᾶδικοῦ νοικοκυριοῦ στή Ρωσία («Ἀγροτικά καί στατιστικά στοιχεῖα που πάρθηκαν ἀπό τούς ἰδιοκτῆτες»). Ἐκδοση τῆς Διεύθυνσης γεωργίας. Τεύχος V. Πετρούπολη, 1892). Τά στοιχεῖα αὐτά τά ἐπεξεργάστηκε ὁ κ. Σ. Α. Κορολένκο (δέν πρέπει νά τόν συγχέουμε μέ τόν Β. Γκ. Κορολένκο) ὄχι προοδευτικός συγγραφέας, ἀλλά ἀντιδραστικός ὑπάλληλος, νά ποιός εἶναι αὐτός ὁ κ. Σ. Α. Κορολένκο. Στό βιβλίο που ἐπεξεργάστηκε καί στή σελ. 118 μπορεῖ νά διαβάσει κανείς:

«Στά νότια του νομοῦ Ἐλέτς (του κυβερνεῖου Ὀριόλ), στά μεγάλα νοικοκυριά τῶν τσιφλικᾶδων, παράλληλα μέ τή χρησιμοποίηση ὀρισμένων εργατῶν που μισθώνονται μέ τό χρόνο, ἕνα σημαντικό τμήμα τῆς γῆς καλλιεργεῖται ἀπό τούς αγρότες σέ ἀντάλλαγμα γιά τή γη που τούς δίνουν μέ νοίκι. Οἱ πρώην δουλοπάροικοι (ἀκούστε κ. Σβιατοπόλκ-Μίρσκι!) ἐξακολουθοῦν νά νοικιάζουν γη ἀπό τούς πρώην τσιφλικᾶδες τους καί, ἀντί νά πληρώνουν νοίκι, καλλιεργοῦν τή γη τῶν τσιφλικᾶδων. Τά χωριά αὐτά ἐξακολουθοῦν (σημειῶστε το αὐτό!) νά φέρνουν τήν ὀνομασία «ἀγγαρεία, του τάδε τσιφλικᾶ».

Αὐτό γράφτηκε στήν τελευταία δεκαετία του περασμένου αἰῶνα, *τριάντα χρόνια* μετά τήν περιβόητη «ἀπελευθέρωση» τῶν αγροτῶν. *Τριάντα χρόνια* μετά τό 1861 ὑπάρχει ή ἴδια «ἀγγαρεία», ή ἴδια καλλιέργεια τῆς γῆς τῶν πρώην τσιφλικᾶδων μέ εργαλεία τῶν αγροτῶν!

Ἴσως μου προβάλλουν τήν ἀντίρρηση ὅτι αὐτό εἶναι μιά ξεχωριστή περίπτωση. Ὅποιος, ὄμως, γνωρίζει τό νοικοκυριό τῶν τσιφλικᾶδων στήν Κεντρική μαυρόχωμη ζώνη τῆς Ρωσίας, ὁποιος ἔριξε ἔστω καί μιά ματιά στή ρωσική οικονομική φιλολογία, αὐτός ὀφείλει νά παραδεχτεῖ ὅτι δέν εἶναι ἐξαίρεση, ἀλλά γενικός κανόνας. Στά κυρίως ρωσικά κυβερνεῖα, ἀκριβῶς ἐκεῖ ὅπου ἐπικρατοῦν οἱ πραγματικοί ρῶσοι τσιφλικᾶδες (ὄχι ἄδικα αὐτοί εἶναι τόσο προσφιλεῖς στούς πραγματικούς ρῶσους τῆς δεξιᾶς

πτέρυγας τῆς Δούμας!) ἐπικρατοῦν καί σήμερα τά νοικοκυριά πού βασίζονται στό σύστημα τῆς ξεπληρωμῆς μέ δουλιά.

Θά ἐπικαλεστῶ λογουχάρη, μιά τόσο γνωστή ἐπιστημονική ἐργασία, ὅπως εἶναι τό βιβλίο «Ἡ ἐπίδραση τῶν σοδιῶν καί τῶν τιμῶν τῶν σιτηρῶν» πού συντάχθηκε ἀπό ὀμάδα ἐπιστημόνων. Τό βιβλίο αὐτό βγήκε τό 1897. Σ' αὐτό ἀποδείχεται ὅτι τό σύστημα τῆς ξεπληρωμῆς μέ δουλιά στούς τσιφλικάδες ἐπικρατεῖ στή κυβερνεῖα: Οὐφά, Σιμπίρσκ, Σαμάρα, Ταμπόφ, Πένζα, Ὀριόλ, Κούρσκ, Ριαζάν, Τούλα, Καζάν, Νίζνι Νόβγκοροντ, Πσκόφ, Νόβγκοροντ, Κοστρομά, Τβέρ, Βλαντίμιρ καί Τσερνίγκοφ, δηλ. σέ 17 ρωσικά κυβερνεῖα.

Ἐπικράτηση τοῦ συστήματος τῆς ξεπληρωμῆς μέ δουλιά... Τί σημαίνει αὐτό;

Αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ γῆ τῶν τσιφλικάδων ἐξακολουθεῖ νά καλλιεργεῖται μέ τά ἐργαλεῖα τῶν ἀγροτῶν, μέ τήν ἐργασία τοῦ ἀφανισμένου, ἐξαθλιωμένου, ὑποδουλωμένου ἀγρότη. Νά ποιός εἶναι ὁ «πολιτισμός», γιά τόν ὁποῖο μίλησε ὁ βουλευτής Σβιατοπόλκ-Μίρσκι καί γιά τόν ὁποῖο μιλοῦν ὅλοι οἱ ὑπερασπιστές τῶν συμφερόντων τῶν τσιφλικάδων. Οἱ τσιφλικάδες ἔχουν βέβαια καλύτερα ζῶα πού ζοῦν στό σταῦλο τοῦ ἀφεντικοῦ καλύτερα ἀπ' ὅ,τι ὁ χωρικός στήν ἀγροτική ἴζμπα. Ὁ τσιφλικός παίρνει βέβαια καλύτερες σοδιές, γιατί οἱ ἐπιτροπές τῶν τσιφλικάδων ἀπό τό 1861 ἀκόμη φρόντισαν νά κόψουν τήν καλύτερη γῆ ἀπό τοὺς ἀγρότες καί νά τήν παραχωρήσουν στοὺς τσιφλικάδες. Ὅμως γιά τό ἐπίπεδο «πολιτισμοῦ» τοῦ νοικοκυριοῦ τῶν ρώσων τσιφλικάδων μπορεῖ νά μιλά κανεῖς μόνο εἰρωνικά. Στά περισσότερα ἀγροκτήματα δέν ὑπάρχει κανενός εἴδους τσιφλικάδικο νοικοκυριό, ἀλλά εἶναι ὀργανωμένο ὅπως τό νοικοκυριό τοῦ ἀγρότη, ἡ γῆ ὀργώνεται μέ τό ἐξαντλημένο ἄλογο τοῦ ἀγρότη καί καλλιεργεῖται μέ τά παλιά καί ἄσχημα ἐργαλεῖα τοῦ ἀγρότη. Σέ καμιά χώρα τῆς Εὐρώπης, ἀπολύτως σέ καμιά, ἐκτός ἀπό τή Ρωσία, δέν διατηρήθηκε ὡς τά σήμερα αὐτή ἡ δουλοπαροικιακή οἰκονομία στά μεγάλα καί στά πολύ μεγάλα κτήματα μέ τή βοήθεια τοῦ ὑποδουλωμένου ἀγρότη.

Τσιφλικάδικος «πολιτισμός» σημαίνει διατήρηση τῆς τσιφλικάδικης δουλοπαροικίας. Τσιφλικάδικος πολιτισμός σημαίνει τοκογλυφία σέ βάρος τοῦ ἐξαθλιωμένου ἀγρότη πού τόν γδέρνουν καί τόν ὑποδουλώνουν γιά μιά ντεσιατίνα γῆς, γιά τή βοσκή, γιά τό πότισμα τῶν ζώων, γιά τά ξύλα, γιά ἓνα πούτι ἀλεύρι πού δόθηκε δανεικό στόν πεινασμένο ἀγρότη τό χειμῶνα μέ ἐξωφρε-

νικούς τόκους, για ένα ρούβλι πού είχε εκλιπαρήσει ή αγροτική οικογένεια...

Καί οί κύριοι αὐτοί, ἀπό τή δεξιά πτέρυγα, μιλοῦν ἀκόμη γιά ἐκμετάλλευση τῶν ἀγροτῶν ἀπό μέρος τῶν ἑβραίων, γιά τόκους τῶν ἑβραίων! Μά καί χιλιάδες ἀκόμη ἔμποροι ἑβραῖοι δέν μποροῦν νά γδάρουν ἔτσι τό ρῶσο ἀγρότη, ὅπως τόν γδέρνουν οἱ πραγματικοί ρῶσοι ὀρθόδοξοι τσιφλικάδες! Ὅποιοιδήποτε τόκοι τοῦ χειρότερου τοκογλύφου δέν μποροῦν νά συγκριθοῦν μέ τούς τόκους πού παίρνει ὁ γνήσιος ρῶσος τσιφλικάς, ὁ ὁποῖος ἀπό τό χειμῶνα μισθώνει τό χωρικό γιά τήν καλοκαιρινή δουλιά, ἢ τόν ἀναγκάζει γιά μιά ντεσιατίνα γῆς νά πληρώνει καί μέ χρῆμα, καί μέ ἐργασία, καί μέ αὐγά, καί μέ κότες καί ἕνας θεός ξέρει μέ τί ἄλλο ἀκόμη!

Φαίνεται ἀστεῖο, αὐτό ὅμως τό πικρό ἀστεῖο μοιάζει πάρα πολύ μέ τήν ἀλήθεια. Νά ἕνα συγκεκριμένο παράδειγμα τοῦ τί πληρώνει ὁ ἀγρότης γιά μιά ντεσιατίνα γῆς (παράδειγμα πού πάρθηκε ἀπό τό γνωστό βιβλίο τοῦ Κάρισεφ γιά τό νοίκιασμα τῆς γῆς ἀπό μέρος τῶν ἀγροτῶν): γιά μιά ντεσιατίνα ὁ ἀγρότης πρέπει νά καλλιεργήσει 1^{1/2} ντεσιατίνα, νά δώσει 10 αὐγά καί μιά κότα καί νά διαθέσει μιά γυναικεία ἐργάσιμη μέρα (βλ. στή σελ. 348 τοῦ βιβλίου τοῦ Κάρισεφ).

Τί εἶναι αὐτό; «Πολιτισμός» ἢ ἡ πιο ξετσιπωτή δουλοπαροικιακή ἐκμετάλλευση;

Λένε ἀσύστολα ψέματα γιά τούς ἀγρότες, συκοφαντοῦν τούς ἀγρότες ἐκεῖνοι πού θέλουν νά κάνουν τή Ρωσία καί τήν Εὐρώπη νά πιστέψουν ὅτι τάχα οἱ ἀγρότες μας παλεύουν ἐνάντια στόν πολιτισμό! Ψέματα! Οἱ ρῶσοι ἀγρότες παλεύουν γιά τήν ἐλευθερία ἐνάντια στή δουλοπαροικιακή ἐκμετάλλευση. Τό ἀγροτικό κίνημα ἀπλώθηκε ἀκόμη πιο πολύ, ἀκόμη πιο ἀποφασιστικά, ὁ ἀγῶνας τῶν ἀγροτῶν ἐνάντια στους τσιφλικάδες ἦταν πιο ὀξύτερος ἀκριβῶς σ' ἐκεῖνα τά γνήσια ρωσικά κυβερνεῖα, ὅπου κρατιέται πιο γερά, ὅπου ριζώθηκε πιο βαθιά ἢ πραγματικά ρωσική δουλοπαροικία, τό πραγματικά ρωσικό σύστημα ξεπληρωμῆς μέ δουλιά, ἢ ὑποδούλωση, ὁ ἐξευτελισμός τοῦ ἐξαθλιωμένου καί καταχρεωμένου ἀγρότη!

Τό σύστημα ξεπληρωμῆς μέ δουλιά δέν στηρίζεται στό νόμο—σύμφωνα μέ τό νόμο ὁ ἀγρότης εἶναι «ἐλεύθερος» νά πεθάνει ἀπό τήν πείνα!— στηρίζεται στήν *οἰκονομική ἐξάρτηση* τῶν ἀγροτῶν. Μέ νόμους, μέ ἀπαγορεύσεις, μέ «ἐπιτηρήσεις» καί «κηδεμονίες» δέν μπορεῖ νά κάνεις τίποτε ἀπολύτως ἐνάντια στό σύστημα ξεπληρωμῆς μέ δουλιά καί ἐνάντια στήν ὑποδούλωση.

Γιά τήν ἐξάλειψη αὐτῆς τῆς πληγῆς ἀπό τό σῶμα τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ ὑπάρχει μόνο ἓνα μέσο: ἡ *κατάργηση τῆς τσιφλικάδικης ἰδιοκτησίας γῆς*, γιατί στή συντριπτική πλειονότητα τῶν περιπτώσεων αὐτή ἐξακολουθεῖ μέχρι σήμερα νά εἶναι *δουλοπαροικιακή ἰδιοκτησία*, πηγὴ καί στήριγμα τῆς *δουλοπαροικιακῆς ἐκμετάλλευσης*.

Ὅλες καί οἱ κάθε εἶδους συζητήσεις γιά «βοήθεια» στοὺς ἀγρότες, γιά «καλυτέρευση» τῆς θέσης τους, γιά «ὑποστήριξη» τους ν' ἀποκτήσουν γῆ καί ἄλλες παρόμοιες κουβέντες πού ἀγαποῦν νά λένε οἱ τσιφλικάδες καί οἱ γραφειοκράτες δημόσιοι ὑπάλληλοι, δέν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρά κούφιος προφάσεις καί ὑπεκφυγές ἀπό τή στιγμή πού παρακάμπτεται τό *βασικό ζήτημα*: νά διατηρηθεῖ ἢ ὄχι ἡ τσιφλικάδικη ἰδιοκτησία γῆς.

Σ' αὐτό βρίσκεται ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος. Καί πρέπει νά προειδοποιήσω ἰδιαίτερα τοὺς ἀγρότες καί τοὺς βουλευτές τῶν ἀγροτῶν: μήν ἐπιτρέπετε νά παρακάμπτεται αὐτή ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος. Μήν πιστεύετε στίς διάφορες ὑποσχέσεις καί στά κάθε λογῆς ὄμορφα λόγια, ὅσο δέν ξεκαθαρίζεται τό *κυριότερο*: τό ἂν θά παραμείνει ἡ τσιφλικάδικη ἰδιοκτησία γῆς στά χέρια τῶν τσιφλικάδων ἢ θά περάσει στοὺς ἀγρότες. Ἐάν παραμείνει στοὺς τσιφλικάδες, θά διατηρηθεῖ τό *σύστημα τῆς ξεπληρωμῆς μέ δουλιὰ καί ἡ ὑποδούλωση*. Θά συνεχιστεῖ ἡ ἀθλιότητα καί θά ἐξακολουθήσουν οἱ λιμοὶ γιά τά ἑκατομμύρια τῶν ἀγροτῶν. Μαρτύριο ἑνός ἀργοῦ θανάτου ἀπό τήν πείνα, νά τί σημαίνει γιά τοὺς ἀγρότες ἡ διατήρηση τῆς τσιφλικάδικης ἰδιοκτησίας γῆς.

Γιά νά δείξουμε καθαρά ποιά εἶναι αὐτή ἡ οὐσία τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος, πρέπει νά θυμηθοῦμε τοὺς κυριότερους ἀριθμούς σχετικά μέ τήν κατανομή τῆς ἰδιοκτησίας γῆς στή Ρωσία. Τά στατιστικά στοιχεῖα γιά τή γαιοκτησία στή Ρωσία –τά νεώτερα πού ὑπάρχουν– ἀναφέρονται *στό ἔτος 1905*. Ἡ Κεντρική στατιστική ἐπιτροπή τά συγκέντρωσε μέ εἰδική ἔρευνα, πού τά πλήρη ἀποτελέσματα τῆς δέν δημοσιεύτηκαν ἀκόμη. Τά κυριότερα ὅμως ἀποτελέσματα εἶναι πιά γνωστά ἀπό τίς ἑφημερίδες. Συνολικά ὑπολογίζουν ὅτι στήν Εὐρωπαϊκὴ Ρωσία ὑπάρχουν 400 ἑκατομμύρια περίπου ντεσιατίνες γῆς. Ἀπό τά 395 1/2 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες –γιά τά ὅποια ὑπάρχουν προκαταρκτικά στοιχεῖα– στό δημόσιο, στήν τσαρική οἰκογένεια, στήν ἐκκλησία καί σέ ἰδρύματα ἀνήκουν 155 ἑκατομμύρια, σέ ἰδιῶτες ἀνήκουν 102 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες, στοὺς κλήρους τῶν ἀγροτῶν 138 1/2 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες.

Ἀπὸ πρώτη ματιὰ μπορεῖ νά φανεῖ ὅτι τό δημόσιο κατέχει τό

μεγαλύτερο μέρος τῆς γῆς κι' ἐπομένως τό ζήτημα δέν βρίσκεται καθόλου στή γῆ τῶν τσιφλικάδων.

Αὐτό ὅμως εἶναι λάθος πού γίνεται συχνά καί πού πρέπει νά ἐξαλειφθεῖ μιά γιά πάντα. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι στό δημόσιο ἀνήκουν 138 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες, ὅμως, σχεδόν ὅλη αὐτή ἡ γῆ βρίσκεται στά βόρεια κυβερνεῖα: τοῦ Ἀρχάγγελσκ, τῆς Βολογκντά, τοῦ Ὀλόνετς καί μάλιστα σέ τέτοια μέρη, ὅπου δέν εὐδοκίμεῖ ἡ γεωργία. Σύμφωνα μέ ἀκριβεῖς ὑπολογισμούς τῶν στατιστικῶν (θά ἐπικαλεσθῶ, λογουχάρη, τόν κ. Προκοπόβιτς καί τό βιβλίο του «Τό ἀγροτικό ζήτημα σέ ἀριθμούς»), ἡ ἴδια ἡ κυβέρνησις δέν θά μπορούσε νά συγκεντρώσει παραπάνω ἀπό 7 περίπου ἑκατομμύρια ντεσιατίνες δημόσια γῆ, πού νά μπορεῖ νά δοθεῖ στούς ἀγρότες.

Συνεπῶς, δέν μπορεῖ νά μιλά κανεῖς σοβαρά γιά τή δημόσια γῆ. Δέν μπορεῖ νά μιλά κανεῖς καί γιά ἐποικισμό τῶν ἀγροτῶν στή Σιβηρία. Αὐτό πιά ξεκαθαρίστηκε ἀρκετά ἀπό ἕναν ὁμιλητή τῶν τρουνοβίκων στή Δούμα. Ἔαν οἱ κ.κ. τσιφλικάδες πιστεύουν πραγματικά στό ὄφελος τῶν ἐποικισμῶν στή Σιβηρία, ἄς ἐποικίσουν οἱ ἴδιοι στή Σιβηρία! Σ' αὐτό οἱ ἀγρότες πιστεύω πώς θά συμφωνήσουν... Τήν πρόταση ὅμως νά γιατρευτεῖ ἡ φτώχεια τῶν ἀγροτῶν μέ τή Σιβηρία, οἱ ἀγρότες θά τή δεχτοῦν ἀσφαλῶς μέ εἰρωνεία.

Ἐσοναφοῦ τά ρωσικά κυβερνεῖα, καί ἰδιαίτερα τά κεντρικά μαυρόχωμα κυβερνεῖα, ὅπου ἡ ἐξαθλίωσις τῶν ἀγροτῶν εἶναι μεγαλύτερη, γίνεται λόγος ἀκριβῶς γιά τή γῆ τῶν τσιφλικάδων καί ὄχι γιά καμιά ἄλλη. Τοῦ κάκου μίλησε ὁ βουλευτής Σβιατοπόλκ-Μίρσκι γιά «ἐξαιρετικές περιπτώσεις στενότητας γῆς».

Ἡ στενότητα γῆς στήν Κεντρική Ρωσία δέν ἀποτελεῖ ἐξαίρεσις, ἀλλά κανόνα. Οἱ ἀγρότες δέν ἔχουν ἀρκετή γῆ, γιά τό λόγο ἀκριβῶς ὅτι οἱ κύριοι τσιφλικάδες ἔχουν πάρα πολλή εὐρυχωρία, ἀπλώθηκαν πάρα πολύ. «Στενότητα γῆς τῶν ἀγροτῶν» θά πεῖ ἄρπαγμα μεγάλων ἐκτάσεων γῆς ἀπό τοὺς τσιφλικάδες.

«Ἐνεπάρκεια γῆς γιά τόν ἀγρότη», θά πεῖ ἀφθονία γῆς γιά τόν τσιφλικά.

Ἐρίστε, κύριοι, μερικοί ἀπλοῖ καί συγκεκριμένοι ἀριθμοί. Οἱ κληροῖ τῶν ἀγροτῶν ἀνέρχονται σέ 138 1/2 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες. Ἡ γῆ τῶν ἰδιωτῶν γαιοκτημόνων σέ 102 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες. Πόση ἀπ' αὐτήν τήν τελευταία ἀνήκει στούς μεγάλους γαιοκτήμονες;

Ἐβδομήντα ἐννιάμισι ἑκατομμύρια ντεσιατίνες γῆς ἀνήκουν

στούς γαιοκτήμονες πού έχουν πάνω από 50 ντεσιατίνες ό καθένας.

Σέ πόσα άτομα ανήκει αυτή ή τεράστια έκταση γής; Σέ λιγότερο από 135 χιλιάδες (άκριβής αριθμός: 133.898 γαιοκτήμονες).

Σκεφτείτε καλά αυτούς τούς αριθμούς: 135 χιλιάδες άτομα από τά εκατό και κάτι εκατομμύρια κατοίκους τής Εύρωπαϊκής Ρωσίας κατέχουν περίπου όγδόντα εκατομμύρια ντεσιατίνες γής!!

Και από τήν άλλη μεριά 12 1/4 (δώδεκα κι' ένα τέταρτο) εκατομμύρια νοικοκυριά τών κληρούχων άγροτών κατέχουν 138 1/2 εκατομμύρια ντεσιατίνες.

Σέ κάθε μεγαλογαιοκτήμονα, σέ κάθε τσιφλικά (για νά έκφραστούμε πιό άπλά) αναλογούν 594 ντεσιατίνες.

Σέ κάθε άγροτικό νοικοκυριό αναλογούν 11 1/3 ντεσιατίνες.

Νά τί όνομάζουν ό κ.Σβιατοπόλκ-Μίρσκι και οί όμοϊδεάτες του «έξαιρετικές περιπτώσεις πραγματικής στενότητας γής»! Πώς όμως νά μήν ύπάρχει γενική «στενότητα γής» για τούς άγρότες, όταν μιά χούφτα πλούσιων, 135 χιλιάδες άτομα, έχουν από 600 ντεσιατίνες ό καθένας, ενώ τά εκατομμύρια τής άγροτιάς από 11 ντεσιατίνες τό κάθε νοικοκυριό; Πώς μπορεί νά μήν ύπάρχει «ανεπάρκεια γής» στούς άγρότες, όταν οί τσιφλικάδες έχουν μιά τεράστια και υπέρμετρη άφθονία γής;

Ό κ. Σβιατοπόλκ-Μίρσκι μās συμβούλεψε «νά εγκαταλείψουμε τήν ιδέα» για αύξηση τής άγροτικής γαιοκτησίας. Όχι, ή εργατική τάξη δέν θά εγκαταλείψει αυτή τήν ιδέα. Οί άγρότες δέν θά εγκαταλείψουν αυτή τήν ιδέα. Τά εκατομμύρια και οί δεκάδες εκατομμύρια τών άγροτών δέν μπορούν νά εγκαταλείψουν αυτή τήν ιδέα, δέν μπορούν νά σταματήσουν τήν πάλη για τήν επίτευξη του σκοπου τους.

Οί αριθμοί πού παράθεσα δείχνουν καθαρά για ποιό πράγμα γίνεται ή πάλη. Οί τσιφλικάδες πού έχουν από 600 ντεσιατίνες κατά μέσο όρο στο νοικοκυριό, παλεύουν για τά πλούτη τους, για τά εισοδήματά τους πού ανέρχονται άσφαλώς σέ πάνω από 500 εκατομμύρια ρούβλια τό χρόνο. Οί μεγαλύτεροι όμως τσιφλικάδες είναι συνήθως και οί μεγαλύτεροι ταυτόχρονα άξιωματοϋχοι. Τό κράτος μας, όπως είπε πολύ σωστά ό σύντροφός μου Τσερετέλι, υπερασπίζει τά συμφέροντα μιās χούφτας τσιφλικάδων και όχι τά λαϊκά συμφέροντα. Δέν είναι παράξενο ότι και ή μάζα τών τσιφλικάδων και όλη ή κυβέρνηση παλεύουν μέ λύσσα ενάντια στις άγροτικές διεκδικήσεις. Η ιστορία τής ανθρωπότητας δέν γνώρισε ακόμη παραδείγματα, όπου οί κυρίαρχες και οί καταπιε-

στικές τάξεις να παραιτηθούν με τή θέλησή τους από τὰ δικαιώματά τους στην κυριαρχία, στην καταπίεση, στα πλούσια εισοδήματα που απομυζούν από τούς υποδουλωμένους αγρότες κι' εργάτες.

Οί αγρότες όμως παλεύουν για τήν απελευθέρωσή τους από τήν υποδούλωση, από τό σύστημα τής ξεπληρωμής με δουλιά, από τή δουλοπαροικιακή εκμετάλλευση. Οί αγρότες παλεύουν για να αποκτήσουν τή δυνατότητα να ζήσουν κάπως ανθρωπινά. Καί ἡ εργατική τάξη υποστηρίζει *όλοκληρωτικά* τούς αγρότες ἐναντία στους τσιφλικάδες, τούς υποστηρίζει πρὸς τό συμφέρον τῶν ἴδιων τῶν εργατῶν, πάνω στους ὁποίους θαραίνει ἐπίσης ὁ ζυγός τῶν τσιφλικάδων, τούς υποστηρίζει πρὸς τό συμφέρον ὅλης τής κοινωνικῆς ἐξέλιξης στην ὁποία βάζει τροχοπέδη ἡ καταπίεση τής ἐξουσίας τῶν τσιφλικάδων.

Γιά να σᾶς δείξω, κύριοι, τί μποροῦν καί *πρέπει* να πετύχουν οί αγρότες με τήν πάλη τους, θά σᾶς παρουσιάσω ἕναν μικρό ὑπολογισμό.

Ὁ ὑπουργός Γεωργίας κ. Βασίλτσικοφ, εἶπε: «ἔφτασε ὁ καιρός πού για τό ξεκαθάρισμα αὐτοῦ τοῦ ζητήματος πρέπει να καταφύγουμε πιά στην εὐγλωττία ὄχι τόσο τῶν λέξεων, ὅσο τῶν ἀριθμῶν, τῶν γεγονότων καί τής πραγματικότητας». Εἶμαι πέρα για πέρα σύμφωνος με τόν κύριο ὑπουργό. Ναί, ναί, ἀκριβῶς ἔτσι εἶναι, κύριοι: περισσότερους ἀριθμούς, περισσότερους ἀριθμούς *γιατίς διαστάσεις τής τσιφλικάδικης* ἰδιοκτησίας γῆς καί *γιατίς διαστάσεις τής ἰδιοκτησίας τῶν ἀγροτῶν* σέ κλήρους. Σᾶς παράθεσα ἤδη τούς ἀριθμούς για τό πόση «παραπανίσια» τσιφλικάδικη γῆ ὑπάρχει. Τώρα θά σᾶς παραθέσω τούς ἀριθμούς *γιατίς διαστάσεις τῶν ἀναγκῶν τῶν ἀγροτῶν* σέ γῆ. Κατά μέσο ὄρο, ὅπως ἀνάφερα πιά πάνω, κάθε ἀγροτικό νοικοκυριό κατέχει κλήρο ἀπό 11 1/3 ντεσιατίνες γῆς. Αὐτός ὅμως ὁ μέσος ὑπολογισμός *κρύβει* τήν ἀνάγκη τῶν ἀγροτῶν σέ γῆ, γιατί ἡ πλειοψηφία τῶν ἀγροτῶν ἔχει κλήρους *μικρότερους ἀπό τό μέσο ὄρο*, ἐνῶ μιά ἀσήμαντη μειοψηφία διαθέτει κλήρους πάνω ἀπό τό μέσο ὄρο.

Ἀπό τὰ 12 1/4 ἑκατομμύρια ἀγροτικά νοικοκυριά, 2.860.000 (παίρνω στρογγυλούς ἀριθμούς) νοικοκυριά ἔχουν κλήρους *μικρότερους ἀπό 5 ντεσιατίνες* για τό κάθε νοικοκυριό, 3.320.000 ἔχουν ἀπό 5 ὡς 8 ντεσιατίνες, 4.810.000 ἔχουν ἀπό 8 ὡς 20 ντεσιατίνες, 1.100.000 νοικοκυριά ἔχουν ἀπό 20 ὡς 50 ντεσιατίνες καί μόνο 250.000 ἔχουν πάνω ἀπό 50 ντεσιατίνες (τά τελευταῖα ἔχουν ἴσως κατά μέσο ὄρο ὄχι πάνω ἀπό 75 ντεσιατίνες τό κάθε νοικοκυριό).

“Ας υποθέσουμε ὅτι τὰ 79 1/2 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες τῆς τσιφλικάδικης γῆς πηγαίνουν γιὰ τὴν ἐπέκταση τῆς γαιοκτησίας τῶν ἀγροτῶν. Ἄς υποθέσουμε ὅτι οἱ ἀγρότες –σύμφωνα μὲ τὰ λόγια τοῦ ὁπαδοῦ τῆς Ἀγροτικῆς ἔνωσης, τοῦ ἱερέα Τίχβινσκι,– δὲν θέλουν νὰ ξεκληρίσουν τοὺς τσιφλικάδες κι’ ἀφήνουν στὸν καθένα ἀπ’ αὐτοὺς ἀπὸ 50 ντεσιατίνες. Αὐτὸς εἶναι, βέβαια, ἓνας ἀριθμὸς πολὺ μεγάλος γιὰ κάτι «πολιτισμένους» κυρίους, ὅπως εἶναι οἱ τσιφλικάδες μας, ὅμως ἐμεῖς, παρ’ ὅλα αὐτὰ, παίρνουμε γιὰ τὴν ὥρα, σὰν παράδειγμα, αὐτὸν τὸν ἀριθμὸ. Ἀφαιρώντας 50 ντεσιατίνες γιὰ τὸν καθένα ἀπὸ τοὺς 135 χιλιάδες τσιφλικάδες, θὰ ἔμεναν γιὰ τοὺς ἀγρότες 72 (ἑβδομήντα δύο) ἑκατομμύρια ντεσιατίνες γῆς. Δὲν ὑπάρχει κανένας λόγος ν’ ἀφαιρέσουμε ἀπ’ αὐτὸν τὸν ἀριθμὸ τὰ δάση (ὅπως κάνουν ὀρισμένοι συγγραφεῖς, λογουχάρη, ὁ κ. Προκοπόβιτς, πού τοὺς ἀριθμοὺς τοῦ χρησιμοποίησα πολλές φορές), γιὰτί καί τὰ δάση δίνουν ἐπίσης εἰσόδημα καί δὲν ἐπιτρέπεται ν’ ἀφήνουμε αὐτὸ τὸ εἰσόδημα στὰ χέρια μιᾶς χούφτας τσιφλικάδων.

Προσθέστε σ’ αὐτὰ τὰ 72 ἑκατομμύρια καί τίς κατάλληλες γαῖες τοῦ δημοσίου (7,3 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες περίπου), μετὰ ὅλη τὴ γῆ τῆς τσαρικήσ οἰκογένειας (7,9 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες), τὴ γῆ τῶν ἐκκλησιῶν καί τῶν μοναστηριῶν (2,7 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες) καί θὰ ἔχετε ἓνα ποσό ἀπὸ 90 σχεδὸν ἑκατομμύρια ντεσιατίνες*. Τὸ ποσό αὐτὸ εἶναι ἀρκετὸ γιὰ νὰ ἐπεκταθεῖ ἡ γαιοκτησία ὅλων τῶν φτωχῶν ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν τουλάχιστο σέ 16 ντεσιατίνες τὸ κάθε νοικοκυριό.

Καταλαβαίνετε, κύριοι, τί σημαίνει αὐτό;

Αὐτὸ θὰ ἦταν ἓνα τεράστιο βῆμα μπροστά, αὐτὸ θὰ γλύτωνε ἑκατομμύρια ἀγρότες ἀπὸ τὴν πείνα, θ’ ἀνέβαζε τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο δεκάδων ἑκατομμυρίων ἐργατῶν καί ἀγροτῶν, θὰ τοὺς ἔδινε τὴ δυνατότητα νὰ ζήσουν κάπως ἀνθρωπινά, ὅπως ζοῦν οἱ κάπως πολιτισμένοι πολῖτες ἑνὸς «πολιτισμένου» κράτους καί ὄχι ἔτσι ὅπως ζεῖ ἡ σημερινὴ ρωσικὴ ἀγροτιά ποῦ ἀργοπεθαίνει. Αὐτὸ δὲν θ’ ἀπάλλασσε, βέβαια, ὅλους τοὺς ἐργαζόμενους ἀπὸ κάθε ἀθλιότητα καί καταπίεση, –(γιὰ ἓνα τέτοιο πρᾶγμα χρειάζεται μετασχηματισμὸς τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνίας σέ σοσιαλιστικὴ)– ὅμως θὰ διευκόλυνε σέ τεράστιο βαθμὸ τὴν πάλη τους γιὰ μιὰ τέτοια ἀπαλλαγὴ. Πάνω ἀπὸ 6 ἑκατομμύρια ἀγροτικὰ νοικοκυριά, πάνω ἀπὸ τὸ μισὸ τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀγροτῶν ἔχουν, ὅπως εἶπα ἤδη, λιγότερο ἀπὸ 8 ντεσιατίνες τὸ κάθε νοικο-

* Λεπτομερειακὸς ὑπολογισμὸς (γιὰ τὴν περίπτωση πληροφοριῶν) στὸ τέλος τοῦ 3ου τετραδίου⁷⁵.

κυριό. Ἡ γαιοκτησία τους θά αὐξαινε περισσότερο ἀπό δύο φορές, σχεδόν θά τριπλασιαζόταν.

Αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ μισή ἀγροτιά, πού αἰώνια δυστυχεῖ, πού πεινᾷ, πού ρίχνει τά μεροκάματα τῶν ἐργατῶν στίς πόλεις, στίς φάμπρικες καί στά ἐργοστάσια, ἡ μισή ἀγροτιά θά μπορούῦσε νά νιώσει τόν ἑαυτό της σάν ἄνθρωπο!

Καί μπορούν ὁ κ. Σβιατοπόλκ-Μίρσκι ἢ οἱ ὁμοϊδεάτες του νά συμβουλεύουν στά σοβαρά τά ἑκατομμύρια τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν νά ἐγκαταλείψουν τήν ἰδέα γιά μιά ἐντελῶς δυνατή, πραγματοποιήσιμη καί κοντινή διέξοδο ἀπό τήν ἀφόρητη, ἀπελπιστική κατάστασή τους;

Δέν φτάνει, ὅμως, ὅτι πάνω ἀπό τά μισά νοικοκυριά τῆς ἀγροτικῆς φτωχολογιᾶς θά μπορούσαν σχεδόν νά τριπλασιάσουν τή γαιοκτησία τους σέ βάρος τῶν κυρίων τσιφλικάδων μας πού ἔχουν μέ τό παραπάνω ἀφθονη γῆ. Ἐκτός ἀπ' αὐτά τά ἕξι ἑκατομμύρια τῶν νοικοκυριῶν τῆς φτωχολογιᾶς ὑπάρχουν ἀκόμη σχεδόν πέντε (ἀκριβῆς ἀριθμός 4,8) ἑκατομμύρια ἀγροτικά νοικοκυριά πού ἔχουν ἀπό 8 ὡς 20 ντεσιατίνες. Ἀπ' αὐτά τά πέντε ἑκατομμύρια τῶν οἰκογενειῶν, ὄχι λιγότερο ἀπό τά τρία ἑκατομμύρια δέρνονται ἐπίσης ἀπό τή φτώχεια στούς ἄθλιους κλήρους τους. Κι' αὐτά τά τρία ἑκατομμύρια νοικοκυριά θά μπορούσαν νά αὐξήσουν τή γαιοκτησία τους σέ 16 ντεσιατίνες τό κάθε νοικοκυριό, δηλ. νά τό αὐξήσουν κατά μιάμιση φορά, ὀρισμένα μάλιστα καί κατά δύο φορές.

Γενικά βγαίνει ὅτι ἀπό τό συνολικό ἀριθμό τῶν 12 1/4 ἑκατομμυρίων ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν, τά 9 ἑκατομμύρια νοικοκυριά θά μπορούσαν νά καλυτερεύσουν σέ τεράστιο βαθμό τή θέση τους (καί τή θέση τῶν ἐργατῶν, γιατί δέν θά τούς ἔριχναν πιά τήν τιμή τοῦ μεροκάματος!) σέ βάρος τῆς γῆς τῶν κυρίων τσιφλικάδων, οἱ ὅποιοι ἔχουν πάρα πολλή γῆ καί συνήθισαν πάρα πολύ στό δουλοπαροικιακό-νοικοκυριό!

Νά τί δείχνουν οἱ ἀριθμοί πού συγκρίνουν τίς διαστάσεις τῆς μεγάλης τσιφλικάδικης ἰδιοκτησίας καί τῆς ἀνεπαρκοῦς ἰδιοκτησίας τῶν ἀγροτῶν. Πολύ φοβᾶμαι ὅτι αὐτοί οἱ ἀριθμοί καί αὐτά τά στοιχεῖα δέν θ' ἀρέσουν στόν κύριο ὑπουργό Γεωργίας Βασίλτσικοφ, πού ἀγαπᾷ τούς ἀριθμούς καί τά στοιχεῖα. Γιατί στό λόγο του, ὕστερα ἀπό τήν εὐχή νά καταφύγουμε στούς ἀριθμούς μᾶς εἶπε:

«...Παράλληλα δέν μπορούμε παρά νά ἐκφράσουμε τό φόβο ὅτι οἱ ἐλπίδες πού συνδέουν πολλοί μέ τήν πραγματοποίηση παρόμοιων (δηλ. πλατιῶν ἀγροτικῶν) μεταρρυθμίσεων, κατά τήν ἀντι-

παραβολή τους μέ τούς ἀριθμούς δέν θά ἔχουν πιθανότητες γιά τήν πλήρη πραγματοποίησή τους...».

Μάταιοι οἱ φόβοι σας, κύριε ὑπουργέ Γεωργίας! Ἀκριβῶς κατά τήν ἀντιπαραβολή μέ τούς ἀριθμούς οἱ ἐλπίδες τῶν ἀγροτῶν γιά τήν ἀπαλλαγή ἀπό τό σύστημα τῆς ξεπληρωμῆς μέ δουλιά, καί τή δουλοπαροικιακή ἐκμετάλλευση ὀφείλουν ν' ἀποκτήσουν τίς πιθανότητες πλήρους πραγματοποίησης!! Καί ὅσο κι' ἂν εἶναι δυσάρεστοι αὐτοί οἱ ἀριθμοί στόν κύριο ὑπουργό Γεωργίας Βασίλτσικοφ ἤ στόν κ. Σβιατοπόλκ-Μίρσκι καί στούς ἄλλους τσιφλικάδες, ὥστόσο, δέν μποροῦν νά διαμφισβητηθοῦν!

* * *

Περνῶ τώρα στίς ἀντιρήσεις πού μπορεῖ νά προβάλλει κανεῖς ἐνάντια στίς διεκδικήσεις τῶν ἀγροτῶν. Καί –ὅσο παράξενο κι' ἂν φαίνεται αὐτό ἀπό πρώτη ματιά– ἀναλύοντας τίς ἀντιρήσεις ἐνάντια στίς διεκδικήσεις τῶν ἀγροτῶν, εἶμαι ἀναγκασμένος νά ἐξετάσω κυρίως τά ἐπιχειρήματα πού ἀνάφερε ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Κόμματος τῆς λεγόμενης «λαϊκῆς ἐλευθερίας» κ. Κοϋτλερ.

Ἡ ἀνάγκη γι' αὐτό δέν πηγάζει καθόλου ἀπό δική μου ἐπιθυμία νά λογομαχήσω μέ τόν κ. Κοϋτλερ. Κάθε ἄλλο. Θά χαιρόμουν πολύ, ἂν οἱ ὀπαδοί τῆς πάλης τῶν ἀγροτῶν γιά τή γῆ ἦταν ὑποχρεωμένοι νά κάνουν πολεμική μονάχα ἐνάντια στούς «δεξιούς». Ὅμως, ὁ κ. Κοϋτλερ σ' ὅλο τό λόγο του πρόβαλε ἀντιρῆσεις, οὐσιαστικά, ἐνάντια στίς διεκδικήσεις τῶν ἀγροτῶν πού διατύπωσαν οἱ σοσιαλδημοκράτες καί οἱ τρουντοβίκοι, πρόβαλε ἀντιρῆσεις καί ἄμεσα (λογουχάρη, διαφωνώντας μέ τήν πρόταση πού ἔκανε ὁ σύντροφός μου Τσερετέλι ἐξονόματος ὅλου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας) καί ἔμμεσα προσπαθώντας νά πείσει τούς τρουντοβίκοις ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά περιορίσουν, νά στενέψουν τίς διεκδικήσεις τους.

Ὁ βουλευτής Σβιατοπόλκ-Μίρσκι οὔτε κἄν σκέφτηκε στήν πραγματικότητα νά πείσει κανέναν. Ἰδιαίτερα δέν εἶχε καμιά διάθεση νά πείσει τούς ἀγρότες. Αὐτός δέν προσπαθοῦσε νά πείσει, ἀλλά διατύπωνε τή θέλησή του ἢ, σωστότερα, διατύπωνε τή θέληση τῆς μάζας τῶν τσιφλικάδων. Καμιά αὔξηση τῆς ἔκτασης τῆς ἀγροτικῆς γαιοκτησίας, νά ποῦ καταλήγει, γιά νά μιλήσουμε ἀπλά καί καθαρά, ὁ «λόγος» τοῦ βουλευτῆ Σβιατοπόλκ-Μίρσκι.

Ὁ βουλευτής Κοϋτλερ, ἀντίθετα, προσπαθοῦσε συνεχῶς νά

πείσει, καί νά πείσει κυρίως τούς αγρότες, προσπαθοῦσε νά τούς πείσει νά παραιτηθοῦν ἀπό ἐκεῖνο πού, ὅπως δήλωσε ὁ ἴδιος, στό σχέδιο τῶν τρουντοβίκων εἶναι ἀπραγματοποίητο ἢ ὑπερβολικό, ἐνῶ στό σχέδιο τοῦ δικοῦ μας, τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος δέν εἶναι μόνο ἀπραγματοποίητο, ἀλλά καί ἀποτελεῖ «πολύ μεγάλη ἀδικία», ὅπως ἐκφράστηκε γιά τήν πρόταση τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς σοσιαλδημοκρατίας.

Θά ἀναλύσω τώρα τίς ἀντιρήσεις τοῦ βουλευτῆ Κοϋτλερ καί τά κυριότερα ἐπιχειρήματα ἐκείνων τῶν ἀποφάσεων γιά τό ἀγροτικό ζήτημα, ἐκείνων τῶν σχεδίων τῆς ἀγροτικῆς μεταρύθμισης, πού ὑποστηρίζει τό Κόμμα τῆς λεγόμενης «λαϊκῆς ἐλευθερίας».

Ἄς ἀρχίσουμε ἀπό ἐκεῖνο πού ὁ βουλευτής Κοϋτλερ χαρακτήρισε, ὅταν πρόβαλε τίς ἀντιρήσεις του στόν κομματικό μου σύντροφο, σάν «πολύ μεγάλη ἀδικία». «Μοῦ φαίνεται, —εἶπε ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων,— ὅτι ἡ κατάργηση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας γῆς θά ἦταν ἡ μεγαλύτερη ἀδικία, ἐφόσον ὑπάρχουν οἱ ἄλλες μορφές ἰδιοκτησίας, τῆς κινητῆς καί ἀκίνητης περιουσίας»!... Καί παρακάτω: «... Ἐφόσον κανένας δέν προτείνει νά καταργηθεῖ ἡ ἰδιοκτησία γενικά, τότε πρέπει νά ἀναγνωριστεῖ ἀπόλυτα καί ἡ ὑπαρξη τῆς ἰδιοκτησίας γῆς».

Αὐτούς τούς συλλογισμούς ἔκανε ὁ βουλευτής Κοϋτλερ, «ἀντικρούοντας» τόν σοσιαλδημοκράτη Τσερετέλι μέ τό ἐπιχείρημα ὅτι «καί ἡ ἄλλη ἰδιοκτησία (ἐκτός ἀπό τήν ἰδιοκτησία γῆς) ἀποκτήθηκε μ' ἕναν τρόπο ἴσως πιο λιγότερο ἀξιέπαινο». Καί ὅσο πιο πολύ σκέπτομαι αὐτό τό συλλογισμό τοῦ βουλευτῆ Κοϋτλερ, τόσο πιο πολύ τόν βρίσκω... πῶς νά τό πῶ μαλακότερα;... παράξενο. «...Εἶναι ἀδικο νά καταργηθεῖ ἡ ἰδιοκτησία γῆς, ἂν δέν καταργηθοῦν οἱ ἄλλες μορφές ἰδιοκτησίας...».

Μέ συγχωρεῖτε, ὅμως, κύριοι, θυμηθεῖτε λοιπόν τίς ἴδιες τίς δικές σας θέσεις, τά ἴδια σας τά λόγια καί τά σχέδια! Μά ἐσεῖς οἱ ἴδιοι ξεκινᾶτε ἀπό τήν προϋπόθεση ὅτι ὀρισμένες μορφές τσιφλικάδικης ἰδιοκτησίας εἶναι «ἀδικες» καί μάλιστα τόσο ἀδικες, ὥστε ἀπαιτοῦν εἰδικό νόμο γιά τούς τρόπους καί τούς δρόμους τῆς κατάργησής τους.

Τί λοιπόν συμβαίνει στ' ἀλήθεια ἐδῶ; Εἶναι «πολύ μεγάλη ἀδικία» νά καταργηθεῖ ἡ μιά μορφή τῆς ἀδικίας, χωρίς νά καταργηθοῦν καί οἱ ἄλλες μορφές της;; Αὐτό βγαίνει ἀπό τά λόγια τοῦ κ. Κοϋτλερ. Γιά πρώτη φορά βλέπω μπροστά μου ἕναν φιλελεύθερο, καί μάλιστα τόσο μετριοπαθή, τόσο νηφάλιο, τόσο γραφειοκρατικά διαπαιδαγωγημένο φιλελεύθερο πού νά διακηρύσσει τήν ἀρχή: «ἢ ὅλα ἢ τίποτε»! Γιατί ὁ συλλογισμός τοῦ κ. Κοϋτλερ

στηρίζεται ολοκληρωτικά στην αρχή: «ή όλα ή τίποτε». Κι' εγώ, σαν επαναστάτης σοσιαλδημοκράτης, πρέπει να αντιταχθῶ αποφασιστικά ενάντια σ' αυτό τόν τρόπο σκέψης...

Φανταστείτε, κύριοι, ὅτι ἔχω νά κουβαλήσω ἀπό τήν αὐλή δύο σωρούς σκουπίδια. Ἔχω ὅμως ἕνα κάρρο. Καί μ' ἕνα κάρρο δέν μπορῶ νά μεταφέρω παραπάνω ἀπό ἕνα σωρό σκουπίδια. Τί νά κάνω; Νά παραιτηθῶ ὁλότελα ἀπό τό καθάρισμα τῆς αὐλῆς μου, ἐπειδή θά ἦταν πολύ μεγάλη ἀδικία νά μεταφέρω μονάχα τόν ἕνα σωρό, μιά καί δέν μπορῶ νά κουβαλήσω καί τούς δύο σωρούς μέ μιᾶς;

Ἐγώ νομίζω ὅτι ὅποιος θέλει *πραγματικά* νά καθαρίσει ἐντελῶς τήν αὐλή του, ὅποιος ἐπιδιώκει εἰλικρινά τήν καθαριότητα καί ὄχι τή βρωμιά, τό φῶς καί ὄχι τό σκοτάδι, ἐκεῖνος θά σκεφτεῖ διαφορετικά. Ἄν πραγματικά δέν μπορούμε νά μεταφέρουμε μέ μιᾶς καί τούς δύο σωρούς, τότε θά μεταφέρουμε στήν ἀρχή τόν πρῶτο σωρό, πού μπορούμε νά σηκώσουμε καί νά ρίξουμε στό κάρρο, μετά θά ἀδειάσουμε τό κάρρο καί θά γυρίσουμε στό σπίτι γιά νά καταπιαστοῦμε μέ τό δεύτερο σωρό. Αὐτό εἶναι ὅλο, κύριε Κοϋτλερ! Αὐτό εἶναι ὅλο!

Στήν ἀρχή ὁ ρωσικός λαός πρέπει νά πετάξει μέ τό κάρρο του ὅλα τά σκουπίδια πού λέγονται φεουδαρχική, τσιφλικάδικη ἰδιοκτησία καί μετά, μέ ἄδειο τό κάρρο, νά γυρίσει πίσω στήν πιο καθαρή αὐλή καί ν' ἀρχίσει νά φορτώνει στό κάρρο τό δεύτερο σωρό, ν' ἀρχίσει νά καθαρίζει τά σκουπίδια τῆς καπιταλιστικῆς ἐκμετάλλευσης.

Σύμφωνοι, κύριε Κοϋτλερ, ἂν εἴστε πραγματικός ἀντίπαλος κάθε εἴδους σκουπιδιῶν; Ἐμπρός, λοιπόν, ἔτσι καί νά τό γράψουμε σέ μιά ἀπόφαση τῆς Κρατικῆς δούμας, ἀναφέροντας τά ἴδια σας τά λόγια: «Ἡ Κρατική δούμα, ἀναγνωρίζοντας, μαζί μέ τό βουλευτή Κοϋτλερ, ὅτι ἡ καπιταλιστική ἰδιοκτησία δέν εἶναι περισσότερο ἀξιέπαινη ἀπό τή φεουδαρχική τσιφλικάδικη ἰδιοκτησία, ἀποφασίζει ν' ἀπαλλάξει τή Ρωσία στήν ἀρχή ἀπ' αὐτήν τήν τελευταία, γιά νά καταπιαστεῖ μετά μέ τήν πρώτη».

Ἄν ὁ κ. Κοϋτλερ δέν ὑποστηρίζει αὐτή μου τήν πρόταση, τότε θά μείνω μέ τήν ἀκλόνητη πεποίθηση ὅτι τό Κόμμα τῆς «λαϊκῆς ἐλευθερίας», μέ τό νά μᾶς παραπέμπει ἀπό τή φεουδαρχική ἰδιοκτησία στήν καπιταλιστική ἰδιοκτησία, δέν κάνει τίποτ' ἄλλο παρά νά μᾶς ξαποστέλνει, ὅπως λένε, ἀπό τόν Πόντιο στόν Πιλάτο⁷⁶ ἢ, γιά νά μιλήσουμε πιο ἀπλά, ψάχνει νά βρεῖ ὑπεκφυγές, νά σωθεῖ, ξεφεύγοντας ἀπό τή σαφή τοποθέτηση τοῦ ζητήματος. Δέν ἀκούσαμε ποτέ ὅτι τό Κόμμα τῆς «λαϊκῆς ἐλευθερίας» θέλει νά

παλέψει για τό σοσιαλισμό, (ἄλλωστε ἡ πάλη ἐνάντια στήν καπιταλιστική ἰδιοκτησία εἶναι ἀκριβῶς πάλη για τό σοσιαλισμό). Για τό ὅτι ὅμως τό κόμμα αὐτό θέλει νά παλέψει για τήν ἐλευθερία, για τά δικαιώματα τοῦ λαοῦ, ἀκούσαμε πολλά... πάρα πολλά. Καί νά τώρα, πού στήν ἡμερήσια διάταξη μπήκε ἀκριβῶς τό ζήτημα ὄχι για τήν ἄμεση πραγματοποίηση τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἀλλά για τήν ἄμεση πραγματοποίηση τῆς ἐλευθερίας καί τῆς ἐλευθερίας ἀπό τή δουλοπαροικία, ὁ κ. Κοϋτλερ μᾶς παραπέμπει ξαφνικά στά ζητήματα τοῦ σοσιαλισμοῦ! Ὁ κ. Κοϋτλερ χαρακτηρίζει σάν «πολύ μεγάλη ἀδικία» τήν κατάργηση τῆς τσιφλικάδικης ἰδιοκτησίας πού στηρίζεται στό σύστημα τῆς ξεπληρωμῆς μέ δουλιά καί στήν ὑποδούλωση, για τό λόγο, ἀποκλειστικά για τό λόγο, ὅτι θυμήθηκε τήν ἀδικία τῆς καπιταλιστικῆς ἰδιοκτησίας... Ὅπως κι' ἂν τό πάρετε, αὐτό εἶναι λίγο παράξενο.

Ὡς τώρα πίστευα ὅτι ὁ κ. Κοϋτλερ δέν εἶναι σοσιαλιστής. Τώρα ἀρχίζω νά πείθομαι ὅτι δέν εἶναι οὔτε δημοκράτης, ὅτι δέν εἶναι οὔτε ὀπαδός τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας, τῆς πραγματικῆς, χωρίς εἰσαγωγικά, λαϊκῆς ἐλευθερίας. Γιατί τέτοιους ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι σέ μιά ἐποχή πού διεξάγεται πάλη για τήν ἐλευθερία χαρακτηρίζουν σάν «πολύ μεγάλη ἀδικία» τήν ἐκμηδένιση ἐκείνου πού καταστρέφει τήν ἐλευθερία, πού τήν καταπιέζει καί τήν πνίγει, τέτοιους ἀνθρώπους κανένας ἀκόμη στόν κόσμο δέν δέχτηκε νά τούς ἀποκαλεῖ καί νά τούς θεωρεῖ δημοκράτες...

Μιά ἄλλη ἀντίρρηση τοῦ κ. Κοϋτλερ δέν στρεφόταν ἐνάντια στό σοσιαλδημοκράτη, ἀλλά ἐνάντια στόν τρουντοβίκο. «Μοῦ φαίνεται, εἶπε ὁ κ. Κοϋτλερ, ὅτι μπορεῖ νά φανταστεῖ κανείς τίς πολιτικές συνθήκες, ὅπου τό σχέδιο ἐθνικοποίησης τῆς γῆς (πρόκειται για τό σχέδιο τῆς Ἑργασιακῆς ὀμάδας, πού ὁ κ. Κοϋτλερ δέν τό χαρακτηρίζει σωστά, ὅμως, τώρα, ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος δέν βρίσκεται ἐδῶ) θά μπορούσε ν' ἀποκτήσει ἰσχύ νόμου, δέν μπορῶ ὅμως ἐγώ νά φανταστῶ για τό ἄμεσο μέλλον πολιτικές συνθήκες, ὅπου ὁ νόμος αὐτός θά μπορέσει νά ἐφαρμοστεῖ πραγματικά».

Πάλι ἔχουμε νά κάνουμε μ' ἕναν καταπληκτικά περίεργο συλλογισμό, περίεργο ὄχι βέβαια ἀπό τήν ἀποψη τοῦ σοσιαλισμοῦ (κάθε ἄλλο!), οὔτε ἐπίσης καί ἀπό τήν ἀποψη τοῦ «δικαιώματος στή γῆ» ἢ ἄλλης «ἐργασιακῆς» ἀρχῆς, ὄχι, ἀλλά περίεργο ἀπό τήν ἀποψη ἐκείνης ἀκριβῶς τῆς «λαϊκῆς ἐλευθερίας», για τήν ὁποία ἀκοῦμε τόσα πολλά ἀπό τό κόμμα τοῦ κ. Κοϋτλερ.

Ὁ κ. Κοϋτλερ προσπαθοῦσε συνεχῶς νά πείσει τούς τρουντοβίκοις ὅτι τό σχέδιό τους εἶναι «ἀπραγματοποίητο», ὅτι εἶναι μά-

ταιη ή επιδίωξή τους «ν' αλλάξουν ριζικά τις σημερινές ἔγγειες σχέσεις» κτλ., κτλ. Τώρα βλέπουμε καθαρά ὅτι γιὰ τόν κ. Κοϋτλερ τό «ἀπραγματοποίητο» δέν ἔγκειται σέ τίποτε ἄλλο, παρά στίς πολιτικές συνθήκες τοῦ παρόντος καί τοῦ ἄμεσου μέλλοντος!!

Μέ συγχωρεῖτε, κύριοι, αὐτό ὅμως εἶναι πραγματικά μιά θολούρα, μιά ἀσυγχώρητη σύγχυση ἐννοιῶν. Ἐμεῖς ἐδῶ γι' αὐτό ἀκριβῶς λεγόμαστε ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ, γι' αὐτό ἀκριβῶς θεωρούμαστε μέλη ἑνός νομοθετικοῦ ὀργάνου, γιατί συζητᾶμε καί προτείνουμε τήν ἀλλαγὴ τῶν ἄσχημων συνθηκῶν πρὸς τό καλύτερο. Καί ξαφνικά, τή στιγμή πού συζητᾶμε τό ζήτημα τῆς ἀλλαγῆς μιᾶς ἀπό τίς χειρότερες συνθήκες, μᾶς προβάλλουν τήν ἀντίρρηση: «δέν μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ... οὔτε τώρα... οὔτε στό ἄμεσο μέλλον... οἱ πολιτικές συνθήκες».

Ἐνα ἀπό τά δύο κ. Κοϋτλερ: ἡ ἡ Δούμα ἡ ἴδια εἶναι πολιτικές συνθήκες, καί τότε εἶναι ἀνάξιο γιὰ ἕναν δημοκράτη νά συμμορφώνεται, νά προσαρμόζεται πρὸς τή σκέψη τοῦ ποιοῖ ἀκόμη περιορισμοί μποροῦν νά προέρχονται ἀπό ἄλλες «πολιτικές συνθήκες». Ἡ ἡ Δούμα δέν εἶναι «πολιτικές συνθήκες», ἀλλά ἕνα ἀπλό γραφεῖο πού παίρνει ὑπόψη τί συμφέρεи ἡ τί δέν συμφέρεи σ' ἐκείνους πού βρίσκονται παραπάνω, ὅποτε δέν ὑπάρχει λόγος νά παριστάνουμε τούς ἀντιπροσώπους τοῦ λαοῦ.

Ἄν εἴμαστε ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ, τότε πρέπει νά ποῦμε ἐκεῖνο πού σκέπτεται κι' ἐκεῖνο πού θέλει ὁ λαός καί ὄχι ἐκεῖνο πού συμφέρεи στίς κορυφές ἡ δέν ξέρω σέ ποιές ἀκόμη «πολιτικές συνθήκες». Ἄν εἴμαστε δημόσιοι ὑπάλληλοι, τότε, φυσικά, εἶμαι ἔτοιμος νά καταλάβω ὅτι θά χαρακτηρίζουμε προκαταβολικά «ἀπραγματοποίητο» ἐκεῖνο, γιὰ τό ὁποῖο ἡ «προϊσταμένη ἀρχή» μᾶς ἔδοσε νά καταλάβουμε ὅτι δέν τή συμφέρεи.

«... Πολιτικές συνθήκες»!... Τί σημαίνει αὐτό; Αὐτό σημαίνει: ἔκτακτα στρατοδικεῖα, δυνάμωμα τῆς μυστικῆς ἀστυνομίας, ἀθαιρεσία κι' ἔλλειψη δικαιωμάτων. Κρατικό συμβούλιο καί ἄλλα, τό ἴδιο προσφιλῆ στή ρωσική αὐτοκρατορία ὄρ-γα-να. Ὁ κ. Κοϋτλερ θέλει νά προσαρμόσει τό ἀγροτικό του σχέδιο σ' ἐκεῖνο πού μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ στίς συνθήκες τῶν ἔκτακτων στρατοδικείων, τοῦ δυναμώματος τῆς μυστικῆς ἀστυνομίας καί τοῦ Κρατικοῦ συμβουλίου; Δέν θά παραξενευόμουν ἂν γι' αὐτό ὁ κ. Κοϋτλερ βραβευόταν... ὄχι μέ τή συμπάθεια τοῦ λαοῦ, ὄχι, ἀλλά... μέ τό παράσημο δουλικότητος!

Ὁ κ. Κοϋτλερ μπορεῖ νά φανταστεῖ τέτοιες πολιτικές συνθήκες, ὅπου τό σχέδιο ἐθνικοποίησης τῆς γῆς μποροῦσε νά ἀπο-

κτήσει ισχύ νόμου... Βέβαια! 'Ο άνθρωπος πού ονομάζει τόν έαυτό του δημοκράτη, δέν μποροῦσε νά φανταστεῖ δημοκρατικές πολιτικές συνθήκες... Τό καθήκον όμως ενός δημοκράτη πού θεωρεῖται αντιπρόσωπος τοῦ λαοῦ, δέν συνίσταται μόνο στό «νά φαντάζεται» κάθε λογῆς καλά ἢ κακά πράγματα, ἀλλά καί στό νά παρουσιάζει στό λαό σχέδια, δηλώσεις κι' ἐκθέσεις πού νά ἐξυπηρετοῦν πραγματικά τό λαό.

"Ας μή σκεφτεῖ ὁ κ. Κοϋτλερ νά ἐπικαλεστεῖ ὅτι προτείνω νά παρεκκλίνει κανείς ἀπό τό νόμο ἢ νά τόν παραβιάσει στή Δούμα... Κάθε ἄλλο! Δέν ὑπάρχει νόμος πού ν' ἀπαγορεύει νά μιλάς στή Δούμα γιά δημοκρατία καί νά ὑποβάλλεις πραγματικά δημοκρατικά ἀγροτικά νομοσχέδια. 'Ο συνάδελφός μου Τσερετέλι δέν παραβίασε κανένα νόμο, ὅταν ὑπόβαλε μιά δήλωση τῆς σοσιαλ-δημοκρατικῆς ὁμάδας πού μιλοῦσε καί γιά «ἀπαλλοτρίωση τῆς γῆς χωρίς ἐξαγορά» καί γιά δημοκρατικό κράτος.

'Ο συλλογισμός τοῦ κ. Κοϋτλερ συνοψίζεται ὀλοκληρωτικά στό ἐξῆς: 'Επειδή τό κράτος μας δέν εἶναι δημοκρατικό, δέν χρειάζεται νά ὑποβάλλουμε δημοκρατικά ἀγροτικά νομοσχέδια! "Ὅπως κι' ἂν ἐξετάσετε τούς συλλογισμούς τοῦ κ. Κοϋτλερ, δέν πρόκειται νά βρεῖτε μέσα τους οὔτε ἴχνος διαφορετικῆς σκέψης, διαφορετικοῦ περιεχομένου. 'Επειδή τό κράτος μας ἐξυπηρετεῖ τά συμφέροντα τῶν τσιφλικάδων, ἐμεῖς (οἱ αντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ!) δέν μποροῦμε νά γράφουμε στά ἀγροτικά σχέδια ὅ,τι δέν συμφέρει στούς τσιφλικάδες... "Ὁχι, ὄχι, κ. Κοϋτλερ, αὐτό δέν εἶναι δημοκρατισμός, αὐτό δέν εἶναι λαϊκή ἐλευθερία, ἀλλά κάτι πολύ, πάρα πολύ μακρινό ἀπό τήν ἐλευθερία καί πολύ κοντινό πρὸς τή δουλοπρέπεια.

* * *

"Ας δοῦμε τώρα τί εἶπε οὐσιαστικά ὁ κ. Κοϋτλερ γιά τό ἀγροτικό σχέδιο τοῦ κόμματός του.

'Ο κ. Κοϋτλερ, μιλώντας πρῶτ' ἀπ' ὅλα γιά τή γῆ, ἀντέκρουσε τούς τρουντοβίκους σ' ὅ,τι ἀφορᾷ τή «νόρμα χρήσης» καί στό ἂν ὑπάρχει ἀρκετή γῆ. 'Ο κ. Κοϋτλερ πῆρε τή «νόρμα τοῦ 1861» πού εἶναι, λέει, πιο κάτω ἀπό τή νόρμα χρήσης καί δήλωσε ὅτι «σύμφωνα μέ τόν κατά προσέγγιση ὑπολογισμό του» (ἡ Δούμα δέν ἄκουσε οὔτε λέξη καί δέν ξέρει ἀπολύτως τίποτε γι' αὐτόν τόν ὑπολογισμό!) ἀκόμη καί μέ βάση αὐτή τή νόρμα λείπουν 30 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες.

Σᾶς ὑπενθυμίζω, κύριοι, ὅτι ὁ βουλευτής Κοϋτλερ μίλησε ὕστερα ἀπ' τὸν ἀντιπρόσωπο τῆς Ἑργασιακῆς ὀμάδας Καραβάγεφ καὶ ἀντέκρουσε ἀκριβῶς αὐτόν. Ὁ βουλευτής ὅμως Καραβάγεφ εἶπε ἀνοιχτά καὶ καθαρά στή Δούμα καὶ μέ εἰδικό γράμμα στήν ἐφημερίδα «Τοβάριστς» (τῆς 21 τοῦ Μάρτη) ἐπιβεβαίωσε δημόσια ὅτι γιὰ τὴν αὔξηση τῆς γαιοκτησίας τῶν ἀγροτῶν ὡς τὴ νόρμα χρήσης χρειάζονται ἀπαραίτητα 70 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες. Εἶπε ἐπίσης ὅτι τὸ σύνολο τῆς γῆς τοῦ δημοσίου, τῆς τσαρικῆς οἰκογένειας, τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἰδιωτῶν γαιοκτημόνων ἀντιστοιχεῖ σ' αὐτόν τὸν ἀριθμό.

Ὁ βουλευτής Καραβάγεφ δέν ἀνάφερε τίς πηγές πού στήριξε τοὺς ὑπολογισμούς του, δέν ἐνημέρωσε τὴ Δούμα γιὰ τὸν τρόπο μέ τὸν ὁποῖο ἔβγαλε αὐτόν τὸν ἀριθμό. Ὁ ὑπολογισμός μου, πού στηρίζεται στήν πιό καινούργια ἔκδοση τῆς Κεντρικῆς στατιστικῆς ἐπιτροπῆς, ἔκδοση ἐπίσημη πού τὴν κατονόμασα συγκεκριμένα, ἔδωσε ἕναν ἀριθμό πάνω ἀπὸ 70 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες: Ἀπὸ τὴν ἰδιόκτητη καὶ μόνο γῆ ἐλευθερώνονται γιὰ τοὺς ἀγρότες 72 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες καὶ ἡ γῆ τῆς τσαρικῆς οἰκογένειας, τοῦ δημοσίου, τῆς ἐκκλησίας κτλ. δίνει πάνω ἀπὸ 10, καὶ ὡς 20 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες.

Ὅπως καὶ νὰ ἔχουν τὰ πράγματα, τὸ γεγονός παραμένει γεγονός: ὁ βουλευτής Κοϋτλερ, ἀντικρούοντας τὸν βουλευτὴ Καραβάγεφ, προσπάθησε ν' ἀποδείξει ὅτι δέν ὑπάρχει ἀρκετὴ γῆ γιὰ βοήθεια τῶν ἀγροτῶν, δέν μπόρεσε, ὅμως, νὰ τὸ ἀποδείξει αὐτό, δίνοντας ἀβάσιμους ἀριθμούς καί, ὅπως ἔδειξα, λαθεμένους ἀριθμούς.

Γενικά, θὰ πρέπει νὰ σᾶς προειδοποιήσω, κύριοι, γιὰ τὴν κατάχρηση πού γίνεται μ' αὐτές τίς ἔννοιες: «νόρμα ἐργασίας», «νόρμα χρήσης». Τὸ Σοσιαλδημοκρατικὸ ἐργατικὸ μας κόμμα ἐνεργεῖ πολὺ πιό σωστά, ἀποφεύγοντας ὅλες αὐτές τίς «νόρμες». Οἱ «νόρμες» αὐτές μπάζουν κάτι τὸ ὑπαλληλίστικο, κάτι τὸ γραφειοκρατικὸ σ' ἕνα ζωτικὸ καὶ πολὺ σοβαρὸ πολιτικὸ ζήτημα. Οἱ «νόρμες» αὐτές μπερδεύουν τοὺς ἀνθρώπους καὶ συσκοτίζουν τὴν πραγματικὴ οὐσία τοῦ ζητήματος. Τὸ νὰ βάζεις στὸ κέντρο τῆς συζήτησης αὐτές τίς «νόρμες» καὶ γενικά τὸ νὰ μιᾶς γι' αὐτές τώρα μοιάζει, στ' ἀλήθεια, σὰν νὰ μοιράζεις τὸ δέρμα τῆς ἀρκούδας πρὶν ἀκόμη τὴ σκοτώσεις καὶ μάλιστα νὰ τὸ μοιράζεις στά λόγια, σέ συγκέντρωση ἀνθρώπων πού σίγουρα δέν πρόκειται νὰ μοιράσουν τὸ δέρμα στήν πράξη, ὅταν σκοτώσουμε τὴν ἀρκούδα.

Μὴν ἀνησυχεῖτε, κύριοι! Μονάχοι τους οἱ ἀγρότες θὰ μοιράσουν τὴ γῆ, ὅταν ἡ γῆ πέσει στά χέρια τους. Οἱ ἀγρότες θὰ μπορέ-

σουν εύκολα νά μοιράσουν τή γῆ, φτάνει μόνο νά τήν πάρουν. Καί δέν θά ρωτήσουν κανέναν οἱ ἀγρότες γιά τό πῶς νά μοιράσουν τή γῆ. Δέν θά ἐπιτρέψουν οἱ ἀγρότες σέ κανένα ν' ἀνακατευτεῖ στό μοίρασμα τῆς γῆς.

Οἱ συζητήσεις γιά τό πῶς πρέπει νά μοιραστεῖ ἡ γῆ δέν εἶναι παρά κούφια λόγια. Ἐμεῖς ἐδῶ δέν εἴμαστε γραφεῖο κτηματολογίου, οὔτε ἐπιτροπή γαιορύθμισης, ἀλλά *πολιτικό ὄργανο*. Πρέπει νά βοηθήσουμε τό λαό νά λύσει αὐτό τό *οἰκονομικό καί πολιτικό πρόβλημα*, νά βοηθήσουμε τήν ἀγροτιά στήν πάλη της ἐναντία στούς τσιφλικάδες, σάν τάξης πού ζεῖ μέ τή δουλοπαροικιακή ἐκμετάλλευση. Οἱ συζητήσεις γιά τίς «νόρμες» *συσκοτίζουν* αὐτό τό ζωτικό, ἐπιτακτικό καθῆκον.

Γιατί τό συσκοτίζουν; Γιατί ἀντί τοῦ *πραγματικοῦ* ζητήματος γιά τό ἄν πρέπει νά παρθοῦν τά 72 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες ἀπό τούς τσιφλικάδες γιά τήν ἀγροτιά ἢ ὄχι, συζητιέται τό *δευτερεῦον* ζήτημα γιά τίς «νόρμες», πού στό κάτω κάτω δέν ἔχει καθόλου σοβαρή σημασία. Μ' αὐτόν τόν τρόπο διευκολύνεται ἡ παράκαμψη τοῦ ζητήματος, τό ξεγλίστρημα ἀπό μιά οὐσιαστική ἀπάντηση. Οἱ συζητήσεις γιά τή νόρμα ἐργασίας καί τή νόρμα χρήσης ἢ γιά ὁποιαδήποτε ἄλλη, μπερδεύουν τόν πραγματικό *πυρήνα* τοῦ ζητήματος: πρέπει νά παρθοῦν ἢ ὄχι τά 72 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες γῆς ἀπό τούς τσιφλικάδες γιά τούς ἀγρότες;

Γίνεται προσπάθεια ν' ἀποδειχτεῖ, ἄν ὑπάρχει ἢ δέν ὑπάρχει ἀρκετή γῆ γιά τή μιά ἢ τήν ἄλλη νόρμα.

Τί χρειάζονται αὐτές οἱ ἀποδείξεις, κύριοι; Σέ τί ὠφελεῖ αὐτή ἡ κούφια πολυλογία, αὐτά τά θολά νερά, ὅπου γιά ὀρισμένους εἶναι εύκολο νά ψαρεύουν; Μήπως δέν εἶναι αὐτονόητο πῶς, ἄν κάτι δέν ὑπάρχει, δέν μπορεῖ κανείς καί νά τό ζητᾶ, πῶς οἱ ἀγρότες δέν θέλουν μιά φανταστική γῆ, ἀλλά τή *γειτονική τους τσιφλικάδικη γῆ*, πού τόσο καλά τή γνωρίζουν; Καί δέν πρέπει νά μιλάμε γιά «νόρμες», ἀλλά γιά τήν *τσιφλικάδικη γῆ*. Δέν ἐνδιαφέρει τό ἄν ἡ μιά ἢ ἡ ἄλλη νόρμα εἶναι ἀρκετή, ἀλλά τό *πόση* εἶναι ἡ γῆ τῶν τσιφλικάδων. Ὅλα τά ἄλλα δέν εἶναι παρά ἀπλές ὑπεκφυγές, προσχήματα, ἀκόμη καί προσπάθειες νά ρίξουν στάχτη στά μάτια τῶν ἀγροτῶν.

Ὁ βουλευτής Κοϋτλερ, λογουχάρη, ἔτσι ἀκριβῶς παράκαμψε τήν πραγματική οὐσία τοῦ ζητήματος. Ὁ τρουντοβίκος Καραβάγεφ, ὅπως κι' ἄν εἶναι, τό εἶπε ἀνοιχτά: *70 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες*. Τί ἀπάντησε σ' αὐτό ὁ βουλευτής Κοϋτλερ; Σ' αὐτό δέν ἀπάντησε. Μπέρδεψε τό ζήτημα μέ τίς «νόρμες», δηλ. ἀπόφυγε ν' ἀπαντήσει ἀνοιχτά ἄν συμφωνεῖ ὁ ἴδιος, ἄν συμφωνεῖ τό κόμμα

του νά δοθεῖ στους ἀγρότες ὅλη ἢ γῆ τῶν τσιφλικάδων ἢ ὄχι.

Ὁ βουλευτής Κοϋτλερ ἐπωφελήθηκε ἀπό τό λάθος τοῦ βουλευτῆ Καραβάγεφ πού δέν ἔβαλε ἀρκετά καθαρά καί σταράτα τό ζήτημα καί παρόκαμψε τήν οὐσία τοῦ ζητήματος. Καί ἐδῶ ἀκριβῶς θρίσκειται ὄλο τό νόημα τοῦ ζητήματος, κύριοι. Ὅποιος δέν συμφωνεῖ νά δοθεῖ πραγματικά ὅλη ἢ γῆ τῶν τσιφλικάδων στους ἀγρότες (ὑπενθυμίζω ὅτι συμφώνησα νά μείνουν ἀπό 50 ντεσιατίνες σέ κάθε τσιφλικά, γιά νά μήν πέσει σέ ἐξαθλίωση κανένας!) αὐτός δέν εἶναι ὑπέρ τῶν ἀγροτῶν, δέν θέλει νά βοηθήσει πραγματικά τούς ἀγρότες. Γιατί, ἂν ἐπιτρέψετε νά μπερδευτεῖ ἢ νά παραμεριστεῖ τό ζήτημα σχετικά μέ τό σύνολο τῆς τσιφλικάδικης γῆς, τότε ὅλη ἢ ὑπόθεση γίνεται προβληματική. Τότε γεννιέται τό ἐρώτημα: ποιός λοιπόν θά καθορίζει τό μερίδιο τῆς τσιφλικάδικης γῆς, πού πρόκειται νά δοθεῖ στους ἀγρότες;

Ποιός θά τό καθορίζει; Καί τά 9 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες ἀπό τά 79 εἶναι ἐπίσης «μερίδιο» καί τά 70 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες εἶναι «μερίδιο». Ποιός θά τό καθορίζει, ἂν δέν τό καθορίσουμε ἐμεῖς, ἂν δέν τό πειῖ καθαρά καί κατηγορηματικά ἡ Κρατική δούμα;

Ὁ βουλευτής Κοϋτλερ δέν ἀποσιώπησε ἄδικα αὐτό τό ζήτημα. Ὁ βουλευτής Κοϋτλερ ἔκανε ἐπίδειξη μέ τίς λέξεις: «ἀναγκαστική ἀπαλλοτρίωση».

Κύριοι, μήν παρασύρεστε ἀπό τά λόγια. Μήν ξεγελιέστε ἀπό τίς ὠραῖες φράσεις! Κοιτάξτε τήν οὐσία τοῦ ζητήματος!

Ὅταν μοῦ λένε: «ἀναγκαστική ἀπαλλοτρίωση», ἀναρωτιέμαι ποιός ποιόν θ' ἀναγκάσει; Ἄν τά ἑκατομμύρια τῶν ἀγροτῶν ἀναγκάσουν τή χούφτα τῶν τσιφλικάδων νά ὑποταχτεῖ στά συμφέροντα τοῦ λαοῦ, τότε αὐτό θά εἶναι πολύ καλό. Ἄν ἡ χούφτα τῶν τσιφλικάδων ἀναγκάσει τά ἑκατομμύρια τῶν ἀγροτῶν νά ὑποτάξουν τή ζωή τους στήν ἰδιοτέλεια αὐτῆς τῆς χούφτας, τότε αὐτό θά εἶναι πολύ κακό.'

Καί νά, αὐτό ἀκριβῶς τό μικρό ζήτημα μπόρεσε νά παρακάμψει ὀλότελα ὁ βουλευτής Κοϋτλερ! Μέ τό συλλογισμό του γιά τό «ἀπραγματοποίητο» καί γιά τίς «πολιτικές συνθήκες», ὁ Κοϋτλερ στήν οὐσία κάλεσε τό λαό νά συμβιβαστεῖ μέ τήν κατάσταση τῆς ὑποταγῆς του στή χούφτα τῶν τσιφλικάδων.

Ὁ βουλευτής Κοϋτλερ μίλησε ἀμέσως ὕστερα ἀπό τόν σύντροφό μου Τσερετέλι. Καί ὁ Τσερετέλι στή διακήρυξη τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς μας ὀμάδας ἔκανε ὁ νό ἐντελῶς συγκεκριμένες δηλώσεις, πού δίνουν σαφή λύση σ' αὐτό ἀκριβῶς τό βασικό καί κύριο ζήτημα. Ἡ πρώτη δήλωση: μεταβίβαση τῆς γῆς στά

χέρια ενός δημοκρατικοῦ κράτους. Δημοκρατικό κράτος εἶναι ἐκεῖνο πού ἐκφράζει τά συμφέροντα τῶν λαϊκῶν μαζῶν καί ὄχι τά συμφέροντα μιᾶς χούφτας προνομιούχων. Πρέπει νά ποῦμε ἀνοιχτά καί καθαρά στό λαό ὅτι χωρίς δημοκρατικό κράτος, χωρίς πολιτική ἐλευθερία, χωρίς κυρίαρχη πολιτική λαϊκή ἀντιπροσώπευση δέν μπορεῖ νά γίνει κανένας ἀγροτικός μετασχηματισμός πρὸς ὄφελος τῶν ἀγροτῶν.

Δεύτερη δήλωση: τὸ ἀγροτικό ζήτημα εἶναι ἀπαραίτητο νά συζητηθεῖ προκαταβολικά μέσα στίς ἐξίσου δημοκρατικές τοπικές ἐπιτροπές.

Πῶς ἀπάντησε σ' αὐτό ὁ βουλευτής Κοῦτλερ; *Μέ σιωπή.* Ἄσχημη ἀπάντηση εἶναι αὕτη, κ. Κοῦτλερ. Σιωπήσατε ἀκριβῶς γιά τὸ ζήτημα ἂν οἱ ἀγρότες θ' ἀναγκάσουν τοὺς τσιφλικάδες νά ὑποχωρήσουν μπροστά στά συμφέροντα τοῦ λαοῦ ἢ οἱ τσιφλικάδες θ' ἀναγκάσουν τοὺς ἀγρότες νά περάσουν στό λαιμό τους τήν καινούργια θηλειά μιᾶς νέας καταστροφικῆς ἐξαγορᾶς.

Εἶναι ἀσυγχώρητο νά ἀποσιωπᾶ κανεὶς ἓνα τέτοιο ζήτημα.

Γιά τίς τοπικές ἐπιτροπές, κύριοι, μίλησαν στή Δούμα, ἐκτός ἀπὸ τὸ σοσιαλδημοκράτη, καί οἱ λαϊκοὶ σοσιαλιστές (ὁ βουλευτής Μπάσκιν) καί οἱ σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες (ὁ βουλευτής Κολοκόλνικοφ). Γιά τίς τοπικές ἐπιτροπές γίνεται λόγος ἐδῶ καί πολὺν καιρὸ στὸν τύπο, μίλησε γι' αὐτές καί ἡ πρώτη Δούμα. Δέν πρέπει νά τό ξεχνᾶμε αὐτὸ τὸ πράγμα, κύριοι. Εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά ξεκαθαρίσουμε καλά καί μέσα μας καί στό λαό, γιά ποιό λόγο ἔγιναν τόσες πολλές συζητήσεις γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα καί ποιὰ εἶναι ἡ πραγματικὴ του σημασία.

Ἡ πρώτη Κρατικὴ δούμα συζήτησε τὸ ζήτημα τῶν τοπικῶν ἀγροτικῶν ἐπιτροπῶν στή δέκατη πέμπτη συνεδρίαση τῆς 26 τοῦ Μάρτη 1906. Τὸ ζήτημα τὸ ἀνακίνησαν τά μέλη τῆς Ἑργασιακῆς ὀμάδας, πού ὑπόβαλαν γραπτὴ δήλωση ὑπογραμμένη ἀπὸ 35 μέλη τῆς Δούμας (ἀνάμεσά τους καί δύο σοσιαλδημοκράτες, οἱ Ι. Σαβέλιεφ καί Ι. Σουβάλοφ). Ἡ δήλωση διαβάστηκε γιά πρώτη φορά στή Δούμα στή 14η συνεδρίασή της τῆς 24 τοῦ Μάη 1906 (βλ. τὴ σελίδα 589 τῶν «Στενογραφημένων πρακτικῶν» γιά τίς συνεδριάσεις τῆς πρώτης Κρατικῆς δούμας)· μετὰ ἡ δήλωση αὕτη δημοσιεύτηκε καί συζητήθηκε ὕστερα ἀπὸ μιά μέρα. Παραθέτω αὐτούσια τά κύρια σημεῖα αὐτῆς τῆς δήλωσης:

«... Εἶναι ἀνάγκη νά δημιουργηθοῦν ἀμέσως κατὰ τόπους ἐπιτροπές ἐκλεγμένες μέ βάση τὸ καθολικό, ἴσο, ἄμεσο καί μυστικό ἐκλογικὸ δικαίωμα γιά τήν ἀναγκαία προκαταρκτικὴ ἐργασία, ὅπως εἶναι: ἡ ἐπεξεργασία, ἀνάλογα μέ τίς τοπικές συνθῆκες, τῆς

νόρμας χρήσης καί τῆς νόρμας ἐργασίας στή γαιοχρησία, ὁ καθορισμός τῆς ἔκτασης τῆς κατάλληλης γῆς, ὁ καθορισμός τοῦ μεριδίου τῆς γῆς πού νοικιάζεται καί καλλιεργεῖται μέ δικά τους ἢ ξένα ἐργαλεῖα... κτλ. Παίρνοντας ὑπόψη ὅτι ὁ ἀγροτικός νόμος πρέπει νά ἀνταποκρίνεται ὅσο τό δυνατό καλύτερα σ' ὅλη τήν ποικιλομορφία τῶν τοπικῶν συνθηκῶν, εἶναι σκόπιμο οἱ ἐπιτροπές νά πάρουν πολύ ἐνεργό μέρος στή γενική συζήτηση τῶν ἰδιῶν τῶν θέσεων τῆς ἀγροτικῆς μεταρρύθμισης, πού ἐκτέθηκαν στά διάφορα σχέδια πού ὑποβλήθηκαν στή Δούμα...». Οἱ τρουντοβίκοι πρότειναν νά ἐκλεγεῖ γι' αὐτό ἐπειγόντως μιᾶ ἐπιτροπή καί νά γίνεῖ ἀμέσως ἡ ἐπεξεργασία τοῦ ἀντίστοιχου νομοσχεδίου.

Πῶς δέχτηκαν αὐτή τήν πρόταση τά διάφορα κόμματα; Οἱ τρουντοβίκοι καί οἱ σοσιαλδημοκράτες στά δημοσιογραφικά τους ὄργανα τό ὑποστήριξαν ὁμόθυμα. Τό Κόμμα τῆς λεγόμενης «λαϊκῆς ἐλευθερίας» στό κύριο ὄργανό του «Ρέτς» τάχθηκε κατηγορηματικά στίς 25 τοῦ Μάη 1906 (δηλ. τήν ἄλλη μέρα μετά τήν πρώτη ἀνάγνωση τοῦ σχεδίου τῶν τρουντοβίκων στή Δούμα) ἐνάντια στό σχέδιο τῶν τρουντοβίκων. Ἡ «Ρέτς» πρόβαλε ἀνοιχτά τούς φόβους ὅτι οἱ τέτοιες ἀγροτικές ἐπιτροπές θά μπορούσαν «νά μετατοπίσουν τή λύση τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος πρὸς τ' ἀριστερά»*.

Ἡ «Ρέτς» ἔγραφε:

«Θά προσπαθήσουμε, στό βαθμό πού θά ἐξαρτηθεῖ ἀπό μᾶς, οἱ τοπικές ἐπιτροπές γιά τά ζητήματα τῆς γῆς νά διατηρήσουν τόν ὑπηρεσιακό καί τόν εἰδικά-πρακτικό χαρακτήρα τους. Γιά τόν ἴδιο λόγο, νομίζουμε ὅτι τό νά συγκροτηθοῦν οἱ ἐπιτροπές αὐτές μέ βάση τήν καθολική ψηφοφορία θά σήμαινε νά ἐτοιμαστοῦν ὄχι γιά τήν εἰρηνική κατά τόπους λύση τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος, ἀλλά γιά κάτι ἐντελῶς διαφορετικό. Ἡ καθοδήγηση τοῦ γενικοῦ προσανατολισμοῦ τῆς μεταρρύθμισης πρέπει νά μείνει στά χέρια τοῦ κράτους: γι' αὐτό οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς κρατικῆς ἐξουσίας πρέπει νά ἔχουν τή θέση τους στίς τοπικές ἐπιτροπές, ἀν ὄχι μέ σκοπό ν' ἀποφασίζουν, τουλάχιστον ὁμως μέ σκοπό νά ἐλέγχουν τήν ἀπόφαση τῆς τοπικῆς ὑπηρεσίας. Ἐπειτα – πάλι στά πλαίσια τῶν γενικῶν ἀρχῶν τῆς μεταρρύθμισης – στίς τοπικές ἐπιτροπές πρέπει ν' ἀντιπροσωπευθοῦν, ὅσο εἶναι δυνατό ἰσόμετρα, ἐκεῖνα τά συγκρουόμενα συμφέροντα τῶν διαφόρων πλευρῶν πού μποροῦν νά συμβιβαστοῦν, χωρίς νά παραβιάζεται ἡ κρατική σημασία τῆς πραγματοποιούμενης μεταρρύθμισης καί χωρίς τή μετατροπή της σέ πράξη μονόπλευρου καταναγκασμοῦ, πράγμα πού μπορεῖ νά ὀδηγήσει στήν πλήρη ἀποτυχία ὅλης τῆς ὑπόθεσης».

* Βλ. στήν ἐφημερίδα «Βπεριόντ»⁷⁷, ἀρ. φύλ. 1, τῆς 26 τοῦ Μάη 1906, τό κύριο ἄρθρο «Οἱ καντέτοι προδίνουν τούς ἀγρότες», μέ τήν ὑπογραφή Γκ. Ἄλ-σκι.

Αυτό είναι πέρα για πέρα καθαρό και συγκεκριμένο.

Τό Κόμμα τῆς «λαϊκῆς ἐλευθερίας» στήν οὐσία καταλαβαίνει τήν ἀξία τοῦ μέτρου πού προτείνεται καί τάσσεται ἐναντίον του. Τό κόμμα αὐτό δέν θέλει τοπικές ἐπιτροπές ἐκλεγμένες μέ καθολική, ἄμεση, ἴση, καί μυστική ψηφοφορία, παρά ἐπιτροπές, στίς ὁποῖες νά ἀντιπροσωπεύονται **ἰσόμετρα** τόσο οἱ λίγες χουφτες τσιφλικάδες, ὅσο καί οἱ χιλιάδες, οἱ δεκάδες χιλιάδες ἀγρότες. Καί γιά τόν «ἐλεγχό» πρέπει νά πάρουν μέρος **ἀντιπρόσωποι τῆς κρατικῆς ἐξουσίας**.

Ἄς τό σκεφτοῦν αὐτό καλά οἱ βουλευτές τῶν ἀγροτῶν. Ἄς καταλάβουν πού βρίσκεται ἐδῶ ἡ οὐσία καί ἄς τό ξεκαθαρίσουν αὐτό τό πράγμα σ' ὅλη τήν ἀγροτιά.

Φανταστεῖτε μόνο, κύριοι, περί τίνος πρόκειται. Στίς τοπικές ἐπιτροπές θ' ἀντιπροσωπεύονται **ἐξίσου** καί οἱ τσιφλικάδες καί οἱ ἀγρότες, ἐνῶ ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς κυβέρνησης θά εἶναι γιά τόν ἐλεγχό, γιά τό «συμβιβασμό». Αὐτό σημαίνει: ἕνα τρίτο τῶν ψήφων ἀνήκει στούς τσιφλικάδες, ἕνα τρίτο στούς ἀγρότες κι' ἕνα τρίτο στούς ἀντιπρόσωπους τοῦ κράτους. Μά οἱ μεγαλύτεροι ἀξιωματοῦχοι τοῦ κράτους, ὅλοι αὐτοί πού διευθύνουν τίς ὑποθέσεις τοῦ κράτους οἱ ἴδιοι εἶναι οἱ **πιό πλούσιοι τσιφλικάδες!** Βγαίνει, λοιπόν, ὅτι οἱ τσιφλικάδες θά «ἐλέγχουν» καί τούς ἀγρότες καί τούς τσιφλικάδες! **Οἱ τσιφλικάδες θά «συμβιδάζουν»** τούς ἀγρότες μέ τούς τσιφλικάδες!

Ναί, ναί, αὐτό θά εἶναι ἀναμφισβήτητα μιά «ἀναγκαστική ἀπαλλοτρίωση», δηλαδή **ἀναγκαστική ἀπαλλοτρίωση** τῶν χρημάτων τῶν ἀγροτῶν καί τῆς ἐργασίας τῶν ἀγροτῶν **ἀπό μέρος τῶν τσιφλικάδων**, ἀκριβῶς ὅπως τό 1861 οἱ τσιφλικάδικες ἐπιτροπές τῶν κυβερνεῖων κόψανε ἀπό τούς ἀγρότες τό ἕνα πέμπτο τῆς γῆς καί τούς ἐπιβάλανε νά πληρώσουν διπλάσια τιμή γιά τή γῆ.

Μιά τέτοια ἀγροτική μεταρύθμιση δέν σημαίνει τίποτε ἄλλο παρά ὅτι οἱ τσιφλικάδες θά **πουλήσουν** στούς ἀγρότες **πανάκριβα** τά πιό ἄχρηστα γι' αὐτούς καί τά πιό χειρότερα χωράφια, γιά νά ὑποδουλώσουν **ἀκόμη περισσότερο** τούς ἀγρότες. Μιά τέτοια «ἀναγκαστική ἀπαλλοτρίωση» εἶναι **πολύ πιό χειρότερη** ἀπό τήν ἐθελοντική συμφωνία τῶν ἀγροτῶν μέ τούς τσιφλικάδες, γιατί κατά τήν ἐθελοντική συμφωνία μισούς ψήφους διαθέτουν οἱ ἀγρότες καί μισούς οἱ τσιφλικάδες. Ἐνῶ κατά τήν καντέτικη ἀναγκαστική ἀπαλλοτρίωση οἱ ἀγρότες διαθέτουν τό ἕνα τρίτο τῶν ψήφων, ἐνῶ οἱ τσιφλικάδες τά δύο τρίτα: Τό ἕνα τρίτο γιατί

είναι τσιφλικάδες και τό άλλο τρίτο γιατί οί ἴδιοι είναι και δημόσιοι υπάλληλοι!!

Ὁ μέγας ρώσος συγγραφέας Νικολαί Γκαβρίλοβιτς Τσερνισέβσκι, ἓνας ἀπό τούς πρώτους σοσιαλιστές στή Ρωσία, πού τόν καταβασάνισαν οί δήμιοι τῆς κυβέρνησης, ἔγραφε τά ἑξῆς γιά τήν «ἀπελευθέρωση» τῶν ἀγροτῶν και γιά τήν καταραμένη «ἐξαγορά» τοῦ 1861: καλύτερη θά ἦταν μιά ἐθελοντική συμφωνία τῶν ἀγροτῶν μέ τούς τσιφλικάδες, παρά μιά τέτοια «ἀπελευθέρωση μέ ἐξαγορά» μέσω τῶν τσιφλικάδικων ἐπιτροπῶν κυβερνείου*. Μέ τήν ἐθελοντική συμφωνία γιά τήν ἀγορά τῆς γῆς, δέν θά μπορούσαν ν' ἀπομυζήσουν ἀπό τούς ἀγρότες τόσα, ὅσα ἀπομύζησαν ἀπ' αὐτούς μέσω τοῦ *κυβερνητικοῦ* «συμβιβασμοῦ» τῶν ἀγροτῶν μέ τούς τσιφλικάδες.

Και ὁ μέγας ρώσος σοσιαλιστής εἶχε δίκιο. Τώρα, 46 χρόνια ὕστερα ἀπό τήν περιβόητη «ἀπελευθέρωση μέ ἐξαγορά», ξέρουμε τά ἀποτελέσματα τῆς ἐπιχείρησης τῆς ἐξαγορᾶς. Τό ἀντίτιμο πούλησης τῆς γῆς πού μεταβιβάστηκε στούς ἀγρότες ἦταν 648 ἑκατομμύρια ρούβλια, ἐνῶ τούς ἀγρότες τούς ὑποχρέωσαν νά πληρώσουν 867 ἑκατομμύρια ρούβλια, δηλ. κατὰ 219 ἑκατομμύρια ρούβλια περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ἦταν ἡ ἀξία τῆς γῆς. Και μισό αἶώνα οί ἀγρότες βασανίζονταν, ὑπόφεραν, πεινοῦσαν, πέθαιναν σ' αὐτούς τούς κλήρους, κάτω ἀπό τό βάρος τέτοιων πληρωμῶν, κάτω ἀπό τήν πίεση τοῦ κυβερνητικοῦ «συμβιβασμοῦ» τῶν ἀγροτῶν μέ τούς τσιφλικάδες, ὥσπου ὅλη ἡ ἀγροτιά ἔφτασε στή σημερινή ἀφόρητη κατάσταση.

Οί φιλελεύθεροι τῆς Ρωσίας θέλουν νά ἐπαναλάβουν γιά μιά ἀκόμη φορά ἓναν παρόμοιο «συμβιβασμό» τῶν ἀγροτῶν μέ τούς τσιφλικάδες. Ἀγρότες φυλαχτεῖτε! Τό Ἐργατικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα σᾶς προειδοποιεῖ: δεκάδες χρόνια καινούργια βάσανα, πείνα, ὑποδούλωση, ταπείνωση και ἐξευτελισμούς, νά τί θά φέρετε στό λαό, ἂν δεχτεῖτε ἓναν τέτοιο «συμβιβασμό».

Τό θέμα τῶν τοπικῶν ἐπιτροπῶν και τῆς ἐξαγορᾶς ἀποτελοῦν τήν πραγματική οὐσία τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος. Και πρέπει νά προσέξουμε πάρα πολύ, ὥστε νά μὴν μπορέσουν νά ὑπάρξουν ἐδῶ ἀσάφειες, διαφορούμενα, ὑπεκφυγές κι' ἐπιφυλάξεις.

Στίς 26 τοῦ Μάη 1906, ὅταν συζητιόταν αὐτό τό ζήτημα στήν πρώτη Κρατική δούμα, οί καντέτοι *Κοκόσκιν* και *Κοτλιαρέβσκι*,

* Καλά θά ἦταν νά θρεθεῖ ἡ ἀκριβῆς περικοπή: μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ἀπό τά «Γράμματα χωρίς σύσταση» και ἀπό κάπου ἄλλοῦ ἀκόμη⁷⁸.

πού άντέκρουσαν τούς τρουντοβίκους, προσπάθησαν νά παρακάμψουν πέρα γιά πέρα τό ζήτημα μέ μισόλογα καί ύπεκφυγές. Έπέμεναν στό γεγονός ότι ή Δούμα δέν μπορεί νά διορίσει μέ διάταγμα άμέσως τέτοιες έπιτροπές, άν καί κανέννας δέν πρότεινε κανένός είδους διατάγματα! Έλεγαν ότι τό ζήτημα αυτό συνδέεται μέ τή μεταρύθμιση του έκλογικού δικαιώματος καί τής τοπικής αυτοδιοίκησης, δηλ. προσπαθοΰσαν άπλώς νά παρελκύσουν τό άπλό καί έπιτακτικό ζήτημα τής δημιουργίας τοπικών έπιτροπών, πού θά βοηθοΰσαν τή Δούμα νά λύσει τό άγροτικό ζήτημα. Μιλοΰσαν γιά «διατάραξη τής πορείας τής νομοθετικής έργασίας», γιά κίνδυνο νά δημιουργηθοΰν «80 ή 90 τοπικές Δούμες», έλεγαν ότι «στήν πραγματικότητα ούτε ύπάρχει καμιά άνάγκη γιά τή δημιουργία όργάνων, όπως είναι οί τοπικές έπιτροπές» κτλ., κτλ.

Όλα αυτά είναι προφάσεις, κύριοι, είναι φανερή ύπεκφυγή από τό ζήτημα πού ή Δούμα πρέπει νά τό λύσει καθαρά καί συγκεκριμένα: ποιός πρέπει νά λύσει τό άγροτικό ζήτημα, τό σημερινό κράτος ή ένα κράτος δημοκρατικό; Ποιός πρέπει νά κυριαρχεί στις τοπικές άγροτικές έπιτροπές: οί άγρότες, δηλαδή ή μάζα του πληθυσμου ή οί τσιφλικάδες; μιά χούφτα τσιφλικάδες πρέπει νά ύποταχθει στα έκατομμύρια του λαου ή τά έκατομμύρια των εργαζομένων πρέπει νά ύποταχθοΰν σε μιά χούφτα τσιφλικάδες;

Κι' ως μή μου μιλάνε γιά άνικανότητα, γιά άδιαφορία, γιά έλλειψη δικαιωμάτων τής Δούμας. Αυτό τό ξέρω πάρα πολύ καλά. Μέ μεγάλη ευχαρίστηση θά συμφωνοΰσα νά τό έπαναλάβω καί νά τό ύπογραμμίσω σ' όποιαδήποτε άπόφαση, δήλωση ή διακήρυξη τής Δούμας. Στο συγκεκριμένο όμως ζήτημα δέν πρόκειται γιά τά δικαιώματα τής Δούμας, γιατί κανέννας από μās δέν σκέφτηκε νά κάνει έστω καί τήν παραμικρότερη πρόταση πού νά παραβιάζει τό νόμο γιά τά δικαιώματα τής Δούμας. Έδώ πρόκειται γιά τό έξής: ή Δούμα πρέπει νά εκφράσει καθαρά, συγκεκριμένα καί – τό κυριότερο – σωστά τά πραγματικά συμφέροντα του λαου, νά πει τήν αλήθεια γιά τή λύση του άγροτικού ζητήματος, ν' ανοίξει τά μάτια των άγροτικών μαζών γιά τούς σκοπέλους πού βρίσκονται στό δρόμο τής λύσης του ζητήματος τής γής.

Φυσικά, ή θέληση τής Δούμας δέν είναι άκόμη νόμος, αυτό τό ξέρω πολύ καλά! Γιά τόν περιορισμό όμως τής θέλησης τής Δούμας, γιά τό βούλωμα του στόματος τής Δούμας ως φροντίσει όποιοσδήποτε άλλος, όχι όμως ή ίδια ή Δούμα! Η άπόφαση τής Δούμας θά συναντήσει, βέβαια, άκόμη κάθε είδους αντίδραση, αυτό όμως δέν θά δικαιολογήσει ποτέ εκείνους πού θ' άρχιζαν

ἀπό τά πρίν νά σκύβουν καί νά σέρνονται, νά ὑποκλίνονται καί νά ταπεινώνονται, ὑποτασσόμενοι στή θέληση ἄλλων καί προσαρμόζοντας τήν ἀπόφαση τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ στίς ὅποιες-δήποτε ξένες θελήσεις.

Φυσικά, δέν εἶναι ἡ Δούμα ἐκείνη πού θά λύσει τελικά τό ἀγροτικό ζήτημα, στή Δούμα δέν θά παιχτεῖ ἡ ἀποφασιστική πράξη τῆς πάλης τῆς ἀγροτιᾶς γιά γῆ. Ἐμεῖς, ὅμως, ἂν θέλουμε νά εἶμαστε πραγματικά ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ κι' ὄχι φιλελεύθεροι ὑπάλληλοι, ἂν θέλουμε νά ἐξυπηρετοῦμε πραγματικά τά συμφέροντα τοῦ λαοῦ καί τά συμφέροντα τῆς ἐλευθερίας, *μποροῦμε, κι' ἔχουμε ὑποχρέωση νά βοηθήσουμε* τό λαό, ἐξηγώντας του τό ζήτημα, τοποθετώντας το μέ σαφήνεια, λέγοντάς του ὀλόκληρη τήν ἀλήθεια καί παραμερίζοντας ὅλα τά διαφορούμενα καί τίς ὑπεκφυγές.

Μά γιά νά βοηθήσουμε πραγματικά τό λαό πρέπει στήν ἀπόφαση τῆς Δούμας νά φωτίσουμε μέ τή μεγαλύτερη σαφήνεια τά *τρία βασικά* ζητήματα σχετικά μέ τή γῆ, ζητήματα πού τά ξεκαθάρισα στό λόγο μου καί πού τά παράκαμψε καί τά μπέρδεψε ὁ βουλευτής Κοδτλερ.

Πρῶτο, εἶναι τό ζήτημα τῶν ἑβδομήντα ἑννιά ἑκατομμυρίων ντεσιατίνων τσιφλικάδικης γῆς καί τῆς ἀνάγκης νά δοθοῦν ἀπ' αὐτές τουλάχιστον τά 70 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες στούς ἀγρότες.

Δεύτερο, εἶναι τό ζήτημα τῆς ἐξαγορᾶς. Ἡ ἀγροτική μεταρύθμιση θά φέρει στούς ἀγρότες ἕνα κάπως σοβαρό ὄφελος μόνο στήν περίπτωση πού αὐτοί θά πάρουν γῆ *χωρίς ἐξαγορά*. Ἡ ἐξαγορά θά ἦταν μιά καινούργια *θηλειά* στό λαιμό τοῦ ἀγρότη, θά ἦταν ἕνας ἀβάσταχτα βαρὺς φόρος γιά ὅλη τή μελλοντική ἀνάπτυξη τῆς Ρωσίας.

Τρίτο, εἶναι τό ζήτημα τῆς δημοκρατικῆς συγκρότησις τοῦ κράτους, πού εἶναι ἀναγκαῖα γιά τήν πραγματοποίηση τῆς ἀγροτικῆς μεταρύθμισης καί ἰδιαίτερα τό ζήτημα *τῶν τοπικῶν ἀγροτικῶν ἐπιτροπῶν*, πού νά ἐκλέγονται μέ *καθολική, ἄμεση, ἴση καί μυστική ψηφοφορία*. Χωρίς αὐτό ἡ ἀγροτική μεταρύθμιση δέν θά εἶναι τίποτε ἄλλο, παρά ἐξαναγκασμός τῆς ἀγροτικῆς μάζας νά ὑποδουλωθεῖ στούς τσιφλικάδες καί ὄχι ἐξαναγκασμός μιᾶς χούφτας τσιφλικάδων νά ἱκανοποιήσουν τίς ὄριμες διεκδικήσεις ὄλου τοῦ λαοῦ.

Εἶπα στήν ἀρχή τοῦ λόγου μου ὅτι ὁ κ. ὑπουργός Γεωργίας Βασιλτσικοφ προσπάθησε νά *συμβιδάσει* τούς «δεξιούς» μέ τούς «καντέτους». Τώρα, ἀφοῦ ἐξήγησα τή σημασία τοῦ ζητήματος τῶν 70 ἑκατομμυρίων ντεσιατίνων τσιφλικάδικης γῆς, τή σημα-

σία τῆς ἐξαγορᾶς καί, τό κυριότερο, τή σημασία τῆς σύνθεσης τῶν τοπικῶν ἀγροτικῶν ἐπιτροπῶν, μοῦ εἶναι ἀρκετό νά ἀναφέρω μιά μονάχα περικοπή ἀπό τό λόγο τοῦ κ. ὑπουργοῦ:

«... Παραμένοντας σ' αὐτή τή θέση – εἶπε ὁ κ. ὑπουργός, ἔχοντας ὑπόψη του τό “ἀπαραβίαστο τῶν ὀρίων” τῆς τσιφλικάδικης ἰδιοκτησίας καί τή “μετατόπισή” τους μόνο πρὸς τό “συμφέρον τοῦ κράτους” – παραμένοντας σ' αὐτή τή θέση κι' ἐπιτρέποντας σέ ὀρισμένες περιπτώσεις τήν ἀναγκαστική μετατόπιση τῶν συνόρων, θεωροῦμε ὅτι δέν κλονίζουμε... τίς βασικές ἀρχές τῆς ἰδιοκτησίας...».

Τά σκεφτήκατε καλά, κύριοι, αὐτά τά βαρυσήμαντα λόγια τοῦ κ. ὑπουργοῦ; Ἀξίζει τόν κόπο νά τά σκεφτεῖτε... Πρέπει νά τά σκεφτεῖτε... Ὁ κ. Κοϋτλερ ἐπέισε ἀπόλυτα τόν κ. ὑπουργό ὅτι ἡ λέξη «ἀναγκαστική» δέν περιέχει τίποτε πού νά στενοχωρεῖ τούς τσιφλικάδες... Γιατί;; Μά γιατί οἱ ἴδιοι οἱ κύριοι τσιφλικάδες εἶναι ἐκεῖνοι πού θά ἐξαναγκάζουν!!

* *
*

Ἐλπίζω, κύριοι, ὅτι μπόρεσα νά σᾶς ἐξηγήσω τή δική μας, τή σοσιαλδημοκρατική στάση τόσο ἀπέναντι στά «δεξιά» κόμματα, ὅσο καί ἀπέναντι στό φιλελεύθερο κέντρο (στούς καντέτους) πάνω στό ἀγροτικό ζήτημα. Τώρα πρέπει ν' ἀσχοληθῶ μέ μιά πολύ σοβαρή διαφορά πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στή σοσιαλδημοκρατική ἄποψη καί στίς ἀντιλήψεις τῶν τρουντοβίκων, μέ τήν πλατιά ἔννοια αὐτῆς τῆς λέξης, δηλ. ὅλων τῶν κομμάτων πού παραδέχονται τήν ἄποψη τῆς «ἐργασιακῆς ἀρχῆς», καί τῶν λαϊκῶν σοσιαλιστῶν καί τῶν τρουντοβίκων μέ τή στενή ἔννοια τῆς λέξης, καί τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν.

Ἀπ' ὅλα ὅσα ἀνάφερα ὡς τώρα, φαίνεται πιά ὅτι τό Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα ὑποστηρίζει ὀλοκληρωτικά τίς ἀγροτικές μάζες στήν πάλη τους ἐνάντια στούς τσιφλικάδες γιά γῆ, γιά ἀπαλλαγὴ τους ἀπό τή φεουδαρχική ἐκμετάλλευση. Οἱ ἀγρότες δέν ἔχουν καί δέν μποροῦν νά ἔχουν πιά σίγουρους συμμάχους σ' αὐτή τήν πάλη ἀπό τό προλεταριάτο, πού ἔδωσε τίς περισσότερες θυσίες στήν ὑπόθεση τῆς κατάκτησης γιά τή Ρωσία τῆς ἐλευθερίας καί τοῦ φωτεινοῦ μέλλοντος. Οἱ ἀγρότες δέν ἔχουν καί δέν μποροῦν νά ἔχουν ἄλλο μέσο γιά νά πετύχουν τήν πραγματοποίηση τῶν δίκαιων διεκδικήσεών τους, ἐκτός ἀπό τή συνένωση μέ τό συνειδητό προλεταριάτο πού παλεύει κάτω ἀπό τήν κόκ-

κινη σημαία τῆς διεθνoῦς σοσιαλδημοκρατίας. Τά φιλελεύθερα κόμματα παντοῦ, σέ ὅλες τίς χῶρες τῆς Εὐρώπης, πρόδοσαν τούς ἀγρότες καί ξεπούλησαν τά συμφέροντα τῶν ἀγροτῶν στούς τσιφλικάδες. Καί σέ μᾶς, στή Ρωσία, ὅπως ἔδειξα μέ τήν ἀνάλυση τοῦ φιλελεύθερου, τοῦ καντέτικου προγράμματος, γίνεται τό ἴδιο.

Γιά τίς διαφορές πού ὑπάρχουν ἀνάμεσα στίς ἀντιλήψεις τῶν τρουνοβίκων καί στίς ἀντιλήψεις τῶν σοσιαλδημοκρατῶν πάνω στό ἀγροτικό ζήτημα μίλησα ἐπανειλημμένα στά προηγούμενα σημεῖα τοῦ λόγου μου. Τώρα πρέπει νά ἀναλύσουμε μιά ἀπό τίς βασικές ἀντιλήψεις τῆς Ἑργασιακῆς ὀμάδας.

Γιά μιά τέτοια ἀνάλυση ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νά σταθῶ στό λόγο τοῦ ἱερέα Τίχβινσκι. Κύριοι! Οἱ σοσιαλδημοκράτες δέν συμμερίζονται τίς ἀπόψεις τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Ἐμεῖς θεωροῦμε ὅτι τό *πραγματικό* περιεχόμενο καί ἡ *πραγματική* κοινωνική, πολιτιστική καί πολιτική σημασία τοῦ χριστιανισμοῦ ἐκφράζεται *πιό πιστά* στίς ἀντιλήψεις καί στίς ἐπιδιώξεις ὀρισμένων ἐκκλησιαστικῶν λειτουργῶν, ὅπως εἶναι ὁ ἐπίσκοπος Εὐλόγιος, παρά στίς ἀντιλήψεις καί στίς ἐπιδιώξεις λειτουργῶν σάν τόν ἱερέα Τίχβινσκι. Νά γιατί, καί λόγω τῆς ἐπιστημονικῆς μας, ὑλιστικῆς κοσμοαντίληψης, πού εἶναι ξένη πρὸς κάθε πρόληψη, καί λόγω τῶν γενικῶν μας καθηκόντων τῆς πάλης γιά τήν ἐλευθερία καί τήν εὐτυχία ὄλων τῶν ἐργαζομένων, ἔμεῖς, οἱ σοσιαλδημοκράτες, τηροῦμε ἀρνητική στάση ἀπέναντι στή χριστιανική διδασκαλία. Δηλώνοντας ὁμως αὐτό τό πράγμα, θεωρῶ καθῆκον νά προσθέσω ἀμέσως κιόλας ἀνοιχτά καί καθαρά ὅτι ἡ σοσιαλδημοκρατία ἀγωνίζεται γιά τήν πλήρη ἐλευθερία τῆς συνείδησης καί σέβεται ἀπόλυτα ὅποιεσδήποτε εἰλικρινεῖς πεποιθήσεις στά ζητήματα τῆς θρησκείας, ἐφόσον αὐτές οἱ πεποιθήσεις δέν ἐφαρμόζονται μέ τή βία ἢ μέ τήν ἀπάτη. Πολύ περισσότερο θεωρῶ τόν ἑαυτό μου ὑποχρεωμένο νά ὑπογραμμίσω αὐτό τό πράγμα, γιατί σκοπεύω νά μιλήσω γιά τίς διαφωνίες μου μέ τόν ἱερέα Τίχβινσκι, βουλευτή τῶν ἀγροτῶν, ἄξιο ἰάθε σεβάσμοῦ γιά τήν εἰλικρινή ἀφοσίωσή του στά συμφέροντα τῆς ἀγροτιᾶς, στά συμφέροντα τοῦ λαοῦ, τά ὁποῖα ὑπερασπίζει ἄφοβα καί ἀποφασιστικά.

Ὁ βουλευτής Τίχβινσκι ὑποστηρίζει τό ἀγροτικό σχέδιο τῆς Ἑργασιακῆς ὀμάδας, πού στηρίζεται στίς ἀρχές τοῦ *ἐξισωτισμοῦ* στή γαιοχρησία. Ὑπερασπίζοντας αὐτό τό σχέδιο, ὁ βουλευτής Τίχβινσκι ἔλεγε:

«Νά πῶς βλέπει ἡ ἀγροτιά, νά πῶς βλέπει ὁ ἐργαζόμενος λαός τή γῆ: ἡ γῆ εἶναι τοῦ θεοῦ καί ὁ ἐργαζόμενος ἀγρότης ἔχει δικαίωμα σ' αὐτή τή γῆ, ὅπως ὁ καθένας μας ἔχει δικαίωμα στό νερό καί στόν ἀέρα. Θά ἦταν παράξενο, ἂν ἀρχιζε κανένας

νά πουλά ἢ νά ἀγοράζει ἢ νά ἐμπορεύεται τό νερό καί τόν ἀέρα. Τό ἴδιο παράξενο μᾶς φαίνεται, ὅταν ἀκοῦμε ὅτι κάποιος ἐμπορεύεται, πουλά ἢ ἀγοράζει γῆ. Ἡ Ἀγροτική Ἐνωση καί ἡ Ἐργασιακή ὁμάδα ἐπιθυμοῦν νά ἐφαρμόσουν τήν ἀρχή: ὅλη ἡ γῆ στόν ἐργαζόμενο λαό. Ὅσοναφορᾶ τήν ἐξαγορά τῆς γῆς – μέ ποιό τρόπο θά πραγματοποιηθεῖ, μέ ἐξαγορά, μέ ἀπλή ἀπαλλοτριώση χωρίς ἐξαγορά, – τήν ἐργαζόμενη ἀγροτιά δέν τήν ἐνδιαφέρει αὐτό τό ζήτημα...».

Ἔτσι μίλησε ἐξονόματος τῆς Ἀγροτικῆς Ἐνωσης καί τῆς Ἐργασιακῆς ὁμάδας ὁ βουλευτής Τίχβινσκι.

Τό λάθος, τό βαρὺ λάθος τῶν τρουντοβίκων συνίσταται ἀκριβῶς στό γεγονός ὅτι δέν τοὺς ἐνδιαφέρει τό ζήτημα τῆς ἐξαγορᾶς καί τῶν τρόπων πραγματοποίησης τῆς ἀγροτικῆς μεταρύθμισης, τῆ στιγμῇ πού ἀπ' αὐτό τό ζήτημα ἐξαρτᾶται πραγματικά, ἂν θά πετύχουν οἱ ἀγρότες τήν ἀπελευθέρωσή τους ἀπό τό ζυγὸ τῶν τσιφλικᾶδων. Καί τοὺς ἐνδιαφέρει τό ζήτημα τῆς ἀγοραπωλησίας τῆς γῆς καί τό ἴσο δικαίωμα ὅλων πάνω στή γῆ, ἂν καί αὐτό τό ζήτημα δέν ἔχει καμιά σοβαρὴ σημασία στήν πάλη γιὰ τήν πραγματικὴ ἀπελευθέρωση τῆς ἀγροτιάς ἀπὸ τό ζυγὸ τῶν τσιφλικᾶδων.

Ὁ βουλευτής Τίχβινσκι ὑποστηρίζει τήν ἄποψη ὅτι τῆ γῆ δέν μπορεῖ νά τήν ἀγοράζει κανεὶς καί νά τήν πουλά, ὅτι ὅλοι οἱ ἐργαζόμενοι ἔχουν ἴσο δικαίωμα πάνω στή γῆ.

Καταλαβαίνω πέρα γιὰ πέρα ὅτι μιά τέτοια ἀντίληψη ξεκινᾶ ἀπὸ τὰ πιό εὐγενικά ἐλατήρια, ἀπὸ τήν ἐντονη διαμαρτυρία ἐνάντια στὰ μονοπώλια, ἐνάντια στὰ προνόμια τῶν πλούσιων κηφήνων, ἐνάντια στήν ἐκμετάλλευση ἀνθρώπου ἀπὸ ἄνθρωπο, ὅτι πηγάζει ἀπὸ τήν ἐπιδίωξη νά ἐπιτευχθεῖ ἡ ἀπελευθέρωση ὅλων τῶν ἐργαζομένων ἀπὸ κάθε καταπίεση καί κάθε ἐκμετάλλευση.

Γιὰ τό ἰδανικό αὐτό, τό ἰδανικό τοῦ σοσιαλισμοῦ, παλεύει τό Σοσιαλδημοκρατικὸ ἐργατικὸ κόμμα. Τό ἰδανικό ὅμως αὐτό δέν μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ μέ τό δρόμο τοῦ ἐξισωτισμοῦ στή γαιοχρησία τῶν μικρονοικοκυρέων, τόν ὁποῖο ὀνειρεύεται ὁ βουλευτής Τίχβινσκι καί οἱ ὁμοϊδεάτες του.

Ὁ βουλευτής Τίχβινσκι εἶναι πρόθυμος νά παλέψει τίμια, εἰλικρινά καί ἀποφασιστικά – καί ἐλπίζω νά παλέψει ὡς τό τέλος – ἐνάντια στήν ἐξουσία τῶν τσιφλικᾶδων. Ξέχασε ὅμως μιά ἄλλη ἐξουσία, ἀκόμη πιό βαριά, πού καταπιέζει ἀκόμη πιό πολύ σήμερα τόν ἐργαζόμενο λαό, τήν ἐξουσία τοῦ κεφαλαίου, τήν ἐξουσία τοῦ χρήματος.

Ὁ βουλευτής Τίχβινσκι λέει ὅτι στόν ἀγρότη φαίνεται παράξενη ἡ πούληση τῆς γῆς, τοῦ νεροῦ ἢ τοῦ ἀέρα. Καταλαβαίνω ὅτι στοὺς ἀνθρώπους πού ἔζησαν ὅλη τους τὴ ζωὴ ἢ σχεδόν ὅλη τους

τή ζωή στό χωριό, ήταν φυσικό νά δημιουργηθεῖ μιά τέτοια ἀντίληψη. Ρίξτε ὅμως μιά ματιά σ' ὅλη τή σύγχρονη καπιταλιστική κοινωνία, στίς μεγάλες πόλεις, στούς σιδηροδρόμους, στά ἀνθρακωρυχεῖα καί στά μεταλλεῖα, στίς φάμπρικες καί στά ἐργοστάσια. Θά δεῖτε πῶς οἱ πλούσιοι ἄρπαξαν καί τόν ἀέρα καί τό νερό καί τή γῆ. Θά δεῖτε πῶς δεκάδες καί ἑκατοντάδες χιλιάδες ἐργάτες εἶναι καταδικασμένοι νά στεροῦνται τόν καθαρό ἀέρα, νά δουλεύουν κάτω ἀπό τή γῆ, νά ζοῦν στά ὑπόγεια, νά χρησιμοποιοῦν νερά βρωμισμένα ἀπό τήν παρουσία ἐκεῖ τῶν γειτονικῶν ἐργοστασίων. Θά δεῖτε πόσο αὐξάνει ἀσυγκράτητα ἡ τιμή τῆς γῆς στίς πόλεις καί πῶς ἐκμεταλλεύονται τόν ἐργάτη ὄχι μόνο οἱ φάμπρικάντες καί οἱ ἐργοστασιάρχες, ἀλλά καί οἱ ἰδιοκτῆτες τῶν σπιτιῶν, οἱ ὁποῖοι ὅπως εἶναι γνωστό, κερδίζουν πολύ περισσότερα ἀπό τά διαμερίσματα, τίς καμαροῦλες, τίς γωνιές καί τίς τρῶγλες πού κατοικοῦνται ἀπό τούς ἐργάτες, παρά ἀπό τά πολυτελῆ διαμερίσματα. Τί νά μιλά, ὅμως, κανεῖς γιά τήν ἀγοραπωλησία τοῦ νεροῦ, τοῦ ἀέρα καί τῆς γῆς, ὅταν ὀλόκληρη ἡ σημερινή κοινωνία δέν στηρίζεται παρά μόνο στήν ἀγοραπωλησία τῆς ἐργατικῆς δύναμης, δηλ. στή μισθωτή δουλεία ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων!

Σκεφτεῖτε, μπορεῖ ἄραγε νά γίνει λόγος γιά ἰσότητα τῆς γαιοκτησίας, γιά ἀπαγόρευση τῆς ἀγοραπωλησίας γῆς, ὅταν ὑπάρχει αὐτή ἡ ἐξουσία τοῦ χρήματος καί ἡ ἐξουσία τοῦ κεφαλαίου; Μπορεῖ ἄραγε ὁ ρωσικός λαός ν' ἀπαλλαγεῖ ἀπό τήν καταπίεση καί τήν ἐκμετάλλευση, ἂν σέ κάθε πολίτη ἀναγνωριστεῖ ἴσο δικαίωμα γιά ἓνα ἴδιο κομμάτι γῆς, ὅταν τήν ἴδια στιγμή μιά χούφτα ἀνθρώπων θά κατέχει δεκάδες χιλιάδες ἢ ἑκατομμύρια ρούβλια, ἐνῶ οἱ μάζες θά παραμένουν πάμφτωχες; Ὁχι, κύριοι, ὅσο διατηρεῖται ἡ ἐξουσία τοῦ κεφαλαίου, δέν μπορεῖ νά γίνει λόγος γιά καμιά ἰσότητα ἀνάμεσα στούς γαιοκτήμονες, εἶναι ἀπραγματοποίητες, γελοῖες καί ἀνόητες οἱ κάθε εἴδους ἀπαγορεύσεις πούλησης καί ἀγορᾶς τῆς γῆς. Τά πάντα, ὄχι μόνο ἡ γῆ, ἀλλά καί ἡ ἀνθρώπινη ἐργασία, καί ἡ προσωπικότητα τοῦ ἀνθρώπου, καί ἡ συνείδηση, καί ἡ ἀγάπη, καί ἡ ἐπιστήμη, ὅλα γίνονται ἀναπόφευκτα ἀντικείμενα πούλησης, ὅσο διατηρεῖται ἡ ἐξουσία τοῦ κεφαλαίου.

Λέγοντας αὐτά τά πράγματα, δέν θέλω καθόλου νά ἀδυνατίσω τήν πάλη τῶν ἀγροτῶν γιά γῆ, νά μειώσω τή σημασία αὐτῆς τῆς πάλης, τή σπουδαιότητά της, τόν ἐπιτακτικό χαρακτήρα της. Κάθε ἄλλο. Ἔχω πεῖ ἤδη καί ἐπαναλαμβάνω ὅτι ἡ πάλη εἶναι δίκαιη καί ἀναγκαία, ὅτι οἱ ἀγρότες καί πρὸς τό συμφέρον τους

καί πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ προλεταριάτου καί πρὸς τὸ συμφέρον ὅλης τῆς κοινωνικῆς ἀνάπτυξης πρὸς τὴν ἀποτινάξουν τὸν δουλοπαροικιακὸν, τσιφλικάδικον ζυγόν.

Οἱ συνειδητοὶ ἐργάτες δὲν θέλουν νὰ ἀδυνατίσουν, ἀλλὰ νὰ δυναμώσουν τὴν πάλην τῶν ἀγροτῶν γιὰ γῆν. Οἱ σοσιαλιστὲς δὲν ἐπιδιώκουν νὰ σταματήσουν αὐτὴν τὴν πάλην, ἀλλὰ νὰ τὴν ὀδηγήσουν ἀκόμη πρὸς πέρα καί γι' αὐτὸ θέλουν ν' ἀπαλλαγῶν ἀπὸ κάθε ἀφελή πίστη στὴ δυνατότητα νὰ ἐξισωθῶν οἱ μικρονοικοκυρεῖοι ἢ ν' ἀπαγορευτεῖ ἡ ἀγοραπωλησία τῆς γῆς στὶς συνθήκας ὑπαρξῆς τῆς ἀνταλλαγῆς τοῦ χρήματος καί τῆς ἐξουσίας τοῦ κεφαλαίου.

Οἱ σοσιαλδημοκράτες ἐργάτες ὑποστηρίζουν ἀνεπιφύλακτα τοὺς ἀγρότες ἐνάντια στοὺς τσιφλικάδες. Μὲ τὸ μικρὸ ὅμως, ἔστω καί ἐξισωμένο, νοικοκυριὸ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ σώσει τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τὴν ἀθλιότητα τῶν μαζῶν, ἀπὸ τὴν ἐκμετάλλευσιν καί τὴν καταπίεσιν ἀνθρώπου ἀπὸ ἀνθρώπου. Γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸν χρειάζεται πάλη γιὰ τὴν ἐκμηδένισιν ὀλοκλήρου τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνίας καί τὴν ἀντικατάστασίν της μὲ τὴν μεγάλην σοσιαλιστικὴν παραγωγὴν. Τὴν πάλην αὐτὴν τὴν διεξάγουν τώρα ἑκατομμύρια συνειδητοὶ σοσιαλδημοκράτες ἐργάτες σὲ ὅλες τὰς χώρας τοῦ κόσμου. Καί μόνο ὅταν ἡ ἀγροτιά προσχωρήσει σ' αὐτὴν τὴν πάλην θὰ μπορέσει, ἀφοῦ γκρεμίσει τὸν πρῶτον ἐχθρὸν τῆς, τὸν φεουδάρχη-τσιφλικά, νὰ διεξάγει μὲ ἐπιτυχίαν τὴν πάλην ἐνάντια στὸν δεῦτερον, τὸν πρὸς φοβερόν ἐχθρὸν, ἐνάντια στὴν ἐξουσίαν τοῦ κεφαλαίου!

*Γράφηκε ἀνάμεσα στὶς 21 καί 26
τοῦ Μάρτη (3 καί 8 τοῦ Ἀπρίλη) 1907*

*Πρωτοδημοσιεύτηκε τὸ 1925
στὴ Λενινιστικὴ Συλλογὴ, τόμ. IV*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα
μὲ τὸ χειρόγραφο*

Вторник, 27-го марта

№ 2.

Издательский отдел

Субсидия 4 руб. 3 копейки

Даром по почте от 10 до 12 часов.

Цена за объявление

Средств напечатано за 1 день от 50 коп., за 20 дней от 30 коп. в объявлении о продаже товаров по почте.

Цена 3 копейки.

ЕЖЕДНЕВНАЯ ПОЛИТИЧЕСКАЯ И ЛИТЕРАТУРНАЯ ГАЗЕТА.

Контора и редакция временно перемещаются Невский 102, кв. 37.

НАШЕ ЭХО

Открыта подписка

на ежедневную политическую и литературную газету

„НАШЕ ЭХО“.

Подписная цена:

Субсидия 4 руб. 3 копейки

Даром по почте от 10 до 12 часов.

Плата за объявление

Средств напечатано за 1 день от 50 коп., за 20 дней от 30 коп. в объявлении о продаже товаров по почте.

Цена за объявление от 10 час. утра до 4 час. вечера, в воскресенье и праздничные дни от 1 час. до 3 час. дня.

Редакция открыта для приема объявлений от 3 до 5 час. дня и от 7 до 9 ч. вечера.

Контора и редакция временно перемещаются Невский 102, кв. 37.

Редактор-издатель В. Е. Балагуров.

Центральный книжный склад и магазин

„Вперед“

С. Петербург, Невский, д. № 2, кв. 3.

Адрес для телеграмм: Петербург—ВЕРЕДЬ

Ваше дело — дело политическое... Центральный книжный склад и магазин „Вперед“ 17 февраля объявляет о приеме объявлений политического характера для „Вашего“ дела.

Ваше дело — дело политическое... Центральный книжный склад и магазин „Вперед“ 17 февраля объявляет о приеме объявлений политического характера для „Вашего“ дела.

Ваше дело — дело политическое... Центральный книжный склад и магазин „Вперед“ 17 февраля объявляет о приеме объявлений политического характера для „Вашего“ дела.

Ваше дело — дело политическое... Центральный книжный склад и магазин „Вперед“ 17 февраля объявляет о приеме объявлений политического характера для „Вашего“ дела.

Дума и утверждение бюджета.

Вопрос об утверждении бюджета Думы имеет самое серьезное политическое значение. Побудит ли Дума, приняв бюджет, и провозгласит ли она о своем существовании? Дума не может действовать, не имея бюджета.

ресту предлагаю 300.000 франков за оплату от казначейства... Дума не может действовать, не имея бюджета.

Ваше дело — дело политическое... Центральный книжный склад и магазин „Вперед“ 17 февраля объявляет о приеме объявлений политического характера для „Вашего“ дела.

Ваше дело — дело политическое... Центральный книжный склад и магазин „Вперед“ 17 февраля объявляет о приеме объявлений политического характера для „Вашего“ дела.

ОТКЛИКИ.

Телеграфные рабочие в Москве... Когда человек совершает ошибку в своей личной жизни, он не...

организационность, заброшена на улицу... Дума не может действовать, не имея бюджета.

Ваше дело — дело политическое... Центральный книжный склад и магазин „Вперед“ 17 февраля объявляет о приеме объявлений политического характера для „Вашего“ дела.

Ваше дело — дело политическое... Центральный книжный склад и магазин „Вперед“ 17 февраля объявляет о приеме объявлений политического характера для „Вашего“ дела.

Ваше дело — дело политическое... Центральный книжный склад и магазин „Вперед“ 17 февраля объявляет о приеме объявлений политического характера для „Вашего“ дела.

Ваше дело — дело политическое... Центральный книжный склад и магазин „Вперед“ 17 февраля объявляет о приеме объявлений политического характера для „Вашего“ дела.

Ваше дело — дело политическое... Центральный книжный склад и магазин „Вперед“ 17 февраля объявляет о приеме объявлений политического характера для „Вашего“ дела.

Думские переговоры.

26 марта — второй аграрный... Дума не может действовать, не имея бюджета.

Ἡ πρώτη σελίδα τῆς ἑφημερίδας «Νάσε Ἐχο», ἀρ. φύλ. 2, τῆς 27 τοῦ Μάρτη 1907 μέ τό κύριο ἄρθρο τοῦ В. I. Λένιν: «Ἡ Δούμα καί ἡ ἔγκριση τοῦ προϋπολογισμοῦ» Σμίχρουνση

Η ΔΟΥΜΑ ΚΑΙ Η ΕΓΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Τό ζήτημα τῆς ἔγκρισης τοῦ προϋπολογισμοῦ ἀπό τή Δούμα ἔχει τήν πιά σοβαρή πολιτική σημασία. Σύμφωνα μέ τό γράμμα τοῦ νόμου, τά δικαιώματα τῆς Δούμας εἶναι μηδαμινά καί ἡ κυβέρνηση στίς ἐνέργειές της δέν δεσμεύεται καθόλου ἀπό τή συγκατάθεση τῆς Δούμας. Στήν πραγματικότητα ὅμως ἡ κυβέρνηση ἐξαρτιέται ὡς ἓνα βαθμό ἀπό τό ζήτημα τῆς ἔγκρισης τοῦ προϋπολογισμοῦ ἀπό τή Δούμα: αὐτό τό παραδέχονται ὅλοι, αὐτό τό ὑπογραμμίζουν ιδιαίτερα οἱ φιλελεύθεροι ἄστοί, οἱ καντέτοι, οἱ ὁποῖοι προτιμοῦν νά ἐκστομίζουν πομπώδεις φράσεις γι' αὐτή τήν ἐξάρτηση, ἀντί νά καθορίζουν τά περιορισμένα ὅρια αὐτῆς τῆς περιορισμένης ἐξάρτησης. Ἡ κυβέρνηση ἔχει ἀνάγκη ἀπό χρήματα, τό δάνειο εἶναι ἀπαραίτητο. Χωρίς ὅμως τήν ἄμεση ἢ ἔμμεση συγκατάθεση τῆς Δούμας, ἡ κυβέρνηση ἢ δέν θά κατορθώσει καθόλου νά συνάψει ἓνα δάνειο, ἢ θά τό κατορθώσει μέ μεγάλες δυσκολίες, μέ τόσο βαριούς ὄρους πού θά χειροτερεύσουν πολύ τήν κατάσταση.

Εἶναι ἐντελῶς ὀλοφάνερο ὅτι κάτω ἀπό αὐτές τίς συνθήκες, ἡ συζήτηση τοῦ προϋπολογισμοῦ ἀπό μέρος τῆς Δούμας καί ἡ ψηφοφορία πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα ἔχει διπλή πολιτική σημασία. Πρῶτο, ἡ Δούμα πρέπει ν' ἀνοίξει τά μάτια τοῦ λαοῦ γιά ὅλες τίς μεθόδους τῆς ὀργανωμένης ληστείας, τῆς συστηματικῆς καί ξεδιάντροπης καταλήστευσης τῆς λαϊκῆς περιουσίας ἀπό μέρος μιᾶς χούφτας τσιφλικάδων, δημόσιων ὑπαλλήλων καί κάθε λογῆς παρασίτων, καταλήστευση πού λέγεται «κρατική οἰκονομία» τῆς Ρωσίας. Τό νά ἐξηγήσεις

αὐτό τό πράγμα ἀπό τό βῆμα τῆς Δούμας σημαίνει ὅτι βοηθᾶς τό λαό στήν πάλη του γιά τή «λαϊκή ἐλευθερία», γιά τήν ὁποία μιλοῦν τόσο πολύ οἱ διάφοροι Μπαλαλάϊκιν τοῦ ρωσικοῦ φιλελευθερισμοῦ⁷⁹. Ὅποιεσδήποτε κι' ἄν εἶναι οἱ μελλοντικές τύχες τῆς Δούμας κι' ὁποιεσδήποτε κι' ἄν εἶναι οἱ προσεχεῖς ἐνέργειες καί οἱ «βλέψεις» τῆς κυβέρνησης, πάντως μονάχα ἡ συνειδητότητα καί ἡ ὀργάνωση τῶν λαϊκῶν μαζῶν θά κρίνει σέ τελευταία ἀνάλυση τήν ἔκβαση τῆς πάλης γιά τήν ἐλευθερία. Ὅποιος δέν καταλαβαίνει αὐτό τό πράγμα, μάταια φέρνει τόν τίτλο τοῦ δημοκράτη.

Δεύτερο, ἡ ἀμείλικτη ἀνοιχτή κριτική τοῦ προϋπολογισμοῦ καί ἡ συνεπής δημοκρατική ψηφοφορία πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα ἔχουν σημασία γιά τήν Εὐρώπη καί τό εὐρωπαϊκό κεφάλαιο, ἀκόμη καί γιά τά πλατιά στρώματα τῆς μεσαίας καί μικρῆς ἀστικῆς τάξης τῆς Εὐρώπης, πού δανείζουν χρήματα στή ρωσική κυβέρνηση τῶν κ.κ. Στολίπιν. Καί οἱ τραπεζίτες καί οἱ ἄλλοι μεγιστάνες τοῦ διεθνοῦς κεφαλαίου δανείζουν χρήματα στούς κ.κ. Στολίπιν καί Σία γιά ν' ἀποκομίσουν τό ἴδιο κέρδος, γιά τό ὁποῖο «ριψοκινδυνεύει» τό χρήμα του κάθε ἄλλος τοκογλύφος. Ἄν ὅλοι αὐτοί οἱ Ρότσιλντ, Μέντελσον κτλ. δέν ἦταν σίγουροι ὅτι τά χρήματα πού δανείζουν θά εἶναι ἐξασφαλισμένα καί ὅτι οἱ τόκοι θά εἰσπράττονται κανονικά, κανενός εἴδους ἀγάπη γιά τήν «τάξη» (καί ἡ «Ρωσία» ἀποτελεῖ τό ἐπιθυμητό πρότυπο τῆς τάξης νεκροταφείου γιά τήν εὐρωπαϊκή ἀστική τάξη πού πανικοβλήθηκε ἀπό τό προλεταριάτο) δέν θά τούς ἔκανε ὅλους αὐτούς ν' ἀνοιξοῦν τό πουγγί τους. Ἀπό τή Δούμα ἐξαρτιέται σέ πολύ σημαντικό βαθμό ἄν θά δυναμώσει ἢ θ' ἀδυνατίσει ἡ ἐμπιστοσύνη τῶν εὐρωπαϊῶν μεγιστάνων τοῦ χρηματικοῦ κεφαλαίου στή σταθερότητα καί στό ἀξιόχρεο τῆς φέρμας «Στολίπιν καί Σία». Ἀλλά καί οἱ τραπεζίτες δέν θά ἦταν σέ θέση νά παραχωρήσουν δάνεια δισεκατομμυρίων, ἄν ἡ πλατιά μάζα τῆς ἀστικῆς τάξης τῆς Εὐρώπης δέν εἶχε ἐμπιστοσύνη στή ρωσική κυβέρνηση. Καί τή μάζα αὐτή τήν ἐξαπατοῦν συστηματικά οἱ πουλημένες ἀστικές ἐφημερίδες ὅλου τοῦ κόσμου, πού τίς ἐξαγοράζουν τόσο οἱ τραπεζίτες, ὅσο καί ἡ ρωσική κυβέρνηση. Ἡ ἐξαγορά τῶν μεγάλης κυκλοφορίας ἐφημερίδων τῆς Εὐρώπης γιά νά πάρουν εὐνοϊκή θέση ὑπέρ τῶν ρωσικῶν δανείων, εἶναι «φυσικό» φαινόμενο. Ἀκόμη καί στόν Ζωρές πρότειναν 200.000 φράγκα γιά νά παραιτηθεῖ ἀπό τήν καμπάνια ἐνάντια στό ρωσικό δάνειο: τόσο ἐκτιμᾶ ἡ κυβέρ-

νησή μας τήν «κοινή γνώμη», ακόμη κι' εκείνων τῶν στρωμάτων τῆς μικροαστικῆς τάξης τῆς Γαλλίας πού μποροῦν νά τρέφουν συμπάθεια γιά τό σοσιαλισμό.

“Ὀλη ἡ πλατιά μικροαστική μάζα τῆς Εὐρώπης ἔχει ἐλάχιστες δυνατότητες νά ἐλέγξει τήν πραγματική κατάσταση τῶν δημόσιων οἰκονομικῶν τῆς Ρωσίας, τό πραγματικό ἀξιόχρεο τῆς ρωσικῆς κυβέρνησης, ἢ, σωστότερα, δέν διαθέτει σχεδόν κανένα μέσο γιά νά ἀνακαλύψει τήν ἀλήθεια. Ἡ φωνή τῆς Δούμας πού οἱ συζητήσεις καί οἱ ἀποφάσεις της θά γίνουν γνωστές ἀμέσως ἀπ' ὄλο τό εὐρωπαϊκό κοινό, ἔχει ἀπ' αὐτή τήν ἀποψη τεράστια σημασία. Κανένας δέν θά μπορούσε νά κάνει τόσα πολλά γιά νά στερηθοῦν οἱ Στολίπιν καί Σία τήν εὐρωπαϊκή οἰκονομική ὑποστήριξη, ὅσα ἡ Δούμα.

Ἐκ τούτου πηγάζει αὐτή καθαυτή ἡ ὑποχρέωση τῆς «ἀντιπολιτευόμενης» Δούμας. Μόνον οἱ σοσιαλδημοκράτες ἐκπλήρωσαν αὐτή τήν ὑποχρέωση. Ὅπως παραδέχεται ἡ μισοκαντέτικη ἐφημερίδα «Τοβάριστς», οἱ σοσιαλδημοκράτες ἀκριβῶς ἔβαλαν τό ζήτημα αὐτό ἀπό ἀποψη ἀρχῶν καλύτερα ἀπ' ὄλους τούς ἄλλους καί συγκεκριμένα μέ τό λόγο τοῦ βουλευτῆ Ἀλέξινσκι γιά τόν προϋπολογισμό. Καί, παρά τή γνώμη τῆς μισοκαντέτικης «Τοβάριστς», οἱ σοσιαλδημοκράτες ἐνήργησαν σωστά, κάνοντας σαφή, ἀνοιχτή καί συγκεκριμένη δήλωση ὅτι οἱ σοσιαλδημοκράτες θεωροῦν ἀπαράδεκτη τήν ἐπικύρωση ἑνός προϋπολογισμοῦ σάν τό ρωσικό. Σ' αὐτή τή δήλωση θά ἔπρεπε μόνο νά προστεθεῖ ἡ ἐκθεση τῆς σοσιαλιστικῆς ἀποψης γιά τόν προϋπολογισμό ἑνός ταξικοῦ ἀστικοῦ κράτους.

Τούς σοσιαλδημοκράτες τούς ἀκολούθησαν μόνον οἱ ἄκροι ἀριστεροί ἀπό τούς ναρόντικους, δηλ. οἱ σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες. Ἡ μάζα τῆς ἀγροτικῆς δημοκρατίας, οἱ τρουντοβίκοι καί οἱ λαϊκοί σοσιαλιστές ταλαντεύονται, ὅπως πάντα, ἀνάμεσα στό φιλελεύθερο κόμμα καί στό προλεταριάτο: ὁ μικρονοικοκύρης τείνει πρὸς τήν ἀστική τάξη, ἂν καί ὁ ἀβάσταχτος ζυγός τῆς φεουδαρχικῆς φορολογικῆς «πίεσης» τόν σπρώχνει ἀναγκαστικά πρὸς τήν ἀγωνιζόμενη ἐργατική τάξη.

Οἱ φιλελεύθεροι, ὅσο τούς ἀκολουθοῦν οἱ τρουντοβίκοι, ἐξακολουθοῦν νά καθοδηγοῦν τή Δούμα. Ὅταν οἱ σοσιαλιστές δείχνουν τόν προδοτικό ρόλο τῶν καντέτων στό ζήτημα τοῦ προϋπολογισμοῦ, οἱ καντέτοι ἀπαντοῦν ... μέ ἄνοστα ἀστεῖα ἢ μέ φράσεις ἄ λά «Νόβογε Βρέμια» ἢ ἄ λά Μένσι-

κοφ, σάν τήν ἀναφώνηση τοῦ Στροῦβε γιά ἐντυπωσιακή χειρονομία τῶν σοσιαλδημοκρατῶν κτλ.

Ὅμως, οὔτε μέ τ' ἀστεῖα, οὔτε μέ τίς ὑπεκφυγές, οὔτε μέ τίς λογοκοπίες θά μπορέσουν ν' ἀπαλλαχτοῦν ἀπό τό γεγονός ὅτι καί τά δύο καθήκοντα τῶν δημοκρατῶν πού ἀναφέραμε πῶς πάνω καταξευτελίστηκαν ἀπό τόν ἀστικό φιλελευθερισμό.

Ἡ προδοσία τῆς ἐπανάστασης ἀπό μέρος τῶν φιλελευθέρων, ὅπως πολλές φορές τό ἐξηγήσαμε, δέν συνίσταται οὔτε στίς ἀτομικές συναλλαγές, οὔτε στήν ἀτομική προδοσία, ἀλλά στήν ταξική τους πολιτική τοῦ ἰδιοτελοῦς συμβιβασμοῦ μέ τήν ἀντίδραση, τῆς ἄμεσης καί ἔμμεσης ὑποστήριξής της. Αὐτήν ἀκριβῶς τήν πολιτική ἀκολουθοῦν οἱ καντέτοι στό ζήτημα τοῦ κροῦπολογισμοῦ. Ἀντί νά ἐξηγήσουν στό λαό τήν ἀλήθεια, ἀποκοιμίζου τήν προσοχή τοῦ λαοῦ, προωθώντας σκόπιμα γραφειοκράτες στενῶν ἀντιλήψεων σάν τόν Κοῦτλερ. Ἀντί νά ἐξηγήσουν τήν ἀλήθεια στήν Εὐρώπη, ἐνισχύουν τή θέση τῆς κυβέρνησης, ἐξαντλώνοντας τήν κριτική τους σέ ψιλοπράγματα καί ἀρνούμενοι ἔτσι νά ἐπιβεβαιώσουν μπροστά στά μάτια τῆς Εὐρώπης τή χρεωκοπία τῆς φέρμας «Στολίπιν καί Σία».

Στά κρυφά οἱ καντέτοι ἀκολουθοῦσαν καί προηγούμενα αὐτή τή δειλή καί ἀξιοθρήνητη μικροαστική πολιτική. Τόν καιρό τῆς ἐκλογικῆς καμπάνιας γιά τή δεύτερη Δούμα, στίς λαϊκές συγκεντρώσεις τῆς Πετρούπολης οἱ σοσιαλδημοκράτες ἀπόδειξαν ὅτι οἱ καντέτοι βοήθησαν τήν κυβέρνηση τήν ἀνοιξη τοῦ 1906 νά πετύχει ἕνα δάνειο δύο δισεκατομμυρίων φράγκων γιά τούς τουφεκισμούς, τά ἔκτακτα στρατοδικεῖα καί τίς ἐκκαθαριστικές ἐπιχειρήσεις. Ὁ Κλεμανσώ εἶχε δηλώσει στούς καντέτους ὅτι θά ξεσηκώσει καμπάνια ἐνάντια στό δάνειο, ἂν τό Κόμμα τῶν καντέτων δηλώσει ἐπίσημα ὅτι τό δάνειο αὐτό εἶναι ἀπαράδεκτο γιά τό ρωσικό λαό. Οἱ καντέτοι ἀρνήθηκαν νά κάνουν αὐτό τό πράγμα κι' ἔτσι βοήθησαν τήν ἀντεπανάσταση νά βρεῖ χρήματα. Γι' αὐτή τήν πράξη τους σιωποῦν. Τώρα ὅμως στή Δούμα τό μυστικό ἀποκαλύπτεται. Τήν ἴδια ἀνείπωτα βδελυρή πράξη κάνουν τώρα ἀνοιχτά στή Δούμα.

Εἶναι καιρός νά τήν ξεσκεπάσουμε ἀπό τό βῆμα τῆς Δούμας σέ ὅλες τίς λεπτομέρειές της καί νά ποῦμε στό λαό ὅλη τήν ἀλήθεια.

«Νάσε Ἔχο», ἀρ. φύλ. 2,
27 τοῦ Μάρτη 1907

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Νάσε Ἔχο»

Ο ΚΟΥΚΟΣ ΠΑΙΝΕΥΕΙ ΤΟΝ ΚΟΚΟΡΑ...

Οί καντέτοι παινεύουν τούς ανθρώπους τῆς ἔφημερίδας «Νόβογε Βρέμια». Οἱ ἄνθρωποι τῆς «Νόβογε Βρέμια» παινεύουν τούς καντέτους. Τό Κόμμα τῆς «λαϊκῆς ἐλευθερίας» εἶναι ἱκανοποιημένο ἀπό τόν τελικό λόγο τοῦ κυρίου ὑπουργοῦ γιά τόν προϋπολογισμό. Τό κόμμα ἐκείνων πού εἶναι πάντοτε ἱκανοποιημένοι ἀπ' ὅλους τούς ὑπουργούς, εἶναι εὐχαριστημένο ἀπό τό γεγονός ὅτι οἱ καντέτοι, σάν ἡγήτορες τοῦ «κέντρου» τῆς Δούμας, συμφωνοῦν νά ἐγκρίνουν τόν προϋπολογισμό μιᾶς κυβέρνησης πού θέλει τή διάλυση τῆς Δούμας.

«Ἄν χρειαζόταν νά ἀποδειχτεῖ – ἀρχίζει μέ ἔμφαση τό κύριο ἄρθρο τῆς “Ρέτς” (τῆς 28 τοῦ Μάρτη) – ὅτι οἱ γενικές συζητήσεις στήν Κρατική δούμα γιά τόν προϋπολογισμό δέν ἦταν ἄκαρπες, ὁ τελικός λόγος τοῦ κ. ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν θ' ἀποτελοῦσε τήν πιά λαμπρή ἀπόδειξη γι' αὐτό».

Σέ τί συνίσταται, λοιπόν, αὐτή ἡ λαμπρή ἀπόδειξη;

Στό ὅτι ὁ λόγος τοῦ κ. ὑπουργοῦ «δέν περιεῖχε οὔτε ἴχνος» ἀπό τόν προηγούμενο «ὑπεροπτικά δασκαλίστικο καί ἐκνευριστικά εἰρωνικό τόνο»... Ἡ ἀπάντηση τοῦ κ. ὑπουργοῦ ἦταν ἄψογη στή μορφή, ἐνῶ στό περιεχόμενο ἀποτελοῦσε «δειγμα σεβασμοῦ στή δύναμη κριτικῆς τῆς Δούμας». Ὁ κ. ὑπουργός παρηγόρησε τή Δούμα, λέγοντάς της ὅτι ἔχει περισσότερα δικαιώματα ἀπ' ὅ,τι νομίζει: ἔκανε κομπλιμέντα στό Κόμμα τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας, «τά ὅποια, ἐξάλλου, μέ τήν ψηφοφορία πού ἐπακολούθησε τά ἄξιζε ἡ τεράστια πλειοψηφία τῆς Δούμας» (πού δέχτηκε νά μεταβιβαστεῖ τό ζήτημα τοῦ προϋπολογισμοῦ στήν ἐπιτροπή).

Ναί, ναί, αυτές είναι οι λαμπρές αποδείξεις των καντέτων ότι οι εργασίες της Δούμας «δέν έμειναν άκαρπες». Οι καρποί της δέν έχουν την έννοια ότι υπάρχουν έστω και ίχνη σοβαρών προοπτικών για την καλύτερευση της πραγματικής κατάστασης. Κι' ούτε την έννοια ότι οι λαϊκές μάζες διδάχτηκαν κάτι και ότι ξεκαθάρισαν μέσα τους όρισμένα προβλήματα πού τά καλύπτει τό συνταγματικό λούστρο. Κάθε άλλο. Οι καρποί της συνίστανται στό ότι ό ύπουργός έγινε πίο εύπρεπής, πίο εύγενικός, πίο εύγενικός άπέναντι σ' εκείνους πού έξονόματος της «λαϊκής αντιπροσώπευσης» είναι έτοιμοι νά δεχτούν κάθε συμβιβασμό.

Οί φιλελεύθεροι δέχονται νά έκπορνεύσουν τή λαϊκή αντιπροσώπευση για νά στερεωθούν οι βάσεις της μαυροεκατονταρχίτικης κυριαρχίας. Μ' αυτόν τόν όρο ή κυβέρνηση του Στολίπιν και Σίας δέχεται νά μή διαλύσει (για τήν ώρα...) τή Δούμα. Και οι δύο πλευρές είναι γεμάτες χαρά και άμοιβαία τρυφερότητα.

Ή σημερινή «Νόβογε Βρέμια», χωρίς νά παραλείψει τήν εύκαιρία νά θρίσει τούς καντέτους για τήν «έβραϊκή» σύνθεση της Έπιτροπής θρησκευμάτων, δημοσιεύει ταυτόχρονα έκτενεϊς κρίσεις του ειδικού για τή Δούμα συντάκτη της για τό άσύμφορο της διάλυσης της Δούμας. «Άκόμη και από τήν άποψη των άκρων δεξιών στοιχείων ή διάλυση της Δούμας σήμερα είναι πολύ ανεπιθύμητη κι' επίζημια». Ή μετατροπή του έκλογικού νόμου είναι αδύνατη χωρίς πραξικόπημα, σέ περίπτωση όμως πού θά γίνουν εκλογές για καινούργια Δούμα μέ βάση τό σημερινό έκλογικό νόμο, μπορούμε «νά χάσουμε τό σημερινό κέντρο της δεύτερης Κρατικής δούμας». Αυτό τό κέντρο, σύμφωνα μέ τά λόγια του συντάκτη της «Νόβογε Βρέμια», «άρχίζει από τούς όχτωβριστές και σέ συνέχεια, άγκαλιάζοντας τούς βουλευτές του Κόμματος της ειρηνικής ανακαίνισης, τούς άκομματικούς, τούς πολωνούς και τούς καντέτους, φτάνει μέχρι τούς τρουντοβίκους». «Τό σημερινό κέντρο ύποστηρίζει, χωρίς άμφιβολία, τήν αυστηρά συνταγματική μοναρχική άποψη και ως σήμερα επιδίωκε μέ κάθε τρόπο τήν οργανική δράση. Τό κέντρο αυτό, όπως κι' αν έχουν τά πράγματα, θά τό χάσουμε (αν διαλυθεί ή δεύτερη Δούμα). Αυτό σημαίνει, έπομένως, ότι δέν θά έχουμε έναν προϋπολογισμό έγκριμένο από τή Δούμα, γιατί νομίζω ότι ό προϋπολογισμός πού ύπόβαλε ή κυβέρνηση θά έγκριθεί

χωρίς ἀμφιβολία – μέ ὀρισμένες μηδαμινές (ἀκοῦστε!) τροποποιήσεις – ἀπό τή δεύτερη Δούμα».

Αὐτά γράφει ἡ «Νόβογε Βρέμια» Ὁ συλλογισμός αὐτῆς τῆς ἐφημερίδας εἶναι ὀλοφάνερος. Ἡ ἀποψη τῶν ἀκρῶν δεξιῶν στοιχείων, τά ὁποῖα ἐπιθυμοῦν παράλληλα νά διατηρηθεῖ τώρα ἡ Δούμα, ἔχει ἐκτεθεῖ θαυμάσια.

Στούς ἀνώτερους κύκλους τῆς ἰθύνουσας ἀριστοκρατίας βρίσκονται ἀντιμέτωπα δύο ρεύματα: τό ἓνα εἶναι ὑπέρ τῆς διάλυσης τῆς Δούμας, τό ἄλλο ὑπέρ τῆς προσωρινῆς διατήρησής της. Ἡ ἐφημερίδα «Νόβογε Βρέμια» ἀπό πολύ καιρό ἤδη ἀνάπτυξε, ἐξέθεσε καί ὑπεράσπισε τήν πρώτη πολιτική καί ἀπό καιρό σέ καιρό – ἡ πιό σωστά γιά κάθε ἐνδεχόμενο! – ἐξακολουθεῖ νά τήν ὑπερασπίζει καί τώρα. Ὑπάρχει ὅμως καί μιά ἄλλη πολιτική τῆς ἰθύνουσας ἀριστοκρατίας. Προφταίνουμε νά διαλύσουμε τή Δούμα. Μ' ἓναν προῦπολογισμό ὅμως ἐγκριμένο ἀπ' τή Δούμα, θά μπορέσουμε, ἀσφαλῶς, εὐκολότερα νά πετύχουμε ἓνα δάνειο. Ἡ ἀπειλή τῆς διάλυσης παραμένει, καί μ' αὐτήν τήν ἀπειλή «ἐμεῖς» ἀσκοῦμε συνεχῆ πίεση πάνω στούς καντέτους, ὑποχρεώνοντάς τους νά κλίνουν ὀλοφάνερα πρὸς τά δεξιά.

Δέν χωράει ἀμφιβολία ὅτι ἡ δεύτερη πολιτική εἶναι πιό λεπτή καί καταλληλότερη, ἐξετάζοντάς την ἀπό τήν ἀποψη τῶν συμφερόντων τῶν ἀντιδραστικῶν τσιφλικάδων. Ἡ πρώτη πολιτική εἶναι ὤμη, χοντροκομμένη, βιαστική. Ἡ δεύτερη εἶναι πιό μελετημένη, γιατί ἡ διάλυση «κρατιέται σάν ἐφεδρεία», ἐνῶ ταυτόχρονα οἱ φιλελεύθεροι χρησιμοποιοῦνται ἀπό τήν κυβέρνηση. Ἐνας ἐγκριμένος ἀπό τή Δούμα προῦπολογισμός, ἰσοδυναμεῖ σχεδόν μέ συγκατάθεση ν' ἀνανεωθεῖ τό γραμμάτιο, συγκατάθεση πού δίνεται σέ χρεωκόπο. Συμφέρει καλύτερα καί ν' ἀποσπάσεις τό ἀνανεωμένο μέ καινούργια προθεσμία γραμμάτιο καί μετά νά διαλύσεις τή Δούμα, παρά νά διαλύσεις ἀμέσως τή Δούμα, χωρίς νά προσπαθήσεις νά παρατείνεις τό γραμμάτιο.

Ἄλλωστε, ἐκτός ἀπό τόν ἐγκριμένο προῦπολογισμό, μπορεῖ νά ὑπάρξουν καί ἄλλα παρόμοια γραμμάτια. Οἱ καντέτοι, λογουχάρη, βελτιώσανε ἤδη τό ἀγροτικό τους σχέδιο πρὸς τό συμφέρον τῶν τσιφλικάδων. Ἄς περάσει αὐτό τό σχέδιο ἀπό τή Δούμα, ἄς ὑποβληθεῖ μετά γιά ἐξέταση καί γιά παραπέρα βελτίωση στό Κρατικό συμβούλιο. Ἄν «ἐμεῖς» διαλύσουμε τή Δούμα σέ μιά τέτοια στιγμή, θά ἔχουμε ὄχι ἓνα, ἀλλά δύο ἀνανεωμένα γραμμάτια. «Ἐμεῖς» θά ἔχουμε τή

δυνατότητα νά πάρουμε από τήν Εὐρώπη, ὄχι ἓνα, ἀλλά, πιθανόν, δύο δισεκατομμύρια. Τό ἓνα δισεκατομμύριο, σάν ἀποτέλεσμα τοῦ ἐγκριμένου ἀπό τή Δούμα προϋπολογισμοῦ, δηλ. *στή βάση* τῆς «κρατικῆς οἰκονομίας πού πέρασε ἀπό τό καμίни τοῦ αὐστηροῦ συνταγματικοῦ ἐλέγχου». Τό ἄλλο δισεκατομμύριο, σάν ἀποτέλεσμα τῆς «μεγάλης ἀγροτικῆς μεταρύθμισης, πού περνᾶ ἀπό τό καμίни τῆς πραγματικά συνταγματικῆς δημιουργικῆς δράσης τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσωπείας».

Τό Κρατικό συμβούλιο θά διορθώσει *λιγάκι* τό ἀγροτικό σχέδιο τῶν καντέτων. Τό σχέδιο αὐτό καί τώρα εἶναι γεμάτο ἀπό πλαδαρότατες φράσεις πού δέν λένε τίποτε τό συγκεκριμένο. *Στήν πραγματικότητα* τό πᾶν ἐξαρτιέται ἀπό τή σύνθεση τῶν τοπικῶν ἐπιτροπῶν γαιορύθμισης. Οἱ καντέτοι εἶναι *ἐνάντια* στήν ἐκλογή αὐτῶν τῶν ἐπιτροπῶν μέ καθολική, ἄμεση, ἴση καί μυστική ψηφοφορία. Οἱ καντέτοι εἶναι ὑπέρ τῆς *ἰσάριθμης* ἀντιπροσώπευσης τῶν τσιφλικάδων καί τῶν ἀγροτῶν, μέ ἔλεγχο ἀπό μέρος τῆς κυβέρνησης. Ἡ κυβέρνηση καί οἱ τσιφλικάδες, υἱοθετώντας αὐτή *τή βασική ἰδέα* τοῦ περίφημου φιλελεύθερου σχεδίου, δέν ριψοκινδυνεύουν καθόλου, γιατί οἱ ἐπιτροπές αὐτές, ἔχοντας τήν εὐνοϊκή συμπαράσταση τοῦ Κρατικοῦ συμβουλίου, τοῦ Στολίπιν καί Σίας, θά μετατρέψουν ἀναμφισβήτητα καί ὅπωςδήποτε τήν «ἀναγκαστική ἀπαλλοτριώση» τῆς τσιφλικάδικης γῆς σέ ἀναγκαστική ὑποδούλωση τοῦ μουζίκου, μέ τήν καινούργια καταστροφική ἐξαγορά τῆς ἀμμουδερῆς γῆς, τῶν βαλτότοπων καί τῶν χερσότοπων πού θά τοῦ δόσουν.

Αὐτή εἶναι ἡ πραγματική σημασία τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς καί τῆς πολιτικῆς τῶν καντέτων. Οἱ φιλελεύθεροι μέ τήν προδοσία τους βοηθοῦν τούς τσιφλικάδες νά κάνουν ἔξυπνα *τή δουλίτσα* τους. Ἄν οἱ ἀγρότες – «τρουντοβίκοι» – συνεχίσουν νά ἀκολουθοῦν τούς φιλελεύθερους, παρά τήν προειδοποίηση τῆς σοσιαλδημοκρατίας, τότε ἡ ἐξαπάτηση τοῦ μουζίκου ἀπό τόν τσιφλικά, μέ τή βοήθεια τοῦ φιλελεύθερου συνήγορου θά εἶναι ἀναπόφευκτη.

*Γράφηκε στίς 28 τοῦ Μάρτη
(10 τοῦ Ἀπρίλη) 1907.*

*Δημοσιεύτηκε στίς 29 τοῦ
Μάρτη 1907 στήν ἐφημερίδα
«Νάσε Ἔχο», ἀρ. φύλ. 4*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας*

ΟΙ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΙ ΠΟΥ ΑΝΟΙΞΑΝ ΚΑΥΓΑ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΝΟΗΣΗΣ

Στή «Ναρόντναγια Ντούμα»⁸⁰, αρ. φύλ. 13, δημοσιεύτηκε μία μακροσκελέστατη απόφαση, σχετικά με τις μαζικές εργατικές οργανώσεις και τό εργατικό συνέδριο, γραμμένη για τό επικείμενο συνέδριο από μία ομάδα δημοσιολόγων και στελεχῶν τῆς πρακτικῆς δράσης τῶν μενσεβίκων. Σέ διάκριση ἀπό τίς ἄλλες ἀποφάσεις τῶν μενσεβίκων (γιά τήν Κρατική δούμα καί τήν «πλατφόρμα τακτικῆς»), τά ὀνόματα τῶν συντακτῶν τῆς ἀπόφασης αὐτῆς δέν ἀναφέρθηκαν. Δέν ξέρουμε ἂν αὐτή ἢ παράλειψη εἶναι τυχαία ἢ ἂν αὐτό σημαίνει νέα ἀνακατάταξη τῶν μενσεβίκων γύρω ἀπ' αὐτό τό ζήτημα. Ὑπενθυμίζουμε ὅτι ἕνας τόσο ἐνθερμος μενσεβίκος καί ὀπαδός τοῦ εργατικοῦ συνεδρίου, σάν τόν Ἔλ, δήλωσε: «Μόνο μία μερίδα τῶν μενσεβίκων βλέπει λίγο-πολύ μέ συμπάθεια τό εργατικό συνέδριο» (σελ. 82 τῆς συλλογῆς «Τό πανρωσικό εργατικό συνέδριο. Γιά τό τακτικό συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ»).

Ἄς περάσουμε ὅμως στό περιεχόμενο τῆς ἀπόφασης. Ἡ ἀπόφαση χωρίζεται σέ δύο μέρη: Α καί Β. Τό πρῶτο μέρος δίνει στό αἰτιολογικό της ἕνα πλῆθος ἀπό κοινοτοπίες σχετικά μέ τό ὄφελος τῆς ὀργάνωσης καί τῆς συνένωσης τῶν εργατικῶν μαζῶν. «Γιά σπουδαιοφάνεια», ὅπως ἔλεγε ὁ Μπαζάροφ, ἡ ὀργάνωση μετατρέπεται μάλιστα σέ αὐτοοργάνωση. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ λεξούλα αὐτή στήν πραγματικότητα δέν ἐκφράζει τίποτε, δέν περιέχει καμιά συγκεκριμένη ἰδέα, ὡστόσο, ὅμως, εἶναι πολύ ἀγαπητή στούς ὀπαδούς τοῦ εργατικοῦ συνεδρίου. Δέν ὑπάρχει ἀνάγκη νά ἀποδείξουμε ὅτι ἡ «αὐτοοργάνωση» αὐτή δέν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρά ἕνα δια-

νοουμενίστικο έντεχνο σχήμα λόγου, πού καλύπτει τή φτώχεια τους σέ πραγματικές οργανωτικές ιδέες. 'Από τό μυαλό ενός έργατη ποτέ δέν θά περνούσε ή ιδέα νά έπινοήσει μιά «αύτοοργάνωση»...

Στό αίτιολογικό μέρος επικρίνεται ή σοσιαλδημοκρατία γιά τόν «κυρίαρχο καί καθοριστικό ρόλο πού παίξει μέσα στις γραμμές της ή διανόηση, σέ σύγκριση μέ τά προλεταριακά της στοιχεία». 'Η κριτική αύτή είναι ένδιαφέρουσα. Δέν θά σταθοῦμε γιά τήν ώρα στην άνάλυση τής πραγματικής κοινωνικοϊστορικής της σημασίας, γιατί αύτό θά σημαίνει νά απομακρυνθοῦμε πολύ από τό θέμα μας. Θα ρωτήσουμε μόνο: σύντροφοι «δημοσιολόγοι καί στελέχη τής πρακτικής δράσης τών μενσεβίκων», γιατί δέν αρχίζετε πρώτα από τόν έαυτό σας; Γιατί ό γιατρός δέν γιατρεύει τόν ίδιο τόν έαυτό του; 'Αφοῦ ή κάθε φράση τής απόφασής σας είναι διαποτισμένη από εκείνο πού έσεΐς ονομάζετε «κυρίαρχο καί καθοριστικό ρόλο τής διανόησης»! Γιατί νά μήν αρχίσετε από τή δική σας «διανόηση», έτσι πού νά τραβηχτεί στην άκρη, αφήνοντας τήν έπεξεργασία τών αποφάσεων στά «προλεταριακά στοιχεία»; Τί έγγυήσεις υπάρχουν ότι στις «αύτοοργανώσεις» πού σχεδιάζετε σεΐς, «οί δημοσιολόγοι καί οι στελέχη τής πρακτικής δράσης τής μειοψηφίας», δέν θά επαναληφθεΐ τό ίδιο φαινόμενο;

'Ο Λάριν, ό 'Ελ καί πολλοί άλλοι όπαδοί του έργατικού συνεδρίου «κατηγοροῦν» τή σοσιαλδημοκρατία ότι περνάει λαθραΐα αποφάσεις. Καί στό όνομα μιās τέτοιας κριτικής αύτοί οί δημοσιολόγοι «περνούν λαθραΐα» καινούργιες ανιαρότητες καί μακροσκελέστατες παραγράφους γιά «αύτοοργάνωση»... 'Ωραιότατο!

Σημειώνοντας ταυτόχρονα τήν «ιδεολογική καί πολιτική επίδραση» του Σοσιαλδημοκρατικού κόμματος τής Ρωσίας (δηλ. του ΣΔΕΚΡ; ή έδω διαλέχτηκε επίτηδες μιά λέξη μέ πιό πλατιά έννοια γιά νά συμπεριλάβει καί τούς κ.κ. Προκόποβιτς, Κουσκόβα, Ποσσέ κτλ.;) στά πρωτόπορα στρώματα του προλεταριάτου, ή απόφαση λέει ότι θά ήταν επιθυμητή μιά «συνένωση τών δυνάμεων» τής ρωσικής σοσιαλδημοκρατίας «μέ τά συνειδητά από πολιτική άποψη στοιχεία του προλεταριάτου» (Α, π. 6).

'Επιχειρείστε, σύντροφοι, νά σκεφτεΐτε έστω καί μιά φορά τίς λέξεις πού άραδιάζετε στις φράσεις σας! Μπορεί άραγε ένας «πολιτικά συνειδητός» προλετάριος νά μήν είναι σο-

σιαλδημοκρατίας; "Αν ὄχι, τότε οἱ φράσεις σας καταλήγουν σέ μιά κούφια ταυτολογία, σέ μιά πομπώδη καί μέ ἀξιώσεις πρωτοτυπίας ἀερολογία. Τότε πρέπει νά μιλάμε γιά τό πλάταιμα τῶν γραμμῶν τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ σκοπό νά συμπεριληφθοῦν μέσα του ὅλοι οἱ πραγματικοί σοσιαλδημοκράτες πού ὡς τώρα δέν ἀνῆκαν σ' αὐτό.

"Αν ναί, τότε θεωρεῖτε σάν συνειδητό προλετάριο καί τόν ἐσέρο προλετάριο. Εἶναι γελοῖο νά ἰσχυριστεῖ κανεῖς ὅτι αὐτός δέν ἔχει «πολιτική συνείδηση»! Ἐπίσης βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι πίσω ἀπό τό προπέτασμα ὀρισμένων πομπωδῶν φράσεων γιά «αὐτοοργάνωση» καί γιά «ἀνεξαρτησία» τοῦ ταξικοῦ κόμματος, ἐσεῖς προπαγανδίζετε στήν πράξη τήν ἀποδιοργάνωση τοῦ προλεταριάτου, μέ τό τράβηγμα στίς γραμμές του μή προλεταριακῶν θεωρητικῶν, μέ τό ἀνακάτωμα τῆς πραγματικῆς ἀνεξαρτησίας (σοσιαλδημοκράτες), μέ τήν ἔλλειψη ἀνεξαρτησίας, μέ τήν ἐξάρτηση ἀπό τήν ἀστική ἰδεολογία καί τήν ἀστική πολιτική (ἐσέροι).

Ἄλλοῦ πηγαίνατε κι' ἄλλοῦ βρεθήκατε⁸¹...

Ἄκριβῶς σάν τούς παλιούς διανοούμενους «οἰκονομιστές» τοῦ 1895–1901, πού κάτω ἀπό τή σημαία τῆς «αὐτοοργάνωσης» τοῦ «καθαρά ἐργατικοῦ» κινήματος κτλ.⁸² προσπαθοῦσαν νά ἐπιβάλουν στούς ἐργάτες τή στενότητα τῆς δικῆς τους ἀντίληψης, τήν ἀστάθεια, τή λιποψυχία καί τίς παλινδρομήσεις τους!

Τό συμπέρασμα ἀπό τό μέρος Α: «Τό συνέδριο θεωρεῖ ὅτι ἕνα ἀπό τά πιό σοβαρά ἄμεσα καθήκοντα τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας εἶναι ἡ δουλιά χέρι μέ χέρι μέ τά πρωτόπορα στοιχεῖα τῶν ἐργατικῶν μαζῶν (συνεπῶς ἐπίσης χέρι μέ χέρι καί μέ τούς ἐσέρους ἐργάτες καί ὄχι ἐναντίον τους;) γιά τή συσπείρωση τῶν τελευταίων σέ ἀνεξάρτητες ὁργανώσεις, ὅσοδήποτε περιορισμένο πολιτικό χαρακτήρα κι' ἂν μερικές φορές θά εἶχαν ἢ θά ἔπρεπε νά ἔχουν, λόγω τῶν συνθηκῶν τόπου καί χρόνου».

Ἐπὶ ἐδῶ κάτι τό σαφές, τό συγκεκριμένο, κάτι πού ξεπερνᾷ τά πλαίσια ἑνός διανοουμένιστικου παράπλου; Περὶ τίνος πρόκειται; Ἄγνωστο.

"Ἄς πάρουμε τούς καταναλωτικούς συνεταιρισμούς πού ἀναμφισβήτητα ἀποτελοῦν συσπείρωση τῶν ἐργατῶν. Ὁ χαρακτήρας τους εἶναι ἀρκετά περιορισμένος ἀπό πολιτική ἀποψη. Εἶναι ἄραγε οἱ συνεταιρισμοὶ αὐτοὶ «ἀνεξάρτητες» ὁργανώσεις; Αὐτό ἐξαρτᾶται ἀπό ποιά ἀποψη βλέπει

κάνεις τά πράγματα. Γιά τούς σοσιαλδημοκράτες πραγματικά ανεξάρτητες είναι μόνο οί εργατικές οργανώσεις, οί διαποτισμένες από τό σοσιαλδημοκρατικό πνεύμα και ὄχι μόνο οί διαποτισμένες από τό «πνεύμα», ἀλλά και οί συνδεδεμένες μέ τή σοσιαλδημοκρατία από τήν ἄποψη τῆς τακτικῆς καί τῆς πολιτικῆς, εἴτε συμμετέχοντας στό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, εἴτε προσκειόμενες σ' αὐτό.

Γιά τούς συνδικαλιστές, γιά τούς «μπεζζαγκλάβτσι»⁸³, γιά τούς ὀπαδούς τοῦ Ποσσέ, γιά τούς ἐσέρους, γιά τούς «ἀκομματικούς (ἀστούς) προοδευτικούς», ἀντίθετα, *ανεξάρτητες* εἶναι μόνο ἐκεῖνες οί εργατικές οργανώσεις πού δέν ἀνήκουν στό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα καί πού δέν εἶναι προσκειόμενες σ' αὐτό, πού δέν συνδέονται μέ τήν πρακτική τους πολιτική καί μέ τήν τακτική τους ἀκριβῶς μέ τή σοσιαλδημοκρατία καί μόνο μέ τή σοσιαλδημοκρατία.

Τή διαφορά αὐτή τῶν δύο ἀπόψεων δέν τήν ἐπινοήσαμε ἐμεῖς. Ὁ καθένας ἀναγνωρίζει ὅτι πραγματικά ὑπάρχουν δύο τέτοιες ἀπόψεις, πού ἀποκλείουν ἢ μιά τήν ἄλλη καί πού ἀντιπαλεύουν παντοῦ καί πάντοτε κάθε προσπάθεια «*συσπείρωσης*» τῶν ἐργατῶν μέ τή μιά ἢ τήν ἄλλη ἀφορμή. Εἶναι δύο ἀσυμβίβαστες ἀπόψεις, γιατί ἡ «ἀκομματικότητα» (στήν τακτική καί στήν πολιτική γενικά), κατά τήν ἀντίληψη τῆς σοσιαλδημοκρατίας, δέν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρά ἀπλῶς μιά συγκαλυμμένη καί γι' αὐτό πολύ βλαβερή μορφή ὑποταγῆς τῶν ἐργατῶν στήν ἀστική ἰδεολογία, στήν ἀστική πολιτική.

Συμπέρασμα: οὐσιαστικά, ἡ ἀπόφαση δέν εἶπε τίποτε στό συμπέρασμα της. Στήν καλύτερη περίπτωση, τό συμπέρασμα της εἶναι μιά κούφια φράση. Στή χειρότερη περίπτωση εἶναι μιά φράση βλαβερή πού παραπλανᾷ τό προλεταριάτο, πού συσκοτίζει τίς στοιχειώδεις σοσιαλδημοκρατικές ἀλήθειες καί ἀνοίγει διάπλατα τήν πόρτα γιά τούς κάθε λογῆς ἀστούς πού ἔχασαν τήν ταξική τους ὑπόσταση καί πού σέ ὅλες τίς χῶρες τῆς Εὐρώπης ἔκαναν γιά πολύν καιρό μεγάλη ζημιά στό σοσιαλδημοκρατικό εργατικό κίνημα.

Πῶς πρέπει νά διορθωθεῖ ἡ ἀπόφαση;

Ἡ πολυλογία πρέπει νά φύγει. Πρέπει νά εἰπωθεῖ ἀπλά: οί σοσιαλδημοκράτες πρέπει νά συμβάλλουν στή δημιουργία διάφορων εργατικῶν ὀργανώσεων, λογουχάρη, καταναλωτικῶν, φροντίζοντας παράλληλα διαρκῶς ὥστε κάθε εργατική ὀργάνωση νά ἀποτελεῖ ἐστία σοσιαλδημοκρατικῆς ἀκριβῶς προπαγάνδας, ζύμωσης καί ὀργάνωσης.

Αυτό θ' αποτελούσε μία πραγματικά «μετριοπαθή από πολιτική άποψη» απόφαση, μία απόφαση όμως πρακτική και σοσιαλδημοκρατική. Ένώ στή δική σας περίπτωση, κύριοι διανοούμενοι, πού ανοίξατε καυγά ενάντια στον «κυρίαρχο και καθοριστικό ρόλο τής διανόησης», δέν έχουμε μία προλεταριακή πράξη, αλλά μία διανοουμενίστικη πολυλογία.

Γιά τό δεύτερο μέρος τής απόφασης (B) τήν έρχόμενη φορά*.

«Νάσε Έχο», αρ. φύλ. 5,
30 του Μάρτη 1907

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τής έφημερίδας «Νάσε Έχο»

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 180-194. Ἡ Σίντ.

ΟΡΓΙΣΜΕΝΗ ΣΥΓΧΥΣΗ

(ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ)

Τό δεύτερο (Β) μέρος τῆς ἀπόφασης πού ἐξετάζουμε* εἶναι ἀφιερωμένο στό ζήτημα τοῦ ἐργατικοῦ συνεδρίου.

Σχετικά μ' αὐτό τό ζήτημα οἱ μενσεβίκοι ἔγραψαν ἤδη τόσα πολλά καί εἶπαν τόσα πολλά, ὥστε δέν θά ἦταν ἄσχημο νά βγεῖ μιά ἀπόφαση πού πραγματικά νά βγάζει τά συμπεράσματα, νά ξεκαθαρίζει τίς παρεξηγήσεις καί τίς διαφωνίες στήν ἐρμηνεία τῶν ἰδεῶν, μιά ἀπόφαση πού νά δίνει στό κόμμα σαφεῖς καί συγκεκριμένες ὁδηγίες. Ἄρκει ν' ἀναφέρουμε ὅτι στόν πίο πρόσφατο κατάλογο τῶν ρωσικῶν ἐκδόσεων πού ἀσχολοῦνται μέ τό ἐργατικό συνέδριο (στήν μπροσούρα πού ἀναφέραμε παραπάνω «Γιά τό πανρωσικό ἐργατικό συνέδριο») ἀναφέρονται 15 τίτλοι ἀπό μπροσοῦρες καί περιοδικά, πού ἐρμηνεύουν μέ μενσεβίκικό τρόπο αὐτό τό ζήτημα.

Ἄς δοῦμε, λοιπόν, ποιοί εἶναι οἱ καρποί ὅλης αὐτῆς τῆς «συζήτησης».

Παράγραφος πρώτη τοῦ αἰτιολογικοῦ:

«οἱ μαζικές ἐργατικές ὀργανώσεις πού γεννιοῦνται καί διαμορφώνονται ἀποκλειστικά πάνω στή βάση τῶν ἐπαγγελματικῶν, τοπικῶν (;) καί γενικά (;) τῶν ὀμαδικῶν (;;) ἀναγκῶν καί ἀπαιτήσεων, αὐτές καθαυτές, χωρίς τήν ἐπίδραση τῶν προλεταριακῶν σοσιαλδημοκρατικῶν κομμάτων ἢ ὀργανώσεων, ἔχουν τήν ἄμεση τάση νά στενεύουν τόν πνευματικό καί πολιτικό ὀρίζοντα τῶν ἐργατικῶν μαζῶν, περιορίζοντάς τον στή στενή σφαῖρα τῶν ἐπαγγελματικῶν καί γενικά τῶν ἰδιωτικῶν συμφερόντων καί τῶν καθημερινῶν ἀναγκῶν τῶν διάφορων στρωμάτων ἢ ὀμάδων τοῦ προλεταριάτου».

* Βλ. τήν ἀνάλυση τοῦ πρώτου μέρους στό «Νάσε Ἔχο», ἀρ. φύλ. 5. (Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 175-179.) Ἡ Σύντ.

Τί είδους *μαζικές* οργανώσεις μπορούν να δημιουργηθούν με βάση τις *ομαδικές* ανάγκες, ένας άλλος τό ξέρει. Λέγοντας ομάδα, εννοούμε πάντοτε κάτι μικρό, διαμετρικά αντίθετο από τη μάζα. Οί συντάκτες της απόφασης αραδιάζουν λέξεις τη μία δίπλα στην άλλη, χωρίς να σκέπτονται τό συγκεκριμένο, τό ακριβές περιεχόμενο.

Έπειτα, τί σημαίνει: *μαζικές* οργανώσεις δημιουργημένες με βάση τις *τοπικές* ανάγκες; Ποιόν τύπο οργανώσεων έχει εδώ υπόψη της ή απόφαση, πάλι μένει άξεκαθάριστο. Άν πρόκειται για οργανώσεις, σαν τις καταναλωτικές ενώσεις, τούς συνεταιρισμούς κτλ. τότε τό διακριτικό τους γνώρισμα δέν βρίσκεται καθόλου στόν *τοπικό* τους χαρακτήρα. Η αδυναμία τών μενσεβίκων στίς γενικές φράσεις, ή προσπάθειά τους ν' αποφύγουν τη *συγκεκριμένη* διατύπωση του ζητήματος είναι καθαρά διανοουμενίστικο γνώρισμα. Αυτό πού είναι ριζικά ξένο για τό προλεταριάτο και βλαβερό από τήν άποψη του προλεταριάτου.

Σύμφωνα με τήν κυριολεκτική σημασία τών λέξεων οί «*μαζικές* εργατικές οργανώσεις πού δημιουργούνται με βάση τις *τοπικές* ανάγκες και απαιτήσεις» περιλαβαίνουν και τά *σοβιέτ τών εργατών βουλευτών*. Αύτός είναι ένας πολύ γνωστός για τή Ρωσία τύπος *μαζικών* εργατικών οργανώσεων σέ μία επαναστατική εποχή. Μπορεί να πει κανείς με βεβαιότητα ότι πολύ σπάνια τυχαίνει, ώστε ένα άρθρο για τό εργατικό συνέδριο και για τις *μαζικές* εργατικές οργανώσεις γενικά να μήν αναφέρει καθόλου αυτό τόν τύπο οργάνωσης. Η απόφαση – λές και τό κάνει για να χλευάσει τις απαιτήσεις για μία ακριβή και συγκεκριμένη διατύπωση ορισμένων ιδεών και συνθημάτων – δέν λέει ούτε λέξη για τά σοβιέτ τών εργατών βουλευτών, ούτε λέξη για τά σοβιέτ τών πληρεξουσίων τών εργατών κτλ.

Βγαίνει λοιπόν τό συμπέρασμα ότι μάς πρόσφεραν μία μεσοβέζικη *κριτική* κάποιων *τοπικών* *μαζικών* οργανώσεων, χωρίς να θίγουν καθόλου τό ζήτημα της *θετικής* τους σημασίας, τών όρων της δράσης τους κτλ.

Έπειτα, όσο και αν διορθώνατε στά διάφορα σημεία αυτή τη φοβερά κακοφτιαγμένη πρώτη παράγραφο του αιτιολογικού, σ' αυτήν παραμένει ένα γενικό βασικό λάθος. «Χωρίς τήν επίδραση τών προλεταριακών σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων» όχι μόνο οί επαγγελματικές, όχι μόνο οί τοπικές, όχι μόνο οί ομαδικές, αλλά και οί *μαζικές* μή *τοπικές* *πολιτικές*

ὀργανώσεις «ἔχουν τήν τάση νά στενεύουν τόν ὀρίζοντα τῶν ἐργατῶν».

Σύμφωνα μέ τή βασική ἰδέα τῶν συντακτῶν, ἡ πρώτη παράγραφος τοῦ αἰτιολογικοῦ μέρους πρέπει νά ἐξηγήσει τό πέρασμα στό «πανρωσικό ἐργατικό συνέδριο»: οἱ τοπικές, ἐπαγγελματικές κτλ. ὀργανώσεις στενεύουν, λέει, τόν ὀρίζοντα, ἐνῶ τό πανρωσικό ἐργατικό συνέδριο κτλ. Ἡ λογική ὅμως προδίνει ὀριστικά τούς ἐντιμότετους «δημοσιολόγους καί τά στελέχη τῆς πρακτικῆς δράσης», γιατί ἡ ἐπίδραση ἢ ἡ ἔλλειψη ἐπίδρασης τῆς σοσιαλδημοκρατίας εἶναι πιθανή καί στίς δύο περιπτώσεις! Ἄντί γιά ἀντιπαράθεση προέκυψε σύγχυση...

Παράγραφος δεύτερη τοῦ αἰτιολογικοῦ:

«ἡ ἰδέα γιά τή σύγκληση πανρωσικοῦ ἐργατικοῦ συνεδρίου, μέ σκοπό νά τεθοῦν σ' αὐτό τό συνέδριο οἱ βάσεις γιά τήν πολιτική συνένωση τῶν ρώσων ἐργατῶν, ἰδέα πού ἔγινε δεκτὴ μέ συμπάθεια στούς ἐργατικούς κύκλους, θά μπάσει τήν ἀρχή τῆς πολιτικῆς συνένωσης στήν ὀργανωτική συγκρότηση τῶν ἐργατικῶν μαζῶν καί θά προβάλλει μπροστά τους, στήν πρώτη γραμμῆ, τά γενικά συμφέροντα τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τά καθήκοντά της στή σύγχρονη ρωσική ἐπανάσταση».

Πρῶτα-πρῶτα, εἶναι ἄραγε ἀλήθεια ὅτι ἡ περιβόητη «ἰδέα» ἔγινε δεκτὴ μέ συμπάθεια ἀπό τούς ἐργατικούς κύκλους; Ἡ πέμπτη παράγραφος τοῦ αἰτιολογικοῦ τῆς ἴδιας ἀπόφασης λέει: «Ὁ πόθος τῶν ἴδιων τῶν ἐργατῶν γιά τή σύγκλησή του (τοῦ ἐργατικοῦ συνεδρίου) δέν ἐκδηλώθηκε ἀκόμη μέ κάποιες σοβαρές κάπως πρακτικές ἐνέργειες ἀπό μέρους τους γιά τήν προετοιμασία του».

Ἄθελα ἐδῶ εἰπώθηκε ἡ ἀλήθεια. Σχετικά μέ τό ἐργατικό συνέδριο ὑπάρχουν ἤδη ἓνα σωρό γραπτὰ τῶν διανοοῦμενων καί καμιά σοβαρὴ πρακτικὴ ἐνέργεια τῶν ἴδιων τῶν ἐργατῶν. Ἡ προσπάθεια ν' ἀποδόσουν στούς ἐργάτες αὐτὴ τὴ διανοουμενίστικη ἐπινόηση δέν πετυχαίνει.

Παρακάτω: Τί σημαίνει ἐργατικό συνέδριο; Σκοπός του εἶναι νά «βάλει τίς βάσεις γιά τήν πολιτικὴ συνένωση τῶν ρώσων ἐργατῶν».

Ὡστε, λοιπόν, αὐτές οἱ βάσεις δέν μπῆκαν ἀκόμη οὔτε ἀπό τό ΣΔΕΚΡ, οὔτε ἀπό τὴ διαδήλωση τοῦ Ροστόφ τοῦ 1902⁸⁴, οὔτε ἀπό τίς ἀπεργίες τό καλοκαίρι τοῦ 1903⁸⁵, οὔτε ἀπό τὴν 9 τοῦ Γενάρη 1905, οὔτε ἀπό τὴν ἀπεργία τοῦ Ὀχτώβρη 1905! Μέχρι σήμερα ὑπῆρχε μιὰ ἱστορία, τώρα ὅμως δέν ὑπάρχει

πιά! Οί «βάσεις» τέθηκαν μόνο μέ τό ὅτι οί Ἄξελρόντ καί Σία ἐπινόησαν τό ἐργατικό συνέδριο... Αὐτό εἶναι ἀμίμητο.

Τί σημαίνει «πολιτική» συνένωση τῶν ἐργατῶν; Ἐάν οἱ συντάκτες δέν ἐπινόησαν εἰδικά γιά τούτη τήν ἀπόφαση καινούργια ὄρολογία, τότε αὐτό σημαίνει συνένωση γύρω ἀπό ἕνα καθορισμένο πολιτικό πρόγραμμα καί τακτική. Ποιό ἀκριβῶς; Μά εἶναι δυνατόν οἱ διανοούμενοί μας νά μήν ξέρουν ὅτι σέ ὅλο τόν κόσμο ὑπάρχουν καί ὑπῆρξαν περιπτώσεις πολιτικῆς συνένωσης τῶν ἐργατῶν κάτω ἀπό τή σημαία τῆς ἀστικῆς πολιτικῆς; Ἡ μήπως αὐτό δέν ἀφορᾷ τήν ἁγία Ρωσία; Μήπως στήν ἁγία Ρωσία κάθε πολιτική συνένωση τῶν ἐργατῶν ἀποτελεῖ αὐτή καθαυτή ἤδη σοσιαλδημοκρατική συνένωση;

Οἱ καημένοι οἱ συντάκτες τῆς ἀπόφασης μπερδεύτηκαν τόσο ἄσχημα, γιατί δέν τόλμησαν νά ἐκφράσουν ἀνοιχτά τήν ἰδέα πού βρίσκεται πραγματικά στή βάση τοῦ ἐργατικοῦ συνεδρίου καί ἡ ὁποία πρό πολλοῦ ἤδη ἔχει ἐκφραστεῖ ἀπό τούς πιό εἰλικρινεῖς ἢ τούς πιό νέους καί ἐνθερμους ὁπαδούς του. Ἡ ἰδέα αὐτή συνίσταται στό ὅτι τό ἐργατικό συνέδριο πρέπει νά εἶναι ἀκομματικό ἐργατικό συνέδριο. Πραγματικά, ἄξιζε τάχα νά μιλᾷ κανεῖς σοβαρά γιά ἕνα κομματικό ἐργατικό συνέδριο;

Οἱ μενσεβίκοι μας ὅμως φοβήθηκαν νά ποῦν ἀνοιχτά καί καθαρά τήν ἀλήθεια: «ἀκομματική πολιτική συνένωση τῶν ἐργατῶν»...

Τέλος τῆς παραγράφου: ἡ ἰδέα γιά τή σύγκληση τοῦ συνεδρίου «θά μπάσει τήν ἀρχή τῆς συνένωσης στήν ὀργανωτική συγκρότηση τῶν ἐργατικῶν μαζῶν, θά προβάλει μπροστά τους κατά πρῶτο λόγο τά γενικά συμφέροντα τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τά καθήκοντά της...». Πρῶτα τήν ὀργανωτική συγκρότηση καί ὕστερα τά καθήκοντα, δηλ. τό πρόγραμμα καί τήν τακτική! Δέν πρέπει ἄραγε νά ἀναποδογυριστεῖ αὐτός ὁ συλλογισμός, σύντροφοι «δημοσιολόγοι καί στελέχη τῆς πρακτικῆς δράσης»; Σκεφτεῖτε λιγάκι: μπορεί ἄραγε νά ἐνοποιηθεῖ ἡ ὀργανωτική συγκρότηση, ἂν δέν ἔχει ἐνοποιηθεῖ ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο ἐννοοῦμε τά συμφέροντα καί τά καθήκοντα τῆς τάξης; Ὅταν τό σκεφτεῖτε, θά πεισθεῖτε ὅτι δέν μπορεί.

Τά διάφορα ὅμως κόμματα καταλαβαίνουν διαφορετικά τά γενικά συμφέροντα τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τά καθήκοντά της στή σύγχρονη ἐπανάσταση. Τά καθήκοντα αὐτά ἀκόμη

καί στό ένιαῖο ΣΔΕΚΡ τά καταλαβαίνουν διαφορετικά οἱ μενσεβίκοι, οἱ ὀπαδοί τοῦ Τρότσκι καί οἱ μπολσεβίκοι. Σκεφτεῖτε λιγάκι, σύντροφοι: μποροῦν ἄραγε αὐτές οἱ διαφωνίες νά μή βροῦν τήν ἀντανάκλασή τους στό ἐργατικό συνέδριο; νά μή βγοῦν στήν ἐπιφάνεια μέσα σ' αὐτό; νά μήν περιπλεχτοῦν μέ τίς διαφωνίες μέ τούς ἀναρχικούς, τούς ἐσέρους, τούς τρουντοβίκοις κτλ., κτλ.; Μπορεῖ ἄραγε ἡ «ἰδέα γιά τή σύγκληση τοῦ ἐργατικοῦ συνεδρίου» ἢ ἡ σύγκλησή του νά παραμερίσει αὐτές τίς διαφωνίες;

Βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ἡ ὑπόσχεση τῶν συντακτῶν τῆς ἀπόφασης πώς ἡ «ἰδέα γιά τή σύγκληση τοῦ συνεδρίου θά μπάσει τήν ἀρχή τῆς συνένωσης κτλ.» εἶναι εἴτε μιά ἀθῶα ὄνειροπόληση ἑνός πολύ νεαροῦ διανοούμενου, γοητευμένου ἀπό τό τελευταῖο βιβλιαράκι πού διάβασε, εἴτε δημαγωγία, δηλ. δελεασμός τῆς μάζας μέ μιά ὑπόσχεση πού δέν μπορεῖ νά ἐκπληρωθεῖ.

Ἦχι, σύντροφοι. Ἐκεῖνο πού συνενώνει εἶναι ὁ πραγματικός ἀγῶνας. Ἐκεῖνο πού συνενώνει εἶναι ἡ ἀνάπτυξη τῶν κομμάτων, ἡ μακρόχρονη κοινοβουλευτική καί ἐξωκοινοβουλευτική τους πάλη, εἶναι ἡ γενική ἀπεργία κτλ. Μέ τό πείραμα ὅμως τῆς σύγκλησης ἑνός ἀκομματικοῦ συνεδρίου δέν πρόκειται νά πραγματοποιήσεις τήν πραγματική συνένωση, δέν πρόκειται ν' ἀποκαταστήσεις τήν ἐνότητα στήν κατανόηση τῶν «συμφερόντων καί τῶν καθηκόντων».

Φυσικά, μπορεῖ νά πεῖ κανεῖς: ἡ πάλη τῶν διάφορων κομμάτων στό ἐργατικό συνέδριο θά ὀδηγήσει σ' ἕνα πιο πλατύ πεδίο δράσης τῶν σοσιαλδημοκρατῶν καί στή νίκη τους. Ἄν βλέπετε ἔτσι τό ἐργατικό συνέδριο, θά πρέπει νά τό πεῖτε ἀνοιχτά, χωρίς νά τάζετε λαγούς μέ πετραχήλια σάν ἀποτέλεσμα τῆς «ἀρχῆς τῆς συνένωσης». Ἄν δέν τό πεῖτε αὐτό ἀνοιχτά, τότε ριψοκινδυνεύετε νά πάθετε τό ἐξῆς: Οἱ ἐργάτες πού παραπλανήθηκαν καί θαμπώθηκαν ἀπό τίς ὑποσχέσεις νά ἔρθουν στό συνέδριο γιά τήν ἐνοποίηση τῆς πολιτικῆς καί νά δοῦν στήν πράξη τίς τεράστιες καί ἀσυμβίβαστες διαφωνίες στήν πολιτική, νά δοῦν ὅτι δέν μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ ἡ ἄμεση συνένωση τῶν ἐσέρων, τῶν σοσιαλδημοκρατῶν κτλ. καί νά φύγουν ἀπογοητευμένοι, νά φύγουν ἀναθεματίζοντας τούς διανοούμενους πού τούς ἐξαπάτησαν, ἀναθεματίζοντας τήν «πολιτική» γενικά, τό σοσιαλισμό γενικά. Ἀναπόφευκτο ἀποτέλεσμα μιᾶς τέτοιας ἀπογοήτευσης θά εἶναι ἡ κραυγή: κάτω ἡ πολιτική! κάτω ὁ σοσιαλισμός! αὐτοί χωρίζουν καί

δέν ενώνουν τούς ἐργάτες! Ἐπ' αὐτό ὀρισμένες πρωτόγονες μορφές καθαροῦ τρεϊντιουνιονισμού ἢ ἀπλοϊκοῦ συνδικαλισμοῦ θά δυναμώσουν.

Ἡ σοσιαλδημοκρατία, βέβαια, θά τά ὑπερνικήσει τελικά ὄλ' αὐτά, θ' ἀντέξει σ' ὅλες τίς δοκιμασίες, θά συσπειρώσει ὅλους τούς ἐργάτες. Εἶναι, ὅμως, αὐτό ἐπιχείρημα ὑπέρ μιᾶς πολιτικῆς τυχοδιωκτισμῶν;

Παράγραφος 3 τοῦ αἰτιολογικοῦ:

«Βάζοντας στίς σκόρπιες προσπάθειες ὀργάνωσης τῶν κοινωνικά δραστήριων (ἀληθινό μαργαριτάρι «γιά σπουδαιοφάνεια!») μαζῶν τοῦ προλεταριάτου ἓνα τέτοιο συγκεκριμένο ἐνοποιητικό σκοπό, ὅπως εἶναι ἡ σύγκληση ἑνός γενικοῦ ἐργατικοῦ συνεδρίου (τώρα δέν εἶναι πιά πανρωσικό, ἀλλά γενικό! δηλαδή παγκομματικό ἢ ἀκομματικό; Πέστε το, σύντροφοι, μή φοβάστε!), ἡ προπαγάνδα καί ἡ ζύμωση ὑπέρ τῆς σύγκλησης τοῦ συνεδρίου αὐτοῦ θά δόσουν, μέ τή σειρά τους, δυνατή ὠθηση στήν τάση αὐτῶν τῶν στρωμάτων γιά αὐτοοργάνωση (δηλ. *χωρίς τήν ἐπίδραση τῆς σοσιαλδημοκρατίας*, γιατί τότε δέν θά εἶναι πιά αὐτοοργάνωση;) καί θά ἐντείνουν τή δραστηριότητα αὐτῶν τῶν στρωμάτων πρὸς αὐτή τήν κατεύθυνση».

Αὐτό σημαίνει νά παραπέμπεις ἀπό τόν Πόντιο· στόν Πιλάτο. Παράγραφος 2: τό ἐργατικό συνέδριο θά βάλει τήν ἀρχή τῆς συνένωσης. Παράγραφος 3: ἡ συνένωση πάνω στό συγκεκριμένο σκοπό τοῦ ἐργατικοῦ συνεδρίου θά δώσει ὠθηση στήν αὐτοοργάνωση. Γιά ποιό λόγο χρειάζεται ἡ αὐτοοργάνωση; Γιά τό ἐργατικό συνέδριο. Γιά ποιό λόγο χρειάζεται τό ἐργατικό συνέδριο; Γιά τήν αὐτοοργάνωση. Γιά ποιό λόγο χρειάζονται οἱ λόγιες ἀποφάσεις ἐναντία στήν κυριαρχία τῆς διανοήσης; Γιά τήν αὐτοϊκανοποίηση τῶν διανοούμενων.

Παράγραφος 4:

«Λόγω τῆς ἀξανάμενης δημοτικότητας πού ἀποκτᾶ στούς ἐργατικούς κύκλους ἡ ἰδέα γιά τό ἐργατικό συνέδριο, μιά παθητική καί ιδιαίτερα μιά ἐχθρική στάση ἀπό μέρος τῶν κομμάτων (;; τυπογραφικό λάθος; ἀπό μέρος τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος;) ἀπέναντι στίς προσπάθειες νά ἐφαρμοστεῖ αὐτή ἡ ἰδέα θά ἔδινε σέ ὀρισμένους τυχοδιῶκτες χωρίς ἀρχές μεγάλες δυνατότητες γιά νά σπρώξουν τούς ἐργάτες σ' ἓνα λαθεμένο δρόμο καί θά τούς ἔριχνε στήν ἀγκαλιά τῶν διάφορων δημαγωγῶν».

Αυτή ή παράγραφος είναι γεμάτη όργή. Τό περιεχόμενό της αποκαλύπτει όργισμένη σύγχυση. Ούτε οί ίδιοι δέν ξέρουν καλά-καλά ποιόν θρίζουν, γιαυτό και στρέφουν τά πυρά ένάντια στους δικούς τους.

Παίρνω τό τελευταίο (V) τεύχος του «Ότγκολόσκι»⁸⁶. Ό Ε. Τσάρσκι γράφει ένάντια στον Γ. Λάριν: Ό Γ. Λάριν «άνακαλύπτει ξαφνικά μία όργανωτική πανάκεια»... «μία άναπάντεχη συνταγή»... «σύγχυση»... «Ό Γ. Λάριν δέν καταλαβαίνει ότι μάς προτείνει νά κατοχυρώσουμε μέ μία “συνειδητή” πράξη τίς αυθόρμητες τάσεις τής επανάστασης, τάσεις πού είναι άπροκάλυπτα έχθρικές προς τήν ύπόθεση τής ταξικής συσπείρωσης των εργατικών μαζών. Καί όλα αυτά γίνονται προς τό συμφέρον του εργατικού συνεδρίου»... «Πάντως, μπροστά μας έχουμε ένα έδαφος εξαιρετικά πρόσφορο για κάθε είδους “άγροτική δημαγωγία”... Συμπέρασμα τής συγχυσμένης σκέψης του σ. Λάριν».

Φτάνει μου φαίνεται. Οί μενσεβίκοι κατηγορούν τον Λάριν και για δημαγωγία και για τυχοδιωκτισμό, γιατί ή συνταγή, ή πανάκεια και τά άλλα κομπλιμέντα μιλούν ακριβώς για τυχοδιωκτισμό.

Βγαίνει τό συμπέρασμα ότι άλλον σημαδεύανε και άλλον πετύχανε! Πραγματικά, δέν άναγνώρισαν τους δικούς τους. Πάρτε άκόμη ύπόψη σας και τό γεγονός ότι, αν ό Λάριν για τους συντάκτες τής άπόφασης έφτασε νά είναι τυχοδιώκτης και δημαγωγός, τότε ό Έλ και Σία προχωρούν πίο πέρα από τον Λάριν. Ό Έλ γράφει άνοιχτά («Τό πανρωσικό εργατικό συνέδριο», Μόσχα, 1907) ότι πάνω στο ζήτημα του εργατικού συνεδρίου υπάρχουν δύο ρεύματα, ότι αυτοί, οί μοσχοβίτες μενσεβίκοι, δέν συμφωνοούν ούτε μέ τους «πετροπολίτες» (σελ. 10), ούτε μέ τον Λάριν. Οί «πετροπολίτες» θέλουν, λέει, μόνο ένα συνέδριο τής εργατικής πρωτοπορίας, πράγμα πού θά ήταν μία άπλή «παραλλαγή κομματικού συνεδρίου» (σελ. 10-11). Ό Λάριν «θεωρείται στην Πετρούπολη αίρετικός και άνεκτικός» (σελ. 10). Ό Λάριν θέλει ένα «Πανρωσικό εργατικό κόμμα». Οί μοσχοβίτες θέλουν μία πανρωσική εργατική ένωση.

Γεννιέται τό έρώτημα: αν τον Λάριν τον «στολίσανε» τόσο πολύ στο «Ότγκολόσκι»; τί πρέπει νά κάνουν τότε τον Έλ, τον Άχμέτ Τσ., τον Άρχάγγελσκι, τον Σολόμιν και Σία; Βγαίνει τό συμπέρασμα ότι και ό Λάριν και οί μοσχοβίτες υπάγονται στην όργισμένη 4η παράγραφο!

Ἄν, ὅμως, θυμώνετε, ἀγαπητοί σύντροφοι καί ἀποδοκιμάζετε στήν ἀπόφασή σας τὸ «λαθεμένο δρόμο», εἶστε ὑποχρεωμένοι νά πεῖτε τουλάχιστο ποιός εἶναι ὁ σωστός δρόμος. Διαφορετικά, ἡ ὀργισμένη σύγχυσή σας καταντᾷ ἐντελῶς γελοία. Γιατί, ἐνῶ ἀπορίπτετε καί τήν «πανρωσική ἐργατική ἐνωση» καί τὸ «πανρωσικό ἐργατικό κόμμα», δέν λέτε οὔτε λεξιούλα γιά ποιόν τέλος πάντων πρακτικό σκοπὸ ἐσεῖς θέλετε τὸ ἐργατικό συνέδριο!

Οἱ δημαγωγοί καί τυχοδιῶκτες εἶναι σέ θέση νά καταπιαστοῦν μέ τὸ ἐργατικό συνέδριο γιά ἀπατηλοὺς σκοπούς. Γι' αὐτό ἐμεῖς, οἱ σοσιαλδημοκράτες, πρέπει νά δοῦμε μέ συμπάθεια τὸ ἐργατικό συνέδριο καί νά μὴν ὑποδείξουμε στό συνέδριο αὐτό κανένα σκοπὸ... Μά τὸ θεό, ἡ μενσεβίκικη ἀπόφαση εἶναι μιά πραγματική συλλογὴ ἀπὸ κάθε λογῆς ἀσυναρτησίες.

Παράγραφος 5:

«ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, τὰ ζητήματα πού ἀφοροῦν τὰ καθήκοντα τοῦ ἐργατικοῦ συνεδρίου, τοὺς δρόμους καί τοὺς τρόπους τῆς προετοιμασίας του πολὺ λίγο ξεκαθαρίστηκαν ὡς τώρα στοὺς σοσιαλδημοκρατικούς κύκλους (πάντως ὅμως ξεκαθαρίστηκαν τόσο, ὥστε ὁ Λάριν καί οἱ μοσχοβίτες ὑπόδειξαν καθαρὰ τὰ καθήκοντα τοῦ συνεδρίου, τοὺς δρόμους καί τοὺς τρόπους τῆς προετοιμασίας του! Δέν ὑπάρχει λόγος νά κρύβετε τὸ κεφάλι σας κάτω ἀπὸ τὴ φτερούγα, σύντροφοι «πετρουπολίτες». Αὐτὸ δέν θά κάνει τὰ παπάκια πού κλώσσησε ὁ Ἄξελρόντ νά βγοῦν ἀπὸ τὰ βαλτόνερα στή στεριά!), ὅτι ἡ ἐπιδίωξη τῶν ἴδιων τῶν ἐργατῶν γιά τὴ σύγκληση αὐτοῦ τοῦ συνεδρίου δέν ἐκδηλώθηκε ἀκόμη μέ κάποιες σοβαρὲς πρακτικὲς ἐνέργειες ἀπὸ μέρους τους γιά τὴν προετοιμασία του καί ὅτι τὸ συνέδριο θά γίνεῖ ὁ πραγματικός καί ὄχι ὁ ψεύτικος ἐκφραστής τῆς συλλογικῆς θέλησης τῶν συνειδητῶν στρωμάτων τοῦ προλεταριάτου καί θά ἐξυπηρετήσῃ τὴν ὑπόθεση τῆς ταξικῆς του συνένωσης, μόνο στήν περίπτωση πού ἡ σύγκλησή του θά προετοιμαστῆ μέ τὴ δική τους ὀργανωμένη αὐτενέργεια, μέ τὴν ἐντατικὴ καί συστηματικὴ ὑποστήριξη τοῦ κόμματος».

Αὐτὸ λέγεται: ἀρχίσαμε μέ τὸ στήν υἰγεία σου καί τελειώσαμε μέ τὸ αἰωνία σου ἢ μνήμη. Ὁ Λάριν καί οἱ νεαροὶ μοσχοβίτες δέν πρόφτασαν ἀκόμη νά ἐκδηλώσουν τὴν «αὐτενέργειά τους», καί οἱ πετρουπολίτες ἄρχισαν κιόλας τίς φω-

νές: περίμενε! δέν είσαι ακόμη έκφραστής τῆς συλλογικῆς θέλησης! δέν τά ξεκαθάρισες ακόμη ὅσο πρέπει! ἡ σύγκληση τοῦ (ἀκομματικοῦ) συνεδρίου δέν προετοιμάστηκε ακόμη μέ τήν ἐντατική ὑποστήριξη τοῦ κόμματος!

Οἱ καημένοι οἱ σύντροφοι Ἐλ, Ἀχμέτ Τσ. καί Σία! Ξεκίνησαν τόσο χαρούμενα, καταπιάστηκαν μέ τόσο φλογερή νεανική ὄρμη, ἐκδόσανε δύο ὀλόκληρες συλλογές ἄρθρων γιά τό ἐργατικό συνέδριο, ἐξέτασαν τό ζήτημα ἀπ' ὅλες τίς πλευρές, ἐξήγησαν καί τή «γενική πολιτική» του σημασία, καί τήν ὀργανωτική, καί τή στάση ἀπέναντι στή Δούμα, καί τή στάση ἀπέναντι στό κόμμα, καί τή στάση ἀπέναντι στό «μικροαστικό αὐθόρμητο», καί, ξαφνικά, τί στροφή μέ τή βοήθεια τοῦ Ἀξελρόντ!

Φοβόμαστε ὅτι, ἂν ὡς τώρα ὁ Λάριν (νά θυμάστε: ὁ «αἵρετικός καί ἀνεκτικός») ἦταν ὁ μόνος πού «ξεσηκωνόταν» ἐναντία στόν ἐπίσημο μενσεβικισμό* σήμερα αὐτό τό ξεσήκωμα μετατρέπεται σέ ἐξέγερση... Ὁ Ἀξελρόντ ὑποσχέθηκε αὐτενέργεια καί πραγματικό ἐργατικό συνέδριο ἐναντία στήν κυριαρχία τῆς διανόησης, ἐνῶ τώρα ὀρισμένοι «πετροπολίτες» δημοσιολόγοι κρίνουν καί ἐξηγοῦν ὅτι πρέπει αὐτή τήν αὐτενέργεια νά τήν καταλαβαίνουμε... ὅτι γίνεται μέ τήν ἔγκριση τοῦ ἴδιου τοῦ ἐξυβρισμένου «διανοουμενίστικου» κόμματος!

* *
*

Δέν μᾶς ἐκπλήσσει τό γεγονός, ὅτι τά συμπεράσματα πού βγαίνουν ἀπό μιά τέτοια αἰτιολόγηση πραγματικά εἶναι περίεργα:

«Ξεκινώντας ἀπό ὅλους αὐτούς τούς συλλογισμούς, τό συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ προτείνει στούς συντρόφους ἐργάτες καί στούς διανοούμενους (εἶναι δυνατό; πόσο εὐγενικό εἶναι ἀπό μέρος τῶν ἀγωνιζόμενων κατά τῆς «κυριαρχίας» τῆς διανόησης!) ν' ἀσχοληθοῦν (ὄχι ὅμως μέ τόν τρόπο τοῦ Λάριν, οὔτε τοῦ Ἀχμέτ!) μέ τήν ὀλόπλευρη συζήτηση τῶν ζητημάτων πού ἀφοροῦν τό πρόγραμμα καί τά καθήκοντα τοῦ ἐργατικοῦ συνεδρίου, τήν προπαγανδιστική, διαφωτιστική καί ὀργανωτική δουλιὰ γιά τήν προετοιμασία του, καθώς καί τίς

* Βλ. Ἀπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 14ος, σελ. 174-175. Ἡ Σύντ.

μεθόδους καί τούς τρόπους τῆς σύγκλησής του.

Τό συνέδριο τοῦ κόμματος θεωρεῖ ταυτόχρονα ὑποχρέωση τῶν κομματικῶν ὀργάνων νά παρέχουν κάθε ὑποστήριξη στίς προπαγανδιστικές, διαφωτιστικές καί ὀργανωτικές προσπάθειες πού ἀποβλέπουν στήν προετοιμασία τοῦ ἐργατικοῦ συνεδρίου. Ὅσοναφορᾶ τυχόν ἐχθρική ζύμωση ἐνάντια στίς τέτοιου εἴδους προσπάθειες, τή θεωρεῖ ἐπίσης καταρχήν ἀπαράδεκτη, γιατί ἐπιδιώκει νά διατηρήσει καί νά ἐνισχύσει τό παλιωμένο κομματικό καθεστῶς στή ρωσική σοσιαλδημοκρατία, καθεστῶς πού δέν συμβιβάζεται πιά οὔτε μέ τό σημερινό ἐπίπεδο ἀνάπτυξης καί μέ τίς ἀπαιτήσεις τῶν προλεταριακῶν στοιχείων πού συγκεντρώνονται μέσα καί γύρω ἀπ' αὐτήν, οὔτε μέ τίς ἀπαιτήσεις τῆς ἐπανάστασης».

Πῶς, λοιπόν, νά μήν τό πείς αὐτό ὀργισμένη σύγχυση; Πῶς νά μή γελᾶς μέ μιά τέτοια ἀπόφαση;

Τό συνέδριο τοῦ κόμματος ἀπαγορεύει τήν ὑπεράσπιση τοῦ παλιωμένου κομματικοῦ καθεστῶτος, καθεστῶς πού ἐπιδοκιμάζεται ἀπό τό ἴδιο αὐτό συνέδριο.

Τό συνέδριο τοῦ κόμματος δέν προτείνει καμιά μεταρρύθμιση τοῦ παλιωμένου καθεστῶτος, ἀναβάλλει ἀκόμη καί τό περιβόητο «ἐργατικό συνέδριο» (χάρη μιᾶς ἀκατανόητης «πολιτικῆς συνένωσης») καί ταυτόχρονα ὑποχρεώνει νά ὑποστηρίζονται... οἱ «προσπάθειες»!

Μιά πραγματικά στείρα διανοουμενίστικη γκρίνια: εἶμαι δυσανεστημένος ἀπό τό σημερινό παλιωμένο κομματικό καθεστῶς, δέν θέλω νά τό διατηρῶ καί νά τό δυναμώνω! Θαυμάσια. Δέν θέλετε νά τό διατηρήσετε; τότε προτείνετε συγκεκριμένες ἀλλαγές κι' ἐμεῖς θά τίς συζητήσουμε πρόθυμα. Ἐχετε τήν καλωσύνη νά μᾶς πείτε, τί εἴδους ἐργατικό συνέδριο ἐπιθυμεῖτε; – Αὐτό τό πράγμα δέν ἔχει ἀκόμη ξεκαθαριστεῖ... ἡ ἐπιδίωξη δέν ἐκδηλώθηκε., ἡ σύγκληση δέν προετοιμάστηκε. Πρέπει ν' ἀσχοληθοῦμε μέ τή συζήτηση. – Θαυμάσια. Ἀλήθεια, ὅμως, δέν ἀξίζει τόν κόπο, ἀγαπητοί σύντροφοι, νά γράφουμε ἀποφάσεις πού νά συστήνουν «ν' ἀσχοληθοῦμε μέ τή συζήτηση», γιατί κι' ἔτσι ἐμεῖς ἀπό πολύν καιρό τώρα συζητᾶμε. Τό ἐργατικό ὅμως κόμμα δέν εἶναι λέσχη διανοουμενίστικων «συζητήσεων», ἀλλά μαχητική προλεταριακή ὀργάνωση. Ἡ συζήτηση εἶναι συζήτηση, πρέπει ὅμως νά ζεῖς καί νά δρᾶς. Σέ ποιά ὅμως κομματική ὀργάνωση ἐπιτρέπεται νά ζεῖς καί νά δρᾶς; Στήν παλιά; – Μήν ἀποτολμήσετε νά ὑπερασπίσετε τήν παλιωμένη προηγούμενη

ὀργάνωση, μὴν ἀποτολμήσετε νά τή διατηρήσετε καί νά τήν ἐνισχύσετε! – Θαυμάσια κτλ.

Εἶναι σάν τό παραμύθι γιά τό λευκό δαμάλι*. Ὁ διανοούμενος καπριτσιώνεται καί θυμώνει μέ τήν ἴδια του τήν ἀναποφασιστικότητα, μέ τήν ἴδια του τή σύγχυση.

Αὕτῃ εἶναι ἡ τελευταία λέξη τοῦ «ἐπίσημου μενσεβικισμοῦ».

* *
*

Κλωθογυρίζοντας γύρω ἀπό τό ζήτημα αὐτό, οἱ μενσεβίκοι δημοσιολόγοι κατάφεραν αἰσίως νά τό παρακάμψουν, ἂν καί ὠρίμασε κι' ἔχει τεθεῖ πιά τόσο στή ζωή, ὅσο καί στόν τύπο: ἀνεξάρτητο σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα ἢ ἀντικατάστασή του (παραλλαγή: ὑποταγή του) μέ μιά ἀκομματική πολιτική ὀργάνωση τοῦ προλεταριάτου;

Ἡ δική μας, ἡ μπολσεβίκικη ἀπόφαση λύνει ἄμεσα καί συγκεκριμένα αὐτό τό ζήτημα, βάζοντάς το ἀνοιχτά. Ἡ ὑπεκφυγή δέν ὠφελεῖ ἐδῶ σέ τίποτε, ἀδιάφορο ἂν αὕτῃ προέρχεται ἀπό σύγχυση ἢ ἀπό καλοπροαίρετο «συμφιλιωτισμό». Ἡ ὑπεκφυγή δέν ὠφελεῖ σέ τίποτε, γιατί ἡ ἀντικατάσταση προτάθηκε καί ἡ δουλιὰ γιά μιά τέτοια ἀντικατάσταση προχωρεῖ. Οἱ διανοουμενίστικες κλώσσεις τοῦ μενσεβικισμοῦ κλώσσησαν παπάκια. Τά παπάκια ἄρχισαν νά πλέουν. Οἱ κλώσσεις πρέπει νά διαλέξουν: στό νερό ἢ στή στεριά: Ἡ ἀπάντησή τους (ἡ ἀπάντηση αὕτῃ μπορεῖ ν' ἀποδοθεῖ ἄρκετά πιστά μέ τά λόγια: οὔτε στό νερό, οὔτε στή στεριά, ἀλλά στή λάσπη) δέν εἶναι ἀπάντηση, ἀλλά ἀναβολή, τραινάρισμα.

Ὁ Ἄξελρόντ δέν μπόρεσε νά συγκρατήσῃ τόν Λάριν. Ὁ Λάριν δέν μπόρεσε νά συγκρατήσῃ τόν Ἔλ, τόν Ἀχμέτ Τσ. καί Σία. Ἡ τελευταία αὕτῃ παρέα δέν μπόρεσε νά συγκρατήσῃ τούς ἀναρχοσυνδικαλιστές.

Στό νερό ἢ στή στεριά, κύριοι;

Ἐμεῖς θέλουμε νά πᾶμε ἀπό τή στεριά. Σᾶς λέμε ἀπό τώρα ὅτι ὅσο πῖο ἐπίμονα καί πῖο ἀποφασιστικά θά χωθεῖτε στή λάσπη, τόσο πῖο γρήγορα θά γυρίσετε στή στεριά.

«Γιά τήν ἐπέκταση καί τό δυνάμωμα τῆς ἐπιροῆς τῆς σοσιαλδημοκρατίας πάνω στίς πλατιές μάζες τοῦ προλεταριάτου» προτείνουμε ὄχι τήν ἀντικατάσταση τῆς σοσιαλδημοκρατίας μ' ἓνα «ἐργατικό κόμμα» ἀκομματικοῦ τύπου, οὔτε

* Παραμύθι χωρίς ἀρχή καί τέλος. Σημ. μετ.

μιά «πανρωσική εργατική ένωση» πού νά στέκεται πάνω από τό κόμμα, οὔτε ἕνα εργατικό συνέδριο μέ ἄγνωστους σκοπούς, ἀλλά κάτι ἀπλό, σεμνό, ξένο πρὸς κάθε οὐτοπικό σχέδιο: εἶναι ἀνάγκη, «ἀπὸ τό ἕνα μέρος, νά δυναμώσει ἡ δουλιὰ γιὰ τήν ὀργάνωση ἐπαγγελματικῶν συνδικάτων καί ἡ δουλιὰ γιὰ τή σοσιαλδημοκρατική προπαγάνδα καί διαφώτιση μέσα σ' αὐτά, καί ἀπὸ τό ἄλλο μέρος, νά τραβήξουμε ὄλο καί πιο πλατιά στρώματα τῆς εργατικῆς τάξης νά πάρουν μέρος σέ κάθε εἶδους κομματικές ὀργανώσεις» (ἡ τελευταία παράγραφος τῆς μπολσεβίκικης ἀπόφασης).

Γιὰ μερικούς ἐκκεντρικούς διανοούμενους αὐτό φαίνεται πολύ «παλιωμένο», πολύ ἀνιαρό. Ἄσε τους νά κῆταστρώνουν οὐτοπικά σχέδια: ἐμεῖς θ' ἀκολουθήσουμε τοὺς ἐργάτες καί στό «ἐργατικό συνέδριο» (ἂν πραγματοποιηθεῖ), θά δείξουμε ἐκεῖ στήν πράξη τήν ὀρθότητα τῶν προβλέψεών μας καί... θά γυρίσουμε μέ τοὺς ἀπογοητευμένους ἐργάτες (ἢ πιο σωστά: μέ τοὺς ἐργάτες πού ἔχουν ἀπογοητευθεῖ ἀπὸ τή στάση ὀρισμένων διανοούμενων ἡγετῶν) στήν «παλιωμένη» δουλιὰ τῶν συνδικάτων καί τῶν κάθε λογῆς κομματικῶν ὀργανώσεων.

* *
*

Πῶς ἐξηγεῖται ἡ ὕπαρξη μέσα στό κόμμα τοῦ ρεύματος «γιὰ τή σύγκληση ἑνός εργατικοῦ συνεδρίου»; Μποροῦμε ἐδῶ νά σημειώσουμε, σύντομα μόνο, τρεῖς βασικές, κατὰ τή γνώμη μας, αἰτίες: 1) τήν κούραση τοῦ μικροαστοῦ διανοούμενου ἀπὸ τήν ἐπανάσταση· 2) τήν ἰδιομορφία τοῦ ρωσικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ ὀπορτουνισμοῦ πού ἀναπτύσσεται ἱστορικά πρὸς τήν κατεύθυνση τῆς ὑποταγῆς τοῦ «καθαρά ἐργατικοῦ» κινήματος στήν ἐπίδραση τῆς ἀστικῆς τάξης· 3) τίς παραδόσεις τῆς ὀχτωβριανῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία πού δέν ἀφομοιώθηκαν.

Ad* 1) Σέ μιά μερίδα ὀπαδῶν τοῦ εργατικοῦ συνεδρίου φαίνεται καθαρά ἡ κούραση ἀπὸ τήν ἐπανάσταση καί ἡ ἐπιθυμία νά νομιμοποιηθεῖ μέ κάθε θυσία τό κόμμα, ν' ἀποριφθεῖ ἀπὸ αὐτό κάθε δημοκρατία, κάθε δικτατορία τοῦ προλεταριάτου κτλ. Τό νόμιμο εργατικό συνέδριο εἶναι κατάλληλο μέσο γι' αὐτό τό σκοπό. Σ' αὐτό ὀφείλεται (κι' ἐνμέρει καί στή δεύτερη αἰτία) ἡ συμπάθεια τῶν ἐνέσων, τῶν «μπεζζαγ-

* - Στήν παράγραφο. Ἡ Σύντ.

κλάβτσι»—μπερνσταϊνικῶν (ἀπό τήν «Τοβάριστς» κτλ.) καί τῶν καντέτων ἀπέναντι σ' ἓνα τέτοιο συνέδριο.

Ad 2) Πάρτε τήν πρώτη ἱστορική μορφή τοῦ ρωσικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ ὀπορτουνισμοῦ. Ἡ ἀρχή τοῦ μαζικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος (δεύτερο μισό τῆς τελευταίας δεκαετίας τοῦ περασμένου αἰῶνα) γέννησε αὐτό τόν ὀπορτουνισμό μέ τή μορφή τοῦ «οἰκονομισμοῦ» καί τοῦ *στρουβισμοῦ*⁸⁷. Τή σχέση μεταξύ τοῦ ἑνός καί τοῦ ἄλλου τήν εἶχαν ὑποδείξει τότε πολλές φορές καί ὁ Πλεχάνοφ καί ὁ Ἀξελρόντ καί ὅλοι οἱ παλιοί ἰσχυριστές⁸⁸. Τό περίφημο «Credo»* (1899–1900) τῶν Προκοπόβιτς—Κουσκόβα ἐξέφρασε ἀνάγλυφα αὐτή τή σχέση: οἱ διανοούμενοι καί οἱ φιλελεύθεροι νά διεξάγουν τήν πολιτική πάλη, ἐνῶ οἱ ἐργάτες τήν οἰκονομική. Τό πολιτικό ἐργατικό κόμμα εἶναι ἐπινόηση τοῦ ἐπαναστάτη διανοούμενου.

Σ' αὐτό τό κλασσικό «Credo» ἐκφράζεται καθαρά τό ἱστορικό, ταξικό νόημα τοῦ διανοουμένιστικου ἐνδιαφέροντος γιά ἓνα «καθαρά ἐργατικό κίνημα». Τό νόημα αὐτό εἶναι ἡ ὑποταγή τῆς ἐργατικῆς τάξης (στό ὄνομα τῶν «καθαρά ἐργατικῶν» καθηκόντων) στήν *ἀστική* πολιτική καί ἰδεολογία. Τό «ἐνδιαφέρον» τῶν διανοούμενων ἐξέφραζε τίς καπιταλιστικές τάσεις τῆς ὑποταγῆς τῶν καθυστερημένων ἐργατῶν στούς φιλελεύθερους.

Τώρα, σέ μιά ἀνώτερη βαθμίδα ἀνάπτυξης, βλέπουμε τό ἴδιο πράγμα. Οἱ συνασπισμοί μέ τούς καντέτους — γενικά ἡ πολιτική ὑποστήριξης τῶν καντέτων — καί τό ἀκομματικό ἐργατικό συνέδριο εἶναι οἱ δύο ὄψεις τοῦ ἴδιου νομίσματος, συνδεμένες μεταξύ τους μέ τόν ἴδιο τρόπο, ὅπως ὁ φιλελευθερισμός καί τό καθαρά ἐργατικό κίνημα στό «Credo». Στήν *πράξη* τό ἀκομματικό ἐργατικό συνέδριο ἐκφράζει τήν ἴδια καπιταλιστική τάση ἐξασθένισης τῆς ταξικῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ προλεταριάτου καί ὑποταγῆς του στήν ἀστική τάξη. Ἡ τάση αὐτή φαίνεται καθαρά στά σχέδια πού ἐπιδιώκουν τήν ἀντικατάσταση τῆς σοσιαλδημοκρατίας μέ μιά *ἀκομματική* ἐργατική ὀργάνωση ἢ τήν ὑποταγή τῆς σοσιαλδημοκρατίας σ' αὐτή τήν τελευταία.

Σ' αὐτό ὀφείλεται ἡ συμπάθεια τῶν ἐνέσων, τῶν «μπεζζαγκλάβτσι», τῶν ἐσέρων καί λοιπῶν στήν ἰδέα τῆς σύγκλησης τοῦ «ἐργατικοῦ συνεδρίου».

* σύμβολο πίστεως, πρόγραμμα, ἐκθεση κοσμοαντίληψης. Ἡ Σύντ.

Ad 3) Ἡ ρωσική ἀστική ἐπανάσταση δημιούργησε ἰδιόμορφες μαζικές ὀργανώσεις τοῦ προλεταριάτου, πού δέν μοιάζουν μέ τίς συνηθισμένες εὐρωπαϊκές ὀργανώσεις (ἐπαγγελματικά συνδικάτα καί σοσιαλδημοκρατικά κόμματα). Αὐτές εἶναι τά σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν.

Ἀναπτύσσοντας σχηματικά τά ὄργανα αὐτά σέ σύστημα (ὅπως ἔκανε ὁ Τρότσκι) ἢ συμπαθώντας γενικά τήν ἐπαναστατική ἄνοδο τοῦ προλεταριάτου καί παρασυρόμενος ἀπό τή φράση «τῆς μόδας», τοῦ «ἐπαναστατικοῦ συνδικαλισμοῦ» (ὅπως ὀρισμένοι μοσχοβίτες, ὀπαδοί τῆς ἰδέας τῆς σύγκλησης τοῦ ἐργατικοῦ συνεδρίου), μπορεῖ εὐκόλα νά φτάσει κανεῖς ὄχι μέ τόν ὀπορτουριστικό, ἀλλά μέ τόν ἐπαναστατικό δρόμο, στήν ἰδέα τοῦ ἐργατικοῦ συνεδρίου.

Αὐτό, ὅμως, θά ἦταν μιά ὄχι κριτική στάση ἀπέναντι στή μεγάλη καί ἔνδοξη ἐπαναστατική παράδοση.

Στήν πράξη τά σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν καί τά παρόμοια μ' αὐτά ὄργανα ἦταν ὄργανα τῆς ἐξέγερσης. Ἡ δύναμη καί ἡ ἐπιτυχία τους ἐξαρτιόταν ὀλοκληρωτικά ἀπό τή δύναμη καί τήν ἐπιτυχία τῆς ἐξέγερσης. Μόνο τότε, ὅταν ἡ ἐξέγερση φούντωνε, ἡ ἐμφάνισή τους δέν ἦταν μιά ἀπλή κωμωδία, ἀλλά ἕνας ἄθλος τοῦ προλεταριάτου. Στίς συνθήκες μιᾶς καινούργιας ἀνόδου τῆς πάλης, ὅταν ἡ πάλη θά μπεῖ σ' αὐτή τή φάση, τά ὄργανα αὐτά θά εἶναι, βέβαια, ἀναπόφευκτα καί ἐπιθυμητά. Ἡ ἱστορική τους, ὅμως, ἀνάπτυξη δέν πρέπει νά περικλείνεται σέ μιά σχηματική προέκταση τῶν τοπικῶν σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν ὡς τό πανρωσικό ἐργατικό συνέδριο, ἀλλά στή μετατροπή τῶν ἐμβρυακῶν ὀργάνων τῆς ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας (τέτοια, ἀκριβῶς, ὄργανα ἦταν τά σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν) σέ κεντρικά ὄργανα τῆς νικηφόρας ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας, σέ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση. Τά σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν καί ἡ συνένωσή τους εἶναι ἀπαραίτητα γιά τή νίκη τῆς ἐξέγερσης. Ἡ νικηφόρα ἐξέγερση θά δημιουργήσει ἀναπόφευκτα ἄλλα ὄργανα.

* *

*

Ἡ σοσιαλδημοκρατία τῆς Ρωσίας δέν πρέπει, φυσικά, ν' ἀπορίψει ὀριστικά τή συμμετοχή σ' ἕνα ἐργατικό συνέδριο, γιατί ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἐπανάστασης προχωρεῖ μέ πολύ μέγαρα ζίγκ-ζάγκ καί μπορεῖ νά δημιουργήσει τίς πῖο διαφορετικές

καί ιδιόμορφες καταστάσεις. Άλλο πράγμα όμως είναι νά μελετᾶς προσεκτικά τίς διάφορες συνθήκες τῆς ἐπανάστασης, πού ἄλλοτε ἀνεβαίνει καί ἄλλοτε κατεβαίνει, καί νά προσπαθεῖς νά τίς ἐκμεταλλευτεῖς, κι' ἐντελῶς ἄλλο πράγμα εἶναι ν' ἀσχολεῖσαι μέ μπερδεμένα ἢ ἀντισοσιαλδημοκρατικά οὐτοπικά σχέδια.

Γράφηκε τόν Ἀπρίλη τοῦ 1907

*Δημοσιεύτηκε τόν Ἀπρίλη τοῦ 1907
στή συλλογή II «Ζητήματα τακτικῆς».
Πετρούπολη, ἐκδ. «Νόβαγια ντούια»
Ἐπογραφή: Ν. Λένιν*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς συλλογῆς*

Η ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΤΑΚΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΜΕΝΣΕΒΙΚΩΝ

Ἐκδόθηκε σέ ξεχωριστό φυλλάδιο ἡ «Πλατφόρμα τακτικῆς γιά τό ἐπικείμενο συνέδριο, ἐπεξεργασμένη ἀπό τοὺς Μάρτοφ, Ντάν, Σταροβέρ, Μαρτίνοφ κ.ἄ. μέ τή συμμετοχή μιᾶς ὀμάδας μενσεβίκων - στελεχῶν τῆς πρακτικῆς δράσης».

Τί σχέση ἔχει αὐτή ἡ πλατφόρμα μέ τήν ἀπόφαση γιά τήν Κρατική δούμα, πού τήν ἐπεξεργάστηκαν οἱ ἴδιοι ἠγέτες τοῦ μενσεβικισμοῦ καί δημοσιεύτηκε στή «Ρούσκαγια Ζίζν», ἀρ. φύλ. 47, παραμένει ἄγνωστο. Στό φυλλάδιο γιά τό ὁποῖο μιλάμε δέν ὑπάρχει οὔτε λέξη γιά τό ἄν πρόκειται νά γίνει πύ λεπτομερειακή ἐπεξεργασία τῶν ἀπόψεων τακτικῆς πού ἐκτίθενται ἐδῶ μέ τή μορφή σχεδίων ἀποφάσεων, πάνω σέ ποιᾶ ζητήματα συγκεκριμένα κτλ. Δέν μπορεῖ νά μήν λυπηθεῖ κανεῖς γι' αὐτή τήν ἔλλειψη σαφήνειας, γιατί αὐτή καθαυτή «ἡ πλατφόρμα τακτικῆς» πάσχει ἀπό ἐξαιρετική πλαδαρότητα καί ἀοριστία διατύπωσης. Γιά νά τό ἀποδείξουμε αὐτό, παραθέτουμε ὀλόκληρες τίς τρεῖς τελικές θέσεις τῆς πλατφόρμας, πού ἐκθέτουν τά «ἄμεσα καθήκοντα τῆς σοσιαλδημοκρατίας στήν ἐπικείμενη περίοδο», ἀρχίζοντας μάλιστα ἀπό τήν 3η θέση:

«... 3) Ἀνάπτυξη τῆς πολιτικῆς καί ὀργανωτικῆς αὐτενέργειας τῶν μαζῶν πάνω στή βάση τῆς υπεράσπισης ἀπό μέρος τους τῶν συμφερόντων τους σάν τάξης μισθωτῶν ἐργατῶν. Ὑποστήριξη ἀπό μέρος τῶν κομματικῶν ὀμάδων τῆς ὀργανωτικῆς οἰκοδόμησής πού ἀναπτύσσεται μέσα στά πλατιά στρώματα τοῦ προλεταριάτου, μέ βάση τήν ἱκανοποίηση τῶν πύ ἄμεσων ἐπαγγελματικῶν, πολιτικῶν καί πολιτιστικῶν του ἀναγκῶν, μέ βάση τήν πάλι γιά τή διατήρηση καί τήν ἐπέκταση τῶν παραχωρήσεων πού ἀποσπούν τά στρώματα αὐτά ἀπό τό παλιό καθεστῶς».

Μπορεῖ τάχα νά φανταστεῖ κανεῖς κάτι πιά πλαδαρό, πιά θολό καί πιά κενό; Εἶναι τάχα αὐτό μιά «πλατφόρμα τακτικῆς» γιά τό συνέδριο τοῦ 1907 ἢ εἶναι ἀπόσπασμα ἀπό κανένα ἐκλαϊκευτικό ἄρθρο γιά τά καθήκοντα τῆς ἐργατικῆς τάξης γενικά;

Στήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ συνεδρίου μπῆκαν, ὅπως εἶναι γνωστό, καί τό ζήτημα τῶν συνδικάτων καί τό ζήτημα τοῦ ἐργατικοῦ συνεδρίου καί τό ζήτημα τῶν συμβουλίων τῶν πληρεξουσίων· ὅλα αὐτά εἶναι συγκεκριμένα ζητήματα τῆς δοσμένης ἐποχῆς, τῆς δοσμένης βαθμίδας ἀνάπτυξης τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Κι' ἐμᾶς μᾶς σερβίρουν κοινοτοπίες καί φράσεις γιά τήν «αὐτενέργεια», σάν νά θέλουν σκόπιμα νά κρύψουν τίς σκέψεις τους πάνω στά ζητήματα πού προβάλλει ἡ ζωὴ καί βάζει τό κόμμα! Αὐτό δέν εἶναι πλατφόρμα, σύντροφοι, ἀλλά μιά τυπική καί χωρίς περιεχόμενο ἀπάντηση. Πάνω σέ ζητήματα, ὅπως εἶναι λογουχάρη τό ἐργατικό συνέδριο, ὑπάρχει πιά μιά ὀλόκληρη κομματική φιλολογία, ἀρχίζοντας ἀπό τά ἄρθρα πού δημοσιεύτηκαν στό ἐπίσημο κομματικό ὄργανο «Σοτσιαλ-Ντεμοκράτ»⁸⁹ καί τελειώνοντας σέ μιά σειρά μπροσοῦρες. Ἡ πλατφόρμα γράφεται γιά νά δοθεῖ μιά ἀπάντηση πάνω στήν οὐσία τοῦ ζητήματος καί ὄχι γιά νά ξεφύγει κανεῖς ἀπό τό ζήτημα αὐτό.

«... 2) Ἀποφασιστική ἰδεολογική πάλη ἐνάντια σ' ὄλες τίς προσπάθειες νά περιοριστεῖ ἡ ταξική ἀνεξαρτησία τοῦ προλεταριάτου, ἐνάντια σ' ἐκείνους πού μπάζουν στή συνείδησή του ἀντιδραστικές μικροαστικές αὐταπάτες κι' ἐνάντια σ' ὄλες τίς τάσεις πού ὀδηγοῦν στήν ἀντικατάσταση τῆς ὀργανωμένης ταξικῆς πάλης μέ τήν ἀναρχική τρομοκρατία καί τό συνωμοτικό τυχοδιωκτισμό».

Λόγια ὄλο ὀργή. Φαίνεται πώς οἱ συντάκτες ἤθελαν «νά ξεσπάσουν». Αὐτό εἶναι, βέβαια, δικαίωμά τους κι' ἐμεῖς δέν συνηθίζουμε νά κάνουμε παράπονα γιά τή δριμύτητα τῆς πολεμικῆς. Κάνετε ὅσο θέλετε βίαιη πολεμική, πέστε μόνο καθαρά τί θέλετε. Καί ἡ 2η παράγραφός σας δέν λέει ἀπολύτως τίποτε τό συγκεκριμένο. «Σκοπεύει», ὅπως μπορεῖ νά μαντεύσει κανεῖς, κατά τῶν μπολσεβίκων, δέν βρίσκει ὅμως τό στόχο της, λόγω τῆς πλαδαρῆς διατύπωσης. Ὅλοι οἱ μπολσεβίκοι, βέβαια, θά συμφωνήσουν νά ὑπογράψουν μέ τά δύο τους τά χέρια τήν καταδίκη τῆς ἀναρχικῆς τρομοκρατίας, τοῦ «συνωμοτικοῦ τυχοδιωκτισμοῦ», τῶν «ἀντιδραστικῶν μικροαστικῶν αὐταπατῶν» καί τῶν «προσπαθειῶν νά περιοριστεῖ ἡ ταξική ἀνεξαρτησία».

Θά δόσουμε μιά καλή συμβουλή στους συντρόφους μενσεβίκους. "Αν θέλετε, σύντροφοι, νά κάνετε μιά βίαιη πολεμική ενάντια στους μπολσεβίκους καί νά τούς «σφίξετε» πιό γερά, πρέπει νά γράφετε αποφάσεις πού νά εἶναι ἀπαράδεκτες γιά μᾶς. Πρέπει ν' ἀνοίγετε ὅλες τίς παρενθέσεις καί ὄχι νά ρίχνετε ἕνα καινούργιο πέπλο σέ ζητήματα πού ἔχουν ἀνακινηθεῖ ἀπό καιρό! Πάρτε παράδειγμα ἀπό μᾶς: τό δικό μας σχέδιο ἀπόφασης σχετικά μέ τίς ἀκομματικές πολιτικές ὀργανώσεις λέει ἀνοιχτά ὅτι εἴμαστε ἀντίπαλοι τῶν τάδε ἰδεῶν τοῦ Ἀξελρόντ, τοῦ τάδε ρεύματος πού ἐκφράστηκε σέ ὀρισμένα γραπτά μελῶν τοῦ κόμματος. Μποροῦν νά μᾶς κατηγορήσουν γιά ὅ,τιδήποτε σχετικά μέ αὐτό τό σχέδιο ἀπόφασης, σίγουρα ὅμως δέν θά μᾶς κατηγορήσουν ὅτι εἴμαστε ἀσαφεῖς ἢ ὅτι παρακάμψαμε τήν οὐσία τοῦ ζητήματος.

«... 1) Ἀφύπνιση τῆς πολιτικῆς πρωτοβουλίας τῶν προλεταριακῶν μαζῶν μέ τήν ὀργάνωση μιᾶς προγραμματισμένης ἀνάμιξης τους σ' ὅλες τίς ἐκδηλώσεις τῆς πολιτικῆς ζωῆς.

Παράλληλα, καλώντας τό προλεταριάτο νά ὑποστηρίξει ὅλες τίς προοδευτικές τάξεις στήν κοινή πάλη τους ἐνάντια στήν ἀντίδραση, ἡ σοσιαλδημοκρατία ἀπορίπτει κάθε σταθερή συνένωση μέ ὁποιοδήποτε τμήμα τῶν μή προλεταριακῶν τάξεων κι' ἐκεῖ, ὅπου ὀρισμένες ὁμάδες αὐτῶν τῶν τάξεων διαφωνοῦν μεταξύ τους, ἡ σοσιαλδημοκρατία ὑποστηρίζει σέ κάθε ξεχωριστή περίπτωση τίς ἐνέργειες πού ἀνταποκρίνονται στά συμφέροντα τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης. Ἡ σοσιαλδημοκρατία κατευθύνει τήν ἐπαναστατικὴ κριτικὴ της στὸν ἴδιο βαθμό τόσο ἐνάντια στίς ἀντεπαναστατικές τάξεις τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, ὅσο κι' ἐνάντια στίς οὐτοπικές καί ἀντιδραστικές προκαταλήψεις τοῦ ἀγροτικοῦ-μικροαστικοῦ σοσιαλισμοῦ».

Ἐπίτηδες ἀφήσαμε τελευταία αὐτὴ τήν παράγραφο, γιατί εἶναι ἡ μοναδική πού ἔχει σχετικά κάποιο περιεχόμενο, μέ τήν ἐννοια ὅτι ἐδῶ θίγονται οἱ βάσεις ἀρχῶν τῆς τακτικῆς τῶν μενσεβίκων, ἡ ὁποία διαφέρει ἀπό τήν τακτικὴ τῶν μπολσεβίκων. "Ὅμως κι' ἐδῶ πάλι μόνο «θίχτηκαν», κι' ἐδῶ πάλι ἔχουμε πάρα πολύ νερό καί λίγο συγκεκριμένο ὑλικό! Οἱ δύο πρῶτες προτάσεις εἶναι χιλιοειπωμένες ἀλήθειες, γιά τίς ὁποῖες θά ἦταν φυσικό νά μιλάει κανεῖς στὸν τύπο τό 1894-1895, ὅμως εἶναι ἐντελῶς ἄτοπο νά τίς λέει κανεῖς τό 1907. Μά κι' αὐτές οἱ χιλιοειπωμένες ἀλήθειες εἶναι διατυπωμένες ἐντελῶς ἀπρόσεκτα: λογουχάρη, ἡ σοσιαλδημοκρατία ἀπορίπτει γενικά κάθε «συνένωση» μέ τίς ἄλλες τάξεις, καί ὄχι μονάχα τή «σταθερή».

Μόνο ἡ τρίτη πρόταση ἀφορᾷ τίς βάσεις τακτικῆς. Μόνο ἐδῶ ὁ πέπλος ἀνασηκώνεται ἔστω καί τόσο μόνο, ὅσο νά

φαίνεται τό περίγραμμα τῶν συγκεκριμένων φαινομένων τῆς ἐποχῆς μας.

Στή σοσιαλδημοκρατία ἀντιπαραθέτονται ἐδῶ: 1) οἱ ἀντεπαναστατικές τάσεις τῆς φιλελεύθερης ἀστικής τάξης· 2) οἱ οὐτοπικές καί ἀντιδραστικές προκαταλήψεις τοῦ ἀγροτικοῦ μικροαστικοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἡ γραμμή πού προτείνεται στό κόμμα εἶναι νά κριτικάρονται στόν ἴδιο βαθμό καί τό ἓνα καί τό ἄλλο.

Ἄς ἐξετάσουμε καί τά δύο μέρη τῆς ἀντιπαράθεσης καί τή σημασία μιᾶς τέτοιας γραμμῆς.

Τί ἐννοοῦν οἱ σύντροφοι ὅταν λένε «ἀντεπαναστατικές τάσεις τῆς φιλελεύθερης ἀστικής τάξης», δέν εἶναι καί πολύ καθαρό. Γιά τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη γενικά, χωρίς παραπέρα ἐπεξηγήσεις, μποροῦσε νά μιλάει κανεῖς τό 1897, σέ καμιά περίπτωση ὅμως στό 1907. Καθυστεροῦν καταπληκτικά οἱ σύντροφοι μενσεβίκοι! Ἔχουμε σήμερα στή Ρωσία πολιτικά κόμματα πού ἔδειξαν τή φυσιογνωμία τους στήν πρώτη καί ὡς ἓνα βαθμό καί στή δεύτερη Δούμα! Τί λογιῆς λοιπόν «πλατφόρμα τακτικῆς» εἶναι αὐτή, ὅταν οὔτε μέχρι σήμερα δέν παρατήρησε αὐτά τά διαμορφωμένα κόμματα στή Ρωσία;

Εἶναι δύσκολο νά ὑποθέσει κανεῖς ὅτι, λέγοντας φιλελεύθερη ἀστική τάξη, ἐννοοῦν τούς ὀχτωβριστές. Εἶναι ὀλοφάνερο ὅτι οἱ σύντροφοι ἔχουν ὑπόψη τους κόμματα τύπου καντέτων (τό Κόμμα τῶν δημοκρατικῶν μεταρρυθμίσεων, πιθανόν τό Κόμμα τῆς εἰρηνικῆς ἀνακαίνισης σάν φαινόμενα τοῦ ἴδιου τύπου). Αὐτό τό ἐπιβεβαιώνει ἐπίσης ἡ λέξη «τάσεις», γιατί στούς ὀχτωβριστές παρατηροῦμε ὄχι ἀπλῶς τάσεις μέ ἀντεπαναστατικό πνεῦμα, ἀλλά ὅλη ἡ πολιτική τους ἔγινε πιά ἀντεπαναστατική.

Ἔτσι, λοιπόν πρόκειται γιά ἀντεπαναστατικές «τάσεις» τῶν καντέτων, δηλ. γιά τό γεγονός ὅτι οἱ καντέτοι ἀρχίζουν πιά νά ἐφαρμόζουν ἔμπρακτα πολιτική μέ ἀντεπαναστατικό πνεῦμα.

Τό γεγονός αὐτό εἶναι ἀναμφισβήτητα σωστό. Ἡ ἀνοιχτή καί σαφῆς ἀναγνώρισή του θά ὀδηγοῦσε, χωρίς ἀμφιβολία, σέ μιά προσέγγιση τῶν ρευμάτων τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας πού εἶναι σήμερα ἐχθρικά μεταξύ τους. Ἡ ἀνάγκη «ἐπαναστατικῆς κριτικῆς» τῶν παρόμοιων τάσεων εἶναι ἐπίσης ἀπόλυτα ἀδιαφιλονίκητη.

Πᾶμε παρακάτω. Στίς ἀντιδραστικές τάσεις τῶν φιλελεύθε-

ρων αντιπαραθέτονται οί αντιδραστικές «προκαταλήψεις του αγροτικού μικροαστικού σοσιαλισμού».

Απορούμε. Πώς μπορεί νά συγκρίνει καί νά αντιπαραθέτει κανείς τίς τάξεις (φιλελεύθερη αστική τάξη) μέ τίς θεωρίες (σοσιαλισμός); τήν έμπρακτη πολιτική (τάσεις) μέ τίς απόψεις (προκαταλήψεις);. Αυτό είναι άποκορύφωμα παραλογισμού. Για νά ύπάρχει κάποια λογική συνάρτηση σέ μία πλατφόρμα τακτικῆς, πρέπει νά αντιπαραθέσεις: 1) τή μία τάξη στήν άλλη, λογουχάρη, τή φιλελεύθερη αστική τάξη στή δημοκρατική (ή στήν αντιδραστική;) αγροτιά· 2) τή μία πολιτική στήν άλλη, λογουχάρη τήν άντεπαναστατική πολιτική στήν επαναστατική· 3) όρισμένες θεωρίες, απόψεις καί προκαταλήψεις σέ άλλες θεωρίες, απόψεις καί προκαταλήψεις. Αυτό τό πράγμα είναι τόσο φανερό, τόσο στοιχειώδες, πού χωρίς νά θέλεις αρχίζεις ν' άμφιβάλλεις: είναι τάχα τυχαίος αυτός ό παραλογισμός τών μενσεβικών; δέν άντανακλά άραγε αυτή ή λογική ασάφεια τήν ασάφεια τῆς πολιτικῆς σκέψης;

Ότι ό «σοσιαλισμός» τών έσέρων, τών τρουντοβίκων, τών ένέσων είναι γεμάτος από ουτοπικές καί αντιδραστικές προκαταλήψεις, είναι αναμφισβήτητο. Αυτό, βέβαια πρέπει νά είπωθεϊ όταν γίνεται εκτίμηση τών κομμάτων πού αναφέραμε, όπως ακριβώς τό είπαν οί μπολσεβίκοι στά δικά τους σχέδια αποφάσεων καί για τό IV καί για τό V συνέδριο. Οί μενσεβίκοι επαναλαβαίνοντας αυτή τήν αναμφισβήτητη αλήθεια σ' ένα τόσο παράλογο συνδυασμό, γαντζώθηκαν, όπως φαίνεται, από τήν πρώτη σκέψη πού τούς πέρασε από τό μυαλό, για νά δικαιολογήσουν τήν πολιτική τους τῆς ύποστήριξης τών καντέτων. Πραγματικά, στό κείμενο τῆς πλατφόρμας πού εξετάζουμε δέν μπόρεσαν πιά νά ξεφύγουν από τήν αιτιολόγηση αυτής τῆς πολιτικῆς καί από τίς προσπάθειες νά τή δικαιολογήσουν. Η στάση τῆς φιλελεύθερης αστικῆς τάξης απέναντι στήν αγροτιά στή ρωσική αστική επανάσταση θίχθηκε τώρα από τούς μενσεβικούς. Αυτό είναι, βέβαια, μεγάλη πρόοδος. Ύστερα από τήν πείρα τῆς πρώτης καί (ένμέρει) τῆς δεύτερης Δούμας δέν μπορεί πιά νά περιορίζεται κανείς σέ μία άπλή παραπομπή στό περιβόητο εικονικό πλάσμα του «μαυροεκατονταρχίτικου κινδύνου» για νά υπερασπίσει τίς εκλογικές συμφωνίες μέ τούς καντέτους, τήν ψηφοφορία υπέρ του προέδρου τών καντέτων, τήν ύποστήριξη τών συνθημάτων τών καντέτων. Είναι ύποχρεωμένος νά θέσει τό γε-

νικό πρόβλημα πού ἔθεσαν οἱ μπολσεβίκοι ἀκόμη μέ τή μπροσούρα «Οἱ δύο τακτικές» (Ἰούλης τοῦ 1905)* καί συγκεκριμένα τό πρόβλημα τῆς στάσης τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς ἀπέναντι στή ρωσική ἐπανάσταση. Τί λένε ὁμως τώρα οἱ μενσεβίκοι πάνω στήν οὐσία τοῦ ζητήματος αὐτοῦ;

«Στή Ρωσία ἡ ἀστική δημοκρατία τῆς πόλης δέν ὑπόταξε ὅλη τήν ἐθνική οἰκονομία καί γιαυτό εἶναι ἀνίκανη γιά ἀνεξάρτητη ἐπαναστατική πρωτοβουλία, ὅπως γινόταν στίς ἀστικές ἐπαναστάσεις τῶν περασμένων αἰώνων. Ταυτόχρονα, ἡ ἀγροτιά πού ἀποτελεῖ τήν τεράστια πλειοψηφία τῶν παραγωγῶν μόλις τώρα ἀρχίζει νά βγαίνει ἀπό τίς οἰκονομικές καί κοινωνικές συνθήκες τῆς προκαπιταλιστικῆς παραγωγῆς καί γιαυτό εἶναι λιγότερο ἀκόμη κατάλληλη γιά τό ρόλο τοῦ ἀνεξάρτητου καθοδηγητῆ τῆς ἐπανάστασης».

Αὕτη εἶναι ἡ μοναδική προσπάθεια νά θεμελιωθεῖ μέ μία οἰκονομική ἀνάλυση ἡ μενσεβίκικη πολιτική ἀπέναντι στούς φιλελεύθερους καί στήν ἀγροτιά! «Ἡ ἀγροτιά εἶναι λιγότερο ἀκόμη κατάλληλη ἀπ' ὅ,τι ἡ ἀστική δημοκρατία τῆς πόλης...» σ' αὐτές τίς λέξεις «λιγότερο ἀκόμη» καί πρέπει νά περικλείνεται ἀκριβῶς ἡ δικαιολόγηση τῆς πολιτικῆς τῆς ὑποστήριξης τῶν καντέτων.

Καί γιατί «λιγότερο ἀκόμη»; Γιατί ἡ ἀγροτιά «μόλις τώρα ἀρχίζει νά βγαίνει ἀπό τίς οἰκονομικές καί κοινωνικές συνθήκες τῆς προκαπιταλιστικῆς παραγωγῆς». Ἡ αἰτιολόγηση αὕτη εἶναι ὀλοφάνερα ἀνεπαρκῆς. Ἐάν ἡ ἀγροτιά «μόλις ἀρχίζει νά βγαίνει», σημαίνει ὅτι τήν ἐμποδίζουν νά βγεῖ «τά ὑπολείμματα τῆς δουλοπαροικίας, πού σάν βαρῦς ζυγός πέφτουν ἄμεσα πάνω στούς ἀγρότες». Αὐτά λέει ἡ πρώτη κιόλας φράση τοῦ ἀγροτικοῦ προγράμματος τοῦ κόμματός μας. Ἐπί τῷ γεγονόσ ὅτι ὁ βαρῦς ζυγός τῶν ὑπολειμμάτων τῆς δουλοπαροικίας πέφτει ἄμεσα πάνω στούς ἀγρότες, πηγάζει ἡ ἀνάγκη καί τό ἀναπόφευκτο ἑνός πῖο βαθιοῦ, πῖο πλατιοῦ καί πῖο ἔντονου ἐπαναστατικοῦ κινήματος ἐνάντια στό σημερινό καθεστῶς ἀνάμεσα στούς ἀγρότες, παρά ἀνάμεσα στή φιλελεύθερη ἀστική τάξη. Οὔτε λόγος μπορεῖ νά γίνει ὅτι οἱ φιλελεύθεροι ἀστοί ἢ ἡ ἀγροτιά εἶναι κατάλληλοι γιά τό ρόλο τοῦ καθοδηγητῆ τῆς ἐπανάστασης**. Ὅσοναφορᾶ τή

* Β. Ἐπαντα, 5η ἔκδ., τόμ., 11ος, σελ. 1-132. Ἡ Σύντ.

** Γενικά, χαιρετίζουμε θερμά τό γεγονός ὅτι οἱ μενσεβίκοι ἀνακίνησαν στήν πλατφόρμα τους τό ζήτημα τοῦ ρόλου τοῦ προλεταριάτου σάν καθοδηγητῆ τῆς ἐπανάστασης. Ἐπιθυμοῦμε πολύ νά συζητηθεῖ αὐτό τό ζήτημα στό συνέδριο καί νά παρθεῖ πάνω σ' αὐτό ἀπόφαση.

σχετική ικανότητα τῶν φιλελεύθερων καί τῶν ἀγροτῶν γιά «ἀνεξάρτητη ἐπαναστατική πρωτοβουλία» ἢ, σωστότερα, γιά ἀνεξάρτητη συμμετοχή στήν παραπέρα ἀνάπτυξη τῆς ἐπανάστασης, οἱ μενσεβίκοι τήν ἐκτίμησαν ἐντελῶς λαθεμένα.

Ἡ ἀποψη τῶν μενσεβίκων γιά τόν πολιτικό ρόλο τῆς ἀγροτιᾶς θρίσκειται σέ ἀντίθεση μ' ἐκεῖνες ἀκριβῶς τίς βασικές θέσεις τοῦ ἀγροτικοῦ μας προγράμματος, πού τίς συμμερίζεται ὁλόκληρο τό κόμμα, τόσο οἱ μπολσεβίκοι, ὅσο καί οἱ μενσεβίκοι.

Πρῶτο, ὅπως τονίσαμε ἤδη, ὁ «βαρὺς ζυγὸς τῶν ὑπολειμμάτων τῆς δουλοπαροικίας πέφτει ἄμεσα πάνω στοὺς ἀγρότες». Συνεπῶς, στή σημερινή ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση στή Ρωσία ἡ ἀγροτιά δέν μπορεῖ παρά νά εἶναι πιά ἐπαναστατική ἀπό τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη, γιατί ἡ δύναμη, ἡ σταθερότητα, ἡ ζωτικότητα καί ἡ ὀξύτητα τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος ἐξαρτιόνται ἀπό τήν ἔνταση τῶν καταπιεστικῶν συνθηκῶν τῆς παλιᾶς τάξης πραγμάτων, πού ἔφαγε πιά τό ψωμί της.

Δεύτερο, στό ἀγροτικό μας πρόγραμμα ἐμεῖς ἀπαιτοῦμε «δήμευση τῶν ιδιόκτητων γαιῶν». Τίποτε παρόμοιο, τίποτε πού νά πλησιάζει ἔστω κι' ἀπό μακριά σ' αὐτό τό τόσο ριζοσπαστικό οἰκονομικό μέτρο δέν ἀπαιτοῦμε ἀπό τοὺς φιλελεύθερους ἀστούς. Γιατί; Γιατί δέν ὑπάρχουν οἱ ἀντικειμενικές συνθῆκες πού θά γεννοῦσαν μέσα στή φιλελεύθερη ἀστική τάξη τήν πάλη γιά τή δήμευση πολὺ σημαντικῶν τμημάτων τῆς «νόμιμης», ἀπό τήν ἀποψη τῆς παλιᾶς τάξης πραγμάτων, ιδιοκτησίας. Ἐνῶ ὅλοι μας παραδεχόμεστε τήν ὑπαρξη μέσα στήν ἀγροτιά αὐτῶν τῶν ἀντικειμενικῶν συνθηκῶν, γιατί οἱ μαρξιστές ἀπαιτοῦν τή δήμευση ὄχι γιατί τοὺς ἀρέσουν τά ὑπερεπαναστατικά μέτρα, ἀλλά ἀπό ἐπίγνωση τοῦ ἀδιέξοδου τῆς κατάστασης τῶν ἀγροτικῶν μαζῶν. Ἀπ' αὐτή τήν προϋπόθεση τοῦ ἀγροτικοῦ μας προγράμματος βγαίνει ἀναπόφευ-

Οἱ μενσεβίκοι δμως ἀδύνατα αἰτιολόγησαν τή θέση ὅτι ἡ ἀγροτιά δέν εἶναι ἰκανή γιά τό ρόλο τοῦ καθοδηγητῆ. Τό ζήτημα δέν εἶναι ὅτι ἡ ἀγροτιά «μόλις ἀρχίζει νά βγαίνει» ἀπό τή δουλοπαροικία, ἀλλά ὅτι οἱ βασικοί ὄροι τῆς μικρῆς παραγωγῆς (στή γεωργία καί στή βιομηχανία) ἀναγκάζουν τό μικροπαραγωγό νά ταλαντεύεται ἀνάμεσα στό «καθεστῶς» καί στήν «ιδιοκτησία», ἀπό τό ἓνα μέρος, καί στήν πάλη ἐνάντια στό παλιό καθεστῶς, ἀπό τό ἄλλο. Τό ἴδιο ἀκριβῶς καί σχετικά μέ τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη οἱ μενσεβίκοι παράλειψαν τήν κυριότερη αἰτία πού κάνει νά μήν μπορεῖ κανεὶς νά βασιστεῖ σ' αὐτήν: τό φόβο μπροστά στό προλεταριάτο, τήν ἀνάγκη νά στηριχτεῖ στά ὄργανα τῆς ἐξουσίας τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος, γιά νά προστατευτεῖ ἀπό τίς «ἐπιβουλές τοῦ προλεταριάτου», ὅπως λέγεται στό σχέδιο ἀπόφασης τῶν μπολσεβίκων.

κτα τό συμπέρασμα ὅτι ὁ ἀστικοδημοκρατικός ἐπαναστατισμός τῆς ἀγροτιᾶς εἶναι ἀσύγκριτα πιά βαθύς.

Τρίτο, τό ἀγροτικό μας πρόγραμμα μιλάει γιά «ὑποστήριξη τῶν ἐπαναστατικῶν ἐκδηλώσεων τῆς ἀγροτιᾶς μέχρι καί τή δήμευση τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων». Ἐδῶ ἀναγνωρίζεται ἀνοιχτά ἡ ἀνάγκη μιᾶς συγκεκριμένης στάσης ἀπέναντι στήν ἄμεση ἐπαναστατική πάλη τῆς ἀγροτιᾶς, ἀπέναντι στίς «ἐκδηλώσεις» μαζικοῦ χαρακτήρα, πού ἀπλώνονται σέ μιά τεράστια ἔκταση καί ἀγκαλιάζουν ἓνα τεράστιο μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας. Τίποτε παρόμοιο μ' αὐτές τίς ἐπαναστατικές ἐκδηλώσεις δέν ὑπάρχει στή μικροαστική τάξη τῆς πόλης, ὄχι μόνο τῆς «φιλελεύθερης», δηλ. τῆς μεσαίας καί ἐν μέρει τῆς μεγάλης ἀστικῆς τάξης, ἀλλά καί τῆς δημοκρατικῆς μικροαστικῆς τάξης. Τό Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα δέν ὑποσχέθηκε ποτέ κι' οὔτε μποροῦσε νά ὑποσχεθεῖ τήν «ὑποστήριξη» ὁποιοῦνδήποτε σχεδίων «δήμευσης» τῆς ἀστικῆς τάξης τῆς πόλης. Ἄπό δῶ φαίνεται πιά πόσο λαθεμένος εἶναι ὁ συνηθισμένος συλλογισμός τῶν μενσεβίκων ὁσοναφορᾶ τήν «προοδευτική ἀστική τάξη τῆς πόλης» καί τήν «καθυστερημένη ἀστική τάξη τοῦ χωριοῦ», συλλογισμός γιά τόν ὁποῖο κάνει ὑπαινιγμό καί ἡ πλατφόρμα πού ἐξετάζουμε. Ὁ συλλογισμός αὐτός στηρίζεται στή μή κατανόηση τῶν βασικῶν ἰδεῶν ὅλου τοῦ προγράμματός μας πάνω στό ζήτημα τῆς πάλης ἐνάντια στά ὑπολείμματα τῆς δουλοπαροικίας, πάλης πού ἀποτελεῖ τό οἰκονομικό περιεχόμενο τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία.

Τέταρτο, ἡ πολιτική ἱστορία τῆς Ρωσίας στό χρόνο πού πέρασε, ἰδιαίτερα ἡ πρώτη Δούμα καί οἱ ἐκλογές γιά τή δεύτερη, ἔδειξαν καθαρά ὅτι ἡ ἀγροτιά, παρ' ὅλη τήν καθυστέρησή της, παρ' ὅλο τό κομματίαςμά της κτλ. τά κατάφερε νά βάλει ἀμέσως τίς βάσεις γιά τή δημιουργία πολιτικῶν κομμάτων («Ἐργασιακή» ὁμάδα κτλ.), τά ὁποῖα εἶναι ἀναμφισβήτητα πιά δημοκρατικά, ἀπ' ὅ,τι, τά φιλελευθεροαστικά κόμματα (μαζί καί οἱ καντέτοι). Εἶναι ἀρκετό νά συγκρίνει κανεῖς τό ἀγροτικό σχέδιο τῶν καντέτων μέ τό σχέδιο τῶν «104»⁹⁰, ἢ τή στάση τῶν καντέτων καί τῶν τρουντοβίκων ἀπέναντι στήν ἐλευθερία τοῦ συνέρχεσθαι καί στή σύνθεση τῶν τοπικῶν ἀγροτικῶν ἐπιτροπῶν, ἢ τόν τύπο τῶν καντέτων πού προσπαθεῖ νά καθησυχάσει τό λαό καί νά σβήσει τό ἐπαναστατικό κίνημα μέ τό νεράκι τῶν συνταγματικῶν φράσεων, μέ τόν τύπο τῶν τρουντοβίκων («Ἰσθέστιγια Κρε-

στιάνσκιχ Ντεπουτάτοφ»⁹¹ κτλ.), πού *ἐπαναστατικοποιεῖ* μέ τή δημοκρατική *ἐννοια καινούργια στρώματα* τῆς μικροαστικῆς τάξης τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ.

Κοντολογῆς, ἀπό ὅποια πλευρά κι' ἂν ἐξετάσουμε τό ζήτημα, πρέπει νά ἀναγνωρίσουμε ὅτι ἡ συγκριτική ἐκτίμησις πού κάνουν οἱ μενσεβίκοι, ὅσοναφορᾶ τοὺς φιλελεύθερους καί τοὺς τρουνοβίκοις, εἶναι *ριζικά λαθεμένη*.

Ἡ πηγὴ αὐτοῦ τοῦ λάθους βρίσκεται στή μή κατανόηση τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασις πού συντελεῖται στήν ἀγροτική οἰκονομία τῆς Ρωσίας. Ἡ ἐπανάστασις αὐτὴ μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ μέ δύο μορφές: ἢ μέ τή διατήρησις τῆς γαιοκτησίας τῶν τσιφλικάδων μέ μερικό ξεκαθάρισμά της ἀπὸ τὰ φεουδαρχικά γνωρίσματά της καί μέ τήν ὑποδούλωσις τῶν χωρικῶν ἐργατῶν γῆς, ἢ μέ τήν κατάργησις τῆς γαιοκτησίας τῶν τσιφλικάδων, μέ τή δήμευσή της καί τήν παράδοσις τῆς γῆς στήν ἀγροτιά (μέ τή μορφή ἐθνικοποίησης, μοιράσματος, «δημοτικοποίησης» κτλ.)^{*}.

Ἡ ἀστικὴ ἐπανάστασις στή ρωσικὴ ἀγροτικὴ οἰκονομία εἶναι ἐντελῶς ἀναπόφευκτη. Καί ἡ ἐπανάστασις αὐτὴ παραμένει ἀστικὴ (παρὰ τὴ θεωρία τῶν ναρόντικων) ἀκόμη καί στή δεύτερη περίπτωσις. Ἡ πραγματοποίηση ὅμως αὐτῆς τῆς ἐπανάστασις μέ τὴν πρώτη ἢ μέ τὴν δεύτερη μορφή της ἐξαρτιέται ἀπὸ τὸ ἂν θά νικήσῃ ἡ δημοκρατικὴ ἐπανάστασις ἢ θά μείνῃ μισοτελειωμένη, ἂν ἡ πορεία καί ἡ ἔκβασή της θά καθοριστοῦν ἀπὸ τὴν ἀγροτικὴ μάζα ἢ ἀπὸ τὸ φιλελεύθερο τσιφλικά καί τὸν ἐργοστασιάρχην.

Ὁ Στολίπιν καί οἱ φιλελεύθεροι (Κόμμα τῶν καντέτων) ἐφαρμόζουν καί αὐτοὶ ἕναν ἀστικὸ μετασχηματισμό, μέ σκοπὸ τὴ διατήρησις τῆς γαιοκτησίας τῶν τσιφλικάδων. Ὁ Στολίπιν τὸν ἐφαρμόζει μέ τίς πιὸ χοντροκομμένες καί ἀσιατικές μορφές, πού εἶναι ἱκανές νά ἀνάψουν τὴν πάλῃ στό χωριὸ καί νά δυναμώσουν τὴν ἐπανάστασις. Οἱ φιλελεύθεροι τό φοβοῦνται αὐτό. Μὴ θέλοντας νά ριψοκινδυνεύσουν τὰ πάντα, τάσσουνται ὑπὲρ τῶν παραχωρήσεων, ὅμως ὑπὲρ τῶν παραχωρήσεων πού παρ' ὅλα αὐτὰ διατηροῦν ὡστόσο τὴν τσιφλικάδικη γαιοκτησία: εἶναι ἀρκετὸ νά θυμηθοῦμε τὴν

^{*} Ἐφιστῶ ἰδιαίτερα τὴν προσοχὴ τοῦ ἀναγνώστη στό γεγονὸς ὅτι ἐπίτηδες δέν θίγω τὰ ἐπίμαχα ζητήματα τοῦ ἀγροτικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ προγράμματος (μοίρασμα, ἐθνικοποίηση, δημοτικοποίηση), παίρνοντας μόνο ἐκεῖνο πού ὄχι μόνο ἐπίσημα ψήφισε τό συνέδριο ἀλλὰ πού καί στήν οὐσία δέν προκαλεῖ συζητήσεις ἢ χωρισμούς σέ παρατάξεις μέσα στή σοσιαλδημοκρατία.

έξαγορά καί, ιδιαίτερα, τή συγκρότηση τῶν τοπικῶν ἀγροτικῶν ἐπιτροπῶν μέ *ισάριθμους* ἀντιπρόσωπους τῶν τσιφλικάδων καί τῶν ἀγροτῶν μέ τήν προεδρία τῶν *πρακτόρων* τῆς *κυβέρνησης!* Μιά τέτοια σύνθεση τῶν τοπικῶν ἀγροτικῶν ἐπιτροπῶν σημαίνει διατήρηση τῆς *ύπεροχῆς* τῶν τσιφλικάδων. Ἡ έξαγορά σημαίνει δυνάμωμα τῆς ἀγροτικῆς ἀστικῆς τάξης καί ὑποδούλωση τοῦ ἀγροτικοῦ προλεταριάτου. Μά αὐτήν ἀκριβῶς τή βασική, τήν *οἰκονομική*, κοινότητα συμφερόντων τῆς ἀγροτικῆς μεταρύθμισης τοῦ Στολίπιν καί τῶν καντέτων δέν τήν καταλαβαίνουν οἱ μενσεβίκοι.

Ὁ Στολίπιν καί οἱ καντέτοι διαφωνοῦν στήν *έκταση* τῶν παραχωρήσεων, στόν τρόπο (ὠμά ἢ *πιό λεπτά*) ἐφαρμογῆς τῆς μεταρύθμισης. Ὅμως καί ὁ Στολίπιν καί οἱ καντέτοι εἶναι ὑπέρ τῆς *μεταρύθμισης*, δηλ. ὑπέρ τῆς διατήρησης τῆς *ύπεροχῆς* τῶν τσιφλικάδων μέ *παραχωρήσεις* στόν *ἀγρότη*.

Τό προλεταριάτο καί ἡ ἀγροτιά εἶναι ὑπέρ τῆς *έπανάστασης*, ὑπέρ τῆς *κατάργησης* ὄχι μόνο τῆς ὑπεροχῆς τῶν τσιφλικάδων, ἀλλά καί *ὅλης* τῆς γαιοκτησίας τῶν τσιφλικάδων.

Μποροῦμε νά βάλουμε τέρμα στήν *έπανάσταση* μέ μηδαμινές παραχωρήσεις ἀπό μέρος τῶν τσιφλικάδων, λέει ὁ Στολίπιν.

Μποροῦμε νά βάλουμε τέρμα στήν *έπανάσταση* μόνο μέ *πιό σημαντικές* παραχωρήσεις ἀπό μέρος τῶν τσιφλικάδων, λένε οἱ φιλελεύθεροι (μαζί καί οἱ καντέτοι).

Θέλουμε νά ὀδηγήσουμε τήν *έπανάσταση* ὡς τό τέλος, καταργώντας τή γαιοκτησία τῶν τσιφλικάδων, λένε οἱ ἀγρότες καί οἱ ἐργάτες.

Τό νά ἀρνεῖσαι ἕναν τέτοιο συσχετισμό τῶν ἀγροτικῶν προγραμμάτων σημαίνει ὅτι ἀρνεῖσαι τό δικό μας πρόγραμμα πού προβλέπει τή «*δήμευση* τῆς *ιδιόκτητης γῆς*», τήν «*ύποστήριξη* τῶν *έπαναστατικῶν* *έκδηλώσεων* τῆς *ἀγροτιάς* μέχρι καί τή *δήμευση* τῆς *γῆς* τῶν τσιφλικάδων».

Τό νά ἀναγνωρίζεις ὅμως αὐτό τό συσχετισμό σημαίνει ὅτι ἀναγνωρίζεις τή γραμμή τακτικῆς τῆς σοσιαλδημοκρατίας: τό προλεταριάτο πρέπει νά πάρει μαζί του τή δημοκρατική ἀγροτιά ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία κι' ἐνάντια στούς φιλελεύθερους.

Γιαυτό δέν εἶναι τυχαῖο τό γεγονός ὅτι οἱ μενσεβίκοι *ταλαντεύονται* σ' ὅλη τήν τακτική τους. Ἐφόσον θά *έξακολουθοῦν* νά μήν *παραδέχονται* τό σημερινό ἀγροτικό πρόγραμμα, εἶναι *ἀναπόφευκτα* καταδικασμένοι νά *ταλαντεύονται*. Ὅρι-

σμένοι βέβαια απ' αυτούς τείνουν να αντικαταστήσουν στο πρόγραμμα τή λέξη «δήμευση» με τή λέξη «άπαλλοτριώση», εκφράζοντας έτσι μέ απόλυτη συνέπεια τό επόμενο βήμα του όπορτουνισμού, νιώθοντας τήν ανάγκη να έναρμονίσουν τήν καντέτικη πολιτική τους μέ τήν καντέτικη διατύπωση του άγροτικού προγράμματος.

Αυτό όμως δέν έγινε ακόμη. Οί επιφανείς ήγέτες του μενσεβικισμού ούτε καν τολμοϋν να προτείνουν ένα τέτοιο πράγμα άνοιχτά, άμεσα και από τά πριν. Γιαυτό και οί ταλαντεύσεις τους στην πολιτική είναι αναπόφευκτες.

Είναι υποχρεωμένοι να εφαρμόζουν πολιτική υποστήριξης των καντέτων και ταυτόχρονα δέν τολμοϋν να τή διακηρύξουν άνοιχτά! Και ή υποστήριξη τής διεκδίκησης για «κυβέρνηση από τή Δούμα», και οί συνασπισμοί μέ τούς καντέτους μέ τό πρόσχημα του φανταστικού μαυροεκατονταρχίτικου κινδύνου και ή ψηφοφορία υπέρ του καντέτου προέδρου τής Δούμας, όλα αυτά δέν είναι παρά μόνο μερικές έκδηλώσεις τής πολιτικής υποστήριξης των καντέτων, τής πολιτικής υποταγής του προλεταριάτου στην ήγεμονία των φιλελεύθερων.

Οί μενσεβίκοι όμως δέν τολμοϋν να υπερασπίσουν άνοιχτά αυτή τήν πολιτική. Και ή υποκριτική στάση πού πήραν τούς σπρώχνει, παρά τή θέληση και τή συνείδησή τους, στην «έπινόηση» φανταστικών επιχειρημάτων σαν τό «μαϋρο κίνδυνο» στίς εκλογές ή σαν τόν ισχυρισμό ότι ή «κυβέρνηση από τή Δούμα» δέν είναι μιά μεσοβέζικη ψευτομεταρύθμιση πού καλύπτει τήν προσπάθεια συναλλαγής τής μαυροεκατονταρχίτικης καμαρίλας μέ τούς καντέτους, ή σαν τόν ισχυρισμό ότι αφαιρώντας τούς 60—70 ψήφους μας από τόν Γκολοβίν (πού πήρε 356 ψήφους έναντι 102), «ρισοκινδυνεύαμε» να προκαλέσουμε τήν άποτυχία του καντέτου υποψήφιου κτλ., κτλ.

Ή λαθεμένη τους θέση τούς κάνει να έξωραΐζουν τούς καντέτους. Οί μενσεβίκοι αποφεύγουν τόν άνοιχτό χαρακτηρισμό αυτού του κόμματος από τήν άποψη τής ταξικής του σύνθεσης και τής ταξικής του θέσης. Δέν θέλουν να κάνει τό συνέδριο εκτίμηση των ρωσικών αστικών κομμάτων. Λένε «αστική δημοκρατία τής πόλης» αντί «φιλελεύθερη αστική τάξη».

Αὐτόν τόν ἀνοιχτά λαθεμένο χαρακτηρισμό τῶν καντέτων* τόν ὑποστηρίζουν μ' ἓνα πολύ εὐλογο ἀπό πρώτη ματιά ἐπιχείρημα: ἡ στατιστική τῶν ἐκλογῶν δείχνει ὅτι οἱ μεγάλες ἀκριβῶς πόλεις δίνουν τοὺς πιό πολλοὺς ἐκλέκτορες τῶν καντέτων. Τό ἐπιχείρημα αὐτό εἶναι ἀνυπόστατο: πρῶτο, στίς ἐκλογές γιά τή δεύτερη Δούμα σέ 22 μεγάλες πόλεις, ὅπου ὑπῆρχε, σύμφωνα μέ τά στοιχεῖα τῆς «Ρέτς», ἀριστερός συνασπισμός οἱ καντέτοι συγκέντρωσαν 74 χιλιάδες ψήφους καί οἱ ἀριστεροί 41 χιλιάδες. Αὐτό σημαίνει ὅτι, παρ' ὅλη τήν καταπληκτική ἀδυναμία τῶν ἀριστερῶν στή δουλιὰ τῆς νόμιμης ζύμωσης (πλήρης ἔλλειψη καθημερινῶν ἐφημερίδων; πλήρης ἔλλειψη νόμιμων γραφείων κτλ.) οἱ τρουντοβίκοι καί οἱ σοσιαλδημοκράτες κέρδισαν πάνω ἀπό τό ἓνα τρίτο τῶν ψήφων τῶν καντέτων! Συνεπῶς, οἱ καντέτοι ἀντιπροσωπεύουν τήν κορυφή τῆς ἀστικῆς τάξης τῆς πόλης, δηλ. ἀκριβῶς τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη καί σέ καμιά περίπτωση τή «δημοκρατία» τῆς πόλης γενικά. Δεύτερο, ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη σ' ὅλες τίς χῶρες χρόνια ὀλόκληρα ἔπαιρνε μαζί της πολυάριθμα στοιχεῖα τῶν κατώτερων στρωμάτων τῆς μικροαστικῆς τάξης τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ, χωρίς μ' αὐτό νά γίνει κόμμα δημοκρατικό, κόμμα μαζῶν. Ἡ πάλη τῶν σοσιαλιστῶν ἐναντία στοὺς φιλελεύθερους γιά τή δημοκρατική ἡγεμονία πάνω στή μάζα τῆς μικροαστικῆς φτωχολογιᾶς τῆς πόλης, εἶναι μακρόχρονη καί δύσκολη πάλη. Τό ν' ἀνακηρύσσεις μονομιᾶς τοὺς καντέτους «δημοκρατία τῆς πόλης» σημαίνει ὅτι παραιτεῖσαι ἀπ' αὐτήν τήν πάλη, ὅτι παραιτεῖσαι ἀπό τήν ὑπόθεση τοῦ προλεταριάτου, ὅτι παραδίνεις αὐτή τήν ὑπόθεση στοὺς φιλελεύθερους. Τρίτο, τό νά ἀρνεῖσαι ὅτι οἱ φιλελεύθεροι τσιφλικάδες ἀποτελοῦν ἀκόμη ὡς σήμερα μιά ἀπό τίς ταξικές θάσεις τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων σημαίνει ὅτι πλαστογραφεῖς πασίγνωστα πολιτικά καί οἰκονομικά γεγονότα: καί τή σύνθεση τῆς ὀμάδας τῶν καντέτων στή Δούμα καί, ἰδιαίτερα, τή στενή σύνδεση τῆς ἀστικῆς διανοήσεως, τῶν δικηγόρων κτλ. μέ τοὺς τσιφλικάδες, τήν ἐξάρ-

* Στήν πλατφόρμα πού ἐξετάζουμε δέν ἀναφέρεται ἀνοιχτά ὅτι οἱ καντέτοι εἶναι κόμμα τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας τῆς πόλης, ὅπως τέτοιο εἶναι ἀκριβῶς τό νόημα ὅλου τοῦ κειμένου καί ὅλων τῶν συμπερασμάτων. Τέτοιες ἀκριβῶς εἶναι οἱ «ἐπεξηγήσεις» τοῦ μενσεβίκικου τύπου. Τό γεγονός ὅτι ἡ πλατφόρμα δέν τά λέει ὅλα ὡς τό τέλος δέν κάνει τίποτε ἄλλο παρά νά ὑπογραμμίζει γιά μιά ἀκόμη φορά τό πόσο ἀπαραίτητο εἶναι νά μπεῖ μπροστά στό συνέδριο τό ζήτημα τοῦ ταξικοῦ περιεχομένου τῶν διαφόρων ἀστικῶν κομμάτων καί τῆς στάσεως μας ἀπέναντί τους. Χωρίς αὐτό δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει συνεπής τακτική.

τηση τῶν πρώτων ἀπό τούς τελευταίους. Ἡ ἀγροτική πολιτική τῶν καντέτων εἶναι πολιτική τοῦ φιλελεύθερου τσιφλικᾶ. Ὅσο μειώνεται ὁ ἀριθμός τῶν φιλελεύθερων μέσα στίς γραμμές τῶν τσιφλικᾶδων, τόσο πιά γρήγορα ἡ ἀγροτική πολιτική τῶν καντέτων μετατρέπεται σέ εὐσεβή πόθο τοῦ ἀνίσχυρου ἀστοῦ διανοούμενου γιά μιά «κοινωνική εἰρήνη». Οἱ καντέτοι δέν γίνονται «δημοκρατικοί» ἀπό τό γεγονός ὅτι ἐξακολουθοῦν νά πλάθουν ὄνειρα γιά συμφιλίωση καί ἐγκάρδια συμφωνία ἀνάμεσα στόν ὀχτωβριστή τσιφλικᾶ καί τόν τρουντοβίκο ἀγρότη*.

* * *

*

Τό βασικό λάθος στόν καθορισμό τῆς ἀμοιβαίας σχέσης ἀνάμεσα στή φιλελεύθερη ἀστική τάξη καί στήν ἀγροτιά περνᾷ σάν μιά κόκκινη κλωστή μέσα ἀπ' ὅλη τήν «πλατφόρμα τακτικῆς» τῶν μενσεβίκων. Νά ἀκόμη μιά διατύπωση ἀπό μέρος τῶν μενσεβίκων αὐτῆς τῆς λαθεμένης σκέψης:

«Τό προλεταριάτο πού ἀφέθηκε ὀλοκληρωτικά στόν ἴδιο τόν ἑαυτό του καί δέν ὑποστηρίχτηκε (!!) ἀρκετά ἀπό τή δημοκρατία τῆς πόλης τείνει (ὕστερα ἀπό τήν περίοδο τοῦ Ὀχτώβρη-Δεκέμβρη) νά ὑποτιμήσει τόν προοδευτικό ρόλο πού στή διεξαγόμενη ἐπανάσταση πέφτει γενικά στό μερίδιο τῆς τελευταίας, μέ ἀποτέλεσμα νά πάρει θέση μονόπλευρα ἐχθρική ἀπέναντί της... Ἀπό τό γεγονός ὅτι τό προλεταριάτο κατάλαβε λαθεμένα τόν ἱστορικό ρόλο τῆς ἀστικής τάξης τῆς πόλης, ἀρχίζει νά στηρίζει μονόπλευρα ὅλες τίς ἐπαναστατικές ἐλπίδες του στό κίνημα τῆς ἀγροτιᾶς, ἡ ὁποία ἐμφανίζεται στό προσκήνιο τῆς ἱστορίας».

Περίφημες θέσεις πού πρέπει νά μποῦν στήν ἱστορία γιά νά χαρακτηρίζουν τή «λησμονιά τοῦ ἑαυτοῦ της» πού παρουσιάζει μιά μερίδα τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας τό 1907.

* Ὅπως εἶναι γνωστό, οἱ δεξιοί καντέτοι, συμπεριλαμβανομένου καί τοῦ κ. Στρούβε, πρότειναν νά ἐκλεγοῦν ἀντιπρόεδροι τῆς δεύτερης Δούμας ὁ ὀχτωβριστής Καπούστιν καί ὁ τρουντοβίκος Μπερέζιν. Εἶμαι ἔτοιμος νά ὀνομάσω αὐτό τό σχέδιο «μεγαλοφυή» ἐκδήλωση τῆς φιλελεύθερης... «ἐξυπνάδας». Στήν πραγματικότητα τά πράγματα ἀντικειμενικά ἔχουν ἔτσι ἀκριβῶς, ὥστε ἡ ἱστορική ἀποστολή τοῦ καντέτου νά συνίσταται στή συμφιλίωση τοῦ ὀχτωβριστή τσιφλικᾶ μέ τόν τρουντοβίκο ἀγρότη. Οἱ ἀριστεροί καντέτοι ἀπό φόβο προστάστους ἀριστερούς, δέν θέλησαν νά τό δείξουν αὐτό ἀνοιχτά. Ὅμως, αὐτό εἶναι ὥστόσο ἕνα γεγονός ἀναμφισβήτητο. Ἡ ἀντικειμενική κατάσταση κάνει τό σταμάτημα τῆς ἐπανάστασης, μέ τή συμφιλίωση τῶν ὀχτωβριστῶν τσιφλικᾶδων μέ τό τρουντοβίκο ἀγρότη, ἱστορικό καθήκον τῶν καντέτων. Καί ἀντίστροφα: ἡ ἐπανάσταση τῆς Ρωσίας μπορεῖ νά μείνει μισοτελειωμένη, νά μὴν τραβῆξει ὡς τό τέλος, μόνο στήν περίπτωση πού θά μποροῦσαν νά «ικανοποιηθοῦν» ἀπό κοινοῦ τά βασικά οἰκονομικά συμφέροντα τόσο τῶν ὀχτωβριστῶν-τσιφλικᾶδων ὅσο καί τῶν τρουντοβίκων-ἀγροτῶν.

Αυτό είναι ούτε λίγο ούτε πολύ μία πραγματική δημόσια δήλωση μετανοίας τῶν σοσιαλδημοκρατῶν μπροστά στους φιλελεύθερους! Σκεφτεῖτε μόνο: τόν καιρό τῆς δεύτερης Δούμας, στίς καθαρὰ ἐκδηλωμένες συνθήκες τῆς ὄξυνσης τῶν πολιτικῶν ἀντιθέσεων ἀνάμεσα στή μαυροεκατονταρχίτικη καί στήν ἀριστερή πτέρυγα τῆς Δούμας, στίς συνθήκες ὑπαρξῆς ἐπαναστατικῆς κρίσης, πού τό ὄριμασμά της κανένας δέν τολμᾶ νά τό ἀμφισβητήσῃ, ὅταν τό ἀδυνατισμένο φιλελεύθερο «κέντρο» (καντέτοι) κάνει ὀλοφάνερη στροφή πρὸς τά δεξιά καί ὅταν στίς ἐκλογές ἡ δημοκρατική ἀγροτιά περιορίζει τίς θέσεις τῶν φιλελεύθερων, βρίσκονται σοσιαλδημοκράτες πού μετανοοῦν δημόσια μπροστά στους φιλελεύθερους γιά τή «μονόπλευρη ἐχθρότητα» ἀπέναντί τους, γιά τήν ὑποτίμηση τοῦ προοδευτικοῦ ρόλου τους! Μά τί εἶναι αὐτό τέλος πάντων; Πλατφόρμα τακτικῆς εἶναι αὐτή, μελετημένη καί ζυγισμένη πρὶν ἀπ' τό συνέδριο ἀπό τούς πιο ἐπιφανεῖς ἡγέτες τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος ἢ κραυγή μικροαστῶν διανοούμενων πού στενοχωροῦνται μέσα σ' ἓνα ἀκατάλληλο γι' αὐτούς προλεταριακό περιβάλλον;

«Τό προλεταριάτο πῆρε θέση μονόπλευρα ἐχθρική ἀπέναντι στή δημοκρατία τῆς πόλης...». Σέ τί ἐκφράστηκε αὐτό; Ἀπαριθμοῦμε ἀπό μνήμης τά πολιτικά γεγονότα τοῦ περασμένου χρόνου. Στήν ἀποχή; Πρῶτα-πρῶτα, τό πρόβλημα τῆς ἀποχῆς μπῆκε πρὶν ἀπό τό Ἐνωτικό συνέδριο, ἐνῶ οἱ συντάκτες τῆς πλατφόρμας κάνουν ἐπισκόπηση τῶν γεγονότων ὕστερα ἀπ' αὐτό. Καί δεύτερο, τί σχέση ἔχει ἐδῶ ἡ «δημοκρατία τῆς πόλης»; Ὁχι, ὅπως φαίνεται, δέν πρόκειται γιά τήν ἀποχή. Πρόκειται γιά τήν ὑποστήριξη τοῦ αἰτήματος: κυβέρνηση ἀπό τή Δούμα καί γιά τούς συνασπισμούς μέ τούς καντέτους. Ἐδῶ πραγματικά τό προλεταριάτο ἐκδήλωσε ἐχθρική στάση ἀπέναντι στους καντέτους, σέ καμιά ὅμως περίπτωση καί ἀπέναντι στή δημοκρατία τῆς πόλης.

Καί ποιός ἐξέφραζε τότε στό κόμμα αὐτή τήν ἐχθρική στάση τοῦ προλεταριάτου; Οἱ μπολσεβίκοι...

Οἱ συντάκτες τῆς πλατφόρμας εἶπαν, χωρίς νά τό θέλουν, μία μεγάλη ἀλήθεια καί, συγκεκριμένα, ὅτι οἱ μπολσεβίκοι στόν πόλεμό τους ἐνάντια στήν ὑποστήριξη τοῦ αἰτήματος γιά μία κυβέρνηση ἀπό «τή Δούμα» καί ἐνάντια στους συνασπισμούς μέ τούς καντέτους, ἐκφράζανε τήν πολιτική τοῦ προλεταριάτου. Αὐτό εἶναι σωστό. Ὅσοναφορᾶ τή χαλάρωση τῆς ἐχθρικής στάσης ἀπέναντι στους φιλελεύθερους,

για ένα τέτοιο πράγμα πλάθει όνειρα μόνον ή μικροαστική μερίδα του εργατικού κόμματος.

... Τό προλεταριάτο, «πού δέν υποστηρίχτηκε αρκετά από τή δημοκρατία τής πόλης»...

Πρῶτα-πρῶτα, ἐδῶ προβάλλει πολύ καθαρά τό λάθος ἐκείνων πού συγχέουν τούς φιλελεύθερους (καντέτους) μέ τή δημοκρατία τής πόλης. Σύμφωνα μέ τά στοιχεῖα τής «Ρέτς», στίς ἐκλογές ὑπῆρχε «ἀριστερός συνασπισμός» σέ 22 πόλεις, συμπεριλαμβανομένων ἐπίσης καί τῶν μενσεβίκικων ὀργανώσεων. Στίς πόλεις αὐτές τό προλεταριάτο ὑποστηρίχτηκε, χωρίς ἀμφιβολία, σέ σημαντικό βαθμό ἀπό τή δημοκρατία τής πόλης ἐνάντια στούς καντέτους (41 χιλιάδες ψῆφοι ὑπέρ τοῦ ἀριστεροῦ συνασπισμοῦ, 74 χιλιάδες ὑπέρ τῶν καντέτων). Ἀπό δῶ βγαίνει ένα συμπέρασμα πού δέν εἶναι καθόλου εὐνοϊκό γιά τούς μενσεβίκους: ὅτι τό προλεταριάτο μπορεῖ καί πρέπει νά τραθήξει μέ τό μέρος του τή μικροαστική δημοκρατία τής πόλης (καί τοῦ χωριοῦ) ἐνάντια στή φιλελεύθερη ἀστική τάξη.

Δεύτερο, ὅταν οἱ μενσεβίκοι μιλοῦν γιά *ἀνεπαρκή ὑποστήριξη* τοῦ προλεταριάτου ἀπό τούς φιλελεύθερους, καταλαβαίνουν ἄραγε τί ἀξία ἔχει ἡ ὑποστήριξη τοῦ προλεταριάτου ἀπό μέρος τῶν φιλελεύθερων; Ἡ πλατφόρμα τους ἔχει γραφεῖ τό 1907 καί ὄχι ἐκτός τόπου καί χρόνου, ὅσο κι' ἂν προσπαθοῦν νά τῆς προσδώσουν ἕναν λιγότερο συγκεκριμένο καί περισσότερο ἀφηρημένο χαρακτήρα. Τό 1902–1904, ἀκόμη καί τό 1905 ὡς τόν Ὀχτώβρη, τόσο ὁ κ. Στροῦβε, ὅσο καί οἱ φιλελεύθεροι γενικά πολλές φορές ἔκαναν δηλώσεις γιά τήν ὑποστήριξη τοῦ προλεταριάτου ἀπό μέρος τους καί τό ὑποστήριζαν πραγματικά στήν ἐπίθεσή του ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία.

Ὑστερα ὅμως ἀπό τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905; Οἱ μενσεβίκοι δέν μποροῦν νά μήν ξέρουν ὅτι οἱ φιλελεύθεροι *ἀκόμη ἀπό τό Δεκέμβρη κι' ὕστερα ἀπό τό Δεκέμβρη* γύρισαν τίς πλάτες πρὸς τό προλεταριάτο καί σταμάτησαν ἐντελῶς νά ὑποστηρίζουν τήν ἐπαναστατική του πάλη.

Γεννιέται τό ἐρώτημα: ποιός πῆρε, καί ἀπέναντι σέ ποιόν, μονόπλευρα ἐχθρική θέση;

Τό προλεταριάτο ἀπέναντι στούς φιλελεύθερους;

Ἡ οἱ φιλελεύθεροι ἀπέναντι στό προλεταριάτο καί ἀπέναντι στήν ἐπανάσταση;

Ἦ οἱ μενσεβίκοι ἀπέναντι στήν τακτική τῆς ταξικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου;

* *
*

Οἱ μενσεβίκοι, πού ἔφτασαν νά μιλοῦν γιά «μονόπλευρη ἐχθρότητα» ἔβαλαν ὀλοφάνερα ἀντιμέτωπες δύο ἀπόψεις γιά τή ρωσική ἐπανάσταση ὕστερα ἀπό τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905. Ἡ φιλελεύθερη ἄποψη – ἄποψη τῶν ρώσων ὀπαδῶν τῶν γερμανῶν Τράϊτσκε, πού χαρακτήρισαν τό 1848 σάν «χρόνο παραλογισμοῦ» – ὑποστηρίζει ὅτι τό προλεταριάτο πῆρε μονόπλευρα ἐχθρική θέση ἀπέναντι στό φιλελευθερισμό, ἀπέναντι στή συνταγματική νομιμότητα, ἀπέναντι στό μοναρχικό σύνταγμα, ἀπέναντι στήν ἐξαγορά τῆς γῆς κτλ.

Ἡ ἄποψη τοῦ προλεταριάτου – ὅμοια μέ τήν ἄποψη ὄλων τῶν εὐρωπαϊῶν σοσιαλιστῶν γιά τίς ἀστικές ἐπαναστάσεις τῆς Εὐρώπης – ὑποστηρίζει ὅτι ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη πῆρε μονόπλευρα ἐχθρική θέση ἀπέναντι στήν ἐπανάσταση, ἀπέναντι στήν ἐλευθερία, ἀπέναντι στή δημοκρατία κτλ.

Οἱ μενσεβίκοι προσπαθοῦν νά ἐκτρέψουν τό ἐργατικό κόμμα ἀπό τή δεύτερη ἄποψη στήν πρώτη.

Τό ἐργατικό κόμμα θ' ἀπαντᾷ σέ κάθε τέτοια προσπάθεια τῶν μενσεβίκων μέ τήν προσπάθεια νά ἐκτρέψει τοὺς μενσεβικούς ἀπό τό ἐργατικό κόμμα στοὺς φιλελεύθερους.

* *
*

Δέν θέλουμε καθόλου νά ποῦμε ὅτι οἱ μενσεβίκοι ἐπιδιώκουν γενικά νά μετατρέψουν τό ἐργατικό κόμμα σέ ἐξάρτημα τῶν φιλελεύθερων. Ἐδῶ ἀκριβῶς βρίσκεται ἡ διαφορά τῶν ὀπορτουνιστῶν μέσα στό ἐργατικό κόμμα ἀπό τοὺς φιλελεύθερους ἔξω ἀπό τίς γραμμές του, ὅτι οἱ πρῶτοι ἐξακολουθοῦν νά ὑπηρετοῦν εἰλικρινά τό κόμμα τους, παίρνουν ὅμως παράλληλα μιά τόσο λαθεμένη, ἀσταθὴ θέση τακτικῆς πού ὀδηγεῖ πρὸς τήν πολιτική ὑποταγή τοῦ προλεταριάτου στό φιλελευθερισμό.

Ἡ λαθεμένη αὐτή θέση περιέχει μιά τέτοια «ἀτυχὴ» ιδιότητα, ὥστε οἱ μενσεβίκοι, θέλοντας νά ἐπιτεθοῦν κατά τῶν μπολσεβίκων, ἐπιτίθενται κατά τοῦ προλεταριάτου καί κατά τῆς προλεταριακῆς στάσης ἀπέναντι στήν ἐπανάσταση. Ἐτσι συμβαίνει κάθε φορά πού οἱ ἐπιθέσεις τῶν μενσεβίκων ἔχουν

πραγματικά χαρακτήρα ἀρχῶν, δηλ. θίγουν τίς αἰτίες πού καθορίζουν τήν ὕπαρξη τῶν δύο διαφορετικῶν τακτικῶν. Οἱ ἄλλου εἴδους ἐπιθέσεις δέν ἔχουν χάρακτήρα ἀρχῶν· ἀξίζει μόνο νά τίς ἀναφέρει κανείς σύντομα, γιά νά βάλει μπροστά στόν ἀναγνώστη τό ἐρώτημα: ἔχουμε ἄραγε μπροστά μας μιά πλατφόρμα ἢ ἓνα φιλελεύθερο ἄρθρο πολεμικῆς;

Λογουχάρη, στήν «πλατφόρμα» αὐτή διαβάζουμε ὅτι οἱ «προλεταριακές μάζες» (sic!*) «τείνουν νά πιστεύουν στό πολιτικό θαῦμα μιᾶς ξαφνικῆς (!!) ἐξέγερσης, πού θά προκύψει ἀνεξάρτητα (!!) ἀπό τήν ἀνάπτυξη τοῦ ἐσωτερικοῦ κινήματος τοῦ ἴδιου τοῦ προλεταριάτου καί ἡ ὁποία θά ἐγκαθιδρύσει μ' ἓνα χτύπημα (!!!) στή θέση τῆς ἀπολυταρχίας τήν πολιτική κυριαρχία τῶν ἐργαζόμενων τάξεων».

Ὡς τώρα τέτοια πράγματα μέ τέτοια μορφή τά καταλόγιζαν στίς «προλεταριακές μάζες» μόνον οἱ φιλελεύθερες ἐφημερίδες. Εἶναι ἀκατανόητο γιά μᾶς, τί ἀνάγκασε τούς μενσεβικούς νά μιλήσουν ἐδῶ γενικά γιά ἐξέγερση. Ὅμως παρόμοιοι λόγοι γιά ἐξέγερση σέ μιά πλατφόρμα τακτικῆς – ὅπου δέν ὑπάρχει οὔτε λέξη γιά ἐξέγερση, ἐκτός ἀπό τή φράση πού ἀναφέραμε – δέν μποροῦν παρά νά προκαλέσουν τό ἐρώτημα: δέν θά πρέπει μήπως ἀντί «πλατφόρμα τῶν μενσεβικών» νά λέμε ἀπό σήμερα «πλατφόρμα τῶν φιλελεύθερων»;

*Δημοσιεύτηκε τόν Ἀπρίλη τοῦ 1907
στή συλλογή I «Ζητήματα τακτικῆς».
Πετρούπολη, ἐκδ. «Νόβαγια ντούμα»
ὑπογραφή: Ν. Λένιν*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ
τό κείμενο τῆς συλλογῆς*

* – ἔτσι ! Ἡ Σύντ.

ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΚΑΙ ΟΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Ἡ ἔφημερίδα «Τρουντοβόϊ Ναρόντ»⁹², ὄργανο τῶν τρουντοβίκων καί τῶν μελῶν τῆς Ἀγροτικῆς ἔνωσης, καθορίζει τό συσχετισμό τῶν δυνάμεων στή Δούμα πάνω στό ζήτημα τῆς γῆς, πού εἶναι «ζήτημα ζωῆς» γιά τήν ἀγροτιά.

«Στό ζήτημα τῆς γῆς μποροῦν νά συμβαδίσουν ἀπό κοινοῦ, στό ὄνομα τῶν συμφερόντων τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ, οἱ τρουντοβίκοι (100), οἱ λαϊκοί σοσιαλιστές (14) καί οἱ ἐσέροι (34)· σύνολο 148 ἄτομα. Ἄν ὑποθέσουμε ὅτι καί οἱ σοσιαλδημοκράτες (64) πάνω σέ πολλά σημεία τοῦ ζητήματος τῆς γῆς θά εἶναι μ' αὐτούς, ἔχουμε σύνολο 212 ἄτομα.

Κι' ἐνάντια σέ ὅλους αὐτούς, στό ζήτημα τῆς γῆς, θά εἶναι οἱ καντέτοι (91), τό πολωνικό κόλο (46), οἱ ἀκομματικοί (52), οἱ ὀχτωβριστές καί οἱ μετριοπαθεῖς (32), σύνολο 221 ἄτομα.

Κατά, εἶναι οἱ περισσότεροι. Καί δέν ὑπολογίσαμε οὔτε τούς μουσουλμάνους (30), οὔτε τούς κοζάκους (17)· ἴσως, στήν καλύτερη περίπτωση, οἱ μισοί ἀπ' αὐτούς περάσουν μέ τό μέρος τῶν ἀριστερῶν, οἱ ἄλλοι μισοί μέ τό μέρος τῶν δεξιῶν· ὅπως καί νά ἔχει τό πράγμα, κατά εἶναι περισσότεροι ἀπ' ὅ,τι ὑπέρ τοῦ σχεδίου νόμου τῶν τρουντοβίκων γιά τή γῆ».

Στόν ὑπολογισμό αὐτό παραλείφθηκαν οἱ μοναρχικοί (22), ἡ προσθήκη τους ὅμως ἐνισχύει ἀπλῶς τό συμπέρασμα τῶν τρουντοβίκων.

Τό συμπέρασμα αὐτό παρουσιάζει ἐνδιαφέρον ἀπό δύο ἀπόψεις: πρῶτο, ρίχνει φῶς στό βασικό ζήτημα τοῦ συσχετισμοῦ τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων στή σύγχρονη ρωσική ἐπανάσταση· δεύτερο, βοηθάει νά ξεκαθαριστεῖ ἡ σημασία τῆς Δούμας καί τῆς κοινοβουλευτικῆς πάλης γιά τό ἀπελευθερωτικό κίνημα.

“Όλοι οί σοσιαλδημοκράτες εἶναι βέβαιοι ὅτι ἡ ἐπανάστασή μας, κρίνοντας ἀπό τό περιεχόμενο τῆς κοινωνικοοικονομικῆς ἀλλαγῆς πού συντελεῖται, εἶναι ἀστική. Αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ ἀλλαγή γίνεται πάνω στή βάση τῶν καπιταλιστικῶν σχέσεων παραγωγῆς καί ὅτι ἀποτέλεσμα τῆς ἀλλαγῆς εἶναι ἀναπόφευκτα ἡ παραπέρα ἀνάπτυξη αὐτῶν ἀκριβῶς τῶν σχέσεων παραγωγῆς. Γιά νά μιλήσουμε πιό ἀπλά: ὀλόκληρη ἡ κοινωνική οἰκονομία παραμένει ὑποταγμένη στήν ἐξουσία τῆς ἀγορᾶς, στήν ἐξουσία τοῦ χρήματος, ἀκόμη καί στίς συνθήκες τῆς πιό πλήρους ἐλευθερίας, τῆς πιό ὀλοκληρωτικῆς νίκης τῶν ἀγροτῶν στήν πάλη γιά τή γῆ. Ἡ πάλη γιά τή γῆ, ἡ πάλη γιά τήν ἐλευθερία εἶναι πάλη γιά τούς ὅρους ὑπαρξῆς τῆς ἀστικῆς κοινωνίας, γιατί ἡ κυριαρχία τοῦ κεφαλαίου παραμένει καί στήν πιό λαοκρατική δημοκρατία καί στίς συνθήκες ὁποιοῦδήποτε περάσματος «ὀλόκληρης τῆς γῆς στά χέρια τοῦ λαοῦ».

Γιά ὅποιον δέν γνωρίζει τή θεωρία τοῦ Μάρξ, μιά τέτοια ἀντίληψη μπορεῖ νά τοῦ φανεῖ παράξενη. Δέν εἶναι ὅμως δύσκολο νά πειστεῖ κανείς γιά τήν ὀρθότητά της: φτάνει νά θυμηθοῦμε τή μεγάλη γαλλική ἐπανάσταση καί τ’ ἀποτελέσματα της, τήν ἱστορία τῶν ἀμερικανικῶν «ἐλεύθερων γαιῶν» κτλ.

Οἱ σοσιαλδημοκράτες, λέγοντας ὅτι ἡ σύγχρονη ἐπανάσταση εἶναι ἀστική, δέν θέλουν καθόλου νά ὑποτιμήσουν τά καθήκοντά της, νά μειώσουν τή σημασία της. Ἀντίθετα. Ἡ πάλη τῆς ἐργατικῆς τάξης ἐναντία στήν τάξη τῶν καπιταλιστῶν δέν μπορεῖ νά πάρει τήν ἀπαιτούμενη ἔκταση καί νά τελειώσει μέ νίκη, ὅσο δέν θ’ ἀνατραποῦν οἱ πιό παλιοί ἱστορικοί ἐχθροί τοῦ προλεταριάτου.

Γιαυτό, κύριο καθῆκον τοῦ προλεταριάτου στή σημερινή στιγμή εἶναι ἡ κατάκτηση μιᾶς ὅσο τό δυνατό πιό πλήρους ἐλευθερίας καί ἡ ὅσο τό δυνατό πιό ὀλοκληρωτική κατάργηση τῆς τσιφλικάδικης (φεουδαρχικῆς) γαιοκτησίας. Μόνο μέ μιά τέτοια δράση, μέ μιά πλήρη δημοκρατική συντριβή τῆς παλιάς, μισοδουλοπαροικιακῆς κοινωνίας μπορεῖ τό προλεταριάτο νά δυναμώσει ἀπόλυτα σάν ἀνεξάρτητη τάξη, νά ξεχωρίσει ὀλότελα τά δικά του, εἰδικά, δηλ. σοσιαλιστικά καθήκοντα ἀπό τά γενικά «γιά ὅλο τόν χωρίς δικαιώματα λαό» δημοκρατικά καθήκοντα καί νά ἐξασφαλίσει τίς καλύτερες συνθήκες γιά νά διεξάγει πιό ἐλεύθερα, πιό πλατιά καί πιό ἔντονα τήν πάλη γιά τό σοσιαλισμό. Στίς συνθήκες ἑνός

ἀστικοδημοκρατικοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος πού δέν ὀλοκληρώθηκε, πού δέν ὀδηγήθηκε ὡς τό τέλος, τό προλεταριάτο εἶναι ὑποχρεωμένο νά καταναλώσει γιά τά γενικά δημοκρατικά του καθήκοντα, δηλ. τά ἀστικοδημοκρατικά, πολύ περισσότερες δυνάμεις ἀπ' ὅ,τι γιά τά ταξικά προλεταριακά του καθήκοντα, δηλαδή τά σοσιαλιστικά.

Μπορεῖ ὅμως τό σοσιαλιστικό προλεταριάτο νά πραγματοποιήσει τήν ἀστική ἐπανάσταση ἀνεξάρτητα καί παίζοντας τό ρόλο καθοδηγητικῆς δύναμης σ' αὐτήν; Ὁ ὅρος ἀστική ἐπανάσταση δέν σημαίνει μήπως ὅτι αὐτή τήν ἐπανάσταση μπορεῖ νά τήν πραγματοποιήσει μόνον ἡ ἀστική τάξη;

Σ' αὐτή τήν ἄποψη γλιστροῦν συχνά οἱ μενσεβίκοι. Αὐτή ὅμως ἡ ἄποψη ἀποτελεῖ γελοιογραφία τοῦ μαρξισμοῦ. Τό ἀπελευθερωτικό κίνημα – ἀστικό ἀπό τό κοινωνικοοικονομικό του περιεχόμενο – δέν εἶναι τέτοιο καί ἀπό τήν ἄποψη τῶν κινητήριων δυνάμεών του. Κινητήριες δυνάμεις δέν μποροῦν νά εἶναι ἡ ἀστική τάξη, ἀλλά τό προλεταριάτο καί ἡ ἀγροτιά. Γιατί εἶναι δυνατό αὐτό τό πράγμα; Γιατί τό προλεταριάτο καί ἡ ἀγροτιά ὑποφέρουν περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ἡ ἀστική τάξη ἀπό τά ὑπολείμματα τῆς δουλοπαροικίας, ἔχουν πιά μεγαλύτερη ἀνάγκη ἀπό τήν ἐλευθερία καί τήν κατάργηση τοῦ τσιφλικάδικου ζυγοῦ. Ἀντίθετα, μιά πλήρης νίκη ἀποτελεῖ κίνδυνο γιά τήν ἀστική τάξη: τό προλεταριάτο θά χρησιμοποιήσει τήν πλήρη ἐλευθερία ἐνάντια στήν ἀστική τάξη καί θά τή χρησιμοποιήσει τόσο πιά εὐκόλα, ὅσο πιά πλήρης θά εἶναι ἡ ἐλευθερία, ὅσο πιά ριζικά ἐξαλειφθεῖ ἡ τσιφλικάδικη ἐξουσία.

Ἀπό δῶ πηγάζει καί ἡ ἐπιδίωξη τῆς ἀστικῆς τάξης νά σταματήσει τήν ἀστική ἐπανάσταση στή μέση τοῦ δρόμου, μέ τήν κατάκτηση μιᾶς μισοελευθερίας, μέ μιά συναλλαγή μέ τήν παλιά ἐξουσία καί τούς τσιφλικάδες. Ἡ ἐπιδίωξη αὐτή ἔχει τίς ρίζες της στά ταξικά συμφέροντα τῆς ἀστικῆς τάξης. Κι' ἐκδηλώθηκε ἤδη τόσο καθαρά στήν ἀστική ἐπανάσταση τῆς Γερμανίας τό 1848, ὥστε ὁ κομμουνιστής Μάρξ ἔστρεψε τότε ὀλόκληρη τήν αἰχμή τῆς προλεταριακῆς πολιτικῆς πρὸς τήν κατεύθυνση τῆς πάλης ἐνάντια στή «συμβιβαστική» (ἐκφραση τοῦ Μάρξ) φιλελεύθερη ἀστική τάξη⁹³.

Σέ μᾶς, στή Ρωσία, ἡ ἀστική τάξη εἶναι ἀκόμη πιά δειλή, ἐνῶ τό προλεταριάτο εἶναι πολύ πιά συνειδητό καί καλύτερα ὀργανωμένο ἀπ' ὅ,τι τό γερμανικό προλεταριάτο τοῦ 1848. Σέ μᾶς μιά ὀλοκληρωτική νίκη τοῦ ἀστικοδημοκρατικοῦ κινήματος μπορεῖ

νά ἐπιτευχθεῖ μόνον ἐνάντια στή «συμβιβαστική» φιλελεύθερη ἀστική τάξη, μόνο στήν περίπτωση πού ἡ μάζα τῆς δημοκρατικῆς ἀγροτιᾶς ἀκολουθήσει τό προλεταριάτο στήν πάλη γιά τήν πλήρη ἐλευθερία καί γιά ὅλη τή γῆ.

Ἡ δεύτερη Δούμα ἐπιβεβαιώνει αὐτή τήν ἐκτίμηση ἀκόμη πιό ἀνάγλυφα. Ἀκόμη καί οἱ ἀγρότες κατάλαβαν τώρα ὅτι τοὺς φιλελεύθερους ἀστούς, τοὺς καντέτους, πρέπει νά τοὺς κατατάσσουμε στοὺς δεξιούς, ἐνῶ τοὺς ἀγρότες, καί τοὺς ἐργάτες στοὺς ἀριστερούς. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι οἱ «τρουντοβίκοι», οἱ λαϊκοί-σοσιαλιστές καί οἱ ἐσέροι ταλαντεύονται συνεχῶς ἀνάμεσα στήν ἀστική τάξη καί στό προλεταριάτο καί συνήθως μετατρέπονται οὐσιαστικά σέ πολιτική οὐρά τῶν φιλελεύθερων. (Ψηφοφορία ὑπέρ τοῦ Γκολοβίν, «τακτική τῆς σιωπῆς», συγκατάθεση νά παραπεμφθεῖ ὁ προϋπολογισμός στήν ἐπιτροπή κτλ. κτλ.⁹⁴). Οἱ ταλαντεύσεις αὐτές δέν εἶναι τυχαῖες. Πηγάζουν ἀπό τήν ταξική φύση τῆς μικροαστικῆς τάξης.

Γιατί τοὺς καντέτους πρέπει νά τοὺς κατατάσσουμε στοὺς δεξιούς σ' ἓνα τόσο σοβαρό ζήτημα, ὅπως εἶναι τό ζήτημα τῆς γῆς; Γιατί ἡ ἀγροτική πολιτική τῶν καντέτων εἶναι οὐσιαστικά *τσιφλικάδικη* πολιτική. Ἡ καντέτικη «ἀναγκαστική ἀπαλλοτρίωση» σημαίνει στήν πραγματικότητα ὅτι οἱ ἀγρότες θά ἐξαναγκαστοῦν ἀπό τοὺς τσιφλικάδες νά πληρώσουν μιά καταστροφική ἐξαγορά, γιὰτί, οὐσιαστικά, καί τό μέγεθος τῆς ἐξαγορᾶς καί τό μέγεθος τῶν φόρων θά καθοριστοῦν ἀπό τοὺς τσιφλικάδες: οἱ τσιφλικάδες μαζί μέ τοὺς ὑπάλληλους τοῦ δημοσίου θά ἐπικρατοῦν στίς κατά τόπους ἀγροτικές ἐπιτροπές (στήν πρώτη Δούμα οἱ καντέτοι ἦταν ἐνάντια στήν ἐκλογή τους μέ καθολική ψηφοφορία), ἐνῶ στά κεντρικά πανρωσικά νομοθετικά ὄργανα οἱ τσιφλικάδες θά ἐπικρατοῦν μέσω τοῦ Κρατικοῦ συμβουλίου κτλ. Ὁ καντέτικος «φιλελευθερισμός» εἶναι φιλελευθερισμός ἐνός ἀστοῦ δικηγόρου πού *συμβιβάζει* τόν ἀγρότη μέ τοὺς τσιφλικάδες καί τοὺς *συμβιβάζει* πρὸς ὄφελος τοῦ τσιφλικᾶ*.

* Θά προσθέσουμε ἐπίσης, ἀπ' ἀφορμή τῆ φράση τῆς ἐφημερίδας «Ρέτς», ὅτι γιά τόν τσιφλικάδικο χαρακτήρα τῶν καντέτων μπορεῖ νά λέει κανεὶς μόνο στίς συγκεντρώσεις, τά παρακάτω: σύμφωνα μέ τό γνωστό βιβλίο «Τά μέλη τῆς II Κρατικῆς δοῦμας» (Πετρούπολη 1907) ὑπολογίσαμε 79 ξεκάθαρους καντέτους: ἀπ' αὐτούς 20 τσιφλικάδες. Καί συγκεκριμένα οἱ Τουτσκόφ, Μπογκουσλάδσκι, Μπουγκλόφ, Μπακούνιν, Ροντίτσεφ, Μπογκντάνοφ, Σαλάζκιν, Τατάρινοφ, Σταχόβιτς, Ἰκόνικοφ, Σαβέλιεφ, Ντολγοροῦκοφ, Τσελνοκόφ, Γκολοβίν, οἱ δύο Περελέσιν, Βολότσκι, Ἰορντάνσκι, Τσερνοζβίτοφ. Ὑπογραμμίσαμε τοὺς προεστούς τῶν εὐγενῶν, τοὺς τοπάρχες καί τοὺς προέδρους τῶν διοικήσεων τῶν ζέμστω.

Ἔσπερὰ σποῦμε στό δεῦτερο ζήτημα. Οἱ καντέτοι καί οἱ δεξιοὶ ἀποτελοῦν τήν πλειοψηφία στή Δούμα. «Πῶς νά βγοῦμε ἀπ' αὐτήν τήν κατάσταση;», ρωτάει ἡ ἐφημερίδα «Τρουντοβόϊ Ναρόντ». Ἡ ἀπάντηση εἶναι ἀπλή: γιά νά «βγοῦμε ἀπ' αὐτήν τήν κατάσταση», πρέπει νά ἀρθοῦμε πάνω ἀπό τίς καθαρά κοινοβουλευτικές λογομαχίες.

Αὐτό θά ἦταν ἀναγκαῖο ἀκόμη καί στήν περίπτωση πού οἱ ἀριστεροὶ θά εἶχαν τήν πλειοψηφία στή Δούμα, γιατί ἡ Δούμα δέν ἔχει καμιά ἐξουσία καί τό Κρατικό συμβούλιο «θά βελτιώσει» πρὸς τό συμφέρον τῶν τσιφλικάδων κάθε νομοσχέδιο τῆς Δούμας. Αὐτό εἶναι ἀναγκαῖο καί τώρα, εἶναι ἀναγκαῖο ὄχι μέ τήν ὑποκειμενική κομματική ἔννοια, ἀλλά μέ τήν ἀντικειμενική ἱστορική ἔννοια: χωρίς αὐτό, τό ζήτημα τῆς γῆς μπορεῖ νά λυθεῖ μόνο πρὸς ὄφελος τῶν τσιφλικάδων.

«Νάσε Ἔχο», ἀρ. φύλ. 7
1 τοῦ Ἀπρίλη 1907

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Νάσε Ἔχο»

ΑΝΑΙΜΙΚΗ ΔΟΥΜΑ Ἡ ΑΝΑΙΜΙΚΗ ΜΙΚΡΟΑΣΤΙΚΗ ΤΑΞΗ

Αὐξάνει σιγά-σιγά ὁ ἀριθμὸς τῶν ὀργάνων τοῦ καθημερινοῦ τύπου πού στέκονται ἀριστερότερα ἀπὸ τοὺς καντέτους. Ὅλο καὶ πιά δυνατά ἀκούγεται ἡ φωνή τῆς ἀριστερῆς μερίδας τῆς Δούμας, πού βρίσκεται ἀνάμεσα στοὺς καντέτους καὶ στοὺς σοσιαλδημοκράτες.

Τελευταία ἔκανε τὴν ἐμφάνισή του ὁ καθημερινὸς τύπος τῶν «λαϊκῶν σοσιαλιστῶν». Ἡ ἐφημερίδα τους «Ὀμπστέ-στβενογε Ντιέλο»⁹⁵, (Κυριακή, 1 τοῦ Ἀπρίλη) πῆρε ἀπ' τὴν ἀρχὴ ἓνα πάρα πολὺ χαρακτηριστικὸ καὶ ἀξιοσημείωτο τόνο παράπονου, λύπης, μετάνοιας.

Γιατί παραπονιοῦνται; Γιά τὸ ὅτι ἡ Δούμα εἶναι «ἀναιμική» (δηλ. μιλώντας στά ρωσικά λιγοαίματη, καχεκτική).

Γιατί λυποῦνται; Γιά τὴ μακρόχρονη κυριαρχία τοῦ συνθήματος «διαφυλάξτε τὴ Δούμα».

Γιατί μετανοοῦν; Γιά τὸ ὅτι ἐνίσχυσαν τὴν καντέτικη τακτική.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ μετάνοια αὐτὴ ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὸ νὰ εἶναι πλήρης, πραγματικὴ, εἰλικρινὴς μετάνοια, τέτοια μετάνοια πού, σύμφωνα μὲ κάποιο γνωστὸ ρητό, νὰ σημαίνει μισὴ ἐπανόρθωση τοῦ λάθους. Ἡ μετάνοια τῶν «λαϊκῶν σοσιαλιστῶν» εἶναι τόσο ἀνειλικρινὴς, ὥστε στό πρῶτο κιόλας φύλλο τους, φύλλο μετάνοιας, μᾶς ἀπαντοῦν μὲ μιά ἐπίθεση γεμάτη κακία, δηλώνοντας ὅτι ἐμεῖς δῆθεν οἱ σοσιαλδημοκράτες μπολσεβίκοι «λύνουμε τίς διαφωνίες, ἀποκαλώντας τὸν ἀντίπαλο ἀμαθὴ, ἀξιοθρήνητο» κτλ., ὅτι ἐμεῖς, «παρά τὰ γεγονότα», κατηγοροῦμε τὸν ἀντίπαλο ὅτι «πῆρε τὸ δρόμο τοῦ συμβιβασμοῦ».

¹⁶ Ἄπαντα Λένιν. Τόμος 15.

Δέν θά ἀπασχολούσαμε, βέβαια, τόν' ἀναγνώστη μέ τό ζήτημα πού ἀφορᾷ τήν εἰλικρίνεια τῆς μετάνοιας τῶν ναρόντικων, ἄν αὐτό τό ζήτημα δέν συνδεόταν στενότατα καί ἄμεσα μέ τά ζητήματα πού ἔχουν ἀποφασιστική σημασία στήν ἐκτίμηση ὀλόκληρης τῆς δεύτερης Δούμας καί κάτι παραπάνω: στήν ἐκτίμηση ὀλόκληρης τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης.

Οἱ ναρόντικοι ἀποτελοῦν μέσα στή Δούμα τρεῖς ὁμάδες, ἀλληλέγγυες σέ μιᾶ σειρά βασικά ζητήματα, πού διεξάγουν μιᾶ λίγο πολύ συντονισμένη κοινή πολιτική καί πού ἀντανακλοῦν, ἔτσι εἴτε ἀλλιῶς, τά συμφέροντα καί τήν ἀποψη τῆς τεράστιας μάζας τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ.

Ἄνάμεσα σ' αὐτήν τήν κατηγορία τῶν βουλευτῶν οἱ πῖο πολλοί εἶναι ἀγρότες καί δύσκολα θά μπορούσε ν' ἀμφισβητήσῃ κανεῖς τό γεγονός ὅτι ἡ πλατιά μάζα τῆς ἀγροτιᾶς ἐξέφρασε καθαρότερα τίς ἀπαιτήσεις της. (καί τίς προκαταλήψεις της) ἀκριβῶς μέσω αὐτῆς, καί ὄχι μέσω κάποιας ἄλλης κατηγορίας βουλευτῶν τῆς Δούμας. Συνεπῶς, τό ζήτημα τῆς πολιτικῆς πού ἀκολουθοῦν οἱ ναρόντικοι στή Δούμα συνδέεται μέ τό ζήτημα τῆς πολιτικῆς τῆς ἀγροτικῆς μάζας πού, χωρίς τή συμμετοχή της, οὔτε κἄν μπορεῖ νά γίνῃ λόγος γιά τή νίκη τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος.

Οἱ λαϊκοί σοσιαλιστές λένε μιᾶ ὀλοφάνερη καί κραυγαλέα ἀναλήθεια, ὅτι δῆθεν οἱ σοσιαλδημοκράτες λύνουν τίς διαφονίες μέ βρισιές ἢ κατηγοροῦν συκοφαντικά τούς τρουντοβίκους (δηλ. τούς ναρόντικους) γιά συμβιβασμό. Αὐτό δέν εἶναι ἀλήθεια, κύριοι, γιατί οἱ σοσιαλδημοκράτες ἀπό τήν πρώτη στιγμή τῆς δράσης τῆς δεύτερης Δούμας, τελείως ἀνεξάρτητα ἀπό τούς ναρόντικους καί τήν πάλῃ ἐναντίον τους, ἔκαναν ἤδη τήν ἐκτίμηση τοῦ περιβόητου συνθήματος «διαφυλάξτε τή Δούμα», ἐκτίμηση, στήν ὁποία ἐσεῖς τώρα κούτσα-κούτσα πλησιάζετε.

«“Διαφυλάξτε τή Δούμα”!», – ἔγραφε στίς 21 τοῦ Φλεβάρη ὁ συνάδελφός μας Ν. Ρ. – αὐτή ἡ κραυγή βγαίνει ἀδιάκοπα ἀπό τό στόμα τῶν ἀστῶν ἐκλογέων κι' ἐπαναλαμβάνεται στόν ἀστικό τύπο, ὄχι μόνο στόν καντέτικο, ἀλλά καί στόν “ἀριστερό” σάν τήν “Τοβάριστς”... Τό μυστικό γιά τή διαφύλαξη τῆς Δούμας ἀποκαλύφθηκε ἐδῶ καί πολύν καιρό ἀπό τόν μαυροεκατονταρχίτικο-ὀχτωβριστικό τύπο κι' ἀπό τήν κυβέρνηση. Εἶναι εὔκολο νά διαφυλαχθεῖ ἡ Δούμα, ὅταν γίνῃ “ἱκανή γιά ἐργασία” καί “νομοταγής”, δηλ. ὅταν ὑποκλίνεται δουλικά μπροστά στήν κυβέρνηση, χωρίς νά τολμᾷ νά κάνει τίποτε περισσότερο ἀπό δειλές αἰτήσεις καί ταπεινές παρακλήσεις. Εἶναι εὔκολο νά διαφυλαχθεῖ ἡ Δούμα, ὅταν προδόσῃ τήν ὑπόθεση

τῆς παλλαϊκῆς ἀπελευθέρωσης καί τῆ θυσιάσει στή μαυροεκατονταρχίτικη κλίκα. Θά μπορέσει νά διατηρηθεῖ ἡ Δούμα μόνο στήν περίπτωση πού ἡ ἐξουσία θά παραμείνει στά παλιά χέρια. Αὐτό πρέπει νά εἶναι ξεκάθαρο γιά ὅλους καί δέν πρέπει νά τό ξεχνοῦμε. Μά εἶναι ὅμως δυνατό νά διαφυλάξουμε τῆ Δούμα μέ τίμημα τήν προδοσία;! Σ' αὐτό τό ἐρώτημα ἡ σοσιαλδημοκρατία ἀπαντᾷ βροντόφωνα καί καθαρά: ποτέ! Τό προλεταριάτο καί ἡ ἀγροτιά δέν ἔχουν ἀνάγκη ἀπό μιά προδοτική Δούμα. "Ὅχι ἄδικα καί οἱ ἀγρότες τῆς περιοχῆς τῆς Μόσχας δήλωσαν στήν ἐντολή πού ἔδοσαν στό βουλευτή τους: "Ἄς σᾶς διαλύσουν, ὅμως μή προδίνετε τῆ θέληση τοῦ λαοῦ". Ἄν ἡ κύρια φροντίδα τῆς Δούμας θά εἶναι τό πῶς νά μὴν ἐξοργίζει τήν κυβέρνηση, τότε θά χάσει τήν ἐμπιστοσύνη τοῦ λαοῦ καί δέν θά ἐκπληρώσει τό καθῆκον πού ἔχει ἐπωμιστεῖ: νά συμβάλλει, στό μέτρο τοῦ δυνατοῦ, στήν ὀργάνωση τῶν λαϊκῶν μαζῶν γιά τῆ νίκη ἐνάντια στήν ἀντίδραση καί γιά τό θρίαμβο τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος... Φοβοῦνται μόνο τοὺς δυνατούς. Καί σέβονται μόνο τοὺς δυνατούς. Οἱ ὑστερικές κραυγές: "διαφυλάξτε τῆ Δούμα" εἶναι ἀνάξιες γιά ἓναν ἐλεύθερο λαό καί γιά τοὺς ἐκλεκτοὺς του».

Αὐτά γράφτηκαν τῆ *δεύτερη μέρα* ἀπό τήν ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν τῆς δεύτερης Δούμας. Καί μοῦ φαίνεται πῶς εἶναι γραμμένα ὀλοκάθαρα!

Οἱ ναρόντικοι πού ἀντιπροσωπεύουν καί στά ἔντυπά τους καί στή γενική τους πολιτική καί στή Δούμα τά συμφέροντα τῶν διαφόρων στρωμάτων τῆς μικροαστικῆς τάξης, τῶν μικρονοικοκυρέων (τῆς πόλης, καί ἰδιαίτερα τοῦ χωριοῦ, δηλ. τῶν ἀγροτῶν) ἄρχισαν τώρα νά καταλαβαίνουν ὅτι οἱ σοσιαλδημοκράτες ἔλεγαν τήν ἀλήθεια. Τά γεγονότα ἐπιβεβαίωσαν τήν πολιτική μας.

"Ὅμως γιά νά «μὴ φτάσουμε πολύ ἄργά», γιά νά μὴ μετατραποῦμε σέ πολιτικούς «μέ στερνή γνώση», δέν εἶναι ἀρκετό νά διδασκόμαστε ἀπό τά γεγονότα. Πρέπει νά καταλάβουμε τήν πορεία τῶν γεγονότων, νά καταλάβουμε τίς βασικές σχέσεις ἀνάμεσα στίς τάξεις, σχέσεις πού καθορίζουν τήν πολιτική τῶν διαφόρων κομμάτων καί ὅλης τῆς Δούμας.

Τό σύνθημα: «διαφυλάξτε τῆ Δούμα» εἶναι σύνθημα τῶν καντέτων πού ἐκφράζει τήν πολιτική τῶν καντέτων. Ποιά εἶναι ἡ οὐσία τῆς πολιτικῆς αὐτῆς; Ὁ συμβιβασμός μέ τήν ἀντίδραση ἐνάντια στίς διεκδικήσεις τοῦ λαοῦ. Πῶς ἐκφράζεται αὐτός ὁ συμβιβασμός; Μέ τήν ὑποταγή στά ὄργανα καί στά πλαίσια δράσης πού ἔχει καθορίσει ἡ ἀντίδραση. Μέ τῆ μετατροπή τοῦ αἰτήματος τῆς ἐλευθερίας καί τῶν διεκδικήσεων τοῦ λαοῦ σέ μίζερες, πενιχρές, ψεύτικες «μεταρρυθμίσεις» πού νά χωρᾶνε σ' αὐτά τά πλαίσια. Γιατί οἱ σοσιαλδημοκράτες χαρακτηρίζουν αὐτή τήν πολιτική τῶν φιλελεύθερων σάν προδοτική; Γιατί ἡ ἥττα ὅλων τῶν ἀποτυχημένων

ἀστικῶν ἐπαναστάσεων γινόταν κάθε φορά δυνατή μόνο χάρη στό συμβιβασμό τῶν φιλελεύθερων μέ τήν ἀντίδραση, δηλ. χάρη στό οὐσιαστικό τους πέρασμα ἀπό τό στρατόπεδο τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας στό στρατόπεδο τῆς ἀντίδρασης. Ὁ φιλελεύθερος ρεφορμισμός στήν ἐπανάσταση σημαίνει προδοσία τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας, Καί δέν γεννήθηκε τυχαῖα αὐτός ὁ ρεφορμισμός, ἀλλά ἀπό τά ταξικά συμφέροντα τῆς ἀστικῆς τάξης καί μιᾶς μερίδας τσιφλικάδων πού φοβοῦνται τό λαό καί ἰδιαίτερα τήν ἐργατική τάξη.

Τό σύνθημα «διαφυλάξτε τή Δούμα» ἔχει σημασία ἀκριβῶς γιατί ἐκφράζει ἀνάγλυφα τή γενική γραμμή αὐτῆς τῆς προδοτικῆς πολιτικῆς. Ξεχωριστές ἐκδηλώσεις της εἶναι: ἡ τακτική τῆς σιωπῆς σάν ἀπάντηση στή διακήρυξη, ὁ περιορισμός τῶν καθηκόντων τῶν Ἐπιτροπῶν ἐπισιτισμοῦ καί ἀνέργων, κουτσούρεμα τῶν λόγων στή Δούμα, ἀντικατάσταση τῆς Δούμας ἀπό ἐπιτροπές, παραπομπή τοῦ προϋπολογισμοῦ στήν ἐπιτροπή καί τά λοιπά.

Οἱ ναρόντικοι, ἀντιπρόσωποι τῆς μικροαστικῆς τάξης, ὑποστήριζαν καί ὑποστηρίζουν αὐτή τήν πολιτική τῶν καντέτων. Οἱ ναρόντικοι ψήφισαν τόν Γκολοβίν ἀντί νά ἀπόσχουν. Οἱ ναρόντικοι ἐφάρμοσαν κι' αὐτοί τήν ἄθλια «τακτική τῆς σιωπῆς». Τό ἴδιο ἔκαναν καί οἱ ἐνέσοι καί οἱ ἐσέροι ἐπίσης. Μόνο κάτω ἀπό τήν ἀδιάκοπη ἐπίδραση τῶν σοσιαλδημοκρατῶν οἱ ναρόντικοι ἄρχισαν νά ξεκόβουν ἀπό τοὺς καντέτους. Ὅμως, καί τώρα τόσο οἱ τρουντοβίκοι, ὅσο καί οἱ λαϊκοί σοσιαλιστές καί οἱ ἐσέροι ταλαντεύονται σ' ὀλόκληρη τήν πολιτική τους, μὴν κατανοώντας τά καθήκοντα τῆς πάλης ἐνάντια στοὺς καντέτους καί τοῦ ξεσκεπάσματός τους ἀπό τό βῆμα τῆς Δούμας.

Οἱ ταλαντεύσεις αὐτές εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀναιμίας τοῦ μικροαστοῦ.

Ἡ «ἀναιμία» τοῦ μικροαστοῦ, πού ἐνμέρει κουράστηκε ἀπό τήν ἐπανάσταση, ἐνμέρει εἶναι ταλαντευόμενος καί ἀσταθής ἀπό τή φύση του (τήν κοινωνική), εἶναι ἡ βασική αἰτία τῆς «ἀναιμίας τῆς Δούμας». Ἐμεῖς θά ποῦμε στοὺς ναρόντικους: δέν φταίει σέ τίποτε ὁ καθρέφτης...*

Μὴν εἶστε ἀναιμικοί στήν πολιτική σας, ξεκόψτε ἀπό τοὺς καντέτους, ἀκολουθεῖστε ἀποφασιστικά τό προλεταριάτο,

* Μέρος τῆς παροιμίας: Δέν φταίει σέ τίποτε ὁ καθρέφτης, ἂν μᾶς δείχνει ἄσχημους. Σημ. μετ.

ἄφῃστε τοὺς φιλελεύθερους νὰ διαφυλάξουν τὴ Δούμα, κι' ἐσεῖς περιφρουρεῖστε ἀνοιχτά, τολμηρά καὶ σταθερά τὰ συμφέροντα καὶ τίς παραδόσεις τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κινήματος. Μόνο τότε ἡ μετάνοιά σας θά εἶναι πραγματικά «μισὴ ἐπανάρθωση τοῦ λάθους»!

Γράφηκε στίς 2(15) τοῦ Ἀπρίλη 1907

*Δημοσιεύτηκε στίς 3 τοῦ Ἀπρίλη 1907
στήν ἔφημερίδα «Νάσε Ἐχο», ἀρ. φύλ. 8*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἔφημερίδας*

ΘΡΙΑΜΒΕΥΟΥΣΑ ΚΑΚΟΗΘΕΙΑ Ἡ ΕΣΕΡΟΙ ΠΟΥ ΚΑΝΤΕΤΟΦΕΡΝΟΥΝ

Χθές σημειώσαμε ὅτι οἱ ναρόντικοι σάν νά συνῆλθαν ὕστερα ἀπό ἑνός μηνός ὕπαρξη τῆς Δούμας καί ἄρχισαν ... – δέν θά πῶ: νά καταλαβαίνουν, ἀλλά ἔστω νά αἰσθάνονται ὅλη τήν ποταπότητα τοῦ περιβόητου συνθήματος τῶν καντέτων: διαφυλάξτε τή Δούμα. Σέ ἄρθρο μας σχετικά μ' αὐτό τό ζήτημα δείξαμε ὅτι τό σύνθημα τῶν καντέτων δέν εἶναι τυχαῖο, ἀλλά εἶναι ἔκφραση μιᾶς πολιτικῆς πού καθορίζεται ἀπό τά βαθιά ταξικά συμφέροντα τῆς ἀστικῆς τάξης καί τῶν τσιφλικάδων*.

Σήμερα ἡ «Ρέτς» (τῆς 3 τοῦ Ἀπρίλη), κύριο ὄργανο τῶν καντέτων, ἀφιερώνει τό κύριο ἄρθρο της σ' αὐτό τό ζήτημα. «Οἱ ἔντονες διαμαρτυρίες τῶν ἀριστερῶν ἐφημερίδων τίς τελευταῖες ἡμέρες, – γράφει τό κύριο ἄρθρο τῶν καντέτων, – ἐνάντια στήν τακτική “διαφυλάξτε τή Δούμα” ἀποτελοῦν ἕνα σύμπτωμα ἀρκετά ἀνησυχαστικό».

Μάλιστα. Μάλιστα. Χαιρόμαστε γιά τό γεγονός ὅτι ἡ μετάνοια τῶν ναρόντικων γιά τό σύνθημα τῆς «διαφύλαξης τῆς Δούμας» παρατηρήθηκε κι' ἀπό τοὺς καντέτους. Αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ χθεσινή μας παρατήρηση δέν εἶναι λάθος. Συνεπῶς, ὑπάρχει πραγματικά στίς γραμμές τῆς μικροαστικῆς τάξης ἕνα ρεῦμα ἀπομάκρυνσης ἀπό τοὺς φιλελεύθερους τσιφλικάδες καί προσέγγισης πρὸς τήν ἐργατική τάξη. Ἡ ὥρα ἡ καλή!

Ἡ καντέτικη «Ρέτς» ἐγκωμιάζει τήν τακτική τῆς «διαφύλαξης τῆς Δούμας» μέ τέτοιες ἐκφράσεις, πού θά ἔπρεπε νά ἀποθανατιστοῦν σάν μάργαριτάρια κακοήθειας. Ἀκοῦστε μόνο: «ἂν ἡ Δούμα ἐξακολουθεῖ νά ὑπάρχει, αὐτό δέν εἶναι τί-

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 217–221. Ἡ Σύντ.

ποτε ἄλλο, παρά συνειδητός καρπός τῶν δικῶν σας (τῆς ἀντιπολίτευσης) προσπαθειῶν. Αὐτό εἶναι τό πρῶτο χειροπιαστό ἀποτέλεσμα τῆς ἐπέμβασης τῆς θέλησῆς σας στήν πορεία τῶν γεγονότων. Αὐτή ἡ ἔλλειψη γεγονότων εἶναι ἀκριβῶς αὐτή καθαυτή γεγονός πολύ μεγάλης σημασίας, εἶναι ἡ ἐκπλήρωση τοῦ σχεδίου πού καταστρώσατε καί ἐφάρμοσατε ἐσεῖς».

Κρίμα πού δέν ἔζησε ὁ Στσεντρίν ὡς τή «μεγάλη» ρωσική ἐπανάσταση. Θά πρόσθετε σίγουρα ἕνα καινούργιο κεφάλαιο στούς «Κυρίους Γκολοβλιόφ» καί θά παρουσίαζε τόν Ἰούντουσκα* νά προσπαθεῖ νά καθησυχάσει τόν ξυλοκοπημένο, καταδαρμένο, πεινασμένο, ὑποδουλωμένο χωρικό: Περιμένεις βελτίωση; Εἶσαι ἀπογοητευμένος ἀπό τήν ἔλλειψη ἀλλαγῆς στό καθεστῶς πού στηρίζεται στήν πείνα τοῦ λαοῦ, στίς ἐκτελέσεις, στό ξύλο καί στό βούρδουλα; Παραπονιέσαι γιά τήν «ἔλλειψη γεγονότων»; Ἀχάριστε! Μά αὐτή ἡ ἔλλειψη γεγονότων ἀποτελεῖ ἀκριβῶς ἕνα γεγονός πολύ μεγάλης σημασίας! Τό γεγονός ὅτι οἱ Λίντβαλ ἐξακολουθοῦν νά κάνουν ὅπως καί πρίν ὅ,τι θέλουν, τό γεγονός ὅτι οἱ μουζικοί δέχονται ἀΐαμαρτύρητα νά τούς δέρνουν κι' ὅτι δέν παρασύρονται ἀπ' τά κακόβουλα ὄνειροπολήματα γιά τήν «ποίηση τῆς πάλης», ὅλα αὐτά δέν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρά τό συνειδητό ἀποτέλεσμα τῆς ἐπέμβασης τῆς θέλησῆς σου.

Εἶναι δύσκολο νά μισεῖ κανεῖς τούς μαυροεκατονταρχίτες: τό αἶσθημα ἔχει σβήσει πιά ἐδῶ, ὅπως σβήνει, καθώς λένε, στόν πόλεμο, ὕστερα ἀπό πολλές μάχες, ὕστερα ἀπό τή μακρόχρονη συνήθεια νά πυροβολεῖς ἐνάντια σέ ἀνθρώπους καί νά ζεῖς μέσα στίς ἐκρήξεις τῶν χειροβομβίδων καί τό σφύριγμα τῶν σφαιρῶν. Ὁ πόλεμος εἶναι πόλεμος, κι' ἐνάντια στούς μαυροεκατονταρχίτες διεξάγεται ἕνας ἀνοιχτός, ὀλομέτωπος, συνηθισμένος πόλεμος.

Μά ὁ καντέτος Ἰούντουσκα Γκολοβλιόφ εἶναι ἰκανός νά ἐμπνεύσει τό πιό σφοδρό αἶσθημα μίσους καί περιφρόνησης. Γιατί αὐτόν τό «φιλελεύθερο» τσιφλικά καί ἀστό δικηγόρο τόν ἀκοῦνε, τόν ἀκοῦνε ἀκόμη καί οἱ ἀγρότες. Γιατί αὐτός ρίχνει πραγματικά στάχτη στά μάτια τοῦ λαοῦ, πραγματικά ἀποβλακώνει τά μυαλά!...

Ἐνάντια στούς Κρουσεβάν δέν μπορεῖς νά παλεύεις μέ τά λόγια, μέ τήν πέννα. Μ' αὐτούς χρειάζεται νά παλεύεις μέ

* Ἰούντουσκα Γκολοβλιόφ – κύριος ἥρωας τοῦ μυθιστορήματος «Οἱ κύριοι Γκολοβλιόφ» τοῦ Μ. Ε. Σαλτικόφ-Στσεντρίν. Σημ. μετ.

ἄλλα μέσα. Τό νά παλεύεις μέ τά λόγια, μέ τήν πέννα ἐνάντια στήν ἀντεπανάσταση σημαίνει, πρῶτ' ἀπ' ὅλα, νά ξεσκεπάσεις ιδιαίτερα ἐκείνους τούς ἀπαίσιους ὑποκριτές πού στό ὄνομα τῆς «λαϊκῆς ἐλευθερίας», στό ὄνομα τῆς «δημοκρατίας», ἐξυμνοῦν τήν πολιτική ἀποτελμάτωση, τή σιωπή τοῦ λαοῦ, τήν ἀποβλάκωση τοῦ πολίτη πού μετατράπηκε σέ μικροαστό, τήν «ἔλλειψη γεγονότων». Πρέπει νά παλέψουμε ἐνάντια σ' αὐτούς τούς φιλελεύθερους τσιφλικάδες καί ἀστούς δικηγόρους πού εἶναι ἀπόλυτα ἱκανοποιημένοι ἀπό τό γεγονός ὅτι ὁ λαός σωπαίνει καί ὅτι αὐτοί μποροῦν νά παρασταίνουν ἀτιμώρητα, ἄφοβα τούς «δημόσιους ἄνδρες», χύνοντας ἔλαιον εἰρήνης σ' ἐκείνους πού ἀγανακτοῦν «χωρίς τάκτ» γιά τήν κυριαρχία τῆς ἀντεπανάστασης.

Μπορεῖ ἄραγε ν' ἀκούει κανείς ἤρεμα, χωρίς νά δίνει μαστιγωτική ἀπάντηση, λόγους σάν τούς παρακάτω;

«Τήν ἡμέρα πού οἱ συζητήσεις στά ἀνάκτορα τῆς Ταυρίδας θά φανοῦν ὅτι ἀποτελοῦν ἀναπόφευκτο συμπλήρωμα τῆς ἡμέρας ὅπως τό φαῖ τό μεσημέρι καί τό θέατρο τό βράδυ, ὅταν τό πρόγραμμα τῆς ἡμέρας δέν θά ἐνδιαφέρει ὅλους μαζί, ἀλλά εἰδικά (!!)

τούς μέν ἢ τούς δέ, ὅταν οἱ συζητήσεις γιά τή γενική πολιτική θ' ἀποτελέσουν ἐξαίρεση, ἐνῶ οἱ ἀσκήσεις στήν κούφια καλλιέπεια θά γίνουν στήν πράξη ἀδύνατες, λόγω ἔλλειψης ἀκροατῶν, τήν ἡμέρα αὕτη θά μπορέσουμε νά τή χαιρετίσουμε σάν μέρα τοῦ ὀριστικοῦ θριάμβου τῆς ἀντιπροσωπευτικῆς διακυβέρνησης στή Ρωσία».

Αὕτη εἶναι ἡ δική σου φωνή, Ἰούντουςκα! Ἡ ἡμέρα πού οἱ δαρμένοι ἀντί «νά συζητοῦν» θά μείνουν βουβοί, χάνοντας τίς αἰσθήσεις τους, ἡ ἡμέρα πού ἡ παλιά τσιφλικάδικη ἐξουσία (*ἐνισχυμένη* μέ «φιλελεύθερες» μεταρρυθμίσεις) θά ἔχει ἐξασφαλιστεῖ γιά τούς τσιφλικάδες, ἔτσι ὅπως ἐξασφαλίζεται στούς φιλελεύθερους Ἰούντουςκα τό φαῖ τό μεσημέρι καί τό θέατρο τό βράδυ, ἡ ἡμέρα αὕτη θά εἶναι ἡμέρα τοῦ ὀριστικοῦ θριάμβου τῆς «λαϊκῆς ἐλευθερίας». Ἡ ἡμέρα πού ἡ ἀντεπανάσταση θά θριαμβεύσει ὀριστικά, θά εἶναι ἡμέρα τοῦ ὀριστικοῦ θριάμβου τοῦ συντάγματος.

Αὐτό γινόταν σέ ὅλες τίς περιπτώσεις προδοσίας τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀστικῆς τάξης. *Αὐτό θά γίνει...* θά γίνει ἄραγε αὐτό, κύριοι, στή Ρωσία;

Οἱ Ἰούντουςκα προσπαθοῦν νά βγοῦν λάδι, πασχίζοντας ν' ἀποδείξουν ὅτι καί μέσα στ' ἀριστερά κόμματα ὑπῆρχαν καί ὑπάρχουν ὀπαδοί τῆς «διαφύλαξης» τῆς Δούμας. Εὐτυχῶς, τή φορά αὕτη ἀνάμεσα σ' ἐκείνους πού παραπλάνησαν οἱ Ἰούν-

τουσκα δέν φιγουράρει σοσιαλδημοκράτης, ἀλλά ἐσέρος. Οἱ καντέτοι δίνουν περικοπές ἀπό τό λόγο κάποιου ἐσέρου στό Τάμμερφος, πού καλοῦσε νά γίνει «συνεργασία» μέ τούς καντέτους καί πού ἀμφισβητοῦσε τήν ἐπικαιρότητα καί τήν ἀνάγκη τῆς πάλης ἐναντίον τους.

Δέν γνωρίζουμε αὐτό τό λόγο, δέν ξέρουμε ἂν οἱ περικοπές πού δίνει ἡ «Ρέτς» εἶναι σωστές.

Ἐμεῖς ὅμως γνωρίζουμε τήν ἀπόφαση τοῦ τελευταίου συνεδρίου τῶν ἐσέρων κι' ὄχι ἓνα μεμονωμένο λόγο, καί ἡ ἀπόφαση αὐτή ἐκφράζει πραγματικά τήν ἀποβλάκωση τοῦ μικροαστοῦ πού τόν παρέσυρε ὁ φιλελεύθερος Ἰούντουςκα.

Ἡ ἀπόφαση αὐτή δημοσιεύτηκε στό ἐπίσημο ὄργανο τοῦ Κόμματος τῶν ἐσέρων⁹⁶ (ἀρ. φύλ. 6, τῆς 8 τοῦ Μάρτη 1907) κι' ἀποδείχεται ὅτι τά παλιά ἀποσπάσματα της πού δημοσιεύτηκαν τό Φλεβάρη σέ ὀρισμένες ἐφημερίδες εἶναι σωστά. Ἐκεῖ πραγματικά λέγεται ὀλοκάθαρα: «τό συνέδριο (τοῦ κόμματος τῶν ἐσέρων) θεωρεῖ ὅτι ἓνας αὐστηρός χωρισμός τῶν κομμάτων σέ ὀμάδες μέσα στή Δούμα θά μποροῦσε, σέ συνθήκες πού κάθε ὀμάδα θά ἐνεργοῦσε ξεχωριστά καί θά ὀξύνονταν ἡ πάλη ἀνάμεσα στίς ὀμάδες, νά παραλύσει ἐντελῶς τή δράση τῆς ἀντιπολιτευτικῆς πλειοψηφίας καί μ' αὐτόν τόν τρόπο νά δυσφημήσει στά μάτια τῶν ἐργαζομένων τάξεων τήν ἴδια τήν ἰδέα τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσώπευσης». Ἡ «Ρέτς» ἐπαίνεσε τότε κιόλας (στίς 22 τοῦ Φλεβάρη) αὐτήν τή χυδαιότητα. Ἐμεῖς τότε κιόλας (στίς 23 τοῦ Φλεβάρη) τήν ἀναλύσαμε καί δείξαμε τή μικροαστική προέλευση καί τή φιλελευθεροπροδοτική σημασία αὐτῆς τῆς ἀπόφασης τοῦ συνεδρίου*.

Δέν μᾶς ἐνδιαφέρει ἂν μ' αὐτό τό φιλί τοῦ Ἰούντουςκα θά δολοφονηθεῖ πολιτικά ὁ ἄλφα ἢ ὁ βῆτα ἡγέτης τῶν ἐσέρων. Ἡ καντέτικη ὅμως ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου τῶν ἐσέρων πρέπει ν' ἀναλυθεῖ χίλιες φορές μπροστά στούς ἐργάτες, γιά νά προφυλάξουμε τούς ἀσταθεῖς σοσιαλδημοκράτες, γιά νά σπάσουμε κάθε σύνδεση ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί στούς δῆθεν ἐπαναστάτες ἐσέρους.

Γράφτηκε στίς 3(16) τοῦ Ἀπρίλη 1907

Δημοσιεύτηκε στίς 4 τοῦ Ἀπρίλη 1907
στήν ἐφημερίδα «Νάσε Ἐχο», ἀρ. φύλ. 9

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 50-54. Ἡ Σύντ.

Η ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΚΑΙ Η 3 ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ ΣΤΗ ΔΟΥΜΑ

Ἐναγκαζόμαστε νά ἐπανέλθουμε στό ἐπεισόδιο πού ἔγινε στήν Κρατική δούμα ἀπ' ἀφορμή τήν ἐπερώτηση γιά τίς δολοφονίες καί τά μαρτύρια στή φυλακή τῆς Ρίγας καί γιά τήν παραπομπή 74 ἀτόμων στό ἔκτακτο στρατοδικεῖο. Ἐναγκαζόμαστε, λέμε, νά τό κάνουμε αὐτό καί γιά τό λόγο ὅτι ἡ ἔφημερίδα «Ναρόντναγια Ντούμα» θεώρησε ἀναγκαῖο, ἄγνωστο γιατί, νά συσκοτίσει τό πραγματικό νόημα τοῦ γεγονότος καί δέν ἔκανε τίποτε ἄλλο, παρά νά ἐντείνει τήν ἐξαιρετικά δυσάρεστη ἐντύπωση πού προκαλεῖ ἡ στάση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ομάδας τῆς Δούμας σ' αὐτό τό ζήτημα.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι καί ἡ «Ναρόντναγια Ντούμα» γράφει γι' αὐτήν τήν πρώτη ἡμέρα τῶν ἐπερωτήσεων στή Δούμα: «κάθε ἀρχή καί δύσκολη»· εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ «Ναρόντναγια Ντούμα» τονίζει σχετικά μ' αὐτό ὅτι «οἱ ομάδες τῆς Δούμας δέν προσαρμόστηκαν ἀκόμη ἀρκετά στά κοινοβουλευτικά πλαίσια», ἡ οὐσία ὅμως δέν βρίσκεται ἐδῶ. Ἐμεῖς νομίζουμε ὅτι ἡ σοσιαλδημοκρατική ομάδα ἐκδήλωσε ἐδῶ ὄχι κοινοβουλευτική ἀπειρία, ἀλλά καθαρά πολιτική ἀπειρία. Τό κακό δέν βρίσκεται στό ὅτι ἡ σοσιαλδημοκρατική ομάδα μπερδεύεται κάποτε στίς ἄλφα ἢ βήτα «παγίδες τῶν τύπων» (λόγια τῆς «Ναρόντναγια Ντούμα»), ἀλλά στό ὅτι ἐγκαταλείπει κάποτε ἐντελῶς ἀδικαιολόγητα τή θέση της, στό ὅτι δέν τραβᾷ ὡς τό τέλος τήν πάλη πού ἄρχισε καλά, στό ὅτι δέν κατοχυρώνει τή νίκη της, ὅταν ὑπάρχουν γι' αὐτό-ὄλες οἱ δυνατότητες.

Αὐτό ἔγινε μέ τήν ἀπάντηση στήν κυβερνητική δήλωση, ὅταν ἡ σοσιαλδημοκρατική ομάδα παραχώρησε ἐντελῶς ἄσκοπα τή μισή νίκη της... στόν κ. Στολίπιν, αὐτό ἔγινε στίς

3 του 'Απρίλη απ' άφορμή τήν έπερώτηση για τίς φρικαλεότητες τής Ρίγας.

Οί καντέτοι είναι ένάντια στίς έπείγουσες έπερωτήσεις. Αυτό είναι πέρα για πέρα φυσικό: μιά έπείγουσα έπερώτηση, καί μάλιστα πάνω σ' ένα ζήτημα όπως είναι ό πόλεμος πού εξαπέλυσε ή κυβέρνηση μέ τή βοήθεια τών έκτακτων στρατοδικείων ένάντια στό λαό, περικλείνει πάντοτε στοιχεία «έπιδεικτικής ένέργειας», στοιχεία πίεσης πάνω στους ύπουργούς. Μιά έπείγουσα έπερώτηση πάνω σ' ένα τέτοιο ζήτημα είναι αναμφισβήτητα ένα από τά «γεγονότα», μιά από τίς «ένέργειες» τής Δούμας, πού δέν μοιάζουν ούτε μέ τό συνηθισμένο «φαϊ τό μεσημέρι», ούτε μέ τό «θέατρο τό βράδυ», τά όποια ή δουλοπρεπής «Ρέτς» επιχειρεί νά τά βάλει στην ίδια σειρά μέ τή Δούμα. Είναι όμως άραγε ικανό αυτό τό δηλητήριο τής καντέτικης αποσύνθεσης νά επιδρά και πάνω στην άριστερή Δούμα, άκόμη καί μέχρι τή σοσιαλδημοκρατική ομάδα;! Έμεις δέν μπορούμε νά φανταστούμε ένα τέτοιο πράγμα, κι' όμως...

—Δέν συντρέχει λόγος για έπείγουσα έπερώτηση, έλεγε απ' τό βήμα μέ δουλοπρέπεια ό κ. Ροντίσεφ, ή έπείγουσα έπερώτηση στην προκειμένη περίπτωση μπορεί νά θίξει τόν έγωισμό τών ύπουργών.

Δέν μάς εκπλήττουν καθόλου οί παρόμοιοι λόγοι από τό στόμα αυτού του καντέτου Μιραμπώ, πού μέ τόση επιμέλεια έκτελεί τό ρόλο του αντιπροσώπου τής «tas de blagueurs»* στή Δούμα.

Στόν Ροντίσεφ άπάντησε θαυμάσια ό βουλευτής Τζαπαρίτζε (σοσιαλδημοκράτης): «τό καθήκον μας είναι, — θύμισε στους δουλοπρεπείς καντέτους, — ν' άκουστε ή φωνή μας, όταν τό χέρι του δήμιου ύψώνεται πάνω από τό θύμα».

'Ανεβαίνει τότε στό βήμα ό Κουσμίν-Καραβάγεφ καί διαβάζει τό τηλεγράφημα πού πήρε από τό σατράπη τής Ρίγας Μέλλερ-Ζακομέλσκι, από κείνον άκριβώς τόν Μέλλερ-Ζακομέλσκι πού μέ τό όνομά του οί μάνες φοβερίζουν μέχρι σήμερα τά παιδιά στή Σιβηρία. Τό τηλεγράφημα αυτό είναι άπερίγραπτα ανείσχυντο καί γεμάτο από χοντροκομμένο έμπαιγμό: «... στή Ρίγα δέν ύπήρχε άφορμή νά παραπεμφθούν στό δικαστήριο ούτε 74, ούτε 70, ούτε 4 άτομα· για τήν ώρα δέν ύπάρχει κανένας για νά σωθει».

* — ομάδα φλύαρων.

Σ' αὐτό τό τηλεγράφημα ὁ βουλευτής Ἀλέξινσκι ἀντιπαράθεσε τό τηλεγράφημα πού πῆρε ἀπό τούς προοδευτικούς ἐκλέκτορες τῆς Ρίγας καί πού ἔλεγε ὅτι ἐτοιμάζεται ἡ παραπομπή στό ἔκτακτο στρατοδικεῖο.

Ἐστερα ἀπό τό βουλευτή Ἀλέξινσκι, πού πολύ σωστά ἐπέμενε ὡστόσο στό ἐπεῖγον τῆς ἐπερώτησης, ἡ Ἐργασιακή ὁμάδα καί ἡ ὁμάδα τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν ὑποστήριξαν ἐπίσης τό ἐπεῖγον τῆς ἐπερώτησης.

Τότε οἱ καντέτοι ἄρχισαν νά ὑποχωροῦν. Ὁ Περγκάμεντ οὔτε κἀν πρόβαλε ἐπιχειρήματα. Ζήτησε ἀπό τήν ἀριστερά τῆς Δούμας νά μήν ἐπιμένει στό ἐπεῖγον, προτείνοντας ἔξονόματος τῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἐπερωτήσεων νά περάσει τήν ἐπερώτηση αὐτή ἀπό τήν ἐπιτροπή μέσα σέ προθεσμία ἑνός εἰκοσιτετράωρου. Μόνο, λέει, παραιτηθεῖτε ἀπό τό ἐπεῖγον!

Μιλᾶ ὁ ὑποκριτής-μυστικιστής Μπουλγκάκοφ, ὁ ὁποῖος, συνηγορώντας ὑπέρ τῆς παραίτησης ἀπό τήν ἐπείγουσα ἐπερώτηση, ζητᾶ νά μήν εἰσχωρήσει σ' αὐτό τό ζήτημα τό κομματικό πάθος. Ὁ κ. Μπουλγκάκοφ θά ἔπρεπε πρὶν ἀπ' ὅλα νά ἐξηγήσει στούς κομματικούς συναδέλφους του ὅτι σ' αὐτές τίς ὑποθέσεις ἡ δουλοπρέπεια εἶναι λιγότερο ἀνεκτὴ, παρά σέ ὁποιοσδήποτε ἄλλες, καί πῶς εἶναι φυσικό ἡ δουλοπρέπεια αὐτή νά ὀδηγεῖ πάντοτε τό κομματικό πάθος ὡς τούς παροξυσμούς πού κανένας δέν τούς θέλει.

Ἐστερα ἀπό τόν Μπουλγκάκοφ παίρνει τό λόγο ὁ Κιζεβέττερ καί κάνει ἕνα νέο βῆμα πρὸς τήν ἀριστερά, μιά νέα μικρὴ ὑποχώρηση. Ὁ Κιζεβέττερ προτείνει νά παραπεμφθεῖ ἡ ἐπερώτηση στήν ἐπιτροπή, ἔτσι ὥστε αὐτή νά ἐκπληρώσει τό καθῆκον της «ἐκτός προθεσμίας».

Ὁ Ντελάροφ, ἀπό μέρους τῶν λαϊκῶν σοσιαλιστῶν, τάσσεται ὑπέρ τοῦ ἐπείγοντος τῆς ἐπερώτησης.

Μέ ἄλλα λόγια ὀλόκληρη ἡ ἀριστερά, μέ μιά σπάνια γιὰ τὴ Δούμα ὁμοφωνία, τάχθηκε ἐνάντια στούς καντέτους. Γινόταν ὅλο καί πῖο φανερό ὅτι τό ζήτημα γίνεται πολιτικό, ὅτι ἡ πάλη πού ἄρχισε ἐνάντια στή δουλοπρέπεια τῶν καντέτων μπορεῖ καί πρέπει νά ὀδηγηθεῖ ὡς τό τέλος. Διαβάστε τίς «Σημειώσεις» τοῦ Λ. Στολίπιν πού δημοσιεύτηκαν στό «Νόβογε Βρέμια» τῆς 4 τοῦ Ἀπρίλη. Πῶς ἀναλύεται σέ ἐπαίνους γιὰ τό Κόμμα τῶν καντέτων! Πῶς ἐπιτίθεται κατὰ τῶν συμμάχων του «δεξιῶν» γιὰ νά τούς κάνει νά καταλάβουν ἐπιτέλους ὅτι σέ παρόμοιες περιπτώσεις δέν πρέπει νά μιλᾶ κανεὶς μέ τόση δριμύτητα, δέν πρέπει νά τρομάζει τούς καντέτους,

ἀποτραβώντας τους ἀπό τό συμβιβαστικό δρόμο πού ἀκολουθοῦν τώρα! «Εἰλικρίνεια καί σοβαρότητα» διακρίνει, παρακαλῶ, ὁ κ. Στολίπιν «στούς λόγους τῶν καντέτων» αὐτήτῃν ἡμέρα!

Κι' ἐκείνη τή στιγμή, ὅταν ἡ νίκη ἦταν στά χέρια τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ομάδας, ὁ Τσερετέλι σηκώθηκε καί δήλωσε ὅτι ἡ κοινοβουλευτική ομάδα ἀποσύρει τήν πρότασή της γιά τό ἐπεῖγον τῆς ἐπερώτησης. Γιατί; Μέ ποιό αἰτιολογικό; Δέν ὑπῆρχε κανείς ἀπολύτως λόγος γιά νά ὑποθέσει κανείς ὅτι ἡ ἐπερώτηση πού παραπέμπεται στήν ἐπιτροπή, θ' ἀσκήσει μεγαλύτερη ἐπίδραση ἀπ' ὅ,τι ἡ ἐπείγουσα ἐπερώτηση. Κανένας, φυσικά, δέν θά τολμήσει νά ἰσχυριστεῖ ἕνα τέτοιο πράγμα.

Ὁ Τσερετέλι δέν εἶχε κανένα λόγο νά κάνει αὐτή τή δήλωση. Αὐτό σημαίνει αὐτομαστίγωμα μέ τήν πλήρη σημασία τῆς λέξης. Ἡ μέρα τῆς 3 τοῦ Ἀπρίλη δέν μπορεῖ νά μπεῖ στό ἐνεργητικό τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ομάδας. Καί ἐπαναλαβαίνουμε ὅτι ἐδῶ δέν πρόκειται γιά κοινοβουλευτική ἀπειρία. Τό ζήτημα ἐδῶ βρίσκεται στήν πολιτική πλαδαρότητα, στήν ἀναποφασιστικότητα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ομάδας, πού ἐκδηλώθηκε πιά πολλές φορές καί πού τόσο τήν ἐμποδίζει νά πάρει στή Δούμα τή θέση τοῦ πραγματικοῦ ἡγέτη ὅλης τῆς ἀριστερᾶς τῆς Δούμας. Δέν πρέπει νά κλείνουμε τά μάτια μπροστά σ' αὐτό τό πράγμα, πρέπει νά ἐπιδιώκουμε νά ἀπαλλαγοῦμε ἀπ' αὐτό!

Γράφτηκε στίς 4(17) τοῦ Ἀπρίλη 1907

*Δημοσιεύτηκε στίς 5 τοῦ Ἀπρίλη 1907
στήν ἐφημερίδα «Νάσε Ἐχο», ἀρ. φύλ. 10*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς
ἐφημερίδας*

Η ΔΥΝΑΜΗ ΚΑΙ Η ΑΔΥΝΑΜΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

I

Τό ἄρθρο πού δημοσιεύτηκε μ' αὐτό τόν τίτλο στή χθεσινή «Ναρόντναγια Ντούμα» ἀποτελεῖ ὑπόδειγμα ἤρεμης, σαφοῦς καί ἀπλῆς ἔκθεσης τῶν πραγματικά θεμελιακῶν διαφωνιῶν ἀνάμεσα στούς σοσιαλδημοκράτες. Πάνω σ' αὐτή τή βάση εἶναι τόσο εὐχάριστο καί ὠφέλιμο νά συζητᾶ κανεῖς, ὅσο δυσάρεστο καί ἀδύνατο εἶναι ν' ἀπαντήσῃ κανεῖς στήν ὑστερία τοῦ «Πριβέτ»⁹⁷ ἢ τοῦ «'Οτγκολόσκι».

Ἄς περάσουμε, λοιπόν, στό ζήτημα. Οἱ διαφωνίες προκαλοῦνται ἀπό τήν ἐκτίμηση πού κάνουμε γιά τούς καντέτους καί τούς ναρόντικους. Ὅσοναφορᾶ τούς καντέτους οἱ διαφωνίες ἀνάγονται, σύμφωνα μέ τή σωστή γνώμη τῆς «Ναρόντναγια Ντούμα», στό ζήτημα: *αὐτοί ποιόν ἀντιπροσωπεύουν*. Τή «μεσαία καί τή μικρή ἀστική τάξη, κυρίως τῆς πόλης» ἀπαντᾶ ἡ «Ναρόντναγια Ντούμα». «Τήν οἰκονομική βάση αὐτῶν τῶν κομμάτων – λέει ἡ ἀπόφαση τῶν μπολσεβίκων – τήν ἀποτελεῖ μιά μερίδα μεσαίων τσιφλικάδων καί τῆς μεσαίας ἀστικῆς τάξης, ἰδιαίτερα ἡ ἀστική διανόηση, ἐνῶ μιά μερίδα τῆς μικροαστικῆς τάξης τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ ἀκολουθεῖ ἀκόμη αὐτά τά κόμματα μόνον ἀπό παράδοση καί ἐπειδή ἔχει ἐξαπατηθεῖ ἀνοιχτά ἀπό τούς φιλελεύθερους»*.

Εἶναι φανερό ὅτι οἱ μενσεβίκοι εἶναι πῶς αἰσιόδοξοι στήν ἐκτίμησή τους γιά τούς καντέτους ἀπ' ὅ,τι ἐμεῖς. Αὐτοί συγκαλύπτουν ἢ ἀρνοῦνται τή σύνδεση τῶν καντέτων μέ τούς τσιφλικάδες, ἐνῶ ἐμεῖς τήν ὑπογραμμίζουμε. Αὐτοί ὑπογραμ-

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 5. Ἡ Σύντ.

μίζουν τή σύνδεση τῶν καντέτων μέ τή δημοκρατική ἀστική τάξη τῆς πόλης, ἐνῶ ἐμεῖς θεωροῦμε αὐτή τή σύνδεση πάρα πολύ χαλαρή.

Ὅσοναφορᾶ τούς τσιφλικάδες, ἡ «Ναρόντναγια Ντούμα» χαρακτηρίζει σάν ἀφελή τό συλλογισμό μας στή «Νάσε Ἐχο», ἀρ. φύλ. 7, ὅπου ὑπολογίσαμε ὅτι στή σημερινή καντέτικη ομάδα στή Δούμα κι' ὄχι στήν προηγούμενη (αὐτό εἶναι λάθος τῆς «Ναρόντναγια Ντούμα») ὑπάρχουν 20 τσιφλικάδες* . Ἡ «Ναρόντναγια Ντούμα», εἰρωνευόμενη, λέει ὅτι ἀκόμη καί μέσα στούς σοσιαλδημοκράτες βρίσκονται ἑκατομμυριοῦχοι καί ἀνώτατοι δημόσιοι ὑπάλληλοι.

Πρόκειται γιά φτηνή εἰρωνία! Ὁ καθένας καταλαβαίνει ὅτι ἡ περίπτωση ἑνός Ζίνγκερ, ἑνός Ἀρόνς, ἑνός Ναλίβκιν εἶναι φαινόμενο ἀτομικοῦ περάσματος ἀπό τήν ἀστική τάξη στό προλεταριάτο. Ἐ, λοιπόν, κύριοι, θ' ἀρχίσετε νά ἰσχυρίζεστε στά σοβαρά ὅτι οἱ 20 τσιφλικάδες (δηλαδή τό ἕνα τέταρτο ἀπό τά 79 μέλη τῆς κοινοβουλευτικῆς ομάδας τῶν καντέτων) ἀκολουθοῦν προσωπικά τούς 60 ἀστούς διανοούμενους καί ὄχι τό ἀντίθετο;; Θ' ἀρχίσετε νά ἰσχυρίζεστε ὅτι ὁ τσιφλικάς ἀκολουθεῖ τήν πολιτική τῶν φιλελεύθερων διανοούμενων καί ὄχι οἱ φιλελεύθεροι διανοούμενοι τήν πολιτική τῶν τσιφλικάδων;; Τό ἀστεῖο σας σχετικά μέ τόν Ζίνγκερ καί τόν σ. Ναλίβκιν εἶναι ἕνα χαριτωμένο ἀστεῖο γιά νά καλυφθεῖ μιά ἀστήρικτη θέση καί τίποτε περισσότερο.

Φυσικά, ἡ σύνθεση τῆς κοινοβουλευτικῆς ομάδας τῶν καντέτων στή Δούμα δέν εἶναι βασική ἀπόδειξη, ἀλλά μόνο σύμπτωμα. Τή βασική ἀπόδειξη μᾶς τή δίνει, κατά πρῶτο λόγο, ἡ ἱστορία τοῦ φιλελευθερισμοῦ τῶν τσιφλικάδων στή Ρωσία (αὐτό τό ἀναγνώρισε καί ἡ «Ναρόντναγια Ντούμα»): δεύτερο – κι' αὐτό εἶναι τό κυριότερο – μᾶς τή δίνει ἡ ἀνάλυση τῆς τωρινῆς πολιτικῆς τῶν καντέτων. «Ἡ ἀγροτική πολιτική τῶν καντέτων εἶναι οὐσιαστικά (σημειῶστε το αὐτό) τσιφλικάδικη πολιτική» («Νάσε Ἐχο», ἀρ. φύλ. 7). «Ὁ φιλελευθερισμός τῶν καντέτων εἶναι φιλελευθερισμός ἑνός ἀστοῦ δικηγόρου, πού προσπαθεῖ νά συμφιλιώσῃ τόν ἀγρότη μέ τούς τσιφλικάδες καί νά τόν συμφιλιώσῃ πρὸς ὄφελος τοῦ τσιφλικᾶ» (στό ἴδιο).

Σ' αὐτό τό ἐπιχείρημα ἡ «Ναρόντναγια Ντούμα» δέν ἔχει τί νά ἀπαντήσῃ.

*Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 215. Ἡ Σύντ.

Πᾶμε παρακάτω. Μὲ τί ἀποδείχνουν οἱ μενσεβίκοι τὴν ταξικὴ συνδεσὴ τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων μὲ τὴ δημοκρατικὴ ἀστικὴ τάξην τῶν πόλεων; Μὲ τὴ στατιστικὴ τῶν ἐκλογῶν. Οἱ πόλεις δίνουν τοὺς πῖο πολλοὺς καντέτους. Τὸ γεγονός αὐτὸ εἶναι σωστό. Δέν εἶναι ὅμως ἀποδεικτικόν. Πρῶτο, ὁ ἐκλογικὸς μας νόμος εὐνοεῖ τὰ μὴ δημοκρατικὰ στρώματα τῆς ἀστικῆς τάξης τῆς πόλης. Εἶναι γνωστὸ σὲ ὅλους ὅτι οἱ λαϊκὲς συγκεντρώσεις ἐκφράζουν μὲ μεγαλύτερη ἀκρίβεια τίς ἀντιλήψεις καὶ τίς διαθέσεις τῆς «δημοκρατικῆς μικροαστικῆς τάξης τῶν πόλεων». Δεύτερο, στὴν κούρια τῆς πόλης τῶν μεγαλουπόλεων οἱ καντέτοι εἶναι πῖο δυνατοὶ καὶ οἱ ἀριστεροὶ πῖο ἀδύνατοι, ἀπ' ὅ,τι, στὴν κούρια τῆς πόλης τῶν μικρῶν πόλεων. Αὐτὸ δείχνει ἡ στατιστικὴ τῶν ἐκλεκτόρων. Κι' ἀπὸ δῶ βγαίνει ὅτι οἱ καντέτοι δέν εἶναι ἡ δημοκρατικὴ μικροαστικὴ τάξην, ἀλλὰ ἡ φιλελεύθερη μεσαία ἀστικὴ τάξην. Ὅσο μεγαλύτερη εἶναι ἡ πόλη, τόσο πῖο ὀξύς εἶναι ὁ ἀνταγωνισμὸς ἀνάμεσα στοῦ προλεταριάτου καὶ στὴν ἀστικὴ τάξην, τόσο πῖο δυνατοὶ εἶναι στὴν κούρια τῆς πόλης (τὴν ἀστικὴν) οἱ καντέτοι σὲ σύγκριση μὲ τοὺς ἀριστεροὺς. Τρίτο, στίς 22 μεγάλες πόλεις, ὅπου ὑπῆρχε ἀριστερὸς συνασπισμὸς, οἱ δεξιοὶ συγκέντρωσαν 17 χιλιάδες ψήφους, οἱ ὀχτωβριστὲς 34, οἱ καντέτοι 74 καὶ οἱ ἀριστεροὶ 41 χιλιάδες. Ἄν κατορθώθηκε ν' ἀποσπασθεῖ μεμιᾶς ἀπὸ τοὺς καντέτους ἕνας τόσο μεγάλος ἀριθμὸς ψήφων, αὐτὸ ὀφείλεται μονάχα στοῦ γεγονὸς ὅτι οἱ καντέτοι δέν εἶναι δημοκράτες. Οἱ συνήγοροι τοῦ φιλελευθερισμοῦ παντοῦ στον κόσμον ἐξαπατοῦσαν τὴν δημοκρατικὴν μικροαστικὴν τάξην, ξεσκεπάζονταν ὅμως ἀπὸ τοὺς σοσιαλιστὲς.

«Εἶναι ἄραγε σωστό, ρωτᾷ ἡ “Ναρόντναγια Ντούμα”, ὅτι ἡ δικὴ μας μεσαία καὶ μικρὴ ἀστικὴ τάξην ἐνδιαφέρονται κίόλας γιὰ τὴν κατάπνιξην τῆς ἐπανάστασης, γιὰ νὰ τσακίσουν τὴ δύναμην τοῦ προλεταριάτου πού τίς ἀπειλεῖ ἄμεσα;» – καὶ ἀπαντᾷ: «Ἄναμφισβήτητα δέν εἶναι σωστό».

Ἐδῶ ἀποδόθηκαν ἀναμφισβήτητα ὄχι σωστά οἱ δικὲς μας ἀπόψεις. Αὐτὸ πιά, ἀγαπητοὶ σύντροφοι, δέν εἶναι πολεμικὴ ἀρχῶν... Τὸ ξέρετε οἱ ἴδιοι πολὺ καλά ὅτι ἐμεῖς ξεχωρίζουμε τὴν ἀντεπαναστατικὴν τῶν καντέτων ἀπὸ τὴν ἀντεπαναστατικὴν τῶν ὀχτωβριστῶν· ὅτι δέν ἐπεκτείνουμε καθόλου πάνω στὴ μικροαστικὴν τάξην τὴν κατηγορία γιὰ ἀντεπαναστατικὴν· ὅτι θεωροῦμε πῶς οἱ καντέτοι τσιφλικάδες φοβοῦνται ὄχι μόνο τοὺς ἐργάτες, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀγρότες. Αὐτὸ

δέν είναι αντίρρηση, αλλά διαστρέβλωση.

Ἄντίρρηση ἀποτελεῖ τό παρακάτω ἐπιχείρημα τῆς «Ναρόντναγια Ντούμα». Οἱ καντέτοι γίνονται πιά μετριοπαθεῖς καί πιά ἀντιδραστικοί μέ τήν πτώση τῆς ἐπανάστασης καί ὄχι μέ τήν ἀνοδό της, δηλ. λόγω τῆς ἀδυναμίας τους καί ὄχι λόγω τῆς ἀντεπαναστατικότητάς τους. Ἡ τακτική τῶν καντέτων, γράφει ὑπογραμμίζοντας τή φράση ἡ «Ναρόντναγια Ντούμα», «δέν εἶναι τακτική ἀντεπαναστατικῆς δύναμης, ἀλλά τακτική ἐπαναστατικῆς ἀδυναμίας».

Βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι καί οἱ καντέτοι εἶναι ἐπαναστάτες, μόνο πού εἶναι ἀνίσχυροι. Συμπέρασμα τερατώδες. Γιά νά φτάσει κανείς νά πεῖ αὐτή τήν κραυγαλέα ἀσυναρτησία, ἔπρεπε ν' ἀρχίσει τό συλλογισμό τοῦ ἀπό ἓνα θεμελιακό λάθος. Τό λάθος αὐτό εἶναι ἡ ἄρνηση τοῦ τσιφλικάδικου χαρακτήρα τῶν καντέτων (ὁ τσιφλικάς εἶναι ἀντεπαναστατικός στή Ρωσία, εἴτε σάν μαυροεκατονταρχίτης καί ὀχτωβριστής εἴτε σάν καντέτος) καί ἡ ἄρνηση τοῦ γεγονότος ὅτι μέσα στούς καντέτους ὑπερτερεῖ ἡ ἀστική διανόηση. Ἄν διορθώσουμε αὐτά τά δύο λάθη, θά φτάσουμε στό σωστό συμπέρασμα: ἡ τακτική τῶν καντέτων εἶναι τακτική τῆς τσιφλικάδικης ἀντεπαναστατικότητος καί τῆς ἀστικῆς διανοουμενίστικης ἀδυναμίας. Οἱ τσιφλικάδες εἶναι ἀντεπαναστατική δύναμη. Οἱ μεγαλοαστοί ἐπίσης. Ὁ ἀστός διανοούμενος καί ὁ φιλελεύθερος ἀξιωματοῦχος εἶναι οἱ δειλοί ὑπηρέτες τους πού καλύπτουν τή δουλικότητά τους ἀπέναντι στήν ἀντεπανάσταση μέ «δημοκρατική» ὑποκρισία.

Δέν εἶναι σωστό ὅτι οἱ καντέτοι «δεξιοποιήθηκαν» μόνο ὅταν ἡ ἐπανάσταση σημείωσε πτώση καί ὄχι σέ στιγμές ἀνόδου της. Θυμηθεῖτε τήν ἐφημερίδα «Νατσάλο»⁹⁸, σύντροφοι τῆς «Ναρόντναγια Ντούμα». Θυμηθεῖτε τά ἄρθρα τά γραμμένα μέ τό ἐξῆς πνεῦμα: «Ὁ Βίττε εἶναι πράκτορας τοῦ χρηματιστηρίου, ὁ Στροῦβε εἶναι πράκτορας τοῦ Βίττε». Ὡραῖα ἄρθρα! Καλή ἐποχή... μέ τούς μενσεβίκους δέν διαφωνούσαμε τότε στήν ἐκτίμηση τῶν καντέτων... Γιά νά φωτίσουμε σωστά τή στάση τῶν καντέτων ἀπέναντι στήν ἀνοδο τῆς ἐπανάστασης ἡ ἀπέναντι στίς ἀνόδους τῆς ἐπανάστασης, πρέπει νά ποῦμε: ὅταν ἡ ἐπανάσταση βγαίνει στούς δρόμους, ὁ καντέτος μπαίνει στόν προθάλαμο τοῦ ὑπουργοῦ.

Ὁ Στροῦβε ἐπισκέφθηκε τόν Βίττε τό Νοέμβρη τοῦ 1905. Κάποιος ἀπό τούς καντέτους ἐπισκέφθηκε κάποιον ἀπό τούς μαυροεκατονταρχίτες τόν Ἰούνη τοῦ 1906. Ὁ Μιλιουκόφ

ἐπισκέφθηκε τόν Στολίπιν στίς 15 τοῦ Γενάρη 1907. Αὐτό γινόταν, αὐτό θά γίνεται..

* *
*

Ἡ «*Ναρόντναγια Ντούμα*» θεμελιώνοντας οἰκονομολογικά τίς ἀπόψεις της γιά τούς καντέτους συμπεραίνει:

«Δεδομένου ὅτι στή Ρωσία ἡ ἀνάπτυξη τῶν πόλεων εἶναι ἀδύναμη καί ὅτι πάνω στή βιομηχανία τῆς πόλης ἀσκεῖ κυριαρχική ἐπίδραση ἡ μεγάλη βιομηχανία, ἡ δική μας μεσαία καί μικρή ἀστική τάξη τῆς πόλης ἔχει μιά πολύ ἐλάχιστη ἐπίδραση πάνω στή γενική οἰκονομική ζωή τῆς χώρας ὥστε νά αἰσθάνεται τόν ἑαυτό της σάν μιά πολιτική δύναμη τόσο ἀνεξάρτητη, ὅπως αἰσθανόταν τόν ἑαυτό της κάποτε ἡ ἀγγλική ἢ ἡ γαλλική ἀστική τάξη...». Πολύ καλά καί πέρα γιά πέρα σωστά. Μόνο πού αὐτό δέν ἀφορᾷ τούς καντέτους. Κι' ἔπειτα, ἐδῶ πιά ἐξαφανίζεται ὁλότελα ἡ δῆθεν μαρξιστική ἀντιπαράθεση τῆς «μεγάλης προοδευτικῆς» ἀστικῆς τάξης «τῆς πόλης» καί τῆς «καθυστερημένης μικροαστικῆς τάξης τοῦ χωριοῦ», ἀντιπαράθεση μέ τήν ὁποία προσπάθησαν πολλές φορές νά δικαιολογήσουν τήν τακτική τῶν μενσεβίκων... «Καί δέν μπορεῖ νά κάνει ὄργανό της τό προλεταριάτο, γιατί τό προλεταριάτο παλεύει ἤδη κάτω ἀπό τή δική του σοσιαλδημοκρατική σημαία...». Σωστά!... «Νά ποῦ βρίσκεται ἡ πηγὴ ὅλων τῶν ταλαντεύσεων της, ὅλης τῆς ἀναποφασιστικότητάς της στήν πάλη ἐναντία στό ἀπολυταρχικό φεουδαρχικό καθεστῶς...». Ἐπίσης σωστά. Μόνο πού δέν ἀφορᾷ τούς καντέτους, ἀλλά τά ἐργασιακά κόμματα καί ὁμάδες πού στηρίζονται ὄχι μόνο στή μικροαστική τάξη τοῦ χωριοῦ, ἀλλά καί τῆς πόλης!

«... Μ' αὐτήν ἀκριβῶς τή σχετική ἀδυναμία τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας τῆς πόλης ἐξηγεῖται καί τό γεγονός ὅτι μόλις οἱ δικοί μας ἀστοί δημοκράτες ἀρχίζουν νά ἀριστεροποιοῦνται, χάνουν ἀμέσως τό ἔδαφος τῆς πόλης κάτω ἀπό τά πόδια τους κι' ἀρχίζουν νά βουλιάζουν στόν ἀγροτικό-ναροντικιστικό θάλτο».

Σωστά! Χίλιες φορές σωστά! Οὔτε κάν τολμούσαμε νά ὀνειρευτοῦμε μιά τέτοια πλήρη ἐπιβεβαίωση τῆς ὀρθότητάς τῆς μπολσεβίκικης τακτικῆς ἀπό τή «*Ναρόντναγια Ντούμα*». «Μόλις οἱ ἀστοί δημοκράτες μας ἀρχίζουν νά ἀριστεροποιοῦνται, γίνονται ναρόντικοι». Ἀκριβῶς ἔτσι εἶναι: ἀριστεροί ἀστοί δημοκράτες εἶναι ἀκριβῶς οἱ ναρόντικοι. Καί

οί καντέτοι προσποιούνται μονάχα τό δημοκράτη, ἐνῶ στήν πραγματικότητα δέν εἶναι καθόλου δημοκράτες. Γιαυτό ἐπειδή τό προλεταριάτο ἔχει νά κάνει τήν ἀστική ἐπανάσταση μαζί μέ τήν ἀστική δημοκρατία, εἶναι ὑποχρεωμένο νά πραγματοποιήσει ἕναν πολιτικό «συνασπισμό» μέ τήν πλατιά ἔννοια τῆς λέξης, ὑπονοώντας ἐδῶ ὄχι μόνο τίς ἐκλογικές καί κοινοβουλευτικές συμφωνίες, ἀλλά καί τίς κοινές ἐνέργειες, χωρίς κανενός εἴδους συμφωνία μέ τήν ἀριστερή, δηλ. τή ναροντικιστική μικροαστική τάξη, ἐνάντια στούς μαύρους κι' ἐνάντια στούς καντέτους!

Quod erat demonstrandum – ὅπερ ἔδει δεῖξαι.

Τήν ἐρχόμενη φορά θά συζητήσουμε μέ τή «Ναρόντναγια Ντούμα» εἰδικά γιά τούς ναρόντικους.

II*

Ἄν παραδεχτοῦμε ὅτι «οἱ ναρόντικοι εἶναι οἱ ἀριστεροί γείτονες τῶν καντέτων», ὅτι «ταλαντεύονται συνεχῶς ἀνάμεσα στούς καντέτους καί στούς σοσιαλδημοκράτες», πρέπει νά παραδεχτοῦμε ἀναπόφευκτα καί τήν πολιτική τῶν μπολσεβίκων: νά ὑποχρεώνουν τούς ναρόντικους νά ταχθοῦν μέ τό μέρος τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἐνάντια στούς μαυροεκτονταρχίτες κι' ἐνάντια στούς καντέτους.

Οἱ μενσεβίκοι προσπαθοῦν νά μειώσουν ἢ νά παραμερίσουν αὐτό τό συμπέρασμα πού ἀπορέει ἀναπόφευκτα ἀπό τίς δικές τους ὁμολογίες, μέ τό ἐπιχείρημα ὅτι ἡ ἀγροτιά, ἂν καί εἶναι «πιό ἐπαναστατική καί πιό δημοκρατική» ἀπό τούς φιλελεύθερους, ταυτόχρονα «εἶναι διαποτισμένη μέ ἀντιδραστικές κοινωνικές οὐτοπίες» κι' ἐπιδιώκει «στόν οἰκονομικό τομέα νά γυρίσει πρὸς τά πίσω τόν τροχό τῆς ἱστορίας».

Ὁ συλλογισμός αὐτός, πού εἶναι πολύ συνηθισμένος στή σοσιαλδημοκρατική μας φιλολογία, περικλείνει ἕνα μεγάλο λάθος τόσο ἀπό τήν ἀποψη τῆς λογικῆς, ὅσο καί ἀπό τήν ἱστοροοικονομική ἀποψη. Συγκρίνουν τά μέτρα μέ τά κιλά, τήν ἀντιδραστικότητα τῶν ἰδεῶν τῆς ἀγροτιάς γιά τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση μέ τήν ἀντιδραστικότητα τῆς φιλελεύθερης πολιτικῆς στήν ἀστική ἐπανάσταση.

* Ἐπειδή ἡ κυβέρνησις ἐκλείσει τή «Ναρόντναγια Ντούμα», θ' ἀποφύγουμε ὅσο εἶναι δυνατό, τήν ἀμεση πολεμική ἐνάντιά της καί θά περιοριστοῦμε στήν καταρχήν ἐκτίμησι τοῦ ναροντικισμοῦ ἀπό μέρους τοῦ μαρξισμοῦ.

Ἐάν, ὅσοναφορᾶ τούς σκοπούς τοῦ σοσιαλισμοῦ, οἱ ἀγρότες εἶναι ἀναμφισβήτητα ὑπέρ τῶν ἀντιδραστικῶν οὐτοπιῶν, οἱ φιλελεύθεροι ἄστοί εἶναι, σχετικά μ' αὐτούς τούς σκοπούς, ὑπέρ τῶν σφαγῶν πού ὀργανώνει ἡ ἀντίδραση, ὅπως ἐκείνη τοῦ Ἰούνη 1848 ἢ τοῦ Μάη 1871⁹⁹.

Καί ἂν στή *δοσμένη*, δηλ. στήν ἀστική ἐπανάσταση, ἡ ἀγροτιά καί οἱ θεωρητικοί της, οἱ ναρόντικοι, ἀκολουθοῦν πιά ἀντιδραστική πολιτική σέ σύγκριση μέ τούς φιλελεύθερους, ὁ μαρξιστής δέν θά ἀναγνωρίσει ποτέ τούς ναρόντικους σάν πιά ἀριστερούς, πιά ἐπαναστάτες, πιά δημοκράτες ἀπό τούς φιλελεύθερους.

Εἶναι φανερό ὅτι ἐδῶ κάτι δέν εἶναι ἐντάξει.

Συγκρίνετε τήν ἀγροτική πολιτική τῶν φιλελεύθερων μέ τήν ἀγροτική πολιτική τῶν ναρόντικων. Παρουσιάζουν οἰκονομικά-ἀντιδραστικά γνωρίσματα σήμερα; Ἡ ἐπιδίωξη καί τῶν δύο κομμάτων νά περιορίσουν τήν ἐλεύθερη ἀγοραπωλησία τῆς γῆς εἶναι ἀντιδραστική. Ὁ γραφειοκρατικός ὅμως χαρακτήρας τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς τῶν καντέτων (τσιφλικάδικες-γραφειοκρατικές ἀγροτικές ἐπιτροπές) κάνει τήν ἀντιδραστικότητά της πολύ πιά ἐπικίνδυνη *πρακτικά* καί ἄμεσα. Συνεπῶς σ' αὐτό τό σημεῖο ἡ σύγκριση δέν εἶναι καθόλου ὑπέρ τῶν φιλελεύθερων.

Ἡ «ἐξισωτικότητα» τῆς γαιοχρησίας... Ἡ ἰδέα τῆς ἰσότητος τῶν μικροπαραγωγῶν εἶναι ἀντιδραστική, γιατί εἶναι μιά προσπάθεια ν' ἀναζητηθεῖ ἡ πραγματοποίηση τῶν καθηκόντων τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης στό παρελθόν καί ὄχι στό μέλλον. Τό προλεταριάτο δέν εἶναι φορέας ἑνός σοσιαλισμοῦ ἰσότητος τῶν μικρονοικοκυρέων, ἀλλά ἑνός σοσιαλισμοῦ τῆς μεγάλης κοινωνικοποιημένης παραγωγῆς. Ἡ ἴδια ὅμως ἡ ἰδέα τῆς ἰσότητος εἶναι ἡ πιά πλήρης, συνεπῆς καί ἀποφασιστική ἔκφραση τῶν ἀστικοδημοκρατικῶν καθηκόντων. Γιά τούς μαρξιστές πού ξέχασαν αὐτό τό πράγμα τούς συστήνουμε νά συμβουλευτοῦν τόν πρῶτο τόμο τοῦ «Κεφαλαίου» τοῦ Μάρξ καί τό «Ἀντι-Ντύρινγκ» τοῦ Ἐνγκελς. Ἡ ἰδέα τῆς ἰσότητος ἐκφράζει πιά ὀλοκληρωμένα τήν πάλη ἐνάντια σέ ὅλα τά ὑπολείμματα τῆς δουλοπαροικίας, τήν πάλη γιά τήν πιά πλατιά, τήν πιά καθαρῆ ἀνάπτυξη τῆς ἐμπορευματικῆς παραγωγῆς.

Σέ μᾶς συχνά τό ξεχνοῦν αὐτό, ὅταν μιλοῦν γιά τόν ἀντιδραστικό χαρακτήρα τῶν «ἐξισωτικῶν» ἀγροτικῶν σχεδίων τῶν ναρόντικων.

Ἡ ἰσότητα δέν ἐκφράζει μόνο ἰδεολογικά τήν πιό ὀλοκληρωμένη πραγματοποίηση τῶν ὄρων τοῦ ἐλεύθερου καπιταλισμοῦ καί τῆς ἐμπορευματικῆς παραγωγῆς. Καί ἀπό ὑλική ἄποψη, στόν τομέα τῶν οἰκονομικῶν σχέσεων τῆς γεωργίας, ἡ ὁποία ἀναπτύσσεται ἀπό τή φεουδαρχία, ἡ ἰσότητα τῶν μικροπαραγωγῶν ἀποτελεῖ τόν ὄρο γιά τήν πιό πλατιά, τήν πιό πλήρη, τήν πιό ἐλεύθερη καί τήν πιό γρήγορη ἀνάπτυξη τῆς καπιταλιστικῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας.

Ἡ ἀνάπτυξη αὐτή συντελεῖται στή Ρωσία ἀπό καιρό. Ἡ ἐπανάσταση τήν ἐπιτάχυνε. Ὅλο τό ζήτημα βρίσκεται στόν ἄν θ' ἀκολουθήσει τόν πρωσικό, ἄς ποῦμε, τύπο (διατήρηση τῆς τσιφλικάδικης οἰκονομίας μέ τήν ὑποδούλωση τοῦ ἀκτήμονα ἀγρότη, πού «μέ βάση μιὰ δίκαιη ἐκτίμηση» πληρώνει ἐνοίκιο γιά ἕναν κλῆρο πείνας) ἢ θ' ἀκολουθήσει τόν ἀμερικανικό τρόπο (κατάργηση τῆς τσιφλικάδικης οἰκονομίας, πέρασμα ὅλης τῆς γῆς στούς ἀγρότες).

Αὐτό εἶναι τό βασικό ζήτημα ὅλης τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς μας ἐπανάστασης, ἀπ' αὐτό ἐξαρτιέται ἡ ἥττα ἢ ἡ νίκη της.

Οἱ σοσιαλδημοκράτες ἀπαιτοῦν τό πέρασμα ὅλης τῆς γῆς στούς ἀγρότες χωρίς ἐξαγορά, δηλ. παλεύουν ἀποφασιστικά γιά τό δεύτερο τύπο ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ, τύπο πού συμφέρει στό λαό. Στόν ἀγῶνα τῶν ἀγροτῶν ἐνάντια στούς φεουδάρχες-τσιφλικάδες τό πιό ἰσχυρό ἰδεολογικό κίνητρο στήν πάλη γιά γῆ εἶναι ἡ ἰδέα τῆς ἰσότητας, καί ἡ πραγματοποίηση τῆς ἰσότητάς ἀνάμεσα στούς μικροπαραγωγούς σημαίνει τήν πλήρη ἐξάλειψη ὅλων τῶν ὑπολειμμάτων τῆς δουλοπαροικίας. Γιαυτό ἡ ἰδέα τῆς ἰσότητας εἶναι γιά τό ἀγροτικό κίνημα ἡ πιό ἐπαναστατική ἰδέα, ὄχι μόνο σάν κίνητρο τῆς πολιτικῆς πάλης, ἀλλά καί σάν κίνητρο γιά τό οἰκονομικό ξεκαθάρισμα τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας ἀπό τίς ἐπιβιώσεις τῆς δουλοπαροικίας.

Στό βαθμό πού οἱ ναρόντικοι ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ ἰσότητα μπορεῖ νά διατηρηθεῖ στή βάση τῆς ἐμπορευματικῆς παραγωγῆς, ὅτι ἡ ἰσότητα αὐτή μπορεῖ ν' ἀποτελέσει στοιχεῖο γιά τήν ἐξέλιξη πρὸς τό σοσιαλισμό, στόν ἴδιο βαθμό οἱ ἀπόψεις τους εἶναι λαθεμένες, ὁ σοσιαλισμός τους ἀντιδραστικός. Αὐτό ὀφείλει νά τό ξέρει καί νά τό θυμᾶται κάθε μαρξιστής. Ὁ μαρξιστής, ὅμως, θά πρόδινε τό χρέος του τῆς ἱστορικῆς ἐξέτασης τῶν εἰδικῶν καθηκόντων τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης, ἄν ξεχνοῦσε ὅτι αὐτή ἀκριβῶς ἡ ἰδέα τῆς ἰσό-

τητας και τά διάφορα έξισωτικά σχέδια αποτελοῦν τήν πιό πλήρη έκφραση τῶν καθηκόντων τῆς ἀστικῆς και ὄχι τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, τῶν καθηκόντων τῆς πάλης ἐνάντια στό τσιφλικάδικο και γραφειοκρατικό καθεστώς και ὄχι ἐνάντια στόν καπιταλισμό.

Εἴτε ἐξέλιξη πρωσικοῦ τύπου: ὁ φεουδάρχης-τσιφλικάς γίνεται γιοῦνκερ*. Σταθεροποιήθηκε γιά μιά δεκαετία ἡ τσιφλικάδικη ἐξουσία στό κράτος. Μοναρχία. Ἐντί γιά δημοκρατία, «ἕνας στρατιωτικός δεσποτισμός¹⁰⁰, ντυμένος μέ κοινοβουλευτικές στολές». Ἡ μεγαλύτερη ἀνισότητα ἀνάμεσα στόν ἀγροτικό και στόν ὑπόλοιπο πληθυσμό. Εἴτε ἐξέλιξη ἀμερικανικοῦ τύπου: Κατάργηση τῆς τσιφλικάδικης οἰκονομίας. Ὁ ἀγρότης γίνεται ἐλεύθερος φάρμερ. Κυριαρχία τοῦ λαοῦ. Ἀστικοδημοκρατικό καθεστώς. Ἡ μεγαλύτερη ἰσότητα ἀνάμεσα στόν ἀγροτικό πληθυσμό, σάν ἀφετηρία και ὄρος γιά τόν ἐλεύθερο καπιταλισμό.

Αὐτό εἶναι στήν πραγματικότητα τό ἱστορικό δίλημμα, πού τό ἐξωραΐζει ἡ ὑποκρισία τῶν καντέτων (οἱ ὁποῖοι ὀδηγοῦν τή χώρα στόν πρῶτο δρόμο) και ἡ κοινωνική ἀντιδραστική οὔτοπία τῶν ναρόντικων (πού τήν ὀδηγοῦν στό δεύτερο δρόμο).

Εἶναι φανερό ὅτι τό προλεταριάτο πρέπει νά κατευθύνει ὅλες τίς δυνάμεις του στήν ὑποστήριξη τοῦ δευτέρου δρόμου. Μόνο σ' αὐτή τήν περίπτωση οἱ ἐργαζόμενες μάζες θ' ἀπαλλαγοῦν πιό γρήγορα ἀπό τίς τελευταῖες ἀστικές ἀυταπάτες, γιὰτί ὁ σοσιαλισμός τῆς ἰσότητας εἶναι ἡ τελευταία ἀστική ἀυταπάτη τοῦ μικροϊδιοκτήτη. Μόνο σ' αὐτή τήν περίπτωση οἱ λαϊκές μάζες, διδασκόμενες ἀπό τήν πείρα και ὄχι ἀπό τά βιβλία, θά διαπιστώσουν στήν πράξη, μέσα στό πιό σύντομο διάστημα, τήν ἀδυναμία ὄλων τῶν έξισωτικῶν σχεδίων, τήν ἀδυναμία ἀπέναντι στήν ἐξουσία τοῦ κεφαλαίου. Μόνο σ' αὐτή τήν περίπτωση τό προλεταριάτο θ' ἀποτινάξει ἀπό πάνω του πιό γρήγορα τίς «ἐργασιακές» παραδόσεις, δηλ. τίς μικροαστικές παραδόσεις, θ' ἀπαλλαγεῖ ἀπό τά ἀστικοδημοκρατικά καθήκοντα πού πέφτουν τώρα ἀναπόφευκτα πάνω του και θ' ἀφιερθεῖ ὀλοκληρωτικά στά δικά του, τά πραγματικά ταξικά, δηλ. στά σοσιαλιστικά καθήκοντα.

Μόνο ἡ μή κατανόηση τοῦ συσχετισμοῦ ἀνάμεσα στά ἀστικοδημοκρατικά και στά σοσιαλιστικά καθήκοντα κάνει

* Γιουνκερ = ὀνομασία τῶν μεγάλων γαιοκτημόνων τῆς Γερμανίας. Σημ. μετ.

όρισμένους σοσιαλδημοκράτες νά φοβούνται τήν πολιτική πού ὀδηγεῖ τήν ἀστική ἐπανάσταση ὡς τό τέλος.

Μόνο ἡ μή κατανόηση τῶν καθηκόντων καί τῆς οὐσίας τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης γεννᾷ συλλογισμούς ὅπως: «Αὐτή (ἡ ἐπανάστασή μας) σέ τελευταία ἀνάλυση γεννήθηκε ὄχι ἀπό τά συμφέροντα τῶν ἀγροτῶν, ἀλλά (;;) ἀπό τά συμφέροντα τῆς ἀναπτυσσόμενης ἀστικῆς κοινωνίας», ἢ «αὐτή ἡ ἐπανάσταση εἶναι ἀστική καί γιαυτό (!!;;) δέν μπορεῖ νά διεξαχθεῖ κάτω ἀπό τή σημαία καί τήν καθοδήγηση τῆς ἀγροτιᾶς» («Ναρόντναγια Ντούμα», ἀρ. φύλ. 21, τῆς 4 τοῦ Ἀπρίλη). Βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι τό ἀγροτικό νοικοκυριό στή Ρωσία στηρίζεται σέ ἄλλη βάση καί ὄχι στήν ἀστική βάση! Τά συμφέροντα τῆς ἀγροτικῆς μάζας εἶναι ἀκριβῶς τά συμφέροντα μιᾶς πιο ὀλοκληρωμένης, πιο γρήγορης καί πιο πλατιᾶς «ἀνάπτυξης τῆς ἀστικῆς κοινωνίας», μιᾶς ἀνάπτυξης «ἀμερικανικῆς» καί ὄχι «πρωσικῆς». Ἀκριβῶς γι' αὐτό τό λόγο ἡ ἀστική ἐπανάσταση μπορεῖ νά διεξαχθεῖ κάτω ἀπό τήν «καθοδήγηση τῆς ἀγροτιᾶς» (σωστότερα: κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τοῦ προλεταριάτου, ἂν οἱ ἀγρότες, πού ταλαντεύονται ἀνάμεσα στούς καντέτους καί στούς σοσιαλδημοκράτες, ταχθοῦν γενικά ὅλοι, στό σύνολό τους ὑπέρ τῶν σοσιαλδημοκρατῶν). Ἡ ἀστική ἐπανάσταση κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τῆς ἀστικῆς τάξης μπορεῖ νά εἶναι μόνο μιά μισοτελειωμένη ἐπανάσταση (δηλ. γιά νά κυριολεκτήσουμε, μιά μεταρύθμιση καί ὄχι ἐπανάσταση). Ἡ ἐπανάσταση αὐτή μπορεῖ νά εἶναι πραγματική μόνο κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς.

«Νάσε Ἐχο», ἀρ. φύλ. 10 καί 12,
5 καί 7 τοῦ Ἀπρίλη 1907

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Νάσε Ἐχο»

||

ΠΡΟΛΟΓΟΣ
ΣΤΗ ΡΩΣΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ:
«ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΩΝ Ι. Φ. ΜΠΕΚΚΕΡ, Ι. ΝΤΙΤΣΓΚΕΝ,
Φ. ΕΝΓΚΕΛΣ, Κ. ΜΑΡΞ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ Φ. Α. ΖΟΡΓΚΕ ΚΑΙ ΑΛΛΟΥΣ»

Γράφτηκε στις 6 (19) του Ἀπρίλη 1907

*Δημοσιεύτηκε τό 1907 στό βιβλίο πού
ἐκδόθηκε στήν Πετρούπολη ἀπό τόν
Π. Ντάουγκε*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τοῦ βιβλίου*

Ἡ συλλογή γραμμάτων τῶν Μάρξ, Ἐνγκελς, Ντίτςγκεν, Μπέκκερ καί ἄλλων ἡγετῶν τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος τοῦ περασμένου αἰῶνα, πού παρουσιάζουμε στό ρωσικό κοινό, ἀποτελεῖ μιάν ἀναγκαία συμπλήρωση στήν πρωτόπορα μαρξιστική φιλολογία μας.

Δέν θ' ἀσχοληθοῦμε ἐδῶ λεπτομερειακά μέ τή σπουδαιότητα πού ἔχουν αὐτά τά γράμματα γιά τήν ἱστορία τοῦ σοσιαλισμοῦ καί γιά τό ὀλόπλευρο φῶτισμα τῆς δράσης τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἐνγκελς. Ἡ πλευρά αὐτή τοῦ ζητήματος δέν ἔχει ἀνάγκη ἀπό ἐξηγήσεις. Σημειώνουμε μόνο ὅτι, γιά τήν κατανόηση τῶν γραμμάτων πού δημοσιεύονται, χρειάζεται νά γνωρίζει κανεῖς τίς βασικές ἐργασίες σχετικά μέ τήν ἱστορία τῆς Διεθνοῦς (βλ. Jekk: «Ἡ Διεθνής». Ρωσική μετάφραση, ἔκδοση τῆς «Ζνάνιγε») καί σχετικά μέ τήν ἱστορία τοῦ γερμανικοῦ καί ἀμερικανικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος (βλ. Φρ. Μέρινγκ: «Ἡ ἱστορία τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας» καί Μωρίς Χίλκβιτ: «Ἡ ἱστορία τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν Ἀμερική») κτλ.

Δέν ἔχουμε σκοπό ἐπίσης νά προσπαθήσουμε νά δόσουμε ἐδῶ μιὰ γενική περιγραφή τοῦ περιεχομένου αὐτῆς τῆς ἀλληλογραφίας καί ἐκτίμηση τῶν διαφόρων ἱστορικῶν περιόδων στίς ὁποῖες ἀναφέρεται αὐτή ἡ ἀλληλογραφία. Αὐτό τό πράγμα τό ἔκανε ὁ Μέρινγκ θαυμάσια στό ἄρθρο του: «Der Sorgesche Briefwechsel» («Neue Zeit», 25. Jahrg., Nr. 1 und 2), πού ὁ ἐκδότης θά τό προσθέσει, ἀσφαλῶς, σάν παράρτημα στή μετάφραση αὐτή ἢ θά τό κυκλοφορήσει σέ ξεχωριστή ρωσική ἔκδοση¹⁰¹.

Γιά τούς ρώσους σοσιαλιστές, στήν ἐπαναστατική ἐποχή πού ζοῦμε, ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν τά διδάγματα πού τό

ἀγωνιζόμενο προλεταριάτο πρέπει νά βγάλει, ἀφοῦ γνωρίσει τίς καθαρά ἀτομικές πλευρές τῆς δράσης τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἐνγκελς στή διάρκεια 30 σχεδόν χρόνων (1867–1895). Γιαυτό δέν εἶναι παράξενο πού καί στή δική μας σοσιαλδημοκρατική φιλολογία οἱ πρῶτες προσπάθειες νά κάνουμε γνωστά στούς ἀναγνώστες τά γράμματα τῶν Μάρξ καί Ἐνγκελς πρὸς τόν Ζόργκε ἔγιναν ἀπ' ἀφορμή τά «φλέγοντα» ζητήματα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς τακτικῆς στή ρωσική ἐπανάσταση («Σοβρεμένναγια Ζίζν» τοῦ Πλεχάνοφ¹⁰², «Ἐνκλικι»¹⁰³ τῶν μένσεβίκων). Σκοπός μας εἶναι νά ἐπιστήσουμε τήν προσοχή τῶν ἀναγνωστῶν στήν ἐκτίμηση ἐκείνων τῶν σημείων τῆς ἀλληλογραφίας πού δημοσιεύουμε, τά ὁποῖα ἔχουν πολύ σπουδαία σημασία ἀπό τήν ἄποψη τῶν σημερινῶν καθηκόντων τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος στή Ρωσία.

Συνήθως, στά γράμματά τους ὁ Μάρξ καί ὁ Ἐνγκελς ἀσχολοῦνταν μέ τά φλέγοντα ζητήματα τοῦ ἀγγλοαμερικανικοῦ καί τοῦ γερμανικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Αὐτό εἶναι εὐκολονόητο, γιατί ὁ Μάρξ καί ὁ Ἐνγκελς ἦταν γερμανοί πού ζοῦσαν τότε στήν Ἄγγλία καί ἀλληλογραφοῦσαν μέ ἕναν ἀμερικανό σύντροφό τους. Γιά τό γαλλικό ἐργατικό κίνημα καί εἰδικά γιά τήν Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ ὁ Μάρξ ἀσχολήθηκε περισσότερο καί πῶς λεπτομερειακά στά γράμματα πού ἔγραφε στό γερμανό σοσιαλδημοκράτη Κούγκελμαν*.

Ἡ σύγκριση γιά τό πῶς ἐκφράζονταν ὁ Μάρξ καί ὁ Ἐνγκελς σχετικά μέ τά ζητήματα τοῦ ἀγγλοαμερικανικοῦ καί τοῦ γερμανικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος εἶναι ἐξαιρετικά διδακτική. Ἄν πάρουμε ὑπόψη μας τό γεγονός ὅτι ἡ Γερμανία ἀπό τό ἕνα μέρος καί ἡ Ἄγγλία καί ἡ Ἀμερική ἀπό τό ἄλλο, ἀντιπροσωπεύουν διαφορετικά στάδια καπιταλιστικῆς ἀνάπτυξης, διαφορετικές μορφές κυριαρχίας τῆς ἀστικῆς τάξης σάν τάξης, σέ ὅλη τήν πολιτική ζωή αὐτῶν τῶν χωρῶν, ἡ σύγκριση πού ἀναφέραμε ἀποκτᾷ πολύ μεγάλη σημασία. Ἀπό ἐπιστημονική ἄποψη, παρατηροῦμε ἐδῶ ἕνα πρότυπο ὑλιστικῆς διαλεκτικῆς, τήν ἰκανότητα νά προβληθοῦν στήν πρώτη σειρά καί νά ὑπογραμμιστοῦν τά διαφορετικά σημεία, οἱ διαφορετικές πλευρές τοῦ ζητήματος, ἀνάλογα μέ τίς συγκεκριμένες ἰδιομορφίες αὐτῶν ἢ ἐκείνων τῶν πολιτικῶν καί οἰκονομικῶν συνθηκῶν. Ἀπό τήν ἄποψη τῆς πρακτικῆς πολιτικῆς καί τῆς τακτικῆς τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος, βλέπουμε ἐδῶ ἕνα

* Βλ. «Γράμματα τοῦ Κ. Μάρξ πρὸς τόν δόκτορα Κούγκελμαν». Μετάφραση μέ θεώρηση καί πρόλογο τοῦ Ν. Λένιν. Πετρούπολη 1907 (βλ. Ἄπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 14ος, σελ. 386–395). Ἡ Σύντ.

υπόδειγμα του τρόπου με τον οποίο οι δημιουργοί του «Κομμουνιστικού Μανιφέστου» καθόριζαν τα καθήκοντα του αγωνιζόμενου προλεταριάτου σε συνάρτηση με τα διάφορα στάδια του εθνικού εργατικού κινήματος των διάφορων χωρών.

Στήν περίπτωση του αγγλοαμερικανικού σοσιαλισμού ο Μάρξ και ο Ένγκελς επικρίνουν αυστηρότατα την απόσπασή του από το εργατικό κίνημα. Σάν κόκκινο νήμα περνάει μέσα απ' όλες τις πολυάριθμες κρίσεις τους για τη «Σοσιαλδημοκρατική δημοσπονδία» (Social-Democratic Federation) της Άγγλίας¹⁰⁴ και για τους αμερικανούς σοσιαλιστές ή κατηγορία ότι μετέτρεψαν το μαρξισμό σε δόγμα, σε «απολιθωμένη (starre) ὀρθοδοξία», ὅτι στό μαρξισμό βλέπουν ἕνα «σύμβολο πίστεως καί ὄχι μιά καθοδήγηση γιά δράση»¹⁰⁵, ὅτι δέν ξέρουν νά προσαρμοστοῦν στό ἀδύναμο θεωρητικά, ὅμως ζωντανό, μαζικό, ἰσχυρό εργατικό κίνημα πού ἀναπτύσσεται γύρω τους. «Ποῦ θά ἤμασταν τώρα, – ἀναφωνεῖ ὁ Ένγκελς στό γράμμα του τῆς 27 τοῦ Γενάρη 1887, – ἂν στήν περίοδο ἀπό τό 1864 ὡς τό 1873 θέλαμε νά βαδίσουμε πάντα χέρι μέ χέρι μόνο μ' ἐκείνους πού παραδέχονταν ἀνοιχτά τό πρόγραμμά μας;»¹⁰⁶. Καί στό προηγούμενο γράμμα (τῆς 28 τοῦ Δεκέμβρη 1886), θίγοντας τό ζήτημα τῆς ἐπίδρασης τῶν ἰδεῶν τοῦ Χένρι Τζώρτζ πάνω στήν εργατική τάξη τῆς Ἀμερικῆς, ὁ Ένγκελς γράφει:

«Ένα ἢ δύο ἑκατομμύρια εργατικοί ψῆφοι πού δόθηκαν τό Νοέμβρη γιά ἕνα πραγματικό («bona fide») εργατικό κόμμα, ἀποτελοῦν στίς σημερινές στιγμές κάτι ἄπειρες φορές σπουδαιότερο ἀπ' ὅ,τι ἑκατό χιλιάδες ψῆφοι, δοσμένοι γιά ἕνα ἄψογο, ἀπό θεωρητική ἄποψη, πρόγραμμα».

Αὐτά τά σημεῖα εἶναι πάρα πολύ ἐνδιαφέροντα. Σ' ἐμᾶς βρέθηκαν σοσιαλδημοκράτες πού ἔσπευσαν νά τά χρησιμοποιήσουν γιά νά ὑπερασπίσουν τήν ἰδέα τοῦ «εργατικοῦ συνεδρίου» ἢ κάτι σάν τό «πλατύ εργατικό κόμμα» τοῦ Λάριν. Γιατί ὅμως νά μή χρησιμοποιηθοῦν γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς ἰδέας ἑνός «ἀριστεροῦ συνασπισμοῦ»; θά ρωτήσουμε αὐτούς πού τόσο πρῶιμα «ἐπικαλοῦνται» τόν Ένγκελς. Τά γράμματα ἀπό τά ὁποῖα ἔχουν παρθεῖ αὐτές οἱ περικοπές ἀναφέρονται στόν καιρό πού οἱ ἐργάτες τῆς Ἀμερικῆς ψήφιζαν στίς ἐκλογές ὑπέρ τοῦ Χένρι Τζώρτζ. Ἡ κυρία Βισνεβέτσκαγια – ἀμερικανίδα πού παντρεύτηκε ρῶσο καί πού μετάφρασε τά ἔργα τοῦ Ένγκελς – τόν παρακάλεσε, ὅπως φαίνεται ἀπό τήν ἀπάντηση τοῦ Ένγκελς σ' αὐτήν, νά ἐπικρίνει αὐστηρά τόν Χ. Τζώρτζ. Ὁ Ένγκελς τῆς γράφει (στίς 28 τοῦ Δεκέμβρη 1886), ὅτι γιά ἕνα τέτοιο πράγμα δέν ἔφτασε ἀκόμη ἡ

στιγμή, γιατί είναι καλύτερα τό εργατικό κόμμα ν' αρχίσει νά συγκροτείται ἔστω καί μ' ἓνα πρόγραμμα ὄχι ὀλότελα καθαρό. Ἀργότερα, οἱ ἐργάτες οἱ ἴδιοι θά καταλάβουν περί τίνος πρόκειται, «θά διδαχτοῦν ἀπό τά ἴδια τους τά λάθη». Ἐνῶ τό νά ἐμποδιστεῖ «ἡ συγκρότηση σέ ἐθνική κλίμακα τοῦ εργατικοῦ κόμματος ἀδιάφορο πάνω στή βάση ὁποιοῦ καί νά εἶναι προγράμματος, θά τό θεωροῦσα μεγάλο λάθος»¹⁰⁷.

Ὁ Ἔνγκελς καταλάβαινε βέβαια πολύ καλά καί ὑπογράμμισε ἐπανειλημμένα ὅλη τήν ἀνοησία καί τόν ἀντιδραστικό χαρακτήρα τῶν ἰδεῶν τοῦ Χ. Τζώρτζ ἀπό σοσιαλιστική ἄποψη. Στήν ἀλληλογραφία τοῦ Ζόργκε ὑπάρχει ἓνα πολύ ἐνδιαφέρον γράμμα τοῦ Κ. Μάρξ τῆς 20 τοῦ Ἰούνη 1881, στό ὁποῖο ὁ Μάρξ χαρακτηρίζει τόν Χ. Τζώρτζ σάν θεωρητικό τῆς ριζοσπαστικῆς ἀστικῆς τάξης. «Θεωρητικά ὁ Χ. Τζώρτζ εἶναι ἓνας ὀλότελα καθυστερημένος ἄνθρωπος» (total arrièrè), ἔγραφε ὁ Μάρξ¹⁰⁸. Καί μ' αὐτόν τόν πραγματικά σοσιαλιστή-ἀντιδραστικό ὁ Φρ. Ἔνγκελς δέν δίσταζε νά κατεβεῖ μαζί στίς ἐκλογές, ἀρκεῖ νά ὑπῆρχαν ἄνθρωποι πού νά ξέρουν νά προβλέψουν καί νά ποῦν στίς μάζες τίς «συνέπειες τῶν ἰδίων τους τῶν λαθῶν» (Ἔνγκελς: στό γράμμα τῆς 29 τοῦ Νοέμβρη 1886)¹⁰⁹.

Γιά τούς «ἰπότες τῆς ἐργασίας» (Knights of Labor)¹¹⁰, τήν τοτινή ὀργάνωση τῶν ἀμερικανῶν ἐργατῶν, ὁ Ἔνγκελς ἔγραφε στό ἴδιο γράμμα: «ἡ πῖο ἀδύνατη πλευρά τους (ἐπιλέξει: σάπια, faulste) ἦταν ἡ πολιτική ἀποχή...». «Ἐνα ἀπό τά πρῶτα καί σοβαρότερα βήματα κάθε χώρας πού μπαίνει γιά πρώτη φορά στό κίνημα, πρέπει νά εἶναι ἡ ὀργάνωση ἑνός ἀνεξάρτητου εργατικοῦ κόμματος, ἀδιάφορο μέ ποιόν τρόπο θά ἐπιτευχθεῖ αὐτό, φτάνει νά εἶναι πραγματικά εργατικό κόμμα»¹¹¹.

Εἶναι ὀλοφάνερο ὅτι ἀπό δῶ δέν μπορεῖ νά βγεῖ κανένα ἀπολύτως συμπέρασμα πού νά ὑποστηρίζει τό πήδημα ἀπό τή σοσιαλδημοκρατία στό ἀκομματικό εργατικό συνέδριο κτλ. Ὅποιος, ὁμως, δέν θέλει νά συμπεριληφθεῖ μεταξύ ἐκείνων πού ὁ Ἔνγκελς τούς κατηγορεῖ ὅτι ὑποβιβάζουν τό μαρξισμό σέ «δόγμα» σέ «ὀρθοδοξία», σέ «σεχταρισμό» κτλ. εἶναι ὑποχρεωμένος νά βγάλει ἀπό δῶ τό συμπέρασμα ὅτι κάποτε κάποτε πρέπει νά εἶναι ἀνεκτὴ ἡ κοινὴ ἐκλογικὴ καμπάνια μέ τούς ριζοσπαστικούς «ἀντιδραστικούς σοσιαλιστές».

Πῖο ἐνδιαφέρον ὁμως εἶναι, βέβαια, νά σταθοῦμε ὄχι τόσο σ' αὐτούς τούς ἀμερικανορωσικούς παραλληλισμούς (ἤμασταν ὑποχρεωμένοι νά τούς θίξουμε γιά ν' ἀπαντήσουμε στοὺς ἀντίπαλους), ὅσο στά βασικά γνωρίσματα τοῦ ἀγγλοαμερικανικοῦ ἐρ-

γατικού κινήματος. Τά γνωρίσματα αυτά είναι: ἡ ἀνυπαρξία λίγο-πολύ σοβαρῶν πανεθνικῶν δημοκρατικῶν καθηκόντων τοῦ προλεταριάτου· ἡ πλήρης ὑποταγή τοῦ προλεταριάτου στήν ἀστική πολιτική· ἡ σεχταριστική ἀπόσπαση τῶν μικροομάδων τῶν σοσιαλιστῶν ἀπό τό προλεταριάτο· τό γεγονός ὅτι στίς ἐκλογές οἱ σοσιαλιστές δέν ἔχουν οὔτε τήν παραμικρότερη ἐπιτυχία μέσα στίς ἐργατικές μάζες κτλ. Ὅποιος ξεχνᾷ αὐτούς τούς βασικούς ὅρους καί καταπιάνεται νά βγάλει γενικά συμπεράσματα ἀπό τούς «ἀμερικανορωσικούς παραλληλισμούς», δείχνει ἐξαιρετική ἐπιπολαιότητα.

Ἄν ὁ Ἐνγκελς ἐπιμένει τόσο πολύ στίς οἰκονομικές ὀργανώσεις τῶν ἐργατῶν σ' αὐτές τίς συνθήκες, αὐτό γίνεται ἐπειδή πρόκειται γιά τό πιά σταθεροποιημένο δημοκρατικό καθεστῶς πού προβάλλει μπροστά στό προλεταριάτο καθαρά σοσιαλιστικά καθήκοντα.

Ἄν ὁ Ἐνγκελς ἐπιμένει στή σπουδαιότητα πού ἔχει ἕνα ἀνεξάρτητο ἐργατικό κόμμα, ἔστω καί μέ ἄσχημο πρόγραμμα, αὐτό γίνεται ἐπειδή πρόκειται γιά χώρες, ὅπου ὡς τότε δέν ὑπῆρξε οὔτε ἴχνος πολιτικῆς αὐτοτέλειας τῶν ἐργατῶν, ὅπου οἱ ἐργάτες σέρνονταν καί σέρνονται στήν πολιτική, τίς περισσότερες φορές, πίσω ἀπό τήν ἀστική τάξη.

Τό νά προσπαθεῖ κανείς νά ἐπεκτείνει τά συμπεράσματα πού βγαίνουν ἀπό αὐτούς τούς συλλογισμούς σέ χώρες ἢ σέ ἱστορικές περιόδους, ὅπου τό προλεταριάτο δημιούργησε πρωτύτερα τό κόμμα του ἀπ' ὅ,τι οἱ φιλελεύθεροι ἀστοί, ὅπου τό προλεταριάτο δέν ἔχει οὔτε ἴχνος παραδόσεων νά ψηφίζει ὑπέρ τῶν ἀστῶν πολιτικάντηδων, ὅπου στήν ἡμερήσια διάταξη μπαίνουν ἄμεσα ἀστικοδημοκρατικά κι' ὄχι σοσιαλιστικά καθήκοντα, τό νά προσπαθεῖ κανείς νά κάνει αὐτό τό πράγμα, σημαίνει ὅτι κοροϊδεύει τήν ἱστορική μέθοδο τοῦ Μάρξ.

Ἡ σκέψη μας θά γίνει ἀκόμη πιά σαφῆς στόν ἀναγνώστη, ἂν ἀντιπαραθέσουμε τίς κρίσεις τοῦ Ἐνγκελς γιά τό ἀγγλοαμερικανικό κίνημα καί τίς κρίσεις του γιά τό γερμανικό.

Πλήθος τέτοιων κρίσεων ὑπάρχει ἐπίσης στήν ἀλληλογραφία πού δημοσιεύουμε καί πού παρουσιάζουν ἐξαιρετικό ἐνδιαφέρον. Σάν κόκκινο νῆμα περνᾷ μέσα ἀπ' ὅλες αὐτές τίς κρίσεις κάτι τό ἐντελῶς διαφορετικό: ἡ προειδοποίηση ἐνάντια στή «δεξιά πτέρυγα» τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος καί ὁ ἀμείλικτος (κάποτε – ὅπως τοῦ Μάρξ τό 1877-1879 – λυσσαλέος) πόλεμος ἐνάντια στόν ὀπορτουνισμό μέσα στή σοσιαλδημοκρατία.

Θά τό ἐπιβεβαιώσουμε αὐτό στήν ἀρχή μέ περικοπές ἀπό διά-

φορα γράμματα και μετά θά σταθοῦμε στήν ἐκτίμηση αὐτοῦ τοῦ φαινομένου.

Πρῶτ' ἀπ' ὅλα ἐδῶ χρειάζεται νά σημειώσουμε τίς κρίσεις τοῦ Κ. Μάρξ γιά τόν Χέχμπεργκ καί Σία. Ὁ Φρ. Μέρινγκ στό ἄρθρο του «Der Sorgesche Briefwechsel» προσπαθεῖ νά μετριάσει τίς ἐπιθέσεις τοῦ Μάρξ, καθώς καί τίς μεταγενέστερες ἐπιθέσεις τοῦ Ἐνγκελς ἐνάντια στούς ὀπορτουμιστές, προσπαθεῖ κάπως ὑπερβολικά, κατά τή γνώμη μας. Εἰδικά, ὅσοναφορᾶ τόν Χέχμπεργκ καί Σία, ὁ Μέρινγκ ὑποστηρίζει τή γνώμη ὅτι ὁ Μάρξ ἔκανε λαθεμένη ἐκτίμηση τοῦ Λασσάλ καί τῶν λασσαλικῶν¹¹². Ἐμᾶς ὅμως ἐδῶ δέν μᾶς ἐνδιαφέρει, ἐπαναλαβαίνουμε, ἡ ἱστορική ἐκτίμηση τῆς ὀρθότητος ἢ τῆς ὑπερβολῆς τῶν ἐπιθέσεων τοῦ Μάρξ ἐνάντια στούς τάδε ἀκριβῶς σοσιαλιστές, ἀλλά ἡ ἀπό ἀποψη ἀρχῶν ἐκτίμηση πού ἔκανε ὁ Μάρξ γιά ὀρισμένα ρεύματα τοῦ σοσιαλισμοῦ γενικά.

Ὁ Μάρξ, ἀφοῦ διαμαρτύρεται γιά τούς συμβιβασμούς τῶν γερμανῶν σοσιαλδημοκρατῶν μέ τούς λασσαλικούς καί τόν Ντύρινγκ (γράμμα τῆς 19 τοῦ Ὀκτώβρη 1877), καταδικάζει ἐπίσης καί τό συμβιβασμό «μέ μιά ὀλόκληρη συμμορία ἀνώριμων φοιτητῶν καί ὑπερέξυπνων δοκτόρων» («δόκτορας» στά γερμανικά εἶναι ἐπιστημονικός τίτλος πού ἀντιστοιχεῖ μέ τό δικό μας τίτλο τοῦ «διδάκτορα» εἴτε τοῦ «ἀπόφοιτου πανεπιστημίου 1ης κατηγορίας»), «πού ἔβαλαν καθῆκον τους νά δόσουν στό σοσιαλισμό μιά “πιό ὑψηλή ἰδεαλιστική” κατεύθυνση, δηλ. ν' ἀντικαταστήσουν τήν ὑλιστική του βάση – (πού ἀπαιτεῖ, πρίν ἀπό τή χρησιμοποίησή της, ἀντικειμενική μελέτη) – μέ μιά καινούργια μυθολογία μέ ὅλες τίς θεότητές της: τή δικαιοσύνη, τήν ἐλευθερία, τήν ἰσότητα καί τή fraternité (ἀδελφοσύνη). Ἐνας ἀπό τούς ἐκπροσώπους αὐτῆς τῆς κατεύθυνσης εἶναι ὁ ἐκδότης τοῦ περιοδικοῦ “Zukunft”¹¹³ δόκτορας Χέχμπεργκ, πού “ἐξαγόρασε τήν εἴσοδό του” στό κόμμα, παραδέχομαι μέ τίς “πιό ἀγαθές” προθέσεις, ἐγώ ὅμως δέν δίνω δεκάρα γιά ὅλες τίς “προθέσεις”. Σπάνια εἶδε τό φῶς τῆς ἡμέρας κάτι πιό ἐλλεινόν καί μέ πιό “μέτριες ἀξιώσεις”, ἀπό τό πρόγραμμα τοῦ δικοῦ του “Zukunft”» (γράμμα ἀρ. 70)¹¹⁴.

Σέ ἄλλο γράμμα πού γράφτηκε ὕστερα ἀπό δύο περίπου χρόνια (στίς 19 τοῦ Σεπτέμβρη 1879), ὁ Μάρξ διαψεύδει τά κουτσομπολιά ὅτι δῆθεν πίσω ἀπό τόν *I. Μόστ* βρίσκεται αὐτός καί ὁ Ἐνγκελς, καί ἀναπτύσσει λεπτομερειακά στόν Ζόργκε τή στάση του ἀπέναντι στούς ὀπορτουμιστές τοῦ γερμανικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος. Τό περιοδικό «Zukunft» τό καθοδηγοῦσαν ὁ Χέχμπεργκ, ὁ Σράμμ καί ὁ Ἐντ. Μπέρνσταϊν. Ὁ Μάρξ καί ὁ Ἐν-

γκελς ἀρνήθηκαν νά συνεργαστοῦν σ' ἓνα τέτοιο περιοδικό, καί, ὅταν ἔγινε λόγος γιά ἴδρυση ἑνός καινούργιου κομματικοῦ ὀργάνου μέ τή συμμετοχή τοῦ ἴδιου τοῦ Χέχμπεργκ καί μέ τή χρηματική του βοήθεια, ὁ Μάρξ καί ὁ Ἐνγκελς ζήτησαν ἀπ' τήν ἀρχή, γιά τόν ἔλεγχο σ' αὐτό τό «κράμα ἀπό δόκτορες, φοιτητές καί σοσιαλιστές ἀπό καθέδρας», νά γίνει δεκτός σάν ὑπεύθυνος ἀρχισυντάκτης ὁ Χίρς πού ὑπόδειξαν αὐτοί, καί σέ συνέχεια ἀπευθύνθηκαν μέ ἀνοιχτή ἐγκύκλιο στόν Μπέμπελ, στόν Λήμπκνεχτ καί στούς ἄλλους ἡγέτες τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, προειδοποιώντας τους ὅτι θά παλέψουν ἀνοιχτά ἐνάντια σ' ἓνα «τέτοιο ἐκχυδαϊσμό (Verluderung – ἡ γερμανική λέξη εἶναι ἀκόμη πιά τσουχτερή) τῆς θεωρίας καί τοῦ κόμματος», ἂν δέν ἀλλάξει ὁ προσανατολισμός τῶν Χέχμπεργκ, Σράμμ, καί Μπέρνσταϊν.

Εἶναι ἡ ἐποχή τῆς ἱστορίας τοῦ γερμανικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, τήν ὁποία ὁ Μέρινγκ στήν «Ἱστορία» του τήν ὀνόμασε: «Ἐνας χρόνος σύγχυσης» («Ein Jahr der Verwirrung»). Τό κόμμα, ὕστερα ἀπό τήν ἐπιβολή τοῦ «ἔκτακτου νόμου» δέν βρῆκε ἀμέσως τό σωστό δρόμο, γλιστρώντας στήν ἀρχή πρὸς τόν ἀναρχισμό τοῦ Μόστ καί πρὸς τόν ὀπορτουνισμό τοῦ Χέχμπεργκ καί Σία. «Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, γράφει ὁ Μάρξ γιά τόν τελευταῖο, πού ἀπό θεωρητική ἄποψη εἶναι μηδενικά καί ἀπό πρακτική εἶναι ἐντελῶς ἄχρηστοι, θέλουν νά κάνουν τό σοσιαλισμό (γιά τόν ὁποῖο διαμόρφωσαν μιάν ἀντίληψη σύμφωνα μέ τήν πανεπιστημιακή συνταγή), καί κυρίως τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα πιά μετριοπαθές καί νά διαφωτίσουν τούς ἐργάτες ἢ, σύμφωνα μέ τήν ἔκφρασή τους, νά τούς μπολιάσουν μέ "στοιχεῖα μόρφωσης", ἐνῶ οἱ ἴδιοι ἔχουν μόνο μιά μπερδεμένη ἡμιμάθεια, κι' ἐκτός ἀπ' αὐτό βάζουν πρῶτ' ἀπ' ὅλα σάν καθῆκον τους νά ἀνεβάσουν τή σημασία τοῦ κόμματος στά μάτια τῆς μικροαστικῆς τάξης. Αὐτοί, ὥστόσο, δέν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρά κάτι ἄθλιοι ἀντεπαναστάτες λογάδες»¹¹⁵.

Ἡ «λυσσαλέα» ἐπίθεση τοῦ Μάρξ εἶχε σάν ἀποτέλεσμα νά ὑποχωρήσουν καί... νά ἐξαφανιστοῦν οἱ ὀπορτουνιστές. Στό γράμμα του τῆς 19 τοῦ Νοέμβρη 1879 ὁ Μάρξ κάνει γνωστό ὅτι ὁ Χέχμπεργκ διώχτηκε ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή καί ὅτι ὅλοι οἱ σημαίνοντες ἡγέτες τοῦ κόμματος, ὁ Μπέμπελ, ὁ Λήμπκνεχτ, ὁ Μπράκκε κτλ. καταδίκασαν τίς ιδέες του¹¹⁶. Τό ὄργανο τοῦ κόμματος τῶν σοσιαλδημοκρατῶν «Σοσιαλδημοκράτης»¹¹⁷ ἄρχισε νά βγαίνει κάτω ἀπό τή διεύθυνση τοῦ Φόλμαρ, πού τότε ἀνῆκε στήν ἐπαναστατική πτέρυγα τοῦ κόμματος. Ἐνα χρόνο ἀργότερα

(στις 5 του Νοέμβρη 1880) ο Μάρξ αφηγεῖται ὅτι αὐτός καί ὁ Ἔνγκελς πάλευαν συνεχῶς ἐνάντια στήν «ἄθλια» (miserabel) διεύθυνση τοῦ «Σοσιαλδημοκράτη» καί ὅτι πολλές φορές ἡ πάλη αὐτή ἔπαιρνε ὀξύ χαρακτήρα («wobei's oft scharf hergeht»). Τό 1880 ὁ Λήμπκνεχτ ἐπισκέφθηκε τόν Μάρξ καί τοῦ ὑποσχέθηκε ὅτι θ' ἀρχίσει μιᾶ «βελτίωση» ἀπ' ὅλες τίς ἀπόψεις¹¹⁸.

Ἡ εἰρήνη εἶχε ἀποκατασταθεῖ, καί ὁ πόλεμος δέν βγήκε στήν ἐπιφάνεια. Ὁ Χέχμπεργκ ἀπομακρύνθηκε καί ὁ Μπέρνσταϊν ἔγινε ἐπαναστάτης σοσιαλδημοκράτης... τουλάχιστο, ὡς τό θάνατο τοῦ Ἔνγκελς τό 1895.

Στις 20 τοῦ Ἰούνη 1882 ὁ Ἔνγκελς γράφει στόν Ζόργκε γι' αὐτή τήν πάλη σάν γιά κάτι πού ἀνήκει στό παρελθόν: «Γενικά τά πράγματα στή Γερμανία πᾶνε θαυμάσια. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι οἱ κύριοι λόγιοι τοῦ κόμματος προσπάθησαν ν' ἀναγκάσουν τό κόμμα νά κάνει μιᾶ ἀντιδραστική στροφή, ὅμως ἀπότυχαν οἰκτρά. Οἱ κατατρεγμοί στούς ὁποίους ὑποβάλλονται παντοῦ οἱ σοσιαλδημοκράτες ἐργάτες, τούς ἔκαναν νά γίνουν ἀκόμη πιό ἐπαναστατικοί, ἀπ' ὅ,τι ἦταν πρὶν τρία χρόνια... Οἱ κύριοι αὐτοί (οἱ λόγιοι τοῦ κόμματος) ἤθελαν ὅπωςδήποτε, μέ τήν ἠπιότητα, μέ τήν ὑποταγή καί τό ξεσκόνισμα, νά ἐκλιπαρήσουν τήν κατάργηση τοῦ νόμου ἐνάντια στούς σοσιαλιστές, ὁ ὁποῖος τόσο ξετσιπίωτα τούς στέρησε τά συγγραφικά τους ἔσοδα. Μέ τήν κατάργηση αὐτοῦ τοῦ νόμου ἡ διάσπαση θά ἐκδηλωθεῖ χωρίς ἀμφιβολία καί οἱ διάφοροι κύριοι Φίρεκ καί Χέχμπεργκ κτλ., ἀφοῦ σχηματίσουν τή δεξιά πτέρυγα, θά ξεκόψουν· μ' αὐτούς θά μπορούμε πότε-πότε νά κάνουμε διαπραγματεύσεις, ὡς τήν ὥρα πού τελικά θά ἐξαφανιστοῦν ὀλότελα. Τή γνώμη αὐτή τήν ἐκφράσαμε ἀμέσως ὕστερα ἀπό τήν ψήφιση τοῦ νόμου ἐνάντια στούς σοσιαλιστές ὅταν ὁ Χέχμπεργκ καί ὁ Σράμμ δημοσίευσαν στήν «Ἐτήσια Ἐπιθεώρηση» μιᾶ ἐξαιρετικά ποταπή ἐκτίμηση τῆς δράσης τοῦ κόμματος καί ἀπαιτοῦσαν ἕναν πιό ἀξιοπρεπή, πολιτισμένο καί λεπτό τρόπο δράσης ἀπό μέρος τοῦ κόμματος¹¹⁹, («jebildetes» ἀντί gebildetes. Ὁ Ἔνγκελς ὑπονοεῖ τή βερολινέζικη προφορά τῶν γερμανῶν λογίων).

Ἡ πρόβλεψη αὐτή γιά τήν μπερνσταϊνιάδα¹²⁰, πού ἔγινε τό 1882, ἐπιβεβαιώθηκε θαυμάσια τό 1898 καί στά ἐπόμενα χρόνια.

Καί ἀπό τότε, ἰδιαίτερα ὕστερα ἀπό τό θάνατο τοῦ Μάρξ, ὁ Ἔνγκελς, μπορούμε χωρίς ὑπερβολή νά τό ποῦμε: προσπαθεῖ ἀκούραστα «νά ἰσιάζει τό ραβδί» πού στραβώνουν οἱ γερμανοὶ ὀπορτουνιστές.

Τέλος τοῦ 1884. Καταδικάζονται οἱ «μικροαστικές προκατα-

λήψεις» τῶν γερμανῶν σοσιαλδημοκρατῶν βουλευτῶν τοῦ Ράϊχσταγκ πού ψήφισαν ὑπέρ τῆς χρηματοδότησης τῆς ναυσιπλοΐας («Dampfersubvention» βλ. στήν «Ἱστορία» τοῦ Μέρινγκ). Ὁ Ἐνγκελς πληροφορεῖ τόν Ζόργκε ὅτι εἶναι ἀναγκασμένος νά ἀλληλογραφεῖ πάρα πολύ ἀπ' ἀφορμή αὐτό τό ζήτημα (γράμμα τῆς 31 τοῦ Δεκέμβρη 1884)¹²¹.

1885. Ὁ Ἐνγκελς κάνοντας ἐκτίμηση ὀλόκληρης τῆς ἱστορίας σχετικά μέ τήν «Dampfersubvention» γράφει (3 τοῦ Ἰούνη), ὅτι «ἡ ὑπόθεση αὐτή παρά λίγο νά φτάσει ὡς τή διάσπαση». Ὁ «φιλισταϊσμός» τῶν σοσιαλδημοκρατῶν βουλευτῶν ἦταν «κολοσσιαῖος». «Σέ μιά χώρα σάν τή Γερμανία, – λέει ὁ Ἐνγκελς, – ἡ μικροαστική σοσιαλιστική φράξια εἶναι ἀναπόφευκτη»¹²².

1887. Ὁ Ἐνγκελς ἀπαντᾷ στόν Ζόργκε πού τοῦ ἔγραφε ὅτι τό κόμμα ρεζιλεύεται μέ τήν ἐκλογή ὀρισμένων βουλευτῶν σάν τόν Φίρεκ (σοσιαλδημοκράτης τοῦ ἴδιου φυράματος μέ τόν Χέχμπεργκ). Τί νά κάνουμε, δικαιολογεῖται ὁ Ἐνγκελς, τό ἐργατικό κόμμα δέν ἔχει ἀπό ποῦ νά βρεῖ καλούς βουλευτές γιά τό Ράϊχσταγκ. «Ὅσοναφορᾷ τούς κυρίους τῆς δεξιᾶς πτέρυγας, ξέρουν ὅτι εἶναι ἀνεκτοί μόνο λόγω τοῦ νόμου ἐνάντια στούς σοσιαλιστές καί ὅτι, τήν πρώτη κιόλας μέρα πού τό κόμμα θ' ἀναπνεύσει πιο ἐλεύθερα, θά πεταχτοῦν ἀπ' αὐτό». Καί γενικά εἶναι καλύτερα «τό κόμμα νά στέκεται πιο ψηλά ἀπό τούς κοινοβουλευτικούς του ἥρωες, παρά τό ἀντίθετο» (3 τοῦ Μάρτη 1887). Ὁ Λήμπκνεχτ εἶναι συμβιβαστής, παραπονιέται ὁ Ἐνγκελς, προσπαθεῖ πάντοτε νά καλύπτει τίς διαφωνίες ὅλο μέ λόγια. Ὅταν ὅμως τά πράγματα φτάσουν ὡς τή διάσπαση, στήν ἀποφασιστική στιγμή ὁ Λήμπκνεχτ θά εἶναι μαζί μας¹²³.

1889. Δυό διεθνῆ σοσιαλδημοκρατικά συνέδρια στό Παρίσι¹²⁴. Οἱ ὀπορτουниστές (μ' ἐπικεφαλῆς τούς γάλλους ποσομπιλιστές¹²⁵), ἦρθαν σέ ρήξη μέ τούς ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες. Ὁ Ἐνγκελς (πού τότε ἦταν 68 χρονῶν) ρίχνεται στή μάχη σάν νεο-λαῖος. Πολλά γράμματα (ἀρχίζοντας ἀπό τίς 12 τοῦ Γενάρη ὡς τίς 20 τοῦ Ἰούλη 1889) εἶναι ἀφιερωμένα στήν πάλη ἐνάντια στούς ὀπορτουниστές. Χτυπᾷ ὄχι μόνο αὐτούς, ἀλλά καί τούς γερμανούς, τόν Λήμπκνεχτ, τόν Μπέμπελ καί τούς ἄλλους γιά τή συμβιβαστική τους στάση.

Οἱ ποσομπιλιστές πουλήθηκαν στήν κυβέρνηση, γράφει ὁ Ἐνγκελς στίς 12 τοῦ Γενάρη 1889. Ξεσκεπάζει ταυτόχρονα καί τά μέλη τῆς ἀγγλικῆς «Σοσιαλδημοκρατικῆς ὀμοσπονδίας» (S.D.F.) ὅτι βρίσκονται σέ συμμαχία μέ τούς ποσομπιλιστές¹²⁶. «Τά τρεξίματα καί ὁ τεράστιος ὄγκος τῆς ἀλληλογραφίας σχε-

τικά μ' αὐτό τό καταραμένο συνέδριο δέν μοῦ ἀφήνουν καιρό γιά τίποτε ἄλλο» (11 τοῦ Μάη 1889). Οἱ ποσομπιλιστές δουλεύουν δραστήρια, ἐνῶ οἱ δικοί μας κοιμοῦνται, γράφει θυμωμένος ὁ Ἐνγκελς. Ἀκόμη καί ὁ Ἄουερ καί ὁ Σίπελ ζητοῦν τώρα νά πάρουμε μέρος στό συνέδριο τῶν ποσομπιλιστῶν. Αὐτό ὅμως ἀνοιξε «ἐπιτέλους» τά μάτια τοῦ Λήμπκνεχτ. Ὁ Ἐνγκελς μαζί μέ τόν Μπέρνσταϊν γράφει λίβελλους (ὑπογραμμένους ἀπό τόν Μπέρνσταϊν, ὁ Ἐνγκελς τοὺς ὀνομάζει: «τά λιβελλογραφήματά μας») ἐνάντια στοὺς ὀπορτουμιστές¹²⁷.

«Ἐκτός ἀπό τήν S.D.F. οἱ ποσομπιλιστές σέ ὅλη τήν Εὐρώπη δέν ἔχουν μέ τό μέρος τους οὔτε μιά ἀπό τίς σοσιαλιστικές ὀργανώσεις (8 τοῦ Ἰούνη 1889). Συνεπῶς, δέν τοὺς μένει τίποτε ἄλλο, παρά νά ἐπιστρέψουν πάλι πίσω στά μὴ σοσιαλιστικά τρέϊντ-γιούνιον» (πρός γνώση τῶν δικῶν μας θαυμαστῶν τοῦ πλατιοῦ ἐργατικοῦ κόμματος, τοῦ ἐργατικοῦ συνεδρίου κτλ.). «Ἀπό τήν Ἀμερική θά ἔρθει στό συνέδριό τους ἓνας μόνο ἀντιπρόσωπος ἐκ μέρους τῶν *ἵπποτῶν τῆς ἐργασίας*». Ὁ ἀντίπαλος εἶναι ὁ ἴδιος, ὅπως καί στήν πάλη ἐνάντια στοὺς μπακουμιστές: «μέ τή μόνη διαφορά ὅτι ἡ σημαία τῶν ἀναρχικῶν ἀντικαταστάθηκε μέ τή σημαία τῶν ποσομπιλιστῶν· τό ἴδιο ξεπούλημα τῶν ἀρχῶν τους στήν ἀστική τάξη, σέ ἀντάλλαγμα μερικῶν μικροπαραχωρήσεων καί τό κυριότερο σέ ἀντάλλαγμα μερικῶν ζεστῶν θέσεων γιά τοὺς ἡγέτες (στά δημοτικά συμβούλια, στά γραφεῖα ἐργασίας κτλ.)». Ὁ Μπρούς (ἡγέτης τῶν ποσομπιλιστῶν) καί ὁ Χάϊντμαν (ἡγέτης τῆς S.D.F. πού ἐνώθηκε μέ τοὺς ποσομπιλιστές) ἐπιτίθενται ἐνάντια στόν «αὐταρχικό μαρξισμό» καί θέλουν ν' ἀποτελέσουν τόν «πυρήνα τῆς νέας Διεθνούς».

«Δέν μπορεῖς νά φανταστεῖς πόσο ἀφελεῖς εἶναι οἱ γερμανοί! Κατέβαλα τεράστιες προσπάθειες γιά νά ἐξηγήσω, ἀκόμη καί στόν ἴδιο τόν Μπέμπελ, περί τίνος ἀκριβῶς πρόκειται ἐδῶ» (8 τοῦ Ἰούνη 1889)¹²⁸. Κι' ὅταν ἔγιναν καί τά δύο συνέδρια, ὅταν οἱ ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες ξεπέρασαν ἀριθμητικά τοὺς ποσομπιλιστές (πού ἐνώθηκαν μέ τοὺς τρέϊντ-γιουνιονιστές, μέ τήν S.D.F., μ' ἓνα μέρος τῶν αὐστριακῶν κτλ.), ὁ Ἐνγκελς πανηγυρίζει (17 τοῦ Ἰούλη 1889)¹²⁹. Χαίρεται γιὰ τὰ συμβιβαστικά σχέδια καί οἱ προτάσεις τοῦ Λήμπκνεχτ καί τῶν ἄλλων δέν πέτυχαν (20 τοῦ Ἰούλη 1889). «Καί ὅσοναφορᾶ τή συναισθηματική ἐνωση τῶν δικῶν μας συμβιβαστῶν, τῆς ἄξιζε γιά ὅλη τήν καλοσύνη της αὐτή ἡ γερή κλωτσιά στά μαλακά τους». «Ἴσως αὐτό νά τοὺς θεραπεύσει γιά ἓνα ὀρισμένο διάστημα»¹³⁰

...Ἐχει δίκιο ὁ Μέρινγκ («Der Sorgesche Briefwechsel»), ὅταν

λέει ότι ο Μάρξ και ο Ένγκελς δέν καταλάβαιναν και πολύ από «καλούς τρόπους»: «Δέν πολυσκέπτονταν όταν χτυποῦσαν, οὔτε και κλαψούριζαν ὅμως ὕστερα από κάθε χτύπημα πού δέχονταν». «Ἐν νομίζετε, ἔγραφε κάποτε ο Ένγκελς, ὅτι τά τιμπρήματά σας μέ τήν καρφίτσα μποροῦν νά τρυπήσουν τό γέρικο, καλά ἀργασμένο, χονδρό δέρμα μου, κάνετε λάθος»¹³¹. Και αὐτοί νόμιζαν, – γράφει γιά τόν Μάρξ και τόν Ένγκελς ὁ Μέρινγκ, – ὅτι τή δική τους τήν ἀναισθησία τήν ἔχουν και οἱ ἄλλοι.

1893. Τό ξεκαθάρισμα τῶν λογαριασμῶν μέ τούς «φαβιανούς»¹³² πού ἐπιβάλλεται ἀφ' ἑαυτοῦ ... γιά τήν κρίση τους σχετικά μέ τούς μπερνσταϊνικούς (ὁ Μπέρνσταϊν δέν «καλλιέργησε» τοῦ κάκου τόν ὀπορτουнизмὸ του παίρνοντας μαθήματα ἀπό τούς «φαβιανούς» τῆς Ἀγγλίας). «Οἱ φαβιανοί ἐδῶ στό Λονδίνο ἀποτελοῦν μιά συμμορία ἀπό καριερίστες, πού ἔχουν ὥστόσο ἀρκετό μυαλό γιά νά καταλάβουν ὅτι ἡ κοινωνική ἐπανάσταση εἶναι ἀναπόφευκτη, ὅμως μή ἔχοντας ἐμπιστοσύνη ν' ἀφήσουν αὐτό τό γιγάντιο ἔργο ἀποκλειστικά στή δικαιοδοσία τοῦ ἀμόρφωτου προλεταριάτου, εὐαρεστήθηκαν νά μποῦν ἐπικεφαλῆς του. Βασική τους ἀρχή εἶναι ὁ φόβος μπροστά στήν ἐπανάσταση. Εἶναι “διανοούμενοι” *par excellence**. Ὁ σοσιαλισμός τους εἶναι ὁ δημοτικός σοσιαλισμός: ἡ κοινότητα και ὄχι τό ἔθνος πρέπει, τουλάχιστον στήν ἀρχή, νά γίνει ἰδιοκτήτρια τῶν μέσων παραγωγῆς. Ὅσοναφορᾶ τό δικό τους σοσιαλισμό οἱ “φαβιανοί” τόν παρουσιάζουν σάν ἔσχατη, ὅμως ἀναπόφευκτη συνέπεια τοῦ ἀστικοῦ φιλελευθερισμοῦ. Ἀπό δῶ πηγάζει ἡ τακτική τους: τούς φιλελεύθερους νά μήν τους καταπολεμᾶ κανείς σάν ἀντίπαλους, ἀλλά νά τους σπρώχνει πρὸς τά σοσιαλιστικά συμπεράσματα, δηλ. νά τους ἐξαπατᾶ. “Ὁ φιλελευθερισμός πρέπει νά ἐμποτίζεται μέ τό σοσιαλισμό”. Δέν πρέπει νά ἀντιπαραθέτει κανείς στούς φιλελεύθερους τούς σοσιαλιστές ὑποψήφιους, ἀλλά νά τους τρυπώνει ἀνάμεσα στούς φιλελεύθερους, δηλ. νά τους βγάζει μέ ἀπάτη... Ὅμως δέν καταλαβαίνουν βέβαια, ὅτι ἔτσι εἴτε οἱ ἴδιοι θά ἐξαπατηθοῦν, εἴτε θά ἐξαπατήσουν τό σοσιαλισμό.

Οἱ φαβιανοί ἐκδόσανε, ἐκτός ἀπό κάθε λογιῆς σαβούρα, και μερικά καλά προπαγανδιστικά ἔργα, κι' αὐτό εἶναι τό καλύτερο ἀπ' ὅλα ὅσα ἔκαναν οἱ ἄγγλοι σ' αὐτό τόν τομέα. Μόλις ὅμως ἐπανερχονται στήν εἰδική τακτική τους: στή συγκάλυψη τῆς ταξικῆς πάλης, τά πράγματα δέν πᾶνε καλά. Ἐξαιτίας τῆς ταξικῆς πάλης αὐτοί μισοῦν μέ φανατισμό τόν Μάρξ και ὅλους μας.

* – κατά κύριο λόγο. Ἡ Σύντ.

Μέσα στους φαβιανούς υπάρχουν, βέβαια, πολλοί άστοί όπαδοί και γιαυτό ακριβώς και διαθέτουν “πολλά χρήματα”...»¹³³.

ΚΛΑΣΣΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ
ΤΟΥ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΙΣΤΙΚΟΥ ΟΠΟΡΤΟΥΝΙΣΜΟΥ
ΣΤΗ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

1894. Τό άγροτικό ζήτημα. «Στήν ήπειρο, γράφει ό “Ενγκελς στις 10 του Νοέμβρη 1894, στό βαθμό πού αναπτύσσεται τό κίνημα, μεγαλώνει και ή επιδίωξη για άκόμη πιο μεγάλες επιτυχίες, και τό κυνηγητό των άγροτών, μέ τήν κυριολεκτική έννοια αυτής τής λέξης, γίνεται τής μόδας. Στήν άρχή οί γάλλοι, μέ τό στόμα του Λαφάργκ, δήλωσαν στήν Νάντη ότι όχι μονάχα δέν είναι δική μας δουλιά νά επιταχύνουμε τόν άφανισμό τής μικρής άγροτιās, – αυτό θά τό κάνει για λογαριασμό μας ό καπιταλισμός, – αλλά ότι πρέπει νά προστατεύουμε άμεσα τόν άγρότη από τους φόρους, τους τοκογλύφους και τους μεγαλογαιοκτήμονες. Μ’ αυτή όμως τή θέση δέν μπορούμε σε καμιά περίπτωση νά συμφωνήσουμε, γιατί αυτό είναι, πρώτο, άνόητο και, δεύτερο, αδύνατο. “Υστερα άπ’ αυτό, στή Φραγκφούρτη, ό Φόλμαρ, δηλώνει ότι σκοπεύει γενικά νά εξαγοράσει τους άγρότες, όμως ό άγρότης μέ τόν όποιο έχει νά κάνει στήν άνω Βαυαρία δέν ήταν τό ίδιο μέ τόν πνιγμένο στά χρέη μικροάγρότη τής Ρηνανίας, αλλά είναι μεσαίος και ανεξάρτητος μεγαλοχωρικός πού εκμεταλλεύεται εργάτες και εργάτριες γής και πού εμπορεύεται ζώα και σιτηρά. Μ’ αυτό τό πράγμα όμως είναι αδύνατο νά συμφωνήσει κανείς, χωρίς ν’ άπαρνηθει όλες τίσ άρχές»¹³⁴.

1894, 4 του Δεκέμβρη: «... Οί βαυαροί κατάντησαν πάρα πολύ όπορτουνιστές και μετατράπηκαν σχεδόν σ’ ένα κοινό λαϊκό κόμμα (μιλώ για τήν πλειοψηφία των ήγετών και για πολλούς καινούργιους πού μπήκαν στό κόμμα): στό βαυαρικό Λαντάγκ ψήφισαν υπέρ του προϋπολογισμού στό σύνολό του και ειδικά ό Φόλμαρ άνάπτυξε διαφωτιστική δουλιά άνάμεσα στους άγρότες μέ σκοπό νά τραβήξει μέ τό μέρος του όχι τους εργάτες γής, αλλά τους μεγαλοχωρικούς τής άνω Βαυαρίας, ανθρώπους πού κατέχουν από 25-80 άκρ γής (άπό 10-30 έκτάρια), δηλ. ανθρώπους πού σε καμιά περίπτωση δέν μπορούν νά τά βγάλουν πέρα χωρίς μισθωτούς εργάτες... »¹³⁵.

’Από δώ βλέπουμε ότι ό Μάρξ και ό “Ενγκελς σε διάστημα πάνω από 10 χρόνια πάλευαν συστηματικά και άκλόνητα ένάντια στον όπορτουνισμό μέσα στό γερμανικό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα και καταπολεμούσαν τό διανοουμενίστικο φιλισταϊσμό

καί μικροαστισμό μέσα στις γραμμές του σοσιαλισμού. Αυτό είναι ένα εξαιρετικά σπουδαίο γεγονός. Το πλατύ κοινό ξέρει ότι η γερμανική σοσιαλδημοκρατία θεωρείται υπόδειγμα μαρξιστικής πολιτικής και τακτικής του προλεταριάτου, δεν ξέρει όμως τί συνεχή πόλεμο αναγκάζονταν να κάνουν οι θεμελιωτές του μαρξισμού ενάντια στη «δεξιά πτέρυγα» (έκφραση του Ένγκελς) αυτού του κόμματος. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι λίγο καιρό μετά το θάνατο του Ένγκελς ο πόλεμος αυτός από κρυφός έγινε φανερός. Αυτό είναι το αναπόφευκτο αποτέλεσμα μερικῶν δεκαετιῶν ιστορικής ανάπτυξης της γερμανικής σοσιαλδημοκρατίας.

Μπροστά μας διαγράφονται τώρα πολύ καθαρά οι δύο γραμμές που ακολούθησε ο Ένγκελς (και ο Μάρξ) στις συμβουλές, στις υποδείξεις, στις διορθώσεις, στις απειλές και στις συστάσεις του. Τους αγγλοαμερικανούς σοσιαλιστές τους καλούσαν με τον πιο επίμονο τρόπο να συγχωνευτούν με το εργατικό κίνημα, ν' αποβάλουν από τις οργανώσεις τους το στενό και αποστεωμένο πνεῦμα του σεχταρισμού. Τους γερμανούς σοσιαλδημοκράτες ὄλο και πιο επίμονα τους δίδασκαν: μὴν πέφτετε στό φιλισταιισμό, στην «κοινοβουλευτική κουταμάρα» (έκφραση του Μάρξ στό γράμμα της 19 του Σεπτέμβρη 1879)¹³⁶, στό μικροαστικό διανοουμένιστικο ὀπορτουνισμό.

Δεν είναι ἄραγε χαρακτηριστικό ὅτι οι δικές μας σοσιαλδημοκρατικές κουτσομπόλες ἄρχισαν να φλυαροῦν για τις συστάσεις του πρώτου είδους και σφίξαν τά χείλη τους, παρακάμπτοντας με ἀπόλυτη σιωπή τις συστάσεις του δεύτερου είδους; Μήπως ἡ τέτοια μονόπλευρη ἐκτίμηση τῶν γραμμάτων του Μάρξ και του Ένγκελς δεν ἀποτελεῖ τὴν καλύτερη ἀπόδειξη για μιά κάποια... «μονομέρεια» τῆς δικῆς μας ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας;

Σήμερα που τό διεθνές εργατικό κίνημα δείχνει συμπτώματα βαθιῦ ἀναβρασμοῦ και ταλάντευσης, ὅταν οι ἀκρότητες του ὀπορτουνισμού, τῆς «κοινοβουλευτικῆς κουταμάρας» και του φιλισταιϊκοῦ ρεφορμισμού προκάλεσαν τις ἀντίθετες ἀκρότητες του ἐπαναστατικοῦ συνδικαλισμοῦ, σήμερα ἡ γενική γραμμή τῶν «διορθώσεων» που ἔκαναν οι Μάρξ και Ένγκελς στόν αγγλοαμερικανικό και στό γερμανικό σοσιαλισμό ἀποκτᾶ ἐξαιρετικά μεγάλη σημασία.

Σε χώρες ὅπου δεν ὑπάρχει σοσιαλδημοκρατικό εργατικό κόμμα, ὅπου δεν ὑπάρχουν σοσιαλδημοκράτες βουλευτές στά κοινοβούλια, ὅπου δεν ὑπάρχει καμιά συστηματική και συνεπῆς σοσιαλδημοκρατική πολιτική οὔτε στις ἐκλογές οὔτε στόν τύπο

κτλ., σέ τέτοιες χῶρες ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς δίδασκαν τοὺς σοσιαλιστές νά ξεκόψουν ὅπωςδῆποτε μέ τό στενό σεχταρισμό καί νά συνενωθοῦν μέ τό ἐργατικό κίνημα γιά νά ξυπνήσουν πολιτικά τό προλεταριάτο. Γιατί τό προλεταριάτο, στό τελευταῖο τρίτο τοῦ ΧΙΧ αἰῶνα, δέν ἔδειξε καμιά σχεδόν πολιτική αὐτοτέλεια οὔτε στήν Ἀγγλία οὔτε στήν Ἀμερική. Ὁ πολιτικός στίβος σ' αὐτές τίς χῶρες – στίς ὁποῖες σχεδόν δέν ὑπάρχουν ἱστορικά ἀστικοδημοκρατικά προβλήματα – κατέχονταν ὀλοκληρωτικά ἀπό τή θριαμβεύουσα καί αὐτοϊκανοποιημένη ἀστική τάξη, ἡ ὁποία στήν τέχνη της νά ἐξαπατᾷ, νά διαφθείρει καί νά ἐξαγοράζει τοὺς ἐργάτες δέν ἔχει τόν ὅμοιό της σ' ὅλον τόν κόσμο.

Τό νά νομίζει κανεῖς ὅτι οἱ συστάσεις αὐτές τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἔνγκελς πρὸς τό ἀγγλοαμερικανικό ἐργατικό κίνημα μποροῦν νά ἐφαρμοστοῦν ἀπλά καί ἄμεσα στίς ρωσικές συνθῆκες, σημαίνει ὅτι χρησιμοποιεῖ τό μαρξισμό ὄχι γιά νά ἀφομοιώσει τή μέθοδό του, ὄχι γιά νά μελετήσῃ τίς συγκεκριμένες ἱστορικές ἰδιομορφίες τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ὀρισμένων χωρῶν, ἀλλά γιά εὐτελεῖς φραξιονιστικούς, διανοουμενίστικους ὑπολογισμούς.

Ἀντίθετα, σέ μιά χώρα, ὅπου ἡ ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση ἔμενε ἡμιτελής, ὅπου βασίλευε καί βασιλεύει «ὁ στρατιωτικός δεσποτισμός περιβλημένος μέ κοινοβουλευτικές στολές», (ἔκφραση τοῦ Μάρξ στήν «Κριτική τοῦ προγράμματος τῆς Γκότα») ¹³⁷, ὅπου τό προλεταριάτο ἔχει τραθηχτεῖ ἀπό καιρό πιά στήν πολιτική καί ἐφαρμόζει σοσιαλδημοκρατική πολιτική, σέ μιά τέτοια χώρα ὁ Μάρξ καί ὁ Ἔνγκελς φοβοῦνταν περισσότερο ἀπό καθετί τόν κοινοβουλευτικό ἐκχυδαϊσμό, τή φιλισταιϊκή ὑποτίμηση τῶν καθηκόντων καί τῆς ἔκτασης τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.

Εἴμαστε πολύ περισσότερο ὑποχρεωμένοι νά ὑπογραμμίσουμε αὐτή τήν πλευρά τοῦ μαρξισμοῦ καί νά τήν προβάλουμε σέ πρώτη γραμμή στήν ἐποχή τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία, γιάτί ἐδῶ σ' ἐμᾶς ὁ «λαμπερός», ὁ πλούσιος καί διαδομένος φιλελευθεροαστικός τύπος διαλαλεῖ μέ χίλια στόματα στό προλεταριάτο τήν «ὑποδειγματική» νομιμοφροσύνη, τήν κοινοβουλευτική νομιμότητα, τή σεμνότητα καί τή μετριοπάθεια τοῦ γειτονικοῦ γερμανικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.

Αὐτό τό ἰδιοτελές ψέμα τῶν ἀστῶν προδοτῶν τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης δέν εἶναι τυχαῖο γεγονός, οὔτε ἀποτέλεσμα τῆς ἀτομικῆς διαφθορᾶς ὀρισμένων πρώην ἢ μελλοντικῶν ὑπουργῶν ἀπό τό στρατόπεδο τῶν καντέτων. Αὐτό καθορίζεται ἀπό τά βαθιά οἰκονομικά συμφέροντα τῶν ρώσων φιλελεύθερων τσιφλικάδων καί φιλελεύθερων ἀστῶν. Καί στήν πάλῃ ἐνάντια στό ψέμα, ἐνάν-

τια στήν «ἀποβλάκωση τῶν μαζῶν» («Massenverdummung» – ἔκφραση τοῦ Ἐνγκελς στό γράμμα τῆς 29 τοῦ Νοέμβρη 1886)¹³⁸, τά γράμματα τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἐνγκελς πρέπει ν' ἀποτελέσουν τό ἀναντικατάστατο ὄπλο γιά ὅλους τούς σοσιαλιστές τῆς Ρωσίας.

Τό ἰδιοτελές ψέμα τῶν φιλελεύθερων ἀστῶν δείχνει στό λαό τήν ὑποδειγματική «σεμνότητα» τῶν γερμανῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Οἱ ἡγέτες αὐτῶν τῶν σοσιαλδημοκρατῶν, οἱ θεμελιωτές τῆς θεωρίας τοῦ μαρξισμοῦ, μᾶς λένε:

«Ἡ ἐπαναστατική ἐνέργεια τῶν γάλλων παρουσίασε τήν ὑποκρισία τοῦ Φίρεκ καί Σίας (ὀπορτουμιστές σοσιαλδημοκράτες τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας) μέ μιά ἀκόμη πιο ἀπαίσια μορφή» (πρόκειται γιά τή δημιουργία τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος στή γαλλική βουλή καί γιά τήν ἀπεργία τοῦ Ντεκασβίλ, πού προκάλεσε τήν ἀποσκίρτηση τῶν γάλλων ριζοσπαστῶν ἀπό τό γαλλικό προλεταριάτο¹³⁹). «Στίς τελευταῖες σοσιαλιστικές συζητήσεις πῆραν τό λόγο μόνον ὁ Λήμπκνεχτ καί ὁ Μπέμπελ· καί οἱ δύο τους μίλησαν μέ ἐξαιρετική ἐπιτυχία. Μέ τέτοιες συζητήσεις μπορούμε πάλι νά ἐμφανιστοῦμε μπροστά σέ μιά καθῶς πρέπει κοινωνία, πράγμα πού, δυστυχῶς, προηγούμενα δέν συνέβαινε πάντοτε. Γενικά, εἶναι καλό τό ὅτι ἀμφισβητεῖται πιά στούς γερμανούς ὁ ρόλος τῶν ἡγετῶν τοῦ διεθνοῦς κοινωνικοῦ κινήματος, ἰδιαίτερα ἀπό τότε πού ἔστειλαν στό Ράϊχσταγκ ἕναν τόσο μεγάλο ἀριθμό φιλισταίων (πράγμα πού ἦταν ἀναπόφευκτο ἄλλωστε). Σέ περίοδο ἡρεμίας στή Γερμανία τά πάντα γίνονταν φιλισταϊκά καί σέ τέτοιες στιγμές εἶναι ἀπόλυτα ἀναγκαῖο τό κεντρί τοῦ γαλλικοῦ συναγωνισμοῦ...» (γράμμα τῆς 29 τοῦ Ἀπρίλη 1886)¹⁴⁰.

Νά ποιά διδάγματα πρέπει νά ἀφομοιώσει καλά τό Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα τῆς Ρωσίας, πού βρίσκεται κάτω ἀπό τήν κυριαρχούσα ἰδεολογική ἐπίδραση τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας.

Τά διδάγματα αὐτά δέν μᾶς τά δίνει τό ἕνα ἢ τό ἄλλο ξεχωριστό σημεῖο τῆς ἀλληλογραφίας αὐτῶν τῶν κορυφαίων τοῦ ΧΙΧ αἰῶνα, ἀλλά ὅλο τό πνεῦμα καί ὅλο τό περιεχόμενο τῆς συντροφικῆς, ἀνοιχτῆς τους κριτικῆς τῆς διεθνοῦς πείρας τοῦ προλεταριάτου, κριτικῆς ξένης πρὸς τή διπλωματία καί τούς μικροῦπολογισμούς. Ὡς ποιοῦ βαθμό εἶναι πραγματικά διαποτισμένα ὅλα τά γράμματα τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἐνγκελς μ' αὐτό τό πνεῦμα, μπορούν νά τό δείξουν ἀκόμη τά παρακάτω, κάπως δευτερεύοντα, εἶναι ἀλήθεια, ὅμως ἐξαιρετικῶς χαρακτηριστικά σημεῖα¹⁴¹.

Τό 1889 ἄρχισε στήν Ἀγγλία ἕνα νεαρό, φρέσκο, γεμάτο μέ καινούργιο ἐπαναστατικό πνεῦμα κίνημα τῶν ἀνεκπαιδευτων, ἀνειδίκευτων, ἀπλῶν ἐργατῶν (φωταερίου, λιμενεργατῶν, κτλ.). Ὁ Ἐνγκελς εἶναι κατενθουσιασμένος ἀπ' αὐτό τό κίνημα καί ὑπογραμμίζει μ' ἐνθουσιασμό τό ρόλο τῆς κόρης τοῦ Μάρξ, τῆς «Τάσσι» (Tussy), πού ἔκανε διαφωτιστική δουλιὰ ἀνάμεσα σ' αὐτούς τούς ἐργάτες. «Τό πιό ἀηδιαστικό πράγμα ἐδῶ, – γράφει ὁ Ἐνγκελς ἀπό τό Λονδίνο στίς 7 τοῦ Δεκέμβρη 1889, – εἶναι αὐτό τό “ἀξιοσέβαστο” τοῦ ἀστοῦ πού ἔχει μπεῖ στό αἷμα καί στή σάρκα τῶν ἐργατῶν. Ὁ κοινωνικός διαχωρισμός τῆς κοινωνίας σέ ἀπειράριθμες διαβαθμίσεις, ἀναμφισβήτητα ἀναγνωρισμένες ἀπ' ὅλους, ἀπό τίς ὁποῖες ἡ καθεμίᾳ ἔχει τή δική της “ὑπόληψη” καί εἶναι διαποτισμένη μέ τό ἔμφυτο αἶσθημα σεβασμοῦ πρός τίς “καλύτερες” καί τίς “ἀνώτερες”, εἶναι τόσο παλιός καί τόσο ριζωμένος, ὥστε γιά τήν ἀστική τάξη δέν εἶναι καί τόσο δύσκολο νά ἐξαπατᾶ τίς μάζες. Ἐγώ, λογουχάρη, δέν εἶμαι καθόλου βέβαιος, ἂν ὁ Τζών Μπέρνς (Burns) ὑπερηφανεύεται περισσότερο γιά τή δημοφιλία του ἀνάμεσα στήν τάξη του, παρά γιά τήν ἐκτίμησή του ἀπό τόν καρδινάλιο Μάννιγκ, τό λόρδο-δήμαρχο καί γενικά τήν ἀστική τάξη. Καί ὁ Τσέμπιον (Champion) – ἀπόστρατος ἀνθυπολοχαγός – ἀκόμη πρίν ἀπό πολλά χρόνια εἶχε κάποιες δοσοληψίες μέ στοιχεῖα τῆς ἀστικῆς τάξης καί, κυρίως, μέ συντηρητικά στοιχεῖα, στό παπαδίστικο ὅμως ἐκκλησιαστικό συνέδριο προπαγάνδιζε τό σοσιαλισμό κτλ. Ἀκόμη καί τοῦ ἴδιου τοῦ Τόμας Μάν (Mann) πού τόν θεωρῶ σάν τόν καλύτερο ἀνάμεσα σ' αὐτούς, τοῦ ἀρέσει νά περιγράφει πῶς θά προγευματίσει στοῦ λόρδου-δήμαρχου. Καί μόνο ἂν τούς συγκρίνει κανεῖς μέ τούς γάλλους, μπορεῖ νά πειστεῖ πόσο εὐνοϊκά ἀπό αὐτή τήν ἄποψη ἐπιδρᾶ ἡ ἐπανάσταση»¹⁴².

Τά σχόλια εἶναι περιττά.

Κι' ἄλλο ἕνα παράδειγμα. Τό 1891 ὑπῆρχε κίνδυνος εὐρωπαϊκοῦ πολέμου. Ὁ Ἐνγκελς ἀλληλογραφοῦσε πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα μέ τόν Μπέμπελ· καί οἱ δύο συμφωνοῦσαν ὅτι, στήν περίπτωση ἐπίθεσης τῆς Ρωσίας κατά τῆς Γερμανίας, οἱ γερμανοί σοσιαλιστές θά πρέπει νά πολεμήσουν μέ φανατισμό καί ἐνάντια στούς ρώσους καί ἐνάντια σ' ὅποιονδήποτε σύμμαχο τῶν ρώσων. «Ἄν στραγγαλιστεῖ ἡ Γερμανία, τότε ἄς στραγγαλιστοῦμε κι' ἐμεῖς μαζί μ' αὐτήν. Στήν περίπτωση ὅμως μιᾶς εὐνοϊκῆς στροφῆς, ἡ πάλη θά πάρει τόσο σκληρό χαρακτήρα, ὥστε ἡ Γερμανία δέν θά μπορέσει νά κρατηθεῖ παρά μόνο μέ ἐπαναστατικά μέτρα, καί γι' αὐτό θά χρειαστεῖ, πολύ πιθανό, νά πάρουμε ἐμεῖς στά χέρια

τό πηδάλιο τῆς ἐξουσίας καί νά ἐπαναλάβουμε τό 1793» (γράμμα τῆς 24 τοῦ Ὀχτώβρη 1891)¹⁴³.

Ἄς τά μάθουν οἱ ὀπορτουμιστές πού φωνασκοῦσαν σ' ὅλο τόν κόσμο γιά τόν μή σοσιαλδημοκρατικό χαρακτήρα τῶν «γιακωβίνικων» προοπτικῶν πού εἶχε τό ρωσικό ἐργατικό κόμμα στά 1905! Ὁ Ἐνγκελς ὑπόδειχνε καθαρά στόν Μπέμπελ ὅτι εἶναι δυνατή ἡ συμμετοχή τῶν σοσιαλδημοκρατῶν σέ μιά προσωρινή κυβέρνηση.

Εἶναι πολύ φυσικό, ὅτι ἔχοντας τέτοιες ἀπόψεις γιά τά καθήκοντα τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ἐργατικῶν κομμάτων, ὁ Μάρξ καί ὁ Ἐνγκελς ἦταν γεμάτοι ἀπό τήν πιά αἰσιόδοξη πίστη στή ρωσική ἐπανάσταση καί στήν τεράστια παγκόσμια σημασία της. Στή διάρκεια εἴκοσι σχεδόν χρόνων βλέπουμε στήν ἀλληλογραφία τους αὐτή τή γεμάτη πάθος ἀναμονή τῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία.

Νά τό γράμμα τοῦ Μάρξ τῆς 27 τοῦ Σεπτέμβρη 1877. Ἡ ἀνατολική κρίση¹⁴⁴ προκαλεῖ τόν ἐνθουσιασμό τοῦ Μάρξ. «Ἡ Ρωσία ἐδῶ καί πολύν καιρό βρίσκεται στό κατώφλι μεγάλων ἀνατροπῶν, καί ὅλα τά ἀπαραίτητα γι' αὐτό στοιχεῖα ἔχουν ἤδη ὠριμάσει. Τά χτυπήματα πού τῆς ἔδοσαν οἱ τοῦρκοι παλληκαράδες ἐπισπεύσανε τήν ἔκρηξη κατά πολλά χρόνια... Ἡ ἀνατροπή θ' ἀρχίσει *secundum artem* («σύμφωνα μέ ὅλους τούς κανόνες τῆς τέχνης») ἀπό τίς *συνταγματικές ἐρωτοτροπίες* καί θά προκληθεῖ μέγάλος σάλος (*il y aura un beau tapage*). Καί μέ τήν εὖνοια τῆς μάνας-φύσης, θά ζήσουμε ὡς αὐτόν τόν θρίαμβο»¹⁴⁵. (Ὁ Μάρξ ἦταν τότε 59 χρονῶν).

Ἡ μάνα-φύση δέν τοῦ ἔδοσε καί, φυσικά, οὔτε μποροῦσε νά τοῦ δώσει τοῦ Μάρξ τή δυνατότητα νά ζήσει ὡς «αὐτόν τόν θρίαμβο». Τίς «συνταγματικές ἐρωτοτροπίες» ὅμως τίς προεῖπε καί τά λόγια του φαίνονται σάν νά γράφτηκαν χθές γιά τήν πρώτη καί τή δεύτερη Δούμα τῆς Ρωσίας. Ἡ προειδοποίηση, ὅμως, τοῦ λαοῦ σχετικά μέ τίς «συνταγματικές ἐρωτοτροπίες» ἀποτελοῦσε ἀκριβῶς τή «ζωντανή ψυχή» τῆς τακτικῆς τῆς ἀποχῆς, πού τόσο μισοῦσαν οἱ φιλελεύθεροι καί οἱ ὀπορτουμιστές...

Νά τό γράμμα τοῦ Μάρξ στίς 5 τοῦ Νοέμβρη 1880. Χαίρεται γιά τήν ἐπιτυχία πού σημείωσε τό «Κεφάλαιο» στή Ρωσία¹⁴⁶ καί τάσσεται μέ τό μέρος τῶν ναροντοβόλτσι ἐνάντια στήν ομάδα τῶν τσερνοπερεντέλτσι¹⁴⁷ πού μόλις εἶχε συγκροτηθεῖ. Ὁ Μάρξ ἀντιλήφθηκε σωστά τά ἀναρχικά στοιχεῖα πού ὑπῆρχαν στίς ἀπόψεις τους, καί μή γνωρίζοντας καί μή ἔχοντας τή δυνατότητα νά γνωρίζει ἀπό τότε τή μελλοντική ἐξέλιξη τῶν ναρόντικων

τῆς ομάδας τῶν τσερνοπερεντέλτσι σέ σοσιαλδημοκράτες, ὁ Μάρξ ἐπιτίθεται ἐναντίον τους μέ ὅλη τή δύναμη τοῦ μαστιγωτικοῦ σαρκασμοῦ του:

«Οἱ κύριοι αὐτοί εἶναι ἐνάντια σέ κάθε πολιτική ἐπαναστατική ἐκδήλωση. Ἡ Ρωσία, κατά τή γνώμη τους, πρέπει νά κάνει πῆδημα ἀπ' εὐθείας στήν ἀναρχική-κομμουνιστική-ἀθεϊστική χιλιετηρίδα. Στό μεταξύ τό πῆδημα αὐτό τό προετοιμάζουν μέ τόν πιό ἀνιαρό δογματισμό. Οἱ λεγόμενες ἀρχές τῶν δόγμάτων τους εἶναι παρμένες ἀπό τόν μακαρίτη Μπακούνιν»¹⁴⁸.

Ἐκείνο δὲ μπορεῖ νά καταλάβει κανεὶς πόσο θά ἐκτιμοῦσε ὁ Μάρξ τή σημασία τῶν «πολιτικῶν ἐπαναστατικῶν ἐκδηλώσεων» τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή Ρωσία τοῦ 1905 καί τῶν ἐπόμενων χρόνων*.

Νά τό γράμμα τοῦ Ἐνγκελς τῆς 6 τοῦ Ἀπρίλη 1887: «Ἀντίθετα, μοῦ φαίνεται, ἐπίκειται κρίση στή Ρωσία. Οἱ τελευταῖες ἀποπειρες δολοφονίας προκάλεσαν μεγάλη σύγχυση...». Στό γράμμα τῆς 9 τοῦ Ἀπρίλη 1889 ἀναφέρεται τό ἴδιο πράγμα... «Ὁ στρατός εἶναι γεμάτος ἀπό δυσारेστημένους ἀξιωματικούς πού συνωμοτοῦν». (Ὁ Ἐνγκελς βρισκόταν τότε κάτω ἀπό τήν ἐπήρεια τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τῶν ναροντοβόλτσι, στηρίζοντας τίς ἐλπίδες του στοὺς ἀξιωματικούς καί μή βλέποντας ἀκόμη τήν ἐπαναστατικότητα τοῦ ρώσου στρατιώτη καί ναύτη πού ἐκδηλώθηκε τόσο λαμπρά 18 χρόνια ἀργότερα...). «... Δέν νομίζω ὅτι ἡ σημερινή κατάσταση μπορεῖ νά κρατήσῃ ἔστω κι' ἓνα χρόνο. Κι' ὅταν στή Ρωσία ἡ ἐπανάσταση ξεσπάσῃ («losgeht»), τότε ζήτω!»¹⁵⁰.

Τό γράμμα τῆς 23 τοῦ Ἀπρίλη 1887: «Στή Γερμανία δέν σταματοῦν οἱ διώξεις (ἐνάντια στοὺς σοσιαλιστές). Ὁ Βίσμαρκ, μοῦ φαίνεται, θέλει νά προετοιμάσῃ τά πάντα, ὥστε τή στιγμή πού θά ξεσπάσῃ ἡ ἐπανάσταση στή Ρωσία, πράγμα πού εἶναι ζήτημα μερικῶν μηνῶν, ἡ Γερμανία νά μπορέσῃ ἀμέσως νά ἀκολουθήσῃ τό παράδειγμά της» («losgeschlagen werden»)¹⁵¹.

Οἱ μῆνες ἀποδείχτηκαν ὅτι ἦταν πάρα πολύ μεγάλοι. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι θά βρεθοῦν φιλισταῖοι πού συνοφρυωμένοι καί σκυθρωποί θά καταδικάσουν αὐστηρά τόν «ἐπαναστατισμό» τοῦ Ἐνγκελς ἢ θά εἰρωνευθοῦν μέ συγκατάβαση τίς παλιές οὐτοπίες τοῦ παλαίμαχου ἐπαναστάτη ἐμιγκρέ.

* Μέ τήν εὐκαιρία. Ἐάν δέν μέ ἀπατᾷ ἡ μνήμη, ὁ Πλεχάνοφ ἢ ἡ Β. Ι. Ζάσουλιτς μοῦ εἶχαν μιλήσει στά 1900-1903 γιά τήν ὑπαρξη ἑνός γράμματος τοῦ Ἐνγκελς πρὸς τόν Πλεχάνοφ σχετικά μέ τίς «Διαφωνίες μας» καί σχετικά μέ τό χαρακτήρα τῆς ἐπικείμενης ἐπανάστασης στή Ρωσία. Θά ἦταν πολύ ἐνδιαφέρον νά μαθαίναμε ἀκριβῶς, ἂν ὑπῆρξε ἓνα παρόμοιο γράμμα, ἂν σώζεται καί ἂν δέν εἶναι ἄραγε καιρός νά δημοσιευτεῖ¹⁴⁹.

Ναί, ὁ Μάρξ καί ὁ Ἐνγκελς κάνανε πολλά λάθη καί συχνά πέφτανε ἔξω στίς ἐκτιμήσεις τους ὅσοναφορᾶ τήν προσέγγιση τῆς ἐπανάστασης, στίς ἐλπίδες τους γιά τή νίκη τῆς ἐπανάστασης (λογουχάρη, τό 1848 στή Γερμανία), στήν πίστη τους γιά τήν προσέγγιση τῆς γερμανικῆς «δημοκρατίας» («νά πεθάνουμε γιά τή δημοκρατία»), ἔγραφε γιά ἐκείνη τήν ἐποχή ὁ Ἐνγκελς, ἀναπολώνοντας τίς διαθέσεις του σάν ἀνθρώπου πού συμμετεῖχε στήν πολεμική ἐκστρατεία γιά τό αὐτοκρατορικό σύνταγμα τοῦ 1848-1849¹⁵²). Ἐπесαν ἔξω τό 1871 ὅταν τοὺς ἀπασχολοῦσε τό ζήτημα «νά ξεσηκώσουν τή νότια Γαλλία, καί γιά τό σκοπό αὐτό (ὁ Μπέκερ γράφει: «Ἐμεῖς», ὑπονοώντας τόν ἑαυτό του καί τοὺς στενοὺς φίλους του: γράμμα ἀρ. 14 τῆς 21 τοῦ Ἰούλη 1871) θυσιάσαν καί ριψοκινδύνευαν καθετί τό ἀνθρώπινα δυνατό...». Στό ἴδιο γράμμα: «Ἐάν τό Μάρτη καί τόν Ἀπρίλη εἶχαμε περισσότερα χρήματα, θά ξεσηκώναμε ὅλη τή νότια Γαλλία καί θά σώζαμε τήν Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ» (σελ 29). Τέτοια ὅμως λάθη τῶν γιγάντων τῆς ἐπαναστατικῆς σκέψης, οἱ ὁποῖοι προσπάθησαν νά ὑψώσουν καί ὑψωσαν τό προλεταριάτο ὅλου τοῦ κόσμου πάνω ἀπό τό ἐπίπεδο τῶν ἀσήμαντων, τῶν μικροκαθηκόντων τῆς ἡμέρας, εἶναι χίλιες φορές πιό εὐγενικά, πιό μεγαλειώδη καί ἀπό ἱστορικὴ ἄποψη πιό πολύτιμα, πιό ἀληθινά ἀπό τήν εὐτελή σοφία τοῦ γραφειοκρατικοῦ φιλελευθερισμοῦ πού ἐπαναλαμβάνει, κραυγάζει, ἐπικαλεῖται καί φωνασκεῖ γιά τή ματαιότητα τῶν ἐπαναστατικῶν ματαιοτήτων, γιά τό ἄσκοπο τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης, γιά τή γοητεία τῶν ἀντεπαναστατικῶν «συνταγματικῶν» παραληρημάτων...

Ἡ ρωσική ἐργατικὴ τάξη θά κατακτήσει τήν ἐλευθερία, καί μέ τίς γεμάτες λάθη ἐπαναστατικὲς τῆς ἐνέργειες, θά δώσει στήν Εὐρώπη μιά ὠθηση πρὸς τὰ μπρός, καί ἄς κορδώνονται οἱ χυδαῖοι μέ τό ἀλάθητο τῆς ἐπαναστατικῆς τους ἀδράνειας.

6 τοῦ Ἀπρίλη 1907

N. Λένιν

Η ΔΟΥΜΑ ΚΑΙ ΟΙ ΡΩΣΟΙ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΙ

Πετρούπολη, 10 τοῦ Ἀπρίλη.

Στή λεγόμενη ρωσική «κοινωνία» ἐπικρατεῖ ἓνα πνεῦμα ἀπογοήτευσης, φόβου, σύγχυσης. Γι' αὐτόν ἀκριβῶς τό λόγο, τό ἄρθρο τοῦ κ. Μαλοβέρ* – πού ἐξαιρετικά πετυχημένα διάλεξε τό ψευδώνυμό του – στήν «Τοβάριστς» τῆς Κυριακῆς (8 τοῦ Ἀπρίλη) ἀποτελεῖ διδακτικό καί χαρακτηριστικό φαινόμενο, γιατί ἀντανακλᾷ σωστά αὐτό τό πνεῦμα.

Τό ἄρθρο τοῦ κ. Μαλοβέρ ἔχει τόν τίτλο «Ἡ Δούμα καί ἡ κοινωνία». Λέγοντας κοινωνία, ὑπονοεῖται ἐδῶ, σύμφωνα μέ τήν παλιά ρωσική χρησιμοποίηση τῆς λέξης, ἡ χούφτα τῶν φιλελεύθερων ὑπαλλήλων, τῶν ἀστῶν διανοούμενων, τῶν εἰσοδηματιῶν πού πλήττουν καί τοῦ ὑπόλοιπου ὑπεροπτικοῦ, αὐτοϊκανοποιημένου, ἀργόσχολου κοινοῦ πού θεωρεῖ τόν ἑαυτό του τό ἅλας τῆς γῆς, αὐτοτιτλοφορεῖται περήφανα «διανόηση», δημιουργεῖ τήν «κοινή γνώμη» κτλ. κτλ.

Ἄς κ. Μαλοβέρ βλέπει «σάν ἐξαιρετικά ριψοκίνδυνη τήν ἐκστρατεία ἐνάντια στή Δούμα πού παρατηρεῖται τίς τελευταῖες ἡμέρες στίς σελίδες τοῦ ἀριστεροῦ τύπου». Αὐτή εἶναι ἡ βασική ἰδέα τοῦ ἄρθρου. Ἄς κ. Μαλοβέρ ἐπικαλεῖται τίς διαθέσεις τῆς κοινωνίας γιά νά στηρίξει τά ἐπιχειρήματά του. Ἡ κοινωνία, λέει, κουράστηκε, «ἀποφεύγει» τήν πολιτική, δέν διαμαρτύρεται ἐνάντια στίς ἀσχήμιες, διαβάζει στίς βιβλιοθήκες καί ἀγοράζει στά βιβλιοπωλεῖα «ἐλαφρά» μυθιστορήματα. «Τό περιβάλλον εἶναι πλαδαρό»... «Γιά νά ἀναζωογονηθεῖ ἡ Δούμα, πρέπει νά ξαναζωντανέψει ἡ χώρα». «Ἡ Δούμα θά μπορούσε, βέβαια, σέ ὁποιαδήποτε στιγμή νά βρεῖ ἡρωϊκό θάνατο, κρίνοντας ὅμως ἀπό τίς

* – Μαλοβέρ = λιγόπιστος. Σημ. μετ.

φήμες πού κυκλοφοροῦν αὐτό θά εὐνοοῦσε μόνο τούς ἀκούσιους ἀναδόχους της. Ὁ λαός, ὅμως, τί θά κέρδιζε ἀπ' αὐτό ἐκτός ἀπό ἓνα νέο ἐκλογικό νόμο;».

Παραθέτουμε αὐτές τίς περικοπές, γιατί εἶναι χαρακτηριστικές γιά τήν τεράστια μάζα τῶν ρώσων φιλελευθέρων καί γιά ὅλους τούς προσκολλημένους στό φιλελευθερισμό διανοούμενους.

Προσέξτε: στήν τελευταία φράση, στή θέση τῆς λέξης «κοινωνία» πρόβαλε ξαφνικά ἡ λέξη «λαός»! Ὁ κ. Μαλοβέρ, κοροϊδεύοντας τόν ἴδιο τόν ἑαυτό του (ὅπως κάνουν πάντα ὅλοι οἱ λιγόπιστοι διανοούμενοι), νόθευσε ὅλη τήν ἐπιχειρηματολογία του, παρουσιάζοντας τά πράγματα ἔτσι, λές καί ἡ περιβόητη «κοινωνία» καθορίζει πραγματικά τήν «ὑποστήριξη ἀπ' ἔξω» ἢ τή στάση τῶν μαζῶν. Παρ' ὅλη τή λεπτότητά της ἡ νοθεία του αὐτή δέν ἔπιασε: ὁ ἀρθρογράφος ἀναγκάστηκε ἀπό τήν «κοινωνία» νά περάσει στό «λαό». Καί ὅλη ἡ σκόνη πού μαζεύτηκε στά ἐπιμελῶς περιφραγμένα καί προφυλαγμένα ἀπό τό δρόμο πνιγερά καί ἀποπνικτικά γραφεῖα τῶν ἀνθρώπων τῆς «κοινωνίας», σηκώνεταϊ σύννεφο, μόλις ἀνοίγει ἡ πόρτα πρὸς τό «δρόμο». Ἡ σοφιστική τοῦ τσίρου πού φαντάζεται τόν ἑαυτό του «διανοούμενο» καί «μορφωμένο» ἀποκαλύπτεται ἐξόφθαλμα.

Θέση: ἡ ἐκστρατεία τῶν ἀριστερῶν ἐνάντια στή Δούμα εἶναι ριψοκίνδυνη.

Ἐπιχείρημα: ἡ κοινωνία κουράστηκε καί ἀποφεύγει τήν πολιτική, προτιμώντας τά ἑλαφρά μυθιστορήματα.

Συμπέρασμα: ἀπό τόν ἡρωϊκό θάνατο τῆς Δούμας ὁ λαός δέν θά κέρδιζε τίποτε.

Πολιτικό σύνθημα: «τώρα, ὅπως φαίνεται, κανένας δέν ἀμφιβάλλει ὅτι στό ἄμεσο μέλλον ἡ πολιτική πάλη μπορεῖ νά διεξαχθεῖ μόνο γιά τό δυνάμωμα καί τήν ἐπέκταση τῶν δικαιωμάτων τῆς Δούμας σάν μοναδικοῦ(!) ὄπλου πού ἔχει γιά τήν ὥρα στά χέρια του ὁ λαός(!) στήν πάλη ἐνάντια στήν κυβέρνηση».

Ἀπαράμιλλη αὐτή ἡ λογική τῶν ἀντεπαναστατῶν ὑποκριτῶν, τῶν ντυμένων στόν εὐγενικό μανδύα τοῦ σκεπτικισμοῦ καί τῆς μπουχτισμένης ἀδιαφορίας, δέν εἶναι ἔτσι;

Θέση: ἐμεῖς, ἡ «κοινωνία», εἴμαστε βουτηγμένοι στή λάσπη. Ἐσεῖς οἱ ἀριστεροί, προσπαθεῖτε νά τήν καθαρίσετε; Μήν τήν πειράζετε, ἡ λάσπη δέν ἐμποδίζει.

Ἐπιχείρημα: κουραστήκαμε ἀπό τίς προσπάθειες (πού δέν κάναμε ἐμεῖς) νά καθαρίσουμε τή λάσπη. Διστάζουμε ν' ἀποφασίσουμε γιά τήν καθαριότητα.

Συμπέρασμα: εἶναι ριψοκίνδυνο νά καταπιαστεῖ κανεῖς μέ τή λάσπη.

Οί συλλογισμοί τῶν κυρίων Μαλοβέρ ἔχουν μεγάλη σημασία, γιατί, τό ξαναλέμε, ἀντανακλοῦν σωστά τίς διαθέσεις πού ἔχουν γιά πηγὴ τους, σέ τελευταία ἀνάλυση, τήν πάλη τῶν τάξεων στή ρωσική ἐπανάσταση. Ἡ κούραση τῆς ἀστικῆς τάξης καί ἡ τάση της πρὸς τὰ «ἐλαφρά» μυθιστορήματα δέν εἶναι τυχαῖο, ἀλλά ἀναπόφευκτο φαινόμενο. Ὁ χωρισμός τοῦ πληθυσμοῦ σέ κόμματα – αὐτό τό σπουδαιότατο δίδαγμα καί ἡ σπουδαιότατη πολιτική κατάκτηση τῆς ἐπανάστασης τόν καιρό τῶν ἐκλογῶν γιά τήν II Δούμα, – ἔδειξε παραστατικά μέ γεγονότα πανεθνικῆς κλίμακας αὐτὴ τὴ στροφή τῶν πλατιῶν στρωμάτων τῶν τσιφλικάδων καί τῆς ἀστικῆς τάξης πρὸς τὰ δεξιά. Ἡ «κοινωνία» καί ἡ «διανόηση» εἶναι ἀπλούστατα τὰ θλιβερά, ἄθλια, δειλά καί ποταπά τσιράκια αὐτῶν τῶν δέκα χιλιάδων τῶν κορυφῶν.

Ἐνα μεγάλο μέρος τῆς ἀστικῆς διανόησης ζεῖ καί τρέφεται γύρω ἀπὸ ἐκείνους πού ἀποφάσισαν νά ξεκόψουν ἀπὸ τήν πολιτική. Μόνο λίγοι διανοούμενοι πηγαίνουν στοὺς κύκλους τῶν προπαγανδιστῶν τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος, πού ξέρουν ἀπὸ πείρα τὴ «φοβερὴ δίψα» τῶν λαϊκῶν μαζῶν γιά πολιτικά βιβλία, ἐφημερίδες καί σοσιαλιστικὲς γνώσεις. Ἐννοεῖται, ὅμως, πὼς οἱ διανοούμενοι αὐτοὶ τραβοῦν ἂν ὄχι γιά ἕναν ἥρωϊκό θάνατο, πάντως γιά μιὰ ἥρωϊκὴ ζωὴ κάτεργου τοῦ «ἀπλοῦ μέλους» τοῦ κόμματος πού πληρώνεται ἄσχημα, πού εἶναι μισοπεινασμένο, αἰῶνια κουρασμένο, τρομερὰ ἐξαντλημένο. Ἡ ἀνταμοιβὴ αὐτῆς τῆς διανόησης εἶναι τό ὅτι ἀπαλλάχτηκε ἀπὸ τοὺς σωροὺς τῆς κοπριάς τῆς «κοινωνίας» καί ὅτι ξέχασε νά σκέπτεται γιά τήν ἀδιαφορία τοῦ ἀκροατηρίου της πρὸς τὰ κοινωνικοπολιτικὰ ζητήματα. Ὁ «διανοούμενος» ὅμως, ὁ ὁποῖος δέν ξέρει νά βρεῖ ἕνα ἀκροατήριον πού νά μὴν εἶναι ἀδιάφορο πρὸς αὐτὰ τὰ ζητήματα, μοιάζει τόσο μέ «δημοκράτη» καί μέ διανοούμενο, μέ τήν καλὴ ἔννοια τῆς λέξης, ὅσο μοιάζει ἡ γυναίκα πού πουλήθηκε γιά λεφτά προκειμένου νά κάνει ἕνα νόμιμο γάμο, μέ μιὰ σύζυγο πού παντρεύτηκε ἀπὸ ἀγάπη. Καί στήν περίπτωση τοῦ διανοούμενου καί στήν περίπτωση τῆς γυναίκας πού πουλήθηκε ἔχουμε νά κάνουμε μέ παραλλαγές ἀπλῶς μιᾶς ἐπίσημα εὐπρεποῦς καί ἀπόλυτα νόμιμης πορνείας.

Ὅσοναφορᾶ τὰ ἀριστερά κόμματα αὐτὰ εἶναι πραγματικὰ ἀριστερά καί ἀξίζουν αὐτόν τόν τίτλο, μόνον ἐφόσον ἐκφράζουν τὰ συμφέροντα καί ἀντανακλοῦν τήν ψυχολογία ὄχι τῆς «κοινωνίας» οὔτε τῆς χούφτας τῆς κάθε κλαψιάρικης διανοουμένιστικης σαβούρας, ἀλλά τήν ψυχολογία τῶν κατώτερων στρωμάτων τοῦ λαοῦ, τοῦ προλεταριάτου καί μιᾶς ὀρισμένης μερίδας τῆς μι-

κροαστικής μάζας του χωριού και της πόλης. 'Αριστερά κόμματα είναι εκείνα που τό ακροατήριό τους δέν είναι ποτέ αδιάφορο γιά τά κοινωνικοπολιτικά ζητήματα, ὅπως ποτέ δέν είναι αδιάφορος ὁ πεινασμένος γιά τό κομμάτι τό ψωμί. 'Η «ἐκστρατεία ἐνάντια στή Δούμα» αὐτῶν τῶν ἀριστερῶν κομμάτων είναι ἀντανάκλαση ἑνός ὀρισμένου ρεύματος στά κατώτερα στρώματα τοῦ λαοῦ, ἀποτελεῖ τόν ἀντίλαλο ἑνός ὀρισμένου μαζικοῦ..., ἄς ποῦμε, ξεσηκώματος ἐνάντια στούς αὐτοϊκανοποιημένους νάρκισσους, πού είναι ἐρωτευμένοι μέ τούς σωρούς τῆς κοπριάς πού τούς περιστοιχίζουν.

Ἐνας ἀπ' αὐτούς τούς νάρκισσους, ὁ κ. Φ. Μαλοβέρ, γράφει: «Ἡ ψυχολογία τῶν λαϊκῶν μαζῶν στήν περίοδο πού ζοῦμε είναι ἕνα μέγεθος τελείως ἀκαθόριστο καί κανείς δέν μπορεῖ νά ἐγγυηθεῖ ὅτι αὐτές οἱ μάζες θ' ἀντιδράσουν διαφορετικά στή διάλυση τῆς δεύτερης Δούμας ἀπ' ὅτι ἀντέδρασαν στή διάλυση τῆς πρώτης Δούμας».

Σέ τί διαφέρει αὐτή ἡ νοοτροπία ἀπό τήν ψυχολογία τῆς «τίμιας γυναίκας» τῆς ἀστικής κοινωνίας πού λέει: κανένας δέν μπορεῖ νά ἐγγυηθεῖ ὅτι δέν θά παντρευτῶ ἀπό ἀγάπη μ' ἐκεῖνον πού θά πληρώσει γιά μένα τά περισσότερα;

Καί τά δικά σας αἰσθήματα, μαντάμ, δέν μποροῦν ν' ἀποτελοῦν καμιά ἐγγύηση γιά κανένα; Κι' ἐσεῖς, κύριοι Μαλοβέρ, δέν νιώθετε τόν ἑαυτό σας σάν ἕνα κομματάκι τῶν «λαϊκῶν μαζῶν», δέν νιώθετε τόν ἑαυτό σας συμμέτοχο (καί ὄχι μόνο θεατή), δέν θεωρεῖτε τόν ἑαυτό σας σάν ἕναν ἀπό τούς δημιουργούς τῆς γενικῆς διάθεσης, ἕναν ἀπό τούς κινητήρες πρὸς τά μπρός;

Ἡ ἀστική τάξη «δέν μπορεῖ νά ἐγγυηθεῖ» ὅτι τό προλεταριάτο προχωρεῖ ἀπό τίς ἡττες πρὸς τίς νίκες. Τό προλεταριάτο *μπορεῖ* νά ἐγγυηθεῖ ὅτι ἡ ἀστική τάξη διακρίνεται γιά τήν ἴδια ποταπότητα καί ὅταν ὁ λαός ὑφίσταται ἡττες καί ὅταν κατακτᾷ νίκες στήν πάλη γιά τήν ἐλευθερία.

Οἱ σοσιαλδημοκράτες πού ρέπουν πρὸς τίς ταλαντεύσεις καί τίς ἀμφιβολίες, ἄς διδάσκονται ἀπό τά παραδείγματα τῶν κυρίων Μαλοβέρ, ἄς διδάσκονται νά καταλαβαίνουν πόσο ἀντιδραστικές είναι τώρα ὄχι μόνο οἱ συζητήσεις γιά τήν «μονόπλευρα ἐχθρική» θέση πού παίρνει ἡ σοσιαλδημοκρατία ἀπέναντι στούς φιλελεύθερους, ἀλλά καί οἱ συζητήσεις γιά τήν «πανεθνική» (μ' ἐπικεφαλῆς τούς Μαλοβέρ!;) ἐπανάσταση.

«Νάσε Ἐχο», ἀρ. φύλ. 14,
10 τοῦ Ἀπρίλη 1907

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο
τῆς ἐφημερίδας «Νάσε Ἐχο»

Ο ΛΑΡΙΝ ΚΑΙ Ο ΧΡΟΥΣΤΑΛΙΟΦ¹⁵³

Στό πρώτο φύλλο τῆς μενσεβίκικης ἑφημερίδας «Ναρόντναγια Γκαζέτα»¹⁵⁴ (τῆς 10 τοῦ Ἀπρίλη) ὁ σ. Γκ. Χρυσταλιόφ δημοσίευσε μιά μαχητική, ἐξαιρετικά ἐνδιαφέρουσα καί ὑπέροχη (ἀπό τήν ἄποψη τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας) ἐπιφυλλίδα γιά τό ἐργατικό συνέδριο. Θεωροῦμε ὑπέροχη αὐτή τήν ἐπιφυλλίδα, γιατί μ' αὐτήν ὁ μενσεβίκος Χρυσταλιόφ μᾶς βοηθάει τό ἴδιο ὅπως καί ὁ μενσεβίκος Λάριν, ἂν ὄχι καί περισσότερο. ὄντας ἐξίσου εὐγνώμονες καί στούς δυό, θά ἐξετάσουμε τήν οὐσία τῶν ἰδεῶν τους καί θ' ἀντιπαραθέσουμε παραστατικά τόν ἕνα πρός τόν ἄλλο.

Θυμηθεῖτε τί προπαγάνδιζε ὁ Γιούρι Λάριν στή προσούρα του «Τό πλατύ ἐργατικό κόμμα καί τό ἐργατικό συνέδριο». Τό πλατύ ἐργατικό κόμμα, σύμφωνα μέ τήν ἰδέα τοῦ Λάριν, πρέπει νά συμπεριλάβει 900 περίπου χιλιάδες, ἀπό τά 9 ἑκατομμύρια ὅλου τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας. Ἡ «ταμπέλα» πρέπει νά κατεβεῖ, δηλ. τό κόμμα αὐτό δέν πρέπει νά εἶναι σοσιαλδημοκρατικό. Οἱ σοσιαλδημοκράτες καί οἱ ἐσέροι πρέπει νά συγχωνευτοῦν. Τό νέο κόμμα πρέπει νά εἶναι οὐσιαστικά «ἀκομματικό κόμμα» (ἐκφραση τοῦ ἴδιου τοῦ Λάριν). Οἱ σοσιαλδημοκράτες, ὅπως καί οἱ ἐσέροι, πρέπει νά παίζουν ρόλο «προπαγανδιστικῶν ἐνώσεων μέσα στό πλατύ κόμμα».

Ὁ καθένας βλέπει ὅτι τό σχέδιο τοῦ Λάριν εἶναι πολύ σαφές, καί οἱ ἰδέες του γιά τό ἐργατικό συνέδριο διακρίνονται ἀπό τό ὅτι εἶναι ἀπαλλαγμένες ἀπό κάθε ἀσάφεια, ἀπό κάθε ἀοριστία πού τόσο πολλές βρίσκει κανεῖς στόν Ἀξελρόντ. Γι' αὐτή τή σαφήνεια τῆς σκέψης, ἐμεῖς οἱ μπολσεβίκοι, ἐπαινέσαμε τό σ. Λάριν γιά τήν φιλαλήθειά του καί τήν ἀντιπαραθέσαμε στίς θολοῦρες τοῦ «ἐπίσημου μενσεβικισμού» (ἐκφραση τοῦ Λάριν). Ταυτό-

χρονα χαρακτηρίζουμε τό σχέδιο τοῦ Λάριν σάν ὀπορτουμιστικό τυχοδιωκτισμό, γιατί ἡ συγχώνευση μέ τούς ἐσέρους καί ἡ δημιουργία ἑνός «ἀκομματικοῦ κόμματος» τίποτε ἄλλο δέν μποροῦν νά κάνουν παρά μόνο νά συσκοτίσουν τή συνείδηση τοῦ ἐργάτη καί νά δυσχεράνουν τή σοσιαλδημοκρατική ὀργάνωση.

Ἐξετάσει τώρα μέ προσοχή ὁ ἀναγνώστης τό σχέδιο τοῦ σ. Χρυσταλιόφ. Αὐτός γράφει καθαρά: «Τό κόμμα δέν πρέπει νά πάρει στά χέρια του τή δουλιὰ γιά τή σύγκληση τοῦ συνεδρίου». «Τήν πρωτοβουλία τῆς σύγκλησης πρέπει νά τήν ἀναλάβουν τά συνδικάτα καί εἰδικές ἐπιτροπές γιά τή σύγκληση τοῦ συνεδρίου».

Πῶς πρέπει νά συγκροτοῦνται αὐτές οἱ ἐπιτροπές;

Ὁ σ. Χρυσταλιόφ δέν δίνει ἄμεση ἀπάντηση σ' αὐτό τό ἐρώτημα.

Στά παρακάτω, ὅμως, λόγια περιέχεται ἄρκετά σαφής, ἂν καί ἔμμεση, ἀπάντηση:

«Ποιά θά εἶναι, λοιπόν, ἡ πιθανή σύνθεση τοῦ συνεδρίου; Καθορίζεται μήπως κανένας περιορισμός; – ρωτάει ὁ Χρυσταλιόφ καί ἀπαντᾷ: – Ἐφόσον ἐπιδιώκουμε τήν ἐπέκταση τῆς ὀργάνωσης, τασσόμαστε συνεπῶς ἐνάντια σέ κάθε περιορισμό. Στό συνέδριο ὑπάρχει θέση γιά ὅλους τούς ἐκλεγμένους ἀντιπρόσωπους τῶν ἐργατῶν. Τά συνδικάτα, οἱ καταναλωτικοί συνεταιρισμοί, τά ἐργατικά ταμεῖα, οἱ ἐργατικοί ὄμιλοι ἀλληλοβοήθειας, οἱ ἐργοστασιακές ἐπιτροπές, οἱ ἐπιτροπές πού δημιουργήθηκαν εἰδικά γιά τήν ὀργάνωση τοῦ συνεδρίου, οἱ ἐκλεγμένοι ἀντιπρόσωποι τῶν ἐργοστασίων, ὅπου δέν ὑπάρχουν ἐργοστασιακές ἐπιτροπές, ὅλοι πρέπει νά ἔχουν τούς ἀντιπροσώπους τους στό πανρωσικό ἐργατικό συνέδριο. Αὐτή θά εἶναι ἡ σύνθεσή του».

Εἶναι ὀλοφάνερο. «Ἐνάντια σέ κάθε περιορισμό» – πηγαίνετε ὅλοι ὅσοι ἔτσι ἢ ἀλλιῶς ἐκλεχτήκατε ἀπό τούς ἐργάτες. Ὁ ἀρθρογράφος δέν μᾶς λέει πῶς πρέπει νά διαχωριστοῦν οἱ «ἐργάτες» ἀπό τούς κάθε λογῆς ὑπάλληλους (ἐμποροῦπάλληλους, ταχυδρομικούς, τηλεγραφικούς, σιδηροδρομικούς κτλ.) καί ἀπό τούς ἀγρότες πού ἀνήκουν καί στίς σοσιαλδημοκρατικές μας ὀργανώσεις καί στούς «καταναλωτικούς συνεταιρισμούς». Αὐτό εἶναι, φαίνεται, μιά τεχνική λεπτομέρεια, σύμφωνα μέ τήν ἄποψή του: «ἐνάντια σέ κάθε περιορισμό»! Γιατί λοιπόν νά περιορίζουμε τά μικροαστικά στοιχεῖα;

Ἐξέτασε ὅμως παρακάτω. Ὁ σ. Χρυσταλιόφ καθόρισε μέ σαφήνεια τή σύνθεση τοῦ συνεδρίου. Ἐπίσης μέ σαφήνεια ἐκφράστηκε καί γιά τά καθήκοντα τοῦ συνεδρίου. «Πάντως, – γράφει, – θά ὑπάρχουν ταυτόχρονα καί ἐπιτροπές τοῦ ἐργατικοῦ συνεδρίου καί τοπικές σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις».

«...Πρώτος οργανωτικός πυρήνας θά είναι οί εργοστασιακές επιτροπές. Συμμετέχοντας σέ ὅλες τίς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς τοῦ εργοστασίου, ἀρχίζοντας ἀπό τή διευθέτηση τῶν διαφορῶν ἀνάμεσα στήν ἐργασία καί στό κεφάλαιο, ἀπό τή συστηματική καθοδήγηση τῶν οἰκονομικῶν ἀπεργιῶν, ἀπό τήν ἐξεύρεση ἐργασίας κτλ. μέχρι τήν ὀργάνωση ταμείων, λεσχῶν, διαλέξεων, βιβλιοθηκῶν, οί εργοστασιακές ἐπιτροπές, αἰρετές καί ὑπόλογες, θ' ἀγκαλιάσουν τά πλατιά στρώματα τοῦ προλεταριάτου.

Οί εργοστασιακές ἐπιτροπές μιᾶς πόλης ἢ ἐνός βιομηχανικοῦ κέντρου θ' ἀποτελέσουν τήν ἐπιτροπή τοῦ ἐργατικοῦ συνεδρίου. Στήν ἐπιτροπή αὐτή ἀνήκει ἡ καθοδήγηση, ἡ ἀνάπτυξη καί ἡ ἐπέκταση τοῦ συνδικαλιστικοῦ καί συνεταιριστικοῦ κινήματος, ἡ ὀργάνωση βοήθειας στούς ἀνέργους, ἡ μεσολάβηση στίς αὐτοδιοικήσεις τῶν πόλεων γιά τήν ἐκτέλεση δημόσιων ἔργων, ἡ πρόπαγάνδα ἐνάντια στήν ἀκρίβεια τῶν τροφίμων, ἡ σύνδεση μέ τήν ἐπιτροπή τῆς Δούμας γιά τήν παροχή βοήθειας στούς ἀνέργους, ἡ συζήτηση κατά τόπους ὅλων τῶν νομοσχεδίων πού θίγουν τά συμφέροντα τῆς ἐργατικῆς τάξης (ἡ ὑπογράμμιση εἶναι τοῦ ἀρθρογράφου), ἡ ὀργάνωση ἐκλογικῆς καμπάνιας σέ περίπτωση μεταρύθμισης τῆς τοπικῆς αὐτοδιοίκησης κτλ.

Τό ἐργατικό συνέδριο θά εἶναι μόνο καθοδηγητικό καί κατευθυντήριο ὄργανο ὅλου τοῦ κινήματος. Αὐτό εἶναι περίπου τό σχῆμα. Φυσικά, ἡ ζωή θά ἐπιφέρει τίς διορθώσεις της».

Αὐτό εἶναι ὀλότελα καθαρό. Ἀκομματικές εργοστασιακές ἐπιτροπές. Ἀκομματικές ἐπιτροπές τοῦ ἐργατικοῦ συνεδρίου. Ἀκομματικό ἐργατικό συνέδριο. «Μέσω αὐτῶν τῶν ἐπιτροπῶν καί μέ τή βοήθειά τους, – λέει ὁ σ. Χρυσταλιόφ, – τό κόμμα θά ἀποκτήσει ἕνα ἰσχυρό μοχλό ἐπίδρασης πάνω σ' ὅλη τήν ἐργατική τάξη».

Γεννιέται τό ἐρώτημα, σέ τί διαφέρει τό σχέδιο τοῦ Χρυσταλιόφ ἀπό τό σχέδιο τοῦ Λάριν; *Εἶναι ἀκριβῶς τό ἴδιο σχέδιο*, μόνο πού διατυπώνεται μέ κάπως διαφορετικά λόγια. Οὐσιαστικά τό σχέδιο αὐτό προϋποθέτει ἕναν παρόμοιο ἀκριβῶς περιορισμό τῆς σοσιαλδημοκρατίας στό ρόλο «προπαγανδιστικῆς ὀργάνωσης μέσα σ' ἕνα πλατύ κόμμα», γιὰ τήν *πραγματικότητα* τό «σχέδιο» τοῦ σ. Χρυσταλιόφ δέν ἄφησε κανένα ἄλλο καθῆκον στή σοσιαλδημοκρατία. Ὁ Χρυσταλιόφ, ὅπως ἀκριβῶς καί ὁ Λάριν, τήν πολιτική δράση τῆς ἐργατικῆς τάξης τήν παράδοσε στό «ἀκομματικό ἐργατικό κόμμα», γιὰ τήν «*συζήτηση ὅλων τῶν νομοσχεδίων*», «*ἡ διεξαγωγή τῆς ἐκλογικῆς καμπάνιας κτλ.*», ἀποτελοῦν ἀκριβῶς τήν ὅλη πολιτική δράση τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Ἡ διαφορά πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στόν Λάριν καί στόν Χρυσταλιόφ εἶναι ὅτι ὁ Λάριν εἶναι πιά φιλαλήθης καί πιά εἰλικρινῆς, ἐνῶ στήν πραγματικότητα καί οἱ δύο προτείνουν καί ὑποστηρίζουν «τή διάλυση τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος καί τήν ἀντικατάστασή του μέ μιά ἀκομματική πολιτική ὀργάνωση

τοῦ προλεταριάτου». Αὐτό ἀκριβῶς λέει ἡ πρώτη παράγραφος τῆς μπολσεβίκικης ἀπόφασης γιά τίς ἀκομματικές ἐργατικές ὀργανώσεις, γιά τήν ὁποία θύμωσε τρομερά ὁ σ. Χρυσταλιόφ καί μᾶς ἔβρισε, ἀποκαλώντας μας εἰσαγγελεῖς κτλ.

Θύμωσε ὁ σ. Χρυσταλιόφ γιατί ἔνιωθε τήν ἀνάγκη ν' ἀποφύγει τό ἐρώτημα πού βάλαμε ἀνοιχτά στήν ἀπόφασή μας: ποιός πρέπει νά καθοδηγεῖ τήν πάλη τοῦ προλεταριάτου, τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα ἢ ἡ «ἀκομματική πολιτική ὀργάνωση τοῦ προλεταριάτου»; Ποιό πρέπει νά εἶναι τό «καθοδηγητικό καί κατευθυντήριο ὄργανο» στή δουλιὰ γιά τήν ἄσκηση ἐπίδρασης πάνω στήν αὐτοδιοίκηση τῶν πόλεων, στίς σχέσεις μέ τήν ἐπιτροπή τῆς Δούμας (ὁ σ. Χρυσταλιόφ δέν ἀνάφερε τίποτε γιά τή σοσιαλδημοκρατική ομάδα τῆς Δούμας! Εἶναι ἄραγε τυχαῖο αὐτό ἢ «μοιραῖο λάθος» ἐνός ἀνθρώπου πού ἔνιωσε συγκεχυμένα ὅτι οἱ ἀκομματικές «ἐπιτροπές τοῦ ἐργατικοῦ συνεδρίου» θ' ἀρχίσουν νά συνάπτουν χωρίς διάκριση σχέσεις καί μέ τούς σοσιαλδημοκράτες καί μέ τούς ἐσέρους, καί μέ τούς τρουντοβίκους;) στή συζήτηση τῶν νομοσχεδίων, στή διεξαγωγή τῆς ἐκλογικῆς καμπάνιας κτλ;

Στόν σ. Χρυσταλιόφ δέν μένει τίποτε ἄλλο παρά νά θυμώσει ὅταν τοῦ βάζουν ἓνα τέτοιο ἐρώτημα, γιατί τοῦρχεται ἄσχημα ν' ἀναγνωρίσει ὅτι τήν πολιτική δράση τοῦ προλεταριάτου πρέπει νά τήν καθοδηγοῦν οἱ ἀκομματικές «ἐπιτροπές». «Ποιός ἀπό τούς σοσιαλδημοκράτες, – ρωτᾷ ὁ Χρυσταλιόφ μέ ἀγανάκτηση, – ἔκανε ἢ κάνει ζύμωση γιά τή σύγκληση ἀντικομματικοῦ συνεδρίου; Οἱ ἀντίπαλοι δέν μποροῦν ν' ἀναφέρουν οὔτε ἓνα ὄνομα». Μή θυμώνετε, σ. Χρυσταλιόφ, ἐμεῖς ἀναφέραμε μιά σειρά ὀνόματα στήν πρώτη κιόλας παράγραφο τῆς ἀπόφασῆς μας, καί θά μπορούσαμε νά προσθέσουμε σ' αὐτά τώρα καί τό ὄνομα τοῦ σ. Γκ. Χρυσταλιόφ. Στήν πραγματικότητα ὁ σ. Χρυσταλιόφ κάνει ζύμωση, ὅπως καί ὁ Λάριν, ὑπέρ ἐνός πλατιοῦ ἐργασιακοῦ κόμματος*. Λέμε «ἐργασιακοῦ» καί ὄχι ἐργατικοῦ γιατί (1) ἀπό τή σύνθεση τῆς ἀκομματικῆς πολιτικῆς ὀργάνωσης οὔτε ὁ Λάριν οὔτε ὁ Χρυσταλιόφ δέν παραμερίζουν τήν ἐργασιακή, δηλ. τή μικροαστική δημοκρατία (λογουχάρη, οἱ ἀντιπρόσωποι γιά τό ἐργατικό συνέδριο ἀπό μέρους τῶν «καταναλωτικῶν συνεταιρισμῶν» ἢ τό σύνθημα: «ἐνάντια σέ κάθε περιορισμό») καί (2) ὁ ἀκομματικός χαρακτήρας τῆς ἐργατικῆς πολιτικῆς ὀργάνωσης

* Ἡ ἔκφραση αὕτη ἀνήκει στό σ. Γκ. Λίντοφ, πού θεμελίωσε καί ἀπόδειξε θαυμάσια τήν ὀρθότητά της στό ἄρθρο «Τό ἐργατικό συνέδριο», πού δημοσιεύτηκε στή συλλογή «Ζητήματα τακτικῆς».

σημαίνει αναπόφευκτα σύγχυση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἀποψῆς μέ τήν ἐργασιακή ἀποψη.

Ὁ σ. Χρυσταλιόφ γράφει: «Οἱ ὀργανώσεις πού δημιούργησαν ὁ Ζουμπάτοφ καί ὁ Γκαπόν ἀπαλλάχτηκαν γρήγορα ἀπό τήν ἀστυνομική τους ἀπόχρωση καί ἄρχισαν νά ἐφαρμόζουν καθαρά ταξική πολιτική». Ἀπαλλάχτηκαν *χάρη* στό γεγονός ὅτι σ' αὐτή τήν ὑπόθεση ἀναμίχθηκε συνειδητά τό ὀργανωμένο *Σοσιαλδημοκρατικό* κόμμα πού ποτέ δέν συγκατατέθηκε νά μεταβιβάσει τήν καθοδήγηση τῆς πολιτικῆς τῶν προλετάρων σέ ἀκομματικές ὀργανώσεις. Ὁ σ. Χρυσταλιόφ κάνει διάκριση, φαίνεται, ἀνάμεσα στήν «καθαρά ταξική πολιτική» καί στή *σοσιαλδημοκρατική* πολιτική. Πολύ θά τόν παρακαλούσαμε νά ἐξηγήσει *καθαρά* τή σκέψη του.

«Τό ἐργατικό συνέδριο θά γίνει, – προστάζει ὁ σ. Χρυσταλιόφ, – καί οἱ σοσιαλδημοκράτες θά πάρουν μέρος σ' αὐτό». Φυσικά, θά πάρουμε μέρος, ἂν θά γίνει. Πήραμε μέρος στό ἐργατικό κίνημα τοῦ Ζουμπάτοφ καί τοῦ Γκαπόν μέ τήν ἀπόφαση νά παλέψουμε γιά τή σοσιαλδημοκρατία. Θά πάρουμε μέρος καί στό ἐργασιακό ἐργατικό συνέδριο μέ τήν ἀπόφαση νά παλέψουμε γιά τή σοσιαλδημοκρατία ἐνάντια στίς ἐργασιακές καί στίς τρουντοβικο-ἀκομματικές ιδέες. Αὐτό δέν ἀποτελεῖ ἐπιχείρημα οὔτε ὑπέρ τοῦ παλιοῦ γκαπονισμού, οὔτε ὑπέρ τῆς καινούργιας τάσης γιά ἀκομματική ὀργάνωση.

Ὁ σ. Χρυσταλιόφ ἀπευθύνεται στούς «μπολσεβίκους ἐργάτες» μέ τό σκοπό νά σπείρει ζιζάνια ἀνάμεσα σ' αὐτούς καί στούς μπολσεβίκους, οἱ ὁποῖοι ἔκαναν διαφωτιστική δουλιὰ ἐνάντια στό Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν. Σ' αὐτήν τήν ἐπίθεση δέν θ' ἀπαντήσουμε. Θά ἐπικαλεστοῦμε τά λόγια τοῦ Τρότσκι πού εἶναι ἔξω ἀπό φράξιες. Ἄς διαβάσει ὁ σ. Χρυσταλιόφ τό βιβλίο τοῦ Τρότσκι: «Γιά τήν ὑπεράσπιση τοῦ κόμματος», ἄς δεῖ τό ἄρθρο μ' αὐτό τόν τίτλο, §2. «Ἡ κακόβουλη ἀμεροληψία τοῦ κ. Προκοπόβιτς», *σελίδα 82*. Ὁ σ. Χρυσταλιόφ, ὕστερα ἀπό τό διάβασμα αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου, θά αἰσθανθεῖ ντροπή γιά τό ὅτι προσπάθησε νά καλύψει τίς φραξιονιστικές ἐπιθέσεις μέ τήν ἰδέα ἑνός ἐργατικοῦ συνεδρίου ἔξω ἀπό φράξιες.

Στούς συνειδητούς ὅμως ἐργάτες θά ὑποδείξουμε μόνο μέ δύο λόγια ὅτι ὁ καθοδηγητικός ρόλος τῶν *ἀκομματικῶν* ἐπιτροπῶν στήν *πολιτική* τοῦ προλεταριάτου (ἐκλογική καμπάνια κτλ.) εἶναι μιά καθαρά διανοουμενίστικη ἰδιοτροπία πού δέν θά ὀδηγοῦσε παρά μόνο σέ *δέκα φορές* μεγαλύτερες προστριβές καί ζι-

ζάνια καί, μέσα ἀπ' αὐτές τίς προστριβές καί τά ζιζάνια, «πίσω πρὸς τή σοσιαλδημοκρατία».

Κλείνοντας, εὐχαριστοῦμε ἀκόμη μιὰ φορά τόν σ. Χρουσταλιόφ γιά τή σαφήνεια καί τόν δλοκληρωμένο χαρακτήρα τῆς προπαγάνδας του ὑπέρ τοῦ ἐργατικοῦ συνεδρίου. Ὁ Λάριν καί ὁ Χρουσταλιόφ εἶναι οἱ καλύτεροι σύμμαχοι τῶν μπολσεβίκων ἐνάντια στόν Ἄξελρόντ.

«Τρούντ», ἀρ. φύλ. 1,
15 τοῦ Ἀπρίλη 1907

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Τρούντ»

Ο ΦΡ. ΜΕΡΙΝΓΚ ΓΙΑ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΗ ΔΟΥΜΑ

Σ' ένα από τά τελευταία τεύχη του γερμανικού σοσιαλδημοκρατικού περιοδικού «Die Neue Zeit»* δημοσιεύτηκε κύριο άρθρο μέ τό συνηθισμένο διακριτικό του Φράντς Μέρινγκ, ό όποίος γράφει συνήθως τά κύρια άρθρα αυτού του περιοδικού. 'Ο άρθρογράφος παρατηρεῖ ότι στίς συνηθισμένες συζητήσεις άπ' άφορμή τον προϋπολογισμό οί σοσιαλδημοκράτες όμιλητές, ό Ζίνγκερ καί ό Ντάβιντ, εκμεταλλεύτηκαν τήν εύκαιρία για να δείξουν πόσο σταθερά υπερασπίζει τήν προλεταριακή της θέση ή δῆθεν ήττημένη στίς τελευταῖες εκλογές σοσιαλδημοκρατία¹⁵⁵. 'Αντίθετα, οί γερμανοί φιλελεύθεροι πού συσπειρώθηκαν στίς εκλογές μαζί μέ τήν κυβέρνηση ενάντια στό κληρικανικό «κέντρο» κι' ενάντια στή σοσιαλδημοκρατία, βρέθηκαν στήν πιο άξιοθρήνητη θέση των ταπεινών συμμάχων τῆς αντίδρασης. «'Η φιλελεύθερη άστική τάξη, – λέει ό Μέρινγκ, – παίζει τό ρόλο τῆς ύποτακτικῆς σκλάβας (ή γερμανική λέξη «Dirne» σημαίνει κυρίως «πουλημένη γυναίκα») των μεγαλογαιοκτημόνων του 'Ανατολικού 'Ελβα για μία τιποτένια έλεημοσύνη πού αυτοί τῆς δίνουν».

Παραθέσαμε κατά λέξη αυτά τά τσουχτερά λόγια, για να δείξουμε παραστατικά στους άναγνώστες πόσο διαφέρει στον τόνο καί στό περιεχόμενο ή σοσιαλδημοκρατική τοποθέτηση του ζητήματος για τους φιλελεύθερους στή Γερμανία από τήν τοποθέτηση πού συναντᾶ κανείς συχνά τώρα στίς ρωσικές έφημερίδες των καντέτων. 'Οπως είναι γνωστό, οί έφημερίδες αυτές, άπ' άφορμή τήν εκθεση των εκλογών στή Γερμανία, άρχισαν ένα έντελως διαφορετικό τροπάριο, άρχισαν να μιλάνε για λάθη τῆς

* 'Αρ. τεύχ. 23 (25. Jahrg., Bd. I) τῆς 6 του Μάρτη 1907.

σοσιαλδημοκρατίας πού αγνόησε δήθεν τήν αστική δημοκρατία ή πήρε «μονόπλευρα έχθρική θέση» ἀπέναντί της κτλ.

Αὐτό ὅμως παρεπιπτόντως. Ἐμᾶς δέν μᾶς ἐνδιαφέρει ἐδῶ ἡ ἐκτίμηση ἀπό μέρος τοῦ Μέρινγκ τοῦ γερμανικοῦ φιλελευθερισμοῦ, ἀλλά ἡ ἐκτίμησή του γιά τή ρωσική Δούμα καί γιά τό ρωσικό φιλελευθερισμό πού τά συνθήματά του («νά διαφυλάξουμε τή Δούμα», νά κάνουμε «θετική δουλιά») τά ἀναλύει μέ ἐξαιρετική ἐπιτυχία καί σαφήνεια.

Παραθέτουμε μεταφρασμένο ὅλο τό δεύτερο μέρος τοῦ ἄρθρου τοῦ Μέρινγκ.

Ο ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΡΩΣΙΚΗ ΔΟΥΜΑ

...Γιά νά καταλάβουμε τήν ἀπερίγραπτη μηδαμινότητα αὐτῶν τῶν συζητήσεων*, καλά εἶναι νά ρίξουμε μιά ματιά πρὸς τά πίσω καί νά δοῦμε τί ὑπῆρχε πρὶν 60 χρόνια στό Ἐνωμένο Λάνταγκ τοῦ Βερολίνου, ὅταν ἡ αστική τάξη ἀνασκουμπώθηκε γιά πρώτη φορά γιά τήν κοινοβουλευτική πάλη. Καί τότε πολύ λίγο ἠρωϊσμό εἶχε μέσα της. Νά πῶς τή χαρακτηρίζει ὁ Μάρξ: «Χωρίς νά πιστεύει στόν ἑαυτό της, χωρίς νά πιστεύει στό λαό, μουρμουρίζοντας ἐνάντια στούς ἰθύνοντες, νιώθοντας τρόμο ἀπέναντι στά κάτω στρώματα, ἐγωϊστική καί πρὸς τίς δύο πλευρές κι' ἔχοντας συνείδηση τοῦ ἐγωϊσμοῦ της, ἐπαναστατική ἀπέναντι στούς συντηρητικούς, συντηρητική ἀπέναντι στούς ἐπαναστάτες· δύσπιστη στά ἴδια τά δικά της συνθήματα, φοβούμενη τήν παγκόσμια θύελλα, ἐκμεταλλεζόμενη πρὸς ὄφελός της τήν παγκόσμια αὐτή θύελλα· χωρίς καμιά ἐνεργητικότητα, κλεψιτυπώντας ἀπό παντοῦ, πρόστυχη, γιατί σ' αὐτήν δέν ὑπῆρχε τίποτε τό πρωτότυπο, ὅμως εἶναι πρωτότυπη στήν προστυχιά, ἐμπορεύεται μέ τόν ἴδιο τόν ἑαυτό της· χωρίς πρωτοβουλία, χωρίς κοσμοϊστορική ἀποστολή, ἀκριβῶς σάν ἕνας γέρος πού τόν βαραίνει μιά κατάρα πού εἶναι καταδικασμένος νά διαστρέφει τά πρῶτα νεανικά σκιρτήματα ἑνός γεμάτου ζωντάνια λαοῦ καί νά τά ὑποτάσσει στά δικά του γεροντίστικα συμφέροντα, ἕνας γέρος χωρίς μάτια, χωρίς αὐτιά, χωρίς μύτη, ἕνα πραγματικό ἐρείπιο»¹⁵⁶.

Κι' ὅμως, παρ' ὅλα αὐτά, ἡ τοτινὴ αστική τάξη ἤξερε νά φυλάει τά χρήματά της καί νά περικόβει τά εἰσοδήματα τοῦ βασιλιᾶ καί τῶν μεγαλογαιοκτημόνων, ὅσο δέν ἐξασφαλίζονταν τά δικά της δικαιώματα. Προτιμοῦσε καλύτερα νά ὑποφέρει τή βασιλική

* Πρόκειται γιά τίς συζητήσεις τοῦ Ράϊχσταγκ πάνω στόν προϋπολογισμό.

δυσμένεια, παρά νά βοηθᾷ τό βασιλιά νά γλυτώσει ἀπό τή χρεωκοπία, μέ ἀντάλλαγμα τή διατήρηση τῶν πρωτοτοκίων του.

Σέ σύγκριση μέ τούς σημερινούς ἐλευθερόφρονες, οἱ φιλελεύθεροι τοῦ Ἐνωμένου Λάνταγκ ἦταν τότε, πάντως, πῖο διορατικοί. Δέν πολυσκοτίζονταν ἀπό τή φλυαρία γιά τή «θετική δουλιά» καί προτιμοῦσαν καλύτερα νά βάλουν τροχοπέδη σ' ἓνα ἔργο τόσο σπουδαῖο γιά τήν εὐημερία τῆς χώρας, ὅπως ἦταν τότε ἡ κατασκευή τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τῆς ἀνατολῆς, παρά νά συμβιβαστοῦν μέ τήν παραίτηση ἀπό τά συνταγματικά τους δικαιώματα.

Ἐπιβάλλεται νά θυμηθοῦμε ἐκείνη τήν ἐποχή πολύ περισσότερο πού τό κλείσιμο τῆς συζήτησης γιά τόν προϋπολογισμό στό Ράϊχσταγκ συνέπεσε μέ τό ἄνοιγμα τῆς δεύτερης ρωσικῆς Δούμας. Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι ἡ κοινοβουλευτική ἱστορία τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης ἔμοιαζε ὡς τά σήμερα περισσότερο μέ τήν κοινοβουλευτική ἱστορία τῆς πρωσικῆς ἐπανάστασης τοῦ 1848, παρά μέ τήν κοινοβουλευτική ἱστορία τῆς γαλλικῆς ἐπανάστασης τοῦ 1789· ἀπό ὀρισμένες ἀπόψεις ἡ ἱστορία τῆς πρώτης ρωσικῆς Δούμας θυμίζει καταπληκτικά τήν ἱστορία τῆς περιβόητης «συνέλευσης τῶν συμβιβαστῶν» πού συνεδρίαζε κάποτε στό θέατρο τοῦ Βερολίνου, τή θυμίζει ἀκόμη καί στίς λεπτομέρειες, ὅπως εἶναι ἡ ἔκκληση γιά τή μή πληρωμή τῶν φόρων πού ἔκανε ἡ συνταγματική-δημοκρατική πλειοψηφία μετά τήν πραξικοπηματική διάλυση καί πού ἔμεινε χωρίς κανένα ἀποτέλεσμα. Καί στήν Πρωσία τό δεύτερο Λάνταγκ πού συγκάλεσε ἡ κυβέρνηση εἶχε, ὅπως καί ἡ σημερινή ρωσική Δούμα, μιά πῖο ἔντονη ἀντιπολιτευτική ἀπόχρωση, ἀλλά ὕστερα ἀπό ἓνα μήνα ξαναδιαλύθηκε μέ τήν ἔνοπλη βία. Ἀκούγονται ἀρκετές φωνές πού προφητεύουν καί γιά τή νέα ρωσική Δούμα τήν ἴδια τύχη. Ἐνῶ οἱ πάνσοφοι φιλελεύθεροι δίνουν μιά θαυμάσια συμβουλή: διαφυλάξτε τή Δούμα καί κατακτεῖστε τήν ἐμπιστοσύνη τοῦ λαοῦ μέ τή «θετική δουλιά». Μέ τήν ἔννοια πού τό καταλαβαίνουν αὐτό οἱ φιλελεύθεροι, εἶναι ἡ πῖο μεγάλη ἀνοησία πού μπορεῖ νά συστήσει κανεῖς στή νέα Δούμα.

Ἡ ἱστορία δέν ἀγαπᾷ τίς ἐπαναλήψεις. Ἡ νέα Δούμα εἶναι καρπός τῆς ἐπανάστασης πού δέν μοιάζει καθόλου μ' ἐκεῖνο πού ἦταν κάποτε ἡ δεύτερη πρωσική βουλή. Ἡ Δούμα τούτη ἐκλέχτηκε σέ συνθήκες τόσο αἰσχροῦς καί χυδαίας πίεσης κατά τίς ἐκλογές, ὥστε ὅλα ὅσα ἔκανε ἡ γερμανική «αὐτοκρατορική ἔνωση τῆς ψευτιᾶς» δέν εἶναι παρά ψιλοπράματα σέ σύγκριση μ' αὐτές τίς πιέσεις. Ἄλλωστε καί μέσα στοῦς ἀριστερούς τῆς ση-

μερινής Δούμας δέν κυριαρχεῖ πιά ἡ συνταγματική δημοκρατία. Ἡ σημερινή ἀριστερά ἀτσαλώθηκε χάρη στήν ἰσχυρή σοσιαλιστική κοινοβουλευτική ομάδα. Οὔτε καί τό ζήτημα μιᾶς γρήγορης πραξικοπηματικῆς διάλυσης τῆς Δούμας εἶναι τόσο ἀπλό. Ὁ τσαρισμός δέν θά ἀσχολοῦνταν μέ τήν τόσο κουραστική, ὅσο καί ἀηδιαστική διαδικασία τῆς πίεσης κατά τίς ἐκλογές, ἂν ἐξαρτιόταν ἀποκλειστικά ἀπό τή θέλησή του ἡ διάλυση ἢ ἡ μή διάλυση τῆς Δούμας. Γιά τούς πιστωτές του ὁ τσαρισμός ἔχει ἀνάγκη ἀπό μιᾶ λαϊκή ἀντιπροσωπεία πού νά τόν σώσει ἀπό τή χρεωκοπία καί δέν τοῦ ἔμεινε πιά οὔτε ἡ παραμικρότερη δυνατότητα – κι' ἂν ἀκόμη δέν ἦταν τόσο στριμωγμένος – νά ἐπινοήσει ἕνα πιό ἄθλιο ἐκλογικό σύστημα καί ν' ἀσκήσει μιᾶ ἀκόμη πιό ὠμή πίεση κατά τίς ἐκλογές.

Ἀπ' αὐτή τήν ἀποψη ἡ πρωσική ἀντίδραση τοῦ 1849 εἶχε ἕνα μεγαλύτερο ἀτού: ἀφοῦ κατάργησε τό καθολικό ἐκλογικό δικαίωμα καί καθιέρωσε τό τριτάξιο σύστημα ἐκλογῶν, ἀπόκτησε μιᾶ τέτοια λεγόμενη λαϊκή ἀντιπροσωπεία, πού δέν τῆς πρόβαλε καμιᾶ σοβαρή ἀντίσταση καί ἡ ὁποία γιά τούς πιστωτές τοῦ κράτους ἀποτελοῦσε, ὥστόσο, μιᾶ ὀρισμένη ἐγγύηση.

Οἱ ἐκλογές γιά τή νέα Δούμα ἔδειξαν ἀκριβῶς ὅτι ἡ ρωσική ἐπανάσταση ἔχει πολύ μεγαλύτερη δύναμη, ἀπ' ὅ,τι εἶχε κάποτε ἡ γερμανική ἐπανάσταση. Εἶναι ἀναμφισβήτητο ἐπίσης ὅτι ἡ νέα Δούμα ἐκλέχτηκε ἀπό τήν ἐπανάσταση ὄχι τυχαῖα, ὅτι ἡ ἐπανάσταση σκοπεύει νά τή χρησιμοποιοῦ. Ἡ ἐπανάσταση, ὅμως, θά πρόδινε τόν ἴδιο τόν ἑαυτό της, ἂν ἄκουγε τίς σοφές συστάσεις τῶν γερμανῶν φιλελευθέρων καί προσπαθοῦσε νά κερδίσει τήν ἐμπιστοσύνη τοῦ λαοῦ μέ τή «θετική δουλιά», ἔτσι ὅπως τήν ἐννοοῦν αὐτοί· ἂν ἐνεργοῦσε ἔτσι, τότε θά βιάζετο στόν ἐλεεινό καί ἀτιμωτικό δρόμο πού ἀκολουθεῖ ἐδῶ κι' ἐξήντα χρόνια ὁ γερμανικός φιλελευθερισμός. Ἐκεῖνο πού ὁ παράξενος αὐτός ἥρωας ἐννοεῖ λέγοντας «θετική δουλιά», θά ὀδηγοῦσε ἀπλῶς στό ἐξῆς: ἡ νέα Δούμα νά βοηθήσει τόν τσαρισμό νά γλυτώσει ἀπό τή δημοσιονομική μέγγενη καί σ' ἀντάλλαγμα νά πάρει μιᾶ τιποτένια ἐλεημοσύνη μέ τή μορφή ὀρισμένων «μεταρρυθμίσεων», ἀπό ἐκεῖνες πού ξέρει νά κλωσσάει μόνο τό ὑπουργεῖο ἑνός ὁποιοῦδήποτε Στολίπιν.

Ἄς ἐξηγήσουμε τήν ἐννοια «θετική δουλιά» μ' ἕνα ἱστορικό παράδειγμα. Ὄταν ἡ Ἐθνική συνέλευση μέσα σέ μιᾶ νύχτα τό καλοκαίρι τοῦ 1789 πραγματοποίησε τήν ἀπελευθέρωση τῶν γάλλων ἀγροτῶν, ὁ μεγαλοφυής- πούλημένος τυχοδιώκτης Μιραμπώ, ὁ μέγανος ἥρωας τῆς συνταγματικῆς δημοκρατίας, βά-

φτισε αυτό τό γεγονός μέ τήν έκφραση πού ἔγινε παροιμιώδης: «ἀηδιαστικό ὄργιο». Κατά τή γνώμη μας, ὅμως, αὐτό ἦταν «θετική δουλιά». Κι' ἀντίθετα, ἡ ἀπελευθέρωση τῶν πρώτων ἀγροτῶν πού προχωροῦσε μέ βῆμα χελώνας 60 χρόνια ἀπό τό 1807 ὡς τό 1865 – σ' ἓνα διάστημα κατά τό ὁποῖο ἓνας τεράστιος ἀριθμός ἀγροτῶν ἔχασε τή ζωή του κατά τρόπο ὠμό καί ἀλύπητο – ἦταν, κατά τήν ἄποψη τῶν φιλελευθέρων μας, «θετική δουλιά» πού τή διαλαλοῦν σέ ὅλους τούς τόνους. Κατά τή γνώμη μας, ὅμως, αὐτό ἦταν «ἀηδιαστικό ὄργιο».

Ἔτσι, λοιπόν, ἡ σημερινή Δούμα, ἄν θέλει νά ἐκπληρώσει τήν ἱστορική της ἀποστολή, πρέπει χωρίς ἀμφιβολία νά καταπιαστεῖ μέ «θετική δουλιά». Σχετικά μ' αὐτό κυριαρχεῖ μιά παρήγορη ὁμοφωνία. Τό ζήτημα εἶναι μόνο τί εἶδους πρέπει νά εἶναι αὐτή ἡ «θετική δουλιά». Ἐμεῖς ἀπό τήν πλευρά μας ἐλπίζουμε κι' ἐπιθυμοῦμε ἡ Δούμα νά γίνει ὄργανο τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης πού τή γέννησε.

* *
*

Τό ἄρθρο αὐτό τοῦ Μέρινγκ προκαλεῖ ἄθελά μας μιά σειρά σκέψεις σχετικά μέ τά σύγχρονα ρεύματα στή ρωσική σοσιαλδημοκρατία.

Δέν μπορούμε νά μήν σημειώσουμε πρῶτ' ἀπ' ὅλα ὅτι ὁ ἀρθρογράφος, συγκρίνοντας τή ρωσική ἐπανάσταση τοῦ 1905 καί τῶν ἐπόμενων χρόνων μέ τή γερμανική τοῦ 1848–1849, βάζει δίπλα-δίπλα τήν πρώτη Δούμα μέ τήν πασίγνωστη «συνέλευση τῶν συμβιβαστῶν». Αὐτή ἡ τελευταία έκφραση ἀνήκει στόν Μάρξ. Ἔτσι βάφτισε στήν ἐφημερίδα του «Νέα Ἐφημερίδα τοῦ Ρήνου»¹⁵⁷ τούς γερμανούς φιλελεύθερους ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Καί τό παρατσούκλι του αὐτό πέρασε στήν ἱστορία σάν μιά σταθερή κατάκτηση τῆς προλεταριακῆς σκέψης ὅσοναφορᾶ τήν ἐκτίμησή της γιά τήν ἀστική ἐπανάσταση.

Τούς γερμανούς φιλελεύθερους τῆς ἐπαναστατικῆς ἐποχῆς ὁ Μάρξ τούς ἀποκαλοῦσε «συμβιβαστές», γιατί στή βάση τῆς πολιτικῆς τακτικῆς τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης βρισκόταν τότε ἡ «θεωρία τοῦ συμβιβασμοῦ», συμβιβασμοῦ τοῦ στέμματος μέ τό λαό, τῆς παλιᾶς ἐξουσίας μέ τίς δυνάμεις τῆς ἐπανάστασης. Ἡ τακτική αὐτή ἐξέφραζε τά ταξικά συμφέροντα τῆς γερμανικῆς ἀστικῆς τάξης στήν ἀστική γερμανική ἐπανάσταση: ἡ ἀστική τάξη φοβόταν νά ὀδηγήσει τήν ἐπανάσταση ὡς τό τέλος, φοβό-

ταν τήν αὐτοτέλεια τοῦ προλεταριάτου, φοβόταν τήν πλήρη νίκη τῆς ἀγροτιᾶς ἐνάντια στούς μεσαιωνικούς ἐκμεταλλευτές της, τούς τσιφλικάδες, πού ἡ οἰκονομία τους διατηροῦσε τότε ἀρκετά στοιχεῖα δουλοπαροικίας. Τά ταξικά συμφέροντα τῆς ἀστικής τάξης τήν ἔσπρωχναν νά ἔρθει σέ συναλλαγή μέ τήν ἀντίδραση («συμβιβασμό») ἐνάντια στήν ἐπανάσταση καί οἱ φιλελεύθεροι διανοούμενοι πού δημιούργησαν τή «θεωρία τοῦ συμβιβασμοῦ», καλύπτανε μ' αὐτή τή θεωρία τήν ἀποστασία τους ἀπό τήν ἐπανάσταση.

Ἡ ὑπέροχη περικοπή πού παράθεσε ὁ Μέρινγκ δείχνει καθαρά πῶς μαστίγωνε ὁ Μάρξ στήν ἐπαναστατική ἐποχή αὐτή τή συμβιβαστική ἀστική τάξη. Καί ὁποῖος γνωρίζει τά ἔργα τῶν Μάρξ καί Ἐνγκελς τῆς περιόδου 1840–1850 πού ἐκδόθηκαν ἀπό τόν Μέρινγκ, ἰδιαίτερα τά ἄρθρα τους στή «Νέα Ἐφημερίδα τοῦ Ρήνου», ξέρει, βέβαια, ὅτι παρόμοιες περικοπές θά μπορούσε νά παραθέσει κανεῖς πάρα πολλές.

Ἄς σκεφτοῦν πάνω σ' αὐτό ἐκεῖνοι πού σάν τόν Πλεχάνοφ ἐπιχειροῦν νά ἐπικαλεστοῦν τόν Μάρξ γιά νά δικαιολογήσουν τήν τακτική τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή ρωσική ἀστική ἐπανάσταση! Ἡ ἐπιχειρηματολογία τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν στηρίζεται στήν ἀνεπιτυχή ἐπιλογή περικοπῶν: παίρνουν τίς γενικές θέσεις γιά τήν ὑποστήριξη τῆς μεγαλοαστικής τάξης ἐνάντια στήν ἀντιδραστική μικροαστική τάξη καί τίς ἐφαρμόζουν χωρίς κριτική ἀνάλυση στήν περίπτωση τῶν ρώσων καντέτων, στήν περίπτωση τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης.

Ὁ Μέρινγκ δίνει ἕνα καλό μάθημα σ' αὐτούς τούς ἀνθρώπους. Ὅποῖος θέλει νά συμβουλευτεῖ τόν Μάρξ γιά τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου στήν ἀστική ἐπανάσταση, πρέπει νά πάρει τίς κρίσεις τοῦ Μάρξ πού ἀναφέρονται ἀκριβῶς στήν ἐποχή τῆς γερμανικῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης. Καί δέν εἶναι τυχαῖο τό γεγονός ὅτι οἱ μενσεβίκοι μας παρακάμπτουν μέ τόση δειλία αὐτές τίς κρίσεις! Στίς κρίσεις αὐτές βλέπουμε τήν πιό πλήρη, τήν πιό ζωντανή ἔκφραση τῆς ἀμείλικτης πάλης ἐνάντια στή *συμβιβαστική* ἀστική τάξη πού διεξάγουν οἱ ρῶσοι «μπολσεβίκοι» στή ρωσική ἀστική ἐπανάσταση.

Τόν καιρό τῆς γερμανικῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης ὁ Μάρξ θεωρεῖ ὅτι κύριο καθήκον τοῦ προλεταριάτου εἶναι νά ὀδηγηθεῖ ἡ ἐπανάσταση ὡς τό τέλος, νά κατακτήσει τό προλεταριάτο τόν ἡγετικό ρόλο, νά ξεσκεπαστεῖ ἡ προδοσία τῆς «συμβιβαστικῆς» ἀστικῆς τάξης, ν' ἀποσπαστοῦν οἱ λαϊκές μάζες καί ἰδίως ἡ ἀγρο-

τιά* από τήν έπιροή αὐτῆς τῆς ἀστικῆς τάξης. Αὐτό εἶναι ἱστορικό γεγονός, πού μποροῦν νά τό ἀποσιωποῦν ἢ νά τό παρακάμπτουν μόνο ἐκεῖνοι πού χρησιμοποιοῦν ἄδिका τό ὄνομα τοῦ Μάρξ.

Σέ στενή, ἀδιάρρηκτη σύνδεση μέ αὐτά βρίσκεται ἡ ἐκτίμηση τοῦ Μέρινγκ γιά τή «θετική δουλιά» καί γιά τό «ἀηδιαστικό ὄργιο».

Ὁ παραλληλισμός αὐτός τοῦ Μέρινγκ ταιριάζει τόσο πετυχημένα στούς ρώσους φιλελεύθερους, στούς καντέτους πού εἶναι ἔτοιμοι τώρα νά ἐξασφαλίσουν στή στηριζόμενη στά ἔκτακτα στρατοδικεῖα ἀπολυταρχία, τήν ἔγκριση τοῦ προϋπολογισμοῦ στή δεύτερη Δούμα, ὥστε τό νά προσθέσει κανεῖς κάτι στά λόγια τοῦ Μέρινγκ θά σήμαινε πραγματικά ν' ἀδυνατίσει ἀπλῶς τή σημασία τους.

Ἄς ἀντιπαραθέσουμε τήν τοποθέτηση τοῦ ζητήματος ἀπό μέρος τοῦ Μέρινγκ μέ τήν τοποθέτηση τοῦ ζητήματος ἀπό μέρος τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τῶν γερμανῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Οἱ ἀναγνώστες γνωρίζουν, βέβαια, ὅτι ὁ Μέρινγκ, ὅπως καί ὅλη ἡ συντακτική ἐπιτροπή τοῦ «Neue Zeit», ἀκολουθεῖ τίς ἀπόψεις τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Οἱ μπερνσταϊνικοί παίρνουν ἀντίθετη, ὀπορτουμιστική θέση. Κύριο ὄργανό τους εἶναι τό περιοδικό «Sozialistische Monatshefte». Στό τελευταῖο τεῦχος αὐτοῦ τοῦ περιοδικοῦ (Ἀπρίλης τοῦ 1907) βρίσκουμε τό ἄρθρο κάποιου κ. Ρομάν Στρελτσόφ. «Ἡ δεύτερη ρωσική βουλή». Τό ἄρθρο εἶναι γεμάτο ἀπό μανιασμένες ἐπιθέσεις ἐναντία στούς μπολσεβίκους, τούς ὁποίους ὁ ἀρθρογράφος, γιά νά τούς τσούξει, προφανῶς, περισσότερο, τούς ἀποκαλεῖ «λενινικούς». Πόσο εὐσυνείδητα ἐνημερώνει αὐτός ὁ τοξότης** τό γερμανικό κοινό φαίνεται ἀκόμη καί ἀπό τό γεγονός ὅτι, δίνοντας περικοπές τῶν πιό ἔντονων σημείων ἀπό τίς μπροσοῦρες πού ἔγραψε ὁ Λένιν στή διάρκεια τῶν ἐκλογῶν στήν Πετρούπολη, ἀποσιωπᾶ στό ἄρθρο του τήν ὑπουλή διάσπαση πού ὀργάνωσαν οἱ μενσεβίκοι καί πού προκάλεσε τήν πάλη πάνω στή βάση αὐτῆς τῆς διάσπασης!

Αὐτό ὅμως παρεμπιπτόντως. Γιά μᾶς σπουδαία σημασία ἔχει ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο βάζει τό ζήτημα ἀπό ἀποψη ἀρχῶν αὐτός ὁ μπερνσταϊνικός. Τούς μενσεβίκους, καί ἰδιαίτερα τόν Πλεχάνοφ, τούς ἐξυμνεῖ, ὀνομάζοντάς τους ρεαλιστική πτέρυγα τῆς

* Ἡ γερμανική ἀστική τάξη προδίνει τούς φυσικούς της συμμάχους, τήν ἀγροτιά, ἔλεγε ὁ Μάρξ τό 1848, κάνοντας ἐκτίμηση τοῦ ρόλου τῆς ἀγροτιάς στήν ἀστική ἐπανάσταση¹⁵⁸.

** Ἐδῶ γίνεται λογοπαίγνιο. Ρωσικά στρελέτς = τοξότης. Ὁ ἀρθρογράφος ὑπογράφεται Στρελτσόφ, πού εἶναι παράγωγο τοῦ στρελέτς. Σημ. μετ.

ρωσικής σοσιαλδημοκρατίας. Τό κεντρικό ὄργανο τῆς γερμανικής σοσιαλδημοκρατίας, ἡ «Vorwärts»¹⁵⁹ γιά τή φράση ὅτι ὁ λαός ἔστειλε στή δεύτερη Δούμα ὄχι ἀπλῶς μεσολαβητές (Fürsprecher), ἀλλά ἀγωνιστές (Vorkämpfer), δέχεται τήν κατὰ αὐτοῦ τοῦ «ρεαλιστῆ»: «Ἡ “Vorwärts”, ὅπως φαίνεται, βλέπει τό ἴδιο ρόδινη τή σημερινή κατάσταση στή Ρωσία, ὅπως καί οἱ λενινικοί» (σελ. 295 τοῦ τεύχους πού ἀναφέραμε)*. Τό συμπέρασμα τοῦ ἀρθρογράφου εἶναι σαφές καί συγκεκριμένο. «Ἐτσι, λοιπόν, – γράφει κλείνοντας τό ἄρθρο του, – ἔτσι, ἡ διαφύλαξη τῆς Δούμας (Erhaltung der Duma) εἶναι γιά τήν ὥρα ὁ σκοπός ὅλης τῆς ἀντιπολίτευσης, στό σύνολό της». Καί παρακάτω: οἱ σοσιαλιστές δέν πρέπει «νά σπαταλοῦν τίς δυνάμεις τους σέ μιά ἐντελῶς ἀνώφελη πάλη ἐναντία στούς καντέτους» (σελ. 296, στό ἴδιο).

Ἄφήνουμε στόν ἀναγνώστη νά βγάλει ὁ ἴδιος τό συμπέρασμα ἀπό τή σύγκριση ἀνάμεσα στίς κρίσεις τοῦ Μέρινγκ γιά τό «ἀηδιαστικό ὄργιο» καί στίς κρίσεις τῶν κυρίων Στρελτσόφ γιά τό σύνθημα «νά διαφυλάξουμε τή Δούμα».

Μιά τέτοια σύγκριση μπορεῖ θαυμάσια ν' ἀντικαταστήσει τά σχόλια σχετικά μέ τή μπολσεβίκικη καί τή μενσεβίκικη πολιτική στή σημερινή Δούμα, γιά τά σχέδια τῆς μπολσεβίκικης καί τῆς μενσεβίκικης ἀπόφασης σχετικά μέ τή στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα.

Γράφηκε τόν Ἀπρίλη τοῦ 1907

*Δημοσιεύτηκε τόν Ἀπρίλη τοῦ 1907
στή συλλογή II «Ζητήματα τακτικῆς».
Πετρούπολη, ἐκδ. «Νόβαγια ντούμα»
Ἐπιγραφή: Κ.Τ.*

*Δημοσιεύεται
σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς συλλογῆς*

* Μέ τήν εὐκαιρία, δέν εἶναι ἴσως περιττό νά προσθέσουμε ὅτι εἴμαστε πάντως βαθιά καί εἰλικρινά εὐγνώμονες στόν κ. Στρελτσόφ γιά τήν προσπάθειά του νά ἀμαυρώσει τοὺς μπολσεβίκους προστά στή γερμανική σοσιαλδημοκρατία. Ὁ κ. Στρελτσόφ κάνει αὐτό τό πράγμα τόσο... ἐπιδέξια, ὥστε δέν θά μπορούσαμε νά ἐπιθυμήσουμε καλύτερο σύμμαχο γιά τήν προπαγάνδα τοῦ μπολσεβικισμού ἀνάμεσα στοὺς γερμανοὺς σοσιαλδημοκράτες. Ἐξακολουθεῖστε τίς προσπάθειές σας, κ. Στρελτσόφ, ἐξακολουθεῖστε!

Η ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ Η ΕΞΑΛΕΙΨΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΠΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗ

Οί αναγνώστες πληροφορήθηκαν πιά από τόν καθημερινό νόμιμο τύπο ὅτι στήν ὀργάνωση τοῦ ΣΔΕΚΡ τῆς Πετρούπολης τέλειωσε ἐπιτέλους ἡ ἀναδιοργάνωση, πού ἀπό καιρό ἤδη εἶχε ἀποφασίσει ἡ πλειοψηφία τῶν μελῶν τοῦ κόμματος αὐτῆς τῆς ὀργάνωσης. Μιά συνδιάσκεψη, ἐκλεγμένη εἰδικά γι' αὐτό τό σκοπό ἀπό ὅλα τά μέλη τῆς τοπικῆς ὀργάνωσης, συγκλήθηκε στίς 25 τοῦ Μάρτη 1907¹⁶⁰, συζήτησε τό σχέδιο ἀναδιοργάνωσης πού παρουσίασε ἡ ἐπιτροπή Πετρούπολης (δημοσιεύτηκε στήν «Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 15) καί τό ἀντισχέδιο τῶν μενσεβίκων (δημοσιεύτηκε στή «Ρούσκαγια Ζίζν», ἀρ. φύλ. 51) καί ἐνέκρινε, μέ ἀσήμαντες ἀλλαγές, τό σχέδιο τῆς ἐπιτροπῆς Πετρούπολης.

Ἡ οὐσία αὐτοῦ τοῦ ὀργανωτικοῦ καταστατικοῦ ἔγκειται στή συνεπή ἐφαρμογή τῆς ἀρχῆς τοῦ δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ. Ἐπικεφαλῆς ὀλόκληρης τῆς ὀργάνωσης βρίσκεται ἡ συνδιάσκεψη πού ἐκλέγεται ἀπ' ὅλα τά μέλη τοῦ κόμματος μέ ἄμεσες ἐκλογές (ἢ μέ ἐκλογές σέ δύο στάδια, μόνο στήν περίπτωση πού ὑπάρχουν ἀνυπέρβλητα ἐμπόδια) σύμφωνα μέ μιὰ καθορισμένη ἀναλογία (ἡ πρώτη συνδιάσκεψη ἀποτελοῦνταν ἀπό ἀντιπροσώπους ἐκλεγμένους μέ ἀναλογία 1 γιά κάθε 50 μέλη τοῦ κόμματος). Ἡ συνδιάσκεψη αὐτή εἶναι μόνιμο ὄργανο. Συνέρχεται ὄχι ἀργότερα ἀπό δύο φορές τό μήνα καί εἶναι τό ἀνώτατο ὄργανο τῆς ὀργάνωσης. Ἐπανεκλέγεται κάθε μισό χρόνο.

Ἡ συνδιάσκεψη ἐκλέγει τήν ἐπιτροπή Πετρούπολης ἀπ' ὅλα τά μέλη τοῦ κόμματος κι' ὄχι μόνο ἀπ' αὐτούς πού δουλεύουν στή μιὰ ἢ στήν ἄλλη ἀχτίδα τῆς τοπικῆς ὀργάνωσης.

Ὁ τύπος αὐτός ὀργάνωσης ἀποκλείει κάθε ἀνισότητα στήν ἀντιπροσώπευση τῶν ἀχτίδων καί, τό κυριότερο, ἀντί γιά τό δυσκίνητο, πολύπλοκο καί μή δημοκρατικό σύστημα συγκρότησης

τῆς ἐπιτροπῆς Πετρούπολης ἀπό ἀντιπροσώπους τῶν ἀχτίδων, δημιουργεῖται μιά πραγματική ἐνότητα ὄλων τῶν μελῶν τοῦ κόμματος, τὰ ὁποῖα ἐνώνει ἄμεσα ἢ ἐνιαία καθοδηγητική συνδιάσκεψη. Ἡ σύνθεση αὐτῆς τῆς συνδιάσκεψης δίνει τή δυνατότητα καί κάνει ἀναπόφευκτη τή συμμετοχή τῆς πλειοψηφίας τῶν πρωτοπόρων ἐργατῶν στήν καθοδήγηση ὄλων τῶν ὑποθέσεων ὀλόκληρης τῆς τοπικῆς ὀργάνωσης.

Ἡ συνδιάσκεψη ἔμπασε πιά στή ζωὴ αὐτόν τόν καινούργιο τύπο ὀργάνωσης, ἀνακηρύχτηκε μόνιμο ὄργανο, ἐξέλεξε καινούργια ἐπιτροπή Πετρούπολης ἀπό 19 συντρόφους κι' ἔκανε δύο συνεδριάσεις (ἢ σωστότερα συνῆλθε δύο φορές σέ συνεδρίαση) γιά νά λύσει ὅλα τὰ τρέχοντα ζητήματα.

Γιά νά χαρακτηρίσουμε τί εἶδους ἦταν τό μενσεβίκικο σχέδιο ἀναδιοργάνωσης πού ἀπόριψε ἡ συνδιάσκεψη, θά σημειώσουμε ἓνα, τό πιο σημαντικό, σημεῖο. Τό σχέδιο αὐτό βάζει ἐπικεφαλῆς τῆς ὀργάνωσης μιά παρόμοια συνδιάσκεψη (ὀνομάζοντάς την συμβούλιο). Τό ἐκτελεστικό ὅμως ὄργανο τῆς συνδιάσκεψης, ἡ ἐπιτροπή Πετρούπολης παραγκωνίζεται ὀλότελα σ' αὐτό τό σχέδιο! «Γιά τή διεξαγωγή τῆς τρέχουσας δουλιᾶς, – λέει τό σχέδιο τῶν μενσεβίκων, – τό συμβούλιο γιά ὅλη τήν πόλη, ὑποδιαιρεῖται σέ μιά σειρά ἐπιτροπές (προπαγάνδας, ζύμωσης, τύπου, συνδικαλιστική, οἰκονομική κτλ.)». Ὅμως «ἡ ἀντιπροσώπηση τῆς ὀργάνωσης στίς σχέσεις μέ τὰ ἄλλα κόμματα καί ἡ σύνδεσή της μέ τὰ κεντρικά ὄργανα τοῦ κόμματός μας, ἀνατίθενται στό προεδρεῖο» πού ἀποτελεῖται ἀπό 5 ἄτομα, ἐκλεγμένα ἀπό τό συμβούλιο.

Μπορεῖ νά φανταστεῖ κανεῖς ποιά θά ἦταν ἡ ἱκανότητα γιά δουλιὰ μιᾶς ὀργάνωσης, ὅπου τήν τρέχουσα ἐργασιά τή διεκπεραιώνουν ξεχωριστές ἐπιτροπές πού δέν ἐνώνονται κάτω ἀπό ἓνα ἐκτελεστικό ὄργανο τῆς συνδιάσκεψης! Ὁ δημοκρατικός συγκεντρωτισμός μετατρέπεται ἐδῶ σέ αὐτάπατη: οὐσιαστικά, αὐτό εἶναι ἓνα βῆμα πρὸς τό περιβόητο σχέδιο τοῦ Λάριν νά περιορίσει τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα στό ρόλο ἑνός προπαγανδιστικοῦ συλλόγου μέσα σέ μιά ἐργατική μάζα, ὅσο τό δυνατό λιγότερο συσπειρωμένη σέ μιά ἐνιαία ὀργάνωση. Εἶναι περιττό νά ποῦμε ὅτι τό σχέδιο τῶν μενσεβίκων ἀπορίφθηκε ἀμέσως. Δέν μᾶς μένει ἄλλο, παρά νά παρακαλέσουμε τούς συντάκτες του νά μᾶς γνωρίσουν μέ τήν πείρα τῆς δουλιᾶς τῶν μενσεβίκικων ἐπιτροπῶν ἢ ὀργανώσεων τοῦ ΣΔΕΚΡ πού εἶναι συγκροτημένες πάνω σ' αὐτές τίς ἀρχές.

Παρακάτω. Ἔχει ἐξαιρετική σημασία νά σημειώσουμε ὅτι ἡ

νέα συνδιάσκεψη τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης ἔβαλε *τέρμα στή διάσπαση τῆς Πετρούπολης*. Ὅπως εἶναι γνωστό, οἱ μενσεβίκοι κατά τή διάρκεια τῶν ἐκλογῶν γιά τή δεύτερη Δούμα προκάλεσαν στήν Πετρούπολη διάσπαση, ἀποχωρώντας (γιά τυπικούς δῆθεν λόγους) ἀπό τή συνδιάσκεψη πού ἔλυσε τό ζήτημα τῆς ἐκλογικῆς καμπάνιας τοῦ ΣΔΕΚΡ στήν Πετρούπολη. Οἱ ἐκλογές γιά τήν καινούργια συνδιάσκεψη, πού συγκλήθηκε γιά πρώτη φορά στίς 25 τοῦ Μάρτη, εἶχαν διεξαχθεῖ κάτω ἀπό τόν ἄμεσο ἔλεγχο μιᾶς *εἰδικῆς ἐπιτροπῆς*, πού διορίστηκε ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ ΣΔΕΚΡ *εἰδικά* γι' αὐτό τό σκοπό καί στήν ὁποία ἔπαιρνε μέρος κι' ἓνα μέλος τῆς ΚΕ τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Λεττονίας. Γι' αὐτό τό λόγο, ἡ συνδιάσκεψη τῆς 25 τοῦ Μάρτη (πού ἐξακολουθεῖ νά λειτουργεῖ καί τώρα, γιατί ἀνακηρύχθηκε, ὅπως εἶπαμε ἤδη, σέ μόνιμο ὄργανο) ἀποτελέσει τήν *πρώτη* σοσιαλδημοκρατική συνδιάσκεψη τῆς Πετρούπολης στόν τελευταῖο χρόνο, ἡ ὁποία συγκροτήθηκε σέ σῶμα χωρίς τήν *παραμικρότερη ἀμφισβήτηση* σχετικά μέ τό ἂν ἡ ἀντιπροσώπευση ἔγινε κανονικά, ἂν τά πληρεξούσια ἦταν νόμιμα καί ὁ ἀριθμός τῶν πληρεξουσίων κανονικός κτλ.

Γιά τήν Πετρούπολη, ὅπου ἡ πάλη ἀνάμεσα στούς μπολσεβίκους καί στούς μενσεβίκους εἶναι πολύ ὀξύμνη, αὐτό εἶναι ἓνα *πρωτοφανές* ὡς σήμερα γεγονός. Τόσο στή συνδιάσκεψη γιά τήν ἀποχή (Φλεβάρης τοῦ 1906)¹⁶¹, ὅσο καί στή συνδιάσκεψη γιά τό ζήτημα τῆς ὑποστήριξης τοῦ αἰτήματος σχηματισμοῦ μιᾶς κυβέρνησης «ἀπό τή Δούμα» (Ἰούνης 1905)¹⁶² ἡ νίκη ἦταν μέ τό μέρος τῶν μπολσεβίκων, κάθε φορά ὅμως ἡ συνδιάσκεψη ἄρχιζε ἀπαραίτητα μέ συζητήσεις γιά τό ἂν ἡ ἀντιπροσώπευση ἔγινε κανονικά.

Γι' αὐτό τό λόγο, εἶναι πάρα πολύ διδακτικό νά χρησιμοποιήσουμε αὐτά τά *ἀδιαμφισβήτητα*, γιά πρώτη φορά ἀδιαμφισβήτητα, στοιχεῖα, σχετικά μέ τή δύναμη τῶν δύο ὁμάδων τῶν σοσιαλδημοκρατῶν στήν Πετρούπολη, γιά νά διευκρινίσουμε τίς πραγματικές αἰτίες καί τήν πραγματική σημασία τῆς διάσπασης πού προκλήθηκε πρὶν ἀπό τίς ἐκλογές στήν Πετρούπολη καί ἡ ὁποία ἀνήκει πιά στό παρελθόν. Ὅπως εἶναι γνωστό, οἱ μενσεβίκοι δικαιολογοῦσαν αὐτή τή διάσπαση, προβάλλοντας τυπικούς λόγους: 1) ὅτι δέν ἦταν κανονική ἡ ἀντιπροσώπευση στή συνδιάσκεψη τῆς 6 τοῦ Γενάρη (οἱ μπολσεβίκοι κατηγορήθηκαν ὅτι παραφούσκωσαν τόν ἀριθμό τῶν ψήφων, ἰδιαίτερα τῶν ἐμποροῦπαλλήλων, καί γιά ἀντικανονική ἀκύρωση τῶν πληρεξουσίων τῶν μενσεβίκων)· 2) ὅτι ἡ συνδιάσκεψη ἀρνήθηκε νά ἐκτελέσει

τήν ἀπαίτηση τῆς ΚΕ γιά χωρισμό τῆς συνδιάσκεψης σέ συνδιάσκεψη τῆς πόλης καί σέ συνδιάσκεψη τοῦ κυβερνείου.

Τό γεγονός ὅτι ἡ δεύτερη «αἰτιολόγηση» ἀνάγεται οὐσιαστικά στή συμμετοχή τῆς ΚΕ (δηλ. τῆς μενσεβίκικης μερίδας της) στήν ὀργάνωση τῆς διάσπασης στήν Πετρούπολη, διευκρινίστηκε ἤδη ἀρκετά στά προηγούμενα φύλλα τῆς «Προλετάρι». Αὐτό μποροῦν εὐκόλα νά τό καταλάβουν τά μέλη τοῦ κόμματός μας ἀπό τίς ἄλλες πόλεις πού ξέρουν πολύ καλά ὅτι *πουθενά* ἡ ΚΕ δέν ἀπαίτησε καί δέν *μποροῦσε ν' ἀπαιτήσῃ* τό χωρισμό τῶν συνδιασκέψεων ὅλης τῆς πόλης σέ συνδιασκέψεις τῆς πόλης καί σέ συνδιασκέψεις τοῦ κυβερνείου. Ὁ τελεσιγραφικός χαρακτήρας αὐτῆς τῆς ἀπαίτησης χρειάστηκε στήν Κεντρική Ἐπιτροπή στήν Πετρούπολη *γιά νά διασπάσῃ* τήν ὀργάνωση τῆς Πετρούπολης καί *γιά νά βοηθήσῃ* μετά τούς μενσεβίκους πού ἀποσχίστηκαν *ν' ἀρχίσουν* (ἢ *νά συνεχίσουν*) τίς διαπραγματεύσεις μέ τούς καντέτους.

Ἡ πρώτη ὅμως «αἰτιολόγηση» τῆς διάσπασης παραμένει γιά ὅλα τά μέλη τοῦ κόμματός μας, ἐκτός ἐκείνων τῆς Πετρούπολης, ὀλότελα ἀσαφής καί συζητήσιμη. Τά μέλη τοῦ κόμματος δέν μποροῦν νά κρίνουν γιά τήν ὀρθότητα τῆς ἀντιπροσώπευσης στή συνδιάσκεψη τῆς 6 τοῦ Γενάρη καί γιά τόν πραγματικό συσχετισμό μεταξύ τῶν μπολσεβίκικων καί μενσεβίκικων δυνάμεων στήν Πετρούπολη. Ἡ ἀπόδειξη αὐτοῦ τοῦ πράγματος μέ ντοκουμέντα εἶναι γιά τό σοσιαλδημοκρατικό τύπο ἓνα καθῆκον πού ξεπερνάει τίς δυνατότητές του, γιὰτί ντοκουμέντα θά μποροῦσε νά συγκεντρώσῃ καί νά τά μελετήσῃ μόνο μιά εἰδική ἐπιτροπή. Χάρη ὅμως στούς ἐλεγμένους καί ἀδιαμφισβήτητους ἀριθμούς, ὅσοναφορᾶ τήν ἀντιπροσώπευση στή συνδιάσκεψη τῆς 25 τοῦ Μάρτη, ἔχουμε τή δυνατότητα νά δείξουμε σέ ὅλο τό κόμμα μας πόση ἀλήθεια ὑπῆρχε στή μενσεβίκικη αἰτιολόγηση τῆς προεκλογικῆς διάσπασης στήν Πετρούπολη. Γι' αὐτό τό σκοπό εἶναι ἀρκετό *νά συγκρίνουμε τά στοιχεῖα κατά ἀχτίδα* σχετικά μέ τόν ἀριθμό τῶν σοσιαλδημοκρατῶν πού ψήφισαν τούς μπολσεβίκους καί ἐκείνων πού ψήφισαν τούς μενσεβίκους στίς ἐκλογές γιά τή συνδιάσκεψη τῆς 6 τοῦ Γενάρη καί τίς ἐκλογές γιά τή συνδιάσκεψη τῆς 25 τοῦ Μάρτη.

Τά στοιχεῖα σχετικά μέ τίς ψηφοφορίες στίς ἐκλογές γιά τή συνδιάσκεψη τῆς 25 τοῦ Μάρτη εἶναι *ἀδιαμφισβήτητα*: ἐλέγχθηκαν ἀπό ἐπιτροπή τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς καί ἔγιναν δεκτά τόσο ἀπό τούς μπολσεβίκους, ὅσο καί ἀπό τούς μενσεβίκους.

Γιά νά πάρουμε *ἀδιαμφισβήτητα* στοιχεῖα ὅσοναφορᾶ τόν

ἀριθμό ἐκείνων πού ψήφισαν στίς ἐκλογές γιά τή συνδιάσκεψη τῆς 6 τοῦ Γενάρη, *θά χρησιμοποιήσουμε τούς ἀριθμούς τῶν μενσεβίκων*. Οἱ 31 μενσεβίκοι, ἀποχωρώντας ἀπό τή συνδιάσκεψη τῆς 6 τοῦ Γενάρη, ἔκαναν δήλωση πού τήν τύπωσαν σέ εἰδικό φυλλάδιο μέ τόν τίτλο: «Γιατί βρεθήκαμε στήν ἀνάγκη νά ἐγκαταλείψουμε τή συνδιάσκεψη; (Δήλωση 31 μελῶν τῆς συνδιάσκεψης πού ὑποβλήθηκε στήν ΚΕ)». Στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 12, ἀναλύσαμε αὐτό τό φυλλάδιο *." Ἄς πάρουμε τώρα τά «ἀριθμητικά στοιχεῖα σχετικά μέ τή σύνθεση τῶν ἐκλογέων γιά τή συνδιάσκεψη τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης» (γιά τή συνδιάσκεψη τῆς 6 τοῦ Γενάρη), πού δημοσιεύτηκαν στή σελίδα 7 καί 8 αὐτοῦ τοῦ φυλλάδιου. Ἐδῶ ἀναφέρεται ὁ ἀριθμός ἐκείνων πού ψήφισαν ὑπέρ τῶν μπολσεβίκων** καθῶς καί ὁ ἀριθμός ἐκείνων πού ψήφισαν ὑπέρ τῶν μενσεβίκων στήν κάθε μιά ἀπό τίς 11 ἀχτίδες, καί μάλιστα ὅλοι οἱ ψῆφοι ἔχουν χωριστεῖ ἀκόμη καί σέ ἀδιαμφισβήτητους καί ἀμφισβητούμενους, καί αὐτοί οἱ τελευταῖοι χωρίζονται σέ ψήφους ἀμφισβητούμενους ἀπό τούς μπολσεβίκους καί σέ ψήφους ἀμφισβητούμενους ἀπό τούς μενσεβίκους.

Δέν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀναφέρουμε ἐδῶ ὅλες αὐτές τίς λεπτομερειακές ὑποδιαίρεσεις. Στήν ὑποσημείωση θ' ἀναφέρουμε χωριστά ὅλες τίς διορθώσεις πού κάνουν οἱ μενσεβίκοι. Γιά τή σύγκριση θά πάρουμε τούς *συνολικούς* «ἀριθμούς αὐτῶν πού ψήφισαν» καί ὑπέρ τῶν μπολσεβίκων καί αὐτῶν πού ψήφισαν ὑπέρ τῶν μενσεβίκων, δηλ. θά προσθέσουμε τούς ἀδιαμφισβήτητους καί τούς ἀμφισβητούμενους ψήφους μαζί, ὥστε τό κάθε μέλος τοῦ κόμματος, συγκρίνοντας αὐτά τά στοιχεῖα μέ τά στοιχεῖα πού ἀφοροῦν τούς ψήφους στίς ἐκλογές γιά τή συνδιάσκεψη τῆς 25 τοῦ Μάρτη, νά μπορεῖ μόνο του νά πεισθεῖ γιά τό τί εἶδους καί ἀπό ποιά πλευρά ἔγιναν παραβιάσεις κατά τίς ἐκλογές γιά τή συνδιάσκεψη τῆς 6 τοῦ Γενάρη.

Γιά τήν 12η ἀχτίδα τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης, τήν ἀχτίδα τῶν ἐμποροῦπάλληλων, δέν ὑπάρχουν στοιχεῖα στόν πίνακα πού δημοσιεύτηκε στό φυλλάδιο τῶν 31. Στό κείμενο (σελ. 4) οἱ 31 λένε ὅτι ἡ ἐπιτροπή Πετρούπολης ἔδοσε τό δικαίωμα σέ 313 ὀργανωμένους ἐμποροῦπάλληλους νά ἐκλέξουν πέντε ἀντιπρόσω-

* Βλ. Ἄπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 14ος, σελ. 319-322. Ἡ Σύντ.

** Οἱ ἀριθμοί αὐτοί ὑποδιαιροῦνται ἐπίσης σέ ψήφους τῶν μπολσεβίκων καί ψήφους τῶν αἰρετικῶν («πλατφόρμα τοῦ ἐπαναστατικοῦ συνασπισμοῦ»). Καί οἱ μὲν καί οἱ δέ εἶναι μπολσεβίκοι, ἀνάμεσα στούς ὁποίους ὑπάρχει διάσταση γνώμων ὁσοναφορᾷ τό πρόβλημα: ἀριστερός συνασπισμός ἢ καθαρά σοσιαλδημοκρατικό ψηφοδέλτιο.

πους, υπολογίζοντας όχι 1 στους 50 (γενική αναλογία), αλλά 1 στους 60, παίρνοντας υπόψη τον μη δημοκρατικό χαρακτήρα των εκλογών. Οί μενσεβίκοι, επικαλούμενοι αυτό το στοιχείο, δεν αναγνώρισαν καθόλου τους ψήφους των εμποροϋπάλληλων. Έπειδή από τους 5 αντιπρόσωπους ο 1 ήταν μενσεβίκος και οι 4 μπολσεβίκοι, θα υπολογίσουμε 63 ψήφους υπέρ των μενσεβικών και 250 υπέρ των μπολσεβικών.

Έπειτα χωρίζουμε όλες τις 12 άχτίδες της σοσιαλδημοκρατικής οργάνωσης της Πετρούπολης σε έξι άχτίδες με αποτελέσματα αδιαμφισβήτητα και έξι με αμφισβητούμενα. Στην κατηγορία των τελευταίων κατατάσσουμε τις άχτίδες όπου είτε οι μενσεβίκοι, είτε οι μπολσεβίκοι αμφισβήτησαν στη συνδιάσκεψη της 6 του Γενάρη πάνω από τους μισούς ψήφους που δόθηκαν υπέρ των μπολσεβικών ή υπέρ των μενσεβικών. Σ' αυτή την κατηγορία ανήκουν οι άχτίδες: Βίμποργκσκι (από τους 256 ψήφους υπέρ των μενσεβικών, οι μπολσεβίκοι αμφισβήτησαν 234, σαν ψήφους που δεν πάρθηκαν όσο απαιτούνταν κανονικά), Γκοροντσκόϊ (από τους 459 ψήφους υπέρ των μενσεβικών αμφισβητήθηκαν από τους μπολσεβικούς οι 370), Μοσκόβσκι (από τους 248 ψήφους υπέρ των μενσεβικών αμφισβητήθηκαν από τους μπολσεβικούς 97 και από τους μενσεβικούς 107· οι 185 ψήφοι που συγκέντρωσαν οι μπολσεβίκοι αμφισβητήθηκαν* όλοι από τους μενσεβικούς), άχτίδα των σιδηροδρομικών (από τους 21 ψήφους υπέρ των μπολσεβικών αμφισβητήθηκαν 5· από τους 154 ψήφους υπέρ των μενσεβικών αμφισβητήθηκαν 107)· έσθονική άχτίδα (και οι 100 ψήφοι υπέρ των μπολσεβικών αμφισβητήθηκαν από τους μενσεβικούς)· και η άχτίδα των εμποροϋπαλλήλων (και οι 313 ψήφοι αμφισβητήθηκαν στο σύνολό τους από τους μενσεβικούς, οι όποιοι κήρυξαν αυτούς τους ψήφους και μόνο αυτούς σαν ανύπαρκτους, με το πρόσχημα ότι αντί για τά μέλη της οργάνωσης ψήφισαν στις εκλογές οι κορυφές της οργάνωσης.)

Άχτίδες με αδιαμφισβήτητα αποτελέσματα θεωρήθηκαν: οι άχτίδες Βασιλεοστρόβσκι, Νάρβσκι, Όκρουζνόϊ, ή λεττονική (σ' αυτές τις 4 άχτίδες όλοι οι ψήφοι ήταν αδιαμφισβήτητοι), μετά η άχτίδα Νιέβσκι (από τους 150 ψήφους υπέρ των μπολσεβί-

* Αμφισβητούμενοι θεωρούνται παντού οι ψήφοι που η άλλη πλευρά δεν τους αναγνωρίζει σαν πέρα για πέρα κανονικούς, τους θεωρεί μη έλεγμένους, παραφουσκωμένους, όχι όμως και δλότελα εικονικούς. Οί μπολσεβίκοι αποφάσισαν στη συνδιάσκεψη της 6 του Γενάρη να ανεβάσουν την αναλογία αντιπροσώπευσης για όλους τους αμφισβητούμενους ψήφους, υπολογίζοντας γι' αυτούς, από 1 αντιπρόσωπο στους 75 αντί έναν αντιπρόσωπο στους 50.

κων ἀμφισβητήθηκαν οί 15· από τούς 40 ψήφους υπέρ τῶν μενσεβίκων ἀμφισβητήθηκαν οί 4) καί ἡ ἀχτίδα Πετερμπούργκσκι (ἀπό τούς 120 ψήφους υπέρ τῶν μενσεβίκων ἀμφισβητήθηκαν οί 22).

Τά στοιχεῖα πού ἀφοροῦν τόν ἀριθμό ἐκείνων πού ψήφισαν κατά ἀχτίδα κατανέμονται ὡς ἑξῆς:

	Ἐργάνωση τοῦ ΣΔΕΚΡ Πετρούπολης	Συνδιάσκεψη τῆς 6 τοῦ Γενάρη Ἀριθμός ψήφων υπέρ:			Συνδιάσκεψη τῆς 25 τοῦ Μάρτη Ἀριθμός ψήφων υπέρ:		
		μπολσ.	μενσ.	Σύνολο	μπολσ.	μενσ.	Σύνολο
Ἀχτίδες με ἀποτελέσματα ἀδιαφισβητήτα							
	Ἀχτίδες:						
	Βασιλεοστρόβσκι	329	339	668	798	435	1 233
	Πέτερμπούργκσκι	161	120	281	528	254	782
	Νάρβσκι	24	6	30	202	231	433
	Νιέβσκι	150	40	190	585	173	758
	Ὀκρουζνόνι	451	63	514	737	—	737
	Λεττονική	117	47	164	100	—	100
	Σύνολο	1 232	615	1 847	2 950	1 093	4 043
Ἀχτίδες με ἀποτελέσματα ἀμφισβητούμενα							
	Βίμποργκσκι	97	256	353	155	267	422
	Γκοροντσκόι	220	459	679	701	558	1 259
	Μοσκόβσκι	185	248	433	331	83	414
	Σιδηροδρομικῶν	21	154	175	29	105	134
	Ἑσθονική	100	—	100	150	—	150
	Ἐμποροῦπαλλήλων	250	63	313	300	50	350
	Σύνολο	873	1 180	2 053	1 666	1 063	2 729
	Γενικό σύνολο	2 105	1 795	3 900	4 616	2 156	6 772

Ἀπό τά στοιχεῖα αὐτά βγαίνουν τά παρακάτω συμπεράσματα:

1) Οί σοσιαλδημοκράτες ἐργάτες τῆς Πετρούπολης ἔδειξαν ἀσύγκριτα μεγαλύτερο ἐνδιαφέρον γιά τή μεταρύθμιση τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης (σκοπός τῆς συνδιάσκεψης τῆς 25 τοῦ Μάρτη) ἀπ' ὅτι γιά τίς ἐκλογές στήν κουρία τῆς πόλης γιά τή Δούμα (σκοπός τῆς συνδιάσκεψης τῆς 6 τοῦ Γενάρη).

Ὁ ἀριθμός τῶν μελῶν τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης δέν μποροῦσε ν' ἀλλάξει πολύ σημαντικά μέσα σέ δύομισι μῆνες. Οί ἀστυνομικές συνθήκες γιά τίς συγκεντρώσεις καί τόν ὑπολογισμό τῶν ψήφων δέν ἦταν καλύτερες τό Μάρτη, ἀλλά μάλλον χειρότερες (δέν ἔγιναν συγκεντρώσεις στό πανεπιστήμιο, ἐντάθηκαν οί διώξεις ἐνάντια στούς ἐργάτες).

Ὁ ἀριθμός τῶν μελῶν τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης πού ψήφισαν αὐξήθηκε πάνω ἀπό μιάμιση φορά, περισσότερο κατά δύο τρίτα (ἀπό 3900 σέ 6772).

2) Στίς συνθήκες αίσθητης αύξησης του ἀριθμοῦ τῶν ψηφοφόρων, ἡ ὑπεροχή τῶν μπολσεβίκων ἀπέναντι στοὺς μενσεβίκους ἀποδείχτηκε *ἀσύγκριτα μεγαλύτερη* παρά στίς συνθήκες μικρότερης συμμετοχῆς στήν ψηφοφορία. Στίς 6 τοῦ Γενάρη οἱ μενσεβίκοι συγκέντρωσαν 1795 ψήφους ἀπό τοὺς 3900, δηλ. τὰ 46%, ἐνῶ στίς 25 τοῦ Μάρτη συγκέντρωσαν 2156 ἀπό τοὺς 6772, δηλ. 32%.

3) Στίς ἀχτίδες μέ τὰ ἀδιαμφισβήτητα ἀποτελέσματα (στίς πρῶτες 6) αὐξήθηκε ὁ ἀριθμὸς τῶν ψήφων καὶ ὑπὲρ τῶν μπολσεβίκων καὶ ὑπὲρ τῶν μενσεβίκων (ὁ πρῶτος ἀριθμὸς αὐξήθηκε πολὺ πιο σημαντικά). Στίς ἀχτίδες μέ τὰ ἀμφισβητούμενα ἀποτελέσματα (τελευταῖες ἕξι) αὐξήθηκε ὁ ἀριθμὸς τῶν ψήφων πού δόθηκαν ὑπὲρ τῶν μπολσεβίκων καὶ ἐλαττώθηκε ὁ ἀριθμὸς τῶν ψήφων πού δόθηκαν ὑπὲρ τῶν μενσεβίκων.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ψήφων πού συγκέντρωσαν οἱ μπολσεβίκοι αὐξήθηκε ἀπὸ 873 σέ 1666. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ψήφων πού συγκέντρωσαν οἱ μενσεβίκοι ἐλαττώθηκε ἀπὸ 1180 σέ 1063. Ἡ ὑπεροχή τῶν μενσεβίκων στίς ἀχτίδες μέ τὰ ἀμφισβητούμενα ἀποτελέσματα ἀποδείχτηκε *ἀνύπαρκτη*.

Τὸ γέγονός αὐτὸ λύνει τὸ πρόβλημα γιὰ τὸ ποιὸς εὐθύνεται γιὰ τὴ διάσπαση.

Οἱ ἐκλογές ἐπαλήθευσης, ἐκλογές πού ἐλέγχθηκαν ἀπὸ εἰδικὴ ἐπιτροπὴ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, ἔδειξαν ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ψήφων τῶν μπολσεβίκων στίς ἀχτίδες μέ τὰ ἀμφισβητούμενα ἀποτελέσματα ἦταν *μικρότερος* ἀπὸ τὸν πραγματικό, ἐνῶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ψήφων τῶν μενσεβίκων ἦταν *μεγαλύτερος* ἀπὸ τὸν πραγματικό!!

Οἱ μενσεβίκοι ἔλεγαν καὶ δημοσίευαν ὅτι οἱ μπολσεβίκοι παραφούσκωσαν τὸν ἀριθμὸ τῶν ψήφων στίς ἀχτίδες μέ τὰ ἀμφισβητούμενα ἀποτελέσματα. Οἱ μπολσεβίκοι διατύπωναν ἐνάντια στοὺς μενσεβίκους τὴν ἴδια κατηγορία. Οἱ ἐκλογές ἐπαλήθευσης εἶχαν σάν ἀποτέλεσμα τὴν αὐξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ψήφων τῶν μπολσεβίκων καὶ τὴν ἐλάττωση τῶν ψήφων τῶν μενσεβίκων. Μπορεῖ τάχα νὰ φανταστεῖ κανεὶς πιο πειστικὴ καὶ πιο εὐγλωττὴ ἀπόδειξη ὅτι τὸ δίκιο ἦταν μέ τὸ μέρος τῶν μπολσεβίκων;

Γιὰ τὴν ἀνατροπὴ αὐτοῦ τοῦ συμπεράσματος δέν μπορεῖ νὰ προβληθεῖ οὔτε τὸ ἐπιχείρημα ὅτι τὰ στοιχεῖα κατὰ ἀχτίδες ἐνδέχεται νὰ ἦταν συμπτωμάτικα, οὔτε τὸ ὅτι, ὅσοναφορᾷ τίς ἐκλογές γιὰ τὴ συνδιάσκεψη τῆς 6 τοῦ Γενάρη, πήραμε μαζί καὶ τοὺς ἀμφισβητούμενους καὶ τοὺς ἀδιαμφισβήτητους ψήφους. Ἡ

πρώτη αντίρρηση πέφτει, γιατί πήραμε επίτηδες όχι μονάχα ξεχωριστές άχτίδες, αλλά ομάδες άχτίδων, συγκρίναμε έξι και έξι άχτίδες ακριβώς για ν' αποκλείσουμε κάθε δυνατότητα απόδοσης στο τυχαίο. Τά στοιχεία πού άφορούν ξεχωριστές άχτίδες (τής άχτίδας Μοσκόβσκι, λογουχάρη!!) θά ήταν για μās δέκα φορές πιο εϋνοϊκά.

Η δεύτερη αντίρρηση πέφτει, γιατί στους ύπολογισμούς μας στηριχτήκαμε επίτηδες στους άριθμούς τών μενσεβίκων, στους όποιους οί ίδιοι οί μενσεβίκοι έκαναν άσήμαντες διορθώσεις. Σύμφωνα μέ τή γνώμη τών 31, πού διατυπώθηκε γραπτά στο φυλλάδιό τους (σελ. 7) «πραγματικά δέν έπρεπε νά επικυρωθούν» μόνο οί παρακάτω ψήφοι: 15 ψήφοι από τούς 150 τών μπολσεβίκων στην άχτίδα Νιέβσκι και όλοι οί ψήφοι τών μπολσεβίκων τής Έσθονικής άχτίδας· 107 ψήφοι από τούς 248 τών μενσεβίκων στην άχτίδα Μοσκόβσκι και 41 από τούς 154 τών μενσεβίκων στην άχτίδα σιδηροδρομικών, δηλ. συνολικά 115 ψήφοι τών μπολσεβίκων και 143 τών μενσεβίκων. Οί ψήφοι τών έμποροϋπάλληλων (και οί 313) άμφισβητήθηκαν στο συνολό τους από τούς μενσεβίκους. Μπορεί εύκολα νά δεϊ κανείς ότι οί διορθώσεις αυτές δέν κλονίζουν καθόλου τά γενικά συμπεράσματα πού βγάλαμε.

Η συνδιάσκεψη τής 25 του Μάρτη πού οί εκλογές γι' αυτήν έλέγχθηκαν ειδικά από έπιτροπή τής Κεντρικής Έπιτροπής και άναγνωρίστηκαν από όλους σαν άδιαμφισβήτητες, άπόδειξε ότι στή διαφωνία πού προέκυψε σχετικά μέ τήν αντιπροσώπευση στή συνδιάσκεψη τής 6 του Γενάρη, τό δίκιο βρισκόταν ολοκληρωτικά μέ τό μέρος τών μπολσεβίκων, πού ή ύπεροχή τους άποδείχτηκε πολύ σημαντική, ενώ ή ύπεροχή τών μενσεβίκων διαψεύστηκε όριστικά. Μπορεί, φυσικά, νά εξακολουθήσει κανείς νά προβάλλει αντιρήσεις στο συλλογισμό μας, λέγοντας ότι ή συνδιάσκεψη τής 25 του Μάρτη έγινε ύστερα από εκλογική καμπάνια και ότι, συνεπώς, αντικαθρέφτισε τό πέραςμα τών σοσιαλδημοκρατών εργατών μέ τό μέρος τών μπολσεβίκων σ' αυτό τό ζήτημα, πέραςμα πού έγινε ύστερα πιά από τίς 6 του Γενάρη 1907. Μιά τέτοια όμως αντίρρηση δέν μειώνει, φυσικά, αλλά μάλλον μεγαλώνει (αν και από άλλη κάπως πλευρά) τήν εϋθύνη ακριβώς τών μενσεβίκων για τή διάσπαση πού προκλήθηκε απ' άφορμή τίς εκλογές.

Η εϋθύνη για τή διάσπαση πού προκλήθηκε στην Πετρούπολη κατά τή διάρκεια τών εκλογών για τή δεύτερη Δούμα βαρύνει ολοκληρωτικά τούς μενσεβίκους. Έμεϊς πάντοτε ύποστηρίξαμε

αυτό τό πράγμα καί είχαμε τήν ὑποχρέωση νά τό ἀποδείξουμε στό κόμμα.

Τώρα αυτό τό ἀποδείξαμε ὀριστικά.

Γράφτηκε τόν Ἀπρίλη τοῦ 1907

*Δημοσιεύτηκε στίς 2 τοῦ Μάη 1907
στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 16*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα με
τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας*

!

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΠΑΝΕΘΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Με μιά ὀρισμένη ἔννοια τῆς λέξης, νικηφόρα μπορεῖ νά εἶναι μόνο ἡ πανεθνική ἐπανάσταση. Αὐτό εἶναι σωστό ἀπό τήν ἄποψη ὅτι γιά τή νίκη τῆς ἐπανάστασης εἶναι ἀναγκαία ἡ συνένωση τῆς τεράστιας πλειοψηφίας τοῦ πληθυσμοῦ στήν πάλη γιά τά αἰτήματα αὐτῆς τῆς ἐπανάστασης. Ἡ τεράστια αὐτή πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ πρέπει ν' ἀποτελεῖται εἴτε ἀπό μιά μόνο τάξη, εἴτε ἀπό διάφορες τάξεις πού ἔχουν ὀρισμένους κοινούς σκοπούς. Ὅσον ἀφορᾷ τή σύγχρονη ρωσική ἐπανάσταση, εἶναι, φυσικά, ἐπίσης σωστό ὅτι μπορεῖ νά νικήσει μόνο σάν πανεθνική ἐπανάσταση *μέ τήν ἔννοια* ὅτι γιά τή νίκη της εἶναι ἀπαραίτητη ἡ συνειδητή συμμετοχή στήν πάλη τῆς τεράστιας πλειοψηφίας τοῦ πληθυσμοῦ.

Σ' αὐτό ὅμως καί περιορίζεται ἡ συμβατική ὀρθότητα τῆς συνηθισμένης ἔκφρασης: «πανεθνική» ἐπανάσταση. Ἐκτός ἀπό τό συμπέρασμα πού ἀναφέραμε (ὅτι μόνο ἡ τεράστια πλειοψηφία μπορεῖ νά νικήσει τήν ὀργανωμένη καί κυρίαρχη μειοψηφία) πού ἀποτελεῖ ἄλλωστε μιά χιλιοειπωμένη ἀλήθεια, κανένα ἄλλο συμπέρασμα δέν μπορεῖ νά βγάλει κανείς ἀπ' αὐτή τήν ἔννοια. Γιαυτό εἶναι ριζικά λαθεμένη καί βαθιά ἀντιμαρξιστική ἡ χρησιμοποίησή της, σάν γενικοῦ τύπου, σάν καλουπιοῦ, σάν κριτήριου τακτικῆς. Ἡ ἔννοια «πανεθνική ἐπανάσταση» πρέπει νά ὑποδείχνη στό μαρξιστή τήν ἀνάγκη τῆς σωστῆς ἀνάλυσης τῶν διαφορετικῶν ἐκείνων συμφερόντων τῶν *διαφόρων* τάξεων, τά ὁποῖα συμπίπτουν μέ ὀρισμένους, συγκεκριμένους, περιορισμένους κοινούς σκοπούς. Σέ καμιά περίπτωση ἡ ἔννοια αὐτή δέν μπορεῖ νά χρησιμεύσει γιά νά *συγκαλύπτει*, νά ἐπισκιάζει τή μελέτη τῆς ταξικῆς πάλης στήν πορεία αὐτῆς ἢ ἐκείνης τῆς ἐπανάστασης.

Μιά παρόμοια χρησιμοποίηση τῆς ἔννοιας «πανεθνική ἐπανάσταση» ἀποτελεῖ πλήρη ἄρνηση τοῦ μαρξισμοῦ κι' ἐπιστροφή στήν ἀγοραία φρασεολογία τῶν μικροαστῶν δημοκρατῶν ἢ τῶν μικροαστῶν σοσιαλιστῶν.

Οἱ σοσιαλδημοκράτες μας τῆς δεξιᾶς πτέρυγας ξεχνοῦν συχνά αὐτή τήν ἀλήθεια. Ἀκόμη πιά συχνά, ὅμως, ξεχνοῦν ὅτι *μέ τήν πρόοδο τῆς ἐπανάστασης ἀλλάζει ὁ συσχετισμός τῶν τάξεων στήν ἐπανάσταση*. Κάθε πραγματική πρόοδος τῆς ἐπανάστασης σημαίνει τράβηγμα στό κίνημα πιά πλατιῶν μαζῶν, συνεπῶς, μεγαλύτερη ἐπίγνωση τῶν ταξικῶν συμφερόντων, συνεπῶς, πιά ξεκάθαρη διαμόρφωση τῶν πολιτικῶν, κομματικῶν παρατάξεων καί πιά ἀκριβή καθορισμό τῆς ταξικῆς φυσιογνωμίας τῶν διαφόρων κομμάτων, συνεπῶς, ἀντικατάσταση σέ ὅλο καί μεγαλύτερο βαθμό τῶν γενικῶν, ἀφηρημένων, ἀσαφῶν καί θολῶν, λόγω τοῦ ἀφηρημένου χαρακτήρα τους, πολιτικῶν καί οἰκονομικῶν αἰτημάτων μέ συγκεκριμένα καί μέ ἀκρίβεια καθορισμένα *διαφορετικά* αἰτήματα τῶν διαφορετικῶν τάξεων.

Λογουχάρη, ἡ ρωσική ἀστική ἐπανάσταση, ὅπως καί κάθε ἀστική ἐπανάσταση, ἀρχίζει ἀναπόφευκτα μέ τό γενικό σύνθημα: «πολιτικές ἐλευθερίες», «λαϊκά συμφέροντα», ἐνῶ ἡ συγκεκριμένη σημασία αὐτῶν τῶν συνθημάτων γίνεται ἀντιληπτή στίς μάζες καί στίς τάξεις μόνο στήν πορεία τῆς πάλης, μόνο στό μέτρο πού γίνεται τό πρακτικό ξεκίνημα γιά τήν πραγματοποίηση αὐτῶν τῶν «ἐλευθεριῶν», γιά τήν πλήρωση μέ *συγκεκριμένο* περιεχόμενο ἀκόμη καί μιᾶς τέτοιας ἄδειας λέξης, ὅπως εἶναι ἡ λέξη «δημοκρατία». Πρίν ἀπό τήν ἀστική ἐπανάσταση, στήν ἀρχή της, ὅλοι παρουσιάζονται μέ τή σημαία τῆς δημοκρατίας: καί τό προλεταριάτο, καί ἡ ἀγροτιά μαζί μέ τά μικροαστικά στοιχεῖα τῆς πόλης, καί οἱ φιλελεύθεροι ἀστοί μαζί μέ τούς φιλελεύθερους τσιφλικάδες. Μόνο στήν πορεία τῆς ταξικῆς πάλης, μόνο στήν λίγο ἢ πολύ μακρόχρονη ἱστορική ἀνάπτυξη τῆς ἐπανάστασης γίνεται φανερό ὅτι οἱ διάφορες τάξεις καταλαβαίνουν διαφορετικά αὐτή τή «δημοκρατία». Κάτι περισσότερο: γίνεται φανερό τό βαθύ χάσμα ἀνάμεσα στά συμφέροντα τῶν διαφόρων τάξεων, συμφέροντα πού ἀπαιτοῦν *διαφορετικά* οἰκονομικά καί πολιτικά μέτρα στό ὄνομα τῆς ἴδιας αὐτῆς «δημοκρατίας».

Μόνο στήν πορεία τῆς πάλης, μόνο στήν ἀνάπτυξη τῆς ἐπανάστασης γίνεται φανερό ὅτι μιά «δημοκρατική» τάξη ἢ στρῶμα δέν θέλει ἢ δέν μπορεῖ νά τραβήξει τόσο μακριά, ὅσο μιά ἄλλη, ὅτι στή βάση τῆς πραγματοποίησης τῶν «κοινῶν» (δηθεν κοινῶν) σκοπῶν ξετυλίγονται σκληρές συγκρούσεις γιά τόν τρόπο

πραγματοποίησής τους, λογουχάρη, γι' αυτόν ή εκείνο τό βαθμό έλευθερίας, γι' αυτήν ή εκείνη τήν έκταση και τή συνέπεια τής έλευθερίας, τής λαϊκής εξουσίας, γι' αυτό ή εκείνο τό πέραςμα τής γής στά χέρια τής άγροτιάς κτλ.

“Όλες αυτές τής ξεχασμένες άλήθειες έπρεπε νά τής υπενθυμίσουμε γιά νά εξηγήσουμε στόν άναγνώστη τή συζήτηση πού έγινε τώρα τελευταία ανάμεσα σέ δύο έφημερίδες. Νά τί έγραφε ή μία άπ' αυτές, ή «Ναρόντναγια Γκαζέτα», ένάντια στην άλλη, τή «Νάσε Έχο»:

«“Η όργάνωση του πληθυσμού σέ κόμματα, – γράφει ή “Νάσε Έχο”, – αυτό τό σπουδαιότατο πολιτικό δίδαγμα και ή σπουδαιότατη πολιτική κατάκτηση τής επανάστασης στή διάρκεια των εκλογών γιά τή ΙΙ Δούμα, – έδειξε παραστατικά, μέ γεγονότα πανεθνικής κλίμακας, τή στροφή των πλατιών στρωμάτων των τσιφλικάδων και τής αστικής τάξης πρós τά δεξιά”. Πολύ σωστά· οί διαθέσεις, όμως και τά πληρεξούσια, μέ τά όποια ήρθαν άπό τής έπαρχίες οί “άριστεροί” βουλευτές – οί έσέροι, οί τρουντοβίκοι και οί λαϊκοί σοσιαλιστές – “έδειξαν επίσης παραστατικά, μέ γεγονότα πανεθνικής κλίμακας”, ότι ό “λαός” τή στιγμή αυτή είναι διαποτισμένος σέ μεγάλο βαθμό άπό τής καντέτικες “συνταγματικές αυταπάτες”, ότι ό “λαός” στηρίζει υπερβολικές έλπίδες στην αυτοτελή δράση τής Δούμας, ότι τόν άπασχολεί υπερβολικά ή “διαφύλαξη” τής Δούμας. Αυτόν ακριβώς τόν έλέφαντα δέν παρατήρησαν οί λόγιοι τής έφημερίδας “Νάσε Έχο”. Πρόσεξαν ποιός έστειλε ό λαός στή Δούμα, δέν πρόσεξαν όμως γιατί τούς έστειλε εκεί. Στην προκειμένη περίπτωση δέν θά συμφωνήσει άραγε ή “Νάσε Έχο” ότι, καλώντας τό προλεταριάτο ν' άγνοήσει τά “πανεθνικά” καθήκοντα, τό καλεί ν' άπομονωθεί όχι μόνο άπό τήν αστική “κοινωνία”, αλλά και άπό τό μικροαστικό “λαό”;».

Αυτό είναι ένα εξαιρετικά διδακτικό και άξιοσημείωτο κατεβατό πού άποκαλύπτει τρία μεγάλα λάθη του όπορτουνισμού: πρώτο, ότι αντιπαραθέτουν στά άποτελέσματα των εκλογών τής διαθέσεις των βουλευτών· αυτό σημαίνει νά υποκαθιστάς τής διαθέσεις του λαού μέ τής διαθέσεις των βουλευτών, σημαίνει ν' άγνοείς κάτι τό πιο βαθύ, τό πιο πλατύ, τό πιο βασικό και νά επικαλεϊσαι κάτι τό πιο επιφανειακό, τό πιο στενό, τό πιο δευτερεύον*. Δεύτερο, τό ζήτημα γιά μία σταθερή και συνεπή πολιτική γραμμή και τακτική του προλεταριάτου τό υποκαθιστούν μέ τό ζήτημα του υπολογισμού αυτών ή εκείνων των «διαθέσεων». Τρίτο, – και αυτό είναι τό κυριότερο, – στό όνομα του άγοραίου δημοκρατικού είδώλου τής «πανεθνικής επανάστασης» έκφοβίζουν τό προλεταριάτο μέ «άπομόνωση» άπό τό «μικροαστικό λαό».

* Όσοναφορά τά «πληρεξούσια», έμεις άποκρούουμε κατηγορηματικά αυτό τό επιχείρημα. Ποιός μετράει τής επαναστατικές και τής όπορτουνιστικές έντολές και τά πληρεξούσια; Ποιός δέν ξέρει πόσες έφημερίδες κλείστηκαν γιά τή δημοσίευση επαναστατικών έντολών;

Στά δυό πρώτα λάθη θά σταθοῦμε ὅσο τό δυνατό πίο σύντομα. Οἱ ἐκλογές εἶχαν τόν ἀντίκτυπό τους στίς μάζες κι' ἔδειξαν ὄχι μόνο τίς διαθέσεις τους τῆς στιγμῆς, ἀλλά καί τά ζωτικά τους *συμφέροντα*. Δέν ταιριάζει καθόλου σέ μαρξιστές ν' ἀγνοοῦν τά ταξικά *συμφέροντα* (πού ἐκφράστηκαν μέ τήν κομματική κατάταξη στίς ἐκλογές) καί νά ἐπικαλοῦνται τίς διαθέσεις τῆς στιγμῆς. Οἱ διαθέσεις τῶν βουλευτῶν μπορεῖ νά εἶναι ἀποθαρυντικές, ἐνῶ τά οἰκονομικά *συμφέροντα* τῶν μαζῶν μποροῦν νά προκαλέσουν τή μαζική πάλη. Γιαυτό ὁ ὑπολογισμός τῶν «διαθέσεων» μπορεῖ νά εἶναι ἀναγκαῖος γιά τόν καθορισμό τῆς *στιγμῆς* αὐτῆς ἢ ἐκείνης τῆς δράσης, αὐτῆς ἢ ἐκείνης τῆς ἐνέργειας, συνθήματος κτλ., σέ καμιά ὅμως περίπτωση γιά τόν καθορισμό τῆς *τακτικῆς* τοῦ προλεταριάτου. Τό νά σκέπτεσαι διαφορετικά σημαίνει ὅτι ἀντικαθιστᾶς τή συνεπή προλεταριακή τακτική μέ μιά χωρίς ἀρχές ἐξάρτηση ἀπό τίς «διαθέσεις». Ὁ λόγος ὅμως γινόταν πάντα γιά τή *γραμμή* ἀκριβῶς καί καθόλου γιά τή «στιγμή». Τό ζήτημα ἂν στή δοσμένη στιγμή τό προλεταριάτο συνῆλθε ἢ (ὅπως πιστεύει ἡ «Ναρόντναγια Γκαζέτα») δέν συνῆλθε, αὐτό ἔχει σπουδαία σημασία γιά τόν ὑπολογισμό τῆς «*στιγμῆς*» δράσης, ὄχι ὅμως γιά τόν καθορισμό τῆς *γραμμῆς* δράσης τῆς ἐργατικῆς τάξης ἀπό ἄποψη τακτικῆς.

Τό τρίτο λάθος, τό πίο μεγάλο καί τό πίο σοβαρό: ὁ φόβος μήπως «ἀπομονωθεῖ» ἡ σοσιαλδημοκρατία ἢ (πράγμα πού εἶναι τό ἴδιο), τό προλεταριάτο ἀπό τό μικροαστικό λαό. Αὐτός πιά εἶναι ἕνας ἐντελῶς ἀπαράδεκτος φόβος.

Στό βαθμό πού οἱ ἐσέροι, οἱ τρουντοβίκοι καί οἱ λαϊκοί σοσιαλιστές σέρνονται πραγματικά στήν οὐρά τῶν καντέτων – καί αὐτό συμβαίνει καί συνέβαινε πολύ συχνά, ἀρχίζοντας ἀπό τήν ψηφοφορία ὑπέρ τοῦ Γκολοβίν καί συνεχίζοντας μέ τήν περίφημη τακτική τῆς νεκρικῆς σιγῆς κτλ. – στόν ἴδιο βαθμό ἡ σοσιαλδημοκρατία εἶναι *ὑποχρεωμένη* ν' ἀπομονωθεῖ ἀπό τό μικροαστικό λαό. Γιατί ἕνα ἀπό τά δυό: ἢ οἱ ταλαντεύσεις τοῦ μικροαστικοῦ λαοῦ δείχνουν γενικά τήν ἀσταθή φύση τῶν μικροαστῶν, δείχνουν τή βαριά καί δύσκολη ἀνάπτυξη τῆς ἐπανάστασης, δέν σημαίνουν ὅμως τό τέλος της, τήν ἐξάντληση τῶν δυνάμεών της (ἔτσι νομίζουμε ἐμεῖς). Σ' αὐτήν τήν περίπτωση τό σοσιαλδημοκρατικό προλεταριάτο, ἀπομονωμένο ἀπό κάθε ταλάντευση καί ἀστάθεια τοῦ μικροαστικοῦ λαοῦ, *διαπαιδαγωγεῖ* αὐτόν τό λαό στήν πάλη, τόν προετοιμάζει γιά τήν πάλη, ἀναπτύσσει τή συνείδησή του, τήν ἀποφασιστικότητά του, τή σταθερότητά του κτλ. Ἡ οἱ ταλαντεύσεις τοῦ μικροαστικοῦ λαοῦ σημαίνουν τό ὀρι-

στικό τέλος τῆς σημερινῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης (ἔμεῖς νομίζουμε ὅτι μιά τέτοια ἄποψη δέν εἶναι σωστή καί κανεῖς ἀπό τούς σοσιαλδημοκράτες δέν τήν ὑπεράσπισε ἄμεσα καί ἀνοιχτά, ἄν καί οἱ ἀκροδεξιοί σοσιαλδημοκράτες κλίνουν ἀναμφίβολα πρὸς αὐτή τήν ἄποψη). Τότε τό σοσιαλδημοκρατικό προλεταριάτο εἶναι ἐπίσης ὑποχρεωμένο ν' ἀπομονωθεῖ ἀπό τίς ταλαντεύσεις (ἢ ἀπό τήν προδοσία) τῆς μικροαστικῆς τάξης, γιά νά καλλιεργήσῃ τήν ταξική συνείδηση τῶν ἐργατικῶν μαζῶν καί νά τίς προετοιμάσῃ γιά μιά πιά συστηματική, σταθερή καί ἀποφασιστική συμμετοχή στήν ἐπερχόμενη ἐπανάσταση.

Καί στίς δύο περιπτώσεις, σέ ὅλες τίς περιπτώσεις τό σοσιαλδημοκρατικό προλεταριάτο εἶναι χωρίς ἀμφιβολία ὑποχρεωμένο ν' ἀπομονωθεῖ ἀπό τό μικροαστικό λαό, πού εἶναι διαποτισμένος μέ καντέτικες αὐταπάτες. Τό σοσιαλδημοκρατικό προλεταριάτο πρέπει νά ἐφαρμόζῃ πάντως σταθερή, συνεπή πολιτική μιᾶς πραγματικά ἐπαναστατικῆς τάξης, χωρίς νά ἐπηρεάζεται ἀπό κανένα εἶδος ἀντιδραστικά ἢ μικροαστικά παραμύθια οὔτε γιά πανεθνικούς σκοπούς γενικά, οὔτε γιά πανεθνική ἐπανάσταση.

Εἶναι ἐνδεχόμενο, στήν περίπτωση ἑνός ὀρισμένου συνδυασμοῦ τῶν δυνάμεων ἢ στήν περίπτωση πού θά δημιουργηθοῦν δυσμενεῖς συνθῆκες ἢ συντριπτική πλειοψηφία τῶν ἀστικῶν καί μικροαστικῶν στρωμάτων νά μολυνθεῖ προσωρινά ἀπό δουλοφροσύνη, δουλοπρέπεια ἢ δειλία. Αὐτό θά ἦταν μιά «πανεθνική» δειλία, καί τό σοσιαλδημοκρατικό προλεταριάτο ἀπομονώνεται ἀπ' αὐτήν στό ὄνομα τῶν συμφερόντων τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος στό σύνολό του.

«Προλετάρι» ἀρ. φύλ. 16,
2 τοῦ Μάη 1907

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ
ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ-ΜΑΧΗΤΙΚΗΣ
ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗΣ ΤΟΥ ΝΟΕΜΒΡΗ
ΤΟΥ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ
ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ¹⁶³

Στό φύλλο αρ. 20 τῆς «Ναρόντναγια Ντούμα» (3 τοῦ Ἀπρίλη ἐ.ἔ) δημοσιεύτηκαν τὰ ἑξῆς: «Ἡ ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ ἔστειλε στίς κομματικές ὀργανώσεις τό παρακάτω γράμμα: “Αὐτές τίς ἡμέρες κυκλοφόρησε ἕνα βιβλιαράκι μέ τόν τίτλο: “*Πρακτικά τῆς πρώτης συνδιάσκεψης τῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων*”*. Γιά νά ἀποφευχθοῦν ὅλες οἱ τυχόν παρεξηγήσεις ἡ ΚΕ θεωρεῖ ἀναγκαῖο νά κάνει μ’ αὐτή τήν εὐκαιρία τίς παρακάτω διευκρινίσεις: 1) Ἡ συνδιάσκεψη αὐτή συγκλήθηκε ἀπό τοὺς ἀντιπρόσωπους μερικῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων ὄχι μόνο χωρίς τή συγκατάθεση τῆς ΚΕ, ἀλλά, ἀκόμη καί παρά τήν ἔντονη διαμαρτυρία της, γιατί ἡ ΚΕ θεωροῦσε ἀπράδεκτη ὁποιαδήποτε μορφή συνένωσης τῶν μαχητικῶν ὀργανώσεων. 2) Ἡ τεχνική ὁμάδα τῆς ΚΕ δέν πῆρε τήν ἔγκριση τῆς ΚΕ γιά τή συμμετοχή της στή “συνδιάσκεψη” καί τό μέλος αὐτῆς τῆς ὁμάδας πού ἐπέτρεψε στόν ἑαυτό του νά πάρει μέρος στή συνδιάσκεψη χωρίς νά τό ξέρει ἡ ΚΕ, δέχτηκε δριμύτατη παρατήρηση ἀπό μέρος τῆς ΚΕ. Σχετικά μ’ αὐτό θεωροῦμε ἀναγκαῖο νά προσθέσουμε ὅτι οἱ στρατιωτικές ὀργανώσεις τῆς περιοχῆς τῆς Βαλτικῆς πῆραν μέρος στή συνδιάσκεψη παρά τήν ἀπόφαση τῆς ΚΕ τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς περιοχῆς Λεττονίας”».

Οἱ ἀναγνώστες μποροῦν νά διαπιστώσουν ἀπ’ ὅλα αὐτά ὅτι ἡ ΚΕ μας εἶναι πολύ ἐξοργισμένη καί ὅτι βιάζεται νά συκοφαντήσει μπροστά στό κόμμα μιά συνδιάσκεψη καί νά συγκαλύψει τήν

* Ὁ πραγματικός τίτλος πού συντομεύτηκε ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτροπή, λέει: «...ὀργανώσεων τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας, (τῆς συνδιάσκεψης), πού ἔγινε τό Νοέμβρη τοῦ 1906» (Πετρούπολη 1907. Τιμή 60 καπίκια. Σελίδες IV+168).

ουσία του ζητήματος μέ την ἀπαρίθμηση ὀρισμένων καθαρά τυπικῶν παραβιάσεων.

Συμβουλευόμε ὄλα τά μέλη του κόμματος νά διαβάσουν τά ἐξαιρετικά ἐνδιαφέροντα «Πρακτικά τῆς στρατιωτικῆς καί μαχητικῆς ὀργάνωσης του ΣΔΕΚΡ», γιά νά πεισθοῦν προσωπικά γιά τό διασκεδαστικό χαρακτήρα τῆς ἀγανάκτησης καί τῆς ὀργῆς τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἐμεῖς ἀπό τήν πλευρά μας θεωροῦμε ἀναγκαῖο νά ἀσχοληθοῦμε μέ τήν ἐκτίμηση αὐτοῦ του βιβλίου (καί τῆς «σύγκρουσης» πού συνδέεται μ' αὐτό) ἔστω καί σέ συντομία.

Πρῶτα-πρῶτα δύο λόγια γιά τήν τυπική πλευρά του ζητήματος γιά τήν ὁποία γίνεται λόγος στή γεμάτη ἀγανάκτηση δήλωση τῆς ΚΕ. Ἡ συνδιάσκεψη εἶχε συγκληθεῖ παρά τή διαμαρτυρία τῆς ΚΕ, γιατί ἡ ΚΕ θεωροῦσε «ἀπαράδεκτη ὁποιαδήποτε μορφή συνένωσης τῶν μαχητικῶν ὀργανώσεων». Αὐτό δείχνει μεγάλη ὀργή, εἶναι ὅμως παράλογο μέχρι ἀσυναρτησίας. Ἐάν γενικά ἡ ΚΕ δέν θεωρεῖ τίς συνδιασκέψεις σάν «μορφές συνένωσης», τότε ὄλα της τά πυρά ἀστοχοῦν. Ἐάν ἡ σύσκεψη («συνδιάσκεψη») τῶν μελῶν τῶν μαχητικῶν ὀργανώσεων εἶναι καί αὐτή ἀπαράδεκτη σάν «μορφή συνένωσης», τότε ἀναρωτιόμαστε μέ ἀπορία: πῶς εἶναι δυνατό ν' ἀπαγορεύουμε στούς ἀντιπρόσωπους τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων νά κάνουν συσκέψεις, ἐφόσον πρόκειται γιά κομματικές ὀργανώσεις, ἐφόσον αὐτές οἱ ὀργανώσεις δέν διαλύθηκαν οὔτε ἀπό τό κομματικό συνέδριο, οὔτε ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτροπή; Ἡ ΚΕ, ὅπως φαίνεται, φοβᾶται νά ἐκφράσει ἀνοιχτά τήν πραγματική της σκέψη (τήν ἐπιθυμία νά διαλύσει τελείως κάθε μαχητική ὀργάνωση) καί γι' αὐτό θυμώνει κατά ἕνα γελοῖο τρόπο. Πραγματικά, δέν ἦταν τάχα πῶς φυσικό νά περιμένουμε οὐσιαστικές ἀντιρήσεις γιά ὀρισμένα μέτρα ἢ ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης ἀντί αὐτῆς τῆς κραυγῆς: «Συσκέψεις δέν ἐπιτρέπω»; Χωρίς νά τό θέλεις ἔρχεται στό μυαλό σου ἡ σκέψη: δέν ἐπιδιώκουν ἄραγε μ' αὐτή τήν κραυγή νά ἐμποδίσουν τήν τοποθέτηση του ζητήματος στήν οὐσία του;

Ἐάν περάσουμε στό ἱστορικό τῆς σύγκλησης τῆς συνδιάσκεψης τῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων του ΣΔΕΚΡ. Πέρις τό φθινόπωρο πάνω σ' αὐτή τή βάση προέκυψε ἡ σύγκρουση ἀνάμεσα στή στρατιωτική ὀργάνωση τῆς Πετρούπολης καί στήν Κεντρική Ἐπιτροπή. Ἡ πρώτη ἀπόφασισε νά συγκαλέσει μιά συνδιάσκεψη τῶν στρατιωτικῶν καί τῶν μαχητικῶν ὀργανώσεων, ἐπικαλούμενη τό «δικαίωμα πού παρέχει τό καταστατικό του κόμματος στίς τοπικές ὀργανώσεις νά συγκαλοῦν

συνδιασκέψεις»*. Ἡ ΚΕ ἦταν ἐνάντια στήν πρωτοβουλία τῆς στρατιωτικῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης καί ἐνάντια στή συμμετοχή τῶν μαχητικῶν ὀργανώσεων στή συνδιάσκεψη. Τελικά ἔγιναν δύο συνδιασκέψεις: 1) ἡ συνδιάσκεψη τοῦ Ὀχτώβρη, στήν ὁποία πῆραν μέρος μόνο οἱ στρατιωτικές ὀργανώσεις, μέ τή συμμετοχή ἀντιπρόσωπων τῆς ΚΕ· 2) ἡ συνδιάσκεψη τοῦ Νοέμβρη, στήν ὁποία πῆραν μέρος τόσο οἱ στρατιωτικές, ὅσο καί οἱ μαχητικές ὀργανώσεις, χωρίς ὅμως τή συμμετοχή ἀντιπρόσωπου τῆς ΚΕ (παρόλο πού ἡ ΚΕ εἶχε ὀρίσει ἕνα μέλος τῆς νά πάρει μέρος σ' αὐτή τή συνδιάσκεψη). Στή συνδιάσκεψη τοῦ Ὀχτώβρη πῆραν μέρος ἀντιπρόσωποι 8 στρατιωτικῶν ὀργανώσεων. Στή συνδιάσκεψη τοῦ Νοέμβρη πῆραν μέρος ἀντιπρόσωποι 11 στρατιωτικῶν ὀργανώσεων καί 8 μαχητικῶν. Καί στίς δύο συνδιασκέψεις πῆραν μέρος μέ συμβουλευτική ψήφο ἀντιπρόσωποι τῆς ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ καί ἄλλα κομματικά στελέχη.

Οἱ ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Ὀχτώβρη ἐκδόθηκαν ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτροπή στό φυλλάδιο πού ἀναφέραμε παραπάνω («Σύντομο ἀπόσπασμα»). Οἱ ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Νοέμβρη δημοσιεύτηκαν στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 9 καί μετὰ συμπεριλήφθηκαν σέ εἰδικό βιβλίο μέ τόν τίτλο «Πρακτικά». Ἡ διαμαρτυρία τῆς ΚΕ, μέ τήν ὁποία ἀρχίσαμε τό ἄρθρο, ἀναφέρεται στή συνδιάσκεψη τοῦ Νοέμβρη.

Ἐννοεῖται ὅτι δέν μπορούμε νά μήν καταδικάσουμε τό γεγονός ὅτι ἔγιναν δύο συνδιασκέψεις. Αὐτό εἶναι, ἀναμφισβήτητα, ἀνεπιθύμητο φαινόμενο γιά ἕνα ἐνιαῖο κόμμα. Παραμερίζοντας τήν τυπική πλευρά, θά βάλουμε τό ζήτημα τῆς οὐσίας τῆς σύγκρουσης πού γέννησε τίς δύο συνδιασκέψεις: ἦταν ἄραγε ὠφέλιμη ἡ ἐπιζήμια ἡ συμμετοχή τῶν μαχητικῶν ὀργανώσεων στή συνδιάσκεψη; Στήν ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Ὀχτώβρη διαβάζουμε: «... ἡ σύγκληση μιᾶς συνδιάσκεψης ἀφιερωμένης εἰδικά στίς στρατιωτικές ὀργανώσεις, ἡ ὁποία θά συζητήσει τά προβλήματα τῆς προετοιμασίας τοῦ στρατοῦ γιά τή συμμετοχή του στόν ἔνοπλο ἀγῶνα τοῦ λαοῦ, ἀποτελεῖ γιά τό κόμμα ἐπιτακτική ἀνάγκη· ἡ συμμετοχή σ' αὐτή τή συνδιάσκεψη τῶν ἀντιπρόσωπων τῶν μαχητικῶν ὁμάδων, δέν μπορεῖ νά προσφέρει κανένα ὄφελος στήν ἐπιτυχία τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς τῆς συνδιάσκεψης»

* Βλ. τό «Σύντομο ἀπόσπασμα ἀπό τά πρακτικά τῆς 1ης συνδιάσκεψης τῶν ὀργανώσεων τοῦ ΣΔΕΚΡ πού δουλεύουν στό στρατό», τό ὁποῖο ἐκδόθηκε ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτροπή σέ φυλλάδιο ἀπ. 13 σελιδοῦλες καί τυπώθηκε στό τυπογραφεῖο τῆς ΚΕ.

(σελ. 4 του φυλλαδίου της ΚΕ). Αυτό είναι όλο. Αυτό είναι όλο-κληρο τό αιτιολογικό!

‘Ο λαθεμένος χαρακτήρας αυτής της αιτιολόγησης είναι όλοφάνερος.’ Ας παραδεχτούμε όλα, και τά πίο χειρότερα, πού λέγονται σέ βάρος τών μελών τών μαχητικών οργανώσεων. Είναι όμως γεγονός ότι συμμετείχαν στίς προηγούμενες απόπειρες εξέγερσης. Και μόνο για τό λόγο αυτόν είναι ώφέλιμη και αναγκαία μία σύσκεψη μ’ αυτούς. Είναι ώφέλιμο *νά ξεσκεπάσουμε* μπροστά στό κόμμα τίς *έπιζήμιες* τάσεις τους, *άποκαλύπτοντας* στή συνδιάσκεψη, όπου παραβρίσκονται κι’ αυτοί, τήν *άλφα ή τή βήτα* πλευρά της δράσης τους. Τόσο ή ΚΕ, όσο και *τό κάθε* μέλος της συνδιάσκεψης, είχε τή δυνατότητα και ήταν υποχρεωμένο *νά τό κάνει* αυτό. Οί *άποφάσεις* της συνδιάσκεψης πού, χωρίς *άμφιβολία*, δέν ήταν υποχρεωτικές ούτε για τήν ΚΕ ούτε για τίς τοπικές *έπιτροπές*, δέν μπορούσαν *νά δεσμεύσουν κανέναν μέ τίποτε*. Κάτω *άπ’* αυτούς τούς όρους, *ό φόβος* για μία κοινή σύσκεψη είναι *άπλως γελοίος*.

Και *άν* ή ΚΕ καταδικάζει τώρα *άνοιχτά* τή συνδιάσκεψη, στήν όποία πήραν μέρος *άντιπρόσωποι* τών μαχητικών οργανώσεων, *χωρίς* *νά καταδικάζει* παράλληλα και *έξίσου* *άνοιχτά* *έστω* και μία *άπό* τίς *άποφάσεις* αυτής της συνδιάσκεψης, σημαίνει ότι *αυτή* ή συνδιάσκεψη *διάψευσε* τίς προβλέψεις της ΚΕ!

Γιά *νά περάσουμε* *άμέσως* *κιόλας* στίς *άποφάσεις* αυτής της συνδιάσκεψης θά πάρουμε, *λογουχάρη*, τήν *άπόφασή* της για *τά καθήκοντα* τών *μαχητικών οργανώσεων*. Διαβάζουμε: « *‘Η* συνδιάσκεψη τών *στρατιωτικών* και τών *μαχητικών* οργανώσεων *άναγνωρίζει* ότι *τά βασικά καθήκοντα* τών *μαχητικών* οργανώσεων *συνίστανται* 1) *στή* *διάδοση* της *σωστής αντίληψης* για τήν *ίδέα* της *ένοπλης* *έξέγερσης* και *στή* *διευκρίνιση* τών *συγκεκριμένων* *συνθηκών*, *μέσα* *στίς* *όποίες* ή *ένοπλη* *έξέγερση* *μπορεί* *νά προκύψει*, *νά διεξαχθεϊ* και *νά όλοκληρωθεϊ* μ’ *έπιτυχία*, *γιατί* *άκόμη* και *μέσα* *στά* *κομματικά* *στελέχη* *έπικρατεϊ* ή *πίο* *θολή* και *λαθεμένα* *άντίληψη* για τήν *ένοπλη* *έξέγερση*. 2) *στήν* *προετοιμασία* *όλων* τών *αναγκαίων* *τεχνικών* *όρων* για τήν *έπιτυχή* *διεξαγωγή* της *ένοπλης* *έξέγερσης*. 3) *στήν* *όργάνωση* *στελεχών* *άπό* *συνειδητούς* *έργάτες*, *συσπειρωμένους* *γύρω* *άπό* *τό* *ΣΔΕΚΡ* για τήν *ένεργητική* *δράση*. 4) *στήν* *ύποστήριξη* της *όργάνωσης* για *μαχητικούς* *σκοπούς* τών *έπαναστατικών* – *δημοκρατικών* *στρωμάτων* του *πληθυσμού* και *στή* *στερέωση* *στά* *στρώματα* *αυτά* της *μαχητικής* *ήγεσίας* της *σοσιαλδημοκρατίας*».

Έτσι λοιπόν, *σάν* *κύριο καθήκον* τών *μαχητικών* *οργανώσεων*

αναγνωρίζεται, πρώτα απ' όλα ἡ διάδοση τῆς σωστῆς αντίληψης γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση. Ἡ σκέψη αὐτή ἐπαναλήφθηκε ἀκόμη πιό καθαρά στήν ἀπόφαση γιά τό ρόλο τῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων στήν ἔνοπλη ἐξέγερση: «ὁ ρόλος τῶν μαχητικῶν ὀργανώσεων εἶναι ἡ ἀνάπτυξη στίς λαϊκές μάζες τῆς σωστῆς αντίληψης γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση...».

Τί συμβαίνει λοιπόν: ἡ μενσεβίκικη Κεντρική μας Ἐπιτροπή θεωρεῖ ὅτι εἶναι «ἀπαράδεκτη» μιά σύσκεψη γι' αὐτόν τό σκοπό;; Ἡ βιάστηκε νά κρυφτεῖ πίσω ἀπό τό γραφειοκρατικό ἐπίσημο παραβάν, χαρακτηρίζοντας ὅτι «εἶναι ἀπαράδεκτη κάθε ἐνέργεια, ἀκόμη καί οἱ συσκέψεις γενικά», γιά ν' ἀπαλλαγεῖ ἀπό τή δυσάρεστη ὑποχρέωση νά παρουσιαστεῖ μπροστά στό κόμμα μέ μιά *συγκεκριμένη* ἔκθεση, πού νά διευκρινίζει *ποιά ἀκριβῶς* καθήκοντα τῶν μαχητικῶν ὀργανώσεων θεωρεῖ σωστά τοποθετημένα καί *ποιά* λαθεμένα;;

Ἐδῶ ἀκριβῶς βρίσκεται τό ζήτημα, ὅτι μέσα στούς μενσεβίκους ἔχει διαδοθεῖ μιά πραγματικά φαρισαϊκή στάση ἀπέναντι στίς μαχητικές ὀργανώσεις: οἱ μενσεβίκοι δέν παραλείπουν νά ἐκμεταλλευστοῦν τό ἓνα ἢ τό ἄλλο «ἀποτέλεσμα» τῆς δράσης τῶν ἐξωκομματικῶν μαχητικῶν ὀργανώσεων, ἀπό τήν ἄλλη μεριά ὁμῶς σέ βάρος τῶν *κομματικῶν* μαχητικῶν ὀργανώσεων διαδίδουν κουτσομπολιά τοῦ δρόμου, πού τούς ἐπιτρέπουν νά *παράκάμπτουν ὀλίγον* τό ζήτημα τῶν τρόπων διάδοσης μέσα στίς μάζες τῆς σωστῆς αντίληψης γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση κτλ.

Ἐνα απ' αὐτά τά κουτσομπολιά εἶναι, λογουχάρη, ὁ ἰσχυρισμός πού κυκλοφορεῖ τελευταῖα ὅτι τά μέλη τῶν μαχητικῶν ὀργανώσεων (ἀκολουθώντας τούς μπολσεβίκους) ὑπερτιμοῦν τήν *τεχνική* τῆς ἐξέγερσης.

Πολύ καλά, κύριοι! Μᾶς κατηγορεῖτε γιά ὑπερτίμηση τῆς «τεχνικῆς»; Δέν θά θέλατε νά διαβάσετε, γιά νά ξεκαθαριστεῖ ἡ ἀλήθεια πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα, τίς δύο ἀποφάσεις: τήν ἀπόφαση τῆς μενσεβίκικης συνδιάσκεψης (τοῦ Ὀχτώβρη) καί τήν ἀπόφαση τῆς μπολσεβίκικης συνδιάσκεψης (τοῦ Νοέμβρη) τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν στρατιωτικῶν ὀργανώσεων;

Γιά τή δουλιά μέσα στούς ἀξιωματικούς. Ἡ ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης τῶν μενσεβίκων (τοῦ Ὀχτώβρη):

«Ἡ συνδιάσκεψη θεωρεῖ ὅτι ἡ ἐπαναστατική προπαγάνδα μέσα στούς ἀξιωματικούς ἀποτελεῖ σοβαρό καθήκον, τόσο ἐπειδή ἡ δουλιά τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς στρατιωτικῆς-ἐπαναστατικῆς ὀργάνωσης μέσα στούς ἀξιωματικούς μπορεῖ σέ πολλές περιπτώσεις νά διευκολύνει τή δουλιά μας στό στρατό σέ εἰρηνική περίοδο, ὅσο κι' ἐπειδή σέ καιρό ἔνοπλης ἐξέγερσης οἱ ἐπαναστάτες ἀξιωματικοί

μποροῦν νά χρησιμεύσουν σάν τεχνικοί καθοδηγητές τῆς ἐξέγερσης. Γιαυτό ἡ συνδιάσκεψη συνιστᾷ στή στρατιωτική-ἐπαναστατική ὀργάνωση νά δώσει σοβαρή προσοχή στή δουλιὰ μέσα στούς ἀξιωματικούς προσπαθώντας, στό μέτρο τοῦ δυνατοῦ νά τούς μετατρέψει σέ συνειδητούς ὁπαδούς τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος» (σελ. 13 τοῦ φυλλαδίου τῆς ΚΕ).

Ἡ ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης τῶν μπολσεβίκων (τοῦ Νοέμβρη):

«Παίρνοντας ὑπόψη 1) ὅτι τόσο ἡ ταξική κοινωνική σύνθεση τῶν ἀξιωματικῶν, ὅσο καί τά συμφέροντα τῶν ἀξιωματικῶν, σάν ἐπαγγελματικῆς στρατιωτικῆς κᾶστας, τούς ἀναγκάζουν νά ἐπιδιώκουν τή διατήρηση τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ καί τή διατήρηση τῆς στέρησης τῶν δικαιωμάτων τοῦ λαοῦ· 2) ὅτι γι' αὐτό τό λόγο, στή συντελούμενη ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση οἱ ἀξιωματικοί στό σύνολό τους παίζουν ἀντιδραστικό ρόλο· 3) ὅτι οἱ ὁμάδες τῶν ἀξιωματικῶν μέ ἀντιπολιτευτικό πνεῦμα πού ὑπάρχουν σήμερα δέν παίζουν δραστήριο ρόλο· 4) ὅτι ταυτόχρονα εἶναι ἐνδεχόμενο τό πέρασμα ὀρισμένων ἀξιωματικῶν στό κόμμα μας πού μέ τίς εἰδικές τους γνώσεις καί τήν εἰδική στρατιωτική κατάρτισή τους μποροῦν νά προσφέρουν σημαντικές ὑπηρεσίες τή στιγμή τῆς ἐξέγερσης τοῦ στρατοῦ καί τοῦ περάσματος του μέ τό μέρος τοῦ λαοῦ, καθῶς ἐπίσης καί ὁσοναφορᾷ τήν τεχνική προετοιμασία γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση, ἡ συνδιάσκεψη τῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων θεωρεῖ: 1) ὅτι οἱ στρατιωτικές ὀργανώσεις δέν μποροῦν νά δημιουργήσουν ἀνεξάρτητη σοσιαλδημοκρατική ὀργάνωση μέσα στούς ἀξιωματικούς· 2) ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά χρησιμοποιηθοῦν οἱ ὁμάδες τῶν ἀξιωματικῶν μέ ἀντιπολιτευτικό πνεῦμα πού ὑπάρχουν σήμερα, μέ σκοπό τήν ἐνημέρωση καί τό τράβηγμα ὀρισμένων μελῶν τους στίς κομματικές μας στρατιωτικές καί μαχητικές ὀργανώσεις σάν ἐκπαιδευτῶν καί πρακτικῶν καθοδηγητῶν» (σελ. 132 τῶν «Πρακτικῶν»).

Οἱ μενσεβίκοι δέν εἶπαν λέξη οὔτε γιά τήν ταξική σύνθεση τῶν ἀξιωματικῶν οὔτε γιά τό ρόλο τους σέ ὅλη τήν ἀστική ἐπανάσταση. Οἱ μπολσεβίκοι τονίζουν ιδιαίτερα καί τό ἓνα καί τό ἄλλο στοιχεῖο. Αὐτό εἶναι τό πρῶτο. Οἱ μενσεβίκοι δέν βλέπουν παρά τή γυμνή τεχνική, γιατί ὅλα τά ἐπιχειρήματα σχετικά μέ τή «σπουδαιότητα» τῆς δουλιᾶς μέσα στούς ἀξιωματικούς ἀνάγονται ἀποκλειστικά στόν ἰσχυρισμό ὅτι ἡ δουλιὰ μέσα στούς ἀξιωματικούς «μπορεῖ νά διευκολύνει» τή δουλιὰ μας στό στρατό (νά μᾶς διαθέσουν σπίτια; ν' ἀποτελοῦν γιά μᾶς νόμιμη κάλυψη;) καί μετά μπορεῖ νά μᾶς δώσει τεχνικούς καθοδηγητές. Οἱ μπολσεβίκοι ἀποδίδουν στήν τεχνική δευτερεύοντα ρόλο, θεωρώντας τήν σάν ὑπηρεσίες πού προσφέρονται ἀπό «ὀρισμένους ἀξιωματικούς», προβάλλουν ὅμως σέ πρώτη θέση τό ἀδιάψευστο στοιχεῖο ὅτι τό ἐργατικό κόμμα δέν μπορεῖ νά δημιουργήσει «ἀνεξάρτητη σοσιαλδημοκρατική ὀργάνωση» μέσα στούς ἀξιωματικούς. Αὐτό εἶναι τό δεύτερο. Στούς μενσεβίκους ἡ μικροαστική λειτουργία τῆς σκέψης πού φοβᾶται νά ὑποδείξει τήν ταξική σύνδεση τῶν

ἀξιωματικῶν μέ τήν ἀστική τάξη, συμπληρώνεται μέ τή δειλία τοῦ συμπεράσματος: «νά μετατραποῦν στό μέτρο τοῦ δυνατοῦ σέ συνειδητούς ὀπαδούς τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος». Στούς μπολσεβίκους ἢ ἀνοιχτή προλεταριακή ἐκτίμηση αὐτοῦ τοῦ στρώματος πού στό σύνολό του εἶναι ἀντιδραστικό ὀδήγησε στό κατηγορηματικό συμπέρασμα: οἱ ἀντιπολιτευόμενοι ἀξιωματικοί νά χρησιμοποιηθοῦν «γιά πληροφοριοδότηση», «καί μερικά ἀπό τά μέλη» αὐτῶν τῶν ὁμάδων νά προσελκυστοῦν στίς *κομματικές μας* στρατιωτικές καί μαχητικές ὀργανώσεις. Αὐτό εἶναι τό τρίτο.

Γεννιέται τό ἐρώτημα: πῶς νά μήν χαρακτηρίσει κανεῖς, ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτά, σάν κουτσομπολιά τοῦ δρόμου τούς ἰσχυρισμούς τῶν μενσεβίκων ὅτι οἱ μπολσεβίκοι γενικά καί τά μέλη τῶν μαχητικῶν ὀργανώσεων εἰδικά, ὑπερτίμησαν τή σημασία τῆς «τεχνικῆς»; Στήν πραγματικότητα, οἱ ἰσχυρισμοί τους αὐτοί χρησίμευσαν, ὅπως βλέπουμε, γιά νά καλύψουν ἀπό τό ἓνα μέρος τή στενότητα τῆς μενσεβίκικης ἀντίληψης γιά τούς ἀξιωματικούς πού τούς βλέπουν μόνο ἀπό τεχνική πλευρά, καί ἀπό τό ἄλλο μέρος γιά νά καλύψουν τόν καθαρά διανοουμενίστικο ὀπορτουμιστικό φόβο νά ἐκτιμηθεῖ ἡ ἀστική ταξική σύνθεση τοῦ σώματος τῶν ἀξιωματικῶν καί νά εἰσαχθεῖ στή δουλιά μέσα στό στρατό ἡ ἰδέα τοῦ ταξικοῦ διαχωρισμοῦ ἀνάμεσα στή μάζα τῶν «κατώτερων βαθμῶν», ἡ ὁποία προέρχεται ἀπό τούς κόλπους τῶν ἀγροτῶν καί τῶν ἐργατῶν καί στή χούφτα τῶν γιῶν τῶν εὐγενῶν ἢ τῶν ἀστῶν πού μέ τή στρατιωτική τους ὑπηρεσία τρυπώνουν στίς γραμμές τῆς τάξης τῶν εὐγενῶν.

Αὐτή ἡ «τεχνική» καί μικροαστική ὀπορτουμιστική ἀντίληψη γιά τούς ἀξιωματικούς δέν ἐκδηλώθηκε μόνο ἀπό τά μενσεβίκικα μέλη τῆς μικρῆς συνδιάσκεψης τοῦ Ὀκτώβρη. Τήν ἴδια ἀντίληψη βλέπουμε καί στή μενσεβίκικη ΚΕ μας: φτάνει νά θυμηθοῦμε τό περίφημο 4ο γράμμα της πρὸς τίς ὀργανώσεις (ἐποχή τῆς πραξικοπηματικῆς διάλυσης τῆς Δούμας), ὅπου τό σύνθημα «ὑπέρ τῆς Δούμας», σάν ὄργανου ἐξουσίας πού συγκαλεῖ τή συντακτική συνέλευση, δικαιολογεῖται μέ τήν τάση προσαρμογῆς πρὸς τά συμφέροντα καί τό ἐπίπεδο συνείδησης τῆς «μεσαιᾶς ἀστικῆς τάξης καί τῶν ἀξιωματικῶν»¹⁶⁴. Στό ἴδιο πάλι γράμμα ἡ ΚΕ ἔφτασε στό σημεῖο νά λέει ὅτι ἡ νίκη τῶν Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν στήν πάλη γιά τήν ἐξουσία δέν θά ὀδηγοῦσε παρά μόνο στή στρατιωτική δικτατορία τοῦ στρατοῦ πού πέρασε μέ τό μέρος τοῦ λαοῦ! Χωρίς τούς «φιλελεύθερους» ἀξιωματικούς, βλέπετε, οἱ στρατιῶτες δέν θά μπορούσαν ἀκόμη καί μαζί μέ τά

Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν νά ἐξασφαλίσουν τίποτε ἄλλο, ἐκτός ἀπό τή στρατιωτική δικτατορία!

Μικροαστική στενοκέφαλη ἀντίληψη γιά τούς ἀξιωματικούς βλέπουμε καί στόν Πλεχάνοφ, τό θεωρητικό ἀρχηγό τῶν μενσεβίκων. Σ' ὅλη τή διάρκεια τοῦ 1906 βλέπουμε ὅτι ὁ Πλεχάνοφ προσπαθεῖ νά κατηγορήσει τούς μπολσεβίκους γιά ὑπερτίμηση τῶν τεχνικῶν καθηκόντων τῆς ἐξέγερσης. Ἀλλά, γιά ποιά ὅμως πλευρά τῆς ἐξέγερσης ἔγραψε ὁ ἴδιος ὁ ἀξιότιμος σ. Πλεχάνοφ μέσα σ' αὐτό τό διάστημα; Μήπως γιά τίς ρίζες τῆς ἐξέγερσης στίς μάζες, γιά τό ρόλο τῶν ἀγροτικῶν καί προλεταριακῶν στοιχείων στήν ἐξέγερση; Κάθε ἄλλο. Σέ ὅλο αὐτό τό διάστημα ὁ σ. Πλεχάνοφ ἔγραψε μόνο στό «Ντιεβνίκ»¹⁶⁵ ἀρ. φύλ. 7 (Αὐγούστος 1906) γιά ἓνα γράμμα κάποιου φιλελεύθερου ἀξιωματικοῦ, τόν ὁποῖο μέ ὑπερβολική λεπτότητα ὁ Πλεχάνοφ προσπαθοῦσε «νά διορθώσει», ὅσοναφορᾶ τίς ἀστικές ἀπόψεις του γιά τούς «κατώτερους βαθμούς», γιά τόν «ἤρεμο» χαρακτήρα τῆς περιόδου τῆς κυβέρνησης τοῦ Βίττε κτλ. «Νομίζω μάλιστα, – ἔγραφε ὁ σ. Πλεχάνοφ, – ὅτι μόνο (σημειῶστε αὐτό τό «μόνο»!) ἡ συμμετοχή τῶν ἀξιωματικῶν στίς στρατιωτικές ὀργανώσεις θά βάλει τέρμα σ' αὐτές τίς στάσεις (τῶν στρατιωτῶν καί ναυτῶν), οἱ ὁποῖες ἀποτελοῦν μιά ἀπροσχεδίαστη καί μή ἀποδοτική σπατάλη δυνάμεων πού εἶναι ἀπαραίτητες γιά τήν ἐπανάσταση». Βλέπετε μέ τί κατηγορηματικότητα τό λέει: μόνο ἡ συμμετοχή τῶν ἀξιωματικῶν θά βάλει τέρμα στίς στάσεις!! Χωρίς τούς ἀξιωματικούς δέν θά μπεῖ τέρμα στήν «ἀπροσχεδίαστη» σπατάλη τῶν ἀπερίσκεπτων δυνάμεων τῶν μουζίκων. Κι' ὅταν οἱ μπολσεβίκοι μέλη τῶν μαχητικῶν ὀργανώσεων συνέλθουν σέ σύσκεψη καί θελήσουν νά δόσουν στό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τή σεμνή σύσταση: νά διακηρύξει ὅτι κύριο καθῆκον τῶν μαχητικῶν ὀργανώσεων εἶναι νά δόσουν στίς μάζες στρατιωτικές γνώσεις, νά ἐξηγοῦν στίς μάζες τήν πορεία τῆς ἐξέγερσης, τίς ἀπαραίτητες προϋποθέσεις μιᾶς σχεδιασμένης διεξαγωγῆς της, τότε οἱ φαρισαῖοι τοῦ ἐπίσημου μενσεβικισμοῦ θ' ἀρχίσουν νά κραυγάζουν: τί στενά τεχνική ἀντίληψη τῆς «σχεδιασμένης διεξαγωγῆς»! Τί «ἀπαράδεκτη» σύσκεψη τῶν μελῶν τῶν μαχητικῶν ὀργανώσεων ἐνάντια στή θέληση τῆς ΚΕ!

Ἀρκετά ὅμως γι' αὐτούς τούς φαρισαίους. Ἄς γυρίσουμε ξανά στά πρακτικά. Σ' ἓνα σημεῖο αὐτῶν τῶν πρακτικῶν βρήκαμε ὄχι «σεμνές συστάσεις» πρός τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, ἀλλά μιά ἀνόητη καί μέ ἀξιώσεις σχεδιομανία. Πρόκειται γιά τήν ἐκθεση τοῦ σ. Ἰζάροφ, σχετικά μέ τό ρόλο τοῦ κόμματος στήν ἔ-

νοπλη εξέγερση. 'Ο σ. 'Ιζάροφ ἔφτασε ἐδῶ πραγματικά ὡς τόν παραλογισμό, ὅπως εἶναι ἡ κατάταξη ὅλων τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων σέ τρεῖς βασικούς τύπους: σέ στρατιωτικές, σέ μαχητικές καί σέ προλεταριακές!! 'Ο 'Ιζάροφ ἔφτασε μάλιστα στό σημεῖο νά μιλά ἀκόμη καί γιά «σχέδια» δημιουργίας κάποιων «στρατιωτικῶν-μαχητικῶν σοβιέτ» ἀπό ἴσιο ἀριθμό ἀντιπρόσωπων καί τῶν τριῶν αὐτῶν τύπων ὀργανώσεων (σελ. 95) κτλ. Ἐννοεῖται, ὅτι ἀπό ἕναν τέτοιο «μαχητισμό» ἐμεῖς, οἱ μπολσεβίκοι, θά προφυλάμε τόν ἑαυτό μας πάντοτε μέ τόν πιό ἀποφασιστικό τρόπο. Γιά μᾶς δέν ὑπάρχει καμιά ἀμφιβολία, ὅτι ἡ γενική προλεταριακή ὀργάνωση πρέπει νά ἔχει ὅπωςδήποτε ἕναν ἀπόλυτα κυρίαρχο χαρακτήρα καί τόν ἀποφασιστικό λόγο, ὅτι ὅλες οἱ στρατιωτικές καί μαχητικές ὀργανώσεις πρέπει νά ὑποτάσσονται ἀπόλυτα σ' αὐτήν, καί ὅτι οἱ μαχητικές αὐτές ὀργανώσεις εἶναι ἀπαραίτητο νά στηρίζονται ὀλοκληρωτικά σέ στελέχη πού προέρχονται ἀπό σοσιαλδημοκράτες ἐργάτες μέλη τοῦ κόμματος, (ἢ, ἴσως ἀκόμη, ν' ἀντικατασταθεῖ ἡ μαχητική ὀργάνωση ἀπό μιά κομματική πολιτοφυλακή).

Κι' ἂν βρεθοῦν ὀρισμένοι πού γιά φραξιονιστικούς σκοπούς θελήσουν ν' ἀποδόσουν σέ μᾶς τίς ἀνόητες ὑπερβολές τοῦ σ. 'Ιζάροφ, τότε θά παρακαλέσουμε αὐτούς τούς «κριτικούς» νά μήν ξεχνοῦν ὅτι ἡ μπολσεβίικη συνδιάσκεψη τῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων δέν ἀκολούθησε τίς ἀκρότητες τοῦ 'Ιζάροφ! Ἡ καλύτερη διάψευση τῶν συκοφαντιῶν ἐνάντια στά μέλη τῶν μαχητικῶν μας ὀργανώσεων εἶναι τό γεγονός ὅτι οἱ ἴδιοι στή συνδιάσκεψή τους ἀπλῶς ἀπόριψαν τή σχεδιομανία τοῦ 'Ιζάροφ. Γιά νά μήν μπορεῖ νά θεωρηθεῖ ὁ λόγος τους πάνω στό ζήτημα τοῦ ρόλου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος στήν ἔνοπλη εξέγερση σάν ἀπαιτητική τάση ἐπιβολῆς εἴτε ἐπιταγῆς, κτλ., οἱ ἴδιοι μετᾶτρεψαν τή συνδιάσκεψή τους πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα σέ ἀνεπίσημη σύσκεψη (βλ. τήν ἐφημερίδα «Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 9 καί τή σελ. 116 τῶν «Πρακτικῶν»). Καί μόνο σ' αὐτή τήν ἀνεπίσημη σύσκεψη πῆραν ὀμόφωνα μιά ἀπόφαση, ὅπου δέν ὑπάρχει καμιά σχεδιομανία à la 'Ιζάροφ, ἀλλά γίνεται μόνο λόγος γιά τήν «ἐξασφάλιση μιᾶς ὅσο τό δυνατό στενότερης σύνδεσης καί κοινῆς δράσης ἀνάμεσα στίς γενικές προλεταριακές, στίς στρατιωτικές καί στίς μαχητικές ὀργανώσεις». Παράλληλα, ἡ ἀπόφαση γιά τά καθήκοντα τῶν στρατιωτικῶν ὀργανώσεων ὑπογραμμίζει ἰδιαίτερα ὅτι «ὅλη ἡ δουλιά ὑποτάσσεται» στήν «πολιτική καθοδήγηση τῶν γενικῶν προλεταριακῶν ὀργανώσεων» («Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 9 καί σελ. 137 τῶν «Πρακτικῶν»). Ἄφοῦ,

λοιπόν, οί μπολσεβίκοι μέλη τῶν μαχητικῶν ὀργανώσεων ἤξεραν μόνοι τοὺς νά διορθώσουν τόν Ἰζάροφ, μπορεῖ νά φανταστεῖ κανεῖς πόσο βάσιμοι εἶναι οἱ φόβοι τῆς ΚΕ γιά μιά ἐνδεχόμενη γενική σύσκεψη τῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων ὅλου τοῦ κόμματος.

Ὁ χῶρος δέν μᾶς ἐπιτρέπει ν' ἀσχοληθοῦμε τό ἴδιο λεπτομερειακά καί μέ τίς ἄλλες πλευρές τῶν ἐργασιῶν τῆς συνδιάσκεψης. Σημειώνουμε ὅτι τό μισό σχεδόν μέρος αὐτοῦ τοῦ ὀγκώδους βιβλίου εἶναι ἀφιερωμένο στίς ἐκθέσεις γιά τή δουλιὰ στό στρατό (σελ. 10-49) καί γιά τίς προηγούμενες ἀπόπειρες ἐνοπλης ἐξέγερσης (σελ. 53-59, 64-79). Πρόκειται γιά ἓνα ἐξαιρετικά πολύτιμο ὑλικό, καί γιά τήν πρωτοβουλία συγκέντρωσης καί ἐπεξεργασίας του ὅλοι οἱ συνειδητοί σοσιαλδημοκράτες ἐργάτες θά εὐγνωμονοῦν τή συνδιάσκεψη τῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων. Θ' ἀναφέρουμε τήν ἐκθεση τοῦ σ. Βάριν «γιά τίς προηγούμενες ἀπόπειρες ἐνοπλης ἐξέγερσης»· στήν ἐκθεση αὐτή προβάλλεται στήν πρώτη γραμμὴ ἢ μελέτη τῆς ἐνοπλης ἐξέγερσης σάν *εἰδικῆς μορφῆς τοῦ κινήματος τῶν μαζῶν*, σάν εἰδικῆς μορφῆς τῆς ταξικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου. Ὑπογραμμίζεται σάν ὅρος τῆς ἐξέγερσης ἡ ἱστορική στιγμή τῆς μέγιστης ὄξυνσης τῆς πάλης τῶν διαμορφωμένων τάξεων. Ἐξετάζεται ὁ ρόλος τῶν διαφόρων τάξεων, ἡ ἐξάρτηση τοῦ κινήματος στό στρατό ἀπό τό συσχετισμό τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων, ἡ ὀργανική σύνδεση πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στήν πολιτική πλευρά τῆς ἐξέγερσης καί στή μαχητική, ἡ σημασία τῶν «πλατιῶν δημοκρατικῶν ὀργανώσεων τῶν λαϊκῶν μαζῶν», σάν προϋποθέσεων γιά τήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνησις κτλ. *Τό νά μελετᾶς τέτοια ζητήματα εἶναι φυσικά λιγάκι πιό δύσκολο ἀπ' ὅ,τι νά γράφεις «πλατφόρμες τακτικῆς»*, γεμάτες ἀπό καντέτικες φράσεις γιά τήν «πίστη τῶν προλεταριακῶν μαζῶν στό θαῦμα μιᾶς αἰφνίδιας ἐνοπλης ἐξέγερσης» (βλ. τήν «Πλατφόρμα τακτικῆς» τοῦ Μάρτοφ καί Σίας).

Ἄναφέρουμε, τέλος, τίς συζητήσεις γιά τήν τρέχουσα στιγμή καί τόν ἐξαιρετικό ρόλο τοῦ σ. Ἰλιάν, ὁ ὁποῖος τό *Νοέμβρη τοῦ 1906* στή συνδιάσκεψη τῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων μπόρεσε νά ἐκφράσει μιά ἄποψη σχετικά μέ τή *δεύτερη Δούμα*, πού ἐπιβεβαιώθηκε λαμπρά ἀπό τά γεγονότα. «Ἐπιτρέψτε μου νά πῶ μερικά λόγια γιά τή Δούμα, – εἶπε ὁ σ. Ἰλιάν. Στή Δούμα αὐτή θά ἔχουμε ὀλότελα διαφορετική σύνθεση, ἀπ' ὅ,τι εἴχαμε στήν προηγούμενη. Ἡ Δούμα αὐτή θ' ἀντιπροσωπεύει τήν ἐπιστρατευμένη ἐπανάστασις καί τήν ἐπιστρατευμένη ἀντίδρα-

ση. Ἡ ἀγροτιά, ἰδιαίτερα λόγω τῆς μὴ ἐκπλήρωσης τῶν προσδοκιῶν της, θά στείλει πῖο ἐπαναστατικά στοιχεῖα ἀπ' ὅ,τι στήν προηγούμενη Δούμα. Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι τό ἴδιο θά συμβεῖ καί μέ τό προλεταριάτο... Τό κακό γιά μᾶς εἶναι ὅτι μιά μερίδα σοσιαλδημοκρατῶν ἐπιδιώκει νά γεμίσει τή Δούμα μ' ἓνα ἐνδιάμεσο στρῶμα φιλελεύθερων» (σελ. 84 τῶν «Πρακτικῶν»).

Στή συνδιάσκεψη τῶν μαχητικῶν ὀργανώσεων ἤξεραν νά ἐκτιμήσουν τά πολιτικά ζητήματα πῖο σωστά ἀπ' ὅ,τι ὁ Πλεχάνοφ καί ἡ μενσεβίκικη ΚΕ τό Νοέμβρη τοῦ 1906!

Εἶναι, φυσικά, ἀδύνατο νά ἐξαντλήσει κανεῖς τό περιεχόμενο τῶν «Πρακτικῶν» σ' ἓνα ἄρθρο ἐφημερίδας, γι' αὐτό καί θά τελειώσουμε ἀπευθύνοντας πρὸς τοὺς σοσιαλδημοκράτες, πού εἶναι σέ ἕθεση νά μιλοῦν γιά τά ζητήματα τῆς ἐξέγερσης χωρίς νά κρυφογελοῦν χαιρέκακα σάν τοὺς φιλελεύθερους, τή θερμή σύσταση νά μελετήσουν αὐτά τά «Πρακτικά».

Γράφηκε τόν Ἀπρίλη τοῦ 1907

*Δημοσιεύτηκε στίς 2 τοῦ Μάη 1907
στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι»,
ἀριθ. φύλ. 16*

*Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας*

ΕΚΘΕΣΗ ΣΤΟ V ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ
ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΔΙΑΣΠΑΣΗ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ
ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ ΚΑΙ ΤΗ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΟΥ
ΚΟΜΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΠΟΥ ΣΥΝΔΕΕΤΑΙ
Μ' ΑΥΤΗΝ¹⁶⁶

Ἡ ΚΕ τοῦ Κόμματός μας συγκρότησε, ὅπως εἶναι γνωστό ἀπό τίς ἀστικές ἐφημερίδες («Τοβάριστς» καί ἄλλες), κομματικό δικαστήριον γιά νά ἐξετάσει τόν τρόπο τῶν ἐνεργειῶν μου καί συγκεκριμένα τήν προσούρα μου «*Οἱ ἐκλογές στήν Πετρούπολη καί ἡ ὑποκρισία τῶν 31 μενσεβίκων*»* πού ἐκδόθηκε τόν καιρό τῆς διάσπασης τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης στίς ἐκλογές γιά τή δεύτερη Δούμα.

Τό δικαστήριον συγκροτήθηκε ὡς ἑξῆς: τρεῖς ἀντιπρόσωποι ἀπό τή δική μου πλευρά, τρεῖς ἀπό τήν πλευρά τῶν 31 μενσεβίκων καί τρία μέλη τοῦ προεδρείου, πού ὀρίστηκαν ἀπό τίς Κεντρικές Ἐπιτροπές τῆς λεττονικῆς σοσιαλδημοκρατίας, τῆς πολωνικῆς σοσιαλδημοκρατίας καί τῆς Μπούντ. Στό δικαστήριον αὐτό διατύπωσα μιά ἀντικατηγορία ἐνάντια στούς 31 μενσεβίκους καί στόν σ. Ντάν (μέλος τῆς σύνταξης τοῦ κεντρικοῦ ὀργάνου καί διαμέσου τοῦ ΚΟ, μέλος τῆς ΚΕ) γιά ἀπαράδεκτη διαγωγή. Ἡ ἀντικατηγορία αὐτή ὑποστηρίχθηκε ἀπό τό ἕνα μέρος, ἀπό τή συγκέντρωση τῶν 234 μπολσεβίκων τῆς Πετρούπολης, μελῶν τοῦ κόμματος, (ἡ ἀπόφασή τους μαζί μέ τήν ἐκθεσή τους, πού δίνει μιά περίληψη τῆς ὅλης ὑπόθεσης, δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 13), καί ἀπό τό ἄλλο μέρος, ἀπό τή σοσιαλδημοκρατική συνδιάσκεψη Πετρούπολης (πλήν τῶν μενσεβίκων πού ἀποσχίστηκαν). Ἡ ἀπόφαση αὐτῆς τῆς συνδιάσκεψης δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 14¹⁶⁷.

*Βλ. Ἄπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 14ος, σελ. 323–335. Ἡ Σύντ.

Τό δικαστήριο, σάν ὄργανο πού δημιούργήθηκε ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτροπή, δέν θεώρησε ὅτι ἔχει τό δικαίωμα νά διατυπώσει μόνο του τήν κατηγορία ἐνάντια στους 31 καί στόν σ. Ντάν καί ζήτησε ἀπό τήν ἴδια τήν ΚΕ νά καθορίσει τήν ἀρμοδιότητά του στό ζήτημα τῆς ἀντικατηγορίας. Ἡ ΚΕ σέ εἰδική συνεδρίαση ἐξέτασε καί πάλι αὐτό τό ζήτημα καί ἐπιβεβαίωσε ὅτι τό δικαστήριο αὐτό συγκροτεῖται γιά νά ἐξετάσει μόνο τήν ὑπόθεση Λένιν καί ὅτι ἡ καινούργια παραπομπή στό δικαστήριο νέων προσώπων ἐξαρτιέται ὀλοκληρωτικά ἀπό τήν ΚΕ, ἡ ὁποία θά θεωρήσει, βέβαια, καθῆκον της νά παραπέμψει στό δικαστήριο τόν καθένα ἐνάντια στόν ὁποῖο τό δικαστήριο αὐτό θά διατυπώσει κατηγορία γιά ἀπαράδεκτη ἐνέργεια. Ἡ σύνθεση τοῦ νέου αὐτοῦ δικαστηρίου ἐξαρτιέται καί πάλι ὀλοκληρωτικά ἀπό τήν ἴδια τήν ΚΕ.

Ἔτσι, προέκυψε μιά ὀλοκληρή ἀλυσίδα ἀπό κατάφωρες ἀσυναρτησίες καί ἀντιφάσεις. Ἡ μενσεβίκικη ΚΕ παίξει τό ρόλο ὄργανο πού παραπέμπει στό δικαστήριο καί καθορίζει τή σύνθεση τοῦ δικαστηρίου καί τήν ἀρμοδιότητα τοῦ δικαστηρίου. Ἡ ἀντικατηγορία διατυπώθηκε ἐνάντια στόν ἡγέτη τῆς μενσεβίκικης μερίδας τῆς ΚΕ. Τά ἴδια πρόσωπα καθορίζουν τό δικαστήριο, εἶναι ταυτόχρονα καί εἰσαγγελεῖς, τά ἴδια ἐπίσης κρίνουν ἂν θά ἐξεταστεῖ ἀκόμη καί ἡ ἀντικατηγορία πού διατυπώνεται *ἐναντίον τους!*

Εἶναι εὐκολονόητο ὅτι παρόμοιες μέθοδοι δέν εἶναι σέ θέση ν' ἀνεβάσουν τό σεβασμό πρὸς τό κόμμα. Μόνο τό συνέδριο τοῦ κόμματος μπορεῖ νά ξεμπλέξει αὐτή τήν ἀλυσίδα τῶν ἀσυναρτησιῶν. Καί γι' αὐτό ἀπευθύνομαι στό συνέδριο μέ τήν παράκληση: νά περιβληθεῖ τό δικαστήριο μέ ὄλη τήν πληρότητα τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας ἄμεσα ἀπό τό συνέδριο· νά τεθεῖ τό δικαστήριο ἔξω ἀπό κάθε ἐξάρτηση ἀπό τήν ΚΕ, ἡ ὁποία (ὅσοναφορᾶ τῆ μενσεβίκικη μερίδα της) ἐνδιαφέρεται ὀλοφάνερα γιά τήν ὑπόθεση· νά παραχωρηθεῖ στό δικαστήριο τό δικαίωμα νά ἐξετάσει τήν ὑπόθεση ὀλόπλευρα, χωρίς κανένα περιορισμό, νά μπορεῖ νά ἀπαγγελθεῖ κατηγορία σέ κάθε μέλος τοῦ κόμματος καί σέ κάθε ὄργανο τοῦ κόμματος, χωρίς νά ἐξαιρεθεῖ καί ἡ μενσεβίκικη μερίδα τῆς ΚΕ κτλ.

Γιά νά ξεκαθαριστεῖ ἡ ὑπόθεση στά μέλη τοῦ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ ἐπισυνάπτω: 1) τό πλήρες κείμενο τῆς ἀπολογίας μου (ἡ τοῦ κατηγορητηρίου μου ἐνάντια στή μενσεβίκικη μερίδα τῆς ΚΕ) πού διάβασα στό δικαστήριο στήν πρώτη συνεδριάσή του. (Τό δικαστήριο συνῆλθε σέ δύο μόνο συνεδριάσεις κι' ἐξέτασε

τρεις μάρτυρες από μερικές δεκάδες. Οί συνεδριάσεις του δικαστηρίου διακόπηκαν λόγω του συνεδρίου.) 2) Έπισυνάπτω μία σύντομη περίληψη της πραγματικής ιστορίας της διάσπασης στην Πετρούπολη.

I. Η ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΛΕΝΙΝ (Ή ΤΟ ΚΑΤΗΓΟΡΗΤΗΡΙΟ ΤΟΥ
ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗ ΜΕΝΣΕΒΙΚΙΚΗ ΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΕ)
ΣΤΟ ΚΟΜΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

Σύντροφοι δικαστές!

Ή ΚΕ διατύπωσε έναντι μου την κατηγορία για *απαράδεκτη σέ μέλος του κόμματος έκδήλωση* (στόν τύπο). Έτσι αναφέρεται στην απόφαση της ΚΕ για την συγκρότηση δικαστηρίου. Θα μω άμέσως στην ουσία της υπόθεσης: θα διαβάσω ολόκληρη τή «δήλωση» που «υποβάλλει για εξέταση στο δικαστήριο» ή ΚΕ.

«...Ή ΚΕ διαπιστώνει ότι στην προσούρα “Οί εκλογές στην Πετρούπολη και ή υποκρισία των 31 μενσεβικών” που υπογράφεται από τον σ. Λένιν, περιέχεται ανοιχτή κατηγορία έναντι σέ 31 μέλη της οργάνωσης Πετρούπολης ότι κάνανε διαπραγματεύσεις με τό Κόμμα των καντέτων “για να πουλήσουν στους καντέτους τους ψήφους των εργατών” και ότι “οί μενσεβικοί κάνανε παζάρια με τους καντέτους, για να περάσουν λαθραία με τή βοήθεια των καντέτων τό δικό τους άνθρωπο στη Δούμα, παρά τή θέληση των εργατών”.

Ή ΚΕ διαπιστώνει ότι ή εμφάνιση μις τέτοιας κατηγορίας στόν τύπο, ιδιαίτερα στίς παραμονές των εκλογών, μπορεί να προκαλέσει σύγχυση στίς γραμμές του προλεταριάτου, θάζοντας σέ άμφιβολία την πολιτική τιμιότητα ορισμένων μελών του κόμματος, και θα χρησιμοποιηθεί από τους έχθρους του προλεταριάτου στην πάλη έναντι στη σοσιαλδημοκρατία.

Ή ΚΕ, θεωρώντας ότι παρόμοιες εκδηλώσεις είναι απαράδεκτες για μέλη του κόμματος, υποβάλλει για εξέταση στο κομματικό δικαστήριο αυτόν τον τρόπο ενέργειας του σ. Λένιν».

Αυτό είναι τό πλήρες κείμενο της κατηγορίας. Θα σημειώσω πρώτα απ' όλα ότι έδω υπάρχει μία μεγάλη, μία πολύ ουσιαστική *ανακρίβεια*, την οποία θα παρακαλέσω τό δικαστήριο να τή διορθώσει με βάση τό κείμενο της προσούρας για την οποία με κατηγορούν. Και συγκεκριμένα: σ' αυτή την προσούρα λέγεται ανοιχτά και καθαρά ότι έγω κατηγορώ *όχι μόνο* τους 31 μενσεβικούς, *άλλά και τον σ. Ντάν, δηλ. ένα μέλος της Κεντρικής Έπιτροπής*.

Ή Κεντρική Έπιτροπή, συντάσσοντας την απόφασή της, *δέν μπορούσε να μής ξέρει* ούτε ότι ό σ. Ντάν είναι μέλος της ΚΕ (ίσως κι' ένας από εκείνους που πήραν μέρος στη συζήτηση του

ζητήματος ή στή λήψη τής απόφασης για τήν παραπομπή μου στο δικαστήριο, επειδή κατηγορήσα τόν Ντάν;), ούτε ότι εγώ κατηγορώ όχι μονάχα τούς 31, αλλά και τόν Ντάν. Αυτό σημαίνει ότι συνειδητά ή ΚΕ έβγαλε ένα μέλος της από τήν ομάδα τών προσώπων πού κατηγοροῦνται από μένα. Έδω, εκτός από μία πραγματική ανακρίβεια, έχουμε να κάνουμε με κάτι ακόμη χειρότερο, κάτι τό απαράδεκτο. Παρακάτω θά σταθώ λεπτομερειακά στην εκτίμηση αὐτῆς τής πλευρᾶς τής ὑπόθεσης και θά προσπαθήσω να διευκρινίσω αὐτήν ἀκριβῶς τήν πλευρά, με τή βοήθεια ὄλου τοῦ ὑλικοῦ τής δικαστικῆς ἀνάκρισης.

Περνῶ στην οὐσία τής κατηγορίας.

Ἡ ΚΕ παραθέτει δύο περικοπές ἀπό τήν προσούρα μου, γιαυτό πρέπει ν' ἀναλύσω ὅσο τό δυνατό πίο λεπτομερειακά τήν κάθε μία ἀπ' αὐτές τίς περικοπές. Καταλαβαίνω, βέβαια, ὅτι λόγος γίνεται για ὅλη τήν προσούρα πού ἀναφέραμε κι' ὄχι μόνο γι' αὐτές ἀκριβῶς τίς δύο περικοπές. Τίς παίρνω ὅμως κι' εγώ ἔτσι, ὅπως ἔκανε και ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή, σάν βασικά και κύρια σημεία.

Ἡ πρώτη περικοπή πάρθηκε ἀπό τήν ἀρχή τής προσούρας μου. Ἐπιτρέψτε μου να διαβάσω μία ὀλόκληρη σελίδα για να δείξω ἀνάμεσα σε τί συμφραζόμενα βρίσκεται αὐτή ἡ περικοπή:

«Στήν ἐφημερίδα “Τοβάριστς” δημοσιεύτηκαν σήμερα (20 τοῦ Γενάρη), – ὑπενθυμίζω ὅτι τό ζήτημα δημιουργήθηκε, συνεπῶς, πέντε μέρες πρίν ἀπό τή δημιουργία τοῦ ἀριστεροῦ συνασπισμοῦ στην Πετρούπολη και 16 μέρες πρίν ἀπό τίς ἐκλογές για τήν Κρατική δούμα στην πόλη Πετρούπολη, – μεγάλες περικοπές ἀπό τήν ἐκκλήση τών 31 μενσεβίκων πού ἀποσχίστηκαν ἀπό τή σοσιαλιστική ὀργάνωση στίς παραμονές τών ἐκλογῶν στην Πετρούπολη»*.

Ἐπογραμμίζω ὅτι ἡ πρώτη κιόλας φράση τής προσούρας βάζει σε πρώτη γραμμή τό οὐσιαστικό γεγονός τής διάσπασης στην Πετρούπολη στίς παραμονές τών ἐκλογῶν. Ἐπογραμμίζω αὐτό τό περιστατικό, γιατί θά χρειαστεῖ πολλές φορές παρακάτω να δείξω τή σημασία του.

Συνεχίζω τήν ἀνάγνωση τής περικοπῆς:

«...” Ἀς ὑπενθυμίσουμε στην ἀρχή με δύο λόγια τήν πραγματική ἱστορία τοῦ τί ἔκαναν μετά τήν ἀποχώρησή τους ἀπό τή συνδιάσκεψη οἱ μενσεβίκοι πού ἀποσχίστηκαν ἀπό τή σοσιαλδημοκρατία...». Γι' αὐτή τήν ἀποχώρηση και για τή σημασία τής εἶχα

*Βλ. “Ἀπαρτία”, 5η ἐκδ., τόμ. 14ος, σελ. 323. Ἡ Σύντ.

βγάλει μερικές ημέρες πρίν από τήν μπροσούρα πού ἐξετάζουμε, τήν μπροσούρα «Ἡ σοσιαλδημοκρατία καί οἱ ἐκλογές στήν Πετρούπολη», καθώς ἐπίσης καί τήν μπροσούρα: «“Θ” ἀκούσεις καί τοῦ κουτοῦ τήν κρίση”... (Ἀπό τίς σημειώσεις ἑνός σοσιαλδημοκράτη δημοσιολόγου)»*. Ἡ τελευταία μπροσούρα κατασχέθηκε σχεδόν ὅλη ἀπό τήν ἀστυνομία. Σώθηκαν μόνο μερικά ἀντίτυπα, καί ἀναφέρομαι σ’ αὐτήν γιά νά μπορέσει τό δικαστήριον νά μελετήσῃ στό σύνολό της καί ὄχι ἀποσπασματικά τήν εἰκόνα τῶν γεγονότων ἐκείνων τῶν ἡμερῶν.

«...1) Ἀφοῦ ἀποσχίστηκαν ἀπό τοὺς σοσιαλδημοκράτες ἐργάτες, οἱ μενσεβίκοι συγκρότησαν συνασπισμό μέ τή μικροαστική τάξη (ἐσέροι, τρουντοβίκοι καί λαϊκοί σοσιαλιστές) γιά νά παζαρέψουν ἀπό κοινοῦ τίς ἐδρουῖλες μέ τοὺς καντέτους. Τή γραπτή συμφωνία τους γι’ αὐτή τήν προσχώρηση στό μικροαστικό συνασπισμό οἱ σοσιαλδημοκράτες πού ἀποσχίστηκαν τήν κρούσαν ἀπό τοὺς ἐργάτες καί ἀπό τό κοινό.

Ἐμεῖς ὅμως δέν χάσαμε τήν ἐλπίδα πώς ἡ συμφωνία αὐτή θά δοθεῖ παρ’ ὅλα αὐτά στή δημοσιότητα καί τό μυστικό θά γίνῃ φανερό».

Ἐφιστῶ τήν προσοχή τοῦ δικαστήριου στό ὅτι στήν μπροσούρα μου, πού κατηγορεῖ τόν Ντάν καί τοὺς 31 μενσεβίκους, ὑπογραμμίζεται ἀπό τήν ἀρχή τό γεγονός ὅτι ἡ γραπτή συμφωνία ἀποκρύβεται ἀπό τοὺς ἐργάτες. Πᾶμε παρακάτω:

«2) Οἱ μενσεβίκοι πού ἀποσχίστηκαν, σάν συστατικό μέρος τοῦ μικροαστικοῦ συνασπισμοῦ (πού στίς ἐφημερίδες λαθεμένα ὀνομάζεται «ἀριστερός συνασπισμός») παζάρεψαν μέ τοὺς καντέτους τήν παραχώρηση σ’ αὐτό τό συνασπισμό τριῶν ἐδρῶν ἀπό τίς ἑξι. Οἱ καντέτοι δίνανε δύο ἔδρες. Δέν τά συμφώνησαν. Ἡ συνεδρίαση τῆς μικροαστικῆς “συνδιάσκεψης” (ἡ ἔκφραση δέν εἶναι δική μας, ἀλλά εἶναι παρμένη ἀπό τίς ἐφημερίδες) μέ τοὺς καντέτους, ἔγινε στίς 18 τοῦ Γενάρη. Γι’ αὐτήν γράψαν ἡ “Ρέτς” καί ἡ “Τοβάριστς”. Ἡ “Ρέτς” ἀνακοινώνει σήμερα πώς δέν κατάληξαν σέ συμφωνία (ἂν καί πρέπει, φυσικά, νά περιμένουμε πώς οἱ διαπραγματεύσεις διεξάγονται ἀκόμη στά κρυφά).

Σχετικά μέ τήν “ἐνέργειά” τους αὐτή, τό πούλημα δηλ. τῶν ψήφων τῶν ἐργατῶν στοὺς καντέτους, οἱ μενσεβίκοι δέν ἀνακοινώνουν γιά τήν ὥρα τίποτε στόν τύπο».

Νά μέσα σέ ποιά συμφραζόμενα θρίσκειται ἡ πρώτη περικοπή. Τά λόγια μου ἐνάντια στοὺς μενσεβίκους γράφτηκαν ἀκριβῶς τήν

* Βλ. Ἄπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 14ος, σελ. 259-284, 285-304. Ἡ Σύντ.

ίδια μέρα πού έμαθα για πρώτη φορά από τις έφημερίδες ότι ο συνασπισμός τών μενσεβίκων και τών ναρόντικων μέ τούς καντέτους ενάντια στην πλειοψηφία τής σοσιαλδημοκρατικής οργάνωσης Πετρούπολης δέν πραγματοποιήθηκε, ενώ παράλληλα εξέφρασα άμέσως τήν επιφύλαξη ότι δέν μπορώ νά θεωρήσω πώς ή συμφωνία ναυάγησε όριστικά κι' ότι πρέπει νά είμαστε έτοιμοι για χειρότερα: για τή συνέχιση τών διαπραγματεύσεων «στά κρυφά». Για ποιό λόγο θεωρούσα τότε (και τώρα ακόμη θεωρώ σωστή τήν τοτινή μου άποψη) ότι πρέπει νά είμαστε έτοιμοι για αυτά τά χειρότερα; Γιατί τό γεγονός τής απόκρυψης από τό κοινό τής γραπτής συμφωνίας τών μενσεβίκων μέ τό μικροαστικό συνασπισμό ήταν μιά λαθεμένη πράξη, άνάξια για ένα σοσιαλιστή, πράξη πού γεννάει αναπόφευκτα τις χειρότερες ύποψίες.

Για τί είδος «πούλημα» τών ψήφων τών έργατῶν στους καντέτους γίνεται έδῶ λόγος; Όρισμένοι εύφυολόγοι μου είπαν πώς κατάλαβαν από τά λόγια μου ότι τάχα εγώ μιλώ για πούλημα μέ χρήματα. Τό άστείο, φυσικά, δέν στερείται πνεύματος. "Όμως, είναι εύνόητο, ότι ένας άνθρωπος έγγράμματος πού θά διαβάσει πρόσεκτικά όλόκληρη τήν προσούρα κι' όχι μεμονωμένα σημεία της, θά δεϊ άμέσως από τά συμφραζόμενα, απ' όλες τις προηγούμενες και έπόμενες φράσεις, ότι τό πούλημα έδῶ είναι πούλημα όχι για χρήματα, αλλά για τις θεσοϋλες στη Δούμα. Μέ τις λέξεις «παζάρεμα» και «άγοραπωλησία» έννοείται ή ανταλλαγή πολιτικῶν ισοδύναμων και όχι οικονομικῶν, ή ανταλλαγή έδρῶν εναντι ψήφων και όχι ή ανταλλαγή χρημάτων εναντι ψήφων.

Γεννιέται τό έρώτημα: άξιζε άραγε νά σταθεϊ κανείς σ' ένα τόσο καθαρό και έξόφθαλμο γεγονός;

Πιστεύω βαθιά ότι άξιζε, γιατί στό σημείο αυτό πλησιάζουμε πολύ στη διευκρίνιση του ζητήματος πού έβαλε ή Κεντρική Έπιτροπή και συγκεκριμένα: ποιές έκδηλώσεις στον τύπο είναι παραδεκτές και ποιές είναι άπαραδεκτές.

"Αν στό σημείο τής προσούρας πού εξετάζουμε λεγόταν: οί 31 πούλησαν εναντι χρημάτων τούς ψήφους τών έργατῶν στους καντέτους, τότε αυτό θά σήμαινε ότι αποδίδουμε στον αντίπαλο μιά πράξη άτιμωτική κι' έγκληματική. Για έναν τέτοιο ισχυρισμό, αυτός πού τον διατύπωσε θά παραπεμπόταν σε δίκη, όχι φυσικά για τό γεγονός ότι «προκαλεί σύγχυση στις γραμμές του προλεταριάτου», αλλά για συκοφαντία. Αυτό είναι όλοφάνερο.

Αντίθετα, αν στό σημείο τής προσούρας πού εξετάζουμε λεγόταν: οί 31 ενήργησαν για τή συνένωση τών ψήφων τών έργατῶν μέ τούς ψήφους τών καντέτων υπό τον όρο τής παραχώρησης

μιᾶς ἔδρας στή Δούμα γιά τούς σοσιαλδημοκράτες, τότε αὐτό θά ἦταν ὑπόδειγμα νομιμόφρονης, ἄμεμπτης, ἐπιτρεπτῆς γιά τά μέλη τοῦ κόμματος πολεμικῆς.

Σέ τί διαφέρει ἀπ' αὐτή τή διατύπωση ἐκείνη πού διάλεξα ἐγώ; Διαφέρει στόν τόνο πού δίνεται σ' ὅλη τή μουσική. Καί συγκεκριμένα: ἡ διατύπωση αὐτή σάν ν' ἀποβλέπει νά προκαλέσει στόν ἀναγνώστη τό μίσος, τήν ἀπέχθεια, τήν περιφρόνηση πρὸς τούς ἀνθρώπους πού κάνουν τέτοιες πράξεις. Ἡ διατύπωση αὐτή δέν ἐπιδιώκει νά πείσει τόν ἀντίπαλο, ἀλλά νά διαλύσει τίς γραμμές του, δέν ἐπιδιώκει νά διορθώσει τό λάθος τοῦ ἀντίπαλου, ἀλλά νά ἐκμηδενίσει, νά σβήσει ἀπό τό πρόσωπο τῆς γῆς τήν ὀργάνωσή του. Ἡ διατύπωση αὐτή ἔχει πραγματικά τέτοιο χαρακτήρα, πού προκαλεῖ τίς χειρότερες σκέψεις, τίς χειρότερες ὑποψίες γιά τόν ἀντίπαλο, καί σέ διάκριση ἀπό τή διατύπωση πού ἀποβλέπει νά πείσει καί νά διορθώσει, αὐτή πραγματικά «προκαλεῖ σύγχυση στίς γραμμές τοῦ προλεταριάτου».

Ἔτσι, θεωρεῖτε μιά τέτοια διατύπωση *ἀπαράδεκτη*; θά μέ ρωτήσουν. – Βέβαια, ναί, – θ' ἀπαντήσω, – *μέ μιά μικρή μόνο προσθήκη*: ἀπαράδεκτη γιά τά μέλη ἑνός ἐνιαίου κόμματος. Σ' αὐτή τήν προσθήκη βρίσκεται ὅλη ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος. Ὅλη ἡ σφαιρότητα, θά ἔλεγα κάτι περισσότερο, ὅλη ἡ ἀσυνειδησία τῆς κατηγορίας πού ἀπάγγειλε ἐναντίον μου ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή συνίσταται ἀκριβῶς στό ὅτι ἡ *ΚΕ* ἀποσιωπᾷ τό γεγονός ὅτι τήν ἐποχή πού γραφόταν ἡ μπροσούρα δέν ὑπῆρχε ἕνα ἐνιαῖο κόμμα στήν ὀργάνωση ἀπό τήν ὁποία αὐτή (ὄχι τυπικά, ἀλλά οὐσιαστικά) προερχόταν καί τούς σκοπούς τῆς ὁποίας ἐξυπηρετοῦσε. Εἶναι ἔλλειψη εὐσυνειδησίας νά ἀπαγγέλλεις κατηγορία γιά «ἀπαράδεκτη σέ μέλος τοῦ κόμματος ἐκδήλωση στόν τύπο», στηριζόμενος σέ μιά τέτοια δικαιολογία, ὅταν στό κόμμα ὑπῆρχε *διάσπαση*.

Διάσπαση σημαίνει διακοπή κάθε ὀργανωτικῆς σύνδεσης, διακοπή πού μετατοπίζει τήν πάλη τῶν ἀπόψεων ἀπό τό ἔδαφος τῆς ἐπίδρασης μέσα στήν ὀργάνωση στό ἔδαφος τῆς ἐπίδρασης ἀπ' ἔξω ἀπό τήν ὀργάνωση, ἀπό τό ἔδαφος τῆς διόρθωσης καί τῆς πειθοῦς τῶν συντρόφων στό ἔδαφος τῆς ἐξόντωσης τῆς ὀργάνωσής τους, στό ἔδαφος τῆς διέγερσης τῆς ἐργατικῆς μάζας (καί γενικά τῆς λαϊκῆς μάζας) ἐναντία στήν ὀργάνωση πού ἀποσχίστηκε.

Ἐκεῖνο πού εἶναι ἀπαράδεκτο γιά τά μέλη ἑνός ἐνιαίου κόμματος, εἶναι παραδεκτό καί ὑποχρεωτικό γιά τά τμήματα ἑνός διασπασμένου κόμματος. Δέν μπορεῖ νά γράφει κανεῖς γιά συντρό-

φους τοῦ κόμματος μέ τέτοια γλώσσα πού σπέρνει συστηματικά στίς ἐργατικές μάζες τό μίσος, τήν ἀπέχθεια, τήν περιφρόνηση κτλ. γιά τούς ἑτερόφρονες. *Μπορεῖ καί πρέπει νά γράφει κανεῖς ἀκριβῶς μέ μιά τέτοια γλώσσα γιά μιά ὀργάνωση πού ἀποσχίστηκε.*

Γιατί πρέπει; Γιατί ἡ διάσπαση σέ ὑποχρεώνει νά ἐνεργήσεις γιά ν' ἀποσπάσεις τίς μάζες ἀπό τήν καθοδήγηση αὐτῶν πού ἀποσχίστηκαν. Μοῦ λένε: προκαλέσατε σύγχυση στίς γραμμές τοῦ προλεταριάτου. Ἄπαντῶ: σκόπιμα καί ὑπολογισμένα προκάλεσα τή σύγχυση στίς γραμμές τῆς μερίδας ἐκείνης τοῦ προλεταριάτου τῆς Πετρούπολης, ἡ ὁποία ἀκολουθοῦσε στίς παραμονές τῶν ἐκλογῶν τούς μενσεβίκους πού ἀποσχίστηκαν, καί πάντοτε ἔτσι θά ἐνεργῶ σέ περίπτωση διάσπασης.

Μέ τίς ἔντονες προσβλητικές ἐπιθέσεις μου κατά τῶν μενσεβίκων στίς παραμονές τῶν ἐκλογῶν στήν Πετρούπολη κατάφερα πραγματικά νά κλονιστοῦν οἱ γραμμές τοῦ προλεταριάτου ἐκείνου πού τούς πίστευε καί τούς ἀκολουθοῦσε. Αὐτός ἦταν ὁ σκοπός μου. Αὐτό ἦταν τό χρέος μου σάν μέλους τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης, ἡ ὁποία ἔκανε τήν καμπάνια τοῦ ἀριστεροῦ συνασπισμοῦ. Γιατί ὕστερα ἀπό τή διάσπαση, γιά νά μπορέσει νά διεξαχθεῖ αὐτή ἡ καμπάνια, ἔπρεπε νά συντριβοῦν οἱ γραμμές τῶν μενσεβίκων, οἱ ὁποῖοι ὀδηγοῦσαν τό προλεταριάτο στήν οὐρά τῶν καντέτων, ἔπρεπε νά προκληθεῖ σύγχυση στίς γραμμές τους, ἔπρεπε νά ἐνσπείρουμε στίς μάζες τό μίσος, τήν ἀπέχθεια καί τήν περιφρόνηση πρὸς αὐτούς τούς ἀνθρώπους, πού ἔπαψαν νά εἶναι μέλη ἑνός ἑνιαίου κόμματος, πού ἔγιναν πολιτικοί ἐχθροί, οἱ ὁποῖοι βάζαν τρικλοποδιά στή σοσιαλδημοκρατική μας ὀργάνωση στήν ἐκλογική της καμπάνια. Ἀπέναντι στοὺς τέτοιους πολιτικούς ἐχθρούς διεξήγαγα τότε – καί σέ περίπτωση ἐπανάληψης ἢ ἀνάπτυξης τῆς διάσπασης θά διεξάγω πάντοτε – ἐξοντωτική πάλη.

Ἄν, ὕστερα ἀπό τή διάσπαση πού προκάλεσαν οἱ μενσεβίκοι στήν Πετρούπολη, ἐμεῖς δέν σπέρναμε τή σύγχυση στίς γραμμές τοῦ προλεταριάτου πού καθοδηγοῦνταν ἀπό τούς μενσεβίκους, τότε δέν θά μπορούσαμε νά διεξάγουμε τήν ἐκλογική μας καμπάνια ὑπέρ τοῦ ἀριστεροῦ συνασπισμοῦ. Καί λυπᾶμαι μόνο πού, ἐπειδή βρισκόμουνα ἔξω ἀπό τήν Πετρούπολη, δέν βοήθησα ἀρκετά σ' αὐτό τό ἔργο τῆς ἀπόσπασης τῶν μαζῶν ἀπό τήν ἐπιροή τῶν ἀποσχισθέντων μενσεβίκων, γιατί ἂν αὐτό τό καθῆκον ἐκπληρωνόταν μέ μεγαλύτερο ζῆλο καί μέ μεγαλύτερη ἐπιτυχία, ὁ ἀριστερός συνασπισμός θά κέρδιζε τή νίκη στήν Πετρούπολη.

Αυτό αποδείχτηκε από τά αριθμητικά στοιχεία τῶν αποτελεσμάτων τῶν ἐκλογῶν.

Τό βασικό λάθος λογικῆς (καί ὄχι μόνο λογικῆς, βέβαια,) τῆς κατηγορίας συνίσταται ἀκριβῶς στό γεγονός ὅτι παρακάμπτουν μέ ὑπόλο τρόπο τό ζήτημα τῆς διάσπασης, ὅτι ἀποσιωποῦν τό γεγονός τῆς διάσπασης, ὅτι προσπαθοῦν νά προβάλλουν ἀξιώσεις, δικαιολογημένες ἀπό τήν ἄποψη τῆς ἐνότητας τοῦ κόμματος, ὅμως σέ συνθήκες ὅπου δέν ὑπάρχει ἐνότητα, ὅπου δέν ὑπάρχει ἐνιαῖο κόμμα καί μάλιστα – θά τό ἀποδείξω παρακάτω – δέν ὑπάρχει ἀκριβῶς ἀπό ὑπαιτιότητα τῆς ἴδιας τῆς ΚΕ πού μέ κατηγορεῖ, καί πού ἡ ἴδια ὀργάνωσε καί κάλυψε τή διάσπαση!

Ἄν κανεῖς ἐπιχειροῦσε νά ἐφαρμόσει τό κριτήριο τῆς παραδεκτῆς μέσα στό κόμμα πάλης, στήν πάλη σέ συνθήκες διάσπασης, στήν πάλη πού κατευθύνεται ἀπ' ἔξω ἐνάντια στό κόμμα ἢ (σέ συνθήκες τοπικῆς διάσπασης) ἐνάντια στή δοσμένη κομματική ὀργάνωση, τότε ἕναν τέτοιο ἄνθρωπο θά τόν θεωροῦσαν ἢ ἀφελή ἢ ὑποκριτή. Ἀπό ὀργανωτική ἄποψη, διάσπαση σημαίνει ξέκομμα ἀπό κάθε ὀργανωτική σύνδεση, δηλ. πέρασμα ἀπό τήν πάλη πού ἀποβλέπει στό νά πείσει τούς συντρόφους μέσα στήν ὀργάνωση, στήν πάλη πού διαλύει τήν ἀντίπαλη ὀργάνωση, πού ἐκμηδενίζει τήν ἐπιροή της στίς μάζες τοῦ προλεταριάτου. Ἀπό ψυχολογική ἄποψη, εἶναι ὀλοφάνερο ὅτι τό κόψιμο κάθε ὀργανωτικῆς σύνδεσης ἀνάμεσα στούς συντρόφους σημαίνει ἤδη τόν ἔσχατο βαθμό ἀμοιβαίου ἐξοργισμοῦ καί ἐχθρότητας, πού ἔχει μετατραπεί σέ μίσος.

Στή διάσπαση ὅμως τῆς Πετρούπολης ὑπῆρξαν ἀκόμη δύο εἰδικά περιστατικά πού δεκαπλασίασαν τήν ὀξύτητα καί τόν ἀδυσώπητο χαρακτήρα τῆς πάλης.

Τό πρῶτο περιστατικό εἶναι ὁ ρόλος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματος. «Σύμφωνα μέ τό καταστατικό», ἡ ΚΕ θά ἔπρεπε νά συνενώνει, καί κάθε τοπική διάσπαση πρέπει νά ὀδηγεῖ ὄχι σέ πάλη πάνω στή βάση τῆς διάσπασης, ἀλλά σέ διαμαρτυρία πρὸς τήν ΚΕ ἢ, γιά νά μιλήσουμε πῶς πλατιά, σέ ἐκκλήση πρὸς τήν ΚΕ νά βοηθήσει γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς ἐνότητας. Στήν πραγματικότητα, ἡ ΚΕ στήν Πετρούπολη στίς παραμονές τῶν ἐκλογῶν ἦταν ὁ ἐμπνευστής καί συνεργός τῆς διάσπασης. Ἀκριβῶς αὐτό τό περιστατικό, πού ἀναπτύσσεται λεπτομερειακά καί μέ ντοκουμέντα στό αἰτιολογικό μέρος τῆς ἀπόφασης τῆς συνδιάσκεψης γιά τή διατύπωση ἀντικατηγορίας, μᾶς ἀναγκάζει νά θεωρήσουμε τή διάσπαση τῆς Πετρούπολης ἀνέντιμη διάσπαση. Γι' αὐτό τό πράγμα θά μιλήσω εἰδικά ἀργότερα καί θά ἐπιμείνω

ώστε τό δικαστήριον νά βάλει τά ζητήματα πού πηγάζουν ἀπό τή νομική φύση αὐτῆς τῆς κατηγορίας, τήν ὁποία διατυπώνει ὁ κατηγορούμενος ἐνάντια στόν κατήγορο.

Τό δεύτερο περιστατικό: ἡ ἐκλογική καμπάνια στήν Πετρούπολη τόν καιρό τῆς διάσπασης. Ἡ διάσπαση, ὅταν δέν προκαλεῖται σέ συνθήκες μιᾶς ἄμεσης, ἀνοιχτῆς καί μαζικῆς πολιτικῆς ἐκδήλωσης ἢ γενικά σέ συνθήκες μιᾶς πολιτικῆς ἐνέργειας τοῦ κόμματος, μπορεῖ κάποτε νά μή συνεπάγεται τήν ἀνάγκη ἐνός ἄμεσου καί ἀμείλικτου ἐξοντωτικοῦ πολέμου. Τή στιγμή ὅμως πού ὑπάρχει μιά μαζική ἐκδήλωση, ὅπως εἶναι, λογουχάρη, οἱ ἐκλογές, τή στιγμή πού ἐπιβάλλεται νά ἐπεμβοῦμε ὅπωςδήποτε ἀμέσως στίς ἐκλογές καί νά πάρουμε ἔτσι ἢ ἀλλιῶς μέρος σ' αὐτές, ἡ διάσπαση συνεπάγεται ἀναμφισβήτητα ἄμεσο ἐξοντωτικό πόλεμο, πόλεμο γιά τό ποιός θά κάνει τίς ἐκλογές: ἡ τοπική σοσιαλδημοκρατική ὀργάνωση ἢ ἡ ὁμάδα πού ἀποσχίστηκε ἀπ' αὐτήν. Στίς συνθήκες μιᾶς τέτοιας διάσπασης δέν μπορεῖ οὔτε στιγμή ν' ἀναβληθεῖ τό καθῆκον: ν' ἀποσπαστοῦν οἱ μάζες ἀπό τήν ἐπιροή αὐτῶν πού ἀποσχίστηκαν, νά συντριβεῖ ἡ ὀργάνωσή τους, νά μετατραποῦν σέ πολιτικά μηδενικά. Καί μόνο χάρη στήν ἀμείλικτη δύναμη τῆς μπολσεβίκικης ἐπίθεσης ἐναντίον τῶν μενσεβίκων, ὅστερα ἀπ' τή διάσπαση πού προκάλεσαν στίς 6 τοῦ Γενάρη, ἔγινε δυνατό νά διεξαχθεῖ στήν πρωτεύουσά μιά ἐκλογική καμπάνια σχετικά συντονισμένη, κάπως κομματική, τέτοια πού μοιάζει τουλάχιστο μέ σοσιαλδημοκρατική καμπάνια:

Μερικοί λένε: παλέψτε, ὄχι ὅμως μέ δηλητηριασμένα ὄπλα. Οὔτε συζήτηση δέν χωράει πῶς εἶναι μιά ἔκφραση πολύ ὁμορφη κι' ἐντυπωσιακή. Ἡ ἔκφραση ὅμως αὐτή εἶτε εἶναι μιά ὁμορφη κούφια φράση, εἶτε ἐκφράζει συγκεχυμένα καί θολά ἐκείνη ἀκριβῶς τή σκέψη γιά τήν πάλη πού σπέρνει μέσα στίς μάζες τό μίσος, τήν ἀπέχθεια καί τήν περιφρόνηση πρὸς τοὺς ἀντιπάλους, γιά τήν πάλη πού εἶναι ἀπαράδεκτη σ' ἓνα ἔνιαῖο κόμμα, ἀναπόφευκτη ὅμως καί ἀπαραίτητη σέ περίπτωση διάσπασης, λόγω τῆς ἴδιας τῆς οὐσίας τῆς διάσπασης, σκέψη πού τήν ἀνάπτυξα ἤδη στήν ἀρχή τοῦ λόγου μου. Ὅπως καί ἂν γυρίσετε αὐτή τή φράση ἢ αὐτή τή μεταφορική ἐννοια δέν θά βγάλετε ἀπ' αὐτήν οὔτε μιά σταγόνα θετικό περιεχόμενο, ἐκτός ἀπό τήν ἴδια διαφορά πού ὑπάρχει ἀνάμεσα σ' ἓνα νομιμόφρονα καί ἄψογο τρόπο πάλης μέ τήν πειθῶ μέσα στήν ὀργάνωση, καί σ' ἓναν τρόπο πάλης ὅταν ὑπάρχει διάσπαση, δηλ. μέ τή συντριβή τῆς ἐχθρικῆς ὀργάνωσης, μέ τήν καλλιέργεια μέσα στή μάζα τοῦ μίσους, τῆς ἀπέχθειας καί τῆς περιφρόνησης ἀπέναντι σ' αὐτή τήν ὀργάνωση. Δηλητη-

ριασμένα όπλα είναι οί άνέντιμες διασπάσεις και όχι ό έξοντωτικός πόλεμος πού τόν προκάλεσε ή διάσπαση πού έχει πιά γίνει.

Ύπάρχουν άραγε όρια παραδεκτής πάλης στην περίπτωση τής διάσπασης; Σέ μιά τέτοια πάλη δέν μπαίνει και ούτε μπορεί νά μπει ζήτημα παραδεκτών όρίων από κομματική άποψη, γιατί διάσπαση σημαίνει ότι παύει νά ύπάρχει τό κόμμα. Είναι γελοία και ή ίδια άκόμη ή σκέψη ότι μέ κομματικό τρόπο, μέ κομματική άπόφαση κτλ. μπορεί νά παλέψει κανείς ενάντια στις μεθόδους πάλης πού πηγάζουν από τή διάσπαση του κόμματος. Τά όρια τής πάλης στην περίπτωση τής διάσπασης δέν είναι όρια κομματικά, αλλά γενικά πολιτικά όρια ή, πίο σωστά, γενικά όρια για όλους τούς πολίτες, όρια του ποινικού νόμου και τίποτε περισσότερο. "Αν χωρίστηκες από μένα μέ διάσπαση, δέν μπορείς νά αξιώνεις από μένα περισσότερο απ' ό,τι από έναν καντέτο ή από έναν έσέρο ή από έναν τυχαίο άνθρωπο κτλ.

Θά εξηγήσω άκόμη τή σκέψη μου μέ ένα παραστατικό παράδειγμα. Στο έρχόμενο φύλλο τής έφημερίδας «Προλετάρι» θά δημοσιευτεί άνταπόκριση για τίς εκλογές στην πόλη Κόβνο πού στάλθηκε από κεϊ. Ο άνταποκριτής είναι πολύ δυσαρεστημένος από τό συνασπισμό τής Μπούντ μέ τούς ντοστιζέντσι¹⁶⁸, πού στρέφεται ενάντια στους λιθουανούς σοσιαλδημοκράτες και επικρίνει αυστηρά τήν Μπούντ. Τί είδους κριτική είναι παραδεκτή για τά μέλη ενός ενιαίου κόμματος; Η δυσαρέσκεια θά έπρεπε νά εκφραστεί περίπου έτσι: οί μπουντιστές ενήργησαν λαθεμένα, κλείνοντας συνασπισμό μέ τούς έβραίους αστούς ενάντια στους σοσιαλιστές άλλου έθνους. Σ' αυτή τή διαγωγή εκδηλώνεται ή επίδραση των ιδεών του μικροαστικού έθνικισμού κτλ. κοκ. "Όσο βρισκόμαστε σ' ένα ενιαίο κόμμα μέ τήν Μπούντ, θά ήταν όλοτελα άπαραδέκτη μιά προσούρα εναντίον της, πού θά κυκλοφορούσε στις μάζες τίς παραμονές των εκλογών και πού θά χαρακτήριζε τούς μπουντιστές σαν προδότες του προλεταριάτου. "Αν όμως επαναλαβαινόταν ή ιστορία του 1903 – ή ιστορία γενικά δέν επαναλαβαίνεται και παίρνω ένα φανταστικό παράδειγμα – και ή Μπούντ αποσχίζόταν από τό κόμμα, θά μπορούσε άραγε κανείς ύστερα από αυτά νά βάλει στά σοβαρά ζήτημα για τό αν είναι άπαραδέκτες οί προσούρες πού αποβλέπουν νά προκαλέσουν στην εργατική μάζα τής Μπούντ τό μίσος, τήν απέχθεια και τήν περιφρόνηση προς τούς ηγέτες της θεωρώντας τους μεταμφιεσμένους αστούς, οί όποιοι πουλήθηκαν στην έβραϊκή αστική τάξη και πού μέ τή βοήθεια αυτής τής τάξης μπάζουν τούς ανθρώπους τους στη Δούμα κτλ.; Ο καθένας πού θά έκανε ένα τέτοιο

παράπονο θά συναντούσε μόνο τήν άνοιχτή είρωνεία: μήν όργανώνετε διάσπαση, μή βάζετε μπρός τό «δηλητηριασμένο όπλο» τής διάσπασης ή, άν τό χρησιμοποιήσετε, νά μήν παραπονιέστε ύστερα γιά τό ότι αυτοί πού σήκωσαν τό δηλητηριασμένο σπαθί, από δηλητηριασμένο σπαθί θά χαθούν!

Στή δεύτερη περικοπή, ύστερα άπ' όλα όσα ειπώθηκαν παραπάνω, δέν ύπάρχει λόγος νά σταθοϋμε. 'Η περικοπή αύτή λέει: «Οί μενσεβίκοι έκαναν παζάρια μέ τούς καντέτους γιά νά περάσουν λαθραία μέ τή βοήθεια τών καντέτων τό δικό τους άνθρωπο στή Δούμα, παρά τή θέληση τών εργατών. Νά σέ τί συνίσταται ή άπλή λύση τοϋ αίνίγματος όλων αυτών τών περιπλανήσεων: από τούς σοσιαλδημοκράτες στό μικροαστικό συνασπισμό, από τό μικροαστικό συνασπισμό στους καντέτους»*. Δοκιμάστε ν' αναλύσετε αύτή τήν περικοπή τυπικά και μέ επιφανειακό τρόπο, από τήν άποψη ενός ένιαίου κόμματος και φυσικά θά πείτε: αντί «έκαναν παζάρια» πρέπει νά γραφεί όταν πρόκειται γιά μέλη τοϋ κόμματος: «έκαναν διαπραγματεύσεις»: αντί «νά περάσουν λαθραία» νά γραφεί «νά εκλέξουν», αντί «τό δικό τους άνθρωπο», νά γραφεί «σοσιαλδημοκράτη βουλευτή» κτλ. κοκ. Μπορεί όμως μία τέτοια «ανάλυση» τής περικοπής ή μία τέτοια «κρίση» σχετικά μέ τόν τρόπο έκφρασης νά προκαλέσει τίποτε άλλο εκτός από μειδιάματα; Μήπως δέν είναι όλοφάνερο ότι ό πιο προσβλητικός, ό πιο περιφρονητικός τρόπος έκφρασης πού προϋποθέτει πάντοτε τή χειρότερη και όχι τήν καλύτερη πλευρά, είναι ή πάλη πάνω στή βάση τής διάσπασης *γιά τήν εκμηδένιση* τής όργάνωσης πού *τορπιλίζει* τήν πολιτική καμπάνια τοϋ τοπικοϋ σοσιαλδημοκρατικοϋ προλεταριάτου; Τά παράπονα γιά τόν προσβλητικό, ύβριστικό και καχύποπτο χαρακτήρα αυτών τών εκφράσεων θά έμοιαζαν μέ τά παράπονα ενός *άπεργοσπάστη*, ό όποιος διαμαρτύρεται γιά τήν όργισμένη συμπεριφορά άπέναντί του! Τό νά εξετάζει κανείς τά παράπονα ή τίς κατηγορίες από μία τέτοια άποψη θά ήταν σάν νά καταδικάζαμε σάν άπαράδεκτη τή λέξη «άπεργοσπάστης», χωρίς νά εξετάσουμε τό ζήτημα *στήν οϋσία*, άν ή διαγωγή τοϋ προσώπου αυτοϋ ήταν πραγματικά διαγωγή ενός *άπεργοσπάστη*.

Ύπάρχει διάσπαση και διάσπαση. 'Εγώ χρησιμοποίησα πολλές φορές ως τώρα τήν έκφραση: «άνέντιμη» διάσπαση. Θ' ασχοληθώ μ' αύτή τήν πλευρά τοϋ ζητήματος. 'Η ΚΕ γράφει στό κατηγορητήριό της ότι έγώ θέτω σέ άμφιβολία τήν πολιτική έντιμό-

* Βλ. "Απαντα, 5η έκδ., τόμ. 14ος, σελ. 329-330. 'Η Σύντ.

τητα όρισμένων μελών του κόμματος. Αυτό εκφράζεται πολύ αδύνατα και δέν αποδίδει σωστά τίς περικοπές που μόλις αναφέρθηκαν. Έγώ όχι μόνο «θέτω σέ άμφιβολία τήν πολιτική έντιμότητα» των 31 και του Ντάν. Έγώ μέ όλο τό περιεχόμενο των «έκλογικών φυλλαδίων» μου τούς κατηγορώ για *πολιτικά άνέντιμη ή κομματικά άνέντιμη* διάσπαση. Και ύποστηρίζω αυτή τήν κατηγορία. Και θά είναι μάταιες όλες οί προσπάθειες νά μετατοπιστεί τό κέντρο βάρους αυτής τής κατηγορίας από τό γενικό, βασικό και θεμελιακό ζήτημα των όργανωτών τής διάσπασης, σέ κάποια άλλα μικρά, είδικά, παράγωγα ζητήματα, όποιαδήποτε κι' άν είναι αυτά.

Κάθε διάσπαση είναι πολύ μεγάλο έγκλημα ένάντια στό κόμμα, γιατί καταστρέφει τό κόμμα, κόβει τήν κομματική σύνδεση. Έ υπάρχει όμως διάσπαση και διάσπαση. Η έκφραση «άνέντιμη διάσπαση» που χρησιμοποίησα πολλές φορές, δέν μπορεί νά χρησιμοποιηθεί για κάθε διάσπαση. Θα τό εξηγήσω αυτό τό πράγμα μέ ένα παράδειγμα.

Ας υποθέσουμε ότι μέσα στό κόμμα παλεύουν από καιρό δύο ρεύματα από τά όποια τό ένα τάσσεται, ως πούμε, υπέρ τής υποστήριξης τής πολιτικής των καντέτων και τό άλλο ένάντια στην υποστήριξη. Μεσολαβεϊ ένα μεγάλο πολιτικό γεγονός που έντείνει τίς τάσεις των καντέτων, που φέρνει κοντά τή συναλλαγή των καντέτων μέ τήν αντίδραση. Οί όπαδοί τής υποστήριξης των καντέτων έρχονται σέ ρήξη μέ τούς αντίπαλους τής υποστήριξης. Μιά τέτοια διάσπαση θά προκαλέσει, όπως και κάθε διάσπαση, αναπόφευκτα τήν πιο όξυμένη, τήν πιο άμείλικτη πάλη που σπέρνει τό μίσος κτλ., αυτή όμως ή διάσπαση δέν μπορεί νά θεωρηθεί άνέντιμη, γιατί στό ύπόβαθρο αυτής τής διάσπασης δέν υπάρχει τίποτε άλλο, παρά μία όξυνση των διαφωνιών σέ ζητήματα άρχων.

Φανταστεϊτε μία άλλη διάσπαση. Υποθέστε ότι τά δύο ρεύματα μέσα στό κόμμα συμφώνησαν νά έπιτραπεί για τούς διαφορετικούς τόπους διαφορετική τακτική. Αν αυτή τήν κοινή συμφωνία τήν παραβοϋν κάπου, άν τήν παραβοϋν μυστικά, πισώπλατα, μέ μία προδοτική πράξη άπέναντι στους συντρόφους, τότε ό καθένας θά συμφωνήσει, ασφαλώς, ν' αναγνωρίσει ότι μία παρόμοια διάσπαση είναι *άνέντιμη* διάσπαση.

Ακριβώς μία τέτοια άνέντιμη διάσπαση προκάλεσαν οί μενσεβίκοι τίς παραμονές των εκλογών στην Πετρούπολη. Πρώτο, στην Πανρωσική συνδιάσκεψη και τά δύο ρεύματα μέσα στό κόμμα ύποσχέθηκαν έπίσημα νά ύποταχθοϋν κατά τήν περίοδο

τῶν ἐκλογῶν στήν τοπική τακτική τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων. Οἱ μενσεβίκοι τῆς Πετρούπολης εἶναι οἱ μόνοι σ' ὀλόκληρη τή Ρωσία πού καταπάτησαν αὐτή τήν ὑπόσχεση. Αὐτό τό πράγμα δέν εἶναι τίμιο. Εἶναι δόλια ἐνέργεια ἀπέναντι στό κόμμα.

Δεύτερο, ἡ ΚΕ, ἀντί νά συνενώσει τό κόμμα, ἀκολούθησε μιά τόσο φραξιονιστική πολιτική, ὥστε βοήθησε ἄμεσα τή μενσεβίκικη διάσπαση, ἐνῶ ὁ Ντάν, μέλος τῆς ΚΕ, πῆρε πολύ δραστήριο μέρος σ' αὐτή τή διάσπαση. Αὐτό δέν εἶναι τίμιο. Αὐτό σημαίνει ὅτι χρησιμοποιοεῖς ἐνάντια στό κόμμα τήν ἐξουσία πού σοῦ δόθηκε ἀπό τό ἴδιο τό κόμμα. Αὐτό σημαίνει ὅτι χτυπᾶς στά κρυφά, πισώπλατα, μέ δηλητηριασμένο μαχαίρι, ἐνῶ εἶσαι στά λόγια φρουρός τῆς ἐνότητας τοῦ κόμματος.

Νά τά δυό βασικά γεγονότα πού μέ ἀνάγκασαν νά χαρακτηρίσω τούς 31 καί τόν Ντάν σάν πολιτικά ἀνέντιμους ἀνθρώπους. Μέ τό πνεῦμα αὐτοῦ ἀκριβῶς τοῦ χαρακτηρισμοῦ εἶναι διαποτισμένη ὀλόκληρη ἡ προσούρα μου.

Καί τήν κατηγορία αὐτή τήν ὑποστήριξα μπροστά στό δικαστήριο. Κατέβαλα ὅλες μου τίς προσπάθειες ὥστε ἡ δικαστική ἐξέταση ν' ἀποκαλύψει μπροστά στούς δικαστές ὅλη τήν εἰκόνα τῆς διάσπασης τῆς Πετρούπολης, δίνοντάς τους τή δυνατότητα νά λύσουν μέ πλήρη βεβαιότητα τό ζήτημα: ἦταν αὐτή ἡ διάσπαση τίμια ἢ ὄχι; Ποιοί χρησιμοποίησαν «δηλητηριασμένα ὄπλα», ἐκεῖνοι πού ὀργάνωσαν αὐτή τή διάσπαση ἢ ἐκεῖνοι πού διεξῆγαν ἐνάντια στούς ὀργανωτές τῆς διάσπασης τόν πιό ἀμείλικτο, τόν πιό ἐξοντωτικό πόλεμο;

Τό ξεκαθάρισμα αὐτοῦ τοῦ ζητήματος ὡς τό τέλος, ὡς τό βάθος καί ὡς τή ρίζα του, τό ξεκαθάρισμά του ἀπό τούς ἀντιπρόσωπους τῶν ἐθνικῶν σοσιαλδημοκρατικῶν κομμάτων, πού οὐσιαστικά γιά πρώτη φορά ἀνήκουν στό ΣΔΕΚΡ, μπορεῖ νά ἔχει τεράστια σημασία γιά τήν καθιέρωση πραγματικά κομματικῶν σχέσεων στό κόμμα μας ἀντί μιᾶς ἄσχημα σκεπασμένης διάσπασης.

Τό πραγματικό περιεχόμενο αὐτῆς τῆς δίκης δέν εἶναι ἓνα τυπικό, ἓνα στενό νομικό ζήτημα. Πραγματικά, ἐκεῖνο πού ἔχει σημασία δέν εἶναι τό νά ξέρει κανεῖς ἂν ἐπιτρέπεται μέσα σ' ἓνα ἐνιαῖο κόμμα νά γράφουμε, νά παζαρεύουμε ἢ νά διεξάγουμε διαπραγματεύσεις, νά περνᾶμε λαθραῖα ἢ νά ἐκλέγουμε, νά πουλᾶμε τούς ψήφους γιά τίς ἐδρουῖλες ἢ νά προσφέρουμε ψήφους μέ τόν ὄρο νά πάρουμε μιά ἔδρα κτλ. Μιά τέτοια ἀντίληψη τοῦ ζητήματος θά μποροῦσε, βέβαια νά τήν ὑποδεχτεῖ κανεῖς μόνο μέ μειδίαμα.

Ἡ οὐσία βρίσκεται στό ἂν ἐκτιμοῦμε πραγματικά τήν ἐνότητα

τοῦ κόμματός μας ἢ συμβιβαζόμαστε μέ τίς διασπάσεις, τίς ἀντιμετωπίζουμε γραφειοκρατικά, παρακάμπτοντας αὐτή τήν πληγή μέ μιὰ τυπική ὑπεκφυγή. Ἀπό τήν ἀπόφαση τοῦ δικαστηρίου σας, σύντροφοι δικαστές, ἐξαρτιέται – καί ἐξαρτιέται, ἴσως, ὄχι σέ μικρό βαθμό – τό ἄν ἡ διάσπαση τῆς Πετρούπολης θά εἶναι ἡ τελευταία, ἕνας πραγματικά τελευταῖος ἀντίλαλος μιᾶς περασμένης ἐποχῆς τῆς γενικῆς κομματικῆς διάσπασης, ἢ... ἢ θά εἶναι ἡ ἀρχή μιᾶς καινούργιας διάσπασης καί, συνεπῶς, μιᾶς καινούργιας γενικῆς πάλης μέ δηλητηριασμένα ὄπλα. Ἀπό τήν ἀπόφασή σας ἐξαρτιέται ἄν θά ἐξασθενίσει ἢ θά ἐνισχυθεῖ ἡ κλονιζόμενη ἐνότητα τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος τῆς Ρωσίας.

II. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΔΙΑΣΠΑΣΗΣ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ

Στή συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ τό Νοέμβρη (1906) ἀποφασίστηκε ὁμόφωνα ὅτι στό ζήτημα τῶν ἐκλογῶν ὅλοι ὑποτάσσονται στίς ἀποφάσεις τῶν *τοπικῶν* σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων.

Ὁ Λένιν στήν ἴδια συνδιάσκεψη δηλώνει: «Καί ἡ ἀχτίδα Βίμποργκσκι (ἐκθεση τῆς μενσεβίκικης μερίδας τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης) νά μήν παραβιάζει τίς ἀποφάσεις τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης!», πράγμα πού ἀποτελοῦσε κατά ἕνα τρόπο προειδοποίηση γιά τόν ἀμοιβαῖο χαρακτήρα τῆς ὑποχρέωσης.

Στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 8 (Νοέμβρης τοῦ 1906), σέ εἰδικό ἄρθρο οἱ μπολσεβίκοι κλήθηκαν νά κάνουν αὐστηρή κριτική τῶν συνασπισμῶν μέ τούς καντέτους, ὅμως *νά ὑποταχθοῦν* στίς τοπικές ὀργανώσεις.

Ἐπίσης τό Νοέμβρη τοῦ 1906 ὁ σ. Ντάν, μέλος τῆς ΚΕ, πῆρε μέρος «μέ ἀπόλυτα ἀνεπίσημη ἰδιότητα» (σύμφωνα μέ τή δήλωσή του στό δικαστήριον) σέ μιὰ συγκέντρωση πού ὀργάνωσε ὁ μηχανικός Φιοντορόβιτς, στήν ὁποία παραβρίσκονταν ὁ Μιλιουκόφ καί ὁ Ναμπόκοφ (ἡγέτες τῆς ΚΕ καί τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τῶν καντέτων), ἕνας ἡγέτης τῶν ἐσέρων καί ὁ Πεσεχόνοφ (ἀρχηγός τῶν ἐνέσων). Μίλησαν γιά τίς ἐκλογές, ὄχι ὅμως τῆς Πετρούπολης (σύμφωνα μέ τά λόγια τοῦ σ. Ντάν). Ὁ σ. Ντάν δέν θεώρησε ἀναγκαῖο ν' ἀναφέρει γι' αὐτή τή συγκέντρωση οὔτε στήν ΚΕ, οὔτε στήν Ἐπιτροπή Πετρούπολης.

Τό Δεκέμβρη τοῦ 1906 ὁ σ. Ντάν παρουσιάζεται σέ μιὰ πληροφοριακή συγκέντρωση γιά τό ζήτημα τῶν ἐκλογῶν, συγκέν-

τρωση στήν ὁποία πῆραν μέρος ἀντιπρόσωποι τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ, καθώς καί ἀντιπρόσωποι τῶν καντέτων, τῶν λαϊκῶν σοσιαλιστῶν καί τῶν ἐσέρων. Ὁ Ντάν δήλωσε ὅτι εἶναι ἀντιπρόσωπος τῆς ΚΕ, ὅμως ἐκθέτει «*τήν προσωπική του ἄποψη*» ὅτι εἶναι ἐπιθυμητό τό κλείσιμο συμφωνιῶν κατά ἀχτίδες στήν Πετρούπολη.

Στίς 4 τοῦ Γενάρη 1907, στή συνεδρίαση τῆς ΚΕ παίρνεται μιά ἀπόφαση νά ζητηθεῖ τελεσιγραφικά ἀπό τή συνδιάσκεψη τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης νά χωριστεῖ σέ *συνδιάσκεψη τῆς πόλης καί σέ συνδιάσκεψη τοῦ κυβερνεῖου*. Οἱ μπολσεβίκοι μέλη τῆς ΚΕ (οἱ Μαξίμοφ, Ζίμιν, Στρόεφ) ὑποβάλλουν διαμαρτυρία ἐνάντια σ' αὐτό τό μέτρο πού οὐσιαστικά ἰσοδυναμεῖ μέ διάσπαση τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης ἀπό μέρος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς.

Στίς 6 τοῦ Γενάρη 1907 ἔγινε συνδιάσκεψη τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης, ἡ ὁποία πῆρε ἀποφάσεις γιά τό ζήτημα τῶν ἐκλογῶν. Πῆραν μέρος 39 μπολσεβίκοι καί 31 μενσεβίκοι. Οἱ μενσεβίκοι ἀποχώρησαν ἀπό τή συνδιάσκεψη γιά δύο τυπικούς λόγους: 1) Γιατί θεωροῦσαν ἀντικανονική τήν κατανομή τῶν πληρεξούσιων· 2) λόγω τῆς ἄρνησης τῆς συνδιάσκεψης νά χωριστεῖ σέ συνδιάσκεψη πόλης καί σέ συνδιάσκεψη κυβερνεῖου, σύμφωνα μέ τήν ἀπαίτηση τῆς ΚΕ.

Γιά νά μπορέσουμε νά ἐκτιμήσουμε αὐτά τά δύο δικαιολογητικά τῆς διάσπασης θά προσθέσουμε τρία γεγονότα: 1) στή συνδιάσκεψη τῆς 6 τοῦ Γενάρη εἶχαν ἐπικυρωθεῖ 42 πληρεξούσια τῶν μπολσεβίκων καί 28 τῶν μενσεβίκων. Οἱ ἴδιοι οἱ μενσεβίκοι στό φυλλάδιο πού ἔβγαλαν δήλωσαν ὅτι ἔπρεπε νά ὑπολογιστοῦν 35 πληρεξούσια τῶν μπολσεβίκων καί 32 τῶν μενσεβίκων, δηλ. ἀναγνώρισαν τήν ὑπεροχή τῶν μπολσεβίκων. 2) Λόγω τῆς διάσπασης οἱ ἐκλογές γιά τήν ἐπόμενη συνδιάσκεψη τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης στήν Πετρούπολη εἶχαν γίνει κάτω ἀπό εἰδικό ἔλεγχο μιᾶς ἐπιτροπῆς πού καθορίστηκε εἰδικά ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτροπή. Οἱ ἐκλογές ἔδοσαν γιά τή συνδιάσκεψη τῆς 25 τοῦ Μάρτη 92 ἀντιπρόσωπους μπολσεβίκους καί 41 μενσεβίκους. Οἱ καινούργιες ἐκλογές ἐπιβεβαίωσαν μιά μεγαλύτερη ἀκόμη ὑπεροχή τῶν μπολσεβίκων. 3) Σέ καμιά πόλη τῆς Ρωσίας, οὔτε στή Βίλνα, οὔτε στήν Ὀδησσό, οὔτε στό Μπακού, ἡ ΚΕ δέν ζήτησε τό χωρισμό τῆς συνδιάσκεψης. Ἡ τελεσιγραφική αὐτή ἀπαίτηση ἦταν καί παράνομη καί ὑποκινήθηκε καθαρά ἀπό φραξιονιστικούς λόγους πού στρέφονταν ἀποκλειστικά ἐνάντια στήν ὀργάνωση τῆς Πετρούπολης.

Οί μενσεβίκοι, αφού αποχώρησαν από την συνδιάσκεψη, εξέλεξαν ένα δικό τους εκτελεστικό όργανο, άρχισαν να εκδίδουν δικά τους φυλλάδια (μέ τή συμμετοχή τών μενσεβίκων μελών τής ΚΕ, συμπεριλαμβανομένου και του σ. Ντάν) κι' έκαναν ανεξάρτητη εκλογική καμπάνια. Έκλεισαν χωρίς τούς μπολσεβίκους μία συμφωνία μέ τά ναροντικιστικά κόμματα (μέ τούς λαϊκούς σοσιαλιστές, τούς έσέρους και τούς τρουνοβίκους) για μία από κοινοῦ συμφωνία μέ τούς καντέτους.

Ο αστικός τύπος τής Πετρούπολης («Ρέτς», «Στρανά», «Τοβάριστς», κτλ.) χαιρέτισε θερμά τούς μενσεβίκους για τή διάσπαση, τούς όνόμασε «μετριοπαθές σοσιαλιστικό κόμμα», τούς καλοῦσε να παλέψουν θαρραλέα ένάντια στούς μπολσεβίκους, πανηγύριζε άπ' άφορμή τήν απομόνωση αὐτῶν τών «μπλανκιστῶν» κτλ. Οί μπολσεβίκοι πού προτείνανε στις 6 του Γενάρη ένα συνασπισμό μέ τούς ναρόντικους ένάντια στούς καντέτους, δέν πήραν μέρος σέ κανενός είδους διαπραγματεύσεις.

Στις 14 του Γενάρη ή «Ρέτς» σέ κύριο άρθρο της υπόσχεται στούς μενσεβίκους *μιά έδρα από τήν εργατική κουρία*, σέ περίπτωση έπιτυχίας του συνασπισμοῦ ένάντια στούς μπολσεβίκους.

Οί μενσεβίκοι στή σύσκεψη τής 17 του Γενάρη αποφασίζουν: όλες οί έδρες πού θά πάρουν να τεθοῦν στή διάθεση τής εργατικής κουρίας. Στις 19 του Γενάρη ή «Τοβάριστς» δημοσίευσε τή σχετική είδηση.

Στις 15 του Γενάρη ό Μιλιουκόφ ζήτησε κι' έγινε δεκτός σέ άκρόαση από τόν Στολίπιν, και ὕστερα από αυτό οί καντέτοι τραβοῦν όλοφάνερα προς τά δεξιά.

Στις 18 του Γενάρη έγινε συνδιάσκεψη τών μενσεβίκων, τών ναρόντικων και τών καντέτων. Οί καντέτοι παραχωροῦσαν 2 έδρες, τούς ζητοῦσαν 3. Δημιουργείται ρήξη μέ τούς καντέτους.

Στις 20 του Γενάρη ή «Τοβάριστς» δημοσιεύει αποσπάσματα από τό φυλλάδιο τών μενσεβίκων, πού στρεφόταν ένάντια στούς μπολσεβίκους και ὑπονόμευσε τήν εκλογική τους καμπάνια. Τήν ίδια μέρα έγώ γράφω τήν προσούρα «Οί εκλογές στήν Πετρούπολη και ή ὑποκρισία τών 31 μενσεβίκων». Η προσούρα αὐτή κυκλοφόρησε ὕστερα από τρεῖς περίπου μέρες.

Στις 25 του Γενάρη συγκροτήθηκε ό άριστερός συνασπισμός στήν Πετρούπολη. Στις 28 του Γενάρη γίνεται συνεδρίαση τών πληρεξούσιων από τίς φάμπρικες και τά εργοστάσια πού εκλέχτηκαν (στις 7 και 14 του Γενάρη) στα πλαίσια τής εργατικής κουρίας τής πόλης Πετρούπολης. Παραβρέθηκαν 200-250 άτομα από τά 271. Μέ πλειοψηφία, έναντι 10-12 ψήφων κατά,

πάρθηκε απόφαση υπέρ του άριστερου συνασπισμού. 'Η απόφαση καλεί ειδικά τούς μενσεβικούς «νά μὴν ὑποστηρίξουν μέ κανένα τρόπο, ἔστω καί σκεπασμένα, τούς καντέτους».

Οί μενσεβικοί πού ὑποσχέθηκαν στίς 17 τοῦ Γενάρη νά δόσουν τίς ἔδρες «τους» στήν ἐργατική κουρία, ὄχι μόνο δέν ἔδοσαν προσοχή στή φωνή τῆς συγκέντρωσης ὄλων τῶν πληρεξούσιων, ἀλλά καί τή χαρακτήρισαν ἀπροκάλυπτα «ἐσερομπολσεβίκικη δαιμονοσύναξη».

Στίς 30 τοῦ Γενάρη γίνεται συγκέντρωση τῶν σοσιαλδημοκρατῶν πληρεξούσιων. Ἐκλέκτορες ἀναδείχτηκαν οἱ ὑποψήφιοι πού προτάθηκαν ἀπό τήν Ἐπιτροπή Πετρούπολης.

Στίς 29 τοῦ Γενάρη ὁ ἄριστερός συνασπισμός πείθει τούς ἐξωκομματικούς προοδευτικούς ἐκλογεῖς τοῦ τμήματος Κολόμενσκι νά ξεσχίσουν τό γραπτό τους σύμφωνο μέ τούς μενσεβικούς, γιατί στό σύμφωνο αὐτό (ὅπως καί στό ἔντυπο φυλλάδιο τῶν μενσεβίκων) ὑπάρχει ὁ ὅρος: «Οἱ ἐκλέκτορες μενσεβικοί δέν θεωροῦνται δεσμευμένοι ἀπό τούς ὅρους τοῦ ναρόντικου-μπολσεβίκικου συνασπισμοῦ πού ἀφοροῦν τήν κατανομή τῶν βουλευτικῶν ἐδρῶν» (μέρος II, ἄρθρο 3). Ὁ ὅρος αὐτός εἶναι καθαρή προσπάθεια νά ἐξασφαλίσουν τή δυνατότητα νά ψηφίσουν στό δεύτερο στάδιο μαζί μέ τούς καντέτους ἐνάντια στόν ἄριστερό συνασπισμό.

Στίς 7 τοῦ Φλεβάρη ἔγιναν ἐκλογές στήν Πετρούπολη. Ἡ ὑπαρξη μαυροεκατονταρχίτικου κινδύνου διαψεύστηκε ὀριστικά. Οἱ καντέτοι συγκέντρωσαν 28.798 ψήφους, ὁ ἄριστερός συνασπισμός 16.703, οἱ ὀχτωβριστές 16.613 καί οἱ μοναρχικοί 5.270. Θά ἔφτανε στόν ἄριστερό συνασπισμό ν' ἀποσπάσει ἀπό τούς καντέτους 1.573 ψήφους σέ 5 τμήματα γιά νά νικήσει σ' ὄλοκληρη τήν Πετρούπολη. Στό τμήμα Κολόμενσκι ὁ ἄριστερός συνασπισμός πῆρε μόνο 196 ψήφους λιγότερους ἀπό τούς καντέτους.

Αὐτή εἶναι ἡ σύντομη ἀπαρίθμηση τῶν γεγονότων. Ἀπό αὐτά φαίνεται καθαρά ὅτι οὐσιαστικά ἡ ἐκλογική καμπάνια στήν Πετρούπολη τορπιλίστηκε ἀπό τούς μενσεβικούς. Στήν πραγματικότητα ἡ συνωμοσία γιά τή διάσπαση ἄρχισε ἀκόμη ἀπό τό Νοέμβρη καί ὑποκινήθηκε ἀπό τό μέλος τῆς ΚΕ Ντάν. Στήν πραγματικότητα ἀκριβῶς ὁ Ντάν μαζί μέ τά μενσεβίκικα μέλη τῆς ΚΕ ἦταν ἐκεῖνοι πού ὀργάνωσαν στήν Πετρούπολη τή διάσπαση ἐνάντια στήν πλειοψηφία τῆς τοπικῆς ὀργάνωσης...

Δημοσιεύτηκε τόν Ἀπρίλη τοῦ 1907

σέ ξεχωριστή προσούρα

Ἐπογραφή: Ν. Λένιν Ν. Λένιν

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς προσούρας

ΤΟ V ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ¹⁶⁹

30 ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ – 19 ΤΟΥ ΜΑΗ (13 ΤΟΥ ΜΑΗ – 1 ΤΟΥ ΙΟΥΝΗ)
1907

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1909 στό βιβλίο:
«Τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου τοῦ ΣΔΕΚΡ
(πού ἔγινε τό 1907). Πλήρες κείμενο
τῶν πρακτικῶν». Παρίσι, ἔκδ. τῆς ΚΕ

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ
τό κείμενο τοῦ χειρόγραφου
πού παραβλήθηκε
μέ τό κείμενο τοῦ βιβλίου·
οἱ ἀντιρῆσεις ἐνάντια στίς
τροποποιήσεις τοῦ Λίμπερ καί οἱ
ὁμιλίες δημοσιεύονται
σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ
βιβλίου

1

ΟΜΙΛΙΑ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟ
ΣΤΑΜΑΤΗΜΑ ΤΩΝ ΣΥΖΗΤΗΣΕΩΝ ΠΑΝΩ
ΣΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΗΣ
ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ¹⁷⁰

1 (14) ΤΟΥ ΜΑΗ

Εἶμαι κατηγορηματικά ἐνάντια στό σταμάτημα τῶν συζητήσεων. Δέν ἐπιτρέπεται μέ ἀπλή ψηφοφορία νά λύνουμε μηχανικά τά ζητήματα πού ἔχουν βασική σημασία.

2

ΛΟΓΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΩΝ ΣΥΖΗΤΗΣΕΩΝ
ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΗΣ
ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

2 (15) ΤΟΥ ΜΑΗ

Ἐκείνη ἡμέρα ἀπὸ τῶν συζητήσεων πού ἔγιναν πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα βγήκε ξεκάθαρα τό συμπέρασμα ὅτι ἀνάμεσα στά διάφορα ρεύματα τῆς σοσιαλδημοκρατίας ὑπάρχουν σοβαρές διαφωνίες στά ζητήματα τακτικῆς. Ποιός θά μπορούσε νά φανταστεῖ ὅτι μέσα σέ τέτοιες συνθήκες θ' ἀρχίσουν νά μᾶς προτείνουν νά βγάλουμε ἀπό τήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ συνεδρίου ὅλα τά ζητήματα θεμελιακῆς σημασίας; Καί μέ τί σοφιστικά ἐπιχειρήματα ὑποστήριξαν ἐδῶ – στό ὄνομα δῆθεν τῆς πρακτικότητας καί τοῦ θετικοῦ πνεύματος – αὐτή τήν πρόταση διαγραφῆς ἀπό τήν ἡμερήσια διάταξη τῶν ζητημάτων ἀρχῆς!

Σᾶς ὑπενθυμίζω ὅτι τό ζήτημα τῶν καθηκόντων τοῦ προλεταριάτου στήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση ἔχει μπεῖ πιά ἐδῶ καί πολύν καιρό μπροστά στή ρωσική σοσιαλδημοκρατία. Ἄκόμη στίς ἀρχές τοῦ 1905, πρὶν ἀπό τήν ἐπανάσταση, τό ζήτημα αὐτό συζητήθηκε καί στό ΙΙI συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ¹⁷¹, δηλ. τῆς μπολσεβίκικης μερίδας του, καί στήν ταυτόχρονη συνδιάσκεψη τῶν μενσεβίκων στή Γενεύη¹⁷². Τότε οἱ ἴδιοι οἱ μενσεβίκοι γράψανε στήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ συνεδρίου τους ζητήματα γενικῆς θεμελιακῆς σημασίας.

Τότε οἱ ἴδιοι οἱ μενσεβίκοι συζήτησαν τίς βάσεις τῆς τακτικῆς τοῦ προλεταριάτου στήν ἀστική ἐπανάσταση καί πήρανε αἰτιολογημένες ἀποφάσεις σχετικά μ' αὐτό. "Ἄν τώρα προτείνουν νά παραμερίσουμε τά τέτοιου εἴδους ζητήματα, αὐτό εἶναι ἀποτέλεσμα ἑνός πνεύματος ἀποθάρρυνσης, κι' ἐνάντια σ' αὐτό τό πνεῦμα ἀποθάρρυνσης πρέπει νά παλέψουμε κι' ὄχι νά ὑποκύψουμε!

Μιλᾶνε γιά τήν πείρα τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν κομμάτων τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης μέ τά «πρακτικά» τους συνέδρια. Ἐγώ ὅμως σᾶς λέω ὅτι οἱ γερμανοί στά συνέδριά τους συζήτησαν πολλές φορές πιά ἀφηρημένα, πιά θεωρητικά ζητήματα ἀπ' ὅ,τι ἐκεῖνα πού ἀφοροῦν τήν ἐπανάσταση πού συντελεῖται σ' ἐμᾶς, καθῶς καί τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου σ' αὐτήν. Ἀπό τήν πείρα τῶν ἄλλων κομμάτων δέν πρέπει νά παίρνουμε ἐκεῖνο πού μᾶς ὑποβιβάζει ὡς τό ἐπίπεδο τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης περιόδου μιᾶς ἄτονης, ρουτινιέρικης πεζότητας. Πρέπει νά παίρνουμε ἐκεῖνο πού μᾶς ἀνεβάσει ὡς τό ἐπίπεδο τῶν γενικῶν προβλημάτων, ὡς τό ἐπίπεδο τῶν καθηκόντων ὀλόκληρης τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου στό σύνολό της. Πρέπει νά διδασκόμαστε ἀπό τήν πείρα τῶν καλύτερων καί ὄχι τῶν χειρότερων παραδειγμάτων.

Λένε: «δέν μπορεῖ νά λύνει κανεῖς τά σοβαρά ζητήματα τακτικῆς μέ τήν πλειοψηφία δέκα ψήφων». Μά δέν εἶναι, λοιπόν, αὐτό σοφιστεία; Δέν εἶναι ἓνα ἀνίσχυρο ξεγλίστρημα ἀπό τίς θέσεις ἀρχῶν στίς θέσεις χωρίς ἀρχές;

Ἡ λύση ἑνός ζητήματος δέν κατορθώνεται ποτέ μέ τήν ψηφοφορία. Κάμποσα χρόνια τώρα προσπαθοῦμε νά λύσουμε τό ζήτημα τῆς μαρξιστικῆς ἐκτίμησης τῆς ἐπανάστασής μας. Κάμποσα χρόνια ἐλέγχουμε μέ τήν πείρα τῆς ἐπανάστασής μας τίς θεωρητικές μας ἀντιλήψεις καί τίς γενικές μας ἀποφάσεις τακτικῆς. Καί μᾶς λένε τώρα ὅτι δέν εἶναι ἀκόμη καιρός νά βγάλουμε τά συμπεράσματα αὐτῆς τῆς κομματικῆς δουλιᾶς! Δέν πρέπει, βλέπετε, νά καθορίζουμε τίς βάσεις τῆς τακτικῆς, ἀλλά πρέπει νά σερνόμαστε στήν οὐρά τῶν γεγονότων, δίνοντας εὐκαιριακές λύσεις...

Θυμηθεῖτε τό συνέδριο τῆς Στοκχόλμης. Οἱ μενσεβίκοι πού νίκησαν σ' αὐτό τό συνέδριο ἀπόσυραν τή δική τους ἀπόφαση σχετικά μέ τήν ἐκτίμηση τῆς στιγμῆς, ἀπόσυραν ἐπίσης τή δική τους ἀπόφαση σχετικά μέ τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα. Καί τί βγῆκε ὕστερα ἀπ' αὐτό; Βγῆκε ὅτι ἡ ΚΕ δέν στηριζόταν σέ καμιά βάση ἀρχῶν γιά τή λύση τῶν προβλημάτων πού ἔμπαιναν μπροστά της. Βγῆκε ὅτι ἡ ΚΕ παράδερνε ἓναν ὀλόκληρο χρόνο, χωρίς ν' ἀκολουθεῖ μιά συγκεκριμένη πολιτική. Σήμερα ὑπέρ τῆς συντακτικῆς συνέλευσης, αὔριο ἔντονη προπαγάνδα ὑπέρ μιᾶς κυβέρνησης ἀπό τή Δούμα, μεθαύριο ὑπέρ τῆς «Δούμας σάν ὄργανου ἐξουσίας γιά τή σύγκληση τῆς συντακτικῆς συνέλευσης», μετά ὑπέρ μιᾶς κυρίαρχης Δούμας, ὕστερα ὑπέρ τῶν συνασπισμῶν μέ τούς καντέτους... Μπορεῖτε νά τό πεῖτε αὐτό συνεπῆ προλεταριακή πολιτική; (Χειροκροτήματα ἀπό τό κέν-

τρο καί ἀπό τὰ ἐδώλια τῶν μπολσεβίκων).

Λένε: «στό ὄνομα τῆς εἰρήνης στό κόμμα... στό ὄνομα τῆς πρακτικῆς δουλιᾶς, ἄς παρακάμψουμε τὰ γενικά ζητήματα». Αὐτό εἶναι σοφιστεία. Τά τέτοιου εἴδους ζητήματα δέν μπορεῖ νά τά παρακάμψει κανεῖς. Ἡ παράκαμψή τους δέν φέρνει εἰρήνη, ἀλλά ἀπλῶς μιά πιά τυφλή καί γι' αὐτό τό λόγο πιά ἄγρια, λιγότερο καρποφόρα κομματική πάλη.

Τέτοια ζητήματα δέν μπορεῖ νά τά παρακάμψει κανεῖς. Ξεπηδοῦν ἀπό παντοῦ. Θυμηθεῖτε τόν ἐναρκτήριο λόγο τοῦ Πλεχάνοφ στό συνέδριο. Ἐπειδή ἡ ἐπανάστασή μας εἶναι ἀστική, – ἔλεγε ὁ Πλεχάνοφ, – πρέπει νά ἐπισπεύσουμε πολύ τήν ἀναζήτηση συμμάχων μέσα ἀπό τήν ἀστική τάξη. Ὑποστηρίζω ὅτι οἱ βάσεις αὐτοῦ τοῦ συλλογισμοῦ εἶναι λαθεμένες. Ὑποστηρίζω ὅτι, ἂν δέν ξεδιαλύνετε αὐτές τίς βάσεις, θά καταδικάσετε τό κόμμα σ' ἓνα σωρό περιττά πρακτικά λάθη.

Ὁ Πλεχάνοφ εἶπε στόν ἴδιο λόγο του ὅτι ὁ ὀπορτουνισμός στή ρωσική σοσιαλδημοκρατία εἶναι ἀδύναμος. Ἴσως, ἂν θεωρήσει κανεῖς ἀδύναμα τὰ ἔργα τοῦ ἴδιου τοῦ Πλεχάνοφ! (Χειροκροτήματα ἀπό τὰ ἐδώλια τῶν μπολσεβίκων). Ἐγώ ὅμως νομίζω ὅτι ὁ ὀπορτουνισμός ἐκδηλώνεται σ' ἐμᾶς ἀκριβῶς μέ τό ὅτι ἀπό τή συζήτηση τοῦ πρώτου πραγματικά παγκομματικοῦ συνεδρίου θέλουν ν' ἀφαιρέσουν τὰ γενικά ζητήματα γιά τίς βάσεις τῆς τακτικῆς μας στήν ἀστική ἐπανάσταση. Ἐκεῖνο πού πρέπει νά κάνουμε δέν εἶναι ἡ ἀφαίρεση τῶν θεωρητικῶν ζητημάτων, ἀλλά τό ἀνέβασμα ὅλης τῆς κομματικῆς μας πρακτικῆς στό ὕψος τοῦ θεωρητικοῦ φωτίσματος τῶν καθηκόντων τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος. (Χειροκροτήματα τῶν μπολσεβίκων).

3

ΟΜΙΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ ΤΟΥ ΤΡΟΠΟΥ
ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗΣ ΨΗΦΟΦΟΡΙΑΣ
ΜΕ ΨΗΦΟΔΕΛΤΙΑ¹⁷³

2 (15) ΤΟΥ ΜΑΗ

Ἐμεῖς μαζί μέ τόν ἐκπρόσωπο τῆς λεττονικῆς ἀντιπροσωπείας ἐπιμένουμε νά διατηρηθεῖ ὁ ἐφαρμοζόμενος μέχρι σήμερα τρόπος ψηφοφορίας μέ ψηφοδέλτια. Εἶναι ὁ πῖό δημοκρατικός, συντομεύει τό χρόνο, δίνει σαφήνεια. Γιά πλαστογραφίες δέν μπορεῖ νά γίνει κἀν λόγος. Αὐτοί πού προτείνουν νά ψηφίσουμε μέ ὀνομαστική πρόσκληση, θέλουν ἀπλῶς νά παρατείνουν τήν ὀνομαστική ψηφοφορία κι' ἔτσι νά κάνουν ἀδύνατη τήν ἐφαρμογή της.

4

ΟΜΙΛΙΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ
ΣΤΗΝ 6η ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

3/(16) ΤΟΥ ΜΑΗ

1

Προτείνω νά έκφράσουμε τίς εὐχαριστίες μας στούς ἀντιπρόσωπους τῆς Σοσιαλδημοκρατικῆς Ὁμοσπονδίας τῆς Ἀγγλίας γιά τίς ὑπηρεσίες τους στήν ὀργάνωση τοῦ συνεδρίου (Χ ε ι ρ ο - κ ρ ο τ ῆ μ α τ α).

2

Προτείνω νά συζητήσουμε μέ ποιά σειρά θά τοποθετηθοῦν τά θέματα: ἔκθεση δράσης τῆς ΚΕ , ἔκθεση δράσης τῆς Κοινοβουλευτικῆς ὀμάδας, ἡ στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα καί στήν Κρατική δούμα.

Σχετικά μέ τά ὑπόλοιπα ζητήματα ἀποφασίστηκε ὁμόφωνα ἀπό τούς ἀντιπρόσωπους ὄλων τῶν ὀμάδων νά μποῦν μέ τήν παρακάτω σειρά: 5) ἐργατικό συνέδριο, 6) συνδικάτα καί κόμματα, 7) παρτιζάνικη δράση, 8) ἀνεργία, κρίση καί λοκάουτ, 9) ὀργανωτικά ζητήματα, 10) τό συνέδριο τῆς Στουτγάρδης, 11) δουλιὰ στό στρατό, 12) διάφορα.

5

ΛΟΓΟΣ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΕ

4 (17) ΤΟΥ ΜΑΗ

Θά ἤθελα νά μιλήσω ἀποκλειστικά γιά τήν πολιτική πλευρά τοῦ ζητήματος. Ὁ τελευταῖος ὅμως λόγος τοῦ σ. Ἀμπραμόβιτς μέ ἀναγκάζει νά θίξω μέ λίγα λόγια τίς παρατηρήσεις του. Ὅταν ὁ σ. Ἀμπραμόβιτς εἶπε ὅτι ἡ μενσεβίκικη ΚΕ εἶναι «πολιορκημένη», εἶπα μέσα μου: «Οἱ καημένοι οἱ μενσεβίκοι! Πάλι βρίσκονται σέ κατάσταση πολιορκίας. Αὐτοί “πολιορκοῦνται” ὄχι μόνο ὅταν εἶναι μειοψηφία, ἀλλά καί τότε πού εἶναι πλειοψηφία!».

Νά ὑπάρχουν ἄραγε ὀρισμένες ἐσωτερικές αἰτίες πού νά ἔχουν τίς ρίζες τους στόν ἴδιο τό χαρακτήρα τῆς μενσεβίκικης πολιτικῆς, πού ἀναγκάζουν τοὺς μενσεβίκοις νά παραπονοῦνται αἰώνια ὅτι εἶναι πολιορκημένοι ἀπό τό προλεταριακό κόμμα;

Ποιά εἶναι τά γεγονότα σχετικά μέ τήν πολιορκία τῆς μενσεβίκικης ΚΕ πού ἀνάφερε ὁ σ. Ἀμπραμόβιτς; Αὐτά εἶναι τρία: ἡ ζύμωση ὑπέρ τοῦ ἔκτακτου συνεδρίου, ἡ συνδιάσκεψη τῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων καί, τέλος τά «ἄλλα ὀργανωτικά ζητήματα», ὅπως ἐκφράστηκε ὁ σ. Ἀμπραμόβιτς.

Ἄς ἐξετάσουμε αὐτά τά τρία γεγονότα.

Ἡ ζύμωση ὑπέρ τοῦ ἔκτακτου συνεδρίου πῆρε πλατιά ἔκταση τότε πού διασαφηνίστηκε ὅτι ἡ πολιτική τῆς ΚΕ ἔρχεται ἀναμφισβήτητα σέ ἀντίθεση μέ τή θέληση τῆς πλειοψηφίας τοῦ κόμματος. Ὑπενθυμίζω ὅτι αὐτό ἔγινε ὕστερα ἀπό τό σύνθημα πού πρόβαλε ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή γιά τήν ὑποστήριξη μιᾶς ὑπεύθυνης κυβέρνησης. Ἐκεῖνο τόν καιρό ἡ Μπούντ δέν εἶχε προσχωρήσει ἀκόμη στό κόμμα μας, εἶχαν ὅμως προσχωρήσει ἤδη οἱ πολωνοί καί οἱ λεττονοί. Τόσο οἱ πρῶτοι ὅσο καί οἱ δεύτεροι ἀπόριψαν κατηγορηματικά τήν πολιτική τῆς ΚΕ. Συνεπῶς, εἶναι ἐντελῶς ἀναμφισβήτητο τό γεγονός ὅτι ἡ ΚΕ βρισκόταν τότε σέ ἀντίθεση μέ τή συντριπτική πλειοψηφία τοῦ κόμματος. Ποιός ποιόν, λοιπόν, πολιορκοῦσε; ἡ πλειοψηφία τοῦ κόμματος πολιορκοῦσε τήν ΚΕ τοῦ κόμματος, ἀπαϊτώντας ἀπ' αὐτήν ἀπολογισμό

μπροστά στο συνέδριο; ή ή ΚΕ, πηγαίνοντας ενάντια στο κόμμα, πολιορκούσε το κόμμα; Θυμηθείτε μέχρι ποῦ εἶχε φτάσει τότε ὁ Πλεχάνοφ. Τό γράμμα του ἐνάντια στο συνέδριο τό ἀναδημοσίευσε ἡ ἐφημερίδα «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», τό ἐπίσημο ὄργανο τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Καί στο γράμμα αὐτό ὁ Πλεχάνοφ ἀπαντοῦσε στήν ἐκκλήση γιά τή σύγκληση τοῦ συνεδρίου, ἐκφράζοντας ὑποψίες ὅσοναφορᾶ τά κίνητρα τῆς ζύμωσης καί γράφοντας κατεβατά γιά τίς πενταροδεκάρες τῶν ἐργατῶν! Σκεφτεῖτε: δέν εἶχε ἄραγε ἄδικο ὁ Πλεχάνοφ πού ἐπέτρεπε στόν ἑαυτό του παρόμοια πράγματα ἐνάντια στήν πλειοψηφία τοῦ κόμματος, ἡ ὁποία ἀπαιτοῦσε τή σύγκληση συνεδρίου;

Ἐγώ θ' ἀναφέρω μόνο τό ἐξῆς: ὕστερα ἀπό τήν ἀπόφαση τῆς πανρωσικῆς συνδιάσκεψης τοῦ ΣΔΕΚΡ, τό Νοέμβρη, ἡ ζύμωση ὑπέρ τοῦ ἔκτακτου συνεδρίου σταμάτησε.

Τό δεύτερο γεγονός: ἡ συνδιάσκεψη τῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων. Συνδιασκέψεις ἔγιναν δύο. Αὐτό εἶναι, βέβαια, λυπηρό, εἶναι ὅμως παράξενο νά βλέπεις σ' αὐτό τό γεγονός «πολιορκία» τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Δέν θά ἦταν ἄραγε καλύτερο νά ἐξηγήσει κανεῖς σέ τί δέν ἦταν καλές οἱ ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης πού ἔγινε χωρίς τήν ἔγκριση τῆς ΚΕ, ἀπό τό νά περιορίζεται σέ παράπονα γιά πολιορκία; Ὑπενθυμίζω ὅτι καί στίς δύο συνδιασκέψεις ὑπῆρχαν ἀντιπρόσωποι καί τῆς Ἐπιτροπῆς Μόσχας καί τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης. Αὐτό σημαίνει ὅτι καμιά ἀπό τίς ὀμάδες τοῦ κόμματος δέν σύνδεσε τόν ἑαυτό της, σάν ὀμάδα, μέ καμιά ἀπ' αὐτές τίς συνδιασκέψεις. Καί οἱ ἀποφάσεις τῆς μπολσεβίκικης συνδιάσκεψης τῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων πού δημοσιεύτηκαν τό Νοέμβρη τοῦ 1906, δέν συνάντησαν ὡς τώρα σοβαρή κριτική.

Τό τρίτο γεγονός: «ἄλλα ὀργανωτικά ζητήματα». Τί εἶναι αὐτό; Τί συγκεκριμένο περιεχόμενο κρύβεται κάτω ἀπ' αὐτές τίς λέξεις; Μήπως πρόκειται γιά τή διάσπαση στήν Πετρούπολη πού ὀργάνωσαν οἱ μενσεβίκοι μέ τή βοήθεια τῆς ΚΕ στή διάρκεια τῶν ἐκλογῶν; Θά ἦταν ὅμως πραγματικά γελοῖο νά μιλά κανεῖς ἀπ' ἀφορμή αὐτό τό πράγμα γιά πολιορκία τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς.

Περνῶ στήν πολιτική πλευρά τοῦ ζητήματος. Τό κύριο καθῆκον μας εἶναι νά ἐξετάσουμε πῶς καθοδήγησε ἡ ΚΕ τήν ταξική πάλη τοῦ προλεταριάτου, πῶς ἐφάρμοσε στήν πράξη τήν τακτική πού ψηφίστηκε στο Ἐνωτικό συνέδριο.

Τό πρῶτο σύνθημα πού ἔδωσε στο κόμμα ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή ἦταν τό σύνθημα τῆς ὑποστήριξης τοῦ αἰτήματος γιά τό

σχηματισμό μιᾶς κυβέρνησης «ἀπό τή Δούμα» ἢ μιᾶς «ὑπεύθυνης» κυβέρνησης. Ὁ σ. Μάρτοφ εἶπε ἐδῶ μπροστά μας ὅτι τό σύνθημα αὐτό εἶχε ριχτεῖ γιά νά διευρυνθεῖ καί νά βαθύνει ἡ ρήξη ἀνάμεσα στή Δούμα καί στήν κυβέρνηση.

Ἔτσι εἶναι ἄραγε; Σέ τί πρέπει ἀπό προλεταριακή ἄποψη νά συνίσταται ἡ διεύρυνση καί τό βάθαιμα τῆς ρήξης; Στό νά ὑποδειχτεῖ, φυσικά, τό πραγματικό πεδίο τῆς πάλης καί τῶν συγκρούσεων πού προκάλεσαν τή ρήξη, τό πεδίο τῆς ταξικῆς πάλης γενικά καί στή δοσμένη περίπτωση τό πεδίο τῆς πάλης ἀνάμεσα στό λαό καί στήν παλιά ἐξουσία. Γιά νά διευρύνεις καί νά βαθύνεις τή ρήξη στή Δούμα, πρέπει νά καταλάβεις ἐσύ ὁ ἴδιος καί νά ἐξηγήσεις στό λαό ὅτι αὐτή ἡ ρήξη στή Δούμα δέν ἀντανακλᾷ παρά πολύ λειψά καί πολύ παραμορφωμένα τή ρήξη ἀνάμεσα στό λαό καί στήν παλιά ἐξουσία, ὅτι ἡ πάλη μέσα στή Δούμα ἀποτελεῖ ἕναν ἀδύνατο ἀντίλαλο τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης ἔξω ἀπό τή Δούμα. Γιά νά διευρύνεις καί νά βαθύνεις, πρέπει ν' ἀνεβάσεις τήν πολιτική συνείδηση καί τίς πολιτικές διεκδικήσεις ἀπό τό επίπεδο τῶν συνθημάτων σχετικά μέ τή Δούμα ὡς τό επίπεδο τῶν συνθημάτων τῆς γενικῆς ἐπαναστατικῆς πάλης. Ἡ ΚΕ ἐνήργησε ἀντίστροφα. Ἀμβλυνε καί στένεψε τά συνθήματα τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης μέσα στά πλαίσια τοῦ συνθήματος γιά τό σχηματισμό μιᾶς κυβέρνησης ἀπό τή Δούμα. Καλοῦσε τό λαό ὄχι στήν πάλη γιά τήν ἐξουσία, παρόλο πού ἡ πάλη αὐτή πήγαζε ἀπ' ὅλη τήν ἀντικειμενική κατάσταση, ἀλλά στήν πάλη γιά μιά συναλλαγῆ τῶν φιλελεύθερων μέ τήν ἐξουσία. Θεληματικά ἢ ἄθελα ἡ ΚΕ καλοῦσε τό κόμμα νά δεχτεῖ τά συνθήματα τοῦ κοινοβουλευτικοῦ «εἰρηνικοῦ» δρόμου, σέ μιά περίοδο πού στήν πραγματικότητα, ἀπό τίς ἀντικειμενικές συνθήκες πήγαζε μιά ἐπαναστατική ἐξωκοινοβουλευτική πάλη. Στήν πραγματικότητα δέν ὑπῆρξε καί δέν μποροῦσε νά ὑπάρξει ἕνα κάπως σοβαρό κοινωνικό κίνημα γιά μιά «ὑπεύθυνη κυβέρνηση». Ἀκόμη καί ἡ μενσεβίκικη σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς Δούμας (τῆς 1ης Δούμας) δέν δέχτηκε αὐτό τό σύνθημα τῆς ΚΕ. (Μάρτοφ: «Δέν εἶναι σωστό!»). Ὁχι, εἶναι σωστό, σ. Μάρτοφ, κι' ἕνα ἀπλό διάβασμα τῆς ἀπόφασης τῆς ΚΕ καί τῶν στενογραφημένων πρακτικῶν τῆς 1ης Δούμας θ' ἀποδείξει ὅτι αὐτό εἶναι σωστό.

Τό σύνθημα τῆς ΚΕ ἦταν στήν πραγματικότητα, ἀνεξάρτητα ἀπό τίς ἐπιθυμίες καί τά αἰτιολογικά τῆς ΚΕ, μιά προσαρμογή στή φιλελεύθερη πολιτική. Κι' ἀπό αὐτή τήν προσαρμογή δέν μποροῦσε νά προκύψει κανένα ἀποτέλεσμα, γιατί ἡ φιλελεύθερη πολιτική δέν ἐξέφραζε τό πραγματικό κοινωνικό κίνημα ἐκείνης

τῆς ἐποχῆς, ἀλλά τό ὄνειρο γιά σταμάτημα τῆς ἐπανάστασης, ἂν καί ἡ ἐπανάσταση καθόλου δέν σταμάτησε. Ἡ ἐξέλιξη τῶν γεγρονότων ἀπόδειξε ὅτι ὅλη αὐτή ἡ ἱστορία μέ τήν «ὑπεύθυνη κυβέρνηση» ἦταν μιά ἀπόπειρα μέ ἀκατάλληλα μέσα.

Τό δεύτερο σύνθημα τῆς ΚΕ ἀναφέρεται στήν ἐποχή τῆς ἀπεργίας τοῦ Ἰούλη¹⁷⁴. Δέν μπορεῖ νά κατηγορήσει κανεῖς τήν ΚΕ γιά τήν ἀποτυχία τῆς τοτινῆς ἐνέργειας. Γιά μιά τέτοια ΚΕ, ὅπως εἶναι ἡ μενσεβίκικη, τό γεγονός ὅτι παρόλα αὐτά ὑποστήριξε τότε τήν ἐπανάσταση, δέν ἀποτελεῖ μομφή, ἀλλά μᾶλλον ἔπαινο. Δέν εἶναι σφάλμα τῆς ΚΕ τό γεγονός ὅτι, παραμένοντας στήν Πετρούπολη, δέν γνώριζε τίς διαθέσεις τοῦ προλεταριάτου σέ ὅλη τή Ρωσία. Δέν μπορεῖ νά χαρακτηρίσει κανεῖς σάν λάθος καί τό ὅτι πιστεύαμε τότε στήν ἐξέγερση καί τήν περιμέναμε. Ἡ ἐξέγερση ἔγινε πραγματικά, καί τά προηγούμενά μας συνθήματα, ἡ πολιτική μας πρίν ἀπό τήν ἐξέγερση ἦταν ἕνα ἀπό τά στοιχεῖα τῆς ἐπιτυχίας ἢ τῆς ἀποτυχίας αὐτῆς τῆς ἐξέγερσης.

Τό λάθος τῆς ΚΕ ἐγώ τό βλέπω στό ὅτι τήν ἐπαναστατική πάλη πού ἔφτασε ὡς τήν ἐξέγερση, προσπάθησε νά τήν περιορίσει στά πλαίσια ὀρισμένων μή ἐπαναστατικῶν ἢ κουτσοουρεμένων ἐπαναστατικῶν συνθημάτων. Αὐτό ἐκφράστηκε στό σύνθημα τῆς ΚΕ: «τμηματικές μαζικές ἐκδηλώσεις». Αὐτό ἐκφράστηκε ἀκόμη πιο πολύ στό σύνθημα: «ὑπέρ τῆς Δούμας, σάν ὄργανου ἐξουσίας γιά τή σύγκληση τῆς συντακτικῆς συνέλευσης». Τό ρίξιμο τέτοιων ἄψυχων συνθημάτων σήμαινε προσαρμογή τῆς προλεταριακῆς πολιτικῆς στήν πολιτική τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης. Καί πάλι τά γεγονότα ἔδειξαν ὅλη τή ματαιότητα καί ὅλη τήν ἀδυναμία τῶν προσπαθειῶν μιᾶς παρόμοιας προσαρμογῆς. Ἄκοῦμε συχνά παράπονα καί θρηνωδίες γιά τήν ἀδυναμία τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος. Ἐγώ θά πῶ: γιαντό ἀκριβῶς εἶστε ἀνίσχυροι, γιατί ἀμβλύνετε τά συνθήματά σας! (Χειροκροτήματα ἀπό τά ἐδώλια τῶν μπολσεβίκων).

Πᾶμε παρακάτω. Ἄς δοῦμε τό ζήτημα τῶν συνασπισμῶν μέ τούς καντέτους στίς ἐκλογές γιά τή II Δούμα. Ὁ Μάρτοφ στήν ἐκθεση τῆς ΚΕ πού διάβασε ξεμπέρδεψε μ' αὐτό τό ζήτημα μ' ἕναν καταπληκτικά ἀγαθό φορμαλισμό: ἡ ΚΕ, λέει, ἀποφάσισε ὅτι οἱ συνασπισμοί εἶναι παραδεκτοί, καί πάνω στή συγκεκριμένη βάση αὐτῆς τῆς ὁδηγίας τῆς ΚΕ, οἱ συνασπισμοί ἔγιναν παραδεκτοί! (Γέλια). Δέν θᾶταν σφάλμα νά ἐπικαλεστεῖ κανεῖς σέ πολιτική ἐκθεση τῆς ΚΕ ὅχι τή νομιμότητα τῶν ἀποφάσεων ἀπό τυπική πλευρά, ἀλλά τήν ἐπαλήθευση στή ζωὴ τῆς ὀρθότητάς τῆς δοσμένης πολιτικῆς ὁσοναφορᾶ τήν οὐσία της. Ἐμεῖς, οἱ

μπολσεβίκοι, υποστηρίζαμε πάντοτε ότι ο περιβόητος μαυροεκατονταρχίτικος κίνδυνος καταλήγει ουσιαστικά στην προσπάθεια των φιλελεύθερων από τον κίνδυνο από τα αριστερά, ότι αν στην πολιτική μας αφεθοῦμε να μᾶς ὀδηγεῖ ὁ φόβος μπροστά στο μαυροεκατονταρχίτικο κίνδυνο, στην πραγματικότητα θά πέσουμε στην παγίδα των φιλελεύθερων. Τά ἀποτελέσματα τῶν ἐκλογῶν ἀπόδειξαν ὅτι ἐμεῖς εἶχαμε δίκιο. Σέ πολλές πόλεις ἡ ἐκλογική στατιστική διάψευσε τά παραμύθια τῶν φιλελεύθερων καί τῶν μενσεβίκων. (Ἐναφωνήσεις: «Καί τό Κίεβο, ἡ Πολωνία, ἡ Βίλνα!»). Ὁ χρόνος δέν μοῦ ἐπιτρέπει ν' ἀσχοληθῶ μέ τά διάφορα μέρη, θά μιλήσω γιά τά γενικά πολιτικά ἀποτελέσματα. Ὁ στατιστικός Σμιρνόφ καθόρισε ὅτι σέ 22 πόλεις ὁ ἀριθμός τῶν ψήφων ὑπέρ τοῦ ἀριστεροῦ συνασπισμοῦ ἀνέρχεται σέ 41 χιλιάδες, ὑπέρ τῶν καντέτων σέ 74 χιλιάδες, ὑπέρ τῶν ὀχτωβριστῶν σέ 34 1/2 χιλιάδες καί ὑπέρ τῶν μοναρχικῶν σέ 17 χιλιάδες. Σέ ἄλλες 16 πόλεις ἀπό τούς 72 χιλιάδες ψήφους ἡ ἀντιπολίτευση συγκέντρωσε τά 58,7% καί ἡ ἀντίδραση τά 21%. Οἱ ἐκλογές ξεσκεπασαν τόν πλασματικό χαρακτήρα τοῦ μαυροεκατονταρχίτικου κινδύνου, καί ἡ πολιτική τῶν «παραδεκτῶν», δῆθεν σάν ἐξαίρεση, συνασπισμῶν μέ τούς καντέτους ἀποδείχτηκε ὅτι εἶναι πολιτική ἐξάρτησης τοῦ προλεταριάτου ἀπό τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη.

Κι' ἐγώ θά σᾶς πῶ: μήν περιφρονεῖτε τίς θεωρητικές συζητήσεις, μήν περιφρονεῖτε τίς διαφωνίες μέ τό πρόσχημα ὅτι δέν εἶναι παρά φραξιονιστικές ἐπινοήσεις. Οἱ παλιές μας συζητήσεις, οἱ θεωρητικές καί ἰδιαίτερα οἱ διαφωνίες μας σχετικά μέ τήν τακτική, μετατρέπονται συνεχῶς στην πορεία τῆς ἐπανάστασης σέ διαφωνίες τῆς ἄμεσης πρακτικῆς δράσης. Δέν μπορεῖ νά κάνει κανείς οὔτε βῆμα στην πρακτική πολιτική, χωρίς νά προσκρούει στά ἴδια τά βασικά ζητήματα: στό ζήτημα τῆς ἐκτίμησης τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης, στό ζήτημα τοῦ συσχετισμοῦ ἀνάμεσα στούς καντέτους καί στούς τρουντοβίκους κτλ. Ἡ πρακτική ζωή δέν σβῆνει τίς διαφωνίες, ἀλλά τίς ὀξύνει καί τίς κάνει πιο ἔντονες. Καί δέν εἶναι τυχαῖο ὅτι τέτοιοι ἐπιφανεῖς μενσεβίκοι σάν τόν Πλεχάνοφ, ὀδήγησαν ὡς τόν παραλογισμό τήν πολιτική τῶν συνασπισμῶν μέ τούς καντέτους. Ὁ Πλεχάνοφ, προβάλλοντας τό περιβόητο σύνθημά του «κυρίαρχη Δούμα», προπαγάνδιζε ἕνα κοινό σύνθημα καί γιά τό προλεταριάτο καί γιά τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη. Ὁ Πλεχάνοφ ἐκφράζει μόνο πιο ἀνάγλυφα, πιο ἔντονα ἀπό τούς ἄλλους τήν ἐσωτερική οὐσία, τή βασική τάση ὅλης τῆς μενσεβίκικης πολιτικῆς: τήν ἀντικατάσταση τῆς ἀνεξάρτητης γραμμῆς τῆς ἐργατικῆς τάξης μέ τήν πολιτική τῆς

προσαρμογῆς στή φιλελεύθερη ἀστική τάξη. Ἡ χρεωκοπία τῆς ΚΕ μας ἦταν πρῶτ' ἀπ' ὅλα καί περισσότερο ἀπ' ὅλα χρεωκοπία αὐτῆς τῆς πολιτικῆς τοῦ ὀπορτουνισμοῦ. (Χειροκροτήματα τῶν μπολσεβίκων καί μιᾶς μερίδας τοῦ κέντρου).

6

ΛΟΓΟΣ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΔΡΑΣΗΣ
ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΤΗΣ ΔΟΥΜΑΣ
8 (21) ΤΟΥ ΜΑΗ

Θά ἤθελα νά ξαναγυρίσουμε στίς συζητήσεις γιά μιά καταρχήν ἐκτίμηση τῆς πολιτικῆς τῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας. Ὁ σ. Τσερετέλι εἶπε: «ἐμεῖς κάναμε λάθη, δέν εἶχαμε ὅμως, ταλαντεύσεις». Νομίζω ὅτι δέν θά ἦταν καθόλου σωστό νά καταδικάσουμε γιά τά λάθη τῆς τῆ νεαρῆ, ἀρχαρία ὁμάδα τῆς Δούμας. Ἡ οὐσία ὅμως βρίσκεται ἀκριβῶς στό ὅτι ὑπῆρχαν ἀναμφισβήτητα *ταλαντεύσεις* στήν ἴδια τήν πολιτική τῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας. Τίς ταλαντεύσεις αὐτές πρέπει νά τίς ἀναγνωρίσουμε ἀνοιχτά, ὄχι γιά νά καταδικάσουμε ὀρισμένα πρόσωπα, ἀλλά γιά νά διαπαιδαγωγήσουμε τό προλεταριακό κόμμα στό σύνολό του, καί νά βάλουμε σάν καθῆκον μας τήν ἐξάλειψή τους.

Ὁ σ. Τσερετέλι ἐπικαλέστηκε γεγονότα ἀπό τήν ἱστορία τῆς Εὐρώπης. Τό 1848, εἶπε, μᾶς δίδαξε ὄχι μόνο ὅτι δέν ὠρίμασαν ἀκόμη οἱ συνθῆκες γιά τό σοσιαλισμό, ἀλλά καί ὅτι δέν μπορεῖς νά παλεύεις γιά τήν ἐλευθερία χωρίς τή μιά ἢ τήν ἄλλη συμμαχία μέ τήν ἀστική δημοκρατία. Τό συμπέρασμα αὐτό τοῦ σ. Τσερετέλι εἶναι καθαρότατος ἀναθεωρητισμός. Ἀντίθετα, καί ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1848 καί ἡ μετέπειτα ἱστορική πείρα δίδαξαν τή διεθνή σοσιαλδημοκρατία ἀκριβῶς τό ἀντίθετο, καί συγκεκριμένα: ὅτι ἡ ἀστική δημοκρατία παίρνει ὄλο καί πιο ἐχθρική θέση ἐνάντια στό προλεταριάτο, ὅτι ἡ πάλη γιά τήν ἐλευθερία διεξάγεται μέ συνέπεια μόνο ἐκεῖ ὅπου τήν καθοδηγεῖ τό προλεταριάτο. Τό 1848 μᾶς διδάσκει ὅτι δέν πρέπει νά ἐπιδιώκουμε συμμαχίες μέ τήν ἀστική δημοκρατία, ἀλλά ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά ἀπελευθερώσουμε τά τελευταῖα σέ βαθμό ἀνάπτυξης στρώματα τῶν λαϊκῶν μαζῶν ἀπό τήν ἐπιροή τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας πού δέν εἶναι ἱκανή ν' ἀγωνιστεῖ οὔτε καί γιά τή δημοκρατία ἀκόμη. Ὁ σ. Τσε-

ρετέλι, επικαλούμενος τήν πείρα του 1848 κατά τό πνεῦμα του μπερνσταϊνισμού, ἐκδήλωσε τόν ἴδιο ἀναθεωρητισμό, γιά τόν ὁποῖο ὁ Πλεχάνοφ εἶπε, χωρίς καμιά βάση, ὅτι εἶναι ἀδύναμος μέσα στό κόμμα μας.

Χαρακτηριστική ἐπίσης γιά ὅλη τήν ἀστάθεια τῆς θεμελιακῆς θέσης του σ. Τσερετέλι ἦταν ἡ δήλωσή του σχετικά μέ τήν Ἐπισιτιστική ἐπιτροπή. Δέν ὑπογραμμίσαμε ὅσο ἔπρεπε τό νόμιμο χαρακτήρα τῆς πρότασής μας νά ἐξεταστεῖ ἡ ὑπόθεση ἐπί τόπου, εἶπε ὁ Τσερετέλι. Παρασυρθήκαμε ἀπό γενικές κρίσεις καί ἀφήσαμε νά μᾶς διαφύγει ἡ εὐκαιρία νά πείσουμε τούς ἄλλους μέ ἐπιχειρήματα γιά τή νομιμότητα του σχεδίου μας. Ἄλλη φορά θά διορθώσουμε αὐτό τό λάθος.

Αὐτός ὁ τρόπος τοποθέτησης του ζητήματος ἀντικαθρεπτίζει πολύ καθαρά ὅλη τήν ἀστάθεια τῆς θέσης τῆς κοινοβουλευτικῆς μας ὁμάδας. Σκεφτεῖτε μόνο: οἱ ἄνθρωποι αὐτοί λυποῦνται γιά τήν ἀνεπάρκεια τῆς ἐπιχειρηματολογίας τους ὑπέρ τῆς νομιμότητας! Μά δέν βλέπουν ἄραγε ὅτι ἐδῶ δέν πρόκειται καθόλου γιά ἐπιχειρήματα, οὔτε γιά ἐπικλήσεις στήν νομιμότητα, οὔτε γιά «νά πειστοῦν» οἱ καντέτοι ἢ ὁποιοσδήποτε ἄλλος; Μά δέν εἶναι ξεκάθαρο γι' αὐτούς ὅτι ἡ κυβέρνησις δέν μπορούσε στήν οὐσία νά ἐπιτρέψει καί δέν θά ἐπέτρεπε μιά ἐπί τόπου ἔρευνα, θεωρώντας τήν ἐνέργεια αὐτή (καί μ' ὅλο της τό δίκιο) σάν μιά ἔκκληση πρὸς τίς μάζες;

Ὅποιοσδήποτε ἐπικλήσεις στή νομιμότητα καί ἂν ἔμπαιναν σέ ἐνέργεια, δέν θ' ἄλλαζε ἀπ' αὐτό ἡ οὐσία του ζητήματος. Καί ἀντί ὁ Τσερετέλι νά κοιτάζει πρὸς τά κάτω, – νά πείσει τίς λαϊκές μάζες, νά δείξει σ' αὐτές τήν ἀλήθεια, – κοιτάζει πρὸς τά πάνω, θέλοντας νά πείσει τούς φιλελεύθερους, νά τούς προσελκύσει μέ τή νομιμότητα... Αὐτό εἶναι πραγματικός ἀστικός κοινοβουλευτισμός. Τό μάταιο ἑνός τέτοιου μικροπρεποῦς, εὐτελοῦς καί ἀξιοθρήνητου πολιτικαντισμοῦ χτυπάει στό μάτι ἀπό μακριά, γιατί εἶναι ξεκάθαρο ὅτι κανένα κοινοβουλευτικό τέχνασμα οὔτε ἀπό μέρους τῶν μενσεβίκων, οὔτε ἀπό μέρους τῶν καντέτων δέν θά ἦταν ἱκανό νά κάνει τόν Στολίπιν νά παρεκκλίνει ἀπό τήν πολιτική του. Ἡ ἀποξένωση ἀπό τίς μάζες εἶναι γεγονός ἀναμφισβήτητο, ἐνῶ τά ὀφέλη πού θά ἔχει κανείς μέ τό νά πειστοῦν γιά τή νομιμότητα οἱ διάφοροι Στολίπιν καί οἱ καντέτοι εἶναι κούφια ὄνειρα ἑνός κούφιου διανοούμενου.

Θεωρῶ ὅτι καί οἱ διαπραγματεύσεις μέ τούς ναρόντοβτσι δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἐξίσου μάταιες προσπάθειες του ὀπορτουισμού. Ἡ ὑπεράσπισή τους μέ τήν προσφυγή στόν Μπέμπελ,

είναι πολύ αδύνατη. 'Ο Μπέμπελ, λένε, είπε: αν τό συμφέρον τῆς ὑπόθεσης τό ἀπαιτήσῃ, θά συνάψουμε σχέσεις ἀκόμη καί μέ τή γιαγιά τοῦ διαβόλου. 'Ο Μπέμπελ ἔχει δίκιο, σύντροφοι: *αν τό συμφέρον τῆς ὑπόθεσης τό ἀπαιτήσῃ*, τότε φυσικά μπορεῖς νά συνάψεις σχέσεις ἀκόμη καί μέ τή γιαγιά τοῦ διαβόλου. Γιά ποιά ὅμως ὑπόθεση ἀποδείχτηκαν ἀπαραίτητες οἱ σχέσεις μας μέ τούς ναρόντοβτσι; Γιά καμιά. Τό ὄφελος ἀπ' αὐτές εἶναι μηδέν. Βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ὁ Μπέμπελ τά εἶπε καλά, ἐσεῖς ὅμως τόν καταλαβαίνετε ἄσχημα.

Καί οἱ ἐπισκέψεις στούς ναρόντοβτσι, καί ἡ ψήφιση τοῦ Γκολοβίν, καί ἡ προσπάθεια νά ἐγκαταλειφθεῖ ἡ δήμευση, ὅλα αὐτά εἶναι διάφορες ἐκδηλώσεις τῆς ἴδιας λαθεμένης γραμμῆς. "Όλα αὐτά δέν εἶναι ἐκδηλώσεις ἀπειρίας, ἀλλά ἀκριβῶς ἐκδηλώσεις πολιτικῆς ταλάντευσης. Καί ἀπό αὐτήν τήν ἄποψη δέν εἶναι ἀσήμαντη λεπτομέρεια οὔτε καί ἡ πρόσκληση τοῦ κ. Προκοπόβιτς. Μᾶς εἶπαν ἐδῶ ὅτι ὁ κ. Προκοπόβιτς δέν εἶναι παρών καί ὅτι ἐφόσον ἀπουσιάζει δέν μπορούμε νά καταδικάζουμε τήν εἴσοδο του στό κόμμα. Αὐτό μοιάζει σάν νά μᾶς στέλνουν ἀπό τόν Πόντιο στόν Πιλάτο. Στή συνδιάσκεψη τῆς Πετρούπολης μᾶς ἔλεγαν: ἄς τό ἀναβάλουμε τό ζήτημα ὡς τό συνέδριο, δέν μπορούμε νά τό ἐξετάσουμε χωρίς τό συνέδριο. Τώρα, στό συνέδριο μᾶς λένε: δέν μπορούμε νά συζητήσουμε τό ζήτημα χωρίς τόν Προκοπόβιτς, ἄς τό ἀναβάλουμε καί ἄς τό παραπέμψουμε στήν ὀργάνωση Πετρούπολης. Αὐτό εἶναι σοφιστεία.

'Ο Προκοπόβιτς εἶναι δημοσιολόγος καί τά ἔργα του εἶναι γνωστά σέ ὅλους. 'Ο Προκοπόβιτς εἶναι τύπος ἀστοῦ διανοούμενου πού τρυπώνει μέσα στό κόμμα μας μέ συγκεκριμένους, ὀπορτουριστικούς σκοπούς. 'Η ἐγγραφή του στήν ἀχτίδα τῶν σιδηροδρομικῶν εἶναι ὀλοφάνερη κοροϊδία. Εἶναι προκάλυμμα γιά νά δουλέψει στούς κύκλους τῆς Δούμας. Καί ἡ εὐθύνη γιά τό ὅτι ὁ Προκοπόβιτς χρησιμοποίησε ἕνα τέτοιο προκάλυμμα βαρύνει τήν ΚΕ μας. 'Η εὐθύνη τῆς ὀμάδας μας τῆς Δούμας εἶναι ὅτι διευκόλυνε τήν εἴσοδο στό κόμμα μας ἀπό τή σκαλίτσα τῆς Δούμας ὀρισμένων φιλελεύθερων δημοσιολόγων συνεργατῶν τῆς «Τοβάριστς», οἱ ὀποῖοι ἀκριβῶς δέν δουλεύουν στό κόμμα καί εἶναι καταρχήν ἐχθρικά διατεθειμένοι ἀπέναντι στό κόμμα.

'Ο Τσερεβάνιν ὑπεράσπισε ἐδῶ τήν πολιτική τῆς κοινοβουλευτικῆς ὀμάδας τῆς Δούμας, λέγοντας: ἄς δεχτοῦμε ὅτι τώρα οἱ καντέτοι ἔμειναν πίσω, ὅτι τώρα εἶναι ἀντιδραστικοί. Αὐτό ὅμως δέν θά εἶναι γιά πάντα. Αὐτό δέν πρέπει νά τό καθορίσουμε ὀριστικά. Οἱ καντέτοι δέν εἶναι καλοί σέ περίοδο ὕφεσης, μπορούν

νά γίνουν ὅμως χρήσιμοι σέ περίοδο ἀνόδου, τότε πού ἀριστεροποιοῦνται γρήγορα.

Αὐτός εἶναι ἕνας συνηθισμένος μενσεβίκικος συλλογισμός πού ἐκφράζεται ὅμως μέ τρόπο πολύ ἀπροκάλυπτο καί κατηγορηματικό. Γιαυτό καί ἡ ψεύτικη ὑπόστασή του γίνεται ἀκόμη πιο φανερή. Πάρτε τά δύο μεγάλα ὀρόσημα τῆς ἐπανάστασης: τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905 – τή μεγαλύτερη ἀνοδό της καί τήν ἀνοιξη τοῦ 1907 – τή μεγαλύτερη πτώση της. Ἦταν ἄραγε χρήσιμοι οἱ καντέτοι γιά τή δημοκρατία στά 1905; Ὁχι. Αὐτό τό πράγμα τό ἀναγνώρισαν κι' οἱ ἴδιοι οἱ μενσεβίκοι στό «Νατσάλο». Ὁ Βίττε εἶναι πράκτορας τοῦ χρηματιστήριου, ὁ Στροῦβε εἶναι πράκτορας τοῦ Βίττε, ἔτσι ἔγραφαν τότε οἱ μενσεβίκοι, κι' ἔγραφαν σωστά. Τότε οἱ μενσεβίκοι ἦταν σύμφωνοι μαζί μας ὅτι δέν πρέπει νά ὑποστηρίζουμε τούς καντέτους, ἀλλά νά τούς ξεσκεπάσουμε, νά ὑποσκάπτουμε τό κύρος τους μέσα στή δημοκρατία.

Τώρα, τήν ἀνοιξη τοῦ 1907, ὅλοι σας ἐπίσης ἀρχίζετε νά συμφωνᾶτε μαζί μας ὅτι οἱ καντέτοι δέν εἶναι καλοί δημοκράτες. Βγαίνει λοιπόν τό συμπέρασμα ὅτι δέν εἶναι χρήσιμοι οἱ καντέτοι, οὔτε στήν περίοδο τῆς ἀνόδου, οὔτε στήν περίοδο τῆς πτώσης. Ὅσοναφορᾶ τό διάστημα ἀνάμεσα σ' αὐτές τίς δύο περιόδους κάθε ἱστορικός θά τό ὀνομάσει περίοδο τῶν ταλαντεύσεων, ὅταν ἀκόμη κι' ἕνα μέρος τῆς σοσιαλδημοκρατίας ταλαντεύτηκε πρὸς τήν κατεύθυνση τῆς μικροαστικῆς πολιτικῆς, ὅταν αὐτό τό μέρος τῆς σοσιαλδημοκρατίας προσπάθησε μάταια «νά ὑποστηρίξει» τούς καντέτους καί προξένησε μ' αὐτό μόνο ζημιά στό ἐργατικό κόμμα καί τελικά εἶδε τό λάθος του.

Μερικά λόγια γιά τόν Τρότσκι. Ὁ Τρότσκι μίλησε ἐκ μέρους τοῦ «κέντρου», ἐξέφρασε τίς ἀπόψεις τῆς Μπούντ. Μᾶς κατακεραύνωσε γιά τό γεγονός ὅτι παρουσιάσαμε μίαν «ἀπαράδεκτη» ἀπόφαση. Μᾶς ἀπείλησε ἀνοιχτά μέ διάσπαση, μέ ἀποχώρηση τῆς ὀμάδας τῆς Δούμας, τήν ὀποία τάχα θίξαμε μέ τήν ἀπόφασή μας. Ὑπογραμμίζω αὐτά τά λόγια. Σᾶς καλῶ νά ξαναδιαβάσετε προσεκτικά τήν ἀπόφασή μας.

Τό νά θίγεσαι ἀπό τήν ἡρεμη ἀναγνώριση τῶν λαθῶν, ἡ ὀποία δέν συνοδεύεται ἀπό κανενός εἶδους μομφή σέ δριμύ ὕφος, τό νά μιλᾶς ἀπ' ἀφορμή αὐτό γιά διάσπαση, δέν εἶναι ἄραγε τερατῶδες;; Δέν φανερώνει τάχα αὐτό τήν ἀρρώστια τοῦ κόμματός μας, τό φόβο τῆς ἀναγνώρισης τῶν λαθῶν; τό φόβο τῆς κριτικῆς τῆς κοινοβουλευτικῆς ὀμάδας τῆς Δούμας;

Καί μόνο τό γεγονός ὅτι στάθηκε δυνατό νά μπεῖ κατά τέτοιο τρόπο τό ζήτημα δείχνει ὅτι μέσα στό κόμμα μας ὑπάρχει κάτι τό

μή κομματικό. Αυτό τό μή κομματικό βρίσκεται στίς σχέσεις ανάμεσα στήν ομάδα τῆς Δούμας καί στό κόμμα. Ἡ ομάδα τῆς Δούμας πρέπει νά γίνει πίο κομματική, πρέπει νά συνδέεται πίο στενά μέ τό κόμμα, πρέπει νά ὑποτάσσει πίο πολύ τή δράση της στήν ὄλη προλεταριακή δουλιά. Τότε θά ἐξαφανιστοῦν οἱ κραυγές γιά τήν προσβολή καί οἱ ἀπειλές γιά διάσπαση.

Ὄταν ὁ Τρότσκι εἶπε: ἡ ἀπαράδεκτη ἀπόφασή σας ἐμποδίζει τήν ἐφαρμογή τῶν σωστῶν ἰδεῶν σας, τοῦ φώναξα: «δόστε λοιπόν, τή δική σας ἀπόφαση!». Ὁ Τρότσκι ἀπάντησε: ὄχι, ἀποσύρτε πρῶτα τή δική σας.

Ὡραία θέση τοῦ «κέντρου», δέν εἶναι ἔτσι; Ἐξαιτίας τοῦ δικοῦ μας (κατά τή γνώμη τοῦ Τρότσκι) λάθους («ἔλλειψη τάκτ») ὁ Τρότσκι τιμωρεῖ ὄλο τό κόμμα, στερώντας το ἀπό τή δική του «ὄλο τάκτ» ἐκθεση τῶν ἴδιων ἀκριβῶς ἀρχῶν! Γιατί δέν υἱοθετήθηκε ἡ ἀπόφασή σας; Θά μᾶς ρωτήσουν οἱ σύντροφοι ἀπό τίς τοπικές ὀργανώσεις. Ἐπειδή ἀπό αὐτήν θίχτηκε τό κέντρο καί ἀπό τήν προσβολή του ἀρνήθηκε νά ἐκθέσει τίς ἀρχές του!! (Χειροκροτήματα τῶν μπολσεβίκων καί μιᾶς μερίδας τοῦ κέντρου). Αὐτή δέν εἶναι θέση ἀρχῶν, ἀλλά ἐκδήλωση τῆς ἔλλειψης ἀρχῶν τοῦ κέντρου.

Ἦρθαμε στό συνέδριο μέ δύο γραμμές τακτικῆς ἀπό πολύν καιρό γνωστές στό κόμμα. Εἶναι ἀνόητο καί ἀνάξιο γιά τό ἐργατικό κόμμα νά καλύπτει τίς διαφωνίες του καί νά τίς κρύβει. Ἄς ἀντιπαραθέσουμε πίο καθαρά τίς δύο ἀπόψεις. Ἄς τίς ἐκφράσουμε σέ σχέση μέ ὄλα τά ζητήματα τῆς πολιτικῆς μας. Ἄς βγάλουμε σαφῆ συμπεράσματα ἀπό τήν κομματική πείρα. Μόνο ἔτσι θά ἐκπληρώσουμε τό χρέος μας καί θά βάλουμε τέρμα στίς ταλαντεύσεις στήν πολιτική τοῦ προλεταριάτου. (Χειροκροτήματα τῶν μπολσεβίκων καί μιᾶς μερίδας τοῦ κέντρου).

7

ΚΑΤΗΓΟΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΗΛΩΣΗ

10 (23) ΤΟΥ ΜΑΗ

Ὁ σ. Μάρτοφ, ἀναφέροντας ἀποσπάσματα ἀπό μιά συνέντευξή μου στήν «L' Humanité», (μέ τήν ὑπογραφή Étienne Arenard)* ἐρμήνευσε λαθεμένα ὀρισμένα σημεία.

Στή συνέντευξη ἀναφέρεται ὅτι ἡ ΚΕ (δηλ. ἡ μενσεβίκικη, φυσικά, μερίδα της) ἔδινε *μυστικά καί παράνομα* πληροφορίες στούς καντέτους. Αὐτή ἡ δήλωσή μου ἐπιβεβαιώθηκε τώρα ἀπό τίς συζητήσεις πού ἔγιναν στό συνέδριο. Στό συνέδριο ἐξακριβώθηκε ὅτι ἀκόμη τό *Νοέμβρη* τοῦ 1906 ὁ Ντάν εἶχε βρεθεῖ *ἀνεπίσημα* «σ' ἓνα τσάϊ» μέ τόν Μιλιουκόφ, μέ τόν Ναμπόκοφ, μέ τούς ἡγέτες τῶν ἐσέρων καί τῶν ἐνέσων. Δέν θεώρησε ὅμως ὁ Ντάν ὑποχρέωσή του νά ἀναφέρει γι' αὐτό τό πράγμα οὔτε στήν ΚΕ, οὔτε στήν Ἐπιτροπή Πετρούπολης.

Ἡ συνάντηση αὐτή μέ τούς καντέτους, γιά τήν ὁποία δέν ἐνημερώθηκε οὔτε ἡ ΚΕ, οὔτε ἡ Ἐπιτροπή Πετρούπολης, ἦταν ἀκριβῶς μιά μυστική καί παράνομη διαβίβαση πληροφοριῶν στούς καντέτους.

Στή συνέντευξη ἀναφέρεται παρακάτω ὅτι οἱ μενσεβίκοι δέν ἀπόκρουσαν τήν ἐπαίσχυντη πρόταση τῶν καντέτων νά δοθοῦν στούς μενσεβίκους οἱ ἔδρες τῶν ἐργατῶν σάν ἀντάλλαγμα γιά τή βοήθεια πρὸς τούς καντέτους ἀπό μέρος τῶν μενσεβίκων. Ὁ σ. Μάρτοφ προσπαθεῖ ν' ἀποδείξει ὅτι οἱ μενσεβίκοι ἀπόκρουσαν αὐτή τήν πρόταση *προφορικά*. Δηλώνω κατηγορηματικά ὅτι οἱ ἐνέργειες τῶν μενσεβίκων ἤρθαν σέ ἀντίθεση μέ τήν προφορική τους ἀπόκρουση: 1) στά λόγια οἱ μενσεβίκοι ὑποσχέθηκαν νά δό-

*Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 12-18. Ἡ Σύντ.

σουν όλες τις έδρες στην εργατική κουρία. Στην πράξη, όταν όλοι οι πληρεξούσιοι τών εργατών σε γενική τους συγκέντρωση κάλεσαν τούς μενσεβίκους (μέ πλειοψηφία 220-230 ψήφους και κατά 10-20) νά παραιτηθούν από την «κρυφή ύποστήριξη» προς τούς καντέτους, οί μενσεβίκοι άρνήθηκαν νά ύποταχθούν· 2) ύστερα από τις 25 του Γενάρη, ύστερα από τή σύναψη του άριστερου συνασπισμού, οί μενσεβίκοι έγραψαν στον τύπο ότι, για νά βοηθήσουν αυτόν τό συνασπισμό, θέτουν τον παρακάτω όρο: έλευθερία δράσης τών μενσεβίκων εκλεκτόρων στο 2ο στάδιο. Ο όρος αυτός αντικειμενικά δέν μπορούσε νά σημαίνει παρά μονο ένα πράγμα: ότι ήταν πρόθυμοι νά ύποστηρίξουν τούς καντέτους ενάντια στους σοσιαλδημοκράτες στο 2ο στάδιο.

N. Λένιν

8

ΔΗΛΩΣΗ

11 (24) ΤΟΥ ΜΑΗ¹⁷⁵

Τό Γραφεῖο εἶχε δίκιο (μιά φωνή: «Φυσικά!»), ὅταν ἐξήγησε ὅτι εἶναι ἀπαράδεκτη ἢ ἀκύρωση τῆς χθεσινῆς ἀπόφασης. Γιά τήν ἀκύρωσή της χρειάζεται εἰδική ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου πού νά λέει ὅτι ἐπιτρέπεται νά μπεῖ αὐτή ἢ πρόταση σέ ψηφοφορία. Στή δοσμένη περίπτωση κανένας δέν προτείνει ν' ἀκυρωθεῖ ἡ χθεσινή ἀπόφαση. Ἡ ἀπόφαση παραμένει σέ ἰσχύ. Εἶναι ἄραγε παραδεκτή ἢ ἀναβολή; Ὁ Ἀμπραμόβιτς παράλειψε τό πίο οὐσιαστικό σημεῖο καί συγκεκριμένα ὅτι τό ζήτημα τῆς ἀναβολῆς προκλήθηκε ἀπό ἕνα καινούργιο περιστατικό (ἀπό τήν αἰτιολόγηση τῶν λεττονῶν) πού παρουσιάστηκε ὕστερα ἀπό τή χθεσινή ψηφοφορία γιά τίς ὁδηγίες. Αὐτό ἀποτελεῖ ἕνα καινούργιο αἰτιολογικό πού δέν τό ὑπολόγισε ὁ Ἀμπραμόβιτς. Ἐτσι, λοιπόν, ἡ πρόταση τοῦ Βέρνερ εἶναι, σύμφωνα μέ ὅλους τούς τύπους, σωστή.

9

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΑΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ
ΣΤΑ ΑΣΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ

12 (25) ΤΟΥ ΜΑΗ

Τό ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα βρίσκει-
ται στό κέντρο τῶν θεμελιακῶν διαφωνιῶν πού ἐδῶ καί πολύν
καιρό πιά χωρίζουν τή ρωσική σοσιαλδημοκρατία σέ δύο στρα-
τόπεδα. Ἀκόμη πρίν ἀπό τίς μεγάλες ἐπιτυχίες τῆς ἐπανάστασης
ἢ ἀκόμη καί πρίν ἀπό τήν ἐπανάσταση – ἂν μπορεῖ νά ἐκφραστεῖ
κανεῖς ἔτσι γιά τό πρῶτο ἐξάμηνο τοῦ 1905 – ὑπῆρχαν ἤδη δύο
ἀπόψεις ὀλότελα διαμορφωμένες πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα. Οἱ
διαμάχες εἶχαν σχέση μέ τήν ἐκτίμηση τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης
στή Ρωσία. Καί οἱ δύο κατευθύνσεις μέσα στή σοσιαλδημοκρα-
τία συμφωνοῦσαν ὅτι ἡ ἐπανάσταση αὐτή εἶναι ἀστική. Διαφω-
νοῦσαν ὅμως στόν τρόπο ἀντίληψης αὐτῆς τῆς κατηγορίας καί
στήν ἐκτίμηση τῶν πρακτικῶν πολιτικῶν συμπερασμάτων πού
πήγαζαν ἀπ' αὐτή. Ἡ μία πτέρυγα τῆς σοσιαλδημοκρατίας – οἱ
μενσεβίκοι – ἐρμήνευαν αὐτό τόν ὄρο μέ τήν ἔννοια ὅτι στήν
ἀστική ἐπανάσταση κύρια κινητήρια δύναμή της εἶναι ἡ ἀστική
τάξη, ἐνῶ τό προλεταριάτο δέν μπορεῖ παρά νά παίζει τό ρόλο τῆς
«ἄκρας ἀντιπολίτευσης». Τό προλεταριάτο δέν μπορεῖ ν' ἀναλά-
βει τό καθῆκον τῆς ἀνεξάρτητης διεξαγωγῆς αὐτῆς τῆς ἐπανά-
στασης, τῆς καθοδήγησής της. Οἱ διαφωνίες αὐτές ἐκδηλώθηκαν
πολύ ἀνάγλυφα στίς συζητήσεις γιά τήν προσωρινή κυβέρνηση
(ἡ πιό σωστά: γιά τή συμμετοχή τῶν σοσιαλδημοκρατῶν στήν
προσωρινή κυβέρνηση), συζητήσεις πού εἶχαν γίνει τό 1905. Οἱ
μενσεβίκοι ἀρνιοῦνταν τήν ἄποψη ὅτι ἐπιτρέπεται ἡ συμμετοχή
τῶν σοσιαλδημοκρατῶν στήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρ-
νηση, πρῶτ' ἀπ' ὅλα γιατί θεωροῦσαν ὅτι κύρια κινητήρια δύ-
ναμη ἢ ἡγέτης τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης εἶναι ἡ ἀστική τάξη. Ἡ
ἄποψη αὐτή ἐκδηλώθηκε ἐντελῶς καθαρά στήν ἀπόφαση τῶν
μενσεβίκων τοῦ Καυκάσου (1905)¹⁷⁶, πού ἐγκρίθηκε ἀπό τή νέα

«Ίσκρα». Στήν απόφαση αὐτή ἀναφερόταν καθαρά ὅτι ἡ συμμετοχή τῶν σοσιαλδημοκρατῶν στήν προσωρινή κυβέρνησις θά μπορούσε νά τρομάξει τήν ἀστική τάξη κι' ἔτσι ν' ἀδυνατίσει τήν ὁρμή τῆς ἐπανάστασης. Ἐδῶ ἀναγνωρίζεται ὀλοφάνερα ὅτι στήν ἀστική ἐπανάστασις τό προλεταριάτο δέν μπορεῖ καί δέν πρέπει νά προχωρήσει πιο πέρα ἀπό τήν ἀστική τάξη.

Οἱ μπολσεβίκοι εἶχαν ἀντίθετη ἄποψη. Ὑποστήριζαν ὅτι ὅπωςδήποτε ἡ ἐπανάστασις μας εἶναι ἀστική μέ τήν ἔννοια τοῦ κοινωνικοῦ οἰκονομικοῦ της περιεχομένου. Νά τί σημαίνει αὐτό: Οἱ σκοποὶ τῆς δοσμένης ἐπανάστασης πού συντελεῖται σήμερα στή Ρωσία δέν ξεπερνοῦν τά πλαίσια τῆς ἀστικῆς κοινωνίας. Ἀκόμη καί ἡ πιο πλήρης νίκη τῆς σύγχρονης ἐπανάστασης, δηλ. ἡ κατάκτηση τῆς πιο λαοκρατικῆς δημοκρατίας καί ἡ δήμευση ὅλης τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων ἀπό τήν ἀγροτιά, δέν θά ἔθιγε οὔτε στό ἐλάχιστο τίς βάσεις τοῦ ἀστικοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος. Ἡ ἀτομική ἰδιοκτησία στά μέσα παραγωγῆς (ἢ τό ἀτομικό νοικοκυριό στή γῆ, ἀνεξάρτητα ἀπό τό ποιός εἶναι ὁ νομικός της κάτοχος) καί ἡ ἐμπορευματική οἰκονομία παραμένουν. Οἱ ἀντιθέσεις τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνίας, καί ἡ κυριότερη ἀπ' αὐτές – ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα στή μισθωτή ἐργασία καί στό κεφάλαιο – ὅχι μόνο δέν ἐξαλείφονται, ἀλλά ἀντίθετα, ὀξύνονται καί βαθαίνουν ἀκόμη περισσότερο, ἀντπυσσόμενες πιο πλατιά καί σέ πιο καθαρή μορφή.

Ὅλα αὐτά πρέπει νά εἶναι τελείως ἀδιαφιλονίκητα γιά κάθε μαρξιστή. Ἀπό δῶ ὅμως δέν βγαίνει καθόλου τό συμπέρασμα ὅτι ἡ βασική κινητήρια δύναμη ἡ ἡγέτης τῆς ἐπανάστασης εἶναι ἡ ἀστική τάξη. Ἐνα τέτοιο συμπέρασμα θά σήμαινε ἐκχυδαϊσμό τοῦ μαρξισμοῦ, θά σήμαινε ἄγνοια τῆς ταξικῆς πάλης ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί στήν ἀστική τάξη. Τό ζήτημα εἶναι ὅτι ἡ ἐπανάστασις μας γίνεται σέ μιά ἐποχή πού τό προλεταριάτο ἄρχισε ἤδη νά ἔχει ἐπίγνωση πώς ἀποτελεῖ ἰδιαίτερη τάξη καί νά συνενώνεται σέ μιά ἀνεξάρτητη ταξική ὀργάνωση. Κάτω ἀπό τέτοιες συνθῆκες τό προλεταριάτο χρησιμοποιοῦν καθε κατάκτηση τῆς δημοκρατίας, χρησιμοποιοῦν καθε βῆμα ἐλευθερίας γιά νά δυναμώσει τήν ταξική του ὀργάνωση ἐνάντια στήν ἀστική τάξη. Ἀπό δῶ πηγάζει ἀναπόφευκτα ἡ προσπάθεια τῆς ἀστικῆς τάξης νά ἀμβλύνει τίς αἰχμηρές πλευρές τῆς ἐπανάστασης, νά ἐμποδίσει τήν ὀλοκλήρωσή της, νά μή δώσει τή δυνατότητα στό προλεταριάτο νά διεξάγει μέ πλήρη ἐλευθερία τήν ταξική του πάλη. Ὁ ἀνταγωνισμός ἀνάμεσα στήν ἀστική τάξη καί στό προλεταριάτο ἀναγκάζει τήν ἀστική τάξη νά ἐπιδιώκει τή διατήρηση ὀρισμέ-

νων ὀργάνων καί θεσμῶν τῆς παλιᾶς ἐξουσίας, γιά νά χρησιμοποιοῦν αὐτά τά ὄργανα ἐνάντια στό προλεταριάτο.

Γιαυτό, στήν καλύτερη περίπτωση, στήν ἐποχή μιᾶς μεγαλύτερης ἀνόδου τῆς ἐπανάστασης ἡ ἀστική τάξη ἀποτελεῖ (καί ἀποτελεῖ ὄχι τυχαῖα, ἀλλά ἀπό ἀναγκαιότητα, λόγω τῶν οἰκονομικῶν της συμφερόντων) ἕνα στοιχεῖο πού ταλαντεύεται ἀνάμεσα στήν ἐπανάσταση καί στήν ἀντίδραση. Συνεπῶς, ἡ ἀστική τάξη δέν μπορεῖ νά εἶναι ὁ ἡγέτης τῆς ἐπανάστασῆς μας.

Ἡ μεγαλύτερη ἰδιομορφία αὐτῆς τῆς ἐπανάστασης εἶναι ἡ ὀξύτητα τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος. Αὐτό τό ζήτημα εἶναι πολύ ὀξύτερο στή Ρωσία ἀπ' ὅ,τι ἦταν σέ ἀντίστοιχες συνθῆκες σέ ὁποιαδήποτε ἄλλη χώρα. Ἡ λεγόμενη ἀγροτική μεταρύθμιση τοῦ 1861 πραγματοποιήθηκε μέ τόση ἀσυνέπεια καί τόσο ἀντιδημοκρατικά, ὥστε τά κυριότερα θεμέλια τῆς φεουδαρχικῆς τσιφλικάδικης κυριαρχίας ἔμειναν ἀκλόνητα. Γιαυτό, τό ἀγροτικό ζήτημα, δηλ. ὁ ἀγῶνας τῶν ἀγροτῶν ἐνάντια στούς τσιφλικάδες γιά τή γῆ, ἀποδείχτηκε μιά ἀπό τίς λυδίες λίθους τῆς σημερινῆς ἐπανάστασης. Ὁ ἀγῶνας αὐτός γιά τή γῆ σπρώχνει ἀναπόφευκτα τεράστιες μάζες τῆς ἀγροτιᾶς πρὸς τή δημοκρατική ἐπανάσταση, γιατί μόνο ἡ δημοκρατία μπορεῖ νά δώσει στούς ἀγρότες γῆ, δίνοντας σ' αὐτούς τήν κυριαρχία μέσα στό κράτος. Ὁρος γιά τή νίκη τῆς ἀγροτιᾶς εἶναι ἡ πλήρης συντριβή τῆς τσιφλικάδικης γαιοκτησίας.

Ἀπ' αὐτό τό συσχετισμό τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων βγαίνει ἀναπόφευκτα τό συμπέρασμα: ἡ ἀστική τάξη δέν μπορεῖ νά εἶναι οὔτε ἡ βασική κινητήρια δύναμη, οὔτε ὁ ἡγέτης τῆς ἐπανάστασης. Μόνο τό προλεταριάτο εἶναι σέ θέση νά ὀδηγήσει τήν ἐπανάσταση ὡς τό τέλος, δηλ. ὡς τήν πλήρη νίκη. Ἡ νίκη ὅμως αὐτή μπορεῖ νά ἐπιτευχθεῖ μόνο μέ τόν ὄρο ὅτι τό προλεταριάτο θά κατορθώσει νά πάρει μαζί του τό μεγαλύτερο μέρος τῆς ἀγροτιᾶς. Ἡ νίκη τῆς σύγχρονης ἐπανάστασης στή Ρωσία μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ μόνο σάν ἐπαναστατική δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς.

Μιά τέτοια τοποθέτηση τοῦ ζητήματος, πού ἐμφανίζεται στίς ἀρχές ἀκόμη τοῦ 1905 – ἀναφέρομαι στό ΙΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ τήν ἀνοιξη τοῦ 1905 – βρῆκε τήν πλήρη ἐπαλήθευσή της στά γεγονότα ὅλων τῶν κυριότερων σταδίων τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης. Τά θεωρητικά μας συμπεράσματα ἐπιβεβαιώθηκαν στήν πράξη, μέσα στήν πορεία τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης. Στήν περίοδο τῆς μεγαλύτερης ἀνόδου, τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905, τό προλεταριάτο βρισκόταν ἐπικεφαλῆς, ἡ ἀστική τάξη ταλαντευόταν καί

έλισσόταν, ενώ οί αγρότες κατάστρεφαν τά ύποστατικά τών τσιφλικάδων. Τά έμβρυώδη όργανα τής έπαναστατικής έξουσίας (τά Σοβιέτ τών έργατών βουλευτών, τά Σοβιέτ τών αγροτών και στρατιωτών βουλευτών κτλ.) αποτελοΰνταν, κυρίως, από τούς αντιπρόσωπους του προλεταριάτου και σέ συνέχεια από τούς πρωτόπους τής έξεγερμένης αγροτιάς. Τόν καιρό τής πρώτης Δούμας οί αγρότες έδοσαν άμέσως τή δημοκρατική «Έργασιακή» ομάδα, πού ήταν πιο άριστερή, δηλ. πιο έπαναστατική από τούς φιλελεύθερους, τούς καντέτους. Τόν καιρό τών εκλογών για τή δεύτερη Δούμα οί αγρότες σύντριψαν κυριολεκτικά τούς φιλελεύθερους. Τό προλεταριάτο προπορευόταν και ή αγροτιά τό ακολουθοΰσε, λίγο – πολύ αποφασιστικά, ένάντια στην άπολυταρχία κι' ένάντια στους ταλαντευόμενους φιλελεύθερους.

Περνώ στά σχέδια αποφάσεων πού έχουμε μπροστά μας. Έ διαφορά τών απόψεων πού περιέγραψα βρήκε τήν πλήρη έκφρασή της στην αντίθεση ανάμεσα στην μπολσεβίκικη και στην μενσεβίκικη απόφαση. Τό μπολσεβίκικο σχέδιο έχει για βάση του ότι σ' αυτό καθορίζεται τό ταξικό περιεχόμενο τών βασικών τύπων τών αστικών κομμάτων. Αυτό τό στοιχείο μπήκε και στην βάση τής απόφασής μας για τό Ένωτικό συνέδριο τής Στοκχόλμης. Σ' εκείνη τήν απόφαση έμεις είχαμε κιόλας ξεχωρίσει τρεις βασικούς τύπους αστικών κομμάτων: τούς όχτωβριστές, τούς φιλελεύθερους και τούς αγροτικούς δημοκράτες (τότε δέν είχε ακόμη αποκρυσταλλωθεί έντελώς ή μορφή τους, και ή λέξη «τρουντοβίκος» δέν υπήρχε ακόμη στό ρωσικό πολιτικό λεξιλόγιο)*. Έ σημερινή μας απόφαση διατήρησε τήν ίδια βάση. Έ απόφαση αυτή δέν είναι παρά απλώς μία παραλλαγή τής απόφασης τής Στοκχόλμης. Έ πορεία τών γεγονότων επιβεβαίωσε σέ τέτοιο βαθμό τίς βασικές της θέσεις, ώστε χρειάστηκαν μερικές μόνο άσήμαντες αλλαγές για νά εκτιμηθεί ή πείρα τής πρώτης και τής δεύτερης Δούμας.

Έ μενσεβίκικη απόφαση για τό Ένωτικό συνέδριο δέν περιείχε καμιάν άνάλυση ούτε του τύπου τών κομμάτων, ούτε του ταξικού περιεχομένου τους. Έ απόφαση, έντελώς αδύνατα, αναφέρει «ότι στην Ρωσία τά αστικοδημοκρατικά κόμματα ακόμη μόλις διαμορφώνονται και γιαυτό δέν πρόλαβαν μέχρι τώρα ν' αποκτήσουν τό χαρακτήρα σταθερών κομμάτων», και «ότι στην σημερινή στιγμή δέν υπάρχουν στην Ρωσία κόμματα πού ήδη νά συνδυάζουν ταυτόχρονα τό συνεπή δημοκρατισμό μέ τήν έπαναστατικότητα-

* Βλ. "Απαντα 5η έκδ., τόμ. 12ος, σελ. 231-233. Έ Σύντ.

τα». Δέν είναι τάχα αυτό δηλώσεις αδυναμίας; Δέν είναι μήπως αυτό παρέκκλιση από τό μαρξιστικό καθήκον; Ἀπόλυτη σταθερότητα τῶν κομμάτων δέν θά ὑπάρξει ποτέ, ὅπως δέν θά ὑπάρξει ποτέ καί ἀπόλυτα «συνεπής» δημοκρατισμός ἔξω ἀπό τό προλεταριάτο. Ἡ δική μας ὅμως ὑποχρέωση εἶναι ν' ἀποκαλύπτουμε τίς ταξικές ρίζες ὅλων τῶν κομμάτων πού προβάλλουν στό προσκήνιο τῆς ἱστορίας. Καί ἡ ἀπόφασή μας ἔδειξε ὅτι τό πράγμα αὐτό μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ. Οἱ τρεῖς τύποι κομμάτων πού ἀνάφερε ἡ ἀπόφαση ἀποδείχτηκαν ἀρκετά «σταθεροί» στή διάρκεια ἑνός ὀλόκληρου χρόνου τῆς ἐπανάστασης, ὅπως ἀπόδειξα ἤδη στό παράδειγμα τῆς πρώτης καί τῆς δεύτερης Δούμας.

Ἀσταθεῖς ἀποδείχτηκαν οἱ ἀπόψεις τῶν μενσεβίκων. Ἡ σημερινή τους ἀπόφαση εἶναι ἕνα τεράστιο βῆμα πρὸς τά πίσω ἀκόμη καί σέ σύγκριση μέ τό περσινό τους σχέδιο ἀπόφασης. Ἄς ἐξετάσουμε αὐτή τήν ἀπόφαση πού δημοσιεύτηκε στή «Ναρόντ-ναγια Ντούμα», ἀρ. φύλ. 12 (τῆς 24 τοῦ Μάρτη 1907). Στό αἰτιολογικό μέρος αὐτῆς τῆς ἀπόφασης γίνεται λόγος, πρῶτο, γιά μιὰ «σειρά κοινούς σκοπούς» τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας· δεύτερο, γιά τήν ἀνάγκη ὅπως τό προλεταριάτο «συνδυάσει τίς ἐνέργειές του μέ τίς ἐνέργειες τῶν ἄλλων κοινωνικῶν τάξεων καί ὁμάδων»· τρίτο, ὅτι σέ μιὰ χώρα ὅπου ἐπικρατεῖ ἀριθμητικά ἡ ἀγροτιά καί ὅπου ἡ δημοκρατία τῆς πόλης εἶναι ἀδύναμη, τό προλεταριάτο «μέ τό δικό του κίνημα σπρώχνει μπροστά»... «ὀλόκληρη τήν ἀστική δημοκρατία τῆς χώρας»· τέταρτο, «ὅτι στή σημερινή κατάταξη τῶν ἀστικῶν κομμάτων, τό δημοκρατικό κίνημα τῆς χώρας δέν βρῆκε ἀκόμη τήν τελική του ἔκφραση», ἀντανακλώντας στόν ἕνα πόλο τό «ρεαλισμό» καί τήν ἀπροετοιμασία τῆς ἀστικῆς τάξης τῆς πόλης γιά πάλι, ἐνῶ στόν ἄλλο πόλο, «τίς αὐταπάτες πού συνδέονται μέ τό μικροαστικό ἐπαναστατισμό καί τίς ἀγροτικές οὐτοπίες τῆς ἀγροτιᾶς». Αὐτό εἶναι τό αἰτιολογικό μέρος τῆς ἀπόφασης τῶν μενσεβίκων. Ἄς δοῦμε τώρα τά συμπεράσματα: τό πρῶτο συμπέρασμα εἶναι ὅτι τό προλεταριάτο, ἀκολουθώντας ἀνεξάρτητη πολιτική, πρέπει νά παλέψει τόσο ἐνάντια στόν ὀπορτουνισμό καί στίς συνταγματικές αὐταπάτες τῆς ἀστικῆς τάξης, ὅσο καί ἐνάντια στίς ἐπαναστατικές αὐταπάτες καί στίς ἀντιδραστικές ἀπό οἰκονομική ἀποψη προθέσεις τῆς ἀγροτιᾶς. Τό δεύτερο συμπέρασμα: «πρέπει νά συνδυάζουμε τίς ἐνέργειές μας μέ τίς ἐνέργειες αὐτῶν τῶν κομμάτων».

Μιά τέτοια ἀπόφαση δέν δίνει ἀπάντηση σέ κανένα ἀπό τά προβλήματα πού εἶναι ὑποχρεωμένος νά βάλει μπροστά του κάθε

μαρξιστής, ἂν θέλει νά καθορίσει τή στάση τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα. Ποιά εἶναι αὐτά τά γενικά προβλήματα; Πρῶτ' ἀπ' ὅλα εἶναι ἀνάγκη νά καθορίσουμε τόν ταξικό χαρακτήρα τῶν κομμάτων. Ἐπειτα πρέπει νά ξεκαθαρίσουμε μέσα μας τό βασικό συσχετισμό τῶν διάφορων τάξεων στή δοσμένη ἐπανάσταση γενικά, δηλ. ποιά σχέση ἔχουν τά συμφέροντα αὐτῶν τῶν τάξεων ἀπέναντι στή συνέχιση ἢ στήν ἀνάπτυξη τῆς ἐπανάστασης. Παρακάτω, ἀπό τίς τάξεις γενικά πρέπει νά περάσουμε στό ρόλο πού παίζουν σήμερα τά διάφορα κόμματα ἢ οἱ διάφορες ομάδες κομμάτων. Τέλος, πρέπει νά κάνουμε πρακτικές ὑποδείξεις σχετικά μέ τήν πολιτική τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα.

Τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτά δέν ὑπάρχει στήν ἀπόφαση τῶν μενσεβίκων. Ἡ ἀπόφαση αὐτή εἶναι ἓνα εἶδος τυπικῆς ἀπάντησης-ὑπεκφυγῆς, εἶναι μιά ὑπεκφυγή πού συγκαλύπτεται μέ γενικές φράσεις περί «συνδυασμοῦ» τῆς πολιτικῆς τοῦ προλεταριάτου μέ τήν πολιτική τῆς ἀστικῆς τάξης. Πῶς ἀκριβῶς «θά γίνεῖ ὁ συνδυασμός» καί μέ ποιά ἀκριβῶς ἀστικοδημοκρατικά κόμματα, γι' αὐτό τό πράγμα δέν ἀναφέρεται οὔτε λέξη. Εἶναι μιά ἀπόφαση γιά κόμματα χωρίς κόμματα. Εἶναι μιά ἀπόφαση γιά τόν καθορισμό τῆς στάσης μας πού δέν καθορίζει καθόλου τή στάση μας ἀπέναντι στά διάφορα κόμματα. Δέν μπορεῖς νά καθοδηγεῖσαι ἀπό μιά τέτοια ἀπόφαση, γιατί σοῦ ἀφήνει ἀπόλυτη ἐλευθερία «νά συνδυάζεις» ὅ,τι θέλεις καί ὅπως θέλεις. Αὐτή ἡ ἀπόφαση δέν περιορίζει κανένα· εἶναι ἡ πιό «φιλελεύθερη» ἀπόφαση μέ τήν κυριολεκτική σημασία αὐτῆς τῆς λέξης. Τήν ἀπόφαση αὐτή μπορεῖ νά τήν ἐρμηνεύσει κανεῖς ὅπως θέλει. Δέν ὑπάρχει ὅμως σ' αὐτήν οὔτε κόκκος μαρξισμοῦ. Οἱ βασικές ἀρχές τοῦ μαρξισμοῦ ἀγνοήθηκαν ἐδῶ σέ τέτοιο σημεῖο, ὥστε ὅποιοσδήποτε ἀριστερός καντέτος θά ἔβαζε τήν ὑπογραφή του κάτω ἀπ' αὐτή τήν ἀπόφαση. Πάρτε τά κύρια σημεῖα της: «οἱ κοινοί σκοποί» τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας... Μήπως γι' αὐτό τό πράγμα δέν κραυγάζει ὅλος ὁ φιλελεύθερος τύπος;... Ἡ ἀνάγκη τοῦ «συνδυασμοῦ» εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνο πού ἀπαιτοῦν οἱ καντέτοι... Ἀγώνας ἐνάντια στόν ὀπορτουνισμό πρὸς τά δεξιά καί στόν ἐπαναστατισμό πρὸς τ' ἀριστερά, εἶναι ἡ πιό ἀγαπημένη κουβέντα τῶν ἀριστερῶν καντέτων πού θέλουν, δῆθεν, νά τοποθετοῦνται ἀνάμεσα στούς τρουντοβικούς καί στούς ἀστούς φιλελεύθερους! Αὐτό δέν εἶναι θέση ἑνός ἐργατικοῦ κόμματος, τό ὁποῖο τοποθετεῖται ξεχωριστά καί ἀνεξάρτητα ἔξω ἀπό τήν ἀστική δημοκρατία, αὐτό εἶναι θέση ἑνός φιλελεύθερου πού ἐπιδιώκει νά καταλά-

βει τό «κέντρο» μέσα στήν αστική δημοκρατία!

Ἐξετάστε τήν οὐσία τῆς θέσης τῶν μενσεβίκων: τό προλεταριάτο μέ τό κίνημά του «σπρώχνει μπροστά» «όλόκληρη τήν αστική δημοκρατία τῆς χώρας». Εἶναι τάχα σωστή αὐτή ἡ θέση; Ἀσφαλῶς ὄχι. Θυμηθεῖτε τά σοβαρότερα γεγονότα τῆς ἐπανάστασής μας. Πάρτε τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν. Τό προλεταριάτο ἀπάντησε μέ ἀποφασιστική ἄρνηση στήν ἐκκλήση τοῦ τσάρου νά μπεῖ στό δρόμο τῆς νομιμότητας, νά δεχτεῖ τούς ὅρους τοῦ τσάρου γιά τή σύγκληση τοῦ πρώτου λαϊκοῦ ἀντιπροσωπευτικοῦ σώματος. Τό προλεταριάτο κάλεσε τό λαό νά σαρώσει αὐτό τό θεσμό, νά μήν ἐπιτρέψει τήν ἴδρυσή του. Τό προλεταριάτο κάλεσε ὅλες τίς ἐπαναστατικές τάξεις νά παλέψουν γιά καλύτερους ὅρους σύγκλησης τοῦ λαϊκοῦ ἀντιπροσωπευτικοῦ σώματος. Αὐτό καθόλου δέν προκαθόριζε τό ζήτημα τῆς χρησιμοποίησης ἀκόμη καί ἑνός κακοῦ θεσμοῦ, ἄν παρ' ὅλες τίς προσπάθειές μας, ἔπαιρνε σάρκα καί ὀστά. Ἦταν μιά πάλη ἐνάντια στή δημιουργία τῶν χειρότερων ἀκριβῶς ὄρων σύγκλησης τοῦ λαϊκοῦ ἀντιπροσωπευτικοῦ σώματος. Στήν ἐκτίμηση τῆς ἀποχῆς κάνουν πολύ συχνά ἕνα λογικό καί ἱστορικό λάθος, δηλ. συγχέουν τήν πάλη στά πλαίσια ἑνός δοσμένου θεσμοῦ μέ τήν πάλη ἐνάντια στήν ἴδρυση αὐτοῦ τοῦ θεσμοῦ.

Πῶς ἀπάντησε λοιπόν ἡ φιλελεύθερη αστική τάξη στήν ἐκκλήση τοῦ προλεταριάτου; Ἀπάντησε μέ ὁμαδικές κραυγές ἐνάντια στήν ἀποχή. Καλοῦσε τό λαό νά πάρει μέρος στίς ἐκλογές γιά τή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν. Οἱ φιλελεύθεροι καθηγητές καλοῦσαν τούς φοιτητές νά ἀσχοληθοῦν μέ τίς σπουδές τους, ἀντί νά κάνουν ἀπεργίες. Στήν ἐκκλήση τοῦ προλεταριάτου γιά πάλη ἡ αστική τάξη ἀπάντησε μέ πάλη ἐνάντια στό προλεταριάτο. Ὁ ἀνταγωνισμός ἀνάμεσα σ' αὐτές τίς τάξεις καί μέσα στά πλαίσια τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης ἐκδηλώθηκε ἀκόμη ἀπό τότε ἐντελῶς ξεκάθαρα. Ἡ αστική τάξη ἤθελε νά περιορίσει τήν ἐκταση τῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου, νά μήν τήν ἀφήσει νά ὑπερβεῖ τά ὅρια τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος γιά τή σύγκληση τῆς Δούμας τοῦ Μπουλίγκιν.

Ὁ καθηγητής Βινογκράντοφ, τό ἀστέρι τῆς φιλελεύθερης ἐπιστήμης, ἔγραφε τότε ἀκριβῶς: θά ἦταν εὐτύχημα γιά τή Ρωσία, ἄν ἡ ἐπανάστασή μας ἀκολουθοῦσε τό δρόμο τοῦ 1848-1849, θά ἦταν ἀτύχημα ἄν ἀκολουθοῦσε τό δρόμο τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1789-1793. Ὁ «δημοκράτης» αὐτός ὀνόμαζε εὐτύχημα τό δρόμο μιᾶς ἡμιτελοῦς ἐπανάστασης, τό δρόμο μιᾶς νικημένης ἐξέγερσης! Ἄν ἡ ἐπανάστασή μας ξοφλοῦσε τούς λογαριασμούς της μέ

όλους τούς έχθρους της τό ίδιο αμείλικτα, όπως ή γαλλική επανάσταση τό 1793, τότε, κατά τή γνώμη αὐτοῦ τοῦ «φιλελεύθερου», γιά τήν αποκατάσταση τῆς τάξης θά ἔπρεπε νά κληθεῖ ὁ πρῶστος ὑπαξιωματικός. Οἱ μενσεβίκοι λένε ὅτι εἶναι «ἀνέτοιμη γιά πάλη» ἡ ἀστική μας τάξη. Στήν πραγματικότητα ὅμως ἡ ἀστική τάξη ἀκόμη ἀπό τότε ἦταν ἔτοιμη νά παλέψει, καί νά παλέψει ἀκριβῶς ἐνάντια στό προλεταριάτο, νά παλέψει ἐνάντια στίς «ὑπέρμετρες» νίκες τῆς επανάστασης.

Πᾶμε παρακάτω. Ἄς πάρουμε τήν περίοδο Ὀκτώβρη–Δεκέμβρη τοῦ 1905. Εἶναι περιττό ν' ἀποδείξουμε ὅτι σ' αὐτή τήν περίοδο τῆς μεγαλύτερης ἀνόδου τῆς επανάστασῆς μας ἡ ἀστική τάξη ἔδειξε ὅτι ἦταν «ἔτοιμη γιά πάλη» ἐνάντια στό προλεταριάτο. Αὐτό τό πράγμα τό ἀναγνώριζε πέρα γιά πέρα ὁ τύπος τῶν μενσεβίκων ἐκείνης τῆς περιόδου. Ἡ ἀστική τάξη, συμπεριλαμβανομένων καί τῶν καντέτων, προσπαθοῦσε μέ κάθε τρόπο ν' ἀμαυρώσει τήν επανάσταση, νά τήν παρουσιάσει μέ τή μορφή μιᾶς τυφλῆς καί ἄγριας ἀναρχίας. Ἡ ἀστική τάξη ὄχι μόνο δέν ὑποστήριζε τά ὄργανα τῆς ἐξέγερσης πού εἶχε δημιουργήσει ὁ λαός, ὅλα αὐτά τά Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν, τά Σοβιέτ τῶν ἀγροτῶν καί στρατιωτῶν βουλευτῶν κτλ., ἀλλά καί τά φοβόταν καί πάλευε ἐνάντιά τους. Θυμηθεῖτε τόν Στροῦβε πού ὀνόμαζε αὐτά τά ὄργανα ἐξευτελιστικό θέαμα. Ἡ ἀστική τάξη ἔβλεπε σ' αὐτά τά ὄργανα τήν επανάσταση νά προχωρεῖ πάρα πολύ μπροστά. Ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη ἤθελε νά μπάσει τήν ἐνέργεια τῆς επαναστατικῆς πάλης τοῦ λαοῦ στή στενή κοίτη τῆς ἀστυνομικῆς-συνταγματικῆς ἀντίδρασης.

Δέν ὑπάρχει ἀνάγκη νά ποῦμε πολλά γιά τή διαγωγή τῶν φιλελεύθερων στήν πρώτη καί στή δεύτερη Δούμα. Καί οἱ μενσεβίκοι ἀναγνώρισαν ὅτι στήν πρώτη Δούμα οἱ καντέτοι ἐμπόδιζαν τήν επαναστατική πολιτική τῶν σοσιαλδημοκρατῶν καί ὡς ἓνα βαθμό καί τῶν τρουντοβίκων, φρενάριζαν τή δράση τους. Στή δεύτερη Δούμα οἱ καντέτοι προσχώρησαν ἀνοιχτά στή μαύρη ἑκατονταρχία, ὑποστήριξαν ἀνοιχτά τήν κυβέρνηση.

Τό νά λές τώρα ὅτι τό προλεταριάτο μέ τό κίνημά του «σπρώχνει μπροστά ὀλόκληρη τήν ἀστική δημοκρατία τῆς χώρας», σημαίνει ὅτι εἰρωνεύεσαι τά γεγονότα. Τό νά ἀποσιωπᾶς σήμερα τήν ἀντεπαναστατικότητα τῆς ἀστικῆς μας τάξης, σημαίνει ὅτι ἐγκαταλείπεις τελείως τή μαρξιστική ἀποψη, ὅτι ξεχνᾶς ἐντελῶς τήν ἀποψη τῆς ταξικῆς πάλης.

Οἱ μενσεβίκοι μιλοῦν στήν ἀπόφασή τους γιά τό «ρεαλισμό» τῶν ἀστικῶν τάξεων τῆς πόλης. Περίεργη ὀρολογία πού τούς

προδίνει παρά τή θέλησή τους. Συνηθίσαμε νά συναντοῦμε στούς σοσιαλδημοκράτες τῆς δεξιᾶς πτέρυγας μιά ιδιαίτερη σημασία τῆς λέξης ρεαλισμός. Λογουχάρη, ἡ «Σοβρεμένναγια Ζίζν» τοῦ Πλεχάνοφ ἀντιπαραθέτε τό «ρεαλισμό» τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς δεξιᾶς πτέρυγας στόν «ἐπαναστατικό ρομαντισμό» τῶν ἀριστερῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Τί ἐννοεῖ, λοιπόν, ἡ ἀπόφαση τῶν μενσεβίκων, ὅταν μιλάει γιά ρεαλισμό; Βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ἐπαινεῖ τήν ἀστική τάξη γιά τή μετριοπάθεια καί τή σύνεσή της!

Οἱ συλλογισμοί αὐτοί τῶν μενσεβίκων γιά τό «ρεαλισμό» τῆς ἀστικῆς τάξης, γιά τήν «ἀπροετοιμασία» της γιά πάλι, σέ συνδυασμό μέ τήν ἀνοιχτή δήλωση τῆς πλατφόρμας τοῦς τακτικῆς γιά «μονόπλευρη ἐχθρότητα» τῶν σοσιαλδημοκρατῶν πρὸς τοὺς φιλελεύθερους, δέν ἀποδείχνουν παρά ἓνα καί μόνο πράγμα. Στήν πραγματικότητα ὅλα αὐτά σημαίνουν ὅτι τήν ἀνεξάρτητη πολιτική τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τήν ὑποκαθιστᾷ ἡ πολιτική τῆς ἐξάρτησης ἀπό τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη! Καί τήν οὐσία αὐτή τοῦ μενσεβικισμοῦ δέν τήν ἐπινοήσαμε ἐμεῖς, δέν τή βγάλαμε μόνο ἀπό τοὺς θεωρητικούς τοὺς συλλογισμούς· αὐτή ἐκδηλώθηκε σ' ὅλες τίς σοβαρές πολιτικές ἐνέργειές τοὺς στό χρόνο πού πέρασε. Πάρτε τό σύνθημα «ὑπεύθυνη κυβέρνηση», τοὺς συνασπισμούς μέ τοὺς καντέτους, τήν ψήφιση τοῦ Γκολοβίν κτλ. Στήν πραγματικότητα αὐτό ἀκριβῶς ἦταν μιά πολιτική ἐξάρτησης ἀπό τοὺς φιλελεύθερους.

Καί τί λένε οἱ μενσεβίκοι γιά τήν ἀγροτική δημοκρατία; Ἡ ἀπόφαση βάζει στήν ἴδια γραμμὴ καί ἀντιπαραθέτει σάν ἰσότιμα ἢ, πάντως σάν ἐντελῶς ὁμογενῆ πράγματα τό «ρεαλισμό» τῆς ἀστικῆς τάξης καί τίς «ἀγροτικές οὐτοπίες» τῆς ἀγροτιᾶς. Πρέπει νά παλέψουμε, λένε οἱ μενσεβίκοι, τόσο ἐνάντια στόν ὀπορτουνισμό τῆς ἀστικῆς τάξης, ὅσο καί ἐνάντια στόν οὐτοπισμό, στό «μικροαστικό ἐπαναστατισμό» τῆς ἀγροτιᾶς. Αὐτός εἶναι ἓνας τυπικός συλλογισμός τοῦ μενσεβικισμοῦ. Κι' ἀξίζει τόν κόπο νά ἐπιμείνουμε σ' αὐτόν, γιατί εἶναι ριζικά λαθεμένος. Ἀπ' αὐτόν τό συλλογισμό βγαίνουν ἀναπόφευκτὰ μιά σειρά λαθεμένα συμπεράσματα στήν πρακτική πολιτική. Πίσω ἀπό τό παραπέτασμα τῆς κριτικῆς τῶν ἀγροτικῶν οὐτοπιῶν κρύβεται ἡ μή κατανόηση τῶν καθηκόντων τοῦ προλεταριάτου νά σπρώχνει μπροστά τήν ἀγροτιά στήν πάλι γιά τήν ὀλοκληρωτική νίκη τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης.

Πραγματικά, κοιτάξτε ἀπό πῶς κοντά τή σημασία τῶν ἀγροτικῶν οὐτοπιῶν τῆς ἀγροτιᾶς στή σημερινή ἐπανάσταση. Σέ τί

ἔγκειται ἡ βασική οὐτοπία της; Χωρίς ἀμφιβολία ἔγκειται στήν ἰδέα τοῦ ἐξισωτισμοῦ, στήν πεποδῖθηση ὅτι τάχα ἡ κατάργηση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας γῆς καί τό μοίρασμα τῆς γῆς (ἢ τῆς γαιοχρησίας) εἶναι ἐξίσου σέ θέση νά ἐξαλείψουν τίς πηγές τῆς ἀνέχειας, τῆς ἀθλιότητος, τῆς ἀνεργίας καί τῆς ἐκμετάλλευσης.

Δέν χωράει συζήτηση ὅτι ἀπό τήν ἄποψη τοῦ σοσιαλισμοῦ αὐτό τό πράγμα εἶναι οὐτοπία, οὐτοπία μικροαστοῦ. Ἀπό τήν ἄποψη τοῦ σοσιαλισμοῦ αὐτό τό πράγμα εἶναι ἀντιδραστική πρόληψη, γιατί γιά τόν προλεταριακό σοσιαλισμό τό ἰδεῶδες βρίσκεται ὄχι στήν ἰσότητα τῶν μικρονοικοκυρέων, ἀλλά στή μεγάλη κοινωνικοποιημένη παραγωγή. Μήν ξεχνᾶτε ὅμως ὅτι ἐμεῖς ἐκτιμοῦμε τώρα τή σημασία τῶν ἰδανικῶν τῆς ἀγροτιᾶς ὄχι μέσα στά πλαίσια τοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος, ἀλλά στά πλαίσια τῆς σημερινῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης. Εἶναι, ἄραγε, οὐτοπικό, ἀντιδραστικό στή σημερινή ἐπανάσταση ν' ἀφαιρεθεῖ ὅλη ἡ γῆ ἀπό τούς τσιφλικάδες καί νά μοιραστεῖ ἢ νά κατανεμηθεῖ ἐξίσου ἀνάμεσα στούς ἀγρότες; Ὁχι! Αὐτό ὄχι μόνο δέν εἶναι ἀντιδραστικό, ἀλλά ἀντίθετα, ἐκφράζει μέ τόν πῖο ἀποφασιστικό, μέ τόν πῖο συνεπή τρόπο τήν τάση γιά τήν ὅσο τό δυνατό ριζικότερη κατάργηση ὀλόκληρου τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος, ὅλων τῶν ὑπολειμμάτων τῆς δουλοπαροικίας. Οὐτοπική εἶναι ἡ ἰδέα ὅτι δῆθεν ὁ «ἐξισωτισμός» μπορεῖ νά διατηρηθεῖ στίς συνθῆκες τῆς ἐμπορευματικῆς παραγωγῆς καί ν' ἀποτελέσει μάλιστα τήν ἀρχή ἑνός μισοσοσιαλισμοῦ. Ἡ ἐπιδίωξη τῶν ἀγροτῶν νά πάρουν ἀμέσως τώρα τή γῆ ἀπό τούς τσιφλικάδες καί νά τήν μοιράσουν μεταξύ τους ἐξίσου δέν εἶναι οὐτοπική, ἀλλά ἐπαναστατική μέ τήν πῖο κυριολεκτική, μέ τήν πῖο αὐστηρά ἐπιστημονική ἔννοια τῆς λέξης. Μιά τέτοια ἀφαίρεση τῆς γῆς κι' ἕνα τέτοιο μοίρασμα της θά δημιουργοῦσαν τή βάση γιά τήν πῖο γρήγορη, τήν πῖο πλατιά καί τήν πῖο ἐλεύθερη ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ.

Ἀντικειμενικά, ὄχι ἀπό τήν ἄποψη τῶν ἐπιθυμιῶν μας, ἀλλά ἀπό τήν ἄποψη τῆς σημερινῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης τῆς Ρωσίας, τό βασικό πρόβλημα τῆς ἐπανάστασής μας συνοψίζεται ἀκριβῶς στό ἄν ἡ ἐπανάσταση θά ἐξασφαλίσαι τήν ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ μέσω τῆς πλήρους νίκης τῶν ἀγροτῶν πάνω στούς τσιφλικάδες ἢ μέσω τῆς νίκης τῶν τσιφλικάδων πάνω στούς ἀγρότες. Ἡ ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση στήν οἰκονομία τῆς Ρωσίας εἶναι ἐντελῶς ἀναπόφευκτη. Καμιά δύναμη στόν κόσμο δέν μπορεῖ νά τήν ἐμποδίσει. Ἡ ἐπανάσταση ὅμως αὐτή μπορεῖ νά γίνει μέ δύο μορφές: μέ τόν πρωσσικό, ἄν μποροῦμε νά

ἐκφραστοῦμε ἔτσι, τύπο ἢ μέ τόν ἀμερικανικό τύπο. Νά τί σημαίνει αὐτό τό πράγμα: οἱ τσιφλικάδες, σέ περίπτωση νίκης τους, θά ἐπιβάλουν στούς ἀγρότες τήν ἐξαγορά ἢ ἄλλες ἀσήμαντες παραχωρήσεις, θά ἐνωθοῦν μέ μιά χούφτα πλουσίων καί θά καταστρέψουν ὀριστικά τίς μάζες, μετατρέποντας τά νοικοκυριά τους σέ γιουνκερικά, καπιταλιστικά νοικοκυριά. Μιά τέτοια ἐπανάσταση θά εἶναι βέβαια ἀστικοδημοκρατική, θά εἶναι ὅμως λιγότερο ὠφέλιμη γιά τούς ἀγρότες, λιγότερο ὠφέλιμη ἀπό τήν ἄποψη τῆς ταχύτητας ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ. Ἀντίθετα, ἡ ὀλοκληρωτική νίκη τῆς ἀγροτικῆς ἐξέγερσης, ἡ δήμευση ὅλης τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων, τό ἐξίσου μοίρασμά της, σημαίνουν τήν πιό γρήγορη ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ, τήν πιό ὠφέλιμη γιά τούς ἀγρότες μορφή ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης.

Καί δέν εἶναι μόνο γιά τούς ἀγρότες πιό ὠφέλιμη αὐτή ἡ μορφή. Τό ἴδιο ὠφέλιμη εἶναι καί γιά τό προλεταριάτο. Τό συνειδητό προλεταριάτο ξέρεи ὅτι δέν ὑπάρχει καί δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει ἄλλος δρόμος πρὸς τό σοσιαλισμό, ἐκτός ἀπ' τό δρόμο πού περνάει ἀπό τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση.

Συνεπῶς, ὅσο λιγότερο πλήρης, ὅσο λιγότερο ἀποφασιστική θά εἶναι αὐτή ἡ ἐπανάσταση, τόσο πιό πολύν καιρό καί τόσο πιό ἔντονα θά βαραίνουν πάνω στό προλεταριάτο ὄχι τά σοσιαλιστικά καθήκοντα, ὄχι τά καθαρῶς ταξικά προλεταριακά, ἀλλά τά γενικά δημοκρατικά καθήκοντα. Ὅσο πιό πλήρης θά εἶναι ἡ νίκη τῆς ἀγροτιᾶς, τόσο πιό γρήγορα τό προλεταριάτο θά ξεχωρίσει ὀριστικά σάν τάξη, τόσο πιό ξεκάθαρα θά προβάλλει τά δικά του καθαρὰ σοσιαλιστικά καθήκοντα καί τούς σκοπούς του.

Ἀπό δῶ φαίνεται ὅτι οἱ ιδέες τῆς ἀγροτιᾶς γιά τόν ἐξισωτισμό πού εἶναι ἀντιδραστικές καί οὔτοπικές ἀπό τήν ἄποψη τοῦ σοσιαλισμοῦ, εἶναι ἐπαναστατικές ἀπό τήν ἄποψη τοῦ ἀστικοῦ δημοκρατισμοῦ. Γιαυτό, τό νά βάζεις στή σημερινή ἐπανάσταση δίπλα-δίπλα τήν ἀντιδραστικότητα τῶν φιλελεύθερων μέ τόν ἀντιδραστικό οὔτοπισμό τῶν ἀγροτῶν, ὀσοναφορᾶ τίς ιδέες γιά τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση, σημαίνει ὅτι κάνεις ὀλοφάνερο λογικό καί ἱστορικό λάθος. Τό νά βάζεις στήν ἴδια μοίρα τίς ἐπιδιώξεις τῶν φιλελεύθερων νά περιορίσουν τή σημερινή ἐπανάσταση στήν ἐξαγορά, στή συνταγματική μοναρχία, στό ἀγροτικό πρόγραμμα τῶν καντέτων κτλ. καί τίς προσπάθειες τῶν ἀγροτῶν νά ἐξιδανικεύσουν οὔτοπικά μέ ἀντιδραστικό πνεῦμα τίς ἐπιδιώξεις τους νά συντρίψουν ἀμέσως τούς τσιφλικάδες, νά τούς ἀφαιρέσουν ὅλη τή γῆ, νά τή μοιράσουν ὅλη, τό νά βάζεις αὐτά τά πράγματα στήν ἴδια μοίρα, σημαίνει ὅτι ἐγκαταλείπεις ὀλό-

τελα ὄχι μόνο τήν ἄποψη τοῦ προλεταριάτου, ἀλλά ἀκόμη καί τήν ἄποψη τοῦ συνεποῦς ἐπαναστάτη δημοκράτη. Τό νά γράφεις μιάν ἀπόφαση γιά τήν πάλη ἐνάντια στόν ὀπορτουνισμό τοῦ φιλελεύθερου καί στόν ἐπαναστατισμό τοῦ μουζίκου στή δοσμένη ἐπανάσταση, σημαίνει ὅτι γράφεις μιά ἀπόφαση ὄχι σοσιαλδημοκρατική. Ὅποιος γράφει μιά τέτοια ἀπόφαση δέν εἶναι σοσιαλδημοκράτης, ἀλλά ἕνας διανοούμενος πού βρίσκεται μεταξύ τοῦ φιλελεύθερου καί τοῦ μουζίκου στό στρατόπεδο τῆς ἀστικής δημοκρατίας.

Δέν μπορῶ νά σταθῶ ἐδῶ τόσο λεπτομερειακά, ὅσο θά ἔπρεπε στήν περιβόητη πλατφόρμα τακτικῆς τῶν μενσεβίκων μέ τό περιώνυμο σύνθημά τους τῆς πάλης ἐνάντια στή «μονόπλευρη ἐχθρότητα τοῦ προλεταριάτου ἀπέναντι στό φιλελευθερισμό». Ὁ μή μαρξιστικός καί μή προλεταριακός χαρακτήρας αὐτοῦ τοῦ συνθήματος εἶναι πιά ὀλοφάνερος.

Κλείνοντας, θά σταθῶ σέ μιά δῆθεν ἀντίρρηση πού μᾶς προβάλλουν συχνά. Οἱ τρουντοβίκοι «σας», μᾶς λένε, πᾶνε μέ τούς καντέτους ἐναντίον μας. Αὐτό εἶναι σωστό. Αὐτό τό πράγμα ὅμως δέν ἀποτελεῖ ἀντίρρηση ἐνάντια στήν ἄποψή μας κι' ἐνάντια στήν ἀπόφασή μας, γιατί αὐτό τό παραδεχτήκαμε κατά τρόπο ἀπόλυτα συγκεκριμένο καί κατηγορηματικό.

Οἱ τρουντοβίκοι, ἀναμφισβήτητα, δέν εἶναι ἀπόλυτα συνεπεῖς δημοκράτες. Οἱ τρουντοβίκοι (μαζί καί οἱ ἐσέροι), ἀναμφίβολα, ταλαντεύονται ἀνάμεσα στούς φιλελεύθερους καί στό ἐπαναστατικό προλεταριάτο. Αὐτό τό εἶπαμε καί πρέπει νά τό λέμε. Αὐτές οἱ ταλαντεύσεις δέν εἶναι καθόλου τυχαῖες. Εἶναι ἀναπόφευκτες, λόγω τῆς ἴδιας τῆς οὐσίας τῆς οἰκονομικῆς θέσης τοῦ μικροπαραγωγοῦ. Ἀπό τό ἕνα μέρος, ὁ μικροπαραγωγός εἶναι ἕνας καταπιεζόμενος, ὑφίσταται τήν ἐκμετάλλευση. Παρά τή θέλησή του σπρώχνεται στήν πάλη ἐνάντια σ' αὐτήν τήν κατάσταση, στήν πάλη γιά τή δημοκρατία, στίς ιδέες γιά τήν κατάργηση τῆς ἐκμετάλλευσης. Ἀπό τό ἄλλο μέρος, εἶναι *μικρονοικοκύρης*. Μέσα στόν ἀγρότη ζεῖ τό ἐνστικτο τοῦ νοικοκύρη, ἄν ὄχι τοῦ σημερινοῦ πάντως τοῦ αὐριανοῦ νοικοκύρη. Αὐτό τό ἐνστικτο τοῦ νοικοκύρη, τοῦ ἰδιοκτήτη, ἀπομακρύνει τόν ἀγρότη ἀπό τό προλεταριάτο, γεννᾷ στήν ψυχή τοῦ ἀγρότη τά ὄνειρα καί τίς ἐπιδιώξεις νά γίνει ἄνθρωπος, νά γίνει ὁ ἴδιος ἀστός, ν' ἀπομονωθεῖ ἀπό ὀλόκληρη τήν κοινωνία στό δικό του κομμάτι γῆς, στό δικό του σωρό κοπριάς, ὅπως ἔλεγε σαρκαστικά ὁ Μάρξ¹⁷⁷.

Οἱ ταλαντεύσεις τῆς ἀγροτιᾶς καί τῶν ἀγροτικῶν δημοκρατικῶν κομμάτων εἶναι ἀναπόφευκτες. Καί γι' αὐτό τό λόγο ἡ σοσι-

αλδημοκρατία δέν πρέπει καθόλου νά διστάζει νά κρατηθεῖ μακριά ἀπό τίς τέτοιες ταλαντεύσεις. Κάθε φορά πού οἱ τρουντοβίκοι δείχνουν λιποψυχία καί σέρνονται στήν οὐρά τῶν φιλελεύθερων, ἔμεῖς πρέπει ἄφοβα καί μέ πλήρη σταθερότητα νά παλεύουμε ἐνάντια στούς τρουντοβίκοις, νά ξεσκεπάζουμε καί νά μαστιγώνουμε τή μικροαστική ἀστάθεια καί πλαδαρότητα.

Ἡ ἐπανάστασή μας περνᾷ δύσκολες στιγμές. Χρειάζεται ὅλη ἡ δύναμη τῆς θέλησης, ὅλη ἡ σθεναρότητα καί ἡ σταθερότητα τοῦ συσπειρωμένου προλεταριακοῦ κόμματος γιά νά μπορεῖ ν' ἀντισταθεῖ στίς διαθέσεις τῆς δυσπιστίας, τῆς ἀποθάρρυνσης, τῆς ἀδιαφορίας καί τῆς ἄρνησης γιά πάλι. Ἡ μικροαστική τάξη πάντοτε καί ἀναπόφευκτα θά ὑποκύπτει πολύ εὐκόλα σέ παρόμοιες διαθέσεις, θά δείχνει ἔλλειψη χαρακτήρα, θά προδίνει τόν ἐπαναστατικό δρόμο, θά θρηνωδεῖ καί θά μετανοεῖ. Καί σέ ὅλες αὐτές τίς περιπτώσεις τό ἐργατικό κόμμα θά ἀπομονώνεται ἀπό τήν ταλαντευόμενη μικροαστική δημοκρατία. Σέ ὅλες αὐτές τίς περιπτώσεις θά πρέπει νά ξέρουμε ἀκόμη καί ἀπό τό βῆμα τῆς Δούμας νά ξεσκεπάζουμε ἀνοιχτά τούς ἀσταθεῖς δημοκράτες. «Ἄγρότες! – πρέπει νά λέμε στή Δούμα σέ τέτοιες περιπτώσεις, – ἄγρότες! νά ξέρετε ὅτι οἱ ἀντιπρόσωποί σας σᾶς προδίνουν, ὅτι σέρνονται στήν οὐρά τῶν φιλελεύθερων τσιφλικάδων. Οἱ ἀντιπρόσωποί σας στή Δούμα προδίνουν τήν ὑπόθεση τῆς ἀγροτιᾶς στούς φιλελεύθερους πολυλογάδες καί δικηγόρους». Ἄς ξέρουν οἱ ἄγρότες – ἔμεῖς πρέπει νά τούς τό ἀποδείξουμε μέ συγκεκριμένα γεγονότα – ὅτι μόνο τό ἐργατικό κόμμα εἶναι ὁ πραγματικά σίγουρος, ὁ ὡς τό τέλος πιστός ὑπερασπιστής τῶν συμφερόντων ὄχι μόνο τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἀλλά καί τῆς δημοκρατίας, ὄχι μόνο τῶν συμφερόντων ὄλων τῶν ἐργαζόμενων καί ἐκμεταλλευόμενων, ἀλλά καί τῶν συμφερόντων ὀλόκληρης τῆς ἀγροτικῆς μάζας πού παλεύει ἐνάντια στή φεουδαρχική ἐκμετάλλευση.

Ἄν θά ἐφαρμόσουμε σταθερά καί ἀκλόνητα μιά τέτοια πολιτική, θά ἀποκομίσουμε ἀπό τήν ἐπανάστασή μας τεράστιο ὕλικό γιά τήν ὑπόθεση τῆς ταξικῆς ἀνάπτυξης τοῦ προλεταριάτου, θά τό ἀποκομίσουμε ὅπως κι' ἂν ἔρθουν τά πράγματα, ὅποιεσδήποτε ἀναποδιές τῆς τύχης κι' ἂν συναντήσουμε, ὅποιεσδήποτε ἥττες τῆς ἐπανάστασης (στίς ἐξαιρετικά δυσμενεῖς συνθῆκες) κι' ἂν δοκιμάσουμε. Ἡ σταθερή προλεταριακή πολιτική θά δώσει σ' ὀλόκληρη τήν ἐργατική τάξη ἕνα τέτοιο ἀπόθεμα ἰδεῶν καί τόσο καθαρῆ κατανόηση τῶν πραγμάτων καί μιά τέτοια συνέπεια στήν πάλι, πού καμιά δύναμη στόν κόσμο δέν θά εἶναι σέ θέση νά τά ἀφαιρέσει ἀπό τή σοσιαλδημοκρατία. Κι' ἂν ἀκόμη ἡ ἐπανά-

στασή μας υποστειῖ ἤττες, τό προλεταριάτο θά μάθει πρῶτ' ἀπ' ὄλα νά καταλαβαίνει τίς οἰκονομικές-ταξικές βάσεις τόσο τῶν φιλελεύθερων ὅσο καί τῶν δημοκρατικῶν κομμάτων, καί ὕστερα ἀπ' αὐτό θά μάθει νά μισεῖ τίς προδοσίες τῆς ἀστικῆς τάξης καί νά περιφρονεῖ τήν πλαδαρότητα καί τίς ταλαντεύσεις τῆς μικροαστικῆς τάξης.

Καί ἀκριβῶς μ' ἓνα τέτοιο ἀπόθεμα γνώσεων, ἀκριβῶς μέ μία τέτοια ἰκανότητα σκέψης τό προλεταριάτο θά τραθήξει πῖό ἔνωμένο καί πῖό τολμηρά γιά τή νέα, τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. (Χειροκροτήματα τῶν μπολσεβίκων καί τοῦ κέντρου).

10

ΤΕΛΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΕΙΣΗΓΗΣΗ
ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΑΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΑ ΑΣΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ
14 (27) ΤΟΥ ΜΑΗ

Θ' ἀρχίσω ἀπό τό ζήτημα πού θίχτηκε ἐδῶ γιά τή θέση τῆς πολωνικῆς ἀντιπροσωπείας. Τούς πολωνούς συντρόφους τούς κατηγόρησαν – ἰδιαίτερα οἱ μπουντιστές – ὅτι εἶναι ἀσυνεπεῖς, συμφωνώντας μέ τήν ἀπόφασή μας πού αὐτοί οἱ ἴδιοι τή χαρακτήρισαν στήν ἐπιτροπή σάν μή ἱκανοποιητική. Οἱ τέτοιου εἴδους μομφές στηρίζονται σ' ἓνα πολύ ἀπλό τέχνασμα: στήν παράκαμψη τῆς οὐσίας τῶν ζητημάτων πού θέτει μπροστά στό συνέδριο τό σημεῖο αὐτό τῆς ἡμερήσιας διάταξης. "Οποῖος δέν θά θελήσει νά παρακάμψει αὐτή τήν οὐσία τοῦ ζητήματος, αὐτός θά διαπιστώσει εὐκόλα ὅτι ἐμεῖς, οἱ μπολσεβίκοι, πάντοτε συμφωνούσαμε καί συμφωνοῦμε καί τώρα μέ τούς πολωνούς σέ δύο ἀπό τά πιό βασικά ζητήματα. Πρῶτο, συμφωνοῦμε ὅτι στό ὄνομα τῶν σοσιαλιστικῶν καθηκόντων τοῦ προλεταριάτου εἶναι ἀπόλυτα ἀναγκαῖος ὁ ταξικός διαχωρισμός του σέ σχέση μέ ὅλα τά ἄλλα ἀστικά κόμματα, ὅσοδήποτε ἐπαναστατικά κι' ἂν εἶναι, ὅποιαδήποτε δημοκρατία κι' ἂν ὑποστηρίζουν. Δεύτερο, συμφωνοῦμε στό ὅτι ἀναγνωρίζουμε τό δικαίωμα καί τήν ὑποχρέωση τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος νά πάρει μαζί του στήν πάλη τά μικροαστικά δημοκρατικά κόμματα, μαζί καί τά ἀγροτικά, ὄχι μόνο ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία, ἀλλά κι' ἐνάντια στήν πρόδοτική φιλελεύθερη ἀστική τάξη.

Στήν ἀπόφαση πού πρότειναν στό συνέδριο οἱ πολωνοί σύντροφοι, πάνω στήν ἐκθεση δράσης τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς κοινοβουλευτικῆς ὀμάδας τῆς Δούμας, αὐτές οἱ ιδέες καί οἱ θέσεις ἐκφράστηκαν μέ πλήρη σαφήνεια. Ἐκεῖ γίνεται ἀνοιχτά λόγος γιά τόν ταξικό διαχωρισμό ἀπ' ὅλα τά κόμματα, συμπεριλαμβανομένων καί τῶν ἐσέρων. Ἐκεῖ γίνεται ἀνοιχτά λόγος γιά τή δυνατότητα καί γιά τήν ἀνάγκη κοινῶν ἐνεργειῶν τῶν σοσιαλδημοκρατῶν μέ τίς ἐργασιακές ὀμάδες ἐνάντια στούς φιλελεύθερους. Αὐτό ἀκριβῶς εἶναι ἐκεῖνο πού ὀνομάζουμε ἐμεῖς στή Ρω-

σία ἄριστερό συνασπισμό ἢ πολιτική τοῦ ἄριστεροῦ συνασπισμοῦ.

Ἄπό δὲ φαίνεται καθαρά ὅτι μέ τούς πολωνούς μᾶς ἐνώνει μιά πραγματική ἀλληλεγγύη πάνω στά βασικά σημεῖα τοῦ ζητήματος τῆς στάσης ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα. Τό νά ἀρνεῖσαι αὐτό τό πράγμα καί νά μιλάς γιά ἀντιφατικότητα τῆς στάσης τῶν πολωνῶν, σημαίνει ὅτι ἀποφεύγεις νά διατυπώσεις ἀνοιχτά τή διαφωνία σου σέ ζητήματα ἀρχῶν.

Σοσιαλιστικός διαχωρισμός τοῦ προλεταριάτου ἀπ' ὅλα, ἔστω καί τά πιό ἐπαναστατικά καί δημοκρατικά κόμματα, καί μετά καθοδήγηση ἀπό μέρος τοῦ προλεταριάτου τῆς πάλης ὀλόκληρης τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατίας στή σημερινή ἐπανάσταση. Μπορεῖ ἄραγε ν' ἀρνηθεῖ κανείς ὅτι ἀκριβῶς αὐτές εἶναι οἱ βασικές καί καθοδηγητικές ιδέες τόσο τῆς πολωνικῆς ἀπόφασης, ὅσο καί τῆς ἀπόφασης τῶν μπολσεβίκων;

Μερικά λόγια γιά τόν Τρότσκι. Δέν μοῦ ἐπιτρέπει ὁ χρόνος νά ἐπιμείνω ἐδῶ στίς διαφωνίες μας μ' αὐτόν. Θ' ἀναφέρω μόνο τό γεγονός ὅτι ὁ Τρότσκι στό βιβλίο του «Γιά τήν ὑπεράσπιση τοῦ κόμματος» ἐξέφρασε γραπτά τήν ἀλληλεγγύη του μέ τόν Κάουτσκι, πού ἔγραφε ὅτι τό προλεταριάτο καί ἡ ἀγροτιά ἔχουν κοινά οἰκονομικά συμφέροντα στή σημερινή ἐπανάσταση στή Ρωσία. Ὁ Τρότσκι ἀναγνώρισε ὅτι ἕνας ἄριστερός συνασπισμός ἐνάντια στή φιλελεύθερη ἀστική τάξη εἶναι καί παραδεκτός καί σκόπιμος. Γιά μένα αὐτά τά στοιχεῖα εἶναι ἀρκετά γιά νά διαπιστώσω ὅτι ὁ Τρότσκι προσέγγισε στίς δικές μας ἀπόψεις. Ἀνεξάρτητα ἀπό τό ζήτημα τῆς «διαρκοῦς ἐπανάστασης» ἐδῶ ὑπάρχει ὁμοφωνία στά βασικά σημεῖα τοῦ ζητήματος ὅσοναφορᾶ τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα.

Ὁ σ. Λίμπερ μέ κατηγόρησε, σ' ἕναν τόνο πολύ ἔντονο, ὅτι διαγράψω ἀκόμη καί τούς τρουντοβικούς ἀπό τίς τάξεις τῶν ἀστικοδημοκρατικῶν συμμάχων τοῦ προλεταριάτου. Ὁ Λίμπερ καί πάλι παρασύρθηκε ἐδῶ ἀπό τά λόγια, χωρίς νά δεῖ μέ προσοχή τήν οὐσία τῆς διαφωνίας. Ἐγώ δέν εἶπα ὅτι ἀποκλείονται κάθε εἴδους κοινές ἐνέργειες μέ τούς τρουντοβικούς, ἀλλά τόνισα τήν ἀνάγκη ν' ἀποχωριστοῦμε ἀπό τίς ταλαντεύσεις τῶν τρουντοβικών. Δέν πρέπει νά φοβόμαστε «ν' ἀπομονωθοῦμε» ἀπ' αὐτούς, ὅταν ἐκδηλώνουν διαθέσεις νά συρθοῦν στήν οὐρά τῶν καντέτων. Πρέπει νά ξεσκεπάσουμε ἀμείλικτα τούς τρουντοβικούς, ὅταν δέν ἀκολουθοῦν τή συνεπή ἀποψη τοῦ ἐπαναστάτη δημοκράτη. Ἐνα ἀπό τά δύο, σ. Λίμπερ: ἢ τό ἐργατικό κόμμα ἀκολουθεῖ μιά πραγματικά ἀνεξάρτητη προλεταριακή πολιτική, ὅποτε

σ' αὐτή τήν περίπτωση παραδεχόμεστε τίς κοινές ἐνέργειες μ' ἓνα μέρος τῆς ἀστικῆς τάξης, μόνο τότε, ὅταν αὐτό τό μέρος της υἱοθετεῖ τήν πολιτική μας καί ὄχι ἀντίθετα. Ἡ τά λόγια μας γιά ἀνεξάρτητη ταξική πάλη τοῦ προλεταριάτου θά παραμείνουν κούφια λόγια.

Μαζί μέ τόν Λίμπερ καί ὁ Πλεχάνοφ παράκαμψε τήν οὐσία τῆς συζήτησης, μόνο μέ ἄλλο τρόπο. Ὁ Πλεχάνοφ μίλησε γιά τή Ρόζα Λούξεμπουργκ, παρουσιάζοντάς την μέ τή μορφή Μαντόνας πού κάθεται στά σύννεφα. Τί νά πεῖς! Πολεμική καλλιιεπής, λεπτή, ἐντυπωσιακή... Ὅμως παρ' ὅλα αὐτά ἤθελα νά ρωτήσω τόν Πλεχάνοφ: ἡ Μαντόνα εἶναι Μαντόνα, ποιὰ εἶναι ὅμως ἡ γνώμη σας πάνω στήν οὐσία τοῦ ζητήματος; (Χειροκροτήματα τοῦ κέντρου καί τῶν μπολσεβίκων). Εἶναι ἄσχημο φυσικά, ἂν ἡ Μαντόνα τοῦ χρειάστηκε γιά νά μπορέσει ν' ἀποφύγει τήν ἐξέταση τῆς οὐσίας τοῦ ζητήματος. Ἡ Μαντόνα εἶναι Μαντόνα, τί θά γίνει ὅμως μέ τήν «κυρίαρχη Δούμα»; Τί εἶναι αὐτό; Μοιάζει ἄραγε αὐτό τό πράγμα μέ μαρξισμό εἴτε μέ ἀνεξάρτητη πολιτική τοῦ προλεταριάτου;

«Συμφωνίες ἀπό εὐκαιρία σέ εὐκαιρία», μᾶς λένε σέ διάφορους τόνους καί ὁ Λίμπερ καί ὁ Πλεχάνοφ. Εἶναι μιά διατύπωση πολύ βολική. Εἶναι ὅμως ἐντελῶς ἔξω ἀπό ἀρχές. Εἶναι ὀλότελα κούφια. Ἀλλά κι' ἐμεῖς, σύντροφοι, παραδεχόμεστε σέ ὀρισμένες περιστάσεις τίς συμφωνίες μέ τούς τρουντοβίκους ἐπίσης μόνο ἀπό εὐκαιρία σέ εὐκαιρία, ἀποκλειστικά ἀπό εὐκαιρία σέ εὐκαιρία. Θά προσθέσουμε εὐχαρίστως αὐτά τά λόγια καί στή δική μας ἀπόφαση.

Δέν βρίσκεται ὅμως ἐκεῖ τό ζήτημα. Τό ζήτημα εἶναι ποιές κοινές ἐνέργειες ἀπό εὐκαιρία σέ εὐκαιρία ἐπιτρέπονται, μέ ποιόν, γιά ποιό σκοπό! Τόσο ὁ Πλεχάνοφ μέ τά λεπτά εὐφυολογήματά του, ὅσο καί ὁ Λίμπερ μέ τήν κούφια ἔμφασή του, προσπάθησαν νά σκεπάσουν, νά θολώσουν αὐτά τά οὐσιαστικά ζητήματα. Καί ὅμως τό ζήτημα αὐτό δέν εἶναι θεωρητικό, ἀλλά τό πιό ζωντανό πρακτικό ζήτημα. Ἡ πείρα μᾶς ἔχει διδάξει τί σημαίνουν γιά τούς μενσεβίκους οἱ περιβόητες συμφωνίες ἀπό εὐκαιρία σέ εὐκαιρία, οἱ περιβόητες «τεχνικές» συμφωνίες! Σημαίνουν μιά πολιτική ἐξάρτησης τῆς ἐργατικῆς τάξης ἀπό τούς φιλελεύθερους καί τίποτε περισσότερο. Ἡ διατύπωση «ἀπό εὐκαιρία σέ εὐκαιρία» εἶναι ἄσχημο κάλυμμα τῆς ὀπορτουניστικῆς αὐτῆς πολιτικῆς.

Ὁ Πλεχάνοφ παράθεσε περικοπές ἀπό τά ἔργα τοῦ Μάρξ γιά τήν ἀνάγκη νά ὑποστηριχτεῖ ἡ ἀστική τάξη. Κρίμα πού δέν παράθεσε περικοπές ἀπό τή «Νέα Ἐφημερίδα τοῦ Ρήνου», κρίμα

πού ξέχασε μέ τί τρόπο «ὑποστήριζε» ὁ Μάρξ τούς φιλελεύθερους τήν ἐποχή πού ἡ ἀστική ἐπανάσταση στή Γερμανία βρισκόταν στό ἀποκορύφωμά της. Μά δέν ὑπάρχει καθόλου λόγος νά πηγαίνουμε τόσο μακριά γιά ν' ἀποδείξουμε ἐκεῖνο πού εἶναι ἀναμφισβήτητο. Καί ἡ παλιά «Ἴσκρα» ἔγραψε πολλές φορές γιά τήν ἀνάγκη νά ὑποστηριχτοῦν οἱ φιλελεύθεροι – ἀκόμη καί οἱ προεστοί τῶν εὐγενῶν – ἀπό μέρος τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος. Τήν περίοδο πρὶν ἀπό τήν ἀστική ἐπανάσταση, ὅταν ἡ σοσιαλδημοκρατία ἔπρεπε νά ξυπνήσει τό λαό γιά τήν πολιτική ζωή, αὐτό τό πράγμα ἦταν ὀλότελα φυσικό. Τώρα πού στή σκηνή παρουσιάστηκαν ἤδη διάφορες τάξεις, ὅταν, ἀπό τό ἓνα μέρος, ἐκδηλώθηκε τό ἀγροτικό ἐπαναστατικό κίνημα, καί ἀπό τό ἄλλο, ἀποκαλύφθηκαν οἱ προδοσίες τῶν φιλελεύθερων, τώρα δέν μπορεῖ οὔτε λόγος νά γίνει γιά ὑποστήριξη τῶν φιλελεύθερων ἀπό μέρος μας. Ὅλοι μας συμφωνοῦμε ὅτι οἱ σοσιαλδημοκράτες πρέπει ν' ἀπαιτοῦν τώρα τή δήμευση τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων. Ποιά στάση ὅμως κρατοῦν ἀπέναντι σ' αὐτό τό ζήτημα οἱ φιλελεύθεροι;

Ὁ Πλεχάνοφ ἔλεγε: ὅλες οἱ κάπως προοδευτικές τάξεις πρέπει νά γίνουν ὄργανα στά χέρια τοῦ προλεταριάτου. Δέν ἀμφιβάλλω ὅτι αὐτή εἶναι ἡ ἐπιθυμία τοῦ Πλεχάνοφ. Ἐγώ ὅμως ὑποστηρίζω ὅτι, στήν πραγματικότητα, ἀπό τήν μενσεβίκικη πολιτική δέν βγαίνει καθόλου αὐτό, ἀλλά κάτι τό ἀντίθετο. Στήν πραγματικότητα, σέ ὅλες τίς περιπτώσεις κατά τή διάρκεια τοῦ περασμένου χρόνου, τόν καιρό τῆς λεγόμενης ὑποστήριξης τῶν καντέτων ἀπό μέρος τῶν μενσεβίκων, ἀκριβῶς οἱ μενσεβίκοι ἦταν ὄργανα τῶν καντέτων. Τό ἴδιο ἔγινε καί κατά τήν ὑποστήριξη τοῦ αἰτήματος γιά τό σχηματισμό κυβέρνησης ἀπὲς τή Δούμα καί στόν καιρό τῶν ἐκλογικῶν συνασπισμῶν μέ τούς καντέτους. Ἡ πείρα ἔδειξε ὅτι ὄργανο σ' αὐτές τίς περιπτώσεις ἀποδείχτηκε ἀκριβῶς τό προλεταριάτο, παρά τίς «ἐπιθυμίες» τοῦ Πλεχάνοφ καί τῶν ἄλλων μενσεβίκων. Ἀφήνω πιά τήν «κυρίαρχη Δούμα» καί τήν ψήφιση τοῦ Γκολοβίν.

Εἶναι ἀνάγκη ν' ἀναγνωρίσουμε χωρίς καμιά ἐπιφύλαξη ὅτι ἡ φιλελεύθερη ἀστική τάξη μπῆκε στόν ἀντεπαναστατικό δρόμο καί νά κάνουμε πάλι ἐναντίον της. Μόνο τότε ἡ πολιτική τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος θά γίνει ἀνεξάρτητη κι' ἐπαναστατική ὄχι μονάχα στά λόγια. Μόνο τότε θά ἐπιδράσουμε συστηματικά τόσο πάνω στή μικροαστική τάξη, ὅσο καί πάνω στήν ἀγροτιά πού ταλαντεύονται ἀνάμεσα στό φιλελευθερισμό καί στήν ἐπαναστατική πάλη.

Τοῦ κάκου ἀμφισβήτησαν ἐδῶ μερικοὶ σύντροφοι τὴν ὀρθότητα τοῦ ἰσχυρισμοῦ μας σχετικά μέ τὴν ἐξαπάτηση τῆς μικροαστικῆς τάξης ἀπὸ τοὺς φιλελεύθερους. Ὁχι μόνο ἡ ἐπανάστασή μας, ἀλλὰ καὶ ἡ πείρα τῶν ἄλλων χωρῶν ἔδειξαν ὅτι ἡ ἐπιροή τῶν φιλελεύθερων πάνω σέ πολλά στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ διατηρεῖται ἀκριβῶς μέ τὴν ἐξαπάτηση. Ἡ πάλη γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση αὐτῶν τῶν στρωμάτων ἀπὸ τὴν ἐπιροή τῶν φιλελεύθερων εἶναι ἄμεσο καθῆκον μας. Οἱ γερμανοὶ σοσιαλδημοκράτες ὀλόκληρες δεκαετίες πάλεψαν γιὰ νὰ ἐξουδετερώσουν τὴν ἐπιροή τῶν φιλελεύθερων πάνω στίς πλατιές μάζες τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τὴν ἐξουδετέρωσαν, λόγου χάρη, στό Βερολίνο. Μποροῦμε καὶ πρέπει νὰ πετύχουμε τό ἴδιο ἀποτέλεσμα καὶ νὰ στερήσουμε τοὺς καντέτους ἀπὸ τοὺς δημοκρατικούς τους ὀπαδούς.

Θά σᾶς ἀποδείξω μ' ἓνα παράδειγμα, ποῦ ὀδήγησε ἡ μενσεβίκικη πολιτική τῆς ὑποστήριξης τῶν καντέτων. Στὴν ἐφημερίδα τῶν μενσεβίκων «Ρούσκαγια Ζίζν» τῆς 22 τοῦ Φλεβάρη 1907 (ἀρ. φύλ. 45) σέ ἀνυπόγραφο ἄρθρο, δηλ. σέ ἄρθρο τῆς σύνταξης, ἀναφέρονταν τά ἐξῆς σχετικά μέ τὴν ἐκλογή τοῦ Γκολοβίν καὶ τό λόγο του: «Ὁ πρόεδρος τῆς Κρατικῆς δούμας ἀνάλαβε τό μεγάλο κι' ὑπεύθυνο καθῆκον νὰ ἐκφωνήσῃ ἓνα λόγο στόν ὀποῖο ν' ἀποκρυσταλλώνονται οἱ βασικές διεκδικήσεις καὶ ἀνάγκες ἑνός λαοῦ 140 ἑκατομμυρίων... Ὁ κύριος Γκολοβίν δέν μπόρεσε οὔτε στιγμή νὰ σταθεῖ πάνω ἀπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ μέλους τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων, νὰ γίνῃ ὀ ἐκφραστής τῆς θέλησης ὀλόκληρης τῆς Δούμας». Βλέπετε πόσο διδακτικό εἶναι; Ἀπὸ τό ἀπλό γεγονός τῆς ὑποστήριξης μέ τὴν παροχή ψήφου, οἱ μενσεβίκοι παραχωροῦν στό φιλελεύθερο τό ὑπεύθυνο καθῆκον: νὰ μιλά ἑξονόματος τοῦ «λαοῦ». Αὐτό εἶναι ἀνοιχτή παραχώρηση τῆς ἰδεολογικῆς-πολιτικῆς καθοδήγησης στό φιλελευθερισμό. Αὐτό ἀποτελεῖ πλήρη ἄρνηση τῆς ταξικῆς ἄποψης. Κι' ἐγώ ὀμως θά σᾶς πῶ: ἂν στίς συνθήκες ἑνός ἀριστεροῦ συνασπισμοῦ, κάποιου σοσιαλδημοκράτη τοῦ ἐρχόταν στό μυαλό νὰ γράψῃ γιὰ τό ὑπεύθυνο καθῆκον τοῦ τρουντοβίκου, τοῦ ἐρχόταν στό μυαλό νὰ ἐκφράσῃ τίς ἀνάγκες τῆς «ἐργασίας», θά ὑπόγραφα μέ τά δύο χέρια τὴν ἀποφασιστική καταδίκη αὐτοῦ τοῦ σοσιαλδημοκράτη. Αὐτός εἶναι ἓνας ἰδεολογικός συνασπισμός τῶν μενσεβίκων μέ τοὺς καντέτους κι' ἐμεῖς δέν πρέπει ν' ἀνεχόμεστε παρόμοιους συνασπισμούς μέ κανένα, οὔτε ἀκόμη καὶ μέ τοὺς ἐσέρους.

Μέ τὴν εὐκαιρία. Ὁ Μαρτίνοφ εἶπε ὅτι ἐμεῖς καταλήγουμε, τάχα, σ' ἓναν τέτοιο συνασπισμό, ὀταν μιλάμε γιὰ ὀλη τὴ γῆ καὶ γιὰ πλήρη ἐλευθερία. Αὐτό δέν εἶναι σωστό. Θά σᾶς θυμίσω τὴν

έφημερίδα «Σοτσιαλ-Ντεμοκράτ» τῶν μενσεβίκων. Ἐκεῖ, στό σχέδιο τῆς ἐκλογικῆς πλατφόρμας πού σύνταξε ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή, συναντᾶμε τά ἴδια συνθήματα: γῆ καί ἐλευθερία! Τά λόγια τοῦ Μαρτίνοφ δέν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρά στρεψοδικία.

Κλείνοντας, θά ἤθελα νά πῶ μερικά λόγια γιά τούς συντρόφους πολωνούς. Ἴσως σέ ὀρισμένους ἀπ' αὐτούς νά φαίνεται περιττός ἕνας ἀκριβῆς χαρακτηρισμός τῶν μικροαστικῶν κομμάτων. Στήν Πολωνία, ὅπου ἡ ταξική πάλη εἶναι πιά ὀξυμένη, ἕνας τέτοιος χαρακτηρισμός εἶναι, ἴσως, περιττός. Γιά τούς ρώσους ὅμως σοσιαλδημοκράτες εἶναι ἀπαραίτητος. Ἡ ἀκριβῆς ὑπόδειξη τοῦ ταξικοῦ χαρακτήρα τῶν ἐργασιακῶν κομμάτων ἔχει ἐξαιρετικά σπουδαία σημασία γιά τήν καθοδήγηση ὀλόκληρης τῆς προπαγάνδας καί τῆς διαφώτισης. Μόνο ἂν ξεκινήσουμε ἀπό τήν ταξική ἀνάλυση τῶν κομμάτων μπορούμε νά βάλουμε μέ ἀπόλυτη ἀκρίβεια μπροστά σ' ὀλόκληρη τήν ἐργατική τάξη τό δικό μας καθῆκον τακτικῆς: σοσιαλιστικό ταξικό διαχωρισμό τοῦ προλεταριάτου καί πάλη κάτω ἀπό τήν καθοδήγησή του τόσο ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία, ὅσο καί ἐνάντια στήν προδοτική ἀστική τάξη. (Χειροκροτήματα τῶν μπολσεβίκων καί τοῦ κέντρου).

11

ΛΟΓΟΣ ΣΧΕΤΙΚΑ
ΜΕ ΤΟ ΠΟΛΩΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ
ΓΙΑ ΤΑ ΑΣΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ
15 (28) ΤΟΥ ΜΑΗ

Ἐκ τῶν προηγουμένων λόγων εἶχατε τήν εὐκαιρία νά δεῖτε κατά πόσο ἦταν σωστά τά λόγια τοῦ σ. Ποπόφ σχετικά μέ τόν ἄσκοπο χαρακτήρα αὐτῶν τῶν συζητήσεων. Πειστήκατε καί μόνοι σας ὅτι ὁ λόγος τοῦ Λίμπερ δέν στηριζόταν καθόλου σέ ἀρχές. Θά σᾶς θυμίσω μόνο ὅτι στήν ἐπιτροπή μας πού οἱ ἐργασίες της κατάληξαν σέ ἀποτυχία, γιά νά παρθεῖ σάν βάση τῆς συζήτησης τό πολωνικό σχέδιο, ψήφισαν ἐνάντια σ' ἐμᾶς καί στούς λεττονούς 4 μενσεβίκοι, 1 μπουντιστής καί 2 πολωνοί.

Ἔτσι, στήν ἐπιτροπή, τό πολωνικό σχέδιο ἀπόφασης πάρθηκε σάν βάση ἀπό ἀνθρώπους πού ἀπό ἄποψη ἀρχῶν ἦταν οἱ πῶς ἀπομακρυσμένοι ἀπό τούς πολωνούς. Τό κάνανε αὐτό γιά νά μπάσουν στό σχέδιο τροποποιήσεις σύμφωνα μέ τό μενσεβίκικο πνεῦμα, γιά νά πετύχουν ὥστε τό σχέδιο ἀπόφασης νά γίνει ἀπαράδεκτο γιά τούς συντάκτες του! Ὁ ἴδιος ὁ Λίμπερ ψήφισε μέ τούς μενσεβίκους καί σ' αὐτή τήν περίπτωση (Λίμπερ: «δέν εἶναι ἀλήθεια!») καί ὅταν μπῆκε σέ ψηφοφορία τό ζήτημα ἄν εἶναι παραδεκτοί οἱ συνασπισμοί μέ τούς καντέτους. Ὑστερα ἀπ' αὐτό, οἱ γεμάτοι πάθος λόγοι του περί ἀρχῶν εἶναι πραγματικά γελοῖοι.

Καταλαβαίνω ἀπόλυτα τούς πολωνούς, ὅταν προσπαθοῦσαν νά πετύχουν ὥστε τό δικό τους σχέδιο νά παρθεῖ σάν βάση. Οἱ λεπτομέρειες τῆς δικῆς μας ἀπόφασης τοῦ φαίνονταν περιττές. Ἦθελαν νά περιοριστοῦν σέ δύο βασικές ἀρχές πού μᾶς ἐνώνουν πραγματικά μ' αὐτούς: 1) στόν ταξικό διαχωρισμό τοῦ προλεταριάτου, σ' ὅ,τι ἀφορᾷ τό σοσιαλισμό, ἀπ' ὅλα τά ἀστικά κόμματα· 2) στή συνένωση τῶν κοινῶν ἐνεργειῶν καί τῆς σοσιαλδημοκρατίας καί τῆς μικροαστικῆς δημοκρατίας ἐνάντια στόν προδοτικό φιλελευθερισμό. Καί οἱ δύο αὐτές ἰδέες περνᾶνε σάν κόκκινη

κλωστή και μέσα από τό μπολσεβίκικο σχέδιο. Ἡ συντομία ὅμως τοῦ πολωνικοῦ σχεδίου ἄφηνε ἐξαιρετικά μεγάλα περιθώρια γιά μενσεβίκικους ἐλιγμούς. Μέ τίς τροποποιήσεις τους οἱ μενσεβίκοι ἀνάγκασαν ἀκόμη και τούς ἴδιους τούς συντάκτες του νά ψηφίσουν ἐνάντια στό σχέδιό τους στό σύνολό του. Παράλληλα ὅμως, οὔτε οἱ μενσεβίκοι, οὔτε οἱ μπουντιστές εἶχαν τήν τόλμη νά ὑποστηρίξουν οἱ ἴδιοι τό πολωνικό σχέδιο πού αὐτοί «διόρθωσαν» μ' αὐτό τόν τρόπο. Τό ἀποτέλεσμα ἦταν νά σημειώσουν πλήρη ἀποτυχία οἱ ἐργασίες ὀλόκληρης τῆς ἐπιτροπῆς.

Τώρα γιά μᾶς ὅλους γενικά, και γιά τούς συντρόφους πολωνούς εἰδικά, μένει ἓνα μόνο πράγμα: νά προσπαθήσουμε νά πάρουμε γιά βάση τό σχέδιο τῶν μπολσεβίκων. Ἐάν και σ' αὐτό τό σχέδιο γίνουν ἀπαράδεκτες τροποποιήσεις, τότε θά χρειαστεῖ ν' ἀναγνωρίσουμε ὅτι τό συνέδριο δέν εἶναι ἰκανό νά συνεχίσει τίς ἐργασίες του. Εἶναι ὅμως πιθανό, ὅτι μέ βάση αὐτό τό σχέδιο πού ἀναλύει μέ ἀκρίβεια ὅλους τούς βασικούς τύπους τῶν κομμάτων, θά κατορθώσουμε νά ἐξασφαλίσουμε μιάν ἀπόφαση, ὅσο χρειάζεται διαμορφωμένη στό πνεῦμα τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλιστικῆς δημοκρατίας.

Ἐνάντια στό σχέδιό μας προβάλλεται ἡ ἀντίρρηση ὅτι παρουσιάζει πολύ λεπτομερειακά τά κόμματα. Τά κόμματα, – λένε, – μποροῦν νά διασπαστοῦν, νά ἀνακαταταχθοῦν, και τότε ὀλόκληρη ἡ ἀπόφαση θά ἀποδειχτεῖ ἄχρηστη.

Ἡ ἀντίρρηση αὐτή εἶναι ὀλότελα ἀβάσιμη. Ἐμεῖς ἀκριβῶς δέν παρουσιάσαμε μικρές ὀμάδες, οὔτε ἀκόμη και ξεχωριστά κόμματα, ἀλλά μεγάλες ὀμάδες κομμάτων. Οἱ ὀμάδες αὐτές εἶναι τόσο μεγάλες, ὥστε μιὰ γρήγορη ἀλλαγὴ τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων ἀνάμεσά τους εἶναι πολύ λιγότερο πιθανή, ἀπ' ὅ,τι μιὰ πλήρης στροφή ἀπό τήν ἐπαναστατική ὑποχώρηση στήν ἐπαναστατική ἀνοδο και τό ἀντίθετο. Πάρτε αὐτές τίς ὀμάδες και κοιτάξτε τις προσεχτικά. Ἡ ἀντιδραστική ἀστική τάξη και ἡ λίγο-πολύ προοδευτική ἀστική τάξη εἶναι τύποι σταθεροί γιά ὅλες τίς καπιταλιστικές χῶρες. Σ' αὐτούς τούς δύο σταθερούς τύπους σ' ἐμᾶς προστέθηκαν ἀκόμη δύο τύποι: οἱ ὀχτωβριστές (πού βρίσκονται ἀνάμεσα στούς μαυροεκατονταρχίτες και στούς φιλελεύθερους) και οἱ ἐργασιακές ὀμάδες. Μποροῦν ἄραγε ν' ἀλλάξουν γρήγορα αὐτοί οἱ τύποι; Δέν μποροῦν, ἂν ἡ ἐπανάστασή μας δέν πραγματοποιήσει μιὰ τέτοια ριζική στροφή πού νά μᾶς ὑποχρεώσει ὀπωσδήποτε και σέ ὀποιαδήποτε περίπτωση ν' ἀναθεωρήσουμε ριζικά ὄχι μόνο τίς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου μας, ἀλλά και τό πρόγραμμά μας ἀκόμη.

Σκεφτείτε τό αίτημα για τή δήμευση όλόκληρης τής τσιφλικάδικης γῆς πού περιλαβαίνεται στό πρόγραμμά μας. Σέ καμιά ἄλλη χώρα οί σοσιαλδημοκράτες δέν θά μπορούσαν νά ὑποστηρίξουν ποτέ τούς πόθους τής μικροαστικῆς τάξης για τή δήμευση τής γῆς. Σέ μία συνηθισμένη καπιταλιστική χώρα ἕνα τέτοιο πράγμα θά ἦταν τσαρλατανισμός. Σ' ἐμᾶς, τήν ἐποχή τής ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης, αὐτό τό πράγμα ἀποτελεῖ ἀνάγκη. Καί μπορούμε νά ἐγγυηθοῦμε ὅτι τά βασικά ζητήματα πού ἀφοροῦν τήν ἐκτίμηση τῶν ἐργασιακῶν κομμάτων θά χρειαστεῖ ν' ἀναθεωρηθοῦν ὄχι νωρίτερα ἀπό τήν ἀναθεώρηση τοῦ αἰτήματος τής δήμευσης πού περιλαβαίνεται στό πρόγραμμά μας.

Θέλω ν' ἀναφέρω ἀκόμη ὅτι, για ν' ἀποφευχθοῦν κάθε εἶδους παρεξηγήσεις καί λαθεμένες ἐρμηνεῖες για τόν ἀριστερό συνασπισμό, ἐμεῖς καθορίζουμε μέ ἀκρίβεια τό περιεχόμενο τής πάλης τῶν ἐργασιακῶν κομμάτων. Στήν πραγματικότητα αὐτά τά κόμματα δέν παλεύουν ἐνάντια στήν ἐκμετάλλευση γενικά (ὅπως νομίζουν αὐτά τά ἴδια) καί δέν παλεύουν καθόλου ἐνάντια στήν καπιταλιστική ἐκμετάλλευση (ὅπως ἰσχυρίζονται οί ἰδεολόγοι τους), ἀλλά μόνον ἐνάντια στό φεουδαρχικό κράτος κι' ἐνάντια στήν τσιφλικάδικη γαιοκτησία. Καί ἡ ἀκριβῆς ὑπόδειξη αὐτοῦ τοῦ πραγματικοῦ περιεχομένου τής πάλης βάζει ἀμέσως τέρμα σέ κάθε λαθεμένη σκέψη για τή δυνατότητα κοινῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος καί τής ἀγροτιᾶς στήν πάλη για τό σοσιαλισμό, στήν πάλη ἐνάντια στόν καπιταλισμό.

Ἐκτός ἀπ' αὐτό, στήν ἀπόφασή μας ἐμεῖς μιλάμε καθαρά για τόν «ψευτοσοσιαλιστικό χαρακτήρα» τῶν ἐργασιακῶν κομμάτων καί καλοῦμε σέ ἀποφασιστική πάλη ἐνάντια στή συγκάλυψη τής ταξικῆς διαφορᾶς πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στό μικροϊδιοκτήτη καί στόν προλετάριο. Καλοῦμε στήν πάλη για τό ξεσκέπασμα τής θολῆς σοσιαλιστικῆς ἰδεολογίας τῶν μικροαστῶν. Αὐτό τό πράγμα πρέπει νά τό ποῦμε ἀπαραίτητα για τά μικροαστικά κόμματα. Αὐτό ὅμως εἶναι ὅλο ὅ,τι πρέπει νά εἰπωθεῖ. Κάνουν μεγάλο λάθος οί μενσεβίκοι ὅταν κοντά σ' αὐτό προσθέτουν καί τήν πάλη ἐνάντια στόν ἐπαναστατισμό καί στόν οὔτοπισμό τής ἀγροτιᾶς στή σημερινή ἐπανάσταση. Αὐτό ἀκριβῶς βγαίνει ἀπό τήν ἀπόφασή τους. Μιά τέτοια ὅμως ἰδέα ἀντικειμενικά σημαίνει ὅτι καλοῦν σέ πάλη ἐνάντια στή δήμευση τής γῆς τῶν τσιφλικάδων. Σ' αὐτό καταλήγει ἡ ὑπόθεση, γιατί τά πιό ἔγκυρα καί τά πιό πλατιά διαδομένα ἰδεολογικοπολιτικά ρεύματα τοῦ φιλελευθερισμοῦ χαρακτηρίζουν ἀκριβῶς τή δήμευση σάν ἐπαναστατισμό, σάν οὔτοπισμό κλπ. Ὅχι τυχαῖα ἀλλά ἀναπόφευκτα οί μενσεβίκοι ξε-

γλίστρησαν στή διάρκεια τοῦ περασμένου χρόνου ἀπ' αὐτές τίς ἀρχές, φτάνοντας ὡς τήν ἄρνηση νά ὑποστηρίξουν στήν πράξη τή δήμευση.

Δέν πρέπει, σύντροφοι, ν' ἀφήσετε τά πράγματα νά φτάσουν ὡς ἐκεῖ! Ὁ Ντάν, κάνοντας πνεῦμα σ' ἓνα λόγο του, εἶπε: δέν εἶναι καλοί οἱ κριτικοί μας, ὅταν μᾶς ἐπικρίνουν ιδιαίτερα γιά ὅ,τι δέν ἔχουμε κάνει. Ἐμεῖς θέλαμε μόνο νά παραιτηθοῦμε ἀπό τή δήμευση, δέν παραιτηθήκαμε ὅμως!

Σ' αὐτό θ' ἀπαντήσω: ἂν εἶχατε παραιτηθεῖ, δέν θά εἶχαμε πιά ἓνα ἐνιαῖο κόμμα. Δέν πρέπει νά ἐπιτρέψουμε νά φτάσουν τά πράγματα σέ τέτοιες παραιτήσεις. Ἄν ἀνεχθοῦμε ἔστω καί ἵχνος σκέψης γιά μιά τέτοια πολιτική, θά κλονίσουμε ὅλες τίς ἐπαναστατικές βάσεις τῆς ἀνεξάρτητης ταξικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου στήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση. (Χειροκροτήματα τῶν μπολσεβίκων, τῶν πολωνῶν καί τῶν λεττονῶν).

12

ΑΝΤΙΡΗΣΗ ΣΤΗΝ ΤΡΟΠΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΛΙΜΠΕΡ
ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ
ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΑΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΑ ΑΣΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ,
ΠΟΥ ΨΗΦΙΣΕ ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ¹⁷⁸

15 (28) ΤΟΥ ΜΑΗ

Ὁ Λίμπερ δέν ἔχει δίκιο. Ἀπό δῶ κιόλας βλέπετε τό χαρακτήρα τῶν τροποποιήσεων τοῦ Λίμπερ. Ἡ δήλωσή του δέν ἀρμόζει σέ ὄριμο ἄνθρωπο καί αὐτό εἶναι χαρακτηριστικό γιά τήν ἔλλειψη ἀπό μέρους του ἀρχῶν.

13

ΑΝΤΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΡΟΠΟΛΟΓΙΕΣ ΤΟΥ ΤΡΟΤΣΚΙ
 ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ
 ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΑΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΑ ΑΣΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ
 ΠΟΥ ΨΗΦΙΣΕ ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ¹⁷⁹
 15 ΚΑΙ 16 (28 ΚΑΙ 29) ΤΟΥ ΜΑΗ

1

Δυό σημεία ἐδῶ ἔχουν σπουδαία σημασία. Αὐτά τά σημεία δέν ἐπιτρέπεται νά παραλειφθοῦν. Τό πρῶτο σημεῖο εἶναι ν' ἀναφέρομε τά πιό προοδευτικά ἀπό οἰκονομική ἄποψη στρώματα τῆς ἀστικῆς τάξης. Αὐτό ἔχει οὐσιαστική σημασία. Ἀκόμη πιό οὐσιαστική σημασία ἔχει ν' ἀναφέρομε τήν ἀστική διανόηση. Στά ἀστικά κόμματα αὐξάνει ὁ ἀριθμός τῆς ἀστικῆς διανόησης πού προσπαθεῖ νά συμφιλιώσῃ τούς φεουδάρχες-τσιφλικάδες μέ τήν ἐργαζόμενη ἀγροτιά καί τάσσεται ὑπέρ τῆς διατήρησης κάθε εἴδους ὑπολειμμάτων καί ἐπιβιώσεων τῆς ἀπολυταρχίας.

2

Ἔστι ἡ τροπολογία τοῦ Τρότσκι δέν εἶναι μενσεβίκικη, ὅτι ἐκφράζει τήν «ἴδια» ἰδέα, δηλ. τήν μπολσεβίκικη, μ' αὐτό δέν μπορεῖ κανεῖς νά μή συμφωνήσῃ. Εἶναι ζήτημα ὅμως, ἂν αὐτή ἡ ἰδέα ἐκφράζεται καλύτερα στήν τροπολογία τοῦ Τρότσκι. Ὅταν λέμε: «ταυτόχρονα», ἐκφράζουμε τό γενικό χαρακτήρα τῆς σημερινῆς πολιτικῆς. Αὐτός ὁ γενικός χαρακτήρας εἶναι ἀναμφισβήτητα τέτοιος, ὥστε οἱ περιστάσεις μᾶς ὑποχρεώνουν νά τραβήξουμε μέ μιᾶς καί ἐνάντια στόν Στολίπιν καί ἐνάντια στούς καντέτους. Τό ἴδιο πράγμα πρέπει νά ποῦμε καί σχετικά μέ τήν προδοτική πολιτική τῶν καντέτων. Ἡ προσθήκη τοῦ Τρότσκι εἶναι περιττή, γιατί ἐμεῖς στήν ἀπόφαση δέν καταπιανόμεστε μέ μεμόνωμένες περιπτώσεις, ἀλλά καθορίζουμε τή βασική γραμμὴ τῆς σοσιαλδημοκρατίας στήν ἀστική ρωσική ἐπανάσταση.

14

ΑΝΤΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΡΟΠΟΛΟΓΙΕΣ ΤΟΥ ΜΑΡΤΟΦ
ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ
ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΑΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ
ΣΤΑ ΑΣΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ

16 (29) ΤΟΥ ΜΑΗ

1

“Ολοι καταλαβαίνουν ότι ή τροπολογία του Μάρτοφ έχει πολύ σπουδαία σημασία¹⁸⁰. Η έννοια του όρου «τεχνικές συμφωνίες» είναι πολύ ελαστική. Αποδείχτηκε ότι στην έννοια «τεχνική» υπάγεται και ή «κυρίαρχη Δούμα». Αν ο Μάρτοφ νομίζει ότι, λέγοντας έμεϊς συμφωνίες μέ τούς τρουντοβίκους, δέν έννοοϋμε τίς τεχνικές συμφωνίες, κάνει λάθος. Η απόφασή μας δέν λέει ότι είναι άπαραδέκτες οί τεχνικές συμφωνίες μέ τή φιλελεύθερη άστική τάξη. Σέ μία απόφαση δέν πρέπει νά έχουν θέση έγκρίσεις ή άπαγορεύσεις, αλλά σ' αυτή πρέπει νά υποδείχεται ή ιδεολογική πολιτική γραμμή. Αν πάλι έσεις δέν είστε ίκανοποιημένοι από τήν έλλειψη μιās τέτοιας άπαγόρευσης και μάς προτείνετε νά προσθέσουμε τή σημείωσή σας για «τό παραδεκτό» τών συμφωνιών, μ' αυτό καταστρέφετε όλο τό πνεϋμα, όλο τό νόημα τής απόφασής μας. Καί αν ή τροπολογία αυτή γινόταν δεκτή, δέν θά μάς έμενε παρά ένα πράγμα: ν' αποσύρουμε τήν απόφασή μας.

2

“Όταν ο Μάρτοφ φτάνει ως τό σημείο νά ισχυρίζεται ότι αρνούμαστε νά κάνουμε στην απόφασή μας οποιαδήποτε νύξη για τόν άνταγωνισμό μας μέ τούς έπαναστάτες ναρόντικους, μέ αυτή τήν καθαρή, όλοφάνερη αναλήθεια ανατρέπει ο ίδιος τόν έαυτό του, δείχνοντας πώς ή τροπολογία του είναι έπινοημένη¹⁸¹. “Όχι, δέν είμαστε έμεϊς πού παραιτηθήκαμε από τήν πάλη ένάντια στον ψευτοσοσιαλισμό τών ναρόντικων, αλλά έσεις, σύντροφοι μενσεβίκοι, παραιτηθήκατε από τήν υποστήριξη τής έπαναστατικής

δημοκρατίας καί προτιμήσατε τούς φιλελεύθερους (τούς καντέ-
τους). Ἡ πλειοψηφία τῶν ομάδων τῶν ναρόντικων (οἱ λαϊκοί
σοσιαλιστές καί οἱ τρουνοβίκοι) ὄχι μόνο δέν προσχώρησαν εἰ-
δικά στήν τρομοκρατική τακτική τῶν ἐσέρων, ἀλλά ἀντίθετα,
ἀμάρτησαν μέ τήν ὑποχωρητικότητά τους ἀπέναντι στούς φιλε-
λεύθερους. Ἡ πραγματική ἐπαναστατικότητα ὅλων τῶν ναρόν-
τικων βρίσκεται στήν ἐπιδίωξη τῆς κατάργησης τῆς γαιοκτη-
σίας τῶν τσιφλικάδων. Μόνο σ' αὐτό οἱ φιλελεύθεροι βλέπουν
«τυχοδιωκτισμό καί οὐτοπισμό». Στήν πραγματικότητα ὁ Μάρ-
τοφ βοηθᾷ τούς φιλελεύθερους.

15

ΑΝΤΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΡΟΠΟΛΟΓΙΕΣ ΤΟΥ ΜΑΡΤΙΝΟΦ
ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΑΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ
ΣΤΑ ΑΣΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ¹⁸²

16 (29) ΤΟΥ ΜΑΗ

1

Ἡ τροπολογία τοῦ Μαρτίνοφ προσπαθεῖ ξανά νά μπάσει τή μενσεβίκικη ἄποψη ὅτι οἱ ἀγρότες εἶναι πιά ἀντιδραστικοί (ἢ μποροῦν νά γίνουν πιά ἀντιδραστικοί) στή σημερινή ἐπανάσταση ἀπ' ὅ,τι οἱ καντέτοι, γιατί οἱ μενσεβίκοι δέν λένε οὔτε λέξη γιά τήν ἀντιδραστικότητα τῶν καντέτων. Ἡ ἐπιχειρηματολογία τοῦ Μαρτίνοφ περιέχει μιά σύγχυση: ὁ διπλός χαρακτήρας δέν βρίσκεται στό ὅτι οἱ ἀγρότες ταλαντεύονται ἀνάμεσα στήν ἐπανάσταση καί στήν ἀντίδραση, ἀλλά στό ὅτι ταλαντεύονται ἀνάμεσα στούς καντέτους καί στούς σοσιαλδημοκράτες. Στή σφαῖρα τῶν ἀναρχικῶν τάσεων, γιά τίς ὁποῖες μιλά ὁ Μαρτίνοφ, οἱ μενσεβίκοι θά μπάζουν ἀναπόφευκτα καί ἀναπότρεπτα τήν ἀγαπημένη τους ἰδέα γιά τόν ἀντιδραστικό χαρακτήρα τῆς δήμευσης τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων καί γιά τόν προοδευτικό χαρακτήρα τῆς ἐξαγορᾶς. Ἡ ἔκφραση «ἀναρχικές τάσεις» τῶν ἀγροτῶν εἶναι ἔκφραση τῶν φιλελεύθερων τσιφλικάδων. Ὅσο γιά τήν ὑποταγή τοῦ προλεταριακοῦ κινήματος στό ἀγροτικό κίνημα, εἶναι γελοῖο νά μιλά κανεῖς γι' αὐτό, ὕστερα ἀπό τό γεγονός ὅτι δεκάδες φορές δηλώσαμε τό ἀντίθετο καί τό διατυπώσαμε αὐτό στίς ἀποφάσεις.

2

Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι θά γελοιοποιούσαμε τή σοσιαλδημοκρατία, ἂν δεχόμασταν τήν τροπολογία τοῦ Μαρτίνοφ. Γιά τήν ἀποφασιστική πάλη ἐνάντια στό φεουδαρχικό κράτος μιλήσαμε στήν ἀρχή τῆς ἀπόφασης. Τώρα πρέπει νά βγάλουμε ἕνα πολιτικό συμπέρασμα ἀπ' αὐτή τήν κοινωνικοοικονομική θέση. Τό καθῆκον μας εἶναι ν' ἀποσπάσουμε ἀπό τήν ἐπιροή τῶν ἀστῶν πού εἶναι ἀνίκανοι νά πάρουν μέρος σ' αὐτή τήν ἀποφασιστική

πάλη (ἀπό τήν ἐπιροή τῶν φιλελεύθερων τσιφλικάδων, τῶν καντέτων) τή μερίδα τῆς ἀστικῆς τάξης (δηλ. τήν ἀγροτιά) πού ἡ οἰκονομική της θέση τήν σπρώχνει στήν πάλη. Ὁ Μαρτίνοφ προτείνει νά ἐπαναλάβουμε στό τέλος, ἐκεῖνο πού εἰπώθηκε στήν ἀρχή, γιά νά συσκοτιστεῖ τό ξεκάθαρο πολιτικό συμπέρασμα.

16
 ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
 ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ
 ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΟΥΜΑ¹⁸³
 18 (31) ΤΟΥ ΜΑΗ

Ἡ ἐπιτροπή μας δέν κατάληξε σέ συμφωνία. Τό σχέδιο τῶν μπολσεβίκων συγκέντρωσε 6 ψήφους ὑπέρ καί 6 κατά. Τό σχέδιο τῶν μενσεβίκων συγκέντρωσε 5 ψήφους ὑπέρ καί 5 κατά. Ἐνα μέλος τῆς ἐπιτροπῆς ψήφισε λευκό. Σ' ἐμένα πέφτει τό καθῆκον νά ὑποστηρίξω μπροστά σας μέ λίγα λόγια τό μπολσεβίκικο σχέδιό μας, μέ τό ὁποῖο συμφώνησαν καί οἱ πολωνοί σοσιαλδημοκράτες καί οἱ λεττονοί.

Ἐμεῖς ξεκινήσαμε ἀπό τήν προϋπόθεση ὅτι ὅσα ἀναφέρθηκαν ἤδη στήν ἀπόφαση σχετικά μέ τά ἀστικά κόμματα πρέπει ν' ἀφαιρεθοῦν ἀπό τήν ἀπόφαση γιά τήν Κρατική δούμα, γιατί ἡ πάλη μέσα στή Δούμα εἶναι μόνο ἓνα μέρος, καί ὄχι τό κυριότερο, ὀλόκληρης τῆς πάλης μας ἐνάντια στά ἀστικά κόμματα καί στήν ἀπολυταρχία.

Σ' αὐτή τήν ἀπόφαση μιλάμε μόνο γιά τό ποιά πρέπει νά εἶναι ἡ πολιτική μας στή Δούμα. Ὅσοναφορᾶ τήν ἐκτίμηση γιά τό πῶς βρεθήκαμε στή Δούμα, τό μέρος αὐτό τῆς ἀπόφασης – τήν παράγραφο σχετικά μέ τήν ἀποχή – τήν ἀφαιρέσαμε γιά τούς παρακάτω λόγους. Ἐγώ προσωπικά ἔχω τή γνώμη, ὅπως καί ὅλοι οἱ μπολσεβίκοι, ὅτι λόγω τῆς θέσης πού πῆρε ὅλος ὁ φιλελεύθερος τύπος, θά ἔπρεπε νά δόσουμε ἐκτίμηση τοῦ πῶς βρεθήκαμε στή Δούμα. Ἐνάντια σέ ὅλη τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη τό ἐργατικό κόμμα εἶναι ὑποχρεωμένο νά δηλώσει πῶς τήν εὐθύνη γιά τό γεγονός ὅτι εἴμαστε ἀναγκασμένοι γιά ἓνα ὀρισμένο χρονικό διάστημα νά παίρνουμε ὑπόψη μας ἓνα τέτοιο ἐκτρωματικό θεσμό, τή φέρνουν ἀκριβῶς οἱ προδοσίες τῆς ἀστικῆς τάξης. Οἱ σύντροφοι λεττονοί ὅμως ἦταν ἐνάντια σ' αὐτή τήν παράγραφο καί, γιά νά μήν ἐμποδίσουμε τό γρήγορο τερματισμό τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου (καί πρέπει νά βιαστοῦμε γιά νά κλείσουμε τό συ-

νέδριο αύριο, όπως έχει αποφασιστεί), αφαιρέσαμε αυτήν την παράγραφο. Η θέληση του συνεδρίου είναι όπωςσδήποτε εκδηλη και ο χρόνος που απομένει δεν μας επιτρέπει να κάνουμε συζητήσεις για ζητήματα αρχών

Θ' ασχοληθώ με τις βασικές ιδέες της απόφασής μας. Στην ουσία η απόφαση αυτή δεν είναι παρά μία επανάληψη των όσων αναφέρονταν στο σχέδιο απόφασης που παρουσιάσαμε στο συνέδριο της Στοκχόλμης. Στην πρώτη παράγραφο υπογραμμίζεται ότι η Δούμα αυτή καθαυτή είναι πέρα για πέρα ακατάλληλη. Η σκέψη αυτή είναι αναγκαία, γιατί τα πλατιά στρώματα της αγροτιάς και γενικά της μικροαστικής τάξης στηρίζουν ως τώρα τις πιο άφελεις ελπίδες τους στη Δούμα. Το άμεσο καθήκον μας είναι να ξεσκεπάσουμε αυτές τις άφελεις αυταπάτες που τις καλλιεργούν οι φιλελεύθεροι για τους ιδιοτελείς ταξικούς τους σκοπούς.

Το 2ο μέρος της 1ης παραγράφου λέει ότι γενικά ο κοινοβουλευτικός δρόμος είναι ακατάλληλος και ότι πρέπει να εξηγηθεί τό αναπόφευκτο της ανοιχτής πάλης των μαζών. Έδώ ξεκαθαρίζονται οι θετικές απόψεις μας για τα μέσα που θά εξασφαλίσουν τή διέξοδο από τή σημερινή κατάσταση. Πρέπει απαραίτητα να τό υπογραμμίσουμε αυτό και να επαναλάβουμε καθαρά τά επαναστατικά μας συνθήματα, γιατί οι ταλαντεύσεις και οι κλονισμοί πάνω σ' αυτό τό ζήτημα δεν αποτελούν σπάνιο φαινόμενο ακόμη και μέσα στις γραμμές της σοσιαλδημοκρατίας. "Ας τό ξέρουν όλοι ότι η σοσιαλδημοκρατία παραμένει στον παλιό της, στον επαναστατικό, δρόμο.

Η δεύτερη παράγραφος είναι αφιερωμένη στη διευκρίνηση της σχέσης ανάμεσα στην άμεση «νομοθετική» δουλιά στη Δούμα και στη ζύμωση, στην κριτική, στην προπαγάνδα, στην οργάνωση. Το εργατικό κόμμα βλέπει έντελώς διαφορετικά από τή φιλελεύθερη αστική τάξη τή σχέση ανάμεσα στην κοινοβουλευτική και στην εξωκοινοβουλευτική δουλιά. Αυτή η ριζική διαφορά απόψεων πρέπει να υπογραμμίζεται. Στη μία πλευρά βρίσκονται οι άστοι πολιτικάντηδες, οι όποιοι είναι ένθουσιασμένοι από τό κοινοβουλευτικό παιχνίδι που παίζεται πίσω από τις πλάτες του λαού. Στην άλλη πλευρά βρίσκεται ένα από τά τμήματα του οργανωμένου προλεταριάτου που στάλθηκε στο έχθρικό στρατόπεδο και που δουλεύει μέ σύμπνοια σέ σύνδεση μέ όλη τήν πάλη του προλεταριάτου. Για μας υπάρχει μόνο ένα πράγμα, τό ένιαίο και άδιαίρετο εργατικό κίνημα, η ταξική πάλη του προλεταριάτου. Σ' αυτή τήν πάλη πρέπει να υποτάξουμε ολοκληρωτικά όλες τις ξεχωριστές ειδικές μορφές της, μαζί και τήν κοι-

νοβουλευτική. Καθοριστική για μᾶς εἶναι ἡ ἔξωκοινοβουλευτική πάλη τοῦ προλεταριάτου. Δέν εἶναι ἄρκετό νά ποῦμε ὅτι παίρνουμε ὑπόψη μας τά οἰκονομικά συμφέροντα καί τίς ἀνάγκες τῶν μαζῶν κτλ. Οἱ τέτοιου εἴδους φράσεις (στό πνεῦμα τῆς παλιᾶς ἀπόφασης τῶν μενσεβίκων) εἶναι θολές καί κάθε φιλελεύθερος μπορεῖ νά βάζει τήν ὑπογραφή του κάτω ἀπ' αὐτές. Ὁ κάθε φιλελεύθερος εἶναι πρόθυμος νά μιλήσει γιά τίς οἰκονομικές ἀνάγκες τοῦ λαοῦ γενικά. Κανένας ὅμως φιλελεύθερος δέν θά ὑποτάξει τή δράση τῆς Δούμας στήν ταξική πάλη, καί αὐτήν ἀκριβῶς τήν ἄποψη πρέπει νά ἐκφράσουμε πολύ καθαρά ἐμεῖς, οἱ σοσιαλδημοκράτες. Μόνο ἀπ' αὐτήν ἀκριβῶς τή διαφορά ἀρχῶν ξεχωρίζουμε ἐμεῖς στήν πράξη ἀπό κάθε ἀστική δημοκρατία.

Ὑποστηρίζουν κάποτε (ἰδιαίτερα οἱ μπουντιστές – δῆθεν συμφιλιοτιστές) ὅτι πρέπει νά σημειωθεῖ καί τό ἀντίθετο: ἡ σύνδεση ἀνάμεσα στήν πάλη τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἔξω ἀπό τή Δούμα καί στή δράση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας. Δηλώνω ὅτι αὐτό δέν εἶναι σωστό καί ὅτι τό μόνο πού μπορεῖ νά κάνει εἶναι νά σπεῖρει τίς πιό βλαβερές κοινοβουλευτικές αὐταπάτες. Τό μέρος πρέπει νά προσαρμόζεται πρὸς τό ὅλο καί ὄχι ἀντίστροφα. Ἡ Δούμα μπορεῖ νά εἶναι προσωρινά ἓνα ἀπό τά πεδία τῆς ταξικῆς πάλης στό σύνολό της, ὅμως μόνο τότε, ὅταν δέν διαφεύγει ἀπό τήν προσοχή μας αὐτό τό ὅλο, ὅταν δέν συσκοτίζονται τά ἐπαναστατικά καθήκοντα τῆς ταξικῆς πάλης.

Ἡ ἐπόμενη παράγραφος τῆς ἀπόφασής μας εἶναι ἀφιερωμένη στήν πολιτική πού ἀκολουθοῦν οἱ φιλελεύθεροι στή Δούμα. Τό σύνθημα αὐτῆς τῆς πολιτικῆς – «νά διαφυλάξουμε τή Δούμα» – καλύπτει ἀπλῶς τή συνένωση τῶν φιλελεύθερων μέ τούς μαυροεκατονταρχίτες. Αὐτό πρέπει νά τό ποῦμε ἀνοιχτά καί νά τό ἐξηγήσουμε στό λαό. Τό φιλελεύθερο αὐτό σύνθημα διαφθείρει συστηματικά τήν πολιτική καί ταξική συνείδηση τῶν μαζῶν. Τό καθῆκον μας εἶναι νά κάνουμε ἀμείλικτη πάλη ἐνάντια στό φιλελεύθερο αὐτό σύνθημα πού θολώνει τά μυαλά. Νά ξεσκίσουμε τή μάσκα τοῦ φιλελευθερισμοῦ, νά δείξουμε ὅτι πίσω ἀπό τή φλυαρία του γιά δημοκρατία κρύβεται ἡ ψηφοφορία χέρι μέ χέρι μέ τούς μαυροεκατονταρχίτες, σημαίνει ν' ἀποσπάσουμε τά ὑπολείμματα τῆς δημοκρατίας ἀπό τούς ἀστούς προδότες τῆς ἐλευθερίας.

Ἀπό τί πρέπει νά καθοδηγούμαστε στόν καθορισμό τῆς πολιτικῆς μας στή Δούμα; Ἡ ἀπόφασή μας, ἀποκλείοντας κάθε σκέψη πρόκλησης συγκρούσεων ἀπλῶς καί μόνο γιά νά γίνουν συγκρούσεις, δίνει ἓνα θετικό ὄρισμό τῆς «ἐπικαιρότητας» μέ τή

σοσιαλδημοκρατική έννοια τῆς λέξης: πρέπει νά παίρνουμε υπόψη τήν ἐπαναστατική κρίση πού ἀναπτύσσεται ἔξω ἀπό τή Δούμα ἐξαιτίας τῶν ἀντικειμενικῶν συνθηκῶν.

Ἡ τελευταία παράγραφος εἶναι ἀφιερωμένη στήν περιβόητη «ὑπεύθυνη κυβέρνηση». Αὐτό τό σύνθημα προβλήθηκε ἀπό τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη ὄχι τυχαῖα, ἀλλά ἀναπόφευκτα, μέ σκοπό νά χρησιμοποιήσῃ γιά τούς δικούς της σκοπούς τίς στιγμές τῆς ὕφεσης, γιά νά ἐξασθενίσει τήν ἐπαναστατική συνείδηση τῶν μαζῶν. Τό σύνθημα αὐτό τό ὑποστήριζαν οἱ μενσεβίκοι καί στήν πρώτη καί στή δεύτερη Δούμα, καί ὁ Πλεχάνοφ τήν περίοδο τῆς δεύτερης Δούμας ἔγραψε ἀνοιχτά σέ μενσεβίκικη ἔφημερίδα ὅτι οἱ σοσιαλδημοκράτες πρέπει «νά κάνουν δική τους» αὐτή τή διεκδίκηση. Ἐπομένως, αὐτό τό σύνθημα ἔπαιξε ἕναν πολύ συγκεκριμένο ρόλο στήν ἱστορία τῆς ἐπανάστασής μας. Γι' αὐτό τό λόγο τό ἐργατικό κόμμα πρέπει ἀπαραίτητα νά καθορίσει τή στάση του ἀπέναντι σ' αὐτό τό σύνθημα. Δέν πρέπει νά ἐπηρεαστοῦμε ἀπό τό γεγονός ὅτι τώρα οἱ φιλελεύθεροι δέν προβάλλουν αὐτό τό σύνθημα: τό ἀπόσυραν προσωρινά, ἀπό καιροσκοπικούς ὑπολογισμούς, στήν οὐσία ὅμως ἐπιδιώκουν πιά ἐπίμονα τή συναλλαγή μέ τόν τσαρισμό. Καί τό σύνθημα γιά σχηματισμό μιᾶς «κυβέρνησης ἀπό τή Δούμα», ἐκφράζει μέ τόν πιά κατηγορηματικό τρόπο αὐτές τίς ἔμφυτες τάσεις τοῦ φιλελευθερισμοῦ γιά συναλλαγή.

Δέν ἀρνούμαστε καί δέν μπορούμε ν' ἀρνηθοῦμε ὅτι μιᾶς κυβέρνησης ἀπό τή Δούμα μπορεί ν' ἀποτελέσει ἕνα στάδιο τῆς ἐπανάστασης, οὔτε τό ὅτι οἱ περιστάσεις μπορούν νά μᾶς ἀναγκάσουν νά τό χρησιμοποιήσουμε. Τό ζήτημα δέν βρίσκεται ἐδῶ. Ἡ σοσιαλδημοκρατία χρησιμοποιεῖ τίς μεταρρυθμίσεις σάν δευτερεύον προϊόν τῆς ἐπαναστατικῆς ταξικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου, δέν εἶναι ὅμως δική μας δουλιὰ νά καλοῦμε τό λαό νά ζητᾶ μεσοβέζικες μεταρρυθμίσεις πού εἶναι ἀπραγματοποίητες χωρίς τήν ἐπαναστατική πάλη. Ἡ σοσιαλδημοκρατία πρέπει νά ξεσκεπάσει ὅλη τήν ἀσυνέπεια αὐτῶν τῶν συνθημάτων, ἀκόμη καί ἀπό τήν καθαρὰ δημοκρατική ἀποψη. Ἡ σοσιαλδημοκρατία πρέπει νά ἐξηγήσει στό προλεταριάτο τούς ὅρους τῆς νίκης του καί ὄχι νά συνδέει ἐκ τῶν προτέρων τήν πολιτική του μέ τήν πιθανότητα μιᾶς ὄχι πλήρους νίκης, μέ τήν πιθανότητα μιᾶς μερικῆς ἥττας. Καί ἀκριβῶς τέτοιοι εἶναι οἱ ὅροι τῆς προβληματικῆς πραγματοποιήσεως τοῦ συνθήματος «κυβέρνηση ἀπό τή Δούμα».

Οἱ φιλελεύθεροι ἄς ἀνταλλάσσουν τή δημοκρατία μέ πενταροδεκάρες καί ἄς πετᾶνε πέρα τό σύνολο χάρη τῶν χυδαίων καί

ἀσήμαντων, τῶν ἄθλιων ὀνείρων γιά μιά τιποτένια ἐλεημοσύνη. Ἡ σοσιαλδημοκρατία πρέπει νά καλλιεργεῖ στό λαό τή συνείδηση γιά τά ἀκέραια δημοκρατικά καθήκοντα καί νά ὀδηγεῖ τό προλεταριάτο σέ καθαρά συνειδητοποιημένους ἐπαναστατικούς σκοπούς. Ὅφείλουμε νά φωτίζουμε τή συνείδηση τῶν ἐργατικῶν μαζῶν, ν' ἀναπτύσσουμε τίς διαθέσεις τους γιά πάλι καί ὄχι νά θολώνουμε τή συνείδηση μέ τήν ἀμβλυνση τῶν ἀντιθέσεων, μέ τή χαλάρωση τῶν καθηκόντων τῆς πάλης. (Χ ε ι ρ ο κ ρ ο τ ῆ μ α τ α).

17

**ΟΜΙΛΙΑ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΖΗΤΗΜΑ
ΤΗΣ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ¹⁸⁴**

19 ΤΟΥ ΜΑΗ (1η ΤΟΥ ΙΟΥΝΗ)

Ἄπορῶ, γιατί οἱ μενσεβίκοι φοβοῦνται νά ὀνομάσουν τό συνέ-
δριο V.

Μήπως ἡ ἱστορία μας εἶναι γιά κάποιον μυστική;

18

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΙΣ ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ ΠΑΝΩ
ΣΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΗΣ ΕΚΛΟΓΗΣ
ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΚΛΕΓΜΕΝΟΥΣ ΣΤΗΝ ΚΕ¹⁸⁵

19 ΤΟΥ ΜΑΗ (1η ΤΟΥ ΙΟΥΝΗ)

1

Πρέπει νά κάνουμε επαναληπτικές εκλογές. 'Ο Λίμπερ δέν ἔχει δίκιο. "Όλοι οἱ συλλογισμοί του ἀποτελοῦν γελοία σοφιστεία. Καί ποιός θ' ἀποφασίσει τήν κλήρωση; 'Εμεῖς! 'Εμεῖς ἀποτελοῦμε τήν τελευταία συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου. Συμφωνίες δέν μποροῦν νά γίνουν. Γιατί αὐτό εἶναι συνέδριο κι' ὄχι συγκέντρωση ὁμάδων. 'Εσεῖς λέτε ὅτι μᾶς ἐξουσιοδότησαν νά παίρνουμε ἀποφάσεις γιά τεχνικά καί τυπικά ζητήματα, ἐνῶ ἐμεῖς μόλις πρίν λίγο πήραμε μιά πολιτική ἀπόφαση γιά τό δάνειο¹⁸⁶.

2

Θελήσανε νά σᾶς τρομάξουν μέ τά τρομερά λόγια γιά κατάληψη τῆς ἐξουσίας. Μά ἀφοῦ τά μέλη τῆς ΚΕ εἴμαστε ἐξουσιοδοτημένοι νά τά ἐκλέξουμε σ' αὐτή τή συνεδρίαση. (Θόρυβος). 'ΗΣυχάστε σύντροφοι, ὅσο καί νά φωνάζετε, δέν πρόκειται νά σκεπάσετε τή φωνή μου! Μᾶς κατηγοροῦν ὅτι θέλουμε νά ἐπωφεληθοῦμε ἀπό μιά ψῆφο. 'Εγώ θεωρῶ ὅτι μποροῦμε καί πρέπει νά τό κάνουμε αὐτό. 'Εδῶ λύνουμε ἕνα ζήτημα πολιτικό, ἕνα ζήτημα ἀρχῆς. Τό νά ἀφήσουμε αὐτό τό ζήτημα νά τό λύσει ὁ κλῆρος – ἡ τυφλή τύχη – σημαίνει ὅτι παίζουμε ἕνα τυχερό παιχνίδι. Δέν μπορεῖ ὅμως νά καταδικάσει κανείς τό κόμμα νά παίξει ἕνα χρόνο τυχερό παιχνίδι. Σᾶς προειδοποιῶ ὅτι, ἂν τό κόμμα μας – σέ περίπτωση ἰσοψηφίας – λύσει αὐτό τό ζήτημα μέ κλῆρο, ἡ εὐθύνη θά πέσει πάνω σας. Γι' αὐτό τό λόγο στή σημερινή συνεδρίαση πρέπει νά γίνουν επαναληπτικές εκλογές.

**ΓΙΑ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟΥ
ΣΤΗ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΣΤΙΓΜΗ
ΤΗΣ ΑΣΤΙΚΟΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ¹⁸⁷**

Παίρνοντας υπόψη,

1) ὅτι, μέ βάση τή μακροχρόνια οἰκονομική κρίση πού περνᾶ ἡ Ρωσία καί σέ σχέση μέ τό δυνάμωμα στό ἔπακρο τῆς κυβερνητικῆς ἀντίδρασης, ὀξύνεται σημαντικά ἡ ταξική πάλη ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί στήν ἀστική τάξη καί βαθαίνει καί πλαταίνει ἐπίσης ἡ πάλη τῶν ἀγροτῶν ἐνάντια στό παλιό καθεστῶς·

2) ὅτι ὁ περασμένος χρόνος τῆς ἐπανάστασης παρουσίασε μιά γρήγορη ἀνοδο τῆς συνείδησης ὅλων τῶν τάξεων, ἕνα δυνάμωμα τῶν κομμάτων τῶν ἄκρων, μείωση τῶν κοινοβουλευτικῶν ἀυταπατῶν, ἐξασθένιση τοῦ «κέντρου», δηλ. τῶν φιλελεύθερων κομμάτων πού ἐπιδιώκουν νά σταματήσουν τήν ἐπανάσταση μέ ὑποχωρήσεις, παραδεκτές ἀπό τούς μαυροεκατονταρχίτες τσιφλικάδες καί τήν ἀπολυταρχία·

3) ὅτι τά ταξικά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου στήν ἀστική ἐπανάσταση ἀπαιτοῦν τή δημιουργία συνθηκῶν πού θά ἀνοιγαν τή δυνατότητα γιά τήν πιό πλατιά πάλη ἐνάντια στίς εὐπορες τάξεις ὑπέρ τοῦ σοσιαλισμοῦ·

4) ὅτι μοναδικός τρόπος δημιουργίας αὐτῶν τῶν συνθηκῶν εἶναι ἡ κατάκτηση τῆς λαοκρατικῆς δημοκρατίας, τῆς πλήρους ἐξουσίας τοῦ λαοῦ καί τοῦ ἀπαραίτητου γιά τό προλεταριάτο μίνιμουμ κοινωνικο-οικονομικῶν διεκδικήσεων (δωρη ἐργάσιμη μέρα καί ἄλλες διεκδικήσεις τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ προγράμματος-μίνιμουμ)·

5) ὅτι μόνο τό προλεταριάτο εἶναι σέ θέση νά ὀλοκληρώσει τή δημοκρατική ἐπανάσταση μέ τόν ὄρο ὅτι αὐτό, σάν ἡ μοναδική μέχρι τό τέλος ἐπαναστατική τάξη τῆς σημερινῆς κοινωνίας, θά τραβήξει μαζί του τή μάζα τῆς ἀγροτιᾶς στήν ἀμείλικτη πάλη ἐνάντια στήν τσιφλικάδικη γαιοκτησία καί στό δουλοπαροικιακό κράτος,

τό συνέδριο θεωρεί:

α) ὅτι τό κύριο καθήκον τοῦ προλεταριάτου στή σημερινή ιστορική στιγμή εἶναι νά ὀλοκληρώσει τή δημοκρατική ἐπανάσταση στή Ρωσία·

β) ὅτι κάθε ὑποτίμηση αὐτοῦ τοῦ καθήκοντος θά ὀδηγήσει ἀναπόφευκτα στή μετατροπή τῆς ἐργατικῆς τάξης ἀπό ἡγέτη τῆς λαϊκῆς ἐπανάστασης πού τραβάει μαζί της τή μάζα τῆς δημοκρατικῆς ἀγροτιᾶς, σέ παθητικό συμμετοχο τῆς ἐπανάστασης, πού σέρνεται στήν οὐρά τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης·

γ) ὅτι τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, ὑποστηρίζοντας μέ ὅλες τίς δυνάμεις τήν ἐκπλήρωση αὐτοῦ τοῦ καθήκοντος, δέν πρέπει οὔτε στιγμή νά ξεχνάει τούς αὐτοτελεῖς, σοσιαλιστικούς σκοπούς τοῦ προλεταριάτου.

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 21 καί στίς 25 τοῦ Μάη (3 καί 7 τοῦ Ἰούνη) 1907

Δημοσιεύτηκε στίς 7 τοῦ Ἰούλη 1907 στήν ἐφημερίδα «Ζίηνα», ἀρ. φύλ. 78

Στή ρωσική γλώσσα δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας Μετάφραση ἀπό τά λεττονικά

Η ΣΤΑΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΑ ΑΣΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ

Τό ζήτημα τῆς στάσης τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα εἶναι ἓνα ἀπό τά λεγόμενα «γενικά» ἢ «θεωρητικά» ζητήματα, δηλ. ἓνα ἀπό ἐκεῖνα τά ζητήματα, τά ὁποῖα δέν συνδέονται ἄμεσα μέ κάποιο συγκεκριμένο πρακτικό καθῆκον πού νά μπαίνει τούτη τή στιγμή μπροστά στό κόμμα. Οἱ μενσεβίκοι καί οἱ μπουντιστές ἔκαναν σκληρή πάλη ἐνάντια στήν ἐγγραφή αὐτῶν τῶν ζητημάτων στήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ στό Λονδίνο, ἔχοντας, δυστυχῶς, σ' αὐτό τό σημεῖο τήν ὑποστήριξη τοῦ Τρότσκι πού βρίσκεται ἔξω ἀπό τίς φράξιες. Ἡ ὀπορτουνιστική πτέρυγα τοῦ κόμματός μας, ὅπως καί τῶν ἄλλων σοσιαλδημοκρατικῶν κομμάτων, ὑποστήριζε ὅτι τό συνέδριο πρέπει νά ἔχει μιά ἡμερήσια διάταξη μέ «πρακτικά», «συγκεκριμένα» ζητήματα. Ἀπόφευγε τά «γενικά πλατιά» ζητήματα. Ξεχνοῦσε ὅτι σέ τελευταία ἀνάλυση ἡ πλατιά πολιτική ἀρχῶν εἶναι ἡ μοναδική, πραγματικά πρακτική πολιτική. Ξεχνοῦσε ὅτι ὅποιος καταπιάνεται μέ μερικότερα ζητήματα, χωρίς νά ἔχει λύσει προκαταβολικά τά γενικά, «θά προσκρούει» σέ κάθε βῆμα του, ἀναπόφευκτα καί χωρίς νά τό καταλαβαίνει, σ' αὐτά τά γενικά ζητήματα. Καί τό νά προσκρούει κανεῖς τυφλά σ' αὐτά τά ζητήματα, σέ κάθε ἰδιαίτερη περίπτωση, σημαίνει ὅτι καταδικάζει τήν πολιτική του σέ ταλαντεύσεις τῆς χειρότερης μορφῆς καί σέ ἀλλοπροσαλλισμό.

Οἱ μπολσεβίκοι πού ἐπέμειναν νά ἐγγραφοῦν στήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ συνεδρίου μιά ὀλόκληρη σειρά ἀπό «γενικά ζητήματα», κατόρθωσαν νά πετύχουν, μέ τή βοήθεια τῶν πολωνῶν καί τῶν λεττονῶν, τήν ἐγγραφή ἑνός μόνο ζητήματος: τῆς στάσης ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα. Καί τό ζήτημα αὐτό κυριάρχησε ὄχι μόνο σέ ὅλα τά ζητήματα ἀρχῶν τοῦ συνεδρίου, ἀλλά καί σέ

ὅλες γενικά τίς ἐργασίες του. "Ἐτσι ἔγινε κι' ἔτσι ἔπρεπε νά γίνει, ἐπειδή ἀκριβῶς ἡ πραγματική πηγή ὄλων σχεδόν καί ἀναντίρητα ὄλων τῶν οὐσιαστικῶν διαφωνιῶν καί ὄλων τῶν διχογνωμιῶν πάνω στά ζητήματα τῆς πρακτικῆς πολιτικῆς τοῦ προλεταριάτου στή ρωσική ἐπανάσταση, ἦταν ἡ διαφορετική ἐκτίμηση τῆς στάσης μας ἀπέναντι στά μή προλεταριακά κόμματα. Ἀπό τήν ἀρχή ἀκόμη τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης διαμορφώθηκαν μέσα στή σοσιαλδημοκρατία δύο βασικές ἀπόψεις, ὅσοναφορᾶ τό χαρακτήρα αὐτῆς τῆς ἐπανάστασης καί ὅσοναφορᾶ τό ρόλο τοῦ προλεταριάτου σ' αὐτήν. "Ὅποιος θά ἐξετάσει τίς διαφωνίες τακτικῆς μέσα στό ΣΔΕΚΡ, χωρίς νά πάρει ὑπόψη του τή διαφορά ἀνάμεσα σ' αὐτές τίς δύο βασικές ἀπόψεις, θά μπερδευτεῖ ἀπελπιστικά σέ ἀσήμαντα καί ἐπουσιώδη ζητήματα.

I

Τά δύο ρεύματα πού ὑπάρχουν μέσα στή ρωσική σοσιαλδημοκρατία πάνω στό ζήτημα τῆς ἐκτίμησης τῆς ἐπανάστασής μας καί τῶν καθηκόντων τοῦ προλεταριάτου στήν ἐπανάσταση, διαμορφώθηκαν ὀριστικά ἀπό τίς ἀρχές ἀκόμη τοῦ 1905 καί βρῆκαν τήν ὀλοκληρωμένη, ἀκριβολογημένη καί ἐπίσημα ἀναγνωρισμένη ἔκφρασή τους ἀπό ὀρισμένες ὀργανώσεις, τήν ἀνοιξη τοῦ 1905, στό μπολσεβίκικο ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ τοῦ Λονδίνου καί στή συνδιάσκεψη τῶν μενσεβίκων πού ἔγινε παράλληλα στή Γενεύη. Τόσο οἱ μπολσεβίκοι, ὅσο καί οἱ μενσεβίκοι βάλανε τότε γιά συζήτηση σχέδια ἀποφάσεων καί πῆραν ἀποφάσεις, τίς ὁποῖες τώρα δείχνουν ἔντονες διαθέσεις νά τίς ἀγνοήσουν ὀρισμένοι ἄνθρωποι πού ξεχνοῦν τήν ἱστορία τοῦ κόμματός τους ἡ ἀκόμη καί τῆς φράξιᾶς τους ἡ πού δέν θέλουν νά καθορίσουν τίς πραγματικές πηγές τῶν διαφωνιῶν στά ζητήματα ἀρχῶν. Κατά τήν ἀποψη τῶν μπολσεβίκων, πάνω στό προλεταριάτο πέφτει τό ἀποφασιστικό καθῆκον νά ὀδηγήσει ὡς τό τέλος τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση, νά εἶναι ὁ ἡγέτης της. Τό προλεταριάτο θά μπορέσει νά ἐκπληρώσει αὐτό τό καθῆκον του, μόνο ὅταν κατορθώσει νά πάρει μαζί του τίς μάζες τῆς δημοκρατικῆς μικροαστικῆς τάξης, ἰδιαίτερα τῆς ἀγροτιᾶς, στήν πάλη ἐναντία στήν ἀπολυταρχία κι' ἐναντία στήν προδοτική φιλελεύθερη ἀστική τάξη. Ἀκόμη ἀπό τότε, πρίν ἀπό τήν ἀνοιχτή δράση τοῦ κυριότερου φιλελεύθερου κόμματος, τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων, οἱ μπολσεβίκοι ἔφτασαν στό συμπέρασμα ὅτι αὐτή ἡ ἀστική τάξη θά προδόσει ἀναπόφευκτα, κι' ἔφτασαν σ' αὐτό τό συμπέρασμα, ξεκινώντας ἀπό τήν ἐκτίμηση τῶν ταξικῶν συμφερόντων τῆς ἀστι-

κῆς τάξης πού φοβόταν τό προλεταριακό κίνημα*.

Οἱ μενσεβίκοι ἔκλιναν πρὸς τὴν ἄποψη ὅτι ἡ ἀστική τάξη πρέπει νά εἶναι ἡ κινητήρια δύναμη τῆς ἀστικῆς ἐπανάστασης καί ὁ καθοριστικός παράγοντας τῆς ἔκτασής της. Τό προλεταριάτο δέν μπορεῖ νά καθοδηγήσει τὴν ἀστική ἐπανάσταση, πρέπει νά παίξει μόνο τό ρόλο τῆς ἄκρας ἀντιπολίτευσης, χωρίς νά ἐπιδιώκει τὴν κατάκτηση τῆς ἐξουσίας. Οἱ μενσεβίκοι ἀπόριπταν μέ τὸν πῖο κατηγορηματικό τρόπο τὴν ἰδέα τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατικῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς.

Τότε τό Μάη τοῦ 1905 (δηλ. ἀκριβῶς πρὶν ἀπὸ δύο χρόνια), οἱ διαφωνίες ἐκφράζονταν μέ καθαρά θεωρητική μορφή, ἀφηρημένα, γιατί κανένα ἄμεσο πρακτικό καθῆκον δέν ἔμπαινε τότε μπροστά στό κόμμα μας. Γιαυτό, εἶναι πολύ ἐνδιαφέρον νά παρακολουθήσουμε – πρὸς γνώση ἐκείνων πού τοὺς ἀρέσει νά σβῆνουν ἀπὸ τὴν ἡμερήσια διάταξη τῶν συνεδρίων τὰ ἀφηρημένα ζητήματα καί νά τὰ ἀντικαθιστοῦν μέ ἄλλα «συγκεκριμένα» πρακτικά ζητήματα – πῶς ἀκριβῶς ἐκδηλώθηκαν ἀργότερα στήν πράξη αὐτές οἱ διαφωνίες.

Οἱ μπολσεβίκοι ὑποστήριζαν ὅτι στήν πραγματικότητα οἱ μενσεβίκικες ἀπόψεις ὑποβιάζουν τὰ συνθήματα τοῦ ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου ὡς τό ἐπίπεδο τῶν συνθημάτων καί τῆς τακτικῆς τῆς φιλελευθερομοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης. Οἱ μενσεβίκοι διακήρυτταν τό 1905 μέ πάθος ὅτι μόνον αὐτοί ὑπερασπίζουν τὴν πραγματικά προλεταριακή πολιτική, ἐνῶ οἱ μπολσεβίκοι διαλύουν, λέει, τό προλεταριακό κίνημα μέσα στήν ἀστική δημοκρατία. Ὅτι οἱ μενσεβίκοι εἶχαν τίς πῖο εἰλικρινεῖς προθέσεις σχετικά μέ τὴν ἀνεξάρτητη πολιτική τοῦ προλεταριάτου, φαίνεται ἀπὸ τό παρακάτω ἐξαιρετικά διδακτικό ἀπόσπασμα μιᾶς ἀπὸ τίς τοτινές ἀποφάσεις τους πού ψήφισε ἡ συνδιάσκεψη τῶν μενσεβίκων τό Μάη τοῦ 1905. «Ἡ σοσιαλδημοκρατία – ἀναφέρεται σ' αὐτὴ τὴν ἀπόφαση, – θά ἐξακολουθήσει ὅπως καί πρῶτα νά παλεύει ἐνάντια στοὺς ὑποκριτικούς φίλους τοῦ λαοῦ, ἐνάντια σέ ὅλα τὰ πολιτικά κόμματα, πού προβάλλοντας τὴ φιλελεύθερη καί δημοκρατική σημαία, ἀρνοῦνται νά ὑποστηρίξουν πραγματικά τὴν ἐπαναστατική πάλη τοῦ προλεταριάτου». Παρ' ὅλες αὐτές τίς ἀγαθές προθέσεις, οἱ λαθεμένες θεωρίες τακτικῆς τῶν μενσεβίκων τοὺς ἔκαναν, ὥστε στήν πραγματικότητα νά θυσιάσουν τὴν

* Ἡ πλήρης νίκη τῆς ἐπανάστασης, ἔλεγαν οἱ μπολσεβίκοι, εἶναι δυνατὴ μόνο μέ τὴ μορφή μιᾶς ἐπαναστατικῆς-δημοκρατικῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς.

προλεταριακή ανεξαρτησία στό φιλελευθερισμό τῆς μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης.

Ἔως θυμηθοῦμε πάνω σέ ποιά πρακτικά ζητήματα τῆς πολιτικῆς διασπάστηκαν οἱ μπολσεβίκοι καί οἱ μενσεβίκοι μέσα σ' αὐτά τά δύο χρόνια τῆς ἐπανάστασης. Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν τό φθινόπωρο τοῦ 1905. Οἱ μπολσεβίκοι ἦταν ὑπέρ τῆς ἀποχῆς, οἱ μενσεβίκοι ὑπέρ τῆς συμμετοχῆς. Δούμα τοῦ Βίττε, τό ἴδιο. Πολιτική στήν Ιη Δούμα (καλοκαίρι τοῦ 1906): οἱ μενσεβίκοι ἦταν ὑπέρ τοῦ συνθήματος: ὑπεύθυνη κυβέρνηση. Οἱ μπολσεβίκοι ἦταν ἐνάντια, τάσσονταν ὑπέρ μιᾶς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἀριστερῶν, δηλαδή τῶν σοσιαλδημοκρατῶν καί τῶν τρουντοβίκων. Πραξικοπηματική διάλυση τῆς Δούμας (Ἰούλης 1906): οἱ μενσεβίκοι πρόβαλαν τό σύνθημα: «ὑπέρ τῆς Δούμας, σάν ὄργάνου ἐξουσίας πού συγκαλεῖ τή συντακτική συνέλευση», οἱ μπολσεβίκοι ἀπορίπτουν αὐτή τή φιλελεύθερη διαστρέβλωση ἑνός ἐπαναστατικοῦ συνθήματος. Ἐκλογές γιά τή ΙΙ Δούμα (τέλη τοῦ 1906, ἀρχές τοῦ 1907): οἱ μενσεβίκοι ἦταν ὑπέρ τῶν «τεχνικῶν συνασπισμῶν» μέ τούς καντέτους (καί ὁ Πλεχάνοφ ὑπέρ ἑνός πολιτικοῦ συνασπισμοῦ μέ τήν πλατφόρμα: «Κυρίαρχη Δούμα»). Οἱ μπολσεβίκοι ἦταν ἐνάντια στούς συνασπισμούς μέ τούς καντέτους καί ὑπέρ μιᾶς ἀνεξάρτητης ἐκλογικῆς καμπάνιας, παραδεχόμενοι ἕναν ἀριστερό συνασπισμό. Συγκρίνετε αὐτά τά σπουδαιότατα γεγονότα ἀπό τήν ἱστορία τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς τακτικῆς μέσα στά δύο χρόνια μέ τίς βασικές διαφωνίες στό ζητήματα ἀρχῶν πού ἐκθέσαμε παραπάνω. Θά δεῖτε ἀμέσως ὅτι αὐτά τά δύο χρόνια τῆς ἐπανάστασης *ἐπιβεβαιώνουν* τή γενική θεωρητική ἀνάλυση τῶν μπολσεβίκων. Ἡ σοσιαλδημοκρατία ἀναγκάστηκε νά τραβήξει ἐνάντια στόν προδοτικό φιλελευθερισμό, ἀναγκάστηκε «νά χτυπήσει μαζί» μέ τούς τρουντοβίκους καί τούς ναρόντικους: στή δεύτερη Δούμα καθορίστηκε ὀριστικά αὐτή ἡ ὑπεροχή μέ τήν πλειονότητα τῶν ψηφοφοριῶν πού ἔγιναν σ' αὐτήν. Οἱ ἀγαθές προθέσεις τῶν μενσεβίκων νά ξεσκεπάσουν ὡς ὑποκριτικούς φίλους τοῦ λαοῦ ὅλους ἐκείνους πού ἀρνοῦνται νά ὑποστηρίξουν τήν ἐπαναστατική πάλη τοῦ προλεταριάτου, ἀποδείχτηκαν προθέσεις μέ τίς ὁποῖες χτίστηκε τό χάος τῶν πολιτικῶν συνασπισμῶν μέ τούς φιλελεύθερους, φθάνοντας καί μέχρι τήν ἀποδοχή τῶν συνθημάτων τους.

Οἱ μπολσεβίκοι προεῖπαν τό 1905, στηριζόμενοι σέ μιά θεωρητική ἀνάλυση, ὅτι ἡ οὐσία τῆς τακτικῆς τῆς σοσιαλδημοκρατίας στήν ἀστική ἐπανάσταση εἶναι τό ζήτημα τῆς προδοσίας τοῦ φιλελευθερισμοῦ καί τό ζήτημα τῶν δημοκρατικῶν ἱκανοτήτων τῆς

ἀγροτιᾶς. Ὅλες οἱ κατοπινές πρακτικές διαφωνίες σχετικά μέ τήν πολιτική τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος περιστράφηκαν γύρω ἀπ' αὐτήν ἀκριβῶς τήν οὐσία. Ἀπό τίς λαθεμένες βάσεις τῆς τακτικῆς τῶν μενσεβίκων προῆλθε στήν πράξη, ἱστορικά, ἡ πολιτική τῆς ἐξάρτησης ἀπό τοὺς φιλελεύθερους.

Πρὶν ἀπό τό ἐνωτικό συνέδριο τῆς Στοκχόλμης τοῦ 1906 οἱ μπολσεβίκοι καί οἱ μενσεβίκοι παρουσιάστηκαν μέ δυό οὐσιαστικά διαφορετικές ἀποφάσεις ὅσοναφορᾶ τά ἀστικά κόμματα. Οἱ μπολσεβίκοι στήν ἀπόφασή τους ἀνάπτυξαν ὀλοκληρωτικά τή βασική ἰδέα σχετικά μέ τήν προδοσία τοῦ φιλελευθερισμοῦ καί τήν ἐπαναστατική δημοκρατική δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς, δίνοντας μόνο καινούργιες ἀποδείξεις αὐτῆς τῆς ἰδέας μέ στοιχεῖα καί γεγονότα ὕστερα ἀπό τήν περίοδο τοῦ Ὀκτώβρη (διάσπαση τῶν ὀχτωβριστῶν καί τῶν καντέτων, σχηματισμός τῆς Ἀγροτικῆς ἔνωσης καί τῶν ριζοσπαστικῶν ἐνώσεων τῶν διανοούμενων κτλ.). Οἱ μπολσεβίκοι, ἀναλύοντας τό ταξικό περιεχόμενο τῶν βασικῶν τύπων τῶν διάφορων ἀστικῶν κομμάτων, πρόσθεσαν, μποροῦμε νά ποῦμε, συγκεκριμένα στοιχεῖα, στά πλαίσια τοῦ παλιοῦ, ἀφηρημένου σχήματός τους. Οἱ μενσεβίκοι ἀρνήθηκαν νά δόσουν στήν ἀπόφασή τους γιά τό συνέδριο τῆς Στοκχόλμης μιά ἀνάλυση τοῦ ταξικοῦ περιεχομένου τῶν διάφορων κομμάτων, μέ τό πρόσχημα ὅτι αὐτά τά κόμματα δέν ἔχουν ἕναν ἀρκετά «σταθερό» χαρακτήρα. Στήν πραγματικότητα, αὐτό ἦταν μιά ὑπεκφυγή ἀπό τό νά δόσουν μιά ἀπάντηση πάνω στήν οὐσία τοῦ ζητήματος! Κι' αὐτή ἡ ὑπεκφυγή βρῆκε τήν πιό εὐγλωττη ἔκφρασή της στό γεγονός ὅτι οἱ μενσεβίκοι, πού νίκησαν στό συνέδριο τῆς Στοκχόλμης, ἀπόσυραν οἱ ἴδιοι τήν ἀπόφασή τους σχετικά μέ τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα στή Ρωσία. Τήν ἀνοιξη τοῦ 1905 οἱ μενσεβίκοι, σέ μιά ἀπόφασή τους, προτείνουν νά ξεσκεπαστοῦν σάν ὑποκριτικοί φίλοι τοῦ λαοῦ ὅλοι οἱ φιλελεύθεροι καί οἱ δημοκράτες πού ἀρνοῦνται νά ὑποστηρίξουν τήν ἐπαναστατική πάλη τοῦ προλεταριάτου. Τήν ἀνοιξη τοῦ 1906 ὄχι οἱ μενσεβίκοι, ἀλλά οἱ μπολσεβίκοι μιλοῦν σέ μιά ἀπόφασή τους γιά τήν ὑποκρισία ἑνός ὀρισμένου φιλελεύθερου κόμματος, καί συγκεκριμένα τῶν καντέτων, ἐνῶ οἱ μενσεβίκοι προτιμοῦν ν' ἀφήσουν τό ζήτημα ἀνοιχτό. Τήν ἀνοιξη τοῦ 1907, στό συνέδριο τοῦ Λονδίνου, ὁ μενσεβικισμός ξεσκεπάζεται ἀκόμη περισσότερο: ἡ παλιά ἀπαίτησή τους ὅπως οἱ φιλελεύθεροι καί οἱ δημοκράτες ὑποστηρίξουν τήν ἐπαναστατική πάλη τοῦ προλεταριάτου ἐγκαταλείπεται τελείως. Ἡ ἀπόφαση τῶν μενσεβίκων (βλ. τό σχέδιό της στή «Ναρόντναγια

Ντούμα» τοῦ 1907, ἀρ. φύλ. 12 – ἓνα ἐξαιρετικά σπουδαῖο ντοκουμέντο) κηρύσσει ἄμεσα καί ἀνοιχτά τό «συνδυασμό» δηλ., γιά νά τό ποῦμε ρωσικά, τήν ἐναρμόνιση τῶν ἐνεργειῶν τοῦ προλεταριάτου μέ τίς ἐνέργειες τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας γενικά!!

Σκαλί-σκαλί. Ἄγαθές προθέσεις σοσιαλιστῆ καί κακή θεωρία τό 1905. Καμιά θεωρία καί καμιά πρόθεση τό 1906. Καμιά θεωρία καί ἀνοιχτά ὀπορτουνιστική πολιτική τό 1907. «Ἐναρμόνιση» τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς πολιτικῆς μέ τή φιλελευθεροαστική πολιτική, αὐτή εἶναι ἡ τελευταία λέξη τοῦ μενσεβικισμοῦ. Οὔτε καί μποροῦσε νά γίνει διαφορετικά ὕστερα ἀπό τούς συνασπισμούς μέ τούς καντέτους, ὕστερα ἀπ' τήν ψῆφο ὑπέρ τοῦ Γκολοβίν, ὕστερα ἀπό τίς ἰδιαίτερες συσκέψεις μέ τούς καντέτους, ὕστερα ἀπό τίς προσπάθειες νά διαγραφεῖ ἀπό τόν κατάλογο τῶν ὑποχρεωτικῶν μας διεκδικήσεων τό αἶτημα τῆς δήμευσης τῆς τσιφλικάδικης γῆς, καί ὕστερα ἀπ' ὅλα τά ἄλλα μαργαριτάρια τῆς μενσεβίκικης πολιτικῆς.

Στό συνέδριο τοῦ Λονδίνου ἡ χρεωκοπία τῆς πολιτικῆς τῶν μενσεβίκων σχετικά μέ τό φιλελευθερισμό ἦταν ὀλοκληρωτική. Οὔτε τόλμησαν καν οἱ μενσεβίκοι νά παρουσιάσουν τήν πρώτη τους ἀπόφαση πού δημοσιεύτηκε στή «Ναρόντναγια Ντούμα» (ἀρ. φύλ. 12). Τήν ἀπόσυραν χωρίς νά τήν παρουσιάσουν οὔτε στήν ἐπιτροπή, ὅπου ὑπῆρχαν 15 ἀντιπρόσωποι καί ἀπό τίς πέντε ὀμάδες τοῦ συνεδρίου (4 μπολσεβίκοι, 4 μενσεβίκοι, 2 πολωνοί, 2 λεττονοί, 3 μπουντιστές). Φαίνεται ὅτι τό σύνθημα τοῦ «συνδυασμοῦ», τῆς ἐναρμόνισης τῆς σοσιαλιστικῆς πολιτικῆς μέ τή φιλελεύθερη τό ἀπόριψαν ὄχι μονάχα οἱ μπουντιστές, ἀλλά ἀκόμη καί πολλοί μενσεβίκοι. Στήν ἐπιτροπή οἱ μενσεβίκοι παρουσιάστηκαν «καθαρότεροι»: γράψανε μιά καινούργια ἀπόφαση, ἀπό τήν ὀποία πέταξαν ἐντελῶς τό «συνδυασμό». Στή θέση τοῦ «συνδυασμοῦ» βάλανε τήν ἰδέα τῆς χρησιμοποίησης ἀπό μέρος τοῦ προλεταριάτου τῶν ἄλλων κομμάτων γιά τούς σκοπούς του, τήν ἀναγνώριση ὅτι τό πολιτικό καθῆκον τοῦ προλεταριάτου εἶναι ἡ ἐγκαθίδρυση τῆς δημοκρατίας κτλ. Σέ τίποτε ὅμως αὐτό δέν τούς βοήθησε. Ἦταν πολύ φανερό γιά ὅλους ὅτι αὐτή ἡ κομψή στολή ἐπίτηδες ἔγινε τόσο χτυπητά πολύχρωμη, γιά νά καλύπτει τήν ἴδια ἀκριβῶς πολιτική τοῦ «συνδυασμοῦ». Τό πρακτικό συμπέρασμα τῆς ἀπόφασης ἦταν τό ἴδιο: «σέ ὀρισμένες, συγκεκριμένες περιπτώσεις νά κάνουμε συμφωνίες μ' αὐτά τά κόμματα (καί μέ τούς φιλελεύθερους, καί μέ τούς ναρόντικους)». Ἀπό τά 15 μέλη τῆς ἐπιτροπῆς μόνο τέσσερα, δηλαδή μόνο οἱ μενσεβίκοι, δέχτηκαν νά παρθεῖ σάν βάση συζήτησης αὐτή ἡ ἀπόφαση! Πιό συν-

τριπτική ήττα τῆς πολιτικῆς τῶν μενσεβίκων, αὐτῆς καθαυτῆς, οὔτε μποροῦσε νά γίνει. Ἡ ἀπόφαση τῶν μπολσεβίκων πάρθηκε σάν βάση συζήτησης στό συνέδριο καί σέ συνέχεια ἐγκρίθηκε στό συνολό της, ὕστερα ἀπό ἀσήμαντες τροπολογίες, μέ 158—163 ψήφους ὑπέρ ἔναντι ἑκατό καί κάτι κατά (106 στή μιά περίπτωση) καί μέ 10—20 λευκοῦς ψήφους. Πρίν ὅμως περάσουμε στήν ἀνάλυση τῶν βασικῶν ἰδεῶν τῆς ἀπόφασης αὐτῆς καί τῆς σημασίας τῶν τροπολογιῶν πού ἔκαναν οἱ μενσεβίκοι, θά σταθοῦμε σ' ἓνα ἀκόμη περιστατικό κατά τή συζήτηση τῆς ἀπόφασης στήν ἐπιτροπή, πού παρουσιάζει ἐνδιαφέρον.

Στήν ἐπιτροπή δέν ὑποβλήθηκαν δύο, ἀλλά τρία σχέδια ἀποφάσεων: τό μπολσεβίκικο, τό μενσεβίκικο καί τό πολωνικό. Οἱ πολωνοί ἦταν σύμφωνοι μέ τούς μπολσεβίκους ὅσοναφορᾶ τίς βασικές ιδέες, ἀπόριπταν ὅμως τόν τύπο τῆς ἀπόφασής μας γιατί ἀνάλυε τήν κάθε ομάδα κομμάτων ξεχωριστά. Οἱ πολωνοί θεωροῦσαν αὐτό τό πράγμα φιλολογία. Θεωροῦσαν τήν ἀπόφασή μας κάπως βαριά. Αὐτοί συντάξανε τό δικό τους σχέδιο πάνω στή βάση μιᾶς σύντομης διατύπωσης τῶν δύο γενικῶν ἀρχῶν τῆς προλεταριακῆς πολιτικῆς ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα: 1) τοῦ ταξικοῦ διαχωρισμοῦ τοῦ προλεταριάτου ἀπ' ὅλα τά ἄλλα κόμματα στ' ὄνομα τῶν σοσιαλιστικῶν του καθηκόντων, ὅσοδήποτε ἐπαναστατικά καί ἀκόμη ὅσοδήποτε δημοκρατικά κι' ἂν ἦταν αὐτά τά κόμματα· 2) τῆς συνένωσης μέ τά ἐργασιακά κόμματα ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία κι' ἐνάντια στόν προδοτικό φιλελευθερισμό.

Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι οἱ δύο αὐτές οὐσιαστικές ιδέες τῆς πολωνικῆς ἀπόφασης ἀποκαλύπτουν περίφημα τήν οὐσία ἀκριβῶς τοῦ ζητήματος. Εἶναι ἐπίσης ἀναμφισβήτητο ὅτι ἡ ἰδέα νά δοθεῖ στό προλεταριάτο ὅλων τῶν ἐθνοτήτων τῆς Ρωσίας μιά σύντομη καί ἀκριβῆς ὁδηγία, χωρίς «κοινωνιολογικές» κρίσεις γιά τούς τύπους τῶν διάφορων κομμάτων, εἶναι μιά ἰδέα ἐλκυστική. Παρ' ὅλα ὅμως αὐτά, ἡ πείρα ἔδειξε ὅτι μέ βάση τήν πολωνική ἀπόφαση τό σημερινό συνέδριο δέν θά κατόρθωνε νά δώσει μιά ὀλοκληρωμένη, σαφή καί συγκεκριμένη λύση τοῦ ζητήματος. Γιά νά ἀποκρούσουμε τό μενσεβικισμό, ἔπρεπε νά καθορίσουμε μέ κάθε λεπτομέρεια τίς ὀριστικές ἀπόψεις τῆς σοσιαλδημοκρατίας γιά τά διάφορα κόμματα, γιατί διαφορετικά θά ἔμενε ἔδαφος γιά συγχύσεις.

Οἱ μενσεβίκοι καί οἱ μπουντιστές στήν ἐπιτροπή πιάστηκαν ἀμέσως ἀπό τήν πολωνική ἀπόφαση γιά νά ἐκμεταλλευτοῦν ἀκριβῶς αὐτό τό ἔδαφος. Ἡ ἐπιτροπή δέχτηκε σάν βάση συζήτη-

σης τό πολωνικό σχέδιο μέ έπτά ψήφους (4 μενσεβίκοι, 2 πολωνοί, 1 μπουντιστής) έναντι έπτά (4 μπολσεβίκοι, 2 λεττονοί, 1 μπουντιστής· τό δέκατο πέμπτο μέλος τής έπιτροπής ψήφισε λευκό ή έλειπε). Έπειτα ή έπιτροπή άρχισε νά προσθέτει στό σχέδιο τών πολωνών όρισμένες «τροπολογίες», πού τό διαστρέβλωναν σέ τέτοιο βαθμό, ώστε καταντούσε άγνώριστο. Έγινε δεκτή άκόμη και μία τροπολογία για τό παραδεκτό όρισμένων «τεχνικών» συμφωνιών μέ τούς φιλελεύθερους. Φυσικά, οί πολωνοί άπόσυραν τότε τό παραμορφωμένο άπό τούς μενσεβίκους σχέδιό τους. Άποδείχτηκε ότι όχι μόνο οί πολωνοί, αλλά και οί μπουντιστές και οί μενσεβίκοι δέν ήταν σύμφωνοι νά παρουσιαστεί στό συνέδριο ένα τέτοιο σχέδιο. Όλη ή δουλιά τής έπιτροπής πήγε χαμένη και τό συνέδριο αναγκάστηκε νά ψηφίσει άνοιχτά νά παρθεϊ σαν βάση συζήτησης τό μπολσεβίκικο σχέδιο.

Τώρα γεννιέται τό έρώτημα: τί σημασία έχει άπό άποψη άρχών τό γεγονός· ότι τό συνέδριο πήρε σαν βάση συζήτησης αυτό τό σχέδιο; Ποιά είναι τά βασικά σημεία τής προλεταριακής τακτικής, πού έπέβαλαν στό συνέδριο νά συσπειρωθεϊ γύρω άπό αυτό τό σχέδιο και ν' άπορίψει τό μενσεβίκικο;

Διαβάζοντας προσεκτικά και τά δυό σχέδια, μπορεί εύκολα νά συλλάβει κανείς δυό τέτοια βασικά σημεία. Πρώτο, ή άπόφαση τών μπολσεβίκων στην πραγματικότητα υποβάλλει σέ σοσιαλιστική κριτική τά μή προλεταριακά κόμματα. Δεύτερο, ή άπόφαση αυτή καθορίζει μέ ακρίβεια τήν τακτική του προλεταριάτου στη σημερινή επανάσταση, δίνοντας ένα συγκεκριμένο και άπόλυτα σαφές περιεχόμενο στην έννοια του «ήγέτη» τής επανάστασης και δείχνοντας μέ ποιόν μπορούμε και πρέπει «νά χτυπάμε μαζί», ποιόν νά χτυπάμε και κάτω άπό ποιές ακριβώς συνθήκες.

Τό βασικό σφάλμα τής μενσεβίκικης άπόφασης συνίσταται ακριβώς στό ότι ή άπόφαση αυτή δέν δίνει ούτε τό ένα ούτε τό άλλο και έξαιτίας αυτού του κενού της, αφήνει όρθάνοιχτη τήν πόρτα στον όπορτουνισμό, δηλ. σέ τελευταία ανάλυση, στην αντικατάσταση τής σοσιαλδημοκρατικής πολιτικής μέ τή φιλελεύθερη πολιτική. Πραγματικά, κοιτάξτε τή σοσιαλιστική κριτική πού κάνουν οί μενσεβίκοι στα μή προλεταριακά κόμματα. Η κριτική αυτή συνοψίζεται στην παρακάτω θέση: «οί κοινωνικοοικονομικοί όροι και οί ιστορικές συνθήκες κάτω άπό τίς όποιες πραγματοποιειται αυτή ή επανάσταση, (δηλαδή, ή δική μας επανάσταση) φρενάρουν τήν ανάπτυξη του αστικοδημοκρατικού κινήματος, γεννώντας στον ένα πόλο τήν αναποφασιστικότητα για πάλη και τίς αυταπάτες για μία συνταγματική ειρηνική

κατάργηση τοῦ παλίου καθεστῶτος, καί στὸν ἄλλο πόλο, τίς αὐταπάτες τοῦ μικροαστικοῦ ἐπαναστατισμοῦ καί τῶν ἀγροτικῶν οὐτοπιῶν».

Πρῶτο, ἐδῶ ἔχουμε νά κάνουμε μέ μιά ἀπόφαση γιά κόμματα στήν ὁποία τά κόμματα αὐτά δέν ἀναφέρονται. Δεύτερο, ἔχουμε μπροστά μας μιά ἀπόφαση πού δέν κάνει ἀνάλυση τοῦ ταξικοῦ περιεχόμενου τῶν διάφορων «πόλων» τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας. Τρίτο, σ' αὐτή τήν ἀπόφαση δέν ὑπάρχει οὔτε κἀν ὑπαινιγμός γιά τόν καθορισμό τῆς στάσης πού πρέπει νά τηρήσουν οἱ διάφορες τάξεις ἀπέναντι στήν «ἐπανάστασή μας». Συνοψίζοντας ὅλες αὐτές τίς ἐλλείψεις, πρέπει νά ποῦμε ὅτι σ' αὐτή τήν ἀπόφαση ἐξαφανίστηκε ἡ μαρξιστική διδασκαλία γιά τήν ταξική πάλη.

Δέν εἶναι τά βασικά συμφέροντα τῶν διάφορων τάξεων τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνίας πού γεννοῦν τοὺς διάφορους τύπους τῶν ἀστικῶν κομμάτων, οὔτε τά ταξικά συμφέροντα γεννοῦν τίς εἰρηνικές αὐταπάτες ἢ τίς «τάσεις συμβιβασμοῦ» σέ ὀρισμένους καί τόν «ἐπαναστατισμό» σέ ἄλλους. Ὁχι. Κάποιες ἄγνωστες κοινωνικοοικονομικές συνθῆκες καί ἡ ἱστορική κατάσταση φρενάρουν τήν ἀνάπτυξη τοῦ ἀστικοδημοκρατικοῦ κινήματος γενικά. Βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ἡ συμβιβαστικότητα τοῦ κεφαλαίου καί ὁ ἐπαναστατισμός τοῦ μουζίκου δέν πηγάζουν ἀπό τή θέση τῆς ἀστικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς στήν καπιταλιστική κοινωνία πού ἀπελευθερώνεται ἀπό τή φεουδαρχία, ἀλλά ἀπό κάποιες συνθῆκες καί ἀπό τήν κατάσταση ὅλης τῆς «ἐπανάστασής μας» γενικά. Στό ἐπόμενο σημεῖο ἀναφέρεται μάλιστα ὅτι «οἱ ἀρνητικές αὐτές τάσεις πού φρενάρουν τήν ἀνάπτυξη τῆς ἐπανάστασης», «ἐκδηλώνονται» μέ ἰδιαίτερη ἔνταση «στή σημερινή στιγμή τῆς προσωρινῆς ὕφεσης».

Αὐτή ἡ θεωρία δέν εἶναι μαρξιστική, ἀλλά φιλελεύθερη πού ἀναζητᾷ τίς ρίζες τῶν διάφορων κοινωνικῶν τάσεων ἔξω ἀπό τά συμφέροντα τῶν διάφορων τάξεων. Αὐτή ἡ ἀπόφαση δέν εἶναι σοσιαλιστική, ἀλλά ἀριστεροκαντέτικη· σ' αὐτήν ἀποδοκιμάζονται οἱ ἀκρότητες καί τῶν δύο πόλων, καταδικάζεται ὁ ὀπορτουνισμός τῶν καντέτων καί ὁ ἐπαναστατισμός τῶν ναρόντικων καί μέ τόν τρόπο αὐτό ἐξυμνεῖται κάτι τό ἐνδιάμεσο ἀνάμεσα σ' αὐτούς καί σ' ἐκείνους. Χωρίς νά τό θέλει κανεῖς τοῦ γεννιέται ἡ σκέψη: μήπως ἔχουμε νά κάνουμε μέ ἐνέσους πού ἀναζητοῦν τή χρυσή μέση ὁδὸ ἀνάμεσα στοὺς καντέτους καί στοὺς ἐσέρους;

Ἄν οἱ μενσεβίκοι μας δέν παρεκκλίνανε ἀπό τή θεωρία τοῦ Μάρξ γιά τήν ταξική πάλη, θά καταλάβαιναν ὅτι ἡ διαφορετικὴ ταξική θέση τῆς ἀστικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς στήν πάλη ἐνά-

ντια στό «παλιό καθεστώς» ἔξηγεῖ τούς διαφορετικούς τύπους κομμάτων: φιλελεύθερα ἀπό τό ἓνα μέρος, ναροντικιστικά, ἀπό τό ἄλλο. Τό γεγονός ὅτι ὅλα αὐτά τά διάφορα καί πολυποίκιλα κόμματα, ὁμάδες καί πολιτικές ὀργανώσεις, πού ἐμφανίστηκαν σέ μιά τόσο ἀσυνήθιστη ἀφθονία στή διάρκεια τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης, ἔτειναν πάντοτε καί ἀπαρέγκλιτα (μ' ἐξαίρεση τά ἀντιδραστικά κόμματα καί τό κόμμα τοῦ προλεταριάτου) πρὸς αὐτούς τούς δύο τύπους, αὐτό τό γεγονός εἶναι ἀναμφισβήτητο καί δέν χρειάζεται ἀποδείξεις. "Ὅταν περιοριζόμαστε στήν ὑπόδειξη μόνο τῶν «δύο πόλων» τοῦ ἐνιαίου ἀστικοδημοκρατικοῦ κινήματος, δέν κάνουμε τίποτε ἄλλο, παρά νά ἀσχολούμαστε μέ κοινοτοπίες. Στό καθετί μπορεῖς νά διαπιστώσεις πάντοτε δύο «ἄκρα», δύο πόλους. Σέ κάθε κοινωνικό κίνημα μέ μιά κάποια ἔκταση ὑπάρχουν ἀναπόφευκτα καί οἱ τέτοιου εἴδους «πόλοι» καί μιά λίγο ἢ πολύ «χρυσή» μέση ὁδός. Τό νά χαρακτηρίζεις μ' αὐτόν τόν τρόπο τήν ἀστική δημοκρατία σημαίνει ὅτι ὑποβιάζεις τή μαρξιστική θέση στό ἐπίπεδο μιᾶς φράσης πού δέν λέει τίποτε, ἀντί νά ἐφαρμόσεις τή θέση αὐτή στήν ἀνάλυση τῶν ταξικῶν ριζῶν τῶν διάφορων τύπων κομμάτων στή Ρωσία. Οἱ μενσεβίκοι δέν κάνουν σοσιαλιστική κριτική στά ἀστικά κόμματα, γιατί τό νά ἀποκαλεῖς ὅλα τά ἀντιπολιτευόμενα μή προλεταριακά κόμματα ἀστικοδημοκρατικά δέν σημαίνει καθόλου ὅτι κάνεις σοσιαλιστική κριτική. "Αν δέν δείξατε τά συμφέροντα ποιῶν τάξεων καί ποιᾶ ἀκριβῶς ἐπικρατέστερα συμφέροντα καθορίζουν σήμερα τήν οὐσία τῶν διάφορων κομμάτων καί τῆς πολιτικῆς τους, τότε σημαίνει ὅτι ἐσεῖς δέν ἐφαρμόσατε στήν πράξη τό μαρξισμό, ὅτι στήν πραγματικότητα ἐσεῖς ἐγκαταλείψατε τή θεωρία τῆς ταξικῆς πάλης. Ἡ λέξη «ἀστικοδημοκρατικός», ἔτσι ὅπως τή χρησιμοποιεῖτε, δέν εἶναι παρά μόνο μιά πλατωνική ἔκφραση σεβασμοῦ πρὸς τό μαρξισμό, γιατί ἡ χρησιμοποίησις αὐτῆς τῆς λέξης ἀπό μέρος σας δέν συνοδεύεται ἀπό τήν ἀναγωγή τοῦ τάδε τύπου φιλελευθερισμοῦ ἢ δημοκρατισμοῦ στά τάδε ἰδιοτελῆ συμφέροντα ὀρισμένων στρωμάτων τῆς ἀστικῆς τάξης. Δέν εἶναι παράξενο ὅτι οἱ φιλελεύθεροί μας, ἀρχίζοντας ἀπό τό Κόμμα τῶν δημοκρατικῶν μεταρρυθμίσεων καί τό Κόμμα τῶν καντέτων καί τελειώνοντας μέ τούς ἀκομματικούς μπεζζαγκλάβτσι τῆς «Τοβάριστς», βλέποντας ὅτι οἱ μενσεβίκοι ἐφαρμόζουν μ' αὐτόν τόν τρόπο τό μαρξισμό, ἐνστερνίζονται μέ ἐνθουσιασμό τήν «ιδέα» γιά τό ἐπιζήμιο τῶν ἀκροτήτων τοῦ ὀπορτουνισμοῦ καί τοῦ ἐπαναστατισμοῦ στή δημοκρατία...γιατί αὐτό δέν εἶναι ἰδέα, ἀλλά μιά χυδαία κοινοτοπία. "Ἄλλωστε, πραγματικά, δέν

είναι οί λέξεις: «ἀστική δημοκρατία» πού τρομάζουν τούς φιλελεύθερους! Ἐκεῖνο πού τούς τρομάζει εἶναι ἡ ἀποκάλυψη προστά στο λαό τοῦ γεγονότος ὅτι τά φιλελεύθερά τους προγράμματα καί τά λόγια τους ἐκφράζουν ὀρισμένα ὑλικά συμφέροντα ὀρισμένων εὐπόρων τάξεων. Ἐδῶ βρίσκεται ἡ οὐσία καί ὄχι στίς λέξεις «ἀστική δημοκρατία». Τή διδασκαλία γιά τήν ταξική πάλη δέν ἐφαρμόζει ἐκεῖνος πού ὀχυρώνεται συνεχῶς πίσω ἀπό τίς λέξεις «ἀστική δημοκρατία», μέ σταυροκοπήματα στ' ὄνομά της, ἀλλά ἐκεῖνος πού δείχνει στήν πραγματικότητα πῶς ἀκριβῶς ἐκδηλώνεται ὁ ἀστικός χαρακτήρας ἑνός ὀρισμένου κόμματος.

Ἄν ἡ ἔννοια «ἀστική δημοκρατία» δέν περικλείνει παρά μόνο τήν καταδίκη τῶν ἀκροτήτων, δηλ. τήν καταδίκη καί τοῦ ὀπορτουניσμοῦ καί τοῦ ἐπαναστατισμοῦ, τότε αὐτή ἡ ἔννοια ὑποβιβάζει τή μαρξιστική διδασκαλία στό ἐπίπεδο μιᾶς συνηθισμένης φιλελεύθερης φράσης. Τόν φιλελεύθερο δέν τόν φοβίζει μιά τέτοια χρησιμοποίηση αὐτῆς τῆς ἔννοιας γιατί, τό ξαναλέμε, γι' αὐτόν δέν εἶναι τρομερή ἡ λέξη, ἀλλά ἡ πράξη. Ὁ φιλελεύθερος μπορεῖ νά δεχτεῖ ἕναν δυσάρεστο γι' αὐτόν ὄρο πού «νά μυρίζει μαρξισμό». Οὔτε ὁ φιλελεύθερος ὅμως, οὔτε ὁ «διανοούμενος» τῆς «Τοβάριστς» πού μπερνσταϊνοφέρνει θά δεχτοῦν ποτέ τήν ἄποψη ὅτι αὐτός, ὁ καντέτος δηλαδή, ἐκφράζει τά συμφέροντα τοῦ ἀστοῦ, ὁ ὁποῖος προδίνει τήν ἐπανάσταση στόν ἄλφα ἢ στόν βήτα. Ἀκριβῶς γιά τό λόγο ὅτι μέ τόν τρόπο πού ἐφαρμόζουν τό μαρξισμό οἱ μενσεβίκοι, τόν ὑποβιβάζουν ὡς τό ἐπίπεδο μιᾶς κούφιας φρασεολογίας, ἡ ὁποία δέν λέει τίποτε καί δέν ὑποχρεώνει σέ τίποτε, ἀκριβῶς γι' αὐτό τό λόγο οἱ μπεζζαγκλάβτσι, οἱ διάφοροι Προκοπόβιτς, Κουσκόβα, καντέτοι καί ἄλλοι τάσσονται ὀλόψυχα ὑπέρ τῆς ὑποστήριξης τοῦ μενσεβικισμοῦ. Ὁ μενσεβίκικος μαρξισμός εἶναι μαρξισμός πού ταιριάζει στά μέτρα τοῦ ἀστικοῦ φιλελευθερισμοῦ.

Ἐπομένως, τό πρῶτο βασικό σφάλμα τῆς μενσεβίκικης θέσης πάνω στό δοσμένο ζήτημα εἶναι ὅτι στήν πραγματικότητα ὁ μενσεβικισμός δέν κάνει σοσιαλιστική κριτική στά μή προλεταριακά κόμματα. Στήν πραγματικότητα ὁ μενσεβικισμός ξεφεύγει ἀπό τή βάση τῆς θεωρίας τοῦ Μάρξ γιά τήν ταξική πάλη. Τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου ἔβαλε τέρμα σ' αὐτή τή διαστρέβλωση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς πολιτικῆς καί θεωρίας. Τό δεύτερο βασικό σφάλμα εἶναι ὅτι ὁ μενσεβικισμός στήν πραγματικότητα δέν ἀναγνωρίζει τήν ἀνεξάρτητη πολιτική τοῦ προλεταριάτου στή σημερινή ἐπανάσταση, ὅτι δέν ὑποδείχνει στό προλεταριάτο μιά συγκεκριμένη τακτική. Ἀπόφευγε τίς ἀκρότητες τοῦ ὀπορτουני-

σμοῦ καί τοῦ ἐπαναστατισμοῦ, νά ἡ πρώτη ἐντολή τοῦ μενσεβικισμοῦ, ἐντολή πού πηγάζει ἀπό τήν ἀπόφασή τους. Κλεῖνε ἀπό εὐκαιρία σέ εὐκαιρία συμφωνίες μέ τούς φιλελεύθερους καί δημοκράτες, νά ἡ δεύτερη ἐντολή. Συνδύαζε (ἐναρμόνιζε) τήν πολιτική σου μέ τή φιλελεύθερη καί τή δημοκρατική πολιτική, αὐτή εἶναι ἡ τρίτη ἐντολή πού ἐκφράστηκε στή «Ναρόντναγια Ντούμα» καί στήν τοτινή ἀπόφαση τῶν μενσεβίκων. Πετάξτε ἀπ' ἐδῶ ὅ,τι θέλετε, κάθε ὑπόμνηση γιά τήν τρίτη ἐντολή· προσθέστε τήν εὐχή καί τό αἶτημα: «ἡ προλεταριακή πολιτική πρέπει νά εἶναι ἀνεξάρτητη», προσθέστε τή διεκδίκηση τῆς δημοκρατίας (ὅπως ἔκαναν οἱ μενσεβίκοι στό συνέδριο τοῦ Λονδίνου), σέ καμιά περίπτωση δέν θά ἐξαλείψετε μ' ὅλα αὐτά τό δεύτερο βασικό σφάλμα τοῦ μενσεβικισμοῦ. Γιά νά καθορίσεις τήν ἀνεξαρτησία τῆς προλεταριακῆς πολιτικῆς δέν εἶναι ἀρκετό νά γράψεις τή λέξη «ἀνεξάρτητος» στή θέση πού πρέπει, οὔτε καί ν' ἀναφέρεις τή δημοκρατία. Ἡ ἀνεξαρτησία τῆς προλεταριακῆς πολιτικῆς καθορίζεται μόνο μέ τό *νά ὑποδείξεις μέ ἀκρίβεια ἕναν πραγματικά ἀνεξάρτητο δρόμο*. Ὁ μενσεβικισμός ὅμως δέν τό κάνει αὐτό.

Στήν πραγματικότητα, σύμφωνα μέ τόν ἀντικειμενικό συσχετισμό τῶν τάξεων καί τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων, μπροστά μας γίνεται πάλι δύο τάσεων: ὁ φιλελευθερισμός προσπαθεῖ νά σταματήσει τήν ἐπανάσταση, τό προλεταριάτο νά τήν ὀδηγήσει ὡς τό τέλος. Ἄν τό προλεταριάτο δέν ἀποκτήσει συνείδηση αὐτῆς τῆς τάσης τοῦ φιλελευθερισμοῦ, ἂν δέν κάνει συνείδησή του ὅτι τό καθῆκον του εἶναι νά κάνει ἀνοιχτή πάλι ἐναντίον τοῦ φιλελευθερισμοῦ, ἂν δέν παλεύει γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς δημοκρατικῆς ἀγροτιᾶς ἀπό τήν ἐπιροή τοῦ φιλελευθερισμοῦ, *στήν πραγματικότητα ἡ πολιτική τοῦ προλεταριάτου δέν εἶναι ἀνεξάρτητη*. Οἱ μενσεβίκοι νομιμοποιοῦν ἀκριβῶς αὐτή τήν πολιτική, πού στήν πραγματικότητα δέν εἶναι ἀνεξάρτητη: ἀκριβῶς μιά τέτοια σημασία ἔχει ἡ ἀνοχή τῶν συμφωνιῶν ἀπό εὐκαιρία σέ εὐκαιρία χωρίς τόν καθορισμό τῆς γραμμῆς αὐτῶν τῶν συμφωνιῶν, χωρίς τόν καθορισμό τοῦ κύριου διαχωριστικοῦ ὀρίου πού χωρίζει τίς δύο τακτικές στήν ἐπανάστασή μας. «Συμφωνία ἀπό εὐκαιρία σέ εὐκαιρία»· στήν πραγματικότητα αὐτή ἡ διατύπωση καλύπτει καί τό συνασπισμό μέ τούς καντέτους καί τήν «κυρίαρχη Δούμα» καί τήν ὑπεύθυνη κυβέρνηση, δηλ. ὅλη τήν πολιτική τῆς οὐσιαστικῆς ἐξάρτησης τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος ἀπό τό φιλελευθερισμό. Στίς σημερινές ἱστορικές συνθῆκες οὔτε λόγος μπορεῖ νά γίνει γιά ἀνεξάρτητη πολιτική τοῦ ἐργατικοῦ κόμμα-

τος, ἂν αὐτό τό κόμμα δέν καθορίζει σάν ἄμεσο καθῆκον του τήν πάλη γιά νά ὀδηγηθεῖ ἡ ἐπανάσταση ὡς τό τέλος, ὄχι μόνο ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία, ἀλλά κι' ἐνάντια στό φιλελευθερισμό, τήν πάλη ἐνάντια στό φιλελευθερισμό γιά τήν ἐπιροή πάνω στή δημοκρατική ἀγροτιά. Οἱ ἱστορικές συνθήκες τῆς ἀστικής ἐπανάστασης στήν Εὐρώπη, στίς ἀρχές τοῦ ΧΧ αἰῶνα, εἶναι τέτοιες ὥστε κάθε ἄλλη πολιτική τῆς σοσιαλδημοκρατίας νά ἀνάγεται οὐσιαστικά σέ ὑποταγή στή φιλελεύθερη πολιτική.

Ἡ ἔγκριση ἀπό τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου τῆς μπολσεβίκικης ἀπόφασης σχετικά μέ τά μή προλεταριακά κόμματα ἀποδείχνει ὅτι τό ἐργατικό κόμμα ἀποκρούει ἀποφασιστικά κάθε εἶδους παρέκκλιση ἀπό τήν ταξική πάλη, ὅτι ἀναγνωρίζει ἔμπρακτα τή σοσιαλιστική κριτική στά μή προλεταριακά κόμματα καί τόν ἀνεξάρτητο χαρακτήρα τῶν ἐπαναστατικῶν καθηκόντων τοῦ προλεταριάτου στή σημερινή ἐπανάσταση.

Ἡ ἀπόριψη τῶν μενσεβίκικων τροπολογιῶν τῆς ἀπόφασης ὑπογράμμισε ἀκόμη περισσότερο αὐτό τό πράγμα.

II

Ὄταν τό συνέδριο πῆρε σάν βάση συζήτησης τό μπολσεβίκικο σχέδιο ἀπόφασης σχετικά μέ τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα, οἱ μενσεβίκοι καί οἱ μπουντιστές ἐξαπόλυσαν ἀληθινή βροχή ἀπό τροπολογίες. Σέ ὀρισμένες δηλώσεις διαμαρτυρίας πού ὑποβλήθηκαν στό γραφεῖο τοῦ συνεδρίου ἀναφέρεται ὅτι ὁ συνολικός ἀριθμός τῶν τροπολογιῶν ἀνέρχεται σέ 70 καί πάνω. Δέν θ' ἀρχίσω νά περιγράψω ἐδῶ τίς περιπέτειες τῆς πάλης γιά τό σταμάτημα αὐτῆς τῆς κωλυσιεργίας πού ξεπέρασε κατά πολύ τίς περιβόητες 22 τροπολογίες τοῦ Ἀκίμοφ στό δεύτερο συνέδριο¹⁸⁸, δέν θά ἀρχίσω νά ἀπαριθμῶ ἐδῶ τό πλῆθος τῶν ἐντελῶς κούφιων καί ἀσήμαντων τροπολογιῶν. Θ' ἀπαριθμήσω μονάχα πέντε τροπολογίες, πού πραγματικά εἶχαν ἐξαιρετικά σπουδαία σημασία ἀπό ἄποψη ἀρχῶν. Ἀναφέρουμε αὐτές τίς τροπολογίες μέ τή σειρά πού συζητήθηκαν στό συνέδριο.

Ἡ τρίτη παράγραφος τοῦ αἰτιολογικοῦ μέρους τῆς ἀπόφασής μας μιᾶ καθαρά γιά τό καθῆκον τοῦ προλεταριάτου «νά ἐκπληρώσει τό ρόλο τοῦ ἡγέτη στήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση». Οἱ μενσεβίκοι ὑπόβαλαν τίς ἐξῆς τροπολογίες: ν' ἀντικατασταθεῖ ἡ λέξη «ἡγέτης» μέ τή λέξη «πρωτοπορία», «πρωτοπόρο τμήμα» ἢ μέ τίς λέξεις: «βασικός κινητήρας». Ὅλες αὐτές οἱ τροπολογίες ἀπορίφθηκαν. Οἱ μπολσεβίκοι δέν εἶχαν καμιά ἀντί-

ρηση νά ἐπαναλαμβάνεται ὅσο θέλει κανείς ἢ ἰδέα ὅτι πρέπει νά διατηρηθεῖ ἀνέπαφη ἢ πλήρης ταξική ἀνεξαρτησία τοῦ προλεταριάτου. Τό ν' ἀδυνατίζεις ὅμως τήν ὑπόδειξη γιά τό ρόλο τοῦ ἡγέτη στήν ἐπανάσταση, σημαίνει ὅτι ἀνοίγεις τίς πόρτες στόν ὀπορτουισμό. Τό προλεταριάτο μπορεῖ νά εἶναι «βασικός κινητήρας» καί σέ μιά ἀστική ἐπανάσταση κουτσουρεμένη σύμφωνα μέ τό τσιφλικάδικο πνεῦμα. Μπορεῖς νά εἶσαι βασικός κινητήρας τῆς νίκης μιᾶς ἄλλης τάξης καί νά μήν ξέρεις νά ὑπερασπίζεις τά συμφέροντα τῆς τάξης σου. Ἡ ἐπαναστατική σοσιαλδημοκρατία δέν ἔχει τό δικαίωμα νά περιορίζεται σ' αὐτό τό πράγμα, ἂν δέν θέλει νά προδόσει τόν ἴδιο τόν ἑαυτό της. Πρέπει νά βοηθήσει τό προλεταριάτο, ὥστε ἀπό τόν παθητικό ρόλο τοῦ βασικοῦ κινητήρα, ν' ἀνεβεῖ ὡς τόν ἐνεργητικό ρόλο τοῦ ἡγέτη, ἀπό τήν ἐξαρτημένη θέση τοῦ ἀγωνιστῆ γιά μιά κουτσουρεμένη ἐλευθερία, ὡς τήν ἀπόλυτα ἀνεξάρτητη θέση τοῦ ἀγωνιστῆ γιά τήν πλήρη ἐλευθερία πού συμφέρει στήν ἐργατική τάξη. Ἐδῶ βρίσκεται, μπορούμε νά ποῦμε, ἡ οὐσία τῆς διαφορᾶς ἀνάμεσα στήν ὀπορτουιστική καί στήν ἐπαναστατική τακτική τῆς σοσιαλδημοκρατίας στήν ἀστική ἐπανάσταση, στό ὅτι ἡ πρώτη τακτική ἀρκεῖται στό νά παραχωρήσει στό προλεταριάτο τό ρόλο τοῦ βασικοῦ κινητήρα, ἐνῶ ἡ δεύτερη τακτική ἀποβλέπει στό νά ἐκπληρώσει τό προλεταριάτο τό ρόλο τοῦ ἡγέτη τῆς ἐπανάστασης καί καθόλου τό ρόλο μονάχα τοῦ «κινητήρα».

Ἡ ἔκφραση «πρωτοπόρο τμήμα» θά μπορούσε ἐπίσης νά ἀδυνατίσει τή θέση ὅτι στό προλεταριάτο πέφτει τό καθῆκον νά καθοδηγήσει τίς ἄλλες δημοκρατικές τάξεις ἢ, τουλάχιστο, θά μπορούσε νά ἐρμηνευτεῖ σάν μιά τέτοια ἐξασθένιση.

Δεύτερη τροπολογία: ν' ἀφαιρεθεῖ ἀπό τήν τρίτη παράγραφο τοῦ τελικοῦ συμπερασματικοῦ ἀκριβῶς μέρους τῆς ἀπόφασης (χαρακτηρισμός τῶν φιλελεύθερων κομμάτων) ἢ διαπίστωση τῆς ἐξαπάτησης τῆς δημοκρατικῆς μικροαστικῆς τάξης ἀπό μέρους τῶν φιλελεύθερων. Αὐτή ἡ διαπίστωση πρέπει ν' ἀφαιρεθεῖ ἢ νά τροποποιηθεῖ στό ὄνομα τοῦ μαρξισμοῦ, ἔλεγαν οἱ μενσεβίκοι γιατί εἶναι ἀνάξιο γιά ἕναν ὑλιστή νά ἐξηγεῖ μέ «ἐξαπατήσεις» τήν κοινωνική σύνθεση τῶν κομμάτων. Ἡ σοφιστεία αὐτοῦ τοῦ συλλογισμοῦ ἦταν τόσο ἐξόφθαλμη, ὥστε δέν μπορούσε τό συνέδριο νά πέσει στήν παγίδα. Τό ν' ἀμφισβητεῖς, στό ὄνομα τοῦ μαρξισμοῦ, τό ρόλο τῆς ἐξαπάτησης στήν πολιτική τῆς ἀστικῆς τάξης, εἶναι τό ἴδιο σάν νά ἀρνεῖσαι κάθε βία στό ὄνομα τοῦ «οἰκονομικοῦ παράγοντα». Ἔτσι καταλαβαίνουν τό μαρξισμό μόνο οἱ διάφοροι Νταβίντ, Φόλμαρ καί οἱ ἄλλοι στυλοβάτες τοῦ ὀπορ-

τουρισμού. Καί ειδικά, τό νά ἀρνεῖσαι ἤ νά προσπαθεῖς νά μειώσεις τό ρόλο τῆς ἐξαπάτησης στή σημερινή πολιτική τῶν καντέτων ἀπέναντι στούς ἀγρότες καί στή μικροαστική τάξη στή Ρωσία, σημαίνει ὅτι ἐξωραΐζεις τό φιλελευθερισμό, διαστρεβλώνοντας τά γεγονότα πρὸς ὄφελός του. Γιατί εἶναι ἀναμφισβήτητο τό γεγονός ὅτι οἱ καντέτοι ἐξαπατοῦν ἀνοιχτά τοὺς ἀγρότες καί τοὺς μικροαστοὺς ἐκλογεῖς τους. Εἶναι ἄτοπο νά λές ὅτι ἓνα κόμμα ἐξαπατᾷ τοὺς ἐκλογεῖς του, ὅταν τά συμφέροντα μιᾶς τάξης γεννοῦν ὀρισμένες θεωρητικές αὐταπάτες, δηλ. ὀρισμένες ἀπατηλές ἀντιλήψεις (λογουχάρη, ὅταν τά συμφέροντα τῆς ἀγροτιᾶς γεννοῦν ὀρισμένες ἀπατηλές προσδοκίες ὅτι ἡ ἀπαλλοτρίωση τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων θά τοὺς φέρει ὅλα τά ἀγαθά). Εἶναι ὑποχρεωτικό ὅμως νά λές ἀνοιχτά καί γιά νά τό ἀκούσουν ὅλοι ὅτι ὀρισμένα στρώματα τοῦ λαοῦ ἐξαπατοῦνται ἀπό τοὺς κοινοβουλευτικούς ἀντιπρόσωπούς τους, ὅταν οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτοὶ θυσιάσουν τά ἄμεσα συμφέροντα αὐτῶν τῶν στρωμάτων στοὺς ἐκμεταλλευτές τους (προδίνουν τοὺς ἀγρότες στοὺς τσιφλικάδες κτλ.) Ἡ ἀστική τάξη τῆς Γερμανίας πρόδοσε τοὺς ἀγρότες, ἔγραφε ὁ Μάρξ τό 1848¹⁸⁹. Ἄν ἐμεῖς στή Ρωσία τοῦ 1907 δέν τολμήσουμε νά τό ποῦμε αὐτό γιά τή δική μας ἀστική τάξη καί γιά τοὺς δικούς μας καντέτους, ἂν δέν εἴμαστε σέ θέση νά τό ἀποδείξουμε αὐτό στή μάζα τοῦ λαοῦ, τότε θά ρίξουμε στή λάσπη τό μεγάλο τίτλο τῶν σοσιαλδημοκρατῶν.

Τρίτη τροπολογία: ν' ἀναγνωριστεῖ σάν προσθήκη στήν 3η παράγραφο ὅτι ἐπιτρέπονται οἱ «τεχνικές συμφωνίες» μέ τοὺς καντέτους. Ἡ τροπολογία αὐτή ἀπορίφθηκε ἀπό τό συνέδριο μέ ὀνομαστική ψηφοφορία. Ἐμεῖς δηλώσαμε ὅτι, ἂν αὐτή ἡ τροπολογία γίνεи δεκτὴ, θά ὑποχρεωθοῦμε ν' ἀποσύρουμε ὀλόκληρη τήν ἀπόφασή μας: αὐτό εἶναι δικαίωμά μας, ἐφόσον ἡ βασική ἰδέα τῆς ἀπόφασης διαστρεβλώνεται μέ τίς τροπολογίες. Δέν μιλάμε καθόλου γιά εἰδική ἀπαγόρευση κάθε εἴδους συμφωνίας μέ τοὺς καντέτους, δηλώσαμε ἐμεῖς. Δέν γίνεται λόγος γιά τήν ἀπαγόρευση ἢ τήν ἀνοχή τους σέ ὀρισμένες περιπτώσεις, ἀλλά γιά τή γενική πολιτική γραμμή. Ὅποιος θά θελήσει νά ἐφαρμόσει εὐσυνείδητα αὐτή τήν ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου, δέν θ' ἀνεχθεῖ ἐκλογικές συμφωνίες μέ τοὺς καντέτους ἢ κοινά συνθήματα μέ αὐτούς, ἂν καί δέν ἀποκλείεται ἡ δυνατότητα μιᾶς «περίπτωσης», κατὰ τήν ὁποία νά ψηφίσουμε ἀπό κοινοῦ στή Δούμα. Ὅσοναφορᾷ ἐκείνους πού θά δείξουν κακή πίστη στήν ἐφαρμογή τῆς ἀπόφασης αὐτῆς τοῦ συνεδρίου, θά ἦταν γενικά ἀνώφελο νά προσπαθήσει κανεῖς νά τοὺς «πιάσει» μέ τή μιά ἢ μέ τήν ἄλλη διατύπωση.

‘Ολόκληρο τό κόμμα μας γνωρίζει πολύ καλά από τήν πείρα του τί σημαίνουν γιά τούς μενσεβίκους μας οί «τεχνικές συμφωνίες» μέ τούς φιλελεύθερους.

Τέταρτη τροπολογία: νά προστεθει στήν 4η παράγραφο ή υπόδειξη ὅτι εἶναι ἀναγκαία ή πάλη ἐνάντια στόν ἀγροτικό οὐτοπισμό καί στόν ἐπαναστατισμό τῶν ναρόντικων. Οἱ μενσεβίκοι πρότειναν κάμποσες φορές αὐτή τήν τροπολογία, ἀλλάζοντας συνεχῶς ὀρισμένες λέξεις ἀπό τό κείμενο τῆς τροπολογίας ή ἀλλάζοντας τή θέση της μέσα στήν ἀπόφαση. ‘Ολες αὐτές οἱ τροπολογίες ἀπορίφθηκαν ἀπό τό συνέδριο. Οἱ συζητήσεις σχετικά μέ αὐτές τίς τροπολογίες εἶχαν ἀναμφισβήτητα σημασία ἀπό ἄποψη ἀρχῶν. Οἱ μενσεβίκοι προσπάθησαν ξανά ἐδῶ, κάτω ἀπό τή σημαία τοῦ μαρξισμοῦ, νά περάσουν λαθραῖα κάτι πολύ ἐχθρικό πρὸς τό μαρξισμό. ‘Ο μαρξισμός, χωρίς ἀμφιβολία, ἀποκρούει καί τίς ἀγροτικές οὐτοπίες τῶν ναρόντικων καί τίς μεθόδους τοῦ μικροαστικοῦ ἐπαναστατισμοῦ. Ἄν εἶναι ἔτσι, ἔκαναν τή σκέψη οἱ μενσεβίκοι, πέστε το αὐτό τό πράγμα ἐδῶ, στήν ἀπόφασή σας. Μᾶς συγχωρεῖτε, ἀγαπητοί σύντροφοι, – τούς ἀπαντήσαμε ἐμεῖς, – ὅλα αὐτά εἰπώθηκαν ἤδη στήν ἀπόφασή μας, ἀκριβῶς ὅπως ἔπρεπε νά λεχθοῦν. Ἡ προσθήκη σας, ἀνεξάρτητα ἀπό τή θέληση καί τή συνείδησή σας, παίρνει τή σημασία μιᾶς περιέργης ἐκδήλωσης ἐνάντια στή δήμευση τῆς γῆς τῶν τσιφλικάδων. Γιατί ἐμεῖς δέν ξεχάσαμε ὅτι ἀκριβῶς αὐτή τή δήμευση χαρακτηρίζουν σάν «οὐτοπία» καί «ἐπαναστατισμό» ὄχι μόνο ὅλοι οἱ φιλελεύθεροι, ἀλλά καί πολλοί ἐξωκομματικοί σοσιαλδημοκράτες à la κ.κ. Προκοπόβιτς, Κουσκόβα, καί ὀρισμένοι (εὐτυχῶς, λίγοι) σοσιαλδημοκράτες μέλη τοῦ κόμματος, πού πρότειναν καί στή σοσιαλδημοκρατική ὀμάδα τῆς Δούμας καί στήν Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ κόμματος νά μὴν ἐπιμένουν τελεσιγραφικά στό ζήτημα τῆς δήμευσης.

Μιά ἀπόφαση πρέπει νά εἶναι γραμμένη μέ τέτοιο τρόπο ὥστε νά μπορεῖ νά τήν καταλάβεις. Πρέπει νά παίρνει ὑπόψη της ὅλες τίς ὑπάρχουσες πολιτικές τάσεις στήν ἐνεργό πολιτική καί ὄχι τίς καλές προθέσεις αὐτῆς ή ἐκείνης τῆς μερίδας τῆς σοσιαλδημοκρατίας (προϋποθέτοντας πάντοτε τίς πῖο καλές προθέσεις). Στήν ἀπόφασή μας μιλήσαμε καθαρά καί ἀνοιχτά γιά τόν «ψευτοσοσιαλισμό» τῶν ναρόντικων. Εἶπαμε καθαρά ὅτι ή «σοσιαλιστική» τους ἰδεολογία εἶναι ἀπλῶς μιᾶ «θολούρα». Εἶπαμε ὅτι οἱ σοσιαλδημοκράτες ἔχουν ὑπέρτατο καθῆκον νά παλέψουν ἐνάντια στή συγκάλυψη τῆς ταξικῆς ἀντίθεσης ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί στό μικρονοικοκύρη πού κάνουν οἱ ναρόντικοι.

Μ' αὐτό λέγονται ὅλα, μ' αὐτό καταδικάστηκε ἤδη καί τό πραγματικά οὐτοπικό στοιχεῖο τοῦ ναροντνικισμοῦ, μ' αὐτό καταδικάστηκε καί ὁ μικροαστικός «ἐξωταξικός» ἐπαναστατισμός. Κάτι παραπάνω. Στήν ἀπόφασή μας δέν περιοριζόμαστε μόνο νά καταδικάσουμε καί ν' ἀποδοκιμάσουμε, ἀλλά ὑποδείχνουμε καί τό θετικό περιεχόμενο αὐτῶν τῶν κομμάτων. «Πάλη ἐνάντια στήν τσιφλικάδικη γαιοκτησία κι' ἐνάντια στό φεουδαρχικό κράτος», νά πῶς καθορίζουμε ἐμεῖς αὐτό τό περιεχόμενο. Καί δέν εἶναι μαρξιστής ἐκεῖνος πού ἐξαιτίας τῆς πάλης ἐνάντια στή «θολούρα» τοῦ μικροαστικοῦ σοσιαλισμοῦ, θά ξεχνοῦσε αὐτό τό περιεχόμενο. Αὐτό τό πραγματικό περιεχόμενο ἔχει στή σημερινή ἐπανάσταση ἀσύγκριτα πιά σπουδαία σημασία ἀπ' ὅ,τι τά θολά ὄνειρα τῶν ναρόντικων γιά τό αὔριο. Ἐξαιτίας αὐτῆς τῆς πραγματικῆς πάλης ὑπάρχει σήμερα μιά ριζική διαφωνία ἀνάμεσα στή φιλελεύθερη πολιτική καί στήν προλεταριακή πολιτική. Ἡ φιλελεύθερη πολιτική θεωρεῖ οὐτοπία καί κούφιο ἐπαναστατισμό τήν πλήρη κατάργηση τῆς τσιφλικάδικης γαιοκτησίας καί τοῦ φεουδαρχικοῦ κράτους: γιά τήν ἀστική τάξη δέν συμφέρει καί εἶναι ἐπικίνδυνη μιά τέτοια συντριβή. Στήν ἔμπρακτη πολιτική τῶν ἡμερῶν μας οἱ ἐπιθέσεις ἐνάντια στόν οὐτοπισμό καί στόν ἐπαναστατισμό τῶν ναρόντικων ἐκφράζουν ἀκριβῶς αὐτό τό ἰδιοτελές ταξικό συμφέρον τῆς ἀστικῆς τάξης καί τίποτε ἄλλο. Ἀντίθετα ἡ προλεταριακή πολιτική κάνει ξεχωρισμό ἀνάμεσα στόν οὐτοπισμό, στόν ἐπαναστατισμό καί γενικά στή θολούρα τῶν «ἐξισωτικῶν» ὄνειροπολημάτων τοῦ ἀταξικοῦ σοσιαλισμοῦ καί στόν *πραγματικό χαρακτήρα* τῆς ἀποφασιστικῆς πάλης ἐνάντια στούς τσιφλικάδες καί στούς φεουδάρχες. Ἐμεῖς θεωροῦμε ὅτι ἐκεῖνο πού γιά τούς φιλελεύθερους εἶναι βλαβερή οὐτοπία, γιά τό προλεταριάτο παρουσιάζει σήμερα τό πιά ζωτικό ἐνδιαφέρον: πλήρης κατάργηση τῆς τσιφλικάδικης γαιοκτησίας καί τοῦ φεουδαρχικοῦ κράτους. Πάνω σ' αὐτή τή βάση πρέπει νά διεξάγουμε τώρα τήν πιά σκληρή καί ἄμεσα πρακτική πάλη ἐνάντια στό φιλελευθερισμό, πάλη γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς δημοκρατικῆς ἀγροτιᾶς ἀπό τήν ἐπίδρασή του.

Οἱ τροπολογίες τῶν μενσεβίκων πού ἐξετάζουμε ἀντανακλοῦσαν ἓνα ἀπό τά πιά διαδομένα λάθη τοῦ μενσεβικισμοῦ: τήν ἐξίσωση τῆς ἀντιδραστικότητας τῆς ἀστικῆς τάξης στή σημερινή ἐπανάσταση (δηλ. τῆς ἀντιδραστικότητας στήν πάλη ἐνάντια στούς τσιφλικάδες καί στήν ἀπολυταρχία) μέ τήν ἀντιδραστικότητα τῆς ἀγροτιᾶς (τή στιγμή πού ἡ ἀντιδραστικότητα αὐτῆς τῆς τάξης ἀνάγεται ὄχι στήν πάλη ἐνάντια στούς τσιφλικάδες

καί στήν ἀπολυταρχία, ἀλλά στήν πάλη ἐνάντια στό κεφάλαιο, δηλ. στά καθήκοντα ὄχι τῆς δοσμένης, τῆς ἀστικής, ἀλλά τῆς μελλοντικῆς, τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης). Αὐτό τό βασικό λάθος τῶν μενσεβίκων, τό ἀπόριψε τό συνέδριο. Αὐτό ὅμως τό λάθος ἔχει μεγάλη πρακτική σημασία, γιατί πίσω ἀπ' αὐτό καλύπτεται μιά πολιτική πού ἐπιτρέπει στόν ἴδιο βαθμό τίς κοινές ἐνέργειες τοῦ προλεταριάτου καί μέ τούς φιλελεύθερους καί μέ τήν ἀγροτική δημοκρατία.

Ἡ τελευταία τροπολογία τῶν μενσεβίκων, πού παρουσιάζει γενικό ἐνδιαφέρον, ἀφορᾷ ἐπίσης τήν 4η παράγραφο καί συγκεκριμένα τό τέλος της. Οἱ μενσεβίκοι πρότειναν νά διαγραφεῖ ἀπό δῶ ἡ ὑπόδειξη γιά τήν πάλη ἐνάντια στούς καντέτους («...νά πάρουν τό μέρος τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἐνάντια στούς μαυροεκτονταρχίτες καί στούς καντέτους»). Γιά νά πετύχουν ὥστε αὐτή ἡ ἐντελῶς ἀπαράδεκτη γιά τό συνέδριο τροπολογία νά γίνει κάπως παραδεκτή *στή μορφή*, οἱ μενσεβίκοι πρότειναν νά ἀντικατασταθοῦν αὐτές οἱ δυσάρεστες γι' αὐτούς λέξεις μέ μιά ὑπόδειξη σχετικά μέ τόν ἀγῶνα γιά τή διεξαγωγή τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης ὡς τό τέλος. Αὐτό τό πράγμα ἦταν μιά ιδιόμορφη προσπάθεια «νά χρυσωθεῖ τό χάπι», νά μπάσουν λαθραῖα μιά ἀπαράδεκτη γιά τούς μπολσεβίκους *πολιτική* (νά μή γίνει ἀνοιχτή πάλη ἐνάντια στούς καντέτους) κάτω ἀπό τό κάλυμμα ἐνός *συνθήματος* ιδιαίτερα παραδεκτοῦ γιά τούς μπολσεβίκους. Ἡ σημαία ἄς εἶναι δική σου, τό φορτίο ὅμως νά εἶναι δικό μας, νά τί λέγανε στήν οὐσία μέ τήν πρότασή τους οἱ μενσεβίκοι σάν πραγματικοί πολιτικάντηδες ὀπορτουνιστές.

Αὐτή ἡ ἀφελῆς στρατηγική πονηριά τῶν μενσεβίκων ξεσκεπάστηκε, φυσικά, ἀμέσως μέ τά γέλια πού ἀντήχησαν ἀπό τά ἐδώλια τῶν μπολσεβίκων (στήν ἐκκλησία τοῦ Λονδίνου καθόμασταν πραγματικά σέ ἐδώλια ἔτσι ὥστε ἐδῶ δέν πρόκειται γιά μεταφορική ἔννοια). Ἀπό τά ἴδια ἐδώλια ἀντήχησαν πραγματικά ὀμηρικά γέλια, πού γιά πολλή ὥρα δέν σταματοῦσαν καί θύελλα ἀπό εἰρωνικά χειροκροτήματα, ὅταν ὕστερα ἀπό τήν ἀποτυχία τῆς τροπολογίας τῶν μενσεβίκων ἕνας πολωνός ὑπόβαλε μιά ἄλλη τροπολογία: νά διατηρηθεῖ ἡ ὑπόδειξη γιά τήν πάλη ἐνάντια στούς καντέτους καί νά προστεθεῖ παράλληλα ἡ ἀναγνώριση ὅτι εἶναι ἀναγκαῖα ἡ πάλη γιά νά διεξαχθεῖ ἡ ἐπανάσταση ὡς τό τέλος. Τήν τροπολογία αὐτή τό συνέδριο, φυσικά, τήν δέχτηκε. Τά εἰρωνικά χειροκροτήματα ἄξιζαν ἀπόλυτα στούς μενσεβίκους πού ψήφισαν ὑπέρ αὐτῆς τῆς τροπολογίας («ἡ κατάσταση ὑπο-

χρεώνει»!), ύστερα από τήν επίθεση του Λ. Μάρτοφ έναντίον μας στό «Ότγκολόσκι» (άρ. φύλ. 5) μέ βροντές καί άστραπές γι' αὐτή τή δῆθεν άστικοδημοκρατική ιδέα τῆς διεξαγωγῆς τῆς επανάστασης ὡς τό τέλος.

Ἡ άποτυχημένη πονηριά τῶν μενσεβίκων μᾶς πρόσφερε μιά πολύ καλή ύπηρεσία, γιατί χάρη σ' αὐτή τήν τροπολογία τό συνέδριο άναγνώρισε τήν έξαιρετικά σπουδαία ιδέα μιᾶς άλλης άπόφασῆς μας, πού δέν προτάθηκε στό συνέδριο καί συγκεκριμένα: τῆς άπόφασης γιά τά ταξικά καθήκοντα του προλεταριάτου.

III

Δέν πρέπει νά καθορίσουμε ὀριστικά τή σημερινή στάση μας άπέναντι στους καντέτους, εἶπε στό συνέδριο ένας επιφανής μενσεβίκος (μου φαίνεται ὁ Μαρτίνοφ), επιδιώκοντας ὡστε ὁ μενσεβικισμός, αντί νά τραπεῖ, ἄς ποῦμε, σέ φυγή, νά φανεῖ ὅτι ὑποχωρεῖ μέ ὑποδειγματική τάξη. Ἄς παραδεχτοῦμε ὅτι τώρα οἱ καντέτοι μᾶς εἶναι έντελῶς ἄχρηστοι. Μά μήν τήν διατυπώνετε ὁμως ὀριστικά αὐτή τήν εκτίμηση, γιατί μποροῦν ἀκόμη νά μᾶς χρειαστοῦν.

Μ' αὐτά τά λόγια διατυπώθηκε άποτυχημένα μιά πολύ οὔσιαστική ιδέα του μενσεβικισμού, μιά ιδέα στήν ὁποία αξίζει νά σταθοῦμε, κλείνοντας τήν ἀνάλυση του ζητήματος τῆς στάσης άπέναντι στά άστικά κόμματα. Ἡ διατύπωση αὐτή εἶναι άποτυχημένη, γιατί μιά άπόφαση πού δείχνει τίς ταξικές ρίζες τῆς δοσμένης, τῆς σημερινῆς άντεπαναστατικῆς πολιτικῆς, δέν αποκλείει καθόλου τή δυνατότητα νά χρησιμοποιηθεῖ ὅ,τι «μπορεῖ νά μᾶς χρειαστεῖ». Οὔσιαστική εἶναι ἐδῶ ἡ σκέψη ὅτι, ἄν τώρα οἱ καντέτοι δέν δικαίωσαν τήν εμπιστοσύνη τῶν μενσεβίκων, ὑπῆρχε ὡστόσο μιά εποχή πού τήν δικαίωσαν.

Ἡ σκέψη αὐτή εἶναι λαθεμένη. Οἱ καντέτοι δέν δικαίωσαν ποτέ τήν εμπιστοσύνη πού τους ἔδειξαν οἱ μενσεβίκοι. Γιά νά πειστοῦμε γι' αὐτό τό πράγμα, εἶναι ἀρκετό νά πάρουμε τήν περίοδο τῆς πιό μεγάλης ἀνόδου τῆς επανάστασῆς μας, Ὀχτώβρης - Δεκέμβρης του 1905, καί νά τή συγκρίνουμε μέ τή σημερινή περίοδο, τήν περίοδο τῆς μεγαλύτερης σχεδόν πτώσης. Τόσο στήν περίοδο τῆς μεγαλύτερης ἀνόδου, ὅσο καί στήν περίοδο τῆς μεγαλύτερης πτώσης οἱ καντέτοι δέν δικαίωσαν τήν εμπιστοσύνη τῶν μενσεβίκων, δέν επιβεβαίωσαν τήν τακτική τους, ἀλλά τήν χαντάκωσαν μέ τή στάση τους. Τήν περίοδο τῆς ἀνόδου οἱ ἴδιοι οἱ μενσεβίκοι πάλευαν δραστήρια ἐνάντια στους φιλελεύθερους

(θυμηθείτε τή «Νατσάλο»), ἐνῶ σήμερα τό σύνολο τῶν ψηφοφοριῶν στή II Δούμα μιλάει πεντακάθαρα ὑπέρ τῆς πολιτικῆς τῶν «ἀριστερῶν συνασπισμῶν» κι' ἐνάντια στήν πολιτική τῆς ὑποστήριξης τῶν καντέτων.

Ἐπιπλέον, ὁ μελλοντικός ἱστορικός τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή Ρωσία θά πρέπει νά χαρακτηρίσει τήν περίοδο ἀνάμεσα στή μεγαλύτερη ἄνοδο καί στή μεγαλύτερη πτώση τῆς ἐπανάστασῆς μας σάν περίοδο ταλαντεύσεων. Ἡ σοσιαλδημοκρατία στό πρόσωπο τῶν μενσεβίκων ταλαντεύτηκε σ' αὐτό τό διάστημα πρὸς τήν πλευρά τοῦ φιλελευθερισμοῦ. Ὁ χρόνος τῶν συζητήσεων (τέλη τοῦ 1904—τέλη τοῦ 1905) ἦταν ἕνας χρόνος κατά τόν ὁποῖο διαμορφώθηκαν ἱστορικά τά ἐπίμαχα ζητήματα καί ἡ γενική ἐκτίμησή τους. Ἡ περίοδος τοῦ ἐνάμιση χρόνου τῆς ἐπανάστασης (ἀπό τά τέλη τοῦ 1905 ὡς τά μέσα τοῦ 1907) ἦταν μιά ἔμπρακτη δοκιμασία αὐτῶν τῶν ἐπίμαχων ζητημάτων στόν τομέα τῆς πρακτικῆς πολιτικῆς. Ἡ δοκιμασία αὐτή ἔδειξε στήν πράξη τό ὀλοκληρωτικό φιάσκο τῆς πολιτικῆς τῆς ὑποστήριξης τοῦ φιλελευθερισμοῦ, ἡ δοκιμασία αὐτή ὁδήγησε στήν ἀναγνώριση τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ μοναδική ἐπαναστατική πολιτική τοῦ προλεταριάτου στήν ἀστική ἐπανάσταση εἶναι: νά παλέψει γιά νά φέρει ὀλοκληρωτικά σέ πέρας τήν ἐπανάσταση, τραβώντας μέ τό μέρος του τή δημοκρατική ἀγροτιά ἐνάντια στόν προδοτικό φιλελευθερισμό.

Θά ἦταν ριψοκίνδυνο νά ποῦμε ὅτι τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου ἔβαλε τέρμα σ' αὐτή τήν περίοδο τῶν ταλαντεύσεων τῆς σοσιαλδημοκρατίας πρὸς τό φιλελευθερισμό. Πάντως ἔγινε μιά σοβαρή ἀρχή γιά τήν ἐξάλειψη τῶν ταλαντεύσεων.

P.S. Ὁ ἀστικός τύπος ἐκμεταλλεύεται ἐντατικά τήν ἀναγκαστική σιωπή τῆς σοσιαλδημοκρατίας καί τή «μισονομιμότητα» τοῦ συνεδρίου τοῦ Λονδίνου γιά νά χαρακτηρίσει συκοφαντικά τούς μπολσεβίκους σάν νεκρούς. Φυσικά, χωρίς καθημερινή ἐφημερίδα, οὔτε σκέψη μπορούσε νά κάνουμε γιά παρακολούθηση τῆς ἐξωκομματικῆς ἐφημερίδας «Τοβάριστς», ὅπου ὁ πρῶην σοσιαλδημοκράτης Α. Μπράμ, καθώς καί ὁ κ. Γιούρι Περεγιασλάβσκι καί οἱ *tutti quanti**, χορεύουν ἕνα πραγματικό κανκάν, ἀφοῦ δέν ὑπάρχουν πρακτικά καί μπορεῖ νά λείει κανεῖς ψέματα ἀτιμώρητα. Στά ἄρθρα αὐτῶν τῶν Α. Μπράμ, Περεγιασ-

* — ὅμοιοι μ' αὐτούς. Ἡ Σύντ.

λάβσκι καί Σίας δέν βρίσκεις τίποτε ἄλλο, ἐκτός ἀπό τό συνηθισμένο μίσος τῶν ἀκομματικῶν ἀστῶν διανοούμενων, ἔτσι πού φτάνει νά τ' ἀναφέρει κανείς αὐτά τά ἄρθρα γιά νά δεχτοῦν τήν περιφρόνηση πού τούς ἀξίζει. Ἄλλο πράγμα εἶναι ὅμως ἡ συζήτηση μέ τόν κ. Στροῦβε, πού μετάδοσε ἡ «Μπιρζιόβκα»¹⁹⁰ καί πού μέχρι σήμερα, μοῦ φαίνεται, δέν διαψεύστηκε ἀπό κανέναν. Ἐκτός ἀπό τήν περιφρόνηση, αὐτό τό... ἀντίτυπο, ἀξίζει νά ἀντιμετωπιστεῖ καί μέ ἐπιστημονική προσοχή. Ἡ κλίση του πρὸς τούς ὀχτωβριστές καί τό μίσος του πρὸς τούς ἀριστερούς ἀποτελοῦν μιά πραγματικά κλασσική ἔκφραση τῶν ἔμφυτων τάσεων τοῦ φιλελευθερισμοῦ. Ὁ κ. Στροῦβε ἀναγνωρίζει τίς παλιές φῆμες ὅτι ἐνήργησε νά ἐκλεγεῖ στό γραφεῖο (τῆς Δούμας) ἓνας ὀχτωβριστής καί ὅτι γενικά διεξήγαγε διαπραγματεύσεις καί συσκέψεις μέ τούς ὀχτωβριστές. Ὁ Στροῦβε τάσσεται ὑπέρ τῆς συνένωσης μέ τούς ὀχτωβριστές! Σᾶς εὐχαριστοῦμε, κ. Στροῦβε, ἐπιβεβαιώνετε θαυμάσια ἐκεῖνο πού τό περασμένο ἀκόμη φθινόπωρο ἔγραφε ἡ ἐφημερίδα «Προλετάρι» (ἀρ. φύλ. 5: «Προσπάθεια ταξινόμησης τῶν ρωσικῶν πολιτικῶν κομμάτων») γιά τούς ὀχτωβριστές καί τούς καντέτους!* Ὁ κ. Στροῦβε νοιώθει τήν ἀδυναμία τῆς ἀστικῆς διανόησης καί θέλει νά μετατοπίσει τό κέντρο βάρους τοῦ φιλελευθερισμοῦ πιο κοντά στίς εὐπορες τάξεις. Ἄν δέν μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ μιά συμφωνία ἀνάμεσα στό στέμμα καί στούς φιλελεύθερους τύπου καντέτων, τότε κάτω οἱ καντέτοι, ἄς πραγματοποιηθεῖ συμφωνία ἔστω μέ τούς «φιλελεύθερους» τύπου ὀχτωβριστῶν. Αὐτό εἶναι συνεπές. Καί αὐτό συμφέρει σ' ἐμᾶς, γιατί ξεκαθαρίζει καί συγκεκριμενοποιεῖ τήν κατάσταση. Καινούργια, τσιφλικάδικη Δούμα. Καινούργιος ἐκλογικός νόμος πού χωρίζει θαυμάσια, μέ ὅλη τήν ἐπιθυμητή ἀκρίβεια, τούς σίγουρους τσιφλικάδες καί μεγαλοκαρχαρίες τῆς ἀστικῆς τάξης ἀπό τούς μή σίγουρους ἀγρότες, τούς μικροαστούς τῆς πόλης καί τούς ἐργάτες. Καινούργιο ρεῦμα μέσα στό φιλελευθερισμό: πόλεμος τοῦ κ. Στροῦβε ἐνάντια στήν «τυχοδιωκτική πολιτική τῶν ἀριστερῶν», ἐνάντια στήν ἀπό μέρους τους «ἐκμετάλλευση τῶν σκοτεινῶν κοινωνικῶν ἐνστίκτων!!» («κοινωνικά ἐνστικτα» εἶναι μιά ἀγράμματη ἔκφραση καί ἀκριβῶς γι' αὐτό περισσότερο παραστατική μέ τήν ἀγραμματοσύνη της. Τά γραπτά τοῦ κ. Στροῦβε θά εἶναι, προφανῶς, τόσο πιο ἀγράμματα καί τόσο πιο ξεκάθαρα, ὅσο πιο κοντά θά προσεγγίζει ὁ κύριος αὐτός στήν

* Βλ. Ἄπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 14ος, σελ. 21-28. Ἡ Σύντ.

Ἐνωση τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ, πού δέν βρίσκεται ἤδη καί πολύ μακριά του) τῆς καθυστερημένης ἀγροτικῆς μάζας».

Ναί, αὐτό δέν εἶναι τυχαῖο. Ὁ ἀστικός φιλελευθερισμός εἶναι ἀνίσχυρος σάν κόμμα διανοούμενων. Εἶναι ἀνίσχυρος, ἂν δέν παλεύει ἐνάντια στήν ἐπαναστατική («σκοτεινά κοινωνικά ἔνστικτα») ἀγροτιά. Εἶναι ἀνίσχυρος, ἂν δέν βρίσκεται σέ στενή συμμαχία μέ τή χρηματοσακούλα, μέ τή μάζα τῶν τσιφλικάδων, μέ τούς ἐργοστασιάρχες... μέ τούς ὀχτωβριστές. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ἀλήθεια. Ἐμεῖς ἀπό καιρό λέγαμε στους καντέτους: «ὄ, τι εἶναι νά κάνεις, κάντο γρήγορα». Ὅποιος εἶναι ὑπέρ τῆς συμφωνίας μέ τό στέμμα, ἄς πάει μέ τούς ὀχτωβριστές, μέ τούς Στολίπιν, μέ τήν Ἐνωση τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ.

Ὅποιος εἶναι μέ τό λαό, ἄς ἀκολουθήσει τή σοσιαλδημοκρατία, ἡ ὁποία εἶναι ἡ μόνη πού ἔκανε καί κάνει ἀμείλικτο ἀγώνα ἐνάντια στήν ἐπιροή τοῦ φιλελευθερισμοῦ πάνω στους τρουντοβίκους.

Ὅρισμένοι νόμιζαν ὅτι ἀκριβῶς ἡ πολιτική τῶν μενσεβίκων μπορεῖ νά διασπάσει τούς καντέτους. Ἀφελῆς αὐταπάτη! Μόνο ἡ πολιτική τοῦ ἀριστεροῦ συνασπισμοῦ τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας διασποῦσε καί θά διασπᾶ τούς καντέτους. Μόνο μιά τέτοια πολιτική θά ἐπιταχύνει τόν ἀναπόφευκτο διαχωρισμό: οἱ ἀστοί φιλελεύθεροι μέ τούς ὀχτωβριστές καί οἱ ἀστοί δημοκράτες μέ τούς τρουντοβίκους. Ἡ σοσιαλδημοκρατία θά ὑποχρεώσει καί στό μέλλον, ὅπως καί ὡς τώρα, αὐτούς τούς τελευταίους νά διαλέξουν ἀνάμεσα στό συνεπή προλεταριακό δημοκρατισμό καί στό φιλελευθερισμό.

Ἐμπρός, μέ τόλμη, πολιτικοί à la Στροῦβε!

Δημοσιεύτηκε τό 1907 στή συλλογή:

· Τα ἀποτελέσματα τοῦ συνεδρίου
τοῦ Λονδίνου τοῦ ΣΔΕΚΡ»

Πετρούπολη. Ὑπογραφή: Ν. Λένιν

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ
τό κείμενο τῆς συλλογῆς

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ
ΠΟΥ ΔΕΝ ΒΡΕΘΗΚΑΝ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

**ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ
ΠΟΥ ΔΕΝ ΒΡΕΘΗΚΑΝ ΩΣ ΤΩΡΑ
(Φλεβάρης—'Ιούνης του 1907)**

**ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΣΤΙΓΜΗ ΚΑΙ ΤΑ
ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ**

Τό Μάρτη του 1907 στό έξοχικό σπίτι «Βάζα» τῆς Κουοκκάλα (Φιλλανδίας) ὁ Β.Ι. Λένιν ἔκανε εἰσήγηση γιά τήν τρέχουσα στιγμή καί τά καθήκοντα τοῦ κόμματος στήν κατατοπιστική σύσκεψη τῶν μπολσεβίκων πού ἔφυγαν γιά τίς περιοχές τους μέ σκοπό νά κάνουν ἐκλογές ἀντιπροσώπων γιά τό V συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Πληροφορίες γιά τήν εἰσήγηση τοῦ Λένιν μᾶς δίνει στίς ἀναμνήσεις του ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ V συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ Α.Γ. Σλίχτερ (βλ. «Κομσομόλσκαγια Πράβντα», 1937, ἀρ. φύλ. 107, τῆς 12 τοῦ Μάη, σελ. 3) καί ὁ Π.Ι. Λέμπεντεφ - Πολιάνσκι (Βαλεριάν Πολιάνσκι). Ὁ Λέμπεντεφ - Πολιάνσκι μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ὁ Λένιν στήν εἰσήγησή του, πού κράτησε περισσότερο ἀπό μιά ὥρα, μίλησε γιά τίς ἐκλογές στήν Κρατική δούμα, γιά τίς προεκλογικές συμφωνίες, ἐπέκρινε τήν «Πλατφόρμα τακτικῆς γιά τό ἐπικείμενο συνέδριο, πού τήν εἶχαν ἐπεξεργαστεῖ οἱ Μάρτοφ, Ντάν, Σταροβέρ, Μαρτίνοφ κ.ἄ. μέ τή συμμετοχή τῆς ὁμάδας τῶν μενσεβίκων στελεχῶν τῆς πρακτικῆς δράσης» καί πού μόλις τότε εἶχε κυκλοφορήσει (Γιά τόν Λένιν. Ἀναμνήσεις. Βιβλίο II, Μόσχα, [1925], σελ. 105-110). Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ ὑπάρχει ἀντίγραφο τοῦ φυλλαδίου «Πλατφόρμα τακτικῆς...» μέ ὑπογραμμίσεις, παρατηρήσεις καί τή σημείωση τοῦ Λένιν γιά δημοσίευση.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΓΚ. ΝΤΑΟΥΓΚΕ

Γι' αὐτά τά γράμματα μᾶς πληροφορεῖ στίς ἀναμνήσεις του γιά τόν Β.Ι. Λένιν ὁ Π. Γκ. Ντάουγκε. Σ' ἓνα ἀπό τά γράμματα, πού εἶχε γραφεῖ πρὶν ἀπό τίς 6(19) τοῦ Ἀπρίλη 1907, ὁ Λένιν ἔγραφε στόν Ντάουγκε γιά τόν πρόλογό του στή μπουρούρα τοῦ ἀμερικανοῦ σοσιαλιστῆ Ἔρνεστ Οὔντερμαν «Ἀντόνιο Λαμπριόλα καί Ἰωσήφ Ντίτσγκεν. Ἡ πείρα τῆς σύγκρισης τοῦ ἱστορικοῦ καί μονιστικοῦ ὕλισμοῦ» (Πετρούπολη, 1907). Ἐκτός ἀπ' αὐτό, ὁ Π.Γκ. Ντάουγκε μᾶς πληροφορεῖ ὅτι στήν περίοδο τῆς ἐκδοσης τοῦ βιβλίου «Γράμματα τῶν Ι.Φ. Μπέκκερ, Ι. Ντίτσγκεν, Φ. Ἐνγκελς, Κ. Μάρξ καί ἄλλων πρὸς τόν Φ.Α. Ζόργκε καί ἄλλους» (1907) ἀλληλογραφοῦσε μέ τόν Λένιν, ὁ ὁποῖος ἔγραψε γι' αὐτό τό βιβλίο τόν πρόλογο (βλ. Γιά τόν Λένιν. Ἀναμνήσεις ἐπαναστατῶν τῆς Λεττονίας. Ρίγα, 1959, σελ. 59-60).

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΝΟΡΒΗΓΙΑΣ ΣΤΟ ΟΣΛΟ

Τό τηλεγράφημα στάλθηκε από τόν Β.Ι. Λένιν ανάμεσα στις 21 καί 28 τοῦ Ἀπρίλη (4 καί 11 τοῦ Μάη) 1907 ἀπό τό Μαλμιό (Σουηδίας) πρὸς τόν πρόεδρο τοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος Νορβηγίας Ὁσκαρ Νίσσεν. Στό τηλεγράφημα ὁ Λένιν ζητοῦσε πληροφορίες ἂν μπορεῖ νά γίνει τό V συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ στή Νορβηγία. Ὁ Νίσσεν ἀπευθύνθηκε στὸν ὑπουργό Ἐξωτερικῶν τῆς Νορβηγίας. Ἡ κυβέρνησις τῆς Νορβηγίας ἀρνήθηκε. Πληροφορίες γιά τό τηλεγράφημα τοῦ Λένιν μᾶς δίνει ὁ Α. Ἐγκέντε-Νίσσεν (βλ. Adam Egede-Nissen. Et liv i strid (Ἡ ζωὴ στήν πάλη). Oslo, [1945], σελ. 107).

ΟΜΙΛΙΕΣ ΣΤΙΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΣΤΟ V ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

Γιά τίς ὁμιλίες τοῦ Β.Ι. Λένιν στίς συνεδριάσεις τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας μᾶς πληροφοροῦν στίς ἀναμνήσεις τους οἱ μπολσεβίκοι-ἀντιπρόσωποι στό V συνέδριο τοῦ κόμματος Κ.Ντ. Γκαντούριν, Ν.Σ. Καρζάνσκι, κ.ἄ. Στίς ἀναμνήσεις τοῦ Κ.Ν. Γκαντούριν ὑπάρχουν πληροφορίες γιά τὴν ὁμιλία τοῦ Β.Ι. Λένιν (ἀνάμεσα στις 21 καί 28 τοῦ Ἀπρίλη (4 καί 11 τοῦ Μάη) 1907) στή συνεδρίαση τῶν ἀντιπρόσωπων-μπολσεβίκων στήν Κοπεγχάγη πάνω στό ζήτημα τῶν μαχητικῶν ὁμάδων. Ὁ Γκαντούριν μᾶς πληροφορεῖ καί γιά τίς ὁμιλίες τοῦ Λένιν στίς συνεδριάσεις τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας στό Λονδίνο, χωρίς νά ἀναφέρει, εἶναι ἀλήθεια, σέ ποιές συγκεκριμένα συνεδριάσεις καί γιά ποιά συγκεκριμένα ζητήματα μίλησε ὁ Λένιν (βλ. Κ. Γκαντούριν. Ἐπεισόδια τῆς παρανομίας (Ἀναμνήσεις ἑνὸς παλιοῦ μπολσεβίκου). [Ἰβάνοβο], 1941, σελ. 123, 139–140). Ὁ Ν.Σ. Καρζάνσκι μᾶς πληροφορεῖ γιά τὴν ὁμιλία τοῦ Λένιν πάνω στό ζήτημα τῆς διάταξης τῶν δυνάμεων στό συνέδριο. Ἡ ὁμιλία ἔγινε στή συνεδρίαση τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας πού συνῆλθε τό βράδυ τῆς 30 τοῦ Ἀπρίλη (13 τοῦ Μάη) 1907, μετὰ τὴν πρώτη συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου (Ἀναμνήσεις γιά τὸν Βλαντίμιρ Ἰλίτς Λένιν. Μέρος Ι, Μόσχα, 1956, σελ. 350–351).

ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ V ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

Ὁ Β.Ι. Λένιν ἔκανε ἔκθεση γιά τό V συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ στὰ τέλη τοῦ Μάη – ὄχι ἀργότερα ἀπὸ τίς 3(16) τοῦ Ἰούνη 1907 – στό Τεριόκι (Φιλλανδίας) μπροστά στοὺς ἐργάτες πού εἶχαν πάει ἐκεῖ ἀπὸ τὴν Πετρούπολη (βλ. Ν.Κ. Κρούπσκαγια. Ἀναμνήσεις γιά τὸν Λένιν. Μόσχα, 1957, σελ. 126).

**ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΠΟΥ
ΣΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥΣ ΠΗΡΕ ΜΕΡΟΣ Ο Β. Ι. ΛΕΝΙΝ**

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΝΟΒΙ ΛΟΥΤΣ»

- Ἄρ. φύλ. 1 - 20 τοῦ Φλεβάρη 1907
- Ἄρ. φύλ. 2 - 21 τοῦ Φλεβάρη 1907
- Ἄρ. φύλ. 3 - 22 τοῦ Φλεβάρη 1907
- Ἄρ. φύλ. 4 - 23 τοῦ Φλεβάρη 1907
- Ἄρ. φύλ. 5 - 24 τοῦ Φλεβάρη 1907
- Ἄρ. φύλ. 6 - 25 τοῦ Φλεβάρη 1907
- Ἄρ. φύλ. 7 - 27 τοῦ Φλεβάρη 1907

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΠΡΟΛΕΤΑΡΙ»

- Ἄρ. φύλ. 14 - 4 τοῦ Μάρτη 1907
- Ἄρ. φύλ. 15 - 25 τοῦ Μάρτη 1907
- Ἄρ. φύλ. 16 - 2 τοῦ Μάη 1907

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΝΑΣΕ ΕΧΟ»

- Ἄρ. φύλ. 1 - 25 τοῦ Μάρτη 1907
 - Ἄρ. φύλ. 2 - 27 τοῦ Μάρτη 1907
 - Ἄρ. φύλ. 3 - 28 τοῦ Μάρτη 1907
 - Ἄρ. φύλ. 4 - 29 τοῦ Μάρτη 1907
 - Ἄρ. φύλ. 5 - 30 τοῦ Μάρτη 1907
 - Ἄρ. φύλ. 6 - 31 τοῦ Μάρτη 1907

 - Ἄρ. φύλ. 7 - 1 τοῦ Ἀπρίλη 1907
 - Ἄρ. φύλ. 8 - 3 τοῦ Ἀπρίλη 1907
 - Ἄρ. φύλ. 9 - 4 τοῦ Ἀπρίλη 1907
 - Ἄρ. φύλ. 10 - 5 τοῦ Ἀπρίλη 1907
 - Ἄρ. φύλ. 11 - 6 τοῦ Ἀπρίλη 1907
 - Ἄρ. φύλ. 12 - 7 τοῦ Ἀπρίλη 1907
 - Ἄρ. φύλ. 13 - 8 τοῦ Ἀπρίλη 1907
 - Ἄρ. φύλ. 14 - 10 τοῦ Ἀπρίλη 1907
-

**ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ
ΠΟΥ, ΠΙΘΑΝΟΝ, ΑΝΗΚΟΥΝ ΣΤΟΝ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ**

«ΟΙ ΚΑΝΤΕΤΟΙ ΕΠΙΤΙΘΕΝΤΑΙ»

Τό ἄρθρο «Οἱ καντέτοι ἐπιτίθενται» δημοσιεύτηκε σάν κύριο ἄρθρο στήν ἐφημερίδα «Νόβι Λούτς», ἀρ. φύλ. 3, τῆς 22 τοῦ Φλεβάρη 1907. Ὡς πρὸς τό θέμα καί τό περιεχόμενο, τό ἄρθρο αὐτό μοιάζει μέ τά ἄρθρα «Τό πρῶτο σημαντικό βῆμα», «Οἱ ὀργανωτές τῆς διάσπασης γιά τή μελλοντική διάσπαση», πού ἀναφέρονται στά πρῶτα βήματα τῆς δράσης τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς II Κρατικῆς δούμας καί στήν κριτική τῆς ὀπορτουμιστικῆς τακτικῆς τῶν μενσεβίκων. Σάν παράδειγμα αὐτῆς τῆς ὀπορτουμιστικῆς τακτικῆς ὁ Λένιν φέρνει τήν ψηφοφορία στό ζήτημα γιά τό προεδρεῖο τῆς Δούμας. Στό ἄρθρο «Τό πρῶτο σημαντικό βῆμα» ὁ Λένιν ἔγραψε: «Ἡ ἐκλογή τοῦ προεδρείου δέν εἶναι λεπτομέρεια. Εἶναι τό πρῶτο βῆμα πού θά τό ἀκολουθήσουν ἄλλα» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 34). Στό ἄρθρο «Οἱ καντέτοι ἐπιτίθενται» συνεχίζεται ἡ ἴδια αὐτή σκέψη: «Σεῖς μᾶς ἀκολουθήσατε – λένε οἱ καντέτοι στήν ἀριστερά – αὐτό εἶναι καλό πράγμα... Ἀλλά σεῖς πρέπει νά βλέπετε αὐτό τό βῆμα σας σάν τό πρῶτο ἐκεῖνο βῆμα πού εἶναι καί τό δυσκολότερο». Στό ἄρθρο «Οἱ ὀργανωτές τῆς διάσπασης γιά τή μελλοντική διάσπαση» ὁ Λένιν ἀναφέρεται ἄμεσα στό ἄρθρο «Οἱ καντέτοι ἐπιτίθενται»: «Ἡ κόκκινη σημαία τοῦ προλεταριάτου κλονίστηκε στά χέρια τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας, γράψαμε προχθές» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 57). Στό ἄρθρο «Οἱ καντέτοι ἐπιτίθενται» ὑπάρχει αὐτή ἀκριβῶς ἡ φράση: «Ἡ κόκκινη σημαία τοῦ προλεταριάτου κλονίστηκε στά χέρια τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδας».

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

¹ «Τά σχέδια αποφάσεων για τό πέμπτο συνέδριο του ΣΔΕΚΡ» δημοσιεύτηκαν στην έφημερίδα «Προλετάρι», αρ. φύλ. 14, της 4 του Μάρτη 1907 μέ τήν παρακάτω είσαγωγή από τή σύνταξη: «Ή συνέλευση τών αντιπρόσωπων της Έπιτροπής Πετρούπολης, της Έπιτροπής Μόσχας, της Περιφερειακής έπιτροπής Μόσχας, του Γραφείου περιοχής Κεντρικής βιομηχανικής περιοχής, της σύνταξης της έφημερίδας “Προλετάρι” έπεξεργάστηκε στίς 1-18 του Φλεβάρη 1907 τά παρακάτω σχέδια αποφάσεων για τό συνέδριο, σάν ύλικά για τήν κομματική συζήτηση και τήν προετοιμασία του συνεδρίου πάνω σέ μερικά από τά σοβαρότερα ζητήματα τακτικής». Τά πρακτικά αυτά της συνέλευσης δέν διασώθηκαν.

«Τά σχέδια αποφάσεων για τό πέμπτο συνέδριο του ΣΔΕΚΡ», δημοσιεύτηκαν (όχι όλόκληρα) στίς 25 και 27 του Φλεβάρη 1907 στή νόμιμη μπολσεβίκικη έφημερίδα «Νόβι Λούτς», αρ. φύλ. 6 και 7, καθώς και στή μπολσεβίκικη συλλογή «Ζητήματα τακτικής» (Συλ. II), πού κυκλοφόρησε τον Άπριλη του 1907. «Τά σχέδια αποφάσεων» αναδημοσιεύτηκαν όχι όλόκληρα στην ίδια περίοδο, από τήν Έπιτροπή Μόσχας του ΣΔΕΚΡ μέ μερικές συντακτικές αλλαγές.

«Προλετάρι» («Προλετάριος») – μπολσεβίκικη παράνομη έφημερίδα. Έβγαине από τίς 21 Αύγουστου (3 του Σεπτέμβρη) 1906 ως τίς 28 του Νοέμβρη (11 του Δεκέμβρη) 1909 μέ τή διεύθυνση του Β.Ι. Λένιν· βγήκαν 50 φύλλα. Στη δουλιά της σύνταξης έπαίρναν ένεργό μέρος οί Μ.Φ. Βλαντίμιρσκι, Β.Β. Βορόβσκι, Ι.Φ. Ντουμπροβίνσκι, Α.Β. Λουνατσάρσκι· τήν τεχνική δουλιά για τήν έκδοση της έφημερίδας τήν έκαναν οί Α.Γκ. Σλίχτερ, Ε.Σ. Σλίχτερ κ.ά. Τά πρώτα είκοσι φύλλα της έφημερίδας προετοιμάστηκαν για έκδοση και στοιχειοθετήθηκαν στο Βίμποργκ (ή έκτύπωση οργανώθηκε στην Πετρούπολη από τίς μητρες πού στέλλονταν εκεί· για συνωμοτικούς λόγους στην έφημερίδα σάν τόπος έκδοσης αναφερόταν ή Μόσχα). Ύστερα, επειδή χειροτέρευσαν στο έπακρο οί συνθήκες έκδοσης του παράνομου όργάνου στή Ρωσία, ή σύνταξη της έφημερίδας «Προλετάρι», μέ απόφαση τών Έπιτροπών Πετρούπολης και Μόσχας του ΣΔΕΚΡ, μετάφερε τήν έκδοση της έφημερίδας στο έξωτερικό, (τά φύλλα 21-40 βγήκαν στή Γενεύη, τά φύλλα 41-50 στο Παρίσι).

Τά φύλλα 1-2 της έφημερίδας «Προλετάρι» βγήκαν σάν όργανο τών

Ἐπιτροπῶν Μόσχας καί Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ· τά φύλλα 3—4 σάν ὄργανο τῶν Ἐπιτροπῶν Μόσχας, Πετρούπολης καί τῆς Περιφερειακῆς ἐπιτροπῆς Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τά φύλλα 5—11 σάν ὄργανο τῶν Ἐπιτροπῶν Μόσχας καί Πετρούπολης, τῆς Περιφερειακῆς ἐπιτροπῆς Μόσχας, τῶν Ἐπιτροπῶν Πέρμ καί Κούρσκ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τά φύλλα 12—20 σάν ὄργανο τῶν Ἐπιτροπῶν Μόσχας καί Πετρούπολης, τῆς Περιφερειακῆς ἐπιτροπῆς τῆς Μόσχας, τῶν Ἐπιτροπῶν Πέρμ, Κούρσκ καί Καζάν τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἀπό τό 21ο φύλλο (ἀπό τότε πού μεταφέρθηκε ἡ σύνταξη στό ἐξωτερικό) καί ὡς τό τέλος ἔβγαινε πάλι σάν ὄργανο τῶν Ἐπιτροπῶν Μόσχας καί Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Ἡ ἐφημερίδα «Προλετάρυ» στήν πραγματικότητα ἦταν τό Κεντρικό Ὅργανο τῶν μπολσεβίκων. Ὅλη ἡ βασική δουλιὰ τῆς σύνταξης τῆς «Προλετάρυ» γινόταν ἀπό τόν Λένιν. Στά περισσότερα φύλλα τῆς ἐφημερίδας ὑπῆρχαν ἀρκετά ἄρθρα τοῦ Λένιν. Στήν «Προλετάρυ» δημοσιεύτηκαν περισσότερα ἀπό 100 ἄρθρα καί σημειώματα τοῦ Λένιν πάνω στά σπουδαιότερα ζητήματα τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τῆς ἐργατικῆς τάξης. Στήν ἐφημερίδα φωτίζονταν πλατιά τά ζητήματα τακτικῆς καί τῆς γενικῆς πολιτικῆς, δημοσιεύονταν σ' αὐτήν ἐκθέσεις δράσης τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἀποφάσεις συνδιασκέψεων καί ὀλομελειῶν τῆς ΚΕ, γράμματα τῆς ΚΕ γιά διάφορα ζητήματα κομματικῆς δράσης καί μιά σειρά ἄλλα ντοκουμέντα. Στό παράρτημα τοῦ φύλλου 46 τῆς ἐφημερίδας δημοσιεύτηκε ἡ ἀνακοίνωση γιά τή σύσκεψη τῆς πλατιάς σύνταξης τῆς «Προλετάρυ», καθὼς καί οἱ ἀποφάσεις αὐτῆς τῆς σύσκεψης πού ἔγινε στό Παρίσι στίς 8—17 (21—30) τοῦ Ἰούνη 1909. Ἡ ἐφημερίδα συνδεόταν στενά μέ τίς τοπικές κομματικές ὀργανώσεις.

Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης τοῦ Στολίπιν ἡ ἐφημερίδα «Προλετάρυ» ἔπαιξε σοβαρό ρόλο στή διατήρηση καί στό δυνάμωμα τῶν μπολσεβίκικων ὀργανώσεων, στήν πάλη ἐνάντια στούς λικβινταριστές, ὀτζοβιστές, οὐλτιματιστές καί θεοπλάστες. Στήν Ὀλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ πού ἔγινε τό Γενάρη τοῦ 1910, οἱ μενσεβίκοι, μέ τή βοήθεια τῶν συμφιλιωτιστῶν καί μέ τό πρόσχημα τῆς πάλης ἐνάντια στό φραξιονισμό, κατάφεραν νά παρθεῖ ἀπόφαση γιά τό κλείσιμο τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρυ». — 1.

² Ἡ *I* Κρατική δούμα (ἡ λεγόμενη Δούμα τοῦ Βίττε) συγκλήθηκε στίς 27 τοῦ Ἀπρίλη (10 τοῦ Μάη) 1906 μέ βάση τό νόμο πού εἶχε καταρτίσει ὁ πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου Σ.Γ. Βίττε.

Ἡ Πανρωσική ἀπεργία τοῦ Ὀχτώβρη (1905) ἀνάγκασε τόν τσάρο νά θγάλει στίς 17 τοῦ Ὀχτώβρη Διάγγελμα, μέ τό ὁποῖο ἀνακοίνωνε τή σύγκληση τῆς Κρατικῆς δούμας μέ νομοθετικές ἀρμοδιότητες, σέ ἀντίθεση μέ τή συμβουλευτική Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν πού τήν εἶχε σαρώσει ἡ ἐπανάσταση. Ἡ τσαρική κυβέρνηση ὑπολόγιζε μέ τή σύγκληση τῆς νέας Δούμας νά διασπάσει καί νά ἐξασθενήσει τό ἐπαναστατικό κίνημα, νά ὀδηγήσει τήν ἐξέλιξη τῆς χώρας σέ εἰρηνικό, συνταγματικό-μοναρχικό δρόμο. Ἡ κυβέρνηση, δίνοντας συνταγματικές ὑποσχέσεις, ἀναζητοῦσε ταυτόχρονα νά θρεῖ τέτοιες μορφές ὀργάνωσης τῆς Κρατικῆς δούμας, πού θά ἐξασφάλιζαν μιά σύνθεση τῆς ἀρεσκείας της. Σ' αὐτό ἀπόβλεπαν ὁ νόμος τῆς 11 (24) τοῦ Δεκέμβρη 1905 γιά τίς ἐκλογές τῆς Δούμας καί ὁ νόμος τῆς 20 τοῦ Φλεβάρη (5 τοῦ Μάρτη) 1906 πού μετᾶτρεψε τό Κρατικό συμβούλιο ἀπό συμβουλευτικό ὄργανο τοῦ τσάρου σέ νομοθετική βουλή μέ δικαίωμα νά ἐγκρίνει εἴτε ν' ἀπορίπτει τά

νομοσχέδια πού ψήφισε ή Κρατική δούμα. Στίς 23 τοῦ Ἀπρίλη (6 τοῦ Μάη) 1906 δημοσιεύτηκαν «Οἱ βασικοί κρατικοί νόμοι», πού ἐγκρίθηκαν ἀπό τό Νικόλαο Β' καί πού πρόβλεπαν τήν ἀφαίρεση ἀπό τήν ἀρμοδιότητα τῆς Δούμας τῶν πύ σπουδαίων ζητημάτων τῆς κρατικῆς πολιτικῆς.

Οἱ ἐκλογές γιά τήν I Κρατική δούμα ἔγιναν τό Φλεβάρη—Μάρτη τοῦ 1906. Οἱ μπολσεβίκοι κήρυξαν ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές. Ἡ ἀποχή ὑπόσκαψε σημαντικά τό κύρος τῆς Κρατικῆς δούμας καί ἐξασθένησε τήν ἐμπιστοσύνη μιᾶς μερίδας τοῦ πληθυσμοῦ πρός τή Δούμα, ὥστόσο δέν κατόρθωσε νά ματαιώσει τίς ἐκλογές. Βασική αἰτία τῆς ἀποτυχίας τῆς ἀποχῆς ἦταν ἡ ἔλλειψη μαζικῆς ἐπαναστατικῆς ἀνόδου πού θά μπορούσε νά ματαιώσει τή σύγκληση τῆς Δούμας. Στήν ἀποτυχία τῆς ἀποχῆς συντέλεσαν ἐπίσης καί οἱ ἀποδιοργανωτικές θέσεις τῶν μενσεβίκων καί οἱ ἰσχυρές συνταγματικές αὐταπάτες πού ὑπῆρχαν στήν ἀγροτιά. Ὡστόσο, ὅταν ἡ Δούμα συνήλθε, ὁ Λένιν ἔβαλε τό καθήκον νά χρησιμοποιηθεῖ γιά ἐπαναστατική ζύμωση καί προπαγάνδα μέ σκοπό νά ξεσκεπαστεῖ σάν ὠμή πλαστογράφηση τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσώπευσης.

Στήν I Κρατική δούμα ἐκλέχτηκαν 478 βουλευτές, ἀπό τοὺς ὁποίους: 179 ἦταν καντέτοι, 63 αὐτονομιστές (σ' αὐτούς ἀνήκαν τά μέλη τοῦ πολωνικοῦ κόλου, τῶν ἐθνικῶν ἀστικῶν ὁμάδων τῆς Οὐκρανίας, τῆς Ἑσθονίας, τῆς Λεττονίας, τῆς Λιθουανίας καί ἄλλων περιοχῶν), 16 ὀχτωβριστές, 105 ἀκομματικοί, 97 τρουντοβίκοι καί 18 σοσιαλδημοκράτες. Ἔτσι, πάνω ἀπό τό ἕνα τρίτο τῶν ἐδρῶν τῆς Δούμας ἀνήκε στοὺς καντέτους.

Ἀνάμεσα στά ἄλλα ζητήματα πού συζήτησε ἡ Κρατική δούμα στίς συνεδριάσεις της, ἦταν καί τά ζητήματα τοῦ ἀπαραβίαστου τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας, τῆς κατάργησης τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου, τῆς ἐλευθερίας τῆς συνείδησης καί τοῦ συνέρχεσθαι, τῆς ἰσοτιμίας τῶν πολιτῶν κ.ἄ. Ὡστόσο, τά νομοσχέδια γιά τά ζητήματα αὐτά, πού ὑποβλήθηκαν κυρίως ἀπό τοὺς καντέτους, ἦσαν στήν οὐσία «νομοσχέδια κατέργων καί ἐνάντια στήν ἐλευθερία τοῦ λόγου καί ἐνάντια στήν ἐλευθερία τοῦ συνέρχεσθαι καί ἐνάντια σέ ἄλλα ὠραῖα πράγματα» (B. I. Λένιν. Ἄπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 13ος, σελ. 287). Κεντρική θέση στήν Κρατική δούμα κατεῖχε τό ἀγροτικό ζήτημα. Στή Δούμα ὑποβλήθηκαγ δυό βασικά ἀγροτικά προγράμματα: τό νομοσχέδιο τῶν καντέτων πού τό εἶχαν ὑπογράψει 42 βουλευτές, καί τό νομοσχέδιο τῶν τρουντοβίκων, τό γνωστό μέ τήν ὀνομασία «σχέδιο τῶν 104». Σ' ἀντίθεση μέ τοὺς τρουντοβίκους, οἱ καντέτοι ἐπιδίωκαν νά διατηρήσουν τήν τσιφλικάδικη γαιοκτησία, παραδεχόμενοι τήν ἀπαλλοτρίωση μέ ἐξαγορά, «σέ λογικές τιμές» μόνον ἐκείνων τῶν τσιφλικάδικων γαιῶν πού καλλιεργοῦνταν κυρίως μέ ἐργαλεῖα τῶν ἀγροτῶν, εἴτε ἐκμισθώνονταν.

Ἡ I Κρατική δούμα παρ' ὄλη της τήν ἀδυναμία καί τίς μεσοθέζικες ἀποφάσεις της δέν δικαίωσε τίς ἐλπίδες τῆς κυβέρνησης. Στίς 8 (21) τοῦ Ἰούλη 1906 διαλύθηκε ἀπό τήν τσαρική κυβέρνηση. — 3.

³ Κ. - ντ., καντέτοι* — μέλη τοῦ Συνταγματικοῦ-δημοκρατικοῦ κόμματος, τοῦ κύριου κόμματος τῆς φιλελεύθερης-μοναρχικῆς ἀστικῆς τάξης τῆς Ρωσίας. Τό Κόμμα τῶν καντέτων ἰδρύθηκε τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905.

* ἀπό τά ἀρχικά τῶν λέξεων κονσπιτουτσιόννιγε ντεμοκράτι (συνταγματικοί δημοκράτες). Σημ. μετ.

ἀποτελοῦνταν ἀπό ἐκπροσώπους τῆς ἀστικής τάξης, ἀπό τσιφλικάδες παράγοντες τῶν ζέμιστρο καί ἀπό ἀστούς διανοούμενους. Ἐπιφανεῖς παράγοντες τῶν καντέτων ἦσαν οἱ: Π. Ν. Μιλιουκόφ, Σ.Α. Μούρομ-τσεφ, Β.Α. Μακλάκοφ, Α.Ι. Σινγκαριόφ, Π. Μπ. Στρούβε, Φ. Ι. Ροντί-τσεφ κ.ἄ. Οἱ καντέτοι γιά νά ἐξαπατήσουν τίς ἐργαζόμενες μάζες πῆραν τόν ἀπατηλό τίτλο «Κόμμα τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας», στήν πραγματικό-τητα ὅμως δέν προχωροῦσαν πιο πέρα ἀπό τό αἴτημα τῆς συνταγματι-κῆς μοναρχίας. Οἱ καντέτοι θεωροῦσαν σάν κύριο σκοπό τους τήν πάλη ἐνάντια στό ἐπαναστατικό κίνημα κι' ἐπιδίωκαν νά μοιραστοῦν τήν ἐξουσία μέ τόν τσάρο καί τούς φεουδάρχεις-τσιφλικάδες. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου οἱ καντέτοι ὑποστήριζαν ἐνεργά τήν κατα-κτητική ἐξωτερική πολιτική τῆς τσαρικής κυβέρνησης. Στήν περίοδο τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης τοῦ Φλεβάρη προσπαθοῦσαν νά σώσουν τή μοναρχία. Οἱ καντέτοι, κατέχοντας ἡγετική θέση στήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση, ἐφάρμοζαν ἀντιλαϊκή, ἀντεπαναστατική πολιτική, ἀρεστή στους ἀμερικανούς, ἄγγλους καί γάλλους ἰμπεριαλι-στές. Μετά τή νίκη τῆς Ὀκτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης οἱ καντέτοι ἦταν ἄσπονδοι ἐχθροί τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, πῆραν μέρος σ' ὅλες τίς ἐνοπλες ἀντεπαναστατικές ἐνέργειες καί ἐκστρατεῖες τῶν ξέ-νων ἐπεμβασιῶν. Οἱ καντέτοι, ἀπό τό ἐξωτερικό ὅπου κατέφυγαν μετά τή συντριβή τῶν ἐπεμβασιῶν καί τῶν λευκοφρουριτῶν, συνέχισαν τήν ἀντισοβιετική, ἀντεπαναστατική δράση τους. - 3.

⁴ «Ἐνωση τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ» - ἀντιδραστική, μαυροεκατονταρχίτικη ὀργάνωση τῶν ἄκρων μοναρχικῶν· ἰδρύθηκε τόν Ὀκτώβρη τοῦ 1905 στήν Πετρούπολη γιά τήν καταπολέμηση τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Ἡ «Ἐνωση» συνένωνε τούς ἀντιδραστικούς τσιφλικάδες, τούς μεγαλοϊ-διοκτῆτες σπιτιῶν, τούς ἐμπόρους, τούς ἀστυνομικούς, τούς κληρικούς, τούς μικροαστούς τῆς πόλης, τούς κουλάκους, τά ἐκφυλισμένα ταξικά κι' ἐγκληματικά στοιχεῖα. Ἡ «Ἐνωση» εἶχε ἐπικεφαλῆς τούς Β. Α. Μπομπρίνσκι, Λ. Ι. Ντουμπρόβιν, Π. Α. Κρουσεβάν, Ν. Ε. Μάρκοφ 2^ο, Β. Μ. Πουρισκέβιτς κ.ἄ. Ἐντύπα ὄργανα τῆς «Ἐνωσης» ἦταν οἱ ἐφη-μερίδες «Ρούσκογε Ζνάμια», «Ὀμπγεντινένιγε» καί «Γκροζά». Ἡ «Ἐνωση» ἀνοίξε παραρτήματα σέ πολλές πόλεις τῆς Ρωσίας.

Ἡ «Ἐνωση» ὑπεράσπιζε τό ἀπαραβίαστο τῆς τσαρικής ἀπολυταρχίας, τή διατήρηση τῆς μισοδουλοπαροικιακῆς-τσιφλικάδικης οἰκονομίας καί τῶν προνομίων τῶν εὐγενῶν. Προγραμματικό σύνθημα εἶχε τό μοναρ-χικό ἐθνικιστικό σύνθημα τῆς ἐποχῆς τῆς δουλοπαροικίας «ὀρθοδοξία, ἀπολυταρχία, λαϊκότητα». Ἡ «Ἐνωση» διάλεξε σάν κύρια μέθοδο πά-λης ἐνάντια στήν ἐπανάσταση τά πογκρόμ καί τίς δολοφονίες. Τά μέλη της, μέ τή συνδρομή καί τήν ἀνοχή τῆς ἀστυνομίας ἔδερναν ἀνοιχτά καί ἀτιμώρητα καί δολοφονοῦσαν πισώπλατα πρωτοπόρους ἐπαναστάτες ἐργάτες κι' ἐκπρόσωπους τῆς δημοκρατικῆς διάνοησης, διάλυαν καί χτυποῦσαν μέ τά ὄπλα τίς συγκεντρώσεις, ὀργάνωναν πογκρόμ ἐνάντια στους ἔθραϊους, καταδίωκαν ἄγρια τίς μή ρωσικές ἐθνότητες.

Μετά τή διάλυση τῆς II Δούμας ἡ «Ἐνωση» διασπάστηκε σέ δύο ὀργανώσεις: στό «Τάγμα τοῦ Ἀρχάγγελου Μιχαήλ» μ' ἐπικεφαλῆς τόν Πουρισκέβιτς, πού τασσόταν ὑπέρ τῆς χρησιμοποίησης τῆς III Δούμας γιά ἀντεπαναστατικούς σκοπούς καί στήν καθαυτό «Ἐνωση τοῦ ρωσι-κοῦ λαοῦ» μ' ἐπικεφαλῆς τόν Ντουμπρόβιν, πού συνέχισε τήν τακτική τῆς ἀνοιχτῆς τρομοκρατίας. Καί οἱ δύο μαυροεκατονταρχίτικες ὀργα-

νώσεις διαλύθηκαν τόν καιρό τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης τοῦ Φλεβάρη 1917. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση τά πρώην μέλη αὐτῶν τῶν ὀργανώσεων πῆραν ἐνεργό μέρος στά ἀντεπαναστατικά πραξικοπήματα καί στίς συνωμοσίες ἐναντία στή Σοβιετική ἐξουσία. – 4.

- ⁵ *Συμβούλιο τῶν ἐνωμένων εὐγενῶν* – ἀντεπαναστατική ὀργάνωση τῶν φεουδαρχῶν-τσιφλικάδων πού δημιουργήθηκε τό Μάη τοῦ 1906 στό πρῶτο συνέδριο τῶν πληρεξούσιων τῶν συλλόγων τῶν εὐγενῶν τῶν κυβερνείων καί διατηρήθηκε ὡς τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917. Βασικός σκοπός τῆς ὀργάνωσης ἦταν ἡ υπεράσπιση τοῦ ἀπολυταρχικοῦ καθεστῶτος, τῆς μεγάλης τσιφλικάδικης γαιοκτησίας καί τῶν προνομίων τῶν εὐγενῶν. Ἐπικεφαλῆς τοῦ Συμβουλίου τῶν ἐνωμένων εὐγενῶν ἦταν ὁ κόμης Α. Α. Μπομπρίνσκι, ὁ πρίγκηπας Ν. Φ. Κασάτκιν-Ροστόβσκι ὁ κόμης Ντ. Α. Ὀλσούφιεφ, ὁ Β. Μ. Πουρισκέβιτς κ.ἄ. Ὁ Λένιν ὀνόμαζε τό Συμβούλιο τῶν ἐνωμένων εὐγενῶν «συμβούλιο τῶν ἐνωμένων φεουδαρχῶν». Τό Συμβούλιο τῶν ἐνωμένων εὐγενῶν στήν πραγματικότητα μετατράπηκε σέ μισοκυβερνητικό ὄργανο, τό ὁποῖο ὑπαγόρευε στήν κυβέρνηση τά νομοθετικά μέτρα πού ἀπόβλεπαν στήν υπεράσπιση τῶν συμφερόντων τῶν φεουδαρχῶν. Σημαντικός ἀριθμός τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου τῶν ἐνωμένων εὐγενῶν ἔπαιρνε μέρος στό Κρατικό συμβούλιο καί στά καθοδηγητικά κέντρα τῶν μαυροεκατονταρχίτικων ὀργανώσεων. – 4.
- ⁶ «*Ἐνωση τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη*» (Κόμμα τῶν ὀχτωβριστῶν) – ἰδρύθηκε στή Ρωσία μετά τή δημοσίευση τοῦ διαγγέλματος τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη 1905. Ἦταν ἀντεπαναστατικό κόμμα πού ἐκπροσωποῦσε καί υπεράσπιζε τά συμφέροντα τῆς μεγαλοαστικῆς τάξης καί τῶν τσιφλικάδων οἱ ὁποῖοι ἐκμεταλλεύονταν τά κτήματά τους μέ καπιταλιστικό τρόπο· ἐπικεφαλῆς τοῦ κόμματος ἦταν ὁ γνωστός βιομήχανος καί ἰδιοκτήτης σπιτιῶν τῆς Μόσχας Α. Ι. Γκουτσκόφ καί ὁ μεγαλοτσιφλικᾶς Μ. Β. Ροντζιάνκο. Οἱ ὀχτωβριστές ὑποστήριζαν πέρα γιά πέρα τήν ἐσωτερική καί ἐξωτερική πολιτική τῆς τσαρικήσ κυβέρνησης. – 5.
- ⁷ *Ἐμποροβιομηχανικό κόμμα* – ἀντεπαναστατικό κόμμα τῶν μεγάλων καπιταλιστῶν· ἰδρύθηκε στή Μόσχα μετά τή δημοσίευση τοῦ διαγγέλματος τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη 1905 ἀπό τούς μεγάλους καπιταλιστές: Γκ. Λ. Κρεστόβνικοφ, Β. Π. Ριαμπουσίνσκι κ.ἄ. Τό κόμμα διακήρυσσε ὅτι εἶναι ὑπέρ τοῦ διαγγέλματος τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη καί ζητοῦσε τήν ἐγκαθίδρυση ἰσχυρῆς κυβερνητικῆς ἐξουσίας γιά τήν καταστολή τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος, πάλευε ἐναντία στή σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης, ἐναντία στήν ἐθνικοποίηση τῆς γῆς, στήν ἐφαρμογή δωρῆς ἐργάσιμης μέρας καί στήν ἐλευθερία τῶν ἀπεργιῶν. Στίς ἐκλογές γιά τήν Ι Κρατική δούμα κατέβηκε σέ συνασπισμό μέ τούς ὀχτωβριστές. Στά τέλη τοῦ 1906 τό Ἐμποροβιομηχανικό κόμμα διασπάστηκε καί ἡ πλειοψηφία τῶν μελῶν του προσχώρησε στήν «Ἐνωση τῆς 17 τοῦ Ὀχτώβρη». – 5.
- ⁸ *Κόμμα τῆς «εἰρηνικῆς ἀνακαίνισης»* – συνταγματική-μοναρχική ὀργάνωση τῆς μεγαλοαστικῆς τάξης καί τῶν τσιφλικάδων· διαμορφώθηκε ὀριστικά τό 1906 μετά τή διάλυση τῆς Ι Κρατικῆς δούμας. Τό κόμμα αὐτό συνένωνε τούς ἀριστερούς «ὀχτωβριστές» καί τούς δεξιούς καντέτους. Ἠγέτες τῶν εἰρηνοανακαινιστῶν ἦταν οἱ Π.Α. Χέϊντεν, Ν.Ν.

Λβόφ, Π.Π. Ριαμπουσίνσκι, Μ.Α. Σταχόβιτς, Ε.Ν. και Γκ.Ν. Τρουμπετσκοί, Ντ.Ν. Σίποφ κ.ά. Τό κόμμα αυτό ως προς τό πρόγραμμά του προσέγγιζε πολύ τούς όχτωβριστές. Ἡ δράση τοῦ κόμματος ἀπόβλεπε στήν υπεράσπιση τῶν συμφερόντων τῆς „ἐμποροβιομηχανικῆς ἀστικῆς τάξης καί τῶν τσιφλικάδων πού τήν οἰκονομία τους τήν εἶχαν ὀργανωμένη μέ καπιταλιστικό τρόπο. Ὁ Λένιν ὀνόμαζε τό κόμμα τῆς «εἰρηνικῆς ἀνακαίνισης» «Κόμμα τῆς εἰρηνικῆς καταλήστευσης», γιατί ἡ δράση τοῦ κόμματος ἀπόβλεπε στό «πῶς θά υπερασπίσει πιό σίγουρα, πιό πονηρά, πιό μαστορικά, πιό σταθερά ἀπό τά μέσα καί πιό ἀπαρατήρητα ἀπό τά ἔξω τά δικαιώματα τοῦ ἀρχοντολογιοῦ τῆς Ρωσίας μέ τό αἷμα καί τόν ἰδρώτα ἑκατομμυρίων “μουζίκων”...» (Ἀπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 13ος, σελ. 40). Στήν ΙΙΙ Κρατική δούμα τό Κόμμα τῆς «εἰρηνικῆς ἀνακαίνισης» ἐνώθηκε μέ τό λεγόμενο Κόμμα τῶν «δημοκρατικῶν μεταρρυθμίσεων» καί σχημάτισαν τήν ὀμάδα τῶν «προοδευτικῶν». – 5.

⁹ *Λαϊκοί σοσιαλιστές* – μέλη τοῦ μικροαστικοῦ Λαϊκοῦ-σοσιαλιστικοῦ κόμματος ἐργασίας πού ἀποχωρίστηκε ἀπό τή δεξιά πτέρυγα τοῦ Κόμματος τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν (ἐσέρων) τό 1906. Ἦταν ἐκφραστῆς τῶν συμφερόντων τῶν κουλάκων, τασσόταν υπέρ τῆς μερικῆς ἐθνικοποίησης τῆς γῆς μέ ἔξαγορά ἀπό τούς τσιφλικάδες καί τῆς διανομῆς τῆς στοῦς ἀγρότες, μέ βάση τή λεγόμενη ἐργασιακή νόρμα. Οἱ ἐνέσοι ἦταν υπέρ τοῦ συνασπισμοῦ μέ τούς καντέτους. Ὁ Λένιν τούς ἀποκαλοῦσε «σοσιαλ-καντέτους», «μικροαστούς-ὀπορτουμιστές», «ἐσερο-μενσεβίκους», πού ταλαντεύονταν ἀνάμεσα στοῦς καντέτους καί στοῦς ἐσέρους, καί ὑπογράμμιζε ὅτι τό κόμμα αυτό «πολύ λίγο διαφέρει ἀπό τούς καντέτους, γιατί σβῆνει ἀπό τό πρόγραμμά του καί τή δημοκρατία καί τή διεκδίκηση ὅλης τῆς γῆς» (Ἀπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 14ος, σελ. 24). Ἐπικεφαλῆς τοῦ κόμματος ἦταν οἱ Λ. Β. Πεσεχόνοφ, Ν. Φ. Ἄνεσκι, Β. Α. Μιακότιν κ.ά. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη, τό Κόμμα τῶν λαϊκῶν σοσιαλιστῶν συγχωνεύτηκε μέ τούς τρουντοβίκους καί ὑποστήριξε ἐνεργά τή δράση τῆς ἀστικῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης, παίρνοντας μέρος σ' αὐτή μέ ἀντιπρόσωπούς του. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση οἱ ἐνέσοι πῆραν μέρος στίς ἀντεπαναστατικές συνωμοσίες καί σέ ἔνοπλες ἐνέργειες ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία. Τό κόμμα ἔπαψε νά ὑπάρχει στήν περίοδο τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης καί τοῦ ἐμφύλιου πολέμου. – 6.

¹⁰ *Ἐργασιακή ὀμάδα (τρουντοβίκοι)* – ὀμάδα μικροαστῶν δημοκρατῶν στίς Κρατικές δούμες τῆς Ρωσίας, πού ἀποτελοῦνταν ἀπό ἀγρότες καί διανοούμενους ναροντικιστικῆς κατεύθυνσης. Ἡ ὀμάδα τῶν τρουντοβίκων σχηματίστηκε τόν Ἀπρίλη τοῦ 1906 ἀπό ἀγρότες βουλευτές τῆς Ι Κρατικῆς δούμας.

Οἱ τρουντοβίκοι ζητοῦσαν τήν κατάργηση ὅλων τῶν κοινωνικῶν καί ἐθνικῶν περιορισμῶν, τόν ἐκδημοκρατισμό τῆς αὐτοδιοίκησης τῶν πόλεων καί τῶν ζέμστω, τήν ἐφαρμογή τοῦ καθολικοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος στίς ἐκλογές Κρατικῆς δούμας. Τό ἀγροτικό πρόγραμμά τῶν τρουντοβίκων ξεκινούσε ἀπό τίς ναροντικιστικές ἀρχές τῆς ἐξισωτικῆς γαιοχρησίας: δημιουργία ἐνός παλλαϊκοῦ ἀποθέματος γῆς ἀπό τίς γαῖες τοῦ δημοσίου, τῆς τσαρικῆς οἰκογένειας, τῆς αὐλῆς, τῶν μοναστηριῶν, καθῶς καί ἀπό τίς ἰδιόκτητες γαῖες, ἂν ἡ ἔκταση τοῦ κτήματος ξεπερνοῦσε τήν καθορισμένη ἐργασιακή νόρμα· γιά τίς ἀπαλλοτριούμενες

ιδιόκτητες γαίες προβλεπόταν αποζημίωση. Ὁ Β.Ι. Λένιν τό 1906 τόνιζε ὅτι ὁ ἀντιπροσωπευτικός τύπος τοῦ τρουντοβίκου εἶναι ὁ ἀγρότης πού «δέν τοῦ εἶναι ξένες οἱ τάσεις γιά συναλλαγή μέ τή μοναρχία, οἱ τάσεις νά βρεῖ τήν ἡσυχία του στό δικό του κομματάκι γῆς μέσα στά πλαίσια τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος, σήμερα ὁμως δίνει τήν κύρια δύναμή του στόν ἀγῶνα ἐναντία στούς τσιφλικάδες γιά γῆ, στόν ἀγῶνα ἐναντία στό δουλοπαροικιακό κράτος γιά τή δημοκρατία» (Ἄπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 14ος, σελ. 25).

Στήν Κρατική δούμα οἱ τρουντοβίκοι ταλαντεύονταν ἀνάμεσα στούς καντέτους καί στούς σοσιαλδημοκράτες. Οἱ ταλαντεύσεις αὐτές προέρχονταν ἀπό τήν ἴδια τήν ταξική φύση τῶν μικρονοικοκυρέων-ἀγροτῶν. Ἐπειδή οἱ τρουντοβίκοι παρ' ὅλα αὐτά ἀντιπροσώπευαν ἀγροτικές μάζες, οἱ μπολσεβίκοι στή Δούμα ἐφάρμοζαν τακτική συμφωνιῶν μαζί τους πάνω σέ ὀρισμένα ζητήματα, γιά τή διεξαγωγή κοινῆς πάλης ἐναντία στήν τσαρική ἀπολυταρχία καί τούς καντέτους. Τό 1917 ἡ Ἐργασιακή ὁμάδα συγχωνεύτηκε μέ τό Κόμμα τῶν «λαϊκῶν σοσιαλιστῶν» καί ὑποστήριζε ἐνεργά τήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση. Μετά τήν Ὀκτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση οἱ τρουντοβίκοι τάχθηκαν μέ τό μέρος τῆς ἀστικῆς ἀντεπανάστασης. — 6.

¹¹ Ἐσέροι (σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες) — μικροαστικό κόμμα τῆς Ρωσίας· ἐμφανίστηκε στά τέλη τοῦ 1901—ἀρχές τοῦ 1902 μέ τή συνένωση διάφορων ναροντικιστικῶν ὁμάδων καί ὁμίλων («Ἐνωση σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν», Κόμμα σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν κ.ἄ.). Ἐπίσημα ὄργανά του ἔγιναν ἡ ἐφημερίδα «Ρεβολιουτσιόνναγια Ροσσίγια» (1900—1905) καί τό περιοδικό «Βέστνικ Ρούσκοϊ Ρεβολιούτσι» (1901—1905). Οἱ ἐσέροι δέν ἔβλεπαν τίς ταξικές διαφορές ἀνάμεσα στό προλεταριάτο καί στό μικροϊδιοκτήτη, συγκάλυπταν τόν ταξικό χωρισμό τῆς ἀγροτιᾶς σέ κοινωνικά στρώματα καί τίς ἀντιθέσεις στούς κόλπους της, ἀρνοῦνταν τόν ἡγετικό ρόλο τοῦ προλεταριάτου στήν ἐπανάσταση. Οἱ ἀπόψεις τῶν ἐσέρων ἦταν ἓνα ἐκλεκτικό μίγμα τῶν ἰδεῶν τοῦ ναροντικισμοῦ καί τοῦ ἀναθεωρητισμοῦ· οἱ ἐσέροι προσπαθοῦσαν, σύμφωνα μέ τήν ἔκφραση τοῦ Λένιν, νά διορθώσουν «τά κουσούρια τοῦ ναροντικισμοῦ» «μέ τά μπαλώματα τῆς ὀπορτουνιστικῆς “κριτικῆς” τοῦ μαρξισμοῦ, κριτικῆς πού εἶναι τῆς μόδας» (Ἄπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 11ος, σελ. 286). Ἡ τακτική τῆς ἀτομικῆς τρομοκρατίας πού τήν προπαγάνδιζαν οἱ ἐσέροι σάν βασική μέθοδο πάλης ἐναντία στήν ἀπολυταρχία, προξενοῦσε μεγάλη ζημιά στό ἐπαναστατικό κίνημα, δυσκόλευε τήν ὀργάνωση τῶν μαζῶν γιά τήν ἐπαναστατική πάλη.

Τό ἀγροτικό πρόγραμμα τῶν ἐσέρων πρόβλεπε τήν κατάργηση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας γῆς καί τή μεταθίβασή της στή διάθεση τῶν κοινοτήτων, τήν ἐφαρμογή τῆς «ἐργασιακῆς ἀρχῆς» καί τῆς «ἐξισωτικῆς» γαιοχρησίας καθῶς καί τήν ἀνάπτυξη τῶν συνεταιρισμῶν. Στό πρόγραμμα αὐτό πού οἱ ἐσέροι τό ὀνόμαζαν «κοινωνικοποίηση τῆς γῆς», στήν πραγματικότητα δέν ὑπῆρχε τίποτε τό σοσιαλιστικό. Ὁ Β. Ι. Λένιν, ἀναλύοντας τό πρόγραμμα τῶν ἐσέρων, ἔδειξε ὅτι ἡ διατήρηση τῆς ἐμπορευματικῆς παραγωγῆς καί τοῦ ἀτομικοῦ νοικοκυριοῦ στήν κοινή γῆ δέν ἐξαλείφει τήν κυριαρχία τοῦ κεφαλαίου, δέν ἀπαλλάσσει τούς ἐργαζόμενους ἀγρότες ἀπό τήν ἐκμετάλλευση καί τήν καταστροφή· οὔτε καί οἱ συνεταιρισμοί μποροῦν νά γίνουν μέσο σωτηρίας γιά τούς μικροκαλλιεργητές στίς συνθήκες τοῦ καπιταλισμοῦ, γιατί αὐτοί συντελοῦν

στόν πλουτισμό τῆς ἀστικῆς τάξης τοῦ χωριοῦ. Ταυτόχρονα ὁ Λένιν σημείωνε ὅτι τὰ αἰτήματα τῆς ἐξισωτικῆς γαιοχρησίας, ἂν καί δέν ἦταν σοσιαλιστικά, εἶχαν, ἀπό ἱστορική ἄποψη, προοδευτικό ἐπαναστατικό-δημοκρατικό χαρακτήρα, γιατί στρέφονταν ἐνάντια στήν ἀντιδραστική τσιφλικάδικη γαιοκτησία.

Τό Κόμμα τῶν μπολσεβίκων ξεσκέπαζε τίς προσπάθειες τῶν ἐσέρων νά προσποιῶνται τούς σοσιαλιστές, ἔκανε ἐπίμονη πάλη ἐνάντια στούς ἐσέρους γιά νά κερδίσει τήν ἐπιροή πάνω στήν ἀγροτιά, ἀπόδειχνε ὅτι ἡ τακτική τους τῆς ἀτομικῆς τρομοκρατίας ἦταν ἐπιζήμια γιά τό ἐργατικό κίνημα. Ταυτόχρονα οἱ μπολσεβίκοι, κάτω ἀπό ὀρισμένες συνθηκες, ἔκλειναν μέ τούς ἐσέρους προσωρινές συμφωνίες γιά τήν πάλη κατά τοῦ τσαρισμοῦ.

Ἡ ταξική ἀνομοιογένεια τῆς ἀγροτιάς καθόρισε τήν πολιτική καί ἰδεολογική ἀστάθεια καί τήν ὀργανωτική διασπορά τοῦ Κόμματος τῶν ἐσέρων, τίς συνεχεῖς ταλαντεύσεις τους ἀνάμεσα στή φιλελεύθερη ἀστική τάξη καί στό προλεταριάτο. Ἀκόμη στά χρόνια τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐπανάστασης ἀπό τό Κόμμα τῶν ἐσέρων ἀποσπάστηκε ἡ δεξιά πτέρυγα· πού δημιούργησε τό νόμιμο Λαϊκό-σοσιαλιστικό κόμμα ἐργασίας (ἐνέσοι), συγγενικό ὡς πρός τίς ἀπόψεις του μέ τούς καντέτους, καί ἡ ἀριστερή πτέρυγα, πού δημιούργησε τή μισοαναρχική ἔνωση τῶν «μαξιμαλιστῶν». Στήν περίοδο τῆς ἀντίδρασης τοῦ Στολίπιν τό Κόμμα τῶν ἐσέρων βρισκόταν σέ πλήρη ἰδεολογική καί ὀργανωτική ἀποσύνθεση. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἡ πλειοψηφία τῶν ἐσέρων ὑποστήριζε σοσιαλσωβινιστικές θέσεις.

Μετά τή νίκη τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης τοῦ Φλεβάρη 1917 οἱ ἐσέροι μαζί μέ τούς μενσεβίκους καί τούς καντέτους ἀποτελοῦσαν τό κύριο στήριγμα τῆς ἀντεπαναστατικῆς ἀστοτσιφλικάδικης Προσωρινῆς κυβέρνησης καί οἱ ἡγέτες τοῦ κόμματος (Κέρενσκι, Ἀβξέντιεφ, Τσερνόφ) συμμετεῖχαν σ' αὐτήν. Τό Κόμμα τῶν ἐσέρων ἔπαψε νά ὑποστηρίζει τό αἶτημα τῶν ἀγροτῶν γιά τήν ἐξάλειψη τῆς τσιφλικάδικης γαιοκτησίας, τάχθηκε ὑπέρ τῆς διατήρησης τῆς τσιφλικάδικης ἰδιοκτησίας γῆς· οἱ ἐσέροι ὑπουργοί τῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης ἔστειλαν καταδιωκτικά ἀποσπάσματα ἐνάντια στούς ἀγρότες πού εἶχαν καταλάβει τήν τσιφλικάδικη γῆ.

Στά τέλη τοῦ Νοέμβρη 1917 ἡ ἀριστερή πτέρυγα τῶν ἐσέρων δημιούργησε τό ἀνεξάρτητο κόμμα τῶν ἀριστερῶν ἐσέρων. Οἱ ἀριστεροί ἐσέροι, προσπαθώντας νά διατηρήσουν τήν ἐπιροή τους στίς ἀγροτικές μάζες, ἀναγνώρισαν τυπικά τή Σοβιετική ἐξουσία καί ἤρθαν σέ συμφωνία μέ τούς μπολσεβίκους, γρήγορα ὅμως πῆραν τό δρόμο τῆς πάλης ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία.

Στά χρόνια τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης καί τοῦ ἐμφύλιου πολέμου οἱ ἐσέροι ἔκαναν ἀντεπαναστατική, ὑπονομευτική δουλιὰ, ὑποστήριζαν ἐνεργά τούς ξένους ἐπεμβασίες καί τούς λευκοφρουρίτες, ἔπαιρναν μέρος στίς ἀντεπαναστατικές συνωμοσίες, ὀργάνωναν τρομοκρατικές πράξεις ἐνάντια στά στελέχη τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους καί τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος. Ὄταν τελείωσε ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, οἱ ἐσέροι συνέχιζαν τήν ἐχθρική τους δράση κατά τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους στό ἐσωτερικό τῆς χώρας καί στό στρατόπεδο τῶν λευκοφρουριτῶν ἐμιγκρέδων. — 6.

¹² Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη τήν ἡρωϊκή πάλη τοῦ προλεταριάτου τοῦ Λόντζ τό

Δεκέμβρη του 1906 μέ Μάρτη του 1907, ένάντια στό λοκάουτ πού κήρυξε ή "Ένωση τών έργοστασιαρχών του Λόντζ γιά νά αποσπάσει από τούς εργάτες τίς κατακτήσεις πού είχαν πετύχει στήν πορεία τής επανάστασης. Αφορμή γιά τό λοκάουτ στάθηκαν οί ταραχές σέ μιά από τίς φάμπρικες του Λόντζ. Οί εργοστασιάρχες, άπαντώντας στήν άρνηση τών εργατών νά παραδόσουν τούς «παραβάτες τής τάξης», απείλησαν ότι θ' απολύσουν έναν στους πέντε εργάτες. Όταν οί εργάτες άπόριψαν κατηγορηματικά τήν άπαίτηση τών εργοστασιαρχών και κήρυξαν άπεργία, ή "Ένωση τών εργοστασιαρχών έκλεισε στήν άρχή τίς 7 μεγαλύτερες φάμπρικες του Λόντζ και σέ συνέχεια όλες τίς άλλες φάμπρικες και εργαστήρια. Ύστερα από τούς εργοστασιάρχες του Λόντζ κήρυξαν λοκάουτ και οί εργοστασιάρχες τών ύφαντουργείων τής Βαρσοβίας και τής Βίλνας. Οί εργοστασιάρχες του Λόντζ έκαναν διαπραγματεύσεις μέ τούς εργοστασιάρχες τών ύφαντουργείων τής Κεντρικής βιομηχανικής περιοχής γιά κοινή πάλη ένάντια στους εργάτες και τούς παράδοσαν ένα μέρος τών παραγγελιών τους.

Στήν πάλη πού συνεχίστηκε τρείς μήνες πήραν μέρος 30.000 εργάτες. Τούς εργάτες του Λόντζ τούς βοήθησαν οί εργάτες τής Βαρσοβίας, τής Πετρούπολης, τής Μόσχας και άλλων πόλεων. Μάζευαν εισφορές γιά τούς εργάτες πού χτυπήθηκαν από τό λοκάουτ· τά συνδικαλιστικά όργανα δημοσίευαν καταστάσεις τών χρηματικών ποσών πού συγκεντρώνονταν ύπέρ τών εργατών του Λόντζ, κυκλοφορούσαν έκκλήσεις μέ τό σύνθημα νά υποστηριχτούν οί άπεργοί και άλλα έντυπα πού ένημέρωναν γιά τό λοκάουτ.

"Όμως ή αντίσταση τών εργατών του Λόντζ τσακίστηκε από τήν πείνα και τίς διώξεις. Στίς 25 του Μάρτη 1907 ή έφημερίδα «Προλετάρι» στή στήλη «Από τήν Πολωνία» έγραφε: «Τό λοκάουτ του Λόντζ δέν είχε μόνο τοπική σημασία, ήταν πάλη όλόκληρης τής πολωνικής αστικής τάξης ένάντια στό πολωνικό προλεταριάτο και είχε τεράστια επίδραση στήν ανάπτυξη τής ταξικής συνείδησης του πολωνικού προλεταριάτου». — 9.

¹³ Η ιδέα τής σύγκλησης του λεγόμενου «εργατικού συνεδρίου», πού είχε ριχτεί από τον Π.Μπ. Αξελρόντ και υποστηρίχτηκε από άλλους μενσεβίκους, πρόβλεπε νά συνέλθει συνέδριο αντιπρόσωπων τών διάφορων εργατικών οργανώσεων και σ' αυτό νά ιδρυθεί ένα νόμιμο «πλατύ εργατικό κόμμα» πού θά περιλάβαινε τούς σοσιαλδημοκράτες, τούς έσέρους και τούς άναρχικούς. Στήν πραγματικότητα αυτό θά σήμαινε τή διάλυση του ΣΔΕΚΡ και τήν αντικατάστασή του από μιά άκομματική όργάνωση. Τό V συνέδριο του ΣΔΕΚΡ καταδίκασε άποφασιστικά τή μενσεβίκικη ιδέα του «εργατικού συνεδρίου» κι' έκρινε ότι ή ζύμωση ύπέρ του συνεδρίου αυτού ήταν επιζήμια γιά τήν ανάπτυξη τής ταξικής συνείδησης του προλεταριάτου. Μαζί μέ τούς μπολσεβίκους πάλευαν ένάντια στό «εργατικό συνέδριο» οί πολωνοί και οί λεττονοί σοσιαλδημοκράτες. Κριτική στή μενσεβίκικη ιδέα του «εργατικού συνεδρίου» βλ. στα έργα του Β.Ι. Λένιν, «Ο μικροαστισμός στό επαναστατικό περιβάλλον», «Η κρίση του μενσεβικισμού», «Οί διανοούμενοι πού άνοιξαν καυγά ένάντια στήν κυριαρχία τής διάνοησης», «Όργισμένη σύγχυση (Γιά τό ζήτημα του εργατικού συνεδρίου)» ("Απαντα, 5η έκδ., τόμ. 14ος, σελ. 45-56, 155-179, σέ τοϋτο τον τόμο, σελ. 175-179, 180-194). — 10.

¹⁴ Τό έκδοτικό τής Όδησσοϋ «Όσβομποζντένιγε Τρουντά» κυκλοφόρησε

τό 1907 συλλογή άρθρων για τό εργατικό ζήτημα, στην οποία είχε δημοσιευτεί τό άρθρο (χωρίς ύπογραφή) «Γιά τό ζήτημα τοῦ εργατικοῦ συνεδρίου», πού ύποστήριζε τή ζύμωση για τό εργατικό συνέδριο. – 10.

- ¹⁵ Πρόκειται για τήν απόφαση «Σχετικά μέ τό ζήτημα τῶν ὀρίων τῆς ζύμωσης για τό εργατικό συνέδριο», πού ψήφισε ἡ Δεύτερη συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ («Πρώτη Πανρωσική») (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέσεων τοῦ ΣΔΕΚΡ καί τῶν ὀλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος I, 1954, σελ. 143).

Ἡ Δεύτερη συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ («Πρώτη Πανρωσική») ἔγινε στό Τάμπερφος στίς 3-7 (16-20) τοῦ Νοέμβρη 1906. Στή συνδιάσκεψη πήραν μέρος 32 ἀντιπρόσωποι μέ θετική ψήφο: 11 ἀπό μέρος τῶν μενσεβίκων, 7 ἀπό μέρος τῆς Μπούντ, 6 ἀπό μέρος τῶν μπολσεβίκων, 5 ἀπό τή σοσιαλδημοκρατία τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας, 3 ἀπό τή Σοσιαλδημοκρατία τῆς Περιοχῆς Λεττονίας. Τά μέλη τῆς ΚΕ καί ἡ σύνταξη τοῦ ΚΟ μετεῖχαν μέ τό δικαίωμα συμβουλευτικῆς ψήφου.

Ἡ συνδιάσκεψη ψήφισε τήν παρακάτω ἡμερήσια διάταξη: 1. Ἡ ἐκλογική καμπάνια. 2. Τό συνέδριο τοῦ κόμματος. 3. Τό εργατικό συνέδριο. 4. Ἡ πάλι ἐνάντια στίς μαῦρες ἑκατονταρχίες καί στά πογκρόμ. 5. Παρτιζάνικες ἐκδηλώσεις.

Ἡ μενσεβίκικη ΚΕ, παρουσιάζοντας στή συνδιάσκεψη ἀντιπροσωπεῖες ἀπό μιά σειρά ἀνύπαρκτες ὀργανώσεις, ἐξασφάλισε στούς μενσεβίκους τήν πλειοψηφία. Αὐτό τῆς ἔδωσε τή δυνατότητα νά ἐπιβάλλει στή συνδιάσκεψη μενσεβίκικες ἀποφάσεις πάνω σέ μιά σειρά ζητήματα. Τήν μπολσεβίκικη γραμμή στή συνδιάσκεψη τήν ύποστήριξαν 14 ἀντιπρόσωποι ἀπό τήν Πετρούπολη, τή Μόσχα, τήν Κεντρική βιομηχανική περιοχή, τήν περιοχή τοῦ Βόλγα, καθώς καί οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν πολωνῶν καί τῶν λεττονῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Στό ζήτημα τῆς ἐκλογικῆς καμπάνιας για τή II Κρατική δούμα ἡ συνδιάσκεψη ἄκουσε τέσσερεις εἰσηγήσεις. Τήν μπολσεβίκικη τακτική ἐνάντια στούς συνασπισμούς μέ τούς καντέτους τήν ύποστήριξαν στίς εἰσηγήσεις τους ὁ Β.Ι. Λένιν καί ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς σοσιαλδημοκρατίας τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας Α. Βάρσκι (Α.Σ. Βαρσάβσκι). Τή μενσεβίκικη τακτική τοῦ συνασπισμοῦ μέ τούς καντέτους τήν ύποστήριξαν ὁ Λ. Μάρτοφ καί ὁ μπουντιστής Ρ.Α. Ἀμπραμόβιτς.

Μετά τή συζήτηση τῶν εἰσηγήσεων ἡ συνδιάσκεψη ψήφισε μέ 18 ψήφους ὑπέρ (μενσεβίκοι καί μπουντιστές) καί 14 κατά τή μενσεβίκικη ἀπόφαση «Γιά τήν τακτική τοῦ ΣΔΕΚΡ στήν ἐκλογική καμπάνια», πού ἐπέτρεπε τούς συνασπισμούς μέ τούς καντέτους. Σέ ἀντιστάθμισμα αὐτῆς τῆς ὀπορτουμιστικῆς ἀπόφασης ὁ Λένιν ὑπόβαλε ἀπό μέρος τῶν 14 ἀντιπροσώπων τήν «Ἰδιαίτερη γνώμη», τήν μπολσεβίκικη πλατφόρμα για τήν ἐκλογική καμπάνια, ὅπου τονιζόταν ἡ ἀνάγκη τῆς ὀργανωτικῆς καί τῆς ἰδεολογικῆς αὐτοτέλειας τοῦ κόμματος τῆς εργατικῆς τάξης. Ἡ «Ἰδιαίτερη γνώμη» ἐπέτρεπε τή δυνατότητα προσωρινῶν συμφωνιῶν μόνο μέ τούς τρουντοβίκους καί τούς ἔσέρους, σάν ἐκπρόσωπους τῆς μικροαστικῆς δημοκρατίας (βλ. Ἀπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 14ος, σελ. 108-110). Ὁ Λένιν στή συνδιάσκεψη ἔκανε κριτική στό μενσεβίκικο σχέδιο ἐκλογικῆς πλατφόρμας πού ὑποβλήθηκε ἀπό τήν ΚΕ στή συνδιάσκεψη για ἔγκριση καί πρότεινε μιά σειρά τροπολογίες πάνω σ' αὐτό. Κάτω ἀπό τήν πίεση τῶν μπολσεβίκων ἡ συνδιάσκεψη ψήφισε ἀπόφαση για

νά γίνουν τροπολογίες του σχεδίου της έκλογικής πλατφόρμας. Ἡ συνδιάσκεψη πήρε τήν ἀπόφαση «Γιά τήν ἐνότητα τῆς έκλογικῆς καμπάνιας» μέ τήν τροπολογία του Λένιν. Ἡ τροπολογία αὐτή περιόριζε τή μενσεβίκικη ΚΕ στήν κατά τόπους ἐφαρμογή τῆς τακτικῆς του συνασπισμοῦ μέ τούς καντέτους (βλ. Ἔπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 14ος, σελ. 134).

Ὁ Λένιν ὑποστήριξε στή συνδιάσκεψη τήν ἀνάγκη νά συγκληθεῖ ἕκτακτο συνέδριο του κόμματος. Ἡ συνδιάσκεψη ἀποφάσισε νά συγκληθεῖ τακτικό συνέδριο ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 15 (28) του Μάρτη 1907. Παρ' ὄλο πού οἱ μπολσεβίκοι ζητοῦσαν νά συζητηθεῖ τό ζήτημα του «ἐργατικοῦ συνεδρίου», γιατί θεωροῦσαν τή ζύμωση ὑπέρ του συνεδρίου αὐτοῦ σάν παράβαση τῆς κομματικῆς πειθαρχίας, ἡ συνδιάσκεψη δέν συζήτησε τό ζήτημα αὐτό καί περιορίστηκε νά πάρει τή συμβιβαστική ἀπόφαση «Σχετικά μέ τό ζήτημα τῶν ὀρίων τῆς ζύμωσης ὑπέρ του ἐργατικοῦ συνεδρίου».

Τά ζητήματα τῆς πάλης ἐνάντια στίς μαυρες ἑκατονταρχίες καί στά πογκρόμ καί τῶν παρτιζάνικων ἐκδηλώσεων ἀπό ἔλλειψη χρόνου δέν συζητήθηκαν. Ἡ συνδιάσκεψη ἀνάθεσε στήν ΚΕ νά δημοσιεύσει ἕνα σύντομο ἀπολογισμό γιά τή συνδιάσκεψη μέ ὄλα τά σχέδια ἀποφάσεων καί τίς ἰδιαίτερες γνώμες. Ὡστόσο, ἡ μενσεβίκικη ΚΕ στό ὄργανό της «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» δημοσίευσε μόνο τίς ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης, ἐξαιρώντας τήν «Ἰδιαίτερη γνώμη» τῶν μπολσεβίκων.

Ὁ Λένιν ἔκανε ἀνάλυση καί κριτική τῶν ἐργασιῶν τῆς συνδιάσκεψης στά ἄρθρα «Γιά τούς συνασπισμούς μέ τούς καντέτους» καί «Ἡ πάλη ἐνάντια στούς καντετίζοντες σοσιαλδημοκράτες καί ἡ κομματική πειθαρχία» (βλ. Ἔπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 14ος, σελ. 117-130, 131-135). – 10.

¹⁶ Τό Σεπτέμβρη του 1906 ἔγινε συνέλευση ἐργατῶν ἀπό διάφορες ἀχτίδες τῆς Πετρούπολης πού συζήτησε τό ζήτημα του «ἐργατικοῦ συνεδρίου». Μέ 74 ψήφους ὑπέρ καί 11 κατά πάρθηκε ἀπόφαση πού καταδίκαζε τήν ἰδέα τῶν μενσεβίκων γιά τό «ἐργατικό συνέδριο». Ἡ ἀπόφαση τόνιζε ὅτι ἡ ζύμωση γιά ἀκομματικό «ἐργατικό συνέδριο» «ὀδηγεῖ στή συγκάλυψη τῆς διαφορᾶς ἀνάμεσα στό κόμμα καί στήν τάξη, στήν ὑποβίβαση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς συνείδησης ὡς τό ἐπίπεδο τῶν λίγο ἀναπτυγμένων στρωμάτων του προλεταριάτου» καί «μόνο ζημιᾶ εἶναι ἱκανή νά φέρει στήν ὑπόθεση του προλεταριάτου». Ἡ ἀπόφαση δημοσιεύτηκε στίς 8 του Σεπτέμβρη 1906 στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 3.

Τό Σεπτέμβρη του ἴδιου χρόνου συνήλθε ἡ δεύτερη τακτική συνδιάσκεψη τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων τῆς Κεντρικῆς Ρωσίας. Στή συνδιάσκεψη πήραν μέρος ἀντιπρόσωποι τῆς Μόσχας, τῆς Περιφερειακῆς Ἐπιτροπῆς Μόσχας, τῆς Κοστρομά, του Ἰθάνοβο-Βοζνεσένσκ, του Μπριάνσκ, του Νίζνι Νόβγκοροντ, του Τβέρ, του Σόρμοβο, του Σμολένσκ, του Γιαροσλάβ, του Ὀριόλ, του Ἐλέτς, τῆς Περιφερειακῆς ὀργάνωσης του Τβέρ, τῆς Βολογκντά, του Ταμπόφ, καθώς καί τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς καί τῆς σύνταξης τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι». Ἀνάμεσα σι' ἄλλα ζητήματα ἡ συνδιάσκεψη συζήτησε καί τό ζήτημα του «ἐργατικοῦ συνεδρίου». Εἰσήγηση ἔκανε ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς σύνταξης τῆς «Προλετάρι». Ἡ συνδιάσκεψη μέ πλειοψηφία πήρε ἀπόφαση πού παραδεχόταν ὅτι ἡ ζύμωση γιά τό ἀκομματικό «ἐργατικό συνέδριο» ἦταν «ἐπιζήμια δημαγωγία, ἡ ὁποία ἀποσποῦσε τούς συνειδητούς ἐργάτες ἀπό τό καθῆκον τῆς συσπείρωσης καί τῆς ἐδραίωσης του σοσιαλδημοκρατικοῦ τους κόμματος». – 10.

¹⁷ «*L' Humanité*» («Ἡ ἀνθρωπότητα») – καθημερινή ἔφημερίδα· ιδρύθηκε τό 1904 ἀπό τόν Ζ. Ζορές σάν ὄργανο τοῦ Γαλλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος. Τό 1905 ἡ ἔφημερίδα χαιρέτισε τήν ἐπανάσταση πού εἶχε ἀρχίσει στή Ρωσία, ἐκφράζοντας τήν ἀλληλεγγύη τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ «πρός τό ρωσικό ἔθνος πού δημιουργοῦσε τό δικό του 89». Ἡ σύνταξη τῆς ἔφημερίδας ὀργάνωσε ἔρανο ὑπέρ τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου (1914–1918) ἡ ἔφημερίδα βρισκόταν στά χέρια τῆς ἄκρας δεξιᾶς πτέρυγας τοῦ Γαλλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος καί ὑποστήριζε σωβινιστικές θέσεις.

Τό 1918 ἐπικεφαλῆς τῆς ἔφημερίδας, πολιτικός διευθυντής της ἔγινε ὁ ἐπιφανής παράγοντας τοῦ γαλλικοῦ καί τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος Μαρσέλ Κασέν. Στά 1918–1920 ἡ ἔφημερίδα τάχθηκε ἐνάντια στήν ἱμπεριαλιστική πολιτική τῆς γαλλικῆς κυβέρνησης, πού ἔστειλε τίς ἔνοπλες δυνάμεις της νά πολεμήσουν τή Σοβιετική δημοκρατία. Ἀπό τό Δεκέμβρη τοῦ 1920, μετά τή διάσπαση τοῦ Γαλλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος καί τή δημιουργία τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Γαλλίας, ἡ ἔφημερίδα ἔγινε τό κεντρικό του ὄργανο.

Στίς ἀρχές τοῦ δευτέρου παγκόσμιου πολέμου, τόν Αὐγουστο τοῦ 1939 ἡ ἔφημερίδα κλείστηκε ἀπό τή γαλλική κυβέρνηση καί πέρασε στήν παρανομία. Στήν περίοδο τῆς κατοχῆς τῆς Γαλλίας ἀπό τά χιτλεροφασιστικά στρατεύματα (1940–1944) ἡ ἔφημερίδα ἔβγαινε παράνομα κι' ἔπαιξε τεράστιο ρόλο στόν ἀγώνα γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς Γαλλίας ἀπό τούς φασίστες κατακτητές.

Στήν μεταπολεμική περίοδο ἡ ἔφημερίδα παλεύει ἀκούραστα γιά τήν ἐδραίωση τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας τῆς χώρας, γιά τήν ἐνότητα δράσης τῆς ἐργατικῆς τάξης, γιά τή στερέωση τῆς εἰρήνης καί τῆς φιλίας ἀνάμεσα στούς λαούς, γιά τή δημοκρατία καί τήν κοινωνική πρόοδο.

– 12.

¹⁸ Τό Τέταρτο (Ἐνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ συνήλθε στή Στοκχόλμη στίς 10–25 τοῦ Ἀπρίλη (23 τοῦ Ἀπρίλη – 8 τοῦ Μάη) 1906. Πρίν ἀπό τό συνέδριο, στό δεύτερο δεκαπενθήμερο τοῦ Φλεβάρη, ὁ Β. Ι. Λένιν ἐπεξεργάστηκε τήν πλατφόρμα τακτικῆς τῶν μπολσεβίκων, τό σχέδιο τῶν ἀποφάσεων τοῦ συνεδρίου πάνω σ' ὅλα τά βασικά ζητήματα τῆς ἐπανάστασης. Οἱ ἀποφάσεις τῶν μπολσεβίκων καλοῦσαν τίς μάζες τῶν ἐργαζόμενων νά προετοιμαστοῦν γιά τή νέα ἐπαναστατική ἔφοδο κατά τῆς ἀπολυταρχίας. Οἱ μενσεβίκοι παρουσίασαν στό συνέδριο τή δική τους πλατφόρμα τακτικῆς, μέ τήν ὁποία οὐσιαστικά ἀπαρνοῦνταν τήν ἐπαναστατική πάλη. Πάνω σ' αὐτές τίς πλατφόρμες ἔγιναν οἱ ἐκλογές γιά τό συνέδριο. Ἡ καμπάνια γιά τή συζήτηση πάνω στίς δύο αὐτές πλατφόρμες καί γιά τίς ἐκλογές ἀντιπρόσωπων γιά τό συνέδριο κράτησαν δύο περίπου μήνες. Τό ἀποτέλεσμα ἦταν νά ταχθοῦν ὑπέρ τῆς πλατφόρμας τῶν μπολσεβίκων οἱ περισσότερες κομματικές ὀργανώσεις.

Στό συνέδριο πῆραν μέρος 112 ἀντιπρόσωποι μέ θετική ψήφο πού ἐκπροσωποῦσαν 57 τοπικές ὀργανώσεις τοῦ ΣΔΕΚΡ καί 22 ἀντιπρόσωποι μέ συμβουλευτική ψήφο. Στό συνέδριο ἀντιπροσωπεύτηκαν οἱ ἐθνικές ὀργανώσεις: μέ τρεῖς ἀντιπρόσωπους ἡ σοσιαλδημοκρατία τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας, ἡ Μπούντ καί τό Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα τῆς Λεττονίας, μέ ἕναν ἀντιπρόσωπο τό Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα τῆς Οὐκρανίας καί τό Ἐργατικό κόμμα τῆς Φιλλανδίας. Ἐκτός ἀπ' αὐτούς, στό συνέδριο παραβρέθηκε

καί αντιπρόσωπος τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Βουλγαρίας.

Ἐνάμεσα στοὺς μπολσεβίκους αντιπρόσωπους ἦταν οἱ Β. Ι. Λένιν, Β. Β. Βορόβσκι, Κ. Ε. Βοροσίλοφ, Μ. Ι. Καλίνιν, Ν. Κ. Κρούπσκαγια, Α. Β. Λουνατσάρσκι Φ. Α. Σεργκέγεφ (Ἄρτιόμ), Ι. Ι. Σκβορτσόφ-Στεπάνοφ, Ι. Β. Στάλιν, Μ. Ε. Φροῦντζε, Σ. Γκ. Σαουμιάν, Ε. Μ. Γιαροσλάβσκι.

Οἱ μενσεβίκοι εἶχαν τὴν πλειοψηφία στό συνέδριο. Αὐτό ὀφειλόταν στό γεγονός ὅτι πολλές μπολσεβίκικες κομματικές ὀργανώσεις πού εἶχαν μπεῖ ἐπικεφαλῆς τῆς ἔνοπλης δράσης τῶν μαζῶν ἦταν τσακισμένες καί δέν μπόρεσαν νά στείλουν τοὺς αντιπρόσωπούς τους. Τό Κέντρο, τὰ Οὐράλια, ἡ Σιβηρία, ὁ Βορρᾶς – τὰ προπύργια τῶν μπολσεβίκων – αντιπροσωπεύτηκαν ἀπό ἓνα μικρό ἀριθμό αντιπρόσωπων. Ἐνῶ οἱ μενσεβίκοι πού εἶχαν τίς πιό πολυπληθεῖς ὀργανώσεις στίς μή βιομηχανικές περιοχές τῆς χώρας, ὅπου δέν εἶχαν γίνει μαζικές ἐπαναστατικές ἐκδηλώσεις, εἶχαν τὴ δυνατότητα νά στείλουν περισσότερους αντιπρόσωπους στό συνέδριο.

Τό συνέδριο ψήφισε τὴν παρακάτω ἡμερήσια διάταξη: 1) Ἐναθεώρηση τοῦ ἀγροτικοῦ προγράμματος· 2) Ἡ σημερινή στιγμή καί τὰ ταξικά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου· 3) Τό ζήτημα τῆς τακτικῆς σχετικᾶ μέ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐκλογῶν γιά τὴν Κρατική δούμα καί σχετικᾶ μέ τὴν ἴδια τὴ Δούμα· 4) Ἡ ἔνοπλη ἐξέγερση· 5) Οἱ παρτιζάνικες ἐκδηλώσεις· 6) Ἡ Προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνησις καί ἡ ἐπαναστατική αὐτοδιοίκηση· 7) Ἡ στάσις ἀπέναντι στά Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν· 8) Τὰ συνδικάτα· 9) Ἡ στάσις ἀπέναντι στό ἀγροτικό κίνημα· 10) Ἡ στάσις ἀπέναντι στά διάφορα μή σοσιαλδημοκρατικά κόμματα καί ὀργανώσεις· 11) Ἡ στάσις ἀπέναντι στό αἶτημα τῆς ἰδιαίτερης συντακτικῆς συνέλευσις γιά τὴν Πολωνία, σέ συνδυασμό μέ τό ἔθνικό ζήτημα στό πρόγραμμα τοῦ κόμματος· 12) Ὁργάνωσις τοῦ κόμματος· 13) Ἡ συνένωσις μέ τίς ἔθνικές σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις (ΣΔΒΠ καί Λ, ΣΔΕΚΛ, Μπούντ)· 14) Ἀπολογισμοί· 15) Ἐκλογές. Ἡ ἡμερήσια διάταξις ὅμως δέν ἐξαντλήθηκε ὁλότελα. Τό συνέδριο ἐξέτασε τὰ ζητήματα: 1) Ἐναθεώρηση τοῦ ἀγροτικοῦ προγράμματος· 2) Ἡ ἐκτίμησις τῆς τρέχουσας στιγμῆς καί τὰ ταξικά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου· 3) Ἡ στάσις ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα· 4) Ἡ ἔνοπλη ἐξέγερσις· 5) Οἱ παρτιζάνικες ἐκδηλώσεις· 6) Ἡ συνένωσις μέ τὰ ἔθνικά σοσιαλδημοκρατικά κόμματα καί 7) Τό Καταστατικό τοῦ κόμματος.

Πάνω σ' ὅλα τὰ ζητήματα ἔγινε στό συνέδριο σκληρός ἀγώνας ἀνάμεσα στοὺς μπολσεβίκους καί στοὺς μενσεβίκους. Ὁ Λένιν ἔκανε εἰσηγήσεις καί μίλησε γιά τό ἀγροτικό ζήτημα, γιά τὴν ἐκτίμησις τῆς σημερινῆς στιγμῆς καί γιά τὰ ταξικά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου, γιά τὴν στάσις ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα, γιά τὴν ἔνοπλη ἐξέγερσις καί γιά ἄλλα ζητήματα· πῆρε μέρος στήν ἐπιτροπή ἐπεξεργασίας τοῦ σχεδίου καταστατικοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἡ ἀριθμητικὴ ὑπεροχὴ τῶν μενσεβίκων στό συνέδριο καθόρισε τό χαρακτήρα τῶν ἀποφάσεών του. Ὑστερα ἀπὸ σκληρὴ πάλη τό συνέδριο ἐνέκρινε τίς μενσεβίκικες ἀποφάσεις γιά τὴν Κρατική δούμα, γιά τὴν ἔνοπλη ἐξέγερσις καί ψήφισε τό ἀγροτικό πρόγραμμα τῶν μενσεβίκων. Στό ζήτημα τῆς στάσις ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα τό συνέδριο περιορίστηκε νά ἐγκρίνει τὴν ἀπόφασιν τοῦ Διεθνούς συνεδρίου τοῦ Ἀμστερνταμ. Τό συνέδριο ψήφισε, χωρὶς νά γίνει

συζήτηση, συμβιβαστική απόφαση για τὰ συνδικάτα καί απόφαση για τή στάση ἀπέναντι στοῦ ἀγροτικό κίνημα.

Ταυτόχρονα, μέ ἀπαίτηση τῶν κομματικῶν μαζῶν, τό συνέδριο ψήφισε τό πρῶτο ἄρθρο τοῦ καταστατικοῦ, ὅπως τό διατύπωσε ὁ Λένιν, ἀπορίπτοντας ἔτσι τήν ὁπορτουμιστική διατύπωση τοῦ Μάρτοφ. Γιά πρώτη φορά ἔμπαινε στό καταστατικό ἡ μπολσεβίκικη διατύπωση γιά τό δημοκρατικό συγκεντρωτισμό.

Τό συνέδριο ἔλυσε τό ζήτημα τῆς συνένωσης μέ τή Σοσιαλδημοκρατία τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας καί μέ τό Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα τῆς Λεττονίας πού μπῆκαν στό ΣΔΕΚΡ σάν ὀργανώσεις μέ βάση τή γεωγραφική ἀρχή καί δούλευαν μέσα στό προλεταριάτο ὄλων τῶν ἐθνοτήτων τῆς δοσμένης περιοχῆς. Τό συνέδριο ψήφισε ἐπίσης τό σχέδιο τῶν ὄρων γιά τή συνένωση μέ τήν Μπούντ, σέ εἰδική ὁμως ἀπόφαση ἀντιτάχθηκε ἀποφασιστικά στήν ὀργάνωση τοῦ προλεταριάτου κατά ἐθνότητες. Μέ πρωτοβουλία τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Οὐκρανίας μπῆκε στό συνέδριο τό ζήτημα τῆς ἔνωσης μέ τό ΣΔΕΚ Οὐκρανίας, ὥστόσο, δέν ἐπῆλθε συμφωνία μαζί του, ἐξαιτίας τοῦ μικροαστικοῦ, ἐθνικιστικοῦ του χαρακτήρα.

Στή σύνθεση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς πού ἐκλέχτηκε στό συνέδριο μπῆκαν 3 μπολσεβίκοι καί 7 μενσεβίκοι. Ἡ σύνταξη τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου, τῆς ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἀποτελέστηκε μόνο ἀπό μενσεβίκους.

Τό συνέδριο μπῆκε στήν ἱστορία τοῦ κόμματος σάν «Ἐνωτικό». Στό συνέδριο ὁμως πραγματοποιήθηκε μόνο τυπικά ἡ ἐνότητα τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στήν πραγματικότητα οἱ μπολσεβίκοι καί οἱ μενσεβίκοι εἶχαν τίς ἀπόψεις τους, τήν πλατφόρμα τους πάνω στά πιό σπουδαῖα ζητήματα τῆς ἐπανάστασης καί ἀποτελοῦσαν οὐσιαστικά δύο κόμματα. Ἡ πάλη στό συνέδριο ἀποκάλυψε στίς κομματικές μάζες τό περιεχόμενο καί τό βάθος τῶν θεμελιακῶν διαφωνιῶν ἀνάμεσα στούς μπολσεβίκους καί στούς μενσεβίκους. Τά ὕλικά τοῦ συνεδρίου ἔδωσαν τή δυνατότητα στά μέλη τοῦ κόμματος καί στούς συνειδητούς ἐργάτες ν' ἀποκτήσουν σαφή ἀντίληψη τῆς ἰδεολογικῆς πάλης, νά καταλάβουν πιό καθαρά καί πιό βαθιά τήν ἐπαναστατική γραμμή τῶν μπολσεβίκων.

Ἀμέσως μετά τό συνέδριο ὁ Λένιν ἔγραψε ἐξονόματος τῶν μπολσεβίκων ἀντιπρόσωπων μήνυμα πρὸς τό κόμμα, ὅπου ἀπό θέσεις ἀρχῶν ἔκανε ἐκτίμηση τῶν ἀποφάσεων τοῦ IV συνεδρίου καί ξεσκέπασε τόν ὁπορτουμισμὸ τῶν μενσεβίκων.

Ἀνάλυση τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου δόθηκε ἀπό τόν Λένιν στήν μπροσούρα «Ἐκθεση γιά τό Ἐνωτικό συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ (Γράμμα πρὸς τοὺς ἐργάτες τῆς Πετρούπολης)» (βλ. Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 13ος, σελ. 1-67).— 12.

¹⁹ Ἡ Μπούντ («Γενική ἐβραϊκή ἐργατική ἔνωση Λιθουανίας, Πολωνίας καί Ρωσίας») ὀργανώθηκε τό 1897 στό ἰδρυτικό συνέδριο τῶν ἐβραϊκῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὁμάδων πού ἔγινε στή Βίλνα· συνένωνε τὰ μισοπρολεταριακά κυρίως στοιχεῖα τῶν ἐβραίων βιοτεχνῶν τῶν δυτικῶν περιοχῶν τῆς Ρωσίας. Στό I συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ (1898) ἡ Μπούντ μπῆκε στό ΣΔΕΚΡ «σάν αὐτόνομη ὀργάνωση, ἀνεξάρτητη μόνο στά ζητήματα πού ἀφοροῦσαν εἰδικά τό ἐβραϊκό προλεταριάτο» («Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὀλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος 1, ρωσ. ἔκδ., 1954, σελ. 14).

Ἡ Μπούντ ἦταν φορέας τοῦ ἐθνικισμοῦ καί τῆς χωριστικῆς κίνησης μέσα στό ἐργατικό κίνημα τῆς Ρωσίας. Τόν Ἀπρίλη τοῦ 1901 τό IV συνέδριο τῆς Μπούντ ἀποφάσισε νά τροποποιήσει τίς ὀργανωτικές σχέσεις μέ τό ΣΔΕΚΡ πού εἶχαν καθιερωθεῖ ἀπό τό I συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τό συνέδριο δήλωσε στήν ἀπόφασή του ὅτι θεωρεῖ τό ΣΔΕΚΡ ὁμοσπονδιακή ἔνωση ἐθνικῶν ὀργανώσεων καί ὅτι ἡ Μπούντ πρέπει νά μπεῖ σ' αὐτό σάν ὁμόσπονδο τμήμα.

Ὅταν τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπόριψε τήν ἀπαίτηση τῆς Μπούντ ν' ἀναγνωριστεῖ σάν ὁ μοναδικός ἐκπρόσωπος τοῦ ἐβραϊκοῦ προλεταριάτου, ἡ Μπούντ ἀποχώρησε ἀπό τό κόμμα. Τό 1906, μέ βάση τήν ἀπόφαση τοῦ IV (Ἐνωτικοῦ) συνεδρίου τοῦ κόμματος, ἡ Μπούντ ξαναμπήκε στό ΣΔΕΚΡ.

Στούς κόλπους τοῦ ΣΔΕΚΡ οἱ μπουντιστές ὑποστήριζαν πάντοτε τήν ὀπορτουνιστική πτέρυγα τοῦ κόμματος («οἰκονομιστές», μενσεβικούς, λικβινταριστές), πάλευαν ἐνάντια στούς μπολσεβίκους καί στόν μπολσεβικισμό. Στήν προγραμματική διεκδίκηση τῶν μπολσεβίκων γιά τό δικαίωμα αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν ἡ Μπούντ ἀντιπαράθετε τή διεκδίκηση τῆς πολιτιστικῆς ἐθνικῆς αὐτονομίας.

Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης τοῦ Στολίπιν ἡ Μπούντ κρατοῦσε λικβινταριστική στάση καί συμμετεῖχε ἐνεργά στή δημιουργία τοῦ ἀντικομματικοῦ συνασπισμοῦ τοῦ Αὐγούστου. Στή διάρκεια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου 1914–1918 οἱ μπουντιστές ὑποστήριζαν σοσιαλσωβινιστικές θέσεις. Τό 1917 ἡ Μπούντ ὑποστήριζε τήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση καί πάλευε στό πλευρό τῶν ἐχθρῶν τῆς Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης. Στά χρόνια τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης καί τοῦ ἐμφύλιου πολέμου οἱ ἡγέτες τῆς Μπούντ συνενώθηκαν μέ τίς δυνάμεις τῆς ἀντεπανάστασης. Ταυτόχρονα, ἀνάμεσα στά ἀπλά μέλη τῆς Μπούντ σημειώθηκε στροφή ὑπέρ τῆς συνεργασίας μέ τή Σοβιετική ἐξουσία. Τό Μάρτη τοῦ 1921 ἡ Μπούντ αὐτοδιαλύθηκε καί ἕνα μέρος τῶν μελῶν της ἔγινε δεκτό στό ΚΚΡ (μπ.) μέ βάση τίς γενικές ἀρχές.

– 12.

²⁰ Τό Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα τῆς Λεττονίας ἰδρύθηκε τόν Ἰούνη τοῦ 1904 στό I·συνέδριο τοῦ κόμματος. Στό δεύτερο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΛ, τόν Ἰούνη τοῦ 1905, ψηφίστηκε τό πρόγραμμα τοῦ κόμματος. Στά 1905–1907 τό Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα τῆς Λεττονίας καθοδηγοῦσε τούς ἐπαναστατικούς ἀγῶνες τῶν ἐργατῶν. Ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι «τόν καιρό τῆς ἐπανάστασης τό προλεταριάτο τῆς Λεττονίας καί ἡ σοσιαλδημοκρατία τῆς Λεττονίας κρατοῦσε μιά ἀπό τίς πρῶτες, τίς πιό σοβαρές θέσεις στήν πάλη ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία καί σ' ὄλες τίς δυνάμεις τοῦ παλιοῦ καθεστώτος» (Ἄπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 16ος, σελ. 235).

Στό IV (Ἐνωτικό) συνέδριο (1906) μπήκε στό ΣΔΕΚΡ σάν ὀργάνωση μέ βάση τή γεωγραφική ἀρχή. Μετά τό συνέδριο ἄρχισε νά λέγεται Σοσιαλδημοκρατία τῆς Περιοχῆς Λεττονίας.– 12.

²¹ Σοσιαλδημοκρατία τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας (ΣΔΒΠ καί Λ) – ἐπαναστατικό κόμμα τῆς πολωνικῆς ἐργατικῆς τάξης. Ἐμφανίστηκε τό 1893 στήν ἀρχή σάν Σοσιαλδημοκρατία τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί ἀπό τόν Αὐγούστο τοῦ 1900, μετά τό συνέδριο τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί τῆς

Λιθουανίας όπου έγινε συγχώνευση των πολωνών σοσιαλδημοκρατών και ενός μέρους των λιθουανών σοσιαλδημοκρατών, άρχισε να ονομάζεται Σοσιαλδημοκρατία του Βασιλείου της Πολωνίας και της Λιθουανίας (ΣΔΒΠ και Λ). Η ύπηρεσία που πρόσφερε το κόμμα ήταν ότι προσανατόλιζε το πολωνικό εργατικό κίνημα προς τη συμμαχία με το ρωσικό εργατικό κίνημα και καταπολεμούσε τον έθνικισμό.

Στήν περίοδο της επανάστασης του 1905–1907 ή ΣΔΒΠ και Λ αγωνίζοταν με συνθήματα παραπλήσια με τα συνθήματα του μπολσεβίκικου κόμματος, κρατούσε αδιάλλακτη θέση απέναντι στη φιλελεύθερη αστική τάξη. Ταυτόχρονα όμως ή ΣΔΒΠ και Λ έκανε μιά σειρά λάθη· δέν κατανόησε τη λενινιστική θεωρία της σοσιαλιστικής επανάστασης, δέν καταλάβαινε τον καθοδηγητικό ρόλο του κόμματος στη δημοκρατική επανάσταση, ύποτιμούσε το ρόλο της αγροτιάς σαν συμμάχου της εργατικής τάξης και τη σημασία του έθνικοαπελευθερωτικού κινήματος. Ο Β. Ι. Λένιν, κάνοντας κριτική στις λαθεμένες απόψεις της ΣΔΒΠ και Λ, τόνιζε ταυτόχρονα και τις ύπηρεσίες της απέναντι στο επαναστατικό κίνημα της Πολωνίας. Ο Λένιν σημείωνε ότι οί πολωνοί σοσιαλδημοκράτες «δημιούργησαν για πρώτη φορά ένα καθαρά προλεταριακό κόμμα στην Πολωνία και διακήρυξαν την έξαιρετικά σημαντική αρχή της πιο στενής συμμαχίας του πολωνού και του ρώσου εργάτη στην ταξική τους πάλη» (Απαντα, 4η ρωσ. έκδ., τόμ. 20ός, σελ. 404). Στο IV (Ένωτικό) συνέδριο του ΣΔΕΚΡ ή ΣΔΒΠ και Λ έγινε δεκτή στο ΣΔΕΚΡ σαν όργάνωση με βάση τη γεωγραφική αρχή.

Η ΣΔΒΠ και Λ χαιρέτισε τη Μεγάλη Όχτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση κι' έκανε άγώνα για τη νίκη της προλεταριακής επανάστασης στην Πολωνία. Τό Δεκέμβρη του 1918 στο Ένωτικό συνέδριο της ΣΔΒΠ και Λ και του ΠΠΣ-«λεβίτσα» τά δυό κόμματα ένώθηκαν και σχημάτισαν τό Κομμουνιστικό εργατικό κόμμα Πολωνίας.— 12.

²² Πρόκειται για τη διάσπαση που έκαναν οί μενσεβίκοι στη συνδιάσκεψη της όργάνωσης της πόλης και του Κυβερνείου Πετρούπολης του ΣΔΕΚΡ, ή όποία έγινε στο Τεριόκι στις 6 (19) του Γενάρη 1907. Η συνδιάσκεψη είχε καθοριστεί ν' άπαρτιστεί από 70 αντιπρόσωπους με θετική ψήφο (42 μπολσεβίκοι και 28 μενσεβίκοι). Πήραν μέρος με συμβουλευτική ψήφο 4 αντιπρόσωποι της μενσεβίκικης ΚΕ και του μενσεβίκικου ΚΟ, ένας αντιπρόσωπος της Έπιτροπής Πετρούπολης του ΣΔΕΚΡ και ένας από τη σύνταξη της μπολσεβίκικης έφημερίδας «Προλετάρι» και άλλοι. Στόν έλεγχο των πληρεξούσιων αποδείχτηκε ότι σε μερικές ύπαχτίδες που βασικά είχαν στείλει μενσεβίκοι, παραβιάστηκε ή άπόφαση της Έπιτροπής Πετρούπολης που άπαιτούσε να γίνουν οί εκλογές των αντιπρόσωπων για τη συνδιάσκεψη ύποχρεωτικά, άφου πρώτα συζητήσουν τά μέλη του κόμματος, άν πρέπει ή όχι να κλείνονται συμφωνίες με τούς καντέτους. Η συνδιάσκεψη θεώρησε τά πληρεξούσια αυτά άκυρα. Η πλειοψηφία της συνδιάσκεψης άπόριψε την πρόταση του αντιπρόσωπου της ΚΕ να χωριστεί ή συνδιάσκεψη σε δυό μέρη (της πόλης και του κυβερνείου) σύμφωνα με τις εκλογικές περιφέρειες που ύπήρχαν, γιατί ή πρόταση αυτή άπόβλεπε στη δημιουργία τεχνητής ύπεροχής των μενσεβίκων στη συνδιάσκεψη. Οί μενσεβίκοι χρησιμοποίησαν αυτές τις αποφάσεις σαν πρόσχημα για να ξεκόψουν από την επαναστατική σοσιαλδημοκρατία και να έλθουν σε συναλλαγή με τούς καντέτους: οί μενσεβίκοι έφυγαν από τη συνδιάσκεψη κι' έτσι

διάσπασαν τήν ὀργάνωση τῆς Πετρούπολης στίς παραμονές τῶν ἐκλογῶν.

Οἱ ὑπόλοιποι ἀντιπρόσωποι ἀποφάσισαν νά συνεχίσουν τίς ἐργασίες τῆς συνδιάσκεψης. Εἰσήγηση σχετικά μέ τίς ἐκλογικές συμφωνίες στίς ἐκλογές γιά τή Δούμα ἔκανε ὁ Λένιν. Ὑστερα ἀπό τή συζήτηση πάνω στήν εἰσήγηση ἡ συνδιάσκεψη ἐνέκρινε τήν «Ἰδιαίτερη γνώμη» πού διατύπωσαν οἱ μπολσεβίκοι στή Δεύτερη συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ («Πρώτη Πανρωσική») (βλ. Β.Ι. Λένιν. Ἔπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 14ος, σελ. 108–110). Ἡ συνδιάσκεψη ἀπόριψε τοὺς συνασπισμούς μέ τοὺς καντέτους καί πῆρε ἀπόφαση νά προτείνει κατά τίς ἐκλογές συμφωνία μέ τοὺς ἐσέρους καί τοὺς τρουντοβίκοις, μέ τόν ὄρο νά παραιτηθοῦν ἀπό κάθε συνένωση μέ τοὺς καντέτους.

Οἱ ἐργασίες τῆς συνδιάσκεψης Πετρούπολης φωτίστηκαν λεπτομερειακά ἀπό τόν Λένιν στίς μπροσοῦρες «Ἡ σοσιαλδημοκρατία καί οἱ ἐκλογές γιά τή Δούμα», «“Θ” ἀκούσεις καί τοῦ κουτοῦ τήν κρίση...” (Ἄπό τίς σημειώσεις ἐνός σοσιαλδημοκράτη δημοσιολόγου)», στά ἄρθρα «Ἡ ἐκλογική καμπάνια τοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος στήν Πετρούπολη», «Ἡ διαμαρτυρία τῶν 31 μενσεβίκων» κ.ἄ. (βλ. Ἔπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 14ος, σελ. 259–284, 285–304, 252–258, 305–313, 319–322).– 13.

²³ Πρόκειται γιά τήν πληροφοριακή σύσκεψη πάνω στό ζήτημα τῶν ἐκλογικῶν συμφωνιῶν πού ἔγινε στήν Πετρούπολη τά τέλη τοῦ Δεκέμβρη 1906 (ἀρχές τοῦ Γενάρη 1907). Στή σύσκεψη πῆραν μέρος ἀντιπρόσωποι τῶν καντέτων, τῶν ἐσέρων, τῶν λαϊκῶν σοσιαλιστῶν, τῶν τρουντοβίκων καί ὁ μενσεβίκος Φ.Ι. Ντάν σάν ἀντιπρόσωπος τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἐκτός ἀπ’ αὐτούς, στή σύσκεψη πῆραν μέρος, γιά νά ἐνημερωθοῦν πάνω στίς προτάσεις τῶν ἀστικῶν κομμάτων σχετικά μέ τίς ἐκλογικές συμφωνίες, δύο ἀντιπρόσωποι τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἡ συνέλευση τῶν ἀχτιδικῶν στελεχῶν τῶν μπολσεβίκων τῆς Πετρούπολης πού ἔγινε στά τέλη τοῦ Γενάρη (ἀρχές τοῦ Φλεβάρη) 1907, ὅπου συμμετεῖχαν 234 μέλη τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης, χαρακτήρισε τήν ὁμιλία τοῦ Ντάν μπροστά στοὺς ἀντιπρόσωπους τῶν ἀστικῶν κομμάτων σάν «*ὑπόσχεση νά πραγματοποιήσει τήν ὑπονοούμενη σ’ αὐτό τό σχέδιο διάσπαση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης*» («Προλετάρη», ἀρ. φύλ. 13,11 τοῦ Φλεβάρη 1907).– 13.

²⁴ «Ρέτς» («Λόγος») – καθημερινή ἐφημερίδα, κεντρικό ὄργανο τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων· ἔβγαине στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 23 τοῦ Φλεβάρη (8 τοῦ Μάρτη) 1906 κάτω ἀπό τήν οὐσιαστική διεύθυνση τῶν Π. Ν. Μιλιουκόφ καί Ι. Β. Γκέσσην, καί μέ τήν ἄμεση συμμετοχή τῶν Μ. Μ. Βινάβερ, Π. Ντ. Ντολγκοροῦκοφ. Π.Μπ. Στροῦβε καί ἄλλων. Ἡ ἐφημερίδα κλείστηκε ἀπό τή Στρατιωτική ἐπαναστατική ἐπιτροπή τοῦ Σοβιετ Πετρούπολης στίς 26 Ὀχτώβρη (8 τοῦ Νοέμβρη) 1917. Ὡς τόν Αὐγουστο τοῦ 1918 ἐξακολουθοῦσε νά βγαίνει μέ διάφορους τίτλους: «Νάσα Ρέτς», «Σβομπόντναγια Ρέτς», «Βέκ», «Νόβαγια Ρέτς», «Νάς Βέκ». – 14.

²⁵ «Τοβάριστς» («Σύντροφος») – καθημερινή ἀστική ἐφημερίδα· ἔβγαине στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 15 (28 τοῦ Μάρτη) 1906 ὡς τίς 30 τοῦ Δεκέμβρη 1907 (12 τοῦ Γενάρη 1908). Τυπικά ἡ ἐφημερίδα δέν ἦταν ὄργανο κανενός κόμματος, στήν οὐσία ὅμως ἦταν ὄργανο τῶν ἀριστερῶν καντέ-

των. Στενοί συνεργάτες της ήταν ο Σ.Ν. Προκοπόβιτς και η Ε.Ντ. Κουσκόβα. Στην εφημερίδα συνεργάζονταν και οι μενσεβίκοι.

Σοσιαλιστές-μιλλεραλιστές – εκπρόσωποι του μιλλεραλισμού, όπορτουνιστικού ρεύματος στη σοσιαλδημοκρατία· ονομάστηκε έτσι από το όνομα του γάλλου σοσιαλιστή-ρεφορμιστή Μιλλεράν που το 1899 πήρε μέρος στην αντιδραστική αστική κυβέρνηση της Γαλλίας σαν ύπουργός Έμπορίου και υποστήριζε την αντιλαϊκή της πολιτική. Η συμμετοχή του Μιλλεράν στην αστική κυβέρνηση έδειξε πεντακάθαρα την πολιτική της ταξικής συνεργασίας των όπορτουνιστών ηγετών της σοσιαλδημοκρατίας με την αστική τάξη, την εγκατάλειψη από μέρος τους της επαναστατικής πάλης, την προδοσία των συμφερόντων των εργαζόμενων τάξεων. Ο Λένιν χαρακτηρίζοντας το μιλλεραλισμό σαν αναθεωρητισμό και αποστασία, τόνιζε ότι οι σοσιαλ-ρεφορμιστές, μπαίνοντας σε αστική κυβέρνηση, γίνονταν όπωσδήποτε ανδρείκελα, προκάλυμμα για τους καπιταλιστές, όργανα εξαπάτησης των μαζών από μέρος της κυβέρνησης αυτής. – 14.

- ²⁶ «*Στρανά*» («Χώρα») – καθημερινή εφημερίδα, όργανο του Κόμματος των δημοκρατικών μεταρρυθμίσεων· έβγαινε στην Πετρούπολη από τις 19 του Φλεβάρη (4 του Μάρτη) 1906 ως το 1907.

Κόμμα των δημοκρατικών μεταρρυθμίσεων – φιλελευθερο-μοναρχικό κόμμα που ιδρύθηκε στις αρχές του 1906 τον καιρό των εκλογών της Ι Κρατικής δούμας από εκείνα τα στοιχεία, τα όποια θεωρούσαν ότι το πρόγραμμα των καντέτων ήταν πολύ άριστερό. Συμμετείχαν άμεσα στην καθοδήγηση του κόμματος οι Κ. Κ. Άρσένιεφ, Ι. Ι. Ίβανιούκοφ, Μ. Μ. Κοβαλέβσκι, Β. Ντ. Κουζμίν-Καραβάγεφ, Α. Σ. Πόσνικοφ κ. ά. Το κόμμα αυτό κατά τα τέλη του 1907 έπαψε να υπάρχει.– 14.

- ²⁷ «*Νόβογε Βρέμια*» («Νέοι Καιροί») – καθημερινή εφημερίδα· έβγαινε στην Πετρούπολη από το 1868 ως το 1917· ανήκε σε διάφορους εκδότες και άλλαζε επανειλημμένα την πολιτική της κατεύθυνση. Αρχικά ήταν μετριοπαθής-φιλελεύθερη εφημερίδα· από το 1876, όταν εκδότης της έγινε ο Α. Σ. Σουβόριν, μετατράπηκε σε όργανο των αντιδραστικών κύκλων των εύγενών και της ύπαλληλικής γραφειοκρατίας. Από το 1905, όργανο των μαυροεκατονταρχιτών. Ύστερα από την αστικοδημοκρατική επανάσταση του Φλεβάρη υποστήριζε την αντεπαναστατική πολιτική της αστικής Προσωρινής κυβέρνησης και πάλευε με λύσσα ενάντια στους μπολσεβίκους. Κλείστηκε από τη Στρατιωτική-επαναστατική επιτροπή του Σοβιέτ Πετρούπολης στις 26 του Όχτώβρη (8 του Νοέμβρη) 1917. Ο Β. Ι. Λένιν ονόμαζε τη «Νόβογε Βρέμια» πρότυπο πουλημένης εφημερίδας. «Ο “νοβοβρεμινισμός”, – έγραφε ο Λένιν, – έγινε έκφραση ταυτόσημη με τις έννοιες: έξωμοσία, αποστασία, δουλοπρέπεια» (“Απαντα, 4η ρωσ. έκδ., τόμ. 18ος, σελ. 251).– 15.

- ²⁸ Η συνδιάσκεψη των αντιπροσώπων των έσέρων, των τρουντοβίκων, των λαϊκών σοσιαλιστών και των μενσεβίκων με τους καντέτους συνήλθε στην Πετρούπολη στις 18 (31) του Γενάρη 1907. Εκτίμηση της συνδιάσκεψης αυτής, στην όποια οι μενσεβίκοι έκαναν παζάρια με τους καντέτους για παραχώρηση στο μικροαστικό συνασπισμό τριών έδρων από τις έξι, βλ. στα άρθρα του Β.Ι. Λένιν «Σκαλί, σκαλί», «Οι εκλογές της

Πετρούπολης καί ἡ ὑποκρισία τῶν 31 μενσεβίκων» (Ἄπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 14ος, σελ. 314–318, 323–335).– 15.

- ²⁹ Τό ἄρθρο «*Ἡ ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν τῆς Δεύτερης Κρατικῆς δούμας*» δημοσιεύτηκε στίς 20 τοῦ Φλεβάρη 1907 σάν κύριο ἄρθρο στήν ἐφημερίδα «*Νόβι Λούτς*», ἀρ. φύλ. 1.

«*Νόβι Λούτς*» («*Νέα Ἀκτίνα*») – καθημερινή μπολσεβίκικη πολιτική καί φιλολογική ἐφημερίδα· ἔβγαине νόμιμα στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 20 ὡς τίς 27 τοῦ Φλεβάρη (5–12 τοῦ Μάρτη) 1907, κάτω ἀπό τή διεύθυνση τοῦ Β. Ι. Λένιν. Ἡ ἐφημερίδα φώτιζε πλατιά τήν πολιτική ζωή τῆς χώρας, τό ἐργατικό κίνημα· ἔκανε αὐστηρή κριτική στήν ὀπορτουμιστική πολιτική τῶν μενσεβίκων καί ξεσκέπαζε ἐπίσης τήν ἀντεπαναστατικότητα τῆς φιλελεύθερης ἀστικής τάξης, τήν ἀναποφασιστικότητα καί τίς ταλαντεύσεις τῶν μικροαστικῶν κομμάτων. Σ' ὅλα σχεδόν τά φύλλα τῆς ἐφημερίδας δημοσιεύονταν ἄρθρα τοῦ Λένιν. Στά φύλλα 6 καί 7 τῆς «*Νόβι Λούτς*» τῆς 25 καί 27 τοῦ Φλεβάρη 1907 δημοσιεύτηκαν τά μπολσεβίκικα σχέδια ἀποφάσεων γιά τό πέμπτο συνέδριο τοῦ κόμματος.

Στήν ἐφημερίδα συνεργάζονταν ἐπίσης οἱ Β. Β. Βορόβσκι, Μ. Γκόρκι, Α. Β. Λουνατσάρσκι, Μ. Ν. Λιάντοφ, Μ. Σ. Ὀλμίνσκι, Ν. Ν. Ποκρόβσκι, Ι. Ι. Σκβορτσόφ-Στεπάνοφ, Α.Γκ. Σλίχτερ κ.ἄ. Μετά τό 7ο φύλλο ἡ ἐφημερίδα κλείστηκε ἀπό τήν τσαρική κυβέρνηση καί ὁ ἐκδότης της παραπέμφθηκε σέ δίκη. – 19.

- ³⁰ Ἡ *II Κρατική δούμα* συνήλθε στίς 20 τοῦ Φλεβάρη (5 τοῦ Μάρτη) 1907. Οἱ ἐκλογές τῆς Δούμας ἦταν ἔμμεσες, ἀνισες κι' ἔγιναν σέ συνθήκες ἔκτακτων στρατοδικειῶν καί διώξεων. Παρ' ὅλα αὐτά ἡ δεύτερη Δούμα ἀποδείχτηκε στή σύνθεσή της πιό ἀριστερή ἀπό τήν πρώτη. Αἰτία αὐτοῦ τοῦ γεγονότος ἦταν ὁ πιό σαφής, ὁ πιό ἔντονος, σέ σχέση μέ τήν περίοδο τῆς πρώτης Δούμας, διαχωρισμός τῶν κομμάτων, ἡ ἀνοδος τῆς ταξικῆς συνείδησης τῶν μαζῶν, καθώς καί ἡ συμμετοχή τῶν μπολσεβίκων στίς ἐκλογές.

Ἡ σύνθεση τῆς Δούμας ἔδειχνε τό δυνάμωμα τῶν κομμάτων τῶν ἄκρων: ἀπό τή μιά μεριά τῶν σοσιαλδημοκρατῶν καί τῶν ναροντικιστικῶν ομάδων, ἀπό τήν ἄλλη τῶν δεξιῶν, σέ βάρος τῶν καντέτων. Ἡ κατανομή τῶν μελῶν τῆς *II Κρατικῆς δούμας* σέ πολιτικές ομάδες ἦταν ἡ ἀκόλουθη: δεξιοί, δηλ. μοναρχικοί καί ὀχτωβριστές 54, καντέτοι καί συγγενεῖς πρὸς αὐτούς 99, ἔθνικοί 76, ἀκομματικοί 50, ομάδα τῶν κοζάκων 17, λαϊκοί σοσιαλιστές 16, ἐσέροι 37, τρουντοβίκοι 104, σοσιαλδημοκράτες 65. Ὡστόσο, ἡ πιό ἀριστερή ὡς πρὸς τήν σύνθεσή της δεύτερη Δούμα ἦταν, λόγω τῆς ὑποχώρησης τῆς ἐπανάστασης, πιό ἀδύνατη ἀπό τήν πρώτη.

Τά δεξιά κόμματα τῆς *II Κρατικῆς δούμας* ζητοῦσαν τήν ἀνεπιφύλακτη ὑποστήριξη τῆς πολιτικῆς τῆς ἀπολυταρχικῆς κυβέρνησης σέ ὅλα τά ζητήματα. Οἱ καντέτοι τόν καιρό τῆς δεύτερης Δούμας, δείχνοντας ὀριστικά τήν ἀντεπαναστατικότητά τους, κρατοῦσαν τακτική συναλλαγῆς μέ τήν ἀπολυταρχία.

Στή σοσιαλδημοκρατική ομάδα τῆς *II Κρατικῆς δούμας* ὑπερτεροῦσαν οἱ μενσεβίκοι. Στή δράση τῆς ομάδας ἔβρισκε τήν ἐκδήλωσή της ἡ ὀπορτουμιστική τακτική τῶν μενσεβίκων πού τάσσονταν ὑπέρ τῶν συνασπισμῶν μέ τούς καντέτους καί καλλιεργοῦσαν στό λαό συνταγματικές αὐταπάτες. Ὁ Λένιν ἔκανε αὐστηρή κριτική σ' αὐτά λάθη τῆς σοσιαλ-

δημοκρατικής ομάδας της Δούμας, τόνιζε ότι δεν υπάρχει αντιστοιχία ανάμεσα στις απόψεις της πλειοψηφίας της ρωσικής σοσιαλδημοκρατίας και της αντιπροσωπείας της στή Δούμα. Οί μπολσεβίκοι χρησιμοποίησαν τή Δούμα σαν βήμα για τό ξεσκέπασμα του τσαρισμού και του προδοτικού ρόλου της άντεπαναστατικής αστικής τάξης, για τή δημόσια προβολή και προπαγάνδα του επαναστατικού προγράμματος του κόμματος, για τήν απαλλαγή της άγροτιάς από τήν έπιροή των φιλελεύθερων και τή δημιουργία στή Δούμα επαναστατικού συνασπισμού των αντιπρόσωπων της εργατικής τάξης και της άγροτιάς. Ή γραμμή των μπολσεβίκων ήταν μιά καινούργια επαναστατική-μαρξιστική γραμμή δράσης των αντιπρόσωπων του προλεταριάτου στά κοινοβουλευτικά σώματα. Οί μενσεβίκοι όμως εφαρμόζαν στή Δούμα τήν όπορτουνιστική τακτική ύποστήριξης των καντέτων. «Ή πάλη των φιλελεύθερων ένάντια στους άγρότες και στους σοσιαλδημοκράτες, – έγραφε άργότερα ό Λένιν, – γεμίζει όλη τήν ιστορία της I και της II Δούμας. Ή πάλη ανάμεσα στον μπολσεβικισμό και στον μενσεβικισμό είναι άδιάσπαστα συνδεμένη μ' αυτή τήν ιστορία, σαν πάλη για τήν ύποστήριξη των φιλελεύθερων από τή μιά, για τήν άνατροπή της ήγεμονίας των φιλελεύθερων πάνω στήν άγροτιά, από τήν άλλη». ("Απαντα, 4η ρωσ. έκδ., τόμ. 16ος, σελ. 348).

Κεντρικό ζήτημα πού συζητήθηκε στή δεύτερη Κρατική δούμα, όπως και στήν πρώτη, ήταν τό άγροτικό. Άνάμεσα στ' άλλα ζητήματα ή Δούμα στις συνεδριάσεις της συζήτησε τον προϋπολογισμό, τά ζητήματα της βοήθειας στους πεινασμένους και στους άνεργους, τό ζήτημα της άμνηστίας.

"Όταν έγινε φανερό ότι ή επανάσταση δεν έχει αρκετές δυνάμεις, ή τσαρική κυβέρνηση αποφάσισε νά διαλύσει τή Δούμα. Ό Π. Α. Στολίπιν μέ τή βοήθεια της τσαρικής όχράνας όργάνωσε μιά προβοκάτσια, κατηγορώντας τή σοσιαλδημοκρατική ομάδα της Δούμας ότι συνδεόταν μέ τή σοσιαλδημοκρατική μαχητική όργάνωση και μέ τή σοσιαλδημοκρατική στρατιωτική όργάνωση για τήν προετοιμασία συνωμοσίας ένάντια στό κράτος. Τήν 1η (14) του Ίούλη ό Στολίπιν σέ κλειστή συνεδρίαση της Δούμας ζήτησε τήν άμεση απομάκρυνση από αυτήν όλόκληρης της σοσιαλδημοκρατικής ομάδας και τή συγκατάθεση της Δούμας για τή σύλληψη 16 σοσιαλδημοκρατών βουλευτών. Οί καντέτοι συμφώνησαν για τή σύλληψη των καθοδηγητών της σοσιαλδημοκρατικής ομάδας και τό ζήτημα για τά υπόλοιπα μέλη της ομάδας πρότειναν νά παραπεμφθει σέ έπιτροπή της Δούμας. Αυτό έδωσε τήν άφορμή για τή διάλυση της Δούμας και τήν τροποποίηση του εκλογικού συστήματος. Τή νύχτα της 3 (16) του Ίούνη ή σοσιαλδημοκρατική ομάδα της Δούμας πιάστηκε, και στις 3 (16) του Ίούνη ή II Κρατική δούμα μέ διάταγμα του τσάρου διαλύθηκε. Ταυτόχρονα εκδόθηκε νέος εκλογικός νόμος πού εξασφάλιζε στήν III Δούμα απόλυτη πλειοψηφία στους τσιφλικάδες και στή μεγαλοαστική τάξη. Ή 3η του Ίούνη 1907 μπήκε στήν ιστορία της χώρας σαν ήμέρα του άντεπαναστατικού πραξικοπήματος. Ή διάλυση της II Κρατικής δούμας σημείωσε τήν άπαρχή της περιόδου της μαύρης αντίδρασης. – 19.

³¹ Διευκρινίσεις της Συγκλήτου – διευκρινίσεις του νόμου της 11 (24) του Δεκέμβρη 1905 για τίς εκλογές της Κρατικής δούμας πού τίς είχε εκδόσει ή Διοικούσα σύγκλητος πριν τίς εκλογές της II Κρατικής δούμας. Μ' αυτές τίς

διευκρινίσεις ή Σύγκλητος στερούσε τό έκλογικό δικαίωμα από νέες κατηγορίες εργατῶν, ἀγροτῶν καί εκπρόσωπων τῶν μή ρωσικῶν ἐθνοτήτων. Ὁ Β. Ι. Λένιν τίς ὀνόμασε «περίφημες στολιπινικές διευκρινίσεις “τῆς οὐσίας τοῦ συντάγματος”». – 21.

- ³² Τό ἄρθρο «*Ἡ δεύτερη Δούμα καί τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου*» δημοσιεύτηκε στίς 23 τοῦ Φλεβάρη 1907 στήν ἐφημερίδα «Ραμπότσι», ἀρ. φύλ. 2.

«*Ραμπότσι*» («Ἐργάτης») – παράνομη μπολσεβίκικη ἐφημερίδα, ὄργανο τῶν ὑπαχτιδικῶν ὀργανώσεων τοῦ ΣΔΕΚΡ τῶν ἀχτίδων Βίμποργκ καί Πετρούπολης τῆς πόλης Πετρούπολης. Ἡ ἐφημερίδα ἔβγαине ἀπό τίς 13 (26) τοῦ Φλεβάρη 1907 μέ ἀπόφαση τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ σάν μαζικό ἐκλαϊκευτικό ὄργανο. Ἀπό τόν Ἀπρίλη τοῦ 1907 στήν ἐκδοση τῆς ἐφημερίδας πῆρε μέρος ἡ μαχητική ὀργάνωση τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στήν ἐφημερίδα συνεργάζονταν οἱ Β.Ι. Λένιν, Ε.Μ. Γιαροσλάβσκι κ.ἄ. Στίς ἀρχές τοῦ Ἰούνη 1907 τό τυπογραφεῖο τῆς ἐφημερίδας καταστράφηκε ἀπό τήν ἀστυνομία καί ἡ ἐκδοσή της σταμάτησε. – 25.

- ³³ Στίς 9 τοῦ Γενάρη 1905 πάνω ἀπό 140 χιλιάδες ἐργάτες τῆς Πετρούπολης, κρατώντας στά χέρια τους ἐξαπτέρυγα καί εἰκόνες κατευθύνθηκαν πρὸς τά χειμερινά ἀνάκτορα σέ μιά εἰρηνική πομπή, γιά νά ὑποβάλουν στόν τσάρο ὑπόμνημα. Ἡ πομπή ὀργανώθηκε ἀπό τό μυστικό πράκτορα τῆς ὀχράνας παπά Γκαπόν, ἀπ' ἀφορμή τήν ἀπεργία τῶν εργατῶν τῆς Πετρούπολης πού εἶχε ἀρχίσει στίς 3 (16) τοῦ Γενάρη 1905 στό ἐργοστάσιο Πουτίλοφ καί μετατράπηκε στίς 7 (20) τοῦ Γενάρη σέ γενική ἀπεργία. Οἱ μπολσεβίκοι δέν μπορούσαν νά ἐμποδίσουν τήν ὀργάνωση τῆς πομπῆς. Ξεσκέπαζαν τό σχέδιο τοῦ Γκαπόν καί προειδοποιούσαν ὅτι ὁ τσάρος μπορεῖ νά ματοκυλήσει τούς ἐργάτες. Κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῶν μπολσεβίκων πού ἔπαιρναν μέρος στίς ἐργατικές συνελεύσεις, στό ὑπόμνημα συμπεριλήφθηκαν οἱ διεκδικήσεις τῆς πολιτικῆς ἀμνηστίας, τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας, τῆς εὐθύνης τῶν ὑπουργῶν ἀπέναντι στό λαό, τῆς ἰσότητος ὄλων ἀπέναντι στό νόμο, τῆς ἐλευθερίας πάλης τῆς ἐργασίας ἐνάντια στό κεφάλαιο, τῆς ἐλευθερίας τῆς συνείδησης, τῆς ὀχτάωρης ἐργάσιμης ἡμέρας καί μιά σειρά ἄλλες διεκδικήσεις πού ἦταν ἀνάλογες μέ τίς διεκδικήσεις τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ προγράμματος.

Οἱ προειδοποιήσεις τῶν μπολσεβίκων δικαιώθηκαν. Τήν ἄοπλη πομπή τῶν εργατῶν μέ τίς γυναῖκες καί τά παιδιά, ὕστερα ἀπό διαταγή τοῦ τσάρου τήν ὑποδέχτηκε ὁ στρατός μέ ὀμαδικά πυρά, μέ σπαθιά καί μαστίγια. Πάνω ἀπό χίλιοι ἄνθρωποι σκοτώθηκαν καί πέντε χιλιάδες περίπου τραυματίστηκαν. Ἡ 9 τοῦ Γενάρη, πού ὀνομάστηκε Ματωμένη Κυριακή, ἀποτέλεσε τήν ἀπαρχή τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905. Ἀπαντώντας στό ματοκύλισμα τῶν χειμερινῶν ἀνακτόρων, οἱ ἐργάτες τῆς Πετρούπολης ἄρχισαν νά φτιάχνουν ὀδοφράγματα. Στίς 10 (23) τοῦ Γενάρη συνεχίζονταν στήν Πετρούπολη οἱ ἔνοπλες συγκρούσεις τῶν εργατῶν μέ τό στρατό. Σ' ὄλη τή χώρα ξέσπασαν ἀπεργίες διαμαρτυρίας: στή Μόσχα στίς 10 (23) τοῦ Γενάρη ἄρχισε γενική ἀπεργία· στίς 13 (26) τοῦ Γενάρη στή Ρίγα οἱ ἐργάτες κήρυξαν ἀπεργία καί ὀργάνωσαν πολιτική διαδήλωση· στίς 14 (27) τοῦ Γενάρη ἄρχισε γενική ἀπεργία στή Βαρσοβία· στίς 18 (31) τοῦ Γενάρη στήν Τιφλίδα. Συνολικά τό Γενάρη τοῦ

1905 άπεργήσανε 440 χιλιάδες έργάτες, δηλ. περισσότεροι άπ' ό,τι άπεργήσανε στην προηγούμενη δεκαετία.

Τήν εκτίμηση του Β.Ι. Λένιν για τά γεγονότα της 9 του Γενάρη 1905 βλ. στα άρθρα: «Ή έναρξη της επανάστασης στη Ρωσία», «Επαναστατικές μέρες» (Άπαντα, 5η έκδ., τόμ. 9ος, σελ. 202-205, 207-231) κ.ά. – 26.

- ³⁴ *Πανρωσική άπεργία του Όχτώβρη* – γενική πολιτική άπεργία στη Ρωσία πού έγινε τον Όχτώβρη του 1905 και ήταν ένας από τους σπουδαιότερους σταθμούς της επανάστασης του 1905–1907. Ή άπεργία προετοιμάστηκε άπ' όλη την προηγούμενη πορεία της επαναστατικής πάλης του προλεταριάτου στα 1905. Πρόλογος της Πανρωσικής όχτωβριάνης άπεργίας ήταν οί άπεργίες του Σεπτέμβρη στη Μόσχα πού άγκάλιασαν όλες τις μεγάλες επιχειρήσεις της πόλης. Στίς 6 (19) του Όχτώβρη ή συνέλευση των αντιπρόσωπων των μπολσεβίκικων οργανώσεων των σιδηρόδρομων του Καζάν, του Γιαροσλάβλ και του Κούρσκ, σύμφωνα με υπόδειξη της Έπιτροπής Μόσχας των μπολσεβίκων, αποφάσισε ν' αρχίσει ή άπεργία των σιδηροδρομικών στίς 7 (26) του Όχτώβρη. Γρήγορα ή άπεργία επεκτάθηκε σ' όλους τους σιδηρόδρομους της χώρας, στα ταχυδρομεία και τηλεγραφεΐα, στίς φάμπρικες και στα εργοστάσια. Ή άπεργία έγινε πανρωσική. Στους άπεργούς εργάτες προσχώρησαν οί κατώτεροι υπάλληλοι, οί φοιτητές, οί δικηγόροι, οί γιατροί κ.ά. Στην άπεργία πήραν μέρος οί εργάτες διάφορων έθνοτήτων της Ρωσίας. «Ή Πανρωσική πολιτική άπεργία», – έγραφε ό Λένιν, – «άγκάλιασε τούτη τή φορά πραγματικά όλη τή χώρα και μέσα στον ήρωικό ξεσηκωμό της πιό καταπιεζόμενης και της πιό πρωτοπόρας τάξης συνένωσε όλους τους λαούς της καταραμένης ρωσικής αυτοκρατορίας» (Άπαντα, 5η έκδ., τόμ. 12ος, σελ. 2). Τό σύνολο των άπεργών ξεπέρασε τά δυό εκατομμύρια άτομα. Ή άπεργία του Όχτώβρη έγινε με τά συνθήματα: άνατροπή της άπολυταρχίας, ενεργό μποϋκοτάρισμα της Δούμας του Μπουλίγκιν, σύγκληση συντακτικής συνέλευσης και εγκαθίδρυση λαοκρατικής δημοκρατίας. Ή άπεργία συνοδευόταν από μαζικά συλλαλητήρια και διαδηλώσεις πού μετατρέπονταν συχνά σε ένοπλες συγκρούσεις με την άστυνομία και τό στρατό. Στην πορεία της Πανρωσικής άπεργίας του Όχτώβρη σε πολλές πόλεις της χώρας εμφανίστηκαν Σοβιέτ των εργατών βουλευτών. Τά Σοβιέτ, πού τά γέννησε ή επαναστατική δημιουργικότητα της εργατικής τάξης, στην αρχή συγκροτούνταν για νά καθοδηγοϋν τις οικονομικές και πολιτικές άπεργίες: στην πορεία της πάλης μετατράπηκαν σε όργανα προετοιμασίας της εξέγερσης και αποτελούσαν τό έμβρυο της καινούργιας εξουσίας. Ή δημιουργία των Σοβιέτ ήταν μιά τεράστια ιστορική κατάκτηση της εργατικής τάξης.

Ή τσαρική κυβέρνηση, τρομοκρατημένη από τις διαστάσεις του επαναστατικού κινήματος, δημοσίευσε στίς 17 (30) του Όχτώβρη διάγγελμα, με τό όποιο υποσχόταν «πολιτικές έλευθερίες» και «νομοθετική» Δούμα. Οί μπολσεβίκοι ξεσκέπαζαν αποφασιστικά την άπάτη του τσαρικού διαγγέλματος και καλούσαν τους εργάτες νά συνεχίσουν την πάλη τους. Τόν ίδιο όμως καιρό οί μενσεβίκοι και οί έσέροι υποδέχτηκαν την έκδοση του διαγγέλματος με ίκανοποίηση και ζητούσαν νά σταματήσει ή άπεργία. Ή τσαρική κυβέρνηση πού εξασφάλισε μετά τή δημοσίευση του διαγγέλματος την υποστήριξη των μενσεβίκων και των έσέρων, πέρασε σε αποφασιστική επίθεση ενάντια στην επανάσταση. Ένα κύμα πογκρόμ και προκλήσεων άπλώθηκε σ' όλη τή χώρα. Έξαιτίας της επί-

θεσης ὄλων τῶν ἀντεπαναστατικῶν δυνάμεων τὸ ἀπεργιακὸ κίνημα ἄρχισε βαθμιαῖα νὰ ὑποχωρεῖ. Ἡ γενικὴ κομματικὴ συνδιάσκεψη πόλης τῆς ὀργάνωσης Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ, παίρνοντας ὑπόψη τὴν κατάστασιν πού δημιουργήθηκε, στίς 22 τοῦ Ὀχτώβρη (4 τοῦ Νοέμβρη), ἀποφάσισε νὰ σταματήσῃ τὴ γενικὴ ἀπεργία καὶ νὰ καταπιαστῆ μετὰ τὴν προετοιμασία μιᾶς νέας γενικῆς πολιτικῆς ἀπεργίας ἔτσι πού, διαλέγοντας μιὰ πιὸ εὐνοϊκὴ στιγμὴ, νὰ τὴ μετατρέψῃ σὲ ἔνοπλη ἐξέγερση.

Ἡ Πανρωσικὴ ἀπεργία τοῦ Ὀχτώβρη ἔδειξε τὴ δύναμιν καὶ τὴν ἀνεβασμένην πολιτικὴν συνείδησιν τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἔδωσε ὠθησὴν στὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης στό χωριό, στό στρατό καὶ στό στόλο, ὁδήγησε τὸ προλεταριάτο στὴν ἔνοπλη ἐξέγερση. - 26.

- ³⁵ Πρόκειται γιὰ τὴν ἔνοπλη ἐξέγερση στὴ Μόσχα τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1905. Ἡ γενικὴ συνδιάσκεψιν πόλης τῆς ὀργάνωσης Μόσχας τῶν μπολσεβί-
κων πού ἔγινε στίς 5 (18) τοῦ Δεκέμβρη 1905, ἐκφράζοντας τὴ θέλησιν τῶν ἐργατῶν, ἀποφάσισε νὰ κηρύξῃ γενικὴ ἀπεργία καὶ ν' ἀρχίσῃ τὸν ἔνοπλον ἀγῶνα. Ὑστερα ἀπὸ ἐκκλήσιν τοῦ Σοβιέτ Μόσχας ἄρχισε στίς 7 (20) τοῦ Δεκέμβρη ἡ γενικὴ πολιτικὴ ἀπεργία. Στίς πρῶτες δύο μέρες στὴ Μόσχα ἀπεργήσανε πάνω ἀπὸ 150 χιλιάδες ἄτομα. Στὰ ἐργοστάσια καὶ τίς φάμπρικες ὀργανώνονταν πολυάριθμες συγκεντρώσεις, στοὺς δρόμους γίνονταν διαδηλώσεις. Ἄρχισαν οἱ συγκρούσεις μετὰ τοὺς κοζά-
κους καὶ τὴν ἀστυνομίαν. Οἱ ἀρχές κινήτοποίησαν ἐσπευσμένα δυνάμεις καὶ πέρασαν στὴν ἐπίθεσιν. Τὸ προλεταριάτο ἀπάντησε στίς ἐνέργειες τῶν ἀρχῶν στήνοντας ὁδοφράγματα. Στίς 10 (23) τοῦ Δεκέμβρη ἡ ἀπεργία μετατράπηκε σὲ ἔνοπλη ἐξέγερση. Κέντρα τῆς ἐξέγερσιν ἦσαν ἡ Πρέσνια, τὸ Ζαμοσκβορέτσειε, ἡ συνοικία Ρογκόζσκο-Σιμονόβσκι καὶ ἡ συνοικία τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Καζάν. Ὁ ἀγῶνας κράτησε ἐν-
νέα μέρες. Ἡ Πρέσνια στάθηκε τὸ κύριον φρούριον τῆς ἐξέγερσιν, τὸ κέντρο τῆς ἐδῶ συγκεντρώθηκαν οἱ καλλίτερες ἔνοπλες μαχητικὲς ὁμά-
δες τῶν ἐργατῶν τῆς Μόσχας. Οἱ ἐργάτες τῆς Μόσχας πολέμησαν μετὰ αὐτοθυσίαν, ἀλλὰ οἱ ἐξεγερμένοι δὲν εἶχαν ἀκόμη πείραν ἀπὸ ἔνοπλον ἀγῶνα, δὲν εἶχαν τὸν ἀπαιτούμενον ὄπλισμόν, δὲν εἶχε ὀργανωθῆ καλὰ ἡ σύνδεσιν μετὰ τὸ στρατό. Στίς ἀρχές τοῦ Δεκέμβρη ἡ φρουρὰ τῆς Μόσχας παρουσίασε ταλαντεύσεις, ἡ τσαρική ὁμῶς κυβέρνησιν κατόρθωσε νὰ τὴν τραθήξῃ μετὰ τὸ μέρος τῆς. Στὰ χέρια τῆς κυβέρνησιν ἔμεινε ἡ σι-
δηροδρομικὴ γραμμὴ πού συνδέει τὴν Πετρούπολιν μετὰ τὴν Μόσχα. Τὸ Σοβιέτ Πετρούπολης, πού εἶχε ἐπικεφαλῆς μενσεβίκους, ἦταν ἐνάντιον στὴν ἐξέγερσιν. Ἡ ἐξέγερσιν τῆς Μόσχας δὲν μετατράπηκε σὲ πανρωσι-
κὴ. Ἡ καθοδήγησιν τῆς ἐξέγερσιν γενικὰ ὕστεροῦσε ἀπὸ τὸ αὐθόρμητον ἀναπτυσσόμενον κίνημα τῶν μαζῶν. Στὴν ἀρχὴ τῆς ἐξέγερσιν πιάστηκαν τὰ καθοδηγητικὰ στελέχη τῆς Ἐπιτροπῆς Μόσχας τῶν μπολσεβί-
κων. Ἡ γενικὴ ἐξέγερσιν τῆς Μόσχας μετατράπηκε σὲ ἐξέγερσιν ξεχωριστῶν συνοικιῶν. Στὴν πορεία τοῦ ἀγῶνα δὲν ἐφαρμόστηκε ἡ τακτικὴ τῆς ἐπί-
θεσιν, ἀλλὰ τῆς ἄμυνας. Οἱ μενσεβίκοι καὶ οἱ ἐσέροι τορπίλλιζαν τὴν ἀνάπτυξιν τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων, ἀπαιτώντας τὸ σταμάτημα τοῦ ἔνοπλου ἀγῶνα. Ἡ συνθηκόλογη στάσιν τῶν μενσεβίκων καὶ τῶν ἐσέ-
ρων συντέλεσε στὴν ἥτταν τῆς ἐξέγερσιν. Ἡ τσαρική κυβέρνησιν μετά-
φερε στὴ Μόσχα στρατεύματα ἀπὸ τὴν Πετρούπολιν, τὸ Τβέρ καὶ τὴ
Δυτικὴν περιοχὴ. Στίς 17 (30) τοῦ Δεκέμβρη ἄρχισε ἡ ἐφοδος ἐνάντιον
στὴν Πρέσνια. Ἡ Πρέσνια πλημμύρισε στό αἷμα. Ἡ κομματικὴ ἐπι-
τροπὴ Μόσχας καὶ τὸ Σοβιέτ Μόσχας πῆραν ἀπόφασιν νὰ σταματήσῃ ἡ
ἐνοπλη ἀντίστασιν ἀπὸ τίς 19 τοῦ Δεκέμβρη 1905 (1ῃ τοῦ Γενάρη 1906)

γιά νά διαφυλαχτοῦν οἱ ἐπαναστατικές δυνάμεις καί νά προετοιμαστοῦν γιά τούς παραπέρα ἀγῶνες. Μετά τή Μόσχα, τό Δεκέμβρη τοῦ 1905 καί τό Γενάρη τοῦ 1906, ξέσπασαν ἐξεγέρσεις σέ μιά σειρά ἄλλα μέρη: στό Νίζνι Νόβγκοροντ, στό Ροστόβ τοῦ Ντόν, στό Νοβοροσίσκ, στό Ντομπάς, στό Αἰκατερινοσλάβ, στό Πέρμ (Μοτοβιλίχα), στήν Οὐφά, στό Κρασνογιάρσκ, στήν Τσιτά. Μεγάλες ἔνοπλες ἐξεγέρσεις ἔγιναν στήν Ὑπερκαυκασία, στήν Πολωνία, στίς Βαλτικές χῶρες, στή Φιλλανδία. Ὅλες ὡστόσο αὐτές οἱ σκόρπιες ἐξεγέρσεις καταπνίγηκαν σκληρά ἀπό τήν τσαρική κυβέρνηση. Ἡ ἔνοπλη ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη ἦταν τό κορυφαῖο σημεῖο τῆς ἐπανάστασης.

Οἱ μπολσεβίκοι καί οἱ μενσεβίκοι διαφωνοῦσαν ριζικά στήν ἐκτίμηση τῆς ἐξέγερσης. Οἱ μενσεβίκοι καταδίκασαν τόν ἡρωικό ἀγῶνα τοῦ ρωσικοῦ προλεταριάτου πού ξεσηκώθηκε σέ ἔνοπλη ἐξέγερση. «Δέν ἔπρεπε νά πάρουμε τά ὄπλα» δήλωνε ὁ Πλεχάνοφ. Ἀπεναντίας, ἔλεγαν οἱ μπολσεβίκοι, ἔπρεπε νά πάρουμε τά ὄπλα πιά ἀποφασιστικά, ἐξηγώντας στίς μάζες ὅτι ἡ νίκη τῆς ἐπανάστασης μπορεῖ νά κερδιθεῖ μόνο μέ τόν ἔνοπλο ἀγῶνα. Ὁ Λένιν, ἐκτιμώντας πολύ τή σημασία τῆς ἐξέγερσης τοῦ Δεκέμβρη, ἔγραφε: ὁ λαός «πῆρε τό βάπτισμα τοῦ πυρός. Ἀτσαλώθηκε στήν ἐξέγερση. Προετοίμασε τίς γραμμές τῶν μαχητῶν πού νίκησαν τό 1917» (Ἄπαντα, 4η ρωσ. ἐκδ., τόμ. 31ος, σελ. 501–502). Γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη βλ. τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Διδάγματα ἀπό τήν ἐξέγερση τῆς Μόσχας» (Ἄπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 13ος, σελ. 373–381). – 26.

³⁶ Τό ντοκουμέντο «Ἄπ' ἀφορμή τῆ δήλωση τοῦ Στολίπιν» ἀποτελεῖ σχέδιο ἐκκλήσης τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς II Κρατικῆς δούμας σάν ἀπάντηση στήν κυβερνητική δήλωση πού ἀνακοίνωσε ὁ πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου Π.Α. Στολίπιν στήν 5η συνεδρίαση τῆς II Κρατικῆς δούμας στίς 6 (19) τοῦ Μάρτη 1907.

Ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα πῆρε ἀπόφαση ν' ἀπαντήσῃ στήν κυβερνητική δήλωση στή 10η συνεδρίασή της. Στήν μπολσεβίτικη ἐφημερίδα «Νόβι Λούτς», ἀρ. φύλ. 7, τῆς 27 τοῦ Φλεβάρη 1907 δημοσιεύτηκε ἡ ἀκόλουθη ἀνακοίνωση γιά τό ζήτημα αὐτό: «Στή συνεδρίαση τῆς 6 τοῦ Φλεβάρη συζητήθηκε τό ζήτημα τῆς ἀπάντησης τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας στή δήλωση τοῦ Στολίπιν. Ἀποφασίστηκε μετά τή δήλωση τοῦ Στολίπιν νά γίνει αὐτοτελής ἐνέργεια, χωρίς νά προαποφασιστεῖ ἡ μορφή της. Σέ περίπτωση πού δέν γίνει δεκτὴ ἡ πρόταση τῆς ὁμάδας, νά ὑποστηριχτοῦν οἱ πανδημοκρατικές προτάσεις τῶν ἐπαναστατικῶν καί ἀντιπολιτευόμενων κομμάτων».

Τό σχέδιο ἐκκλήσης, πού γράφτηκε ἀπό τόν Λένιν, συζητήθηκε προκαταρκτικά στή συνεδρίαση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας στίς 28 τοῦ Φλεβάρη (13 τοῦ Μάρτη) 1907. Οἱ μενσεβίκοι πού ὑπερτεροῦσαν σ' αὐτήν ἀπόριψαν τό σχέδιο τῶν μπολσεβίκων. Ὁ μενσεβίκος Ι.Γ. Τσερετέλι, ἡγέτης τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας στή Δούμα, ἀπαντώντας στή δήλωση πού διάβασε ὁ Στολίπιν, διάβασε δήλωση πού εἶχε ἐγκριθεῖ ἀπό τή μενσεβίτικη πλειοψηφία τῆς ὁμάδας. Ἡ δήλωση αὐτή, γραμμένη σέ μισοφιλελεύθερο ὕφος, ἦταν ἓνα βῆμα πρὸς τά πίσω, σέ σύγκριση ἀκόμη καί μέ τή δήλωση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας στήν Ιη Κρατική δούμα. Δέν ἔκανε καθόλου λόγο γιά τούς σοσιαλιστικούς σκοπούς τοῦ προλεταριάτου, δέν περιλάβαινε τό αἶτημα τῆς συντακτικῆς συνέλευσης· τό αἶτημα τῆς δήμευσης ὅλης τῆς τσιφλι-

κάδικης γῆς ἀντικαταστάθηκε μέ τήν ἀποδεκτὴ ἀκόμη καί ἀπό τοὺς φεουδάρχες διατύπωση «ἐπίλυση τοῦ ζητήματος τῆς γῆς». – 28.

³⁷ «*Ρούσκαγια Ζίζν*» («Ρωσική Ζωή») – καθημερινή νόμιμη ἔφημερίδα ἀριστεροκαντέτικης κατεύθυνσης· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τήν 1 (14) τοῦ Γενάρη 1907. Ἄπό τίς 14 (27) τοῦ Φλεβάρη καί ἀπό τό 38ο φύλλο ἡ ἔφημερίδα πέρασε στά χέρια τῶν μενσεβίκων· σ' αὐτήν συνεργάζονταν οἱ Π.Μπ. Ἀξελρόντ, Φ.Ι. Ντάν, Β.Ι. Ζασούλιτς, Λ. Μάρτοφ, Γκ.Β. Πλεχάνοφ κ.ἄ. Στίς 2 (15) τοῦ Μάρτη, ἡ ἔφημερίδα κλείστηκε. – 31.

³⁸ *Κόμμα τῶν ναρόντοβτσι* (Λαϊκή δημοκρατία, ἐθνική-δημοκρατία, ἐντέκοι) – τό κύριο ἀντιδραστικό, ἐθνικιστικό κόμμα τῶν πολωνῶν τσιφλικάδων καί τῆς πολωνικῆς ἀστικῆς τάξης, πού συνδεόταν στενά μέ τήν καθολική ἐκκλησία· ἰδρύθηκε τό 1897 καί ἡγέτες του ἦταν οἱ Ρ. Νιμόβσκι, Ζ. Μπαλίτσκι, Β. Γκράμπσκι κ.ἄ. Οἱ ἐντέκοι, ρίχνοντας τά συνθήματα τῆς «ταξικῆς ἁρμονίας» καί τῶν «ἐθνικῶν συμφερόντων», ἐπιδίωκαν νά ὑποτάξουν στήν ἐπιροή τους τίς λαϊκές μάζες καί νά τίς τραβήξουν στό κανάλι τῆς ἀντιδραστικῆς πολιτικῆς τους. Προπαγανδίζοντας τό φανατικό μαχητικό ἐθνικισμό καί σωβινισμό, σάν μέσο πάλης ἐνάντια στό σοσιαλιστικό καί πανδημοκρατικό κίνημα τοῦ πολωνικοῦ λαοῦ, οἱ ἐντέκοι προσπαθοῦσαν νά τό ἀπομονώσουν ἀπό τό ρωσικό ἐπαναστατικό κίνημα. Στήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905–1907, οἱ ἐντέκοι ἐπιδιώκοντας μιὰ συναλλαγή μέ τόν τσαρισμό μέ βάση τήν αὐτονομία τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας, πέρασαν ἀνοιχτά στό δρόμο τῆς ὑποστήριξης τοῦ τσαρισμοῦ καί τῆς πάλης ἐνάντια στήν ἐπανάσταση «μέ ὅλα τά μέσα, ἀκόμη καί μέ καταδόσεις, μέ λοκάουτ καί μέ δολοφονίες» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 39). Τό πέμπτο συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ σέ εἰδική ἀπόφαση «Γιά τή λαϊκή δημοκρατία» ὑπογράμμισε τήν ἀνάγκη «νά ξεσκεπάζεται ἀκούραστα καί ἀμείλικτα ἡ ἀντεπαναστατική μαυροεκατονταρχίτικη φυσιογνωμία καί δράση τῶν ἐθνικοδημοκρατῶν, σάν συμμάχων τοῦ τσαρισμοῦ στήν πάλη ἐνάντια στήν ἐπανάσταση» (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὀλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος I, ρωσ. ἔκδ. 1954, σελ. 168). Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου (1914–1918) οἱ ἐντέκοι ὑποστήριζαν ἀνεπιφύλακτα τήν Ἀντάντ, γιατί ὑπολόγιζαν στή νίκη τῆς τσαρικῆς Ρωσίας, στή συνένωση τῶν πολωνικῶν ἐδαφῶν πού βρισκόνταν κάτω ἀπό τό ζυγό τῆς Αὐστρίας καί τῆς Γερμανίας καί στήν παραχώρηση αὐτονομίας στήν Πολωνία στά πλαίσια τῆς Ρωσικῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ πτώση τοῦ τσαρικοῦ καθεστώτος ἔσπρωξε τοὺς ἐντέκους στό δρόμο τοῦ φιλογαλλικοῦ προσανατολισμοῦ. Οἱ ἐντέκοι, ἂν καί ἦταν λυσσαλέοι ἐχθροί τῆς Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης καί τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους, ὥστόσο, χάρη στήν πατροπαράδοτη ἀντιγερμανική θέση τους, δέν ὑποστήριζαν πάντοτε πέρα γιά πέρα τήν τυχοδιωκτική ἀντισοβιετική ἐξωτερική πολιτική τῆς κλίκας τῶν ὀπαδῶν τοῦ Πιλσούδσκι πού κυβερνοῦσε τήν Πολωνία ἀπό τό 1926. Σήμερα ὀρισμένες ὀμάδες τοῦ κόμματος τῶν ἐντέκων δροῦν ἀνάμεσα στά ἀντιδραστικά στοιχεῖα τῶν πολωνῶν ἐμιγκρέδων. – 31.

³⁹ Τό ἄρθρο «*Οἱ ἐκλογές γιά τή Δούμα καί ἡ τακτική τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας*» δημοσιεύτηκε γιά πρώτη φορά στά γερμανικά, στίς 27 τοῦ Μάρτη 1907, στό περιοδικό «*Die Neue Zeit*», ἀρ. τεύχ. 26. Στή

Ρωσία τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε γιά πρώτη φορά στή γεωργιανή γλώσσα (μετάφραση ἀπό τά γερμανικά) στήν μπολσεβίκικη ἔφημερίδα «Ντρό» («Καιροί»), ἀρ. φύλ. 24 καί 25 τῆς 7 καί 8 τοῦ Ἀπρίλη 1907.

«*Die Neue Zeit*» («Νέοι Καιροί») – θεωρητικό περιοδικό τοῦ Γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος· ἔβγαине στή Στουτγάρδη ἀπό τό 1883 ὡς τό 1923. Μέχρι τόν Ὀκτώβρη τοῦ 1917 διευθυντής του ἦταν ὁ Κ. Κάουτσκι, μετά ὁ Χ. Κοῦνοφ. Στό «*Die Neue Zeit*» πρωτοδημοσιεύτηκαν ὀρισμένα ἔργα τοῦ Κ. Μάρξ καί τοῦ Φ. Ἐνγκελς: «Ἡ Κριτική τοῦ προγράμματος τῆς Γκότα» τοῦ Κ. Μάρξ, «Σχετικά μέ τήν κριτική τοῦ σχεδίου τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ προγράμματος τοῦ 1891» τοῦ Φ. Ἐνγκελς κ.ἄ. Ὁ Ἐνγκελς βοηθοῦσε συνεχῶς μέ τίς συμβουλές του τή σύνταξη τοῦ περιοδικοῦ καί συχνά τῆς ἔκανε κριτική γιά τίς παρεκκλίσεις τοῦ περιοδικοῦ ἀπό τό μαρξισμό. Στό περιοδικό «*Die Neue Zeit*» συνεργάζονταν οἱ ἐπιφανεῖς παράγοντες τοῦ γερμανικοῦ καί τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος τοῦ τέλους τοῦ ΧΙΧ καί τῶν ἀρχῶν τοῦ ΧΧ αἰώνα: Α. Μπέμπελ, Β. Λήμπκνεχτ, Ρ. Λούξεμπουργκ, Φ. Μέρινγκ, Κ. Τσέτκιν, Π. Λαφάργκ, Γκ. Β. Πλεχάνοφ κ.ἄ. Ἀπό τό 1895, μετά τό θάνατο τοῦ Φ. Ἐνγκελς, στό περιοδικό ἄρχισαν νά δημοσιεύονται συστηματικά ἄρθρα τῶν ἀναθεωρητῶν κι ἀνάμεσα σ' αὐτά μιά σειρά ἄρθρα τοῦ Ε. Μπέρνσταϊν, μέ τόν τίτλο «Προβλήματα τοῦ σοσιαλισμοῦ», πού ἐγκαινίασαν τήν ἐκστρατεία τῶν ἀναθεωρητῶν ἐνάντια στό μαρξισμό. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου (1914–1918) τό περιοδικό κρατοῦσε κεντριστική στάση, ὑποστηρίζοντας στήν πράξη τούς σοσιαλσωβινιστές. – 38.

⁴⁰ Πρόκειται γιά τό τσαρικό διάγγελμα τῆς 17 τοῦ Ὀκτώβρη 1905, πού δημοσιεύτηκε τίς μέρες τῆς πιό μεγάλης ἀνόδου τῆς Πανρωσικῆς πολιτικῆς ἀπεργίας τοῦ Ὀκτώβρη. Στό διάγγελμά του ὁ τσάρος ὑποσχόταν «πολιτικές ἐλευθερίες» καί «νομοθετική» Δούμα. Τό διάγγελμα ἦταν ἕνας πολιτικός ἐλιγμός τῆς ἀπολυταρχίας πού ἀποσκοποῦσε νά κερδίσει χρόνο, νά διασπάσει τίς ἐπαναστατικές δυνάμεις, νά τορπιλλήσει τήν ἀπεργία καί νά πνίξει τήν ἐπανάσταση. Τό διάγγελμα ἦταν μιά παραχώρηση πού ἀπόσπασε ἡ ἐπανάσταση ἀπό τόν τσαρισμό, ἀλλά ἡ παραχώρηση αὐτή δέν ἔκρινε καθόλου τήν τύχη τῆς ἐπανάστασης, ὅπως ἰσχυρίζονταν οἱ φιλελεύθεροι καί οἱ μενσεβίκοι. Οἱ μπολσεβίκοι ξεσκέπασαν τό πραγματικό περιεχόμενο τοῦ διαγγέλματος. Στίς 18 (31) τοῦ Ὀκτώβρη 1905 ἡ ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ ἔβγαλε τήν ἐκκλήση «Πρός τό ρωσικό λαό!», ὅπου ἐξηγοῦσε ὅλη τήν ψευτιά τοῦ τσαρικοῦ διαγγέλματος καί καλοῦσε τό λαό νά συνεχίσει τήν πάλη. «Ἡ ἀπεργία μᾶς χρειάζεται ἀκόμη, – ἔλεγε ἡ ἐκκλήση, – μᾶς χρειάζεται γιά νά δοῦν οἱ ἐχθροί ὅτι δέν μποροῦν νά μᾶς καθησυχάσουν μ' ἕνα χαρτί, ὅτι σεῖς θέλετε νά ἔχετε πραγματικά δικαιώματα καί πραγματική δύναμη» («Προκηρύξεις τῶν μπολσεβίκικων ὀργανώσεων στήν πρώτη ρωσική ἐπανάσταση τοῦ 1905–1907, μέρος Ι, Μόσχα, 1956, σελ. 185).

Γιά τό διάγγελμα τῆς 17 τοῦ Ὀκτώβρη βλ. τά ἔργα τοῦ Β.Ι. Λένιν «Ἡ πρώτη νίκη τῆς ἐπανάστασης» καί «Πλησιάζει ἡ λύση» (Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 12ος, σελ. 27–35, 73–80). – 39.

⁴¹ Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη τό ἀστικό Ρεπουμπλικάνικο κόμμα τῶν ριζοσπαστῶν καί τῶν ριζοσπαστῶν-σοσιαλιστῶν τῆς Γαλλίας. Τό κόμμα αὐτό διαμορφώθηκε ὀργανωτικά τό 1901, στήν πραγματικότητα ὑπάρχει ἀπό

τό 1880. Ὡς τόν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο (1914–1918) ἐκπροσωποῦσε βασικά τά συμφέροντα τῆς μικρῆς καί τῆς μεσαίας ἀστικής τάξης. Στήν περίοδο ἀνάμεσα στόν πρῶτο καί στό δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο δυνάμωσε στό κόμμα ἡ ἐπιρροή τῆς μεγάλης ἀστικής τάξης. Οἱ ἡγέτες τοῦ κόμματος πολλές φορές ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς γαλλικῆς κυβέρνησης.

– 40.

⁴² Πρόκειται γιά τό δεύτερο (ἔκτακτο) συνέδριο τοῦ Κόμματος τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν, πού συνήλθε στό Τάμπερφος στίς 12-15 (25-28) τοῦ Φλεβάρη 1907. Τό συνέδριο θεώρησε ἀναγκαῖο νά ἐμφανιστεῖ τό Κόμμα τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν στήν Κρατική δούμα σάν ξεχωριστή φράξια ἢ ομάδα, νά ὑπάρχει μόνιμη συνεννόηση τῶν ἐσέρων βουλευτῶν μέ τήν ἄκρα ἀριστερά πτέρυγα τῆς Δούμας καί, στά ζητήματα τῆς γενικῆς πολιτικῆς, μέ ὀλόκληρη τήν ἀντιπολίτευση στή Δούμα, δηλ. καί μέ τούς καντέτους. Τό συνέδριο θεώρησε ἀπαραίτητη τήν προσωρινή χαλάρωση τῆς τρομοκρατικῆς δράσης, λόγω τῆς συμμετοχῆς στή Δούμα. – 50.

⁴³ «*Σοβρεμένναγια Ρέτς*» («Σύγχρονος λόγος») – καθημερινή πολιτική οἰκονομική καί φιλολογική ἐφημερίδα ἀστικοφιλελεύθερης κατεύθυνσης. Ἐβγαίνει ἀπό τίς 21 τοῦ Γενάρη (3 τοῦ Φλεβάρη) ὡς τίς 20 τοῦ Μάη (2 τοῦ Ἰούνη) 1907. Διευθυντής-ἐκδότης τῆς ἐφημερίδας ἦταν ὁ Μ. Γκοροντέτσκι.

Στό φύλλο ἀρ. 28, τῆς 22 τοῦ Φλεβάρη, στή στήλη «Κομματική ζωή» ἡ ἐφημερίδα δημοσίευσε, μέ παραλείψεις καί λάθη, ἕνα μέρος τῆς ἀπόφασης γιά τήν τακτική τῆς σοσιαλδημοκρατίας στήν Κρατική δούμα. – 50.

⁴⁴ Πρόκειται γιά τίς μυστικές διαπραγματεύσεις τῶν καντέτων μέ τήν ἀπολυταρχική κυβέρνηση πού ἡ ἱστορία τους ἀποκαλύφθηκε μόλις στά 1911 ἀπ' ἀφορμή τή δολοφονία τοῦ Π.Σ. Στολίπιν. Οἱ ἀποκαλύψεις γιά τίς διαπραγματεύσεις τῶν ἀποκαλούμενων «κοινωνικῶν παραγόντων» (καντέτοι, εἰρηνοανακαινιστές, ὀχτωβριστές) μέ τήν ἀπολυταρχία ἐπιβεβαίωσαν πέρα γιά πέρα τό λενινιστικό χαρακτηρισμό τῶν καντέτων σάν κόμματος τῆς φιλελευθερο-μοναρχικῆς ἀστικής τάξης.

Οἱ διαπραγματεύσεις ἀνάμεσα στόν Σ.Γ. Βίτσε καί στούς «κοινωνικούς παράγοντες», στίς ὁποῖες πῆραν μέρος ὁ Α.Ι. Γκουτσκόφ, ὁ πρίγκιπας Ε.Ν. Τρουμπετσκόϊ, ὁ Μ. Α. Σταχόβιτς, ὁ Ντ.Ν. Σίποφ καί ὁ πρίγκιπας Σ.Ντ. Οὔροῦσοφ, ἄρχισαν ἀμέσως μετά τή δημοσίευση τοῦ διαγγέλματος τῆς 17 τοῦ Ὀκτώβρη 1905. Ἀντικείμενο τῶν διαπραγματεύσεων ἦταν τό ζήτημα τῆς εἰσόδου μιᾶς σειρᾶς «κοινωνικῶν παραγόντων» στή σύνθεση τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου. Οἱ διαπραγματεύσεις ἔληξαν μέ ἀποτυχία, μιά κι' οἱ καντέτοι φοβήθηκαν ὅτι, ἐξαιτίας τῶν τεράστιων διαστάσεων τῆς λαϊκῆς ἐπανάστασης, δέν θά μπορούσαν νά κρατηθοῦν στήν ἐξουσία.

Τήν παραμονή τῆς διάλυσης τῆς I Κρατικῆς δούμας ἡ κυβέρνηση πρότεινε μέσω τοῦ Στολίπιν καί τοῦ στρατηγοῦ Ντ. Φ. Τρέποφ στόν ἡγέτη τῶν καντέτων Π.Ν. Μιλιουκόφ νά μπεῖ ἐπικεφαλῆς «ὑπεύθυνης κυβέρνησης». Οἱ διαπραγματεύσεις ναυάγησαν ξανά, γιατί ἡ τσαρική κυβέρνηση ἐξαρτοῦσε τήν εἴσοδο τῶν καντέτων στήν κυβέρνηση ἀπό τόν ὄρο τῆς διάλυσης τῆς Δούμας καί αὐτό θά σήμαινε γιά τούς καντέ-

τους απώλεια της υποστήριξης των μικροαστικών μαζών που τους ψήφισαν. Ύστερα από τη διάλυση της Ι Κρατικής δούμας η κυβέρνηση απευθύνθηκε και πάλι στους «κοινωνικούς παράγοντες», ελπίζοντας να πνίξει οριστικά την επανάσταση με τη βοήθειά τους. Στις 15 (28) του Γενάρη ο Μιλιουκόφ επισκέφτηκε τον Στολίπιν. Όστόσο η απολυταρχία, αφού πείστηκε για την πλήρη αδυναμία της αστικής τάξης, διάκοψε τις διαπραγματεύσεις. «Ο τσαρισμός καλούσε την αστική τάξη σε συσκέψεις, – έγραφε ο Λένιν, – όταν η επανάσταση φαινόταν ακόμη δυνατή, σιγά-σιγά όμως όταν η επανάσταση έπαψε να ασκεί πίεση από τα κάτω, έδιωχνε με δυνατές κλωτσιές φανταρίστικης μπότας όλους τους αρχηγούς της αστικής τάξης, πρώτα τον Μούρομτσεφ και τον Μιλιουκόφ, έπειτα τον Χάϊντεν και τον Λβόβ και τέλος τον Γκουτσκόφ» (Απαντα, 4η ρωσ. έκδ., τόμ. 17ος, σελ. 225).

Για τις διαπραγματεύσεις των καντέτων με την απολυταρχία βλ. τα άρθρα του Β.Ι. Λένιν «Ο Στολίπιν και η επανάσταση», «Η αρχή των αποκαλύψεων για τις διαπραγματεύσεις του κόμματος των καντέτων με τους ύπουργούς» (Απαντα, 4η ρωσ. έκδ., τόμ. 17ος, σελ. 217–225, 379–386). – 52.

⁴⁵ Τό Μάη του 1906 η Ι, καντέτικη, Δούμα ψήφισε απόφαση με την οποία εξέφραζε «δυσπιστία» απέναντι στην κυβέρνηση του Γκορεμίκιν και ζητούσε την αντικατάστασή του με κυβέρνηση που να έχει την εμπιστοσύνη της Κρατικής δούμας. Η μενσεβίκικη ΚΕ έστειλε στις κομματικές οργανώσεις απόφαση και πρότεινε να υποστηριχθεί η Δούμα στην απαίτησή της για δημιουργία κυβέρνησης από τη Δούμα, δηλ. καντέτικης κυβέρνησης. Έναντι σ' αυτή την απόφαση τάχθηκαν αποφασιστικά η Επιτροπή Πετρούπολης που καθοδηγούνταν από τον Λένιν, καθώς και μία σειρά άλλες κομματικές οργανώσεις. Στα άρθρα «Σχετικά με τό σύνθημα για μία κυβέρνηση από τη Δούμα», «Ας αποφασίσουν οι εργάτες», «Ποιός θέλει συμμαχία με τους καντέτους;», ο Λένιν αποκάλυψε ότι η ουσία του συνθήματος της ΚΕ των μενσεβίκων είναι η υποστήριξη της συναλλαγής της αστικής τάξης με την απολυταρχία που έγινε πίσω από τις πλάτες του λαού (βλ. Απαντα, 5η έκδ., τόμ. 13ος, σελ. 173, 189–193, 245–251).

Στις 24 του Νοέμβρη (7 του Δεκέμβρη) 1906 ο Γκ. Β. Πλεχάνοφ δημοσίευσε στο φύλλο αρ. 122 της εφημερίδας «Τοβάριστς» «Δημόσια απάντηση σ' έναν από τους αναγνώστες της “Τοβάριστς”», όπου στο ερώτημα ποιά θά μπορούσε να ήταν η κοινή πλατφόρμα των αριστερών και των άκρων αριστερών κομμάτων απαντούσε: «κυρίαρχη Δούμα». Κριτική του Λένιν σ' αυτή τη θέση του Πλεχάνοφ βλ. στο άρθρο «Νέα διευκρίνιση της Συγκλήτου» (Απαντα, 5η έκδ., τόμ. 14ος, σελ. 145–154). – 58.

⁴⁶ Ο Λένιν έχει υπόψη τη συμβουλευτική Κρατική δούμα, που τό νομοσχέδιο για τη σύγκλησή της είχε καταρτισθεί από τον ύπουργό Έσωτερικών Α.Γκ.Μπουλίγκιν με την έντολή του τσάρου. Στις 6(19) του Αυγούστου 1905 δημοσιεύτηκαν τό διάγγελμα του τσάρου, ο νόμος για την ίδρυση Κρατικής δούμας και τό διάταγμα για τις εκλογές. Εκλογικά δικαιώματα για τις εκλογές Δούμας, παραχωρούνταν μόνο στους τσιφλικάδες, στους μεγάλους καπιταλιστές και σε ένα μικρό αριθμό αγροτονοικοκυρέων. Από τις 412 βουλευτικές έδρες που καθόριζε ο νόμος,

στους αγρότες παραχωρούνταν όλο κι όλο 51 έδρες. Η πλειοψηφία του πληθυσμού, οί εργάτες, οί φτωχοί αγρότες, οί εργάτες γής, ή δημοκρατική διανόηση, στερήθηκαν του εκλογικού δικαιώματος· αποκλείονταν από τίς εκλογές οί γυναίκες, όσοι ύπηρετούσαν στό στρατό, οί σπουδαστές, οί νέοι κάτω των 25 χρονών και μιά σειρά καταπιεζόμενες εθνότητες τής τσαρικής Ρωσίας. Η τσαρική Δούμα δέν είχε τό δικαίωμα νά ψηφίζει νόμους, μπορούσε μόνο νά συζητάει μερικά ζητήματα σάν συμβουλευτικό όργανο του τσάρου. Ο Λένιν, χαρακτηρίζοντας τή Δούμα του Μπουλίγκιν, έγραφε ότι αυτή αποτελεί «τόν πιό ξετσιπωτο χλευασμό τής λαϊκής αντιπροσώπευσης» (Απαντα, 5η έκδ., τόμ. 11ος, σελ. 183).

Οί μπολσεβίκοι κάλεσαν τούς εργάτες και τούς αγρότες σέ ενεργό αποχή από τίς εκλογές για τή Δούμα του Μπουλίγκιν, συγκεντρώνοντας όλη τή διαφωτιστική καμπάνια γύρω από τά συνθήματα: ένοπλη εξέγερση, έπαναστατικός στρατός, προσωρινή έπαναστατική κυβέρνηση. Οί μενσεβίκοι θεωρούσαν ότι είναι ένδεχόμενο νά πάρουν μέρος στίς εκλογές για τή Δούμα και τάσσονταν υπέρ τής συνεργασίας μέ τή φιλελεύθερη αστική τάξη.

Τήν καμπάνια τής αποχής από τίς εκλογές για τή Δούμα του Μπουλίγκιν τήν χρησιμοποίησαν οί μπολσεβίκοι για νά κινητοποιήσουν όλες τίς έπαναστατικές δυνάμεις, για νά οργανώσουν μαζικές πολιτικές άπεργίες και νά προετοιμάσουν τήν ένοπλη εξέγερση. Οί εκλογές για τή Δούμα του Μπουλίγκιν δέν έγιναν και ή κυβέρνηση δέν κατάφερε νά τή συγκαλέσει. Η άνοδος τής επανάστασης πού έπαιρνε όλο και μεγαλύτερες διαστάσεις και ή Πανρωσική πολιτική άπεργία του Όχτώβρη 1905 σάρωσαν τή Δούμα.

Για τό ζήτημα τής Δούμας του Μπουλίγκιν βλ. τά άρθρα του Β.Ι. Λένιν «Παζαρεύουν τό σύνταγμα», «Η αποχή από τίς εκλογές για τή Δούμα του Μπουλίγκιν και ή εξέγερσή», «Η ένότητα του τσάρου μέ τό λαό και του λαού μέ τόν τσάρο», «Στήν ούρά τής μοναρχικής αστικής τάξης ή επικεφαλής του έπαναστατικού προλεταριάτου και τής αγροτιάς;» κ.ά. (Απαντα, 5η έκδ., τόμ. 10ος, σελ. 69-73· τόμ. 11ος σελ. 167-175, 180-189, 197-209). - 63.

⁴⁷ Πρόκειται για τή μενσεβίκικη «Ίσκρα». Στο ΙΙ συνέδριο του κόμματος είχε έγκριθεί ή σύνταξη του Κεντρικού Όργάνου του κόμματος, πού αποτελούνταν από τούς Β.Ι. Λένιν, Γκ. Β. Πλεχάνοφ και Λ. Μάρτοφ. Ωστόσο, ό μενσεβίκος Μάρτοφ, παρά τήν άπόφαση του συνεδρίου, άρνήθηκε νά μπει στή σύνταξη χωρίς τούς παλιούς συντάκτες-μενσεβίκους (Π. Μπ. Άξελρόντ, Α.Ν. Πότερσοφ και Β. Ι. Ζασούλιτς) πού δέν είχαν εκλεγεί στό ΙΙ συνέδριο και τά φύλλα τής «Ίσκρα» 46-51 βγήκαν μέ συντακτική έπιτροπή τούς Λένιν και Πλεχάνοφ. Άργότερα ό Πλεχάνοφ πέρασε στίς θέσεις των μενσεβίκων και άπαίτησε νά συμπεριληφθούν στή σύνταξη οί παλιοί συντάκτες-μενσεβίκοι, πού είχαν άποριφθει από τό συνέδριο. Ο Λένιν δέν μπορούσε νά συμφωνήσει μ' αυτό και στίς 19 του Όχτώβρη (1 του Νοέμβρη) 1903 άποχώρησε από τή σύνταξη τής «Ίσκρα»· προσλήφθηκε στήν ΚΕ και από κει έκανε άγώνα ένάντια στους όπορτουνιστές-μενσεβίκους. Τό φύλλο αρ. 52 τής «Ίσκρα» βγήκε μέ μόνο συντάκτη τόν Πλεχάνοφ και στίς 13(26) του Νοέμβρη ό Πλεχάνοφ αυτόβουλα, παραβιάζοντας τή θέληση του ΙΙ συνεδρίου του κόμματος, προσέλαβε στή σύνταξη τής «Ίσκρα» τούς πρώην συντάκτες της

- μενσεβίκους – Άξελρόντ, Πότερσοφ και Ζασούλιτς. Από τό φύλλο αρ. 52 κι' ύστερα ή «Ίσκρα» έπαψε νά είναι τό μαχητικό όργανο του έπαναστατικού μαρξισμού. Οί μενσεβίκοι τή μετάρεψαν σέ όργανο πάλης ένάντια στό μαρξισμό, ένάντια στό κόμμα, σέ βήμα κηρύγματος του όπορτουνισμού. Ή έκδοση τής έφημερίδας σταμάτησε τόν Όχτώβρη του 1905. – 63.
- 48 «*Νόβιγε Σίλι*» («*Νέες Δυνάμεις*») – καθημερινή έφημερίδα τών τρουντοβίκων· έβγαινε στην Πετρούπολη από τίς 16 του Φλεβάρη (1 του Μάρτη) 1907· βγήκαν 9 φύλλα. Στίς 27 του Φλεβάρη (12 του Μάρτη) ή έφημερίδα κλείστηκε.
Τό άρθρο πού αναφέρει ό Β. Ι. Λένιν, «Οί μπολσεβίκοι και ή μικροαστική τάξη» δημοσιεύτηκε χωρίς ύπογραφή στό φύλλο αρ. 7 τής έφημερίδας «*Νόβιγε Σίλι*», τής 23 του Φλεβάρη (8 του Μάρτη) 1907. – 64.
- 49 «*4-Χθόστκα*» («*Τσετιριοχθόστκα*») – περιληπτική όνομασία του δημοκρατικού έκλογικού συστήματος, πού περιλάβαινε τέσσερα αίτήματα: γενικό, ίσο, άμεσο και μυστικό έκλογικό δικαίωμα. – 65.
- 50 Πρόκειται για τή διάσπαση πού παρουσιάστηκε στη σύνταξη τής έφημερίδας «*Τοθάριστς*» πάνω στό ζήτημα τών συνασπισμών στίς έκλογές για τή ΙΙ Κρατική δούμα και πού ή έφημερίδα τήν ανακοίνωσε στίς 2 (15) του Φλεβάρη 1907. Μιά μερίδα τής σύνταξης τάχθηκε ύπέρ τής ύποστήριξης του άριστερου συνασπισμού· ή μερίδα τής σύνταξης πού τάχθηκε ύπέρ του συνασπισμού μέ τούς καντέτους άπομακρύνθηκε από τή δουλιά τής σύνταξης, προσωρινά, ως τήν έκλογή τών έκλεκτόρων στην Πετρούπολη. – 68.
- 51 Τό σημείωμα αυτό δημοσιεύτηκε στίς 27 του Φλεβάρη 1907 στην «*Άνασκόπηση του τύπου*» του φύλλου αρ. 7 τής έφημερίδας «*Νόβι Λούτς*» και άποτελεί άπάντηση στην έπιφυλλίδα του Λ. Μάρτοφ «*Ός έδω και μή παρέκει*» πού δημοσιεύτηκε στό φύλλο αρ. 48 τής «*Ρούσκαγια Ζίζν*», τής 25 του Φλεβάρη (10 του Μάρτη) 1907. – 70.
- 52 *Άγαθοεργίες του Μολτσάλιν* – κολακεία, δουλοπρέπεια, από τό όνομα Μολτσάλιν, πρόσωπο τής κωμωδίας του Α.Σ. Γκριμπογιέντοφ «*Τό πολύ μυαλό βλάπτει*». – 74.
- 53 Τό άρθρο «*Καντέτοι και τρουντοβίκοι*» δημοσιεύτηκε τήν 1η του Μάρτη 1907 στην έφημερίδα «*Ραμπότσαγια Μολβά*», αρ. φύλ. 1.
«*Ραμπότσαγια Μολβά*» («*Έργατική Φήμη*») – μπολσεβίκικη νόμιμη πολιτική και φιλολογική έφημερίδα· ή έκδοσή της άρχισε στην Πετρούπολη. Τήν ήμέρα τής κυκλοφορίας του πρώτου φύλλου της, τήν 1 του Μάρτη 1907, ή έφημερίδα κατασχέθηκε και άπαγορεύτηκε ή έκδοσή της. – 76.
- 54 *Άγροτική Ένωση* – Πανρωσική άγροτική ένωση – έπαναστατική δημοκρατική όργάνωση, πού έμφανίστηκε τό 1905. Πρωτεργάτες τής δημιουργίας τής Άγροτικής ένωσης ήταν οί άγρότες του Κυβερνείου τής

Μόσχας. Στίς 31 τοῦ Ἰούλη μέ 1 τοῦ Αὐγούστου (13-14 τοῦ Αὐγούστου) 1905 συνήλθε στή Μόσχα τό ἰδρυτικό συνέδριο πού ἔβαλε τίς βάσεις τῆς Πανρωσικῆς ἀγροτικῆς ἔνωσης. Στίς 6-10 (19-23) τοῦ Νοέμβρη 1905 ἔγινε τό δεύτερο συνέδριο τῆς Ἀγροτικῆς ἔνωσης. Τά συνέδρια αὐτά ἐπεξεργάστηκαν τό πρόγραμμα καί τήν τακτική τῆς Ἐνωσης. Ἡ Ἀγροτική ἔνωση ἀπαιτοῦσε πολιτικές ἐλευθερίες καί ἄμεση σύγκληση συντακτικῆς συνέλευσης, ὑποστήριζε τήν τακτική τῆς ἀποχῆς ἀπό τίς ἐκλογές γιά τήν I Κρατική δούμα. Τό ἀγροτικό πρόγραμμα τῆς Ἐνωσης περιεῖχε τό αἶτημα τῆς κατάργησης τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας γῆς, τῆς μεταβίβασης χωρίς ἐξαγορά στούς ἀγρότες τῆς γῆς τῶν μοναστηριῶν, τῆς ἐκκλησίας, τῆς τσαρικῆς οἰκογένειας, τῶν αὐλικῶν καί τοῦ κράτους. Ἡ Ἀγροτική ἔνωση ἐπηρεαζόταν ἀπό τούς ἐσέρους καί τούς φιλελεύθερους, κρατοῦσε μικροαστική μεσοβέζικη στάση, παρουσίαζε ταλαντεύσεις καί ἀναποφασιστικότητα. Ἐνῶ ζητοῦσε τήν κατάργηση τῆς τσιφλικάδικης ἰδιοκτησίας πάνω στή γῆ, συμφωνοῦσε νά δοθεῖ μερική ἀποζημίωση στούς τσιφλικάδες. Ὅπως ἔλεγε ὁ Λένιν, ἡ Ἐνωση ἦταν μιά «ὀργάνωση, πού εἶχε, φυσικά, πολλές ἀπό τίς προλήψεις τῆς ἀγροτιᾶς καί ἦταν συγκαταβατική ἀπέναντι στίς μικροαστικές αὐταπάτες τοῦ ἀγρότη (ὅπως συγκαταβατικοί ἀπέναντί τους εἶναι καί οἱ δικοί μας σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες)· ὅμως ἦταν τέτοια ὀργάνωση πού χωρίς ἀμφιβολία «πατοῦσε σέ γερό ἔδαφος», ἦταν μιά πραγματική ὀργάνωση τῶν μαζῶν, ἀναντίρητα ἐπαναστατική στή βάση της, ἱκανή νά ἐφαρμόζει πραγματικά ἐπαναστατικές μεθόδους πάλης» (Ἀπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 12ος, σελ. 332). Ἀπό τά πρῶτα βήματα τῆς δράσης της ἡ Ἀγροτική ἔνωση ἀντιμετώπισε ἀστυνομικές διώξεις. Στίς ἀρχές τοῦ 1907 ἡ Ἐνωση ἔπαψε νά ὑπάρχει. - 77.

- ⁵⁵ Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη τήν ἀπόφαση «Διεθνεῖς κανόνες τῆς σοσιαλιστικῆς τακτικῆς», πού ψηφίστηκε στό συνέδριο τῆς II Διεθνοῦς στό Ἀμστερνταμ τόν Αὐγουστο τοῦ 1904.

Τό διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο τῆς II Διεθνοῦς στό Ἀμστερνταμ ἔγινε ἀπό τίς 14 ὡς τίς 20 τοῦ Αὐγούστου 1904. Τό συνέδριο ἐξέτασε τά παρακάτω ζητήματα: 1) Οἱ διεθνεῖς κανόνες τῆς σοσιαλιστικῆς τακτικῆς· 2) ἡ ἀποικιοκρατική πολιτική· 3) ἡ γενική ἀπεργία· 4) ἡ κοινωνική πολιτική καί ἡ ἀσφάλιση τῶν ἐργατῶν· 5) τά τράστ καί ἡ ἀνεργία καί ἄλλα.

Ἡ στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα διατυπώθηκε στήν ἀπόφαση γιά τούς «Διεθνεῖς κανόνες τῆς σοσιαλιστικῆς τακτικῆς». Ἡ ἀπόφαση ἀπαγόρευε στούς σοσιαλιστές νά συμμετέχουν σέ ἀστικές κυβερνήσεις καί καταδίκασε «κάθε προσπάθεια συγκάλυψης τῶν ὑφισταμένων ταξικῶν ἀντιθέσεων πού θά διευκόλυνε τήν προσέγγιση μέ τά ἀστικά κόμματα». Οἱ ἀποφάσεις τοῦ συνέδριου, παρά τό γεγονός ὅτι ἀποτελοῦσαν κάποιο βῆμα πρὸς τά μπρός, στό σύνολό τους ἦταν μεσοβέζικες καί ἀποτελοῦσαν μιά παραπέρα παραχώρηση στόν ὀπορτουнизм. Τό συνέδριο δέν ἔβαλε ζήτημα μετεξέλιξης τῆς μαζικῆς ἀπεργίας σέ ἔνοπλη ἐξέγερση, δέν ἀπόκρουσε τούς δεξιούς ὀπορτουνιστές πού δικαίωσαν τήν ἀποικιοκρατική πολιτική τῶν ἱμπεριαλιστικῶν κρατῶν. Τό συνέδριο, καταδικάζοντας στά λόγια τόν ἀναθεωρητισμό, στήν ἀπόφασή του δέν δήλωσε ὅτι ξεκόθει ἀπό αὐτόν, ἀποσιώπησε τό ζήτημα τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης καί τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

⁵⁶ Ἐκλογικός νόμος τῆς 11 (24) τοῦ Δεκέμβρη 1905, ὁ νόμος γιά τίς ἐκλογές Κρατικῆς δούμας πού ἐκδόθηκε ἀπό τήν τσαρική κυβέρνηση σάν κάποια παραχώρηση πρὸς τοὺς ἐργάτες, ὅταν ἡ ἔνοπλη ἐξέγερση τῆς Μόσχας εἶχε φτάσει στό κατακόρυφο· ὁ νόμος δημιουργοῦσε μόνο μιά φαινομενική διεύρυνση τῶν ἐκλογικῶν δικαιωμάτων.

Σέ διάκριση ἀπό τό Διάταγμα γιά τή «συμβουλευτική» Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν, ὁ νέος νόμος πρόβλεπε τή δημιουργία «νομοθετικῆς» Δούμας. Στίς καθορισμένες παλιότερα κουρίες: τῶν γαιοκτημόνων (τσιφλικάδες), τῆς πόλης (ἀστική τάξη) καί τῶν ἀγροτῶν, προστέθηκε καί ἡ ἐργατική κουρία καί διευρύνθηκε κάπως ἡ σύνθεση τῶν ἐκλογέων τῆς πόλης χωρίς ν' ἀλλάξει ὁ συνολικός ἀριθμός τῶν ἐκλεκτόρων τῆς κουρίας τῆς πόλης. Οἱ ἐκλογές δέν ἦταν καθολικές. Δέν εἶχαν δικαίωμα ψήφου οἱ γυναῖκες, πάνω ἀπό 2 ἑκατομμύρια ἄνδρες-ἐργάτες τῶν μικρῶν ἐπιχειρήσεων, οἱ νομαδικοί λαοί, ὅσοι ὑπηρετοῦσαν στό στρατό, καί ἡ νεολαία μέχρι 25 χρονῶν. Οἱ ἐκλογές ἦταν ἄνισες: 1 ἐκλέκτορας ἀναλογοῦσε σέ 2 χιλιάδες ἐκλογεῖς τῆς κουρίας τῶν γαιοκτημόνων, σέ 7 χιλιάδες τῆς κουρίας τῆς πόλης, σέ 30 χιλιάδες ἐκλογεῖς τῆς ἀγροτικῆς κουρίας καί σέ 90 χιλιάδες τῆς ἐργατικῆς κουρίας, δηλ. ἕνας ψήφος τοῦ τσιφλικᾶ ἰσοδυναμοῦσε μέ 3 ψήφους τῆς ἀστικῆς τάξης τῆς πόλης, μέ 15 ψήφους τῶν ἀγροτῶν καί μέ 45 ψήφους τῶν ἐργατῶν. Οἱ ἐκλέκτορες τῆς ἐργατικῆς κουρίας ἀποτελοῦσαν μόλις τά 4% ὄλων τῶν ἐκλεκτόρων τῆς Κρατικῆς δούμας. Ἐκλογικά δικαιώματα παραχωρήθηκαν μόνο στοὺς ἐργάτες πού δούλευαν στίς ἐργοστασιακές καί ἐξορυκτικές βιομηχανικές ἐπιχειρήσεις. Στήν ἐργατική κουρία ἐπιτρεπόταν νά πάρουν μέρος στίς ἐκλογές οἱ ἐργάτες ἐπιχειρήσεων πού εἶχαν 50 ἐργάτες τουλάχιστον. Οἱ ἐπιχειρήσεις πού εἶχαν ἀπό 50 ὡς 1000 ἐργάτες ἔστελναν ἕναν πληρεξούσιο. Οἱ μεγάλες ἐπιχειρήσεις ἔστελναν ἕναν πληρεξούσιο σέ κάθε χίλια ἄτομα. Οἱ ἐκλογές δέν ἦταν ἄμεσες, ἀλλά πολυβάθμιες. Γιά τοὺς ἐργάτες καθοριζόταν ἕνα ἐκλογικό σύστημα μέ τρεῖς βαθμίδες καί γιά τοὺς ἀγρότες μέ τέσσερις. Στήν πραγματικότητα οἱ ἐκλογές δέν ἦταν μυστικές.

Ὁ Λένιν θεωροῦσε τό νόμο τῆς 11 (24) τοῦ Δεκέμβρη πού ἐξασφάλιζε τεράστια ὑπεροχή τῶν τσιφλικᾶδων καί τῶν καπιταλιστῶν στή Δούμα, σάν τήν «πιό χοντροκομμένη παραποίηση τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσώπευσης» (βλ. "Ἀπαντα, 5η ἔκδ., τόμ 12ος, σελ. 204). – 82.

⁵⁷ Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη τοὺς ἀγροτικούς νόμους, πού τοὺς εἶχε προετοιμάσει ὁ Στολίπιν καί τοὺς εἶχε ἐκδόσει ἡ τσαρική κυβέρνηση τό Νοέμβρη τοῦ 1906. Στίς 9 (22) τοῦ Νοέμβρη 1906 ἐκδόθηκε τό διάταγμα «Γιά τή συμπλήρωση μερικῶν διατάξεων τοῦ ἰσχύοντος νόμου πού ἀφοροῦν τήν ἀγροτική γαιοκτησία καί γαιοχρησία», πού, ἀφοῦ ψηφίστηκε ἀπό τήν Κρατική δούμα καί τό Κρατικό συμβούλιο, ἄρχισε νά ὀνομάζεται νόμος τῆς 14 τοῦ Ἰούνη 1910. Ἐκδόθηκε καί τό διάταγμα τῆς 15 (28) τοῦ Νοέμβρη 1906 «Γιά τή χορήγηση δανείων ἀπό τήν Ἀγροτική Κτηματική τράπεζα μέ ὑποθήκη τοὺς ἀγροτικούς κλήρους». Σύμφωνα μ' αὐτούς τοὺς νόμους δινόταν στοὺς ἀγρότες τό δικαίωμα νά κατοχυρῶσουν τοὺς κλήρους τους σάν ἀτομική τους ἰδιοκτησία καί τό δικαίωμα νά θγαίνουν ἀπό τήν κοινότητα καί νά ἐγκαθίστανται στό δικό τους κομμάτι γῆς ἢ ἀγρόκτημα. Ὅλοι αὐτοί οἱ κάτοχοι ὄτρουμπ ἢ χοῦτορμποροῦσαν νά πάρουν δάνεια ἀπό τήν Ἀγροτική τράπεζα γιά τήν ἀπόκτηση γῆς. Σκοπός τῶν ἀγροτικῶν νόμων τοῦ Στολίπιν ἦταν ἡ δημιουρ-

γία τῆς τάξης τῶν κουλάκων πού θά ἀποτελοῦσε τό στήριγμα τῆς τσαρικής ἀπολυταρχίας στό χωριό, ἐνῶ θά διατηροῦνταν ἡ τσιφλικάδικη ἰδιοκτησία γῆς καί θά διαλυόταν βίαια ἡ κοινότητα.

Ἡ ἀγροτική πολιτική τοῦ Στολίπιν ἐπιτάχυνε τήν καπιταλιστική ἐξέλιξη τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας μέ τόν πῖο βασανιστικό, τόν «πρωσικό» δρόμο, ἐνῶ παράλληλα διατηροῦσε τήν ἐξουσία, τήν ἰδιοκτησία καί τὰ προνόμια τῶν φεουδαρχῶν τσιφλικάδων, δυνάμωνε τή βίαιη ἀπαλλοτριώση τῶν βασικῶν μαζῶν τῆς ἀγροτιᾶς, ἐπιτάχυνε τήν ἀνάπτυξη τῆς ἀστικῆς τάξης τοῦ χωριοῦ πού ἀποκτοῦσε τή δυνατότητα ν' ἀγοράζει πάμφθινα τοὺς κλήρους τῶν φτωχῶν ἀγροτῶν.

Ὁ Λένιν ὀνόμαζε τήν ἀγροτική νομοθεσία τοῦ Στολίπιν τοῦ 1906 (καί τό νόμο πού ἐκδόθηκε στίς 14 (27) τοῦ Ἰούνη 1910) δεύτερο, μετά τή μεταρύθμιση τοῦ 1861, βῆμα στό δρόμο τῆς μετατροπῆς τῆς δουλοπαροικιακῆς ἀπολυταρχίας σέ ἀστική μοναρχία. «“Ἡ παράταση” πού ἔδωσε ὁ Στολίπιν στό παλιό καθεστῶς καί στήν παλιά δουλοπαροικιακή γεωργία, – ἔγραφε ὁ Λένιν, – βρίσκεται στό γεγονός ὅτι ἀνοίχτηκε ἀκόμη μιά καί μάλιστα ἡ τελευταία θαλβίδα, πού θά μπορούσε νά ἀνοίχτει χωρίς νά γίνει ἡ ἀπαλλοτριώση ὅλης τῆς τσιφλικάδικης γαιοκτησίας» (Ἄπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 18ος, σελ. 226). Παρά τό γεγονός ὅτι ἡ κυβέρνηση προπαγάνδιζε ἐντατικά τήν ἐξοδο τῶν ἀγροτῶν ἀπό τίς κοινότητες, στήν Εὐρωπαϊκή Ρωσία μέσα σέ 9 χρόνια (ἀπό τό 1907 ὡς τό 1915) συνολικά βγῆκαν ἀπό τίς κοινότητες μόνο 2 1/2 ἑκατομμύρια περίπου ἀγροτικά νοικοκυριά. Τό δικαίωμα τῆς ἐξόδου ἀπό τήν κοινότητα τό χρησιμοποιοῦσε πρῶτ' ἀπ' ὅλα ἡ ἀγροτική ἀστική τάξη, πού ἀποκτοῦσε ἔτσι τή δυνατότητα νά δυναμώσει τήν οἰκονομία της. Βγῆκε ἀπό τήν κοινότητα κι' ἓνα μέρος τῶν φτωχῶν ἀγροτῶν, γιά νά πουλήσουν τόν κλῆρο τους καί νά ξεκόψουν ὀριστικά ἀπό τό χωριό. Τό μικρό ἀγροτικό νοικοκυριό τσακισμένο ἀπό τή φτώχεια παράμεινε ὅπως καί πρὶν πάμφτωχο καί καθυστερημένο.

Ἡ ἀγροτική πολιτική τοῦ Στολίπιν; χωρίς νά ἐξαλείψει τή βασική ἀντίθεση ἀνάμεσα σ' ὅλη τήν ἀγροτιά καί στοὺς τσιφλικάδες, ὀδήγησε στήν παραπέρα ἐξαθλίωση τῶν ἀγροτικῶν μαζῶν, στήν ὄξυνση τῶν ταξικῶν ἀντιθέσεων ἀνάμεσα στοὺς κουλάκους καί στή φτωχολογία τοῦ χωριοῦ.– 83.

⁵⁸ Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη τά λόγια τοῦ Κ. Μάρξ στό ἄρθρο «Νομοσχέδιο γιά τήν κατάργηση τῶν φεουδαρχικῶν ἐπιβαρύνσεων» πού γράφτηκε στίς 29 τοῦ Ἰούλη 1848 καί δημοσιεύτηκε στό φύλλο ἀρ. 60 τῆς ἐφημερίδας «Neue Rheinische Zeitung» τῆς 30 τοῦ Ἰούλη 1848 (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς, Ἄπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 299). Ὁ Λένιν ἀναλύει λεπτομερειακά τά λόγια αὐτά τοῦ Μάρξ στό ἔργο του «Δύο τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση» (βλ. Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 11ος, σελ. 126–128). – 84.

⁵⁹ Στή συνεδρίαση τῆς II Κρατικῆς δούμας στίς 7 (20) τοῦ Μάρτη 1907 κατά τή συζήτηση τοῦ ζητήματος γιά τή βοήθεια στοὺς λιμοκτονοῦντες, ἡ σοσιαλδημοκρατική ομάδα πού ὑποστηρίχτηκε ἀπό τοὺς ἐσέρους, τοὺς λαϊκοὺς σοσιαλιστές καί ἀπό ἓνα μέρος τῶν τρουντοβίκων, ὑπόβαλε πρόταση γιά τή δημιουργία στή Δούμα Ἐπιτροπῆς ἐπισιτισμοῦ πού θά παρακολουθοῦσε συστηματικά τίς ἐνέργειες τῆς κυβέρνησης σχετικά μέ τήν παροχή βοήθειας στοὺς λιμοκτονοῦντες στά 1905–1907

καί θά ἐρευνούσε προσεκτικά τή δαπάνη τῶν χρηματικῶν μέσων ἀπό μέρος τῆς κυβέρνησης. Ἡ σοσιαλδημοκρατική ομάδα πρότεινε νά γίνει ἡ ἐρευνα αὐτή ὄχι μόνο μέ τόν ἔλεγχο τῶν λογαριασμῶν, ἀλλά καί μέ τόν ἐπιτόπου ἔλεγχο.

Ὁ καντέτος Φ.Ι. Ροντίσεφ τάχθηκε ἐναντία στήν πρόταση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ομάδας καί ὑποστήριξε ὅτι πρέπει νά περιοριστοῦν οἱ ἀρμοδιότητες τῆς Ἐπιτροπῆς στόν ἔλεγχο τῶν λογαριασμῶν τοῦ ὑπουργείου στήν Πετρούπολη «στά πλαίσια τοῦ νόμου» καί δικαιολόγησε τήν πρότασή του λέγοντας ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά ἐπιδειχτεῖ σύνεση, «νά διαφυλαχτεῖ τό κύρος τῆς Δούμας» καί ὅτι δέν εἶναι σωστό «νά διεγείρεται» ὁ λαός. Ἡ ὁμιλία τοῦ Ροντίσεφ προκάλεσε τήν πλήρη ἐπιδοκιμασία τῆς κυβέρνησης. Ὁ Στολίπιν δήλωσε ὅτι «ἡ κυβέρνηση ὀλοκληρωτικά καί ὀλόπλευρα ἐπιδοκιμάζει» τήν πρόταση τοῦ Ροντίσεφ. – 85.

⁶⁰ Ὁ Λένιν παραθέτει ἀπόσπασμα ἀπό τά γράμματα τοῦ Φ. Ἐνγκελς πρὸς τόν Φ. Τουράτι «Ἡ μελλοντική ἰταλική ἐπανάσταση καί τό σοσιαλιστικό κόμμα» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς, Ἄπαντα, ρωσ. ἔκδ., τόμ. XVI, μέρος II, σελ. 378). – 90.

⁶¹ Τό ἄρθρο «*Πῶς δέν πρέπει νά γράφονται οἱ ἀποφάσεις*» δημοσιεύτηκε στή δεύτερη συλλογή «*Ζητήματα τακτικῆς*».

«*Ζητήματα τακτικῆς*» – μπολσεβίκικες συλλογές πού βγήκαν τόν Ἀπρίλη 1907 στήν Πετρούπολη ἀπό τό ἐκδοτικό «*Νόβαγια ντούμα*», μέ τήν ἄμεση συμμετοχή τοῦ Β.Ι. Λένιν, καί ἦταν ἀφιερωμένες στήν προετοιμασία τοῦ V συνέδριου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἐκδόθηκαν δύο συλλογές.

Ἡ δεύτερη συλλογή «*Ζητήματα τακτικῆς*» κατασχέθηκε ἀπό τήν Ἐπιτροπή τύπου. – 91.

⁶² *Κρατικό συμβούλιο* – ἓνα ἀπό τά ἀνώτατα κρατικά ὄργανα στήν προεπαναστατική Ρωσία. Δημιουργήθηκε τό 1810 σύμφωνα μέ τό σχέδιο τοῦ Μ.Μ. Σπεράνσκι σάν νομοσυμβουλευτικό σῶμα πού τά μέλη του ὀρίζονταν καί ἐπικυρώνονταν ἀπό τόν τσάρο. Μέ τό νόμο τῆς 20 τοῦ Φλεβάρη (5 τοῦ Μάρτη) 1906 τό Κρατικό συμβούλιο ἀναδιοργανώθηκε καί ἀπόκτησε ἐπίσημα δικαιώματα «ἀνώτερης νομοθετικῆς βουλῆς» πού ἐξέταζε καί ἐπικύρωνε τούς νόμους μετά τή συζήτησή τους στήν Κρατική δούμα. Ὡστόσο, τό δικαίωμα τροποποίησης τῶν βασικῶν νόμῶν καί τῆς ἔκδοσης μιᾶς σειρᾶς ἐξαιρετικά σπουδαίων νόμων παράμενε στόν τσάρο.

Ἀπό τό 1906 κι' ὕστερα τό Κρατικό συμβούλιο κατά τό 1/2 ἀποτελοῦνταν ἀπό ἐκλεγμένους ἀντιπρόσωπους τῶν εὐγενῶν, τοῦ κλήρου, τῆς μεγαλοαστικῆς τάξης καί κατά τό ἄλλο 1/2 ἀπό ἀξιωματούχους πού τούς ὀριζε ὁ τσάρος. Γι' αὐτό τό λόγο τό Κρατικό συμβούλιο ἦταν ἓνα ἐξαιρετικά ἀντιδραστικό σῶμα πού ἀπόριπτε ἀκόμη καί τά μετριοπαθῆ νομοσχέδια τά ὀποῖα ψήφιζε ἡ Κρατική δούμα. – 98.

⁶³ *Πεντεράκοι* – εἰρωνική ὀνομασία τῶν μελῶν τοῦ Κόμματος τῶν δημοκρατικῶν μεταρρυθμίσεων (βλ. σημείωση 26). – 109.

⁶⁴ Ὁ Λένιν παραθέτει ἀπόσπασμα ἀπό τό γράμμα τοῦ Φ. Ἐνγκελς πρὸς

τόν Φ. Τουράτι «Ἡ μελλοντική ἰταλική ἐπανάσταση καί τό σοσιαλιστικό κόμμα» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς, Ἐπαντα, ρωσ. ἔκδ., τόμ. XVI, μέρος II, 1936, σελ. 378). – 109.

⁶⁵ «*Sozialistische Monatshefte*» («Μηνιαία Σοσιαλιστική Ἐπιθεώρηση») περιοδικό – κύριο ὄργανο τῶν γερμανῶν ὀπορτουμιστῶν καί ἓνα ἀπό τά ὄργανα τοῦ διεθνοῦς ὀπορτουισμού. Ἐβγαίνε στό Βερολίνο ἀπό τό 1897 ὡς τό 1933. Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου (1914–1918) κρατοῦσε σοσιαλσωβινιστική στάση. – 110.

⁶⁶ «*Ρούσκιγε Βέντομοστι*» («Ρωσικά Χρονικά») – ἔφημερίδα· ἔβγαίνε στή Μόσχα ἀπό τό 1863 καί ἦταν ἐκφραστής τῶν ἀπόψεων τῆς μετριοπαθοῦς φιλελεύθερης διανόησης. Στά 1880–1900 στήν ἔφημερίδα συνεργάζονταν συγγραφεῖς τῆς δημοκρατικῆς παράταξης (Β. Γκ. Κορολένκο, Μ. Ε. Σαλτικόφ-Στσεντρίν, Γκ. Ι. Οὐσπένσκι κ. ἄ.), δημοσιεύονταν ἔργα τῶν φιλελεύθερων ναρόντικων. Ἀπό τό 1905 ἡ ἔφημερίδα ἦταν ὄργανο τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων. Ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι ἡ «Ρούσκιγε Βέντομοστι» συνδύαζε κατά τρόπο ἰδιόμορφο «τό δεξιό καντετισμό μ' ἓνα ναροντικιστικό ἐπίχρισμα» (Ἐπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ. 111). Τό 1918 ἡ «Ρούσκιγε Βέντομοστι» κλείστηκε μαζί μέ ἄλλες ἀντεπαναστατικές ἔφημερίδες. – 112.

⁶⁷ *Συνδιάσκεψη τῆς «Ἐνωσης τῆς περιοχῆς Ἐσθονίας» τοῦ ΣΔΕΚΡ* – συνῆλθε τό δεύτερο δεκαπενθήμερο τοῦ Φλεβάρη 1907 στό Τεριόκι μέ πρωτοβουλία τῆς ὀργάνωσης Ρεβέλ (Τάλλιν) τοῦ ΣΔΕΚΡ. Μεγάλη βοήθεια στήν ὀργάνωσή της ἔδωσε ἡ ἐσθονική ἀχτιδική ὀργάνωση τῆς Πετρούπολης. Στή συνδιάσκεψη πῆραν μέρος 18 ἀντιπρόσωποι μέ θετική ψήφο (11 ἀπό τοὺς ἐργάτες τῆς Ρεβέλ, 4 ἀπό τοὺς ἐργάτες τῆς Νάρβα καί 3 ἀπό τίς ὀργανώσεις τῶν χωριῶν τῆς Ἐσθονίας). Στή συνδιάσκεψη παραβρέθηκαν ἐπίσης 1 ἀντιπρόσωπος ἀπό τοὺς ἐργάτες τῆς Ρίγας καί 2 ἀντιπρόσωποι ἀπό τοὺς ἐργάτες τῆς Πετρούπολης· οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτοί εἶχαν θετική ψήφο μόνο στά ζητήματα τῆς ἔκδοσης ἐντύπων τῆς προπαγάνδας καί ζύμωσης στήν ἐσθονική γλώσσα. Τόν καιρό τῆς σύγκλησης τῆς συνδιάσκεψης οἱ σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις τῆς περιοχῆς Ἐσθονίας κατά μεγάλο μέρος εἶχαν χτυπηθεῖ ἀπό τά καταδιωκτικά ἀποσπάσματα, γι' αὐτό δέν μπόρεσαν νά πάρουν μέρος σ' αὐτήν ἀντιπρόσωποι τῆς Βόρειας Φιλλανδίας (Πέρνοφ, Βάλκ, Ντέρπτ, Βέρρο) καί οἱ ὀργανώσεις τῶν χωριῶν.

Στή συνδιάσκεψη δημιουργήθηκε ἡ Ἐσθονική ἐνωτική ὀργάνωση τοῦ ΣΔΕΚΡ καί ἐκπονήθηκε τό καταστατικό της. Ἐκλέχτηκε Κεντρική Ἐπιτροπή τῆς Ἐσθονικῆς Ἐνωσης ἀπό 5 ἄτομα, σύνταξη καί Ἐξελεγκτική ἐπιτροπή ἀπό 3 ἄτομα. Ἡ συνδιάσκεψη πῆρε ἀπόφαση γιά τό ἀγροτικό ζήτημα, γιά τή στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα, γιά τά συνδικάτα, γιά τίς στρατιωτικές ὀργανώσεις καί τά μαχητικά ἀποσπάσματα, γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἄλλα κόμματα. Ἐκτός ἀπ' αὐτό, συζητήθηκε τό ζήτημα τῆς ἔκδοσης καί διάδοσης τοῦ κομματικοῦ τύπου.

Παρ' ὅλο πού στή συνδιάσκεψη πῆραν μέρος καί μίλησαν ἀντιπρόσωποι τῆς μενσεβίκικης ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, ὁ Μ. (Π. Π. Μάσλοφ) καί ἡ Α. (Ι. Ι. Ἀξελρόντ), ἡ συνδιάσκεψη πῆρε ἀποφάσεις σέ μπολσεβίκικο πνεῦμα. Ἀμέσως ὕστερα ἀπό τή συνδιάσκεψη ἄρχισε νά ἐκδίδεται ἡ μπολσεβίκικη ἔφημερίδα «Τιογιόλινε» («Ἐργάτης»), πού ἰδρύθηκε ἀπό

τήν έσθονική ομάδα Πετρούπολης του ΣΔΕΚΡ, σαν όργανο τής Έκτελεστικής έπιτροπής τής «Ένωσης τής περιοχής Έσθονίας» του ΣΔΕΚΡ· τό πρώτο φύλλο μέ τίς αποφάσεις τής συνδιάσκεψης βγήκε στίς αρχές του Άπρίλη 1907.

Οί αποφάσεις τής συνδιάσκεψης δημοσιεύτηκαν στήν «Προλετάρι», αρ. φύλ. 15, τής 25 του Μάρτη 1907. – 113.

⁶⁸ *‘Η «Παρατήρηση στήν απόφαση τών έσθονών σοσιαλδημοκρατών»* μπήκε μέ τόν τίτλο «Άπό τή σύνταξη» στό ύλικό: «‘Η συνδιάσκεψη τών έσθονών σοσιαλδημοκρατών (Γράμμα πρός τή σύνταξη)» και δημοσιεύτηκε στήν έφημερίδα «Προλετάρι», αρ. φύλ. 15, τής 25 του Μάρτη 1907. – 116.

⁶⁹ Τό άρθρο «*Μαλακά τούς στρώνουν, μά σκληρά θά κοιμηθοῦν*» δημοσιεύτηκε στίς 25 του Μάρτη 1907 στήν έφημερίδα «Νάσε Έχο», αρ. φύλ. 1.

«*Νάσε Έχο*» («‘Η Έχώ μας») – καθημερινή μπολσεβίκικη νόμιμη έφημερίδα έβγαινε στήν Πετρούπολη από τίς 25 του Μάρτη ως τίς 10 του Άπρίλη (από τίς 7 ως τίς 23 του Άπρίλη) 1907. ‘Η έφημερίδα έβγαινε κάτω από τή διεύθυνση του Β.Ι. Λένιν και αποτελούσε συνέχεια τής έφημερίδας «Νόβι Λούτς», πού κλείστηκε στίς 27 του Φλεβάρη (12 του Μάρτη) 1907. Σχεδόν σέ κάθε φύλλο τής έφημερίδας δημοσιεύονταν άρθρα του Λένιν. Στήν έφημερίδα συνεργάζονταν οί Β.Β. Βορόβσκι, Μ.Σ. Όλμίνσκι και άλλοι. Βγήκαν 14 φύλλα. Στίς 9 (22) του Άπρίλη 1907 μέ βάση τό διάταγμα τών έκτακτων μέτρων ασφαλείας ό στρατιωτικός διοικητής τής Πετρούπολης απαγόρευσε τήν έκδοση τής έφημερίδας. Τό τελευταίο φύλλο, τό 14ο, βγήκε ήδη μετά τήν απαγόρευση.
– 117.

⁷⁰ *Πολωνικό κόλο* – Ένωση τών πολωνών βουλευτών στίς Κρατικές δούμες. Στήν Ι και στή ΙΙ Κρατική δούμα ό καθοδηγητικός πυρήνας τής Ένωσης αυτής ανήκε στους ναρόντοβτσι πού ήταν μέλη του αντιδραστικού, έθνικιστικού κόμματος τών πολωνών τσιφλικάδων και τής πολωνικής αστικής τάξης. Σ’ όλα τά βασικά ζητήματα τακτικής τής Δούμας τό πολωνικό κόλο υποστήριζε τούς όχτωβριστές. – 127.

⁷¹ «*Τό σχέδιο λόγου πάνω στό αγροτικό ζήτημα στή δεύτερη Κρατική δούμα*» γράφτηκε από τόν Λένιν ανάμεσα στίς 21 και 26 του Μάρτη (3 και 8 του Άπρίλη) 1907 για τήν όμιλία στή Δούμα πάνω στό αγροτικό ζήτημα του βουλευτή Γκ. Α. Άλέξινσκι πού ανήκε στό μπολσεβίκικο τμήμα τής σοσιαλδημοκρατικής ομάδας τής ΙΙ Κρατικής δούμας.

Οί συζητήσεις στή Δούμα πάνω στό αγροτικό ζήτημα αρχισαν στίς 19 του Μάρτη (1 του Άπρίλη) και τέλειωσαν στίς 26 του Μάη (8 του Ιούνη) 1907. ‘Ο Άλέξινσκι αγόρευσε στήν 22η συνεδρίαση στίς 5 (18) του Άπρίλη 1907. ‘Ωστόσο στό λόγο του μόνο ένμέρει χρησιμοποίησε τό σχέδιο λόγου του Λένιν.

Λεπτομερειακή ανάλυση τών συζητήσεων πάνω στό αγροτικό ζήτημα πού έγιναν στήν ΙΙ Κρατική δούμα, δίνει ό Β.Ι.Λένιν στό V κεφάλαιο του βιβλίου «Τό αγροτικό πρόγραμμα τής σοσιαλδημοκρατίας στήν πρώτη ρωσική επανάσταση 1905-1907»: «Οί τάξεις και τά κόμματα κατά

τίς συζητήσεις στη II Δούμα για τό αγροτικό ζήτημα» (βλ. "Απαντα, 4η ρωσ. έκδ., τόμ. 13ος, σελ. 335–386). – 131.

⁷² Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη τίς Ἐπιτροπές τῶν εὐγενῶν τῶν κυβερνείων πού σχηματίστηκαν τό καλοκαίρι τοῦ 1858 σ' ὄλα τά κυβερνεῖα τῆς Ρωσίας γιά τή σύνταξη προκαταρκτικῶν σχεδίων τῆς «ἀγροτικῆς μεταρύθμισης». Στίς Ἐπιτροπές ἔπαιρναν μέρος ἐκπρόσωποι τῶν εὐγενῶν πού ἐκλέγονταν ἀπό τίς τοπικές ἐνώσεις τῶν εὐγενῶν (1–2 ἀπό κάθε νομό) καί δύο πού ὀρίζονταν ἀπό τήν κυβέρνηση. Τά σχέδια τῶν Ἐπιτροπῶν τῶν κυβερνείων στέλνονταν στήν Γενική ἐπιτροπή, ὅπου συγκροτήθηκαν στίς 17 τοῦ Φλεβάρη (1 τοῦ Μάρτη) 1859 συντακτικές ἐπιτροπές, στίς ὁποῖες, ἐκτός ἀπό τοὺς ὑπαλλήλους, συμμετεῖχαν «ἐμπειρογνώμονες» ἀπό εὐγενεῖς· γιά τή γενική συζήτηση τῶν σχεδίων προσκαλοῦνταν καί «βουλευτές» (ἐπίσης εὐγενεῖς) ἀπό τίς περιοχές.

Οἱ περισσότερες ἀπό τίς Ἐπιτροπές τῶν εὐγενῶν τῶν κυβερνείων, ἀφοῦ ἀποπειράθηκαν χωρίς ἐπιτυχία νά σταματήσουν τήν «ἀγροτική μεταρύθμιση», προσπάθησαν νά διατηρήσουν στά σχέδιά τους ὅσο τό δυνατό περισσότερο τά δουλοπαροικιακά προνόμια τῶν εὐγενῶν.

Εἰρηνικοί μεσολαβητές – διοικητική ὑπηρεσία πού δημιουργήθηκε ἀπό τήν τσαρική κυβέρνηση στήν περίοδο τῆς ἐφαρμογῆς τῆς «ἀγροτικῆς μεταρύθμισης» τοῦ 1861. Οἱ εἰρηνικοί μεσολαβητές πού διορίστηκαν ἀπό τόν κυβερνήτη μέ σύσταση τῶν τοπικῶν συνελεύσεων τῶν εὐγενῶν καί ἐγκρίθηκαν ἀπό τή σύγκλητο, ἐξουσιοδοτήθηκαν νά ἐξετάζουν καί νά λύνουν τίς διαφορές μεταξύ τῶν τσιφλικάδων καί τῶν ἀγροτῶν πού παρουσιάζονταν κατά τήν ἐφαρμογή τῶν «Διαταγμάτων» γιά τήν ἀπελευθέρωση τῶν ἀγροτῶν, στήν πραγματικότητα ὅμως προορίζονταν νά προστατεύσουν τά συμφέροντα τῶν τσιφλικάδων. Βασική δουλιὰ τῶν εἰρηνικῶν μεσολαβητῶν ἦταν ἡ σύνταξη τῶν λεγόμενων «παραχωρητήριων ἐγγράφων», στά ὁποῖα καθορίζονταν μέ ἀκρίβεια οἱ διαστάσεις καί ἡ τοποθεσία τῶν ἀγροτικῶν κλήρων καί οἱ ἀγροτικές ὑποχρεώσεις, καθώς ἐπίσης καί ἡ ἐποπτεία τῆς ἀγροτικῆς αὐτοδιοίκησης. Οἱ εἰρηνικοί μεσολαβητές ἐνέκριναν τά αἰρετά ὑπεύθυνα πρόσωπα τῆς ἀγροτικῆς διοίκησης, εἶχαν τό δικαίωμα νά ἐπιβάλλουν στοὺς ἀγρότες ποινές, νά ἐκδίδουν ἐντάλματα σύλληψῆς τους ἢ νά τοὺς ἐπιβάλλουν πρόστιμο, καθώς ἐπίσης νά καταργοῦν ἀποφάσεις τῆς ἐξόδου τῶν ἀγροτῶν, ἂν αὐτό δέν συνέφερε στοὺς τσιφλικάδες.

Ὁ θεσμός τῶν εἰρηνικῶν μεσολαβητῶν εἶχε ἐξαιρετικά κλειστό ταξικό ἀριστοκρατικό χαρακτήρα καί βοήθησε τήν τσαρική κυβέρνηση νά ἐφαρμόσει τή ληστρική «ἀγροτική μεταρύθμιση» τοῦ 1861 πρὸς τό συμφέρον τῶν τσιφλικάδων. – 135.

⁷³ «Ἀγροτική μεταρύθμιση» τοῦ 1861 – εἶναι ἡ μεταρύθμιση πού κατάργησε τή δουλοπαροικία στή Ρωσία καί ἐφαρμόστηκε ἀπό τήν τσαρική κυβέρνηση πρὸς ὄφελος τῶν φεουδαρχῶν-τσιφλικάδων. Στίς 19 τοῦ Φλεβάρη 1861 ὁ Ἀλέξανδρος Β' ὑπόγραψε τό Διάγγελμα καί τά «Διατάγματα» γιά τοὺς ἀγρότες πού ἀπελευθερώνονταν ἀπό τή δουλοπαροικιακή ἐξάρτηση. Ἡ ἀνάγκη τῆς μεταρύθμισης ὑπαγορεύτηκε ἀπ' ὄλη τήν πορεία τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης τῆς χώρας καί τήν ἄνοδο τοῦ μαζικοῦ ἀγροτικοῦ κινήματος ἐνάντια στή φεουδαρχική ἐκμετάλλευση. Ἡ «ἀγροτική μεταρύθμιση» ἦταν ἀστική μεταρύθμιση πού ἐγίνε ἀπό

τούς φεουδάρχες. Τό αστικό της «περιεχόμενο έκδηλωνόταν τόσο έντο- νότερα, όσο λιγότερο περικόπτονταν τά χωράφια τῶν ἀγροτῶν, όσο πίο πλήρης ἦταν ὁ χωρισμός τους ἀπό τά τσιφλικάδικα χωράφια, όσο πίο χαμηλό ἦταν τό χανάτσι πού ἔπρεπε νά πληρώσουν οἱ ἀγρότες στούς τσιφλικάδες» (Β.Ι. Λένιν. "Ἀπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 17ος, σελ. 95). «Ἡ ἀγροτική μεταρύθμιση» ἦταν ἓνα βῆμα πρὸς τή μετατροπή τῆς Ρω- σίας σέ αστική μοναρχία.

Συνολικά «ἀπελευθερώθηκαν» 22,5 ἑκατομμύρια ἀγρότες. Ὡστόσο, ἡ τσιφλικάδικη γαιοκτησία διατηρήθηκε. Ἡ γῆ τῶν ἀγροτῶν κηρυσσόταν ἰδιοκτησία τοῦ τσιφλικᾶ. Ὁ ἀγρότης μπορούσε νά ἀποκτήσει κλῆρο μόνο σύμφωνα μέ τό μέγεθος πού καθόριζε ὁ νόμος (κι' αὐτό μέ τῆ συγκατάθεση τοῦ τσιφλικᾶ) καί μέ ἔξαγορά. Οἱ ἀγρότες πλήρωναν τήν ἔξαγορά στήν τσαρική κυβέρνηση καί αὐτή πλήρωνε τό καθορισμένο ποσό στούς τσιφλικάδες. Σύμφωνα μέ κατά προσέγγιση ὑπολογισμούς, οἱ εὐγενεῖς κατεῖχαν μετά τή μεταρύθμιση 71,5 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες γῆς, καί οἱ ἀγρότες 33,7 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες. Χάρη στή μεταρύθ- μιση οἱ τσιφλικάδες ἀφαίρεσαν καί πήραν γιά τόν ἑαυτό τους πάνω ἀπό τό 1/5 τῆς γῆς τῶν ἀγροτῶν, σέ μερικές μάλιστα περιπτώσεις τά 2/5.

Ἡ μεταρύθμιση δέν κατάργησε, ἀλλά μόνο ὑπονόμευσε τό παλιό οἰ- κονομικό σύστημα πού στηριζόταν στήν ἀγγαρεία. Στά χέρια τῶν τσι- φλικάδων ἔμειναν τά καλύτερα κομμάτια τῶν ἀγροτικῶν κλήρων (τά «ὀτρέζκυ», τά δάση, τά λιθάδια, οἱ ποτίστρες, οἱ βοσκότοποι καί ἄλλα) πού χωρίς αὐτά οἱ ἀγρότες δέν μπορούσαν νά διατηρήσουν ἀνεξάρτητο νοικοκυριό. Μέχρι τή σύναψη τῶν συμβολαίων ἔξαγορᾶς οἱ ἀγρότες θεωροῦνταν «προσωρινά ὑπόχρεου» καί ἦταν ὑποχρεωμένοι νά δίνουν στόν τσιφλικά δοσίματα καί νά ἐκτελοῦν ἀγγαρεῖες. Τά ποσά τῆς ἔξα- γορᾶς πού πλήρωναν οἱ ἀγρότες γιά νά γίνουν ἰδιοκτῆτες τῶν κλήρων τους ἀποτελοῦσαν καθαρῆ καταλήστευσή τους ἀπό τοὺς τσιφλικάδες καί τήν τσαρική κυβέρνηση. Γιά τήν ἐξόφληση τοῦ χρέους τῶν ἀγροτῶν πρὸς τήν τσαρική κυβέρνηση καθορίστηκε προθεσμία 49 χρόνια μέ τόκο 6%. Τό ποσό τῶν καθυστερούμενων δόσεων γιά τήν ἔξαγορά αὐ- ξαινε ἀπό χρόνο σέ χρόνο. Μόνο οἱ ἀγρότες πού δούλευαν πρὶν στούς τσιφλικάδες πλήρωσαν στήν τσαρική κυβέρνηση γιά ἔξαγορά 1,9 δισε- κατομμύρια ρούβλια, ἐνῶ ἡ τιμή ἀγορᾶς τῆς γῆς πού πέρασε στούς ἀγρότες δέν ξεπερνοῦσε τά 544 ἑκατομμύρια ρούβλια. Στήν πραγματικό- τητα οἱ ἀγρότες ὑποχρεώθηκαν νά πληρώσουν γιά τή δική τους γῆ ἑκα- τοντάδες ἑκατομμύρια ρούβλια, πράγμα πού ὀδηγοῦσε στήν καταστροφή τῶν ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν καί στή μαζική ἐξαθλίωση τῆς ἀγροτιᾶς.

Ὁ Β.Ι.Λένιν ὀνόμασε τήν «ἀγροτική μεταρύθμιση» τοῦ 1861 πρῶτο μαζικό ἐκθιασμό σέ βάρος τῆς ἀγροτιᾶς πρὸς ὄφελος τοῦ καπιταλισμοῦ πού γεννιόταν στή γεωργία, τσιφλικάδικη «ἐκκαθάριση τοῦ ἐδάφους» πρὸς ὄφελος τοῦ καπιταλισμοῦ. Γιά τή μεταρύθμιση τοῦ 1861 βλ. τίς ἐργασίες τοῦ Λένιν «Πενήντα χρόνια ἀπό τήν κατάργηση τῆς δουλοπα- ροικίας», «Ἀπ' ἀφορμή μιᾶ ἐπέτειο», «Ἡ ἀγροτική μεταρύθμιση καί ἡ προλεταριακή-ἀγροτική ἐπανάσταση» ("Ἀπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 17ος, σελ. 64-67, 84-92, 93-101): - 135.

† «Ρούσκαγια πράβντα» («Ρωσική ἀλήθεια») - πρώτη γραπτή συλλογή νόμων καί πριγκιπικῶν διαταγμάτων στήν παλιά Ρωσία τοῦ XI-XII αἰώ- να. Τά ἄρθρα τῆς «Ρούσκαγια πράβντα» ἀπόβλεπαν στήν ὑπεράσπιση

- της φεουδαρχικής ιδιοκτησίας και της ζωής των φεουδαρχών. Τά άρθρα αὐτά μαρτυροῦν τήν ὑπαρξή σκληρῆς ταξικῆς πάλης τῆς δουλοπαροικιακῆς ἀγροτιᾶς τῆς παλιᾶς Ρωσίας ἐνάντια στοὺς ἐκμεταλλευτές. – 135.
- ⁷⁵ Ὁ ἀναφερόμενος ἀπὸ τὸν Λένιν ὑπολογισμὸς δέν βρέθηκε στὸ χειρόγραφο. – 143.
- ⁷⁶ Ἡ ἔκφραση «*στέλνω ἀπὸ τὸν Πόντιο στὸν Πιλάτο*»* σημαίνει ἐπανάληψη ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος, γιατί καὶ τὰ δύο αὐτά ὀνόματα ἀναφέρονται στὸ ἴδιο πρόσωπο. Πόντιος Πιλάτος (Pontius Pilatus) – ρωμαῖος τοποτηρητῆς (ἀρμοστής) τῆς Ἰουδαίας στὰ 26–36 μ.Χ. – 147.
- ⁷⁷ «*Βπεριόντ*» («Ἐμπρός») – καθημερινή νόμιμη μπολσεβίκικη ἔφημερίδα: ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπὸ τίς 26 τοῦ Μάη (8 τοῦ Ἰούνη) 1906 στή θέση καὶ σάν συνέχεια τῆς ἔφημερίδας «*Βολνά*» πού τήν εἶχε κλείσει ἡ κυβέρνηση. Ὁ καθοδηγητικὸς ρόλος στήν ἔφημερίδα ἀνῆκε στὸν Β.Ι. Λένιν. Συμμετεῖχαν δραστήρια στή δουλιὰ τῆς σύνταξης οἱ: Μ.Σ. Ὀλμίνσκι, Β.Β. Βορόβσκι, Α.Β. Λουνατσάρσκι. Στήν ἔφημερίδα δημοσιεύτηκαν 15 ἄρθρα τοῦ Λένιν. Ἡ ἔφημερίδα ἀντιμετώπιζε συνεχεῖς διώξεις ἀπὸ τὰ 17 φύλλα τῆς τὰ 10 κατασχέθηκαν. Ἐξαιτίας τῶν ἀστυνομικῶν διώξεων οἱ μπολσεβίκοι ἀπὸ νωρίτερα ἐτοιμάζονταν νὰ θγάλουν τὸ νόμιμο ὄργανό τους μέ ἄλλο τίτλο. Στίς 2 (15) τοῦ Ἰούνη στήν ἔφημερίδα «*Βπεριόντ*» δημοσιεύτηκε ἀνακοίνωση ὅτι «σέ λίγον καιρό στήν Πετρούπολη θ' ἀρχίσει νὰ θγαίνει ἡ καθημερινή ἐργατικὴ ἔφημερίδα «*Ἐχο*»». Ἡ ἀνακοίνωση αὐτὴ δημοσιευόταν σέ κάθε φύλλο ὡς τὴν ἡμέρα πού κλείστηκε ἡ ἔφημερίδα. Στίς 14 (27) τοῦ Ἰούνη 1906 μέ ἀπόφαση τοῦ Ἐφετείου Πετρούπολης ἡ ἔκδοση τῆς ἔφημερίδας σταμάτησε. Στὴ θέση τῆς «*Βπεριόντ*» ἀρχισε νὰ θγαίνει ἡ ἔφημερίδα «*Ἐχο*». – 155.
- ⁷⁸ Ὁ Β.Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη ἐκεῖνο τὸ μέρος ἀπὸ τὸ μυθιστόρημα τοῦ Ν.Γκ. Τσερνισέβσκι «*Πρόλογος*», ὅπου ὁ ἥρωας τοῦ μυθιστορήματος Βόλκιν, ἀπαντώντας στήν παρατήρηση ὅτι ἀνάμεσα στοὺς προοδευτικούς καὶ στὸ φεουδαρχικὸ κόμμα ὑπάρχει κολοσσιαία διαφορά, δήλωσε: «Ὁχι, δέν εἶναι κολοσσιαία, ἀλλὰ μηδαμινή. Θὰ ἦταν κολοσσιαία, ἂν οἱ ἀγρότες ἔπαιρναν τὴ γῆ χωρὶς ἐξαγορά. Τὸ νὰ πάρεις ἀπὸ ἄνθρωπο ἓνα πράγμα εἴτε ν' ἀφήσεις τὸ πράγμα στὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ νὰ πάρεις ἀπ' αὐτὸν πληρωμὴ γι' αὐτό, εἶναι τὸ ἴδιο. Τὸ σχέδιο τοῦ κόμματος τῶν τσιφλικῶν διαφέρει ἀπὸ τὸ σχέδιο τῶν προοδευτικῶν μόνο στὸ ὅτι εἶναι πιὸ ἀπλό, πιὸ σύντομο. Γιαυτό εἶναι καλῦτερο. Λιγότερα ἐμπόδια, ἴσως καὶ λιγότερα θάρη γιὰ τοὺς ἀγρότες. Ὅποιος ἀγρότης ἔχει χρήματα θ' ἀγοράσει γῆ. Ὅποιος δέν ἔχει δέν ὑπάρχει λόγος νὰ τὸν ὑποχρεώσει ν' ἀγοράσει: αὐτὸ δέν θᾶχει ἄλλο ἀποτέλεσμα παρά νὰ τὸν καταστρέψει. Ἡ ἐξαγορά εἶναι τὸ ἴδιο μέ τὴν ἀγορά» (Ν.Γκ. Τσερνισέβσκι. Πλήρης συλλογὴ ἔργων, τόμ. XIII, ρωσ. ἔκδ. 1949, σελ. 187–188). – 157.

* Αὐτὸ στὰ ἑλληνικά λέγεται «ἀπὸ τὸν Ἄννα στὸν Κατάφα». Σημ. μετ.

- ⁷⁹ *Μπαλαλάϊκιν* – πρόσωπο από τό έργο του Μ. Ε. Σαλτικόφ-Στσεντρίν «Σύγχρονο ειδύλιο»· φιλελεύθερος πολυλογάς, τυχοδιώκτης και ψεύτης. – 168.
- ⁸⁰ «*Ναρόντναγια Ντούμα*» («Λαϊκή Δούμα» – καθημερινή μενσεβίκικη έφημερίδα έβγαινε στην Πετρούπολη τό Μάρτη-Άπρίλη του 1907 στή θέση τής «Ρούσκαγια Ζίζν» πού τήν είχαν κλείσει. Βγήκαν 21 φύλλα. – 175.
- ⁸¹ ‘Ο Λένιν παραθέτει τά λόγια τής Σοφίας από τήν κωμωδία του Α.Σ. Γκριμπογέντοφ «Τό πολύ μυαλό θλάφτει» (βλ. Α. Σ. Γκριμπογέντοφ, ‘Απαντα, Μόσχα, ρωσ. έκδ., 1956, σελ. 35). – 177.
- ⁸² «*Οίκονομισμός*» – όπορτουμιστικό ρεύμα στή ρωσική σοσιαλδημοκρατία στά τέλη του ΧΙΧ μέ αρχές του ΧΧ αιώνα, μιά από τίς παραλλαγές του διεθνούς όπορτουγισμού. Έντυπα όργανα των «οίκονομιστών» ήταν ή έφημερίδα «Ραμπότσαγια Μίσλ» (1897-1902) και τό περιοδικό «Ραμπότσεγε Ντιέλο» (1899-1902). Προγραμματικό ντοκουμέντο των «οίκονομιστών» πού ό Λένιν τούς όνόμαζε ρώσους μπερνσταϊνικούς, ήταν τό λεγόμενο «Credo» («Πιστεύω»), πού γράφτηκε τό 1899 από τήν Ε. Ντ. Κουσκόβα.
- Οί «οίκονομιστές» περιόριζαν τά καθήκοντα τής έργατικής τάξης στους οίκονομικούς άγώνες για τήν αύξηση του μεροκάματου, τή βελτίωση των συνθηκών έργασίας κτλ, ύποστηρίζοντας ότι οί πολιτικοί άγώνες είναι ύπόθεση τής φιλελεύθερης άστικής τάξης. Οί «οίκονομιστές» άρνοϋνταν τον καθοδηγητικό ρόλο του κόμματος τής έργατικής τάξης και θεωροϋσαν ότι τό κόμμα πρέπει άπλως νά παρακολουθεί τό αυθόρμητο προτσές του κινήματος, νά είναι πρωτοκολλητής των γεγονότων. Οί «οίκονομιστές», ύποκλινόμενοι μπροστά στο αυθόρμητο του έργατικού κινήματος, μείωναν τή σημασία τής έπαναστατικής θεωρίας, τής συνειδητότητας, ισχυρίζονταν ότι ή σοσιαλιστική ιδεολογία μπορεί νά γεννηθεί μέσα από τό αυθόρμητο έργατικό κίνημα· άρνοϋνταν τήν άνάγκη τής εισαγωγής τής σοσιαλιστικής συνείδησης στο έργατικό κίνημα άπ’ έξω, από τό μαρξιστικό κόμμα, κι’ έτσι άνοιγαν τό δρόμο για τήν άστική ιδεολογία. Οί «οίκονομιστές» υπεράσπιζαν τή διασπορά και τό χειροτεχνικό τρόπο δουλιās στο σοσιαλδημοκρατικό κίνημα, τάσσονταν ενάντια στην άνάγκη δημιουργίας συγκεντρωτικού κόμματος τής έργατικής τάξης. ‘Ο «οίκονομισμός» άποτελοϋσε κίνδυνο άποτραθήγματος τής έργατικής τάξης από τον ταξικό έπαναστατικό δρόμο και μετατροπής της σε πολιτικό έξάρτημα τής άστικής τάξης.
- ‘Αναλυτική κριτική των άπόψεων των «οίκονομιστών» γίνεται στά έργα του Λένιν: «Διαμαρτυρία των σοσιαλδημοκρατών τής Ρωσίας» (πού στρέφεται ενάντια στο «Credo»· ή διαμαρτυρία γράφτηκε στην έξορία, στή Σιβηρία, τό 1899 και ύπογράφηκε από 17 έξόριστους μαρξιστές), «Πισωδρομική κατεύθυνση στή ρωσική σοσιαλδημοκρατία», «Παίρνοντας άφορμή από μιά “Profession de foi”», «Συζήτηση μέ τούς συνήγορους του “οίκονομισμού”» (βλ. ‘Απαντα, 5η έκδ., τόμ. 4ος, σελ. 167-180, 240-279, 316-321· τόμ. 5ος, σελ. 366-373).
- ‘Ο Λένιν όλοκλήρωσε τήν ιδεολογική συντριβή του «οίκονομισμού» στο βιβλίο του «Τί νά κάνουμε;» (βλ. ‘Απαντα, 5η έκδ., τόμ. 6ος, σελ.

1-195). Μεγάλο ρόλο στην πάλη ενάντια στον «οικονομισμό» έπαιξε η λενινιστική «Ίσκρα». – 177.

⁸³ «Μπεζζαγκλάτσι» – μισοκαντέτικη, μισομενσεβίκικη ομάδα της ρωσικής αστικής διανοήσης (Σ.Ν.Προκοπόβιτς, Ε.Ντ.Κουσκόβα, Β.Γ.Μπογκουτσάρσκι, Β.Β. Πορτουγκάλοφ, Β.Β. Χιζνιακόφ κ.ά.)· σχηματίστηκε στην περίοδο που άρχιζε ή κάμψη της επανάστασης του 1905-1907. Η ομάδα πήρε την όνομασία της από το εβδομαδιαίο πολιτικό περιοδικό «Μπέζ Ζαγκλάβιγια», που έβγαινε στην Πετρούπολη από το Γενάρη ως το Μάη του 1906 με διευθυντή τον Προκοπόβιτς. Αργότερα οι «μπεζζαγκλάτσι» συγκεντρώθηκαν γύρω από την άριστερή καντέτικη έφημερίδα «Τοβάριστς». Οι «μπεζζαγκλάτσι», καλυπτόμενοι πίσω από μία τυπική άκομματικότητα, ήταν κήρυκες των ιδεών του αστικού φιλελευθερισμού και του όπορτουνισμού, ύποστήριζαν τους αναθεωρητές της ρωσικής και της διεθνούς σοσιαλδημοκρατίας. – 178.

⁸⁴ Διαδήλωση στό Ροστόβ τό 1902 – ή άπεργία του Ροστόβ που άρχισε στις 2 (15) του Νοέμβρη 1902 με την εκδήλωση των εργατών του τμήματος λεβήτων των Γενικών μηχανοστάσιων των σιδηροδρόμων Βλαντικαβκάζ. Ύστερα από έκκληση της Έπιτροπής Ντόν του ΣΔΕΚΡ στις 4(17) του Νοέμβρη 1902 κατέβηκαν σε άπεργία όλοι οι εργάτες των σιδηροδρομικών μηχανουργείων και ύπόβαλαν στη διεύθυνση μία σειρά οικονομικές διεκδικήσεις. Στην άπεργία γρήγορα προσχώρησαν οι εργάτες του εργοστασίου άρότρων «Άκσάϊτ», του καπνεργοστασίου Άσμόλοβ και άλλων επιχειρήσεων, οι ύπάλληλοι των ταχυδρομείων και τηλεγραφείων, οι έμπορούπάλληλοι κτλ. Η άπεργία έγινε γενική και πήρε πολιτικό χαρακτήρα.

Οι μεγάλες διαστάσεις του επαναστατικού κινήματος αίφνιδίασαν τις τσαρικές άρχές. Ο στρατός της περιοχής δέν μπορούσε νά έμποδίσει τις μαζικές συγκεντρώσεις που γίνονταν καθημερινά στό εργατικό προάστιο του Ροστόβ-Τέμερνικ και συγκέντρωναν ως 30 χιλιάδες εργάτες. Μόνο όταν έφτασαν ένισχύσεις, οι τσαρικές άρχές πέρασαν στην ένοπλη καταστολή του κινήματος. Στις 11(24) του Νοέμβρη έγινε ή πρώτη μεγάλη σύγκρουση με τους κοζάκους που τέλειωσε με τό ματοκύλισμα των άοπλων εργατών. Η είδηση για τό ματοκύλισμα προκάλεσε νέα επαναστατική άνοδο και αποτέλεσε τό σύνθημα για την έναρξη άπεργιών στό Νοβοροσίσκ και στό Τιχορέτσκ. Παρά τους διωγμούς, οι συγκεντρώσεις των εργατών στό Ροστόβ συνεχίζονταν και οι συγκρούσεις με τό στρατό μετατρέπονταν σε σκληρές ταξικές μάχες. Μόνο στις 26 του Νοέμβρη (9 του Δεκέμβρη), ύστερα από 21 μέρες έντατική πάλη, οι εργάτες αναγκάστηκαν νά διακόψουν την άπεργία, λόγω της μεγάλης αριθμητικής ύπεροχής του στρατού. Καθοδηγούσε την άπεργία ή ίσκρική Έπιτροπή Ντόν του ΣΔΕΚΡ που έλεγε στην προκήρυξή της «Πρός όλους τους πολίτες» ότι ή άπεργία του Ροστόβ ήταν ένα από τά σκαλοπάτια για τό γενικό ξεσήκωμα των ρώσων εργατών. Ο Β. Ι. Λένιν, χαρακτηρίζοντας τά γεγονότα του Ροστόβ, έγραφε στό άρθρο «Νέα γεγονότα και παλιά ζητήματα», ότι «Στά γεγονότα αυτου του είδους βλέπουμε πραγματικά με τά ίδια μας τά μάτια, πώς ή παλλαϊκή ένοπλη έξέγερση ενάντια στην άπολυταρχική κυβέρνηση ώριμάζει όχι μόνο σαν ιδέα στα μυαλά και στα προγράμματα των επαναστατών, αλλά και σαν αναπόφευκτο, πρακτικά – φυσικό, έπόμενο

βήμα τοῦ ἴδιου τοῦ κινήματος...» (Ἄπαντα, 5η-ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 60).

Ἡ ἀπεργία τοῦ Ροσιτόβ ἦταν ὁ πρόλογος τῆς γενικῆς πολιτικῆς ἀπεργίας πού ξέσπασε τό 1903 στή νότια Ρωσία κι' ἕνας ἀπό τούς προάγγελους τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905-1907. - 182.

⁸⁵ Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη τίς γενικές πολιτικές ἀπεργίες στή νότια Ρωσία καί στήν Οὐκρανία πού ἔγιναν τό καλοκαίρι τοῦ 1903.

Οἱ γενικές πολιτικές ἀπεργίες ἄρχισαν τήν 1(14) τοῦ Ἰούλη 1903 μέ τήν ἀπεργία στό Μπακού τῶν ἐργατῶν μηχανοστάσιων τοῦ Μπίμπι-Εἰμπατοσκ τῆς ἐταιρίας πετρελαίων Μαντάσεφ καί τῆς ἐταιρίας τοῦ Μπακού. Στίς 6(19) τοῦ Ἰούλη ἡ ἀπεργία ἔγινε γενική. Οἱ ἐργάτες ὑπόβαλαν στούς ἐπιχειρηματίες τίς διεκδικήσεις τους, ἀνάμεσα στίς ὁποῖες ἦταν ἡ δωρη ἐργάσιμη ἡμέρα, ἡ ἐπαναπρόσληψη στή δουλιὰ τῶν ἐργατῶν πού ἀπολύθηκαν γιά πολιτική δράση, ἡ ἀπόλυση τῶν μισητῶν στούς ἐργάτες διευθυντῶν καί ἀρχιεργατῶν, ἡ αὐξηση τοῦ μεροκάματου, ἡ κατάργηση τῶν ὑπερωριῶν καί τῆς δουλιᾶς μέ τό κομμάτι κ.ἄ. Οἱ ἐργάτες ἀντιστέκονταν ὀργανωμένα καί σταθερά καί δέν σταμάτησαν τήν ἀπεργία κι' ὅταν ἀκόμη τούς ὑποσχέθηκαν μερικές παραχωρήσεις. Μέ τή βοήθεια τοῦ στρατοῦ ἡ ἀπεργία τσακίστηκε καί στίς 9(22) τοῦ Ἰούλη οἱ ἐργάτες ἀναγκάστηκαν νά πᾶνε στή δουλιὰ.

Ὅταν μαθεύτηκε ἡ εἶδηση γιά τήν ἀπεργία στό Μπακού, στίς 12 (25) τοῦ Ἰούλη στήν Τιφλίδα κατέβηκαν σέ ἀπεργία οἱ ἐργάτες τῶν τυπογραφείων, οἱ ἐργάτες κρεοπωλείων καί οἱ ἀρτεργάτες. Ὑστερα ἀπό τήν ἔκκληση τῆς Ἐπιτροπῆς Τιφλίδας τοῦ ΣΔΕΚΡ στίς 14 (27) τοῦ Ἰούλη σταμάτησαν τή δουλιὰ ὅλες οἱ φάμπρικες καί ὅλα τά ἐργοστάσια, οἱ ἐργάτες τῶν σιδηροδρομικῶν μηχανουργείων, τῶν τράμ, τῶν τυπογραφείων, οἱ ἐπαγγελματοβιοτέχνες κ.ἄ. Ἡ Ἐπιτροπή Τιφλίδας τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἔπειτα ἀπό σύσκεψη μέ ἀντιπρόσωπους τῶν ἐργατῶν τῶν διάφορων ἐργοστασίων, ἐπεξεργάστηκε τίς γενικές διεκδικήσεις γιά ὅλους τούς ἀπεργούς. Στήν Τιφλίδα στάλθηκε στρατός· ἔγιναν συγκρούσεις ἀνάμεσα στούς ἐργάτες καί στούς κοζάκους. Στίς 21 τοῦ Ἰούλη (3 τοῦ Αὐγούστου) μέ τή βοήθεια τοῦ στρατοῦ ἡ ἀπεργία τσακίστηκε.

Στίς 17 (30) τοῦ Ἰούλη σταμάτησαν τή δουλιὰ οἱ ἐργάτες σ' ὅλα τά ἐργοστάσια καί στίς φάμπρικες τοῦ Βατούμ. Σ' αὐτούς προσχώρησαν οἱ ἐργάτες τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ καί οἱ φορτοεκφορτωτές τοῦ λιμανιοῦ. Ἡ ἀπεργία ἔγινε γενική καί συνεχίστηκε ὡς τίς 23 τοῦ Ἰούλη (5 τοῦ Αὐγούστου). Στή διάρκεια τῶν διαδηλώσεων ἔγιναν συγκρούσεις τῶν ἐργατῶν μέ τήν ἀστυνομία καί τούς κοζάκους.

Τό καλοκαίρι τοῦ 1903 στήν Ὑπερκαυκασία ἀπεργήσαν περίπου 100 χιλιάδες ἐργάτες.

Ἡ γενική ἀπεργία στήν Ὑπερκαυκασία εἶχε ἀπήχηση στά μεγάλα κέντρα τῆς Οὐκρανίας. Στήν Ὀδησσό ἡ ἀπεργία ἄρχισε ἀπό τούς σιδηροδρομικούς στίς 4 (17) τοῦ Ἰούλη σέ ἔνδειξη διαμαρτυρίας ἐνάντια στήν παράνομη ἀπόλυση ἑνός ἐργάτη τοῦ τμήματος λεβήτων. Στούς σιδηροδρομικούς γρήγορα προσχώρησαν οἱ λιμενεργάτες, οἱ ἐργάτες λατομείων, τοῦ ἐργοστασίου τσιμέντου, τοῦ ἐργοστασίου φελοῦ, τῆς φάμπρικας βαμβακερῶν καί γιούτας καί ἄλλων βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων. Σταμάτησαν τή δουλιὰ οἱ ἐργάτες μεταφορῶν πόλης, τοῦ ἠλεκτρικοῦ σταθμοῦ, τοῦ ἐργοστασίου ἀεριόφωτος, οἱ ἀρτεργάτες, οἱ ἐργάτες τῶν ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων. Ἡ καθοδήγηση τοῦ ἀπεργιακοῦ κινήματος εἶχε συγκεντρωθεῖ στά χέρια τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς Ἐπιτρο-

πῆς Ὀδησοῦ πού ἔπαιξε μεγάλο ρόλο στή μετατροπή τῆς ἀπεργίας σέ γενική, μέ καθαρά πολιτικές διεκδικήσεις. Ἡ σοσιαλδημοκρατική Ἐπιτροπή Ὀδησοῦ ἔβγαζε συστηματικά προκηρύξεις, διατύπωνε σ' αὐτές τίς διεκδικήσεις τῶν ἐργατῶν καί τούς καλοῦσε στήν πάλη γιά τήν ἀνατροπή τῆς ἀπολυταρχίας, ἔστελνε τούς διαφωτιστές της στίς φάμπρικες καί στά ἐργοστάσια, ὀργάνωνε μαζικές συγκεντρώσεις καί πολιτικές διαδηλώσεις. Ἡ ἀπεργία συνεχίστηκε ὡς τίς 23 τοῦ Ἰούλη (5 τοῦ Αὐγούστου).

Σ' ἐνδειξη ἀλληλεγγύης πρὸς τούς ἐργάτες τοῦ Μπακοῦ, τῆς Τιφλίδας, τῆς Ὀδησοῦ καί τῶν ἄλλων πόλεων ἀπεργήσαν οἱ ἐργάτες τοῦ Ἐλισαβέγκραντ, τοῦ Κέρτς, τοῦ Κίεβου, τοῦ Αἰκατερινοσλάβ, τοῦ Νικολάγεβ κ.ἄ.

Οἱ πολιτικές ἀπεργίες στή νότια Ρωσία εἶχαν τεράστια σημασία γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς συνείδησης τῶν ἐργατῶν καί ἀποτελέσαν τόν προάγελο τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905-1907. Ἔγιναν κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τῶν ἐπιτροπῶν τοῦ ΣΔΕΚΡ, πῆραν μέρος σ' αὐτές πάνω ἀπό 200 χιλιάδες ἐργάτες πού ἔδειξαν τή δύναμή τους, τήν ὀργανωτική ἰκανότητα, τήν πειθαρχία καί τή συνειδητότητά τους. - 182.

⁸⁶ «Ὀτγκολόσκι» («Ἀπηχήσεις») - μενσεβίκικες συλλογές πού ἔβγαιναν στήν Πετρούπολη τό 1907. Στίς συλλογές δημοσιεύονταν ἄρθρα τῶν Λ. Μάρτοφ, Ντ. Κολτσόφ, Ε. Τσάρσκι, Φ. Ντάν καί ἄλλων μενσεβίκων. - 186.

⁸⁷ *Στρουβισμός ἢ «νόμιμος μαρξισμός»* - ἀστικοφιλελεύθερη διαστρέβλωση τοῦ μαρξισμοῦ πού ἐμφανίστηκε σάν ἀνεξάρτητο κοινωνικοπολιτικό ρεῦμα στά 1890-1900 μέσα στή φιλελεύθερη ἀστική διάνοηση τῆς Ρωσίας.

Ἐκεῖνο τόν καιρό στή Ρωσία ὁ μαρξισμός εἶχε πάρει ἄρκετά μεγάλη διάδοση καί οἱ ἀστοί διανοούμενοι κάτω ἀπό τή σημαία τοῦ μαρξισμοῦ ἄρχισαν νά προπαγανδίζουν τίς ἀπόψεις τους στίς νόμιμες ἐφημερίδες καί περιοδικά. Γιαυτό πῆραν τήν ὄνομασία «νόμιμοι μαρξιστές».

Οἱ «νόμιμοι μαρξιστές», κατακρίνοντας τούς ναρόντικους ὅτι ὑπεράσπιζαν τή μικρή παραγωγή προσπαθοῦσαν νά χρησιμοποιήσουν στήν πάλη αὐτή τό μαρξισμό, ἀπαλλαγμένο ὅμως ἀπό κάθε ἐπαναστατικότητα, προσπαθοῦσαν νά ὑποτάξουν τό ἐργατικό κίνημα στά συμφέροντα τῆς ἀστικῆς τάξης. Ἀπό τή διδασκαλία τοῦ Μάρξ ἀπόριπταν τό κυριότερο, τή διδασκαλία γιά τήν προλεταριακή ἐπανάσταση καί τή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου. Ὁ ἡγέτης τῶν «νόμιμων μαρξιστῶν» Π. Στροῦβε ἐγκωμίαζε τόν καπιταλισμό καί στή θέση τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης ἐνάντια στό ἀστικό καθεστῶς καλοῦσε νά «παραδεχτοῦμε τήν ἀμορφωσιά μας καί νά διδαχτοῦμε ἀπό τόν καπιταλισμό». Οἱ «νόμιμοι μαρξιστές», ἀναθεωρώντας ὅλες τίς βασικές θέσεις τοῦ μαρξισμοῦ, ἀκολουθοῦσαν τή θέση τοῦ ἀστικοῦ ἀντικειμενισμοῦ, τίς ἀπόψεις τοῦ καντιανισμοῦ καί τοῦ ὑποκειμενικοῦ ἰδεαλισμοῦ.

Πρῶτος ὁ Λένιν εἶδε τήν ἀστικο-φιλελεύθερη φύση τοῦ «νόμιμου μαρξισμοῦ». Ὁ Λένιν ἀπό τά 1893 ἀκόμη στήν ἐργασία του «Ἀπ' ἀφορμή τό λεγόμενο ζήτημα τῶν ἀγορῶν», παράλληλα μέ τό ξεσκέπασμα τῶν ἀπόψεων τῶν φιλελεύθερων ναρόντικων, ἔκανε κριτική καί στίς ἀπόψεις τῶν ἐκπρόσωπων τοῦ ἐμφανιζόμενου τότε «νόμιμου μαρξισμοῦ». Στό πρόσωπό τοις οἱ ρῶσοι μαρξιστές γιά πρώτη φορά συνάντησαν

τούς καμουφλαρισμένους έχθρους πού αὐτοαποκαλοῦνταν ὀπαδοί τῆς διδασκαλίας τοῦ Μάρξ, ἐνῶ στήν πράξη εὐνούχιζαν τό ἐπαναστατικό περιεχόμενο τοῦ μαρξισμού. Ὡστόσο, οἱ ρῶσοι ἐπαναστάτες μαρξιστές στήν πάλη τους ἐναντία στούς ναρόντικους ἔκλειναν προσωρινές συμφωνίες μέ τούς «νόμιμους μαρξιστές», δημοσίευαν τά ἔργα τους στά περιοδικά τῶν «νόμιμων μαρξιστῶν». Ταυτόχρονα ὁ Λένιν στήν ἐργασία του «Τό οἰκονομικό περιεχόμενο τοῦ ναροντικισμού καί ἡ κριτική του στό βιβλίο τοῦ κ. Στροῦβε» ἐπέκρινε ἀποφασιστικά τό «νόμιμο μαρξισμό», ὀνομάζοντάς τον ἀντανάκλαση τοῦ μαρξισμού στήν ἀστική φιλολογία καί ξεσκέπασε τούς «νόμιμους μαρξιστές» σάν ἰδεολόγους τῆς φιλελεύθερης ἀστικής τάξης. Ὁ χαρακτηρισμός τῶν «νόμιμων μαρξιστῶν» ἀπό τόν Λένιν ἀργότερα ἐπιβεβαιώθηκε ἀπόλυτα: οἱ «νόμιμοι μαρξιστές» ἔγιναν ἐπιφανεῖς καντέτοι καί σέ συνέχεια φανατικοί λευκοφρουρίτες.

Ἡ ἀποφασιστική πάλη τοῦ Λένιν ἐναντία στό «νόμιμο μαρξισμό» στή Ρωσία ἦταν ταυτόχρονα καί πάλη ἐναντία στό διεθνή ἀναθεωρητισμό καί ἀποτέλεσε ὑπόδειγμα ἰδεολογικῆς ἀδιαλλαξίας ἀπέναντι στίς διαστρεβλώσεις τῆς μαρξιστικῆς θεωρίας. – 192.

- ⁸⁸ *Σταροϊσχροβτσι* – συνεργάτες καί ὀπαδοί τῆς παλιᾶς «Ἴσκρα», – τῆς πρώτης πανρωσικῆς παράνομης μαρξιστικῆς ἐφημερίδας, πού ἰδρύθηκε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν τό 1900 κι' ἔπαιξε ἀποφασιστικό ρόλο στή δημιουργία τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξιστικοῦ κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς Ρωσίας.

Τό πρῶτο φύλλο τῆς λενινιστικῆς «Ἴσκρα» βγήκε τό Δεκέμβρη τοῦ 1900 στή Λειψία, τά ἐπόμενα φύλλα βγήκαν στό Μόναχο, ἀπό τόν Ἰούλη τοῦ 1902 στό Λονδίνο καί ἀπό τήν ἀνοιξη τοῦ 1903 στή Γενεύη. Μεγάλη βοήθεια γιά τήν ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας (ὀργάνωση μυστικοῦ τυπογραφείου, ἐξεύρεση ρωσικῶν τυπογραφικῶν στοιχείων κτλ.) πρόσφεραν οἱ γερμανοί σοσιαλδημοκράτες Κ. Τσέτκιν, Α. Μπράουν κ.ἄ., ὁ πολωνός ἐπαναστάτης Γ. Μαρχλέβσκι πού ζοῦσε ἐκεῖνα τά χρόνια στό Μόναχο καί ὁ Γκ. Κβέλτς, ἓνας ἀπό τούς καθοδηγητές τῆς Σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμοσπονδίας τῆς Ἀγγλίας.

Τῆ σύνταξη τῆς «Ἴσκρα» τήν ἀποτελοῦσαν οἱ Β.Ι. Λένιν, Γκ. Β. Πλεχάνοφ, Λ. Μάρτοφ, Π.Μπ. Ἀξελρόντ, Α. Ν. Πότερσοφ καί Β.Ι. Ζασούλιτς. Γραμματέας τῆς σύνταξης ἦταν στίς ἀρχές ἡ Ι.Γκ. Σμιντόβιτς-Λέμαν, καί ἀργότερα, ἀπό τήν ἀνοιξη τοῦ 1901, ἡ Ν.Κ. Κρούπσκαγια πού κρατοῦσε καί ὅλη τήν ἀλληλογραφία τῆς «Ἴσκρα» μέ τίς ρωσικές σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις. Στό κέντρο τῆς προσοχῆς τῆς «Ἴσκρα» βρίσκονταν τά ζητήματα τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου καί ὅλων τῶν ἐργαζόμενων τῆς Ρωσίας ἐναντία στήν τσαρική ἀπολυταρχία· μεγάλη προσοχή δινόταν στά πιό σημαντικά γεγονότα τῆς διεθνούς ζωῆς καί κυρίως τοῦ διεθνούς ἐργατικοῦ κινήματος. Ὁ Λένιν ἦταν οὐσιαστικά ὁ διευθυντής καί ὁ καθοδηγητής τῆς «Ἴσκρα». Δημοσίευε ἄρθρα γιά ὅλα τά βασικά ζητήματα τῆς οἰκοδόμησής τοῦ κόμματος καί τῆς ταξικῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας.

Ἡ «Ἴσκρα» ἔγινε τό κέντρο συνένωσης τῶν κομματικῶν δυνάμεων, συγκέντρωσης καί διαπαιδαγώγησής τῶν κομματικῶν στελεχῶν. Σέ πολλές πόλεις τῆς Ρωσίας (Πετρούπολη, Μόσχα, Σαμάρα κ.ἄ.) δημιουργήθηκαν ὁμάδες καί ἐπιτροπές τοῦ ΣΔΕΚΡ λενινιστικῆς-ἰσκρικῆς κατεύ-

θυνσης και τό Γενάρη τοῦ 1902 στό συνέδριο τῶν ἰσκριστῶν στή Σαμάρα δημιουργήθηκε ἡ ρωσική ὀργάνωση τῆς «Ίσκρα». Οἱ ἰσκρικές ὀργανώσεις ἐμφανίζονταν καί δούλευαν κάτω ἀπό τήν ἄμεση καθοδήγηση τῶν μαθητῶν καί συνεργατῶν τοῦ Λένιν: Ν.Ε. Μπάουμαν, Ι.Β. Μπάμπουσκιν, Σ.Ι. Γκούσεφ, Μ.Ι. Καλίνιν, Π.Α. Κράσικοφ, Γκ.Μ. Κρζιζανόβσκι, Φ.Β. Λένγκνικ, Π.Ν. Λεπεσίνσκι, Ι.Ι. Ράντσενκο κ.ἄ.

Μέ τήν πρωτοβουλία καί τήν ἄμεση συμμετοχή τοῦ Λένιν ἡ σύνταξη τῆς «Ίσκρα» ἐπεξεργάστηκε τό σχέδιο προγράμματος τοῦ κόμματος (δημοσιεύτηκε στό φύλλο ἀρ. 21 τῆς «Ίσκρα») καί προετοίμασε τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τόν καιρό τῆς σύγκλησης τοῦ συνεδρίου οἱ περισσότερες τοπικές σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις τῆς Ρωσίας εἶχαν προσχωρήσει στήν «Ίσκρα», εἶχαν ἐγκρίνει τήν τακτική, τό πρόγραμμα καί τό ὀργανωτικό της σχέδιο καί τήν εἶχαν ἀναγνωρίσει σάν καθοδηγητικό τους ὄργανο. Μέ εἰδική ἀπόφασή του τό συνέδριο τόνισε τόν ἐξαιρετικό ρόλο τῆς «Ίσκρα» στήν πάλη γιά τό κόμμα καί τήν ἀνακήρυξε Κεντρικό Ὅργανο τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Ἄμεσως μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ κόμματος οἱ μενσεβίκοι, μέ τήν ὑποστήριξη τοῦ Πλεχάνοφ, ἄρπαξαν τήν «Ίσκρα» στά χέρια τους. – 192.

⁸⁹ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» («Σοσιαλδημοκράτης») – ἐφημερίδα, παράνομο ὄργανο τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ· ἔβγαине στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 17 (30) τοῦ Σεπτέμβρη ὡς τίς 18 τοῦ Νοέμβρη (1 τοῦ Δεκέμβρη) 1906· συνολικά βγήκαν 7 φύλλα. Ἡ σύνταξη τῆς ἐφημερίδας πού εἶχε ἐκλεγεί στό ΙV (Ἐνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀποτελοῦνταν μόνο ἀπό μενσεβίκοις (Φ.Ι. Ντάν, Λ. Μάρτοφ, Α.Σ. Μαρτίνοφ, Π.Π. Μάσλοφ, Α.Ν. Πότερσοφ). Στήν οὐσία ἡ ἐφημερίδα ἦταν φραξιονιστικό ὄργανο τῶν μενσεβίκων. – 196.

⁹⁰ Τό ἀγροτικό νομοσχέδιο μέ τήν ὑπογραφή 104 μελῶν τῆς Ι Κρατικῆς δούμας ὑποβλήθηκε ἀπό τούς τρουντοβίκους στίς 23 τοῦ Μάη (5 τοῦ Ἰούνη) 1906 στή 13η συνεδρίαση τῆς Δούμας. Τό νομοσχέδιο ἔβαζε σάν σκοπό τῆς ἀγροτικῆς νομοθεσίας «τήν ἐπιδίωξη νά καθιερωθεῖ τέτοια τάξη πραγμάτων, στήν ὁποία ὄλη ἡ γῆ μέ τό ὑπέδαφος καί τά νερά της, ν' ἀνήκει σέ ὄλο τό λαό, καί μάλιστα ἡ γῆ, ἡ ἀπαραίτητη γιά τήν ἀγροτική οἰκονομία, νά δινόταν γιά χρήση μόνο σ' ἐκείνους πού θά τήν καλλιεργοῦσαν μέ τήν ἐργασία τους» («Ντοκουμέντα καί στοιχεῖα τῆς Κρατικῆς δούμας τῆς Ρωσίας», Μόσχα, 1957, σελ. 172). Γι' αὐτό τό σκοπό ἔμπαινε τό αἶτημα νά δημιουργηθεῖ «παλλαϊκό ἀπόθεμα γῆς» πού ἔπρεπε νά περιλάβει ὄλη τή γῆ τοῦ κράτους, τῆς τσαρικήσ οἰκογένειας, τῶν αὐλικῶν, τῶν μοναστηριῶν καί τῆς ἐκκλησίας· στό ἴδιο ἀπόθεμα ἔπρεπε νά μπεῖ ὕστερα ἀπό ἀναγκαστική ἀπαλλοτρίωση καί ἡ γῆ τῶν τσιφλικάδων καί τῶν ἄλλων γαιοκτημόνων, ἐφόσον ἡ ἔκταση ὀρισμένων κτημάτων θά ξεπερνοῦσε τήν καθορισμένη γιά κάθε περιοχὴ ἐργασιακὴ νόρμα. Γιά τά ιδιόκτητα κτήματα πού θά ἀπαλλοτριώνονταν προβλεπόταν κάποια ἀποζημίωση. Οἱ κληροὶ καί τά μικρά ιδιόκτητα κτήματα ἔπρεπε νά παραμείνουν προσωρινά στοὺς κατόχους τους· ταυτόχρονα τό νομοσχέδιο πρόβλεπε τό παραπέρα βαθμιαῖο πέρασμα καί αὐτῶν τῶν κτημάτων στήν παλλαϊκὴ ιδιοκτησία. Τήν ἀγροτικὴ μεταρύθμιση ἔπρεπε νά τήν κάνουν οἱ τοπικὲς ἐπιτροπὲς πού θά ἐκλέγονταν μέ καθολικὴ ψηφοφορία. Τά αἰτήματα αὐτά ἐκφράζαν τά συμφέροντα τῶν

πλουσιοχωρικῶν πού φοβοῦνταν τήν ἄμεση καί πλήρη κατάργηση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας γῆς καί δέχονταν τήν ἐξαγορά τῶν κτημάτων τά ὅποια ἀπαλλοτριώνονταν. Ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι τό «σχέδιο τῶν 104» «εἶναι διαποτισμένο ἀπό τό φόβο τοῦ μικροῖδιοκτήτη μήν κάνει πολύ ἀποτομη στροφή, μήν τραθηχτοῦν στό κίνημα πολύ μεγάλες καί πολύ φτωχές μάζες τοῦ λαοῦ» (Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 14ος, σελ. 299). Παρά τήν ἀσυνέπεια καί τό οὐτοπικό πνεῦμα αὐτοῦ τοῦ ντοκουμέντου «τό σχέδιο τῶν 104», ὅπως τόνιζε ὁ Λένιν, ἀποτελοῦσε μιά πλατφόρμα πάλης γιά τή μετατροπή τῆς εὐπορης μερίδας τῆς ὑποδουλωμένης ἀγροτιᾶς σέ ἐλεύθερους φάρμερ. – 202.

⁹¹ «*Ἰζθέστιγια Κρεστιάνσκιχ Ντεπουτάτοφ*» («Εἰδήσεις τῶν ἀγροτῶν βουλευτῶν») – καθημερινή ἐφημερίδα, ὄργανο τῆς Ἑργασιακῆς ομάδας τῆς I Κρατικῆς δούμας· ἔβγαине στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 17 ὡς τίς 31 τοῦ Μάη (30 τοῦ Μάη ὡς τίς 13 τοῦ Ἰούνη) 1906 μέ διευθυντή τό μέλος τῆς Κρατικῆς δούμας Σ.Ι. Μποντάρεφ· βγήκαν 11 φύλλα. Στήν ἐφημερίδα συνεργάζονταν οἱ τρουντοβικοὶ βουλευτές I.Ε. Σολόμκο, Π.Φ. Τσελοούσοφ, I.Β. Ζίλκιν κ.ἄ. Ὑστερα ἀπό τό φύλλο ἀρ. 11 ἡ ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας σταμάτησε. – 203.

⁹² «*Τρουντοβόϊ Ναρόντ*» («Ἑργαζόμενος Λαός») – ἐφημερίδα, ὄργανο τῶν τρουντοβικῶν πού ἦταν καί μέλη τῆς Πανρωσικῆς ἀγροτικῆς ἔνωσης· ἔβγαине στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 15 (28) τοῦ Μάρτη ὡς τίς 4 (17) τοῦ Ἀπρίλη 1907. Βγήκαν 18 φύλλα. Διευθυντής της ἦταν ὁ Β.Α. Μπελάγεφ, μέλος τῆς II Κρατικῆς δούμας. Στήν ἐφημερίδα συνεργάζονταν οἱ τρουντοβικοὶ μέλη τῆς II Κρατικῆς δούμας Μ.Ε. Μπερέζιν, Α.Α. Μπουλάτ κ.ἄ. καί τά μέλη τῆς Πανρωσικῆς ἀγροτικῆς ἔνωσης Α.Ε. Κιμριακόφ, Ε.Ι. Σορόκιν κ.ἄ. – 212.

⁹³ Ὁ Λένιν παραθέτει τά λόγια τοῦ Κ. Μάρξ ἀπό τό ἄρθρο: «Ἡ ἀστική τάξη καί ἡ ἀντεπανάσταση» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς, Ἄπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 118–122). – 214.

⁹⁴ Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη τήν ψηφοφορία τῶν τρουντοβικῶν, τῶν «λαϊκῶν σοσιαλιστῶν» καί τῶν ἐσέρων ὑπέρ τοῦ καντέτου ὑποψήφιου γιά τή θέση τοῦ προέδρου τῆς Κρατικῆς δούμας. Ἡ συμφωνία γιά τήν ψηφοφορία ὑπέρ τοῦ καντέτου ὑποψήφιου ἔγινε κατά τή σύσκεψη στό σπίτι τοῦ καντέτου πρίγκιπα Ντολγκοροῦκοφ, στίς 19 τοῦ Φλεβάρη (4 τοῦ Μάρτη) 1907· σ' αὐτή πῆραν μέρος καί μενσεβικοὶ ἀντιπρόσωποι ἀπό τή σοσιαλδημοκρατική ομάδα τῆς Δούμας (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 31–34). Συνέπεια τῶν παραπάνω ἦταν ὅτι στίς 20 τοῦ Φλεβάρη (5 τοῦ Μάρτη) 1907, ὅταν ἔγινε ψηφοφορία στήν Κρατική δούμα, ὑπέρ τοῦ καντέτου Φ.Α. Γκολοβίν δόθηκαν 356 ψῆφοι, καί κατά, 102 ψῆφοι τῶν δεξιῶν βουλευτῶν.

Μέ τήν «τακτική τῆς σιωπῆς» ἐννοεῖται ἡ τακτική τῶν καντέτων ἀπέναντι στήν κυβερνητική δήλωση πού ἀνακοίνωσε ὁ Στολίπιν στίς 6 (19) τοῦ Μάρτη 1907. Στίς γενικές συσκέψεις ὅλων τῶν ἀντιπολιτευόμενων κομμάτων πού εἶχαν ὀργανωθεῖ ἀπό τοὺς καντέτους, οἱ τελευταῖοι ἔκαναν ζύμωση, λέγοντας ὅτι γιά λόγους «προφύλαξης τῆς Δούμας» ἔπρεπε ν' ἀπαντήσουν μέ σιωπή στήν κυβερνητική δήλωση. Οἱ καντέτοι

προσπαθοῦσαν ν' ἀποδείξουν ὅτι ἡ ἀπάντηση στή δήλωση θά προκαλοῦσε ἀναπόφευκτα τή διάλυση τῆς Δούμας. Οἱ καντέτοι πρότειναν σάν ἀπάντηση στήν κυβερνητική δήλωση μιά διατύπωση περάσματος στά τρέχοντα ζητήματα. Τήν ἴδια διατύπωση πρότειναν καί οἱ ἐσέροι, οἱ τρουντοβίκοι καί ἡ Ἀγροτική ἔνωση, ἡ μουσουλμάνικη κοινοβουλευτική ομάδα, οἱ «λαϊκοί σοσιαλιστές», τό πολωνικό κόλο πού συντάχθηκαν μέ τούς καντέτους. Στή δήλωση τοῦ Στολίπιν ἀπάντησαν οἱ σοσιαλδημοκράτες (βλ. σημ. 36), καθώς καί οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς ἄκρας δεξιᾶς στή Δούμα: ὁ Β.Α. Μπομπρίνσκι, ὁ Β.Μ. Πουρισκέβιτς, ὁ ἐπίσκοπος Πλάτων, ὁ Π.Ν. Κρουπένσκι, ὁ Β.Β. Σούλγκιν.

Κατά τή συζήτηση τοῦ ζητήματος τοῦ προϋπολογισμοῦ στή Δούμα οἱ τρουντοβίκοι ψήφισαν μαζί μέ τούς καντέτους πού πρότειναν νά παραπεμφθεῖ τό ζήτημα στήν Ἐπιτροπή προϋπολογισμοῦ, πράγμα πού σημαίνει τήν ἔγκρισή του (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 167-170). – 215.

- ⁹⁵ «Ὁμποτσέστβέννογε Ντιέλο» («Κοινωνική Ὑπόθεση») – καθημερινή ἐφημερίδα, ὄργανο τοῦ Κόμματος τῶν λαϊκῶν σοσιαλιστῶν· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τήν 1 (14) τοῦ Ἀπρίλη 1907. Στήν ἐφημερίδα συνεργάζονταν οἱ πιά διαπρεπεῖς ἀντιπρόσωποι τῶν λαϊκῶν σοσιαλιστῶν Ν.Φ. Ἄννεσκι, Β.Α. Μιακότιν, Α.Β. Πεσεχόννοφ καί ἄλλοι, καθώς καί τά μέλη τῆς II Κρατικῆς δούμας Γ.Ι. Μπάσκι, Β.Β. Καρατσέβσκι-Βόλκ κ.ἄ. Βγῆκαν 7 φύλλα. – 217.
- ⁹⁶ Ὁ Β.Ι. Λένιν ἐννοεῖ τό «Παρτίνιγε Ἰζβέστιγια» – περιοδικό, ἔκδοση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματος τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 22 τοῦ Ὀκτώβρη (4 τοῦ Νοέμβρη) 1906 ὡς τίς 24 τοῦ Μάη (6 τοῦ Ἰούνη) 1907. Βγῆκαν 10 τεύχη. – 225.
- ⁹⁷ «Πριβέτ» («Χαιρετισμός») – ἐβδομαδιαῖο μενσεβίκικο περιοδικό· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη τό Μάρτη τοῦ 1907. Στό περιοδικό συνεργάζονταν οἱ Λ. Μάρτοφ, Α. Μαρτίνοφ, Α.Ν. Πότερσοφ καί ἄλλοι. Βγῆκαν 2 τεύχη. – 230.
- ⁹⁸ «Νατσάλο» («Ἀρχή») – καθημερινή νόμιμη μενσεβίκικη ἐφημερίδα· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τίς 13 (26) Νοέμβρη ὡς τίς 2 (15) τοῦ Δεκέμβρη 1905. Βγῆκαν 16 φύλλα. Διευθυντές-ἐκδότες τῆς ἐφημερίδας ἦταν οἱ Ντ. Μ. Γκερτσενστάιν καί Σ.Ν. Σαλτικόφ. Συνεργάζονταν στήν ἐφημερίδα οἱ Π.Μπ. Ἀξελρόντ, Φ. Ι. Ντάν, Λ. Γ. Ντέιτς, Ν. Ι. Ἰορντάνσκι, Λ. Μάρτοφ, Α. Ν. Πότερσοφ κ.ἄ. – 233.
- ⁹⁹ Ὁ Β.Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη τήν αἱματηρή σφαγή τῶν ἐξεγερμένων ἐργατῶν τοῦ Παρισιοῦ ἀπό τήν ἀντεπαναστατική ἀστική τάξη τόν Ἰούνη τοῦ 1848 καί τή συντριβή τῆς Κομμούνας τοῦ Παρισιοῦ τό Μάη τοῦ 1871. – 236.
- ¹⁰⁰ Κ. Μάρξ. «Κριτική τοῦ προγράμματος τῆς Γκότα» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Διαλεχτά ἔργα σέ δύο τόμους, τόμ. II, ρωσ. ἔκδ., 1955, σελ. 24). – 238.
- ¹⁰¹ Τό ἄρθρο τοῦ Φ. Μέρινγκ «Der Sorgenesche Briefwechsel» («Neue Zeit»,

25. Jahrg., Nr. 1 und 2) («'Αλληλογραφία μέ τόν Ζόργκε» («Νέοι Καιροί», 25ο έτος έκδ., αρ. φύλ. 1 και 2)) δέν μπήκε στήν έκδοση αὐτή τοῦ βιβλίου. – 243.
- ¹⁰² «*Σοβρεμένναγια Ζίζν*» («Σύγχρονη Ζωή») – μενσεβίκικο περιοδικό· ἔβγαινε στή Μόσχα ἀπό τόν Ἀπρίλη τοῦ 1906 ὡς τό Μάρτη τοῦ 1907. Στό περιοδικό, ἐκτός ἀπό τόν Γκ.Β. Πλεχάνοφ, συνεργαζόταν ὁ Λ. Μάρτοφ καί ἄλλοι μενσεβίκοι. – 244.
- ¹⁰³ «*Ότκλικι*» («'Αντίλαλοι») – μενσεβίκικες συλλογές, πού ἔβγαιναν στήν Πετρούπολη τό 1906 καί 1907. Βγήκαν 3 συλλογές. Ἡ πρώτη συλλογή βγήκε μέ τόν τίτλο «*Ότκλικι*», οἱ ὑπόλοιπες μέ τόν τίτλο «*Ίζντάτελ-στβο Ότκλικι*». Στίς συλλογές συνεργάζονταν οἱ Λ. Μάρτοφ, Φ. Ντάν, Ντ. Κολτσόφ κ.ἄ. – 244.
- ¹⁰⁴ Ἡ Σοσιαλδημοκρατική ὁμοσπονδία τῆς Ἀγγλίας ἰδρύθηκε τό 1884. Δίπλα στούς ρεφορμιστές (Χάϊντμαν κ.ἄ.) καί τούς ἀναρχικούς, στή Σοσιαλδημοκρατική ὁμοσπονδία ἀνήκε καί ἡ ὁμάδα τῶν ἐπαναστατῶν σοσιαλδημοκρατῶν, ὁπαδῶν τοῦ μαρξισμοῦ (Γκ. Κβέλτς, Τ. Μάνν, Ε. Ἔβελινγκ, Ἐλεονώρα Μάρξ κ.ἄ.), πού ἀποτελοῦσαν τήν ἀριστερή πτέρυγα τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος τῆς Ἀγγλίας. Ὁ Φ. Ἐνγκελς ἔκανε αὐστηρή κριτική στή Σοσιαλδημοκρατική ὁμοσπονδία γιά τό δογματισμό καί τό σεχταρισμό της, γιά τήν ἀπόσπασή της ἀπό τό μαζικό ἐργατικό κίνημα τῆς Ἀγγλίας καί τήν ἄγνοια τῶν ἰδιομορφιῶν του. Στά 1907 ἡ Σοσιαλδημοκρατική ὁμοσπονδία ὀνομάστηκε Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα. Τό 1911, τό κόμμα αὐτό μαζί μέ τά ἀριστερά στοιχεῖα τοῦ Ἀνεξάρτητου ἐργατικοῦ κόμματος, σχημάτισε τό Βρετανικό σοσιαλιστικό κόμμα· τό 1920 ἡ πλειοψηφία τῶν μελῶν τοῦ κόμματος αὐτοῦ πῆρε μέρος στήν ἰδρυση τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Μεγάλης Βρετανίας. – 245.
- ¹⁰⁵ Ὁ Λένιν παραθέτει ἀπόσπασμα ἀπό τό γράμμα τοῦ Φ. Ἐνγκελς πρὸς τόν Φ. Α. Ζόργκε μέ ἡμερομηνία 29 τοῦ Νοέμβρη 1886 (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Διαλεχτά γράμματα, ρωσ. έκδ., 1953, σελ. 396). – 245.
- ¹⁰⁶ Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Διαλεχτά γράμματα, ρωσ. έκδ., 1953, σελ. 402–403. – 245.
- ¹⁰⁷ Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Διαλεχτά γράμματα, ρωσ. έκδ., 1953, σελ. 400–401. – 246.
- ¹⁰⁸ Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Διαλεχτά γράμματα, ρωσ. έκδ., 1953, σελ. 349. – 246.
- ¹⁰⁹ Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Διαλεχτά γράμματα, ρωσ. έκδ., 1953, σελ. 398. – 246.
- ¹¹⁰ «*Ίππότες τῆς ἐργασίας*» («Knights of Labor») – «Εὐγενική Ἀδελφότητα τῶν ἰπποτῶν τῆς ἐργασίας» – ὀργάνωση τῶν ἀμερικανῶν ἐργατῶν, πού ἰδρύθηκε στά 1869 στή Φιλαδέλφεια ἀπό τό ράφτη Οὐ. Στηβενς. Ὡς τά 1881 ἡ ὀργάνωση «*Ίππότες τῆς ἐργασίας*» ἦταν μυστική καί

συνένωνε τις συντεχνιακές ενώσεις, τις μικτές ενώσεις διάφορων κατηγοριών εργατών και ανειδίκευτων εργατών, ανεξάρτητα από έθνικότητα. Τό 1874 ή όργάνωση αποφάσισε νά επιτραπεί νά μπούν σ' αὐτή και μή εργάτες, μέ τόν όρο ότι ό αριθμός τους δέν θά ξεπερνούσε τό ένα τέταρτο τοῦ συνόλου τῶν μελῶν (άπαγορευόταν νά μπούν στήν όργάνωση δικηγόροι, τραπεζίτες, άτομα πού ζούσαν όλοκληρωτικά ή ένμέρει σέ βάρος τῆς παραγωγῆς, εἴτε πωλητές οίνοπνευματωδῶν ποτῶν, επαγγελματίες παῖκτες και χρηματομεσίτες). Τό 1884 ό αριθμός τῶν μελῶν τῆς όργάνωσης ξεπέρασε τις 70000 άτομα και τό 1886 έφτασε τις 700000 περίπου. Ἡ Ἀδελφότητα θεωροῦσε σάν βασικό σκοπό της τή διαφώτιση τῶν εργατῶν και τήν υπεράσπιση τῶν συμφερόντων τους μέσω τῆς εργατικῆς ἀλληλεγγύης. Ἡ καθοδήγηση τῆς Ἀδελφότητας υποχρέωνε τά μέλη τῆς όργάνωσης νά μήν παίρνουν μέρος στήν πολιτική πάλη, ήταν έχθρός τῆς δημιουργίας εργατικοῦ κόμματος, τασσόταν ένάντια στήν καθημερινή οικονομική πάλη ένάντια στούς επιχειρηματίες, ήταν υπέρ τῆς συνεργασίας τῶν εργατῶν μ' αὐτούς και τῆς επίλυσης όλων τῶν ἀντιθέσεων μέ διαιτησία και εἰρηνική συμφωνία. Ἀκόμη και στά 1880-1890, όταν τό εργατικό κίνημα δυνάμωνε και σέ πολλές ἀπεργίες νίκησαν οἱ εργάτες, οἱ καθοδηγητές τῆς όργάνωσης «Ἰπότες τῆς ἐργασίας» έξακολουθοῦσαν νά κρατοῦν τήν ἴδια ἀκόμη στάση. Μοναδικό μέσο ένάντια σ' όλα τά κακά τοῦ καπιταλισμοῦ, ή καθοδήγηση τῆς Ἀδελφότητας θεωροῦσε τό συνεταιρισμό.

Τό 1886 ή καθοδήγηση τῆς Ἀδελφότητας ἀντέδρασε στήν πανεθνική ἀπεργία τῶν εργατῶν γιά τήν καθιέρωση δωρης ἐργάσιμης ἡμέρας και συντέλεσε στό τορπίλισμά της, ἀπαγορεύοντας στά μέλη τῆς όργάνωσης νά πάρουν μέρος σ' αὐτήν. Παρά τήν ἀπαγόρευση τῆς καθοδήγησης, τά ἀπλά μέλη τῆς όργάνωσης πήραν μέρος στήν ἀπεργία. Οἱ ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στή βασική μάζα τῶν μελῶν τῆς όργάνωσης και στήν όπορτουμιστική καθοδήγηση όξύνθηκαν· μετά τό 1886 ή «Εὐγενική Ἀδελφότητα τῶν ἱποτῶν τῆς ἐργασίας» ἄρχισε νά χάνει τήν ἐπιροή της στις μάζες και στά τέλη τοῦ 1890-1900 διαλύθηκε.

Παρά τήν προδοτική πολιτική τῶν ἡγετῶν της, ή «Εὐγενική Ἀδελφότητα τῶν ἱποτῶν τῆς ἐργασίας», ιδιαίτερα στήν πρώτη περίοδο της ὑπαρξης της, έπαιξε θετικό ρόλο στό εργατικό κίνημα τῶν ΕΠΑ. - 246.

¹¹¹ Βλ. Κ. Μάρξ και Φ. Ἐνγκελς. Διαλεχτά γράμματα, ρωσ. έκδ., 1953, σελ. 397. - 246.

¹¹² Λασσαλιστές - όπαδοί και θιασῶτες τοῦ γερμανοῦ μικροαστοῦ σοσιαλιστῆ Φ. Λασσάλ, μέλη τῆς Γενικῆς γερμανικῆς εργατικῆς ένωσης πού ιδρύθηκε τό 1863 στό συνέδριο τῶν εργατικῶν σωματείων τῆς Λειψίας, σέ ἀντίβαρο τῶν ἀστῶν προοδευτικῶν, οἱ όποιοι ἐπιδίωκαν νά υποτάξουν τήν εργατική τάξη στήν ἐπιροή τους. Πρῶτος πρόεδρος τῆς ΓΓΕΕ ήταν ό Λασσάλ πού διατύπωσε τό πρόγραμμα και τις θάσεις τακτικῆς τῆς Ἐνωσης. Ἡ πάλη γιά τό γενικό ἐκλογικό δικαίωμα ἀνακηρύχθηκε σάν πολιτικό πρόγραμμα τῆς ΓΓΕΕ, ή δημιουργία παραγωγικῶν εργατικῶν ενώσεων πού θά χρηματοδοτοῦνταν ἀπό τό κράτος, ἀποτέλεσε τό οικονομικό πρόγραμμά της. Στήν πρακτική τους δράση ό Λασσάλ, οἱ όπαδοί και οἱ διάδοχοί του ἀποδέχονταν τήν ἡγεμονία τῆς Πρωσίας και ὑποστήριζαν τή μεγαλοκρατική πολιτική τοῦ Βίσμαρκ· «ἀντικειμενικά, - έγραφε ό Φ. Ἐνγκελς στόν Κ. Μάρξ στις 27 τοῦ Γενάρη 1865. -

αυτό ήταν προστυχιά και προδοσία σέ βάρος όλόκληρου του εργατικού κινήματος πρὸς ὄφελος τῶν πρῶσων» (Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Ἐπαντα, τόμ. XXIII, ρωσ. ἔκδ., 1932, σελ. 232). Ὁ Κ. Μάρξ καί ὁ Φ. Ἐνγκελς ἔκαναν πολλές φορές αὐστηρή κριτική στή θεωρία, στήν τακτική καί στίς ὀργανωτικές ἀρχές τοῦ λασσαλισμοῦ, χαρακτηρίζοντάς τον σάν ὀπορτουμιστικό ρεῦμα μέσα στό γερμανικό εργατικό κίνημα. – 248.

- ¹¹³ «*Die Zukunft*» («Τό μέλλον») – περιοδικό σοσιαλ-ρεφορμιστικῶν κατευθύνσεων πού ἐκδιδόταν ἀπό ὀμάδα μελῶν τοῦ Γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος· ἔβγαινε ἀπό τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1877 ὡς τό Νοέμβρη τοῦ 1878 στό Βερολίνο. Ἐκδότης τοῦ περιοδικοῦ ἦταν ὁ σοσιαλφιλάνθρωπος Κ. Χέχμπεργκ πού προσπαθοῦσε νά τραβήξει τό κόμμα στό ρεφορμιστικό δρόμο. Στό περιοδικό συνεργάζονταν ὁ Κ. Σράμμ καί ὁ Ε. Μπέρνσταϊν. Ὁ Κ. Μάρξ καί ὁ Φ. Ἐνγκελς ἔκαναν αὐστηρή κριτική στίς κατευθύνσεις τοῦ περιοδικοῦ. – 248.
- ¹¹⁴ Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Διαλεχτά γράμματα, ρωσ. ἔκδ., 1953, σελ. 312-313. – 248.
- ¹¹⁵ Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Ἐπαντα, τόμ. XXVII, ρωσ. ἔκδ., 1935, σελ. 64-65. – 249.
- ¹¹⁶ Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Ἐπαντα, τόμ. XXVII, ρωσ. ἔκδ., 1935, σελ. 72. – 249.
- ¹¹⁷ «*Σοσιαλδημοκράτης*» («*Der Sozialdemokrat*») – ἔφημερίδα, κεντρικό ὄργανο τοῦ Γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς ἐποχῆς τοῦ ἔκτακτου νόμου ἐνάντια στούς σοσιαλιστές· ἔβγαινε στή Ζυρίχη ἀπό τίς 28 τοῦ Σεπτέμβρη 1879 ὡς τίς 22 τοῦ Σεπτέμβρη 1888 καί στό Λονδίνο ἀπό τήν 1η τοῦ Ὀχτώβρη 1888 ὡς τίς 27 τοῦ Σεπτέμβρη 1890. Ἡ ἔφημερίδα στή 1879-1880 εἶχε διευθυντή τόν Κ. Φόλμαρ, ἀπό τό Γενάρη τοῦ 1881 τόν Ε. Μπέρνσταϊν πού βρισκόταν ἐκεῖνο τόν καιρό κάτω ἀπό τήν ἰσχυρή ἐπιροή τοῦ Φ. Ἐνγκελς. Ἡ ἰδεολογική καθοδήγηση τοῦ Ἐνγκελς ἐξασφάλισε τή μαρξιστική κατεύθυνση τῆς ἔφημερίδας «Σοσιαλδημοκράτης». Οἱ μαχητικές διαθέσεις τῶν εργατικῶν μαζῶν τῆς Γερμανίας πού εἶχαν ὑπερνικήσει τήν πρώτη σύγχυση ἀπό τήν ἐφαρμογή τοῦ ἔκτακτου νόμου, εἶχαν τεράστια σημασία γιά τή δράση τῆς ἔφημερίδας «Σοσιαλδημοκράτης» πού παρά τά ὀρισμένα λάθη της, ὑποστήριξε σταθερά τήν ἐπαναστατική τακτική κι' ἔπαιξε σημαντικό ρόλο στή συγκέντρωση καί ὀργάνωση τῶν δυνάμεων τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Μετά τήν κατάργηση τοῦ ἔκτακτου νόμου ἐνάντια στούς σοσιαλιστές ἡ ἔκδοση τοῦ «Σοσιαλδημοκράτη» σταμάτησε καί κεντρικό ὄργανο τοῦ κόμματος ἔγινε καί πάλι ἡ ἔφημερίδα «*Vorwärts*» («Ἐμπρός»). – 249.
- ¹¹⁸ Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Ἐπαντα, τόμ. XXVII, ρωσ. ἔκδ., 1935, σελ. 97. – 250.
- ¹¹⁹ Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Ἐπαντα, τόμ. XXVII, ρωσ. ἔκδ., 1935, σελ. 223-224.

«*Επετηρίδα τῆς κοινωνικῆς ἐπιστήμης καί τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς*» («*Jahrbuch für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik*») – περιοδικό σοσιαλ-ρεφορμιστικῶν κατευθύνσεων· τό ἔβγαζε ὁ Κ. Χέχμπεργκ (μέ τό ψευδώνυμο Λ. Ρίχτερ) στή Ζυρίχη ἀπό τά 1879–1881. Βγῆκαν 3 βιβλία. Τό ἄρθρο γιά τό ὁποῖο γίνεται λόγος «*Rückblicke auf die sozialistische Bewegung in Deutschland. Kritische Aphorismen*» («*Ἀναδρομική ἐπισκόπηση τοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος στή Γερμανία. Κριτικοί ἀφορισμοί*») δημοσιεύτηκε στό πρῶτο βιβλίο τῆς «*Επετηρίδας*» μέ τρεῖς ἀστερίσκους. – 250.

¹²⁰ *Μπερνσταϊνιάδα, μπερνσταϊνισμός* – ἐχθρικό πρὸς τό μαρξισμό, ὀπορτουμιστικό ρεῦμα στή γερμανική καί στή διεθνή σοσιαλδημοκρατία πού ἐμφανίστηκε στά τέλη τοῦ ΧΙΧ αἰώνα καί πῆρε τήν ὀνομασία του ἀπό τό ὄνομα τοῦ Ε. Μπέρνσταϊν πού ἦταν ὁ πῖο ἀπροκάλυπτος ἐκπρόσωπος τῶν δεξιῶν ὀπορτουμιστικῶν τάσεων στό Γερμανικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα.

Στά 1896–1898 ὁ Μπέρνσταϊν δημοσίευσε στό περιοδικό «*Die Neue Zeit*» («*Νέοι Καιροί*»), θεωρητικό ὄργανο τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας, σειρά ἄρθρων μέ τόν τίτλο «*Προβλήματα τοῦ σοσιαλισμοῦ*» καί κάτω ἀπό τή σημαία τῆς «*ἐλευθερίας τῆς κριτικῆς*» προσπάθησε νά ἀναθεωρήσει (ἀπό δῶ ὀνομάστηκε καί «*ἀναθεωρητισμός*») τίς φιλοσοφικές, οἰκονομικές καί πολιτικές θάσεις τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξισμοῦ καί νά τίς ἀντικαταστήσει μέ τίς ἀστικές θεωρίες τοῦ συμβιβασμοῦ τῶν ταξικῶν ἀντιθέσεων καί τῆς ταξικῆς συνεργασίας· ὁ Μπέρνσταϊν ἔκανε ἐπίθεση ἐναντία στή διδασκαλία τοῦ Μάρξ σχετικά μέ τήν ἐξαθλίωση τῆς ἐργατικῆς τάξης, τίς ἀναπτυσσόμενες ταξικές ἀντιθέσεις, τίς κρίσεις, τήν ἀναπόφευκτη κατάρρευση τοῦ καπιταλισμοῦ, τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί τή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, καί διατύπωσε τό πρόγραμμα τοῦ σοσιαλ-ρεφορμισμοῦ, πού ἐκφραζόταν στή διατύπωση: «*Τό κίνημα εἶναι τό πᾶν, ὁ τελικός σκοπός δέν εἶναι τίποτε*». Τό 1889 τά ἄρθρα τοῦ Μπέρνσταϊν βγῆκαν σέ χωριστό βιβλίο μέ τόν τίτλο «*Οἱ προϋποθέσεις τοῦ σοσιαλισμοῦ καί τά καθήκοντα τῆς σοσιαλδημοκρατίας*». Τό βιβλίο βρῆκε τήν ὑποστήριξη τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας καί τῶν ὀπορτουμιστικῶν στοιχείων τῶν ἄλλων κομμάτων τῆς II Διεθνούς, μαζί καί τῶν «*οἰκονομιστῶν*».

Στά συνέδρια τοῦ Γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος: τῆς Στουτγάρδης (Ὀχτώβρης τοῦ 1898), τοῦ Ἀννόβερου (Ὀχτώβρης τοῦ 1899) καί τῆς Λυβέκης (Σεπτέμβρης τοῦ 1901) – ὁ μπερνσταϊνισμός καταδικάστηκε, ἀλλά τό κόμμα δέν διαχώρησε τή θέση του ἀπό τόν Μπέρνσταϊν, κράτησε συμφιλιωτιστική στάση. Οἱ μπερνσταϊνικοί ἐξακολουθοῦσαν νά προπαγανδίζουν ἀνοιχτά τίς ἀναθεωρητικές τους ἰδέες στό περιοδικό «*Sozialistische Monatshefte*» («*Σοσιαλιστική Μηνιαία Ἐπιθεώρηση*») καί στίς κομματικές ὀργανώσεις.

Μόνο τό Κόμμα τῶν μπολσεβίκων μ' ἐπικεφαλῆς τόν Β.Ι. Λένιν ἔκανε συνεπή καί ἀποφασιστική πάλη ἐναντία στόν μπερνσταϊνισμό καί στούς ὀπαδούς του στή Ρωσία. Ὁ Λένιν ἀπό τό 1899 ἤδη τάχθηκε ἐναντία στούς μπερνσταϊνικούς μέ τή «*Διαμαρτυρία τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Ρωσίας*» καί στό ἄρθρο «*Τό πρόγραμμά μας*»· οἱ ἐργασίες τοῦ Λένιν «*Μαρξισμός καί ἀναθεωρητισμός*», «*Οἱ διαφωνίες στό ἐργατικό κίνημα τῆς Εὐρώπης*» καί ἄλλες (βλ. "Ἀπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 167–180 καί 186–190· 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 15ος, σελ. 15–25· τόμ. 16ος,

σελ. 317–322) αφιερώθηκαν επίσης στο ξεσκεπάσμα του μπερνσταϊνισμού. – 250.

¹²¹ Πρόκειται για τις διαφωνίες στη σοσιαλδημοκρατική ομάδα του Γερμανικού Ράϊχσταγκ πάνω στο ζήτημα της επιχορήγησης της ναυσιπλοΐας (Dampfersubvention). Στα τέλη του 1884 ο καγκελάριος της Γερμανίας Βίσμαρκ προς το συμφέρον της γερμανικής κατακτητικής αποικιακής πολιτικής, ζήτησε από το Ράϊχσταγκ να εγκρίνει τις επιχορηγήσεις στις ατμοπλοϊκές εταιρίες για την οργάνωση τακτικών ατμοπλοϊκών δρομολογίων στην Ανατολική Ασία, στην Αυστραλία και στην Αφρική. Ενῶ ἡ ἀριστερή πτέρυγα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας πού καθοδηγοῦνταν ἀπό τόν Μπέμπελ καί τόν Λήμπκνεχτ, ἀπόριψε τήν ἐπιχορήγηση τῆς ναυσιπλοΐας, ἡ δεξιὰ πτέρυγα πού ἀποτελοῦσε τήν πλειοψηφία τῆς ὁμάδας, μ' ἐπικεφαλῆς τόν "Αουερ, τόν Ντίτς κ.ἄ., πρὶν ἀκόμη ἀρχίσουν οἱ ἐπίσημες συζητήσεις στό Ράϊχσταγκ, τάχθηκε ὑπέρ τῆς ἐπιχορήγησης τῶν ατμοπλοϊκῶν ἐταιριῶν. Κατά τή συζήτηση τοῦ ζητήματος στό Ράϊχσταγκ, τό Μάρτη τοῦ 1885, ἡ δεξιὰ πτέρυγα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας ψήφισε ὑπέρ τῆς δημιουργίας τῶν ατμοπλοϊκῶν γραμμῶν Ἀνατολικῆς Ἀσίας καί Αὐστραλίας· ἡ πτέρυγα αὐτή ἐξαρτοῦσε τή συγκατάθεσή της γιά τό σχέδιο τοῦ Βίσμαρκ ἀπό τήν ἀποδοχή μερικῶν αἰτημάτων της καί, ἰδιαίτερα ζητοῦσε νά ναυπηγηθοῦν τά νέα πλοῖα σέ γερμανικά ναυπηγεῖα. Μόνο ὅταν τό Ράϊχσταγκ ἀπόριψε αὐτό τό αἶτημα, ὀλόκληρη ἡ ὁμάδα ψήφισε ἐνάντια στό κυβερνητικό σχέδιο. Ἡ στάση τῆς πλειοψηφίας τῆς ὁμάδας προκάλεσε ἀντίδραση ἀπό τήν πλευρά τῆς ἐφημερίδας «Σοσιαλδημοκράτης» καί τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων. Οἱ διαφωνίες ἦταν τόσο ἔντονες πού λίγο ἔλειψε νά προκαλέσουν διάσπαση στό κόμμα. Ὁ Φ. Ἐνγκελς ἔκανε αὐστηρή κριτική στήν ὀπορτουνιστική στάση τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Ἄπαντα, τόμ. XXVII, ρωσ. ἔκδ., 1935, σελ. 441–445, 456–457, 471). – 251.

¹²² Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς, Ἄπαντα, τόμ. XXVII, ρωσ. ἔκδ., 1935, σελ. 471. – 251.

¹²³ Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς, Ἄπαντα, τόμ. XXVII, ρωσ. ἔκδ., 1935, σελ. 625–626. – 251.

¹²⁴ Τά δύο διεθνή σοσιαλδημοκρατικά συνέδρια στό Παρίσι εἶναι τό I συνέδριο τῆς II Διεθοῦς καί τό συνέδριο πού συγκλήθηκε ἐπίσης ἐκεῖ, ταυτόχρονα ἀπό τούς γάλλους ποσομπιλιστές καί τή Σοσιαλδημοκρατική ὀμοσπονδία τῆς Ἀγγλίας.

Τό διεθνές σοσιαλιστικό ἐργατικό συνέδριο πού συνήλθε στό Παρίσι στίς 14–20 τοῦ Ἰούλη 1889 – τό πρῶτο ἰδρυτικό συνέδριο τῆς II Διεθοῦς – συγκλήθηκε μέ τήν πρωτοβουλία τῶν γάλλων σοσιαλιστῶν καί τήν ὑποστήριξη τῶν σοσιαλιστικῶν ὀργανώσεων μιᾶς σειρᾶς ἄλλων χωρῶν. Τά ὀπορτουνιστικά στοιχεῖα στό πρόσωπο τῶν γάλλων ποσομπιλιστῶν καί τῆς Σοσιαλδημοκρατικῆς ὀμοσπονδίας τῆς Ἀγγλίας προσπάθησαν νά πάρουν στά χέρια τους τήν προετοιμασία τοῦ συνέδριου καί τή διεξαγωγή του καί νά μποῦν ἐπικεφαλῆς τοῦ διεθοῦς ἐργατικοῦ κινήματος. Ὁ Φ. Ἐνγκελς πάλεψε δραστήρια ἐνάντια σ' αὐ-

τές τις απόπειρες και πήρε ενεργότατο μέρος στην προετοιμασία του συνεδρίου. Ο Ένγκελς, ξεσκεπάζοντας τις μηχανοραφίες των όπορτουμιστών, έκανε αυστηρή κριτική στα συμφιλιωτιστικά λάθη των ηγετών της γερμανικής σοσιαλδημοκρατίας απέναντι στους ποσοσιμπλιστές, έκανε επίσης κριτική στα λάθη τακτικής των γάλλων σοσιαλιστών. Στις παραμονές του συνεδρίου με έντολή του Ένγκελς γράφτηκαν και διατυπώθηκαν τελικά απ' αυτόν τον ίδιο τό πρώτο και δεύτερο καυστικό άρθρο για «Τό διεθνές εργατικό συνέδριο του 1889» (βλ. Κ. Μάρξ και Φ. Ένγκελς, "Απαντα, τόμ. XXVIII, ρωσ. έκδ., 1940, σελ. 401–423), όπου ξεσκεπάστηκαν οι ραδιουργίες της Σοσιαλδημοκρατικής όμοσπονδίας της Άγγλίας και των γάλλων ποσοσιμπλιστών. Τά άρθρα αυτά πού κυκλοφόρησαν στις χώρες της Εύρώπης, έπαιξαν σπουδαίο ρόλο στη σύγκληση του συνεδρίου. Ο Ένγκελς έβλεπε τή σημασία του συνεδρίου πρώτα απ' όλα στό γεγονός ότι θά συνένωνε πραγματικά τις σοσιαλιστικές δυνάμεις της Εύρώπης. Ο Ένγκελς επιδίωκε νά γίνει ή συνένωση των σοσιαλιστικών κομμάτων σέ διεθνή κλίμακα πάνω σέ επαναστατική μαρξιστική βάση. «Ή σημασία του συνεδρίου..., – έγραφε ό Ένγκελς, – βρίσκεται στό γεγονός ότι ή όμοφωνία των σοσιαλιστικών κομμάτων της Εύρώπης θά επιβεβαιωθεί μπροστά σ' όλο τον κόσμο». (Κ. Μάρξ και Φ. Ένγκελς. "Απαντα, τόμ. XXVIII, ρωσ. έκδ., 1940, σελ. 129).

Τό κύριο ζήτημα πού συζητήθηκε στό συνέδριο ήταν ή διεθνής εργατική νομοθεσία. Στην απόφαση πού πάρθηκε πάνω σ' αυτό τό ζήτημα τονιζόταν ότι οι εργάτες πρέπει νά κάνουν όχι μόνο οικονομικούς, αλλά και πολιτικούς αγώνες, αναγνωρίστηκε σάν απαραίτητη ή δημιουργία σοσιαλιστικών κομμάτων του προλεταριάτου, ό συνδυασμός της δουλιās των κομμάτων με τή δουλιά των συνδικάτων. Τό συνέδριο πήρε απόφαση για τήν δωρη εργάσιμη μέρα, για τό γιορτασμό κάθε χρόνο της Πρωτομαγιās, μέρας της διεθνούς προλεταριακής αλληλεγγύης.

Τό συνέδριο δέν πήρε επίσημη απόφαση για τήν ίδρυση της II Διεθνούς, αλλά στην πράξη τή δημιούργησε. – 251.

¹²⁵ Ποσοσιμπλιστές (Π. Μπούς, Μπ. Μαλόν κ.ά.) – μικροαστικό, ρεφορμιστικό ρεύμα στό γαλλικό σοσιαλιστικό κίνημα πού αποσπούσε τό προλεταριάτο από τις επαναστατικές μεθόδους πάλης. Τό 1882, μετά τή διάσπαση του Έργατικού κόμματος της Γαλλίας στό συνέδριο του Σαίντ-Ετιέν, οι ποσοσιμπλιστές ίδρυσαν τό «Έργατικό κοινωνικό-επαναστατικό κόμμα»: απόριπταν τό επαναστατικό πρόγραμμα και τήν επαναστατική τακτική του προλεταριάτου, άμβλυναν τους σοσιαλιστικούς σκοπούς του εργατικού κινήματος, πρότειναν νά περιορίζεται ή πάλη των εργατών στα πλαίσια του «δυνατού» (possible): από δώ προέρχεται και ή όνομασία του κόμματος. Ή έπιροή των ποσοσιμπλιστών επέκτεινόταν κυρίως στις πιο καθυστερημένες οικονομικά περιοχές της Γαλλίας και στα λιγότερο αναπτυγμένα στρώματα της εργατικής τάξης. – 251:

¹²⁶ Βλ. Κ. Μάρξ και Φ. Ένγκελς. "Απαντα, τόμ. XXVIII, ρωσ. έκδ., 1940, σελ. 71. – 251.

¹²⁷ Βλ. Κ. Μάρξ και Φ. Ένγκελς. "Απαντα, τόμ. XXVIII, ρωσ. έκδ., 1940, σελ. 109–110. – 252.

- ¹²⁸ Βλ. Κ. Μάρξ και Φ. Ένγκελς. Διαλεχτά γράμματα, ρωσ. έκδ., 1953, σελ. 411–412. – 252.
- ¹²⁹ Βλ. Κ. Μάρξ και Φ. Ένγκελς. Άπαντα, τόμ. XXVIII, ρωσ. έκδ., 1940, σελ. 135–137. – 252.
- ¹³⁰ Βλ. Κ. Μάρξ και Φ. Ένγκελς. Άπαντα, τόμ. XXVIII, ρωσ. έκδ., 1940, σελ. 138. – 252.
- ¹³¹ ΈΟ Λένιν παραθέτει απόσπασμα από τό γράμμα του Φ. Ένγκελς προς τήν Φ. Κέλλυ-Βισνιεβέτσκαγια, τής 2 του Μάη 1888 (βλ. Κ. Μάρξ και Φ. Ένγκελς. Άπαντα, τόμ. XXVIII, ρωσ. έκδ., 1940, σελ. 37). – 253.
- ¹³² Φαβιανοί – μέλη τής Φαβιανής έταιρίας, άγγλικής ρεφορμιστικής όργάνωσης που ίδρύθηκε τό 1884· ή έταιρία πήρε τόν τίτλο της από τό όνομα του ρωμαίου στρατηλάτη του ΙΙΙ αιώνα π.Χ. Φάβιου Μάξιμου, που έπονομάστηκε «Κουνκτάτωρ» («Μελλητής») γιατί έφάρμοζε τακτική άποφυγής των άποφασιστικών μαχών στον πόλεμο ένάντια στον Άννίβα. Μέλη τής Φαβιανής έταιρίας ήταν κυρίως έκπρόσωποι τής άστικής διανόησης, – έπιστήμονες, συγγραφείς, πολιτικοί παράγοντες (όπως, λογουχάρη, οί Σ. και Μπ. Βέμπ, ό Μπ. Σόου, ό Ρ. Μακντόναλντ κ.ά.). Οί φαβιανοί άρνούνταν τήν άναγκαιότητα τής ταξικής πάλης του προλεταριάτου και τής σοσιαλιστικής επανάστασης και ίσχυρίζονταν ότι τό πέραςμα από τόν καπιταλισμό στο σοσιαλισμό μπορεί τάχα νά γίνει μόνο μέ μικρομεταρρυθμίσεις, μέ βαθμιαίους μετασχηματισμούς τής κοινωνίας. ΈΗ φαβιανή έταιρία, έχθρική προς τό μαρξισμό, έπαιξε και παίζει τό ρόλο ενός από τους φορείς τής άστικής έπιροής μέσα στην έργατική τάξη, τό ρόλο του φυτώριου των όπορτουνιστικών και των σοσιαλσωβινιστικών ιδεών στο άγγλικό έργατικό κίνημα. ΈΟ Β.Ι. Λένιν χαρακτήρισε τό φαβιανισμό σαν «ρεϋμα άκρου όπορτουνισμού» (Άπαντα, 4η ρωσ. έκδ., τόμ. 13ος, σελ. 328). Στα 1900 ή Φαβιανή έταιρία μπήκε στο Έργατικό κόμμα. ΈΟ «σοσιαλισμός των φαβιανών» άποτελεί μιά από τίς πηγές τής ιδεολογίας των έργατικών. – 253.
- ¹³³ ΈΟ Λένιν παραθέτει απόσπασμα από τό γράμμα του Φ. Ένγκελς προς τόν Φ. Α. Ζόργκε τής 18 του Γενάρη 1893 (βλ. Κ. Μάρξ και Φ. Ένγκελς. Διαλεχτά γράμματα, ρωσ. έκδ., 1953, σελ. 459). – 254.
- ¹³⁴ Βλ. Κ. Μάρξ και Φ. Ένγκελς. Διαλεχτά γράμματα, ρωσ. έκδ., 1953, σελ. 477–478.
Κριτική των έκδηλώσεων του Ν. Λαφάργκ και Γκ. Φόλμαρ βλ. στην έργασία του Φ. Ένγκελς «Τό άγροτικό ζήτημα στη Γαλλία και τή Γερμανία» (Διαλεχτά έργα σε δύο τόμους, τόμ. ΙΙ, ρωσ. έκδ., 1955, σελ. 401–421). – 254.
- ¹³⁵ Βλ. Κ. Μάρξ και Φ. Ένγκελς. Άπαντα, τόμος XXIX, ρωσ. έκδ., 1946, σελ. 346. – 254.
- ¹³⁶ Βλ. Κ. Μάρξ και Φ. Ένγκελς. Διαλεχτά γράμματα, ρωσ. έκδ., 1953, σελ. 332. – 255.

- ¹³⁷ Βλ. Κ. Μάρξ και Φ. Ένγκελς. Διαλεχτά έργα σέ δύο τόμους, τόμ. ΙΙ, ρωσ. έκδ., 1955, σελ. 24. – 256.
- ¹³⁸ Βλ. Κ. Μάρξ και Φ. Ένγκελς. Διαλεχτά γράμματα, ρωσ. έκδ., 1953, σελ. 398. – 257.
- ¹³⁹ *Άπεργία τής Ντεκαζβίλ* – αϋθόρμητη άπεργία 2 χιλιάδων άνθρακωρύχων στήν πόλη Ντεκαζβίλ (διαμέρισμα Άϊβερόν) τής Γαλλίας. Η άπεργία ξεσπασε έπειδή ήταν άφόρητες οί συνθήκες τής έργασίας και είχε ένταθει ή έκμετάλλευση τών έργατών από τούς έπιχειρηματίες τής «Έταιρίαςτών ιδιοκτητών άνθρακωρυχείων και χυτηρίων τής Άϊβερόν» και συνεχίστηκε 5 μήνες, από τό Γενάρη ώς τόν Ιούνη του 1886. Οί έργάτες πρόβαλλαν μιά σειρά αιτήματα, κι' ανάμεσα σ' αϋτά νά καταργηθει τό μαγαζί πούλησης έμπορευμάτων του ιδιοκτήτη και ν' άπολυθει ο διεθυντής πού φημιζόταν για τήν έξαιρετική σκληρότητα του. Στή σύγκρουση τής διεύθυνσης μέ τούς έργάτες, σκοτώθηκε ο διεθυντής. Η κυβέρνηση έστειλε στήν Ντεκαζβίλ στρατό, πράγμα πού προκάλεσε μεγάλη άναταραχή στή Γαλλία και πολλές συγκεντρώσεις διαμαρτυρίας στό Παρίσι και στίς έπαρχίες. Ο Ζ. Γκέν και ο Π. Λαφάργκ μίλησαν σέ συγκέντρωση του Παρισιου και διαμαρτυρήθηκαν ένάντια στίς ένέργειες τής κυβέρνησης και τών έπιχειρηματιών. Οί σοσιαλιστικές έφημερίδες «*Cri du Peuple*» και «*Intransigeant*» άνοιξαν έρανο ύπέρ τών άπεργών. Σέ μιά θυελλώδη συζήτηση σχετικά μέ τήν άπεργία τής Ντεκαζβίλ στή γαλλική βουλή (ή έπερώτηση έγινε από τούς έργάτες βουλευτές σοσιαλιστές Μπαλύ, Καμελίν) οί άστοί βουλευτές μαζί και οί ριζοσπάστες πού σ' αϋτούς ανήκαν μέχρι τότε οί έργάτες βουλευτές, ύποστήριξαν τήν κυβέρνηση και τίς διώξεις ένάντια στους άπεργούς. Αϋτό οδήγησε στήν άποχώρηση τών έργατών βουλευτών από τούς ριζοσπάστες και στή δημιουργία ανεξάρτητης εργατικής ομάδας στή γαλλική βουλή. Ο Φ. Ένγκελς παρακολουθούσε μέ προσοχή τήν εξέλιξη τών γεγονότων εκείνης τής περιόδου στή Γαλλία κι' έδινε μεγάλη σημασία «σ' αϋτή τήν πρώτη τολμηρή και ανεξάρτητη έκδήλωση του γαλλικού προλεταριάτου στή βουλή» (Κ. Μάρξ και Φ. Ένγκελς. Άπαντα, τόμ. XXVII, ρωσ. έκδ., 1935, σελ. 538). – 257.
- ¹⁴⁰ Βλ. Κ. Μάρξ και Φ. Ένγκελς. Άπαντα, τόμ. XXVII, ρωσ. έκδ., 1935, σελ. 554–555. – 257.
- ¹⁴¹ Τό άκόλουθο μέρος του προλόγου, πού αρχίζει από τίς λέξεις: «Στά 1889 άρχισε στήν Άγγλία», δημοσιεύτηκε στήν μπολσεβίκικη έφημερίδα «Νάσε Έχο», στό φύλλο αρ. 13, τής 8 του Άπρίλη 1907 μέ τήν παρακάτω είσαγωγή: «Πολύ σύντομα θά κυκλοφορήσει σέ έκδοση του Π. Ντάουγκε ή άλληλογραφία του Μάρξ και του Ένγκελς μέ τό φίλο και συνεργάτη τους Ζόργκε πού ζούσε στήν Άμερική. Λόγω του ένδιαφέροντος πού παρουσιάζει ή έκδοση αϋτή, άς μάς επιτραπεί ν' αναδημοσιεύσουμε έδω μέρος του προλόγου στή ρωσική μετάφραση αϋτου του βιβλίου· τό μέρος αϋτό είναι άφιερωμένο στή στάση του Μάρξ και του Ένγκελς άπέναντι στήν άναμενόμενη επανάσταση στή Ρωσία. Αρχίζουμε από δύο χαρακτηριστικά σχόλια του Ένγκελς για τή σημασία τής Γαλλικής επανάστασης και για τήν ένδεχόμενη επανάσταση στή Γερμανία». – 257.

- ¹⁴² Βλ. Κ. Μάρξ και Φ. Ένγκελς. Διαλεχτά γράμματα, ρωσ. έκδ., 1953, σελ. 415-416. – 258.
- ¹⁴³ Βλ. Κ. Μάρξ και Φ. Ένγκελς. Άπαντα, τόμ. XXVII, ρωσ. έκδ., 1940, σελ. 360. – 259.
- ¹⁴⁴ Πρόκειται για τό ρωσο-τουρκικό πόλεμο τοῦ 1877-1878. – 259.
- ¹⁴⁵ Βλ. Κ. Μάρξ και Φ. Ένγκελς. Διαλεχτά γράμματα, ρωσ. έκδ., 1953, σελ. 311. – 259.
- ¹⁴⁶ Ἡ γνωριμία ὀρισμένων ἐπιφανῶν ἐκπρόσωπων τῆς ρωσικῆς κοινωνικῆς σκέψης μέ τά ἔργα τοῦ Κ. Μάρξ ἄρχισε ἤδη ἀπό τή δεκαετία 1840-1850. Στά 1872 κυκλοφόρησε ἡ πρώτη ρωσική έκδοση τοῦ «Κεφαλαίου» μέ μετάφραση τοῦ Γκ. Α. Λοπάτιν και Ν. Φ. Ντανιελσόν. Ἦταν ἡ πρώτη μετάφραση τοῦ «Κεφαλαίου» σέ ξένη γλώσσα. Στά 1870-1880 μέ τήν εὐκαιρία τῆς έκδοσης τοῦ «Κεφαλαίου» γινόταν στίς στήλες τῶν νόμιμων περιοδικῶν – «Ότέτσεστβενιγε Ζαπίσκι», «Βέστνικ Ἐβρόπι», «Σλόβο» – πλατιά συζήτηση, στήν ὀποία ἔπαιρναν μέρος διαπρεπεῖς δημοσιολόγοι κι' ἐπιστήμονες τῆς Ρωσίας. Μεγάλο ἐνδιαφέρον για τό «Κεφάλαιο» ἔδειξαν οἱ παράνομοι ὀμίλοι, ἡ ἐπαναστατική νεολαία τοῦ 1870-1880 και ὁ παράνομος τύπος ἐκείνου τοῦ καιροῦ. – 259.
- ¹⁴⁷ *Ναροντοβόλτσι* – μέλη τῆς «Ναρόντναγια βόλια» («Λαϊκή θέληση») – μυστικῆς πολιτικῆς ὀργάνωσης τῶν ναρόντικων-τρομοκρατῶν πού ἐμφανίστηκε τόν Αὐγουστο τοῦ 1879 ὕστερα ἀπό τή διάσπαση τῆς ναροντικιστικῆς ὀργάνωσης «Ζεμλιά ι βόλια». Ἡ «Ναρόντναγια βόλια» εἶχε ἐπικεφαλῆς Ἐκτελεστική ἐπιτροπή πού ἀποτελοῦνταν ἀπό τούς Α.Ι. Ζελιάμποφ, Α. Ντ. Μιχάηλοφ, Μ.Φ. Φρολένκο, Ν.Α. Μορόζοφ, Β.Ν. Φίγκνερ, Σ.Α. Περόβσκαγια, Α.Α. Κβιατκόβσκι κ.ἄ. Οἱ ναροντοβόλτσι, ἄν και ἔξακολουθοῦσαν νά παραμένουν στίς θέσεις τοῦ ναροντικιστικοῦ οὔτοπικοῦ σοσιαλισμοῦ, μπῆκαν στόν πολιτικό ἀγῶνα, θεωρώντας σάν βασικό καθῆκον τήν ἀνατροπή τῆς ἀπολυταρχίας και τήν κατάκτηση τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας. Τό πρόγραμμά τους πρόβλεπε τήν ὀργάνωση μιᾶς «μόνιμης λαϊκῆς ἀντιπροσωπείας» πού θά ἐκλεγόταν μέ βάση τό γενικό ἐκλογικό δικαίωμα, τήν καθιέρωση δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν, τή μεταβίβαση τῆς γῆς στό λαό, τήν ἐπεξεργασία μέτρων για νά περάσουν τά ἐργαστάσια και οἱ φάμπρικες στά χέρια τῶν ἐργατῶν. «Οἱ ναροντοβόλτσι, – ἔγραφε ὁ Β.Ι. Λένιν, – περνώντας στήν πολιτική πάλι, ἔκαναν ἕνα βῆμα μπρός, δέν κατόρθωσαν ὀμως νά συνδέσουν αὐτή τήν πάλι μέ τό σοσιαλισμό» (Άπαντα, 5η έκδ., τόμ. 9ος, σελ. 180).
- Οἱ ναροντοβόλτσι ἔκαναν ἡρωική πάλι ἐναντία στήν τσαρική ἀπολυταρχία, ξεκινώντας ὀμως ἀπό τή λαθεμένη θεωρία τῶν «δραστήριων» ἡρώων και τῆς «παθητικῆς» μάζας, ὀπολόγιζαν νά πετύχουν τό μετασχηματισμό τῆς κοινωνίας χωρίς τή συμμετοχή τοῦ λαοῦ, μέ τίς δικές τους δυνάμεις, μέ τήν ἀτομική τρομοκρατία, μέ τόν ἐκφοβισμό και τήν ἀποδιοργάνωση τῆς κυβέρνησης. Μετά τήν 1 τοῦ Μάρτη 1881 (δολοφονία τοῦ Ἐλέξανδρου Β') ἡ κυβέρνηση μέ τούς ἄγριους διωγμούς, τίς ἐκτελέσεις και τίς προβοκάτσιες τσάκισε τήν ὀργάνωση «Ναρόντναγια βόλια». Οἱ ἐπανειλημμένες προσπάθειες για τήν ἀνασυγκρότηση τῆς «Ναρόντναγια βόλια», πού ἔγιναν ἀπό τούς ναροντοβόλτσι στή δεκαε-

τία 1880–1890, ἔμειναν χωρίς ἀποτέλεσμα. Ἐτσι, τό 1886 ἐμφανίστηκε μιά ομάδα μ' ἐπικεφαλῆς τόν Α.Ι. Οὐλιάνοφ (ἀδελφό τοῦ Β.Ι. Λένιν) καί τόν Π.Γ. Σεβίρεφ πού ἀκολουθοῦσε τίς παραδόσεις τῆς «Ναρόντναγια βόλια». Μετά τήν ἀποτυχημένη προσπάθεια ὀργάνωσης τῆς δολοφονίας τοῦ Ἀλέξανδρου Γ' τό 1887, ἡ ομάδα ἀνακαλύφθηκε καί τά δραστήρια μέλη τῆς ἐκτελέστηκαν.

Ὁ Β.Ι. Λένιν κατακρίνοντας τό λαθεμένο, οὐτοπιστικό πρόγραμμα καί τήν τακτική τῆς ἀτομικῆς τρομοκρατίας τῶν ναροντοβόλτσι, μιλοῦσε ταυτόχρονα μέ μεγάλο σεβασμό γιά τό γεμάτο αὐτοθυσία ἀγώνα τῶν μελῶν τῆς «Ναρόντναγια βόλια» ἐνάντια στόν τσαρισμό, ἐκτιμοῦσε βαθιά τή συνωμοτική τους τεχνική καί τήν αὐστηρά συγκεντρωτική ὀργάνωσή τους.

Τσιορνοπερεντέλτσι (Γκ. Β. Πλεχάνοφ, Μ.Ρ. Ποπόφ, Π.Μπ. Ἀξελρόντ, Α. Γκ. Ντέϊτς, Γ.Β. Στεφάνοβιτς, Β.Ι. Ζασούλιτς, Ο.Β. Ἀπτεκμαν, Β.Ν. Ἰγκνάτοφ, ἀργότερα Α.Π. Μπουλάνοφ κ.ἄ.) στίς προγραμματικές τους διεκδικήσεις ὑποστήριζαν βασικά τήν πλατφόρμα τῆς «Ζεμλιά ἰ βόλια». Στή Ρωσία καί στό ἐξωτερικό, ὅπου ἐκπατρίστηκαν τό 1880 οἱ Πλεχάνοφ, Ντέϊτς, Ζασούλιτς, Στεφάνοβιτς κ.ἄ., ἔβγαινε τό περιοδικό «Τσιόρνι Περεντέλ» καί ἡ ἔφημερίδα «Ζερνό». Ἀργότερα ἕνα μέρος τῶν τσιορνοπερεντέλτσι τράβηξε ἐξελικτικά πρὸς τό μαρξισμό (οἱ Πλεχάνοφ, Ἀξελρόντ, Ζασούλιτς, Ντέϊτς, καί Ἰγκνάτοφ δημιούργησαν τό 1883 τήν πρώτη ρωσική μαρξιστική ὀργάνωση, τήν ομάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς»)· οἱ ἄλλοι μετά τήν 1 τοῦ Μάρτη 1881 προσχώρησαν στοὺς ναροντοβόλτσι. – 259.

¹⁴⁸ Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Διαλεχτά γράμματα, ρωσ. ἔκδ., 1953, σελ. 340. – 260.

¹⁴⁹ Γιά τίς «Διαφωνίες μας» καί γιά τό χαρακτήρα τῆς ἐπικείμενης ἐπανάστασης στή Ρωσία ὁ Ἐνγκελς ἔγραψε σέ γράμμα του πρὸς τήν Β.Ι. Ζασούλιτς στίς 23 τοῦ Ἀπρίλη 1885 (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Διαλεχτά γράμματα, ρωσ. ἔκδ., 1953, σελ. 387–389).

Τό γράμμα δημοσιεύτηκε γιά πρώτη φορά τό 1925 στή συλλογή «Ἡ ομάδα “Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς”», ἀρ. τεύχ. 3. – 260.

¹⁵⁰ Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Ἀπαντα, τόμ. XXVIII, ρωσ. ἔκδ., 1935, σελ. 633 καί 634. – 260.

¹⁵¹ Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Ἀπαντα, τόμ. XXVIII, ρωσ. ἔκδ., 1935, σελ. 636. – 260.

¹⁵² Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη τή μελέτη «Νά πεθάνουμε γιά τή δημοκρατία» ἀπό τή σειρά τῶν μελετῶν «Ἡ γερμανική καμπάνια γιά τό αὐτοκρατορικό σύνταγμα» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Ἀπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 169–207). – 261.

¹⁵³ Τό ἄρθρο «*Λάριν καί Χρυσταλιόφ*» γιά πρώτη φορά δημοσιεύτηκε στίς 15 τοῦ Ἀπρίλη 1907 στήν ἔφημερίδα «Τρούντ», ἀρ. φύλ. 1.

«*Τρούντ*» («Ἔργασία») – μπολσεβίκικη νόμιμη καθημερινή φιλολογική-πολιτική ἔφημερίδα. Βγῆκε μόνο ἕνα φύλλο στίς 15 (28) τοῦ

Ἀπρίλη 1907. Τὴν ἄλλη κιόλας μέρα ὁ στρατιωτικός διοικητής Πετρούπολης ἀπαγόρευσε τὴν ἐκδοσὴ της. – 266.

¹⁵⁴ «*Ναρόντναγια Γκαζέτα*» («*Λαϊκὴ Ἐφημερίδα*») – μενσεβίκικη ἐφημερίδα· ἔβγαине στὴν Πετρούπολη τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1907. Βγήκαν 2 φύλλα. – 266.

¹⁵⁵ Στὶς ἐκλογές τοῦ γερμανικοῦ Ράϊχσταγκ, πού ἔγιναν τὸ Γενάρη τοῦ 1907, οἱ σοσιαλδημοκράτες ἔχασαν 36 ἔδρες καὶ ἀντὶ 79 βουλευτές πού εἶχαν πρὶν, ἔβγαλαν στὸ Ράϊχσταγκ μόνο 43. Αὐτὸ ἔγινε γιὰτί ὁ καγκελάριος Μπύλοφ πέτυχε νὰ συσπειρώσει τοὺς συντηρητικούς, τοὺς ἐθνικο-φιλελεύθερους καὶ τοὺς ὀπαδούς «τῆς ἐλεύθερης σκέψης» κάτω ἀπὸ τὸ σύνθημα τῆς ὑποστήριξης μιᾶς δραστήριας ἀποικιοκρατικῆς πολιτικῆς τῆς Γερμανίας ἐνάντια στοὺς σοσιαλδημοκράτες καὶ στὸ κέντρο.

Τὸ ἄρθρο τοῦ Φ. Μέρινγκ «*Deutscher Liberalismus und russische Duma*» («*Ὁ γερμανικὸς φιλελευθερισμὸς καὶ ἡ ρωσικὴ Δούμα*») γράφτηκε ἀπ' ἀφορμὴ τὴν ἥττα τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας στὶς ἐκλογές. – 272.

¹⁵⁶ Κ. Μάρξ. «*Ἡ ἀστική τάξη καὶ ἡ ἀντεπανάσταση*» (βλ. Κ. Μάρξ καὶ Φ. Ἐνγκελς. Ἄπαντα, 2η ρωσ. ἐκδ., τόμ. 6ος, σελ. 116–117). – 273.

¹⁵⁷ «*Ἡ Νέα Ἐφημερίδα τοῦ Ρήνου*» («*Neue Rheinische Zeitung*») ἔβγαине καθημερινά στὴν Κολωνία κάτω ἀπὸ τὴ διεύθυνση τοῦ Κ. Μάρξ ἀπὸ τὴν 1 τοῦ Ἰούνη 1848 ὡς τὶς 19 τοῦ Μάη 1849. Στὴ σύνταξη ἀνήκαν οἱ Φ. Ἐνγκελς, Β. Βόλφ, Γκ. Βέερτ, Φ. Βόλφ, Ε. Ντρόνκε, Φ. Φρόϊλιγκρατ καὶ Γ. Μπρὺγκερς.

Ἡ ἐφημερίδα, πού ἦταν μαχητικὸ ὄργανο τῆς προλεταριακῆς πτέρυγας τῆς δημοκρατίας, ἔπαιζε ρόλο διαπαιδαγώγησης τῶν λαϊκῶν μαζῶν, τὶς ξεσήκωνε στὴν πάλη ἐνάντια στὴν ἀντεπανάσταση. Τὰ κύρια ἄρθρα πού καθόριζαν τὴ θέση τῆς ἐφημερίδας πάνω στὰ σοβαρότερα ζητήματα τῆς γερμανικῆς καὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐπανάστασης, γράφονταν κατὰ κανόνα, ἀπὸ τὸν Μάρξ καὶ τὸν Ἐνγκελς.

Ἡ ἀποφασιστικὴ καὶ ἀδιάλλακτη θέση τῆς «*Νέας Ἐφημερίδας τοῦ Ρήνου*», ὁ μαχητικὸς διεθνισμὸς της, ἡ ἐμφάνιση στὶς στήλες της τῶν πολιτικῶν ἀποκαλύψεων πού στρέφονταν ἐνάντια στὴν πρωσσικὴ κυβέρνηση καὶ στὶς τοπικὲς ἀρχές τῆς Κολωνίας, ὅλα αὐτὰ, ἀπὸ τοὺς πρώτους κιόλας μῆνες τῆς ὑπαρξης τῆς ἐφημερίδας, συγκέντρωσαν ἐναντιὰ της τὸ μίσος τοῦ φεουδαρχικοῦ-μοναρχικοῦ καὶ φιλελεύθερου-ἀστικοῦ τύπου, καθὼς καὶ τὶς διώξεις ἀπὸ μέρους τῆς κυβέρνησης πού ἐντάθηκαν ἰδιαίτερα μετὰ τὸ ἀντεπαναστατικὸ πραξικόπημα στὴν Πρωσσία.

Παρ' ὅλες τὶς διώξεις καὶ τὰ ἀστυνομικὰ ἐμπόδια ἡ «*Νέα Ἐφημερίδα τοῦ Ρήνου*» υπεράσπιζε θαρραλέα τὰ συμφέροντα τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατίας, τὰ συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου. Τὸ Μάη τοῦ 1849, σὲ συνθήκες γενικῆς ἐπίθεσης τῆς ἀντεπανάστασης, ἡ πρωσσικὴ κυβέρνηση, ἐκμεταλλεζόμενη τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Μάρξ δὲν εἶχε πάρει πρωσσικὴ ὑπηκοότητα, ἔβγαλε διαταγὴ γιὰ τὴν ἀπέλασή του ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς Πρωσσίας. Ἡ ἀπέλαση τοῦ Μάρξ καὶ οἱ διώξεις ἐνάντια στοὺς ἄλλους συντάκτες τῆς «*Νέας Ἐφημερίδας τοῦ Ρήνου*» ἀποτέλεσαν τὴν αἰ-

τία διακοπής της έκδοσής της. Τό τελευταίο, τό φύλλο ἀρ. 301 τῆς ἐφημερίδας, τυπωμένο μέ κόκκινη μελάνη, βγήκε στίς 19 τοῦ Μάη 1849. Στό ἀποχαιρετιστήριο μήνυμα πρὸς τοὺς ἐργάτες οἱ συντάκτες τῆς ἐφημερίδας διακήρυξαν ὅτι «ἡ τελευταία τους λέξη παντοῦ καί πάντοτε θά εἶναι ἡ ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης!». – 276.

¹⁵⁸ Βλ. Κ. Μάρξ, «Τό νομοσχέδιο γιά τήν κατάργηση τῶν φεουδαρχικῶν ἐπιβαρύνσεων» (Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Ἄπαντα, 2η ρωσ. ἐκδ., τόμ. 5ος, σελ. 299). – 278.

¹⁵⁹ «*Vorwärts*» («Ἐμπρός») – καθημερινή ἐφημερίδα, κεντρικό ὄργανο τοῦ Γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος· ἐβγαίνει στό Βερολίνο ἀπό τό 1891 μέ ἀπόφαση τοῦ συνέδριου τῆς Χάλλης τοῦ κόμματος καί μέ τόν τίτλο «*Vorwärts. Berliner Volksblatt*», σάν συνέχεια τῆς ἐφημερίδας «*Berliner Volksblatt*» («Λαϊκή Ἐφημερίδα τοῦ Βερολίνου»), πού ἐβγαίνει ἀπό τό 1884. Ἀπό τίς στήλες τῆς ἐφημερίδας ὁ Φ. Ἐνγκελς ἔκανε πάλι ἐνάντια σέ κάθε ἐκδήλωση τοῦ ὀπορτουνισμοῦ. Μετά τό 1895, ὕστερα ἀπό τό θάνατο τοῦ Ἐνγκελς, ἡ σύνταξη τῆς «*Vorwärts*» ἔπεσε στά χέρια τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τοῦ κόμματος καί δημοσίευε συστηματικά ἄρθρα τῶν ὀπορτουνιστῶν. Ἡ «*Vorwärts*», δίνοντας μεροληπτική εἰκόνα τῆς πάλης ἐνάντια στόν ὀπορτουνισμό καί στόν ἀναθεωρητισμό πού γινόταν στό ΣΔΕΚΡ, ὑποστήριζε τοὺς «οἰκονομιστές», καί ἀργότερα μετά τή διάσπαση τοῦ κόμματος, τοὺς μενσεβίκους. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης ἡ «*Vorwärts*» δημοσίευε τά συκοφαντικά ἄρθρα τοῦ Τρότσκι, χωρίς νά δίνει στόν Λένιν, στοὺς μπολσεβίκους τή δυνατότητα νά ἀνασκευάζουν τίς συκοφαντίες καί νά δίνουν μιά ἀντικειμενική εἰκόνα τῆς κατάστασης μέσα στό κόμμα.

Στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἡ «*Vorwärts*» ἀκολουθοῦσε σοσιαλσωβινιστικές θέσεις· μετά τή Μεγάλη Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἔκανε ἀντισοβιετική προπαγάνδα. Ἐβγαίνει στό Βερολίνο ὡς τό 1933. – 279.

¹⁶⁰ Στή συνδιάσκεψη τῆς κομματικῆς ὀργάνωσης τῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού συνήλθε στό Τεριόκι (Φιλλανδία), στίς 25 τοῦ Μάρτη (7 τοῦ Ἀπρίλη) 1907, πῆραν μέρος 133 ἀντιπρόσωποι (92 μπολσεβίκοι καί 41 μενσεβίκοι), ἀπό αὐτούς πάνω ἀπό 100 ἀντιπρόσωποι ἦσαν ἐργάτες. Οἱ ἐκλογές γιά τή συνδιάσκεψη κράτησαν πάνω ἀπό ἓνα μήνα καί ἔγιναν κάτω ἀπό τόν ἔλεγχο εἰδικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ΚΕ. Σ' αὐτές πῆρε μέρος ἡ τεράστια πλειοψηφία τῶν μελῶν τῆς ὀργάνωσης. Ὁ Λένιν ἦταν πρόεδρος τῆς συνδιάσκεψης καί μίλησε γιά τό ζήτημα τῆς ἀνασυγκρότησης τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης καί γιά τά ζητήματα τῆς ὀργανωτικῆς δουλιᾶς τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης.

Ἡ συνδιάσκεψη συζήτησε τά παρακάτω ζητήματα: γιά τήν ἀνασυγκρότηση τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ· γιά τήν ἐκπροσώπηση τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης στή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς II Δούμας· γιά τό ἀπαράδεκτο τῆς συνεργασίας τῆς σοσιαλδημοκρατίας στόν ἀστικό τύπο· γιά τήν Πρωτομαγιά καί τήν τακτική τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ἡ συνδιάσκεψη ἐνέκρινε μέ συντριπτική πλειοψηφία τό σχέδιο ἀνασυγκρότησης πού εἶχε ἐκπονηθεῖ ἀπό τοὺς μπολσεβίκους. Βασικό σημεῖο αὐτοῦ τοῦ σχεδίου ἦταν ὅτι ἡ συνδιάσκεψη ἀναγνωρίζοταν σάν μόνιμο, καθοδηγητικό ὄργανο τῆς τοπικῆς ὀργάνωσης πού

συγκαλείται περιοδικά κι' εκλέγει τό εκτελεστικό της ὄργανο, τήν 'Επιτροπή Πετρούπολης, ή ὁποία δρᾶ στή πλαίσια τῶν ὁδηγιῶν τῆς συνδιάσκεψης. Ἐκλέχτηκε νέα Ἐπιτροπή Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό 19 ἄτομα. Ἀπό τήν ὁργάνωση Πετρούπολης ἐκλέχτηκε ὁ Λένιν γιά τή σύνδεση μέ τή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα τῆς II Δούμας. Ἡ συνδιάσκεψη κατέκρινε δριμύτατα κάθε συνεργασία τῶν σοσιαλδημοκρατῶν στόν ἀστικό τύπο.

Ἡ συνδιάσκεψη ἔβαλε τέρμα στή διάσπαση πού ὑπῆρχε στήν ὁργάνωση Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τόν καιρό τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Γενάρη 1907.

Ἡ δεύτερη σύνοδος τῆς συνδιάσκεψης ἔγινε ἐπίσης στό Τεριόκι στίς 8 (21) τοῦ Ἀπρίλη 1907. Ἡ ἡμερήσια διάταξη περιλάβαινε τά παρακάτω θέματα: ὁ γιορτασμός τῆς Πρωτομαγιάς· ἡ καμπάνια τῶν συγκεντρώσεων· τό συμβούλιο τῶν πληρεξούσιων· οἱ ἐκλογές γιά τό V συνέδριο τοῦ κόμματος· ἔκθεση τοῦ Ἀλέξινσκι, βουλευτῆ τῆς II Κρατικῆς δούμας· ὁργανωτικά ζητήματα· τό συνεταιριστικό κίνημα· ἡ πάλη ἐναντία στίς μαῦρες ἑκατονταρχίες· ἡ ἀνεργία. Ὡστόσο, ἀπό ἔλλειψη χρόνου, τά τρία τελευταῖα θέματα δέν συζητήθηκαν. Ἡ συνδιάσκεψη πῆρε ἀπόφαση νά γιορταστεῖ ἡ Πρωτομαγιά μέ γενική 24ωρη ἀπεργία καί συγκεντρώσεις· ἀποφασίστηκε νά ὁργανωθεῖ Συμβούλιο πληρεξούσιων τῆς Πετρούπολης καί τοῦ κυβερνεῖου Πετρούπολης καί γιά τό σκοπό αὐτό νά κληθοῦν ἀμέσως ὅλοι οἱ πληρεξούσιοι κατά ἀχτίδες. Σχετικά μέ τίς ἐκλογές γιά τό V συνέδριο τοῦ κόμματος ἡ συνδιάσκεψη ἀποφασίσει ν' ἀναθέσει τήν ἐπεξεργασία τοῦ τεχνικοῦ μέρους τῶν ἐκλογῶν κατά τό δεύτερο στάδιο στήν Ἐπιτροπή Πετρούπολης καί ἀρκέστηκε νά βγάλει ἀπό τά μέλη τῆς Ἐπιτροπῆ πληρεξούσιων ἀπό 7 ἄτομα. Ἡ συνδιάσκεψη συζήτησε τήν ἔκθεση τοῦ βουλευτῆ Ἀλέξινσκι· τήν ἐπεξεργασία τῆς ἀπόφασης πάνω στήν ἔκθεσή του τήν ἀνάθεσε σέ εἰδική ἐπιτροπή. Ἡ συνδιάσκεψη πῆρε ἐπίσης μιά σειρά ἀποφάσεις πάνω στή ὁργανωτικά ζητήματα.

Ὁ Λένιν μίλησε στή διάρκεια τῶν συζητήσεων πάνω στήν ἔκθεση τοῦ Ἀλέξινσκι καί σύστησε στήν ἀντιπροσωπεία τῆς Πετρούπολης νά ὑποβάλει στό V συνέδριο τοῦ κόμματος πρόταση νά κληθοῦν στό συνέδριο ἐκπρόσωποι τῶν μαχητικῶν ὁμάδων, ἐφόσον ὑπῆρχε ζήτημα ἀναδιοργάνωσής τους. — 280.

¹⁶¹ Ἡ συνδιάσκεψη γιά τήν ἀποχή — γενική συνδιάσκεψη πόλης τῆς ὁργάνωσης Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ πού συγκλήθηκε ἀπό τήν Ἐπιτροπή Πετρούπολης στίς 11 (24) τοῦ Φλεβάρη 1906 γιά νά λύσει τό ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα. Τή συνδιάσκεψη τήν καθοδηγοῦσε ὁ Β.Ι. Λένιν. Σ' αὐτήν πῆραν μέρος 65 ἀντιπρόσωποι μέ θετική ψῆφο. Οἱ ἐκλογές γιά τή συνδιάσκεψη γίνονταν ὕστερα ἀπό συζήτηση καί ψηφοφορία πάνω στίς πλατφόρμες τακτικῆς τῶν μπολσεβίκων καί τῶν μενσεβίκων μέ ἀναλογία 1 ἀντιπρόσωπος σέ κάθε 30 μέλη τοῦ κόμματος πού ἔπαιρναν μέρος στήν ψηφοφορία. Οἱ μπολσεβίκοι πῆραν στίς ἐκλογές σημαντική πλειοψηφία. Οἱ μενσεβίκοι ἀπαίτησαν νά θεωρηθοῦν ἄκυροι οἱ ψῆφοι τῆς περιφερειακῆς ὁργάνωσης τοῦ ΣΔΕΚΡ πού ἦταν ὀλόκληρη σχεδόν μπολσεβίκικη. Στή διάρκεια τῆς συζήτησης τοῦ θέματος γιά τήν περιφερειακή ὁργάνωση τοῦ ΣΔΕΚΡ, ὁ Β.Ι. Λένιν ἐπενέβαινε μέ παρατηρήσεις καί ἀντιρήσεις. Ἡ συνδιάσκεψη ἐνέκρινε τήν ἀντιπροσώπευση τῆς περιφερειακῆς ὁργάνωσης. Ἄκουσε τόν ἀπολογι-

σμό δουλιᾶς τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης καί ψήφισε τήν ἀπόφαση τοῦ Λένιν πού ἀναγνώριζε ὅτι ἡ ἀντιπροσώπευση στή συνδιάσκεψη ἦταν νόμιμη, ὅτι ἡ συνδιάσκεψη ἦταν ἔγκυρη καί οἱ ἀποφάσεις της ὑποχρεωτικές. Εἰσήγηση γιά τή στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα ἔκανε ὁ Λένιν (στά πρακτικά τῆς συνδιάσκεψης ἡ εἰσήγηση τοῦ Λένιν δέν ὑπάρχει). Ὁ Λένιν στό τέλος τῆς εἰσήγησης διάβασε τήν ἀπόφαση γιά τήν τακτική τῆς ἐνεργοῦ ἀποχῆς. Τήν ἀπόφαση τῶν μενσεβίκων τή διάβασε ὁ Μάρτοφ. Μέ πλειοψηφία 36 ψήφων ὑπέρ καί 29 κατά ἡ συνδιάσκεψη τάχθηκε ὑπέρ τῆς τακτικῆς τῆς ἐνεργοῦ ἀποχῆς ἀπό τίς ἐκλογές γιά τή Δούμα. Ὡστόσο ἡ συνδιάσκεψη δέν πρόλαβε νά πάρει ἀπόφαση πού νά αἰτιολογεῖ λεπτομερειακά τήν τακτική τῆς ἐνεργοῦ ἀποχῆς.

Γιά τή συζήτηση καί τήν τελική ἔγκριση τῆς ἀπόφασης σχετικά μέ τήν τακτική τῆς ἐνεργοῦ ἀποχῆς συγκλήθηκε στά τέλη τοῦ Φλεβάρη – ἀρχές τοῦ Μάρτη ἡ δεύτερη γενική συνδιάσκεψη πόλης τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης· πῆραν μέρος 62 ἀντιπρόσωποι. Ἡ συνδιάσκεψη συζήτησε τίς ἀποφάσεις τοῦ Λένιν καί τοῦ Μάρτοφ, καθῶς καί τήν ἀπόφαση τῆς ἀχτίδας Ὀχτίνσκι, πού ὑπόβαλαν συμπληρωματικά οἱ μενσεβίκοι. Ὑστερα ἀπό μιά πολύωρη καί ὀξύτατη πάλη ἡ συνδιάσκεψη μέ 35 ψήφους ὑπέρ, 24 κατά καί μιά ἀποχή ψήφισε σάν βάση τήν ἀπόφαση πού πρότεινε ὁ Λένιν γιά τήν τακτική τῆς ἐνεργοῦ ἀποχῆς ἀπό τίς ἐκλογές τῆς Δούμας. Γιά τήν τελική διατύπωση τῆς ἀπόφασης σχετικά μέ τήν Κρατική δούμα ἡ συνδιάσκεψη ἔβγαλε ἐπιτροπή, στήν ὁποία μπῆκε καί ὁ Λένιν. Οἱ μενσεβίκοι ἀρνήθηκαν νά πάρουν μέρος στήν ἐπιτροπή κι' ἐγκατέλειψαν τή συνδιάσκεψη. – 282.

¹⁶² Πρόκειται γιά τή Διαχτιδική συνδιάσκεψη τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ πού συνῆλθε στίς 11–12 (24–25) τοῦ Ἰούνη 1906. Ἡ συνδιάσκεψη ἄρχισε τίς ἐργασίες της στήν Πετρούπολη κι' ἔπειτα, γιά συνωμοτικούς λόγους, συνέχισε τίς συνεδριάσεις στό Τεριόκι τῆς Φιλλανδίας. Ἡ συνδιάσκεψη συγκλήθηκε ἀπό τήν Ἐπιτροπή Πετρούπολης γιά τήν ἐπεξεργασία τῆς τακτικῆς τοῦ προλεταριάτου ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα. Πρίν ἀπό τίς ἐκλογές γιά τή συνδιάσκεψη ἔγινε συζήτηση γύρω ἀπό τίς δύο πλατφόρμες τακτικῆς: τή μενσεβίκικη ἀπόφαση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς γιά τήν ὑποστήριξη καντέτικης κυβέρνησης ἀπό τή Δούμα καί τίς μπολσεβίκικες ἀποφάσεις τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης «Γιά τή στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα» καί «Σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς κυβέρνησης ἀπό τή Δούμα», πού εἶχαν γραφεῖ ἀπό τόν Β.Ι. Λένιν (βλ. Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 13ος, σελ. 171–172, 204–205). Ἀποτέλεσμα τῆς συζήτησης ἦταν νά δοθοῦν ὑπέρ τῆς γραμμῆς τακτικῆς τῶν μπολσεβίκων 1760 ψῆφοι καί κατά 952 πού δόθηκαν ὑπέρ τῆς πλατφόρμας τῆς μενσεβίκικης ΚΕ.

Στή συνδιάσκεψη πῆραν μέρος 80 περίπου ἀντιπρόσωποι πού ἀντιπροσώπευαν γύρω στίς 4 χιλιάδες μέλη τοῦ κόμματος. Ὁ Λένιν ἐκλέχτηκε πρόεδρος τῆς συνδιάσκεψης καί καθοδηγοῦσε τίς ἐργασίες της. Ἐκανε τήν εἰσήγηση ἀπό μέρους τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ «Γιά τήν τακτική τοῦ κόμματος ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα». Ἀντιεισηγητής ἦταν ὁ Φ.Ι. Ντάν πού ὑποστήριξε τή μενσεβίκικη θέση τῆς ΚΕ. Ἡ πλειοψηφία ψήφισε ἀπόφαση πού ἐνέκρινε τήν τακτική τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης.

Ὁ Λένιν ἔκανε ἐπίσης στή συνδιάσκεψη εἰσήγηση «Γιά τήν ἐνότητα

του κόμματος». Στην απόφαση που πάρθηκε πάνω σ' αυτή την εισηγήση ή συνδιάσκεψη τόνιζε ότι ή ΚΕ που βγήκε στο IV συνέδριο του ΣΔΕΚΡ εκφράζει μόνο τη γνώμη της μειοψηφίας του κόμματος και διατύπωνε την απαίτηση να συγκληθεί καινούργιο συνέδριο του κόμματος. Η συνδιάσκεψη πήρε επίσης απόφαση για την αποκατάσταση σταθερής επαφής ανάμεσα στην κομματική οργάνωση Πετρούπολης και στη σοσιαλδημοκρατική ομάδα της Δούμας. - 282.

¹⁶³ Πρόκειται για την Πρώτη συνδιάσκεψη των στρατιωτικών και μαχητικών οργανώσεων του ΣΔΕΚΡ που έγινε στις 16-22 του Νοέμβρη (29 του Νοέμβρη 5 του Δεκέμβρη) 1906 στο Τάμπερφορς. Η συνδιάσκεψη συγκλήθηκε με πρωτοβουλία των οργανώσεων Πετρούπολης και Μόσχας, καθώς επίσης και του μπολσεβίκικου τμήματος της ΚΕ. Ο Β.Ι. Λένιν έπιδοκίμασε τη σύγκληση της συνδιάσκεψης και πήρε μέρος στην προετοιμασία της. Έγραψε γράμμα στους αντιπρόσωπους της συνδιάσκεψης και επίμονα τους προειδοποιούσε να μην πάρουν απερίσκεπτες αποφάσεις που θα έρχονταν σε αντίθεση με τη μπολσεβίκικη γραμμή αρχών. Το γράμμα του Λένιν διαβάστηκε στη συνδιάσκεψη.

Στη συνδιάσκεψη πήραν μέρος 19 αντιπρόσωποι με θετική ψήφο και 9 με συμβουλευτική που αντιπροσώπευαν 11 στρατιωτικές και 8 μαχητικές οργανώσεις, συμπεριλαμβανομένων και των αντιπροσώπων των Έπιτροπών Πετρούπολης και Μόσχας του ΣΔΕΚΡ. Στη συνδιάσκεψη αντιπροσωπεύτηκαν οι στρατιωτικές οργανώσεις Πετρούπολης, Κροστάνδης, Ρίγας, Μόσχας, Φιλλανδίας, Σεβαστούπολης, Λιμπάβα, Νίζνι Νόβγκοροντ, Καλούγκα, Βορόνεζ, Καζάν· οι μαχητικές οργανώσεις Πετρούπολης, Μόσχας, Σαράτοφ, Ούραλίων. Επιπλέον στη συνδιάσκεψη πήραν μέρος αντιπρόσωποι του Τεχνικού γραφείου της ΚΕ, του Νότιου-τεχνικού γραφείου και του επαναστατικού τμήματος της σοσιαλδημοκρατίας της Φιλλανδίας. Ανάμεσα στους αντιπρόσωπους ήταν οι Ε.Μ. Γιαροσλάβσκι, Ρ.Σ. Ζεμλιάτσκα, Ι.Α. Σάμμερ (Λιούμπιτς, Όστάπτσενκο), Ι.Χ. Λαλαγιάντς, Μ.Ν. Λιάντοφ κ.ά.

Η συνδιάσκεψη συζήτησε τα παρακάτω ζητήματα: 1) Απολογισμός του Οργανωτικού γραφείου· 2) Εκθέσεις των αντιπροσώπων· 3) Για τις προηγούμενες απόπειρες ένοπλης εξέγερσης· 4) Εκτίμηση της στιγμής· 5) Ο χαρακτήρας της ένοπλης εξέγερσης· 6) Τα καθήκοντα της στρατιωτικής και της μαχητικής οργάνωσης· 7) Ο χαρακτήρας της δουλειάς της στρατιωτικής οργάνωσης· 8) Για τη στάση απέναντι στις στρατιωτικές και μαχητικές οργανώσεις των άλλων κομμάτων και απέναντι στις άκομματικές· 9) Για τη δημιουργία στρατιωτικο-μαχητικών κέντρων σχετικά με την οργάνωση της ένοπλης εξέγερσης· 10) Για τη στάση των στρατιωτικο-μαχητικών οργανώσεων απέναντι στις γενικές προλεταριακές· 11) Η εισηγήση στο συνέδριο του κόμματος· 12) Για τους κανόνες αντιπροσώπευσης στο συνέδριο· 13) Για το Κεντρικό Όργανο και τον τύπο· 14) Για τη στάση απέναντι στη συνδιάσκεψη των στρατιωτικών οργανώσεων που συγκλήθηκε από την Κεντρική Έπιτροπή· 15) Εκλογές.

Η συνδιάσκεψη πήρε μια σειρά αποφάσεις: για την τρέχουσα στιγμή για το ρόλο του κόμματος στην ένοπλη εξέγερση (ή απόφαση πάρθηκε όμοφωνα σε ιδιαίτερη συνεδρίαση μόνο σαν γνώμη των παραβρισκόμενων στη συνδιάσκεψη μελών του κόμματος)· τα καθήκοντα των στρατιωτικών οργανώσεων· τα καθήκοντα των μαχητικών οργανώσεων· για

τή στάση απέναντι στις αντίστοιχες οργανώσεις τῶν ἄλλων κομμάτων καί απέναντι στις ἀκομματικές· γιά τό ρόλο τῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων στήν ἔνοπλη ἐξέγερση· γιά τή δουλιά ανάμεσα στούς ἀξιωματικούς· γιά τίς ἀπαλλοτριώσεις· γιά τή στάση απέναντι στή συνδιάσκεψη πού συγκλήθηκε ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτροπή· γιά τήν εἰσήγηση στό συνέδριο· γιά τούς κανόνες ἀντιπροσώπευσης στό συνέδριο· γιά τό προσωρινό γραφεῖο τῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων· γιά τό ἔντυπο ὄργανο καί τό ἐκδοτικό· γιά τόν τοπικό καί περιφερειακό τύπο· γιά τή δημιουργία πανρωσικῆς στρατιωτικῆς μαχητικῆς ὀργάνωσης· γιά τήν ἀπουσία ἀντιπρόσωπου τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἡ συνδιάσκεψη ἔβγαλε «Προσωρινό γραφεῖο» γιά τή σύγκληση Πανρωσικῆς στρατιωτικῆς συνδιάσκεψης· τό γραφεῖο διατηρήθηκε συνολικά δύο μῆνες.

Οἱ ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης δημοσιεύτηκαν στίς 7 τοῦ Δεκέμβρη 1906 στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 9, καί τά πρακτικά της ἐκδόθηκαν τό 1907 στήν Πετρούπολη. – 295.

¹⁶⁴ Λεπτομερειακή ἀνάλυση καί κριτική τοῦ 4ου γράμματος τῆς μενσεβίκικης ΚΕ πρὸς τίς κομματικές ὀργανώσεις ἔκανε ὁ Β.Ι. Λένιν στό ἄρθρο «Ἡ πολιτική κρίση καί ἡ χρεωκοπία τῆς ὀπορτουμιστικῆς τακτικῆς» (βλ. "Ἀπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 13ος, σελ. 352–368). – 301.

¹⁶⁵ «*Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα*» («Ἡμερολόγιο τοῦ Σοσιαλδημοκρατη») – δημοσιογραφικό ὄργανο πού τό ἔβγαζε ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ σέ ἀκανόνιστα χρονικά διαστήματα στή Γενεύη, ἀπό τό Μάρτη τοῦ 1905 ὡς τόν Ἀπρίλη τοῦ 1912 (μέ μεγάλες διακοπές). Βγῆκαν 16 φύλλα. Ἄρχισε νά βγαίνει ξανά τό 1916 στήν Πετρούπολη, ἀλλά κυκλοφόρησε μόνο ἓνα τεύχος. Στά πρῶτα ὀχτώ τεύχη (1905–1906) ὁ Πλεχάνοφ ὑποστήριζε τίς ἄκρες δεξιές μενσεβίκικες, ὀπορτουμιστικές ἀπόψεις, τασσόταν ὑπέρ τοῦ συνασπισμοῦ τῆς σοσιαλδημοκρατίας μέ τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη, ἀρνιόταν τή συμμαχία τοῦ προλεταριάτου μέ τήν ἀγροτιά, κατάκρινε τήν ἔνοπλη ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη. Στήν περίοδο 1909–1912 ὁ Πλεχάνοφ τάχθηκε ἐνάντια στούς μενσεβίκους-λικβινταριστές καί ὑπεράσπισε τίς παράνομες ὀργανώσεις τοῦ κόμματος («*Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα*», τεύχη 9–16). Στά βασικά, ὡστόσο, ζητήματα τακτικῆς ὁ Πλεχάνοφ παράμεινε στίς μενσεβίκικες θέσεις. Στό τεύχος 1 τοῦ «*Ντνιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα*», πού βγῆκε τό 1916, διατυπώνονταν καθαρά οἱ σοσιαλ-σωβινιστικές ἀπόψεις τοῦ Πλεχάνοφ.

Ἡ Β.Ι. Λένιν ἔκανε αὐστηρή κριτική στόν Πλεχάνοφ γιά τόν ὀπορτουισμό του καί τίς παρεκκλίσεις του ἀπό τόν ἐπαναστατικό μαρξισμό. – 302.

¹⁶⁶ Ἡ «Ἐκθεση στό V συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ σχετικά μέ τή διάσπαση τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης καί τή συγκρότηση κομματικοῦ δικαστήριου, πού συνδέεται μ' αὐτήν» ἐκδόθηκε σέ ἰδιαίτερη προσούρα τόν Ἀπρίλη τοῦ 1907 στό Βίμποργκ στά τυπογραφεῖα τῆς «Προλετάρι» μέ τήν ὑπόδειξη «Μόνο γιά τά μέλη τοῦ κομματικοῦ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ». Τό πρῶτο καί τό τελευταῖο μέρος τῆς προσούρας γράφτηκαν τόν Ἀπρίλη τοῦ 1907. «Ἡ ἀπολογία τοῦ Λένιν (ἢ τό κατηγορητήριό του ἐνάντια στή μενσεβίκικη μερίδα τῆς ΚΕ) στό κομματικό δικαστήριο» γράφτηκε τό Φλεβάρη καί διαβάστηκε ἀπ' αὐτόν στήν πρώτη συ-

νεοδρίαση τῆς δίκης, στά τέλη τοῦ Μάρτη 1907. – 306

¹⁶⁷ Ἡ συνέλευση τῶν 234 μπολσεβίκων τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ πού δούλευαν σ' ὅλες τίς ἀχτίδες τῆς Πετρούπολης, πήρε τήν παρακάτω ἀπόφαση σχετικά μέ τή στάση τῆς ὀμάδας τῶν μενσεβίκων στήν Πετρούπολη τόν καιρό τῆς ἐκλογικῆς καμπάνιας γιά τή II Κρατική δούμα καί σχετικά μέ τό κομματικό δικαστήριο πού ὀργανώθηκε μέ πρωτοβουλία τῆς μενσεβίκικης ΚΕ:

«1. Ἡ ὀμάδα τῶν σ.σ. μενσεβίκων φέρνει ὅλη τήν εὐθύνη γιά τή διάσπαση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης τόν καιρό τῆς ἐκλογικῆς καμπάνιας.

2. Οἱ διαπραγματεύσεις τῆς ὀμάδας τῶν μενσεβίκων μέ τούς καντέτους πρὶν τή διάσπαση καί μετὰ τή διάσπαση ἦταν στήν οὐσία ἀπαράδεκτα παζαρέματα γιά ἔδρες στή Δούμα, παζαρέματα πού ἔγιναν παρά τή θέληση τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ προλεταριάτου τῆς Πετρούπολης.

3. Εἶναι ἰδιαίτερα ἀπαράδεκτος ὁ τρόπος ἐνέργειας τοῦ σ. Ντάν πού ἔπαιξε τόν πῖο δραστήριο ρόλο σ' ὅλη τή διάσπαση καί στίς διαπραγματεύσεις μέ τούς καντέτους, ἐνῶ δέν ἦταν ἐξουσιοδοτημένος ἀπό καμιά κομματική ὀργάνωση νά κάνει τίς διαπραγματεύσεις αὐτές.

4. Ἡ στάση τῆς ὀμάδας τῶν μενσεβίκων ὕστερα ἀπό τή ρήξη τους μέ τούς καντέτους καί ἰδιαίτερα μετὰ τή σύναψη συμφωνίας τῶν ἀριστερῶν κομμάτων στήν Πετρούπολη, οἱ ἐπιδεικτικές διαμαρτυρίες ἐναντία σ' αὐτή τή συμφωνία καί ἡ ἐκκληση πρὸς τούς ἐκλογεῖς νά μὴν τήν ὑποστηρίξουν σέ μιά σειρά τμήματα τῆς Πετρούπολης, καθὼς ἐπίσης καί ἡ κωλυσιεργία στόν καταρτισμό τῶν ψηφοδέλτιων τῶν ἀριστερῶν κτλ., ὅλη αὐτή ἡ συμπεριφορά εἶναι ἀνοιχτή ὑπονόμευση τῆς προλεταριακῆς καί γενικῆς κομματικῆς ὑπόθεσης πρὸς ὄφελος τοῦ κόμματος τῶν καντέτων.

Γιαυτό ἡ συνέλευση ἐκφράζει τήν ἐπιθυμία, τό μπολσεβίκικο τμήμα τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς συνδιάσκεψης τῆς Πετρούπολης πού παρέμεινε μετὰ τήν ἀποχώρηση τῆς ὀμάδας τῶν μενσεβίκων, νά πάρει μέρος στό κομματικό δικαστήριο πού ὀργανώνεται μέ πρωτοβουλία τῆς ΚΕ καί νά ἀντικατηγορήσει τή μενσεβίκικη ὀμάδα καί τό σ. Ντάν γιά τήν ἀπαράδεκτη πολιτικά στάση τους.

Ἡ συνέλευση προτείνει σ' ὅλα τά στελέχη σ' ἀντιστάθμισμα τῆς καμπάνιας πού ξεσήκωσε ἡ ΚΕ ἐναντία στόν Ν. Λένιν προσωπικά, νά ἐνημερώσουν ἀμέσως καί πλατιά τό προλεταριάτο τῆς Πετρούπολης γιά ὅλη τήν πορεία τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἐκλογικῆς καμπάνιας στήν Πετρούπολη καί γιά τό ρόλο τῆς ὀμάδας τῶν μενσεβίκων σ' αὐτή τήν καμπάνια» («Προλετάρη», ἀρ. φύλ. 13, τῆς 11 τοῦ Φλεβάρη 1907).

Ἡ συνδιάσκεψη τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης (τῆς πόλης καί περιφέρειας) πού συνῆλθε τό Φλεβάρη τοῦ 1907, ἀφοῦ ἐπικύρωσε τήν ἀπόφαση τῆς συνέλευσης τῶν 234 μπολσεβίκων τῆς Πετρούπολης, πρόσθεσε σ' αὐτήν ἀκόμη ἓνα σημεῖο, τό 5ο: «Ἡ συνδιάσκεψη ὑποστηρίζει στήν οὐσία τῆς τήν κατηγορία πού διατυπώνεται στήν προσούρα τοῦ Ν. Λένιν («Οἱ ἐκλογές στήν Πετρούπολη καί ἡ ὑποκρισία τῶν 31 μενσεβίκων») καί γιαυτό θεωρεῖ σωστό νά μιλήσει στό δικαστήριο σάν ὑπεράσπιση. Ἡ συνδιάσκεψη, ἀντικατηγορώντας τό σ. Ντάν καί τούς 31 μενσεβίκους, ἀναθέτει τήν ἐκπροσώπησή της στό δικαστήριο στους ἴδιους κριτές πού ἀνάθεσε καί ὁ Λένιν» («Προλετάρη», ἀρ. φύλ. 14, τῆς 4 τοῦ Μάρτη 1907).

Ἐνάλογες ἀποφάσεις πάρθηκαν στίς συνελεύσεις τῶν ἀχτιδικῶν ἐπιτροπῶν καί τῆς περιφερειακῆς ἀχτίδας τῆς Πετρούπολης. – 306.

- ¹⁶⁸ Στήν ἀνταπόκριση ἀπό τό Κόβνο πού δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Προλετάρυ», ἀρ. φύλ. 13, τῆς 11 τοῦ Φλεβάρη 1907, ὑπῆρχαν λεπτομέρειες γιά τήν ἐκλογική καμπάνια στό Κόβνο, ὅπου οἱ μπουντιστές ἔκλεισαν συμφωνία μέ τήν ἑβραϊκή ἐκλογική ἐπιτροπή, ἡ ὁποία ἀποτελοῦνταν στήν πλειοψηφία της ἀπό «ντοστιζέντσι». Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς συμφωνίας πού ὑποστηρίχτηκε ἀπό τή μενσεβίκικη ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἦταν νά ἐκλεγοῦν στό Κόβνο 6 ἀστοί ἐκλέκτορες καί ἓνας μαυροεκτονταρχίτης.

«Ντοστιζέντσι» – μέλη τῆς «Ἐνωσης γιά τήν ἀπόκτηση πλήρων δικαιωμάτων τοῦ ἑβραϊκοῦ λαοῦ στή Ρωσία». Ἡ Ἐνωση ὀργανώθηκε τό Μάρτη τοῦ 1905 στό συνέδριο τῶν ἑβραίων «κοινωνικῶν» παραγόντων, πού ἔγινε στή Βίλνα. Σ' αὐτή μπῆκαν καντέτικα καί σιωνιστικά στοιχεῖα· ἀρχηγός τῆς Ἐνωσης ἦταν ὁ καντέτος Μ.Μ. Βινάβερ. Οἱ «ντοστιζέντσι» ζητοῦσαν πολιτικές ἐλευθερίες, κατάργηση τῶν περιοριστικῶν νόμων γιά τούς ἑβραίους καί πλήρη ἰσότητα δικαιωμάτων μέ ὄλο τόν ἄλλο πληθυσμό. Ἡ Ἐνωση πρακτικά δέν ἔπαιζε σχεδόν κανένα πολιτικό ρόλο· ἡ δράση της ἀκόμη καί στήν περίοδο τῆς πύο μεγάλης ἀνόδου τῆς ἐπανάστασης περιοριζόταν σέ ὑπομνήματα καί διαμαρτυρίες. Σ' ὄλα τά ζητήματα οἱ «ντοστιζέντσι» ἀκολουθοῦσαν καντέτικες θέσεις. Στά τέλη τοῦ 1907 ἡ Ἐνωση ἔπαψε νά ὑπάρχει. – 316.

- ¹⁶⁹ Τό πέμπτο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ συνῆλθε στίς 30 τοῦ Ἀπρίλη – 19 τοῦ Μάη (13 τοῦ Μάη–1 τοῦ Ἰούνη) 1907 στό Λονδίνο. Στήν ἀρχή προβλεπόταν νά συγκληθεῖ τό συνέδριο στήν Κοπεγχάγη καί σέ περίπτωση ἀπαγόρευσης στό Μάλμαι (τῆς Σουηδίας) ἢ στίς Βρυξέλλες. Οἱ κυβερνήσεις ὅμως τῆς Δανίας, τῆς Σουηδίας καί τοῦ Βελγίου, κάτω ἀπό τήν ἄμεση πίεση τῆς τσαρικήσ κυβέρνησης, ἀπαγόρευσαν τή σύγκληση τοῦ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ στό ἔδαφος τῶν κρατῶν τους. Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ συνεδρίου πού ἔφτασαν στήν Κοπεγχάγη πέρασαν στό Μάλμαι καί ἀπό κεῖ πῆγαν στό Λονδίνο.

Ἡ ἐπιτακτική ἀνάγκη τῆς σύγκλησης τοῦ συνεδρίου προκλήθηκε ἀπό τήν ὀπορτουμιστική πολιτική τῆς μενσεβίκικης ΚΕ πού εἶχε ἐκλεγεί στό IV (Ἐνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ (στήν ΚΕ μπῆκαν 7 μενσεβίκοι καί 3 μπολσεβίκοι· στή σύνταξη τοῦ ΚΟ 5 μενσεβίκοι). Ἡ πολιτική αὐτή, πού ἐρχόταν σέ ἀντίθεση μέ τή θέληση τῆς πλειοψηφίας τοῦ κόμματος, χρεωκόπησε ἐντελῶς. Ὅλα τά μέτρα τῆς μενσεβίκικης ΚΕ, τά σχετικά μέ τά σπουδαιότερα γεγονότα τῆς χώρας, ὄχι μόνο δέν ἔβρισκαν τήν ὑποστήριξη τῆς πλειοψηφίας τῶν μεγαλύτερων κομματικῶν ὀργανώσεων τῶν βιομηχανικῶν κέντρων, μά ἀντίθετα καταδικάζονταν ἀπ' αὐτές.

Τόν Αὔγουστο τοῦ 1906 ἡ Ἐπιτροπή Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ πῆρε ἀπόφαση νά συγκληθεῖ ἀμέσως ἕκτακτο κομματικό συνέδριο καί ἔδοσε ἐντολή ν' ἀνακοινωθεῖ ἡ ἀπόφαση αὐτή σ' ὄλες τίς κομματικές ὀργανώσεις, προτείνοντάς τους νά ποῦν τή γνώμη τους πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα. Παρά τήν ἀντίδραση τῆς ΚΕ, ἡ ζύμωση γιά τό συνέδριο πῆρε τέτοιες διαστάσεις πού ἀπό τόν Ὀχτώβρη κιόλας τήν ἀπόφαση τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ τήν ὑποστήριζε ἡ Ἐπιτροπή Μόσχας

του ΣΔΕΚΡ, ή πλειοψηφία τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων τῆς Ρωσίας, καθὼς ἐπίσης καί ἡ σοσιαλδημοκρατία τοῦ Βασιλείου τῆς Πολωνίας καί τῆς Λιθουανίας καί ἡ ΚΕ τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας πού εἶχαν μπεῖ στό ΣΔΕΚΡ στό IV συνέδριο τοῦ κόμματος. Στά τέλη τοῦ Σεπτεμβρίου 1906 οἱ κομματικές ὀργανώσεις πού τάχθηκαν ὑπέρ τοῦ συνεδρίου ψήφισαν τήν «Ἐκκλήση πρὸς τό Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα τῆς Ρωσίας», μέ τήν ὁποία ἀξίωσαν τήν ἄμεση σύγκληση ἑκτακτοῦ συνεδρίου τοῦ κόμματος. Παρά τή σφοδρή ἀντίδραση τῆς μενσεβίκικης ΚΕ, ἡ Δεύτερη συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ («Πρώτη Πανρωσική») πού ἔγινε τό Νοέμβριο τοῦ 1906, πῆρε ἀπόφαση νά συγκαλέσει συνέδριο τοῦ κόμματος στίς 15 (28) τοῦ Μάρτη 1907. Ἡ προετοιμασία τοῦ συνεδρίου γινόταν σέ συνθήκες σκληρῆς πάλης ἀνάμεσα στοὺς μπολσεβίκους καί στοὺς μενσεβίκους, γιατί ἡ κάθε μιά ὀμάδα πρόβαλλε τή δική της πλατφόρμα (τήν μπολσεβίκικη πλατφόρμα – «Σχέδια ἀποφάσεων γιά τό πέμπτο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ» – βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 1-11).

Στό συνέδριο παραβρέθηκαν 336 ἀντιπρόσωποι πού ἐκπροσωποῦσαν 147 χιλιάδες μέλη τοῦ κόμματος. Μπολσεβίκοι ἀντιπρόσωποι ἦσαν 105, μενσεβίκοι 97, μπουντιστές 57, πολωνοὶ σοσιαλδημοκράτες 44, ἀντιπρόσωποι τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς περιοχῆς Λεττονίας 29, «ἔξω ἀπό φράξιες» 4.

Τά μεγάλα βιομηχανικά κέντρα ἔστειλαν στό συνέδριο μπολσεβίκους. Ἡ κομματική ὀργάνωση Πετρούπολης ἔστειλε 12 μπολσεβίκους ἀπό τοὺς 17 ἀντιπρόσωπους, ἡ κομματική ὀργάνωση Μόσχας καί ἡ περιφερειακή Μόσχας ἔστειλαν 16 ἀπό τοὺς 19, ἡ κομματική ὀργάνωση τῶν Οὐραλίων 19, οἱ κομματικές ὀργανώσεις τοῦ Ἰθάνοβο-Βοζνεσένσκ, τοῦ Βλαντίμιρ, οἱ περιφερειακές τῆς Κοστρομά, τοῦ Μπριάνσκ, τοῦ Καζάν, τοῦ Κρασνογιάρσκ, ἔστειλαν μόνο μπολσεβίκους. Ὁ Β.Ι. Λένιν ἐκλέχτηκε γιά τό συνέδριο ἀπό τήν ὀργάνωση τοῦ Ἄνω-Κάμα. Στό συνέδριο παρουσιάστηκε συσπειρωμένη κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τοῦ Β.Ι. Λένιν ἡ ὀμάδα τῶν ἀντιπρόσωπων μπολσεβίκων: Α.Σ. Μπουμπνόφ, Κ.Ε. Βοροσίλοφ, Ι. Φ. Ντουμπρόβινσκι, Μ. Ν. Λιάντοφ, Β. Π. Νογκίν, Μ. Ν. Ποκρόβσκι, Κ. Ν. Σαμοϊλοβα, Ι. Β. Στάλιν, Α. Μ. Στοπάνι, Ι. Α. Τεοντόροβιτς, Μ. Γ. Τσακάγια, Σ. Γ. Σαουμιάν, Ε. Μ. Γιαροσλάβσκι κ.ἄ. Στίς ἐργασίες τοῦ συνεδρίου πῆρε μέρος μέ συμβουλευτική ψήφο καί ὁ Α.Μ. Γκόρκι.

Ἡ συζήτηση τῆς ἡμερήσιας διάταξης τοῦ συνεδρίου ἀπασχόλησε σχεδόν 4 συνεδριάσεις καί φανέρωσε τίς βαθιές διαφωνίες ἀρχῶν ἀνάμεσα στοὺς μπολσεβίκους καί στοὺς μενσεβίκους. Οἱ μπολσεβίκοι ἐπέμεναν νά συμπεριληφθοῦν στήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ συνεδρίου τά βασικά θεωρητικά καί πολιτικά ζητήματα ἀρχῶν: ἡ τακτική τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή σημερινή στιγμή τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης, ἡ στάση ἀπέναντι· στά ἀστικά κόμματα. Οἱ μενσεβίκοι καί οἱ μπουντιστές πού τοὺς ὑποστήριζε ὁ Τρότσκι, ἀντιτάσσονταν σ' αὐτό, ἐπιδίωκαν ν' ἀφαιρεθοῦν ἀπό τήν ἡμερήσια διάταξη τά γενικά ζητήματα πού ἀφοροῦν τίς θάσεις τῆς τακτικῆς τοῦ κόμματος στήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση.

Οἱ μπολσεβίκοι, ὕστερα ἀπό ἐπίμονη πάλη, μέ τήν ὑποστήριξη τῶν πολωνῶν καί λεττονῶν σοσιαλδημοκρατῶν, πέτυχαν νά συμπεριληφθεῖ στήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ συνεδρίου μόνο τό ἓνα ἀπό τά ζητήματα πού εἶχαν θεμελιώδη σημασία ἀρχῆς: τό ζήτημα τῆς στάσης ἀπέναντι

στά αστικά κόμματα. «Τό ζήτημα αυτό – τόνιζε ό Λένιν – κυριάρχησε όχι μόνο σέ όλα τά ζητήματα αρχών του συνεδρίου, αλλά και σ' όλες γενικά τίς εργασίες του» (σέ τοϋτο τόν τόμο, σελ. 386). Ύστερα από πολύωρες και σφοδρές συζητήσεις ψηφίστηκε ή παρακάτω ήμερήσια διάταξη: 1. Λογοδοσία τής Κεντρικής Έπιτροπής. 2. Λογοδοσία τής ομάδας τής Δούμας και ή όργάνωσή της. 3. Έ στάση άπέναντι στα αστικά κόμματα. 4. Έ Κρατική δούμα. 5. Τό «Έργατικό συνέδριο» και οί άκομματικές εργατικές όργανώσεις. 6. Τά συνδικάτα και τό κόμμα. 7. Οί παρτιζάνικες έκδηλώσεις. 8. Έ άνεργία, ή οίκονομική κρίση και τά λοκάουτ. 9. Έ οργανωτικά ζητήματα. 10. Τό διεθνές συνέδριο τής Στουτγάρδης. (1 του Μάη, μιλιταρισμός). 11. Έ δουλιά στό στρατό. 12. Διάφορα. Έπειδή οί εργασίες του συνεδρίου παρατάθηκαν και έξαντλήθηκαν τά οίκονομικά μέσα, τά ζητήματα για τήν Κρατική δούμα, για τά συνδικάτα και τό κόμμα, για τίς παρτιζάνικες έκδηλώσεις και τά οργανωτικά ζητήματα επιλύθηκαν στίς δυό τελευταίες μέρες τών εργασιών του συνεδρίου. Είσηγήσεις πάνω σ' αυτά τά ζητήματα δέν έγιναν, συζητήθηκαν μόνο οί προτάσεις και οί αποφάσεις που ύποβλήθηκαν στό συνέδριο έξονόματος τών διάφορων ομάδων. Τά ζητήματα τής άνεργίας, τής οίκονομικής κρίσης και τών λοκάουτ, του διεθνούς συνεδρίου τής Στουτγάρδης δέν συζητήθηκαν.

Έ Ο Λένιν εκλέχτηκε στό προεδρείο του συνεδρίου. Έκανε στό συνέδριο τήν εισήγηση και τό κλείσιμο πάνω στό σπουδαιότερο θέμα τής ήμερήσιας διάταξης για τή στάση άπέναντι στα αστικά κόμματα, μίλησε πάνω στην εισήγηση για τή δράση τής ΚΕ, τήν εκθεση για τή δράση τής ομάδας τής Δούμας, μίλησε για τήν έγγραφή στην ήμερήσια διάταξη του συνεδρίου τών γενικών ζητημάτων αρχής που άφορούσαν τίς βάσεις τής τακτικής του κόμματος στην αστική επανάσταση. μίλησε ένάντια στους μενσεβίκους, στους μουντιστές, στον Τρότσκι, προήδρευσε στην 6,7,14,15,27,34,35 συνεδριάσεις του συνεδρίου.

Στό συνέδριο ύποστήριζαν τους μπολσεβίκους οί αντιπρόσωποι τής σοσιαλδημοκρατίας του Βασιλείου τής Πολωνίας και Λιθουανίας και ή Σοσιαλδημοκρατία τής περιοχής Λεττονίας. Οί μπολσεβίκοι, συσπειρώνοντας τους γύρω από τήν επαναστατική πλατφόρμα, πήραν τήν πλειοψηφία στό συνέδριο και πέτυχαν να νικήσει ή επαναστατική μαρξιστική γραμμή. Πάνω σ' όλα τά βασικά ζητήματα τό συνέδριο ψήφισε τίς μπολσεβίκικες αποφάσεις.

Στό ζήτημα τής στάσης άπέναντι στα αστικά κόμματα ψηφίστηκε ή άπόφαση που έγγραψε ό Λένιν. Στην άπόφαση αυτή τό συνέδριο εκανε μπολσεβίκικη εκτίμηση όλων τών μή προλεταριακών κομμάτων, τών μαυροεκατονταρχιτών, τών όχτωβριστών, τών καντέτων και τών έσέρων, και διατύπωσε τήν τακτική τής επαναστατικής σοσιαλδημοκρατίας όσοναφορά τή στάση της άπέναντι σ' αυτά τά κόμματα. Αυτό ήταν μιά μεγάλη νίκη τών μπολσεβίκων. Τό κόμμα, έγγραφε ό Λένιν άργότερα, «μέ τήν άπόφαση του συνεδρίου του Λονδίνου για τά μή προλεταριακά κόμματα έβγαλε τά βασικά συμπεράσματα για τά διδάγματα τής επανάστασης. Στην άπόφαση αυτή τό σοσιαλδημοκρατικό προλεταριάτο έδοσε μέ ακρίβεια και σαφήνεια τήν εκτίμηση τών άμοιβαίων σχέσεων τών τάξεων στην επανάσταση, καθόρισε τήν κοινωνική βάση όλων τών κυριότερων κομμάτων και τά γενικά καθήκοντα του εργατικού κόμματος στην πάλη για τή δημοκρατία» (Άπαντα, 4η ρωσ. εκδ., τόμ. 16ος, σελ. 115).

Τό συνέδριο ψήφισε τήν μπολσεβίκικη απόφαση γιά τήν Κρατική Δούμα, ὅπου διατυπώνονταν τά καθήκοντα τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή Δούμα· τονίστηκε ὅτι ἡ δράση τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή Δούμα πρέπει νά ὑποτάσσεται στήν ἐξωκοινοβουλευτική δράση καί ὅτι ἡ Δούμα πρέπει νά χρησιμοποιεῖται πρῶτα ἀπ' ὅλα σάν βῆμα γιά τό ξεσκεπάσμα τῆς ἀπολυταρχίας καί τῆς συμβιβαστικῆς πολιτικῆς τῆς ἀστικῆς τάξης, γιά τή διακήρυξη καί προπαγάνδισή τοῦ ἐπαναστατικοῦ προγράμματος τοῦ κόμματος. Στήν ἀπόφαση πάνω στή λογοδοσία τῆς ὁμάδας τό συνέδριο ἔκφρασε τήν πεποίθησή ὅτι ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα στή Δούμα θά ἐξυπηρετεῖ τήν ὑπόθεσιν τοῦ προλεταριάτου τῆς Ρωσίας, σύμφωνα μέ τίς ὁδηγίες τοῦ συνεδρίου καί κάτω ἀπό τήν καθοδήγησιν τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς.

Στό ζήτημα τοῦ «ἐργατικοῦ συνεδρίου» ψηφίστηκε ἡ μπολσεβίκικη ἀπόφαση, ἡ ὁποία συντάχθηκε μέ βάση τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τό συνέδριο πού εἶχε γραφεῖ ἀπό τόν Λένιν: «Γιά τίς ἐξωκομματικές ἐργατικές ὀργανώσεις σέ σχέση μέ τό ἀναρχοσυνδικαλιστικό ρεῦμα στό προλεταριάτο» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 9-11). Στήν ἀπόφαση γιά τά «Συνδικάτα καί τό κόμμα» τό συνέδριο ἀπόριψε τήν ὀπορτουνιστική θεωρία τῆς «οὐδετερότητας» τῶν συνδικάτων καί θεώρησε ἀπαραίτητο νά ἐπιτευχθεῖ ἡ ἰδεολογική καί πολιτική καθοδήγησιν τῶν συνδικάτων ἀπό τό κόμμα. Τό συνέδριο ἔκανε ἀλλαγές στό καταστατικό τοῦ κόμματος, καταργώντας τά δύο κέντρα (τήν ΚΕ καί ΚΟ στό συνέδριο). Σύμφωνα μέ τό τροποποιημένο καταστατικό ἐκλέχτηκε στό συνέδριο μόνο ΚΕ, ἐνῶ ἡ σύνταξιν τοῦ ΚΟ ἔπρεπε νά ὀρίζεται ἀπό τήν ΚΕ καί νά δουλεύει κάτω ἀπό τόν ἔλεγχό της. Τό καταστατικό πρόβλεπε τή σύγκλησιν περιοδικῶν κομματικῶν συσκέψεων γιά τή συζήτησιν τῶν πύο σοβαρῶν ζητημάτων τῆς κομματικῆς ζωῆς.

Στήν Κεντρική Ἐπιτροπή ἐκλέχτηκαν 5 μπολσεβίκοι, 4 μενσεβίκοι, 2 πολωνοί σοσιαλδημοκράτες, 1 λεττονός σοσιαλδημοκράτης. Ἀναπληρωματικά μέλη τῆς ΚΕ ἐκλέχτηκαν 10 μπολσεβίκοι, 7 μενσεβίκοι, 3 πολωνοί καί 2 λεττονοί σοσιαλδημοκράτες. Τακτικά καί ἀναπληρωματικά μέλη τῆς ΚΕ ἐκλέχτηκαν οἱ Β. Ι. Λένιν, Φ. Ε. Ντζερζίνσκι, Ι.Φ. Ντουμπρόβινσκι, Β. Π. Νογκίν, Λ. Μπ. Κράσιν, Λ. Τίσκο, Γ. Μαρχλέβσκι κ.ἄ. Ἀργότερα μπῆκαν στή σύνθεσιν τῆς ΚΕ ἀκόμη 3 ἄτομα: 2 ἀπό τήν Μπούντ καί 1 ἀπό τή Σοσιαλδημοκρατία τῆς περιοχῆς Λεττονίας.

Οἱ μπολσεβίκοι, παίρνοντας ὑπόψη τήν ἀστάθεια τῆς καθοδήγησιν τῆς ΚΕ, γιάτί ἀποτελοῦνταν ἀπό ἐκπρόσωπους διαφορετικῶν ρευμάτων (οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἔθνικῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων συχνά ταλαντεύονταν ἀνάμεσα στούς μπολσεβίκους καί στούς μενσεβίκους), στό τέλος τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου, στή συνεδρίασιν τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας, ἐκλέξανε μπολσεβίκικο κέντρο μέ ἐπικεφαλῆς τόν Λένιν, ὅπου συμπεριλαμβανόταν καί ἡ σύνταξιν τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρνι».

Τό πέμπτο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἦταν μιά νίκη τοῦ μπολσεβικισμοῦ στό ἐργατικό κίνημα τῆς Ρωσίας. Στίς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου συνοψίστηκαν οἱ νίκες τοῦ μπολσεβικισμοῦ ἐναντία στήν ὀπορτουνιστική, μενσεβίκικη πτέρυγα τοῦ κόμματος στήν περίοδο τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης. Ἡ μπολσεβίκικη τακτική ἀναγνωρίστηκε σάν ἐνιαία τακτική γιά ὅλοκληρο τό κόμμα. - 325.

¹⁷⁰ Ὁ Λένιν μίλησε στήν τρίτη συνεδρίασιν τοῦ συνεδρίου. Μετά τήν ψή-

φιση τῶν δύο πρώτων σημείων τῆς ἡμερήσιας διάταξης: 1) Λογοδοσία τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς καί 2) Λογοδοσία τῆς ομάδας τῆς Δούμας καί ἡ ὀργάνωσή της, καί ὅταν παρουσιάστηκε τό ζήτημα τῆς ἐγγραφῆς στήν ἡμερήσια διάταξη τῶν γενικῶν θεωρητικῶν ζητημάτων ἀρχῆς (τό 3, 4 καί 5 σημεῖο τοῦ μπολσεβίκικου σχεδίου ἡμερήσιας διάταξης τοῦ συνεδρίου: γιά τήν ὄξυνση τῆς οἰκονομικῆς πάλης καί τήν τρέχουσα στιγμή, γιά τά ταξικά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου στή σημερινή στιγμή καί γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα), ὁ μπουντιστής Ζέλτσερ (Μπ. Ν. Γκρόσερ) πρότεινε ἀμέσως μετά τόν Λίμπερ ν' ἀποσυρθοῦν ἀπό τή συζήτηση τά ζητήματα αὐτά. Ὁ προεδρεύων μπουντιστής Βινίτσκι (Β. Ντ. Μέντεμ) ἔκανε πρόταση νά μή συζητηθεῖ τό ζήτημα αὐτό καί νά γίνει ψηφοφορία γιά τό σταμάτημα τῶν ὀμιλιῶν.

Ἔστερα ἀπό τήν ὀμιλία τοῦ Λένιν, στήν ἐπόμενη, τήν τέταρτη συνεδρίαση, οἱ ὀμιλίες πάνω στό ζήτημα τῆς ἐγγραφῆς στήν ἡμερήσια διάταξη τῶν γενικῶν θεωρητικῶν ζητημάτων ἐξακολούθησαν. Στήν πέμπτη συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου, στίς 2 (15) τοῦ Μάη, μπῆκε στήν ἡμερήσια διάταξη τό θέμα «Γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα». – 327.

¹⁷¹ Τό *III* συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ συνήλθε στό Λονδίνο στίς 12–27 τοῦ Ἀπρίλη (25 τοῦ Ἀπρίλη–10 τοῦ Μάη) 1905. Προετοιμάστηκε ἀπό τοὺς μπολσεβίκους καί οἱ ἐργασίες του διεξάχθηκαν κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τοῦ Β.Ι. Λένιν. Οἱ μενσεβίκοι ἀρνήθηκαν νά πάρουν μέρος στό συνέδριο καί συγκάλεσαν δική τους συνδιάσκεψη στή Γενεύη.

Στό συνέδριο πῆραν μέρος 38 ἀντιπρόσωποι: 24 μέ θετική ψῆφο καί 14 μέ συμβουλευτική.

Τό συνέδριο ἐξέτασε τά βασικά προβλήματα τῆς ἐπανάστασης πού ἀναπτυσσόταν στή Ρωσία καί καθόρισε τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου καί τοῦ κόμματός του. Στό συνέδριο συζητήθηκαν τά παρακάτω θέματα: ἐκθεση τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς· ἡ ἐνοπλη ἐξέγερση· ἡ στάση ἀπέναντι στήν πολιτική τῆς κυβέρνησης στίς παραμονές τῆς ἐπανάστασης· ἡ προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση· ἡ στάση ἀπέναντι στό ἀγροτικό κίνημα· τό καταστατικό τοῦ κόμματος· ἡ στάση ἀπέναντι στό τμήμα τοῦ ΣΔΕΚΡ πού ἀποσχίσθηκε· ἡ στάση ἀπέναντι στίς ἐθνικές σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις· ἡ στάση ἀπέναντι στοὺς φιλελεύθερους· οἱ πρακτικές συμφωνίες μέ τοὺς ἐσέρους· ἡ προπαγάνδα καί ζύμωση· λογοδοσίες τῆς ΚΕ καί τῶν ἀντιπρόσωπων τῶν τοπικῶν ἐπιτροπῶν καί ἄλλα. Τό συνέδριο χάραξε τό στρατηγικό σχέδιο τοῦ κόμματος στήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση πού καθόριζε ὅτι τό προλεταριάτο θά εἶναι ὁ ἡγέτης καί καθοδηγητής τῆς ἐπανάστασης καί ὅτι σέ συμμαχία μέ τήν ἀγροτιά, ἀπομονώνοντας τήν ἀστική τάξη, θ' ἀγωνιστεῖ γιά τή νίκη τῆς ἐπανάστασης, δηλ. γιά τήν ἀνατροπή τῆς ἀπολυταρχίας καί τήν ἐγκαθίδρυση τῆς λαοκρατικῆς δημοκρατίας, γιά τήν ἐξάλειψη ὅλων τῶν ὑπολειμμάτων τῆς δουλοπαροικίας. Τό συνέδριο μέ βάση τό στρατηγικό αὐτό σχέδιο, καθόρισε τή γραμμὴ τακτικῆς τοῦ κόμματος. Σάν κύριο καί ἐπιτακτικό καθῆκον τοῦ κόμματος τό συνέδριο ἔβαλε τήν ὀργάνωση τῆς ἐνοπλης ἐξέγερσης. Τό συνέδριο τόνισε ὅτι ἀποτέλεσμα τῆς νίκης τῆς ἐνοπλης, λαϊκῆς ἐξέγερσης πρέπει νά εἶναι ἡ δημιουργία προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης πού ὀφείλει νά τσακίσει τήν ἀντίσταση τῆς ἀντεπανάστασης, νά ἐφαρμόσει τό πρόγραμμα-μίνιμουμ τοῦ ΣΔΕΚΡ, νά προετοιμάσει τίς συνθήκες γιά τό πέρασμα στή σοσιαλιστική ἐπανάσταση.

Τό συνέδριο τροποποίησε τό καταστατικό τοῦ κόμματος· ψήφισε τό πρῶτο ἄρθρο τοῦ καταστατικοῦ γιά τήν ιδιότητα τοῦ μέλους τοῦ κόμματος, μέ τή διατύπωση τοῦ Λένιν· κατάργησε τό σύστημα τῶν δύο κέντρων (ΚΕ καί ΚΟ) στό κόμμα καί δημιούργησε ἑνιαῖο καθοδηγητικό κομματικό κέντρο, τήν Κεντρική Ἐπιτροπή· καθόρισε μέ ἀκρίβεια τά δικαιώματα τῆς ΚΕ καί τίς σχέσεις της μέ τίς τοπικές ἐπιτροπές.

Τό συνέδριο καταδίκασε τίς ἐνέργειες τῶν μενσεβίκων, τόν ὀπορτουνισμό τους στά ὀργανωτικά ζητήματα καί στά ζητήματα τακτικῆς. Ἐπειδή ἡ «Ἴσκρα» ἔπεσε στά χέρια τῶν μενσεβίκων κι' ἐφάρμοζε ὀπορτουνιστική γραμμή, τό ΙΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀνέθεσε στήν ΚΕ νά δημιουργήσει νέο Κεντρικό Ὀργανο, τήν ἐφημερίδα «Προλετάρι».

Τό ΙΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ εἶχε τεράστια ἱστορική σημασία. Ἦταν τό πρῶτο μπολσεβίκικο συνέδριο. Στίς ἀποφάσεις του ἐνσαρκώθηκαν οἱ ὀργανωτικές ἀρχές καί οἱ ἀρχές τακτικῆς τοῦ λενινισμού. Τό συνέδριο ἐξόπλισε τό κόμμα καί τήν ἐργατική τάξη μέ τό μαχητικό πρόγραμμα τῆς πάλης γιά τή νίκη τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης. Γιά τίς ἐργασίες καί τή σημασία τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ κόμματος βλ. τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Τό τρίτο συνέδριο» (Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 10ος, σελ. 214–221). Ὁ Λένιν θεμελίωσε τίς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου στό βιβλίο «Δύο τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση» (βλ. Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 11ος, σελ. 1–131). – 328.

¹⁷² Ἡ συνδιάσκεψη τῆς Γενεύης τῶν μενσεβίκων ἔγινε ταυτόχρονα μέ τό ΙΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ, τόν Ἀπρίλη τοῦ 1905. Ἐπειδή οἱ ἀντιπρόσωποι ἦταν λίγοι (πῆραν μέρος ἀντιπρόσωποι μόνο ἀπό 9 ἐπιτροπές), οἱ μενσεβίκοι ἀνακήρυξαν τή συγκέντρωσή τους συνδιάσκεψη κομματικῶν στελεχῶν.

Οἱ ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης ἔδειξαν ὅτι οἱ μενσεβίκοι δέν ἔβαλαν σάν καθῆκον τους τήν παραπέρα ἀνάπτυξη τῆς ἐπανάστασης. Ἄρνούσαν τήν ἡγεμονία τοῦ προλεταριάτου στήν ἐπανάσταση καί τήν πολιτική τῆς συμμαχίας τοῦ προλεταριάτου μέ τήν ἀγροτιά. Θεωροῦσαν καθοδηγητή τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη, στά χέρια τῆς ὁποίας ἔπρεπε νά περάσει ἡ ἐξουσία μετά τή νίκη τῆς ἐπανάστασης. Οἱ μενσεβίκοι ἀπόριπταν τήν ἀνάγκη τοῦ σχηματισμοῦ προσωρινῆς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης καί τή συμμετοχή σ' αὐτήν ἐκπρόσωπων τῆς σοσιαλδημοκρατίας.

Στίς ἀποφάσεις γιά τό ζήτημα τῆς ἐνοπλης ἐξέγερσης ἡ συνδιάσκεψη δέν χάραξε τά σχετικά μέ τήν ἐξέγερση πρακτικά καθήκοντα πού ὀρθώνονταν μπροστά στό προλεταριάτο, θεωρώντας ὅτι τό κόμμα τοῦ προλεταριάτου δέν πρέπει ν' ἀσχολεῖται μέ τήν προετοιμασία τῆς ἐξέγερσης, γιατί αὐτό μπορεῖ νά φοβίσει καί ν' ἀπωθήσει τήν ἀστική τάξη. Ἡ συνδιάσκεψη τάχθηκε ἐναντία στή συμμετοχή τῆς σοσιαλδημοκρατίας στήν προσωρινή ἐπαναστατική κυβέρνηση. Δέν ἔβαλε τό καθῆκον τῆς ὀργάνωσης τῶν ἐπαναστατικῶν ἀγροτικῶν ἐπιτροπῶν γιά νά πάρουν τήν τσιφλικάδικη γῆ· ἡ λύση τοῦ ζητήματος τῆς γῆς ἀφηνόταν γιά τή μελλοντική συντακτική συνέλευση. Ἡ συνδιάσκεψη ἀκύρωσε τό καταστατικό τοῦ κόμματος πού εἶχε ψηφιστεῖ στό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Οἱ ἀποφάσεις της πάνω στό ὀργανωτικό ζήτημα πού διατυπώθηκαν στό «ὀργανωτικό καταστατικό» τραβοῦσαν τό κόμμα πιό πίσω ἀπό τό ΙΙ συνέδριο, πρὸς τόν ὀργανωτικό κατακερματισμό καί τό στενό πνεῦμα τῶν ὀμίλων. Οἱ ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης τῆς Γενεύης ἔδειχναν ὅτι

οί μενσεβίκοι ἀφόπλιζαν ιδεολογικά καί ὀργανωτικά τήν ἐργατική τάξη, τή διαπαιδαγωγοῦσαν στό πνεῦμα τοῦ ρεφορμισμού καί τῆς προσαρμογῆς στήν τακτική τῆς φιλελεύθερης ἀστικής τάξης, ἦταν οἱ φορεῖς τῆς ἀστικής ἐπιροῆς στήν ἐργατική τάξη. Ἡ τακτική τῶν μενσεβίκων ἦταν, ὅπως τόνιζε ὁ Λένιν, τακτική τῆς «προδοσίας τῆς ἐπανάστασης, τῆς μετατροπῆς τοῦ προλεταριάτου σέ ἀξιοθρήνητο λακέ τῶν ἀστικῶν τάξεων» (Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 11ος, σελ. 84). Στό ἄρθρο «Ἐνα τρίτο θῆμα πρός τά πίσω», στά ἔργα «Δυό τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση», στόν πρόλογο τῆς μπροσούρας «Οἱ ἐργάτες γιά τή διάσπαση τοῦ κόμματος» (βλ. Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 10ος, σελ. 319–329· τόμ. 11ος, σελ. 1–132, 160–166) καί σέ ἄλλες ἐργασίες ὁ Β.Ι. Λένιν ξεσκέπασε τόν ὀπορτουμιστικό χαρακτήρα τῶν ἀποφάσεων τῆς συνδιάσκεψης τῆς Γενεύης κι' ἔκανε συντριπτική κριτική σ' αὐτές. – 328.

¹⁷³ Τό 4ο σημεῖο τοῦ κανονισμού πού ψηφίστηκε ἀπό τό συνέδριο πρόβλεπε ὅτι ἡ ὀνομαστική ψηφοφορία θά ἐφαρμοστεῖ μόνο ὅταν τό ζητήσουν τουλάχιστο 20 ἀντιπρόσωποι. Ἡ ὀνομαστική ψηφοφορία γινόταν μέ ψηφοδέλτια. Ὁ Λένιν πῆρε τό λόγο μέ τήν εὐκαιρία πού στό προεδρεῖο τοῦ συνεδρίου ὑποβλήθηκε πρόταση νά γίνει ἡ ὀνομαστική ψηφοφορία μέ ἐκφώνηση τῶν ὀνομάτων καί ὄχι μέ ψηφοδέλτια. Τό προεδρεῖο τοῦ συνεδρίου μέ πλειοψηφία 3 ψήφους καί 2 κατά, τάχθηκε ὑπέρ τῆς κατάργησης τῶν ψηφοδελτίων. Ὡστόσο, ἐπειδή παρουσιάστηκαν διαφωνίες, τό ζήτημα μπῆκε γιά συζήτηση στό συνέδριο. Ὑπέρ τῆς διατήρησης τῆς ὀνομαστικῆς ψηφοφορίας μέ ψηφοδέλτια τάχθηκε ἡ πλειοψηφία τοῦ συνεδρίου (144 ἄτομα). – 331.

¹⁷⁴ Πρόκειται γιά τήν ἀπεργία πού ἄρχισε μέ ἀπόφαση τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ στίς 21 τοῦ Ἰούλη (3 τοῦ Αὐγούστου) 1906 γιά νά ὑποστηρίξει τήν ἔνοπλη ἐξέγερση τῶν στρατιωτῶν καί ναυτῶν στό Σβεαμπόργκ καί στήν Κροστάνδη.

Γιά τήν ἀπεργία τοῦ Ἰούλη 1906 βλ. τά ἄρθρα τοῦ Β.Ι. Λένιν «Μπροστά στή θύελλα» καί «Ἡ πολιτική κρίση καί ἡ χρεωκοπία τῆς ὀπορτουμιστικῆς τακτικῆς» (Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 13ος, σελ. 335–342, 352–368). – 336.

¹⁷⁵ Ἡ δήλωση αὐτή ἔγινε ἀπό τόν Λένιν στήν 20ή συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου κατά τήν ἔγκριση τῆς ἀπόφασης πάνω στή λογοδοσία τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀμάδας τῆς II Κρατικῆς δούμας. Ἡ σύνταξη τῆς ἀπόφασης εἶχε ἀνατεθεῖ σέ ἐπιτροπή, στήν ὁποία πῆραν μέρος 10 ἄτομα: 2 ἐκπρόσωποι ἀπό κάθε ὀμάδα. Στήν ἐπιτροπή ὑποβλήθηκαν 4 σχέδια: τῶν μπολσεβίκων, τῶν μενσεβίκων, τῶν πολωνῶν σοσιαλδημοκρατῶν καί τῶν μπουντιστῶν. Ἡ ἐπιτροπή δέν ἐνέκρινε καμιά ἀπό τίς ἀποφάσεις πού προτάθηκαν, δέν ἐξέτασε κανένα σχέδιο στό σύνολό του, ἀλλά συζήτησε τά ζητήματα: 1) ἂν θά πρέπει ἡ ἀπόφαση νά περιέχει πολιτικές ὀδηγίες γιά τήν ὀμάδα, 2) ἂν θά ἀπαριθμηθοῦν ὅλα τά λάθη τῆς ὀμάδας, καί 3) τό ζήτημα ἐμπιστοσύνης στήν ὀμάδα. Ὑστερα ἀπό αὐτό συντάχθηκε μιά ἀπόφαση ἀπό τήν ἐπιτροπή πού ὥστόσο δέν πῆρε τήν πλειοψηφία. Γιαυτό, τό συνέδριο στή 19η συνεδρίαση τῆς 10 (23) τοῦ Μάη ἀσχολήθηκε μέ τή συζήτηση τῶν ἰδίων ζητημάτων. Ἡ πρόταση τῶν μπολσεβίκων νά συμπεριληφθοῦν στήν ἀπόφαση οἱ ὀδηγίες

για την ομάδα απορίφθηκε, γιατί οι λεττονοί σοσιαλδημοκράτες ψήφισαν ενάντια. Την άλλη μέρα, στις 11 (24) του Μάη, στην 20ή συνεδρίαση, ο αντιπρόσωπος της λεττονικής ομάδας Βέρνερ (Τ.Π. Καλνίν) υπόβαλε πρόταση να αναβληθεί ή συζήτηση της απόφασης για την ομάδα της Δούμας μέχρις ότου συζητηθούν τα θέματα των αστικών κομμάτων και της Κρατικής δούμας, δικαιολογώντας την πρόταση με το ότι ένα μέρος της λεττονικής αντιπροσωπείας στη 19η συνεδρίαση του συνεδρίου ψήφισε ενάντια στην έγγραφη οδηγία για την ομάδα, επειδή ήταν γι' αυτήν ασαφείς οι οδηγίες πριν συζητηθεί το θέμα των αστικών κομμάτων και της Κρατικής δούμας.

Τό προεδρείο του συνεδρίου έβαλε τό ζήτημα αυτό για συζήτηση στό συνέδριο, θεωρώντας ότι ή πρόταση του Βέρνερ δέν θά ακυρώσει την απόφαση πού πάρθηκε την παραμονή για τις οδηγίες. Ο Λένιν υποστήριξε τους λεττονούς σοσιαλδημοκράτες. Οι μενσεβίκοι και μουντιστές όχι μόνο τάχθηκαν ενάντια στην πρόταση του Βέρνερ, αλλά ενάντια και στην έγγραφη άκομη του ζητήματος.

Όστόσο, τό συνέδριο, ύστερα από όνομαστική ψηφοφορία, μέ πλειοψηφία 149 υπέρ, 144 κατά και 3 λευκά, τάχθηκε υπέρ της ανάγκης των οδηγίων για την ομάδα, αφού πρώτα συζητηθούν τά θέματα για τή στάση απέναντι στα αστικά κόμματα και για την Κρατική δούμα. – 346.

¹⁷⁶ Ο Λένιν αναλύει λεπτομερειακά την απόφαση των μπολσεβίκων του Καυκάσου στην § 12 της εργασίας του «Δύο τακτικές της σοσιαλδημοκρατίας στη δημοκρατική επανάσταση» (βλ. "Απαντα, 5η έκδ., τόμ. 11ος, σελ. 82-94). – 347.

¹⁷⁷ Βλ. Κ. Μάρξ και Φ. Έγκελς, «Έγκύκλιος ενάντια στον Κρίγκε» ("Απαντα, 2η ρωσ. έκδ., τόμ. 4ος, σελ. 9). – 358.

¹⁷⁸ Μέ την τροποποίηση του Λίμπερ άρχισε ή επίθεση του μενσεβίτσικου μουντιστικού όπορτουμιστικού τμήματος του συνεδρίου ενάντια στην απόφαση των μπολσεβίκων για τή στάση απέναντι στα αστικά κόμματα, πού είχε ψηφιστεί σαν βάση. Ο Λίμπερ πρότεινε να παραλειφθεί τό πρώτο μέρος της θεωρητικής απόφασης: «Μπροστά στη σοσιαλδημοκρατία προβάλλει σήμερα πολύ έπιτακτικά τό καθήκον να προσδιορισει τό ταξικό περιεχόμενο των διαφορών μή προλεταριακών κομμάτων, να εξακριβώσει την άμοιβαία σχέση των τάξεων στην σημερινή στιγμή και αντίστοιχα μ' αυτό να καθορίσει τή στάση της απέναντι στ' άλλα κόμματα». Η τροποποίηση του Λίμπερ απορίφθηκε από τό συνέδριο. Για τις τροποποιήσεις στην απόφαση «Για τή στάση απέναντι στα αστικά κόμματα» βλ. σε τουτο τον τόμο, σελ. 398-404. – 371.

¹⁷⁹ Στην πρώτη τροποποίηση ο Τρότσκι πρότεινε ν' αφαιρεθούν από τό σημείο της απόφασης οι λέξεις: «Ότι την κοινωνική βάση των κομμάτων αυτών (δηλ. των κομμάτων της φιλελεύθερης-μοναρχικής αστικής τάξης. Η Σύντ.) την αποτελούν τά περισσότερο προοδευτικά από οικονομική άποψη στρώματα της αστικής τάξης και ιδιαίτερα ή αστική διάνοηση, ενώ μία μερίδα της δημοκρατικής μικροαστικής τάξης της πόλης και του χωριού άκολουθεί άκομη τά κόμματα αυτά μόνο από παράδοση και επειδή έχει εξαπατηθεί άνοιχτά από τους φιλελεύθερους». Η τροποποίηση του Τρότσκι απορίφθηκε από τό συνέδριο.

- Ἡ δεύτερη τροποποίηση τοῦ Τρότσκι ἀφοροῦσε τό 5ο σημεῖο τῆς ἀπόφασης. Στή θέση τῶν λέξεων «ταυτόχρονα ἐνάντια στήν ἀντίδραση καί ἐνάντια στήν προδοτική φιλελεύθερη ἀστική τάξη» ὁ Τρότσκι πρότεινε: «τόσο ἐνάντια στήν ἀντίδραση, ὅσο καί ἐνάντια στήν προδοτική πολιτική τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης». Ἡ τροποποίηση τοῦ Τρότσκι ἐγκρίθηκε ἀπό τό συνέδριο. – 372.
- ¹⁸⁰ Ἡ τροποποίηση τοῦ Μάρτοφ πού πρότεινε νά προστεθοῦν σάν σημεῖωση στό 3ο σημεῖο τῆς ἀπόφασης οἱ λέξεις ὅτι ἐπιτρέπονται οἱ τεχνικές συμφωνίες μέ τά ἀστικά κόμματα, ὕστερα ἀπό τήν ὁμιλία τοῦ Λένιν, ἀπορίφθηκε ἀπό τό συνέδριο μέ ὀνομαστική ψηφοφορία τῶν ἀντιπρόσωπων (βλ. γι' αὐτήν τήν τροποποίηση σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 400). – 373.
- ¹⁸¹ Ἡ τροποποίηση τοῦ Μάρτοφ πού πρότεινε στό 4ο σημεῖο τῆς ἀπόφασης ἀντί νά ὑποδείχεται ὁ ψευτοσοσιαλιστικός χαρακτήρας τοῦ ναροντικισμοῦ, ν' ἀναφερθεῖ ὁ «τυχοδιωκτικός» καί «οὔτοπικός» χαρακτήρας τοῦ ἐπαναστατισμοῦ τους», μετά τήν ὁμιλία τοῦ Λένιν, ἀπορίφθηκε ἀπό τό συνέδριο (βλ. γι' αὐτήν τήν τροποποίηση σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 401–403). – 373.
- ¹⁸² Ἡ πρώτη τροποποίησή τοῦ Μαρτίνοφ πού πρότεινε στό 4ο σημεῖο τῆς ἀπόφασης γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα ἀντί «τά κόμματα αὐτά (τά ναροντικιστικά. Ἡ Σύντ.) καλύπτουν τοὺς σκοπούς τους, πού στήν οὐσία εἶναι ἀστικο-δημοκρατικοί, μέ μιά πολύ θολή σοσιαλιστική ἰδεολογία» νά μπεῖ: «συνδυάζουν τίς ἐπαναστατικές δημοκρατικές ἐπιδιώξεις μέ ἀντιδραστικές κοινωνικές καί πολιτικές τάσεις καί προκαταλήψεις πού χαρακτηρίζουν τοὺς ἀγρότες τῆς προκαπιταλιστικῆς ἐποχῆς καί τοὺς μικροαστούς», ἀπορίφθηκε ἀπό τό συνέδριο.
Ἡ δεύτερη τροποποίηση τοῦ Μαρτίνοφ, στό ἴδιο τό 4ο σημεῖο τῆς ἀπόφασης: ἀντί «ὑποχρεώνοντάς τα ἔτσι νά πᾶνε μέ τό μέρος τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἐνάντια στοὺς μαυροεκατονταρχίτες κι' ἐνάντια στοὺς καντέτους» νά μπεῖ, «νά ἐνωθοῦν στήν ἀμείλικτη πάλη ἐνάντια στό φεουδαρχικό κράτος», ἀπορίφθηκε ἐπίσης ἀπό τό συνέδριο. – 375.
- ¹⁸³ Γιά τό ζήτημα τῆς Κρατικῆς δυνάμεως στό συνέδριο δέν ἐγίνε συζήτηση· συζητήθηκαν δύο σχέδια ἀπόφασης. Ὁ Λένιν ἔκανε εἰσήγηση ἀπό μέρος τῆς ἐπιτροπῆς γιά τήν υπεράσπιση τοῦ μπολσεβίκικου σχεδίου ἀπόφασης στήν 33η συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου. Ἡ ἀπόφαση ψηφίστηκε μέ 157 ψήφους ὑπέρ καί 110 κατό. – 377.
- ¹⁸⁴ Ὁ Λένιν στήν ὁμιλία του ἀπαντᾷ στόν Φ. Ι. Ντάν πού ἀντιδροῦσε στήν πρόταση τῶν μπολσεβίκων νά ὀνομαστεῖ τό συνέδριο πέμπτο, ἐπιδιώκοντας δῆθεν νά μή δυναμώσουν οἱ φραξιονιστικές διαφωνίες. Στήν πραγματικότητα ὅμως οἱ μενσεβίκοι καί οἱ μουντιστές ἀγνοοῦσαν τό III, τό μπολσεβίκικο συνέδριο τοῦ κόμματος. Ἐγκρίθηκε ἡ πρόταση τοῦ μουντιστῆ Σάνιν (Λ.Γ. Σαπίρο) νά ὀνομαστεῖ τό συνέδριο «Συνέδριο τοῦ Λονδίνου τοῦ ΣΔΕΚΡ». – 382.
- ¹⁸⁵ Στό συνέδριο ἀποφασίστηκε νά ἐκλεγοῦν στήν Κεντρική Ἐπιτροπή 15 μέλη, ἀπό τά ὁποῖα τά 12 νά ἐκλεγοῦν ἀπό τό ἴδιο τό συνέδριο καί τά 3

νά δριστοῦν ἀπό τίς ἐθνικές ὀργανώσεις ὕστερα ἀπό τό συνέδριο. Ἐπειδή ἔπρεπε νά ἐκκενωθεῖ ὁ χῶρος τῆς ἐκκλησίας, ὅπου διεξαγόταν τό συνέδριο, ἀποφασίστηκε νά γίνει ἡ καταμέτρηση τῶν ψήφων καί νά λυθοῦν τά ἄλλα τεχνικά ζητήματα στή σοσιαλιστική λέσχη, σέ μιά συνεδρίαση μέ περιορισμένο ἀριθμό ἀντιπρόσωπων: ἕνας ἐκπρόσωπος σέ κάθε 4 ἀντιπρόσωπους τοῦ συνεδρίου. Στή συνεδρίαση πῆραν μέρος 75 ἀντιπρόσωποι (22 μπολσεβίκοι, 21 μενσεβίκοι, 14 μπουντιστές, 11 πολωνοί καί 7 λεττονοί). Κατά τήν ψηφοφορία γιά τήν ἀνάδειξη ὑποψήφιων γιά τήν ΚΕ, 9 ὑποψήφιοι πῆραν πλειοψηφία καί 5 πῆραν τόν ἴδιο ἀριθμό ψήφων. Χρειάστηκε νά ἐκλεγοῦν 3 ἀπό τούς 5 τελευταίους. Οἱ μπολσεβίκοι ὑπόβαλαν πρόταση γιά τήν ἐπανάληψη τῆς ψηφοφορίας, οἱ μενσεβίκοι ἀντιτάχθηκαν, προτείνοντας νά μπεῖ κλῆρος ἀνάμεσα στούς ὑποψήφιους. Ἐγκρίθηκε ἡ πρόταση τῶν μπολσεβίκων. Στό ζήτημα τῆς ἀνάδειξης ὑποψήφιων γιά τήν ΚΕ τό συνέδριο ἐνέκρινε τήν ἀκόλουθη πρόταση τῶν μπολσεβίκων πού στή σύνταξή της πῆρε μέρος ὁ Λένιν:

«Τούς ὑποψήφιους γιά μέλη τῆς ΚΕ τούς ὑποδείχνει ἡ κάθε μιά ἀπό τίς πέντε ομάδες σέ διπλάσιο ἀριθμό ἀπό τόν ἀριθμό τῶν μελῶν πού ἔχει αὐτή ἡ ομάδα στήν ΚΕ.

Οἱ ὑποψήφιοι αὐτοί ἐγκρίνονται ἀπό τό συνέδριο.

Ἐάν ἕνα μέλος τῆς ΚΕ ἀποχωρήσει, τό ἀντικαθιστοῦν οἱ ἀναπληρωματικοί τῆς ἴδιας ομάδας καί δέν χρειάζονται εἰδικές ἀποφάσεις τῆς ΚΕ γιά νά πάρουν τά ἀναπληρωματικά μέλη τή θέση αὐτῶν πού ἀποσύρθηκαν. — 383.

¹⁸⁶ Βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὀλομελειῶν τῆς ΚΕ», 1954, μέρος I, σελ. 170. — 383.

¹⁸⁷ Τό σχέδιο ἀπόφασης τοῦ II συνεδρίου τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς Περιοχῆς Λεττονίας. «Γιά τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου στή σημερινή στιγμή τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης» πού γράφτηκε ἀπό τόν Λένιν, μπῆκε χωρίς συζήτηση στά πρακτικά τοῦ συνεδρίου καί δημοσιεύτηκε στό φύλλο ἀρ. 78 τῆς ἐφημερίδας «Zihna» τῆς 7 τοῦ Ἰούλη 1907. Τά πρακτικά τοῦ συνεδρίου δέν διασώθηκαν.

Τό II συνέδριο τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς Περιοχῆς Λεττονίας συνήλθε στό Λονδίνο στίς 21–25 τοῦ Μάη (3–7 τοῦ Ἰούνη) 1907 ἀμέσως μετά τό τέλος τοῦ V συνεδρίου (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τόν καιρό τοῦ συνεδρίου ἡ Σοσιαλδημοκρατία τῆς Περιοχῆς Λεττονίας εἶχε περίπου 13 χιλιάδες ὀργανωμένα κομματικά μέλη. Στό συνέδριο πῆραν μέρος 26 ἀντιπρόσωποι μέ θετική ψήφο καί 10 μέ συμβουλευτική. Ἡ ἡμερήσια διάταξη ἦταν ἡ ἑξῆς: 1. Λογοδοσία τῆς ΚΕ καί τῆς Ἐπιτροπῆς ἐλέγχου καί ἐκθέσεις τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων. 2. Κρίσεις, λοκάουτ καί ἀνεργία. 3. Γιά τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου στή σημερινή στιγμή τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης. 4. Γιά τή ζύμωση στό στρατό. 5. Γιά τά συνδικάτα. 6. Γιά τήν προπαγάνδα καί ζύμωση. 7. Ὄργανωτικά ζητήματα κ.ἄ. Τό ἀγροτικό ζήτημα ἀποσύρθηκε ἀπό τήν ἡμερήσια διάταξη, πράγμα πού ἔδειξε τή λαθεμένη θέση τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς Περιοχῆς Λεττονίας.

Στό συνέδριο ἔγινε σκληρή πάλη ἀνάμεσα στούς ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες καί στούς ὀπορτουμιστές, ἰδιαίτερα πάνω στή λογοδοσία τῆς ΚΕ. Οἱ ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες μαζί μέ τούς συμφιλιω-

τιστές πού προσχώρησαν σ' αὐτούς, ἀποτελοῦσαν τήν πλειοψηφία τοῦ συνεδρίου. Τό συνέδριο συνόψισε τ' ἀποτελέσματα τῆς πάλης πού γινόταν στα 1906–1907 μέσα στή Σοσιαλδημοκρατία τῆς Περιοχῆς Λεττονίας, ἀνάμεσα στούς ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες καί στούς ὀπορτουμιστές, πάνω στό ζήτημα τῆς τακτικῆς στήν περίοδο τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης καί στό ζήτημα τῆς συνένωσης τοῦ ΣΔΕΚΛ μέ τό ΣΔΕΚΡ.

Ὁ Β.Ι. Λένιν πῆρε ἐνεργό μέρος στίς ἐργασίες τοῦ συνεδρίου. Στίς 24 τοῦ Μάη (6 τοῦ Ἰούνη) 1907 στή βραδινή συνεδρίαση, ἔκανε εἰσήγηση γιά τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου στή σημερινή στιγμή τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης (σώθηκε μόνο ἓνα πολύ κακογραμμένο κείμενο ἀπό τήν εἰσήγηση – ἀναμετάφραση ἀπό τή λεττονική γλώσσα στή ρωσική πού ἔγινε στό ἀστυνομικό τμήμα). Τό συνέδριο ἔδειξε ὅτι ὁ μπολσεβικισμός εἶχε κατακτήσει στή Λεττονία σταθερές θέσεις: οἱ ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου γιά τά συνδικάτα, τήν ἀνεργία, τίς δημοκρατικές καί στρατιωτικές ὀργανώσεις εἶχαν μπολσεβίκικο χαρακτήρα.

Τό συνέδριο ἔβγαλε νέα ΚΕ πού ἀποτελέστηκε βασικά ἀπό ἐπαναστάτες σοσιαλδημοκράτες καί ἀνάθεσε στήν ΚΕ νά δημοσιεύσει τό Μανιφέστο «Πρός ὄλο τό λεττονικό προλεταριάτο» πού συντάχθηκε σέ μπολσεβίκικο πνεῦμα.

«*Zihna*» («*Cina*») («Ἀγώνας») – ἐφημερίδα, κεντρικό ὄργανο τῆς λεττονικῆς σοσιαλδημοκρατίας· ἰδρύθηκε τό Μάρτη τοῦ 1904. Ἐβγαίνε παράνομα στή Ρίγα μέ μεγάλα διαλείμματα μέχρι τόν Αὐγουστο τοῦ 1909 καί σέ συνέχεια στό ἐξωτερικό. Τό 1910, μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἔκδοσης τοῦ ἑκατοστοῦ φύλλου τῆς ἐφημερίδας, δημοσιεύτηκε σ' αὐτήν τό ἄρθρο τοῦ Β.Ι. Λένιν «Στό ἐπετειακό φύλλο τῆς “*Zihna*”», ὅπου δίνεται ὑψηλή ἐκτίμηση στήν ἐπαναστατική δράση τῶν λεττονῶν σοσιαλδημοκρατῶν (βλ. Ἄπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 16ος, σελ. 235–238). Ἡ ἐφημερίδα δημοσίευσε ἐπίσης ἓμιιά σειρά κομματικά ντοκουμέντα πού εἶχαν γραφεῖ ἀπό τόν Λένιν. Ἀνάμεσα στούς δραστήριους καί μόνιμους συνεργάτες τῆς ἐφημερίδας ἦταν ὁ Π.Ι. Στούτσκα, ἓνας ἀπό τοὺς ὀργανωτές τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Λεττονίας, ὁ λαϊκός ποιητής Γ. Ράινις κ.ἄ.

Ἀπό τόν Ἀπρίλη τοῦ 1917 ἡ «*Zihna*» ἔγινε νόμιμη ἐφημερίδα καί ἔβγαίνε στήν Πετρούπολη, στή Ρίγα καί σ' ἄλλα μέρη, ἀπό τόν Αὐγουστο ὅμως τοῦ 1919, μετά τήν προσωρινή νίκη τῆς ἀντεπανάστασης στή Λεττονία, ἄρχισε νά βγαίνει καί πάλι παράνομα στή Ρίγα. Μετά τήν ἐγκαθίδρυση τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας στή Λεττονία, τόν Ἰούνη τοῦ 1940, ἡ ἐφημερίδα ἔγινε ὄργανο τῆς ΚΕ τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Λεττονίας καί τοῦ Ἀνώτατου Σοβιέτ τῆς ΣΣΔ τῆς Λεττονίας. – 384.

¹⁸⁸ Πρόκειται γιά τίς τροποποιήσεις τοῦ «οἰκονομιστῆ» Ἀκίμοφ (Β. Π. Μαχνόβετς) πού ὑποβλήθηκαν στήν ἐπιτροπή τοῦ II συνεδρίου τοῦ κόμματος, ὅταν συζητήθηκε τό ἰσκρικό σχέδιο προγράμματος τοῦ κόμματος (βλ. «Τό δεύτερο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Πρακτικά», 1959, σελ. 258). – 398.

¹⁸⁹ Βλ. Κ. Μάρξ, «Νομοσχέδιο γιά τήν κατάργηση τῶν φεουδαρχικῶν ἐπιβαρύνσεων» (Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Ἄπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 299). – 400.

¹⁹⁰ «Μπιρζιόβκα» («Μπιρζεβίγε Βέντομοστι») («Δελτίο του Χρηματιστηρίου») – αστική εφημερίδα· ιδρύθηκε τό 1880 γιά έμπορικούς σκοπούς. Έβγαινε στήν Πετρούπολη, στήν αρχή τρείς φορές τήν εβδομάδα, ύστερα τέσσερεις καί σέ συνέχεια καθημερινά. Από τό Νοέμβρη του 1902 έβγαινε δυό φορές τήν ήμέρα: τό πρωί καί τό βράδυ. Η καιροσκοπία της, ή εξαγορά της, ή έλλειψη αρχών έκαναν τό όνομά της προσηγορικό («μπιρζιόβκα» «χρηματιστηριακή»). Η «Μπιρζεβίγε Βέντομοστι» κλείστηκε από τή Στρατιωτική έπαναστατική έπιτροπή του Σοβιέτ Πετρούπολης στά τέλη του Όχτώβρη 1917. – 406.

**ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΠΗΓΩΝ
ΠΟΥ ΑΝΑΦΕΡΕΙ Η ΠΑΡΑΘΕΤΕΙ ΠΕΡΙΚΟΠΕΣ ΤΟΥΣ
Ο Β.Ι. ΛΕΝΙΝ**

Οί αγρότες καί οί καντέτοι — «*Ιζβέστιγια Κρεστιάνσκιχ Ντεπουτάτοφ*». Πετρούπολη [1907], αρ. φύλ. 8, 27 τοῦ Μάη, σελ. 1–155.

Ἀγροτικό πρόγραμμα [πού ψηφίστηκε στό IV (Ἐνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ]. — Στό φυλλάδιο: Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τοῦ Ἐνωτικοῦ συνεδρίου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας. [Πετρούπολη] τυπογρ. τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, [1906], σελ. 1. (ΣΔΕΚΡ). — 78, 107, 200–202, 203, 204–205, 368–369.

Τό ἀγροτικό σχέδιο τῶν 104 στήν I Κρατική δούμα — βλ. Σχέδιο τῶν βασικῶν θέσεων τοῦ νόμου γιά τή γῆ πού ὑποβλήθηκε ἀπό 104 μέλη τῆς Κρατικῆς δούμας.

Τό ἀγροτικό σχέδιο τῶν καντέτων — βλ. Σχέδιο τῶν βασικῶν θέσεων γιά τό ἀγροτικό ζήτημα, πού ὑποβλήθηκε ἀπό 42 μέλη τῆς Κρατικῆς δούμας.

Τό ἀγροτικό σχέδιο τῶν τρουντοβίκων — βλ. Σχέδιο τῶν βασικῶν θέσεων τοῦ νόμου γιά τή γῆ, πού ὑποβλήθηκε ἀπό 104 μέλη τῆς Κρατικῆς δούμας.

Ἀγροτικοί νόμοι τοῦ Νοέμβρη — βλ. Διάταγμα πρὸς τή Διοικούσα Σύγκλητο γιά τήν ἔξοδο τῶν ἀγροτῶν ἀπό τίς κοινότητες καί τήν κατοχύρωση τῆς ἰδιοκτησίας τῶν κλήρων καί Διάταγμα πρὸς τή Διοικούσα Σύγκλητο γιά τή χορήγηση ἀπό τήν ἀγροτική κτηματική τράπεζα δανείων ἔναντι ὑποθήκευσης τῶν κλήρων.

Ἀκόμη κι' ἐδῶ! — «*Ρούσκαγια Ζίζν*», Πετρούπολη, 1907, αρ. φύλ. 45, 22 τοῦ Φλεβάρη (7 τοῦ Μάρτη), σελ. 2. — 55–57.

[Ἀλέξινσκι, Γκ.Α.] *Οί καντέτοι προδίνουν τοὺς αγρότες*. — «*Βπεριόντ*», Πετρούπολη, 1906, αρ. φύλ. 1, 26 τοῦ Μάη, σελ. 1. Ὑπογραφή: Γκ. Ἀλσκι. — 155.

— *Μπροστά στή νέα Δούμα*. — Στό βιβλίο: Συλλογή πρώτη. Πετρούπολη, «*Νόβαγια Ντούμα*», 1907, σελ. 3–31. Πρὶν ἀπό τόν τίτλο τοῦ ἄρθρου τό

ὄνομα τοῦ συγγραφέα: Πιότρ Ἄλ. – 60.

Ἐναθρασμὸς ἀνάμεσα στοὺς καντέτους. (Γνώμη τοῦ Π. Μπ. Στροῦβε). – «Μπιρζεβίγε Βέντομοστι». Βραδυνή ἔκδοση, Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 7 (20) τοῦ Ἰούνη, σελ. 3. Ὑπογραφή: Ergo. – 406–407.

[Ἐνακοίνωση γιὰ τὴ σύσκεψη τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐσέρων, τῆς ἐργασιακῆς ὁμάδας, τῶν ἐνέσων καὶ τῶν μενσεβίκων μέ τοὺς καντέτους]. – «Ρέτς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 15, 19 τοῦ Γενάρη (1 τοῦ Φλεβάρη), σελ. 4, στή στήλη: Ἐπό τὴ ζωὴ τῶν κομμάτων. – 15, 310.

[Ἐνακοίνωση γιὰ τὴ σύσκεψη τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐσέρων, τῆς ἐργασιακῆς ὁμάδας, τῶν ἐνέσων καὶ τῶν μενσεβίκων μέ τοὺς καντέτους]. – «Τοθάριστς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 169, 19 τοῦ Γενάρη (1 τοῦ Φλεβάρη), σελ. 4, στή στήλη: Βραδυνές εἰδήσεις. – 310.

[Ἐνακοίνωση γιὰ τὴ σύσκεψη τῶν μελῶν τῶν ἀντιπολιτευόμενων κοινοβουλευτικῶν ὁμάδων. 19 τοῦ Φλεβάρη (4 τοῦ Μάρτη) 1907]. – «Ρέτς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 42, 20 τοῦ Φλεβάρη (5 τοῦ Μάρτη) σελ. 3, στή στήλη: Βραδυνές εἰδήσεις. – 32.

[Ἐνακοίνωση γιὰ τὴ σύσκεψη τῶν μελῶν τῶν ἀντιπολιτευόμενων κοινοβουλευτικῶν ὁμάδων. 19 τοῦ Φλεβάρη (4 τοῦ Μάρτη) 1907]. – «Τοθάριστς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 196, 20 τοῦ Φλεβάρη (5 τοῦ Μάρτη), σελ. 2, στή στήλη: Βραδυνές εἰδήσεις. – 32

Ἐνακοίνωση γιὰ τὸ δεύτερο (ἔκτακτο) συνέδριο τοῦ Κόμματος τῶν σοσιαλιστῶν ἐπαναστατῶν. – «Παρτίνιγε Ἰσβέστιγια», [Πετρούπολη], 1907, ἀρ. φύλ. 6, 8 τοῦ Μάρτη, σελ. 1–3. – 225.

[Ἐνταπόκριση ἀπό τὸ Κόβνο]. – «Προλετάρη» [Βίμποργκ], 1907, ἀρ. φύλ. 13, 11 τοῦ Φλεβάρη, σελ. 8. Μέ τὸ γενικό τίτλο. Σχετικά μέ τὰ ὕλικά τῆς ἐκλογικῆς καμπάνιας. – 316.

[Ἐντρέγεβιτς, Α.] Τὸ πανεργατικό συνέδριο στή Ρωσία. – Στό βιβλίο: Σογιούζνογε Ντιέλο. Τεῦχ. 1. Συλλογὴ γιὰ τὰ ζητήματα τοῦ ἐπαγγελματικοῦ κινήματος καὶ τῶν συνεταιρισμῶν. Μόσχα, τυπογρ. Μπουτάγεφ, 1907, σελ. 12–16. – 10.

[Ἐπ' ἀφορμὴ τῆ λογοδοσία τῆς ὁμάδας τῆς Δούμας. Σχέδιο ἀπόφασης, πού ὑποβλήθηκε στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τὴν ἀντιπροσωπεία τῶν πολωνῶν σοσιαλδημοκρατῶν]. – Στό βιβλίο: Τὸ συνέδριο τοῦ Λονδίνου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας (πού συνῆλθε τό 1907). Πλήρες κείμενο τῶν πρακτικῶν. Ἐκδ. τῆς ΚΕ. Paris, 1909, σελ. 222, 463, (ΣΔΕΚΡ). – 361–362.

Ἐπ'. ἀφορμὴ τίς διαδόσεις. – «Τοθάριστς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 213, 11 (20) τοῦ Μάρτη, σελ. 1. – 86, 108.

Ἐπό τὴ ζωὴ τῶν κομμάτων. – «Τοθάριστς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 177, 28 τοῦ Γενάρη (10 τοῦ Φλεβάρη), σελ. 4. – 307, 308–310, 311–312, 313.

- Ἐπιτάξεις καὶ ψηφίσματα τοῦ Ἐνωτικοῦ συνεδρίου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας. [Φυλλάδιο]. [Πετρούπολη], τυπογρ. τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, [1906], 4 σελ. (ΣΔΕΚΡ). – 78, 107, 200–204, 368–369.
- Ἐπιτάξεις καὶ ψηφίσματα τοῦ [IV (Ἐνωτικοῦ)] συνεδρίου [τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – Στό βιβλίο: Πρακτικά τοῦ Ἐνωτικοῦ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού συνήλθε στή Στοκχόλμη τό 1906, Μόσχα, τυπογρ. Ἰβανόφ, 1907, σελ. 413–420. – 35, 55, 56, 57.
- Ἐπιτάξεις πού ψηφίστηκαν στήν [πρώτη πανρωσική] συνδιάσκεψη [κομματικῶν στελεχῶν]. – Στό βιβλίο: Πρώτη πανρωσική συνδιάσκεψη κομματικῶν στελεχῶν. Χωριστό παράρτημα στό φύλ. ἀρ. 100 τῆς «Ἴσκρα». Γενεύη, τυπογρ. τοῦ κόμματος, 1905, σελ. 15–30.(ΣΔΕΚΡ). – 328, 389.
- [Ἐπιτάξεις πού ψηφίστηκαν στή συνδιάσκεψη τῆς «Ἐνωσης περιοχῆς τῆς Ἑσθονίας» τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – «Προλετάρι», [Βίμποργκ] 1906, ἀρ. φύλ. 15, 25 τοῦ Μάρτη, σελ. 5–6. Μέ τό γενικό τίτλο: Ἡ συνδιάσκεψη τῶν ἐσθονῶν σοσιαλδημοκρατῶν. (Γράμμα πρὸς τή σύνταξη). – 113–114.
- [Ἐπιτάξεις τοῦ δεύτερου (ἔκτακτου) συνεδρίου τοῦ Κόμματος τῶν σοσιαλιστῶν ἐπαναστατῶν]. – «Τοβάριστς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 197, 21 τοῦ Φλεβάρη (6 τοῦ Μάρτη), σελ. 5, στή στήλη: Ἀπό τή ζωή τῶν κομμάτων. – 50–54, 225.
- Ἐπιτάξη γιά τή στάση ἀπέναντι στά μή προλεταριακά κόμματα, [πού ψηφίστηκε στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – Στό βιβλίο: Τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας (πού συνήλθε τό 1907). Πλήρες κείμενο τῶν πρακτικῶν. Ἔκδ. τῆς ΚΕ. Paris, 1909, σελ. 454–455. (ΣΔΕΚΡ). – 372, 377, 391, 398.
- Ἐπιτάξη [Γιά τή στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα], ἐπεξεργασμένη ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ ΣΔΕΚΡ. – «Βπεριόντ», Πετρούπολη, 1906, ἀρ. φύλ. 2, 27 τοῦ Μάη, σελ. 2, στή στήλη: Ἀπό τή ζωή τῶν πολιτικῶν κομμάτων. – 104, 335.
- Ἐπιτάξη γιά τό δάνειο, [πού ψηφίστηκε στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – Στό βιβλίο: Τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας (πού συνήλθε τό 1907). Πλήρες κείμενο τῶν πρακτικῶν. Ἔκδ. τῆς ΚΕ. Paris, 1909, σελ. 435, 458. (ΣΔΕΚΡ). – 383.
- [Ἐπιτάξη τῆς Ἐπιτροπῆς Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά τή στάση ἀπέναντι στό «ἐργατικό συνέδριο». Σεπτέμβρης τοῦ 1906]. – «Προλετάρι», [Βίμποργκ], 1906, ἀρ. φύλ. 4, 19 τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 4. Μέ τόν γενικό τίτλο: Ἡ 2η συνδιάσκεψη τῆς ὀργάνωσης τῆς Κεντρικῆς ἀχτίδας. Παράρτημα στή λογοδοσία γιά τή II συνδιάσκεψη τῶν ὀργανώσεων τῆς Κεντρικῆς ἀχτίδας. Παράρτημα ἀρ. 2. Γιά τό ἐργατικό συνέδριο. Τόπος ἐκδόσεως στήν ἐφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. – 10.

*[Ἐπιτάξη τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά τή στάση ἀπέ-

- ναντι στό «ἐργατικό συνέδριο». Σεπτέμβρης τοῦ 1906].– «Προλετάρι», [Βίμποργκ], 1906, ἀρ. φύλ. 3, 8 τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 5, στή στήλη: Ἐπί τό κόμμα. Τόπος ἔκδοσης στήν ἐφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. – 10.
- [Ἀπόφαση τῆς 1ης συνδιάσκεψης τῶν ὀργανώσεων τοῦ ΣΔΕΚΡ πού δουλεύουν στό στρατό, σχετικά μέ τήν ἄρνηση συμμετοχῆς στήν κοινή συνδιάσκεψη τῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων. Ὀκτώβρης τοῦ 1906]. – Στό φυλλάδιο: Σύντομο ἀπόσπασμα ἀπό τά πρακτικά τῆς 1ης συνδιάσκεψης τῶν ὀργανώσεων τοῦ ΣΔΕΚΡ πού δουλεύουν στό στρατό. Χωρίς τόπο ἔκδοσης, τυπογρ. τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, 1906, σελ. 4. (ΣΔΕΚΡ). – 297.
- Ἀπόφαση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ομάδας [τῆς Κρατικῆς δούμας γιά τόν τρόπο ἐξέτασης τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ 1907]. – «Τοβάριστς», Πετρούπολη 1907, ἀρ. φύλ. 223, 23 τοῦ Μάρτη (5 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 5. – 169.
- [Ἀπόφαση τῆς συνέλευσης τῶν μελῶν πού ἀποσχίστηκαν ἀπό τή σοσιαλδημοκρατική. συνδιάσκεψη τῆς Πετρούπολης. 17 τοῦ Γενάρη 1907]. – «Τοβάριστς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 169, 19 τοῦ Γενάρη (1 τοῦ Φλεβάρη), σελ. 4, στή στήλη: Βραδυνές εἰδήσεις. – 322, 344.
- Ἀπόφαση τῆς συνέλευσης τῶν μπολσεβίκων Πετρούπολης. – «Προλετάρι» [Βίμποργκ], 1907, ἀρ. φύλ. 13, 11 τοῦ Φλεβάρη, σελ. 4–5. Τόπος ἔκδοσης στήν ἐφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. – 307.
- [Ἀπόφαση τῆς συνέλευσης τῶν πληρεξουσίων τῶν σοσιαλδημοκρατῶν, τῶν ἐσέρων καί τῶν ἀκομματικῶν. 28 τοῦ Γενάρη (1 τοῦ Φλεβάρη) 1907]. – «Τοβάριστς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 178, 30 τοῦ Γενάρη (12 τοῦ Φλεβάρη), σελ. 4. Μέ τό γενικό τίτλο: Ἡ σύσκεψη τῶν πληρεξουσίων τῶν ἐργατῶν. – 323.
- Ἀπόφαση τοῦ Ἄμστερνταμ – βλ. Internationale Regeln der sozialistischen Taktik.
- * Ἀριθμητικά στοιχεῖα γιά τή σύνθεση τῶν ἐκλογέων στή συνδιάσκεψη τῆς Ὄργάνωσης Πετρούπολης. – Στό φυλλάδιο: Γιατί ἀναγκαστήκαμε νά ἐγκαταλείψουμε τή συνδιάσκεψη; (Δήλωση τῶν 31 μελῶν τῆς συνδιάσκεψης, πού ὑποβλήθηκε στήν ΚΕ). [Πετρούπολη, 1907], σελ. 7–8. – 283–285, 288.
- Βινογκράντοφ, Π.Γ. Πολιτικές ἐπιστολές. – «Ρούσκιγε Βέντομοστι», Μόσχα 1905, ἀρ. φύλ. 210, 5 τοῦ Αὐγούστου, σελ. 3. – 353.
- Ὁ Βίττε εἶναι πράκτορας τοῦ χρηματιστηρίου, ὁ Στροῦβε εἶναι πράκτορας τοῦ Βίττε. – «Νατσάλο», Πετρούπολη, 1905, ἀρ. φύλ. 3, 16 (29) τοῦ Νοέμβρη, σελ. 1. – 233, 342.
- «Βολνά», Πετρούπολη, 1906, ἀρ. φύλ. 12, 9 τοῦ Μάη, σελ. 3. – 378.

- [*Βορόβσκι, Β.Β.*] *Ἡ ἐκλογή προέδρου.* – «*Νόβι Λούτς*», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 1, 20 τοῦ Φλεβάρη, σελ. 2–3. Ὑπογραφή: Π. Ὀρλόβσκι. – 31–32.
- «*Βπεριόντ*» Πετρούπολη, 1906, ἀρ. φύλ. 1, 26 τοῦ Μάη, σελ. 1. – 155. –
— 1906, ἀρ. φύλ. 2, 27 τοῦ Μάη, σελ. 2. – 104, 335.
- [*Γιά τὰ ταξικά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου στή σημερινή στιγμή τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης. Σχέδιο ἀπόφασης γιά τό V συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ.*] – «*Προλετάρι*», [Βίμποργκ], 1907, ἀρ. φύλ. 14, 4 τοῦ Μάρτη, σελ. 3. Μέ τό γενικό τίτλο: Σχέδια ἀποφάσεων γιά τό Πέμπτο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τόπος ἐκδοσης στήν ἐφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. – 50, 403.
- Γιά τή δουλιά ἀνάμεσα στούς ἀξιωματικούς.* [Ἀπόφαση τῆς Πρώτης συνδιάσκεψης τῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – Στό βιβλίο: Πρακτικά τῆς Πρώτης συνδιάσκεψης τῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων τοῦ ΣΔΕΚΡ. Πετρούπολη, [τυπογρ. «Σβέτ»], 1907, σελ. 132. – 299–300.
- Γιά τή δουλιά ἀνάμεσα στούς ἀξιωματικούς.* [Κυριότερες ἀποφάσεις τῆς στρατιωτικῆς συνδιάσκεψης τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ὀκτώβρης τοῦ 1906]. – Στό φυλλάδιο: Σύντομο ἀπόσπασμα ἀπό τὰ πρακτικά τῆς 1ης συνδιάσκεψης τῶν ὀργανώσεων τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού δουλεύουν στό στρατό. Χωρίς τόπο ἐκδοσης, τυπογρ. τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, 1906, σελ. 13 (ΣΔΕΚΡ). – 299–301.
- [*Γιά τή λογοδοσία τῆς ὀμάδας τῆς Δούμας.* Σχέδιο ἀπόφασης πού προτάθηκε ἀπό τούς μπολσεβίκους στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – Στό βιβλίο: Τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας (πού συνῆλθε τό 1907). Πλήρες κείμενο τῶν πρακτικῶν. Ἔκδ. τῆς ΚΕ. Paris, 1909, σελ. 190–191, 462. (ΣΔΕΚΡ). – 342–343.
- [*Γιά τήν ἐνότητα τῆς ἐκλογικῆς κατά τόπους καμπάνιας.* Ἀπόφαση πού ψηφίστηκε στή Δεύτερη συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ («Πρώτη Πανρωσική»)]. – «*Προλετάρι*», [Βίμποργκ], 1906, ἀρ. φύλ. 8, 23 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 2. Μέ τό γενικό τίτλο: Ἡ πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ. (Ἀνταπόκριση τῆς «Προλετάρι»). Τόπος ἐκδοσης στήν ἐφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. – 12, 319–320.
- Γιά τήν Προσωρινή κυβέρνηση* [Ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων τοῦ Καυκάσου]. – Στό βιβλίο: Ἡ συνδιάσκεψη τῶν σοσιαλ-δημοκρατικῶν ὀργανώσεων τοῦ Καυκάσου. [Γενεύη, τυπογρ. τοῦ κόμματος, 1905], σελ. 3. (ΣΔΕΚΡ). – 347–348.
- [*Γιά τή τακτική τοῦ ΣΔΕΚΡ στήν ἐκλογική καμπάνια.* Ἀπόφαση πού ψηφίστηκε στή Δεύτερη συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ («Πρώτη πανρωσική»)]. – «*Προλετάρι*», [Βίμποργκ], 1906, ἀρ. φύλ. 8, 23 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 2. Μέ

τό γενικό τίτλο: Πανρώσική συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ. (Ἀνταπόκριση τῆς ἔφημερίδας «Προλετάρι»). Τόπος ἔκδοσης στήν ἔφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. – 12, 35–36, 56, 81.

Γιά τή σημερινή στιγμή τῆς ἐπανάστασης καί τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου. [Σχέδιο ἀπόφασης τῶν μενσεβίκων γιά τό IV (Ἐνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – «Παρτίνιγε Ἰζβέστιγια», [Πετρούπολη], 1906, ἀρ. φύλ. 2, 20 τοῦ Μάρτη, σελ. 9. Μέ τό γενικό τίτλο: Σχέδιο ἀποφάσεων γιά τό ἐπικείμενο συνέδριο, ἐπεξεργασμένο ἀπό τήν ομάδα τῶν «μενσεβίκων» μέ τή συνεργασία τῶν συντακτῶν τῆς «Ἴσκρα». – 82, 329.

Γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἄλλα ἐπαναστατικά καί ἀντιπολιτευόμενα κόμματα. [Ἀπόφαση τῆς πρώτης πανρωσικῆς συνδιάσκεψης κομματικῶν στελεχῶν]. – Στό βιβλίο: Ἡ πρώτη πανρωσική συνδιάσκεψη κομματικῶν στελεχῶν. Ξεχωριστό παράρτημα στό φύλ. ἀρ. 100 τῆς «Ἴσκρα». Γενεύη, τυπογρ. τοῦ κόμματος, 1905, σελ. 25–26. (ΣΔΕΚΡ) – 388–389, 390.

[Γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα. Σχέδιο ἀπόφασης γιά τό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἐπεξεργασμένο ἀπό ομάδα τῶν μενσεβίκων λογίων καί στελεχῶν τῆς πρακτικῆς δουλιᾶς]. – «Νερόντγια Ντούμα», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 12, 24 τοῦ Μάρτη (6 τοῦ Ἀπρίλη) σελ. 4, στή στήλη: Ἀπό τά κόμματα. – 350, 351–353, 354–355, 358, 369, 390–391, 396–397.

Γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα. [Ἀπόφαση τοῦ IV (Ἐνωτικοῦ) συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – Στό βιβλίο: Πρακτικά τοῦ Ἐνωτικοῦ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού συνῆλθε στή Στοκχόλμη τό 1906. Μόσχα, τυπογρ. Ἰθανόφ, 1907, σελ. 406. – 77.

[Γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα. Σχέδιο ἀπόφασης τῶν μενσεβίκων πού ὑποβλήθηκε στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – Στό βιβλίο: Τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας (πού συνῆλθε τό 1907). Πλήρες κείμενο τῶν πρακτικῶν. Ἔκδ. τῆς ΚΕ. Paris, 1909, σελ. 465. (ΣΔΕΚΡ). – 391, 392, 393–397.

[Γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα. Σχέδιο ἀπόφασης τῶν μπολσεβίκων πού ὑποβλήθηκε στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – Στό βιβλίο: Τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας (πού συνῆλθε τό 1907). Πλήρες κείμενο τῶν πρακτικῶν. Ἔκδ. τῆς ΚΕ. Paris, 1909, σελ. 466–467. (ΣΔΕΚΡ). – 361–362, 367–368, 373, 375, 376, 391–392, 393–394, 397–404.

[Γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα. Σχέδιο ἀπόφασης πού ὑποβλήθηκε στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τήν ἀντιπροσωπεία τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς Πολωνίας]. – Στό ἴδιο, σελ. 467. – 361–362, 367–368, 392–394.

Γιά τή στάση ἀπέναντι στά φιλελευθεροδημοκρατικά κόμματα. [Σχέδιο

ἀπόφασης τῶν μενσεβίκων γιά τό IV (Ἐνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – «Παρτίνιγε Ἴσθέςτιγια», [Πετρούπολη], 1906, ἀρ. φύλ. 2, 20 τοῦ Μάρτη, σελ. 10. Μέ τό γενικό τίτλο: Σχέδιο ἀποφάσεων γιά τό ἐπικείμενο συνέδριο, ἐπεξεργασμένο ἀπό τήν ὀμάδα τῶν «μενσεβίκων» μέ τή συνεργασία τῶν συντακτῶν τῆς «Ἴσκρα». – 77, 329, 350–351, 390.

Γιά τή στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα. [Ἀπόφαση πού ψηφίστηκε στή συνδιάσκεψη τῆς «Ἐνωσης τῆς Περιοχῆς Ἑσθονίας» τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – «Προλετάρι», [Βίμποργκ], 1907, ἀρ. φύλ. 15, 25 τοῦ Μάρτη, σελ. 6. Μέ τό γενικό τίτλο: Ἡ συνδιάσκεψη τῶν ἑσθονῶν σοσιαλδημοκρατῶν (Γράμμα πρὸς τή σύνταξη). Τόπος ἔκδοσης στήν ἑφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. – 113–115, 116

Γιά τή στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα. [Ἀπόφαση πού ψηφίστηκε στό IV (Ἐνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – Στό βιβλίο: Πρακτικά τοῦ Ἐνωτικοῦ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού συνῆλθε στή Στοκχόλμη τό 1906. Μόσχα, τυπογρ. Ἰβανόφ, 1907, σελ. 414–416. – 12, 35, 98.

[*Γιά τή στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα.* Σχέδιο ἀπόφασης τῶν μενσεβίκων πού ὑποβλήθηκε στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – Στό βιβλίο: Τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας (πού συνῆλθε τό 1907). Πλήρες κείμενο τῶν πρακτικῶν. Ἔκδ. τῆς ΚΕ. Ραίσις, 1909, σελ. 470–471. (ΣΔΕΚΡ). – 377.

[*Γιά τή στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα.* Σχέδιο ἀπόφασης τῶν μπολσεβίκων, πού ὑποβλήθηκε στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – Στό ἴδιο, σελ. 471–472. – 377–378, 379.

Γιανσόν, Γ.Ε. Ἡ πείρα τῆς στατιστικῆς ἔρευνας γιά τούς κλήρους τῶν ἀγροτῶν καί τίς πληρωμές. Πετρούπολη, Στασιουλέβιτς, 1877, VIII, 160, 26 σελ. – 135.

**Γιατί ἀναγκαστήκαμε νά ἐγκαταλείψουμε τή συνδιάσκεψη;* (Δήλωση τῶν 31 μελῶν τῆς συνδιάσκεψης, πού ὑποβλήθηκε στήν ΚΕ). [Πετρούπολη, 1907]. 8 σελ. – 282–283, 284–285, 288, 322.

Γιατί ὁ θόρυβος; – «Τοθάριστς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 218, 17 (30) τοῦ Μάρτη, σελ. 2–3. – 108.

Γιά τό ζήτημα τοῦ ἐργατικοῦ συνεδρίου. – Στό βιβλίο: «Ἄσβομποζντένιγε Τρουντά». Συλλογή ἄρθρων γιά τό ἐργατικό ζήτημα. [Ὁδησσός], «Ἄσβομποζντένιγε Τρουντά» [1907], σελ. 13–22. Ὑπογραφή: Φρίντ. – 10.

[*Γιά τό ζήτημα τοῦ κομματικοῦ συνεδρίου.* Ἀπόφαση πού ψηφίστηκε στή Δεύτερη συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ («Πρώτη Πανρωσική»)]. – «Προλετάρι», [Βίμποργκ], 1906, ἀρ. φύλ. 8, 23 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 3. Μέ τό γενικό τίτλο: Ἡ πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ. (Ἀνταπόκριση τῆς ἑφημερίδας «Προλετάρι»). Τόπος ἔκδοσης στήν ἑφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. – 334.

- Γιά τό Πανρωσικό ἐργατικό συνέδριο. Συλλογή ἄρθρων. Μόσχα, 1907, 128 σελ. (Γιά τακτικό συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ). – 175, 180, 187.
- Γιά τό ρόλο τοῦ κόμματος στήν ἔνοπλη ἐξέγερση. [Ἀπόφαση τῆς Πρώτης συνδιάσκεψης τῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – «Προλετάρι», [Βίμποργκ], 1906, ἀρ. φύλ. 9, 7 τοῦ Δεκέμβρη, σελ. 3. Μέ τό γενικό τίτλο: Ἡ συνδιάσκεψη τῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τόπος ἔκδοσης στήν ἐφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. – 302–304.
- Γιά τό ρόλο τοῦ κόμματος στήν ἔνοπλη ἐξέγερση. [Ἀπόφαση τῆς Πρώτης συνδιάσκεψης τῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – Στό βιβλίο: Πρακτικά τῆς πρώτης συνδιάσκεψης τῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων τοῦ ΣΔΕΚΡ. Πετρούπολη, [Τυπογρ. «Σβέτ»], 1907, σελ. 116–117. – 302–304.
- Γκριμπογέντοφ, Α.Σ. Τό πολύ μυαλό βλάφτει. – 177.
- Γράμμα πρὸς τίς κομματικές ὀργανώσεις. [γράμμα ἀρ. 4]. 14 τοῦ Ἰούλη 1906 [φυλλάδιο]. [Πετρούπολη 1906]. 5 σελ. (ΣΔΕΚΡ). Ὑπογραφή: ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. – 301, 330, 336, 389.
- Γράμματα τῶν Ι.Φ. Μπέκερ, Ι. Ντίτσγκεν, Φ. Ἐνγκελς, Κ. Μάρξ κ.ἄ. πρὸς τόν Φ.Α. Ζόργκε κ.ἄ. Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά τοῦ Πολίτικους. Μέ γράμματα τοῦ Φ.Α. Ζόργκε καί μέ τή βιογραφία του, ἀπό τό Εὐγ. Ντίτσγκεν. Μέ πρόλογο τοῦ Ν. Λένιν. Μέ φωτογραφία τοῦ Φ.Α. Ζόργκε. Πετρούπολη, Ντάουγκε, 1907, XXVI, 44, 485, 11 σελ. – 243–261.
- [Γράμμα τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ σχετικά μέ τή δημοσίευση τῶν «Πρακτικῶν τῆς Πρώτης συνδιάσκεψης τῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων τοῦ ΣΔΕΚΡ»]. – «Ναρόντναγια Ντούμα», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 20, 3 (16) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 4, στή στήλη: Ἀπό τά κόμματα. – 295, 296, 297, 298.
- [Γραπτή δήλωση 35 μελῶν τῆς Κρατικῆς δούμας, πού ὑποβλήθηκε κατά τή συζήτηση τοῦ ζητήματος τῶν τοπικῶν ἐπιτροπῶν γῆς]. – Στό βιβλίο: Στενογραφημένα πρακτικά [τῆς Κρατικῆς δούμας]. 1906. Σύνοδος πρώτη. Τόμ. Ι. Συνεδριάσεις 1–18 (ἀπό τίς 27 τοῦ Ἀπρίλη ὡς τίς 30 τοῦ Μάη). Πετρούπολη, κρατικά τυπογρ. 1906, σελ. 588–590. (Κρατική δούμα). – 154–155.
- Γύρω ἀπό τίς ἐκλογές Κρα[τικῆς] δούμας. – «Ρέτς», Πετρούπολη, 1906, ἀρ. φύλ. 216, 14 (27) τοῦ Νοέμβρη, σελ. 3, στή στήλη: Χρονικά. – 17, 46.
- * Τό δεύτερο τακτικό συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας. Πλήρες κείμενο τῶν πρακτικῶν. Ἔκδ. τῆς ΚΕ. Γενεύη, τυπογρ. τοῦ κόμματος, [1904], 397, 11 σελ. (ΣΔΕΚΡ). – 398.
- Δήλωση τῆς κυβέρνησης [πού ἀνακοινώθηκε ἀπό τόν Π.Α. Στολίπιν στή

συνεδρίαση τῆς Κρατικῆς δούμας, στίς 6 (19) τοῦ Μάρτη 1907]. – «Ρέτς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 55, 7 (20) τοῦ Μάρτη. Δωρεάν παράρτημα τῶν ἡμερησίων «Ρέτς» καί «Ρεφόρμα». Κρατική δούμα, σελ. 1–2. – 28–30, 219, 227.

Δήλωση τῆς κυβέρνησης [πού ἀνακοινώθηκε ἀπό τόν Π.Α. Στολίπιν στή συνεδρίαση τῆς Κρατικῆς δούμας, στίς 6 (19) τοῦ Μάρτη 1907]. – «Τοβάριστς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 209, 7 (20) τοῦ Μάρτη σελ. 3–4 στή στήλη: Κρατική δούμα. – 134.

Δήλωση τῆς σοσ[ιαλ]δημ[οκρατικῆς] ομάδας [πού διαβάστηκε στή συνεδρίαση τῆς Κρατικῆς δούμας στίς 19 τοῦ Μάρτη (1 τοῦ Ἀπρίλη)]. – «Τοβάριστς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 220, 20 τοῦ Μάρτη (2 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 4, στή στήλη: Κρατική δούμα. – 117, 145, 150, 153.

Δήλωση τοῦ Στολίπιν – βλ. Δήλωση τῆς κυβέρνησης, πού ἀνακοινώθηκε ἀπό τόν Π.Α. Στολίπιν στή συνεδρίαση τῆς Κρατικῆς δούμας, στίς 6 (19) τοῦ Μάρτη 1907.

*[Δήλωση τῶν 31 μελῶν τῆς Συνδιάσκεψης Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ, γιά τή μή σωστή ἐκπροσώπηση τῆς ὀργάνωσης στή συνδιάσκεψη πού ὑποβλήθηκε στή συνεδρίαση τῆς συνδιάσκεψης στίς 6 (19) τοῦ Γενάρη 1907]. – Στό φυλλάδιο: Γιατί ἀναγκαστήκαμε νά ἐγκαταλείψουμε τή συνδιάσκεψη; (Δήλωση τῶν 31 μελῶν τῆς συνδιάσκεψης, πού ὑποβλήθηκε στήν ΚΕ). (Πετρούπολη, 1907), σελ. 4–5. – 282, 284.

[Δήλωση τῶν 31 μελῶν τῆς Συνδιάσκεψης Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ, σχετικά μέ τήν ἀρνησὶά τους νά πάρουν μέρος στή συζήτηση τοῦ ζητήματος γιά τό χωρισμό τῆς συνδιάσκεψης σέ δύο τμήματα καί στίς ψηφοφορίες, πού ὑποβλήθηκαν στή συνεδρίαση τῆς συνδιάσκεψης, στίς 6 (19) τοῦ Γενάρη 1907]. – Στό ἴδιο φυλλάδιο, σελ. 5. – 282.

Διάγγελμα. 17 (30) τοῦ Ὀκτώβρη 1905. – «Πραβίτελστβενι Βέστνικ». Πετρούπολη, 1905, ἀρ. φύλ. 222, 18 (31) τοῦ Ὀκτώβρη, σελ. 1. – 39.

Διάταγμα πρὸς τή Διοικούσα Σύγκλητο [γιά τήν ἔξοδο τῶν ἀγροτῶν ἀπό τίς κοινότητες καί τήν κατοχύρωση τῆς ἰδιοκτησίας τῶν κλήρων. 9 (22) τοῦ Νοέμβρη 1906]. – «Πραβίτελστβενι Βέστνικ», Πετρούπολη, 1906, ἀρ. φύλ. 252, 12 (25) τοῦ Νοέμβρη, σελ. 1. – 83.

Διάταγμα πρὸς τή Διοικούσα Σύγκλητο [γιά τή χορήγηση ἀπό τήν Ἀγροτική κτηματική τράπεζα δανείων ἔναντι ὑποθήκευσης τῶν κλήρων. 15 (28) τοῦ Νοέμβρη 1906]. – «Πραβίτελστβενι Βέστνικ», Πετρούπολη, 1906, ἀρ. φύλ. 256, 18 τοῦ Νοέμβρη (1 τοῦ Δεκέμβρη), σελ. 1. – 83.

Διάταγμα πρὸς τή Διοικούσα Σύγκλητο [γιά τίς ἀλλαγές καί προσθήκες στό νόμο γιά τίς ἐκλογές Κρατικῆς δούμας. 11 (24) τοῦ Δεκέμβρη 1905]. – «Πραβίτελστβενι Βέντνικ», Πετρούπολη, 1905, ἀρ. φύλ. 268, 13 (26) τοῦ Δεκέμβρη, σελ. 1, στή στήλη: Κυβερνητικές πράξεις. – 26, 74, 81, 82.

[Διάταγμα πρὸς τή Διοικούσα Σύγκλητο σχετικά μέ τήν ἔγκριση τοῦ κανο-

- νισμού γιά τόν τρόπο εξέτασης τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ ἐσόδων καί ἐξόδων, καθώς καί τῆς διενέργειας τῶν ἐξόδων ἀπό τό δημόσιο ταμεῖο, πού δέν προβλέπονται ἀπό τόν προϋπολογισμό. 8 (21) τοῦ Μάρτη 1906]. – «Συλλογή νομοθετημάτων καί διαταγμάτων τῆς κυβέρνησης πού ἐκδίδεται ἀπό τή Διοικούσα Σύγκλητο». Πετρούπολη, 1906, τεῦχος 51, 10 τοῦ Μάρτη, ἄρθρο 335, σελ. 734–735. – 167–168.
- Ἡ δύναμη καί ἡ ἀδυναμία τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης. – «Ναρόντναγια Ντούμα», Πετρούπολη, 1907, ἄρ. φύλ. 21, 4 (17) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 1. Μέ τό γενικό τίτλο: Πετρούπολη, 4 τοῦ Ἀπρίλη. – 230–231, 232–235, 239.
- Ἐκδοτικό «Ἐκτολόσκι», Πετρούπολη. – 230.
- Ἐκδοτικό «Ἐκτολόσκι». Συλλογή V. Πετρούπολη, τυπογρ. Βάϊσμπρουτ, 1907. 80 σελ. – 186, 404.
- Ἐκδοτικό «Ἐκτολίκι», Πετρούπολη. – 244.
- Ἐκδοτικό «Ἐκτολίκι», Συλλογή II. Πετρούπολη, [Ἡλεκτρικά πιεστήρια Λεβενστάϊν], 1907. 76 σελ. – 244.
- Ἐκκλήση τοῦ ἐκτελεστικοῦ ὀργάνου τοῦ τμήματος πού ἀποσχίστηκε ἀπό τή Συνδιάσκεψη ὅλης τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ, πρὸς τοὺς ἐργάτες καί τοὺς σοσιαλδημοκράτες ἐκλογεῖς]. – «Τοθάριστς», Πετρούπολη, 1907, ἄρ. φύλ. 170, 20 τοῦ Γενάρη (2 τοῦ Φλεβάρη), σελ. 5, στή στήλη: Ἀπό τή ζωή τῶν κομμάτων. – 309, 322.
- [Ἐκκ-Μούχιν] Μπουντόβνιτσι. [Τροποποίηση στό σημεῖο 4 τῆς ἀπόφασης τῶν μπολσεβίκων γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα, πού ὑποβλήθηκε στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – Στό βιβλίο: Τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας (πού συνήλθε τό 1907). Πλήρες κείμενο τῶν πρακτικῶν. Ἐκδ. τῆς ΚΕ. Ραῖς, 1909, σελ. 361. (ΣΔΕΚΡ). – 403.
- Οἱ ἐκλογές τῆς ἀγροτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Δούμας. – «Τρουντοβοῖ Ναρόντ», Πετρούπολη, 1907, ἄρ. φύλ. 14, 30 τοῦ Μάρτη, σελ. 1. Μέ τό γενικό τίτλο: Πετρούπολη, 30 τοῦ Μάρτη. – 212, 215–216.
- Ἐκλογικός νόμος – βλ. Διάταγμα πρὸς τή Διοικούσα Σύγκλητο γιά τίς ἀλλαγές καί προσθήκες στό νόμο γιά τίς ἐκλογές Κρατικῆς δούμας. 11 (24) τοῦ Δεκέμβρη 1905.
- Ἐλ – βλ. Λούζιν, Ι.Ι.
- Ἐνγκελς, Φ. Ἀντι-Ντύρινγκ. Ἡ ἀνατροπή τῆς ἐπιστήμης ἀπό τόν κύριο Εὐγένιο Ντύρινγκ. 1876–1878. – 236.
- Ἡ Γερμανική καμπάνια γιά τό αὐτοκρατορικό σύνταγμα. Τέλη τοῦ Αὐγούστου 1849 – Φλεβάρη τοῦ 1850. – 261.

- Γράμμα πρὸς τὴν Β.Ι. Ζασούλιτς: 23 τοῦ Ἀπρίλη 1885¹. — 260.
- [Γράμμα πρὸς τὴν Φ. Κέλλι-Βινσεδέτσαγια. 28 τοῦ Δεκέμβρη 1886]. — Στο βιβλίο: Γράμματα τῶν Ι.Φ. Μπέκκερ, Ι. Ντίτςγκεν, Φ. Ἐνγκελς, Κ. Μάρξ, κ.ἄ. πρὸς τὸν Φ.Α. Ζόργκε κ.ἄ. Μετάφραση ἀπὸ τὰ γερμανικά τοῦ Πολίτικους. Μὲ γράμματα τοῦ Φ.Α. Ζόργκε καὶ βιογραφία του ἀπὸ τὸν Εὐγ. Ντίτςγκεν. Μὲ πρόλογο τοῦ Ν. Λένιν. Μὲ φωτογραφία τοῦ Φ.Α. Ζόργκε. Πετρούπολη, Ντάουγκε, 1907, σελ. 271–275. — 245–246.
- [Γράμμα πρὸς τὴν Φ. Κέλλι-Βινσεδέτσαγια. 27 τοῦ Γενάρη 1887]. — Στο ἴδιο, σελ. 276–277. — 245.
- [Γράμμα πρὸς τὴν Φ. Κέλλι-Βινσεδέτσαγια. 2 τοῦ Μάη 1888]. — Στο ἴδιο, σελ. 326–327. — 252.
- Γράμμα πρὸς τὸν Α. Μπέμπελ. 29 τοῦ Σεπτέμβρη 1891. — 258.
- Γράμμα πρὸς τὸν Α. Μπέμπελ. 13 τοῦ Ὀκτώβρη 1891. — 259.
- Γράμμα πρὸς τὸν Α. Μπέμπελ. 24–26 τοῦ Ὀκτώβρη 1891. — 258.
- Γράμμα πρὸς τὸν Α. Μπέμπελ. 9–10 τοῦ Νοέμβρη 1891. — 258.
- Γράμμα πρὸς τὸν Α. Μπέμπελ. 25 τοῦ Νοέμβρη 1891. — 258.
- Γράμμα πρὸς τὸν Α. Μπέμπελ. 1 τοῦ Δεκέμβρη 1891. — 258.
- [Γράμμα πρὸς τὸν Φ.Α. Ζόργκε. 20 τοῦ Ἰούνη 1882]. — Στο βιβλίο: Γράμματα τῶν Ι.Φ. Μπέκκερ, Ι. Ντίτςγκεν, Φ. Ἐνγκελς, Κ. Μάρξ κ.ἄ., πρὸς τὸν Φ.Α. Ζόργκε κ.ἄ. Μετάφραση ἀπὸ τὰ γερμανικά τοῦ Πολίτικους. Μὲ γράμματα τοῦ Φ.Α. Ζόργκε καὶ βιογραφία του ἀπὸ τὸν Εὐγ. Ντίτςγκεν. Μὲ πρόλογο τοῦ Ν. Λένιν. Μὲ φωτογραφία τοῦ Φ.Α. Ζόργκε. Πετρούπολη, Ντάουγκε, 1907, σελ. 205–207. — 250.
- [Γράμμα πρὸς τὸν Φ.Α. Ζόργκε. 31 τοῦ Δεκέμβρη 1884]. — Στο ἴδιο, σελ. 227–229. — 250–251.
- [Γράμμα πρὸς τὸν Φ.Α. Ζόργκε. 3 τοῦ Ἰούνη 1885]. — Στο ἴδιο, σελ. 232–235. — 251.
- [Γράμμα πρὸς τὸν Φ.Α. Ζόργκε. 29 τοῦ Ἀπρίλη 1886]. — Στο ἴδιο, σελ. 245–250. — 257.
- [Γράμμα πρὸς τὸν Φ.Α. Ζόργκε. 29 τοῦ Νοέμβρη 1886]. — Στο ἴδιο, σελ. 266–270. — 245, 246, 257.
- [Γράμμα πρὸς τὸν Φ.Α. Ζόργκε. 3 τοῦ Μάρτη 1887]. Στο ἴδιο, σελ. 282–283. — 251.

1. Γιά πρώτη φορά δημοσιεύτηκε στό βιβλίο: Ἡ «Ὁμάδα Ἀπελευθέρωση τῆς δουλειᾶς». (Ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα τῶν Γκ.Β. Πλεχάνοφ, Β.Ι. Ζασούλιτς καὶ Λ.Γκ. Ντέϊτς). Μὲ τὴν ἐπιμέλεια τοῦ Λ.Γκ. Ντέϊτς). Συλλογὴ τεύχ. 3. Μόσχα–Λένινγκραντ, 1925, σελ. 24–27.

- Ἐνγκελς, Φ.* [Γράμμα πρὸς τὸν Φ.Α. Ζόργκε. 6 τοῦ Ἀπρίλη 1887]. – Στό ἴδιο, σελ. 286–287. – 260.
- [Γράμμα πρὸς τὸν Φ.Α. Ζόργκε. 9 τοῦ Ἀπρίλη 1887]. – Στό ἴδιο, σελ. 287–288. – 260.
- [Γράμμα πρὸς τὸν Φ.Α. Ζόργκε. 23 τοῦ Ἀπρίλη 1887]. – Στό ἴδιο, σελ. 288–290. – 260.
- [Γράμμα πρὸς τὸν Φ.Α. Ζόργκε. 12 τοῦ Γενάρη 1889]. – Στό ἴδιο, σελ. 335–337. – 251.
- [Γράμμα πρὸς τὸν Φ.Α. Ζόργκε. 11 τοῦ Μάη 1889]. – Στό ἴδιο, σελ. 340–342. – 252.
- [Γράμμα πρὸς τὸν Φ.Α. Ζόργκε. 8 τοῦ Ἰούνη 1889]. – Στό ἴδιο, σελ. 342–346. – 251, 252.
- [Γράμμα πρὸς τὸν Φ.Α. Ζόργκε. 17 τοῦ Ἰούλη 1889]. – Στό ἴδιο, σελ. 347–349. – 252, 253.
- [Γράμμα πρὸς τὸν Φ.Α. Ζόργκε. 20 τοῦ Ἰούλη 1889]. – Στό ἴδιο, σελ. 349–351. – 252, 253.
- [Γράμμα πρὸς τὸν Φ.Α. Ζόργκε. 7 τοῦ Δεκέμβρη 1889]. – Στό ἴδιο, σελ. 356–259. – 246, 257–258.
- [Γράμμα πρὸς τὸν Φ.Α. Ζόργκε. 10 τοῦ Ἰούνη 1891]. – Στό ἴδιο, σελ. 406–407. – 246.
- [Γράμμα πρὸς τὸν Φ.Α. Ζόργκε. 24 τοῦ Ὀχτώβρη 1891]. – Στό ἴδιο, σελ. 414–417. – 259.
- [Γράμμα πρὸς τὸν Φ.Α. Ζόργκε. 18 τοῦ Γενάρη 1893]. – Στό ἴδιο, σελ. 439–442. – 253.
- [Γράμμα πρὸς τὸν Φ.Α. Ζόργκε. 10 τοῦ Νοέμβρη 1894]. – Στό ἴδιο, σελ. 468–472. – 254.
- [Γράμμα πρὸς τὸν Φ.Α. Ζόργκε. 4 τοῦ Δεκέμβρη 1894]. – Στό ἴδιο, σελ. 472–474. – 254.
- *Εἰσαγωγή [στὴν ἐργασία τοῦ Κ. Μάρξ «Οἱ ταξικοὶ ἀγῶνες στὴ Γαλλία ἀπὸ τὸ 1848 ὡς τὸ 1850»].* 6 τοῦ Μάρτη 1895. – 58.
- *Ἡ μελλοντικὴ ἰταλικὴ ἐπανάσταση καὶ τὸ σοσιαλιστικὸ κόμμα.* (Γράμμα πρὸς τὸν Τουράτι). 26 τοῦ Γενάρη 1894. – 90.
- *Ὁ σοσιαλισμὸς τῆ Γερμανία.* Περίπου στὶς 24 τοῦ Ὀχτώβρη καὶ στὰ τέλη τοῦ Δεκέμβρη 1891. – 109.

- * *Ἐπίδραση τῶν ἔσοδιῶν καί τῶν τιμῶν τῶν σιτηρῶν σέ μερικές πλευρές τῆς ρωσικῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας.* Μέ τήν ἐπιμέλεια τοῦ καθηγητῆ Α.Ι. Τσουπρόφ καί τοῦ Α.Σ. Πόσνικοφ. Τ. Ι–ΙΙ. Πετρούπολη, 1897. 2 τόμ. – 137.
- Ἐπισκόπηση τοῦ τύπου.* «Νόβι Λούτς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 1, 20 τοῦ Φλεβάρη, σελ. 2. – 31.
- Ἡ Ἐπιτροπή Πετρούπολης δημοσίευσε τό ἀκόλουθο προσχέδιο ἀνασυγκρότησης τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ.* – «Προλετάρι», [Βίμποργκ], 1907, ἀρ. φύλ. 15, 25 τοῦ Μάρτη, σελ. 8. Τόπος ἔκδοσης στήν ἔφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. – 280.
- Τό ζήτημα γιά τίς συμφωνίες στό Κόμμα τῶν σοσ[ιαλ]δημ[οκρατῶν].* – «Στρανά», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 8,11 (24) τοῦ Γενάρη, σελ. 4. – 20, 322.
- Ζητήματα τακτικῆς.* Συλλογή Ι. Πετρούπολη, «Νόβαγια Ντούμα», 1907. 144 σελ. – 269, 270.
- Ζητήματα τακτικῆς.* Συλλογή ΙΙ. Πετρούπολη, «Νόβαγια Ντούμα», 1907, 79 σελ. – 178.
- Ἡμέρα ἐπερωτήσεων.* – «Ναρόντναγια Ντούμα», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 21, 4 (17) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 2 Ὑπογραφή: Ντ. – 226–227.
- Ἡμέρα τῆς Δούμας.* – «Ρέτς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 66, 20 τοῦ Μάρτη (2 τοῦ Ἀπρίλη). Δωρεάν παράρτημα τῶν ἔφημερίδων «Ρέτς» καί «Ρεφόρμα». Κρατική δούμα. σελ. 1. – 126–127.
- [Ἡμερήσια διάταξη τοῦ V συνεδρίου (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ].* – Στό βιβλίο: Τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας (πού συνήλθε τό 1907). Πλήρες κείμενο τῶν πρακτικῶν. Ἐκδ. τῆς ΚΕ. Paris, 1909, σελ. 62 (ΣΔΕΚΡ). – 361, 386–387.
- Ἡμερήσια διάταξη [τοῦ IV (Ἐνωτικοῦ) συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ].* – Στό βιβλίο: Πρακτικά τοῦ Ἐνωτικοῦ Συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού συνήλθε στή Στοκχόλμη τό 1906. Μόσχα τυπογρ. Ἰβανόφ, 1907, σελ. 3. – 82.
- Θά σώσει ἄραγε ἡ δουλιὰ τή Δούμα;* «Ὀμστσέστβεννογε Ντιέλο», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 1, 1 (14) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 1. – 217, 220.
- Ἰεκκ, Γ. Ἡ Διεθνῆς.* Μέ εἰσαγωγικό ἄρθρο τοῦ Κ. Κάουτσκι. Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά τῶν Μπ. Σμιρνόφ καί Α. Ρέτνερ, μέ τήν ἐπιμέλεια τοῦ Α. Σάνιν. Πετρούπολη, «Ζνάνιγε», 1906, XX, 366 σελ. (Φθηνή βιβλιοθήκη τοῦ συλλόγου «Ζνάνιγε». Ἀρ. 275). – 243.
- «Ἰζδέστιγια Κρεστιάνσκιχ Ντεπουτάτοφ»,* Πετρούπολη. – 202–203.

— [1907], ἀρ. φύλ. 8, 27 τοῦ Μάη, σελ. 1. — 155.

Ἰζγκόγεφ, Α.Σ. Ἀπαισιοδοξία. «Ρέτς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 48, 27 τοῦ Φλεβάρη (12 τοῦ Μάρτη), σελ. 1-2. — 72.

«Ἴσκρα» (παλιά, λενινιστική), [Λειψία-Μόναχο-Λονδίνο-Γενεύη]. — 192, 364.

«Ἴσκρα» (νέα, μενσεβίκικη), [Γενεύη]. — 62-63, 347-348.

— 1905, ἀρ. φύλ. 110, 10 τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 1-2. — 62-63.

Τά καθήκοντα τῶν μ[αχητικῶν] ὀργανώσεων. [Ἀπόφαση τῆς Πρώτης συνδιάσκεψης τῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων τοῦ ΣΔΕΚΡ]. — «Προλετάρη», [Βίμποργκ], 1906, ἀρ. φύλ. 9, 7 τοῦ Δεκέμβρη, σελ. 3-4. Μέ τό γενικό τίτλο: Ἡ συνδιάσκεψη τῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τόπος ἔκδοσης στήν ἔφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. — 298-299.

Τά καθήκοντα τῶν στρατ[ιωτικῶν] ὀργανώσεων. [Ἀπόφαση τῆς Πρώτης συνδιάσκεψης τῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων τοῦ ΣΔΕΚΡ]. — «Προλετάρη», [Βίμποργκ], 1906, ἀρ. φύλ. 9, 7 τοῦ Δεκέμβρη, σελ. 3. Μέ τόν γενικό τίτλο: Ἡ συνδιάσκεψη τῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τόπος ἔκδοσης στήν ἔφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. — 303.

Τά καθήκοντα τῶν στρατ[ιωτικῶν] ὀργανώσεων σέ σχέση μέ τό χαρακτήρα τῆς δουλιᾶς σ' αὐτές. [Ἀπόφαση τῆς Πρώτης συνδιάσκεψης τῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων τοῦ ΣΔΕΚΡ]. — Στό βιβλίο: Πρακτικά τῆς Πρώτης συνδιάσκεψης τῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων τοῦ ΣΔΕΚΡ. Πετρούπολη, [τυπογρ. «Σβέτ»], 1907, σελ. 137. — 303.

Κανονισμός τοῦ τρόπου ἐξέτασης τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ ἐσόδων καί ἐξόδων, καθώς καί τῆς διενέργειας τῶν ἐξόδων ἀπό τά δημόσια ταμεῖα, πού δέν προβλέπονται ἀπό τόν προϋπολογισμό. — «Συλλογή νομοθετημάτων καί διαταγμάτων τῆς κυβέρνησης, πού ἐκδίδεται ἀπό τή Διοικούσα Σύγκλητο», Πετρούπολη, 1906, τεύχ. 51, 10 τοῦ Μάρτη, ἀρθρ. 335, σελ. 735-737. — 167.

Οἱ καντέτοι ἐπιτίθενται. — «Νόβι Λούτς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 3, 22 τοῦ Φλεβάρη, σελ. 1. — 58-59.

«Οἱ καντέτοι» καί «ἡ ἀστική δημοκρατία». — «Ρέτς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 74, 29 τοῦ Μάρτη (11 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 1. Ὑπογραφή: Μ. — 216.

Καραβάγεφ, Α.Α. [Γράμμα πρὸς τή σύνταξη. 20 τοῦ Μάρτη 1907]. — «Τοβάριστς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 221, 21 τοῦ Μάρτη (3 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 2, στή στήλη: Γράμματα πρὸς τήν σύνταξη. — 151.

*Κάρισεφ, Ν.Α. *Οί ἐκτός κλήρου γαιομισθώσεις τῶν ἀγροτῶν*. Ντέρπτ, 1892, XIX, 402, LXV σελ. (Στήν ἔκδοση: Ἀποτελέσματα τῆς οἰκονομικῆς ἔρευνας τῆς Ρωσίας σύμφωνα μέ τά στοιχεῖα τῆς στατιστικῆς τῶν ζέμστω. Τόμ. II). – 138.

Κολτσόφ, Ντ. – *Οἱ καντέτοι καί ἡ ἀστική δημοκρατία*. – «Ρούσκαγια Ζίζν», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 49, 27 τοῦ Φλεβάρη (12 τοῦ Μάρτη), σελ. 1. – 76–77, 78, 79.

— *Ἡ μπολσεβίκικη τακτική*. – «Πριβέτ», [Πετρούπολη], 1907, τεύχ. 2, 28 τοῦ Μάρτη, σελ. 6–8. – 230.

Τό Κόμμα τῆς λαϊκῆς ἐλευθερίας. – «Ρέτς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 48, 27 τοῦ Φλεβάρη (12 τοῦ Μάρτη), σελ. 2–3, στή στήλη: Κρατική δούμα. – 72–73, 74.

Κορολένκο, Σ.Α. *Ἡ ἐλεύθερη μισθωτή ἐργασία στή ἰδιότητα ἀτομικά νοικοκυριά καί οἱ μετακινήσεις ἐργατῶν σέ σύνδεση μέ τήν οἰκονομική-στατιστική ἐπισκόπηση τῆς κατάστασης τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας ἀπό ἀγροτική καί βιομηχανική ἄποψη*. Πετρούπολη, 1892, 864 σελ., 17 φύλλα μέ χάρτες. (Διεύθυνση γεωργίας καί ἀγροτικῆς βιοτεχνίας. Στοιχεῖα ἀγροτικῆς οἰκονομίας καί στατιστικῆς σύμφωνα μέ τό ὕλικό πού πάρθηκε ἀπό τούς νοικοκυρέους. Ἔκδ. V). – 136.

Κουσκοβά, Ε.Ντ. *Πῶς θά τελειώσει αὐτό;* – «Τοβάριστς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 161, 10 (23) τοῦ Γενάρη, σελ. 1. – 14, 322.

Credo. – Στό βιβλίο: [Λένιν, Β.Ι.]. Διαμαρτυρία τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Ρωσίας. Μέ ἐπίλογο τῆς σύνταξης τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο». Ἔκδ. τῆς Ἑνώσεως τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν. Γενεύη, τυπογρ. τῆς Ἑνώσεως, 1899, σελ. 1–6 (ΣΔΕΚΡ, Ἀνάτυπο ἀπό τό τεύχ. 4–5 τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο»). – 192.

[Κριλένκο, Ν.Β.] *Ἡ ταξική πάλη τοῦ προλεταριάτου καί τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου*. – «Τοβάριστς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 280, 31 τοῦ Μάη (13 τοῦ Ἰούνη), σελ. 2. Ὑπογραφή: Α. Μπράμ. – 405–406.

Οἱ κυριότερες ἀποφάσεις, [πού ψηφίστηκαν στό Τρίτο συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας]. – Στό βιβλίο: Τό Τρίτο τακτικό συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας. Πλήρες κείμενο τῶν πρακτικῶν. Ἔκδ. τῆς ΚΕ. Γενεύη, τυπογρ. τοῦ κόμματος, 1905, σελ. XVI–XXVII. (ΣΔΕΚΡ). – 297.

Οἱ κυριότερες ἀποφάσεις τῆς στρατιωτικῆς συνδιάσκεψης τοῦ ΣΔΕΚΡ [Ὀκτώβρης τοῦ 1906]. – Στό φυλλάδιο: Σύντομο ἀπόσπασμα ἀπό τά πρακτικά τῆς 1ης συνδιάσκεψης τῶν ὀργανώσεων τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού δουλεύουν στό στρατό. Χωρίς τόπο ἔκδοσης, τυπογρ. τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, 1906, σελ. 12–13. (ΣΔΕΚΡ). – 297.

Λάριν, Γ. *Τό Πλατύ ἐργατικό κόμμα καί τό ἐργατικό συνέδριο*. Μόσχα,

«Νόβι Μίρ», 1906, 95 σελ. – 187–188, 190, 245, 266–267, 268, 269, 271.

Λόφ, Α. *Γιά τόν Κ.Π. Πομπεντονόστσεφ.* – «Τοβάριστς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 214, 13 (26) τοῦ Μάρτη, σελ. 4. – 108.

[Λέϊτεϊζεν, Γ.Ντ.] – *Τό ἐργατικό συνέδριο.* – Στο βιβλίο: Ζητήματα τακτικής. Συλλογή Ι. Πετρούπολη, «Νόβαγια Ντούμα», 1907, σελ. 73–121. Ὑπογραφή: Γκ. Λίντοφ. – 269.

[Λένιν Β.Ι.] *Τό ἀγροτικό ζήτημα καί οἱ δυνάμεις τῆς ἐπανάστασης.* – «Νάσε Ἐχο», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 7, 1 τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 1 – 231

— *Ἀναιμική Δούμα ἢ ἀναιμική μικροαστική τάξη.* – «Νάσε Ἐχο», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 8, 3 τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 1. – 222.

[Ἀντιρρήσεις ἐνάντια στίς τροποποιήσεις τοῦ Μάρτοφ πάνω στό σημείο 3 τῆς ἀπόφασης τῶν μπολσεβίκων γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα, πού ὑποβλήθηκαν στίς 16 (29) τοῦ Μάη 1907 στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – Στο βιβλίο: Τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας (πού συνήλθε τό 1907). Πλήρες κείμενο τῶν πρακτικῶν. Ἔκδ. ΚΕ. Paris, 1909, σελ. 357 (ΣΔΕΚΡ). – 400–401.

— *Ἀπόφαση τῆς πλειοψηφίας γιά τήν Κρατική δούμα.* – «Βολνά», Πετρούπολη, 1906, ἀρ. φύλ. 12, 9 τοῦ Μάη, σελ. 3, στή στήλη: Ἀπό τή ζωή τῶν πολιτικῶν κομμάτων. – 378.

— [Γιά τή χειροτέρευση τῆς οἰκονομικῆς κατάστασης τῶν μαζῶν καί τήν ὀξυνση τῆς οἰκονομικῆς πάλης. Σχέδιο ἀπόφασης γιά τό V συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – «Προλετάρι», [Βίμποργκ], 1907, ἀρ. φύλ. 14, 4 τοῦ Μάρτη, σελ. 4. Μέ τό γενικό τίτλο: Σχέδια ἀποφάσεων γιά τό Πέμπτο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τόπος ἔκδοσης στήν ἐφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. – 50.

— [Γιά τήν τακτική τῆς σοσιαλδημοκρατίας στήν Κρατική δούμα. Σχέδιο ἀπόφασης γιά τό V συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – «Προλετάρι», [Βίμποργκ], 1907, ἀρ. φύλ. 14, 4 τοῦ Μάρτη, σελ. 3–4. Μέ τό γενικό τίτλο: Σχέδια ἀποφάσεων γιά τό Πέμπτο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τόπος ἔκδοσης στήν ἐφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. – 50, 279, 377.

— [Γιά τή σημερινή στιγμή τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης. Σχέδιο ἀπόφασης γιά τό V συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – «Προλετάρι», [Βίμποργκ], 1907, ἀρ. φύλ. 14, 4 τοῦ Μάρτη, σελ. 3. Μέ τό γενικό τίτλο: Σχέδια ἀποφάσεων γιά τό Πέμπτο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τόπος ἔκδοσης στήν ἐφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. – 50, 83, 84, 86, 88, 89–90, 106.

— [Γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα. Σχέδιο ἀπόφασης γιά τό V συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – «Νόβι Λούτς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 7, 27 τοῦ Φλεβάρη, σελ. 3, στή στήλη: Ἀπό τή ζωή τοῦ κόμματος. – 96.

- [Γιά τή στάση ἀπέναντι στά αστικά κόμματα. Σχέδιο ἀπόφασης γιά τό V συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ]. — «Προλετάρι», [Βίμποργκ], 1907, ἀρ. φύλ. 14, 4 τοῦ Μάρτη, σελ.3. Μέ τό γενικό τίτλο: Σχέδια ἀποφάσεων γιά τό Πέμπτο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τόπος ἔκδοσης στήν ἔφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. — 50, 77, 199, 200, 230–231, 350, 358.
- [Γιά τίς ἐξωκομματικές ἐργατικές ὀργανώσεις σέ σύνδεση μέ τό ἀναρχοσυνδικαλιστικό ρεῦμα στό προλεταριάτο. Σχέδιο ἀπόφασης γιά τό V συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ]. — «Προλετάρι», [Βίμποργκ], 1907, ἀρ. φύλ. 14, 4 τοῦ Μάρτη, σελ. 4. Μέ τό γενικό τίτλο: Σχέδια ἀποφάσεων γιά τό Πέμπτο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τόπος ἔκδοσης στήν ἔφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. — 50, 190–191, 197, 268–269.
- *Γιά τούς συνασπισμούς μέ τούς καντέτους.* — «Προλετάρι», [Βίμποργκ], 1906, ἀρ. φύλ. 8, 23 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 2–5. — 320.
- *Ἡ δεύτερη Δούμα καί τό δεύτερο κύμα τῆς ἐπανάστασης.* Πετρούπολη, 7 τοῦ Φλεβάρη 1907. — «Προλετάρι», [Βίμποργκ], 1907, ἀρ. φύλ. 13, 11 τοῦ Φλεβάρη, σελ. 1. Τόπος ἔκδοσης στήν ἔφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. — 58–59.
- *Ἡ διαμαρτυρία τῶν 31 μενσεδίκων.* «Προλετάρι», [Βίμποργκ], 1907, ἀρ. φύλ. 12, 25 τοῦ Γενάρη, σελ. 4. Τόπος ἔκδοσης στήν ἔφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. — 284.
- *Οἱ διανοούμενοι πού ἄνοιξαν κανυά ἐνάντια στήν κυριαρχία τῆς διανόησης.* — «Νάσε Ἐχο», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 5, 30 τοῦ Μάρτη, σελ.2. — 180.
- *Ἡ Δούμα καί οἱ ρῶσοι φιλελεύθεροι* — βλ. Λένιν, Β.Ι., Πετρούπολη, 10 τοῦ Ἀπρίλη.
- *Δύο τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση.* Ἔκδ. τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Γενεύη, τυπογρ. τοῦ κόμματος, 1905. VIII, 108 σελ. (ΣΔΕΚΡ). Πρίν ἀπό τόν τίτλο τό ὄνομα τοῦ συγγραφέα: Ν. Λένιν. — 86, 200.
- [Εἰσήγηση γιά τή στάση ἀπέναντι στά αστικά κόμματα, πού ἔγινε στίς 12 (25) τοῦ Μάη στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ].— *Στό βιβλίο: Τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας (πού συνῆλθε τό 1907). Πλήρες κείμενο τῶν πρακτικῶν.* Ἔκδ. τῆς ΚΕ. Paris, 1909, σελ. 271–278 (ΣΔΕΚΡ). — 362.
- *Οἱ ἐκλογές στήν Πετρούπολη καί ἡ ὑποκρισία τῶν 31 μενσεδίκων.* Πετρούπολη, «Νόβαγια Ντούμα», 1907. 15 σελ. Πρίν ἀπό τόν τίτλο τό ὄνομα τοῦ συγγραφέα: Ν. Λένιν. — 15–16, 307, 308–320, 322.
- [*Ἡ ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν τῆς δεύτερης Κρατικῆς δούμας*]. — «Νόβι Λούτς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 1, 20 τοῦ Φλεβάρη, σελ. 1. Τίτλος: Πετρούπολη. 20 τοῦ Φλεβάρη 1907. — 65.

- *[Λένιν Β.Ι.]. *Ἡ ἐπικείμενη διάλυση τῆς Δούμας καί τὰ ζητήματα τακτικῆς*. Πετρούπολη, 27 τοῦ Φλεβάρη 1907. – «Προλετάρι», [Βίμποργκ], 1907, ἀρ. φύλ. 14, 4 τοῦ Μάρτη, σελ. 1. Τόπος ἔκδοσης στήν ἔφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. – 124.
- «Θ' ἀκούσεις καί τοῦ κουτοῦ τήν κρίση...» (Ἀπό τίς σημειώσεις ἑνός σοσιαλδημοκράτη δημοσιολόγου). Πετρούπολη, «Νόβαγια Ντούμα», 1907, 24 σελ. – 310.
- *Ἰδιαίτερη γνώμη, πού ὑποβλήθηκε στήν [Πανρωσική] συνδιάσκεψη [τοῦ ΣΔΕΚΡ] ἐξονόματος τῶν ἀντιπροσώπων τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Πολωνίας, τῆς περιοχῆς Λεττονίας, τῆς Π[ετρούπο]λης, τῆς Μόσχας, τῆς διομηχανικῆς περιοχῆς τῆ Κέν[τρο]υ καί τῆς περιοχῆς τοῦ Βόλγα*. – «Προλετάρι», [Βίμποργκ], 1906, ἀρ. φύλ. 8, 23 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 2. Μέ τό γενικό τίτλο: *Ἡ Πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ*. (Ἀνταπόκριση τῆς ἔφημερίδας «Προλετάρι»). Τόπος ἔκδοσης στήν ἔφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. – 12.
- *Ἡ κρίση τοῦ μενσεδικισμού*. – «Προλετάρι», [Βίμποργκ], 1906, ἀρ. φύλ. 9, 7 τοῦ Δεκέμβρη, σελ. 2–7. Τόπος ἔκδοσης στήν ἔφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. – 188.
- *Ἡ μικροαστική τακτική*. – «Νόβι Λούτς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 4, 23 τοῦ Φλεβάρη, σελ. 3. – 225.
- *Ὁργισμένη σύγχυση*. (Σχετικά μέ τό ἐργατικό συνέδριο). – Στο βιβλίο: *Ζητήματα τακτικῆς*. Συλλογή II. Πετρούπολη, «Νόβαγια Ντούμα», 1907, σελ. 29–41. Ὑπογραφή: Ν. Λένιν. – 178.
- *Ἡ πάλη ἐνάντια στούς καντερίζοντες σοσιαλδημοκράτες καί ἡ κομματική πειθαρχία*. – «Προλετάρι», [Βίμποργκ], 1906, ἀρ. φύλ. 8, 23 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 3. Τόπος ἔκδοσης στήν ἔφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. – 320.
- *Πετρούπολη, 10 τοῦ Ἀπρίλη*. «Νάσε Ἐχο», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 14, 10 τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 1. – 292.
- *[Πλατφόρμα τακτικῆς γιά τό Ἐνωτικό συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. – Σχέδιο ἀποφάσεων γιά τό Ἐνωτικό συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ]*. – «Παρτίνιγε Ἴζβέστιγια», [Πετρούπολη], 1906, ἀρ. φύλ. 2, 20 τοῦ Μάρτη, σελ. 5–9. – 77, 82, 199, 350, 390.
- *Ἡ πλατφόρμα τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας*. – «Προλετάρι», [Βίμποργκ], 1907, ἀρ. φύλ. 14, 4 τοῦ Μάρτη, σελ. 2–3. Τόπος ἔκδοσης στήν ἔφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. – 85.
- *Πλεχάνοφ καί Βασίλιεφ*. – «Προλετάρι», [Βίμποργκ], 1907, ἀρ. φύλ. 11, 7 τοῦ Γενάρη, σελ. 5–6. Τόπος ἔκδοσης στήν ἔφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. – 52.
- * — *Προσπάθεια ταξινόμησης τῶν ρωσικῶν πολιτικῶν κομμάτων*. – «Προ-

- λετάρη», [Βίμποργκ], 1906, ἀρ. φύλ. 5, 30 τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 5–6. Τόπος ἔκδοσης στήν ἑφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. – 406.
- *Τό πρῶτο σπουδαῖο βῆμα*. Πετρούπολη. 21 τοῦ Φλεβάρη 1907. – «Νόβι Λούτς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 2, 21 τοῦ Φλεβάρη, σελ. 1. – 55, 56, 70, 87.
- *Ἡ σημερινή στιγμή τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης*. [Σχέδιο ἀπόφασης γιά τό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – «Παρτίγιε Ἴζβέστιγια», [Πετρούπολη], 1906, ἀρ. φύλ. 2, 20 τοῦ Μάρτη, σελ. 5–6. Μέ τό γενικό τίτλο: σχέδιο ἀποφάσεων. Γιά τό Ἑνωτικό συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἔργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας. – 82.
- *Ἡ σοσιαλδημοκρατία καί οἱ ἐκλογές γιά τή Δούμα*. Πετρούπολη, «Νόβαγια Ντούμα», 1907, 29 σελ. – 309.
- *Ἡ στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα*. [Σχέδιο ἀπόφασης γιά τό IV (Ἑνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – «Παρτίγιε Ἴζβέστιγια», [Πετρούπολη], 1906, ἀρ. φύλ. 2, 20 τοῦ Μάρτη, σελ. 7–8. Μέ τό γενικό τίτλο: Σχέδιο ἀποφάσεων. Γιά τό Ἑνωτικό συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἔργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας. – 77, 199, 350, 351, 390.
- *Σχέδια ἀποφάσεων γιά τό Πέμπτο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ*. – «Προλετάρη» [Βίμποργκ], 1907, ἀρ. φύλ. 14, 4 τοῦ Μάρτη, σελ. 3–4. Τόπος ἔκδοσης στήν ἑφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. – 50, 77, 78, 80, 83, 84, 85, 86, 87–88, 89, 106, 190–191, 197, 199, 200, 230, 268–269, 281, 350, 358, 377.
- [Σχέδιο ἀπόφασης γιά τό V συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ σχετικά μέ τήν τακτική τῆς σοσιαλδημοκρατίας στήν Κρατική Δούμα]. – «Σοβρεμένναγια Ρέτς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 28, 22 τοῦ Φλεβάρη, σελ. 3, στή στήλη: Κομματική ζωή. – 50.
- *Ἡ τακτική τοῦ ΣΔΕΚΡ στή διάρκεια τῆς ἐκλογικῆς καμπάνιας*. Συνέντευξη πού δόθηκε στό συνεργάτη τῆς «L' Humanité», στίς 17 τοῦ Φλεβάρη (2 τοῦ Μάρτη) 1907. – βλ. Lenin, V.I. Une interview du citoyen Lénine.
- [Λίμπερ, Μ.Ι. Τροποποίηση στήν ἀπόφαση τῶν μπολσεβίκων πού ψηφίστηκε ἀπ' τό συνέδριο γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα, τροποποίηση πού εἶχε ὑποβληθεῖ στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – Στό βιβλίο: Τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἔργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας, (πού συνῆλθε τό 1907). Πλήρες κείμενο τῶν πρακτικῶν. Ἔκδ. τῆς ΚΕ. Paris, 1909, σελ. 345. (ΣΔΕΚΡ). – 371.
- Λίντοφ, Γκ. – βλ. Λέϊτειζεν, Γκ. Ντ.
- Λόγος τοῦ προέδρου τῆς Δούμας. – «Ρούσκαγια Ζίζν», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 45, 22 τοῦ Φλεβάρη (7 τοῦ Μάρτη), σελ. 1. Μέ τό γενικό τίτλο: Πολιτική ἐπισκόπηση. – 365.

- [Λούζιν, Ι.Ι.] Ἔλ. Τό πανρωσικό ἐργατικό συνέδριο. — Στο βιβλίο: Γιά τό πανρωσικό ἐργατικό συνέδριο. Συλλογή ἄρθρων. Μόσχα, 1907, σελ. 49–88, (Γιά τό τακτικό συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ). — 365.
- Δύο ρεύματα στό ζήτημα τοῦ ἐργατικοῦ συνεδρίου. — Στο βιβλίο: Τό πανρωσικό ἐργατικό συνέδριο. Συλλογή ἄρθρων. Μόσχα, «Ὀργανιζάτσιγια», 1907, σελ. 5–19. — 186, 188.
- [Λουριέ, Γκ.Ι.] Χίρς. [Τροποποίηση πού ὑποβλήθηκε κατά τή συζήτηση τοῦ πολωνικοῦ σχεδίου ἀπόφασης γιά τά ἀστικά κόμματα στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ]. — Στο βιβλίο: Τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας (πού συνήλθε τό 1907). Πλήρες κείμενο τῶν πρακτικῶν. Ἔκδ. τῆς ΚΕ. Paris, 1909, σελ. 340. (ΣΔΕΚΡ). — 393.
- Μαλοδέρ, Φ. — βλ. Πορτουγκάλοφ, Β.
- Μάρξ, Κ. καί Ἐνγκελς, Φ. Ἐγκύκλιο γράμμα πρὸς τοὺς Α. Μπέμπελ, Β. Λῆμπκνεχτ, Β. Μπράκκε κ. ἄ. 17–18 τοῦ Σεπτέμβρη 1879. — 249.
- Ἐγκύκλιος ἐνάντια στόν Κρίγκε. 11 τοῦ Μάη 1846. — 358.
- Μανιφέστο τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος. Δεκέμβρης 1847 — Γενάρης 1848. — 75, 244 — 245.
- Μάρξ, Κ. Ἀστική τάξη καί ἀντεπανάσταση. 9, 11, 15 καί 29 τοῦ Δεκέμβρη 1848.— 214, 273, 274, 276 — 277.
- [Γράμμα πρὸς τόν Φ. Α. Ζόργκε. 27 τοῦ Σεπτέμβρη 1877]. Στο βιβλίο: Γράμματα τῶν Ι. Φ. Μπέκκερ, Ι. Ντίτσγκεν, Φ. Ἐνγκελς, Κ. Μάρξ κ. ἄ. πρὸς τόν Φ. Α. Ζόργκε κ. ἄ. Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά τοῦ Πολίτικους. Μέ γράμματα τοῦ Φ. Α. Ζόργκε καί βιογραφία του ἀπό τόν Εὐγ. Ντίτσγκεν. Μέ πρόλογο τοῦ Ν. Λένιν. Μέ φωτογραφία τοῦ Φ. Α. Ζόργκε. Πετρούπολη, Ντάουγκε, 1907, σελ. 172 — 176. — 259.
- [Γράμμα πρὸς τόν Φ. Α. Ζόργκε 19 τοῦ Ὀκτώβρη 1877]. — Στο ἴδιο, σελ. 177 — 180. — 248.
- [Γράμμα πρὸς τόν Φ. Α. Ζόργκε. 19 τοῦ Σεπτέμβρη 1879]. — Στο ἴδιο, σελ. 182 — 187. — 248 — 249.
- [Γράμμα πρὸς τόν Φ. Α. Ζόργκε. 19 τοῦ Νοέμβρη 1879]. Στο ἴδιο, σελ. 188. — 249.
- [Γράμμα πρὸς τόν Φ. Α. Ζόργκε. 5 τοῦ Νοέμβρη 1880]. — Στο ἴδιο, σελ. 190 — 195. — 250, 259.
- [Γράμμα πρὸς τόν Φ. Α. Ζόργκε. 20 τοῦ Ἰούνη 1881]. — Στο ἴδιο, σελ. 197 — 201. — 246.

- *Γράμματα πρὸς τὸν Λ. Κούγκελμαν*. Μὲ πρόλογο τῆς σύνταξης τοῦ «*Neue Zeit*». Μετάφραση ἀπὸ τὰ γερμανικά τῆς Μ. Ἰλινά με ἐπιμέλεια καὶ πρόλογο τοῦ Ν. Λένιν. Πετρούπολη, («*Νόθαγια Ντούμα*»), 1907. ΧΙ, 96 σελ. — 244.
- *Τὸ Κεφάλαιο*. Κριτικὴ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, τόμ. Ι. 1867. — 236.
- *Τὸ Κεφάλαιο*. Κριτικὴ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας. Μετάφραση ἀπὸ τὰ γερμανικά. Τόμ. Ι. Βιβλίο Ι. Τὸ προτσές παραγωγῆς τοῦ κεφαλαίου. Πετρούπολη, Πολιακόφ, 1872, 678 σελ. — 259.
- *Κριτικὴ τοῦ Προγράμματος τῆς Γκότα*. Παρατηρήσεις πάνω στό πρόγραμμα τοῦ Γερμανικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος. 5 τοῦ Μάη 1875. — 238, 256.
- *Νομοσχέδιο γιά τήν κατάργησιν τῶν φεουδαρχικῶν ἐπιβαρύνσεων*. 29 τοῦ Ἰούλη 1848. — 83 — 84, 277 — 278, 400.
- Μαρτίνοφ, Α.* [*Πρώτη τροποποίησις στήν ἀπόφασιν γιά τήν στάσιν ἀπέναντι στήν ἀστικά κόμματα, πού ὑποβλήθηκε στό V συνέδριον (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ*]. — Στό βιβλίον: Τό συνέδριον τοῦ Λονδίνου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας (πού συνήλθε τό 1907). Πλήρες κείμενον τῶν πρακτικῶν. Ἔκδ. τῆς ΚΕ. Paris, 1909, σελ. 360. (ΣΔΕΚΡ). — 375.
- [*Τρίτη τροποποίησις στήν ἀπόφασιν γιά τήν στάσιν ἀπέναντι στήν ἀστικά κόμματα, πού ὑποβλήθηκε στό V συνέδριον (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ*]. — Στό ἴδιον, σελ. 360. — 375.
- Μάρτοφ, Α.* *Μπροστά στό τέταρτον συνέδριον*. — Στό βιβλίον: Ἐκδοτικόν «*Ότγκολόσκι*». Συλλογή V. Πετρούπολη, τυπογρ. Βάϊσμπρουτ, 1907, σελ. 3 — 26. — 403 — 404.
- *Πιό πέρα δέν ἔχει*. — «*Ρούσκαγια Ζίζν*», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 48, 25 τοῦ Φλεβάρη (10 τοῦ Μάρτη), σελ. 2 — 3. — 70.
- [*Πρώτη τροποποίησις στό σημεῖον 3 τῆς ἀπόφασιν τῶν μπολσεβίκων γιά τήν στάσιν ἀπέναντι στήν ἀστικά κόμματα, πού ὑποβλήθηκε στό V συνέδριον (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ*]. — Στό βιβλίον: Τό συνέδριον τοῦ Λονδίνου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας (πού συνήλθε τό 1907). Πλήρες κείμενον τῶν πρακτικῶν. Ἔκδ. τῆς ΚΕ. Paris, 1909, σελ. 346, (ΣΔΕΚΡ). — 398 — 399.
- [*Τέταρτη τροποποίησις στό σημεῖον 3 τῆς ἀπόφασιν τῶν μπολσεβίκων γιά τήν στάσιν ἀπέναντι στήν ἀστικά κόμματα, πού ὑποβλήθηκε στό V συνέδριον (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ*]. — Στό βιβλίον: Τό συνέδριον τοῦ Λονδίνου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας (πού συνήλθε τό 1907). Πλήρες κείμενον τῶν πρακτικῶν. Ἔκδ. τῆς ΚΕ. Paris, 1909, σελ. 357 (ΣΔΕΚΡ). — 373, 401.
- [*Τροποποίησις στό σημεῖον 4 τῆς ἀπόφασιν τῶν μπολσεβίκων γιά τήν*

στάση ἀπέναντι στά αστικά κόμματα, πού ὑποβλήθηκε στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – Στό βιβλίο: Τό Συνέδριο τοῦ Λονδίνου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας (πού συνήλθε τό 1907). Πλήρες κείμενο τῶν πρακτικῶν. Ἔκδ. τῆς ΚΕ. 1909, σελ. 361. (ΣΔΕΚΡ). – 373 – 374, 401, 402.

— Ἡ σοσιαλδημοκρατία ἀπέναντι στό ταξικό κίνημα τοῦ προλεταριάτου. – «Πριβέτ», [Πετρούπολη], 1907, τεύχ. 2, 28 τοῦ Μάρτη, σελ. 10 – 15. – 230.

Μέλη τῆς 2ης Κρατικῆς δούμας. Πετρούπολη, «Πούσκινσκαγια Σκοροπετσάτνια», 1907, XII, 124 σελ. – 215, 231.

Μένσικοφ, Μ. Πολιορκία τῆς ἐξουσίας. II. – «Νόβογε Βρέμια», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 11130, 8 (21) τοῦ Μάρτη, σελ. 2 – 3. – 134.

Μέρινγκ, Φ. Ἱστορία τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Μετάφραση ἀπό τή 2η γερμανική ἔκδοση τοῦ Μ.Ε. Λαντάου. Μόσχα. – (Πετρούπολη), Γκρανάτ, 1906 – 1907. 4 τόμ.

* Τόμ. 1. Πρίν τήν ἐπανάσταση τοῦ 1848. [Πετρούπολη], 1906, 397 σελ. – 243.

* Τόμ. 2. Πρίν τήν πρωσική συνταγματική σύγκρουση (1862). 1906, 387 σελ. – 243.

* Τόμ. 3. Πρίν τόν γαλλο-πρωσικό πόλεμο. 1906. 416 σελ. – 243.

* Τόμ. 4. Πρίν τίς ἐκλογές τοῦ 1903. 1907, 400 σελ. – 243, 249, 250 – 251.

[Μέτς, Β. Βιβλιοκρισία] «Νάσε Ντιέλο» (τεύχ. 1). – «Σοβρεμένναγια Ζίζν», [Μόσχα], 1906, Σεπτέμβρης – Ὀκτώβρης, σελ. 254 – 255, στή στήλη: Κριτική καί βιβλιογραφία. Μέ τό γενικό τίτλο: Περιοδικός τύπος. Ξεφυλλίζοντας τά περιοδικά. Ὑπογραφή: Β. Μ. – 355.

Μπέκκερ, Ι. Φ. [Γράμμα πρὸς τόν Φ. Α. Ζόργκε. 21 τοῦ Ἰούλη 1871]. – Στό βιβλίο: Γράμματα τῶν Ι.Φ. Μπέκκερ, Ι. Ντίτςγκεν, Φ. Ἐνγκελς, Κ. Μάρξ κ.ἄ. πρὸς τόν Φ.Α. Ζόργκε κ.ἄ. Μετάφραση ἀπό τά γερμανικά τοῦ Πολίτικους. Μέ γράμματα τοῦ Φ.Α. Ζόργκε καί μέ βιογραφία του ἀπό τόν Εὐγ. Ντίτςγκεν. Μέ πρόλογο τοῦ Ν. Λένιν. Μέ φωτογραφία τοῦ Φ.Α. Ζόργκε. Πετρούπολη, Ντάουγκε, 1907, σελ. 27 – 29. – 261.

«Μπιρζεβίγε Βέντομοστι». Βραδυνή ἔκδοση, Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 9934, 7 (20) τοῦ Ἰούνη, σελ. 3. – 406 – 407.

[Μπογκντάνοφ, Α.Α.] Εἶχε ἄραγε τό κόμμα Κεντρική Ἐπιτροπή στά 1906 – 7; Χωρίς τόπο ἔκδοσης, 1907. 18 σελ. (Μόνο γιά τά μέλη τοῦ κομματικοῦ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ). – 321.

Οἱ μπολσεβίκοι καί ἡ «μικροαστική τάξη». – «Νόβιγε Σίλι», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 7, 23 Φλεβάρη (8 τοῦ Μάρτη), σελ. 1. – 64, 66, 67 – 68.

Μποροντίν, Ν.Α. Ἡ Κρατική δούμα σέ ἀριθμούς. Πετρούπολη, ἔκδ. τοῦ οἴκου «Ὀμπστσέστβενναγια Πόλζα», 1906, 72 σελ. – 78.

Μπράμ, Α. – βλ. Κριλένκο, Ν.Β.

Ν. Ρ. – βλ. Ροζκόφ, Ν. Α.

«Ναρόντναγια Γκαζέτα». Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 1, 10 (23) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 3 – 4. – 266, 267 – 271.

— 1907, ἀρ. φύλ. 2, 11 (24) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 1. – 292 – 293.

«Ναρόντναγια Ντούμα», Πετρούπολη. – 234 – 235.

— 1907, ἀρ. φύλ. 12, 24 τοῦ Μάρτη (6 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 5 – 6. – 350, 351 – 353, 354 – 355, 358, 369, 390 – 391, 397.

— 1907, ἀρ. φύλ. 13, 25 τοῦ Μάρτη (7 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 5 – 6. – 175 – 179, 180 – 190.

— 1907, ἀρ. φύλ. 20, 3 (16) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 4. – 295, 296, 297, 299 – 300.

— 1907, ἀρ. φύλ. 21, 4 (17) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 1, 2, 3 – 4, 6. – 226 – 229, 230 – 232, 233 – 235, 239.

— *«Νάσε Ἐχο».* Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 5, 30 τοῦ Μάρτη, σελ. 2. – 180.

— 1907, ἀρ. φύλ. 7, 1 τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 1. – 231.

— 1907, ἀρ. φύλ. 8, 3 τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 1. – 222.

— 1907, ἀρ. φύλ. 14, 10 τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 1. – 292.

— *«Νατσάλο», Πετρούπολη. – 233, 404 – 405.*

— 1905, ἀρ. φύλ. 3, 16 (29) τοῦ Νοέμβρη, σελ. 1. – 233, 342.

Νεκράσοφ, Ν. Α. Νανούρισμα. (Ἀπομίμηση τοῦ Λέρμοντοφ). – 121.

«Νόβιγε Σίλι», Πετρούπολη. – 64.

— 1907, ἀρ. φύλ. 7, 23 τοῦ Φλεβάρη (8 τοῦ Μάρτη), σελ. 1. – 64, 66, 67 – 68.

«Νόβι Λούτς», Πετρούπολη. – 56, 87

— 1907, ἀρ. φύλ. 1, 20 τοῦ Φλεβάρη, σελ. 1, 2 – 3. – 31, 32, 65.

«Νόβι Λούτς». 1907, ἀρ. φύλ. 2, 21 τοῦ Φλεβάρη, σελ. 1 – 2. – 55, 56, 70, 87, 218 – 219.

— 1907, ἀρ. φύλ. 3, 22 τοῦ Φλεβάρη, σελ. 1. – 57.

— 1907, ἀρ. φύλ. 4, 23 τοῦ Φλεβάρη, σελ. 3. – 225.

— 1907, ἀρ. φύλ. 7, 27 τοῦ Φλεβάρη, σελ. 3. – 96.

«Νόβογε Βρέμια». Πετρούπολη. – 59, 134, 169, 171, 172 – 173.

— 1907, ἀρ. φύλ. 11068, 4 (17) τοῦ Γενάρη, σελ. 3. – 15.

— 1907, ἀρ. φύλ. 11130, 8 (21) τοῦ Μάρτη, σελ. 2 – 3. – 134.

— 1907, ἀρ. φύλ. 11150, 28 τοῦ Μάρτη (10 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 2, 3 – 4. – 172 – 173.

— 1907, ἀρ. φύλ. 11157, 4 (17) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 3. – 228.

Τό νομοσχέδιο γιά τίς συγκεντρώσεις. – «Ρέτς», Πετρούπολη, 1906, ἀρ. φύλ. 89, 2 (15) τοῦ Ἰούνη. Παράρτημα στό φύλλο ἀρ. 89 τῆς «Ρέτς». Κρατική δούμα, σελ. 4. – 78.

[Ντάν, Φ. Ι.] Ντανίλοφ. [Τροποποίηση στό σημείο 3 τῆς ἀπόφασης τῶν μπολσεβίκων γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα, πού ὑποβλήθηκε στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – Στό βιβλίο: Τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας (πού συνήλθε τό 1907). Πλήρες κείμενο τῶν πρακτικῶν. Ἔκδ. τῆς ΚΕ. Paris. 1909, σελ. 346. (ΣΔΕΚΡ). – 398 – 400:

— [Τροποποίηση στό σημείο 4 τῆς ἀπόφασης τῶν μπολσεβίκων γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα, πού ὑποβλήθηκε στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ]. Στό ἴδιο, σελ. 361. – 403.

«Ντινιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Γενεύη], 1906, τεύχ. 7, Αὐγουστος, σελ. 6 – 15. – 302 – 303.

Ξεχωριστό ἀνάτυπο ἀπό τό τεύχος 8 τοῦ «Ντινιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα». Γενεύη, Σεπτέμβρης, 1906, σελ. 1 – 6. (ΣΔΕΚΡ). – 334.

Ο. Μπ. [Βιβλιοκρισία στό βιβλίο:] Briefe und Auszüge aus Briefen, von Joh. Phil. Becker, Ios. Dietzgeh, Friedrich Engels, Karl Marx u. A. an F. A. Sorge und Andere. Stuttgart, 1906. Verlag von I. H. W. Dietz Nachfolger. «Σοβρεμένναγια Ζίζν», [Μόσχα], 1906, Νοέμβρης, σελ. 244 – 251. – 244.

«Ὀμποτσέστθεννογε Ντιέλο», Πετρούπολη. – 217.

— 1907, ἀρ. φύλ. 1, 1 (14) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 1, 2 – 3. – 217, 218, 220.

Ὁρλόβσκι, Π. – βλ. Βορόβσκι, Β. Β.

«Ὁσβομποζντένιγε Τρουντά». Συλλογή ἄρθρων γιά τό ἐργατικό ζήτημα. [Ὁδησός]. – «Ὁσβομποζντένιγε Τρουντά», [1907]. 128 σελ. – 10.

«Ὁτγκολόσκι» – βλ. Ἐκδοτικό «Ὁτγκολόσκι».

«Ὁτκλικι» – βλ. Ἐκδοτικό «Ὁτκλικι».

*Ὁ πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ. (Ἀνταπόκριση τῆς «Προλετάρι»). – «Προλετάρι», [Βίμποργκ], 1906, ἀρ. φύλ. 8, 23 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 1 – 3. Τόπος ἐκδοσης στήν ἐφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. – 35.

Τό πανρωσικό ἐργατικό συνέδριο. Συλλογή ἄρθρων. Μόσχα, «Ὁργανιζάτσιγια», 1907. 88 σελ. – 186, 187 – 188.

Πάρβους. Ἁ Σοσιαλδημοκρατία καί ἡ Κρατική δούμα. – «Ἴσκρα», [Γενεύη], 1905, ἀρ. φύλ. 110, 10 τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 1 – 2. – 63.

Πάρνιεφ [Φιόντοροφ, Μ. Ντ.] [Τροποποίηση στό σημείο 4 τῆς ἀπόφασης τῶν μπολσεβίκων γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα, πού ὑποβλήθηκε στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – Στό διβλίο: Τό Συνέδριο τοῦ Λονδίνου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας (πού συνῆλθε τό 1907). Πλήρες κείμενο τῶν πρακτικῶν. Ἐκδ. τῆς ΚΕ. Paris, 1909, σελ. 362. (ΣΔΕΚΡ). – 401 – 402, 403.

«Παρτίνιγε Ἰζδέστιγια», [Πετρούπολη], 1906, ἀρ. φύλ. 2,20 τοῦ Μάρτη, σελ. 5 – 9, 9 – 11. – 77, 82, 199, 329 – 330, 350, 390.

«Παρτίνιγε Ἰζδέστιγια», [Πετρούπολη], 1907. – 225.

— 1907, τεύχ. 6, 8 τοῦ Μάρτη, σελ. 1 – 3. – 225.

Περγιασλάβσκι, Γ. – βλ. Χρυσταλιόφ– Νόσαρ, Γκ. Σ.

Πετρούπολη, 25 τοῦ Μάη. [Κύριο ἄρθρο]. – «Ρέτς», Πετρούπολη, 1906, ἀρ. φύλ. 82, 25 τοῦ Μάη (7 τοῦ Ἰούνη), σελ. 1. – 155 – 156.

Πετρούπολη, 14 τοῦ Γενάρη. [Κύριο ἄρθρο]. – «Ρέτς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 11, 14 (27) τοῦ Γενάρη, σελ. 1. – 15, 322.

Πετρούπολη, 18 τοῦ Φλεβάρη. [Κύριο ἄρθρο]. – «Ρούσκαγια Ζίζν», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 42, 18 τοῦ Φλεβάρη (3 τοῦ Μάρτη), σελ. 1. – 31.

Πετρούπολη, 22 τοῦ Φλεβάρη. [Κύριο ἄρθρο]. – «Ρέτς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 44, 22 τοῦ Φλεβάρη (7 τοῦ Μάρτη), σελ. 1. – 52, 225.

Πετρούπολη, 27 τοῦ Φλεβάρη [Κύριο ἄρθρο]. – «Ρέτς», Πετρούπολη, 1907,

- άρ. φύλ. 48, 27 τοῦ Φλεβάρη (12 τοῦ Μάρτη), σελ. 1. – 94.
- Πετρούπολη, 13 τοῦ Μάρτη. [Κύριο ἄρθρο]. «Ρέτς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 60, 13 (26) τοῦ Μάρτη, σελ. 1. – 86, 108.
- Πετρούπολη, 18 τοῦ Μάρτη. «Ρέτς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 65, 18 (31) τοῦ Μάρτη, σελ. 1. – 125.
- Πετρούπολη, 20 τοῦ Μάρτη. [Κύριο ἄρθρο]. – «Ρέτς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 66, 20 τοῦ Μάρτη (2 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 1. – 126–127.
- Πετρούπολη, 24 τοῦ Μάρτη. [Κύριο ἄρθρο]. – «Τοβάριστς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 224, 24 τοῦ Μάρτη (6 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 1. – 169.
- Πετρούπολη, 28 τοῦ Μάρτη. [Κύριο ἄρθρο]. – «Ρέτς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 73, 28 τοῦ Μάρτη (10 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 1. – 171–172.
- Πετρούπολη, 1 τοῦ Ἀπρίλη. [Κύριο ἄρθρο]. – «Ὀμπσέστβεννογε Ντιέλο», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 1, 1 (14) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 1. – 217.
- Πετρούπολη, 3 τοῦ Ἀπρίλη. [Κύριο ἄρθρο]. – «Ρέτς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 78, 3 (16) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 1. – 222–224, 227.
- Πετρούπολη, 11 τοῦ Ἀπρίλη. [Κύριο ἄρθρο]. – «Ναρόντναγια Γκαζέτα», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 2, 11 (24) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 1. – 292–293.
- Πλατφόρμα τακτικῆς γιά τό ἐπικείμενο συνέδριο, ἐπεξεργασμένη ἀπό τοὺς Μάρτοφ, Ντάν, Σταροβέρ, Μαρτίνοφ κ.ἄ. μέ τή συμμετοχή ομάδας μενσεβίκων στελεχῶν τῆς πρακτικῆς δράσης. Ἡ πολιτική κατάσταση καί τά καθήκοντα τοῦ κόμματος. [Φυλλάδιο]. Χωρίς τόπο ἔκδοσης, (1907). 4 σελ. – 175–176, 195–196, 197–200, 201–203, 206, 207–208, 209, 210–211, 304, 355, 358.
- [Πλέχάνοφ, Γκ. Β.] Ἀπ' ἀφορμή ἓνα γράμμα. – «Ντιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», [Γενεύη], 1906, τεύχ. 7, Αὐγουστος, σελ. 6–15. – 302–303.
- Ἀπ' ἀφορμή τή νέα Δούμα. (Ἀφιερώνεται στοὺς σοσιαλδημοκράτες βουλευτές μας). – «Ρούσκαγια Ζίζν», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 46, 23 τοῦ Φλεβάρη (8 τοῦ Μάρτη), σελ. 2–3. – 58, 59, 82–83, 87, 104, 105, 106, 107, 110, 380.
- Γιά τό ἔκτακτο κομματικό συνέδριο. (Ἀνοιχτό γράμμα πρὸς τοὺς συντρόφους). – Ξεχωριστό ἀνάτυπο ἀπὸ τό τεύχ. 8 τοῦ «Ντιεβνίκ Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», Γενεύη, Σεπτέμβρης, 1906, σελ. 1–6. (ΣΔΕΚΡ). – 334.
- Γιά τό ἔκτακτο κομματικό συνέδριο. (Ἀνοιχτό γράμμα πρὸς τοὺς συντρόφους). – «Σοτσιάλ — Ντεμοκράτ», Πετρούπολη, 1906, ἀρ. φύλ. 1, 17 τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 6. – 196, 334.

- *Γιά τό ζήτημα τῶν ἐκλογικῶν συμφωνιῶν*. Δημόσια ἀπάντηση σ' ἓναν ἀπό τούς ἀναγνῶστες τῆς «*Τοβάριστς*». — «*Τοβάριστς*», Πετρούπολη, 1906, ἀρ. φύλ. 122, 24 τοῦ Νοέμβρη (7 τοῦ Δεκέμβρη), σελ. 2. — 58, 107, 305, 337, 363, 373, 389, 397.
- *Οἱ διαφωνίες μας*. Γενεύη, τυπογρ. τῆς ὁμάδας «*Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς*», 1884, XXIV, 322 σελ. (Βιβλιοθήκη τοῦ σύγχρονου σοσιαλισμοῦ. Τεῦχ. III). Στό ἐξώφυλλο χρόνος ἔκδοσης: 1885. — 260.
- *Σημειώσεις δημοσιολόγου*. «*Σοβρεμένναγια Ζίζν*» (Μόσχα), 1906, Νοέμβρη, σελ. 179–205· Δεκέμβρη, σελ. 152–172. Ὑπογραφή: Γκ. Μπέλτοφ καί Γκ. Π. — 244.
- «*Πολιάρναγια Ζβεζντά*», Πετρούπολη, 1905, τεῦχ. 3, 30 τοῦ Δεκέμβρη, σελ. 223–228. — 354.
- (Πορτουγκάλοφ, Β.). *Ἡ Δούμα καί ἡ κοινωνία*. — «*Τοβάριστς*», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 237, 8 (21) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 2. Ὑπογραφή: Φ. Μαλοδέρ. — 262–265.
- «*Πραβίτελστβενι Βέστνικ*», Πετρούπολη, 1905, ἀρ. φύλ. 222, 18 (31) τοῦ Ὀχτώβρη, σελ. 1. — 39.
- 1905, ἀρ. φύλ. 268, 13 (26) τοῦ Δεκέμβρη, σελ. 1. — 26, 74, 81, 82, 172.
- 1906, ἀρ. φύλ. 252, 12 (25) τοῦ Νοέμβρη, σελ. 1. — 83.
- 1906, ἀρ. φύλ. 256, 18 τοῦ Νοέμβρη (1 τοῦ Δεκέμβρη), σελ. 1. — 83.
- Πρακτικά τῆς Πρώτης συνδιάσκεψης τῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων τοῦ ΣΔΕΚΡ*. Πετρούπολη, (τυπογρ. «*Σβέτ*»), 1907, IV, 168 σελ. — 295, 296, 297, 298, 299–300, 334.
- Πρακτικά τοῦ δευτέρου (ἔκτακτου) συνεδρίου τοῦ Κόμματος τῶν σοσιαλιστῶν — ἐπαναστατῶν*, Πετρούπολη, [τυπογρ. τοῦ περιοδικοῦ «*Ζνάμια Τρουντά*»], 1907, 180 σελ. — 50.
- Πρακτικά τοῦ Ἐνωτικοῦ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού συνήλθε στή Στοκχόλμη τό 1906*. Μόσχα, τυπογρ. Ἰθανόφ, 1907, VI, 420 σελ. — 12, 35, 55, 56, 57, 77, 82, 98, 329.
- Πριβέτ*», (Πετρούπολη), 1907, ἀρ. τεῦχ. 2, 28 τοῦ Μάρτη, σελ. 6–8, 10–15. — 230.
- Προκοπόβιτς, Σ. Ν. Τό ἀγροτικό ζήτημα σέ ἀριθμούς*. Πετρούπολη, τυπογρ. «*Ὀμπστσέστβενναγια Πόλζα*», 1907. 126 σελ. — 140, 143.
- «*Προλετάρι*» [Βίμποργκ]. Τόπος ἔκδοσης στήν ἐφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. — 13, 80, 284.
- 1906, ἀρ. φύλ. 3, 8 τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 5. — 10.

- «Προλετάρι» [Βίμποργκ]. 1906, ἀρ. φύλ. 4, 19 τοῦ Σεπτεμβρίου, σελ. 4. – 10.
- 1906, ἀρ. φύλ. 5, 30 τοῦ Σεπτεμβρίου, σελ. 5–6. – 406.
- 1906, ἀρ. φύλ. 8, 23 τοῦ Νοέμβριου, σελ. 1–5. – 10, 12, 35, 36, 56, 81, 318, 320, 334.
- 1906, ἀρ. φύλ. 1906, ἀρ. φύλ. 9, 7 τοῦ Δεκεμβρίου, σελ. 2–7. – 188, 297, 298, 302–303.
- 1907, ἀρ. φύλ. 11, 7 τοῦ Γενάρου, σελ. 5–6. – 52.
- 1907, ἀρ. φύλ. 12, 25 τοῦ Γενάρου, σελ. 4. – 283.
- 1907, ἀρ. φύλ. 13, 11 τοῦ Φλεβάρου, σελ. 1, 4–5, 8. – 58–59, 307, 316.
- 1907, ἀρ. φύλ. 14, 4 τοῦ Μάρτιου, σελ. 1–4. – 50, 77, 78, 80, 83, 84, 85, 86, 88, 89–90, 106, 124, 190, 197, 199, 200, 230–231, 268, 279, 307, 315, 350, 358, 377, 403–404.
- 1907, ἀρ. φύλ. 15, 25 τοῦ Μάρτιου, σελ. 5–6, 8. – 113, 114, 116.
- Ἡ πρώτη πανρωσική συνδιάσκεψη κομματικῶν στελεχῶν. Χωριστό παράρτημα στό φύλλο ἀρ. 100 τῆς «Ἴσκρα». Γενεύη, τυπογρ. τοῦ κόμματος, 1905, 31 σελ. (ΣΔΕΚΡ). – 328, 387, 388, 390.
- «Ρέτς», Πετρούπολη. – 14, 32, 38, 46, 86, 125, 155, 222, 227, 322.
- 1906, ἀρ. φύλ. 82, 25 τοῦ Μάρτιου (7 τοῦ Ἰουνίου), σελ. 1. – 155.
- 1906, ἀρ. φύλ. 89, 2 (15) τοῦ Ἰουνίου. Παράρτημα στό φύλλο ἀρ. 89 τῆς «Ρέτς». Κρατική δούμα, σελ. 4. – 78.
- 1906, ἀρ. φύλ. 216, 14 (27) τοῦ Νοέμβριου, σελ. 3. – 17, 46.
- 1907, ἀρ. φύλ. 8, 11 (24) τοῦ Γενάρου, σελ. 1. – 14, 322.
- 1907, ἀρ. φύλ. 11, 14 (27) τοῦ Γενάρου, σελ. 1. – 15, 322.
- 1907, ἀρ. φύλ. 15, 19 τοῦ Γενάρου (1 τοῦ Φλεβάρου), σελ. 4. – 15, 310.
- 1907, ἀρ. φύλ. 37, 14 (27) τοῦ Φλεβάρου, σελ. 5. – 21, 44–45, 46, 206.
- 1907, ἀρ. φύλ. 42, 20 τοῦ Φλεβάρου (5 τοῦ Μάρτιου), σελ. 3. – 32.
- 1907, ἀρ. φύλ. 43, 21 τοῦ Φλεβάρου (6 τοῦ Μάρτιου). Δωρεάν παράρτημα στό φύλλο ἀρ. 43 τῆς ἡμερίδας «Ρέτς». Κρατική δούμα, σελ. 1, 2–3. – 38–41, 48, 62.
- 1907, ἀρ. φύλ. 44, 22 τοῦ Φλεβάρου (7 τοῦ Μάρτιου), σελ. 1. – 52, 225.

- 1907, ἀρ. φύλ. 48, 27 τοῦ Φλεβάρη (12 τοῦ Μάρτη), σελ. 1-3. — 72-73, 74, 94.
- 1907, ἀρ. φύλ. 55, 7 (20) τοῦ Μάρτη. Δωρεάν παράρτημα τῆς ἐφημερίδας «Ρέτς» καί «Ρεφόρμα». Κρατική δούμα, σελ. 1-2. — 28-30, 219, 227.
- 1907, ἀρ. φύλ. 60, 13 (26) τοῦ Μάρτη, σελ. 1. 86, 108.
- 1907, ἀρ. φύλ. 65, 18 (31) τοῦ Μάρτη, σελ. 1. — 125.
- 1907, ἀρ. φύλ. 66, 20 τοῦ Μάρτη (2 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 1. — 126-127.
- 1907, ἀρ. φύλ. 66, 20 τοῦ Μάρτη (2 τοῦ Ἀπρίλη). Δωρεάν παράρτημα τῶν ἐφημερίδων «Ρέτς» καί «Ρεφόρμα». Κρατική δούμα, σελ. 1. — 125-126.
- 1907, ἀρ. φύλ. 73, 28 τοῦ Μάρτη (10 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 1. — 171, 172.
- 1907, ἀρ. φύλ. 74, 29 τοῦ Μάρτη (11 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 1. — 215.
- 1907, ἀρ. φύλ. 78, 3 (16) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 1. — 222-225, 227.

[Ροζκόφ, Ν.Α.] «Διαφυλάξτε τή Δούμα»! «Νόβι Λούτς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 2, 21 τοῦ Φλεβάρη, σελ. 1-2. Ὑπόγραφή: Ν.Ρ. — 218-220.

Ὁ ρόλος τῶν στρατιω[τικῶν] καί μαχητικῶν ὀ[ργανώσ]εων στήν ἔν[οπλη] ἐξέγερση. [Ἀπόφαση τῆς Πρώτης συνδιάσκεψης τῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων τοῦ ΣΔΕΚΡ]. — «Προλετάρι», [Βίμποργκ], 1906, ἀρ. φύλ. 9, 7 τοῦ Δεκέμβρη, σελ. 4. Μέ τό γενικό τίτλο: Ἡ συνδιάσκεψη τῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τόπος ἔκδοσης στήν ἐφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. — 298-299.

«Ρούσκαγια Ζίζν», Πετρούπολη. — 365.

- 1907, ἀρ. φύλ. 42, 18 τοῦ Φλεβάρη (3 τοῦ Μάρτη), σελ. 1. — 31.
- 1907, ἀρ. φύλ. 45, 22 τοῦ Φλεβάρη (7 τοῦ Μάρτη), σελ. 1-2. — 55-57.
- 1907, ἀρ. φύλ. 46, 23 τοῦ Φλεβάρη (8 τοῦ Μάρτη), σελ. 2-3. — 58, 59-63, 83, 87, 104, 105, 106, 107, 109, 380.
- 1907, ἀρ. φύλ. 47, 24 τοῦ Φλεβάρη (9 τοῦ Μάρτη), σελ. 2-3. — 88-89, 90, 93-105, 106-107, 111-113, 114, 116, 195.
- 1907, ἀρ. φύλ. 48, 25 τοῦ Φλεβάρη (10 τοῦ Μάρτη), σελ. 2-3. — 70.
- 1907, ἀρ. φύλ. 49, 27 τοῦ Φλεβάρη (12 τοῦ Μάρτη), σελ. 1, 3. — 73, 76-77, 78, 79.

«Ρούσκαγια Ζίζν». 1907, ἀρ. φύλ. 51, 1 (14) τοῦ Μάρτη, σελ. 2. – 280, 281.

— «Ρούσκαγια Πράβντα» (Ὁ Πρῶτος γραπτὸς κώδικας νόμων καὶ πριγκηπικῶν διαταγμάτων στὴν παλιά Ρωσία τοῦ ΧΙ–ΧΙΙ αἰῶνα). – 135.

«Ρούσκιγε Βέντομοστι», Μόσχα. – 112, 113.

— 1905 ἀρ. φύλ. 210, 5 τοῦ Αὐγούστου, σελ. 3. – 353–354.

Σαλτικόφ – Στσεντρίν, Μ. Ε. Οἱ κύριοι Γκολοβλιόφ. – 223, 224.

— Σύγχρονο εἰδύλιο. – 168.

Σμιρνόφ, Α. Β. Γιά τίς ἐκλογές στίς πόλεις. – «Ρέτς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 37, 14 (27) τοῦ Φλεβάρη, σελ. 5, στή στήλη: Ἐκλογές στὴν ἐπαρχία. 21, 45, 46, 206, 209, 337.

«Σοβρεμένναγια Ζίζν», Μόσχα. – 244, 355.

— 1906, Σεπτέμβρης – Ὀκτώβρης, σελ. 254–255. – 355.

— 1906, Νοέμβρης, σελ. 179–205, 244–251· Δεκέμβρης, σελ. 152–172. – 244.

— «Σοβρεμένναγια Ρέτς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 28, 22 τοῦ Φλεβάρη, σελ. 3. – 50.

Σογιούζνογε Ντιέλο. Τεῦχ. 1. Συλλογὴ γιὰ τὰ ζητήματα τοῦ ἐπαγγελματικοῦ κινήματος καὶ τῶν συνεταιρισμῶν. Μόσχα, τυπογρ. Μπουτάγερ, 1907 16 σελ. – 10.

Ἡ σοσιαλδημοκρατία καὶ τὸ ἐργατικὸ κίνημα. – Στὸ βιβλίο: Ἐκδοτικὸ «Ὀτκλικι». Συλλογὴ II. Πετρούπολη, Ἡλεκτρικὰ πιεστήρια Λεβενστάϊν, 1907, σελ. 25–28. Ὑπογραφή: Μ.Π. –ν. – 244.

Ἡ σοσιαλδημοκρατικὴ [αὐτὴ] δὴματὴ τῆς Κρ[ατικῆς] δούμας. – «Ρούσκαγια Ζίζν», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 49, 27 τοῦ Φλεβάρη (12 τοῦ Μάρτη), σελ. 3. – 73.

Ἡ σοσιαλδημοκρατικὴ συνδιάσκεψη καὶ οἱ συμφωνίες. – «Ρέτς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 8, 11 (24) τοῦ Γενάρη, σελ. 1. – 14, 322.

«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα», Πετρούπολη. – 196, 334, 365–366.

— 1906, ἀρ. φύλ. 1, 17 τοῦ Σεπτέμβρη, σελ. 6. – 196, 334.

— 1906, ἀρ. φύλ. 6, 3 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 1–2. Στὴν ἐφημερίδα ἡμερομηνία ἐκδοσης: 3 τοῦ Ὀκτώβρη. – 36–37, 365–366.

Στατιστικὴ τῆς γαιοκτησίας τοῦ 1905. Συλλογὴ στοιχείων ἀπὸ 50 κυβερνεῖα

τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας. Πετρούπολη, τυπογρ. Μινκόφ, 1907, 199 σελ. 1 σελ. πίν. (Κεντρική στατιστική ἐπιτροπή τοῦ Ἑσωτερικῶν). – 119–120.

Στενογραφημένα πρακτικά. 5η συνεδρίαση [τῆς Κρατικῆς δούμας] στίς 6 τοῦ Μάρτη 1907]. – «Τοβάριστς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 209, 7 (20) τοῦ Μάρτη, σελ. 3–4, στή στήλη: Κρατική δούμα. – 134.

Στενογραφημένα πρακτικά. Συνεδρίαση [τῆς Κρατικῆς δούμας] στίς 9 τοῦ Μάρτη [1907]. – «Τοβάριστς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 211–212, 10 (23) τοῦ Μάρτη, σελ. 4–5, στή στήλη: Κρατική δούμα. 85, 89.

Στενογραφημένα πρακτικά. Συνεδρίαση [τῆς Κρατικῆς δούμας] στίς 19 τοῦ Μάρτη [1907]. – «Τοβάριστς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 220, 20 τοῦ Μάρτη (2 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 3–5, στή στήλη: Κρατική δούμα. – 117–123, 125–126, 131–133, 135, 137, 140, 141–154, 159–163.

Στενογραφημένα πρακτικά. Συνεδρίαση [τῆς Κρατικῆς δούμας] στίς 22 τοῦ Μάρτη (1907). – «Τοβάριστς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 223, 23 τοῦ Μάρτη (5 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 3–5. – 169.

Στενογραφημένα πρακτικά. Συνεδρίαση τῆς [Κρατικῆς δούμας] στίς 23 τοῦ Μάρτη [1907]. – «Τοβάριστς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 224, 24 τοῦ Μάρτη (6 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 4–5. – 169.

Στενογραφημένα πρακτικά. Συνεδρίαση [τῆς Κρατικῆς δούμας] στίς 27 τοῦ Μάρτη [1907]. – «Τοβάριστς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 228, 29 τοῦ Μάρτη (11 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 4. – 171–172.

Στενογραφημένα πρακτικά. Συνεδρίαση [τῆς Κρατικῆς δούμας], στίς 3 τοῦ Ἀπρίλη (1907). – «Ναρόντναγια Ντούμα», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 21, 4 (17) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 3–4, 6, στή στήλη: Κρατική δούμα. – 226–229.

Στενογραφημένα πρακτικά [τῆς Κρατικῆς δούμας]. 1906. Σύνοδος πρώτη. Τόμος 1. Συνεδριάσεις 1–18 (ἀπό τίς 17 τοῦ Ἀπρίλη ὠς τίς 30 τοῦ Μάη). Πετρούπολη, κρατικό τυπογρ., 1906, XXII, 866 σελ. (Κρατική δούμα). – 43, 79, 117–118, 119, 120–121, 145–146, 148, 154–155, 157–158, 161–162, 173–174, 202–203, 335.

Στενογραφημένα πρακτικά [τῆς Κρατικῆς δούμας]. 1906. Σύνοδος πρώτη. Τόμ. II. Συνεδριάσεις 19–38 (ἀπό τήν 1 τοῦ Ἰούνη ὠς τίς 4 τοῦ Ἰούλη). Πετρούπολη, κρατικό τυπογρ., 1906, σελ. 867–2013. (Κρατική δούμα). – 335.

Στήν Κεντρ[ική] Ἐπιτροπή τοῦ ΣΔΕΚΡ. Δήλωση. 8 τοῦ Γενάρη 1907. – Στό βιβλίο: (Μπογκντάνοφ, Α.Α.). Εἶχε ἄραγε τό κόμμα Κεντρική Ἐπιτροπή στά 1906–7; Χωρίς τόπο ἐκδοσης, 1907, σελ. 10–14. (Μόνο γιά τά μέλη τοῦ κομματικοῦ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ). Ὑπογραφή: Μαξίμοφ, Ζίμιν, Στρόγεφ. – 320–321.

- Στήν Κρατική δούμα.* 27 τοῦ Μάρτη. – «Νόβογε Βρέμια», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 11150, 28 τοῦ Μάρτη (10 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 3–4. Ὑπογραφή: Βσ. Σουχάντριεφ. – 172–173.
- Στοιχεῖα ἀγροτικῆς οἰκονομίας καί στατιστικῆς σύμφωνα μέ ὕλικό πού πάρθηκε ἀπό τούς νοικοκυρέους.* Ἔκδ. V – βλ. Κορολένκο, Σ.Α. Ἡ ἐλεύθερη μισθωτή ἐργασία στά ἰδιόκτητα νοικοκυριά καί οἱ μετακινήσεις ἐργατῶν σέ σύνδεση μέ τήν οἰκονομική στατιστική ἐπισκόπηση τῆς κατάστασης τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας ἀπό ἀγροτική καί βιομηχανική ἄποψη. Πετρούπολη, 1892.
- (*Στολίπιν, Α.Α.*) *Λαθεμένη ἀπόφαση.* – «Νόβογε Βρέμια», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 11068, 4 (17) τοῦ Γενάρη, σελ. 3. – 15.
- *Σημειώματα.* – «Νόβογε Βρέμια», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 11157, 4 (17) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 3. Ὑπογραφή: Α. Στ–ν. – 228.
- «*Στρανά*», Πετρούπολη, – 14, 322.
- 1907, ἀρ. φύλ. 8, 11 (24) τοῦ Γενάρη, σελ. 4. – 14, 322.
- Στροῦβε, Π. Μπ. Δυό ἀπεργιακές ἐπιτροπές.* – «Πολιάρναγια Ζβεζντά», Πετρούπολη, 1905, τεῦχ. 3, 30 τοῦ Δεκέμβρη, σελ. 223–228. – 354.
- «*Συλλογή νομοθετημάτων καί διαταγμάτων τῆς κυβέρνησης, πού ἐκδίδεται ἀπό τή Διοικούσα Σύγκλητο*». Πετρούπολη, 1906, τεῦχ. 51, 10 τοῦ Μάρτη, ἄρθρο 335, σελ. 734–737. – 168.
- Συλλογή πρώτη.* Πετρούπολη, «Νόβαγια Ντούμα», 1907, 145 σελ. – 60.
- Ἡ *συνδιάσκεψη τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων τοῦ Καυκάσου.* [Γενεύη τυπογρ. τοῦ κόμματος, 1905]. 8 σελ. (ΣΔΕΚΡ). – 347–348.
- Ἡ *συνδιάσκεψη τῶν στρατιωτικῶν καί μαχητικῶν ὀργανώσεων τοῦ ΣΔΕΚΡ.* (Ἀνταπόκριση τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»). – «Προλετάρι», [Βίμποργκ], 1906, ἀρ. φύλ. 9, 7 τοῦ Δεκέμβρη, σελ. 3–5. Τόπος ἐκδοσης στήν ἐφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. – 297.
- Συνεδρίαση δέκατη πέμπτη [τῆς Κρατικῆς δούμας].* 26 τοῦ Μάη 1906. – Στό βιβλίο: Στενογραφημένα πρακτικά [τῆς Κρατικῆς δούμας]. 1906. Σύνοδος πρώτη. Τόμ. 1. Συνεδριάσεις 1–18 (ἀπό τίς 27 τοῦ Ἀπρίλη ὡς τίς 30 τοῦ Μάη). Πετρούπολη, κρατικά τυπογρ., 1906, σελ. 639 – 686. (Κρατική δούμα). – 154–155, 157–158.
- Συνεδρίαση τῆς [Κρατικῆς δούμας] τῆς 20 τοῦ Φλεβάρη [1907].* – «Ρέτς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 43, 21 τοῦ Φλεβάρη (6 τοῦ Μάρτη). Δωρεάν παράρτημα στό φύλλο ἀρ. 43 τῆς ἐφημερίδας «Ρέτς». Κρατική δούμα, σελ. 1. – 61.
- Τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος*

τῆς Ρωσίας (πού συνῆλθε τό 1907). Πλήρες κείμενο τῶν πρακτικῶν. Ἔκδ. τῆς ΚΕ. Paris, 1909, 486 σελ. (ΣΔΕΚΡ). – 5, 6, 328, 329, 332, 333, 336, 339–341, 342, 344, 346, 361–366, 367–368, 369, 371, 373–374, 375–376, 377–378, 380, 383, 386, 391–405.

— Ἡ σύνθεση τῆς 2ης Κρατ[ικῆς] δούμας. – «Ρέτς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 43, 21 τοῦ Φλεβάρη (6 τοῦ Μάρτη). Δωρεάν παράρτημα στό φύλλο ἀρ. 43 τῆς ἐφημερίδας «Ρέτς». Κρατική δούμα, σελ. 2–3. Ὑπογραφή: Α.Σ. – 39–41, 47–48.

Σύντομο ἀπόσπασμα ἀπ' τά πρακτικά τῆς 1ης συνδιάσκεψης τῶν ὀργανώσεων τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού δουλεύουν στό στρατό [Φυλλάδιο]. Χωρίς τόπο ἐκδοσης. Τυπογρ. τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ, 1906, 13 σελ. (ΣΔΕΚΡ). – 296, 297, 299, 300, 301.

[Σχέδιο ἀναδιοργάνωσης τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης, ἐπεξεργασμένο ἀπό τήν ομάδα τῶν μενσεβίκων]. «Ρούσκαγια Ζίζν», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 51, 1 (14) τοῦ Μάρτη, σελ. 2, στή στήλη: Στά κόμματα. – 280–281.

Σχέδιο ἀποφάσεων γιά τό ἐπικείμενο συνέδριο, ἐπεξεργασμένο ἀπό τήν ομάδα τῶν «μενσεβίκων» μέ τή συνεργασία τῶν συντακτῶν τῆς «Ἴσκρα». «Παρτίνιγε Ἰζβέστιγια», [Πετρούπολη], 1906, ἀρ. φύλ. 2, 20 τοῦ Μάρτη, σελ. 9–11. – 77, 82, 329, 350–351, 390.

[Σχέδιο ἀπόφασης γιά τή στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα, ἐπεξεργασμένο ἀπό τοὺς Ντάν, Κολτσόφ, Μαρτίνοφ, Μάρτοφ, Νιεγκόρεφ κ.ἄ. μέ τή συμμετοχή ομάδας στελεχῶν τῆς πρακτικῆς δράσης]. – «Ρούσκαγια Ζίζν», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 47, 24 τοῦ Φλεβάρη (9 τοῦ Μάρτη), σελ. 2–3, στή στήλη: Στά κόμματα. – 88–89, 90, 93–105, 106–107, 111–113, 116.

Σχέδιο ἀπόφασης γιά τή στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα, ἐπεξεργασμένο ἀπό τοὺς Ντάν, Κολτσόφ, Μαρτίνοφ, Μάρτοφ, Νιεγκόρεφ κ.ἄ. μέ τή συμμετοχή ομάδας στελεχῶν τῆς πρακτικῆς δράσης. [Φυλλάδιο]. Χωρίς τόπο ἐκδοσης, Φλεβάρη, 1907, 2 σελ. – 88, 93, 175, 279, 379.

[Σχέδιο ἀπόφασης γιά τίς μαζικές ἐργατικές ὀργανώσεις καί τό ἐργατικό συνέδριο, ἐπεξεργασμένο γιά τό V συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό ομάδα λογίων καί στελεχῶν τῆς πρακτικῆς δράσης τῶν μενσεβίκων]. – «Ναρρόντναγια Ντούμα», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 13, 25 τοῦ Μάρτη (7 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 5–6, στή στήλη: Ἀπό τά κόμματα. – 175–179, 180–190.

Σχέδιο ἀπόφασης τῶν μπολσεβίκων γιά τή στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα, πού ὑποβλήθηκε στό συνέδριο τῆς Στοκχόλμης – βλ. Λένιν, Β. Ι. Ἀπόφαση τῆς πλειοψηφίας γιά τήν Κρατική δούμα.

[Σχέδιο βασικῶν διατάξεων γιά τό ἀγροτικό ζήτημα, πού ὑποβλήθηκε ἀπό 42 μέλη τῆς Κρατικῆς δούμας]. – Στό βιβλίο: Στενογραφημένα πρακτικά [τῆς Κρατικῆς δούμας]. 1906. Σύνοδος πρώτη. Τόμ. 1. Συνεδριάσεις 1–18

(ἀπό τίς 27 τοῦ Ἀπρίλη ὡς τίς 30 τοῦ Μάη). Πετρούπολη, κρατ. τυπογρ., 1906, σελ. 248–251. (Κρατική δούμα). – 78–79, 174, 202–203.

Σχέδιο βασικῶν διατάξεων (τοῦ ἀγροτικοῦ νόμου, τό ὁποῖο ὑποβλήθηκε ἀπό 104 μέλη τῆς Κρατικῆς δούμας). – Στό ἴδιο βιβλίο, σελ. 560–562. – 43, 78–79, 117–118, 119, 120, 145, 148, 161–162, 202–203.

[Σχέδιο ἡμερήσιας διάταξης τοῦ V συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἐπεξεργασμένο ἀπό τήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στίς 31 τοῦ Γενάρη (13 τοῦ Φλεβάρη) 1907]. – «Τοβάριστς», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 181, 2 (15) τοῦ Φλεβάρη, σελ. 5, στή στήλη: Ἀπό τή ζωή τῶν κομμάτων. – 80–81, 85.

Σχέδιο τοῦ ἐκλογικοῦ προγράμματος, πού προτάθηκε ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτρο[οπή] τοῦ ΣΔΕΚΡ. – «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», Πετρούπολη, 1906, ἀρ. φύλ. 6, 3 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 1–2. Στήν ἐφημερίδα ἡμερομηνία ἔκδοσης: 3 τοῦ Ὀκτώβρη. – 35–37, 365–366.

[Σχετικά μέ τά ὄρια τῆς ζύμωσης γιά τό ἐργατικό συνέδριο. Ἀπόφαση πού ψηφίστηκε στή Δεύτερη συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ («Πρώτη Πανρωσική»)]. – «Προλετάρι», (Βίμποργκ), 1906, ἀρ. φύλ. 8, 23 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 3. Μέ τό γενικό τίτλο: Ἡ Πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ ΣΔΕΚΡ. (Ἀνταπόκριση τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»). Τόπος ἔκδοσης στήν ἐφημερίδα ἀναφέρεται ἡ Μόσχα. – 14.

Τά ταξικά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου στή σημερινή στιγμή τῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης. [Σχέδιο ἀπόφασης τῶν μπολσεβίκων γιά τό IV (Ἐνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – «Παρτίνιγε Ἰζβέστιγια», [Πετρούπολη], 1906, ἀρ. φύλ. 2, 20 τοῦ Μάρτη, σελ. 6. Μέ τό γενικό τίτλο: Σχέδιο ἀποφάσεων. Γιά τό Ἐνωτικό συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας. – 82.

[Τηλεγράφημα τοῦ γενικοῦ διοικητῆ τῆς περιοχῆς Βαλτικῆς Α.Ν. Μέλερ – Ζαχομέλσκι. 3 (16) τοῦ Ἀπρίλη, 1907]. – «Ναρόντναγια Ντούμα», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 21, 4 (17) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 3. Μέ τό γενικό τίτλο: Στενογραφημένα πρακτικά. Συνεδρίαση [τῆς Κρατικῆς δούμας] τῆς 3 τοῦ Ἀπρίλη (1907), στή στήλη: Κρατική δούμα. – 227.

[Τηλεγράφημα τῶν πληρεξούσιων ἐκλεκτόρων τῆς πόλης Ρίγας σχετικά μέ τήν παραπομπή στό ἕκτακτο στρατοδικεῖο τῶν πολιτικῶν κρατουμένων τῆς κεντρικῆς φυλακῆς τῆς Ρίγας πού ἀποπειράθηκαν νά δραπετεύσουν. 3 (16) τοῦ Ἀπρίλη]. – «Ναρόντναγια Ντούμα», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 21, 4 (17) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 6. Μέ τόν τίτλο: Στενογραφημένα πρακτικά. Συνεδρίαση [τῆς Κρατικῆς δούμας] τῆς 3 τοῦ Ἀπρίλη (1907), στή στήλη: Κρατική δούμα. – 228.

Τί σημαίνει αὐτό; «Νόβογε Βρέμια», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 11150, 28 τοῦ Μάρτη (10 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 2. – 172.

«Τοβάριστς», Πετρούπολη. – 14, 68, 86, 108, 169, 191–192, 307; 322, 341, 395–396, 405.

- 1906, ἀρ. φύλ. 122, 24 τοῦ Νοέμβρη (7 τοῦ Δεκέμβρη), σελ. 2.— 58, 107, 305, 337, 363, 364, 373–374, 389, 397.
- 1907, ἀρ. φύλ. 161, 10 (23) τοῦ Γενάρη, σελ. 1. — 14, 322.
- 1907, ἀρ. φύλ. 169, 19 τοῦ Γενάρη (1 τοῦ Φλεβάρη), σελ. 4. — 310, 322, 344–345.
- 1907, ἀρ. φύλ. 170, 20 τοῦ Γενάρη (2 τοῦ Φλεβάρη), σελ. 5. — 309, 322.
- 1907, ἀρ. φύλ. 177, 28 τοῦ Γενάρη (10 τοῦ Φλεβάρη), σελ. 4. — 307, 308–309, 311, 312, 314, 317.
- 1907, ἀρ. φύλ. 178, 30 τοῦ Γενάρη (12 τοῦ Φλεβάρη), σελ. 4. — 322.
- 1907, ἀρ. φύλ. 181, 2 (15) τοῦ Φλεβάρη, σελ. 5. — 80–81, 85.
- 1907, ἀρ. φύλ. 196, 20 τοῦ Φλεβάρη (5 τοῦ Μάρτη), σελ. 2. — 32.
- 1907, ἀρ. φύλ. 197, 21 τοῦ Φλεβάρη (6 τοῦ Μάρτη), σελ. 5. — 50–54, 224–225.
- 1907, ἀρ. φύλ. 209, 7 (20) τοῦ Μάρτη, σελ. 3–4. — 134.
- 1907, ἀρ. φύλ. 211–212, 10 (23) τοῦ Μάρτη, σελ. 4–5. — 85, 89.
- 1907, ἀρ. φύλ. 213, 11 (24) τοῦ Μάρτη, σελ. 1. — 86, 108.
- 1907, ἀρ. φύλ. 214, 13 (26) τοῦ Μάρτη, σελ. 4. — 108.
- 1907, ἀρ. φύλ. 218, 17 (30) τοῦ Μάρτη, σελ. 2–3. — 108.
- 1907, ἀρ. φύλ. 220, 20 τοῦ Μάρτη (2 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 3–5. — 117–123, 125–127, 131–133, 135, 137, 140, 141–154, 160–163.
- 1907, ἀρ. φύλ. 221, 21 τοῦ Μάρτη (3 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 6. — 151.
- 1907, ἀρ. φύλ. 223, 23 τοῦ Μάρτη (5 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 3–5. — 169.
- 1907, ἀρ. φύλ. 224, 24 τοῦ Μάρτη (6 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 1, 4–5. — 169.
- 1907, ἀρ. φύλ. 228, 29 τοῦ Μάρτη (11 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 4. — 171.
- 1907, ἀρ. φύλ. 237, ε (21 τοῦ Ἀπρίλη), σελ. 2. — 262–265.
- 1907, ἀρ. φύλ. 260, 8 (21) τοῦ Μάη, σελ. 1–2. — 405.
- 1907, ἀρ. φύλ. 280, 31 τοῦ Μάη (13 τοῦ Ἰούνη), σελ. 2. — 405.

Τολστοί, Α. Ν. Οἱ καρποὶ τῆς μόρφωσης. — 134.

Τουργκένιεφ, Ι. Σ. Πατέρες καί τέκνα. – 175, 184.

Ἡ τρίτη σύνοδος τῆς συνδιάσκεψης τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης. – «Προλετάρι», [Βίμποργκ], 1907, ἀρ. φύλ. 14, 4 τοῦ Μάρτη σελ. 1–3. – 307, 314–315.

Τό τρίτο τακτικό συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας. Πλήρες κείμενο τῶν πρακτικῶν. Ἔκδ. τῆς ΚΕ, Γενεύη, τυπογρ. τοῦ κόμματος, 1905, ΧΧΙΧ, 401 σελ. (ΣΔΕΚΡ). – 328, 387.

[Τρότσκι, Λ. Ντ.] Γιά τήν υπεράσπιση τοῦ κόμματος. Πετρούπολη, Γκλαγκόλιεφ, 1907, ΧΧΙΥ. 148 σελ. – 193, 270, 362.

Γιά τήν υπεράσπιση τοῦ κόμματος. – Στό βιβλίο: (Τρότσκι, Λ. Ντ.) Τρότσκι, Ν. Γιά τήν υπεράσπιση τοῦ κόμματος, Πετρούπολη, Γκλαγκόλιεφ, 1907, σελ. 75–121. – 270.

— Γράμμα πρὸς τόν Π. Μπ. Ἀξελρόντ. 12 (25) τοῦ Σεπτέμβρη 1906. – Στό βιβλίο: (Τρότσκι, Λ. Ντ.) Τρότσκι, Ν. Γιά τήν υπεράσπιση τοῦ Κόμματος. Πετρούπολη, Γκλαγκόλιεφ, 1907, σελ. 38–49, στό ἄρθρο: Τό Ἐργατικό Συνέδριο. – 193.

— [Τροποποίηση στήν ἀπόφαση τῶν μπολσεβίκων πού ψηφίστηκε ἀπό τό συνέδριο γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα, πού εἶχε ὑποβληθεῖ στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – Στό βιβλίο: Τό συνέδριο τοῦ Λονδίνου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας (πού συνῆλθε τό 1907). Πλήρες κείμενο τῶν πρακτικῶν. Ἔκδ. τῆς ΚΕ. Paris, 1909, σελ. 362 (ΣΔΕΚΡ). – 372.

— [Τροποποίηση στό σημεῖο 3 τῆς ἀπόφασης τῶν μπολσεβίκων γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα, πού ὑποβλήθηκε στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – Στό ἴδιο, σελ. 351. (ΣΔΕΚΡ). – 399–400.

«Τρουντοβόϊ Ναρόντ», Πετρούπολη. – 212.

— 1907, ἀρ. φύλ. 14, 30 τοῦ Μάρτη, σελ. 1. – 212, 216.

Τσάρσκι, Ε. Γ. Ὁ Λάριν καί τό ἐργατικό συνέδριο. – Στό βιβλίο: Ἐκδοτικό «Ὀτγκολόσκι» Συλλογή V. Πετρούπολη, τυπογρ. Βάϊσμπρουτ, 1907, σελ. 35–49. – 186.

Τσερνισέβσκι, Ν. Γκ. Γράμματα χωρίς διεύθυνση. – 157.

— Πρόλογος. – 156–157.

Τσέχοφ, Α. Π. Ἄνθρωπος σέ θήκη. – 73, 170.

[Τσόρνι, Β.] Μπρόχισ. [Τροποποίηση στό 2ο σημεῖο τῆς ἀπόφασης τῶν μπολσεβίκων γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα, πού ὑποβλήθηκε στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ]. – Στό βιβλίο: τό Συν-

έδριο τοῦ Λονδίνου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας (πού συνήλθε τό 1907). Πλήρες κείμενο τῶν πρακτικῶν. Ἔκδ. τῆς ΚΕ. Paris, 1909, σελ. 350. (ΣΔΕΚΡ). — 5, 6.

Ὁ τύπος. — «Ὀμπσέστβεννογε Ντιέλο», Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 1, 1 (14) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 2-3. — 217, 218.

Χίλκβιτ, Μ. Ἡ ἱστορία τοῦ σοσιαλισμοῦ στίς Ἐνωμένες Πολιτεῖες. Μετάφραση ἀπό τήν τελευταία ἀγγλική ἐκδοση τοῦ Βάις. Μέ τήν ἐπιμέλεια τοῦ Ε. Σμιρνόφ. Πετρούπολη, «Βόλναγια Τυπογράφια», 1907, 288 σελ. — 243.

Χρουσταλιόφ — Νόσαρ, Γκ. Σ. Γιά τό ἐργατικό συνέδριο. — «Ναρόντναγια Γκαζέτα» Πετρούπολη, 1907, ἀρ. φύλ. 1, 10 (23) τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 3-4. — Ὑπογραφή: Γκ. Χρουσταλιόφ. — 266, 267-271.

— Ἀπό τίς ὄχθες τοῦ Τάμεση. — «Τοβάριστς», 1907, ἀρ. φύλ. 260, 8 (21) τοῦ Μάη, σελ. 1-2. — Ὑπογραφή: Γιούρι Περεγιασλάβσκι. — 405, 406.

Aus dem literarischen Nachlaß von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle. Hrsg. von F. Mehring. Bd. II. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von Juli 1844 bis November 1847. Stuttgart, Dietz, 1902. VIII, 482 S. — 277.

Aus dem literarischen Nachlaß von K. Marx, F. Engels und F. Lassalle. Hrsg. von F. Mehring. Bd. III. Gesammelte Schriften von K. Marx und F. Engels. Von Mai 1848 bis Oktober 1850. Stuttgart, Dietz, 1902. VI, 491 S. — 277.

Bernstein, E. Die Voraussetzungen des Sozialismus und die Aufgaben der Sozialdemokratie. Stuttgart, Dietz, 1899. X, 188 S. — 109-110.

Gesetz gegen die gemeingefährlichen Bestrebungen der Sozialdemokratie. Vom 21. Oktober 1878. — «Reichs-Gesetzblatt», Berlin, 1878, N 34, S. 351-358. — 249, 250, 251.

«*L'Humanité*», Paris, 1907, N 1082, 4 avril, p. 2. — 344.

The International working men's congress of 1889. I. A Reply to «Justice». London, 1889. 15 p. — 251-252.

The International working men's congress of 1889. II. A·Reply to the «Manifesto of the Social Democratic Federation». London, 1889. 16 p. — 251—252.

Internationale Regeln der sozialistischen Taktik. [Die Resolution des Internationalen Sozialistenkongresses zu Amsterdam]. — In: Internationaler Sozialistenkongreß zu Amsterdam. 14. bis 20. August 1904. Berlin, Expedition der Buchhandlung «Vorwärts», 1904, S. 31—32. — 77.

Internationaler Sozialistenkongreß zu Amsterdam. 14. bis 20. August 1904. Berlin, Expedition der Buchhandlung «Vorwärts», 1904. 78 S. — 77.

«Jahrbuch für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik», Zürich, 1879, 1. Hälfte, S. 75—96. — 250.

Kautsky, K. Die soziale Revolution. I. Sozialreform und soziale Revolution. Berlin, Expedition der Buchhandlung «Vorwärts», 1902. 56 S. — 84.

— *Triebkräfte und Aussichten der russischen Revolution. — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1906—1907, Jg. 25, Bd. 1, N 9, S. 284—290; N 10, S. 324—333. — 362.*

[Lenin, V. I.] Une interview du citoyen Lénine. — La tactique suivie pendant la campagne électorale. — Majoritaires et minoritaires. (Par lettre de notre correspondant particulier). — «L'Humanité», Paris, 1907, N 1082, 4 avril, p. 2. Sous le titre général: En Russie. Dans le parti social-démocrate. — 344.

[Mehring, F.] Deutscher Liberalismus und russische Duma. — «Die Neue Zeit», Stuttgart. 1906—1907, Jg. 25, Bd. 1, N 23, S. 761—764. — 272—279.

— *Der Sorgesche Briefwechsel. — «Die Neue Zeit», Stuttgart, 1906—1907, Jg. 25, Bd. 1, N 1, S. 10—19; N 2, S. 50—57. — 243, 248, 252—253.*

«Neue Rheinische Zeitung», Köln. — 276; 277, 363.

«Die Neue Zeit», Stuttgart. — 272, 278.

— 1906—1907, Jg. 25, Bd. 1, N 1, S. 10—19; N 2, S. 50—57. — 243, 248, 252—253.

— 1906—1907, Jg. 25, Bd. 1, N 9, S. 284—290; N 10, S. 324—333. — 362.

— 1906—1907, Jg. 25, Bd. 1, N 23, S. 761—764. — 272—279.

«*Reichs-Gesetzblatt*», Berlin, 1878, N 34, S. 351—358. — 249, 250, 251.

*Rückblicke auf die sozialistische Bewegung in Deutschland. Kritische Aphorismen von * * *.* — «*Jahrbuch für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik*», Zürich, 1879, 1. Hälfte, S. 75—96. — 250.

«*Der Sozialdemokrat*», Zürich—London. — 249.

«*Sozialistische Monatshefte*», Berlin. — 110, 278.

— 1907, Bd. 1, Hft. 4, April, S. 291—296. — 278—279.

Streltsov, R. Das zweite russische Parlament. — «*Sozialistische Monatshefte*», Berlin, 1907, Bd. 1, Hft. 4, April, S. 291—296. — 278—279.

«*Vorwärts*», Berlin. — 279.

— Berlin, 1907, N 55, 6. März, S. 1. — 279.

«*Zukunft*», Berlin. — 248.

Die zweite Reichsduma. — «*Vorwärts*», Berlin, 1907, N 55, 6. März, S. 1. — 278—279.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Α

Α. – βλ. Ἀξελρόντ, Ι.Ι.

Ἀβενάρ (Avenard) Ἐτιέν (γεν. τό 1873) – συνεργάτης (1907) τῆς ἔφημερίδας «L' Humanité» («Ἡ Ἀνθρωπότητα»), κεντρικοῦ ὄργανου τοῦ Ἐνοποιημένου γαλλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος. – 344

Ἀλέξινσκι, Γκ. Α. (Ἄλ-σκι, Γκ.) (γεν. τό 1879) – στήν ἀρχή τῆς πολιτικῆς του δράσης ἦταν σοσιαλδημοκράτης. Στήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης 1905–1907 προσχώρησε στούς μπολσεβίκους. Ἦταν βουλευτής στή δεύτερη Κρατική δούμα ἀπό τούς ἐργάτες τῆς Πετρούπολης, μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς βοήθειας πρὸς τούς ἄνεργους, μέλος τῆς Ἐπισιτιστικῆς καί τῆς Ἀγροτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Δούμας, μίλησε πάνω στήν κυβερνητική δήλωση πού ἀνακοινώθηκε στή Δούμα ἀπό τόν Π.Α. Στολίπιν, μίλησε σχετικά μέ τόν προϋπολογισμό, μέ τό ἀγροτικό καί μέ ἄλλα ζητήματα. Σάν ἐκπρόσωπος τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας στή Δούμα πῆρε μέρος στίς ἐργασίες τοῦ V συνεδρίου(τοῦ Λονδίνου) τοῦ κόμματος μέ συμβουλευτική ψήφο. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης ὀτσοβιστής, ἔκανε διαλέξεις στή φραξιονιστική σχολή στό νησί Κάπρι (τῆς Ἰταλίας), ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῆς ἀντικομματικῆς ὁμάδας «Βπεριόντ». Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου φανατικός σοσιαλσωβινιστής, συνεργάτης πολλῶν ἀστικῶν ἔφημεριδων. Μέ τήν ἐπιστροφή του στή Ρωσία, τό 1917, προσχώρησε στήν ὁμάδα τοῦ Πλεχάνοφ «Γεντίνστβο» καί ἀκολουθοῦσε ἀντεπαναστατικές θέσεις. Τόν Ἰούλη τοῦ 1917 σκάρωσε μαζί μέ τή στρατιωτική ἀντικατασκοπεία πλαστά ντοκουμέντα καί συκοφαντοῦσε τόν Β.Ι. Λένιν καί τούς μπολσεβίκους. Τόν Ἀπρίλη τοῦ 1918 κατέφυγε στό ἐξωτερικό. Στά 1920 καταδικάστηκε ἐρήμην ἀπό τό Ἀνώτατο ἐπαναστατικό δικαστήριό τῆς ΠΚΕΕ γιά τήν ὑπόθεση τῆς ἀντεπαναστατικῆς ὀργάνωσης «Κέντρο τακτικῆς» καί στερήθηκε τοῦ δικαιώματος ἐπιστροφῆς στή Σοβιετική Ρωσία. Στό ἐξωτερικό ὄπου ζοῦσε σάν ἔμιγκρὸς προσχώρησε στό στρατόπεδο τῆς πύο μαύρης ἀντίδρασης. – 155, 169, 228.

Ἀμπραμόβιτς, Ρ. (Ρέιν, Ρ.Α.*) (1880–1963) – ἕνας ἀπό τούς ἠγέτες τῆς Μπούντ. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου

* Τά ὑπογράμμισμένα σέ παρένθεση εἶναι τά πραγματικά ὀνοματεπώνυμα.

λικβινταριστής, πήρε μέρος στην αντικομματική συνδιάσκεψη πού συγκλήθηκε από τον Τρότσκι στη Βιέννη τον Αύγουστο του 1912, στην όποια σχηματίστηκε ο αντιμπολσεβίκικος συνασπισμός. Τόν καιρό του πρώτου παγκόσμιου πολέμου κεντριστής. Τό 1917 επέστρεψε στη Ρωσία από τό εξωτερικό καί προσχώρησε στη δεξιά πτέρυγα τών μενσεβίκων-διεθνιστών. Μετά τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση πάλευε ενάντια στους μπολσεβίκους, υποστήριζε τή δημιουργία κυβέρνησης συνασπισμού μέ τή συμμετοχή τών μενσεβίκων καί τών εσέρων, κηρύχθηκε ενάντια στη σύναψη τής συνθήκης ειρήνης του Μπρέστ. Στά 1920 ἔφυγε στό Βερολίνο, πάλευε ἐνεργά ενάντια στη Σοβιετική Ρωσία, μαζί μέ τόν Λ. Μάρτοφ ἴδρυσε καί διηύθυνε τό ἀντεπαναστατικό μενσεβίκικο περιοδικό «Σοτσιαλιστίτσεσκι Βέστνικ». Τό 1925 ἦταν ἓνας ἀπό τούς ὀργανωτές καί μέλος του Γραφείου τής 'Εκτελεστικῆς 'Επιτροπῆς τής ἐνωμένης ὀπορτουμιστικῆς (II) Σοσιαλιστικῆς ἐργατικῆς Διεθνούς. Στά 1920 πῆγε στίς ΕΠΑ, ὅπου συνεργάστηκε στη δεξιά σοσιαλιστική ἑβραϊκή ἐφημερίδα «Vorwärts» («'Εμπρός»). – 333, 346.

'Ανανίν, Ε.Α. (Τσάρσκι, Ε.) (γεν. στά 1884) – σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος. Συνεργαζόταν στίς μενσεβίκικες ἐκδόσεις: στίς συλλογές «'Οτκλικι», «'Οτγκολόσκι», στό περιοδικό «Νάσα Ζαριά» κ.ἄ. Μετά τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση, ἐμιγκρές στό εξωτερικό. – 186.

'Αξελρόντ, Ι.Ι. (Α) (1872–1917) – σοσιαλδημοκράτισσα, φιλολογικός κριτικός φιλόσοφος. Ἐπαιρνε μέρος στό ἐπαναστατικό κίνημα ἀρχικά στίς γραμμές τών ναροντνοβόλτσι. Τό 1893 ἔφυγε στό εξωτερικό καί ἐκεῖ προσχώρησε στην ὀμάδα «'Απελευθέρωση τής δουλιᾶς», ἀργότερα ἔγινε μέλος του «Συνδέσμου του ἐξωτερικοῦ τής ρωσικῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας». Μετά τό II συνέδριο του ΣΔΕΚΡ προσχώρησε στους μπολσεβίκους, ἀργότερα, ὅμως, ἀκολουθώντας τόν Πλεχάνοφ, πέρασε στους μενσεβίκους. Στά χρόνια τής ἀντίδρασης προσχώρησε στους μενσεβίκους κομματικούς. Τόν καιρό του πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν στην ὀμάδα τών ἄκρων ἀμυνιστών. Συνεργαζόταν στίς σοσιαλδημοκρατικές ἐκδόσεις «Βοζροζντένιγε», «Σοβρεμένναγια Ζίζν», κ.ἄ. Πρίν τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση ἡ 'Αξελρόντ γύρισε στη Ρωσία καί σέ λίγο πέθανε στην Πετρούπολη. – 113, 116.

'Αξελρόντ, Π.Μπ. (1850–1928) – ἓνας ἀπό τούς ἡγέτες του μενσεβικισμού. Στά 1870–1880 ἦταν ναρόντικος, μετά τή διάσπαση τής «Ζεμλιά ἰ Βόλια» προσχώρησε στην ὀμάδα «Τσιόρνι Περεντέλ»· τό 1883 πήρε μέρος στη δημιουργία τής ὀμάδας «'Απελευθέρωση τής δουλιᾶς». Τό 1900 ἔγινε μέλος τής συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τής «'Ισκρα» καί του «Ζαριά»· πήρε μέρος στό II συνέδριο του ΣΔΕΚΡ μέ συμβουλευτική ψήφο· σάν ἐκπρόσωπος τής συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τής «'Ισκρα», ἰσκριστής τής μειοψηφίας. Μετά τό συνέδριο, δραστήριος μενσεβίκος. Τό 1905 ἔριξε τήν ὀπορτουμιστική ἰδέα τής σύγκλησης πλατιοῦ «ἐργατικοῦ συνεδρίου», πού τό ἀντιπαράθετε στό κόμμα του προλεταριάτου. Στά χρόνια τής ἀντίδρασης καί τής νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου, ἓνας ἀπό τούς ἡγέτες του λικβινταρισμοῦ, μέλος τής συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τής ἐφημερίδας τών μενσεβίκων λικβινταριστών «Γκόλος Σοτσιαλ Ντεμοκράτα»· τό 1912 πήρε μέρος στον αντικομματικό συνασπισμό του Αύγουστου. Στά χρόνια του πρώτου παγκόσμιου πολέμου κεντριστής· πήρε μέρος στίς συνδιασκέψεις του Τσίμμερβαλντ καί του Κίνταλ, ὅπου ἀκολουθοῦσε τή δεξιά πτέρυγα. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική επανάσταση του Φλεβάρη 1917 ἔγινε μέλος τής 'Εκτελεστικῆς 'Επιτροπῆς του Σοβιέτ Πε-

τρούπολης καί ὑποστήριζε τήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνησι. Ἀπέναντι στήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάστασι κράτησε ἐχθρική στάσι. Στό ἐξωτερικό, ὅπου εἶχε καταφύγει, προπαγάνδιζε τήν ἐνοπλή ἐπέμβασι ἐνάντια στή Σοβιετική Ρωσία. – 9–10, 183, 187, 188, 190, 192, 197, 266, 271.

Ἄουερ (Auer), Ἰγκνάτς (1846–1907) – γερμανός σοσιαλδημοκράτης, ἐργάτης εἰδῶν ἱπποσκευῆς. Ἀπό τό 1874 γραμματέας τοῦ Κόμματος τῶν Ἀἰζεναχικῶν καί μετὰ τήν συνένωσή τους μέ τούς λασσαλικούς, τό 1875, γραμματέας τοῦ Σοσιαλιστικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας. Στά 1877–1878 διηύθυνε τή σύνταξι τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἐφημερίδας «Berliner Freie Presse» («Ἐλεύθερος τύπος τοῦ Βερολίνου»)· ἐπανειλημμένα βγήκε βουλευτής τοῦ Ράϊχσταγκ. Μέ τήν ὄξυνσι τῆς ἐσωκομματικῆς πάλης πέρασε στό ρεφορμισμό κι' ἐγινε ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες ὀπορτουμιστικῆς πτέρυγας τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας. – 252.

Ἄρόνς (Arons), Μάρτιν Λέο (1860–1919) – γερμανός φυσικός, μέλος τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, ἀνήκε στή δεξιὰ του πτέρυγα. Ἀπό τό 1884 ἐργαζόταν στό Πανεπιστήμιον τοῦ Στρασβούργου, ἀπό τό 1890 ἔκτακτος ὑφηγητής τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου. Στά 1899 τοῦ ἀφαιρέθηκε ἡ ὑφηγησία γιατί ἀνήκε στό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα. Ἀρκετά χρόνια ἦταν βουλευτής τοῦ Ράϊχσταγκ ἀπό τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα. Χρηματοδοτοῦσε τό περιοδικό τῶν γερμανῶν ὀπορτουμιστῶν «Sozialistische Monatshefte» («Μηνιαία Σοσιαλιστική Ἐπιθεώρησι»), συνεργαζόταν στό περιοδικό «Die Neue Zeit» («Νέοι Καιροί»). – 231.

Ἄρχάνγκελσκι – βλ. Μάσλεννικοφ, Α.Ν.

Ἄχμέτ, Τσ. – βλ. Τσαλικοφ, Α.Τ.

Β

Βάριν – βλ. Φριντόλιν, Β.Γ.

Βασίλτσικοφ, Μπ.Α. (γεν. τό 1863) – πρίγκηπας, μεγαλοτσιφλικάς, μέλος τοῦ Κρατικοῦ συμβουλίου. Στά 1884–1890 προεστός τῶν εὐγενῶν τοῦ νομοῦ Νόβγκοροντ καί ἀπό τό 1890 τοῦ κυβερνείου Νόβγκοροντ· στά 1900 διορίστηκε κυβερνήτης τοῦ κυβερνείου Πσκόφ. Στά 1906–1908 ἐγινε ὑπουργός Γεωργίας στήν κυβέρνησι τοῦ Π.Α. Στολίπιν. Ἐφάρμοζε δραστήρια τήν ἀγροτική πολιτική τοῦ Στολίπιν. Μετὰ τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάστασι πάλευε ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία. – 125, 126, 131, 142, 144, 145, 159–160.

Βέρονερ – βλ. Καλνίν, Τ.Π.

Βινογκράντοφ, Π.Γκ. (1854–1925) – ἱστορικός, καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Μόσχας καί ἀργότερα τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ὁξφόρδης. Ὡς πρός τίς πολιτικές του ἀπόψεις ἀνήκε στούς καντέτους. Τήν ἐπανάστασι τοῦ 1905–1907 τήν ἐβλεπε ἀπό τή σκοπιά τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης, πράγμα πού βρῆκε τήν ἐκφρασή του στίς «Πολιτικές ἐπιστολές» του πού δημοσιεύτηκαν στήν ἐφημερίδα «Ρούσκιγε Βέντομοστι», τῆς 5 Αὐγούστου 1905.

Στίς ἐπιστολές αὐτές, ὅπως τόνιζε ὁ Β.Ι. Λένιν, ὁ Βινογκράντοφ «ἐξέφρασε μέ σπάνια παραστατικότητα τά συμφέροντα, τήν τακτική καί τήν ψυχολογία τῆς ἰδιοτελοῦς ἀστικής τάξης... » ("Ἀπαντα, 5η ἔκδ. τόμ. 11ος, σελ. 227). Ἐπέναντι στήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί στή Σοβιετική ἐξουσία κράτησε ἐχθρική στάση.

Συγγραφέας τῶν ἐργασιῶν: «Ἔρευνα πάνω στήν κοινωνική ἱστορία τῆς Ἀγγλίας τοῦ μεσαίωνα», «Ἡ μεσαιωνική τσιφλικάδικη ἰδιοκτησία στήν Ἀγγλία» κ.ἄ. – 353–354.

Βίσμαρκ (Bismarck), Ὀττο Ἐντουαρντ Λεοπόλντ (1815–1898) – κρατικός παράγοντας καί διπλωμάτης τῆς Πρωσίας καί τῆς Γερμανίας, ὁ πρῶτος καγκελάριος τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας, πού πῆρε τό ὄνομα «σιδηροῦς καγκελάριος». Τό 1862 ἦταν πρωθυπουργός καί ὑπουργός Ἐξωτερικῶν τῆς Πρωσίας. Βασικός σκοπός τοῦ Βίσμαρκ ἦταν νά συνενώσει «διά πυρός καί σιδήρου» τά μικρά καί σκόρπια γερμανικά κράτη καί νά δημιουργήσει μιᾶ ἐνιαία Γερμανική Αὐτοκρατορία κάτω ἀπο τήν ἡγεμονία τῆς Πρωσίας τῶν γιουόνκερ. Τό Γενάρη τοῦ 1871 ὁ Βίσμαρκ ἔγινε καγκελάριος τοῦ Ράϊχ τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Ἀπό τό 1871 ὡς τό 1890 ὁ Βίσμαρκ καθοδηγοῦσε ὅλη τήν ἐξωτερική καί ἐσωτερική πολιτική τῆς Γερμανίας, κατευθύνοντάς την πρός τό συμφέρον τῶν τσιφλικάδων γιουόνκερ καί προσπαθώντας ταυτόχρονα νά ἐξασφαλίσει τή συμμαχία τῶν γιουόνκερ μέ τή μεγαλοαστική τάξη. Ὁ Βίσμαρκ, ἐπειδή δέν κατάφερε νά πνίξει τό ἐργατικό κίνημα μέ τόν ἔκτακτο νόμο ἐνάντια στούς σοσιαλιστές, πού ἐφάρμοσε τό 1878, παρουσιάστηκε μ' ἕνα δημαγωγικό πρόγραμμα κοινωνικῆς νομοθεσίας, εἰσάγοντας νόμους γιά ὑποχρεωτική κοινωνική ἀσφάλιση ὀρισμένων κατηγοριῶν ἐργατῶν. Ὡστόσο, ἡ προσπάθειά του ν' ἀποσυνθέσει τό ἐργατικό κίνημα μέ μηδαμινές ἐλεημοσύνες ἔμεινε χωρίς ἀποτέλεσμα. Τό Μάρτη τοῦ 1890 ὁ Βίσμαρκ παραιτήθηκε. – 260.

Βισνιεδέτσαγια – βλ. Κέλλυ – Βισνιεδέτσαγια, Φλόρενς.

Βίττε, Σ.Γ. (1849–1915) – ρῶσος κρατικός παράγοντας, ἐκπρόσωπος τῶν συμφερόντων τοῦ «στρατιωτικοῦ-φεουδαρχικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ» τῆς τσαρικής Ρωσίας, φανατικός ὀπαδός τῆς ἀπολυταρχίας, πού προσπαθοῦσε νά διασώσει τή μοναρχία μέ ἀσήμαντες παραχωρήσεις καί ὑποσχέσεις πρός τή φιλελεύθερη ἀστική τάξη καί μέ ἄγριους διωγμούς ἐνάντια στό λαό. Ἦταν ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῆς κατάπνιξης τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905–1907. Σάν ὑπουργός Συγκοινωνιῶν (Φλεβάρης – Αὐγουστος τοῦ 1892), σάν ὑπουργός Οἰκονομικῶν (1892–1903) καί σάν Πρωθυπουργός (Ὀκτώβρης τοῦ 1905 – Ἀπρίλης τοῦ 1906), ὁ Βίττε μέ τά μέτρα του στόν τομέα τῶν δημόσιων οἰκονομικῶν, τῆς δασμολογικῆς πολιτικῆς, τῆς κατασκευῆς σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, τῆς ἐργατικῆς νομοθεσίας, μέ τήν ὀλόπλευρη ἐνθάρυνση τῶν ἐπενδύσεων ξένου κεφαλαίου βοήθησε τήν ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ στή Ρωσία καί τό δυνάμωμα τῆς ἐξάρτησής της ἀπό τίς ἱμπεριαλιστικές δυνάμεις. «Ἐργατικό μεσίτη», «πράκτορα τοῦ χρηματιστηρίου» ἔτσι τόν χαρακτήριζε ὁ Β.Ι. Λένιν. – 223, 302, 342.

Βολοτσκόϊ, Ν.Μ. (γεν. τό 1875) – τσιφλικάς, καντέτος. Ἀπό τό 1899 ὑπηρετοῦσε σέ κρατική διοικητική ὑπηρεσία σάν γραμματέας κυβερνεῖου. Ἦταν προεστός τῶν εὐγενῶν τοῦ νομοῦ Γκριάζοβετς τοῦ κυβερνεῖου Βολογκντά, ἐκλεγμένο μέλος τῶν ζέμστω τοῦ κυβερνεῖου. Βουλευτής στή II Κρατική

δούμα από τό κυβερνεῖο τοῦ Βολογκντά· στή Δούμα ἦταν μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς γιά τήν τοπική διοίκηση καί τήν αὐτοδιοίκηση. – 215.

Βορόβσκι, Β.Β. (Ὀρλόβσκι, Π.) (1871–1923) – ἐπαγγελματίας ἐπαναστάτης, ἐπιφανῆς παράγοντας τοῦ μπολσεβίκικου κόμματος, διαπρεπῆς σοβιετικός διπλωμάτης, δημοσιολόγος καί φιλολογικός κριτικός. Ἄρχισε τήν ἐπαναστατική του δράση ἀπό τό 1890 στούς φοιτητικούς ὀμίλους. Ἀπό τό 1894 δραστήριο μέλος τῆς «Ἐργατικῆς Ἐνώσης» Μόσχας, πού συνδεόταν στενά μέ τήν ὀργάνωση «Ἐνωση ἀγώνα γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης» τῆς Πετρούπολης. Τό 1899, ὅταν ἦταν στήν ἐξορία, προσχώρησε στή «Διαμαρτυρία τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν» ἐνάντια στούς «οἰκονομιστές», πού εἶχε γραφεῖ ἀπό τόν Λένιν. Τό 1902 ἔφυγε στό ἐξωτερικό κι ἔγινε συνεργάτης τῆς λενινιστικῆς «Ἴσκρα». Στίς ἀρχές τοῦ 1904 μέ ἐντολή τοῦ Β.Ι. Λένιν δημιούργησε στήν Ὀδησσό τό νότιο γραφεῖο τοῦ ΣΔΕΚΡ· στά τέλη τοῦ Αὐγούστου ἔφυγε στό ἐξωτερικό, ὅπου προσχώρησε στή δήλωση τῶν 22 μπολσεβίκων. Τό 1905 συνδιευθυντής μέ τόν Β.Ι. Λένιν στίς ἐφημερίδες «Βπεριόντ» καί «Προλετάρι». Ἀντιπρόσωπος στό ΙΙI συνέδριο τοῦ κόμματος ἀπό τήν Ἐπιτροπή Νικολάγεφ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἀπό τά τέλη τοῦ 1905 δούλεψε στήν ὀργάνωση τῶν μπολσεβίκων Πετρούπολης καί στή σύνταξη τῆς μπολσεβίκικης ἐφημερίδας «Νόβαγια Ζίζν». Τό 1906 ἀντιπρόσωπος τοῦ ΙV (Ἐνωτικοῦ) συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τό 1907 καθοδηγοῦσε τή μπολσεβίκικη ὀργάνωση Ὀδησσοῦ. Γιά τήν ἐνεργό ἐπαναστατική του δράση πιάστηκε ἐπανειλημμένα καί ἐξορίστηκε. Τό 1915 ἔφυγε στή Στοκχόλμη καί τό 1917, μέ πρόταση τοῦ Β.Ι. Λένιν, ἔγινε μέλος τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν σέ καθοδηγητική διπλωματική δουλιὰ: πρεσβευτής τῆς ΣΟΣΔΡ στίς σκανδιναβικές χῶρες (1917–1919), στήν Ἰταλία (1921–1923), γενικός γραμματέας τῆς σοβιετικῆς ἀντιπροσωπείας στή συνδιάσκεψη τῆς Γένουας, ἐκπροσώπησε τή Σοβιετική Ἐνωση στή συνδιάσκεψη τῆς Λωζάνης. Δολοφονήθηκε στή Λωζάνη στίς 10 τοῦ Μάη 1923 ἀπό λευκοφρουρίτες. Συγγραφέας μιᾶς σειρᾶς δημοσιολογικῶν καί λογοτεχνικῶν ἐργασιῶν. – 32.

Γ

Γιανσόν, Γ.Ε. (1835–1893) – οἰκονομολόγος καί στατιστικός, καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου Πετρούπολης. Ἦταν μέλος τοῦ Συμβουλίου στατιστικῆς τοῦ ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν, ἀντιπρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς στατιστικῆς τοῦ κυβερνεῖου Πετρούπολης, μέλος τῆς Γεωγραφικῆς Ἐταιρίας καί τῆς Ἐλεύθερης Οἰκονομικῆς Ἐταιρίας, ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν τῆς Ρωσίας (ἀπό τό 1892). Πῆρε μέρος στίς ἔρευνες γιά τό ἐμπόριο σιτηρῶν, στήν ἐπιτροπή γιά τή μελέτη τῆς βιοτεχνίας, ὀργάνωσε τήν ἀπογραφή τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πρωτεύουσας καί τήν ὑγειονομική στατιστική. Συγγραφέας τῶν ἐργασιῶν: «Γιά τή σημασία τῆς θεωρίας τῆς γαιοπροσόδου τοῦ Ρικάρντο», «Συγκριτική στατιστική τῆς Ρωσίας καί τῶν κρατῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης», «Ἡ πείρα τῆς στατιστικῆς μελέτης γιά τούς κλήρους τῶν ἀγροτῶν καί τίς πληρωμές», κ.ἄ. – 135.

Γιαροσλάβσκι, Ε.Μ. (Ἰλιάν) (1878–1943) – ἐπιφανῆς παράγοντας τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος, γνωστός ἱστορικός καί δημοσιολόγος, ἀκαδημαϊκός. Μέλος τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τό 1898, ἦταν ὀργανωτής τοῦ πρώτου σοσιαλδημο-

κρατικού όμιλου ανάμεσα στους εργάτες των σιδηροδρόμων της Ύπερβαϊ-καλίας. Μέλος της Έπιτροπής Τσιτά, κατόπιν της Έπιτροπής Πετρούπολης του ΣΔΕΚΡ. Πήρε ενεργό μέρος στην επανάσταση του 1905-1907, έκανε υπεύθυνη κομματική δουλιά στο Τβέρ, στο Νίζνι Νόβγκοροντ, στο Κίεβο, στην Όδησσό, στην Τούλα, στο Γιαροσλάβλ και στη Μόσχα. Πήρε μέρος στις εργασίες του IV (Ένωτικού) συνεδρίου του κόμματος σαν αντιπρόσωπος μέ θετική ψήφο από την όργάνωση του Γιαροσλάβλ και στην Πρώτη συνδιάσκεψη των στρατιωτικών και μαχητικών όργανώσεων του ΣΔΕΚΡ, που συνήλθε τό Νοέμβρη του 1906 στο Τάμμερφος. Άντιπρόσωπος στο V συνέδριο (του Λονδίνου) του κόμματος από τις στρατιωτικές όργανώσεις της Πετρούπολης και Κρονστάνδης. Διώχτηκε επανειλημμένα από την τσαρική κυβέρνηση. Άπό τόν Ιούλη του 1917 δούλευε στη Μόσχα, συμμετείχε δραστήρια στη στρατιωτική όργάνωση Μόσχας, ήταν ένας από τους καθοδηγητές της μπολσεβίκικης έφημερίδας «Σοτσιάλ Ντεμοκράτ»· τό φθινόπωρο του 1917 ήταν διευθυντής της μπολσεβίκικης έφημερίδας «Ντερεβένσκαγια Πράβντα». Σαν αντιπρόσωπος από τη στρατιωτική όργάνωση Μόσχας συμμετείχε στις εργασίες του VI συνεδρίου του ΣΔΕΚΡ (μπ.).

Τόν καιρό της Όχτωβριανής σοσιαλιστικής επανάστασης ήταν μέλος της Στρατιωτικής επαναστατικής έπιτροπής Μόσχας και ένας από τους καθοδηγητές της ένοπλης έξέγερσης στη Μόσχα. Μετά την Όχτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση έκανε σέ υπεύθυνες κομματικές δουλιές: μέλος του Γραφείου Σιβηρίας της ΚΕ, τό 1921 γραμματέας της ΚΕ του κόμματος, από τό 1923 ως τό 1934 γραμματέας της Κεντρικής Έπιτροπής Έλέγχου. Ήταν μέλος της ΚΕΕ της ΕΣΣΔ, μέλος της διεύθυνσης του Ίνστιτούτου Λένιν. Στά τελευταία χρόνια της ζωής του καθοδηγοΰσε την ομάδα διαλέξεων της Κεντρικής Έπιτροπής του κόμματος, ήταν μέλος της συντακτικής έπιτροπής της «Πράβντα» και του περιοδικού «Μπολσεβίκ». Ο Ε. Γιαροσλάβσκι ήταν ένας από τους πιο δημοφιλείς δημοσιολόγους και προπαγανδιστές, από τά πιο έπιφανή κομματικά στελέχη στο ιδεολογικό μέτωπο. Άπό τό 1939 τακτικό μέλος της Άκαδημίας έπιστημών της ΕΣΣΔ. Συγγραφέας μιās σειράς εργασιών για την ιστορία του Κομμουνιστικού κόμματος και του επαναστατικού κινήματος της Ρωσίας, - 304.

Γκέλφαντ, Α.Α. - βλ. Πάρβους.

Γκεόργκιεβσκι, Β. - βλ. Έβλόγκι.

Γκίνζμπουργκ, Μπ. Α. - βλ. Κολτσόφ, Ντ.

Γκόλντμαν, Μ.Ι. - βλ. Λίμπερ, Μ.Ι.

Γκολοβίν, Φ. Α. (γεν. τό 1867) - παράγοντας των ζέμστβο, καντέτος. Άπό τό 1898 ως τό 1907 - μέλος της διοίκησης των ζέμστβο του κυβερνείου Μόσχας, κατόπιν πρόεδρος της. Πήρε μέρος στα συνέδρια των ζέμστβο που έγιναν στα 1904-1905. Ένας από τους όργανωτές του Κόμματος των καντέτων. Πρόεδρος της II και βουλευτής της III Κρατικής δούμας. Μέτοχος μεγάλης προνομιακά έκχωρημένης σιδηροδρομικής επιχείρησης. Τό Μάρτη του 1917 έπίτροπος της αστικής Προσωρινής κυβέρνησης στο ύπουργείο αϋλής. - 62, 71, 205, 215, 220, 293, 341, 355, 364, 365, 391.

Γκούρβιτς, Φ.Ι. - βλ. Ντάν, Φ.Ι.

Ε

Έβλόγκι (Γκεόργκιεβσκι, Β.) (γεν. τό 1868) – μοναρχικός, αντιδραστικός τῶν ἄκρων, ἕνας ἀπό τούς καθοδηγητές τῆς μαυροεκατονταρχίτικης «Ένωσης τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ». Ἀπό τό 1902 ἐπίσκοπος τοῦ Λιούμπλιν. Βουλευτής τῆς ΙΙ καί ΙΙΙ Κρατικῆς δούμας ἀπό τόν ὀρθόδοξο πληθυσμό τῶν κυβερνείων Λιούμπλιν καί Σέντλετσε. Τό 1914 διορίστηκε ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Βολίν. Μετά τήν Ὀκτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἕνας ἀπό τούς ἀρχηγούς τῆς μοναρχικῆς ἐμικράτσιας. – 161.

Έλ – βλ. Λούζιν Ι.Ι.

Ένγκελς (Engels), Φρίντριχ (1820–1895) – ἕνας ἀπό τούς θεμελιωτές τοῦ ἐπιστημονικοῦ κομμουνισμοῦ, ἀρχηγός καί δάσκαλος τοῦ διεθνoῦς προλεταριάτου, φίλος καί συνεργάτης τοῦ Κ. Μάρξ (βλ. τό ἄρθρο τοῦ Β.Ι. Λένιν «Φρίντριχ Ένγκελς» Ἀπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 2ος, σελ. 1–14). – 58, 89, 109, 236, 243–261, 277.

Έρμόλοφ, Α.Σ. (1846–1917) – ἀξιωματοῦχος τῆς τσαρικῆς κυβέρνησης. Τό 1893 διευθυντής τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίων κτημάτων, ἀπό τό 1894 ὡς τό 1905 ὑπουργός Γεωργίας καί Δημοσίων κτημάτων, κατόπιν μέλος τοῦ Κρατικοῦ συμβουλίου. Στά 1886–1888 ἀντιπρόεδρος τῆς Ἐλεύθερης οἰκονομικῆς ἐταιρείας. Ἐγραψε μιά σειρά ἔργα πάνω σέ ζητήματα ἀγροτικῆς οἰκονομίας, ὅπου ὑπεράσπιζε τά συμφέροντα τῶν τσιφλικάδων φεουδαρχῶν. – 118.

Ζ

Ζασούλιτς, Β.Ι. (1849–1919) – ἐπιφανῆς ἀγωνίστρια τοῦ ναροντικιστικοῦ καί σέ συνέχεια τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κινήματος τῆς Ρωσίας. Ἡ Ζασούλιτς ἄρχισε τήν ἐπαναστατική της δράση τό 1869. Ἀνήκε στίς ναροντικιστικές ὀργανώσεις «Ζεμλιά ἰ Βόλια» καί «Τσιόρνι Περεντέλ». Στίς 24 τοῦ Γενάρη 1878 σ' ἐνδειξη διαμαρτυρίας γιά τούς προσβλητικούς ἐμπαιγμούς σέ θάρος τοῦ πολιτικοῦ κρατούμενου Μπογκολιούμποφ, ἡ Ζασούλιτς ἀποπειράθηκε νά δολοφονήσει τό διοικητή τῆς Πετρούπολης Τρέποφ. Τό 1880 ἔφυγε στό ἐξωτερικό, ὅπου γρήγορα ξέκοψε ἀπό τό ναροντικισμό καί πέρασε σέ μαρξιστικές θέσεις. Τό 1883 πῆρε μέρος στή δημιουργία τῆς ὀμάδας «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς». Στά 1880–1890 μετάφρασε στή ρωσική γλώσσα τά ἔργα «Ἡ ἀθλιότητα τῆς φιλοσοφίας» τοῦ Κ. Μάρξ, «Ἡ ἐξέλιξη τοῦ σοσιαλισμοῦ ἀπό οὐτοπία σέ ἐπιστήμη» τοῦ Φ. Ένγκελς, ἔγραψε τό ἔργο «Δοκίμιο ἱστορίας τῆς Διεθνoῦς Ένωσης ἔργατῶν» καί ἄλλες ἐργασίες· συνεργαζόταν στίς ἐκδόσεις τῆς ὀμάδας «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς», στά περιοδικά «Νόβογε Σλόβο» καί «Ναούτσογε Ὀμποζρένιγε», ὅπου δημοσίευσε μιά σειρά φιλολογικά κριτικά ἄρθρα. Τό 1900 ἔγινε μέλος τῆς σύνταξης τῆς «Ἴσκρα» καί τοῦ περιοδικοῦ «Ζαριά». Στό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ πῆρε μέρος μέ συμβουλευτική ψῆφο· σάν ἐκπρόσωπος τῆς σύνταξης τῆς «Ἴσκρα», προσχώρησε στούς ἰσκριστές τῆς μειοψηφίας. Μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἔγινε μιά ἀπό τίς ἡγετικές φυσιογνωμίες τοῦ μενσεβικισμοῦ καί μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς μενσεβίκικης «Ἴσκρα». Τό 1905 ἐπέστρεψε στή Ρωσία· στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἀνήκε στούς λικβινταριστές· τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πο-

λέμου υποστήριζε σοσιαλσωβινιστικές θέσεις. Ἀπέναντι στήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση κράτησε ἀρνητική στάση. – 260.

Ζίμιν, – βλ. Κράσιν, Λ. Μπ.

Ζίμιν, Ντ. Α. (γεν. τό 1867) – ἐσέρος, ἀγροτικής προέλευσης. Ἐργάστηκε δάσκαλος στό κυβερνεῖο τοῦ Καζάν, ἀργότερα διευθυντής δημοτικοῦ σχολείου στό Σιμπέρσκ. Βουλευτής τῆς II Κρατικῆς δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο τοῦ Σιμπέρσκ. Ἦταν μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς προϋπολογισμοῦ τῆς Δούμας, μίλησε γιά τό ἀγροτικό ζήτημα ἀπό μέρους τῆς ὁμάδας τῶν σοσιαλιστῶν ἐπαναστατῶν. Τό 1917 στήν VIII συνδιάσκεψη τῶν σοσιαλιστῶν ἐπαναστατῶν ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ τοῦ κόμματος. Τό 1919 μέλος τοῦ Συμβουλίου καί διευθυντής ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ λευκοφρουρίτικου «ἐθελοντικοῦ στρατοῦ». – 131.

Ζίνγκερ (Singer), Πάουλ (1844–1911) – ἓνας ἀπό τούς ἡγέτες τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας, συνεργάτης τοῦ Α. Μπέμπελ, τοῦ Β. Λήμπκνεχτ, ἐπιφανῆς παράγοντας τῆς μαρξιστικῆς πτέρυγας στή II Διεθνή. Ἀπό τό 1887 μέλος τῆς καθοδήγησης τοῦ Γερμανικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος καί ἀπό τό 1890 (μετά τό συνέδριο τῆς Χάλλης) πρόεδρος τοῦ κόμματος. Ἀπό τό 1884 ὡς τό 1911 μέλος τοῦ Ραϊχσταγκ καί πρόεδρος τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας. Ἀπό τό 1900 ἦταν μέλος τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου, ἀνῆκε στήν ἀριστερή, τή μαρξιστική πτέρυγα. Ὁ Ζίνγκερ ἦταν ἀμείλικτος ἐχθρός τοῦ ὀπορτουνισμού στίς γραμμές τοῦ γερμανικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος καί ὡς τό τέλος τῆς ζωῆς του ἐφάρμοζε μέ συνέπεια τήν ἐπαναστατική σοσιαλδημοκρατική πολιτική. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἐκτιμοῦσε πολύ τόν Ζίνγκερ σάν ἓναν ἀδιάλλακτο ἀγωνιστή γιά τήν ὑπόθεση τοῦ προλεταριάτου. – 231, 272.

Ζόργκε (Sorge), Φρίντριχ Ἄντολφ (1828–1906) – γερμανός σοσιαλιστής, ἐπιφανῆς παράγοντας τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ καί σοσιαλιστικοῦ κινήματος, φίλος καί συνεργάτης τοῦ Κ. Μάρξ καί τοῦ Φ. Ἐνγκελς. Πῆρε μέρος στήν ἐπανάσταση τοῦ 1848–1849 στή Γερμανία. Μετά τήν ἥττα τῆς ἐπανάστασης κατέφυγε στήν Ἑλβετία καί ἀργότερα (1852) στήν Ἀμερική. Ὁργανωτής τοῦ τμήματος τῆς I Διεθνοῦς στήν Ἀμερική, γραμματέας τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου τῆς I Διεθνοῦς (1872–1874). Πῆρε ἐνεργό μέρος στήν ἴδρυση τοῦ Σοσιαλιστικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῶν ΕΠΑ καί τῆς Διεθνοῦς ἐργατικῆς Ἐνωσης. Ὁ Ζόργκε ἔγραψε τό βιβλίο «Τό ἐργατικό κίνημα στίς Ἐνωμένες Πολιτεῖες», μιά σειρά ἄρθρα, πού δημοσιεύτηκαν κυρίως στό περιοδικό τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας «Die Neue Zeit» («Νέοι Καιροί»). ἔτοιμασε γιά δημοσίευση τήν ἀλληλογραφία του μέ τόν Κ. Μάρξ, τόν Φ. Ἐνγκελς καί μέ ἄλλους. Ὁ Λένιν ἐκτιμοῦσε πολύ τή δράση τοῦ Ζόργκε, ἀποκαλώντας τον βετεράνο τῆς I Διεθνοῦς. – 244, 246, 248, 250, 251.

Ζορντάνιγια, Ν.Ν. (1870–1953) – σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος. Ἀρχίσε τήν πολιτική του δράση στή δεκαετία 1890–1900, ἀνῆκε στήν πρώτη μαρξιστική ὁμάδα τῆς Γεωργίας «Μεσάμε ντάσι» καί ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς ὀπορτουνιστικῆς πτέρυγας τῆς. Στό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ πῆρε μέρος μέ συμβουλευτική ψήφο, ἀνῆκε στούς ἰσκριστές τῆς μειοψηφίας. Μετά τό συνέδριο, ἡγέτης τῶν μενσεβίκων τοῦ Καυκάσου. Τό 1905 διηύθυνε τήν ἐφημερίδα τῶν μενσεβίκων «Σοτσιάλ Ντεμοκράτ» (στή Γεωργιανή γλώσσα), κατα-

πολεμοῦσε τήν μπολσεβίκικη τακτική στήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση. Τό 1906 ἦταν μέλος τῆς I Κρατικῆς δούμας. Πῆρε μέρος στίς ἐργασίες τοῦ IV (Ἐνωτικοῦ) συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ· στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ Κόμματος ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό μέρος τῶν μενσεβίκων. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἀνῆκε τυπικά τούς κομματικούς μενσεβίκους, στήν οὐσία ὅμως ὑποστήριζε τούς λικβινταριστές. Τό 1914 συνεργαζόταν στό περιοδικό τοῦ Τρότσκι «Μπορμπά»· στή διάρκεια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν σοσιαλσωβινιστής. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἔγινε πρόεδρος τοῦ Σοβιέτ Τιφλίδας τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν. Στά 1918–1921 ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς ἀντεπαναστατικῆς μενσεβίκικης κυβέρνησης τῆς Γεωργίας· ἀπό τό 1921 λευκός ἐμιγκρές. – 103.

Ζορές (Jaurés), Ζάν (1859–1914) – ἐπιφανῆς παράγοντας τοῦ γαλλικοῦ καί τοῦ διεθνοῦς σοσιαλιστικοῦ κινήματος, ἱστορικός.

Στά 1880–1890 ἀστός ριζοσπάστης, ὕστερα προσχώρησε στήν ομάδα τῶν «ἀνεξάρτητων σοσιαλιστῶν». Τό 1902 ὁ Ζορές καί οἱ ὀπαδοί του δημιούργησαν τό Γαλλικό σοσιαλιστικό κόμμα, πού τό 1905 ἐνώθηκε μέ τό Σοσιαλιστικό κόμμα τῆς Γαλλίας καί ὀνομάστηκε Ἐνοποιημένο Γαλλικό σοσιαλιστικό κόμμα. Μέλος τοῦ κοινοβουλίου στά 1885–1889, 1893–1898, 1902–1914· ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῆς κοινοβουλευτικῆς σοσιαλιστικῆς ομάδας. Τό 1904 ἱδρυσε καί διηύθυνε ὡς τό τέλος τῆς ζωῆς του τήν ἐφημερίδα «L' Humanité» («Ἡ Ἀνθρωπότητα»), πού ἔγινε τό 1920 κεντρικό ὄργανο τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος Γαλλίας. Τόν καιρό τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905–1907 στή Ρωσία χαιρέτισε τήν πάλη τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ. Ὁ Ζορές υπεράσπιζε ἀκούραστα τή δημοκρατία, τίς λαϊκές ἐλευθερίες, τήν εἰρήνη καί πάλευε ἐνάντια στήν ἱμπεριαλιστική καταπίεση καί στούς κατακτητικούς πολέμους. Ὁ Ζορές πίστευε ὅτι μόνο ὁ σοσιαλισμός θά βάλει μιά γιά πάντα τέρμα στούς πολέμους καί στήν ἀποικιοκρατική καταπίεση.

Ὁ Ζορές ὠστόσο νόμιζε ὅτι ὁ σοσιαλισμός δέν θά νικήσει μέ τήν πάλη τοῦ προλεταριάτου ἐνάντια στήν ἀστική τάξη, ἀλλά μέ τήν ἀνθιση τῆς δημοκρατικῆς ιδέας. Τοῦ ἦταν ξένη ἡ ἰδέα τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου, προπαγάνδιζε τήν ταξική εἰρήνη ἀνάμεσα στούς καταπιεστές καί στούς καταπιεζόμενους, συμεριζόταν τίς προυντονιστικές αὐταπάτες σχετικά μέ τούς συνεταιρισμούς· θεωροῦσε ὅτι ἡ ἀνάπτυξη τῶν συνεταιρισμῶν στίς συνθήκες τοῦ καπιταλισμοῦ θά βοηθοῦσε δῆθεν στό βαθμιαῖο πέρασμα πρὸς τό σοσιαλισμό. Ὁ Β.Ι. Λένιν ἔκανε αὐστηρή κριτική στίς ρεφορμιστικές ἀντιλήψεις τοῦ Ζορές, πού τόν ἔσπρωχναν στό δρόμο τοῦ ὀπορτουνισμοῦ.

Ἡ πάλη τοῦ Ζορές γιά τήν εἰρήνη, ἐνάντια στόν αὐξανόμενο κίνδυνο τοῦ πολέμου, προκάλεσε τό μῖσος τῆς ἱμπεριαλιστικῆς ἀστικῆς τάξης ἐναντίον του. Στίς παραμονές τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ὁ Ζορές δολοφονήθηκε ἀπό ἕναν ἐγκάθετο τῆς ἀντίδρασης.

Συγγραφέας τῶν ἐργασιῶν: «Ἡ ἱστορία τῆς Μεγάλης γαλλικῆς ἐπανάστασης», «Οἱ πολιτικές καί κοινωνικές ιδέες τῆς Εὐρώπης καί ἡ μεγάλη ἐπανάσταση» κ.ἄ. – 168–169.

I

Ἰθανόβσκι – βλ. Σνέγερσον, I.A.

Ἰέκκ (Jaekch), Γκουστάβ (1866–1907) – γερμανός δημοσιογράφος σοσιαλ-

δημοκράτης. Ἀπό τό 1901 διευθυντής τοῦ ὄργάνου τῆς ἀριστερῆς πτέρυγας τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας, τῆς ἔφημερίδας «Leipziger Volkszeitung» («Λαϊκή ἔφημερίδα τῆς Λειψίας»)· συνεργαζόταν στό περιοδικό «Die Neue Zeit» («Νέοι Καιροί»). Συγγραφέας τοῦ βιβλίου «Ἡ Διεθνής» πού ἐκδόθηκε ἐπανειλημμένα στή ρωσική γλώσσα. – 243.

Ἰζάροφ. – βλ. Λαλαγιάνς, I.X.

Ἰζγκόγεφ (Λάντε), Α.Σ. (γεν. τό 1872) – ἀστός δημοσιολόγος, ἕνας ἀπό τοὺς θεωρητικούς τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων. Στίς ἀρχές ἦταν «νόμιμος μαρξιστής», μιά περίοδο ἀνήκε στους σοσιαλδημοκράτες, τό 1905 μπῆκε στό Κόμμα τῶν καντέτων. Ἔκανε λυσσαλέες ἐπιθέσεις ἐναντία στους μπολσεβίκους ἀπό τά ὄργανα τοῦ τύπου τῶν καντέτων: τήν ἔφημερίδα «Ρέτς», τά περιοδικά «Γιούζνιγε Ζαπίσκι» καί «Ρούσκαγια Μίσλ», συνεργαζόταν στήν ἀντεπαναστατική συλλογή «Βέχι». Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ὁ Ἰζγκόγεφ συνεργαζόταν στό περιοδικό τῆς ὁμάδας τῶν διανοουμένων τῆς παρακμῆς «Βέστνικ Λιτερατούρι». Τό 1922 γιά τήν ἀντεπαναστατική δημοσιογραφική του δράση ἀπελάθηκε στό ἐξωτερικό. – 72.

Ἰκόννικοφ, Α.Β. (γεν. τό 1868) – τσιφλικάς, καντέτος. Ἀπό τό 1895 ἦταν μέλος καί στά 1901–1908 πρόεδρος τῆς διοίκησης τῶν ζέμστρο τοῦ νομοῦ Μακάριεφ· ἐκλεγμένο μέλος τῶν ζέμστρο τοῦ κυβερνείου. Βουλευτής τῆς II καί τῆς III Κρατικῆς δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο τοῦ Νίζνι Νόβγκοροντ. Μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς τοπικῆς διοίκησης καί αὐτοδιοίκησης (II Δούμα), τῆς Ἐπιτροπῆς λαϊκῆς παιδείας, τῶν Ἐπιτροπῶν προϋπολογισμοῦ καί δημοσιονομίας (III Δούμα). – 215.

Ἰκοφ, Β.Κ. (Μίροφ, Β.) (γεν. τό 1882) – σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος. Πῆρε μέρος στίς ἐργασίες τοῦ V συνεδρίου (τοῦ Ἄουνδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ σάν ἀντιπρόσωπος τῆς ὀργάνωσης τοῦ Ἴμοργκόν. Ὑποστήριζε τήν ὀπορτουμιστική ἰδέα τῆς σύγκλησης τοῦ «ἐργατικοῦ συνεδρίου». Συνεργαζόταν στό περιοδικό «Βοζροζντένιγε», στήν ἔφημερίδα «Γκόλος Σοτσιαλ-Ντεμοκράτα» καί σέ ἄλλα ὄργανα τῶν μενσεβίκων λικβινταριστῶν. Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν ἀμυνίτης. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση δούλευε στους συνεταιρισμούς. Τό 1931 καταδικάστηκε γιά τήν ὑπόθεση τῆς ἀντεπαναστατικῆς μενσεβίκικης ὀργάνωσης «Ἐνωσιακό γραφεῖο τοῦ ΣΔΕΚΡ». – 10.

Ἰλιάν – βλ. Γιαροσλάβσκι, E.M.

Ἰορντάνσκι, Ν.Ι. (Νιεγκόριεφ) (1876–1928) – σοσιαλδημοκράτης· μετά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ μενσεβίκος. Τό 1904 μόνιμος συνεργάτης τῆς μενσεβίκικης ἔφημερίδας «Ἴσκρα»· τό 1905 ἦταν μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης. Τό 1906 ἀντιπρόσωπος στό IV (Ἐνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ συμβουλευτική ψῆφο, ἐκπρόσωπος τῆς ἐνοποιημένης ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ (ἀπό μέρους τῶν μενσεβίκων). Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης πλησίαζε πρὸς τοὺς κομματικούς μενσεβίκους, τοὺς πλεχανοφικούς. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἐπίτροπος τῆς ἀστικῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης στίς στρατιές τοῦ Νοτιοδυτικοῦ μετώπου. Τό 1921 μπῆκε στίς γραμμές τοῦ ΚΚΡ (μπ.)· τό 1922 ἐργάστηκε στό Λαϊκό

Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικῶν καί στό Κρατικό ἐκδοτικό· ἀργότερα ἦταν πρεσβευτής στήν Ἰταλία. Ἀπό τό 1924 κι' ὕστερα ἀσχολήθηκε μέ τή φιλολογία. – 88, 93.

Ἰορντάνσκι, Ν.Μ. (γεν. στά 1870) – καντέτος, βουλευτής τῆς II Κρατικῆς δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο τοῦ Βλαντίμιρ. Ἀπό τό 1897 ἀνακριτής στήν πόλη Κοβρόφ. Αἰρετό μέλος τῆς Δούμας τοῦ νομοῦ καί τοῦ κυβερνεῖου, καθὼς ἐπίσης καί αἰρετό μέλος τοῦ Δημοτικοῦ συμβουλίου τῆς πόλης Βλαντίμιρ. Ἀνήκε στήν «Ἐνωση ἀπελευθέρωσης», ἦταν μέλος καί γραμματέας τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων. Ἀπό τό 1907 συνεργαζόταν στήν ἐφημερίδα «Ρούσκιγε Βέντομοστι», ἀπό τό 1912 μέλος τῆς ἐταιρίας γιά τήν ἐκδοση αὐτῆς τῆς ἐφημερίδας. – 215.

Κ

Καλνίν, Τ.Π. (Βέρνερ) (1871–1938) – ἐπαγγελματίας ἐπαναστάτης, μπολσεβίκος, ἐργάτης. Ἀπό τό 1900 ἔπαιρνε μέρος στούς παράνομους σοσιαλδημοκρατικούς ὁμίλους, ἀσχολοῦνταν μέ τήν ὀργάνωση τῆς μεταφορᾶς τοῦ παράνομου τύπου ἀπό τό ἐξωτερικό στή Ρωσία. Ἀπό τό 1904 διηύθυνε τό παράνομο τυπογραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ στή Ρίγα, ὅπου τυπωνόταν ἡ ἐφημερίδα «Ζίηρα» («Ἀγώνας»), προκηρύξεις καί ἄλλες ἐκδόσεις. Πῆρε δραστήριο μέρος στήν ἐπανάσταση τοῦ 1905–1907, ἦταν μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς Ρίγας τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος Λεττονίας. Ἀντιπρόσωπος στό I συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ (1904), στό I (1906) καί II (1907) συνέδριο τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς Περιοχῆς Λεττονίας. Πῆρε μέρος στίς ἐργασίες τοῦ V συνεδρίου (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ σάν ἀντιπρόσωπος μέ συμβουλευτική ψῆφο ἀπό τήν ΣΔΠΛ. Τό 1908 παραπέμφθηκε σέ δίκη γιά τήν ὑπόθεση τοῦ παράνομου τυπογραφείου, καταδικάστηκε σέ 4 χρόνια καταναγκαστικά ἔργα· μετά τή λήξη τῆς ποινῆς ἐξορίστηκε στή Σιβηρία. Μετά τήν Ὀκτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση δούλεψε στούς συνεταιρισμούς τῆς πόλης Ἰρκούτσκ, καί ἀπό τό 1920 στό μηχανισμό τοῦ γραφείου Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Λεττονίας· ἀργότερα δούλεψε σέ καθοδηγητική κρατική δουλιὰ. – 346.

Κάουτσκι (Kautsky), Κάρλ (1854–1938) – ἓνας ἀπό τούς ἡγέτες τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας καί τῆς II Διεθοῦς, ἀρχικά μαρξιστής, ἀργότερα ἀποστάτης τοῦ μαρξισμοῦ, θεωρητικός τοῦ κεντρισμοῦ (καουτσκισμοῦ), τῆς πύο ἐπικίνδυνης καί βλαβερῆς παραλλαγῆς τοῦ ὀπορτουνισμοῦ. Διευθυντής τοῦ θεωρητικοῦ περιοδικοῦ τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας «Die Neue Zeit» («Νέοι Καιροί»).

Ἐο Κάουτσκι ἄρχισε νά παίρνει μέρος στό σοσιαλιστικό κίνημα ἀπό τό 1874. Οἱ ἀντιλήψεις πού εἶχε ἐκεῖνο τόν καιρό ἦταν ἓνα μίγμα λασσαλισμοῦ, νεομαλθουσιανισμοῦ καί ἀναρχισμοῦ. Τό 1881 γνωρίστηκε μέ τόν Κ. Μάρξ καί τό Φ. Ἐνγκελς καί κάτω ἀπό τήν ἐπίδρασή τους πέρασε στό μαρξισμό, ὥστόσο καί τότε ἀκόμη παρουσίαζε ταλαντεύσεις πρὸς τήν πλευρά τοῦ ὀπορτουνισμοῦ γιά τίς ὁποῖες τοῦ ἔκαναν δριμύτατη κριτική ὁ Κ. Μάρξ καί ὁ Φ. Ἐνγκελς. Στήν περίοδο 1880–1900 ἔγραψε μιά σειρά ἔργα γιά διάφορα ζητήματα τῆς μαρξιστικῆς θεωρίας: «Ἡ οἰκονομική διδασκαλία τοῦ Κάρλ Μάρξ», «Τό ἀγροτικό ζήτημα» κ.ἄ. πού ἔπαιξαν παρά τά λάθη τους, θετικό ρόλο στήν προπαγάνδισή του μαρξισμοῦ. Ἀργότερα, ὁ Κάουτσκι, ὅταν τό ἐπαναστατικό κίνημα παρουσίασε πλατιά ἀνάπτυξη, πέρασε στίς θέσεις τοῦ

όπορτουνισμού. Προπαγάνδιζε τήν ιδεολογία τοῦ κεντρισμοῦ, δηλ. τοῦ συγκαλυμμένου όπορτουνισμού, ἦταν ὑπέρ τῆς παραμονῆς τῶν ἀπροκάλυπτων όπορτουνιστῶν στό κόμμα. Στή διάρκεια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ὁ Κάουτσκι ἀκολουθοῦσε σοσιαλσωβινιστικές θέσεις, πού τίς σκέπαζε μέ διεθνιστική φρασεολογία. Εἶναι ὁ δημιουργός τῆς θεωρίας τοῦ ὑπεριμπεριαλισμοῦ, πού τήν ἀντιδραστική της οὐσία ξεσκέπασε ὁ Λένιν στά ἔργα του «Ἡ χρεωκοπία τῆς II Διεθνoῦς», «Ἡ ἰμπεριαλισμός, ἀνώτατο στάδιο τοῦ καπιταλισμοῦ» κ.ἄ. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση τάχθηκε ἀνοιχτά ἐνάντια στήν προλεταριακή ἐπανάσταση καί στή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία.

Ἡ Β.Ι. Λένιν στά ἔργα του «Κράτος καί ἐπανάσταση», «Ἡ προλεταριακή ἐπανάσταση καί ὁ ἀποστάτης Κάουτσκι» καί σέ ἄλλα ἔκανε στόν καουτσκισμό ἐξουθενωτική κριτική. Ξεσκεπάζοντας τόν κίνδυνο τοῦ καουτσκισμού, ὁ Β.Ι. Λένιν ἔγραφε τό 1915 στό ἄρθρο «Ἡ σοσιαλισμός καί ὁ πόλεμος»: «Ἡ ἐργατική τάξη δέν μπορεῖ νά ἐκληρώσει τόν παγκόσμιο ἐπαναστατικό της ρόλο, ἂν δέν κάνει ἀμείλικτο πόλεμο ἐνάντια σ' αὐτή τήν ἀποστασία, στήν ἔλλειψη χαρακτήρα, στή δουλικότητα ἀπέναντι στόν όπορτουνισμό, πόλεμο ἐνάντια στόν πρωτοφανή θεωρητικό ἐκχυδαϊσμό τοῦ μαρξισμού». (Ἄπαντα, 4η ρωσ. ἐκδ., τόμ. 21ος, σελ. 283). – 84, 362.

Καπούστιν, Μ.Γ. (1847–1920) – όχτωβριστής, γιατρός τό ἐπάγγελμα. Στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1870–1880 δούλευε γιατρός τῶν ζέμιστβο τοῦ κυβερνεῖου Κοστρομά καί ἀργότερα σέ στρατιωτικά νοσοκομεῖα, στήν στρατιωτική ἰατρική ἀκαδημία, καί στό Πανεπιστήμιο τῆς Βαρσοβίας. Ἀπό τό 1887 καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Καζάν. Βουλευτής τῆς II Κρατικῆς Δούμας ἀπό τήν πόλη Καζάν. Στή Δούμα ἔκανε ἀγορεύσεις γιά τόν προῦπολογισμό, γιά τό τοπικό δικαστήριο, γιά τό ἀγροτικό καί ἄλλα ζητήματα. Βουλευτής ἀπό τό κυβερνεῖο Καζάν στήν III Κρατική δούμα, ἐκλέχτηκε ἀντιπρόεδρος τῆς Δούμας. Ἡ Β.Ι. Λένιν ὀνόμαζε τόν Καπούστιν «ἐκπρόσωπο τῆς ἀντεπαναστατικῆς ἀστικῆς τάξης». – 207.

Καραβάγεφ, Α.Α. (1855–1908) – γιατρός τῶν ζέμιστβο, ἕνας ἀπό τούς ἐπιφανεῖς παράγοντες τῆς Ἀγροτικῆς ἐνώσης. Ἐκλέχτηκε ἀπό τήν πόλη Αἰκατερινοσλάβ στή II Κρατική δούμα, ὅπου ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς ομάδας τῶν τρουντοβίκων· μέλος τῆς Ἀγροτικῆς ἐπιτροπῆς. Ἐκανε ἀγορεύσεις γιά τό ἀγροτικό καί τό ἐπισιτιστικό ζήτημα. Ἐγραψε μιά σειρά προσοῦρες γιά τό ἀγροτικό ζήτημα («Τό κόμμα καί ἡ ἀγροτιά στήν Κρατική δούμα», «Οἱ κυβερνητικές ὑποσχέσεις σχετικά μέ τή γῆ καί οἱ διεκδικήσεις τῶν ἀγροτικῶν βουλευτῶν», «Οἱ νέοι ἀγροτικοί νόμοι»). Τίς παραμονές τῶν ἐκλογῶν γιά τήν III Κρατική Δούμα δολοφονήθηκε ἀπό τούς μαυροεκατονταρχίτες στό Αἰκατερινοσλάβ. – 118, 131, 151, 153.

Κάρισεφ, Ν.Α. (1855–1905) – οἰκονομολόγος καί στατιστικός, παράγοντας τῶν ζέμιστβο. Ἀπό τό 1891 καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Γιούριεφ (Τάρτου) καί ἀργότερα τοῦ Ἰνστιτούτου ἀγροτικῆς οἰκονομίας τῆς Μόσχας. Συνεργαζόταν στήν ἐφημερίδα «Ρούσκιγε Βέντομοστι» καί στά περιοδικά «Ζέμιστβο», «Ρούσκογε Μπογκάτστβο» κ.ἄ. Ἐγραψε πολλά βιβλία καί ἄρθρα σέ περιοδικά πάνω σέ ζητήματα τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας τῆς Ρωσίας, στά ὁποῖα ὑπεράσπιζε τίς ἀπόψεις τῶν φιλελεύθερων ναρόντικων. Ἡ Β.Ι. Λένιν σέ μιά σειρά ἔργα του καί ὁμιλίες ἔκανε αὐστηρή κριτική στίς ἀντιδραστικές ἀντιλήψεις τοῦ Κάρισεφ. – 134.

Κέλλν Βιονιεδέτσαγια (Kelley Wischnewetzky), *Φλόρενς* (1859–1932) – αμερικανίδα σοσιαλίστρια, μεταφράστρια του βιβλίου του Φ. Ένγκελς «Ἡ κατάσταση τῆς ἐργατικῆς τάξης στήν Ἀγγλία» στήν ἀγγλική γλώσσα· ἀργότερα πέρασε σέ ρεφορμιστικές θέσεις. Ἀσχολήθηκε κυρίως μέ ζητήματα ἐργατικῆς νομοθεσίας καί κοινωνικῆς πολιτικῆς. Ἦταν ἐπιθεωρήτρια ἐργασίας καί δούλεψε στό ἀμερικανικό συνεταιριστικό κίνημα. – 245.

Κιζεβέττερ, Α.Α. (1866–1933) – ρῶσος ἀστοφιλελεύθερος ἱστορικός καί δημοσιολόγος. Στά 1900–1911 ἔκτακτος ὑφηγητής του Πανεπιστημίου τῆς Μόσχας· μέλος τῆς ὀργάνωσης «Ἐνωση ἀπελευθέρωσης» ἀπό τή στιγμή τῆς ἴδρυσής της, ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες του Κόμματος τῶν καντέτων. Βουλευτής τῆς II Κρατικῆς δούμας ἀπό τήν πόλη τῆς Μόσχας. Συνεργαζόταν στή «Ρούσκιγε Βέντομοστι», ἦταν μέλος τῆς σύνταξης κι' ἕνας ἀπό τούς διευθυντές του περιοδικοῦ «Ρούσκαγια Μίσλ». Στίς ἱστορικές δημοσιολογικές του ἐργασίες διαστρέβλωνε τή σημασία τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης του 1905–1907. Ὁ Β.Ι. Λένιν, χαρακτηρίζοντας σέ πολλές ἐργασίες του τίς ἀπόψεις του Κιζεβέττερ, τόν ἔβαζε μεταξύ τῶν καντέτων καθηγητῶν πού ἐμπορεύονταν τήν ἐπιστήμη πρὸς ὄφελος τῆς ἀντίδρασης.

Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ὁ Κιζεβέττερ πάλευε δραστήρια ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία καί γι' αὐτό τό 1922 ἀπελάθηκε ἀπό τή Σοβιετική Ρωσία. Στό ἐξωτερικό συνεργαζόταν δραστήρια στόν τύπο τῶν λευκοφρουριτῶν ἐμιγκρέδων. – 228.

Κλεμανσώ (Clemenceau), *Ζώρζ Μπενζαμέν* (1841–1929) – πολιτικός καί κρατικός παράγοντας τῆς Γαλλίας, ἐπί πολλά χρόνια ἡγέτης του Κόμματος τῶν ριζοσπαστῶν. Ἀρχισε τήν πολιτική του δράση σάν ἀριστερός ρεπουμπλικάνος μέ ἐχθρικές διαθέσεις ἀπέναντι τήν αὐτοκρατορία του Ναπολέοντα Γ'. Τό 1871, τίς μέρες τῆς Κομμούνας του Παρισιοῦ, ὄντας δήμαρχος ἑνός προαστίου του Παρισιοῦ, φρόντιζε νά συμβιβάσει τό προλεταριάτο μέ τήν ἀστική τάξη. Στά ἐπόμενα χρόνια ἀσχολοῦνταν μέ τή δημαρχιακή δράση. Ἐκλέχτηκε πρόεδρος του Δημοτικοῦ συμβουλίου του Παρισιοῦ καί τό 1876 μέλος του Κοινοβουλίου τῆς Γαλλίας. Ἀπό τό 1880 κι' ὕστερα ἦταν ἕνας ἀπό τούς καθοδηγητές τῶν ριζοσπαστῶν. Τό 1902 ἐκλέχτηκε γερουσιαστής καί ἀπό τό 1906 ὡς τό 1909 ἦταν Πρόεδρος τῆς γαλλικῆς κυβέρνησης. Ὑπερασπίζοντας τά συμφέροντα του μεγάλου κεφαλαίου, ἐφάρμοζε πολιτική σκληρῶν διωγμῶν κατά τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ὁ Β.Ι. Λένιν ἔγραφε ὅτι «ὁ Κλεμανσώ, ὁ ριζοσπάστης πού κυβερνᾷ τή Γαλλία ἐξονόματος τῶν κεφαλαιοκρατῶν, ἐργάζεται μέ ἀσυνήθιστο ζῆλο γιά νά διαλύσει τά τελευταῖα ὑπολείμματα τῶν ἀστικῶν δημοκρατικῶν αὐταπατῶν πού ὑπάρχουν στό προλεταριάτο. Οἱ τουφεκισμοί τῶν ἐργατῶν ἀπό τά στρατεύματα, πού ἐνεργοῦν μέ διαταγή τῆς “ριζοσπαστικῆς” κυβέρνησης, ἔγιναν ἐπί Κλεμανσώ μᾶλλον συχνότερο φαινόμενο, ἀπ' ὅ,τι προηγούμενα», (Ἄπαντα, 4η ρωσ. ἐκδ. τόμ. 15ος, σελ. 162). Στίς παραμονές του πρώτου παγκόσμιου πολέμου ξέκοψε ἀπό τό Κόμμα τῶν ριζοσπαστῶν. Τόν καιρό του πολέμου ἦταν φανατικός σωβινιστής. Ἀπό τό Νοέμβρη του 1917 ὁ Κλεμανσώ ἀνάλαβε καί πάλι τήν προεδρεία τῆς γαλλικῆς κυβέρνησης καί ἐπέβαλε καθεστῶς στρατιωτικῆς δικτατορίας στή χώρα. Ὑπῆρξε ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές καί ἐμπνευστές τῆς ἐνοπλῆς ἐπέμβασης ἐνάντια στή Σοβιετική Ρωσία, ὑποστήριζε τή ρωσική ἀντεπανάσταση, προσπαθοῦσε νά πραγματοποιήσει τόν «οἰκονομικό ἀποκλεισμό» καί τόν στραγγαλισμό τῆς Σοβιετικῆς δημοκρατίας. Τό 1919 στή Συνδιάσκεψη εἰρήνης του Παρισιοῦ ὑποστήριζε τά συμφέροντα τῶν

γάλλων ἰμπεριαλιστῶν, ἀλλὰ δὲν πέτυχε πέρα γιὰ πέρα τὸ σκοπὸ του. Τὸ 1920 ἠττήθηκε στὶς προεδρικές ἐκλογές καὶ ἀποχώρησε ἀπὸ τὴν πολιτική. – 33, 87, 170.

Κοβαλέβσκι, Μ.Μ. (1851–1916) – ἱστορικός, πολιτικός παράγοντας ἀστικοφιλελεύθερης κατεύθυνσης. Ἀπὸ τὸ 1880 καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Μόσχας. Τὸ 1887 ἔφυγε στὸ ἐξωτερικό. Τὸ 1901, μαζί μὲ τὸν Ρομπέρτι, ἴδρυσε στὸ Παρίσι τὴν Ἀνώτερη ρωσικὴ σχολὴ κοινωνικῶν ἐπιστημῶν. Τὸ 1905 ἐπέστρεψε στὴ Ρωσία· ἦταν βουλευτὴς τῆς I Κρατικῆς δούμας ἀπὸ τὸ κυβερνεῖο Χαρκόβου, ἀργότερα μέλος τοῦ Κρατικοῦ συμβουλίου. Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἰδρυτὲς τοῦ Κόμματος τῶν δημοκρατικῶν μεταρρυθμίσεων, πού στεκόταν δεξιότερα ἀπὸ τοὺς καντέτους. Στὰ 1906–1907 ἔβγαζε τὴν ἔφημερίδα «Στρανά» καὶ ἀπὸ τὸ 1909 ἔγινε ἰδιοκτῆτης καὶ διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ «Βέστνικ Ἑβρόπι». Ἀπὸ τὰ ἐπιστημονικά του ἔργα ἀξίζει ν' ἀναφερθοῦν ἐκεῖνα πού εἶναι ἀφιερωμένα στὰ προβλήματα τῆς ἀποσύνθεσης τοῦ κοινοτικοῦ συστήματος καὶ στὴν ἔρευνα τῶν σχέσεων τῶν γενῶν. Ὁ Φ. Ἐνγκελς στὸ ἔργο του «Ἡ καταγωγὴ τῆς οἰκογένειας, τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καὶ τοῦ κράτους» ἀναγνώριζε τίς ὑπηρεσίες τοῦ Κοβαλέβσκι στὸν τομέα αὐτόν.

Συγγραφέας τῶν ἐργασιῶν: «Ἡ κοινοτικὴ γαιοκτησία, οἱ αἰτίες, ἡ πορεία καὶ οἱ συνέπειες τῆς ἀποσύνθεσής της», «Μελέτη τῆς καταγωγῆς καὶ τῆς ἐξέλιξης τῆς οἰκογένειας καὶ τῆς ἰδιοκτησίας», «Ἡ καταγωγὴ τῆς σύγχρονης δημοκρατίας», «Κοινωνιολογία» κ.ἄ. – 16, 74.

Κοκόσκιν, Φ.Φ. (1871–1918) – ἀστὸς πολιτικός παράγοντας καὶ δημοσιολόγος, ὑφηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Μόσχας στὴν ἔδρα τοῦ δημοσίου δικαίου. Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἰδρυτὲς τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων, μέλος τῆς ΚΕ του· βουλευτὴς τῆς I Κρατικῆς δούμας ἀπὸ τὸ κυβερνεῖο Μόσχας. Ἀπὸ τὸ 1907 δραστήριος συνεργάτης τῶν ἔντυπων ὀργάνων τῶν φιλελευθέρων: τῆς ἔφημερίδας «Ρούσκιγε Βέντομοστι», τῶν περιοδικῶν «Πράβο», «Ρούσκαγια Μίσλ» κ.ἄ. Ὑστερα ἀπὸ τὴν ἀστικοδημοκρατικὴ ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 χρημάτισε ὑπουργὸς στὴν ἀστικὴ Προσωρινὴ κυβέρνησις. Μετὰ τὴν Ὀχτωβριανὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση καταπολεμοῦσε δραστήρια τὴ Σοβιετικὴ ἐξουσία. – 157.

Κολοκόλνικοφ, Κ.Α. – σοσιαλιστὴς ἐπαναστάτης, ἱερέας, βουλευτὴς τῆς II Κρατικῆς δούμας ἀπὸ τὸ κυβερνεῖο τοῦ Πέρμ· μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς τοπικῆς διοίκησης καὶ αὐτοδιοίκησης, ἔκανε ἀγορεύσεις γιὰ τὸ ἀγροτικὸ ζήτημα. Γιὰ τίς πολιτικές του πεποιθήσεις διώχτηκε ἀπὸ μέρους τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ μετὰ τὴν ἐκλογὴ του στὴ Δούμα στερήθηκε τοῦ δικαιώματος νὰ ἱερουργεῖ. – 131, 154.

Κολτσόφ, Ντ. (Γκίνζμπουργκ, Μπ.Α.) (1863–1920) – σοσιαλδημοκράτης μενσεβίκος. Στὰ 1880–1885 προσχώρησε στὸ κίνημα τῶν ναροντοβόλτσι καὶ στὰ τέλη τῆς δεκαετίας 1880–1890 πέρασε στὶς σοσιαλδημοκρατικὲς θέσεις. Στὶς ἀρχές τοῦ 1893 ἔφυγε στὴν Ἑλβετία, ὅπου συνδέθηκε μὲ τὴν ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς»· στὰ 1895–1898 ἦταν γραμματέας τῆς «Ἐνώσεως τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ», συνεργαζόταν δραστήρια στὶς ἐκδόσεις της· μετὰ τὴν διάσπαση τῆς «Ἐνώσεως» (1900) ἀποχώρησε ἀπ' αὐτήν. Πῆρε μέρος στὶς ἐργασίες τῶν συνεδρίων τῆς II Διεθνούς πού ἔγιναν στὸ Λονδίνο (1896) καὶ στὸ Παρίσι (1900). Στὸ II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ πῆρε μέρος μὲ συμβουλευτικὴ ψῆφο, ἦταν ἰσκριστὴς τῆς μειοψηφί-

ας· μετά τό συνέδριο δραστήριος μενσεβίκος, συνεργάτης πολλῶν μενσεβίκικων ἐκδόσεων («Σοτσιάλ Ντεμοκράτ», «Νατσάλο» κ.ἄ.). Στήν περίοδο τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905–1907 πῆρε μέρος στό συνδικαλιστικό κίνημα τῆς Πετρούπολης· ἀπό τό 1908 δούλευε στό Μπακού· συνεργαζόταν στή νόμιμη ἐφημερίδα τῶν μενσεβίκων λικβινταριστῶν «Λούτζ». Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου σοσιαλσωβινιστής· μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἐπίτροπος Ἔργασίας στό Σοβιέτ Πετρούπολης τῶν ἐργατῶν καί στρατιωτῶν βουλευτῶν. Ἀέναντι στήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση κράτησε ἐχθρική στάση, ἦταν ὑποψήφιος τῶν μενσεβίκων ἀμυνιτῶν γιά τή Συντακτική συνέλευση. Στά 1918–1919 δούλευε στόν τομέα τῶν συνεταιρισμῶν. – 76, 78, 79, 88, 93, 96.

Κορολένκο, Β.Γκ. (1853–1921) – γνωστός προοδευτικός ρῶσος συγγραφέας καί δημοσιολόγος. Στά ἔργα του, ἰδιαίτερα τῆς τελευταίας περιόδου περιγράφει τή σκληρή ζωή τῶν ἀνθρώπων τῆς καταναγκαστικῆς ἐργασίας ξεσκεπάζει τίς ἐπιβιώσεις τοῦ φεουδαρχικοῦ δουλοπαροικιακοῦ συστήματος τῆς Ρωσίας. – 136.

Κορολένκο, Σ.Α. – οἰκονομολόγος στατιστικός, ὑπηρετοῦσε στό Ἰπουργεῖο Δημοσίων κτημάτων, καί μετά σάν ὑπάλληλος μέ εἰδικές ἀρμοδιότητες στήν ὑπηρεσία τοῦ κρατικοῦ ἐλέγχου. Ἀπό τό 1889 ὡς τό 1892 μέ ἐντολή τοῦ Ἰπουργεῖου Δημοσίων κτημάτων ἀσχολήθηκε μέ τή συγγραφή τοῦ βιβλίου «Ἡ ἐλεύθερη μισθωτή ἐργασία στά ἰδιόκτητα ἀτομικά νοικοκυριά καί οἱ μετακινήσεις τῶν ἐργατῶν σέ σύνδεση μέ τήν οἰκονομική στατιστική ἐπισκόπηση τῆς κατάστασης τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας ἀπό ἀγροτική καί βιομηχανική ἄποψη. (Στοιχεῖα ἀγροτικῆς οἰκονομίας καί στατιστικῆς σύμφωνα μέ τό ὑλικό πού πάρθηκε ἀπό τούς νοικοκυρέους.V), πού ἐκδόθηκε ἀπό τή Διεύθυνση Γεωργίας καί Ἀγροτικῆς βιομηχανίας. Στά 1900–1910 συνεργαζόταν στήν μαυροεκατονταρχίτικη ἐφημερίδα «Νόβογε Βρέμια». – 136.

Κοτλιαρέβσκι, Σ.Α. (1873–1940) – καθηγητής, δημοσιολόγος, ἓνας ἀπό τούς ἰδρυτές τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων καί μέλος τῆς ΚΕ του. Βουλευτής τῆς I Κρατικῆς δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο Σαράτοφ. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917, ἐπίτροπος τῆς ἀστικῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης γιά τίς ὑποθέσεις τῶν ξένων δογμάτων καί θρησκευτῶν καί ἀπό τόν Ἰούλη τοῦ 1917 βοηθός κυβερνητικοῦ ἐπιτρόπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καί ὑφυπουργός Θρησκευμάτων. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἀνῆκε σέ διάφορες ἀντεπαναστατικές ὀργανώσεις. Τό 1920 παραπέμφθηκε σέ δίκη γιά τήν ὑπόθεση τοῦ λεγόμενου «Κέντρου τακτικῆς», καί καταδικάστηκε σέ 5 χρόνια φυλακή μέ ἀναστολή. Ἀργότερα ἐργάστηκε στό Πανεπιστήμιο τῆς Μόσχας. – 157.

Κούγκελμαν (Kugelmann), Λούντβιχ (1830–1902) – γερμανός σοσιαλδημοκράτης, φίλος τοῦ Μάρξ, πῆρε μέρος στήν ἐπανάσταση τοῦ 1848–1849 στή Γερμανία· μέλος τῆς I Διεθοῦς. Ὁ Κούγκελμαν ἦταν ἀντιπρόσωπος στά συνέδρια τῆς Διεθοῦς πού ἔγιναν στή Λωζάνη (1867) καί στή Χάγη (1872), βοήθησε στήν ἐκδοση καί διάδοση τοῦ «Κεφαλαίου» τοῦ Μάρξ. Ἀπό τό 1862 ὡς τό 1874 εἶχε ἀλληλογραφία μέ τόν Κ. Μάρξ, τόν ἐνημέρωνε γιά τήν κατάσταση στή Γερμανία. Τά γράμματα τοῦ Μάρξ, πρὸς τόν Κούγκελμαν πρωτοδημοσιεύτηκαν τό 1902 στό περιοδικό «Die Neue Zeit» («Νέοι Καιροί»)· τό 1907 ἐκδόθηκαν στή ρωσική γλώσσα μέ πρόλογο τοῦ Β.Ι. Λένιν. – 244.

Κουζμίν-Καραβάγεφ, Β.Ντ. (1859–1927) – αξιωματικός τῆς στρατιωτικῆς δικαιοσύνης, στρατηγός, ἓνας ἀπό τοὺς ἡγέτες τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων. Βουλευτὴς τῆς I καὶ τῆς II Κρατικῆς δούμας, ἔπαιξε σημαντικό ρόλο στὴν καταστολὴ ἀπὸ τὸν τσαρισμὸ τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905–1907. Στὸν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς παράγοντες τῶν ζέμιστρο καὶ μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς πολεμικῆς βιομηχανίας. Μετὰ τὴν Ὀχτωβριανὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση πάλευε δραστήρια ἐνάντια στὴ Σοβιετικὴ ἐξουσία. Στὴν περίοδο τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης καὶ τοῦ ἐμφύλιου πολέμου λευκοφρουρίτης, μέλος τοῦ Πολιτικοῦ συμβουλίου τοῦ Γιουντένιτς. Ἀπὸ τὸ 1920 λευκὸς ἐμιγκρές. – 227.

Κουσκόβα, Ε. Ντ. (1869–1958) – ρωσίδα ἀστὴ κοινωνικὸς παράγοντας καὶ δημοσιολόγος. Στὰ μέσα τῆς δεκαετίας 1890–1900, ὅταν ἦταν στό ἐξωτερικὸ, ἦρθε σὲ ἐπαφὴ μὲ τὴν ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς», ὅμως, γρήγορα, κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τοῦ μπερνσταϊνισμού, πῆρε τὸ δρόμο τῆς ἀναθεώρησης τοῦ μαρξισμού. Ἐνα ντοκουμέντο πού ἔγραψε ἡ Κουσκόβα στό πνεῦμα τοῦ μπερνσταϊνισμού καὶ πού ὀνομάστηκε «Credo» ἐξέφρασε μὲ τὸν πιό χτυπητὸ τρόπο τὴν ὀπορτουμιστικὴ οὐσία τοῦ «οἰκονομισμού» καὶ προκάλεσε τὴν ἔντονη διαμαρτυρία μιᾶς ὁμάδας ρώσων μαρξιστῶν μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Β.Ι. Λένιν (βλ. Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 167–180). Στὶς παραμονές τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905–1907 ἡ Κουσκόβα μπῆκε στὴ φιλελεύθερη ὀργάνωση «Ἐνωση ἀπελευθέρωσης». Τὸ 1906 μαζί μὲ τὸν Σ.Ν. Προκοπόβιτς ἔβγαζε τὸ μισοκαντέτικο περιοδικὸ «Μπέζ Ζαγκλάβιγια», ἦταν δραστήρια συνεργάτρια τῆς ἐφημερίδας τῶν ἀριστερῶν καντέτων «Τοβάριστς». Ἡ Κουσκόβα καλοῦσε τοὺς ἐργάτες νὰ παραιτηθοῦν ἀπὸ τὴν ἐπαναστατικὴ πάλη, προσπαθοῦσε νὰ ὑποτάξει τὸ ἐργατικὸ κίνημα στὴν πολιτικὴ καθοδήγηση τῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης. Μετὰ τὴν Ὀχτωβριανὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση ἦταν ἐνάντια στοὺς μπολσεβίκους, τὸ 1921 ἦταν μέλος τῆς «Πανρωσικῆς ἐπιτροπῆς βοήθειας στοὺς πεινασμένους» καὶ μαζί μὲ ἄλλους καθοδηγητὲς αὐτῆς τῆς ὀργάνωσης προσπαθοῦσε νὰ τὴ χρησιμοποιήσει στὴν πάλη ἐνάντια στὴ Σοβιετικὴ ἐξουσία. Τὸ 1922 ἀπελάθηκε στό ἐξωτερικὸ ὅπου ἔγινε δραστήριος παράγοντας τῶν λευκῶν ἐμιγκρέδων. – 176, 396, 401.

Κουτλερ, Ν.Ν. (1859–1924) – ἐπιφανὴς παράγοντας τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων· ἐργάστηκε στό Ὑπουργεῖο Οἰκονομικῶν, ἦταν διευθυντὴς τοῦ Τμήματος φόρου ἐπιτηδεύματος, ἀργότερα ὑπουργὸς Γεωργίας καὶ Γαιορύθμισης, Βουλευτὴς τῆς II καὶ III Κρατικῆς δούμας ἀπὸ τὴν Πετρούπολη. Ἐνας ἀπὸ τοὺς συντάκτες τοῦ σχεδίου ἀγροτικοῦ προγράμματος τῶν καντέτων. Διεξοδικὴ κριτικὴ τοῦ σχεδίου αὐτοῦ καὶ τῶν θέσεων τοῦ Κουτλερ ἔκανε ὁ Β.Ι. Λένιν στὶς ἐργασίες του «Σχέδιο λόγου πάνω στό ἀγροτικὸ πρόβλημα στὴ δεύτερη Κρατικὴ δούμα» καὶ «Τὸ ἀγροτικὸ πρόγραμμα τῆς σοσιαλδημοκρατίας στὴν πρώτη ρωσικὴ ἐπανάσταση τοῦ 1905–1907» (βλ. σὲ τοῦτο τὸν τόμο, σελ. 145–154· Ἄπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τομ. 13ος, σελ. 220–221, 342–348). Μετὰ τὴν Ὀχτωβριανὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση ὁ Κουτλερ δούλεψε στό Λαϊκὸ Ἐπιτροπάτο Οἰκονομικῶν. Ἀπὸ τὸ 1922 ἦταν μέλος τῆς διοίκησης τῆς Κρατικῆς τράπεζας τῆς ΕΣΣΔ. – 118–122, 125–126, 131, 145–151, 152–154, 159, 160, 170.

Κράσιν, Α.Μπ. (Ζίμιν) (1870–1926) – ἐπαγγελματίας ἐπαναστάτης, ἀργό-

τερα έπιφανής σοβιετικός κρατικός παράγοντας. Τό 1890 ήταν μέλος του σοσιαλδημοκρατικού όμίλου του Μπρούσνιεφ στην Πετρούπολη. Τό 1891 τον έκτόπισε ή άστυνομία από την Πετρούπολη στό Νίζνι Νόβγκοροντ για τή συμμετοχή του στη διαδήλωση πού έγινε στην κηδεία του Σελγκουνόφ. Τό 1894 πιάστηκε ξανά και σε συνέχεια έκτοπίστηκε για 3 χρόνια στό Ίρκούτσκ. Όταν έληξε ή έξορία του (1897) έγγράφηκε στό τεχνολογικό Ίνστιτούτο Χαρκόβου πού τό τελείωσε τό 1900. Στά 1900–1904 δούλεψε μηχανικός στό Μπακού, όπου μαζί μέ τον Β.Ζ. Κετσοθέλι όργάνωσε παράνομο τυπογραφείο της «Ίσκρα». Μετά τό ΙΙ συνέδριο του ΣΔΕΚΡ προσχώρησε στους μπολσεβίκους και μπήκε μέ πρόσληψη στην ΚΕ του κόμματος, όπου κράτησε συμβιβαστική θέση άπέναντι στους μενσεβίκους και συντέλεσε να προσληφθούν τρεις αντιπρόσωποι τους στην ΚΕ · όμως σύντομα ξέκοψε από τους μενσεβίκους. Ο Κράσιν πήρε μέρος στό ΙΙΙ συνέδριο του ΣΔΕΚΡ· στό συνέδριο εκλέχτηκε μέλος της ΚΕ. Τό 1905 ήταν ένας από τους όργανωτές της πρώτης νόμιμης μπολσεβίκικης έφημερίδας «Νόβαγια Ζίζν»· σαν εκπρόσωπος της ΚΕ ήταν μέλος του Σοβιέτ Πετρούπολης των έργατων βουλευτών. Στό ΙV (Ένωτικό) συνέδριο του ΣΔΕΚΡ εκλέχτηκε μέλος της ΚΕ, και στό V συνέδριο (του Λονδίνου) αναπληρωματικό μέλος της ΚΕ του ΣΔΕΚΡ. Τό 1908 έφυγε στό έξωτερικό. Στά χρόνια της αντίδρασης ανήκε για ένα διάστημα στην ομάδα των ότσοβιστών «Βπεριόντ», άργότερα αποσύρθηκε από την πολιτική και δούλεψε μηχανικός στό έξωτερικό και στη Ρωσία. Μετά την Όχτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση ό Κράσιν ήταν ένας από τους όργανωτές του έφοδιασμού του Κόκκινου Στρατού, και άργότερα μέλος του Προεδρείου του Άνωτάτου Συμβουλίου Λαϊκής οικονομίας, λαϊκός έπίτροπος Έμπορίου και Βιομηχανίας και λαϊκός έπίτροπος Συγκοινωνιών. Άπό τό 1919 βρισκόταν σε διπλωματική ύπηρεσία. Άπό τό 1920 ήταν λαϊκός έπίτροπος Έξωτερικού έμπορίου και ταυτόχρονα στά 1921–1923 πρεσβευτής στό Λονδίνο, πήρε μέρος στις συνδιασκέψεις της Γένουας και της Χάγης· από τό 1924 πρεσβευτής της ΕΣΣΔ στη Γαλλία. Άπό τό 1925 πρεσβευτής της ΕΣΣΔ στην Άγγλία, στό ΧΙΙΙ και ΧΙV συνέδριο του κόμματος εκλέχτηκε μέλος της Κεντρικής Έπιτροπής. – 321.

Κριλένκο, Ν.Β. (Μπράμ, Α.) (1885–1938) – σοσιαλδημοκράτης, μέλος του κόμματος από τό 1904· άργότερα σοβιετικός κρατικός και πολιτικός παράγοντας. Στά 1905–1906 ένας από τους ήγέτες του επαναστατικού κινήματος των φοιτητών της Πετρούπολης. Έργαζόταν στην όργάνωση των μπολσεβίκων Πετρούπολης. Τό 1907 αποχώρησε από τή σοσιαλδημοκρατία, έβγαλε τό βιβλίο «Στις αναζητήσεις “της όρθοδοξίας”» (κυκλοφόρησε την άνοιξη του 1909), πού είχε συνδικαλιστική παρέκκλιση. Άπό τό 1911 δούλεψε ξανά στην μπολσεβίκικη όργάνωση, συνεργαζόταν στη «Ζβεζντά» και σε συνέχεια στην «Πράβντα», του ανατέθηκε από την Κεντρική Έπιτροπή δουλιά στη σοσιαλδημοκρατική ομάδα της Δούμας. Τό Δεκέμβρη του 1913 πιάστηκε. Μετά την άστικοδημοκρατική επανάσταση του Φλεβάρη 1917 ό Κριλένκο πήρε μέρος στην Πανρωσική συνδιάσκεψη των όργανώσεων του μετώπου και των μετόπισθεν του ΣΔΕΚΡ (μπ.)· ήταν αντιπρόσωπος στό Ι Πανρωσικό συνέδριο των Σοβιέτ. Δούλεψε στην έφημερίδα «Σολντάτσκογια Πράβντα». Πήρε ενεργό μέρος στην Όχτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση. Συμμετείχε στην πρώτη Σοβιετική κυβέρνηση σαν μέλος της Έπιτροπής για τις ύποθέσεις του στρατού και του στόλου, άργότερα ήταν άνώτατος στρατιωτικός διοικητής. Άπό τό 1918 δούλεψε στα όργανα της Σοβιετικής δικαιοσύνης: πρόεδρος του Άνώτατου επαναστατικού δικαστηρίου της ΠΚΕΕ, ανα-

πληρωτής του λαϊκού επιτρόπου Δικαιοσύνης, εισαγγελέας της δημοκρατίας, από τό 1931 λαϊκός επίτροπος Δικαιοσύνης της ΕΣΣΔ. Στο XV και XVI συνέδριο του κόμματος εκλέχτηκε μέλος της Κεντρικής Έπιτροπής Έλέγχου. Ο Κριλένκο έγραψε έργα για τήν όργάνωση και λειτουργία τών δικαστηρίων και τό ποινικό δίκαιο: «Ο Λένιν για τά δικαστήρια και τήν ποινική πολιτική», «Η Σοβιετική δικαιοσύνη. Τά δικαστήρια και ή Είσαγγελία στην ΕΣΣΔ» κ.ά. – 405–406.

Κρουσεβάν Π.Α. (1860–1909) – αντιδραστικός δημοσιολόγος, εκδότης της μαυροεκατονταρχίτικης έφημερίδας «Μπεσσαράμπετς» και διευθυντής της αντισημιτικής έφημερίδας «Ντρούγκ», όργανωτής του πογκρόμ στο Κισινιόφ (1903) κι' ένας από τούς άρχηγούς της μαυροεκατονταρχίτικης «Ένωσης του ρωσικού λαού»· βουλευτής της ΙΙ Κρατικής δούμας από τήν πόλη Κισινιόφ. – 59, 224.

Λ

Λαλαγιάντς, Ι.Χ. (Ίζάροφ) (1870–1933) – δραστήριος άγωνιστής του σοσιαλδημοκρατικού κινήματος της Ρωσίας. Στα 1888–1889 ήταν μέλος του μαρξιστικοΐ όμίλου του Ν.Ε. Φεντοσέγεφ στο Καζάν, τό 1892 έκανε έπαναστατική προπαγάνδα ανάμεσα στους εργάτες του εργοστασίου Σόρμποβο στο Νίζνι Νόβγκοροντ. Τό 1893 στή Σαμάρα μπήκε στο μαρξιστικό όμιλο που είχε σχηματιστεί γύρω από τον Β.Ι. Λένιν. Τό 1895 εκτοπίστηκε στο Αικατερινοσλάβ, πήρε μέρος στή δημιουργία της εκεί όργάνωσης «Ένωση άγώνα για τήν άπελευθέρωση της εργατικής τάξης» και στην προετοιμασία του Ι συνεδρίου του ΣΔΕΚΡ. Μέ τή συμμετοχή του Λαλαγιάντς τήν άνοιξη του 1900 εκδόθηκε τό πρώτο φύλλο της παράνομης σοσιαλδημοκρατικής έφημερίδας «Γιούζνι Ραμπότσι» και έγινε προσπάθεια σύγκλησης του ΙΙ συνεδρίου του κόμματος. Τόν Άπρίλη του 1900 πιάστηκε και τό Μάρτη του 1902 έξορίστηκε στην Άνατολική Σιβηρία, άπ' όπου ύστερα από δυό μήνες δραπέτευσε στο έξωτερικό. Μπήκε στο «Σύνδεσμο του έξωτερικού της ρωσικής έπαναστατικής σοσιαλδημοκρατίας», διηύθυνε τό τυπογραφείο της «Ίσκρα» στή Γενεύη. Μετά τό ΙΙ συνέδριο του ΣΔΕΚΡ μολσεβίκος, εκπρόσωπος της ΚΕ του κόμματος στή Ρωσία. Τό 1905 μπήκε στην Ένοποιημένη ΚΕ από μέρος τών μολσεβίκων, τό 1906 πήρε μέρος στην Ι συνδιάσκεψη τών στρατιωτικών και μαχητικών όργανώσεων του ΣΔΕΚΡ στο Τάμπερφος. Ύστερα από λίγο πιάστηκε κι' ύστερα από δίχρονη προφυλάκιση καταδικάστηκε σε 6 χρόνια καταναγκαστικά έργα. Στα τέλη του 1913, όταν τέλειωσε ή ποινή τών καταναγκαστικών έργων, έξορίστηκε ισόβια στην Άνατολική Σιβηρία και αποσύρθηκε από τήν πολιτική. Άπό τό 1922 δούλευε στή Γενική διεύθυνση πολιτικής διαφώτισης του Λαϊκού Έπιτροπάτου Παιδείας της ΣΟΣΔΡ. Έγραψε αναμνήσεις μέ τόν τίτλο: «Στίς πηγές του μολσεβικισμού». – 303.

Λάντε, Α.Σ. – βλ. Ίζγκόγεφ, Α.Σ.

Λάριν, Γ. (Λουριέ, Μ.Α.) (1882–1932) – σοσιαλδημοκράτης μενσεβίκος, ένας από τούς ήγέτες του λικβινταρισμού. Έπαιρνε μέρος στο έπαναστατικό κίνημα από τό 1901, δούλεψε στην Όδησσό και στή Συμφερούπολη. Τό 1905 ήταν μέλος της μενσεβίκικης έπιτροπής Πετρούπολης του ΣΔΕΚΡ. Τό 1906 έγινε μέλος της Ένοποιημένης κομματικής έπιτροπής Πετρούπολης αντι-

πρόσωπος στο IV (Ένωτικό) συνέδριο του ΣΔΕΚΡ με θετική ψήφο. Υποστήριζε το μενσεβίκικο πρόγραμμα της δημοτικοποίησης της γης και την όπορτουνιστική ιδέα της σύγκλησης «έργατικού συνεδρίου». Ήταν αντιπρόσωπος στο V συνέδριο (του Λονδίνου) του κόμματος από την οργάνωση Πολτάβας. Μετά την ήττα της επανάστασης του 1905–1907 ένας από τους άνοιχτούς και δραστήριους κήρυκες του λικβινταρισμού. Συνεργαζόταν σε μία σειρά κεντρικές μενσεβίκικες-λικβινταριστικές εκδόσεις. Πήρε ενεργό μέρος στον αντικομματικό Συνασπισμό του Αύγουστου και ήταν μέλος της οργανωτικής του επιτροπής. Μετά την αστικοδημοκρατική επανάσταση του Φλεβάρη 1917 ήταν επικεφαλής της ομάδας των μενσεβίκων διεθνιστών που έβγαζαν το περιοδικό «Ίντερνατσιονάλ». Τόν Αύγουστο του 1917 έγινε δεκτός στο Μπολσεβίκικο κόμμα. Μετά την Όχτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση υποστήριζε την όπορτουνιστική άποψη δημιουργίας κυβέρνησης συνασπισμού με την συμμετοχή των μενσεβίκων και των εσέρων. Αργότερα δούλεψε σε διοικητικές και οικονομικές υπηρεσίες. – 10, 176, 186, 188, 190, 266–267, 268, 269, 271.

Λασσάλ (Lassale), *Φερντινάντ* (1825–1864) – γερμανός μικροαστός σοσιαλιστής, γενάρχης του λασσαλισμού, μίας από τις παραλλαγές του όπορτουνισμού στο γερμανικό έργατικό κίνημα.

Ο Λασσάλ ήταν ένας από τους ιδρυτές της Γενικής γερμανικής έργατικής ένωσης (1863). Η ίδρυση της Ένωσης είχε θετική σημασία για το έργατικό κίνημα, ωστόσο ο Λασσάλ, που εκλέχτηκε πρόεδρος της Ένωσης, την όδηγησε σε όπορτουνιστικό δρόμο. Οί λασσαλικοί υπολόγιζαν πώς με τη νόμιμη ζύμωση για το γενικό εκλογικό δικαίωμα, με τη δημιουργία παραγωγικών ενώσεων που θα χρηματοδοτούνταν από το κράτος των γιοϋνκερ, θα πετύχουν τη δημιουργία ενός «ελεύθερου λαϊκού κράτους». Ο Λασσάλ υποστήριζε την πολιτική της συνένωσης της Γερμανίας «από τά πάνω» κάτω από την ήγεμονία της αντιδραστικής Πρωσίας. Η όπορτουνιστική πολιτική των λασσαλικών άποτελούσε εμπόδιο στη δράση της I Διεθνούς και στη δημιουργία ενός πραγματικού έργατικού κόμματος στη Γερμανία, έμπόδιζε την καλλιέργεια ταξικής συνείδησης στους έργατες.

Αύστηρή κριτική στις θεωρητικές και πολιτικές αντιλήψεις των λασσαλικών έκαναν οί κλασικοί του μαρξισμού-λενινισμού (βλ. Κ. Μάρξ «Κριτική του προγράμματος της Γκότα», Β.Ι. Λένιν «Κράτος και επανάσταση» και άλλα έργα). – 248.

Λαφάργκ (Lafargue), *Πώλ* (1842–1911) – έπιφανής παράγοντας του διεθνούς έργατικού κινήματος, ίδρυσε μαζί με τον Ζ. Γκέντ το Έργατικό κόμμα της Γαλλίας, προικισμένος δημοσιολόγος, ένας από τους πρώτους όπαδούς του έπιστημονικού κομμουνισμού στη Γαλλία, στενός φίλος και συναγωνιστής του Κ. Μάρξ και του Φ. Ένγκελς.

Έπαιρνε ενεργό μέρος στο έργατικό κίνημα από τό 1866· όταν έγινε μέλος της I Διεθνούς, γνωρίστηκε από κοντά με τον Κ. Μάρξ και κάτω από την επίδρασή του πέρασε στις μαρξιστικές θέσεις. Τόν καιρό της Κομμούνας του Παρισιού ό Λαφάργκ όργάνωσε τη βοήθεια προς τό επαναστατημένο Παρίσι από τά νότια διαμερίσματα της Γαλλίας, πήγε παράνομα στο Παρίσι, ένημέρωσε τον Μάρξ για τά γεγονότα που διαδραματίζονταν στη χώρα. Μετά την ήττα της Κομμούνας του Παρισιού κατέφυγε στην Ίσπανία, και μετά στην Πορτογαλία, όπου πάλευε δραστήρια ενάντια στον μπακουνισμό. Τό 1880 ό Λαφάργκ, μαζί με τον Γκέντ και με την συνδρομή του Μάρξ και

του "Ενγκελς, έγραψε τό πρόγραμμα του 'Εργατικού Κόμματος· μετά τή χορήγηση άμνηστίας στους κομμουνάρους, γύρισε στή Γαλλία, έγινε διευθυντής τής τής έφημερίδας «L' Égalité» («'Η 'Ισότητα») όργάνου του 'Εργατικού κόμματος. 'Ο Λαφάργκ πάλευε δραστήρια ένάντια στον όπορτουνισμό μέσα στή ΙΙ Διεθνή, χαιρέτησε τήν πρώτη ρωσική μαρξιστική όργάνωση, τήν ομάδα «'Απελευθέρωση τής δουλιᾶς», άργότερα έδειξε συμπάθεια προς τους μπολσεβίκους. Στίς πολυάριθμες έργασίες του ό Λαφάργκ προπαγάνδιζε και υπεράσπιζε τίς ιδέες του μαρξισμού στον τομέα τής πολιτικής οίκονομίας, τής φιλοσοφίας, τής ιστορίας, τής γλωσσολογίας· πάλευε ένάντια στο ρεφορμισμό και στον άναθεωρητισμό, επικρίνοντας τίς προσπάθειες τών μπερνσταϊνικών νά φτιάξουν μιá «σύνθεση» του μαρξισμού και του καντιανισμού. 'Ο Λένιν τόνιζε τή σημασία τών φιλοσοφικών έργασιών του Λαφάργκ, πού έκαναν κριτική στον ιδεαλισμό και τον άγνωστικισμό. 'Ωστόσο, οί έργασίες του Λαφάργκ δέν ήταν άπαλλαγμένες από λαθεμένες θωρητικές θέσεις, ιδιαίτερα στο άγροτικό και στο έθνικό ζήτημα, καθώς και στο ζήτημα τών καθηκόντων τής σοσιαλιστικής επανάστασης.

Θεωρώντας ότι ό άνθρωπος στά γεράματα είναι άχρηστος για τον επαναστατικό άγώνα, ό Λαφάργκ και ή σύζυγός του Λάουρα (δεύτερη κόρη του Κ. Μάρξ) αυτοκτόνησαν. Στήν κηδεία τους μίλησε από μέρος του ΣΔΕΚΡ ό Β.Ι. Λένιν, πού χαρακτήρισε τον Λαφάργκ σαν έναν «από τους πιο προικισμένους και πιο βαθυστόχαστους προπαγανδιστές τών ιδεών του μαρξισμού» ("Απαντα, 4η ρωσ. έκδ., τόμ. 17ος, σελ. 269). – 254.

Λέϊτεϊζεν, Γκ.Ντ. (Λίντοφ, Γκ.) (1874–1919) – σοσιαλδημοκράτης. "Αρχισε τήν επαναστατική του δράση στή δεκαετία 1890–1900 στο Αϊκατερινοσλάβ. Στίς αρχές τής δεκαετίας 1900–1910 κατέφυγε στο έξωτερικό, όπου προσχώρησε στην ομάδα «'Απελευθέρωση τής δουλιᾶς», και σε συνέχεια έγινε μέλος και τής «'Ενωσης τών ρώσων σοσιαλδημοκρατών του έξωτερικού». Τόν 'Απρίλη του 1900 πήρε μέρος στο ΙΙ συνέδριο τής «'Ενωσης» (στή Γενεύη). Συνεργάτης τής «'Ισκρα» και του «Ζαριά». Μετά τή διάσπαση του ΣΔΕΚΡ προσχώρησε στους μπολσεβίκους· συνεργαζόταν στις έφημερίδες «Βπερίόντ», «Προλετάρι» και σε άλλα όργανα τών μπολσεβίκων. Μετά τήν επανάσταση του 1905–1907 ό Λέϊτεϊζεν πήγε στην Τούλα, όπου δούλευε γιατρός και ταυτόχρονα έκανε επαναστατική δουλιá ανάμεσα στους εργάτες. Μετά τήν αστικοδημοκρατική επανάσταση του Φλεβάρη για ένα διάστημα υποστήριζε τίς θέσεις τών διεθνιστών και ανήκε στην ομάδα «Νόβαγια Ζίζν». Τό 1918 ό Λέϊτεϊζεν ξαναγύρισε στο Μπολσεβίκικο κόμμα· τό Γενάρη του 1919 σκοτώθηκε στο 'Ανατολικό μέτωπο. – 269.

Λένιν, Β.Ι. (Ούλιάνοφ, Β.Ι., Λένιν Ν.) – βιογραφικά στοιχεία. – 15–16, 65, 85–86, 113, 180, 200, 222, 225, 231, 244, 260, 278, 284, 307–320, 322, 344.

Λήμπκνεχτ (Liebknecht), *Βίλχελμ* (1826–1900) – έπιφανής παράγοντας του γερμανικού και του διεθνούς εργατικού κινήματος, ένας από τους ιδρυτές και τους ηγέτες του Σοσιαλδημοκρατικού κόμματος τής Γερμανίας. Πήρε ενεργό μέρος στην επανάσταση του 1848–1849 στή Γερμανία· ύστερα από τήν ήττα της κατέφυγε στο έξωτερικό, αρχικά στην 'Ελβετία και κατόπιν στην 'Αγγλία, όπου συνδέθηκε με τον Κ. Μάρξ και τον Φ. "Ενγκελς και κάτω από τήν επίδρασή τους έγινε σοσιαλιστής. Τό 1862 γύρισε στή Γερμανία. Μετά τήν ίδρυση τής Ι Διεθνούς ήταν ένας από τους πιο δραστήριους προπαγανδιστές τών επαναστατικών της ιδεών και όργανωτής τών τμημάτων τής Δι-

εθνοῦς στή Γερμανία. Ἀπό τό 1875 καί ὡς τό τέλος τῆς ζωῆς του ὁ Λήμπκνεχτ ἦταν μέλος τῆς ΚΕ τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας καί διευθυντής τοῦ κεντρικοῦ ὀργάνου τοῦ κόμματος «Vorwärts» («Ἐμπρός»). Ἀπό τό 1867 ὡς τό 1870 ἦταν βουλευτής τοῦ Βορειογερμανικοῦ Ράϊχσταγκ καί ἀπό τό 1874 ἐκλεγόταν ἐπανειλημμένα βουλευτής τοῦ Ράϊχσταγκ τῆς Γερμανίας· χρησιμοποιοῦσε μέ τέχνη τό βῆμα τῆς βουλῆς γιά νά ξεσκεπάσει τήν ἀντιδραστική ἐξωτερική καί ἐσωτερική πολιτική τῶν πρῶσων γιοῦνκερ. Γιά τήν ἐπαναστατική του δράση φυλακίστηκε ἐπανειλημμένα. Πῆρε ἐνεργό μέρος στήν ὀργάνωση τῆς II Διεθοῦς. Ὁ Κ. Μάρξ καί ὁ Φ. Ἐνγκελς ἐκτιμοῦσαν τόν Λήμπκνεχτ, κατηύθυναν τή δράση του, ταυτόχρονα ὁμως ἔκαναν κριτική στή συμβιβαστική του στάση ἀπέναντι στά ὀπορτουниστικά στοιχεῖα. – 250, 252, 257.

Λίμπερ (Γκόλτνμαν), Μ.Ι. (1880–1937) – ἓνας ἀπό τούς ἡγέτες τῆς Μπούντ. Ἀρχισε τήν πολιτική του δράση τό 1898. Στό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Μπούντ, κρατοῦσε ἄκρα δεξιά, ἀντισκριστική θέση· μετά τό συνέδριο ἔγινε μενσεβίκος. Στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ ἐκλέχτηκε στήν ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπομέρους τῆς Μπούντ καί ἀντιπροσώπευε τήν Μπούντ στό Γραφεῖο Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης λικβινταριστής, τό 1912 δραστήριος παράγοντας τοῦ τροτσκιστικοῦ συνασπισμοῦ τοῦ Αὐγούστου καί στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου σοσιαλσωβινιστής. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦταν μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης τῶν ἐργατῶν καί στρατιωτῶν βουλευτῶν καί τοῦ Προεδρείου τῆς ΚΕΕ τῆς πρώτης περιόδου· κρατοῦσε ἀντεπαναστατική μενσεβίκικη στάση, ἦταν ὀπαδός τῆς κυβέρνησης συνασπισμοῦ. Δέχτηκε ἐχθρικά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί ἦταν δραστήριος πολέμιος τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας. Ἀργότερα ἀποσύρθηκε ἀπό τήν πολιτική καί ἐργάστηκε σέ οἰκονομικές ὑπηρεσίες, – 362–363, 367, 371.

Λίντβαλ (Lidvall), Ἐρικ Λέοναρντ – μέγας κερδοσκόπος καί ἀπατεώνας, σουηδός ὑπήκοος· τό 1906 ἀσχολήθηκε μέ τήν προμήθεια τροφίμων στά κυβερνεῖα Ταμπόφ, Πένζας καί ἄλλα, πού ὑπόφεραν ἀπό πείνα. Λόγω τῶν ἀποκαλύψεων πού ἔκανε ὁ τύπος, ὅτι στίς κερδοσκοπικές λοβιτοῦρες τοῦ Λίντβαλ ἔπαιρνε μέρος καί ὁ ὑφυπουργός Ἐσωτερικῶν Β.Ι. Γκοῦρκο, πού ἔδινε στόν Λίντβαλ μεγάλα χρηματικά ποσά ἀπό τό κρατικό ταμεῖο, ἡ τσαρική κυβέρνηση ὑποχρεώθηκε νά παραπέμψει τόν Γκοῦρκο στό δικαστήριο τῆς Συγκλήτου· ὁμως ἀργότερα ἡ ὑπόθεση σκεπάστηκε. – 223.

Λίντοφ, Γ. – βλ. Λεῖτεϊζεν, Γ. Ντ.

Λίπκιν, Φ.Α. – βλ. Τσερεβάνιν, Ν.

Λούζιν, Ι.Ι. (Ἑλ) (πέθανε γύρω στά 1914) – σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος. Ὀπαδός τῆς ὀπορτουниστικῆς ἰδέας τῆς σύγκλησης «ἐργατικοῦ συνεδρίου». Ἐνας ἀπό τούς συγγραφεῖς τῶν ἄρθρων στίς συλλογές γιά «τό ἐργατικό συνέδριο», πού ἐκδόθηκαν τό 1907 ἀπό τούς μενσεβίκους τῆς Μόσχας. Ἀργότερα συνεργαζόταν στό περιοδικό τῶν μενσεβίκων λικβινταριστῶν «Στραχοβάνιγε Ραμπότσιχ», πού ἔβγαине στήν Πετρούπολη. – 9, 175, 176, 186, 188, 190.

Λούξεμπουργκ (Luxemburg), *Ρόζα* (1871–1919) – έπιφανής παράγοντας του διεθνούς εργατικού κινήματος, μιά από τίς ήγετικές φυσιογνωμίες τής άριστερής πτέρυγας τής ΙΙ Διεθνούς. Άρχισε τήν επαναστατική της δράση στά 1885–1890, ήταν από τούς ίδρυτές καί καθοδηγητές του Σοσιαλδημοκρατικού κόμματος τής Πολωνίας. καταπολεμούσε τόν έθνικισμό στίς γραμμές του πολωνικού εργατικού κινήματος. Άπό τό 1897 έπαιρνε ένεργό μέρος στό γερμανικό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα, πάλευε ένάντια στόν μπερνσταϊνισμό καί στό μιλλερανισμό. Ή Λούξεμπουργκ πήρε μέρος στήν πρώτη ρωσική επανάσταση (στή Βαρσοβία), τό 1907 πήρε μέρος στό V συνέδριο (του Λονδίνου) του ΣΔΕΚΡ, όπου υποστήριζε τούς μπολσεβίκους. Άπό τίς πρώτες μέρες του πρώτου παγκόσμιου πολέμου πήρε διεθνιστική θέση. Ήταν από τούς πρωτεργάτες τής δημιουργίας τής ομάδας «Διεθνής» που μετονομάστηκε άργότερα σέ ομάδα «Σπάρτακος» καί σέ συνέχεια σέ «Ένωση Σπάρτακου». Έγραψε (στή φυλακή) μέ τό ψευδώνυμο Γιούνιους τήν μπροσούρα «Ή κρίση τής σοσιαλδημοκρατίας» (βλ. τό άρθρο του Β.Ι. Λένιν «Σχετικά μέ τήν μπροσούρα του Γιούνιους» – Άπαντα, 4η ρωσ. έκδ., τόμ. 22ος, σελ. 291–305). Μετά τήν επανάσταση του Νοέμβρη 1918 στή Γερμανία έπαιξε καθοδηγητικό ρόλο στό Ίδρυτικό συνέδριο του Κομμουνιστικού κόμματος τής Γερμανίας. Τό Γενάρη του 1919 πιάστηκε καί δολοφονήθηκε μέ διαταγή τής κυβέρνησης του Σάιντεμαν. Ο Λένιν που εκτιμούσε πολύ τή Ρ. Λούξεμπουργκ τής έκανε επανειλημμένα κριτική για τά λάθη της σέ μιά σειρά ζητήματα (για τό ρόλο του κόμματος, για τόν ιμπεριαλισμό, για τό έθνικο-αποικιακό καί τό άγροτικό ζήτημα, για τή διαρκή επανάσταση κ.ά.), βοηθώντας την έτσι νά πάρει σωστή θέση. – 363.

Λουριέ, Μ.Α. – βλ. Λάριν, Α.

Μ

Μ. – βλ. Μάσλοφ, Π.Π.

Μαλινόφσκι, Α.Α. – βλ. Μπογκντάνοφ, Α.

Μαλοβέρ, Φ – βλ. Πορτουγκάλοφ, Β.

Μάνν (Mann), *Τόμ* (1856–1941) – έπιφανής παράγοντας του άγγλικού εργατικού κινήματος. Τό 1885 μπήκε στή Σοσιαλδημοκρατική όμοσπονδία. Στά τέλη τής δεκαετίας 1880–1890 πήρε ένεργό μέρος στό κίνημα των Νέων τρεϊντ-γιούνιον, καθοδήγησε μιά σειρά άπεργίες καί συγκεκριμένα ήταν έπικεφαλής τής άπεργιακής έπιτροπής τόν καιρό τής μεγάλης άπεργίας των λιμενεργατών του Λονδίνου τό 1889. Τό 1893 ό Μάνν πήρε μέρος στήν ίδρυση του Άνεξάρτητου εργατικού κόμματος και προσχώρησε στήν άριστερή του πτέρυγα. Στά 1900–1910 βρισκόταν στήν Αυστραλία, όπου έπαιξε καθοδηγητικό ρόλο στό εργατικό κίνημα. Στή διάρκεια του πρώτου παγκόσμιου πολέμου κρατούσε διεθνιστική στάση. Ήταν ένας από τούς οργανωτές τής πάλης των άγγλων εργατών ένάντια στήν άντισοβιετική επέμβαση. Μέλος του Κομμουνιστικού κόμματος τής Μεγάλης Βρετανίας από τόν καιρό τής ίδρυσής του (1920). Πάλευε δραστήρια για τήν ένότητα του διεθνούς εργατικού κινήματος, ένάντια στήν ιμπεριαλιστική αντίδραση καί στό φασισμό. – 258.

Μάννινγκ (Manning), *Χένρι Έντουαρντ* (1808–1892) – άγγλος καρδινάλιος (από τό 1875). Γνωστός σαν ένας από τούς πιο φανατικούς υπερασπιστές τής κοσμικής εξουσίας του πάπα. – 258.

Μαξίμοφ, Ν. – βλ. *Μπογκντάνοφ, Α.*

Μάρξ-Έβελινγκ (Marx-Aveling), *Έλεονώρα* («Τάσσι») (1855–1898) – παράγοντας του άγγλικού και του διεθνούς εργατικού κινήματος, ή νεώτερη θυγατέρα του Κ. Μάρξ. Ήταν από τούς ιδρυτές τής Σοσιαλιστικής ένωσης (1884) και του ΄Ανεξάρτητου εργατικού κόμματος (1893) τής Άγγλίας. Μετά τό θάνατο του Κ. Μάρξ δούλεψε κάτω από τήν άμεση καθοδήγηση του Φ. Ένγκελς, πήρε ενεργό μέρος στο μαζικό κίνημα των άνειδίκευτων εργατών, ήταν από τούς οργανωτές τής μεγάλης απεργίας των λιμενεργατών του Λονδίνου τό 1889. Συνεργαζόταν δραστήρια στον άγγλικό και γερμανικό σοσιαλιστικό τύπο. Έτοιμάσε για έκτύπωση και δημοσίευσε τήν εργασία του Κ. Μάρξ «Ό μισθός, ή τιμή και τό κέρδος». Συγγραφέας των απομνημονευμάτων για τον Κ. Μάρξ και τον Φ. Ένγκελς. – 258.

Μάρξ (Marx), *Κάρλ* (1818–1883) – θεμελιωτής του επιστημονικού κομμουνισμού, μεγαλοφυής στοχαστής, άρχηγός και δάσκαλος του διεθνούς προλεταριάτου (βλ. τό άρθρο του Β.Ι. Λένιν «Κάρλ Μάρξ (Σύντομο βιογραφικό σημείωμα μέ έκθεση του μαρξισμού)» – Άπαντα, 4η ρωσ. έκδ., τόμ. 21ος, σελ. 27–74). – 83–84, 213, 214, 236, 243–261, 273, 276–278, 358, 364, 394–395, 396, 400.

Μαρτίνοφ, Α. (Πίκερ, Α.Σ.) (1865–1935) – ένας από τούς ήγέτες των «οικονομιστών», επιφανής μενσεβίκος· άργότερα μέλος του Κομμουνιστικού κόμματος. Από τίς αρχές τής δεκαετίας 1880–1890 έπαιρνε μέρος στους όμίλους των ναροντοβόλτσι, τό 1886 πιάστηκε και έκτοπίστηκε στην Άνατολική Σιβηρία· στην έξορία έγινε σοσιαλδημοκράτης. Τό 1900 κατέφυγε στο έξωτερικό. Μπήκε στη Συντακτική επιτροπή του περιοδικού των «οικονομιστών» «Ρομπότσεγε Ντιέλο», πάλευε ενάντια στη λενινιστική «Ίσκρα». Στο ΙΙ συνέδριο του ΣΔΕΚΡ ήταν αντιπρόσωπος από τήν «Ένωση των ρώσων σοσιαλδημοκρατών του έξωτερικού», αντισκριστής· μετά τό συνέδριο προσχώρησε στους μενσεβίκους. Πήρε μέρος στις εργασίες του V συνεδρίου (του Λονδίνου) του κόμματος σαν αντιπρόσωπος τής όργάνωσης του Αϊκατερινοσλάβ. Στά χρόνια τής αντίδρασης και τής νέας επαναστατικής άνόδου λικβινταριστής. Τόν καιρό του πρώτου παγκόσμιου πολέμου κρατούσε κεντρική στάση, ύστερα από τήν αστικοδημοκρατική επανάσταση του Φλεβάρη 1917 μενσεβίκος–διεθνιστής. Μετά τήν Όχτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση ξέκοψε από τούς μενσεβίκους, στά 1918–1920 δούλεψε δάσκαλος στην Ούκρανία. Τό 1923 στο ΧΙΙ συνέδριο του ΚΚΡ (μπ.) έγινε δεκτός στο κόμμα, δούλεψε στο ΄Ινστιτούτο Κ. Μάρξ και Φ. Ένγκελς· από τό 1924 μέλος τής Συντακτικής Έπιτροπής του περιοδικού «Κουμμουνιστίτσεσκι ΄Ιντερνατσιονάλ». – 88, 93, 195, 365, 375–376, 404.

Μάρτοφ, Α. (Τσεντερμπάουμ, Γ.Ο.) (1873–1923) – ένας από τούς ήγέτες του μενσεβικισμού. Μπήκε στο σοσιαλδημοκρατικό κίνημα στά 1890–1895. Τό 1895 πήρε μέρος στην ίδρυση τής όργάνωσης Πετρούπολης «Ένωση άγώνα για τήν απελευθέρωση τής εργατικής τάξης»· για τήν ύπόθεση τής όργάνωσης πιάστηκε τό 1896 και έξορίστηκε για 3 χρόνια στο Τουρουχάνσκ.

Τό 1900, μετά τήν ἔξορία, πῆρε μέρος στήν προετοιμασία τῆς ἔκδοσης τῆς «Ίσκρα», ἦταν μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς της. Στό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἦταν ἀντιπρόσωπος ἀπό μέρος τῆς ὀργάνωσης τῆς «Ίσκρα», ἐπικεφαλῆς τῆς ὀπορτουμιστικῆς μειοψηφίας τοῦ συνεδρίου καί ἀπό τότε ἕνας ἀπό τούς καθοδηγητές τῶν κεντρικῶν ὀργάνων τῶν μενσεβίκων καί διευθυντής τῶν μενσεβίκικων ἐκδόσεων. Συμμετεῖχε στίς ἐργασίες τοῦ V συνεδρίου(τοῦ Λονδίνου) τοῦ κόμματος. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου λικβινταριστής, διευθυντής τῆς ἑφημερίδας «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα» πῆρε μέρος στήν ἀντικομματική συνδιάσκεψη τοῦ Αὐγούστου (1912). Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἀκολουθοῦσε κεντριστικές θέσεις· πῆρε μέρος στίς Συνδιασκέψεις τοῦ Τσίμμερβαλντ καί τοῦ Κίνταλ. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς ὁμάδας τῶν μενσεβίκων-διεθνιστῶν. Μετά τήν Ὀκτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση πέρασε στό στρατόπεδο τῶν ἀνοιχτῶν ἐχθρῶν τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας. Τό 1920 κατέφυγε στή Γερμανία καί ἔβγαζε στό Βερολίνο τό ἀντεπαναστατικό μενσεβίκικο περιοδικό «Σοσιαλιστίτσεσκι Βέστνικ». – 70, 84, 88, 93, 106, 195, 304, 335, 336, 344, 373–374, 403–404.

Μάσλεννικοφ, Α.Ν. (Ἀρχάγγελσκι, Α.) (1871–1951) – σοσιαλδημοκράτης μενσεβίκος. Ἐπαιρνε μέρος στό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα ἀπό τό 1893. Τό 1895 μπῆκε στή σοσιαλδημοκρατική ὀργάνωση τῆς Μόσχας. Πιάστηκε καί στά 1897 ἐκτοπίστηκε γιά 3 χρόνια μέ ἀστυνομική ἐπιτήρηση στό κυβερνεῖο τοῦ Ἀρχάγγελσκ. Τόν καιρό τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905–1907 ὀπαδός τῆς ὀπορτουμιστικῆς ἰδέας τῆς σύγκλησης «ἐργατικοῦ συνεδρίου». Συγγραφέας δυό ἄρθρων στίς συλλογές γιά τό «ἐργατικό συνέδριο», πού ἐκδόθηκαν τό 1907 ἀπό τούς μενσεβίκους τῆς Μόσχας. Ἀπό τό 1920 δέν ἔπαιρνε μέρος στήν πολιτική ζωή, δούλευε μηχανικός, ἀπό τό 1930 ἐπιστημονικός συνεργάτης καί καθηγητής σέ ἀνώτερα ἐκπαιδευτικά ἰδρύματα. – 186.

Μάσλοφ, Π.Π. (Μ) (1867–1946) – οἰκονομολόγος, σοσιαλδημοκράτης, συγγραφέας πολλῶν ἔργων γιά τό ἀγροτικό ζήτημα, μέ τά ὅποια προσπάθησε ν' ἀναθεωρήσει τό μαρξισμό, συνεργάτης τῶν περιοδικῶν «Ζίζν», «Νατσάλο» καί «Ναούτσογε Ὀμποζρένιγε». Μετά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ προδχώρησε στούς μενσεβίκους, διατύπωσε τό μενσεβίκικο πρόγραμμα «δημοτικοποίησης τῆς γῆς». Στό IV (Ἐνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἔκανε εἰσήγηση γιά τό ἀγροτικό ζήτημα ἀπό μέρος τῶν μενσεβίκων, ἐκλέχτηκε ἀπό τό συνέδριο μέλος τῆς σύνταξης τοῦ Κ.Ο. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἦταν λικβινταριστής, καί στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου σοσιαλσωβινίστης. Μετά τήν Ὀκτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἀποσύρθηκε ἀπό τήν πολιτική καί ἀσχολήθηκε μέ παιδαγωγικές καί ἐπιστημονικές ἐργασίες. Ἀπό τό 1929 τακτικό μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν τῆς ΕΣΣΔ. – 113, 116.

Μέλλερ-Ζαχομέλσκι, Α.Ν. (γεν. τό 1844) – βαρῶνος, στρατηγός τοῦ τσαρικοῦ στρατοῦ, φανατικός ἀντιδραστικός. Τό 1863 πῆρε μέρος στήν κατάπνιξη τῆς ἀπελευθερωτικῆς ἐξέγερσης τῆς Πολωνίας. Τό 1905 κατέστειλε σκληρά τήν ἐξέγερση τῶν ναυτῶν τῆς Σεβαστούπολης. Τό 1906 ἦταν ἐπικεφαλῆς τῶν ἐκκαθαριστικῶν ἐπιχειρήσεων γιά τήν κατάπνιξη τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος στή Σιβηρία. Τόν Ὀκτώβρη τοῦ 1906 διορίστηκε στρατηγός γενικός διοικητής τῆς περιοχῆς Βαλτικῆς, κατέπνιξε μέ ἀγριότητα τό

ἐπαναστατικό κίνημα τῶν λεττονῶν καί ἐσθονῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν. Στά 1909–1917 ἦταν μέλος τοῦ Κρατικοῦ συμβούλιου. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση λευκός ἐμιγκρές. – 227.

Μέρινγκ (Mehring), *Φράντς* (1846–1919) – ἐπιφανής παράγοντας τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς Γερμανίας, ἓνας ἀπό τοὺς ἡγέτες καί τοὺς θεωρητικούς τῆς ἀριστερῆς πτέρυγας τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας· ἱστορικός, δημοσιολόγος καί φιλολογικός κριτικός. Ἀπό τὰ τέλη τῆς δεκαετίας 1860–1870 ριζοσπάστης ἀστικοδημοκράτης δημοσιολόγος. Στά 1876–1882 ἀκολουθοῦσε τίς θέσεις τοῦ ἀστικοῦ φιλελευθερισμοῦ, σέ συνέχεια ἐξελίχθηκε πρὸς τὰ ἀριστερά, ἐγίνε διευθυντῆς τῆς δημοκρατικῆς ἐφημερίδας «*Volks-Zeitung*» («Ἐφημερίδα τοῦ Λαοῦ»), πάλευε ἐνάντια στό Βίσμαρκ, καί ὑπεράσπιζε τή σοσιαλδημοκρατία. Τό 1891 μπῆκε στό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τῆς Γερμανίας. Ἦταν δραστήριος συνεργάτης καί ἓνας ἀπό τοὺς διευθυντές τοῦ θεωρητικοῦ ὄργανου τοῦ κόμματος τοῦ περιοδικοῦ «*Die Neue Zeit*» («Νέοι Καιροί»). Ἀργότερα διηύθυνε τή «*Leipziger Volkszeitung*» («Λαϊκή Ἐφημερίδα τῆς Λειψίας»). Τό 1893 κυκλοφόρησε σέ ξεχωριστή ἔκδοση ἡ ἐργασία του «Ὁ Θρύλος γιά τόν Λέσσινγκ», καί τό 1897 ἡ τετράτομη «Ἱστορία τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας». Ὁ Μέρινγκ δούλευε πολύ γιά τήν ἔκδοση τῆς φιλολογικῆς κληρονομιάς τοῦ Μάρξ, τοῦ Ἐνγκελς καί τοῦ Λασσάλ· τό 1918 βγῆκε τό βιβλίο του γιά τή ζωή καί τή δράση τοῦ Κ. Μάρξ. Στά ἔργα τοῦ Μέρινγκ ὑπάρχουν πολλές παρεκκλίσεις ἀπό τό μαρξισμό, λαθεμένη ἐκτίμηση ὀρισμένων παραγόντων, ὅπως τοῦ Λασσάλ, τοῦ Σβάϊτσερ, τοῦ Μπακούνιν, ἔλλειψη κατανόησης τῆς ἐπαναστατικῆς ἀνατροπῆς πού ἔφεραν στή φιλοσοφία ὁ Μάρξ καί ὁ Ἐνγκελς. Ὁ Μέρινγκ πάλευε δραστήρια ἐνάντια στόν ὀπορτουнизмὸ καί στόν ἀναθεωρητισμὸ στίς γραμμές τῆς II Διεθνούς, κατάκρινε τόν καουτσκισμὸ, ὅμως ταυτόχρονα συμεριζόταν τὰ λάθη τῶν γερμανῶν ἀριστερῶν πού φοβοῦνταν νά ξεκόψουν ὀργανωτικά ἀπό τοὺς ὀπορτουνιστές. Ὑποστήριζε μέ συνέπεια τό διεθνισμό, χαιρέτισε τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Ἀπό τό 1919 ἦταν ἓνας ἀπό τοὺς καθοδηγητές τῆς ἐπαναστατικῆς ὀργάνωσης «Ἐνωση τοῦ Σπάρτακου» κι' ἐπαιξε σημαντικό ρόλο στήν ἴδρυση τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας. – 243, 248, 249, 251, 252–253, 272–279.

Μιλιουκόφ, *Π.Ν.* (1859–1943) – ἡγέτης τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων, ἐπιφανής θεωρητικός τῆς ρωσικῆς ἱμπεριαλιστικῆς ἀστικῆς τάξης, ἱστορικός καί δημοσιολόγος. Ἀρχισε τήν πολιτική του δράση στήν περίοδο 1890–1895· ἀπό τό 1902 ἦταν στενός συνεργάτης τοῦ περιοδικοῦ τῶν ἀστῶν φιλελεύθερων «Ὀσβομποζντένιγε» πού ἔβγαινε στό ἐξωτερικό. Τόν Ὀκτώβρη τοῦ 1905 ὑπῆρξε ἓνας ἀπό τοὺς ἰδρυτές τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων, ἔπειτα πρόεδρος τῆς ΚΕ του καί διευθυντῆς τοῦ κεντρικοῦ ὄργανου του, τῆς ἐφημερίδας «Ρέτς». Μέλος τῆς III καί IV Κρατικῆς δούμας. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ὑπουργός Ἐξωτερικῶν στήν πρώτη ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση, ἐφάρμοζε τήν ἱμπεριαλιστική πολιτική τῆς συνέχισης τοῦ πολέμου «ὡς τό νικηφόρο τέρμα». Τόν Αὔγουστο τοῦ 1917 πῆρε ἐνεργό μέρος στήν προετοιμασία τοῦ ἀντεπαναστατικοῦ κινήματος τοῦ Κορνίλοφ. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἐγίνε ἓνας ἀπό τοὺς ὀργανωτές τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης ἐνάντια στή Σοβιετική Ρωσία καί δραστήριος παράγοντας τῶν λευκῶν ἐμιγκρέδων. Ἀπό τό 1921 ἔβγαζε στό Παρίσι τήν ἐφημερίδα «Ποσλέντινιγε Νόβοστι». – 14, 15, 17, 53, 86, 105, 233–234, 320, 322, 344.

Μιραμπώ (Mirabeau), *Όνορέ Γκαμπριέλ* (1749–1791) – ένας από τούς επιφανείς παράγοντες τής γαλλικής αστικής επανάστασης του τέλους του XVIII αιώνα, κόμης. Ήταν έκφραστής τών συμφερόντων τών μετριοπαθών φιλελεύθερων κύκλων τών ευγενών τής Γαλλίας. Απόκτησε μεγάλη δημοτικότητα σαν ρήτορας με εξαιρετικό ταλέντο. Στην πορεία τής επανάστασης ήρθε σε μυστική επαφή με τήν βασιλική αυλή, προδίνοντας τά συμφέροντα του επαναστατημένου λαού. – 227, 275–276.

Μίροφ, Β. – βλ. *Ίγκοφ, Β.Κ.*

Μόμμσεν (Mommsen), *Τεόντορ* (1817–1903) – γνωστός γερμανός αστός ιστορικός, συγγραφέας μιᾶς σειράς εργασιών για τήν ιστορία τής Αρχαίας Ρώμης και τήν ιστορία του ρωμαϊκού δικαίου. Από τό 1858 καθοδηγοῦσε τήν ἔδρα τής ρωμαϊκής ιστορίας στό Πανεπιστήμιο του Βερολίνου. Ήταν βουλευτής τής Πρωσικής Λάνταγκ και στά 1881–1884 βουλευτής του γερμανικού Ράϊχσταγκ. Ανήκε σε διάφορα κόμματα τής φιλελεύθερης αστικής τάξης. – 61.

Μόστ (Most), *Γιόχαν Ίωσήφ* (1846–1906) – γερμανός σοσιαλδημοκράτης, αργότερα αναρχικός, εργάτης βιβλιοδέτης. Στά 1860–1870 προσχώρησε στό εργατικό κίνημα, συνδέθηκε με τή σοσιαλδημοκρατία, έγινε δημοσιογράφος· στά 1874–1878 εκλέχτηκε βουλευτής του Ράϊχσταγκ. Στή θεωρία ό Μόστ ήταν όπαδός του Ντύρινγκ, στην πολιτική εφαρμόζε τήν αναρχική ιδέα τής «προπαγάνδας με τή δράση», θεωρούσε δυνατή τήν άμεση προλεταριακή επανάσταση. Τό 1878 μετά τήν έκδοση του έκτακτου νόμου ενάντια στους σοσιαλιστές, ό Μόστ κατέφυγε στό Λονδίνο, όπου ἔβγαζε τήν αναρχική ἔφημερίδα «Freiheit» («Έλευθερία») για τήν όποία ό Μάρξ ἔγραφε: «Έμεϊς δέν κατηγοροῦμε τόν Μόστ ότι ἡ ἔφημερίδα του “Freiheit” εἶναι ὑπερβολικά επαναστατική. Έμεϊς τόν κατηγοροῦμε γιατί σ’ αὐτή δέν ὑπάρχει ἴχνος επαναστατικοῦ περιεχομένου, ἀλλά μόνο επαναστατική φρασεολογία» (Κ. Μάρξ και Φ. Ένγκελς. “Απαντα, ρωσ. ἔκδ., τόμ. XXVII, σελ. 63, 1935). Από τίς στήλες τής ἔφημερίδας ό Μόστ καλοῦσε τούς εργάτες νά χρησιμοποιούν τήν ατομική τρομοκρατία πού τήν θεωρούσε σαν τό πιό αποτελεσματικό μέσο επαναστατικής πάλης. Τό 1882 ό Μόστ κατέφυγε στις ΕΠΑ, όπου συνέχισε τήν έκδοση τής «Freiheit». Στά ἑπόμενα χρόνια αποσύρθηκε από τό εργατικό κίνημα. – 248, 249.

Μπακούνιν, Α.Ι. (γεν. στά 1874) – καντέτος γαιοκτήμονας, γιατρός, ανεπιός του γνωστού θεωρητικοῦ του αναρχισμοῦ Μ.Α. Μπακούνιν. Βουλευτής στη ΙΙ Κρατική δούμα από τό κυβερνεῖο Τβέρ. Μετά τήν Όχτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση ἔφυγε στό ἑξωτερικό. – 215.

Μπακούνιν, Μ.Α. (1814–1876) – ένας από τούς θεωρητικούς του αναρχισμοῦ. Από τό 1840 ζούσε στό ἑξωτερικό, επέκρινε με δριμύτητα τό απολυταρχικό δουλοπαροικιακό καθεστώς τής Ρωσίας· τό 1844 ἡ τσαρική Σύγκλητος του ἀφαίρεσε τόν τίτλο του ευγενῆ, όλα τά περιουσιακά του δικαιώματα και τόν καταδίκασε ἑρήμην σε καταναγκαστικά ἔργα. Τό 1848 πήρε μέρος στην ἑξέγερση τής Πράγας, τό Μάη του 1849 καθοδηγοῦσε τήν ἑξέγερση τής Δρέσδης, πιάστηκε και τό 1851 παραδόθηκε στην τσαρική κυβέρνηση. Όταν ἦταν στις φυλακές του Πετροπάβλοβσκ και ὕστερα στό φρούριο του Σλίσελμπουργκ, ἔγραψε τήν «Έξομολόγησή» του προς τόν Νικόλαο Α΄ και

τό γράμμα μετανοίας προς τόν 'Αλέξανδρο Β', μέ τά ὁποῖα ἀποκήρυσσε τίς ἐπαναστατικές του ἀντιλήψεις· τό 1857 στάλθηκε σέ ἰσόβια ἐξορία στή Σιβηρία, ἀπ' ὅπου τό 1861 δραπέτευσε στό ἐξωτερικό. Βοήθησε τήν Πολωνική ἀπελευθερωτική ἐξέγερση τοῦ 1863–1864. Ἀπό τό 1868 ἔπαιρνε μέρος στή δράση τῆς I Διεθνούς, στούς κόλπους τῆς ὁποίας ὀργάνωσε μυστική ἔνωση τῶν ἀναρχικῶν («Ἐνωση τῆς σοσιαλιστικῆς δημοκρατίας») πού προσπάθησε νά τήν ἀντιτάξει στή Διεθνή καί ν' ἀρπάξει τήν καθοδήγηση τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου στά χέρια του, χωρίς νά σταματήσει «μπροστά σ' ὁποιαδήποτε μέσα, σ' ὁποιαδήποτε δολιότητα· τό ψέμα, ἡ συκοφαντία, ὁ ἐκφοβισμός, τό πισώπλατο χτύπημα, ὅλα αὐτά ἀποτελοῦν ἐξίσου χαρακτηριστικά γνωρίσματα του» (Κ. Μάρκ καί Φ. Ἐνγκελς. "Ἐνγκελς". Ἀπαντα, ρωσ. ἔκδ., τόμ. XIII, μέρος II, 1940, σελ. 539). Γιά τήν ἀποδιοργανωτική του δράση ὁ Μπακούνιν τό 1872, μέ ἀπαίτηση τοῦ Μάρξ, διαγράφηκε ἀπό τή Διεθνή.

«Ὁ Μπακούνιν –ἔγραφε ὁ Ἐνγκελς– ἔχει μιά ἰδιόμορφη θεωρία, ἕνα μίγμα προυντονισμοῦ καί κομμουνισμοῦ...» (Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Διαλεκτικά γράμματα, ρωσ. ἔκδ., 1953, σελ. 277). Τήν ἰδέα τῆς συλλογικῆς ἰδιοκτησίας στά μέσα παραγωγῆς ὁ Μπακούνιν τή συνδύαζε μέ τήν ἀναρχική «ἀπόλυτη ἐλευθερία» τοῦ ἀτόμου. Ὁ Μπακούνιν ἐκφράζοντας τά συμφέροντα τοῦ λοῦμπεν προλεταριάτου καί τῆς μικροαστικῆς τάξης, ζητοῦσε τήν κατάργηση τοῦ κράτους, θεωρώντας ὅτι σ' αὐτό καί ὄχι στίς καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγῆς βρίσκεται τό βασικό κακό τῆς ἀστικῆς κοινωνίας. Ἀρνούμενος τόν κοσμοϊστορικό ρόλο τοῦ προλεταριάτου, θεωροῦσε σάν πῶς κατάλληλες γιά τήν ἀναρχική κοινωνική ἐπανάσταση τίς καθυστερημένες χῶρες, ὅπου ὑπερτεροῦσε ἡ ἀγροτιά. Κατά τή γνώμη του, ἡ ἐπανάσταση θά ἔπρεπε νά ἔχει σάν ἀποτέλεσμα «τήν ἐξίσωση τῶν τάξεων», τή συνένωση τῶν «ἐλεύθερων κοινοτήτων». Ὁ Κ. Μάρξ καί ὁ Φ. Ἐνγκελς ἔκαναν ἀποφασιστική πάλη ἐναντία στόν Μπακούνιν, ξεσκεπασαν τήν ἀντιδραστική οὐσία τοῦ μπακουνισμοῦ πού ἀποτελοῦσε –σύμφωνα μέ τόν ὀρισμό τοῦ Β.Ι. Λένιν– τήν κοσμοαντίληψη τοῦ «μικροαστοῦ πού δέν ἔχει πιά ἐλπίδα σωτηρίας» (Ἀπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 18ος, σελ. 11). – 260.

Μπάσκιν, Γ.Ι. (1866–1940) – γνωστός στατιστικός, δημοσιολόγος, μέλος τοῦ Λαϊκοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος ἐργασίας. Ἀπό τό 1890 ἐργαζόταν στή στατιστική ὑπηρεσία τῶν ζέμιστρο τῶν κυβερνεῖων Βιάτκα, Βλαντίμιρ καί Πέρμ. Στά 1905–1906 διεύθυνε τή σύνταξη τῆς ἐφημερίδας «Πέρμσκι Κράϊ». Σάν βουλευτής τῆς II Κρατικῆς δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο τοῦ Πέρμ, ἦταν μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς προϋπολογισμοῦ καί τῆς Ἀγροτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Δούμας, μίλησε ἐπανελημμένα γιά τό ἀγροτικό ζήτημα. Ἀπό τό 1910 ἄρχισε νά δουλεύει στό ζέμιστρο τῆς Σαμάρας σάν προϊστάμενος τοῦ Τμήματος στατιστικῆς. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί ὡς τό 1927 δούλευε στό Γραφεῖο στατιστικῆς τοῦ κυβερνεῖου Σαμάρας. – 131, 154.

Μπέκκερ (Becker), Γιόχαν Φίλιπ (1809–1886) – παράγοντας τοῦ γερμανικοῦ καί τοῦ διεθνούς ἐργατικοῦ κινήματος, φίλος καί συνεργάτης τοῦ Κ. Μάρξ καί τοῦ Φ. Ἐνγκελς, στά νιάτα του ἐργάτης κατασκευαστής βουρτσῶν. Ὁ Μπέκκερ πῆρε ἐνεργό μέρος στήν ἐπανάσταση τοῦ 1848–1849, διοικοῦσε τή λαϊκή ἐθνοφρουρά στή διάρκεια τῆς ἐξέγερσης τοῦ Μπάντεν Πφάλτς. Μετά τήν ἥττα τῆς ἐπανάστασης ὁ Μπέκκερ, πού πάλευε ὡς τότε, ὅπως λέει ὁ Ἐνγκελς, «σάν συνηθισμένος δημοκράτης ρεπουμπλικάνος» προσχώρησε στόν προλεταριακό σοσιαλισμό τοῦ Μάρξ καί τοῦ Ἐνγκελς, πῆρε μέρος στήν ὀργάνωση τῆς I Διεθνούς (1864), ἦταν διευθυντής τοῦ περιοδικοῦ

«Vorbote» («Προάγγελος»), ὄργάνου τῶν γερμανικῶν τμημάτων τῆς Διεθνoῦς στήν Ἑλβετία. Ὁ Μπέκκερ υπεράσπιζε στή Διεθνή τή γραμμή τοῦ Μάρξ, ἄν καί σέ μιά σειρά περιπτώσεις, ἰδιαίτερα στήν πρώτη περίοδο τῆς πάλης ἐνάντια στόν ἀναρχισμό, παρουσίασε θεωρητική ἀνωριμότητα καί ταλαντεύσεις. – 243, 261.

Μπέμπελ (Bebel), *Ἄουγκουστ* (1840–1913) – ἓνας ἀπό τοὺς πῖο ἐπιφανεῖς παράγοντες τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας καί τῆς II Διεθνoῦς, ἐργάτης τορναδόρος. Ἄρχισε τήν πολιτική δράση στά 1860–1865· ἦταν μέλος τῆς I Διεθνoῦς. Τό 1869 μαζί μέ τόν Β. Λήμπκνεχτ ἱδρυσε τό Σοσιαλδημοκρατικό ἐργατικό κόμμα τῆς Γερμανίας («ἄϊζεναχικοί»)· ἐκλέχτηκε ἐπανειλημμένα βουλευτής τοῦ Ράϊχσταγκ, πάλευε γιά τό δημοκρατικό δρόμο συνένωσης τῆς Γερμανίας, ξεσκέπαζε τήν ἀντιδραστική ἐσωτερική καί ἐξωτερική πολιτική τῆς κυβέρνησης τοῦ Κάιζερ. Τόν καιρό τοῦ γαλλο-πρωσικοῦ πολέμου πῆρε διεθνιστική θέση, ὑποστήριζε τήν Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ. Στά 1890–1900 καί στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1900–1910 πολέμησε τό ρεφορμισμό καί τόν ἀναθεωρητισμό στίς γραμμές τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ὁ Β.Ι. Λένιν θεωροῦσε τοὺς λόγους τοῦ Μπέμπελ ἐνάντια στοὺς μπερνσταϊνικούς σάν «ὑπόδειγμα υπεράσπισης τῶν μαρξιστικῶν ἀπόψεων καί πάλης γιά τόν πραγματικά σοσιαλιστικό χαρακτήρα τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος» (Ἄπαντα, 4η ρωσ. ἐκδ., τόμ. 19ος, σελ. 268). Ὁ Μπέμπελ, ὄντας προικισμένος δημοσιολόγος καί λαμπρός ρήτορας, ἄσκησε σημαντική ἐπίδραση στήν ἀνάπτυξη τοῦ γερμανικοῦ καί τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Στήν τελευταία περίοδο τῆς δράσης του ὁ Μπέμπελ ἔκανε μιά σειρά λάθη κεντριστικοῦ χαρακτήρα (ἀνεπαρκῆς πάλη ἐνάντια στοὺς ὀπορτουνιστές, ὑπερεκτίμηση τῆς σημασίας τῶν κοινοβουλευτικῶν μορφῶν πάλης κ.ἄ.). – 249, 251, 252, 257, 258, 259, 340–341.

Μπερέζιν, *Μ.Ε.* (1864–1933) – τρουντοβίκος, στατιστικός. Ἄρχισε τήν ἐπαναστατική του δράση ἀπό τά τέλη τῆς δεκαετίας 1880–1890 στό Καζάν. Τό 1892 πιάστηκε γιά προπαγάνδα ἀνάμεσα στοὺς ἐπαγγελματοβιοτέχνες καί ἐξορίστηκε στό Ἰβάνοβο Βοζνεσένσκ μέ τήν ἐπιτήρηση τῆς ἀστυνομίας. Τό 1897 πιάστηκε ξανά στήν Ὀδησσό καί ἐξορίστηκε στό κυβερνεῖο τῆς Βιάτκα. Ἀπό τό 1903 δούλευε προϊστάμενος τοῦ Τμήματος στατιστικῆς τῶν ἀσφαλίσεων στή διοίκηση τῶν ζέμστρο τοῦ κυβερνεῖου Σαράτοφ. Τό 1905 στό Σαράτοφ πῆρε μέρος στή σύγκληση τοῦ συνεδρίου περιοχῆς τῆς Ἀγροτικῆς ἐνώσης καί στήν ἱδρυση τῆς Ἐργασιακῆς ὀμάδας. Βουλευτής στή II Κρατική δούμα ἀπό τήν πόλη Σαράτοφ. Ἐκλέχτηκε ἀντιπρόεδρος τῆς Δούμας, συμμετεῖχε σέ μιά σειρά ἐπιτροπές τῆς Δούμας. Ἀπό τό 1918 μέλος τῆς Διεύθυνσης τῆς συνεταιριστικῆς ἀσφαλιστικῆς ἐνώσης, σύμβουλος στά ζητήματα στατιστικῆς τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐργασίας, σύμβουλος τῶν Κρατικῶν ἀσφαλίσεων τῆς ΣΟΣΔΡ. – 207.

Μπέρνς (Burns), *Τζών Ἐλλιοτ* (1858–1943) – ἄγγλος πολιτικός παράγοντας. Στή δεκαετία 1880–1890 ἦταν ἓνας ἀπό τοὺς καθοδηγητές τῶν τρέντ-γιούνιον, πῆρε μέρος σέ μιά σειρά ἀπεργίες, καθώς καί στή μεγάλη ἀπεργία τῶν λιμενεργατῶν τοῦ Λονδίνου τό 1889. Ἦταν μέλος τῆς Σοσιαλδημοκρατικῆς ὀμοσπονδίας τῆς Ἀγγλίας, ὅμως σύντομα ἀποχώρησε ἀπ' αὐτήν. Τό 1889 ἔγινε μέλος τοῦ Συμβούλιου τῆς κομητείας τοῦ Λονδίνου. Τό 1892 ἐκλέχτηκε στό κοινοβούλιο, ὅπου πάλευε ἐνάντια στά συμφέροντα τῆς ἐργατικῆς τάξης καί ὑπέρ τῆς συνεργασίας μέ τοὺς καπιταλιστές. Στά 1904–1914

ήταν ύπουργός τοπικής αυτόδιοίκησης και ύστερα ύπουργός Έμπορίου (1914). Ό Β.Ι. Λένιν χαρακτήρισε τόν Μπέρνς σάν έναν από τούς «άνοιχτούς προδότες τής εργατικής τάξης, πού πουλήθηκαν στήν άστική τάξη γιό μιά ύπουργική θεσούλα» (Άπαντα, 4η ρωσ. έκδ., τόμ. 15ος, σελ. 215). Τόν Αύγουστο του 1914 παραιτήθηκε και μετέπειτα δέν έπαιζε δραστήριο πολιτικό ρόλο. – 258.

Μπέρνσταϊν (Bernstein), Έντουαρντ (1850–1932) – ήγέτης τής άκρας όπορτουνιστικής πτέρυγας τής γερμανικής σοσιαλδημοκρατίας και τής ΙΙ Διεθνούς, θεωρητικός του άναθεωρητισμού και του ρεφορμισμού. Έπαιρνε μέρος στό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα από τό 1875 και βρισκόταν κάτω από τήν έπιροή του Ντύρινγκ. Από τό 1881 ώς τό 1889 ήταν διευθυντής του παράνομου κεντρικού όργάνου του Σοσιαλδημοκρατικού κόμματος τής Γερμανίας «Der Sozialdemokrat» («Ό Σοσιαλδημοκράτης»). Στά 1896–1898 δημοσίευσε στό περιοδικό «Die Neue Zeit» («Νέοι Καιροί») μιά σειρά άρθρα μέ τόν τίτλο «Προβλήματα του σοσιαλισμού», πού βγήκαν κατόπιν σέ βιβλίο μέ τόν τίτλο «Οί προϋποθέσεις του σοσιαλισμού και τά καθήκοντα τής σοσιαλδημοκρατίας», όπου άναθεωρούσε άνοιχτά τίς φιλοσοφικές, οικονομικές και πολιτικές βάσεις του επαναστατικού μαρξισμού. Ό Μπέρνσταϊν άρνιόταν τή μαρξιστική θεωρία τής ταξικής πάλης, τή διδασκαλία γιά τό άναπόφευκτο τής κατάρευσης του καπιταλισμού, γιά τή σοσιαλιστική επανάσταση και τή δικτατορία του προλεταριάτου. «Γιά τήν επανάσταση του προλεταριάτου ό όπορτουνιστής ξέμαθε και νά σκέπτεται», έγραφε ό Β.Ι. Λένιν, έχοντας ύπόψη του τόν Μπέρνσταϊν (Άπαντα, 4η ρωσ. έκδ., τόμ. 25ος, σελ. 400). Ό Μπέρνσταϊν διακήρυξε σάν μοναδικό καθήκον του εργατικού κινήματος τή πάλη γιά μεταρρυθμίσεις, πού άποβλέπουν στή «βελτίωση» τής οικονομικής κατάστασης των εργατών μέσα στά πλαίσια του καπιταλισμού, έδωσε τήν όπορτουνιστική διατύπωση «τό κίνημα είναι τό πών, ό τελικός σκοπός δέν είναι τίποτε». Οί θεωρητικές άντιλήψεις και ή όπορτουνιστική πρακτική δράση του Μπέρνσταϊν και των όπαδών του όδήγησαν στήν άνοιχτή προδοσία των συμφερόντων τής εργατικής τάξης πού όλοκληρώθηκε στήν περίοδο του πρώτου παγκόσμιου πολέμου μέ τή χρεωκοπία τής ΙΙ Διεθνούς. Στά έπόμενα χρόνια ό Μπέρνσταϊν συνέχισε τήν πάλη του ένάντια στό μαρξισμό, ύποστήριζε τήν πολιτική τής ιμπεριαλιστικής άστικής τάξης, καταπολεμούσε τήν Όχτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση και τό Σοβιετικό κράτος. – 110, 248, 249, 250, 252, 253.

Μπιγκλόφ, Μουχαμέτ Άκράμ Μουχαμμεντζάνοβιτς (γεν. τό 1871) – τσιφλικάς, καντέτος, βουλευτής τής ΙΙ Κρατικής δούμας από τό κυβερνείο Ούφά. Ήταν ζέμσκι νατσάλνικ*, πρόεδρος τής Διοίκησης των ζέμστβο του νομού Μπελεμπί. Μέλος τής Έπιτροπής προϋπολογισμού τής Δούμας. Μετά τήν Όχτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση πάλευε ένάντια στή Σοβιετική έξουσία. – 215.

Μπογκντάνοφ, Α. (Μαλινόφσκι, Α.Α. Μαξίμοφ, Ν.) (1873–1928) σοσιαλδημοκράτης, φιλόσοφος, κοινωνιολόγος, οικονομολόγος. Είχε σπουδάσει γιατρός. Στά 1890–1900 έπαιρνε μέρος στή δουλιά των σοσιαλδημοκρατικών όμίλων (στήν Τούλα). Μετά τό ΙΙ συνέδριο του ΣΔΕΚΡ προσχώρησε στους

* Ζέμσκι νατσάλνικ – ευγενής μέ διοικητικές και άστυνομικές άρμοδιότητες. Σημ. μετ.

μπολσεβίκους. Σάν μέλος τοῦ Γραφείου τῶν Ἐπιτροπῶν τῆς Πλειοψηφίας δούλεψε στή Ρωσία γιά τήν προετοιμασία τοῦ III συνεδρίου τοῦ κόμματος, στό ὁποῖο ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ. Ἦταν μέλος τῶν Συντακτικῶν ἐπιτροπῶν τῶν μπολσεβίκικων ὀργάνων «Βπεριόντ» καί «Προλετάρι», καί ἓνας ἀπό τοὺς διευθυντές τῆς μπολσεβίκικης ἐφημερίδας «Νόβαγια Ζίζν». Πῆρε μέρος στίς ἐργασίες τοῦ V συνεδρίου (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης ἦταν ἐπικεφαλῆς τῶν ὀτσοβιστῶν, ἡγέτης τῆς ὁμάδας «Βπεριόντ» πού τάχθηκε ἐναντία στόν Λένιν καί στό κόμμα. Στά ζητήματα τῆς φιλοσοφίας προσπάθησε νά δημιουργήσει ἓνα δικό του σύστημα, τόν «ἐμπειριομονισμό» (μιά παραλλαγή τῆς ὑποκειμενιστικῆς ἰδεαλιστικῆς φιλοσοφίας τοῦ Μάχ, συγκαλυμμένης μέ ψευδομαρξιστική ὀρολογία) πού τό ἐπέκρινε δριμύτατα ὁ Λένιν στό ἔργο του «Ἵλισμός καί ἐμπειριοκριτικισμός». Στή σύσκεψη τῆς πλατιάς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι», τόν Ἰούνη τοῦ 1909, ὁ Μπογκντάνοφ διαγράφηκε ἀπό τό Μπολσεβίκικο κόμμα. Μετά τήν Ὀκτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν ἓνας ἀπό τοὺς ὀργανωτές καί ἐμπνευστές τῆς «Προλετκούλτ», δούλεψε στό Προλεταριακό πανεπιστήμιο. Ἀπό τό 1926 διευθυντής τοῦ Ἰνστιτούτου μετάγγισης αἵματος πού ἱδρυσε ὁ ἴδιος. – 321.

Μπογκντάνοφ, Ν.Ν. (γεν. στά 1875) – τσιφλικάς, καντέτος, βουλευτής τῆς II Κρατικῆς δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο Ριαζάν. Ἦταν μέλος τῆς Διοίκησης τῶν ζέμστβο τοῦ νομοῦ Ρανενμπούργκ, μέλος τῆς Διοίκησης τῶν ζέμστβο τοῦ κυβερνεῖου (ἀπ' τά 1905), ἐπίτιμος εἰρηνοδίκης. Στή Δούμα ἦταν μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς δημόσιας ἐκπαίδευσης. – 215.

Μπογκουσλάβσκι, Π.Ρ. (γεν. τό 1854) – τσιφλικάς, καντέτος, βουλευτής τῆς II Κρατικῆς δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο Χαρκόβου. Ζέμσκι νατσάλνικ τοῦ νομοῦ Χαρκόβου. Ἀργότερα μέλος τῆς Διοίκησης τῶν ζέμστβο τοῦ νομοῦ Χαρκόβου, ἐκλεγμένο μέλος τοῦ ζέμστβο τοῦ νομοῦ καί τοῦ κυβερνεῖου. Τό 1917 ἦταν μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς περιοχῆς Χαρκόβου τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων. – 215.

Μποροντίν, Ν.Α. (γεν. στά 1861) – στατιστικός, ἐρευνητής τῆς περιοχῆς Οὐραλίων. Ἀπό τό 1894 συνεργάτης τῆς ἐφημερίδας «Ρούσκιγε Βέντομοστι», στά 1901–1904 διευθυντής καί ἐκδότης τῆς ἐφημερίδας «Βέστνικ Καζάτσγιχ Βόϊσκ», πού ἔβγαине στήν Πετρούπολη (ἀπό τόν Αὐγουστο τοῦ 1903 «Ὀμπλασννόγε Ὀμποζρένιγε ἰ Βέστνικ Καζάτσγιχ Βόϊσκ»). Ὑπηρέτησε στό Ὑπουργεῖο Γεωργίας καί Δημοσίων κτημάτων. Βουλευτής τῆς I Κρατικῆς δούμας ἀπό τήν περιοχή Οὐραλίων. Στή Δούμα ἀνῆκε στό Κόμμα τῶν καντέτων. Συγγραφέας τοῦ βιβλίου «Ἡ Κρατική δούμα σέ ἀριθμούς» πού κυκλοφόρησε τό 1906. Στή διάρκεια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου πῆρε μέρος στή δουλιὰ διάφορων ἀστικῶν ὀργανώσεων (Ἐνωση τῶν πόλεων, Σύλλογος προσέγγισης μεταξύ Ρωσίας καί Ἀμερικῆς κ.ἄ.). Μετά τήν Ὀκτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν ἀντιπρόσωπος τοῦ ἀντεπαναστατικοῦ τμήματος τῶν κοζάκων τῶν Οὐραλίων στήν «κυβέρνηση» τοῦ Κολτσάκ. – 78.

Μπουλγκάκοφ, Σ.Ν. (1871–1944) – ἀστός οἰκονομολόγος, ἰδεαλιστής φιλόσοφος. Στά 1890–1900 ἦταν «νόμιμος μαρξιστής». Προσπαθοῦσε ν' ἀναθεωρήσει τή διδασκαλία τοῦ Μάρξ γιά τό ἀγροτικό ζήτημα, ἐξηγοῦσε τήν ἐξαθλίωση τῶν λαϊκῶν μαζῶν μέ τό λεγόμενο «νόμο τῆς φθίνουσας γονιμότη-

τας τοῦ ἐδάφους». Μετά τήν ἐπανάσταση τοῦ 1905–1907 προσχώρησε στους καντέτους, κήρυττε τό φιλοσοφικό μυστικισμό, συνεργαζόταν στήν ἀντεπαναστατική συλλογή «Βέχι». Τό 1918 ἔγινε παπάς. Τό 1922 γιά τήν ἀντεπαναστατική του δράση ἀπελάθηκε στό ἐξωτερικό, ὅπου ἔκανε ἐχθρική προπαγάνδα ἐνάντια στήν ΕΣΣΔ. – 228.

Μπράκκε (Brache), *Βίλχελμ* (1842–1880) – γερμανός σοσιαλιστής, ἐκδότης καί ἔμπορος βιβλίων· ἀπό τό 1865 μέλος τῆς Γενικῆς Γερμανικῆς ἐργατικῆς ἔνωσης, ἕνας ἀπό τούς ἰδρυτές καί καθοδηγητές τοῦ Κόμματος τῶν αἰζεναχικῶν (1869). Τό Σεπτέμβρη τοῦ 1870, ἐπειδή ἡ Κεντρική ἐπιτροπή τοῦ κόμματος κυκλοφόρησε τό Μανιφέστο ἐνάντια στόν πόλεμο μέ τή Γαλλία, φυλακίστηκε τρεῖς μήνες σέ φρούριο καί ἀπολύθηκε τό Μάρτη τοῦ 1871. Ἦταν ἕνας ἀπό τούς βασικούς ἐκδότες καί ἐκλαϊκευτές τοῦ κομματικοῦ τύπου. – 249.

Μπράμ, Α.– βλ. Κριλένκο, Ν.Β.

Μπρούζς (Brousse), *Πώλ Λουϊ Μαρί* (1844–1912) – γάλλος σοσιαλιστής ἕνας ἀπό τούς θεωρητικούς τοῦ σοσιαλ-ρεφορμισμού. Πῆρε μέρος στήν Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ τό 1871. Μετά τήν πτώση τῆς Κομμούνας κατέφυγε στήν Ἰσπανία, μετά στήν Ἑλβετία· ἐκεῖ γνωρίστηκε μέ τόν Μ.Α. Μπακούνιν καί προσχώρησε στους ἀναρχικούς. Ἐπιστρέφοντας στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1880–1890 στή Γαλλία, μπῆκε στό Ἐργατικό κόμμα, ὅπου ἔκανε λυσσαλέα πάλη ἐνάντια στή μαρξιστική κατεύθυνση, ἔγινε ἕνας ἀπό τούς θεωρητικούς καί τούς καθοδηγητές τῶν ποσομπιλιστῶν πού ἀποτραβοῦσαν τό προλεταριάτο ἀπό τίς ἐπαναστατικές μεθόδους πάλης. Ἦταν μέλος τοῦ Δημοτικοῦ Συμβούλιου τοῦ Παρισιοῦ. Ἀπό τό 1890 κι' ὕστερα δέν ἔπαιζε κανένα ρόλο στό γαλλικό ἐργατικό κίνημα. – 252.

N

N.P. – βλ. Ροζκόφ, Ν.Α.

Ναλίθκιν, Β.Π. (1852 – πέθανε γύρω στά 1918) – κοινωνικός παράγοντας, συγγραφέας, ἔγραψε ἐργασίες γιά τήν ἱστορία τοῦ Χανάτου τῆς Κοκάνδης. Ἦταν διευθυντής τῶν λαϊκῶν σχολῶν τῆς περιοχῆς Τουρκεστάν, ὑπηρέτησε βοηθός τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητῆ τοῦ κυβερνεῖου τῆς περιοχῆς Φεργκανᾶ. Βουλευτής τῆς II Κρατικῆς δούμας ἀπό τήν πόλη τῆς Τασκέντης, στή Δούμα προσχώρησε στους σοσιαλδημοκράτες (μενσεβίκους)· μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπερωτήσεων καί τῆς Ἐπιτροπῆς τοπικῆς διοίκησης καί αὐτοδιοίκησης. Τό 1917 ἐπίτροπος τῆς ἀστικῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης στό Τουρκεστάν· ἔκανε ἐπίμονη πάλη ἐνάντια στους μπολσεβίκους. – 231.

Ναμπόκοφ, Β.Ντ. (1869–1922) – ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές καί τούς ἡγέτες τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων, μέλος τῆς ΚΕ του. Ἀπό τό 1901 διευθυντής τῆς ἐφημερίδας τῶν νομικῶν «Πράβο», ἀστικοφιλελεύθερης κατεύθυνσης καί τοῦ περιοδικοῦ «Βέστνικ Πράβα». Πῆρε μέρος στά συνέδρια τῶν ζέμστμπού ἔγιναν στά 1904–1905. Διευθυντής καί ἐκδότης τοῦ ἐβδομαδιαίου ὀργά-

νου «Βέστνικ Πάρτι Ναρόντνοϊ Σβομπόντι», καθώς επίσης και τῆς ἔφημερίδας «Ρέτς», κεντρικοῦ ὄργανου τῶν καντέτων· μέλος τῆς I Κρατικῆς δούμας ἀπό τὴν Πετρούπολη. Μετά τὴν ἀστικοδημοκρατικὴ ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦταν διευθυντὴς ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων τῆς ἀστικῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης. Μετά τὴν Ὀχτωβριανὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση πάλευε δραστήρια ἐνάντια στὴ Σοβιετικὴ ἐξουσία, ἦταν ὑπουργὸς Δικαιοσύνης στὴ λεγόμενη κυβέρνησις τῆς Περιοχῆς Κριμαίας πού εἶχε ὀργανωθεῖ ἀπὸ τοὺς λευκοφρουρίτες· ἀργότερα κατέφυγε στὸ Βερολίνο· ἔπαιρνε μέρος στὴν ἔκδοσις τῆς δεξιᾶς καντέτικης ἔφημερίδας τῶν ἐμιγκρέδων «Ρούλ». – 320, 344.

Νεγκόρεφ, – βλ. Ἰορντάνσκι, Ν.Ι.

Ντάβιντ (David), *Ἐντουαρντ* (1863–1930) – ἓνας ἀπὸ τοὺς ἡγέτες τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας, οἰκονομολόγος. Τὸ 1894 ἔγινε μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς γιὰ τὴν προετοιμασίαν τοῦ ἀγροτικοῦ προγράμματος τοῦ κόμματος, ἀκολουθοῦσε θέσεις ἀναθεώρησης τῆς μαρξιστικῆς διδασκαλίας γιὰ τὸ ἀγροτικὸ ζήτημα, προσπαθοῦσε ν' ἀποδείξει τὴ σταθερότητα τοῦ μικροῦ ἀγροτικοῦ νοικοκυριοῦ στὸν καπιταλισμὸν. Ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς ἰδρυτὲς τοῦ περιοδικοῦ τῶν γερμανῶν ὀπορτουניστῶν «Sozialistische Monatshefte» («Μηνιαία Σοσιαλιστικὴ Ἐπιθεώρηση»). Τὸ 1903 ἔβγαλε τὸ βιβλίον «Ὁ σοσιαλισμὸς καὶ ἡ ἀγροτικὴ οἰκονομία» πού ὁ Β.Ι. Λένιν τὸ χαρακτήρισε «σάν τὸ κυριότερον ἔργον τοῦ ἀναθεωρητισμοῦ στὸ ἀγροτικὸ ζήτημα». Ἀπὸ τὸ 1903 βουλευτὴς τοῦ Ράϊχσταγκ. Στὰ χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν σοσιαλ-σωβινιστὴς. Τὸ 1919 μπῆκε στὴν πρώτη κυβέρνησις συνασπισμοῦ τῆς Γερμανικῆς δημοκρατίας, στὰ 1919–1920 ἦταν ὑπουργὸς Ἐσωτερικῶν, στὰ 1922–1927 ἀντιπρόσωπος τῆς κυβέρνησης στὸ Ἔσσεν· ὑποστήριζε τίς ρεβανσιστικὰς ἐπιδιώξεις τοῦ γερμανικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ, καὶ ἦταν ἐχθρὸς τῆς ΕΣΣΔ.

Ὁ Β.Ι. Λένιν χαρακτήριζε τὸν Ντάβιντ σάν ὀπορτουνιστὴ «πού ὅλη του ἡ ζωὴ εἶναι ἀφιερωμένη στὴν ἀστικὴ διαφθορὰ τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος» (Ἄπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 242). – 272, 399–400.

Ντάν, *Φ.Ι.* (*Γκούρβιτς*, *Φ.Ι.*) (1871–1947) – ἓνας ἀπὸ τοὺς ἡγέτες τῶν μενσεβίκων, γιατρός. Ἐπαιρνε μέρος στὸ σοσιαλδημοκρατικὸ κίνημα ἀπὸ τὴν περίοδο τοῦ 1890–1900, ἦταν μέλος τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης «Ἐνωσις ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς ἐργατικῆς τάξης». Ἐπανεπιλημμένα πιάστηκε καὶ ἐξορίστηκε· τὸ Σεπτέμβριον τοῦ 1903 δραπέτευσε στὸ ἐξωτερικόν, ὅπου προσχώρησε στοὺς μενσεβίκους. Ὁ Ντάν πῆρε μέρος στὸ IV (Ἐνωτικόν) καὶ στὸ V (τοῦ Λονδίνου) συνέδριον τοῦ ΣΔΕΚΡ καθὼς καὶ σὲ μίαν σειράν συνδιασκέψεων. Στὰ χρόνια τῆς ἀντίδρασης καὶ τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἦταν ἐπικεφαλῆς μιᾶς ὀμάδας λικβινταριστῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ, διηύθυνε τὴν ἔφημερίδα «Γκόλος Σοτσιάλ-Ντεμοκράτα». Τὸν καιρὸν τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἀμυνίτης. Μετά τὴν ἀστικοδημοκρατικὴ ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἔγινε μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης, μέλος τοῦ Προεδρείου τῆς ΚΕΕ τῆς πρώτης περιόδου, ὑποστήριξε τὴν ἀστικὴν Προσωρινὴν Κυβέρνησιν. Μετά τὴν Ὀχτωβριανὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση καταπολεμοῦσε τὴ Σοβιετικὴ ἐξουσία. Στίς ἀρχὰς τοῦ 1922 ἀπελάθηκε στὸ ἐξωτερικόν σάν ἀδιάλλακτος ἐχθρὸς τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους. – 13–14, 88, 93, 195, 307, 308–309, 310, 318, 319, 320–321, 322, 344, 370.

Ντελάροφ, Ντ.Ι. (γεν. τό 1864) – λαϊκός σοσιαλιστής, γεωπόνος, βουλευτής τῆς ΙΙ Κρατικῆς δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο Βιάτκα. Ὁργανωτής τῶν πιστωτικῶν συνεταιρισμῶν τοῦ κυβερνεῖου Βιάτκα. Στή Δούμα ἦταν μέλος τῆς Δημοσιονομικῆς καί τῆς Ἀγροτικῆς ἐπιτροπῆς. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἐργαζόταν στό Ἰνστιτοῦτο Γαλακτοκομίας τῆς Βολογκντά. – 228.

Ντεσνίτσκι, Β.Α. (Στρόγεφ) (1878–1958) – σοσιαλδημοκράτης. Στό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα ἔπαιρνε μέρος ἀπό τό 1897. Μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ προσχώρησε στούς μπολσεβίκους. Ἐκανε κομματική δουλιὰ στό Νίζνι Νόβγκοροντ, στή Μόσχα, στά Οὐράλια καί στή νότια Ρωσία. Ἀντιπρόσωπος στό ΙΙΙ συνέδριο τοῦ κόμματος. Στό ΙV (Ἐνωτικό) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ ἀπό μέρος τῶν μπολσεβίκων. Μέ τήν ιδιότητα τοῦ ἀντιπροσώπου τῆ Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς πῆρε μέρος στίς ἐργασίες τοῦ V συνεδρίου (τοῦ Λονδίνου) τοῦ κόμματος. Τό 1909 ἔφυγε ἀπό τούς μπολσεβίκους. Τό 1917 ἦταν ἓνας ἀπό τούς ἰδρυτές τῆς ἐφημερίδας «Νόβγια Ζίζν» μενσεβίκικου προσανατολισμοῦ. Ὡς τό Μάρτη τοῦ 1918 μέλος τῆς ΠΚΕΕ ἀπό μέρος τοῦ Κόμματος τῶν σοσιαλδημοκρατῶν διεθνιστῶν. Ἀπό τό 1919 ἀσχολήθηκε μέ ἐπιστημονική κι' ἐκπαιδευτική δουλιὰ στό Λένινγκραντ. – 321.

Ντζαπαρίτζε, Α.Α. (1875–1908) – σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος, δημοσιογράφος. Στά 1905–1906 ἦταν μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς Τιφλίδας καί τῆς Ἐπιτροπῆς Περιοχῆς τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης τοῦ Καυκάσου. Πῆρε μέρος στίς ἐργασίες τοῦ V συνεδρίου (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ συμβουλευτική ψῆφο. Βουλευτής τῆς ΙΙ Κρατικῆς δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο Τιφλίδας. Γιά τήν ὑπόθεση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας καταδικάστηκε σέ πέντε χρόνια καταναγκαστικά ἔργα. – 227.

Ντίτσγκεν (Dietzgen), Ἰωσήφ (1828–1888) – γερμανός ἐργάτης θυρσοδέψης, ἓνας ἀπό τούς ἐπιφανεῖς σοσιαλδημοκράτες, φιλόσοφος πού ἔφτασε μόνος του στίς βάσεις τοῦ διαλεκτικοῦ ὕλισμοῦ. Πῆρε μέρος στήν ἐπανάσταση τοῦ 1848–1849 καί μετά τήν ἦττα τῆς ἐκπατρίστηκε ἀπό τήν Γερμανία. Εἰκοσι χρόνια περιπλανήθηκε στήν Ἀμερική καί τήν Εὐρώπη, δούλευε σέ διάφορες ἐπιχειρήσεις, ἀσχολοῦνταν μέ φιλοσοφικές ἔρευνες. Ἀπό τό 1864 ὡς τό 1868 ὁ Ντίτσγκεν ζοῦσε στή Ρωσία, δούλεψε σέ θυρσοδεψεῖο τῆς Πετρούπολης, ὅπου ἔγραψε τό βιβλίο «Ἡ οὐσία τῆς ἀνθρώπινης ἐγκεφαλικῆς ἐργασίας» καί βιβλιοκρισία γιά τόν πρῶτο τόμο τοῦ «Κεφαλαίου» τοῦ Κ. Μάρξ. Στά 1869 ὁ Ντίτσγκεν γύρισε στή Γερμανία, γνωρίστηκε μέ τόν Κ. Μάρξ καί ἄρχισε νά συμμετέχει δραστήρια στή δουλιὰ τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας. Ὁ Μάρξ τόνιζε ὅτι ὁ Ντίτσγκεν, παρ' ὅλο πού ἔκανε ὀρισμένα λάθη καί σφάλματα στήν κατανόηση τοῦ διαλεκτικοῦ ὕλισμοῦ, διατύπωσε «πολλούς ὑπέροχους στοχασμούς πού σάν προϊόν τῆς αὐτόνομης σκέψης ἑνός ἐργάτη, εἶναι ἄξιοι θαυμασμοῦ» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Διαλεκτά γράμματα, ρωσ. ἔκδ., 1953, σελ. 216). Τό 1884 ὁ Ντίτσγκεν ἔφυγε ξανά στίς ΕΠΑ, ὅπου διεύθυνε τήν ἐφημερίδα «Der Sozialist» («Σοσιαλιστής») ὄργανο τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Σοσιαλιστικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ἀμερικῆς καί τήν «Chicagoer Arbeiter-Zeitung» («Ἐργατική Ἐφημερίδα τοῦ Σικάγου»), ἔγραψε μιὰ σειρά φιλοσοφικές ἐργασίες. Στήν πάλι ἐνάντια στήν ἀντιδραστική φιλοσοφία τοῦ μαχισμοῦ ὁ Β.Ι.Λένιν συχνά ἀναφερόταν στόν Ντίτσγκεν καί παράθετε τούς εὐ-

στοχους χαρακτηρισμούς του για τήν επίσημη άστική φιλοσοφία και τήν παπαδοκρατία.

Οί βασικές έργασίες του Ντίτσγκεν είναι: «Ή ούσία τής ανθρώπινης έγκεφαλίκης έργασίας», «Άναδρομές ένός σοσιαλιστή στήν περιοχή τής θεωρίας τής γνώσης», «Γράμματα για τή λογική και ειδικότερα για τήν προλεταριακή δημοκρατική λογική», «Άκβιζίτ τής φιλοσοφίας», «Ή θρησκεία τής σοσιαλδημοκρατίας». Τά άπαντα του Ντίτσγκεν εκδόθησαν τό 1919 στή Στουτγάρδη σε 3 τόμους. – 243.

Ντολγκοροϋκοφ, Πάβελ Ντμ. (1866–1930) – πρίγκιπας, μεγαλοτσιφλικάς, καντέτος. Στά 1893–1906 νομαρχιακός προεστός τών ευγενών του κυβερνείου Μόσχας. Ένας από τούς ίδρυτές του Κόμματος τών καντέτων, πρόεδρος τής ΚΕ του στα 1905–1911 και πρόεδρος τής κοινοβουλευτικής ομάδας τών καντέτων στή ΙΙ Δούμα. Μετά τήν Όχτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση πήρε ενεργό μέρος στις συνωμοσίες τών λευκοφρουριτών ένάντια στή Σοβιετική έξουσία. Για τήν άντεπαναστατική του δράση καταδικάστηκε. – 31, 215.

Ντουμπάσοφ, Φ.Β. (1845–1912) – Στρατηγός-έπιτελής, ναύαρχος, ένας από τούς άρχηγούς τής τσαρικής αντίδρασης, ματοβαμμένος δήμιος τής πρώτης ρωσικής επανάστασης. Στά 1905 διεύθυνε τήν κατάπνιξη του άγροτικού κινήματος στα κυβερνεία Τσερνίγκοφ, Πολτάβας και Κούρσκ. Άπό τό Νοέμβρη του 1905 γενικός διοικητής του κυβερνείου Μόσχας, διεύθυνε τή συντριβή τής ένοπλης εξέγερσης του Δεκέμβρη στή Μόσχα. Άπό τό 1906 μέλος του Κρατικού συμβούλιου και από τό 1907 μέλος του Συμβούλιου έθνικής άμυνας. – 87.

Ντύρινγκ (Dühring), Εϋγένιος (1833–1921) – γερμανός φιλόσοφος και οικονομολόγος, μικροαστός θεωρητικός. Οί φιλοσοφικές άντιλήψεις του Ντύρινγκ άποτελοϋσαν έννα εκλεκτικό μίγμα θετικισμού, μεταφυσικού ύλισμού και ιδεαλισμού. Τό άντιδραστικό οϋτοπικό του σύστημα τής «κοινωνικοποιημένης» οικονομίας έξιδανίκευε τίς πρωσικές μισοδουλοπαροικιακές μορφές οικονομίας. Οί άντιλήψεις του Ντύρινγκ που ύποστηρίζονταν από έννα μέρος τής γερμανικής σοσιαλδημοκρατίας, επικρίθηκαν από τόν Ένγκελς στο βιβλίο «Άντι-Ντύρινγκ. Ή άνατροπή τής επιστήμης από τόν κύριο Εϋγένιο Ντύρινγκ». Ο Λένιν στο βιβλίο του «Ύλισμός και εμπειριοκριτικισμός» και σε μιά σειρά άλλα έργα έκανε επανειλημμένα κριτική στις εκλεκτικές άντιλήψεις του Ντύρινγκ.

Βασικά έργα του Ντύρινγκ είναι: «Κριτική ιστορία τής έθνικης οικονομίας και του σοσιαλισμού», «Έγχειρίδιο τής έθνικης και κοινωνικής οικονομίας», «Έγχειρίδιο φιλοσοφίας». – 248.

Ο

Όρλόβσκι, Π. – βλ. Βορόβσκι, Β.Β.

Οϋλιάνοφ, Β.Ι. – βλ. Λένιν, Β.Ι.

Π

Πάρβους (Γκέλφαντ, Α.Α.) (1869–1924) – μενσεβίκος. Στά τέλη τής δεκα-

ετίας 1890–1900 μέ αρχές τῆς δεκαετίας 1900–1910 δούλευε στίς γραμμές τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας καί ἀνήκε στήν ἀριστερή του πτέρυγα· ἦταν διευθυντής τῆς «Sächsische Arbeiter-Zeitung» («Ἐργατική Ἐφημερίδα τῆς Σαξωνίας»). Ἐγραψε μιά σειρά ἔργα γιά ζητήματα τῆς παγκόσμιας οἰκονομίας. Μετά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ προσχώρησε στούς μενσεβίκους. Στήν περίοδο τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905–1907 βρισκόταν στή Ρωσία, συνεργαζόταν στή μενσεβίκικη ἐφημερίδα «Νατσάλο», προπαγάνδιζε τή συμμετοχή στή Δούμα τοῦ Μπουλίγκιν, ὑπεράσπιζε τήν τακτική τῶν μικροσυμφωνιῶν μέ τούς καντέτους κτλ. Ὁ Πάρβους διατύπωσε τήν ἀντιμαρξιστική «θεωρία τῆς διαρκοῦς ἐπανάστασης», πού ὁ Τρότσκι κατόπιν τή μετάρπρεψε σέ ὄπλο πάλης ἐνάντια στό λενινισμό. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης ἀποχώρησε ἀπό τή σοσιαλδημοκρατία· τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν σοσιαλσωβινιστής, πράκτορας τοῦ γερμανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, ἀσχολοῦνταν μέ μεγάλες κερδοσκοπικές ὑποθέσεις, πλουτίζοντας ἀπό τίς στρατιωτικές παραγγελίες. Ἀπό τό 1915 ἔβγαζε τό περιοδικό «Die Glocke» («Ἡ Καμπάνα»), πού ὁ Λένιν τό χαρακτήρισε σάν ὄργανο «ἀποστασίας καί βρωμεροῦ λακεδισμού στή Γερμανία» ("Ἀπαντα, 4ῆ ρωσ. ἐκδ., τόμ. 21ος, σελ. 385). – 63.

Περγκάμεντ, Ο.Γ. (1868–1909) – καντέτος, γνωστός δικηγόρος. Ἀπό τό 1905 πρόεδρος τοῦ Συμβούλιου δικηγόρων τῆς περιοχῆς Ὁδησοῦ. Μέ τή συμμετοχή του γίνονταν οἱ πολιτικές δίκες· ἡ ὑπόθεση τοῦ ὑπολοχαγοῦ Σμίντ κ.ἄ. Βουλευτής τῆς II καί III Κρατικῆς δούμας ἀπό τήν πόλη τῆς Ὁδησοῦ. – 228.

Περγιασλάσκι, Γκ. – βλ. Χρυσταλιόφ Νοσάρ, Γ.Σ.

Περελέσιν, Α.Β. (1856–1910) – τσιφλικάς, καντέτος. Ἀπό τό 1891 αἵρετό μέλος τοῦ ζέμστβο καί ἀργότερα μέλος τῆς Διοίκησης τῶν ζέμστβο τοῦ κυβερνεῖου Κοστρομά, νομαρχιακός προεστός τῶν εὐγενῶν. Συμμετεῖχε στά συνέδρια τῶν ζέμστβο πού ἔγιναν στά 1904–1905. Τό 1906 μέλος τοῦ Κρατικοῦ συμβούλιου. Βουλευτής τῆς II Κρατικῆς δούμας ἀπό τό Κυβερνεῖο Κοστρομά. Στή Δούμα ἦταν μέλος τῆς Οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς, τῆς Ἐπιτροπῆς τοπικῆς διοίκησης καί αὐτοδιοίκησης καί τῆς Ἐπιτροπῆς δημόσιας ἐκπαίδευσης. – 215.

Περελέσιν, Ντ. Α. (1862–1935) – τσιφλικάς, στίς ἀρχές τῆς πολιτικῆς του δράσης ναροντοβόλετς, ἀργότερα μέλος τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων. Τό 1884 πιάστηκε σάν μέλος τοῦ Κόμματος τῆς «Ναρόντναγια Βόλια», τό 1886 ἐξορίστηκε γιά τρία χρόνια στή Δυτική Σιβηρία. Μετά τήν ἐπιστροφή του ἀπό τήν ἐξορία ἐκλέχτηκε αἵρετό μέλος τοῦ ζέμστβο τοῦ νομοῦ Βορόνεζ καί τό 1896 τοῦ ζέμστβο τοῦ κυβερνεῖου, στά 1897–1903 μέλος τῆς διοίκησης τοῦ ζέμστβο τοῦ κυβερνεῖου. Βουλευτής τῆς II Κρατικῆς δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο Βορόνεζ, στή Δούμα πρόεδρος τῆς Οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς, μέλος τῶν Ἐπιτροπῶν προὑπολογισμοῦ καί ἐπισιτισμοῦ. Ἀπό τό 1916 δούλευε στήν Πανρωσική ἔνωση τῶν ζέμστβο. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση δούλευε στόν τομέα τῶν συνεταιρισμῶν. – 215.

Πεσεχόνοφ, Α.Β. (1867–1933) – ἀστός κοινωνικός παράγοντας καί δημοσιολόγος. Στά 1890–1900 ἦταν φιλελεύθερος ναρόντνικος· συνεργάτης καί, ἀπό τό 1904, μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ περιοδικοῦ «Ρούσκογε

Μπογκάτσβο». Συνεργαζόταν στο αστικοφιλελεύθερο περιοδικό «Όσβομποζντένιγε» και στην εφημερίδα των εσέρων «Ρεβολιουτσιόνναγια Ροσίγια». Στά 1903–1905 μέλος της «Ένωσης απελευθέρωσης», από τό 1906 ένας από τούς καθοδηγητές του μικροαστικού Λαϊκού σοσιαλιστικού κόμματος Έργασίας. Μετά την αστικοδημοκρατική επανάσταση του Φλεβάρη 1917 έγινε ύπουργός Έπισιτισμού της αστικής Προσωρινής κυβέρνησης. Μετά την Όχτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση πάλευε ένάντια στη Σοβιετική εξουσία· από τό 1922 λευκός έμιγκρές. – 320.

Πετρόφ, Π.Σ. (1868–1925) – ιερέας, καντέτος, λαϊκός ρήτορας-δημαγωγός. Στά 1890–1900 εμφανίζεται σαν δημοσιολόγος, από τό 1899 συνεργάτης της αστικοφιλελεύθερης εφημερίδας «Ρούσκογε Σλόβο». Έγραψε μιά σειρά θρησκευτικές μπροσουρές. Βουλευτής της ΙΙ Κρατικής δούμας από την πόλη της Πετρούπολης. Μετά τή διάλυση της Δούμας στερήθηκε του ιερατικού αξιώματος και έκτοπίστηκε από την πρωτεύουσα· ασχολήθηκε μέ φιλολογικές έργασίες. Τό 1921 κατέφυγε στο έξωτερικό. – 16.

Πίκερ, Α.Σ. – βλ. Μαρτίνοφ, Α.

Πλεχάνοφ, Γκ.Β. (1856–1918). – έπιφανής παράγοντας του ρωσικού και του διεθνούς εργατικού κινήματος, ό πρώτος προπαγανδιστής του μαρξισμού στη Ρωσία. Τό 1875, φοιτητής ακόμη ό Πλεχάνοφ συνδέθηκε μέ τούς ναρόντικους, μέ τούς εργάτες της Πετρούπολης και άρχισε την επαναστατική του δράση. Τό 1877 μπήκε στην όργάνωση των ναρόντικων «Ζεμλιάί βόλια» και, τό 1879, ύστερα από τή διάσπασή της, τέθηκε έπικεφαλής της καινούργιας όργάνωσης των νατόντικων «Τσιόρνι περεντέλ». Τό 1880 κατέφυγε στην Έλβετία, ξέκοψε από τό ναροντικισμό και τό 1883 ίδρυσε στη Γενεύη την πρώτη ρωσική μαρξιστική όργάνωση, την ομάδα «Απελευθέρωση της δουλιās». Στά 1890–1900 Ό Πλεχάνοφ πάλευε ένάντια στο ναροντικισμό και καταπολεμούσε τον αναθεωρητισμό στο διεθνές εργατικό κίνημα. Στίς άρχές της δεκαετίας 1900–1910 ό Πλεχάνοφ μαζί μέ τον Β.Ι. Λένιν διηύθυνε την εφημερίδα «Ίσκρα» και τό περιοδικό «Ζαριώ», πήρε μέρος στην προετοιμασία του ΙΙ συνεδρίου του ΣΔΕΚΡ. Στο συνέδριο ήταν αντιπρόσωπος της ομάδας «Απελευθέρωση της δουλιās», ισκριστής της πλειοψηφίας.

Άπό τό 1883 ως τό 1903 ό Πλεχάνοφ έγραψε πολλά έργα που έπαιξαν μεγάλο ρόλο στην υπεράσπιση της ύλιστικής κοσμοθεωρίας και αποτελούν πολύτιμη συμβολή στο θησαυροφυλάκιο του επιστημονικού σοσιαλισμού: «Ό σοσιαλισμός και ή πολιτική πάλη», «Οί διαφωνίες μας», «Σχετικά μέ τό ζήτημα της εξέλιξης της μονιστικής αντίληψης της ιστορίας», «Δοκίμιο ιστορίας του ύλισμού», «Σχετικά μέ τό ρόλο της προσωπικότητας στην ιστορία» κ.ά.

Όστόσο ό Πλεχάνοφ από τότε ακόμη έκανε σοβαρά λάθη που αποτέλεσαν τό έμβρυο των μελλοντικών μενσεβίκικων απόψεών του. Μετά τό ΙΙ συνέδριο του ΣΔΕΚΡ ό Πλεχάνοφ τάχθηκε υπέρ της συμφιλίωσης μέ τον όπορτουνισμό και σε συνέχεια προσχώρησε στους μενσεβίκους. Στην περίοδο της επανάστασης του 1905–1907 πάνω σε όλα τά βασικά ζητήματα ύποστήριζε μενσεβίκικες απόψεις. Υποτιμούσε τον επαναστατικό ρόλο της άγροτιās, ήταν υπέρ της συμμαχίας μέ τή φιλελεύθερη αστική τάξη· ενώ στα λόγια αναγνώριζε την ιδέα της ήγεμονίας του προλεταριάτου, στην πράξη έπαιρνε θέση αντίθετες μέ την ουσία της ιδέας αυτης. Καταδίκασε την ένοπλη εξέγερση του Δεκέμβρη 1905. Στά χρόνια της αντίδρασης και της νέας επανα-

στατικής ανόδου πάλευε ενάντια στην αναθεώρηση του μαρξισμού από μέρους του Μάχ κι' ενάντια στο λικβινταρισμό, ήταν επικεφαλής της ομάδας των «κομματικών μενσεβίκων». Στη διάρκεια του πρώτου παγκόσμιου πολέμου υποστήριζε σοσιαλσωβινιστικές θέσεις, υπεράσπιζε τη μενσεβίκικη τακτική του άμυντισμού, ξέκοψε όριστικά από το μαρξισμό. Μετά την αστικοδημοκρατική επανάσταση του Φλεβάρη 1917, γύρισε στη Ρωσία, μπήκε επικεφαλής της άκρας δεξιάς ομάδας των μενσεβίκων άμυντιών «Γεντίνστβο», πάλευε δραστήρια ενάντια στους μπολσεβίκους, ενάντια στη σοσιαλιστική επανάσταση, θεωρώντας ότι η Ρωσία δεν ώριμασε για το πέρασμα στο σοσιαλισμό. 'Απέναντι στην 'Οκτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση κράτησε άρνητική στάση, όμως δεν πήρε μέρος στην πάλη ενάντια στη Σοβιετική έξουσία.

'Ο Β. Ι. Λένιν έκτιμούσε πολύ τά φιλοσοφικά έργα του Πλεχάνοφ και τό ρόλο του στη διάδοση του μαρξισμού στη Ρωσία, ταυτόχρονα όμως επέκρινε μέ δριμύτητα τόν Πλεχάνοφ για τίς παρεκκλίσεις του από τό μαρξισμό και για τά μεγάλα λάθη στην πολιτική του δράση. – 52, 58–63, 67, 83, 86, 105, 106, 107, 110, 192, 260, 277, 278–279, 302, 305, 330, 334, 337, 340, 363–364, 380, 389.

Πομπεντονόστσεφ, Κ.Π. (1827–1907) – αντιδραστικός κρατικός παράγοντας της τσαρικής Ρωσίας, αυτοκρατορικός επίτροπος της 'Ιεράς Συνόδου, ουσιαστικός αρχηγός της κυβέρνησης και κύριος έμπνευστής της άχαλίνωτης δουλοπαροικιακής αντίδρασης επί τσάρου 'Αλεξάνδρου Γ'. έξακολουθούσε νά παίξει έξέχοντα ρόλο και επί τσάρου Νικολάου Β' καταπολεμούσε μέ πείσμα τό επαναστατικό κίνημα. 'Ηταν άδιάλλακτος έχθρός των αστικών μεταρρυθμίσεων της δεκαετίας 1860–1870, όπαδός της άπόλυτης μοναρχίας, έχθρός της έπιστήμης και της παιδείας. Τόν 'Οκτώβρη του 1905, τόν καιρό της ανόδου της επανάστασης, αναγκάστηκε νά παραιτηθεί και νά εγκαταλείψει την πολιτική. – 108.

Ποπόφ, Ι.Β. (1885–1961) μέλος του κόμματος από τό 1904, εργάτης. Πήρε δραστήριο μέρος στην πρώτη ρωσική επανάσταση. 'Αντιπρόσωπος στο V συνέδριο (του Λονδίνου) του ΣΔΕΚΡ από την όργάνωση της Πετρούπολης. 'Από τό 1908 ως τό 1916 είχε καταφύγει στο έξωτερικό. Μετά την 'Οκτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση ήταν σε καθοδηγητική κρατική δουλιά. – 367.

Πορτουγκάλοφ, Β.Β. (Μαλοβέρ, Φ.) (γεν. τό 1874) – καντέτος, δημοσιολόγος, συνεργαζόταν στις έφημερίδες «Σαράτοβσκι Λιστόκ», «Τοθάριστς», «Σμολένσκι Βέστνικ». Μετά την 'Οκτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση κατέφυγε στο έξωτερικό, όπου έγινε μέλος της άντεπαναστατικής έμικρέδικης όργάνωσης του Μπ. Β. Σάβινκοβ· συνεργαζόταν στον τύπο των λευκών έμικρέδων. – 262–265.

Πόσσε, Β.Α. (1864–1940) – δημοσιογράφος και κοινωνικός παράγοντας. Διευθυντής των περιοδικών των «νόμιμων μαρξιστών» «Νόβογε Σλόβο» (1897) και «Ζίζν» (1898–1901). Μετά την άπαγόρευση του περιοδικού «Ζίζν» από την τσαρική κυβέρνηση, τό έβγαζε τό 1902 στο έξωτερικό. Στά 1906–1907 έκδηλώθηκε υπέρ της ίδρυσης εργατικών συνεταιριστικών όργανώσεων στη Ρωσία, πού θά ήταν ανεξάρτητες από τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα. Στά 1909–1917 ήταν εκδότης και διευθυντής του περιοδικού «Ζίζν

ντλιά βσέχ». Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἀσχολήθηκε μέ φιλολογικές ἐργασίες. Ἀπό τό 1922 συνεργάτης τῆς «Ἰζβέστιγια τῆς ΠΚΕΕ». Συγγραφέας μιᾶς σειρᾶς ἔργων πάνω σέ ζητήματα ἱστορίας, φιλολογίας, κ.ἄ. – 176, 178.

Πότερσοφ, Α.Ν. (Σταροβέρ) (1869–1934) – ἓνας ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ μενσεβικισμοῦ. Στά 1890–1900 προσχώρησε στούς μαρξιστές γιά τή συμμετοχή του στήν ὀργάνωση Πετρούπολης «Ἐνωση ἀγώνα γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης» ἐκτοπίστηκε στό κυβερνεῖο Βιάτκα. Τό 1900 ἔφυγε στό ἐξωτερικό, πῆρε μέρος στήν ἴδρυση τῆς «Ἴσκρα» καί τοῦ «Ζαριά». Στό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ πῆρε μέρος μέ συμβουλευτική ψήφο ἀπό μέρους τῆς σύνταξης τῆς «Ἴσκρα», ἰσκριστής τῆς μειοψηφίας. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου θεωρητικός τοῦ λικβινταρισμοῦ, ἔπαιζε καθοδηγητικό ρόλο στά μενσεβίκικα περιοδικά «Βοζροζντένιγε», «Νάσα Ζαριά» κ.ἄ. Στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου σοσιαλ-σωβινιστής. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση κατέφυγε στό ἐξωτερικό καί συνεργαζόταν στό ἐβδομαδιαῖο περιοδικό τοῦ Κέρενσκι «Ντνί»· ἔκανε πολεμική ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία. – 195.

Προκοπόβιτς, Σ.Ν. (1871–1955) – οἰκονομολόγος καί δημοσιολόγος. Στά τέλη τῆς δεκαετίας 1890–1900 ἐπιφανής ἐκπρόσωπος τοῦ «οἰκονομισμοῦ», ἓνας ἀπό τούς πρώτους προπαγανδιστές τοῦ μπερνσταϊνισμοῦ στή Ρωσία. Ἀργότερα δραστήριο μέλος τῆς φιλελεύθερης-μοναρχικῆς ὀργάνωσης «Ἐνωση ἀπελευθέρωσης». Τό 1906 μέλος τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων. Ἐκδότης καί διευθυντής τοῦ μισοκαντέτικου, μισομενσεβίκικου περιοδικοῦ «Μπέζ Ζαγκλάβιγια», δραστήριος συνεργάτης τῆς ἐφημερίδας «Το-βάριστς», συγγραφέας βιβλίων γιά τό ἐργατικό ζήτημα, πού γράφτηκαν ἀπό μπερνσταϊνική φιλελεύθερη σκοπιά. Τό 1917 ὑπουργός Ἐπισιτισμοῦ τῆς ἀστικῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἀπελάθηκε ἀπό τήν ΕΣΣΔ γιά ἀντισοβιετική δράση. – 140, 143, 341, 396, 401.

· Ρ

Ρέιν, Ρ.Α. – βλ. Ἀμπραμόβιτς, Ρ.

Ροζκόφ, Ν. Α. (Ν.Ρ.) (1868–1927) – ἱστορικός καί δημοσιολόγος. Στά 1890–1900 συνδεόταν μέ τούς «νόμιμους μαρξιστές». Στίς ἀρχές τοῦ 1905 μπῆκε στό ΣΔΕΚΡ, ἓνα διάστημα ἦταν μέ τούς μπολσεβίκους. Μετά τήν ἤττα τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905–1907 ἔγινε ἓνας ἀπό τούς θεωρητικούς καθοδηγητές τοῦ λικβινταρισμοῦ· συνεργαζόταν στό περιοδικό «Νάσα Ζαριά», διηύθυνε τήν ἐφημερίδα «Νόβαγια Σιμπίρ», μενσεβίκικου-λικβινταριστικοῦ προσανατολισμοῦ. Ὁ Β.Ι. Λένιν ἔκανε κριτική στίς ἀπόψεις τοῦ Ροζκόφ μέ τά ἄρθρα του: «Τό Μανιφέστο τοῦ φιλελεύθερου ἐργατικοῦ κόμματος» καί «Ἀπό τό στρατόπεδο τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τοῦ Στολίπιν» (βλ. Ἄπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 17ος, σελ. 278–288, 315–319). Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ὁ Ροζκόφ μπῆκε στήν ΚΕ τῶν μενσεβίκων, μερικούς μῆνες ἦταν ὑφυπουργός Ταχυδρομείων καί Τηλεγραφείων στήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση. Κράτησε ἐχθρική στάση ἀπέναντι στήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Στήν περίοδο τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης καί τοῦ ἐμφύλιου πολέμου πάλευε ἐνάντια στή Σοβι-

ετική έξουσία. Τό 1922 ξέκοψε από τούς μενσεβίκους: Στά επόμενα χρόνια άσχολήθηκε μέ έπιστημονική παιδαγωγική και διοικητική δουλιά σέ διάφορα ιδρύματα. Συγγραφέας μιᾶς σείρᾶς έργων γιά τήν ιστορία τῆς Ρωσίας. – 218.

Ροντίτσεφ, Φ.Ι. (γεν. τό 1856) – τσιφλικάς τοῦ Τβέρ και παράγοντας τῶν ζέμστβο, ἕνας από τούς ἡγέτες τοῦ κόμματος τῶν καντέτων, μέλος τῆς ΚΕ του. Πῆρε μέρος στά συνέδρια τῶν ζέμστβο πού ἔγιναν στά 1904–1905. Βουλευτής τῆς Κρατικῆς δούμας ὄλων τῶν περιόδων. Μετά τήν άστικοδημοκρατική επανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦταν ἐπίτροπος τῆς άστικῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης γιά τίς ὑποθέσεις τῆς Φιλλανδίας. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση, λευκός ἐμιγκρές. – 85, 215, 227.

Σ

Σαβέλιεφ, Α.Α. (1848–1916) – τσιφλικάς, καντέτος. Ἐπό τό 1878 συνεργάζόταν στήν ἐφημερίδα «Ρούσκιγε Βέντομοστι». Ἐπό τό 1890 ἦταν πρόεδρος τοῦ ζέμστβο τοῦ νομοῦ Νίζνι Νόβγκοροντ και στά 1900–1908 πρόεδρος τῶν Διοικήσεων τῶν ζέμστβο τοῦ κυβερνείου Νίζνι Νόβγκοροντ: στά 1903–1907 ἦταν διευθυντής τῆς «Νιζεγκορόντσκαγια Ζέμσκαγια Γκαζέτα». Βουλευτής τῆς I (ἀπό τό Νίζνι Νόβγκοροντ), τῆς II και τῆς III (ἀπό τό κυβερνεῖο τοῦ Νίζνι Νόβγκοροντ) Κρατικῆς δούμας. Στή II και III Δούμα ἦταν μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπισιτισμοῦ και τῆς Ἐπιτροπῆς τοπικῆς διοίκησης και αὐτοδιοίκησης. – 215.

Σαβέλιεφ, Ι.Φ. (γεν. τό 1874) – στοιχειοθέτης στό τυπογραφεῖο τῆς ἐφημερίδας «Ρούσκιγε Βέντομοστι». Τό 1906 ἐκλέχτηκε βουλευτής τῆς I Κρατικῆς δούμας ἀπό τούς ἐργάτες τῆς Μόσχας, προσχώρησε στούς σοσιαλδημοκράτες. Μετά τή διάλυση τῆς Δούμας ὑπόγραψε τήν Ἐκκλήση τοῦ Βίμποργκ και γι' αὐτό καταδικάστηκε σέ τρίμηνη φυλάκιση. Τό 1912 καταδικάστηκε σέ διοικητική ἐκτόπιση στή Σιβηρία, πού μετατράπηκε σέ ἀπέλαση στό ἔξωτερικό, ὅπου ἔζησε ἐνάμιση χρόνο. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση, στά 1920–1930, δούλεψε στό Ἄνώτατο Συμβούλιο Λαϊκῆς οἰκονομίας, στά 1930–1933 οἰκονομολόγος. – 154.

Σαλάζκιν, Α.Σ. (γεν. τό 1870) – μεγαλέμπορος και γαιοκτήμονας, καντέτος, βουλευτής τῆς II και IV Κρατικῆς δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο Ριαζάν. Ἐπό τό 1910 ἦταν πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ἐμποροπανήγυρης και τοῦ χρηματιστήριου ἐμπορευμάτων τοῦ Νίζνι Νόβγκοροντ, στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου πληρεξούσιος τοῦ Ἐπιτροπείου Γεωργίας στή συγκέντρωση σταριοῦ γιά τό στρατό στό κυβερνεῖο Νίζνι Νόβγκοροντ. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση ἔκανε ἀντεπαναστατική δουλιά στή νότια Ρωσία. – 215..

Σαλτικόφ-Στσεντρίν, Μ.Ε. (Στσεντρίν, Ν.) (1826–1889) – μέγάλος ρῶσος σατυρικός συγγραφέας, επαναστάτης, δημοκράτης. Στά ἔργα του ἔκανε συντριπτική κριτική στό ἀπολυταρχικό δουλοπαροικιακό καθεστῶς τῆς Ρωσίας, δημιούργησε ὀλόκληρη πικανοθήκη ἀπό τύπους αὐταρχικῶν τσιφλικάδων, ἐκπρόσωπων τῆς τσαρικῆς γραφειοκρατίας, δειλῶν φιλελεύθερων και γιά πρώτη φορά στή ρωσική λογοτεχνία παρουσίασε τύπους άστῶν καρχαριῶν.

Γιά τὰ πρῶτα του διηγήματα «Ἀντιφάσεις» (1847) καί «Μπερδεμένη ὑπόθεση» (1848) ἐξορίστηκε τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1848 στή Βιάτκα, ὅπου ἔμεινε πάνω ἀπὸ 7 χρόνια. Ὄταν γύρισε στήν Πετρούπολη στίς ἀρχές τοῦ 1856, δημοσίευσε τὰ «Σκίτσα ἀπὸ ἓνα κυβερνεῖο» καί ἀργότερα, στὰ 1860–1890, ἔγραψε μιά σειρά μεγάλα ἔργα: «Ἡ ἱστορία μιᾶς πόλης» (1869–1870), «Καλοπροαίρετοι λόγοι» (1872–1876) «Οἱ κύριοι Γκολοβλιόφ» (1875–1880) κ.ἄ. Τὸν τύπο τοῦ Ἰούντουσκα Γκολοβλιόφ, κύριου ἥρωα τοῦ μυθιστορήματος «Οἱ κύριοι Γκολοβλιόφ», ὁ Λένιν τὸν χαρακτήρισε σάν ἀθάνατο καί τὸν χρησιμοποιοῦσε ἐπανειλημμένα, ὅπως καί ἄλλους τύπους ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Σαλτικόφ-Στσεντρίν, στίς ἐργασίες του, ὅταν ξεσκέπαζε τίς ἐχθρικές πρὸς τὸ λαὸ κοινοτικές ομάδες καί πολιτικά κόμματα. Πολύ ἐκτιμοῦσε τὰ ἔργα τοῦ Σαλτικόφ-Στσεντρίν καί ὁ Κ. Μάρξ. Στὰ 1863–1864 ὁ Σαλτικόφ-Στσεντρίν γίνεται ὁ κυριότερος δημοσιολόγος τοῦ ἐπαναστατικοῦ δημοκρατικοῦ περιοδικοῦ «Σοβρέμένικ» καί ἀπὸ τὸ 1868 εἶναι μέλος τῆς σύνταξης τοῦ περιοδικοῦ «Ὅτέτσεστβενιγε Ζαπίσκι». Τὸ 1878, μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Νεκράσοφ, ἔγινε διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ καί ὁ πραγματικὸς πνευματικὸς ἡγέτης τῆς δημοκρατικῆς διανοήσεως πού συνέχισε τίς μεγάλες παραδόσεις τῆς ἐπαναστατικῆς δημοκρατίας τῆς δεκαετίας 1860–1870. – 223.

Σβιατοπόλκ Μίρσκι, Ντ.Ν. (γεν. τὸ 1874) – πρίγκιπας, μεγαλοτσιφλικός, βουλευτὴς τῆς II καί IV Κρατικῆς δούμας ἀπὸ τὸ κυβερνεῖο τῆς Βεσσαραβίας. Στὴ II Δούμα ἦταν μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπερωτήσεων, στίς συζητήσεις γιὰ τὸ ἀγροτικὸ ζήτημα μίλησε καί ἡ ὁμιλία του προκάλεσε τὴν ἔντονη ἀντίδραση τῶν ἀριστερῶν βουλευτῶν. Μετὰ τὴν Ὀκτωβριανὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση κατέφυγε στὸ ἐξωτερικόν. – 131, 132–133, 135, 136, 137, 140, 141, 144, 145.

Σίππελ (Schippel), Μάξ (1859–1928) – γερμανὸς σοσιαλδημοκράτης, ἀναθεωρητὴς. Στὰ 1887–1890 διευθυντὴς τῆς ἔφημερίδας «Berliner Volkstribüne» («Λαϊκὸ Βῆμα τοῦ Βερολίνου»), ἀπὸ τὸ 1897 ἔπαιρνε μέρος στήν καθοδήγηση τοῦ περιοδικοῦ τῶν γερμανῶν ὀπορτουμιστῶν «Sozialistische Monatshefte» («Μηνιαία Σοσιαλιστικὴ Ἐπιθεώρηση»). Ὄταν ἦταν βουλευτὴς τοῦ Ράϊχσταγκ (1890–1905) ὑποστήριζε τὴν ἐπεκτατικὴ πολιτικὴ τοῦ γερμανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Στὴ διάρκεια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν ἓνας ἐπὶ τοὺς σοσιαλσωβινιστὲς τῶν ἄκρων. Στὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του ἦταν καθηγητὴς τοῦ Πολυτεχνείου τῆς Δρέσδης (1923–1928). Ἀπέναντι στὴ Σοβιετικὴ ἐξουσία κράτησε ἐχθρικὴ στάση. – 252.

Σμιρονόφ, Α.Β. (γεν. τὸ 1873) – στατιστικὸς τῶν ζέμστβο, ἀνῆκε στοὺς καντέτους. Στὰ 1899–1906 δούλευε στὰ Γραφεῖα στατιστικῆς τῶν ζέμστβο τῶν κυβερνεῖων Γιαροσλάβλ καί Βλαντίμιρ καί μετὰ, ὡς τὸ 1908 ἦταν στὴ σύνταξη τῆς καντέτικης ἔφημερίδας «Ρέτς». Συνεργαζόταν στίς ἔφημερίδες «Ρούσκιγε Βέντομοστι», «Νάσα Ζίζν», στὸ περιοδικὸ «Ρούσκαγια Μίσλ» κ.ἄ. Τὸ 1908 ἔφυγε στήν Ἀμερικὴ ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἐπιστροφή του ἐγκαταστάθηκε στήν πόλη Ταμπόφ, ὅπου δούλευε σάν δικηγόρος. Συγγραφέας μιᾶς σειρᾶς ἔργων γιὰ τὴ στατιστικὴ. – 21, 45, 46, 337.

Σνέγερσον, Ι.Α. (Ἰβανόβσκι, Π.) (1878–1942) – σοσιαλδημοκράτης. Στὰ 1901–1902, ὅταν θρισκόταν στὸ Βερολίνο, ἀσχολήθηκε μέ τὴ μεταφορὰ τῆς «Ἴσκρα» καί τοῦ ἄλλου παράνομου τύπου, μετὰ τὸ II συνέδριο τοῦ κόμματος προσχώρησε στοὺς μπολσεβίκους, τὸ 1905 ἔγινε μέ πρόσληψη μέλος τῆς

Ἐπιτροπῆς Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ. Γρήγορα ὁμως ξέκοψε ἀπό τοὺς μπολσεβίκους. Ὑποστήριζε τὴν ὁπορτουμιστικὴ ἰδέα τῆς σύγκλησης τοῦ «ἐργατικοῦ συνεδρίου», συνεργαζόταν στὰ μενσεβίκικα ὄργανα «Νάσε Ντιέλο», «Ντιέλο Ζίζνι» κ.ἄ. Στὴ περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου, ὄντας στό ἐξωτερικό, κάτω ἀπό τὴν ἐπίδραση τοῦ μπολσεβίκικου τύπου, ἄρχισε ξανά νά κλίνει πρὸς τὸν μπολσεβικισμό. Ἀπὸ τὸ Σεπτέμβρη τοῦ 1918 ὡς τὸ Γενάρη τοῦ 1919 δούλεψε ὑπεύθυνος γραμματέας τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας στήν Ἑλβετία, στὰ 1921–1930 δούλευε στὴ Σοβιετικὴ ἐμπορικὴ ἀντιπροσωπεία στό Βερολίνο. Ἀπὸ τὸ 1930 κι' ὕστερα δούλεψε σέ διάφορες ὀργανώσεις τῆς Μόσχας καὶ τοῦ Λένινγκραντ. – 10.

Σολόμιν, Α. – βλ. Τσέϊτλιν, Α.Σ.

Σουβάλοφ, Ι.Ε. (γεν. τὸ 1875) – βουλευτὴς τῆς I Κρατικῆς δούμας ἀπὸ τὸ κυβερνεῖο Σαμάρας, ἀγροτικῆς προέλευσης· στὴ Δούμα ἀνῆκε στοὺς σοσιαλδημοκράτες. Ὁργάνωνε λαϊκὰ ἀναγνωστήρια, βοηθοῦσε στὴ διάδοση ἀνάμεσα στό λαὸ διάφορων ἐκλαϊκευτικῶν ἐκδόσεων. Μετά τὴ διάλυση τῆς Δούμας ὑπόγραψε τὴν ἐκκλήση τοῦ Βίμποργκ καὶ γι' αὐτὸ παραπέμφθηκε σέ δίκη. – 154.

Σράμμ (Schramm), Κάρολ Ἀθγκουστ – γερμανὸς οἰκονομολόγος. Ἄρχισε τὴν πολιτικὴ του δράση σάν φιλελεύθερος, στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1870–1880 προσχώρησε στὴ σοσιαλδημοκρατία. Μαζί μέ τὸν Χέχμπεργκ καὶ τὸν Μπέρνσταϊν δημοσίευσε στό «*Jahrbuch für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik*» («Ἐπετηρίδα τῆς κοινωνικῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς πόλιτικῆς») τὸ ἄρθρο «Ἀναδρομικὴ ἐπισκόπηση τοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος στὴ Γερμανία». Οἱ συντάκτες τοῦ ἄρθρου, κατακρίνοντας τὴν ἐπαναστατικὴ τακτικὴ τοῦ κόμματος, ὑποστηρίζουν τὴν πολιτικὴ τῆς συμμαχίας μέ τὴν ἀστικὴ τάξη καὶ τῆς ὑποταγῆς σ' αὐτὴν τῶν συμφερόντων τοῦ προλεταριάτου. Τίς ὁπορτουμιστικὲς αὐτὲς ἀντιλήψεις τίς καταπολέμησαν οἱ Κ. Μάρξ καὶ Φ. Ἐνγκελς. Στὰ 1884–1886 ὁ Σράμμ ἔκανε κριτικὴ στό μαρξισμό ἀπὸ τίς στήλες τοῦ περιοδικοῦ «*Die Neue Zeit*» («Νέοι Καιροί») καὶ στό βιβλίο «*Rodbertus, Marx, Lassalle*» («Ροντμπέρτους, Μάρξ, Λασσάλ»)· ἀργότερα ἀποχώρησε ἀπὸ τὴ σοσιαλδημοκρατία. – 248–249, 250.

Σταροβέρ – βλ. Πότερσοφ, Α.Ν.

Σταχόβιτς, Α. Α. (1858–1915) – τσιφλικάς, καντέτος. Στὰ 1895–1904 ἦταν προεστὸς τῶν εὐγενῶν τοῦ νομοῦ Ἑλετς. Συμμετεῖχε στὰ συνέδρια τῶν ζέμστω πού ἔγιναν στὰ 1904–1905, ἓνας ἀπὸ τοὺς ἰδρυτὲς τῆς «Ἐνώσης ἀπελευθέρωσης». Συνεργάστηκε στὰ ὄργανα τύπου τῶν καντέτων: στὴν ἐφημερίδα «*Ρούσκιγε Βέντομοστι*», στό περιοδικό «*Ρούσκαγια Μίσλ*» κ.ἄ., ἔβγαζε τὴν «Ἐλέτσαγια Γκαζέτα». Βουλευτὴς τῆς II Κρατικῆς δούμας ἀπὸ τὸ κυβερνεῖο Ὀριόλ. Στὴ Δούμα ἦταν μέλος τῶν Ἐπιτροπῶν προϋπολογισμοῦ, ἐπισιτισμοῦ, καὶ δημόσιας ἐκπαίδευσης. – 215.

Στολίπιν, Α.Α. (γεν. τὸ 1863) – μαυροεκατονταρχίτης δημοσιολόγος, συνεργάτης τῆς ἀντιδραστικῆς ἐφημερίδας «*Νόβογε Βρέμια*», μέλος τοῦ Κόμματος τῶν Ὀχτωβριστῶν, ἀδελφός τοῦ γνωστοῦ κρατικοῦ παράγοντα τῆς τσαρρικῆς Ρωσίας Π.Α. Στολίπιν. Μετά τὴν Ὀχτωβριανὴ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση κατέφυγε στό ἐξωτερικό. – 15, 229.

Στολίπιν, Π.Α. (1862–1911) – κρατικός παράγοντας τῆς τσαρικής Ρωσίας, μεγαλοτσιφλικάς. Πρωθυπουργός καί ὑπουργός Ἐσωτερικῶν ἀπό τό 1906 ὡς τό 1911. Δολοφονήθηκε στό Κίεβο τό 1911 ἀπό τόν ἐσέρο Μπογκρόφ. Μέ τό ὄνομα τοῦ Στολίπιν συνδέεται ἡ ἐποχή τῆς πύ ἀγρίας πολιτικῆς ἀντίδρασης καί τῶν πολυάριθμων θανατικῶν ἐκτελέσεων γιά τήν κατάπνιξη τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος («ἀντίδραση τοῦ Στολίπιν» 1907–1910). Ὁ Στολίπιν ἔκανε τήν ἀγροτική μεταρύθμιση, μέ σκοπό νά δημιουργήσει ἰσχυρά κουλάκικα νοικοκυριά σάν στήριγμα τῆς τσαρικής ἀπολυταρχίας στό χωριό. Ὡστόσο, ἡ προσπάθειά του νά στερεώσῃ τό ἀστοτσιφλικάδικο καθεστῶς μέ ὀρισμένες μεταρρυθμίσεις ἀπό τά πάνω πρός τό συμφέρον τῆς ἀστικῆς τάξης καί τῶν τσιφλικάδων, μέ τή διατήρηση τῆς ἀπολυταρχίας, εἶχε πλήρη ἀποτυχία. – 15, 22, 28–29, 31, 52–53, 58, 85, 86, 87, 89, 95, 105, 107, 125, 127–128, 168, 169, 174, 204, 226–227, 233–234, 275, 322, 340, 372, 407.

Στρελτσόφ, Ρ.Ε. (γεν. τό 1875) – φιλόλογος δημοσιολόγος. Ἀπό τό 1900 ὡς τό 1914 βρισκόταν σέ ἐμικράτσια, κυρίως στή Γερμανία, συνεργαζόταν στίς σοσιαλδημοκρατικές ἐκδόσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ: «Sozialistische Monatshefte» («Μηνιαία Στατιστική Ἐπιθεώρηση»), «Leipziger Volkszeitung» («Λαϊκή Ἐφημερίδα τῆς Λειψίας»), «Vorwärts» («Ἐμπρός») καί ἄλλες, καθῶς καί στήν ἐφημερίδα τῶν ἀριστερῶν καντέτων «Τοβάριστς» πού ἔβγαινε στή Ρωσία. Ὄταν ἐπέστρεψε στή Ρωσία δούλεψε σέ διάφορες ἐπιτροπές τῆς αὐτοδιοίκησης τῆς πόλης Πετρούπολης. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση δούλεψε σέ οἰκονομικούς ὀργανισμούς τῆς Μόσχας καί τοῦ Γιαροσλάβλ. – 278–279.

Στρόγεφ – βλ. Ντεσνίτσκι, Β. Α.

Στροῦβε, Π.Μπ. (1870–1944) – ἀστός οἰκονομολόγος καί δημοσιολόγος, ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων. Στή δεκαετία 1890–1900 ἦταν ὁ ἐπιφανέστερος ἐκπρόσωπος τοῦ «νόμιμου μαρξισμοῦ», συνεργάτης καί διευθυντής τῶν περιοδικῶν «Νόβογε Σλόβο» (1897), «Νατσάλο» (1899) καί «Ζίζν» (1900). Στήν πρώτη κιόλας ἐργασία του «Κριτικές παρατηρήσεις σχετικά μέ τό πρόβλημα τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης τῆς Ρωσίας» (1894) ὁ Στροῦβε, κριτικάροντας τόν ναροντικισμό, ἔκανε «συμπληρώσεις» καί «κριτική» στήν οἰκονομική καί φιλοσοφική διδασκαλία τοῦ Κ. Μάρξ, συμμερίζοταν τίς ἀπόψεις τῶν ἐκπροσώπων τῆς χυδαίας ἀστικῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, προπαγάνδιζε τό μαλθουσιανισμό, ἐπιδίωκε νά προσαρμόσῃ τό μαρξισμό καί τό ἐργατικό κίνημα στά συμφέροντα τῆς ἀστικῆς τάξης. Ὁ Β.Ι. Λένιν ὀνόμασε τόν Στροῦβε «μεγάλο μαέστρο τῆς ἀποστασίας» (Ἄπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 13ος, σελ. 453). Ὁ Στροῦβε ἦταν ἕνας ἀπό τούς θεωρητικούς καί τούς ὀργανωτές τῆς φιλευθερομοναρχικῆς ὀργάνωσης «Ἐνωση ἀπελευθέρωσης» (1903–1905) καί διευθυντής τοῦ παράνομου ὀργάνου της, τοῦ περιοδικοῦ «Ὀσβομποζντένιγε» (1902–1905). Τό 1905 μέ τή δημιουργία τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων, ἔγινε μέλος τῆς ΚΕ του. Ἦταν ἕνας ἀπό τούς θεωρητικούς τοῦ ρωσικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν φανατικός ἐχθρός τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, μέλος τῆς ἀντεπαναστατικῆς κυβέρνησης τοῦ Βράγγελ, λευκός ἐμικρές. – 71, 207, 209, 233, 342, 354, 406–407.

Στσεγκλό, Β.Α. – βλ. Χεϊσίνα, Λ.Β.

Στσεντρίν, Ν. – βλ. Σαλτικόφ-Στσεντρίν, Μ.Ε.

Τ

«Τάσσι» – βλ. Μάρξ – Έβελινγκ, Έλεονώρα.

Τατάρινοφ, Φ.Β. (γεν. τό 1860) – τσιφλικάς, καντέτος, βουλευτής τῆς I καί II Κρατικῆς δούμας ἀπό τήν πόλη Όριόλ. Πρόεδρος τῆς Διοίκησης τῶν ζέμστβο τοῦ νομοῦ Όριόλ καί μέλος τῆς Διοίκησης τῶν ζέμστβο τοῦ κυβερνείου. Στή II Δούμα μέλος τῆς Ἀγροτικῆς ἐπιτροπῆς καί τῆς Ἐπιτροπῆς τοπικῆς διοίκησης καί αὐτοδιοίκησης, γραμματέας τῆς Ἐπιτροπῆς προϋπολογισμοῦ· ἔκανε ἀγορεύσεις γιά τό ἀγροτικό καί ἄλλα ζητήματα. Μετά τήν Όχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἀνάπτυξε ἀντεπαναστατική δράση στή νότια Ρωσία. – 215.

Τζόρτζ (George), Χένρι (1839–1897) – ἀμερικανός μικροαστός οἰκονομολόγος καί δημοσιολόγος. Ὁ Τζόρτζ ἰσχυριζόταν ὅτι βασική αἰτία τῆς λαϊκῆς φτώχειας εἶναι ἡ γαιοπρόσοδος, ἡ στέρηση τοῦ λαοῦ ἀπό τή γῆ του. Ἄρνοῦνταν ὅτι ὑπάρχει ἀνταγωνισμός μεταξύ ἐργασίας καί κεφαλαίου, θεωροῦσε τό κέρδος τοῦ κεφαλαίου φυσικό νόμο. Ἦταν ὑπέρ τῆς ἐθνικοποίησης ὅλης τῆς γῆς ἀπό τό ἀστικό κράτος (χωρίς τήν κατάργηση τῆς ἀτομικῆς γαιοκτησίας). Ὁ Β.Ι. Λένιν ὀνόμαζε τόν Τζόρτζ «ἀστό ἐθνικοποιητή τῆς γῆς». Σχετικά μέ τό χαρακτηρισμό τοῦ Τζόρτζ βλ. στό γράμμα τοῦ Μάρξ πρὸς τό Ζόργκε τό 1881 καί στόν πρόλογο τοῦ Φ. Ἐνγκελς γιά τήν ἀμερικανική ἔκδοση τῆς ἐργασίας « Ἡ κατάσταση τῆς ἐργατικῆς τάξης στήν Ἀγγλία» (Κ. Μάρξ καί Φ. Ἐνγκελς. Ἄπαντα, ρωσ. ἔκδ., 1937, τόμος XVI, σελ. 286–287). – 245–246.

Τίχθινσκι, Φ.Β. (γεν. τό 1862) – ἱερέας, μέλος τῆς Πανρωσικῆς ἀγροτικῆς ἔνωσης, βουλευτής τῆς II Κρατικῆς δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο Βιάτκα. Συμμετεῖχε στήν ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας «Τρουντοβόϊ ναρόντ» (1907). Στή Δούμα μίλησε ἀπό μέρους τῆς Ἀγροτικῆς ἔνωσης καί τῆς Ἐργασιακῆς ὀμάδας γιά τό ἀγροτικό ζήτημα καί τήν κατάργηση τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου, μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπερωτήσεων. Μετά τή διάλυση τῆς Δούμας στερήθηκε τοῦ ἱερατικοῦ ἀξιώματος. – 131, 143, 161–163.

Τουτσκόφ, Ν.Ν. (γεν. τό 1869) – τσιφλικάς, στίς ἀρχές καντέτος, ἀργότερα μέλος τοῦ Κόμματος τῶν ὀχτωβριστῶν. Ἀπό τό 1893 γέμσκι-νατσάλνικ τοῦ νομοῦ Οὔγκλιτς, στά 1896–1899 πρόεδρος τῆς διοίκησης τῶν ζέμστβο τοῦ νομοῦ Οὔγκλιτς, ἀπό τά 1899 προεστός τῶν εὐγενῶν τοῦ νομοῦ Οὔγκλιτς. Βουλευτής τῆς II καί τῆς IV Κρατικῆς δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο Γιαροσλάβλ. – 215.

Τράιτσκε (Treitschke), Χένριχ (1834–1896) – γερμανός ἱστορικός, δημοσιολόγος, θεωρητικός καί προπαγανδιστής τοῦ ἀντιδραστικοῦ πρωσικοῦ πνεύματος, τοῦ σωβινισμοῦ καί τοῦ φυλετισμοῦ. Στά 1866–1889 ἦταν διευθυντής τοῦ ἀντιδραστικοῦ περιοδικοῦ «Preussische Jahrbücher» («Πρωσικές Ἐπετηρίδες»). Στά 1871–1884 ἦταν βουλευτής τοῦ Ράϊχσταγκ, ὑποστήριζε δραστήρια τήν ἐξωτερική καί ἐσωτερική πολιτική τοῦ Βίσμαρκ, χαιρέτισε τήν ἐφαρμογή τό 1878 τοῦ ἔκτακτου νόμου ἐνάντια στούς σοσιαλιστές. Ἀπό τό 1886 ἐπίσημος ἱστοριογράφος τοῦ πρωσικοῦ κράτους. Τό 1895 ἐκλέχτηκε

μέλος τῆς Ἀκαδημίας ἐπιστημῶν τοῦ Βερολίνου. Κύριο ἔργο τοῦ Τράιτσκε εἶναι ἡ πεντάτομη «Γερμανική ἱστορία τοῦ 19ου αἰώνα». Ὁ Τράιτσκε ἐπαιξε σημαντικό ρόλο στή διαμόρφωση τῆς ἰδεολογίας τοῦ γερμανικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ. Ὁ Β.Ι. Λένιν κατάτασσε τόν Τράιτσκε στούς «γερμανούς ἐπίσημους ἀστυνομικούς ἱστορικούς» (Ἀπαντα, 4η ρωσ. ἐκδ., τόμ. 13ος, σελ.8). – 210.

Τρέποφ, Ντ.Φ. (1855–1906) – στά 1896–1905 ἀνώτερος ἀστυνομικός διοικητής τῆς Μόσχας· σύμφωνα μέ τόν ὄρισμό τοῦ Β.Ι. Λένιν, ἦταν «ένας ἀπό τούς πιά μισητούς σ' ὅλη τή Ρωσία ὑπηρέτες τοῦ τσαρισμοῦ καί ἀπόκτησε τή φήμη του στή Μόσχα μέ τήν ἀγριότητά του, τή βαναυσότητα καί τή συμμετοχή του στίς ζουμπατοφικές προσπάθειες διαφθορᾶς τῶν ἐργατῶν» (Ἀπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 9ος, σελ. 240). Ἀπό τίς 11 τοῦ Γενάρη 1905 γενικός διοικητής Πετρούπολης, κατόπιν ὑφυπουργός Ἐσωτερικῶν. Συντάκτης τῆς περιβόητης διαταγῆς τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905: «Ρίχνετε στό ψαχνό καί σφαίρες μή λυπᾶστε». Ἐμπνευστής τῶν μαυροεκαντονταρχίτικων πογκρόμ. – 87.

Τρότσκι (Μπρονστέϊν), Λ.Ντ. (1879–1940) – ἄσπονδος ἐχθρός τοῦ λενινισμοῦ. Στό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἦταν ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑνώσεως Σιβηρίας, ἰσκριστής τῆς μειοψηφίας· μετά τό συνέδριο πάλευε ἐνάντια στούς μπολσεβίκους σέ ὅλα τά ζητήματα τῆς θεωρίας καί τῆς πράξης τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου ἦταν λικβινταριστής. Τό 1912 ὀργανωτής τοῦ ἀντικομματικοῦ συνασπισμοῦ τοῦ Αὐγούστου. Στήν περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ὑποστήριζε κεντριστικές θέσεις, πάλευε ἐνάντια στόν Β.Ι. Λένιν στά ζητήματα τοῦ πολέμου, τῆς εἰρήνης καί τῆς ἐπανάστασης. Ὄταν γύρισε ἀπό τό ἐξωτερικό, μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ 1917, μπῆκε στήν ὀμάδα τῶν «Μεζραγιόντσι» καί μαζί μ' αὐτούς στό IV συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ.) ἔγινε δεκτός στό Μπολσεβίκικο κόμμα. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν λαϊκός ἐπίτροπος Ἐξωτερικῶν, λαϊκός ἐπίτροπος Στρατιωτικῶν καί Ναυτικῶν, πρόεδρος τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου τῆς Δημοκρατίας· ἦταν μέλος τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ. Τό 1918 τάχθηκε ἐνάντια στή συνθήκη εἰρήνης τοῦ Μπρέστ, στά 1920–1921 ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς ἀντιπολίτευσης στή συζήτηση γιά τά συνδικάτα, ἀπό τό 1923 ἔκανε λυσσαλέα φραξιονιστική πάλη ἐνάντια στή γενική γραμμή τοῦ κόμματος, ἐνάντια στό λενινιστικό πρόγραμμα οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ, διακήρυσσε ὅτι εἶναι ἀδύνατη ἡ νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ΕΣΣΔ. Τό Κομμουνιστικό κόμμα, ἀφοῦ ξεσκέπασε τόν τροτσκισμό σάν μικροαστική παρέκκλιση στό κόμμα, τόν σύντριψε ἰδεολογικά καί ὀργανωτικά. Τό 1927 ὁ Τρότσκι διαγράφηκε ἀπό τό κόμμα, τό 1929 ἀπελάθηκε ἀπό τήν ΕΣΣΔ γιά ἀντισοβιετική δράση, καί τό 1932 τοῦ ἀφαιρέθηκε ἡ σοβιετική ὑπηκοότητα. Ὄντας στό ἐξωτερικό, συνέχισε τήν πάλη ἐνάντια στό Σοβιετικό κράτος, ἐνάντια στό διεθνές ἐργατικό κίνημα. – 63, 183–184, 193, 270, 343, 362, 372, 386.

Τσαλίκοφ, Α.Τ. (Ἀχμέτ, Τσ.) (1882–1928) – σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος. Ὑποστήριζε τήν ὀπορτουνιστική ἰδέα τῆς σύγκλησης «ἐργατικοῦ συνεδρίου», συνεργάστηκε στίς συλλογές γιά τό «ἐργατικό συνέδριο» πού ἐκδόθηκαν τό 1907 ἀπό τούς μενσεβίκους τῆς Μόσχας. Συνεργαζόταν στίς μενσεβίκικες ἐκδόσεις: στό ἐβδομαδιαῖο «Νάσε Ντιέλο» (1906), στό περιοδικό «Βοζροζντένιγε» (1908–1909) κ.ἄ. Στά χρόνια τοῦ ἐμφύλιου πολέμου καί τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης ἔκανε ἀντεπαναστατική δουλιὰ στόν Καύκα-

σο. Μετά τή νίκη τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας στή Γεωργία κατέφυγε στό ἐξωτερικό. – 186, 188, 190.

Τσάρσκι, Ε. – βλ. Ἄνανίν, Ε.Α.

Τσέιτλιν, Α.Σ. (Σολόμιν, Α.) (γεν. τό 1877) – ἀπό τό 1898 ἦταν προπαγανδιστής στούς σοσιαλδημοκρατικούς ἐργατικούς ὀμίλους τοῦ Βίτεμπσκ· ἀπό τό 1901 δούλευε στή Μόσχα, συνδέοταν μέ τήν ὀμάδα «Γιούζνι Ραμπότσι». Τό 1902, μετά τό χτύπημα τοῦ Νοέμβρη τῆς ἐπιτροπῆς Μόσχας, προσχώρησε στήν ὀργάνωση τῆς κομματικῆς ὀργάνωσης Μόσχας, προσχώρησε στήν ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα». Στό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἦταν ἀντιπρόσωπος ἀπό τήν Ἐπιτροπή Μόσχας, ἀκολουθοῦσε τίς θέσεις τοῦ κέντρου· μετά τό συνέδριο προσχώρησε στούς μενσεβίκους, δούλευε στήν Ὀδησσό, στή Μόσχα καί στό Βίτεμπσκ. Ἀπό τό 1907 ἀποχώρησε ἀπό τήν ἐνεργό πολιτική δράση. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917, καθοδηγοῦσε τό συντακτικό ἐκδοτικό τμήμα τοῦ Σοβιέτ Μόσχας. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἀσχολοῦνταν μέ συντακτική ἐκδοτική δουλιά. – 186.

Τσελνοκόφ, Μ.Β. (γεν. τό 1863) – μεγαλοβιομήχανος καί ἰδιοκτῆτης σπιτιῶν, ἓνας ἀπό τούς ἰδρυτές τοῦ Κόμματος τῶν καντέτων. Στά 1891–1894 ἦταν πρόεδρος τῆς Διοίκησης τῶν ζέμστβο τοῦ νομοῦ Μόσχας. Ἦταν ἀντιπρόσωπος τῶν ζέμστβο καί τῆς πόλης, μέλος τῆς Διοίκησης τῶν ζέμστβο τοῦ κυβερνεῖου, συμμετεῖχε στά συνέδρια τῶν παραγόντων τῶν ζέμστβο καί τῶν πόλεων. Βουλευτής τῆς II καί τῆς III Κρατικῆς δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο Μόσχας καί τῆς IV Δούμας ἀπό τήν πόλη τῆς Μόσχας. Στά 1914–1917 Δήμαρχος τῆς πόλης Μόσχας, γενικός πληρεξούσιος τῆς Ἐνωσης τῶν πόλεων, ἓνας ἀπό τούς προέδρους τῆς Πανρωσικῆς ἔνωσης τῶν ζέμστβο, φανατικός ὀπαδός τοῦ πολέμου «ὡς τό νικηφόρο τέρμα». Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἔκανε ἀντεπαναστατική δουλιά στή νότια Ρωσία, κατόπιν κατέφυγε στό ἐξωτερικό. – 215.

Τσέμπιον (Champion), Χένρι Χάιντ (1859–1928) – ἄγγλος σοσιαλρεφορμιστής, στά νεανικά του χρόνια ἀξιωματικός τοῦ ἀγγλικοῦ στρατοῦ. Τό 1882 παραιτήθηκε σέ ἔνδειξη διαμαρτυρίας, γιατί ἡ κυβέρνηση τοῦ Γλάδστον ἐξάπेलυσε κατακτητικό πόλεμο ἐναντία στήν Αἴγυπτο. Μπήκε στή Σοσιαλδημοκρατική Ὀμοσπονδία, ἀπό τήν ὀποία διαγράφηκε τό 1887 γιά τήν ἐκλογική συναλλαγή του μέ τούς συντηρητικούς. Ὀρισμένο διάστημα ἔβγαζε τό ἑβδομαδιαῖο περιοδικό «Labour Elector» («Ὁ ἐργάτης ἐκλογεάς»). Ἀπό τό 1893 ζοῦσε στήν Αὐστραλία καί δούλευε στή σοσιαλδημοκρατική ὀργάνωση. – 258.

Τσεντερμπάουμ, Γ.Ο. – βλ. Μάρτοφ, Α.

Τσερεβάνιν, Ν. (Λίπκιν, Φ.Α.) (1868–1938) – ἓνας ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ μενσεβικισμοῦ, φανατικός λικβινταριστής. Πῆρε μέρος στό IV (Ἐνωτικό) καί στό V (τοῦ Λονδίνου) συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Συνεργάτης τῶν λικβινταριστικῶν ἐκδόσεων, ἓνας ἀπό τούς συντάκτες τοῦ «Ἀνοιχτοῦ γράμματος» τῶν 16 μενσεβίκων γιά τή διάλυση τοῦ κόμματος (1910)· μετά τήν ἀντικομματική συνδιάσκεψη τοῦ Αὐγούστου 1912 γίνεται μέλος τοῦ μενσεβίκικου

καθοδηγητικοῦ κέντρου (ΟΕ). Στή διάρκεια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου σοσιαλσωβινιστής. Τό 1917 ἦταν ἓνας ἀπό τούς διευθυντές τῆς «Ραμπότσαγια Γκαζέτα» κεντρικοῦ ὀργάνου τῶν μενσεβίκων καί μέλος τῆς μενσεβίκικης ΚΕ. Ἀπέναντι στήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση κράτησε ἐχθρική στάση. – 341.

Τσερετέλι, Ι.Γκ. (1882–1959) – ἓνας ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ μενσεβικισμού. Βουλευτής τῆς ΙΙ Κρατικῆς δούμας ἀπό τό κυβερνεῖο τοῦ νομοῦ Κουταῖσι. Στή Δούμα ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας, μέλος τῆς Ἀγροτικῆς ἐπιτροπῆς, ἔκανε ἀγορεύσεις ἀπ' ἀφορμή τήν κυβερνητική δήλωση πού ἀνακοινώθηκε στή Δούμα ἀπό τόν Π.Α. Στολίπιν, γιά τό ἀγροτικό καί ἄλλα ζητήματα. Σάν ἀντιπρόσωπος τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς Δούμας πῆρε μέρος στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ συμβουλευτική ψήφο. Στή περίοδο τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν κεντριστής. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἔγινε μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης, ἀμυνίτης, ὀπαδός τοῦ συνασπισμοῦ μέ τήν ἀστική τάξη. Τό Μάη τοῦ 1917 μπῆκε στήν ἀστική Προσωρινή κυβέρνηση σάν ὑπουργός Ταχυδρομείων καί Τηλεγραμμάτων, μετά τά γεγονότα τοῦ Ἰούλη ἔγινε ὑπουργός Ἐσωτερικῶν, ἓνας ἀπό τούς ἐμπνευστές τοῦ πογκρόμ καί τῶν διώξεων ἐνάντια στούς μπολσεβίκους. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ὁ Τσερετέλι μπῆκε ἐπικεφαλῆς τοῦ ἀντισοβιετικοῦ συνασπισμοῦ στή Συντακτική Συνέλευση. Ἦταν ἓνας ἀπό τούς καθοδηγητές τῆς ἀντεπαναστατικῆς μενσεβίκικης κυβέρνησης τῆς Γεωργίας. Μετά τή νίκη τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας στή Γεωργία ἔγινε λευκός ἐμιγκρές. Τό 1923 ἦταν ἓνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῆς ὀπορτουνιστικῆς ἐνοποιημένης (ΙΙ) Σοσιαλιστικῆς ἐργατικῆς Διεθνούς. Στά τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του ὁ Τσερετέλι ζοῦσε στίς ΕΠΑ. – 117, 131, 133, 134, 141, 145, 146, 150, 153, 229, 339–340.

Τσερνισέβσκι, Ν.Γ. (1828–1889) – μέγας ρῶσος ἐπαναστάτης δημοκράτης, ἐπιστήμονας, συγγραφέας, φιλολογικός κριτικός, ἓνας ἀπό τούς πιά ἐπιφανεῖς προδρόμους τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ὁ Τσερνισέβσκι ἦταν ὁ ἰδεολογικός ἐμπνευστής καί ὁ ἀρχηγός τοῦ ἐπαναστατικοῦ δημοκρατικοῦ κινήματος τῆς δεκαετίας 1860–1870 στή Ρωσία. Σάν σοσιαλιστής οὐτοπιστής, θεωροῦσε ὅτι εἶναι δυνατό τό πέρασμα στό σοσιαλισμό μέσω τῆς ἀγροτικῆς κοινότητας, ταυτόχρονα ὅμως, σάν ἐπαναστάτης δημοκράτης, «ἤξερε νά ἐπιδρᾷ πάνω σ' ὅλα τά πολιτικά γεγονότα τῆς ἐποχῆς του μέ πνεῦμα ἐπαναστατικό, διαδίδοντας – παρά τά ἐμπόδια καί τούς φραγμούς τῆς λογοκρισίας – τήν ἰδέα τῆς ἀγροτικῆς ἐπανάστασης, τήν ἰδέα τῆς πάλης τῶν μαζῶν γιά τήν ἀνατροπή ὅλων τῶν παλιῶν ἐξουσιῶν» (Β.Ι. Λένιν, Ἔπαντα, 4η ρωσ. ἐκδ., τόμ. 17ος, σελ. 97). Τό περιοδικό «Σοβρεμέννικ», πού τό διηύθυνε ὁ ἴδιος, ἦταν ἡ φωνή τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων τῆς Ρωσίας. Ὁ Τσερνισέβσκι ξεσκέπαζε μέ ἀγανάκτηση τό δουλοπαροικιακό χαρακτήρα τῆς «ἀγροτικῆς μεταρύθμισης» τοῦ 1861 καί καλοῦσε τούς ἀγρότες σέ ἐξέγερση. Τό 1862 πιάστηκε ἀπό τήν τσαρική κυβέρνηση καί κλείστηκε στό φρούριο Πετροπάβλοβσκ, ὅπου ἔμεινε δύο περίπου χρόνια καί μετά καταδικάστηκε σέ ἑφτά χρόνια καταναγκαστικά ἔργα καί σέ ἰσόβια ἐξορία στή Σιβηρία. Ὁ Τσερνισέβσκι ἀπολύθηκε ἀπό τήν ἐξορία μόνο ὅταν εἶχε πιά γεράσει. Ὡς τό τέλος τῆς ζωῆς του ἔμεινε φλογερός ἀγωνιστής ἐνάντια στήν κοινωνική ἀνισότητα, ἐνάντια σ' ὅλες τίς ἐκδηλώσεις πολιτικῆς καί οἰκονομικῆς καταπίεσης.

Τεράστιες ήταν οι υπηρεσίες του Τσερνισέβσκι στον τομέα της ανάπτυξης της ρωσικής ύλιστικής φιλοσοφίας. Οι φιλοσοφικές του αντιλήψεις αποτελούσαν την κορυφή όλης της προμαρξικής ύλιστικής φιλοσοφίας. Ο ύλισμός του Τσερνισέβσκι είχε επαναστατικό, μαχητικό χαρακτήρα. Ο Τσερνισέβσκι επέκρινε με δριμύτητα τις διάφορες ιδεαλιστικές θεωρίες και προσπάθησε να μεταπλάσει τη διαλεκτική του Χέγκελ με ύλιστικό πνεύμα. Στον τομέα της πολιτικής οικονομίας, της ιστορίας, της αισθητικής, της λογοτεχνικής κριτικής ο Τσερνισέβσκι έδωσε πρότυπα διαλεκτικού τρόπου μελέτης της πραγματικότητας. Ο Κ. Μάρξ, που είχε μελετήσει τα έργα του Τσερνισέβσκι, τα εκτιμούσε πολύ και όνόμαζε τον Τσερνισέβσκι μεγάλο ρώσο επιστήμονα. Ο Λένιν έγραφε, ότι ο Τσερνισέβσκι είναι «ο μοναδικός πραγματικά μεγάλος ρώσος συγγραφέας, που μπόρεσε από το 1850 ως το 1888 να σταθεί στο ύψος ενός άκέραιου φιλοσοφικού ύλισμού... Μά ο Τσερνισέβσκι δεν κατάφερε ή ακριβέστερα, δεν μπορούσε, εξαιτίας της καθυστέρησης της ρωσικής ζωής; να ύψωθεί ως το διαλεκτικό ύλισμό του Μάρξ και του "Ενγκελς» ("Απαντα, 4η ρωσ. έκδ., τόμ. 14ος, σελ. 346).

Στήν πέννα του Τσερνισέβσκι ανήκει ολόκληρη σειρά λαμπρών έργων στον τομέα της φιλοσοφίας, της πολιτικής οικονομίας, της λογοτεχνίας, της ιστορίας, της ήθικης, της αισθητικής. Τα λογοτεχνικά κριτικά έργα του άσκησαν τεράστια επίδραση στην ανάπτυξη της ρωσικής λογοτεχνίας και τέχνης. Με τό μυθιστόρημα του Τσερνισέβσκι «Τί να κάνουμε;» (1863) διαπαιδαγωγήθηκαν πολλές γενεές επαναστατών στη Ρωσία και στο έξωτερικό. – 157.

Τσερνοσβίτοφ, Κ.Κ. (1866–1919) – τσιφλικάς, καντέτος, βουλευτής της I, II και III Κρατικής δούμας από τό κυβερνεϊο του Βλαντίμιρ και της IV Δούμας από τό κυβερνεϊο Γιαροσλάβλ. Αντιεισαγγελέας, μέλος του Πρωτοδικείου, πρόεδρος της νομαρχιακής έπιτροπής Βλαντίμιρ του Κόμματος των καντέτων, συμμετείχε στά συνέδρια των παραγόντων των ζέμστβο και των πόλεων, συνεργαζόταν στή «Ρούσκιγε Βέντομοστι». Στή II Δούμα ήταν μέλος της Έπιτροπής έπερωτήσεων και των τοπικών δικαστηρίων. Τουφεκίστηκε στά 1919 για άντεπαναστατική δράση ένάντια στή Σοβιετική δημοκρατία. – 215.

Φ

Φίρεκ (Viereck), Λούις (1851–1921) – γερμανός σοσιαλδημοκράτης, όπορτουνιστής. Όπαδός του Ε. Ντύρινγκ. Στά 1884–1886 ήταν βουλευτής του Ραϊχσταγκ· στό Ράιχσταγκ ακολουθοϋσε όπορτουνιστική πολιτική. Τό 1896 έκπατρίστηκε στήν Άμερική και αποχώρησε από τό εργατικό κίνημα. Τόν καιρό του πρώτου παγκόσμιου πολέμου δούλευε δραστήρια προς όφελος της καϊζερικής Γερμανίας, δημοσιεύοντας στον άμερικάνικο τύπο άρθρα φιλογερμανικού χαρακτήρα. – 250, 251, 257.

Φόλμαρ (Vollmar), Γκεόργκ Χένριχ (1850–1922) – ένας από τους ήγέτες της όπορτουνιστικής πτέρυγας του Σοσιαλδημοκρατικού κόμματος της Γερμανίας, δημοσιογράφος. Στά μέσα της δεκαετίας 1870–1880 προσχώρησε στή σοσιαλδημοκρατία, στά 1879–1880 διηύθυνε τό όργανο του κόμματος «Der Sozialdemokrat» («Ο Σοσιαλδημοκράτης») που έβγαινε παράνομα στή Ζυρίχη· επανειλημμένα εκλέχτηκε βουλευτής του Ράιχσταγκ και της τοπικής βουλής της Βαυαρίας. Μετά την κατάργηση του έκτακτου νόμου ένάντια

στους σοσιαλιστές, ο Φόλμαρ σέ. δύο λόγους που εκφώνησε τό 1891 στό Μόναχο πρότεινε νά περιοριστεί ή δράση του κόμματος στήν πάλη γιά μεταρρυθμίσεις καί ζητούσε τό συμβιβασμό μέ τήν κυβέρνηση. Μαζί μέ τόν Μπέρνσταϊν ο Φόλμαρ έγινε ο θεωρητικός του ρεφορμισμού καί του αναθεωρητισμού. Τασσόταν ενάντια στήν όξυνση τής ταξικής πάλης, προσπαθοῦσε ν' αποδείξει τά πλεονεκτήματα του «κρατικού σοσιαλισμού», καλοῦσε τή σοσιαλδημοκρατία νά συμμαχήσει μέ τους φιλελεύθερους· κατά τήν έπεξεργασία του αγροτικού προγράμματος του κόμματος υπεράσπιζε τά συμφέροντα των μικροϊδιοκτητών γής. Τόν καιρό του πρώτου παγκόσμιου πολέμου υποστήριζε σοσιαλσβινιστικές θέσεις. Στά τελευταία χρόνια τής ζωής του αποσύρθηκε από τήν ενεργό πολιτική δράση. – 249–250, 254, 399.

Φριντόλιν, Β.Γ. (Βάριν) (1879–1942) – στό ΣΔΕΚΡ μπήκε τό 1904, έκανε κομματική δουλιά στή Σαμάρα, στήν Ούφά, στήν Πετρούπολη. Τό 1905 ήταν αντιπρόσωπος στό ΙΙΙ συνέδριο του ΣΔΕΚΡ μέ συμβουλευτική ψήφο από τήν Ένωση των Ούραλίων. Τό 1906 ήταν μέλος τής μπολσεβίκικης στρατιωτικής όργάνωσης τής κομματικής έπιτροπής Πετρούπολης· πήρε μέρος στίς εργασίες τής Ιης συνδιάσκεψης των στρατιωτικών καί μαχητικών όργανώσεων του ΣΔΕΚΡ, μίλησε στή συνδιάσκεψη σάν εισηγητής του Όργανωτικού γραφείου. Στά χρόνια τής αντίδρασης αποχώρησε από τήν πολιτική. Στά 1910–1917 ζούσε έκπατρισμένος στό έξωτερικό. Στήν περίοδο του πρώτου παγκόσμιου πολέμου συνεργαζόταν στή μενσεβίκικη τροτσικιστική έφημερίδα «Νάσε Σλόβο». Από τό 1918 ασχολήθηκε μέ επιστημονική καί παιδαγωγική εργασία στό Λένινγκραντ. – 304.

X

Χάϊντμαν (Hyndman). *Χένρι Μάγερς* (1842–1921) – άγγλος σοσιαλιστής. Τό 1881 ίδρυσε τή Δημοκρατική Όμοσπονδία, που τό 1884 μετατράπηκε σέ Σοσιαλδημοκρατική όμοσπονδία, τήν όποία εξακολουθοῦσε νά καθοδηγεϊ ως τά 1892. Προσπάθησε, χωρίς όμως νά τό πετύχει, νά πάρει στά χέρια του μαζί μέ τους γάλλους ποσιμπλιστές τήν καθοδήγηση του Διεθνούς εργατικού συνεδρίου που έγινε τό 1889 στό Παρίσι. Στά 1900–1910 ήταν μέλος του Διεθνούς σοσιαλιστικού γραφείου. Τό 1916 διαγράφηκε από τό Βρετανικό σοσιαλιστικό κόμμα γιά προπαγάνδα υπέρ του ιμπεριαλιστικού πολέμου. Άπέναντι στήν Όχτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση κράτησε έχθρική στάση, καί τασσόταν υπέρ τής επέμβασης ενάντια στή Σοβιετική Ρωσία. – 252.

Χεισίνα, Α.Β. (Στσεγκλό, Β.Α.) (γεν. τό 1878) – σοσιαλδημοκράτισσα. Μπήκε στό επαναστατικό κίνημα τό 1896. Τό 1906 υποστήριξε τήν όπορτουνιστική ιδέα τής σύγκλησης «εργατικού συνεδρίου». Συγγραφέας τής μπροσούρας «Γιά τό εργατικό συνέδριο». Τό 1917 ή Χεισίνα μπήκε επίσημα στό κόμμα των μενσεβίκων. Μετά τήν Όχτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση δούλευε στον τομέα των συνεταιρισμών. – 10.

Χέρτσενσταϊν (1859–1906) – αστός οικονομολόγος, καθηγητής του Ίνστιτούτου αγροτικής οικονομίας τής Μόσχας, ένας από τους ήγέτες του Κόμματος των καντέτων, ο θεωρητικός του στο αγροτικό ζήτημα. Βουλευτής τής Ι Κρατικής δούμας από τήν πόλη Μόσχα. Δολοφονήθηκε από τους μαυροεκατονταρχίτες στή Φιλλανδία μετά τή διάλυση τής Δούμας. – 39.

Χέχμπεργκ (Höchberg), *Κάρλ* (1853–1885) – γερμανός δεξιός σοσιαλδημοκράτης, δημοσιογράφος, γιός πλούσιου εμπόρου. Ύποστήριζε οικονομικά τό κόμμα, έβγαζε τά περιοδικά «Die Zukunft» («Τό Μέλλον»), (Βερολίνο, 1877–1878), «Jahrbuch für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik» («Έπετηρίδα τής κοινωνικής έπιστήμης και τής πολιτικής») (Ζυρίχη, 1879–1881) και «Staatswirtschaftliche Abhandlungen» («Πολιτικο-οικονομικές έρευνες») (Λειψία, 1879–1882). Μετά τήν ψήφιση του έκτακτου νόμου ενάντια στους σοσιαλιστές δημοσίευσε τό άρθρο «Άναδρομική έπισκόπηση του σοσιαλιστικού κινήματος στη Γερμανία» που τό είχε γράψει μαζί μέ τόν Σράμμ και τόν Μπέρνσταϊν και όπου καταδίκασαν τήν επαναστατική τακτική του κόμματος. Οί συγγραφείς του άρθρου καλούσαν νά εφαρμοστεί πολιτική συμμαχίας μέ τήν αστική τάξη και ύποταγής σ' αυτήν των συμφερόντων του προλεταριάτου, πιστεύοντας ότι «ή εργατική τάξη δέν είναι σέ θέση νά πετύχει μέ τά δικά της χέρια τήν απελευθέρωσή της». Οί όπορτουνιστικές αυτές αντίληψεις προκάλεσαν τήν έντονη διαμαρτυρία του Κ. Μάρξ και του Φ. Ένγκελς που τίς χαρακτήρισαν σαν προδοσία απέναντι στό Κόμμα. – 248–250.

Χίλκβιτ (Hilquit), *Μόρις* (1869–1933) – άμερικανός σοσιαλιστής, στίς αρχές προσχώρησε στό μαρξισμό, μετά κατακύλησε στον ρεφορμισμό και στον όπορτουνισμό, δικηγόρος. Καταγόταν από τήν πόλη Ρίγα, τό 1886 έφυγε στίς ΕΠΑ. Τό 1888 μπήκε στό Σοσιαλιστικό εργατικό κόμμα. Μετά τή διάσπαση του κόμματος αυτού εμφανίστηκε σαν ένας από τους δημιουργούς του ρεφορμιστικού Σοσιαλιστικού κόμματος στίς ΕΠΑ (1901). Άπό τό 1904 μέλος του Διεθνούς Σοσιαλιστικού Γραφείου· πήρε μέρος στίς εργασίες των συνεδρίων τής ΙΙ Διεθνούς. Άπέναντι στην Όχτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση κράτησε έξαιρετικά έχθρική στάση, πάλευε λυσσαλέα ενάντια στό κομμουνιστικό κίνημα. Συγγραφέας πολλών ρεφορμιστικών έργων για τήν ιστορία του σοσιαλισμού. – 243.

Χίρς (Hirsch), *Μάξ* (1832–1905) – γερμανός αστός οικονομολόγος και δημοσιολόγος, μέλος του Προοδευτικού κόμματος, βουλευτής του Ράϊχσταγκ. Τό 1859 ίδρυσε δικό του έκδοτικό, στά 1860–1865 άρχισε νά εργάζεται στίς Ένώσεις εργατικής μόρφωσης. Τό 1868, μετά τό ταξίδι του στην Άγγλία, ίδρυσε μαζί μέ τόν Φράντς Ντουνκερ μερικές ρεφορμιστικές επαγγελματικές ενώσεις (τά λεγόμενα συνδικάτα Χίρς–Ντουνκερ). Στίς εργασίες του καλλιέργησε τήν ιδέα «τής άρμονίας» ανάμεσα στην εργασία και στό κεφάλαιο, καταπολεμούσε τήν επαναστατική τακτική του προλεταριάτου, υπεράσπιζε τό ρεφορμισμό. – 249.

Χρουνταλιόφ-Νοσάρ, *Γκ.Σ.* (Περεγιασλάβσκι, Γ.) (1877–1918) – βοηθός δικηγόρου, μενσεβίκος. Τό 1905 ήταν πρόεδρος του Σοβιέτ Πετρούπολης των εργατών βουλευτών, που βρισκόταν στα χέρια των μενσεβίκων. Τό 1906 παραπέμφθηκε σέ δίκη για τήν ύπόθεση του Σοβιέτ Πετρούπολης των εργατών βουλευτών, έκτοπίστηκε στη Σιβηρία, αλλά από κει δραπέτευσε στό έξωτερικό· πήρε μέρος στό V συνέδριο (του Λονδίνου) του ΣΔΕΚΡ. Ύποστήριξε τήν όπορτουνιστική ιδέα τής σύγκλησης «εργατικού συνεδρίου». Στα χρόνια τής αντίδρασης και τής νέας επαναστατικής άνόδου ήταν λικβινταριστής, συνεργαζόταν στη μενσεβίκικη έφημερίδα «Γκόλος Σοτσιάλ Ντεμοκράτα». Τό 1909 έφυγε από τό κόμμα, ασχολήθηκε μέ σκοτεινές οικονομικές επιχειρήσεις. Στα χρόνια του πρώτου παγκόμιου πολέμου γύρισε στη Ρωσία.

Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἔκανε δραστήρια ἀντεπανάστατική δουλιὰ στήν Οὐκρανία, ὑποστήριζε τόν ἀνώτατο στρατιωτικό διοικητή Σκοροπάντσκι καί τόν Πετλιούρα. Τό 1918 ἐκτελέστηκε. – 266–271 405.

Avenard, Etienne – βλ. Ἄβενάρ, Ἐτιέν.

Jekk – βλ. Ἰέκκ (Jeackh), Γκουστάβ.

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΡΑΣΗ
ΤΟΥ Β.Ι. ΛΕΝΙΝ

(Φλεβάρης – Ιούνης του 1907)

- Φλεβάρης–Ιούνης Ὁ Λένιν ζεῖ στήν Κουοκκάλα (Φιλλανδίας) στό ἐξοχικό σπίτι «Βάζα».
- Φλεβάρης, 15–18 Ὁ Λένιν γράφει τά σχέδια ἀποφάσεων γιά τό V συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ· δημοσιεύτηκαν στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 14 τῆς 4 τοῦ Μάρτη 1907.
(Φλεβάρης, 28–Μάρτης, 3)
- Ὁ Λένιν καθοδηγεῖ τή σύσκεψη τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Ἐπιτροπῶν Πετρούπολης καί Μόσχας, τῆς Ἐπιτροπῆς Περιοχῆς Μόσχας, τοῦ γραφείου Περιοχῆς τῆς Κεντρικῆς βιομηχανικῆς περιοχῆς καί τῆς σύνταξης τῆς ἐφημερίδας «Προλετάρι»· στή σύσκεψη συζητοῦνται καί ψηφίζονται τά σχέδια ἀποφάσεων τοῦ Λένιν.
- Φλεβάρης, 17 Ὁ Λένιν δίνει συνέντευξη στό συνεργάτη τῆς ἐφημερίδας «L' Humanité», Ἐτιέν Ἀβενάρ (Avenard) γιά τήν τακτική τοῦ ΣΔΕΚΡ κατά τή διάρκεια τῆς ἐκλογικῆς καμπάνιας.
(Μάρτης, 2)
- Φλεβάρης, 19 Ἡ Ἐπιτροπή Πετρούπολης γιά τίς ὑποθέσεις τοῦ τύπου ἀποφάσισε νά κατασχέσει τό βιβλίο τοῦ Λένιν «Δύο τακτικές τῆς σοσιαλδημοκρατίας στή δημοκρατική ἐπανάσταση».
(Μάρτης, 4)
- Φλεβάρης, 20 Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Ἡ ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν τῆς δεύτερης Κρατικῆς δούμας»· δημοσιεύτηκε τήν ἴδια μέρα σάν κύριο ἄρθρο στήν ἐφημερίδα «Νόβι Λούτς», ἀρ. φύλ. 1.
(Μάρτης, 5)
- Ὁ Λένιν γράφει τό κύριο ἄρθρο «Ἡ δεύτερη Δούμα καί τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου»· δημοσιεύτηκε μέ μορφή ἐκκλήσης στήν ἐφημερίδα «Ραμπότσιν», ἀρ. φύλ. 2 τῆς 23 τοῦ Φλεβάρη 1907.
- Ἀνάμεσα στίς 20 καί 28 τοῦ Φλεβάρη (5 καί 13 τοῦ Μάρτη) Ὁ Λένιν γράφει τό σχέδιο ἐκκλήσης τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ομάδας τῆς II Κρατικῆς δούμας «Ἀπ' ἀφορμή τῆ δήλωση τοῦ Στολίπιν».

- Φλεβάρης, 21
(Μάρτης 6)
- Ἐργότερα ἀπό τίς
21 τοῦ Φλεβάρη
(6 τοῦ Μάρτη)
-ἀρχές τοῦ Μάρτη
- Φλεβάρης, 22
(Μάρτης, 7)
- Φλεβάρης, 23
(Μάρτης, 8)
- Φλεβάρης, 24
(Μάρτης, 9)
- Ἀνάμεσα στίς 23
τοῦ Φλεβάρη καί 4
τοῦ Μάρτη (8 καί
17 τοῦ Μάρτη)
- Φλεβάρης, 25 ἢ 26
(Μάρτης, 10 ἢ 11)
- Φλεβάρης, 27
(Μάρτης, 12)
- Φλεβάρης, 27 ἢ 28
(Μάρτης, 12 ἢ 13)
- Φλεβάρης, 28
(Μάρτης, 13)
- Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Τό πρῶτο σημαντικό βήμα»· δημοσιεύτηκε τήν ἴδια μέρα σάν κύριο ἄρθρο στήν ἐφημερίδα «Νόβι Λούτς», ἀρ. φύλ. 2.
- Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Οἱ ἐκλογές γιά τή Δούμα καί ἡ τακτική τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας»· δημοσιεύτηκε στό περιοδικό «Die Neue Zeit» («Νέοι Καιροί»), τεύχ. 26, τῆς 27 τοῦ Μάρτη 1907.
- Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Ἐχουν ἄραγε τό δικαίωμα οἱ μενσεβίκοι νά ἐφαρμόζουν πολιτική ὑποστήριξης τῶν καντέτων;» δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Νόβι Λούτς», ἀρ. φύλ. 3.
- Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Ἡ μικροαστική τακτική»· δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Νόβι Λούτς», ἀρ. φύλ. 4 τῆς 23 τοῦ Φλεβάρη 1907.
- Ὁ Λένιν γράφει τά ἄρθρα «Οἱ ὀργανωτές τῆς διάσπασης γιά τή μελλοντική διάσπαση» καί «Ἡ τακτική τοῦ ὀπορτουνισμού»· δημοσιεύτηκαν στήν ἐφημερίδα «Νόβι Λούτς», ἀρ. φύλ. 5 τῆς 24 τοῦ Φλεβάρη 1907.
- Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Οἱ μπολσεβίκοι καί ἡ μικροαστική τάξη»· δημοσιεύτηκε σάν κύριο ἄρθρο στήν ἐφημερίδα «Νόβι Λούτς», ἀρ. φύλ. 6 τῆς 25 τοῦ Φλεβάρη 1907.
- Ὁ Λένιν γράφει τό πρῶτο μέρος τοῦ ἄρθρου «Ἡ πλατφόρμα τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας»· δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Προλετάρνι», ἀρ. φύλ. 14 τῆς 4 τοῦ Μάρτη 1907.
- Ὁ Λένιν γράφει σημείωμα, ἀπαντώντας στήν ἐπιφυλλίδα τοῦ Λ. Μάρτοφ «Πιό πέρα δέν ἔχει», ἡ ὁποία δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Ρούσκαγια Ζίζν», ἀρ. φύλ. 48 τῆς 25 τοῦ Φλεβάρη 1907· τό σημείωμα τοῦ Λένιν δημοσιεύεται στίς 27 τοῦ Φλεβάρη 1907 στήν ἐφημερίδα «Νόβι Λούτς», ἀρ. φύλ. 7, στή στήλη «Ἐπισκόπηση τοῦ τύπου».
- Ὁ Λένιν γράφει τό κύριο ἄρθρο «Ἡ ἐπικείμενη διάλυση τῆς Δούμας καί τά ζητήματα τακτικῆς»· δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Προλετάρνι», ἀρ. φύλ. 14 τῆς 4 τοῦ Μάρτη 1907.
- Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Οἱ καντέτοι καί οἱ τρουνοτοβίκοι»· δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Ραμπότσαγια Μολβά», ἀρ. φύλ. 1 τῆς 1 τοῦ Μάρτη 1907.
- Τό σχέδιο ἐκκλήσεως «Ἀπ' ἀφορμή τῆ δήλωση τοῦ Στολίπιν», πού γράφτηκε ἀπό τόν Λένιν, συζητιέται

- στή συνεδρίαση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ομάδας τῆς II Κρατικῆς δούμας.
- Δεύτερο δεκαπενθήμερο τοῦ Φλεβάρη – Ἀπρίλης.* Ὁ Λένιν διευθύνει τῆ σύνταξη τῶν μπολσεβίκικων ἑφημερίδων «Νόβι Λούτς», «Προλετάρι» καί «Νάσε Ἔχο». Ὁ Λένιν καθοδηγεῖ τῆ μαζική ἐργατική ἑφημερίδα «Βπεριόντ».
- Τέλη τοῦ Φλεβάρη – 1(14) τοῦ Μάρτη* Ὁ Λένιν διαβάσει τό κείμενο τῆς συνέντευξης πού ἔδωσε ὁ ἴδιος στό συνεργάτη τῆς ἑφημερίδας «L'Humanité» στίς 17 τοῦ Φλεβάρη (2 τοῦ Μάρτη) 1907.
- Μάρτη, 1 (14)* Ὁ Λένιν γράφει γράμμα (στά γαλλικά) πρὸς τό συνεργάτη τῆς «L'Humanité» Ἐτιέν Ἀβενάρ μέ τήν παρατήρηση ὅτι δέν ἀπόδοσε σωστά τά λόγια τῆς συνέντευξῆς του σχετικά μέ τό ρόλο τοῦ προλεταριάτου στη ρωσική ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση καί σχετικά μέ τό σύμμαχο τοῦ προλεταριάτου. Ὁ Λένιν προτείνει νά γίνει διόρθωση στό κείμενο τῆς συνέντευξης πάνω σ' αὐτό καί ἄλλα ζητήματα. Ἡ συνέντευξη μέ τῆ διόρθωση τοῦ Λένιν δημοσιεύεται στήν ἑφημερίδα «L'Humanité», ἀρ. φύλ. 1082 τῆς 4 τοῦ Ἀπρίλη 1907.
- Ἀργότερα ἀπό τήν 1, (14) τοῦ Μάρτη* Ὁ Λένιν κάνει ὑπογραμμίσεις καί παρατηρήσεις καί γράφει ἔνδειξη γιά δημοσίευση, πάνω στήν προκήρυξη τῶν μενσεβίκων «Πλατφόρμα τακτικῆς γιά τό ἐπικείμενο συνέδριο, ἐπεξεργασμένη ἀπό τούς Μάρτοφ, Ντάν, Σταροβέρ, Μαρτίνοφ κ.ἄ. μέ τῆ συμμετοχή τῶν μενσεβίκων στελεχῶν τῆς πρακτικῆς δράσης».
- Μάρτη, 12 (25)* Ὁ Λένιν γράφει τό δεύτερο μέρος τοῦ ἄρθρου «Ἡ πλατφόρμα τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας»· δημοσιεύτηκε στήν ἑφημερίδα «Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 15 τῆς 25 τοῦ Μάρτη 1907.
- Μάρτη, 19 (Ἀπρίλης, 1)* Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Πῶς δέν πρέπει νά γράφονται οἱ ἀποφάσεις», παίρνοντας ἀφορμή ἀπό τό μενσεβίκικο σχέδιο ἀπόφασης γιά τῆ στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα· δημοσιεύτηκε τόν Ἀπρίλη τοῦ 1907 στήν μπολσεβίκικη συλλογή «Ζητήματα τακτικῆς» (Συλ. II Πετρούπολη).
- Ἀνάμεσα στίς 19 καί 25 τοῦ Μάρτη (1 καί 7 τοῦ Ἀπρίλη)* Ὁ Λένιν γράφει τόν ἐπίλογο στό ἄρθρο «Πῶς δέν πρέπει νά γράφονται οἱ ἀποφάσεις» (δημοσιεύτηκε μαζί μέ τό ἄρθρο) καί τό σημείωμα γιά τήν ἀπόφαση τῶν ἐσθονῶν σοσιαλδημοκρατῶν σχετικά μέ τῆ στάση ἀπέναντι στήν Κρατική δούμα (δημοσιεύτηκε στήν ἑφημερίδα «Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 15 τῆς 25 τοῦ Μάρτη 1907).
- Ἀνάμεσα στίς 20 καί 25 τοῦ Μάρτη (2 καί 7 τοῦ Ἀπρίλη)* Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Μαλακά τούς στρώνουν, μά σκληρά θά κοιμηθοῦν»· δημοσιεύτηκε στήν ἑφημερίδα «Νάσε Ἔχο», ἀρ. φύλ. 1 τῆς 25 τοῦ Μάρτη 1907.

- Μάρτης, 21*
(*Ἀπρίλης, 3*) Ὁ Λένιν γράφει τὸ ἄρθρο «Οἱ βάσεις τῆς συναλλαγῆς» δημοσιεύτηκε σάν κύριο ἄρθρο στήν ἔφημερίδα «Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 15 τῆς 25 τοῦ Μάρτη 1907.
- Ἀνάμεσα στίς 21 καί 26 τοῦ Μάρτη*
(*3 καί 8 τοῦ Ἀπρίλη*) Ὁ Λένιν κάνει σημειώσεις, ὑπογραμμίσεις, ἀριθμητικούς ὑπολογισμούς στήν μπροσούρα τοῦ Σ.Ν. Προκοπόβιτς, «Τὸ ἀγροτικό ζήτημα σέ ἀριθμούς» (Πετρούπολη 1907).
Ὁ Λένιν γράφει σχέδιο λόγου πάνω στό ἀγροτικό ζήτημα γιά νά ἐκφωνηθεῖ στή Δούμα ἀπό βουλευτὴ τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ομάδας.
- Μάρτης, 25*
(*Ἀπρίλης, 7*) Ὁ Λένιν προεδρεύει στήν πρώτη σύνοδο τῆς γενικῆς συνδιάσκεψης τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ στό Τεριόκι (Φιλλανδία) παίρνει μέρος στίς συζητήσεις γιά τὸ σχέδιο ἀναδιοργάνωσης τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης καί γιά τὰ ζητήματα τῆς ὀργανωτικῆς δουλιᾶς τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης. Ὁ Λένιν ἐκλέγεται ἀντιπρόσωπος τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης γιά τὴ σύνδεση μέ τὴ σοσιαλδημοκρατικὴ ομάδα τῆς II Κρατικῆς δούμας.
- Ἀνάμεσα στίς 24 καί 27 τοῦ Μάρτη*
(*6 καί 9 τοῦ Ἀπρίλη*) Ὁ Λένιν γράφει τὸ ἄρθρο «Ἡ Δούμα καί ἡ ἔγκριση τοῦ προϋπολογισμοῦ» δημοσιεύτηκε σάν κύριο ἄρθρο στήν ἔφημερίδα «Νάσε Ἐχο», ἀρ. φύλ. 2 τῆς 27 τοῦ Μάρτη 1907.
- Μάρτης, 28*
(*Ἀπρίλης, 10*) Ὁ Λένιν γράφει τὸ ἄρθρο «Ὁ κοῦκος παινεύει τὸν κόκορα...» δημοσιεύτηκε σάν κύριο ἄρθρο στήν ἔφημερίδα «Νάσε Ἐχο», ἀρ. φύλ. 4 τῆς 29 τοῦ Μάρτη 1907.
- Τέλη τοῦ Μάρτη* Τὸ ἄρθρο τοῦ Λένιν «Οἱ διανοούμενοι πού ἄνοιξαν καυγὰ ἐνάντια στήν κυριαρχία τῆς διανόησης» δημοσιεύεται στήν ἔφημερίδα «Νάσε Ἐχο», ἀρ. φύλ. 5.
- Μάρτης, 30*
(*Ἀπρίλης, 12*) Ὁ Λένιν γράφει τὸ ἄρθρο «Τὸ ἀγροτικό ζήτημα καί οἱ δυνάμεις τῆς ἐπανάστασης» δημοσιεύεται σάν κύριο ἄρθρο στήν ἔφημερίδα «Νάσε Ἐχο», ἀρ. φύλ. 7 τῆς 1 τοῦ Ἀπρίλη 1907.
- Μάρτης, 30–31*
(*Ἀπρίλης, 12–13*) Ὁ Λένιν ἐκφωνεῖ λόγο («τὴν ἀπολογία (ἢ τὸ κατηγορητήριό του ἐνάντια στό μενσεβίκικο τμῆμα τῆς ΚΕ)») στήν πρώτη συνεδρίαση τοῦ λεγόμενου κομματικοῦ δικαστηρίου πού εἶχε σκηνοθετηθεῖ ἀπὸ τοὺς μενσεβίκους· στό λόγο αὐτὸ ὁ Λένιν ξεσκεπάζει τὴ διασπαστικὴ δράση τῶν μενσεβίκων στήν ὀργάνωση Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ.
- Μάρτης* Ὁ Λένιν κάνει εἰσήγηση γιά τὴν τρέχουσα στιγμή καί τὰ καθήκοντα τοῦ κόμματος σέ κατατοπιστικὴ σύσκεψη

- τῶν μπολσεβίκων πού ἔφευγαν στίς ἔδρες τους γιά νά ὀργανώσουν τίς ἐκλογές ἀντιπροσώπων γιά τό V συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ.
- Ἀπρίλης, 2 (15)* Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Ἀναιμική Δούμα ἢ ἀναιμική μικροαστική τάξη» δημοσιεύτηκε σάν κύριο ἄρθρο στήν ἐφημερίδα «Νάσε Ἐχο», ἀρ. φύλ. 6 τῆς 3 τοῦ Ἀπρίλη 1907.
- Ἀπρίλης, 3 (16)* Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Θριαμβεύουσα κακοήθεια ἢ ἐσέροι πού καντετοφέρουν» δημοσιεύτηκε στίς 4 τοῦ Ἀπρίλη 1907 σάν κύριο ἄρθρο στήν ἐφημερίδα «Νάσε Ἐχο», ἀρ. φύλ. 9.
- Ἀνάμεσα στίς 3 καί 21 τοῦ Ἀπρίλη (16 τοῦ Ἀπρίλη καί 4 τοῦ Μάη)* Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Σχετικά μέ τά πρακτικά τῆς στρατιωτικῆς-μαχητικῆς συνδιάσκεψης τοῦ Νοέμβρη τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας».
- Ἀπρίλης 4 (17)* Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Ἡ σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα καί ἡ 3 τοῦ Ἀπρίλη στή Δούμα» δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Νάσε Ἐχο», ἀρ. φύλ. 10 τῆς 5 τοῦ Ἀπρίλη 1907.
- Ἀπρίλης, 5-6 (18-19)* Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Ἡ δύναμη καί ἡ ἀδυναμία τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης» δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Νάσε Ἐχο» ἀρ. φύλ. 10 καί 12 τῆς 5 καί 7 τοῦ Ἀπρίλη 1907.
- Νωρίτερα ἀπό τίς 6 (19) τοῦ Ἀπρίλη* Ὁ Λένιν κάνει παρατηρήσεις, ὑπογραμμίσεις, πλαισιώσεις καί σημειώσεις στό βιβλίο: «Briefe und Auszüge aus Briefen von Joh. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u. A an F.A. Sorge und Andere». Stuttgart, 1906 («Γράμματα καί ἀποσπάσματα ἀπό τά γράμματα τῶν Γιόχαν Φίλιπ Μπέκκερ, Ἰωσ. Ντίτσγκεν, Φρίντριχ Ἐνγκελς, Κάρλ Μάρξ κ.ἄ. πρὸς τόν Φ.Α. Ζόργκε καί ἄλλους». Στουτγάρδη, 1906).
- Ἀπρίλης, 6 (19)* Ὁ Λένιν γράφει τόν πρόλογο στή ρωσική μετάφραση τοῦ βιβλίου «Γράμματα τῶν Ι.Φ. Μπέκκερ, Ι. Ντίτσγκεν, Φ. Ἐνγκελς, Κ. Μάρξ κ.ἄ. πρὸς τόν Φ.Α. Ζόργκε κ.ἄ.».
- Ἀπρίλης, 7 καί 8 (20 καί 21)* Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Οἱ ἐκλογές γιά τή Δούμα καί ἡ τακτική τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας» δημοσιεύεται στή γεωργιανή γλώσσα, στά φύλλα ἀρ. 24 καί 25 τῆς ἐφημερίδας «Ντρό» («Καιρός»), πού ἔβγαινε στήν Τιφλίδα.
- Ἀπρίλης, 8 (21)* Μέρος τοῦ προλόγου πού γράφτηκε ἀπό τόν Λένιν στή ρωσική μετάφραση τοῦ βιβλίου «Γράμματα τοῦ Ι.Φ. Μπέκκερ, Ι. Ντίτσγκεν, Φ. Ἐνγκελς, Κ. Μάρξ κ.ἄ.

πρός τόν Φ.Α. Ζόργκε κ.ά.», δημοσιεύεται μέ τόν τίτλο «'Ο Μάρξ καί ὁ Ἐνγκελς γιά τή Ρωσία» στήν ἔφημερίδα «Νάσε Ἐχο» ἀρ. φύλ. 13.

Στή δεύτερη σύνοδο τῆς συνδιάσκεψης τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης ὁ Λένιν παίρνει μέρος στίς συζητήσεις πάνω στήν ἔκθεση δράσης τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας τῆς II Κρατικῆς δούμας καί κάνει σύσταση στήν ἀντιπροσωπεία τῆς Πετρούπολης· νά προτείνει στό V συνέδριο τοῦ κόμματος νά κληθοῦν στό συνέδριο ἀντιπρόσωποι τῶν μαχητικῶν ὁμάδων τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Ἀνάμεσα στίς 8 καί 21 τοῦ Ἀπρίλη (21 τοῦ Ἀπρίλη καί 11 τοῦ Μάη)

Ἐν τῷ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Ἡ ἀναδιοργάνωση καί ἡ ἐξάλειψη τῆς διάσπασης στήν Πετρούπολη», ἀφιερωμένο στά ἀποτελέσματα τῆς συνδιάσκεψης τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Ἀπρίλης 10 (23)

Ἐν τῷ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Ἡ Δούμα καί οἱ ρῶσοι φιλελεύθεροι»· δημοσιεύτηκε τήν ἴδια μέρα σάν κύριο ἄρθρο στήν ἔφημερίδα «Νάσε Ἐχο», ἀρ. φύλ. 14.

Ἀνάμεσα στίς 10 καί 15 (23 καί 28) τοῦ Ἀπρίλη

Ἐν τῷ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Ἐν τῷ Λάριν καί ὁ Χρουσταλιόφ» πού δημοσιεύεται στήν ἔφημερίδα «Τρούντ», ἀρ. φύλ. 1 τῆς 15 τοῦ Ἀπρίλη 1907.

Ἀνάμεσα στίς 11 καί 21 τοῦ Ἀπρίλη (24 τοῦ Ἀπρίλη καί 4 τοῦ Μάη)

Ἐν τῷ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς πανεθνικῆς ἐπανάστασης».

Νωρίτερα ἀπό τίς 15 (28) τοῦ Ἀπρίλη

Τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Ἡ πλατφόρμα τακτικῆς τῶν μενσεβίκων» δημοσιεύεται στή συλλογή «Ζητήματα τακτικῆς» (Συλ. I. Πετρούπολη).

Ἀπρίλης, νωρίτερα ἀπό τίς 21 (4 τοῦ Μάη)

Ἐν τῷ Λένιν δουλεύει πάνω στήν προσούρα «Ἐκθεση στό V συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ σχετικά μέ τή διάσπαση τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης καί τή συγκρότηση κοινοῦ δικαστηρίου πού συνδέεται μ' αὐτήν»: γράφει τήν ἀρχή καί τό δεύτερο μέρος τῆς προσούρας «Σύντομη περίληψη τῆς πραγματικῆς ἱστορίας τῆς διάσπασης τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης»· ἡ προσούρα τυπώθηκε τόν Ἀπρίλη τοῦ 1907.

Ἐν τῷ Λένιν ἐκλέγεται ἀντιπρόσωπος γιά τό V συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ καί παίρνει πληρεξούσιο ἀπό τήν ὀργάνωση Ἄνω Κάμα (Οὐράλια) τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Ἐν τῷ Λένιν παίρνει μέρος στήν κοινή σύσκεψη τῶν μπολσεβίκων καί τῶν μενσεβίκων στό Τεριόκι, ὅπου συζητοῦνται τά ζητήματα τοῦ ἐπικείμενου V συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ· παίρνει θέση ἐναντία στήν πρόταση τοῦ Π. Μπ. Ἀξελρόντ γιά τή σύγκληση «ἐργατικοῦ συνεδρίου».

- Δεύτερο δεκαπενθήμερο του Ἀπρίλη νωρίτερα ἀπ' τὶς 21 (4 τοῦ Μάη)* Ὁ Λένιν φεύγει ἀπὸ τὴν Κοπεγχάγη, ὅπου προβλεπόταν νὰ γίνει ἡ ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν τοῦ V συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ.
- Ἀνάμεσα στὶς 21 καὶ 28 τοῦ Ἀπρίλη (4 καὶ 11 τοῦ Μάη)* Ὁ Λένιν μιλάει στὴ συνεδρίαση τῶν μπολσεβίκων-ἀντιπροσώπων τοῦ συνεδρίου στὴν Κοπεγχάγη γιὰ τὸ ζήτημα τῶν μαχητικῶν ὁμάδων.
- Ἀνάμεσα στὶς 24 καὶ 28 τοῦ Ἀπρίλη (7 καὶ 11 τοῦ Μάη)* Ὁ Λένιν στέλνει τηλεγράφημα στὸν πρόεδρο τοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος Νορβηγίας Ὁσκαρ Νίσσεν (Nissen) στὸ Ὁσλο καὶ τὸν ρωτᾷ· ἂν ὑπάρχει δυνατότητα διεξαγωγῆς τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ στὸ ἔδαφος τῆς Νορβηγίας. Ὁ Νίσσεν ἀπευθύνεται στὸν ὑπουργὸ ἐξωτερικῶν τῆς Νορβηγίας. Ἡ Νορβηγικὴ κυβέρνησις ἀπάντησε ἀρνητικὰ.
- Τέλη τοῦ Ἀπρίλη* Ὁ Λένιν, πηγαίνοντας γιὰ τὸ V συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ στὸ Λονδίνο, μένει μερικὲς μέρες στὸ Βερολίνο. Μαζὶ μὲ τὸν Α.Μ. Γκόρκι πού θρῖσκόταν τότε στὸ Βερολίνο, ὁ Λένιν συναντιέται μὲ τὸν Κ. Κάουτσκι καὶ τὴν Ρ. Λούξεμπουργκ, ἐπισκέπτεται τ' ἀξιοθέατα μέρη τῆς πόλης.
- Ἀπρίλης* Ὁ Λένιν φτάνει στὸ Λονδίνο, παίρνει μέρος στὴν τακτοποίηση τῶν μπολσεβίκων ἀντιπροσώπων, καθοδηγεῖ τὴ συνεδρίαση τῶν ἀντιπροσώπων τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας πού ἀποτελοῦσε συνέχεια ἐκείνης ἡ ὁποία εἶχε ἀρχίσει στὴν Κοπεγχάγη, γίνεται μέλος τοῦ ἐκλεγμένου στὴ συνεδρίαση γραφείου τῆς ὁμάδας.
- Ἀπρίλης, 30–Μάης, 19 (Μάης, 13 – Ἰούνης, 1)* Τὰ ἄρθρα τοῦ Λένιν «Ὁργισμένη σύγχυσις (Σχετικὰ μὲ τὸ ἐργατικὸ συνέδριο)» καὶ «Ὁ Φρ. Μέρινγκ γιὰ τὴ δεύτερη Δούμα» δημοσιεύονται στὴ συλλογὴ «Ζητήματα τακτικῆς» (Συλ. Π.Πετρούπολη).
- Ἀπρίλης, 30 (Μάης, 13)* Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στὴν καθοδήγησις τῶν ἐργασιῶν τοῦ V συνεδρίου (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ, συμμετέχει στὶς συνεδριάσεις τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας, ἐκλέγεται μέλος τῶν ἐπιτροπῶν τοῦ συνεδρίου, παίρνει μέρος στὶς συσκέψεις τοῦ προεδρείου τοῦ συνεδρίου, προεδρεύει στὶς συνεδριάσεις, κάνει συζητήσεις μὲ τοὺς ἀντιπροσώπους.
- Στὸν ἐλεύθερο ἀπὸ τὶς συνεδριάσεις χρόνο ὁ Λένιν ἐπισκέπτεται τὸ Βρετανικὸ Μουσεῖο, τὰ θεάτρα τοῦ Λονδίνου.
- Ἀπρίλης, 30 (Μάης, 13)* Ἀρχίζουν οἱ ἐργασίαι τοῦ V συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ στὸ Λονδίνο. Ὁ Λένιν ἐκλέγεται στὸ προεδρεῖο. Μετὰ τὴν πρώτη συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου ὁ Λένιν παίρνει μέρος στὴ συνεδρίαση τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας, ὅπου μελετιέται ὁ συσχετισμὸς τῶν δυνάμεων τῶν μπολσεβίκων καὶ τῶν μενσεβίκων στὸ συνέδριο.

- Μάης, 1 (14)* Ὁ Λένιν παίρνει τὸ λόγο δύο φορές στή δεύτερη συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου κατά τή συζήτηση τοῦ σχεδίου κανονισμοῦ τοῦ συνεδρίου.
- Στήν τρίτη συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου ὁ Λένιν τάσσεται ἐνάντια στό σταμάτημα τῶν ὀμιλιῶν πάνω στό ζήτημα τῆς ἡμερήσιας διάταξης.
- Μάης, 2 (15)* Ὁ Λένιν παίρνει τὸ λόγο στήν τέταρτη συνεδρίαση καί ζητάει νά συμπεριληφθοῦν στήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ συνεδρίου τὰ ζητήματα ἀρχῶν γιά τίς βάσεις τῆς τακτικῆς τοῦ κόμματος στήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση.
- Στήν πέμπτη συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου ὁ Λένιν μιλάει καί ὑποστηρίζει τήν ὀνομαστική ψηφοφορία μέ ψηφοδέλτια.
- Τά ἄρθρα τοῦ Λένιν «Ἡ ἀναδιοργάνωση καί ἡ ἐξάλειψη τῆς διάσπασης στήν Πετρούπολη», «Σχετικά μέ τὸ ζήτημα τῆς πανεθνικῆς ἐπανάστασης» καί «Σχετικά μέ τὰ πρακτικά τῆς στρατιωτικο-μαχητικῆς συνδιάσκεψης τοῦ Νοέμβρη τοῦ ΣΔΕΚΡ» δημοσιεύονται στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 16.
- Μάης, 3(16)* Ὁ Λένιν προεδρεύει στήν ἕκτη καί ἑβδομη συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου. Στήν ἕκτη συνεδρίαση ὁ Λένιν μέ τήν ιδιότητα τοῦ προέδρου προτείνει νά ἐκφραστοῦν οἱ εὐχαριστίες τοῦ συνεδρίου πρός τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Σοσιαλδημοκρατικῆς ὀμοσπονδίας τῆς Ἀγγλίας γιά τίς ὑπηρεσίες τους στήν ὀργάνωση τοῦ συνεδρίου, μιλάει σχετικά μέ τὸ ζήτημα γιά τή σειρά συζήτησης τῶν ἐγκριμένων θεμάτων τῆς ἡμερήσιας διάταξης. Ὁ Λένιν στίς ὀμιλίες του στήν ἑβδομη συνεδρίαση ἀνακοινώνει στοὺς ἀντιπροσώπους τήν παρουσία στό συνέδριο τοῦ Γκ. Κβέλτς, ἀντιπροσώπου τῆς Σοσιαλδημοκρατικῆς ὀμοσπονδίας τῆς Ἀγγλίας καί τῆς Ρ. Λούξεμπουργκ, ἀντιπρόσωπου τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας καί τοὺς χαιρετίζει ἐξονόματος τοῦ συνεδρίου.
- Μάης, 4 (17)* Ὁ Λένιν παίρνει τὸ λόγο στήν ὄγδοη συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου στή συζήτηση πάνω στήν ἐκθεση δράσης τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς καί κάνει κριτική στήν ὀπορτουνιστική τακτική τῶν μενσεβίκων· γράφει σύντομη περίληψη τοῦ λόγου του πάνω σ' αὐτό τὸ ζήτημα γιά τὸ δελτίο τῆς ὄγδοης συνεδρίασης τοῦ συνεδρίου.
- Μάης, 5 (18)* Στήν ἐνδέκατη συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου ὁ Λένιν μιλάει σχετικά μέ τὸ ζήτημα τῆς δαπάνης 60.000 ρουβλιῶν ἀπό τὰ κομματικά χρήματα· προτείνει ν' ἀκούσουν μόνο τὸ πρῶτο μέρος τῆς ἐκθεσης τοῦ Γκ. Τσερετέλι γιά τή δράση τῆς ὀμάδας στή Δούμα.

- Μάης, 8 (21)* Ὁ Λένιν προεδρεύει στή δέκατη τέταρτη καί τή δέκατη πέμπτη συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου. Στή δέκατη πέμπτη συνεδρίαση ὁ Λένιν παίρνει τό λόγο στή συζήτηση πάνω στόν ἀπολογισμό τῆς ὁμάδας τῆς Δούμας, κάνοντας κριτική στά πολιτικά λάθη της, ὑπογράφει τή δήλωση τῶν ἀντιπροσώπων τῆς περιοχῆς Οὐραλίων ἀπ' ἀφορμή τήν ὁμιλία τοῦ Φ.Ι. Ντάν κατά τίς συζητήσεις πάνω στόν ἀπολογισμό τῆς ὁμάδας τῆς Δούμας (ἡ δήλωση διαβάζεται στήν ἴδια συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου).
- Μάης, 9 (22)* Στή δέκατη ἕκτη συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου ὁ Λένιν ἐκλέγεται στήν ἐπιτροπή γιά τήν ἐπεξεργασία τοῦ σχεδίου ἀπόφασης σχετικά μέ τόν ἀπολογισμό τῆς ὁμάδας τῆς Δούμας.
- Μάης, 9–10 (22–23)* Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή δουλιὰ τῆς ἐπιτροπῆς γιά τήν ἐπεξεργασία τοῦ σχεδίου ἀπόφασης σχετικά μέ τόν ἀπολογισμό τῆς ὁμάδας τῆς Δούμας.
- Μάης, 10 (23)* Στή δέκατη ὄγδοη συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου διαβάζεται ἡ δήλωση τοῦ Β.Ι. Λένιν ἀπ' ἀφορμή τή διαστρέβλωση πού ἔκανε ὁ Λ. Μάρτοφ στή συνέντευξη πού εἶχε δώσει ὁ Λένιν στό συνεργάτη τῆς ἐφημερίδας «L'Humanité».
- Μάης, 11 (24)* Ὁ Λένιν μιλάει στήν εἰκοστή συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου πάνω στή διαδικασία ψήφισης τῆς ἀπόφασης σχετικά μέ τόν ἀπολογισμό τῆς ὁμάδας τῆς Δούμας.
Στήν εἰκοστή πρώτη συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου ὁ Λένιν προτείνει νά συζητηθεῖ στήν ἐπιτροπή ἐπεξεργασίας τοῦ καταστατικοῦ τῆς ὁμάδας τῆς Δούμας τό σχέδιο καταστατικοῦ πού εἶχε ὑποβληθεῖ ἀπό τόν Β.Μ. Σέροφ (μπολσεβίκο βουλευτή τῆς II Κρατικῆς δούμας).
- Μάης, 12 (25)* Στήν εἰκοστή δεύτερη συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου ὁ Λένιν κάνει τή εἰσήγηση γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα.
- Μάης, 12–16 (25–29)* Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή δουλιὰ τῆς ἐπιτροπῆς ἐπεξεργασίας τῆς ἀπόφασης γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα, κάνει ἀλλαγές στό πολωνικό σχέδιο ἀπόφασης σχετικά μέ τόν ἀπολογισμό τῆς ὁμάδας τῆς Δούμας καί τό μετατρέπει σέ ἀπόφαση γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα. (Στό συνέδριο συζητήθηκε τό ἄλλο, τό μπολσεβίκικο σχέδιο ἀπόφασης γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα πού τό εἶχε γράψει ὁ Λένιν).
- Μάης, 13 (26)* Ὁ Λένιν μαζί μέ τούς Α.Μ. Γκόρκι, Γκ. Β. Πλεχάνοφ καί ἄλλους ἀντιπροσώπους ἐπισκέπτεται τόν ἄγγλο καλλιτέχνη Φέλιξ Μόσελες μέ σκοπό τήν ἐξεύρεση χρηματικῶν πόρων γιά τή συνέχιση τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου.

Μάης, 14 (27)

Στήν είκοστή τέταρτη συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου ὁ Λένιν ἐκφωνεῖ τόν τελικό λόγο πάνω στήν εἰσήγηση γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα· κάνει ἀνακοίνωση σχετικά μέ τή δουλιά τῆς ἐπιτροπῆς ἐπεξεργασίας τῆς ἀπόφασης γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα.

Ὁ Λένιν προεδρεύει στήν είκοστή πέμπτη (κλειστή) συνεδρίαση, ὅπου συζητεῖται τό ζήτημα τῶν χρηματικῶν πόρων γιά τή συνέχιση τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου. Στή συνεδρίαση ὁ Λένιν πληροφορεῖ τοὺς συνέδρους γιά τήν ἐπίσκεψη πού ἔγινε στόν ἄγγλο καλλιτέχνη Φέλιξ Μόσελες.

Μάης, 15 (28)

Στήν είκοστή συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου ὁ Λένιν παίρνει μέρος στίς συζητήσεις πάνω στήν ἀπόφαση γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα, ὑποστηρίζοντας τό μπολσεβίκικο σχέδιο· μετά τήν ψήφιση τῆς ἀπόφασης τῶν μπολσεβίκων σάν βάσης, ὁ Λένιν μιλάει ἐνάντια στίς τροποποιήσεις τοῦ Μ.Ι. Λέμπερ καί τοῦ Λ. Ντ. Τρότσκι πάνω σ' αὐτή τήν ἀπόφαση.

Ὁ Λένιν προεδρεύει στήν είκοστή ἕβδομη συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου, μιλάει ἐνάντια στίς τροποποιήσεις τοῦ Μπρόχες (ἀντιπρόσωπος τῆς Μπούντ) καί τοῦ Τρότσκι πάνω στήν μπολσεβίκικη ἀπόφαση γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα.

Μάης, 16 (29)

Στήν είκοστή ὄγδοη συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου ὁ Λένιν τάσσεται ἐνάντια στήν τροποποίηση τοῦ Λ. Μάρτοφ πάνω στήν ἀπόφαση γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα.

Στήν είκοστή ἑνατη συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου ὁ Λένιν ὑποβάλλει γραπτή πρόταση γιά τό πέρασμα στά τρέχοντα ζητήματα· τάσσεται ἐνάντια στίς τροποποιήσεις τοῦ Λ. Τρότσκι, τοῦ Λ. Μάρτοφ καί τοῦ Α. Μαρτίνοφ πάνω στήν ἀπόφαση γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα. Τό συνέδριο ἐγκρίνει τήν ἀπόφαση γιά τή στάση ἀπέναντι στά ἀστικά κόμματα πού εἶχε γράψει ὁ Λένιν.

Στή σύσκεψη τοῦ προεδρείου τοῦ συνεδρίου ὁ Λένιν μιλάει πάνω στή διαμαρτυρία τοῦ Φ.Ι. Ντάν σχετικά μέ τήν πρόταση πού ὑπόβαλε ὁ Λένιν στήν είκοστή ἑνατη συνεδρίαση γιά τό πέρασμα στά τρέχοντα ζητήματα, δίνει ἀπαντήσεις καί κάνει προτάσεις πάνω σέ ζητήματα διαδικασίας.

Ὅχι νωρίτερα ἀπό τίς 16 (29)– ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 18(31) τοῦ Μάη

Ὁ Λένιν μιλάει στή δεξίωση πού ἔδοσαν μερικοί φιλελεύθεροι παράγοντες τοῦ Λονδίνου πρὸς τιμὴν τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ V συνεδρίου.

- Μάης, 17(30)* Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή σύσκεψη τοῦ προεδρείου τοῦ συνεδρίου.
- Ὁ Λένιν μαζί μέ ἄλλους ἀντιπροσώπους τοῦ συνεδρίου ὑπογράφει τήν ὑποχρέωση ἐπιστροφῆς τοῦ δανείου πού πάρθηκε γιά τήν πληρωμή τῶν ἐξόδων τοῦ V συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τόν φιλελεύθερο ἐργοστασιάρχη Τζόζεφ Φέλζ (Fels)· συμμετέχει στή συνεδρίαση τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας τοῦ συνεδρίου.
- Μάης, 17–18 (30–31)* Ὁ Λένιν ἐπιφέρει τροποποιήσεις στό ἀρχικό σχέδιο ἀπόφασης τῶν μπολσεβίκων γιά τήν Κρατική δούμα, συμμετέχει στίς ἐργασίες τῆς ἐπιτροπῆς ἐπεξεργασίας αὐτῆς τῆς ἀπόφασης καί κρατάει σημειώσεις ἀπό τίς ὁμιλίες στή συνεδρίαση τῆς ἐπιτροπῆς.
- Μάης, 18 (31)* Στήν τριακοστή τρίτη συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου ὁ Λένιν κάνει εἰσήγηση ἀπό μέρος τῆς ἐπιτροπῆς ἐπεξεργασίας τῆς ἀπόφασης γιά τήν Κρατική δούμα. Στήν ἴδια συνεδρίαση ὁ Λένιν καταγράφει τ' ἀποτελέσματα τῆς ψηφοφορίας πάνω στήν μπολσεβίκικη ἀπόφαση γιά τό «ἐργατικό συνέδριο», ὁ ὁποία ψηφίστηκε ἀπό τό συνέδριο, κάνει ἀριθμητικούς ὑπολογισμούς τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ψηφοφορίας πάνω στό ζήτημα τῆς ἔγκρισης σάν βάση τοῦ σχεδίου ἀπόφασης τῶν μπολσεβίκων γιά τήν Κρατική δούμα (ἡ ἀπόφαση ψηφίζεται σάν σύνολο στήν ἐπόμενη συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου).
- Μάης, 19 (Ἰούνης, 1)* Ὁ Λένιν προεδρεύει στήν τριακοστή τέταρτη καί τήν τριακοστή πέμπτη συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου.
- Στήν τριακοστή πέμπτη συνεδρίαση ὁ Λένιν προτείνει ὅπως τό ζήτημα τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ ΣΔΕΚΡ στό διεθνές σοσιαλιστικό γραφεῖο ἀνατεθεῖ γιά λύση στή νέα Κεντρική Ἐπιτροπή. Ἡ πρόταση ψηφίζεται ἀπό τό συνέδριο. Ὁ Λένιν τάσσεται ἐναντία στίς προτάσεις τῶν μενσεβίκων νά ὀνομαστεῖ τό συνέδριο «Πρῶτο συνέδριο τοῦ Λονδίνου τοῦ ἐνοποιημένου κόμματος» καί ὑποστηρίζει τήν πρόταση νά ὀνομαστεῖ πέμπτο συνέδριο. Κατά τή συζήτηση τοῦ ζητήματος τῶν ὑποψηφίων γιά τήν Κεντρική Ἐπιτροπή ὁ Λένιν ὑποβάλλει πρόταση γιά τή διαδικασία ἀνάδειξης τῶν ὑποψηφίων ἀπό τίς ὁμάδες· κάνει πρόταση νά ἐπαναληφθεῖ ἡ ψηφοφορία γιά τούς ὑποψήφιους τῆς ΚΕ πού πῆραν ἴσο ἀριθμό ψήφων, καί κατά τή συζήτηση πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα ὁ Λένιν ἐπιμένει ὅτι ἡ συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου, μέ περιορισμένο ἀριθμό μελῶν ἔχει τό δικαίωμα νά ἐνεργήσει ἐπανάληψη τῆς ψηφοφορίας. Ἡ πρόταση τοῦ Λένιν γίνεται δεκτή ἀπό τό συνέδριο. Τό συνέδριο ἐκλέγει τόν Λένιν μέλος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΔΕΚΡ.

*Ἀργότερα ἀπό
τίς 19 τοῦ Μάη
(1 τοῦ Ἰούνη)*

Στό τέλος τῶν ἐργασιῶν τοῦ V συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ ὁ Λένιν παίρνει μέρος στήν τελευταία συνεδρίαση τῆς μπολσεβίκικης ὁμάδας, ὅπου συζητοῦνται τ' ἀποτελέσματα τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου. Στή συνεδρίαση ἐκλέγεται Μπολσεβίκικο Κέντρο μ' ἐπικεφαλῆς τόν Λένιν· τό Κέντρο ὀφείλε νά ἐξασφαλίζει τήν ἐφαρμογή συνεποῦς-ἐπαναστατικῆς γραμμῆς στό πνεῦμα τῶν ἀποφάσεων τοῦ συνεδρίου.

*Ἀνάμεσα στίς 19
τοῦ Μάη καί 3 τοῦ
Ἰούνη (1 καί 16)
τοῦ Ἰούνη)*

ἌΟ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Ἡ στάση ἀπέναντι στά ἄστικά κόμματα». Τό ὑστερόγραφο τοῦ ἄρθρου γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 8(21) τοῦ Ἰούνη. Τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε στήν μπολσεβίκικη συλλογή «Τά ἀποτελέσματα τοῦ συνεδρίου τοῦ Λονδίνου» (Πετρούπολη, 1907).

*Μάη, 20-24
(Ἰούνης, 2-6)*

ἌΟ Λένιν ἐπιμελεῖται τίς στενογραφημένες ὁμιλίες του στό V συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ, δουλεύει στή βιβλιοθήκη τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου.

*Μάη, 21-25
(Ἰούνης, 3-7)*

ἌΟ Λένιν παραβρίσκεται στό II συνέδριο τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς Περιοχῆς Λεττονίας πού ἔγινε στό Λονδίνο.

*Μάη, 24
(Ἰούνης, 6)*

Στήν ὄγδοη, βραδινή, συνεδρίαση τοῦ II συνεδρίου τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς Περιοχῆς Λεττονίας ὁ Λένιν κάνει εἰσήγηση γιά τά καθήκοντα τοῦ προλεταριάτου στή σημερινή στιγμή τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης. Ὑποβάλλει σχέδιο ἀπόφασης πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα. Ἡ ἀπόφαση πού προτάθηκε ἀπό τόν Λένιν ἐπισυνάπτεται στά πρακτικά τοῦ συνεδρίου· δημοσιεύτηκε στίς 7 (20) τοῦ Ἰούνη 1907 στήν ἐφημερίδα τῆς Σοσιαλδημοκρατίας τῆς Λεττονίας «Zihna» («Ἀγώνας»).

*Τέλη τοῦ Μάη-
ὄχι ἀργότερα
ἀπό τίς 3 (16)
τοῦ Ἰούνη*

ἌΟ Λένιν μετά τή λήξη τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου ἐπιστρέφει ἀπό τό Λονδίνο στήν Κουοκκάλα.

ἌΟ Λένιν στό Τεριόκι κάνει ὁμιλία γιά τό V συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ στους ἐργάτες πού εἶχαν πάει ἐκεῖ ἀπό τήν Πετρούπολη.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Πρόλογος VII - XXIV

1907

ΣΧΕΔΙΑ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΜΠΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ	1-11
1. Για τή σημερινή στιγμή τής δημοκρατικής επανάστασης	3
2. Για τή στάση απέναντι στα άστικά κόμματα	4
3. Για τήν τακτική τής σοσιαλδημοκρατίας στήν Κρατική δούμα	7
4. Για τή χειροτέρευση τής οικονομικής κατάστασης τών μαζών καί τήν ὄξυνση τής οικονομικής πάλης	9
5. Για τίς έξωκομματικές ἐργατικές ὀργανώσεις σέ σχέση μέ τό ἀναρχοσυνδικαλιστικό ρεύμα στίς γραμμές τοῦ προλεταριάτου	9
Η ΤΑΚΤΙΚΗ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΣΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΜΠΑΝΙΑΣ. <i>Συνέντευξη πού δόθηκε σέ συνεργάτη τής ἐφημερίδας «L' Humanité» στίς 17 τοῦ Φλεβάρη (2 τοῦ Μάρτη) 1907</i>	12-18
*Η ΕΝΑΡΞΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΔΟΥΜΑΣ	19-22
*Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΔΟΥΜΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟΥ	25-27
*ΑΠ' ΑΦΟΡΜΗ ΤΗ ΔΗΛΩΣΗ ΤΟΥ ΣΤΟΛΙΠΙΝ. <i>Σχέδιο ἔκκλησης.</i>	28-30
ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ ΒΗΜΑ	31-34
ΕΧΟΥΝ ΑΡΑΓΕ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΟΙ ΜΕΝΣΕΒΙΚΟΙ ΝΑ ΕΦΑΡΜΟΖΟΥΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΩΝ ΚΑΝΤΕΤΩΝ;	35-37

*Μέ άστερίσκο σημειώνονται οί τίτλοι πού ἔβαλε τό Ίνστιτούτο Μαρξισμοῦ - Λενινισμοῦ τής ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ.

ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΟΥΜΑ ΚΑΙ Η ΤΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ	38-49
Η ΜΙΚΡΟΑΣΤΙΚΗ ΤΑΚΤΙΚΗ	50-54
ΟΙ ΟΡΓΑΝΩΤΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΣΠΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΣΠΑΣΗ	55-57
Η ΤΑΚΤΙΚΗ ΤΟΥ ΟΠΟΡΤΟΥΝΙΣΜΟΥ	58-63
ΟΙ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΟΙ ΚΑΙ Η ΜΙΚΡΟΑΣΤΙΚΗ ΤΑΞΗ	64-69
*ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟΝ Λ. ΜΑΡΤΟΦ	70
Η ΕΠΙΚΕΙΜΕΝΗ ΔΙΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΟΥΜΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΑΚΤΙΚΗΣ	71-75
ΟΙ ΚΑΝΤΕΤΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΤΡΟΥΝΤΟΒΙΚΟΙ	76-79
Η ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ	80-90
I	80
II	85
ΠΩΣ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΡΑΦΟΝΤΑΙ ΟΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ	91-115
'Αντί ἐπιλόγου	113
*ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΩΝ ΕΣΘΟΝΩΝ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΩΝ	116
ΜΑΛΑΚΑ ΤΟΥΣ ΣΤΡΩΝΟΥΝ, ΜΑ ΣΚΛΗΡΑ ΘΑ ΚΟΙΜΗΘΟΥΝ	117-123
ΟΙ ΒΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΗΣ	124-128
*ΣΧΕΔΙΟ ΛΟΓΟΥ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΗ ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΟΥΜΑ	131-164
Η ΔΟΥΜΑ ΚΑΙ Η ΕΓΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ	167-170
Ο ΚΟΥΚΟΣ ΠΑΙΝΕΥΕΙ ΤΟΝ ΚΟΚΟΡΑ	171-174
ΟΙ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΙ ΠΟΥ ΑΝΟΙΞΑΝ ΚΑΥΓΑ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΝΟΗΣΗΣ	175-179
ΟΡΓΙΣΜΕΝΗ ΣΥΓΧΥΣΗ (Σχετικά με τό εργατικό συνέδριο)	180-194
Η ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΤΑΚΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΜΕΝΣΕΒΙΚΩΝ	195-211
ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΚΑΙ ΟΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ	212-216
ΑΝΑΙΜΙΚΗ ΔΟΥΜΑ Ή ΑΝΑΙΜΙΚΗ ΜΙΚΡΟΑΣΤΙΚΗ ΤΑΞΗ	217-221
ΘΡΙΑΜΒΕΥΟΥΣΑ ΚΑΚΟΗΘΕΙΑ Ή ΕΣΕΡΟΙ ΠΟΥ ΚΑΝΤΕΤΟΦΕΡΝΟΥΝ	222-225
Η ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΚΑΙ Η 3 ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ ΣΤΗ ΔΟΥΜΑ	226-229
Η ΔΥΝΑΜΗ ΚΑΙ Η ΑΔΥΝΑΜΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ	230-239

I	230
II	235
*ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗ ΡΩΣΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ: «ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΩΝ Ι. Φ. ΜΠΕΚΚΕΡ, Ι. ΝΤΙΤΣΓΚΕΝ, Φ. ΕΝ- ΓΚΕΛΣ, Κ. ΜΑΡΞ, Κ. "Α. ΠΡΟΣ ΤΟΝ Φ. Α. ΖΟΡΓΚΕ Κ. "Α.»	241-261
Κλασική έκτίμηση τοῦ διανοουμενίστικου ὀπορτουνισμού στή σοσιαλδημοκρατία	254
*Η ΔΟΥΜΑ ΚΑΙ ΟΙ ΡΩΣΟΙ ΦΙΛΕΛΕΘΕΥΡΟΙ	262-265
Ο ΛΑΡΙΝ ΚΑΙ Ο ΧΡΟΥΣΤΑΛΙΟΦ	266-271
Ο ΦΡ. ΜΕΡΙΝΓΚ ΓΙΑ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΗ ΔΟΥΜΑ	272-279
'Ο γερμανικός φιλελευθερισμός καί ἡ ρωσική Δούμα	273
Η ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ Η ΕΞΑΛΕΙΨΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΠΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗ	280-289
ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΠΑΝΕΘΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑ- ΣΤΑΣΗΣ	290-294
ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΜΑΧΗ- ΤΙΚΗΣ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗΣ ΤΟΥ ΝΟΕΜΒΡΗ ΤΟΥ ΣΟΣΙΑΛΔΗ- ΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ	295-305
ΕΚΘΕΣΗ ΣΤΟ V ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΔΙΑΣΠΑΣΗ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ ΚΑΙ ΤΗ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΠΟΥ ΣΥΝΔΕΕΤΑΙ Μ' ΑΥΤΗΝ.....	306-323
I. 'Η ἀπολογία τοῦ Λένιν (ἢ τό κατηγορητήριό του ἐνάντια στή μενσεβίκικη μερίδα τῆς ΚΕ) στό κομματικό δικαστή- ριο	308
II. Σύντομη περίληψη τῆς πραγματικῆς ἱστορίας τῆς διάσπα- σης τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης	320
*ΤΟ V ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ. 30 τοῦ 'Απρίλη - 19 τοῦ Μάη (13 τοῦ Μάη - 1 τοῦ 'Ιούνη) 1907	325-383
*1. ΟΜΙΛΙΑ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΣΤΑΜΑ- ΤΗΜΑ ΤΩΝ ΣΥΖΗΤΗΣΕΩΝ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΗΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ 1 (14) τοῦ Μάη	327
2. ΛΟΓΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΩΝ ΣΥΖΗΤΗΣΕΩΝ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΗΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ 2 (15) τοῦ Μάη	328
*3. ΟΜΙΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ ΤΟΥ ΤΡΟΠΟΥ ΟΝΟ- ΜΑΣΤΙΚΗΣ ΨΗΦΟΦΟΡΙΑΣ ΜΕ ΨΗΦΟΔΕΛΤΙΑ 2 (15) τοῦ Μάη	331
*4. ΟΜΙΛΙΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΣΤΗΝ 6η ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ 3 (16) τοῦ Μάη	332
1.	332

2.	332
5. ΛΟΓΟΣ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΕ 4 (17) του Μάη	333
6. ΛΟΓΟΣ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟ- ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΤΗΣ ΔΟΥΜΑΣ 8 (21) του Μάη	339
7. ΚΑΤΗΓΟΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΗΛΩΣΗ 10 (23) του Μάη	344
8. ΔΗΛΩΣΗ 11 (24 του Μάη)	346
9. ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΑΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΑ ΑΣΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ 12 (25) του Μάη	347
10. ΤΕΛΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΑΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΑ ΑΣΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ 14 (27) του Μάη	361
*11. ΛΟΓΟΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΠΟΛΩΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟ- ΦΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΣΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ 15 (28) του Μάη ..	367
*12. ΑΝΤΙΡΗΣΗ ΣΤΗΝ ΤΡΟΠΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΛΙΜΠΕΡ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΑΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΑ ΑΣΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ, ΠΟΥ ΨΗΦΙΣΕ ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ 15 (28) του Μάη	371
*13. ΑΝΤΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΡΟΠΟΛΟΓΙΕΣ ΤΟΥ ΤΡΟΤΣΚΙ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΑΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΑ ΑΣΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ ΠΟΥ ΨΗΦΙΣΕ ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ 15 και 16 (28 και 29) του Μάη	372
1.	372
2.	372
*14. ΑΝΤΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΡΟΠΟΛΟΓΙΕΣ ΤΟΥ ΜΑΡΤΟΦ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΑΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΑ ΑΣΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ 16 (29) του Μάη	373
1.	373
2.	373
*15. ΑΝΤΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΡΟΠΟΛΟΓΙΕΣ ΤΟΥ ΜΑΡΤΙΝΟΦ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΑΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΚΟΜΜΑΤΑ 16 (29) του Μάη	375
1.	375
2.	375
16. ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΡΑΤΙΚΗ ΔΟΥΜΑ 18 (31) του Μάη	377
*17. ΟΜΙΛΙΑ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ 19 του Μάη (1η του Ιούνη)	382
*18. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΙΣ ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΟ	

ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΗΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΚΛΕΓΜΕΝΟΥΣ ΣΤΗΝ ΚΕ 19 του Μάη (1η του Ιούνη)	383
1.	383
2.	383
ΓΙΑ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟΥ ΣΤΗ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΣΤΙΓΜΗ ΤΗΣ ΑΣΤΙΚΟΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ	384-385
Η ΣΤΑΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΑ ΑΣΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ	386-407
I.	387
II.	398
III.	404
—	
Κατάλογος εργασιών του Β.Ι. Λένιν πού δέν βρέθηκαν ως τώρα (Φλεβάρης - Ιούνης 1907)	411-412
Κατάλογος εκδόσεων πού στή σύνταξή τους πήρε μέρος ό Β. Ι. Λένιν	413
Κατάλογος εργασιών πού πιθανόν ανήκουν στον Β. Ι. Λένιν.	414
Σημειώσεις	415
Εύρετήριο φιλολογικῶν εργασιῶν καί πηγῶν πού αναφέρει ἡ παραθέτει περικοπές τους ό Β. Ι. Λένιν	491
Εύρετήριο ὀνομάτων	530
Ἡμερομηνίες ἀπό τή ζωή καί τή δράση του Β.Ι. Λένιν	580

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Ἡ πρώτη σελίδα τῆς ἐφημερίδας «Ραμπότσι», ἀρ. φύλ. 2, τῆς 23 του Φλεβάρη 1907 μέ τό κύριο ἄρθρο του Β.Ι. Λένιν	23
Ἡ πρώτη σελίδα του χειρόγραφου του Β. Ι. Λένιν «Σχέδιο λόγου πάνω στό ἀγροτικό ζήτημα, στή Δεύτερη Κρατική δούμα». - 1907.	129
Ἡ πρώτη σελίδα τῆς ἐφημερίδας «Νάσε Ἔχο», ἀρ. φύλ. 2 τῆς 27 του Μάρτη μέ τό κύριο ἄρθρο του Β. Ι. Λένιν «Ἡ Δούμα καί ἡ ἔγκριση του προϋπολογισμοῦ»	165

Τυπώθηκε τόν Νοέμβρη τοῦ 1977
σέ 5.000 αντίτυπα.
· Τυπ. φύλλα 39.

Copyright: Έκδόσεις «Σύγχρονη Έποχή ΕΠΕ»
Ζωσδ. Πηγής 16
Τηλ. 3623649, 3620835

ЛЕНИН

•
АТАНТА

15